De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 15

bron
De Nieuwe Belgische Illustratie. Jaargang 15. R. Wachtelaer-Debruijn, Antwerpen 1898

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_nie244189801_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

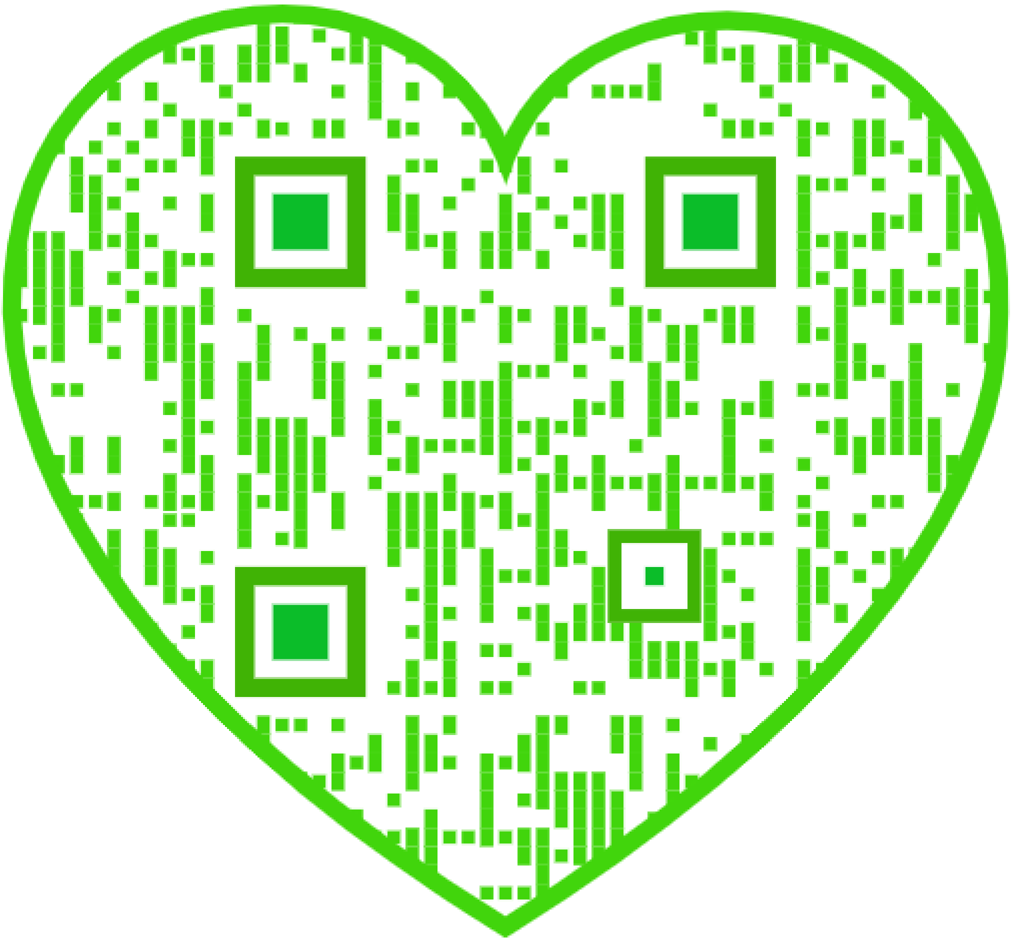

Bladwijzer.

Novellen, Verhalen, Schetsen, Humoresken

	BLADZ.
Ayah, door G. van Neubourg	255, 262
Baljapon (De)	26
Beloond, door Dina Boers	79
Bewogen dagen (Uit). Vertelling van J.R. van der Lans	3, 11, 19
Daglooner (De) en de tevredenheid. Sprookje, door J. Vesters Jr.	6
Doodsangst (Een half uur in). Uit het leven van een matroos	94
Duivelswals (De), door Th.L.T.	215, 219, 227
Edi, door Dina Boers	62
Familie-portretten, door een naneef van den Ouden Heer Smits	374
Gedecoreerd (Ook), door Tijn	366
Gered, door Dina Boers	342
Gescheiden en saamgebracht. Naar het Fransch, door J. van Hogge	90
Geschiedenis (De) van een schilderstuk, door Chr. C.J. Maas	89
God waakt. Historische novelle uit den Oostenrijkschen successie-oorlog, door Theodor van Brussel	319
Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde	98, 106, 113, 122, 130, 138, 146, 153, 162, 171, 193, 202 211
Hertenjacht (Een)	355
Hoe Oskar van Scheppe een blauwtje liep. Humoreske	35
Hol (Het) van de smokkelaars. Een avontuur in Spanje, door C.N.v.d.A.	66
Horloge (Het) van den matroos	406
Koetsier (De) van den diamantenhertog, door Th.L.T.	74, 82
Kunstenaar (Een), die niet bestond	143, 159

Liesje van Possenhofen	398
Lievelingsgerecht (Het) der gravin van de Paltz, door Th.L.T.	110
Moederliefde. Uit het leven van een dokter, door G.G.J.W.	399, 403
Nederlandsche legenden, door Joës a Leydis.	
De ridder van Onze Lieve Vrouw	42
De jongeling van Oudegein	70
De beukelaar	83
Het vaandel van Sem	91
De Sint Surabron te Dordrecht	110
Swobbelauwa	135
Maryken van Nijmegen	158
Het vrouwtje van Gorcum	167
De priestermoord	206
Het wapen van Heusden	214
Portret (Zijn). Humoreske door J.J.G. Wahlen	51
Roode Haan (De). Novelle door Pieter Danco	2, 9, 17, 25, 33, 42, 49, 58
Roomsch-Koning (De), door J.R. van der Lans	218, 225, 233, 241, 250, 258, 266, 273, 282, 290, 298, 306, 338, 345, 354, 361, 370, 377, 385, 394, 401, 409
Schoenmaker (De) van Ispahan. Oostersche vertelling, uit het Spaansch, door Boginda	155, 163
Slachtoffer (Ook een)	415
Slimme paardenkoopers	271
Spoorwegavontuur (Een aardig), door J.J.G.W.	55
Stiefmoeder (Zijn), door Agatha de Haan	278, 286, 295, 302, 311, 335, 342, 350, 358
Varken (Het geschoten). Vertelling, door J.A.H.	230
'Venite adoremus Dominum.' Oorspronkelijke Kerstvertelling, door Rusticus Taxander	314

Verdwaald (In Londen) bij nacht en ontijd. Vrij naar het Duitsch, door L. Grapperhaus	411
Veroordeelde (De tot deportatie), door T.	86, 91
Weerhuisje (Het), door Béha	279
Wekker (De), door Th.L.T.	126
Zegen (De) der ouders is 't geluk der kinderen. Uit het Fransch door J.A.H.	367, 371, 383
's Zondags buiten. Een praatje door Julius	391
Zwarte Engelen, door Th.L.T.	175, 195
Zwarte kapu (De), door T.	231, 238, 246

Levensschetsen.

	BLADZ.
Anzer (Mgr. Johann Baptist von), bisschop van Zuid-Sjantong, en de Missiën in China, door J.R.v.d.L.	73
Bahlmann (Ter gedachtenis aan Mr. Bernard Maria), door M. de Ras	97
Banning (H.A.), door J.R. van der Lans	170
Bismarck	174
Burne Jones en het Prerafaëlisme, door J.R. van der Lans	146
China (De keizerin-weduwe van)	392
China (De keizer van)	271
Elisabeth van Oostenrijk (Keizerin)	231
George (Prins) en Kreta, door L.v.M.	392
Gladstone, door L. van M.	103
Livinus (Broeder), door L.v.M.	294
Louise van Denemarken (Koningin)	271
Luypen (Mgr. E.S.)	319
Müller (Dr.), een martelaar der wetenschap	301
Mun (Graaf Albert De)	43
Puvis de Chavannes, door J.R. van der Lans	281
Siak (De sultan van)	206

Westerwoudt (Father), door J.	63
Wilhelmina (Koningin)	178

Poëzie.

	BLADZ.
Banning (H.A.), door H. Ermann S.J.	169
Beeld (Bij het) van 't Goddelijk Hart, door H. Donders, Pr.	83
‘Die drie,’ door P.F.H. van Hooff S.J.	99
Dienstbewijs (Het laatste), door J.R. van der Lans	337
Dochtertje (Het) van den juwelier, door B. van Meurs	306
Fiat lux! door P.F.H. van Hooff S.J.	207
Herdenking, door W. de Veer S.J.	86
Herinnering, d.P.F.H. van Hooff, S.J.	202
Illusie, d.P.F.H. van Hooff, S.J.	118
Kinderbede (De), door H. Donders, Pr.	319
Koningin (De), door Marie V.	182
Koningin (De), der bloemen, door Marie v.d.S.	182
Kroningslied	185
Kroningsmorgen (De), door Albertine S.	183
Mater divinae gratiae, door M.V.	62
‘Meizoentje’ (Een), door P.F.H. van Hooff S.J.	91
Och! moge 't nooit verwelken, door H. Donders, Pr.	155
‘Oranje boven!’	183
Pinksteren, door C.N.v.d.A.	70
Prinsesje (Het)	182
Refugium peccatorum, door M.V.	62
Riddertijd (De), door A.B.	198
Stracké's (Bij) stalletje van Bethlehem, door H.A.V. IJzermans, Pr.	320

Terugkeer der Lente, door H.J.M.v.d. Heuvel	11
Troost (Een), door H. Donders, Pr.	310
Vaarwel, door P.F.H. van Hooff S.J.	195
Vlucht (De) naar Egypte, door M.V.	320
Wat ik mijn koninginne bied	183
Wilhelmina (Aan koningin)	189
Willem III (Aan wijlen)	185
Woord (Een) tot Neerlands burgerij	183
Zwerver (De), door J.R.v.d.L.	76

Godsdienst.

	BLADZ.
Aanteekeningen (Eenige) bij den H. Zweetdoek des Zaligmakers	235
Christelijke lectuur	1
Genoveva (De H.), patrones van Parijs	334
Lijkwade (De) Onzes Heeren te Turijn	130
Rochus (De H.)	163
Stalletje (Het) van Bethlehem	320
Stede (De Heilige) van Hasselt	382

Geschiedenis van den dag.

	BLADZ.
Helden (De) van Omdoerman, door L.v.M.	247
Inhuldiging (De) van H.M. de Koningin binnen Amsterdam	209
Van de inhuldigingsfeesten te Amsterdam	217, 227
De historische optocht te Amsterdam	236
De Haagsche feesten, door A.J. Oostdam	239

Reis (De) van den Duitschen keizer naar het H. Land	254
Saksisch koningshuis (Het)	99
Spaansch-Amerikaanschen (Van den) oorlog	82, 118, 142, 146

Geschiedenis.

	BLADZ.
Czaar Peter te Zaandam	134
Samenzwering (De) van Oldenbarnevelt's zonen tegen prins Maurits	379

Land- en Volkenkunde.

	BLADZ.
Brand (De eerste) van een ‘sky-scraper’ te New-York	399
Chineesche (De groote) muur	88
Eiland (Het) van Robinson Crusoe	407
Engelsch (Een) ‘boardinghouse’, door Julius	143
Groei (De) van een Amerikaansche stad	131
Heilig Land (In het)	328
Hollandsche (De) kerk te Greenbay	88
Tochtje (Een) in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens	7, 14, 22, 30, 38, 46, 51, 59, 71, 75
Zeilwedstrijd (De groote) te Cowes	243
Zwitserland (De landverhuizing in), door L.v.M.	391

Kijkjes in Nederland.

BLADZ.

Haarlem (Een wandeling door), door J.F. Nuyens	266, 274, 286, 296, 302
Onze oorlogsschepen, door F.J.H. Evers	118, 121, 135, 138, 150
Peel (Langs de boorden van de)	199

Kunst en Nijverheid.

	BLADZ.
Automobielen	151
Borstbeeld (Een nieuw) van H.M. de koningin	172
Electriciteit (De) in huis	347
Gedachteniskapel (De) in de rue Jean Goujon te Parijs	106
Inhuldigings-gedenkpenningen	201
Kerkelijke kunstvoorwerpen van de firma Jansen en Co. te Tilburg	341
Koets (De gouden)	223
Rijwielfabriek (De) ‘Simplex’ te Amste dam	311
St.-Stephansdom (De) met Domplatz te Halberstadt	264
Vervaardiging (De) van het postzegel	70

Kennis der Natuur.

	BLADZ.
De San José schildluis	55

Bij de Platen.

	BLADZ.
	8, 16, 24, 31, 40, 48, 56, 63, 70, 80, 95, 103, 112, 120, 128, 144, 151, 160, 167, 175, 198, 207, 216, 240, 248, 256, 263,

280, 288, 296, 304, 312, 336, 344, 352, 359, 368, 375, 392, 400, 408, 415

Humor.

	BLADZ.
Belangstelling (Gewettigde)	368
Beursbericht (Een leelijk)	176
Gerechtzaal (In de)	248
Gezellig souper (Een)	136
Hoogst waarschijnlijk	368
Klomp goud (Een)	208
Lieve visites	96
Nauwgezet	248
Ondeugend	336
Studenten-levenswijsheid	336

Wetenswaardig Allerlei.

	BLADZ.
Aantal (Het) talen	256
Achttien knoopen in het uur	95
Bankpapier en microben	88
Bevolking (De) van Europa	248
Bezoekers (De) der wereldtentoonstellingen	86, 176
Blinden (Een millioen)	112
Brief (De oudste) ter wereld	416
Doode Zee (De) in Amerika	56
Dun bevolkt	112
Haat (De) onder bloemen	248
Hoe men in China trouwt	64
Hoe men in New-York eet	120

Hoe men lelies in den winter kan laten bloeien	360
Hooge prijzen voor vlinders	86
Influenza (De) vóór 300 jaar	384
Kerk (Een) van.... papier	256
Keizer Frans Jozefs tocht naar het H. Land vóór dertig jaar	360
Kolenverbruik op Mailbooten	384
Kunstboter	248
Liefhebbers van oude hoeden	64
Nederland vooraan	16
Offers (De) der Alpen	272
Olifanten (75000)	144
Periodieke terugkeer van zachte en strenge winters	16
Planten (Om) goed te houden	144
Postcuriositeit (Een)	144
Reiskosten (De) van keizer Wilhelm	56
Reusachtige boomen	360
Sigaar (De eerste)	248
Uitgaven (De) der Amerikaansche kranten	64
Uitroeien (Het) van mieren in kamers	144
Uitvallen (Tegen het) der haren	248
Vaderland (Het) der ketters	248
Voedingsproductie (De) van den grond	112
Vorstelijke kleeren	248
Vrouw (Een) met 300 afstammelingen	64
Wat een mistige dag kost	256
Wetenswaardigheden (Enkele) omtrent Londen	272

Alphabetische lijst der Gravures.

	BLADZ.
Aanval (Nachtelijke) van torpedobooten op een vijandelijk eskader	101
Airolo (Het dorp).	
Gezien uit den mond van den St.-Gothardtunnel	388
Na de verwoesting	388
Alexander (Wijlen Z.K.H.), Prins van Oranje	179
Allerzielen	261
Amerikaansche stad (De groei van een) Milwaukee in het jaar 1820	132
De stichter van Milwaukee	132
Milwaukee met het nieuwe stadhuis	132
Amsterdam (Gezicht op het versierd)	213
Amsterdam (Meelmarkt aan het Singel te)	257
Angelus (Het)	416
Angst (Een ouderpaar in)	197
Anzer (Mgr. Johann Baptist van), bisschop van Zuid-Sjantong)	73
Automobielen	152
Avondgebed	156
Bahlman (Mr. Bernard Maria)	97
Bankroet	25
Banning (H.A.)	169
Bedevaart (Ter)	172
Begrafenis in Rusland	373
Belangstelling (Gewettigde)	368
Bethlehem	313
Bethlehem (De ster van)	149
Bethlehem (Het stalletje van).	320
Bethlehem De kerk der geboorte van	321

Bethlehem Turksche wacht in de kerk der geboorte	324
Bethlehem De H. Grot der geboorte	324
Bethlehem De zilveren ster, aanwijzende de plaats waar Christus geboren werd	325
Beuken (Onder de)	33
Beursbericht (Een leelijk)	176
Bewogen dagen (Uit)	4, 14
Bloemenmeisjes (Italiaansche)	153
Bom (Een)	286
Brand (De eerste) van een 'sky-scraper' te New-York	400
Breistertje (Klein)	408
Bruiloft (Een) te Sevilla	141
Burne Jones (Sir Edward)	149
Caecilia (De droom der H.)	273
Chavannes (Puvis de)	281
China (De keizerin-weduwe van)	392
Chineesche (De) muur	80
Chineesche (Een) gerechtszitting	277
Christus en de zondares	413
Czaar Peter de Groote te Zaandam	133
Dageraad (Droeve)	396
Dienstbewijs (Het laatste)	337
Dinant (Gezicht op)	61
Dinant (Gezicht op de rots à Bayard)	61
Dorpsherberg (Vóór de) in Servië	405
Duin (In het)	256
Eere zij God in den Hooge!	316
Electrisch verlicht horlogekastje	349
Electrisch sigarenaansteker	349
Electrisch friseertang	349
Electrisch braadpan	352
Electrisch strijkinrichting	352
Emma (H.M. Adelheid) Wilhelmina Theresia, koningin-regentes	189

Eva	404
Familie (De heilige)	317
Francken (J.A.), hoofdcommissaris van politie te Amsterdam	239
Fraunhofer ontdekt het spectrum in een ganzeveer	17
Gedachteniskapel (Ontwerp voor de) in de rue Jean Goujon te Parijs	105
Gedachteniskapel (De inzegening van den eersten steen voor de)	109
Gedenkpenningen (Inhuldigings-)	201, 202
Genoveva (De H.) het vertrouwen der Parijzenaars opwekkend bij de nadering van Attilla	332
Gerechtzaal (In de)	248
Gladstone (William Ewart)	104
Goud (De klomp). Een geschiedenis uit Klondyke in negen tafereelen	208
Greenbay (De Hollandsche kerk) in Wisconsin	88
Griekenland (Prins George van)	392
Haarlem (De toren der St. Bavokerk te)	265
Haarlem (De groote markt te)	269
Haarlem (De vleeschhal te)	276
Haarlem (Het stadhuis te)	276
Haarlem (De Amsterdamsche poort te)	288
Haarlem (Hal van het stadhuis te)	288
Haarlem (Bakenesser kerktoren te)	296
Haarlem (Drinkhal te)	303
Haarlem (Brongebouw te)	303
Haarlem (Badhuis te)	304
Haarlemmermeer (Wilhelminabron te)	304
Halberstadt (De St. Stephandom met Domplatz te)	264
Han (Gezicht in de grot van)	47
Haarlem De Lesse stort zich op geheimzinnige wijze in den berg	48
Heilige Stede (De) te Hasselt. Oratorium	381

Heilig-Sacraments-tempeltje, ten dienste bij 't feest van 'Hasselter Aflaat' en andere feestelijke gelegenheden	381
Situatie van de H. Stede	382
Parochiekerk van den H. Stephanus	384
Hemelvaart (De) des Heeren	60
Herberg (In de)	372
Herder (De verongelukte)	412
Hertenjacht (Een). In afwachting	356
Hertenjacht Het edele dier in doodsnood	357
Hoe staat me dat?	108
Hoop	149
Horst (Het dorp).	
Aan den ingang van het dorp	199
Monstrans in de kerk	199
Beeldhouwwerk bij de kerk	200
Grafzerk van Johan van Wittenhorst in de kerk	200
De kerk te Horst	200
Het raadhuis te Horst	200
Ruïne van het huis ter Horst	200
Huiswaarts (Na volbrachten arbeid)	125
Huiswaarts	260
Huwelijkscontract (Het)	43
Hunter (Generaal), een der onderbevelhebbers in den strijd tegen de Derwisjen	247
Inhuldiging (Plechtige) van H.M. Koningin Wilhelmina in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, 6 Sept.	229
Inhuldiging (Gezicht in de Nieuwe Kerk te Inhuldiging (Amsterdam in feesttooi voor de) van H.M. de Koningin	209
Inhuldigingsfeesten (De) te 's-Gravenhage. HH. MM. de Koninginnen op weg van de Groote Kerk naar het Paleis	240

Intocht van Koningin Wilhelmina binnen Amsterdam: De koninklijke stoet op de Hooge Sluis 217

Intocht van Koningin Wilhelmina binnen Amsterdam: De koninklijke stoet op het Singel 220

Intocht van Koningin Wilhelmina binnen Amsterdam: Aankomst van Hare Majesteiten aan het Paleis op den Dam 221

Illuminatie der Heerengracht te Amsterdam 224

Illuminatie der Nederlandsche Bank met electrisch licht 224

Illuminatie van de poort der Genie 232

Illuminatie van het Frederiksplein 232

Jerusalem (Het coenaculum te) 326

Jerusalem (De Eccehomoboog te) 327

Jerusalem (De heilige bron te) 252

Jerusalem (De Duitsch-Evangelische Verlosserkerk te) 253

Jerusalem (Kapel van den Calvarieberg in de kerk van het H. Graf te) 328

Juwelier (Het dochtertje van den) 305

Kamp (In het). Het deel van den arme 212

Katwijk (Avond in) 249

Keizer (Koeang Hsoe) van China 272

Keizerin (H.M.) Elisabeth van Oostenrijk 231

Kinderspeeltuin (In den) 53

Kitchener (Sir Herbert), thans Lord Kitchener of Khartoem, overwinnaar der Derwisjen 247

Klondyke (Op weg naar) 340

Koekoek (Een jonge) in een roodborstjesnest 28

Koets (De gouden). Geschenk van het Amsterdamsche volk aan H.M. koningin Wilhelmina 224

Koning en Koningin van Spanje 84

Koningin Louise van Denemarken 269

Koningin (Nieuw borstbeeld der)	172
Koningin (Schilderij van H.M. de), te Paramaribo vervaardigd voor de tentoonstelling van vrouwenarbeid te 's-Gravenhage	216
Koningin Wilhelmina op het balkon van het Paleis op den Dam te Amsterdam, haar geestdriftig volk toewuivend	228
Koningin (H.M.) Wilhelmina in kroningsornaat	233
Krijgsgevangen	345
Kunstschilder (Een) in het dorp	57
Kunstvoorwerpen (Kerkelijke).	
Roodfluweelen kasuifel met geborduurde voorstellingen van de HH. Franciscus, Lodewijk en Elisabeth	341
Koorkapschulp met voorstelling van den H. Antonius	341
Koorkappanden met geborduurde heiligenbeelden	341
Missaalband. Voorzijde en achterzijde met rug	344
Gothieke monstrans van voren en van ter zijde	344
Gothieke ciborie	344
Lachbui (Een gezonde)	20
Landmeisje uit den omtrek van Linz	193
Lawine [(De)]	393
Lijkwade (De Heilige) des Heeren, bewaard te Turijn	129
Livinus (Broeder)	295
Loo (Lustslot het)	182
Loo (Lustslot het) Audiëntiezaal	192
Luik. Gezicht op de Avenue Rogier	21
Luik. Gezicht op het Schouwburgplein	21
Luik. Gezicht op het Paleis van Justitie	23
Luik. Gezicht op de eerste binnenplaats van het Paleis van Justitie	24
Luik. Gezicht op de kerk St. Jacques	40

Luypen (Mgr. E.S.), bisschop van Orope	319
Maas boven Maastricht (Gezicht op de)	16
Maasbrug (De) bij Maastricht	15
Maasdal	64
Maastricht (Gezicht op)	8
Maastricht (Gezicht op het Vrijthof en de St.-Servaaskerk te)	9
Maria (De tenhemelopneming van)	157
Meimaand (Versiering voor de)	37
Moedermaagd (De) in gebed	36
Muller (Dr.)	301
Muller (Toediening der laatste H. Sacramenten aan den pestlijder Dr.) te Weenen	301
Mun (Graaf Albert de)	45
Namen (Gezicht op)	72
Natuuronderzoeker (Een)	168
Nauwgezet	248
Negerhuwelijk (Een) in Amerika	5
Nicolaasmorgen (Het ontwaken op St.)	292
Nieuwsgierig Aagje	353
Noord-Brabant (Een lommerrijk hoekje in)	120
Offer (Een) van zijn plicht	289
Oldenbarnevelt (De weduwe van) bij prins Maurits genade vragende voor haar zoon	380
Ondeugend	336
Oom Kardinaal	162
Oorlogsschepen (Onze).	
H.M. pantserdekschip ‘Piet Hein’	119
H.M. kruiser ‘Friesland’	121
Bakboordzijde van de kruiser ‘Friesland’	122
Torpedowerkmagazijn ‘Friesland’	138
Oppenhuizen (Tramongeluk te) bij Sneek	128
Optocht (Groepen uit den historischen) te Amsterdam	237

Oranje-Nassau (Kasteel)	181
Paardenmarkt (Op een Russische)	205
Paleis te Amsterdam	183
Paleis te Amsterdam Mozeszaal	185
Paleis te Amsterdam Troonzaal	186
Paleis te Soestdijk. Voorgevel	187
Paleis te Soestdijk. Gezicht in het bosch	188
Paleis te 's-Gravenhage. Voorgevel	190
Paleis te 's-Gravenhage. Salon van H.M. de Koningin	191
Park-Row-gebouw (Het) te New-York	399
Pinksterkoraal	65
Pleisterplaats (Een) voor den postwagen, vóór honderd jaren	68
Pompeji (Straattooneel in het oude)	112
Processie (H. Sacraments-) in het gebergte	78
Pruisen (Prins Heinrich van) bij zijn aankomst op Chineeschen bodem	93
Raad (De) van voogdij.	
Mr. W. baron van Goltstein van Oldenaller, jhr. mr.J. Roëll, jhr. mr. J.W.M. Schorer, A.N.J.M. baron van Brienen van de Groote Lindt, Mr. C.J.A. Heydenrijck, E.J.W. baron Six van Oterbeek, mr. F.B. Coninck Liefsting, mr. C. Polis	183
Rijwielenfabriek (De) ‘Simplex’ te Amsterdam. Bankwerkerij	311
Draaierij	311
Navenbank	312
Fraisinrichting	312
Ringetje (Het)	369
Robinson-hut (De)	408
Rochus (De H.)	164
Rome (Het St.-Pietersplein te), na afloop der pauselijke Mis, ter gelegenheid van het diamanten priesterfeest des H. Vaders	29

Roomsch-Koning (De).
En op hetzelfde oogenblik doorboort hem de speer van Clermont 225
Avennes hield haar den stijgbeugel en hielp haar in het zadel 268
'Victorie, victorie!' schalde en schaterde het van de tribunes 293
Koning Willem gebood een trompetter het sein te blazen 300
'Ontvang deze blinkende kroon 329
Terwijl hij met de linkerhand de snaren tokkelde, hield hij de rechter vrij voor de gebaren 348
Als hij met zijn geliefkoosd bouwplan bezig was, vergat hij het verlokkende jachtvermaak 361
Zij hakten en sloegen op de ordelooze benden van den vijand in alsof het slachtvee was 377
Al naaiende, luisterde ik naar de oude, mooie geschiedenissen 385
Hun beukende slagen verlammen zijn arm 401
Willem, graaf van Holland 409
Russische postkoerier door wolven besprongen 297
Saksen (Prins Georg van) 100
Saksen (Koning Albert van) 102
Saksen (Koningin Carola van) 102
Salzburg (Het kerkhof van St. Peter te) 113
Samaritaan (De barmhartige) 165
Schildhuis. Mannetje van boven gezien 56
Schildhuis. Wijfje van onderen gezien 56
Schildluizen (Appel met) in verschillende stadiums bezet 56
Schipbreuk 309
Schubert (Franz) luistert den Zigeuners hun melodieën af 124
Schutterskoning (De) 196

Seraing. Hoogoven in de fabrieken van Coquerill	32
Siak (Z.H. de sultan van)	204
Siak (De sultan van) te Bronbeek	204
Shylock	364
Sledevaart	360
Sneeuw (Door de) naar huis	333
Souper (Een gezellig)	136
Spaansch-Amerik. oorlog (Uit den).	
Havana, van de haven uit gezien	81
Spaansche marine	84
Amerikaansche marine	85
Mac Kinley	85
Godsdienstige plechtigheid te Madrid voor het vertrek van een regiment naar Cuba	89
Spaansche landtroepen	92
Amerikaansche landtroepen	92
Commodore Dewey, commandant van het Amerikaansch eskader	115
Haven en reede van Manila	116
Maximo Gomez, aanvoerder der opstandelingen op Cuba	116
Admiraal Montojo, commandant van het Spaansche eskader	116
De zeeslag bij Cavite in de bocht van Manila: Het Spaansche admiraalschip ‘Reina Christina’ valt het Amerikaansche vlaggeschip ‘Olympia’ aan	117
Inscheping van troepen voor Cuba te Tampa	139
Vertrek van de ‘Peking’ met troepen voor Manila	139
Schout bij Nacht Cervera	144
Luitenant-generaal Augustin	144
Admiraal Sampson	144
Aguinaldo	146

Inscheping van troepen en geschut voor Cuba te Tampa	148
Generaal W.R. Shafter	168
Generaal Wesby Merrit	168
Generaal Miles	168
Maarschalk Blanco	168
Speeltuig (Het eerste)	376
Storm (Daags na den)	365
Studentenlevenswijsheid	336
Terechtstelling (Een) in Granada	41
Thuiskomst (Behouden)	173
Togomeer (Aan het)	145
Uitvinder (De)	308
Vaticaan (Plechtige zitting van het openbaar consistorie in de 'Sala Reale van het)	69
Vaticaan (Een wandeling van den H. Vader in de tuinen van het)	53
Verrijzenis des Heeren (De)	1[2]
Verspeeld (Alles)	389
Visites (Lieve)	90
Vrienden (Trouwe) van de *Illustratie*	360
Waarschijnlijk (Hoogst)	368
Walzin (Het kasteel van)	49
Wereld (De) in	234
Westerwoudt (Father)	63
Wilhelmina (Koningin) als kroonprinses	177
Willem III (Wijlen Z.M. Koning)	179
Willem (Wijlen Z.K.H. Prins) van Oranje	179
Wintergezicht (Hollandsch)	280
Zeepbellen blazen	160
Zeerobben	242
Zeilwedstrijd (De) te Cowes.	
Nabij het lichtschip	244
Aankomst van het koninklijk jacht 'Osborne'	245

Zigeunerkamp	397
Zweetdoek (De H.) des Zaligmakers	236
Zwerver (De)	76

[Nummer 1]

Christelijke lezing.
Aan den lezer.

Op den drempel van den nieuwen jaargang, geachte lezer of lezeres, begroet u eene innemende figuur. Onschuld en reinheid stralen van haar aanminnig gelaat. In ongekunstelde bevalligheid siert haar de natuurlijke kroon der weelderig golvende lokken. Met lossen, ongezochten zwier plooit het smijdig gewaad zich om de jonge leden. Bezieling glinstert uit de opgeslagen heldere oogen. De rechterhand rust op de borst, den zetel van het onbedorven hart, dat warm klopt voor al wat edel, wat goed en schoon is. De linker houdt een boek omvat, een boek vol gulden wijsheid, dat de lieftallige lezeres voor een wijle heeft gesloten om in stille opgetogenheid den inhoud dier kostelijke bladen te overwegen.

CHRISTELIJKE LECTUUR, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. LAUENSTEIN.

Die vriendelijke, aantrekkelijke verschijning, lezer of lezeres, is het beeld der christelijke lezing, gelijk u dat tegemoet treedt uit de *Belgische Illustratie*.

Velen kunnen zich de christelijke lectuur niet anders denken dan in de gedaante van een streng zedenmeester of van een pruttelige oude juffrouw met een neepjeskapje op de grijzende haren en een bril op den scherpen neus. Zoodra een boek of blad of tijdschrift met het woord christelijk of katholiek op den titel zich bij hen aanmeldt, zijn zij geneigd, onmiddellijk den neus op te trekken in de meening dat hun iets noodzakelijk saais en vervelends, iets preekerigs en zeurigs zal geboden worden.

Och, hoe weinig kennen dezulken de bekoorlijkheden der christelijke lectuur, wier eerste pogen is, zoovelen mogelijk te behagen en niemand door stugge stuurschheid af te stooten, opdat haar heilzame invloed zich, als het kon, over allen mocht uitstrekken. De chris-

telijke lezing komt inderdaad tot ons, gelijk de frissche jonge maagd onzer gravure, met den hartveroverenden glimlach om de lippen, met vriendelijk uitlokkende oogen, met de hand op het hart ten bewijze van haar reine bedoelingen, van haar edel, belangeloos streven.

Op het voorbeeld van den goddelijken Meester, die de scharen aan zijn lippen boeide door onderhoudende gelijkenissen en leerzaam stichtende verhalen, verdiept zij zich niet in afgetrokken bespiegelingen, maar tracht te spreken tot de verbeelding.

Gelijk de christelijke kunst, zonder rechtstreeks te leeraren of te preeken, alleen door de treffende tooneelen, die zij ons voor de oogen weet te tooveren, de weldadigste uitwerking oefent op geest en gemoed van den beschouwer, zoo poogt ook de welbegrepen christelijke lectuur heilzame indrukken bij den lezer te weeg te brengen door zijne verbeelding aangenaam bezig te houden met afwisselende en boeiende tafereelen.

Zij betoogt of preekt niet; zij geeft wat de Franschen noemen *la morale en action*, de zedenleer in sprekende voorbeelden, wetende dat leeringen wekken, maar voorbeelden trekken.

In dien geest heeft de *Belgische Illustratie* steeds hare taak opgevat: onderhoudende Zondagslectuur te leveren voor het katholieke Nederlandsche volk. Door haar verhalen, haar novellen, haar afwisselende vertellingen heeft zij ongezocht pogen bij te dragen tot verbreiding der goede beginselen, tot veredeling van geest en hart, tot ontwikkeling van het karakter. En zelfs waar ze niets anders schijnt te beoogen dan den lezer eenige genoeglijke oogenblikken te verschaffen, daar nòg doet ze een goed werk, daar onschuldige uitspanning den geest verfrischt en bewaart voor gevaarlijke afleiding.

Veertien jaren lang heeft zij getracht, zich naar beste vermogen van die taak te kwijten, gesteund door schrijvers, die bestendig de aandacht van het katholieke volk wisten te boeien, en aangemoedigd door het lezend publiek, dat haar streven toonde te waardeeren.

Ook voor het vervolg op dien onmisbaren steun rekenend en vertrouwend op den zegen van Boven over het goede werk, treedt zij den vijftienden jaargang in met den welgemeenden groet op de lippen: den lezer heil!

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.

I.

Eert vader en moeder.

Het was vrij algemeen bekend dat de hoeve met name 'het Valkenhof' voor geen andere, uren in den omtrek, behoefde onder te doen. Zij geleek veeleer op het heerenhuis van een landedele der vorige eeuw, dan wel op wat men ten huidigen dage een hoeve noemt, en dit zoowel door den bouwtrant als door de uitgestrektheid der gebouwen.

Achteraan rees de groote middelbouw op, waar, boven de deur, nog sporen waren overgebleven van wat naar een blazoen of iets dergelijks zweemde; aan beide zijden

van het huis schoten twee vleugels naar voren tot bij den openbaren weg; zij dienden thans tot schuren en stallingen.

Midden in, tusschen de gebouwen, lag het voorplein, waar de schaapstal stond en waar, midden in een poel, eenden en ganzen in het drassig water ploeterden.

De eigenlijke oorsprong van ‘het Valkenhof’ was zoo goed als onbekend; de oudste lieden uit het dorp hadden van de woning nooit anders dan als van eene hofstede hooren gewagen, en evenmin was er ooit iemand in geslaagd, de juiste beteekenis van den ietwat romantischen naam te achterhalen.

Wat er ook van zij, ‘het Valkenhof’ bood nog immer het voorkomen aan van iets meer dan eene gewone boerenwoning en deed zich vóór als de eigendom van gegoede, bemiddelde lieden.

Dat was ze dan ook.

Sedert eenige jaren hoorde zij toe aan de Van Hove's, rijke boeren, die haar bewoonden.

't Was omstreeks den avond.

Langzaam daalde de schemering over de velden en begon van lieverlede de ‘kamer’, waar de bewoners van ‘'t Valkenhof’ zich gewoonlijk ophielden, in een geheimvolle duisternis te hullen.

Moeder Van Hove zat in den hoek van den haard de komst van haren zoon Geert, haren ‘jongen’, te verbeiden, welke dien namiddag naar een naburig dorp was gereden om land te koopen in de openbare veiling, door den notaris gehouden.

Het vertrek, waar moeder Van Hove zat, en dat door de bewoners der hoeve de ‘kamer’ genoemd werd, als zijnde het bij uitstek gekozen woonvertrek, was meer dan wat men gemeenlijk eene groote kamer noemt. Zware eiken balken, bruin, donkerbruin geworden door de jaren, schoorden de eveneneens uit eikenhout gemaakte zoldering en gaven iets indrukwekkends aan het vertrek, iets dat aan vroegere pracht deed denken. Voeg daarbij eene groote, zware, uurwerkkast, welke tegen den wand stond en uit wier binnenste een langzaam en zwaar gereutel steeg, dat in de stilte van den avond geheimvol klonk als een immerdurende en nooit gestaakte herinnering aan 't verzwinden van maanden en jaren; boven op den schoorsteenmantel een ouderwetsch koperen kruisbeeld met twee glimmende kandelaren; op de kasten en tegen de wanden, groote en breede oude porseleinen schotels; in den haard de ijzeren ketting, waaraan, boven het lustig vlammende houtvuur, de ketel hing, en, nevens het vuur, moeder Van Hove, die oude vrouw, met gerimpeld voorhoofd en gerimpelde handen; dit alles werkte indrukwekkend samen tot een geheimvol iets, dat aan langvervlogen tijden, aan de dagen van voorheen deed denken en onwillekeurig een waas van weemoedige herinnering over de kamer spreidde.

Meer en meer viel de duisternis, en de speelzieke vlammen in den haard weerkaatsten spookachtige glanzen op het wezen der oude moeder.

Zij dacht aan het verleden, vol kommer, vol zorgen, maar ook vol blijde herdenken; en zachtjes aan gingen hare gedachten, langs den eenvoudig-natuurlijken weg van haar leven, naar de geboorte van heur eenig kind, van haar zoon. Och! hoe snel was dat alles voorbij gevlogen. 't Was of 't gisteren gebeurde, en er waren sinds dien reeds dertig jaar verstreken! Sedert dien tijd was Dirk, haar echtgenoot, gestorven en zij, de oude moeder, was alleen gebleven met haren Geert....

Wat was hij toch een goede jongen! zoo eenvoudig, zoo oppassend, zoo liefderijk en zachtzinnig van aard, edelmoedig van hart en zijne moeder eene liefde toedragend, waarvoor alles wijken moest.

Toen Dirk gestorven was, had Geert met moed zijns vaders taak op zich genomen, en geenszins was het te bemerken, dat de oude Dirk, - die van eenvoudig daglooner door onvermoeiden arbeid tot eigenaar van het Valkenhof opgeklommen was, - niet meer aan het hoofd der hoeve stond om ze te besturen.

En in hare diepe droefheid om het verlies van den zielsgeliefden echtgenoot vond de oude vrouw toch nog troost, omdat God haar heuren Geert gelaten had, die haar helpen en steunen zou.

O! daar was ze recht gelukkig om.

En toch, sedert eenigen tijd kwelde zij haar geest met de gedachte aan de toekomst, wanneer ook zij eens, evenals haar echtgenoot, zou moeten heengaan en haar jongen alleen laten op de wereld. Zij was diep in de zestig en niet zoo krachtig noch gezond meer.

Dagen en dagen had zij er op zitten nadenken, dat de tijd gekomen was voor Geert om naar eene vrouw uit te zien, dat dit een noodzakelijke stap was, welken hij diende te zetten, om aller welzijn en geluk voor de toekomst te bewerken.

Maar, dacht moeder Van Hove, het zou heel wat moeite kosten hem daartoe over te halen; immers, alhoewel Geert er nooit zijn gedachte over uitgesproken had, meende zijn moeder toch te bemerken, en dit niet zonder eenige reden, dat haar zoon zich voor haar opofferde en haar alléén zijn steun en zijn hulp bieden wou, bij haar alléén blijven zou, zoolang....

Och! dat mocht immers niet, dacht moeder treurig, dat mocht niet; kon die jongen, in 't volle van zijn leven, zich immer zoo begraven met een oude vrouw als zij was? Neen! neen! dat ware te veel baatzucht van harentwege geweest en daarmee zou zij nooit instemmen. Uit gansch haar hart, uit de volle kracht van de minnende moederziel wenschte zij dat Geert haar weldra een dochter meebrengen zou, welke de taak der moeder op zich kon nemen en als huisvrouw optreden zou.

Maar de vrouw, die zij haar jongen toewenschte, moest, evenals hij, een wakker boerenkind zijn, dat de hand uit de mouw kon steken en bovendien haren Geert liefhad, innig liefhad, want in die twee hoofddeugden, bedrijvigheid en liefde, ligt, menschelijkerwijze gesproken, het geluk van het huiselijke leven; daarvan wist moeder Van Hove mee te spreken.

En zij herdacht die heerlijke dagen van haar leven, aan de zijde van haren Dirk doorgebracht in werken en beminnen!...

Twee dikke tranen rolden uit haar oogen langs haar gerimpelde wangen, maar weldra was die opkomende gevoeligheid gesust en dan dacht moeder aan Maria Hassels, aan de flinke deerne, die zij zoo dikwijls als kind met haren Geert had zien spelen; en 't was niet toevallig, dat het beeld van dit meisje voor haar geest zweefde; immers zij wist sinds lang, dat Geert haar een meer dan gewone genegenheid toedroeg.

‘Koest, Spits!’ sprak zij, eensklaps uit haar droom gewekt, door 't blijde geblaf van den schapershond, die aan haar voeten vóór den haard lag.

‘Koest, Spits!’

Maar Spits was opgesprongen; in de verte had hij een welbekend geluid vernomen, het klinken der hoefijzers van Vos op den steenweg, en dat was als muziek in zijn ooren.

‘Koest, Spits! braaf zijn! de baas komt.’

Maar die woorden schenen geenszins het beest tot bedaren te kunnen brengen, want luider klonk zijn geblaf en onophoudelijk sprong het naar de deur.

Eindelijk ging deze open en trad Geert de huiskamer binnen.

‘Goeden avond, moeder.’

‘Goeden avond, Geert. Wat komt ge laat, jongen, ik verwachtte u reeds tegen vijf uren en 't is nu reeds bijna halfzeven.’

‘Ja, moeder, ik meende ook vroeger thuis te zijn, doch ik ben nog even bij mijnheer Struifs geweest, om de huur van het onlangs overgenomen land te betalen en ik ben er wat langer dan naar gewoonte blijven praten.’

‘Zoo; maar zeg mij eerst hoe 't op de verkooping afgeloopen is; hebt ge 't land gekocht?’

‘Neen, moeder, alweer niet,’ antwoordde Geert met iets mistroostigs in de stem.

‘Hoe?...’

‘Kom, moeder, dat zal ik u na den eten vertellen, dan spreken we beter en rustiger over onze zaken; trouwens ik zie ginds de knechts al aankomen om te eten.’

En inderdaad, weldra schaarden zich de knechts en meiden rondom de groote tafel, waar kort daarna de schotel aardappelen op te dampen stond.

Het maal liep spoedig ten einde en daar de meiden en knechts nog 't een of ander werk te verrichten hadden, gingen zij heen na een ‘goên avond, bazin’ en ‘goên avond, Geert,’ te hebben gewenscht.

Toen de tafel afgenomen was, ging moeder Van Hove weer op haar geliefkoosde plaats aan den haard zitten, terwijl Geert in den anderen hoek - eertijds vaders plaats - eveneens was gaan zitten, zijn steenen pijp met een houtskool aanstekend, stilzwijgend lange trekken deed en den rook naar boven blies in den schoorsteen.

Na eenigen tijd verbrak moeder Van Hove de stilte en zei:

‘Mij dunkt, Geert, ge zijt zoo weinig spraakzaam, is er dan iets zoo zonderlings gebeurd?’

‘Och ja, moeder,’ antwoordde Geert met een zucht, terwijl hij een stuk hout bij het vuur in den haard wierp; ‘och ja, moeder, dat

is ook zoo. Zooals ik u reeds zei, ik heb het stuk land niet kunnen koopen.'

'Niet?'

'Hassels heeft het gekocht.'

'Hassels?.... alweer Hassels?....'

Die naam klonk treurig in den mond der vrouw.

'Ja,' ging Geert een oogenblik daarna voort, 'mij komt het ook vreemd voor. Dit is nu de vierde maal, dat hij mij het gras voor de voeten wegmaait en, God vergeve mij, maar ik zou haast denken dat hij het er om doet. Hij weet dat vader-zaliger nooit land had willen koopen en liever zijn akkers huurde; en, nu ik met vaders geld, dat daar toch nutteloos in de kast ligt, eigen grond wil aanwerven, biedt hij telkens tegen mij op en schijnt, tegen alles in, te willen beletten, dat wij koopen. Vreemd is het, heel vreemd!...'

'Ja, Geert, dat heb ik ook al gedacht. Mij dunkt, dat Hassels ons benijdt, ons onzen voorspoed misgunt en, met zijn geld, dat hij in overvloed schijnt te hebben, ons een staak in het wiel te willen steken. En, wat zijn nijd en afgunst jegens ons nog duidelijker maakt, is het aankoopen van land, dat hij zeer moeilijk zelf bewerken kan om reden van den afstand tusschen die akkers en zijne hoeve.'

'Inderdaad, moeder. De twee eerste malen grensde de in koop gestelde grond aan den akker, dien wij van mevrouw de gravin huren, tegen het dorp, dus een groot uur van zijn huis; de voorlaatste maal lag het land langs de Zwanestraat, nogmaals op een tamelijk grooten afstand van zijn hof, en, daar de koop niet zoo heel groot was - nauwelijks eenige roeden - begrijp ik niet, hoe het hem te binnen kwam, daar te koopen. Ditmaal gold het een akker nabij de grens van Drossegem, en zeker weet ik dat hij nooit zin gehad heeft in die streek te zaaien; immers, nog geen twee maanden geleden, beweerde hij in een herberg, dat al het land in dien omtrek geen beploegen waard is.'

'Afgunst!' sprak moeder Van Hove, 'nijd en afgunst!...'

En zij schudde haar hoofd.

'En toch,' voegde Geert er peinzend bij, terwijl hij tegen zijn houten schoen de asch uit zijn pijp klopte, 'ik begrijp niet waarom hij ons zou benijden; immers, wie weet wat de toekomst ons allen bewaart?...'

Doch hij zweeg eensklaps als hadde hij gevreesd een geheim te laten ontglippen.

Moeder Van Hove deed of ze den zin van die woorden niet juist vatte:

'Welnu, Geert, wat meent ge daarmee?'

'Och, niets, moeder, laten wij dit alles maar verder onbesproken; 't is nu eenmaal zoo en gedane zaken nemen geenen keer.'

Geert was opgestaan en trad tot bij de deur. Toen hij buitenstond en de frissche avondlucht hem recht in 't gezicht blies, bleef hij een oogenblik in de duisternis turen, als wilde hij haar geheim, duister als 't geheim der toekomst, met zijn peilende oogen doorgronden.

O, de nacht spreekt zoo wonder soms tot de ziel, en in de duisternis ziet de geest bij wijlen zoo klaar, zoo levendig datgene, wat bij helderen dag onduidelijk scheen.

Thans ook begreep Geert iets meer dan zooeven en 't kwam hem te binnen, hoe Hassels hem steeds ruw aansprak. Nog meer en meer zag hij in, waar het bij dien man haperde, aan welke gebreken hij mank ging en van lieverlede lag heel de zaak voor hem bloot.

En terwijl Geert buiten te peinzen stond en moeder Van Hove alleen aan den haard zat, gingen hare gedachten weer naar de plannen, die zij voor de toekomst van haren jongen koesterde. Zij gevoelde wel, dat, indien Geert ooit naar Maria's hand dong, haar vader er tegen op zou komen, doch dat gebeurde meer, en die hinderpaal zou wel uit den weg te ruimen zijn. Het voornaamste was, dat zij Geert thans overhaalde het aanzoek te doen en zij vond dat de tijd daar was om daarover met haren zoon te spreken.

Geert was weer binnengekomen en had zijne plaats aan den haard hernomen.

Moeder kuchte eens en zei dan:

'Geert, we hebben van avond over ernstige zaken gehandeld; maar er zijn nog andere, die ik ook met u wou bespreken.'

'Zoo, moeder?'

'En die verdienen al onze aandacht.'

'Ik luister, moeder,' sprak Geert, eenigszins verwonderd over den plechtigen toon van moeders stem.

'Gij spraakt zooeven van de toekomst, en wat deze ons allen vermoedelijk te verwachten laat. Indien ik goed begreep, was er sprake van iets meer dan een gewonen omgang met Hassels, en....'

'.... en Maria, wilt ge zeggen, moeder?'

'Welnu, ja, jongen, met Maria. Ge weet, ik ben niet jong meer, de zestig voorbij, en niet zoo heel krachtig meer als voorheen.'

'Maar, moeder....'

'Laat mij spreken, Geert. Kom, schuif uwen stoel wat naderbij. Zoo, geef mij uw hand, Geert, gelijk ik deed toen ge klein waart en ik u de lessen voorspelde, die u eens tot deugdzaam man zouden doen opgroeien.'

Er trilde iets in de stem der oude vrouw en hare hand beefde in die van haren jongen.

'Ge weet ook, Geert, hoe ik u lief heb, immer, als met de eerste moederliefde, waarmee ik uwe geboorte begroette. Daarom voel ik mij verplicht u dit te zeggen: Er is hier in huis iemand meer noodig dan een oude vrouw om het huishouden te besturen en alles met een wakend oog gade te slaan; een dienstmeid kan daartoe niet volstaan; er moet meer zijn in 't hart dier vrouw dan de verknochtheid aan degenen, met wie zij woont. Liefde moet het wezen, Geert.'

Deze wilde iets in het midden brengen, maar zijne moeder hield hem tegen.

'Ik weet wat ge opwerpen wilt, Geert; reeds lang heb ik meenen te bespeuren, en niet zonder reden, dat gij uw eigen geluk en toekomst ten offer brengt aan de liefde, die ge mij toedraagt. Dat mag niet, kind. En trouwens, denkt gij niet dat, wanneer uwe liefde zal verdeeld zijn tusschen eene echtgenoote en uwe moeder, ik mij niet ruimschoots zal vergoed gevoelen door de liefde, die dat tweede kind, die dochter, de vrouw van mijn zoon, mij schenken zal?'

'Maar, moeder, aan trouwen, vooralsnog ten minste, heb ik nooit gedacht.'

'Zeg dat niet, jongen, ik weet het wel; 't is niet zonder eenige reden dat Hassels' zonderlinge handelwijze u, meer dan noodig is, bekommert. Sinds lang heb ik geraden, dat Maria mijn zoon niet onverschillig is. Zeg, Geert, is 't zoo niet?'

'Dat ontken ik niet, moeder, maar 't was voor.... later.'

'Neen, neen, niet voor later; waarom op de lange baan verschuiven, wat ons aller geluk moet zijn? En, wie weet of Hassels zelf niet veranderen zal, wanneer ge voor hem als aanstaande schoonzoon optreden zult? Vreest gij misschien niet te slagen?'

'Dat laat ik aan God over, moeder, die beter weet dan wij, wat ieder toekomt.'

‘Dat is waar, jongen. Maar God wil ook dat wij de middelen aanwenden om te verkrijgen wat wij beoogen. “Help u zelf, zoo helpe u God,” aldus staat het immers geschreven.’

Beiden zwegen en dachten na.

Er heerschte eene diepe stilte in de kamer; men vernam alleen het tiktakken der oude klok in haar eiken kast en 't eentonige neuriën van den wind daarbuiten.

Zoo gingen eenige minuten voorbij; dan stond moeder Van Hove op en thans de beide handen van haar jongen in de heure vattende:

‘Iets zegt mij daarbinnen, kind,’ sprak zij, ‘dat het Gods wil is te handelen volgens den raad, dien ik u gaf. Ik, uw moeder, zegen u, en vader, daarboven in den hemel, zegent u met mij, en beiden bidden we dat onze wensch zich mag verwezenlijken. Dan zal ik nog gelukkig zijn in mijn ouden dag en vol vrede den dageraad van uw heil te gemoet zien, die tot een helderen zomerdag moge komen...’

En toen de oude grijze vrouw daar zoo voor haar jongen stond en hem dit alles eenvoudig, maar met liefde zei, herdacht zij onwillekeurig een dergelijken dageraad, nu dertig jaren geleden....

(*Wordt vervolgd.*)

Uit bewogen dagen.
Vertelling van J.R. van der Lans.

I.

‘Elise, kom eens hier, ik heb een ernstig woord met u te spreken...’

‘Maar, mama, ik had liever dat u eens minder ernstig was; dat zou aangenamer zijn voor mij, maar vooral beter voor u. Zal u nooit die sombere herinneringen van u kunnen afzetten, die u vóór den tijd zullen doen verkwijnen?’

‘Lieve kind, laat mij mijne herinneringen: 't is àl wat mij van het verleden is overgebleven...’

Dit zeggende wischte madame Lebrun een traan weg, die in haar oog opwelde.

‘Foei, mama, alweer tranen! Zal ik u dan nooit tevreden en gelukkig mogen zien?’

‘Inderdaad, Elise, gij verdient uwe moeder gelukkig te zien, om al de moeite, die gij u geeft om haar het verleden te doen vergeten; maar dat kan zij nu eenmaal niet... Elke vriendelijkheid, iedere attentie van u, heel uw doen en laten doet me denken aan uw goeden vader.’

En weer pinkte madame Lebrun een traan weg, terwijl haar zeventienjarige dochter haar bedremmeld aanzag, van harte geneigd haar te troosten en toch niet wagend, de smart der zwaarbeproefde vrouw te storen.

Het was immers zooals ze zeide: die herinneringen, welke haar tranen uit de oogen persten, waren tevens alles wat haar was overgebleven van het eens zoo schitterend verleden. Elise had dat verleden niet gekend, maar dikwijls had hare moeder er haar van verhaald. De thans zoo eenvoudige madame Lebrun droeg toen den fieren naam van barones de Haulterive; zij bewoonde met haren gemaal een vorstelijk kasteel en had alles wat haar hart begeerde. De baron stond in hoog aanzien bij den goeden koning Lodewijk XVI en menigmaal nam hij met zijn jonge gemalin deel aan de hoffeesten, door Marie Antoinette in het paleis van Versailles aangericht. Maar boven al die pracht en praal verkozen ze toch het stille huiselijk geluk op het afgelegen voorvaderlijk kasteel, waar de jonggehuwden hun hoogste genot vonden in elkanders

bijzijn en in het bezit van het engelachtige kind, waarmee de Hemel hun echtelijk geluk bekroond had.

Helaas, al die zoete weelde was de revolutie wreed komen verstoren. Het adellijk slot, het tooneel van zooveel jong geluk, was een verlaten puinhoop; hun fortuin was verbeurd verklaard, vervallen aan 'de natie.' Zij heetten immers vijanden van het volk, zij, die de goederen, hun door de Voorzienigheid geschonken, steeds hadden gebruikt tot steun der hulpbehoevenden, tot welzijn van hun onderhoorigen. Zij waren als 'vervloekte aristocraten' naar den kerker gesleept; daar hadden zij in gezelschap van honderden lotgenooten dag aan dag hun doodvonnis afgewacht, tot op zekeren avond onder de namen der veroordeelden ook die werd afgeroepen van baron de Haulterive.

Toen had hij nog eenmaal, voor het laatst, zijn dierbare gade en het kind, dat zij op den arm droeg, onder tranen aan zijn hart gedrukt; maar de beulen hadden hem uit die teere omhelzing losgescheurd, en hij was verdwenen achter de zware deur, die zich reeds achter zoo velen onverbiddelijk gesloten had.

In radelooze wanhoop had de jonge vrouw en moeder zich met haar kind tegen die deur geworpen; zij had haar echtgenoot willen volgen in den dood; maar toen zij bezwijmd tegen de ijzeren grendels was neergezonken, had men haar weggevoerd met haar kind.

Dat kind was de beschermengel geweest, die haar gered had van den dood, opdat zij tot heil van dat kind mocht blijven leven. Dat kind, met zijn lachjes en lonkjes, met zijn vroolijk gekraai was het zonnestraaltje geweest, dat den somberen kerker verlichtte. Het behoorde daar niet alleen aan de ouders, wien het tot troost en tegelijk tot bange zorg verstrekte, neen, het was de lieveling, de speelpop van al de gevangenen, ja van de ruwe 'burgeres,' die belast was met hun den karigen kerkerkost uit te reiken.

UIT BEWOGEN DAGEN. - ‘God zegene u, Elise.... uw vader hierboven zal uw plan goedkeuren en over u waken.’

EEN NEGERHUWELIJK IN AMERIKA.
(Eigendomsrecht 1897 van Knaffl & Bro.; Knoxville, Tennessee.)

En om den wille van dat kind hadden de beulen met een teergevoeligheid, zonderling met hun wreedheid in strijd, de moeder gespaard, telkens de voltrekking van haar doodvonnis uitgesteld, tot eindelijk een gunstige keer in de omwenteling haar veroorloofde, met haar schat, den gruwzamen kerker te ontkomen.

Sedert had ze zich schuil gehouden, onder een geleenden naam, in een oud leegstaand huis van de voorstad St. Antoine, haar door een bevriende familie ter bewoning afgestaan. Zij had met haar dochtertje geleefd, ze wist zelf niet hoe, half van het werk harer handen, half van onderstand, haar op kiesche wijze verstrekt door bekende adellijke families, lotgenooten in het ongeluk, soms maar weinig beter bemiddeld dan zij zelve; want de revolutie had schrikkelijk gewoed onder de telgen der oude aanzienlijke geslachten en de overblijvenden van alles beroofd.

Te midden der gruwelen en beroeringen, die de hoofdstad en heel Frankrijk, ja de gansche wereld op hare grondvesten hadden doen trillen, hadden moeder en dochter in het hart der wereldstad een bestaan geleid als dat van kluizenaars in de wildernis. Ternauwernood drong eenig gerucht van de buitenwereld in haar eenzamen schuilhoek door. De moeder leefde enkel meer voor hare dochter en het meisje kende niemand dan hare moeder en de zeer weinige vrienden, die haar een enkele maal kwamen opzoeken.

Zoo groeide Elise op, gelijk een bloem uit een zaadkorreltje, dat toevallig tusschen puin en brandnetels gevallen is, een vlekkeloos blanke geurige lelie te midden van het verwilderde dorenbosch der aan alle ondeugden overgegeven, bandelooze wereldstad. Van Parijs kende ze weinig meer dan den weg van haar woning naar de naaste kerk; het stille huis was haar heele wereld, en toch voelde het lieve kind zich daar gelukkig.

Zij had nooit een ander bestaan gekend dan het leven van ontbering en zorgen, dat zij sinds hare kindsheid met hare moeder had gedeeld, en geen bittere herinneringen konden dus haar schuldeloos levensgenot vergallen. Het eenige wat haar hinderde was de ontroostbare rouw van hare moeder: alles zou ze gegeven hebben om op de vroegtijdig verwelkte wangen der geliefde vrouw den blos van geluk en tevredenheid terug te tooveren.

Maar welk een troost die kinderlijke liefde en toewijding de weduwe ook in het ongeluk verschaften, madame Lebrun bleef treuren om het verleden en.... zich kwellen met zorgen voor de toekomst.

Wat moest er van hare dochter worden, als zij deze eenmaal zou ontvallen? Alleen en weerloos zou ze staan te midden van het groote Parijs, met zijne gevaren en verleiding, waarvan het onschuldige meisje niets vermoedde. Ze was lief, ze had geest, een beminnelijk karakter; want het was hare moeder steeds een lust geweest, verstand en hart van het begaafde kind op het zorgvuldigst te ontwikkelen. Maar wat in gewone omstandigheden voordeelen zouden geweest zijn voor de dochter der Haulterives, dat werden in hare armoede en verlatenheid juist gevaren.

Madame Lebrun dacht daar dikwijls aan met moederlijke bezorgdheid, als zij in het argelooze gelaat van hare dochter blikte; en ditmaal ernstiger dan ooit.

Het was Zondag; ze waren samen naar de Mis geweest en zaten nu bijeen in het fraaiste vertrek van hare ruime, maar holle woning, in haar *salon,* zooals Elise de ouderwetsche kamer met den hoogen schoorsteen noemde, die ze zooveel mogelijk had opgevroolijkt met een door haar zelf beplakt tochtscherm, een verschoten tapijt,

een eigengemaakt tafelkleedje en een ruikertje bloemen, dat ze elken Zaterdag voor hare moeder kocht.

Gewoonlijk waren die Zondagen, als zij zich van den arbeid verpoosden met het lezen van een paar zorgvuldig in eere gehouden boeken, dagen van genoeglijk samenzijn voor moeder en dochter. Maar ditmaal scheen de aangename Zondagsstemming bij de weduwe uit te blijven.

'Ik heb een ernstig woord met u te spreken, Elise,' herhaalde zij. 'Hebt gij er wel eens aan gedacht, dat we ons leven van tegenwoordig onmogelijk op den duur kunnen voortzetten?'

'En waarom niet, moeder?' vroeg het meisje, verrast opziende.

'Maar kind, is dat eene toekomst voor de afstammeling der Haulterives, dag aan dag borduren, naaien, van den morgen tot den avond, en... armoe lijden!'

'Ik ben er immers mee tevreden. O, als u er zich ook maar in wilde schikken, zou ik niets ter wereld meer verlangen. Zoolang ik u maar heb, moeder, ben ik gelukkig.'

'Maar mij zult ge niet altijd hebben...'

'Waar denkt u aan, moeder! Heeft u me niet honderdmaal gezegd, dat u alleen om mij wilde blijven leven na vaders dood?'

'Zeker, kind, en als het kon zou ik altijd bij u willen blijven; maar ik geloof dat de tijd daar is, waarop we van elkaar zullen moeten scheiden.'

'Wij van elkaar scheiden, dat nooit!'

'En als het nu voor uw bestwil was?'

'Dat kan het niet zijn: ik kan nergens beter zijn dan bij mijn goede moeder.'

'Maar die moeder kan u geene toekomst openen: ze bezit niets en kan u niets nalaten dan armoede en ontbering.'

'Wat spreekt u van nalaten! Foei, mama, ziet u er uit als iemand, die zijn testament gaat maken? Wij zullen nog lange, lange jaren samenblijven.'

En zij bezegelde die woorden met een hartelijken kus.

Toch schudde de weduwe weemoedig het hoofd.

'Ik zal u maar zeggen wat er van is. Ge weet dat madame Lecoftre ons dikwijts gesproken heeft van de uitstekende positie, die veel Fransche meisjes tegenwoordig in Holland vinden, waar men ze als *bonnes, gouvernantes* of *dames de compagnie* in de adellijkste families hoog op prijs stelt. Welnu, op het oogenblik doet zich zulk een positie voor u op. Een van de heeren van het Hollandsche gezantschap, dat hier met de regeering een verbond is komen sluiten, wenscht u mee naar Amsterdam te nemen. Hij heeft u herhaaldelijk opgemerkt, als ge naar de kerk gingt, en madame Lecoffre heeft u ten hoogste bij hem aanbevolen. Hij wenscht u in zijn huis te hebben voor den omgang met zijn kinderen, opdat die zich door u in de Fransche samenspraak en literatuur kunnen oefenen. Hij zal u een ruim jaargeld toekennen; in het rijke Holland betaalt men goed, en gij zult met de kinderen van den huize gelijk op behandeld worden....'

'En waar moet u dan blijven, moeder?'

'O, ik zou met madame Lecoffre gaan samenwonen: voor mij komt het er niet op aan, als mijn Elise het maar goed maakt.'

'En denkt u dat ik het goed zou kunnen maken, ver van u? Neen, als u kon meegaan, zou ik het, als u er op stond, graag ondernemen. Maar zonder u, voor geen geld van de wereld.'

'Gij begrijpt toch, kind, dat ik er nooit in zou toestemmen, u te laten vertrekken, als ik niet overtuigd was, dat gij geen gevaar liept. Maar in het gevolg van den gezant kunt ge veilig de reis ondernemen. En hij zelf, hoewel een protestant en een

republikein, is een vertrouwbaar, achtenswaardig man. Ik heb hem bij madame Lecoffre gesproken.'

'En daar hebt gij mij niets van gezegd!'

'Dat kwam omdat ik zelf aanvankelijk het denkbeeld verwierp, maar bij nader inzien besef ik, dat het dwaas zou zijn, een zoo schitterend aanbod af te wijzen.'

'Dus u zou in ernst willen, dat ik u verliet, om dien vreemden heer naar het verre land te volgen?'

'We zullen toch niet geheel gescheiden zijn: we kunnen brieven wisselen. En daarbij, in Holland vertoeven tal van Fransche *refugiés*; allicht zult ge er vrienden aantreffen. In elk geval komt ge in de wereld, in eene omgeving, die althans eenigszins in evenredigheid is met uwe afkomst, terwijl gij hier....'

'Gelukkig ben met u en altijd zoo gelukkig hoop te blijven.'

'Denk er eens over na, kind. Een dergelijke gelegenheid doet zich licht nimmer meer op.... Ik herhaal dat ik zelf lang gewacht heb, maar na ernstig beraad geloof ik dat dit een middel is, ons door de Voorzienigheid aan de hand gedaan om ons uit de ellende op te beuren. Denk eens aan: met een deel van uw jaargeld zouden we onze schulden tegenover de vrienden kunnen afdoen...'

'O wat dat betreft, geen penning zou ik er van voor mij zelf willen houden: alles zou voor u zijn. Maar hoe zou ik u kunnen verlaten, ver van u weg trekken!... O neen, moeder, verg dat niet van mij: ik zou het niet kunnen, nooit.'

En in tranen uitbarstend, zonk ze aan den schoot van hare moeder op de knieën en verborg het rijkgelokte hoofd tegen haar hart.

Madame Lebrun beurde haar op en drukte haar een innigen kus op het voorhoofd.

'Mijn kind, mijn dierbaar kind,' snikte zij, 'mijn engel...'

Meer kon zij niet uitbrengen. Moeder en dochter weenden in elkanders armen, maar die tranen waren welsprekender dan woorden.

Toch, toen die tranen gedroogd en beiden tot kalmte gekomen waren na de eerste overstelpende aandoening, kwam de weduwe weer voorzichtig op het onderwerp terug en stelde, hoewel haar zelf het hart brak bij de gedachte aan de scheiding, toch de voordeelen er van behendig in het licht.

Het schrandere meisje, door haar kinderlijke liefde voorgelicht, leerde allengs de zaak uit een ander oogpunt beschouwen. Niet om haar zelve, maar om hare moeder moest zij den voorslag aannemen. Die goed bezoldigde betrekking, haar aangeboden, was het middel om de zwaar beproefde vrouw van alle kommer en zorg te ontheffen. Met haar jaargeld zou Elise in staat zijn, hare moeder een bescheiden, maar zeker bestaan te verschaffen. Mocht zij dat afwijzen? Was ze niet veeleer verplicht, het met beide handen aan te nemen?

Zeker zou de scheiding beiden bitter vallen. Maar ze zou niet voor altijd wezen. Wie weet hoe spoedig er betere dagen konden aanbreken voor de telgen der oude geslachten, die zich nu schuil moesten houden voor de revolutie, maar wellicht eerlang weer tot aanzien en fortuin konden raken? Het gold thans maar, zich door een bangen tijd heen te worstelen. Met God, voor haar moeder, durfde ze de stoute onderneming aan.

Nog dienzelfden dag knielde zij opnieuw voor haar moeder neer en, de gevouwen handen in haren schoot leggende, fluisterde zij:

'Mama, ik heb er nog eens ernstig over nagedacht; ik geloof dat u gelijk heeft: ik zal het aannemen. 't Is mijn plicht, nu ik daartoe in staat ben, u van de knellende zorg te bevrijden.'

‘Daarvoor dank ik u, mijn kind. Ik wist wel dat gij verstandig handelt en.... moedig, zooals uw vader, die ook voor niets terugdeinsde waar plicht hem riep. God zegene u voor uw edelmoedig besluit.’

En terwijl zij met de linkerhand de hand van hare dochter omvatte, legde zij haar de rechter zegenend op het hoofd, in kinderlijke toewijding tot haar opgeheven, en herhaalde met bewogen stem:

‘God zegene u, Elise.... uw vader hierboven zal uw plan goedkeuren en over u waken.’

(*Wordt vervolgd.*)

De daglooner en de tevredenheid. Sprookje, door J. Vesters Jr.

Een daglooner ging uit naar het hooiland. Hij had de blanke, scherp gewette zeis over den schouder en liep sloffend met de eenigszins gebogen houding van menschen, die gewoon zijn zware lasten te torsen. Het was even drie uur in den morgen. Alles om hem heen was nog in diepe rust verzonken. Het was nog niet volslagen licht, doch hij had nog een verren weg af te leggen, vóór hij den akker bereikt had, waar zijne dagtaak hem wachtte.

Een lichtende streep in het Oosten, die door den dichten nevel brak, teer als een sluier van gaas, kondigde de komst der dagvorstin aan, die nooit moede wordt, haar licht te laten schij-

nen over de boozen en de goeden, de armen en de rijken.

De daglooner had geen oog voor het heerlijk natuurverschijnsel der opkomende zon, voor den zacht purperen gloed, die haar voorafging en hare majesteit aankondigde. Hij slofte voort met zwaren, eentonigen tred, de zeis nu eens op dezen, dan op genen schouder nemend, door een nijdigen ruk de ontevredenheid verradend, die in zijn binnenste huisde en waarvan de somberheid een schrille tegenstelling vormde met het oplichten der natuur, waar het vogelenheir door vroolijk getjilp het aanbreken van den dageraad begroette.

De man mompelde binnensmonds: ‘Alle dagen hard werken van den vroegen morgen tot den laten avond, terwijl zoovelen nu nog zacht in de veeren liggen.’ - Maar hij bedacht niet, dat hij zich niet het hoofd hoefde te breken met allerlei zorg, en dat hij iedere week een vollen dag had om uit te rusten en nieuwe krachten te garen voor het werk, dat hem wachtte.

‘Mijne vrouw is den heelen dag aan haar huis gebonden en gaat gekleed in een eenvoudig katoenen jak, terwijl zooveel damen gekleed gaan in zijde en fluweel, en dienstboden hebben, die op hare wenken vliegen.’ - Maar hij bedacht niet, dat zijn vrouw tevreden was in haar huis, naar geen opschik verlangde en blij was, dat God haar zulke stevige armen had geschonken.

‘Mijne kinderen hebben niets dan droog brood, en een stukje spek is voor hen een buitenkansje, terwijl de kinderen der rijken alles hebben wat hun hartje begeert.’ - Maar hij bedacht niet, dat zijn kinderen een kleur hadden als melk en bloed, en dat nooit een cent voor hen naar dokter en apotheker hoefde te worden gebracht.

Op het hooiveld gekomen, zette hij de zeis in het welige gras en sikkelde het neer in breede, zijige sneden. Werktuiglijk ging zijn arm op en neer met rythmischen maatslag, maar in zijn hart gistte de gif korrel der ontevredenheid.

Op de zeis geleund, rustte hij een oogenblik uit van het inspannende werk, toen een open rijtuig over den straatweg langs het hooiveld reed. Met gretigen, naijverigen blik oogde hij het na, en afgunst en nijd druppelden bitter als alsem in zijn gemoed. Rijke, gelukkige menschen! meende de daglooner; - maar hij wist niet, dat de heer, die in een zwart lakensch pak was gekleed, een zwaren gouden ketting op de borst had bengelen en een kostbaren ring aan den vinger droeg, gefolterd werd door den angst, dat een beursspel, die hij had ontworpen, zou mislukken en hem met één slag van al zijn rijkdom zou berooven; - hij wist niet, dat de dame, in zijde gekleed en met juweelen op de borst en in de haren, in de voortdurende vrees leefde, haar kindertjes spoedig te zullen verliezen, want al konden zij alles wat zij begeerden, in overvloed krijgen, hun gezichtjes waren verwelkt als bloemen, die te veel zon en te veel warmte hebben gehad. Dàt had de daglooner niet gezien.

Hij zag enkel de uiterlijke schittering en glans, en in de verbittering, door dat gezicht bij hem gewekt, riep hij uit: ‘O, was ik ook zóó gelukkig. Kon ik ook zoo met mijn vrouw en kinderen uit rijden gaan!’

Geen oogenblik ging hem het beeld, dat hij maar vluchtig gezien had, meer uit het geheugen, en toen hij tegen het middaguur, toen de zon hoog aan den hemel stond, zich in het zachte hooi neervlijde, om een uurtje te rusten, zag hij nog het rijtuig met de rijke lieden voor zich, die zoo gelukkig waren.

De wensch van den daglooner was in vervulling gegaan. Hij was rijk, schatrijk. Hij hoefde niet meer met de zeis op den schouder naar het hooiveld te gaan, hij hoefde

niet meer op te staan vóór het opgaan der zon. Hij woonde in een groot, prachtig huis en had bedienden, die al het werk voor hem deden. Zijn vrouw was in zijde gekleed en zijn kinderen kregen de uitgezochtste spijzen. Er ontbrak thans niets meer aan zijn geluk... Zoo dacht hij... Maar o, welk een bittere ontgoocheling!

Hij leefde in de voortdurende vrees, dat hij zijn geld zou verliezen, en die vrees vergalde al zijn genoegens. Hij kon lezen in de hoofden en harten van die hem omringden, en met ontzetting zag hij, hoe van alle zijden vijandschap hem omgaf, waar vriendschap gehuicheld werd, hoe men er op uit was, hem lagen te leggen en hem in het verderf te storten, hoe ieder woord, iedere daad van hem verkeerd werd beoordeeld en uitgelegd, hoe afgunst en hebzucht samenspanden om hem ten val te brengen.

Zijn vrouw was in kostbare zijde gedost, maar haar vroolijk, opgeruimd gemoed had ze verloren. Ze wilde feesten geven, naar feesten gaan, zij wilde uitschitteren boven de andere damen en dwong hem tot zulke buitensporige uitgaven, dat zelfs zijn groot vermogen die op den duur niet zou kunnen bestrijden. Alle huiselijkheid was uit hun huis verdwenen, waar tafelschuimers, mits ze een grooten naam of titel hadden, welkom waren.

Zijn kinderen waren keurig gekleed en kregen alles wat zij vroegen. Niets was te duur of te kostbaar voor hen. Maar waar waren hun roode wangen, de blos en de kleur der gezondheid gebleven? Zij waren teere, broze kindertjes, broeikasplanten gelijk; hun oogen stonden flauw en hun gezichtjes waren verflenst, en de bekwaamste geneesheeren, die geraadpleegd werden, haalden de schouders op. Hun wetenschap wist het heilkruid niet te vinden, om hen weer krachtig en gezond te maken.

'Was ik maar weer een arme daglooner!' zuchtte de man. Plotseling schrikte hij wakker, wreef zich de oogen uit en was verwonderd, zich niet in een lief, prachtig huis, maar in het hooiveld te bevinden. Het eerste oogenblik wist hij niet, wat er van te denken. Alles speelde hem door het hoofd, tot hij ten laatste, tot bezinning komende, begreep, dat hij gedroomd had.

'Goddank!' zei hij, 'dat ik maar een arme daglooner ben. Ik benijd thans de rijken niet meer, die in zijde gekleed zijn en uit rijden gaan. God weet, of ze wel zoo gelukkig zijn als ik met mijn vrouw en kinderen. Gelukkiger zijn ze zeker niet!'

Opgeruimd, een liedje neuriënd, nam hij de zeis weer op, om opnieuw met breeden zwaai het welige gras in zijige vlokken neer te maaien voor zijn voeten. En toen hij dien avond thuis kwam, kuste hij zijn kinderen met kun kleur als melk en bloed nog hartelijker dan anders, en aan zijne vrouw, die het dampende avondeten reeds had klaar gezet en hem met een vergenoegd gezicht verwelkomde, vertelde hij, wat hij dien dag gedacht en gedroomd had. 'Wij zijn immers gelukkig, vrouw?' vroeg hij.

'Zeker,' zei zij, 'ik zou met geen rijke willen ruilen, want tevredenheid is het hoogste geluk.'

In die eenvoudige woorden ligt meer wijsheid opgesloten, dan de wijsgeeren in hun diepzinnige stelsels neerleggen, en zoo lang het menschdom die woorden niet algemeen beaamt, zullen alle philosofen en geleerden te zamen het niet beter en gelukkiger kunnen maken.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

I. Voorbereidende maatregelen. - Van Gent naar Maastricht.

Qui pense à voyager,
Doit soucis oublier,
Dès l'aube se lever,
Ne pas trop se charger,
D'un pas égal marcher
Et savoir écouter.

Is dat geen gulden wijsheid, waarde lezer? Geene les, waardig om opgenomen te worden in het Boek der Spreuken van wijlen koning Salomon?

Als de man, die deze onwaardeerbare regelen ter neer heeft geschreven geen familie is van Salomons kat of ten minste op eenige andere manier van de erfelijkheid (dat hedendaagsche stokpaardje) heeft geprofiteerd, dan is hij onweerlegbaar een geboren genie en het was niet meer dan eene plicht van dankbaarheid en eerbied der verschillende spoorwegmaatschappijen en stoombootondernemingen, zijn portret te plaatsen in alle statiën en kajuiten en daaronder bovenstaande spreuk met vergulde letters in den muur te griffelen.

Ik wil deze regelen dan ook niet vertalen.[1)]

Vooreerst niet, omdat elke vertaling afbreuk zou doen aan het oorspronkelijke; ten tweede, om allen schijn te vermijden van wantrouwen in de talenkennis van den lezer; en ten derde om Jantje of Pietje niet de gelegenheid te ontnemen, om met zijn op school verworven wijsheid te pronken en (zonder woordenboek) de Fransche regelen voor mama of oom Kees in vloeiend Vlaamsch over te zetten en aldus het bewijs te leveren, dat het schoolgeld wèl besteed, en dat het cijfer 4 op zijn maandelijksch rapport veel te laag en gloeiend onrechtvaardig is; - maar monsieur Kwikmedit heeft nu eenmaal een pik op onzen jongen, ziet ge! Ja, Pietje, gij moogt wel een koekje uit het trommeltje nemen, hoor! Gij hebt het eerlijk verdiend.

Bij al den eerbied, dien ik voor bovenbedoelden onbekenden wijsgeer koester, moet ik toch de meening opperen, dat hij hoogstwaarschijnlijk een ouderwetsch man is, - of is geweest. In ieder geval meen ik voor vast te mogen aannemen, dat hij de hooge vlucht, die onze moderne vervoermiddelen hebben genomen, niet heeft gekend en zoo dit toch wel eenigszins het geval is geweest, dan heeft hij toch vast en zeker geleefd in den tijd, toen de rondreisbiljetten nog niet waren uitgevonden.

Een en ander blijkt, dunkt mij, duidelijk genoeg uit den vijfden regel (ik vertaal hem weer niet; maar Pietje zal het u wel vertellen, niet waar, mijn jongen?). Wie ter wereld reist er tegenwoordig nog te voet? Dat wil zeggen, wie maakt op reis zooveel gebruik van zijn onderstel, dat er sprake kan zijn van *marcher* met een *pas égal?* Wel neen, men gaat naar de statie van den spoorweg, koopt daar een ‘Wegwijzer voor samenstelbare rondreizen,’ met een groote kaart; stopt thuis bedaard een pijp en gaat in zijn luierstoel zitten, alsof men van plan was, naar het voorbeeld van een doorluchtig voorganger eveneens een *voyage autour de sa chambre* te maken, en bepaalt vervolgens op zijn gemak den weg, dien men wil volgen, waarbij men nergens anders rekening mee heeft te houden, dan met de meerdere of mindere gespektheid van zijn beurs. Vervolgens wandelt men opnieuw naar de statie, alsof het een winkel van Manusje van Alles was, en is twee dagen later in het bezit van een handig boekje, dat tegen contante betaling van idem zooveel, het recht geeft om te reizen langs die en die lijnen van dezen of genen spoorweg, waarbij men al naar de ijdelheid of de

1) Toch meenen wij, ten gerieve van den niet Franschkundigen lezer, hier een proeve van vertaling te moeten bijvoegen. Het versje kan ongeveer weergegeven worden als volgt: ‘Wie aan reizen denkt, moet zijn zorgen vergeten, met de zon opstaan, niet te veel bagage meenemen, met gelijkmatigen tred aanstappen en goed opletten.’
REDACTIE.

gemakzucht of den financieelen toestand van den kooper gebruik mag maken van harde banken, of van banken met zachte kussens of van banken met nog zachter kussens.

Al deze gemakkelijkheden zouden iemand in de zomervacantie bijna tegen wil en dank doen reizen en met het oog op den tweeden regel van ons versje (laat eens hooren, Pietje!) besloten wij dus, het er eens van te nemen en een rondreisje te maken door de Belgische Ardennen.

Misschien heeft de lezer lust mijn reisgenoot en mij op dit uitstapje te volgen. Heeft hij zelf deze streken reeds bezocht, dan zal het mij misschien gelukken, eenige aangename herinneringen bij hem op te wekken; en is dit niet het geval, dan hoop ik, dat deze kleine reisbeschrijving hem eenige, zij het dan ook zwakke, voorstelling zal geven van de schoonheid van dit oord.

Op een fraaien avond dan stapten wij aan de statie van Gent in eenen spoorwagen, die ons, volgens het eerste blaadje van ons rondreisbiljet, naar Mechelen en vandaar over Hasselt naar Maastricht moest voeren.

Onze eerste plaats van een oogenblik oponthoud op dezen weg was Leuven.

Nu weet de lezer, dat de Ardennen met Leuven niets hebben uit te staan, al vertoonen zich in den omtrek van deze stad ook enkele heuveltjes; en daar ons reisje de bedoelde bergstreek betreft, zal ik van de tusschenstatiën maar heel vluchtig melding maken.

In Leuven dan was dien avond een en ander te doen. Natuurlijk! Waarom zou deze plaats anders het stadje van plezier heeten? Ik geloof, dat er dien dag een schietwedstrijd was gehouden en ter eere van de deelnemers was de Groote Markt geïllumineerd en met groen versierd en werd er in de muziektent een concert gegeven. De 'Rubens' en het 'Hôtel de la Gare' en alle andere min of meer vermaarde koffiehuizen zaten vol. De oprechte Leuvenaars dronken een potje wit bier meer dan gewoonlijk (en dus een eerbiedwaardig getal) en de vreemdelingen poogden dit goede voorbeeld te volgen, maar bleven natuurlijk op dit gebied in de minderheid. De muziek overstemde het gewoel op de markt, maar de drukte en het gekakel in de café's verdoofde de muziek; en menig uitstekend schutter, die 's morgens onfeilbaar het wit trof, schoot nu met spek, en, had hij in den loop van den dag een medaille verdiend, des nachts bracht hij niets anders thuis dan een kolossalen kater.

Wij wachtten het einde van het feest niet af, maar kropen als fatsoenlijke burgermenschen voor twaalven in bed.

De volgende morgen vond ons al vroeg op de been en ruim acht uur voerde de trein ons geheel Brabant in de lengte door naar Diest. Zooals het spoorboekje onweersprekelijk uitwijst, passeerden wij daarbij Aarschot, Diest, Hasselt en Bilsen, om van de kleinere tusschengelegen statiën maar niet te spreken, en wij verfrischten daarbij onze aardrijkskundige kennis, in de schooljaren opgedaan, met eene herinnering aan de verschillende fabrieksnijverheid, die in deze plaatsen wordt uitgeoefend.

Ja, ja, kennis is een lief ding, maar eenmaal verworven kennis en vooral boekenwijsheid moet telkens worden vernieuwd en uitgebreid. Zuid-Brabant, de grootste provincie van Belgenland; - komaan, dat nemen wij op goed vertrouwen aan. Veel bosschen - dat komt uit! Afgewisseld met heidevelden en bouwgrond - in orde! Maar de Kempen, zooals wij die op de schoolbanken leerden kennen! Is deze streek eene woeste, dorre, uitgestrekte vlakte slechte veengrond?

Neen, de oude schoolboeken zijn onbruikbaar en de nieuwe zullen bij elke volgende uitgave rekening dienen te houden met de vooruitschrijdende ontginning. Hier en daar verrijzen al groote fabrieken, hoofdzakelijk ter fabriceering van turfstrooisel; en in de omgeving van deze gebouwen heerscht waarlijk beweging genoeg; maar op de afgegraven en reeds in ontginning zijnde veengronden ontwaart men vriendelijke huisjes, liefelijk groen en uitgestrekte haver- of boekweitvelden, die waarlijk niet doen denken aan een armoedigen of schralen grond.

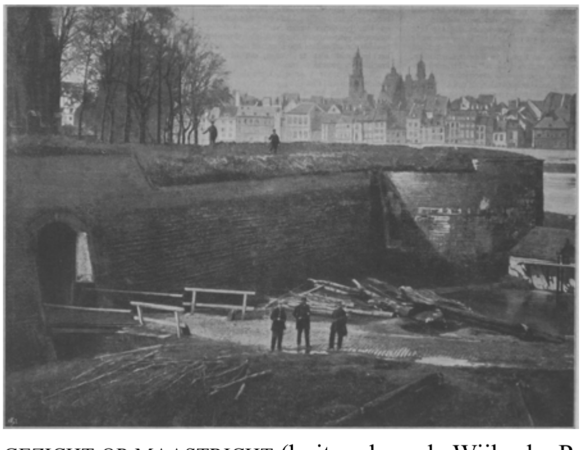

GEZICHT OP MAASTRICHT (buiten de oude Wijksche Poort).

Te midden van een frissche onweersbui stoomden wij Hasselt binnen. Onweer kan voor den landman een zegen zijn, maar op het program van een reiziger hoort het niet thuis. Wij troostten ons evenwel met de gedachte, dat wij niet meer zouden krijgen wat er nu loskwam, en stapten met die afdoende reden in den trein voor Maastricht.

Limburg is een mooi land, een vriendelijk land en een gezellig land, maar waar de inwoners hun melk vandaan halen, mag Joost weten. Al wat wij zagen, links en rechts, was bouwland, en op negen tienden van dezen grond teelt men rogge of tarwe. Bosschen zijn er genoeg, maar koeien ziet men niet. Eerst in de nabijheid van Maastricht zagen wij ergens een kudde vee, die wij als oude kennissen verwelkomden, want voor een Gentenaar zijn deze dieren een bijna noodzakelijke illustratie van het landschap.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een negerhuwelijk in Amerika. -

Sarah was de knapste jongedochter van Blackville, al waren hare lippen wel een beetje te dik en al rook haar pikzwart kroeshaar te sterk naar pommade. Haar bekoorlijkheden hadden grooten indruk op den zwarten Jonny gemaakt, die haar zijn hand en zijn hart aanbood, en dat aanbod zag aangenomen. Jonny, die kellner was geweest, had een aardig duitje overgelegd: men fluisterde van tweehonderd dollars, en bezat een eigen huis, het eenige in het dorp, waarin de ruiten heel waren.

Toen Sarah aan de zijde van Jonny door de vuile straten van het dorp naar de kerk wandelde, keken alle overige Jonny's en Sarah's het paartje afgunstig na. De pikzwarte bruid was gehuld in een kleed van verblindende witheid, een witte sluier hing af van heur haren, die een halve mijl ver geurden, en de sleep werd door een van haar zustertjes vastgehouden, dat nog nooit zoo volledig gekleed was geweest. Wollen handschoenen bedekten de vettige handen van Sarah; in de eene hield zij een ruiker, met de andere tilde zij haar japon van den grond, zoodat het den verbaasden inwoners van Blackville vergund was te zien, dat zij zelfs witte kousen en balschoentjes droeg.

Jonny was Sarah waardig. Een hoofd kleiner, zat het bij hem zooveel te meer in de breedte, zoodat het op hetzelfde neerkwam. Voor dezen feestelijksten dag van zijn leven had hij zijn bont, oud stalknechtsvest aangetrokken en daarover zijn kellnersjas. Een halven dollar had hij uitgegeven voor een flesch viooltjesgeur, daar Sarah zoo graag viooltjes rook, en de heele flesch over zijn kleeren uitgestort, zoodat hij heerlijk geurde. Zijn boezemvriend Sam Nelson was overgekomen, om als Jonny's getuige Sarah's zuster naar de kerk te geleiden.

De huwelijksvoltrekking geschiedde natuurlijk ook plechtig. De zwarte dominee verrichtte bij uitzondering zijn ambtsbediening niet in zijn hemdsmouwen, maar in een langen talaar, dien hij van zijn voorganger geërfd had. Het koddig-plechtige tooneel op onze gravure zal den beschouwer stellig een aangenaam oogenblik bezorgen.

[Nummer 2]

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.

II.

De kerk was uit. De hossende menigte der lieden, welke de Mis bijgewoond hadden, die van oudsher op een der kermisdagen voor 't welzijn der parochianen opgedragen wordt, kwam de kerk uit en spreidde zich links en rechts over het plein, dat vóór het Huis des Heeren lag.

't Was echt kermisweer, een echte kermisdag en vooral echt kermisvolk.

Links op de markt, langs de kerk stonden de kramen van allerlei aard opgetimmerd.

Vooraan de tent van den reus Samuel, die, moest men aan de afbeelding, welke naast den ingang hing, stipte nauwkeurigheid toekennen, vrijwel twee voet grooter was dan een officier te paard; als getuigen daarvan hingen aan een rek een paar laarzen, toebehoorende aan den reus, en die niet slecht op vioolkisten geleken; benevens een hoed en verdere kleedingstukken, in verhouding met de schoenen.

Daarneven stond de onvermijdelijke waarzegster, die beweerde een rechtstreeksche afstammelinge te zijn van de beruchte madame Lenormand, die eens Napoleon de toekomst voorspelde. Zij beloofde, naar luid van het opschrift boven haar tent, voor iedereen, jong of oud, man of vrouw, getrouwd of niet, heer of boer, arm en rijk, de geheimen der toekomst veil te hebben voor zes stuivers, en voor acht stuivers aan jongelieden hunne hartsgeliefden aan te wijzen.

Verder een wafelkraam, *A l'instar de Paris*, waar, boven den ingang, - o gruwel der zucht naar 't aanlokkelijke, schijnbaar in 't gebruiken van vreemde, onverstaanbare opschriften gelegen! - in groote roode letters, op gelen grond, te lezen stond: *Entrée de l'instar*.

Dan een kraam met allerlei snuisterijen en speelgoed, dat Eden der kleinen, die met vader of moeder naar de markt zijn gekomen en reikhalzend staan te kijken naar de houten poppen met vlassig haar en de Jan Klaassen's met roode rokken aan en klatergoud op hun kleeren.

Aan den overkant der markt bevond zich de photograaf, die een uitvindingspatent of ten minste iets dat daarop geleek, boven zijn uitstalling had geplaatst en die wellicht niets anders uitgevonden had, dan een nieuwe manier om den wandelaar met zijn plagende en immer aandringende verzoeken ‘om eventjes binnen te komen, voor vijf minuten, drie portretten voor één frank,’ lastig te vallen en welke - o snorkerij der snorkerijen! - in groote vergulde, in 't oog springende lijsten, lichtbeelden uitstalt, die zeer aanlokkend zijn, maar op heel wat meer kunst en vaardigheid dan de zijne gelijken.

En daarop volgde nog een heele reeks andere kramen en tenten, worstelaars met armen als boomstammen, gedrilde ratten, winkels met suikergoed en oliekoeken, een draaimolen, welks krassend orgel als een vlijm door 't oor van muziekliefhebbers zou snijden, maar als hemelmuziek klonk in 't oor der eenvoudige buitenlieden en hen aanspoorde om eens even een tochtje mee te maken in een schuitje of op een

leeuw met opengespalkten muil, voor vijf centen maar, en met gegichel en gelach en dolle pret als begeleiding der valsche tonen van 't orgel.

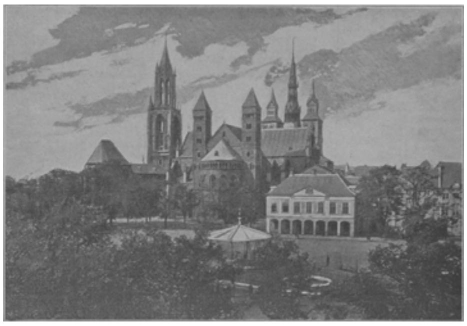

GEZICHT OP HET VRIJTHOF EN DE ST.-SERVAASKERK TE MAASTRICHT.

Ginder, achter de kerk, stond het paardenspel, lang reeds te voren door groote plakkaten in de herberg aangekondigd en met schier kinderlijk ongeduld door de dorpelingen ver wacht. Immers er stond vermeld, ‘dat de weledele heer Schuitenvoerder, directeur van den wereldberoemden circus, de eer had, het achtbaar publiek ter kennis te brengen, dat hij het genoegen zou hebben den inwoners van het dorp de heerlijkste en nieuwste nummers van zijn overgroot programma voor te stellen en inzonderheid zijne ganzen, *gedresseerd in de hooge school*, en veel andere merkwaardigheden te lang om te melden.’

't Volk stond nieuwsgierig naar den hansworst te kijken, die klappen om de ooren kreeg en van de verhevenheid viel, waarop hij stond; terwijl de hoogedelachtbare heer directeur, in eigen persoon, met een radheid van spraak, die duidelijk blijken gaf, dat de man wonderwel van den tongriem gesneden was, aan de aanhoorders te kennen gaf, dat het spel hedenavond een aanvang nemen zou, waarna de hansworst de honderd en zooveelste veeg om de ooren kreeg, omdat hij een glunder boerinnetje knipoogjes toestuurde.

De kermis had in 't algemeen veel bijval; de dorpelingen gingen van de eene kraam naar de andere, van de waarzegster naar den reus, van daar naar de gedrilde ratten, om eindelijk

in den *Instar* aan te landen en zich eens goed te doen aan een lekkere warme wafel met een pint slecht vreemd bier.

Langzamerhand intusschen dreef een deel der menigte naar den anderen kant der kerk, waar vóór het gemeentehuis de jaarmarkt van paarden en vee gehouden werd. Tegen een omheining stonden de tentoongestelde dieren.

Nabij de paarden had Geert van Hove post gevat. Hij ook dong mee naar den prijs en het met welgevallen zijn hand glijden langs den hals en de manen van een zwarten ruin, terwijl hij met eenige andere boeren te praten stond.

Toen hij daar reeds sedert eenigen tijd was, zag hij een groep meisjes langs de omheining wandelen en ontwaarde ook dadelijk Maria Hassels, die in 't midden ging.

Zij was een sterkgebouwde boerendochter van zoo wat vijf en twintig jaar, met hoogblozende wangen en zwart kroezelig haar.

‘Goeden dag, 't gezelschap,’ zei Geert, toen de groep genaderd was, maar zijn blik ging slechts tot Maria.

‘Dag Geert,’ klonk het uit aller mond.

‘Een schoon beest, jongen,’ merkte een der meisjes op, terwijl een andere haar gezellin in 't oor fluisterde, dat ze 't wel bemerkt had, hoe Geert slechts oogen had voor Maria, waarop de vriendin vertrouwelijk weerfluisterde dat ze ook al lang iets tusschen die twee had opgemerkt. De eerste der beide vertrouwelingen maakte dadelijk van 't gezegde gebruik om Maria op den schouder te tikken, haar een knipoogje toe te sturen en heimelijk te vragen, doch niet stil genoeg om niet door Geert gehoord te worden:

‘Wanneer gaat het door?’

Maria kreeg een kleur als een pioen en wilde de vraag lachend afweren, toen de commissie tot het keuren naderde en daardoor een einde aan de scherts gemaakt werd.

De beide gezellinnen intusschen, die zooeven te zamen fluisterden, keken elkander lachend aan en de eene zei:

‘Hebt ge haar zien blozen? Ze zal ons niet in de luren leggen.’

‘Alle gekheid op een stokje,’ hernam de andere, ‘'t zou toch een schoon paar wezen.’

De voorzitter van den keurraad stond thans voor Geert's paard en scheen een diep onderzoek in te stellen.

De man fronste bedenkelijk den *accent circonflexe*, die zijn neus en oogen overschaduwde, alsof een hoogstgewichtige diplomatische taak zijn schouders drukte, stelde een nauwkeurig onderzoek in omtrent de hoedanigheden of gebreken van het tentoongestelde dier, zag zijn collega's veelbeteekenend over de glazen van zijn roestigen bril aan, schreef dan eenige aanteekeningen neer op een vel papier, dat hij met zich droeg, en ging over tot het in oogenschouw nemen der andere paarden.

Toen het onderzoek gedaan was kwamen de leden van den keurraad terug bij Geert; zijn ruin had den eersten prijs behaald; de man met den *accent circonflexe* wenschte Van Hove geluk, en hing een tros bonte linten aan beide kanten van den voorhoofdsriem rond den kop van 't paard.

Eén luid gejubel steeg op en elkeen wenschte Geert hartelijk geluk; ook Maria en haar gezellinnen voegden haar wenschen bij die der menigte.

Een slechts keek nijdig op. 't Was Hassels, die ook een paard had tentoongesteld, doch slechts een vierden prijs mocht behalen.

Met recht fier, ging Geert thans door het dorp met zijn paard, aan welks kop de twee bonte trossen als zegetropeeën hingen te bengelen.

Weldra sloeg hij den weg in, die huiswaarts leidde. Ook Maria, die ongeveer een half uur verder dan Geert van de dorpskom woonde, was op weg naar huis; dit wist Geert wellicht, want eens in 't veld, haalde hij haar spoedig in.

‘Geert, mag ik u nogmaals gelukwenschen?’

‘Zeker, Maria, en van uwentwege is die gelukwensch voor mij dierbaarder dan van wie ook.’

Maria zweeg.

‘Mag ik u vragen, Maria, of ge die woorden verstondt, die een uwer gezellinnen u dezen morgen toefluisterde?’

Een lichte blos kleurde nogmaals Maria's voorhoofd en wangen; dan zei ze:

‘Ja, Geert, ik heb ze begrepen.’

‘En,’ vroeg Geert thans, met een glinstering in de oogen, ‘waren ze u ook welkom of.... lieten ze u misschien onverschillig?’

Eerst zei de deerne niets; zij hield haar oogen ter neer geslagen, terwijl ze met haar vingers de tippen van haar voorschoot fronste.

‘Welnu, Maria,’ zei Geert, die was blijven staan, en Maria nogmaals diep in de oogen keek, ‘welk is uw antwoord?’

Dan klonk het zacht en stil, iets als een geheime fluistering, uit s meisjes mond:

‘Dat weet ge wel, Geert, dat hetgene waarop gezinspeeld werd mij... overgelukkig zou maken.’

‘O dank, Maria, dank.’

En hij greep haar hand, drukte die innig in de zijne en beide jongelieden schenen den koning te rijk.

Eén nochtans was er die in hun gevoelen niet zou gedeeld hebben, ware hij bij hen geweest. Hij was ook niet zoo heel ver van daar, immers ginder op den steenweg kwam hij ook met zijn paard aan en hij had bemerkt hoe Geert met zijn dochter naar huis ging en eindelijk hoe de jonge boer de hand van Maria had gevat.

Dat kon hij niet gedoogen. In arren moede zwoer hij, den boer die vermetelheid duur betaald te zetten. Zijn wrok, zoo lang geheim gehouden, had thans eene reden gevonden om zich uit te werken; hij zat bij Hassels dieper dan men wellicht denken zou, want, zich wreken over die vernedering, naar hij meende, zooeven op den prijskamp ontvangen, en over de vermetele daad van Geert, ja, dat zou hij, kost wat kost en al moest zijn wrok dan ook van langen adem zijn.

III.

‘En dit is mijn laatste woord, hoort ge, Maria? Ik wil daar niet van hooren.’

‘Maar, vader, hoe kunt ge zoo hard zijn?...’

‘Hard zijn?... hard zijn?... Ik beoog alleen uw geluk, wanneer ik dien verwaten boerenkinkel, die uw hoofd op hol jaagt met zijn domme vertelsels, uit ons huis jaag.’

De aangesprokene antwoordde niet meer, maar zat met haar handen voor het gelaat te weenen.

‘Ja, ween nu maar, ge zijt al even dom als uw lompe vrijer! 't Zal er toch niet aan helpen; tranen zijn geen redenen en daarbij, later zult ge mij bedanken, dat ik zóó handelde. Maar, let er vooral op, Maria, dat ge mij daar niet meer van spreekt. Mijn wil kent ge nu, en heeft Geert van Hove de stoutheid nog daarover te gewagen, dan zal ik hem dat gezanik wel afleeren! Begrepen?’

Hassels liet den rotting, dien hij in zijn hand hield, eens duchtig zwaaien, als wilde hij door dit gebaar duidelijk maken wat hij met dat 'gezanik afleeren' bedoelde. Daarna stapte hij brommend de deur uit, die hij nijdig achter zich dichttrok, en ging de hoeve uit in de richting van het veld.

Frans Hassels was geen mensch als een andere; goede hoedanigheden bezat hij niet, de plaats daarvan was ingenomen door allerhande kwade driften, waarvan tusschen alle de afgunst en de hoovaardij uitstaken. Boven alle andere schepsels meende hij verheven te zijn en zag uit de hoogte neer op al wat hem omringde.

Of Hassels dan zoo erg knap was?.. Neen, dat niet; maar is het aan sommige kleingeestige menschen, wier geestvermogens niet goed in evenwicht hangen, niet eigen zich in te beelden, dat zij een veel hoogere waarde bezitten dan het wezenlijk is?

Slechts één gevoelen kende hij, slechts één snaar was er, die trillen kon in het ontstemde speeltuig van zijn karakter, de hoogmoed. Maar domme hoogmoed, zonder reden van bestaan. En daaruit bloeide de andere groote drift, de afgunst. De welvaart van anderen zag hij met leede oogen, en zoo was het dat de welstand op het Valkenhof zijn hart van nijd deed blaken.

Vader Van Hove had nooit land gekocht en was slechts eigenaar van de hoeve. Dit wist Hassels, en in zijn hoovaardij wilde hij Geert beletten eigen grond te verwerven; immers dan zou hij, Hassels, de rijke boer, door Van Hove geëvenaard worden

Andere hoovaardigen zouden er trotsch op geweest zijn, hunne dochter uit te huwelijken aan een rijken boer als Geert van Hove, maar zelfs dat gevoel, hoe weinig verheven, was nog te goed om de stem der afgunst in Hassels tot zwijgen te brengen.

'Die verwaten domkop!' morde hij toornig tusschen de lippen, terwijl hij door het veld liep; 'maar ik zal hem dat wel afleeren en aan die domme meid van thuis ook. Ja, dat zal ik!'

En hij liet er een verwensching op volgen als om dit gezegde te staven.

Toen hij 's avonds naar huis kwam, werd er geen woord tusschen hem en zijn dochter gerept.

Het arme kind scheen diep getroffen door de harde woorden van haar vader. Zij beminde Geert met al den gloed eener oude vriendschap uit den kinderleeftijd, langzaam, maar vast tot liefde in haar hart gegroeid en geworteld.

Maria was in den volsten zin de vrouw, die moeder Van Hove haren zoon toewenschte, zij was het wakker boerenkind, dat de hand uit de mouw kon steken zooals het behoorde.

Maar wat gaf Hassels daarom?.... Liefde?.... daar spotte hij mee! Dergelijk gevoel kende hij niet! Er huisde geen liefde achter zijn borstrok.

Of Hassels dan geen hart had?.... Neen, dat had hij niet! Zijn dochter trouwen?.... Ja, dat had hij zich wel eens voorgesteld, maar dan moest het met een voornaam heerschap zijn, anders niet. Geld?.... dat had hij ook, en hij hoefde dus de goudjes van 't Valkenhof niet te gaan afbedelen. En hij grinnikte, de trotsche Hassels, toen hij 's avonds bij den haard gezeten, zich het gezicht voorstelde van dien verwaten boerenkinkel, wanneer hij hem een pak slagen in plaats van zijn dochter geven zou!

'Ja! dan zou hij lachen!....

Geert wist van dit alles niets. Wel vermoedde hij dat Hassels hem nu juist niet zoo heel genegen was, maar daar hij diens hoovaardij kende, stelde hij zich voor, dat de boer wellicht gelukkig zou zijn, het Valkenhof aan zijn eenig kind te zien overgaan.

Hij kon niet vermoeden dat het bij Maria's vader niet alleen te doen was om geld; dat er een ander venijn aan diens ziel knaagde, dat, al kon Hassels vele andere hoedanigheden bezitten, ook voor hem de waarheid gold: ‘één gebrek doemt alle andere mogelijke hoedanigheden ten onmacht.’

Daags nadat Hassels zoo hard tegen Maria was uitgevallen, trok Geert zijn stoute schoenen aan, omhelsde zijn moeder en sloeg den binnenweg in, die langs het veld naar de hofstee van Hassels leidde.

't Was een heerlijke zomerochtend, die aan Geert zooveel dergelijke morgens te binnen bracht, toen hij nog jong was en ter school ging. Dan ook moest hij langs dien weg, door 't geurige dennenbosch bezoomd. Dan moest hij ook voorbij Hassels' hoeve, waar kleine Maria, zijn speelkameraadje, woonde en hem steeds afwachtte om samen naar de school te gaan.

Nu ook ging de weg langs de hoeve, maar deze was ook het doel, het einde daarvan; nu moest hij er niet meer voorbij, maar er in treden, om zijn geliefde Maria te vragen, of zij niet voor altijd met hem den weg van 't leven zou willen bewandelen, hand in hand, gelijk ze vroeger langs den weg door veld en heide wandelden, elkander helpend, elkander steunend, elkander beminnend.

Toen, wanneer hij jong was, werd hij wel eens door vader Hassels beknord, maar toen was hij nog een kind; nu tot man opgegroeid en rijk geworden, hoefde hij immers niets meer te vreezen; Hassels zou ook niet ongevoelig zijn voor zijn vraag, immers zij berustte op degelijken grond.

En Geert was overgelukkig, nu hij tot zijn bruid ging, niet meer, gelijk voor dezen, ter sluiks, maar openhartig, met de onbewimpelde en rechtstreeksche vraag op de lippen:

‘Maria, wilt gij de mijne worden?’

Met die blijde gedachte in zijn geest, kwam hij weldra aan Hassels' hoeve. Geen mensch vertoonde zich op het voorplein, noch aan het huis of de schuren; Geert ging, na links en rechts te hebben gekeken, op de huisdeur toe en trad binnen.

Maria zat alleen bij de tafel met haar naai-

werk op den schoot; zij scheen echter den binnenkomende niet te hebben bemerkt; droomend tuurde zij voor zich heen en liet beide handen op haar werk rusten; hare oogen droegen sporen van tranen, zij waren roodgeweend.

Eerst toen Geert haar naam uitgesproken had, ontwaakte zij plotseling uit hare gepeinzen en verschrikte toen zij gewaar werd, wie daar was.

‘Goeden morgen, Maria,’ sprak Geert blijmoedig, ‘is vader thuis?’

Maria kon bijna geen woord uiten, zoozeer was zij door dit onverwachte bezoek uit het veld geslagen. Geert bespeurde aanstonds dat er bij zijne beminde iets haperde, en toen hij haar roode oogen en bleek aangezicht opmerkte, vroeg hij:

‘Hoe, Maria, wat scheelt u? Ge ziet er lijdend uit; hebt gij geweend?’

‘Ja, Geert, en veel!’ antwoordde hem thans het meisje.

Zij zweeg een oogenblik, keek angstig rond en zei daarop snel:

‘Maar ik bid u, ga heen, vader kon terugkomen.’

‘Welnu, des te beter, lieve, ik kom juist om hem te spreken; ik zal hem hier afwachten. Maar, kom, zeg me even waarom gij geweend hebt?’

‘Och, Geert, nu niet, nu niet!... vader mag u hier niet ontmoeten... 'k zal 't u later wel zeggen... nu kan ik niet... 't zal toch altoos nog tijd genoeg zijn om ook uw hart te breken....’

‘Maria,’ liet Geert er verbaasd op volgen, ‘wat is dat nu? Waarvan spreekt ge? Vader zou mij hier niet mogen ontmoeten; ik ben immers geen kwaaddoener; zeg, wat heb ik misdaan?’

‘Niets, och, niets Geert!... maar...’

‘En dan die wreede woorden: “'t zal toch altoos nog tijd zijn om ook uw hart te breken!” Moet ik vreezen, Maria, het ergste vreezen, de vernietiging van de hoop, die me herwaarts voerde?’

Maria keek angstig het venster uit, dan ging ze voort:

‘Och, Geert, arme Geert!... wij zijn diep ongelukkig!... ik zal u alles laten weten, alles,’ - en zij zuchtte - ‘maar ik smeek u, ga toch van hier, want vader zal komen, en...’

‘En?... neen, Maria, nu juist ga ik niet; vrees niets voor mij. Niets valt mij pijnlijker dan de onzekerheid, door uwe woorden verwekt; ik wil blijven, vooral nu, ik wil uw vader heden spreken...’

‘Maar hij zal u het huis uitjagen, Geert; hij zal u mishandelen, want...’

‘Welnu?...’

‘.... Want hij haat u!’

‘Mij haten?... mij mishandelen?... mij het huis uit jagen?...’

Geert's gelaatstrekken trokken zich samen, zijne blikken schenen door de ziel van Maria te willen dringen, om te weten wat de oorzaak was van die vreemde en wreede woorden. Maar, eensklaps als vastberaden riep hij uit:

‘Neen, Maria, dat zal hij niet!’

‘Hij heeft er eenen eed op gedaan, Geert!’

‘Eenen eed...’

Dat viel Geert hard.

Nog eenige oogenblikken te voren was alles zoo blij in hem; er had als een zegelied in zijn hart gejuicht. Nu was alles eensklaps somber geworden, er trilde geen enkele snaar meer aan de harp der hemelsche melodie, die zooeven nog zoo heerlijk zong van liefde en hoop! Zij was gebroken!

Maar toch was de moed Geert bijgebleven. De slechts half uitgedrukte gedachten van Maria, hoe onduidelijk ook, hadden hem toch de geheele waarheid voor den geest gebracht, en even snel had hij begrepen, dat elke stap, dien hij thans achterwaarts deed, nooit meer zou te herstellen zijn. Dáárom wilde hij blijven; om de hinderpalen met moed en wilskracht uit den weg te ruimen en verder te komen; want hij wist waarheen hij wilde, en wat hij eens gewild had, dat moest uitgevoerd worden.

Er kon nu alles gebeuren, maar heengaan deed hij niet.

En hij bleef.

Maria scheen voortdurend zeer angstig, maar Geert trachtte haar moed in te spreken.

‘Kom,’ zei hij zachtjes, zich bij haar neerzettende, ‘laat die zwarte gedachten varen, de menschen zeggen, onder een kwaden invloed, soms dingen, die hun later berouwen, en vader zal ook wel tot bezinning komen.’

‘God gave 't.’

‘Ja, kind; God zal 't hem ingeven. Alles is immers niet verloren. Laat ons kalm afwachten wat gebeuren zal, laat ons hopen; is de hoop reeds niet de helft van de vervulling onzer wenschen?’

‘O, dat ge waarheid spraakt.’

‘Kom, droog uwe tranen; bewaar uwe smart voor grootere onheilen, een woord is slechts een woord, en alleen daden kunnen niet herroepen worden; daarom troost u en wees opgebeurd. Zijt ge niet gerust, nu ik bij u ben?’

‘Ja, dat ben ik.’

‘Geef mij uw hand, Maria, zóó; voelt ge niet als onze handen ineengestrengeld zijn, hoe sterk ons gemoed wordt en hoe diep we gevoelen dat we beiden elkander kunnen steunen en leiden?’

‘Ik voel het, Geert.’

‘En zegt u niet eene stem daarbinnen in uw hart, dat uw Geert waarheid spreekt, wanneer hij de hoop in u weer verwekt?’

‘Uwe woorden zijn balsem, Geert, die mijn leed verzachten.’

En die woorden van troost, hoe weinig ook, welke Geert tot haar richtte, brachten haar tot kalme berusting. Maria vertelde aan Geert alles wat tusschen haar en haren vader gebeurd was, hoe deze sinds eenigen tijd bemerkt had wat er gaande was, hoe hij haar heur 'liefde voor Geert had doen bekennen en hoe wreed hij haar dan die liefde als iets slechts verweten had, en gedreigd Geert uit zijn huis te jagen, indien hij er ooit in kwam.

Geert was zonderling te moede; hij voelde hoe zijn hart samenkromp van smart bij het naderen van een vermoedelijk ongeluk voor beiden, en tevens werd hij tot zijn grooten schrik gewaar, hoe zijn bloed aan 't koken ging bij den schandelijken hoon, hem door Hassels aangedaan. Maar hij moest kalm blijven, uit liefde voor Maria, in wier gemoed zijn woorden nu weer kalmte hadden gebracht; en ook, als hij niet bedaard bleef, zou dan alles niet voorgoed verloren zijn? Misschien was er nog wezenlijk hoop; misschien kon hij het hart van dien hoogmoedige nog vermurwen, misschien, indien hij smeekte en zich vernederde, kon hij toch nog de zege behalen. O, voor zijn aangebeden Maria zou hij alles doen, alles!....

Toen ging de deur open en Hassels trad de kamer binnen. 't Was wonder: toen hij bemerkte wie daar bij zijne dochter zat, werd hij niet eensklaps razend van woede, zooals te vermoeden was. Neen, een oogenblik bleef hij in de deur staan kijken, sloot deze achter zich en aanschouwde Geert en Maria met een venijnigen spotlach, waar iets van 't genoegen van een wild beest in ligt, dat eene wisse prooi onder zijn bereik heeft.

‘Ha! ha!’ grinnikte hij. ‘Als de kat van honk is, dansen de muizen! Zoo, zoo, lieve jonker van 't Valkenhof, wanneer de vader den rug gekeerd heeft, of 't veld in is, komt gij zijne dochter vrijen!... of zeg dat ik lieg!’ liet hij er eensklaps ruw op volgen.

‘Vader!’ ... stamelde Maria.

‘Zwijg,...’ gebood Hassels.

‘Vader Hassels!...’ wilde Geert beginnen, maar de boer onderbrak hem.

‘Ik ben uw vader niet, schijnheilige...’

‘Hassels,’ verbeterde Geert.

‘Ik verbied u mijn naam te noemen, lompe boerenkinkel!’

‘Dat ben ik niet,’ wedervoer Geert kalm.

‘Een lafaard zijt ge, dat zeg ik!’

't Kwam op, de woede begon in Hassels te werken; maar ook Geert gevoelde hoe zijn aderen zwollen, hoe zijne slapen sloegen, hoe zijn hart joeg; maar dat mocht niet, dacht hij, dat mocht niet; hij bleef kalm.

Maria, meer dood dan levend, zat met haar hoofd gebogen en trachtte een stil gebed te prevelen.

(*Wordt vervolgd.*)

Terugkeer der Lente.

O, geef mij bloemen
En lentelucht,
Waar lange dagen
Mijn harte om zucht!

De witte winter
Bekoort mij niet;
'k Wil rozegeuren
En vooglenlied.

'k Wil ommedwalen
Door weide en woud
Bij morgenstralen
En avondgoud.

O, geef mij bloemen
En lentelucht,
Waar lange dagen
Mijn harte om zucht!

Hij was gekomen
De lentedag,
Dien 'k in mijn droomen
Reeds maanden zag.

Mij lokt zoo lieflijk
De blauwe lucht;
Nu fluks naar buiten,
Mijn kluize ontvlucht!....

Op 't groene paadje
Bij 't kreupelbosch

Ligt, zachtkens stervend,
   Een vinkje in 't mos.

Met brekende oogen
   Ziet het mij aan:
'Al mijne droomen
   Vergaan, vergaan!'

'Ik heb naar lente
   Als gij gesmacht
In sombre dagen
   En barren nacht.'

'Zij is gekomen:
   'k Pikte aan een loot
Vol zoete bloesems....
   En vind den dood.'

Schijnvreugd der aarde,
   Lang lokt ge ons aan:
Gij naakt - één flikkring -
   Vergaan, vergaan!

M. V. D. HEUVEL.

Uit bewogen dagen.
Vertelling van J.R. van der Lans.

II.

'Voor ik dezen grooten brief sluit, liefste mama, moet ik u eerst nog een ontmoeting vertellen, die ik hedenochtend gehad heb. 't Was de eerste Zondag, dien ik in Amsterdam doorbracht, en ik dacht aan onze genoeglijke Zondagen in Parijs, als wij samen in de kerk St.- Antoine naar de Mis gingen en verder den dag gezellig in ons *salon* doorbrachten.

DE VERRIJZENIS DES HEEREN, MUURSCHILDERING VAN SIGNOL.
in de kerk St. Sulpice te Parijs.

UIT BEWOGEN DAGEN. - Op het hooren van mijn stem scheen hij wel tien jaar jonger geworden.

Welk een verschil en dat in zoo korten tijd! Denk intusschen niet, mama, dat ik mij in de verandering niet schikken kan. Ik ben van morgen óók naar de kerk geweest, en heb er hartelijk voor u gebeden, zooals gij stellig ook voor mij gedaan hebt.

Ik had niet gedacht, dat het vervullen van mijn godsdienstplichten mij hier, in dit protestantsche land, zoo gemakkelijk zou worden gemaakt; maar wij maken ons in Frankrijk een heel verkeerd denkbeeld van Holland. Er zijn hier in Amsterdam zeer veel katholieken en zij hebben er verschillende kerkjes of eigenlijk kapelletjes, die van buiten het voorkomen van gewone huizen hebben, maar er van binnen allerliefst uitzien. Er is hier zelfs een Fransche kerk, waar nu en dan in het Fransch gepreekt wordt, en waar ik op den duur wel kennissen zal opdoen.

Mevrouw had mij daar zelf gisteravond opmerkzaam op gemaakt en mij beloofd, er mij naar toe te zullen laten brengen. Hier in huis is men zeer kerksch moet ge weten, en dat terwijl mijnheer zich als een republikeinsch philosoot voordoet, die over Voltaire en de rechten van den mensch redeneert als een eerste revolutionnair. Hier in Holland vat men de revolutie blijkbaar heel platonisch op. Men redekavelt er heel druk over met een lange pijp in den mond; maar in het leven is alles nog *ancien régime*. Heel anders, dan ik mij had voorgesteld in een land, waar al sedert een paar eeuwen de republiek is ingevoerd. De patricische families spreiden hier een weelde ten toon als de markiezen en baronnen bij ons onder Marie Antoinette. Ge moest onze mevrouw en hare dochters eens zien, als ze gekleed zijn om 's Zondags naar de kerk te gaan. Het lijken prinsessen in haar breede japonnen met laag uitgesneden halzen en kanten mouwen, en toch is mijnheer een der steunpilaren van de Bataafsche republiek. Mij, zoudt gij niet meer herkennen in mijn opgedofte japon van weerschijnende zeegroene zij, met rose strooken, die een Hollandsche modiste op last van mevrouw voor mij gemaakt heeft. Ons huis is een klein paleis met marmeren gangen, kostbare schilderijen, een schat van Japansch en Chineesch porselein en meubels van het zwierigst rococo. Ik kan niet zeggen dat ik het smaakvol vind, maar rijk is het zeker. En zulke huizen vindt men hier bij dozijnen langs de grachten, waar de hooge gevels met hun beeldwerk en krullen zich statig in het stille water spiegelen. Als de zon langs die grillig afwisselende gevels speelt en over het frissche geboomte, dat er vooral helder tegen afsteekt, dan levert dat een gezicht zoo schilderachtig als men zich te Parijs niet droomen kan; soms verbeeld ik mij in eene tooverstad te zijn.

Maar ik spring al weer van den hak op den tak, mama. Ik verbeeld me dat ik in ons salon met u zit te keuvelen, en ik wilde u mijn ontmoeting van heden morgen vertellen.

Mevrouw had mij dan beloofd, mij naar de katholieke kerk te zullen laten brengen. Tegen het bepaalde uur verscheen er een sleepkoets voor de deur, verguld, beschilderd en met snijwerk versierd als de gala-koetsen, waarmee, zooals gij me zoo dikwijls verteld hebt, de prinsessen naar de recepties van Marie Antoinette reden. Ik wist niet wat ik zag en meende te droomen. Mie-Koosje, de oudste dochter, vergezelde mij de hooge stoep af en geleidde mij naar de pronkslee. Om de waarheid te zeggen was die staatsiekoets niet voor mij voor den dag gehaald; de familie zelf moest er straks gebruik van maken om er mee ter kerk te rijden. Mijnheer is, moet gij weten, behalve representant van het Bataafsche volk en lid van de magistratuur der stad, ook een soort kerkvoogd en acht het aan zijne waardigheid verplicht, daar 's Zondags in vol ornaat te verschijnen.

Terwijl ik nu plechtig in de deftige sleepkoets plaats nam en terloops eens naar de voorbijgaande kerkgangers en Zondagswandelaars keek, viel het mij op dat het portierraampje nog open stond. Ik wenkte den koetsier, die de zweep al ter hand genomen hadt, en verzocht hem het even te sluiten, vóór we afreden. Maar nu wilde ik dat gij het gezicht van den waardigen man in livrei gezien had, toen hij me hoorde Fransch spreken. Er kwam een glans van blijde verrassing over zijn gezicht, dat mij eerst een beetje droomerig geleken had. Zijn wit gepoederde pruik en gladgeschoren gezicht beletten mij zijn leeftijd te gissen, maar op het hooren van mijn stem scheen hij wel tien jaar jonger geworden.

Dadelijk kwam hij met glinsterende oogen op mij toe, voldeed met een vriendelijk knikje aan mijn verzoek, maar vroeg eerst met het accent van een geboren Franschman:

'*Mademoiselle est Française*?'[1)]

Ik knikte van ja en met trots hernam hij:

'*Nous voilà, donc compatriotes*! *Moi, je suis Français*.'[2)]

Gij weet niet, mama, hoe dat in het hart grijpt, zoo ver van huis een landsman te ontmoeten. Ik had op dat oogenblik een gevoel of ik dien man, dien ik voor het eerst van mijn leven zag, wel om den hals had willen vallen. Er was trouwens in zijn gelaat iets, dat ik niet beschrijven kan, maar dat mij onweerstaanbaar trok.

Maar juffer Mie-Koosje keek al van de hooge stoep verwonderd en ongeduldig, waarom de man nog talmde met wegrijden. Zij ergerde zich misschien over zijn familiariteit of vond wellicht dat ik te zeer tot hem afdaalde, want in dit republikeinsche land staat men sterk op het onderscheid van stand.

Hij klapte dus met de zweep en de slee zette zich in beweging. Weldra waren we aan de kerk, van buiten een heel gewoon huis, van binnen een ingewikkeld samenstel van galerijen, tribunes en kamertjes, vanwaar men het gezicht had op een altaartje in Italiaanschen stijl, met een goud altaarstuk tusschen een paar getorste kolommen en daaronder een tabernakel van schildpad met een groot zilveren kruis er op. Ik heb nooit iets zoo eigenaardig huiselijks gezien, maar nooit ook heb ik zooveel ingetogenheid en godsvrucht aanschouwd als in deze verborgen bidplaats, midden in een protestantsche stad. Ik werd er door gesticht en bad vuriger dan ooit, waar ik ook wel reden toe had: als men zoo alleen en zoo ver van huis is, voelt men eerst recht de behoefte aan den Vader in den hemel, die over al zijn kinderen waakt, waar ter wereld zij ook mogen rondzwerven.

Intusschen kon ik niet nalaten nu en dan eens om mij heen te zien, en daar merkte ik, achter in een hoekje naast een pilaster geknield, den koetsier, in aandachtig gebed verdiept, maar onmiddellijk, als door mijn blik getrokken, wendde hij het oog naar mij; en telkens, wanneer ik later weer eens dien kant uitkeek, zag ik hem òf vurig biddend òf mij beglurend. Waarschijnlijk dacht hij ook aan dierbare betrekkingen in het geliefde Frankrijk en deed het hem goed, door den aanblik van een landgenoote aan hen herinnerd te worden. Wie weet wat hem hier heen gedreven heeft? 't Is niet onmogelijk, dat zich onder die livrei van koetsier een dier vele edele Franschen verbergt, door de revolutie buiten hun vaderland gebannen. Ik verlang vurig eens nader met den man kennis te maken; hij ziet er heel niet naar uit, dat hij zijn tegenwoordig beroep van jongs af zou uitgeoefend hebben.

Op den terugweg van de kerk naar huis had ik geen gelegenheid, meer dan een enkel woord met hem te wisselen, daar hij tijdig met de slee terug moest zijn om

1) Is mejuffrouw een Fransche?
2) Dan zijn we landg nooten: ik ben Franschman.

mijnheer en mevrouw af te halen. Maar ik hoop hem nog wel eens te ontmoeten en dan moet hij mij zijn geschiedenis eens verhalen, die zeker heel belangwekkend zal zijn.

En nu, mama, moet ik eindigen. Dit naschrift is alweer een brief op zich zelf geworden. Maar, zooals gij zegt, kan ik u nooit genoeg van mijn wedervaren vertellen. Schrijf ook u mij met de eerste post een uitvoerigen brief: 't is de eenige manier, waarop wij als van ouds vertrouwelijk met elkander kunnen praten, en in deze tijden van beroering zijn we niet zeker, dat de posten altijd zoo geregeld zullen gaan als tot dusver.

Adieu, mama. Denk veel aan uw innig liefhebbende

Elise.'

Het meisje boog zich over het papier en drukte een hartelijken kus op het blad, dat zij wist dat ook door hare moeder met vuur aan de lippen zou worden gebracht.

Daarop barstte zij, van overspanning, in tranen uit. Inderdaad was hare stemming niet zoo zorgeloos, als men uit den opgewekten toon van haar naschrift zou opgemaakt hebben. Het goede kind had zich geweld aangedaan, om in haren brief opgeruimd en vroolijk te schijnen, opdat hare moeder, wier angstige bezorgdheid zij kende, zich niet mocht verontrusten.

Zeker had zij over haar nieuwe omgeving niet te klagen; integendeel had zij alle reden over de behandeling, die zij in de deftige Amsterdamsche familie vond, tevreden en dankbaar te zijn.

Maar zij was toch altijd onder vreemden, en dat voor een jong meisje, dat van kindsbeen af met niemand had omgegaan dan hare moeder.

Neen, zij kon de dierbare vrouw niet zoo licht vergeten en zich niet zoo gemakkelijk aan het gemis van haar bijzijn wennen, als zij het in hare brieven wel deed voorkomen. Menigmaal had zij in hare mooie slaapkamer heele nachten wakker gelegen en bitter geschreid van heimwee naar het holle, oude huis, waar zij aan de zijde van haar moeder in eenzamen arbeid, door vertrouwelijke gesprekken, door studie en lectuur afgewisseld, de jaren van hare jeugd gesleten had. Zoover hare herinneringen teruggingen, kon zij zich niets anders voorstellen dan dat verlaten huis met de kille kamers en daarin haar moeder, zorgend, werkend, soms schreiend, maar toch altijd bereid haar liefdevol aan het hart te drukken, als haar iets kwelde...

En hier moest ze den ganschen dag, te midden van menschen, die haar volkomen vreemd waren, een opgeruimd gelaat toonen, alle vormen in acht nemen, waken over hare woorden, steeds in het oog houden, dat zij een loontrekkende was en dat zij, door behoorlijke diensten de haar toegekende bezoldiging behoorde te verdienen en zich de gunst van haar meesters waardig maken.

Hiertegen nu kwam de ingeboren fierheid der Haulterives menigmaal in opstand, en zij moest al hare zelfbeheersching, al hare wilskracht te hulp roepen, als de kinderen of de dienstbaren haar nu en dan hare ondergeschiktheid deden voelen en zij geneigd was, hen uit de hoogte van hare minachting te antwoorden.

Hoeveel moeite zij zich ook gaf om zich beminnelijk te maken, de dienstboden konden het de 'Fransche mammesel' niet vergeven, dat ze door mijnheer en mevrouw met zooveel onderscheiding behandeld werd. En de kinderen vonden het op den duur onuitstaanbaar, steeds hare terechtwijzingen te moeten aanhooren over hunne radbraking der taal van Racine.

Zoo beleefde het in den nood geharde, maar toch verwende en vertroetelde kind soms treurige dagen in dit patricische huis, waar het haar aan niets ontbrak, maar waar zij het ééne miste, waarop haar hart altijd geteerd had: liefde.

Na den ganschen dag met de kinderen gelezen, gestudeerd, gewandeld, geborduurd, kortom hen op alle manieren beziggehouden te hebben, haalde zij in de eenzaamheid van hare slaapkamer hare schade in door haar hart uit te storten op het papier in uitvoerige verhalen en warme ontboezemingen van kinderlijke liefde of door de brieven van hare moeder te lezen en te herlezen en uit de vermaningen, troostwoorden en bezorgde vragen der teerminnende vrouw nieuwe kracht te putten om te volharden in het pijnlijke offer, uit kinderlijke liefde en plichtbesef edelmoedig gebracht.

(*Wordt vervolgd.*)

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

II. Maastricht.

Ietwat stijf van het lange zitten kwamen wij eindelijk op den bepaalden tijd in Maastricht,

welke stad wij als het beginpunt van ons uitstapje wilden beschouwen.

De binnenkomst was gezellig; de lucht was helder en warm en de gastram bracht ons door de voorstad Wijk naar Maastricht zelf. Een alleraardigst gezicht heeft men op de stad van af de Maasbrug. Dit in den laatsten tijd veel besproken bouwwerk ziet er stevig genoeg uit om den tand des tijds nog jarenlang weerstand te bieden en de fraaie en solide constructie zou het doen betreuren, dat dit zware steenen gevaarte zou moeten afgebroken worden om plaats te maken voor een moderne ijzeren brug. Maar klagen baat hier niet veel; de vakmans zijn in deze zaak aan het woord en als het waar is, dat het doorlatingsvermogen van de oude brug niet groot genoeg is, zal haar doodvonnis wel geteekend worden.

Wij stonden dan op de brug en zagen de oude stad voor ons. De zware torens van de L.V. kerk, de massieve massa van St Servaas en een aantal torentjes en spitsen meer staken vroolijk in de heldere lucht omhoog. De oude, bemorste muren, die den loop van de Maas door de stad vergezellen, benevens de stevige, schilderachtige ouderwetsche huizen, dikwijls van allerlei soort steenklompen door elkaar opgetrokken, deden onze oogen heel wat aangenamer aan dan de eentonige huizingen, die, revolutiebouw-achtig aaneen geplakt, onze hoogstmoderne straten vormen, waar het, o, zoo licht en luchtig wonen is; zelfs zoo licht en luchtig, dat de vloeren zwiepen, de ramen tochten en het dak lekt.

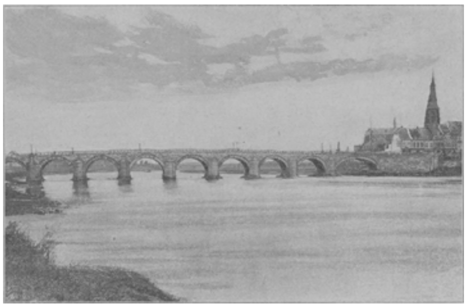

DE MAASBRUG BIJ MAASTRICHT.

Wat ons wel wat wonderlijk op het lijf viel, was de Maas zelf; niet wat de breedte, maar wat de diepte aangaat.

Midden in de rivier, waar een tamelijk sterke stroom heerschte, lag een oude mand zoo kalm ter neder, alsof zij daar eene uitverkoren rustplaats had gevonden en de onbeweeglijkheid van dit voorwerp duidde de ondiepte van het water genoegzaam aan. Evenzoo stonden een paar knapen dertig of veertig meters van den wal af te visschen zonder dat het water hun boven de knieën kwam. Het werd ons dus wel duidelijk, dat scheepvaart hier niet mogelijk was en aan de overzijde zagen wij dan ook al ras het kanaal, dat den loop van de Maas van Maastricht tot Luik volgt. Wij stapten nu de oude brug over en stonden weldra in Maastricht zelf, de oudste stad van Nederland, eene plek, waar historische herinneringen elkander verdringen en waar straat bij straat sporen draagt van gebeurtenissen, die in vervlogen tijden daar zijn geschied.

Ik zal den lezer echter niet plagen met een droge historie van de stad; neen, ik wil slechts verhalen, wat wij met eigen oogen hebben gezien en alleen voor zoover de geschiedenis het tegenwoordige kan ophelderen, wil ik dat even aanst ppen.

Alle verschillende volken, die in den loop der tijden hier hun verblijf hebben gehouden, hebben daarvan sporen achtergelaten. Romeinsche en Frankische oudheden

zijn in massa's opgegraven en verzameld en nog steeds komen er meer voor den dag. Maar deze oude volken hebben niet een eigenaardig stempel op de stad nagelaten, zooals dit bv. het geval is met Trier of Orange of menig andere antieke plaats. Evenmin mag in de geschiedenis der stad de nadruk gelegd worden op de v e s t i n g Maastricht, in weerwil van de vele belegeringen, die de plaats heeft doorstaan en het aandeel dat zij verder had in de vele XVIIe en XVIIIe eeuwsche oorlogen. Neen; Maastricht is de eerste plaats en bovenal de stad van St. Servaas.

De oude kathedraal bewaart vele reliquieën van dezen heilige, maar alvorens die te gaan bezichtigen, stapten wij even de sociëteit Momus binnen om den inwendigen mensch te versterken. Ik zal van Momus maar zwijgen, want deze snaaksche en volbloed Limburgsche vereeniging is door ons geheele land genoegzaam bekend. Ik zeg alleen, dat de ham hartig en het bier heerlijk was, en na aldus den rommelenden potentaat in ons binnenste tevreden te hebben gesteld, stapten wij het Vrijthof over, om een bezoek te brengen aan de St.-Servaaskerk.

Deze kathedraal, in het laatst van de zesde eeuw door bisschop Monulphus begonnen, is de oudste kerk van Holland, d.w.z. wat het tijdpunt van stichting aangaat. Het oostelijk deel toch is onvervalscht, zuiver Romaansche stijl uit de XIe of XIIe eeuw, een sierlijke en rijke bouwkundige constructie, maar zooals met bijna alle middeleeuwsche kerken, zijn de verdere deelen eerst voltooid in de XIIIe, XIVe en XV eeuw. Niettegenstaande dit alles, maakt het inwendige een treffenden en harmonischen indruk. De beschilderde pijlers en gewelven zijn zwaarder en minder sierlijk dan de Gothische; de rondboog heerscht in onverminderde kracht; de tamelijk kleine ramen in de zware muren laten het licht minder overvloedig binnenstroomen dan de kolossale transeptramen in de Gothische kathedralen; maar toch ontwaart de bezoeker uit de geheele samenstelling en uit alle onderdeelen, dat ook dit het huis Gods is en dat de bouwmeester, hoewel meer naïef en minder bekwaam dan zijn opvolgers, deze gedachte in alle lijnen heeft willen uitdrukken. Het koor vooral, met zijn rijke en eenvoudige versiering, maakt een treffenden indruk. Onder dit koor strekken zich twee crypten uit, waarvan de tweede nog heel wat dieper in den grond ligt dan de eerste. Met een gevoel van eerbied daalt men in deze onderaardsche gewelven neder.

Het flauwe licht van den geleider doet de vormen der zware Romaansche zuilen met haar eigenaardige versiering slechts flauw uitkomen; de voetstappen klinken hol en de stem heeft een wonderlijken galm onder deze zware gewelven; een zeker gevangenisachtig gevoel bevangt ons; maar als wij het ruwe steenen altaar zien en de plek, waar het lichaam van St. Servaas heeft gerust, en nog meerdere kleine kapelletjes en uithollingen in den muur, die eveneens de lijken van afgestorvenen hebben bevat; - als wij dan nagaan, dat roemruchtige bisschoppen en priesters de H. Geheimen van onzen godsdienst hier hebben gevierd en dat in dit duistere gat in den verweerden steen de Godmensch heeft gerust en is aangebeden als in het rijkste tabernakel, - dan verdwijnt alle gevoel van beklemdheid en eene straal der hemelsche glorie verandert voor ons dit duistere hol evenzeer in eene plaats van dankzegging en eerbied en verheft het tot eene even waardige woonplaats van den verborgen God als de heerlijkste kathedraal.

Wij verlieten de crypte en beklommen de trappen van het hoofdaltaar, om den voornaamsten schat te bewonderen, dien Maastricht bezit, ik bedoel de relequie-kist van St. Servaas. Dit heerlijk werkstuk, 1.74 M. lang, 52 cM. breed en 71 cM. hoog, is geheel van verguld koper en over de gansche oppervlakte bedekt met beelden, filigrain-werk, email en edelgesteenten. Het is niet mogelijk, door eene beschrijving

een goed begrip te geven van den rijkdom van dit kunstwerk; alleen eene afbeelding kan hier dienst doen, hoewel de gloed van kleuren, door de verschillende steenen en email-werken te weeg gebracht, dan nog geheel verloren blijft.

Ja, ja, de kunst, en bovenal het kunsthandwerk, werden in die duistere middeleeuwen niet zoo stiefmoederlijk behandeld als tegenwoordig.

Maar al is nu de relequie-kist het kostbaarste stuk, deze is niet de eenige en zelfs niet de voornaamste reliquie, waarop St. Servaas mag roemen. Onze geleider voerde ons nu buiten de kerk naar het klooster, dat naast de kathedraal is gelegen. De prachtige kloostergang met binnenhof, die uit de XVe eeuw dagteekent, wordt tegenwoordig gerestaureerd, en het gedeelte, dat reeds klaar is, doet ons de fraaie vormen der ribben en gewelven bewonderen en geeft een voorproefje van wat het geheel zal te smaken geven, als de arbeid is afgeloopen. Door dezen kloostergang dan traden wij de schatkamer van St. Servaas binnen, en de gids ontsloot voor ons de ruime kast, waarin de voorwerpen worden bewaard, die door den heiligen bisschop van Maastricht of door zijne opvolgers zijn gebruikt.

In een van hare eerste jaargangen heeft de *Belgische Illustratie*, als ik mij niet vergis, van eenige der voornaamste zaken van den St.-Servaasschat afbeeldingen gegeven met een uitvoerige beschrijving.

Ik vermeld dus alleen het draagbaar altaar, den sleutel (een geschenk van paus Damascus aan St.-Servaas in 't jaar 376), een bisschopsstaf, een rijk geëmailleerd kruis, benevens vele kleinere voorwerpen van goud, zilver of ivoor, als: kelken, wierookvaten, gesneden doosjes en kistjes enz. enz., alle voorwerpen, die getuigenis afleggen van den smaak en de bedrevenheid der handwerkslieden uit het begin der middeleeuwen.

Dit is echter niet alles.

In hetzelfde vertrek staat een zware ijzeren brandkast, en als onze geleider deze geopend heeft, zien wij achter glas eene verzameling der kostbaarste en eerbiedwaardigste relequieën, die Maastricht benijdenswaardig maken onder al hare zustersteden.

Ingesloten in een fraaie monstrans zien wij een stukje uit de doornenkroon van onzen Verlosser; daarnaast een gedeelte van het kleed der H. Maagd; verder in tal van fraai bewerkte doosjes andere relequieën der Moeder Gods, van apostelen, martelaren en andere heiligen, die aan de kerk van St. Servaas zijn geschonken door pausen, keizers en koningen of wel door vrome pelgrims, die behouden van den verren tocht naar het H. Land waren teruggekeerd. Waarlijk, ik geloof niet, dat eenige stad in ons land met Maastricht op éène lijn kan gesteld worden, wat aangaat het aantal en de kostbaarheid der relequieën.

Wij verlieten nu de hoofdkerk, en hoewel de L.V. kerk en de St.-Janskerk even opmerkelijk zijn en evenzeer een kostbare, hoewel veel minder uitgebreide schatkamer bezitten dan St.-Servaas, bewonderden wij deze kerken alleen van buiten en richtten on[z]e schreden vervolgens naar den St.-Pietersberg, ten Zuiden van de stad op den weg naar Luik gelegen.

GEZICHT OP DE MAAS BOVEN MAASTRICHT.

Wij gingen voorbij de oude bolwerken, nu veranderd in fraaie wandelwegen en liepen langs den lommerrijken weg, die naast het kanaal naar Luik is aangelegd, op ons doel af. Ieder Nederlander weet, dat de St.-Pietersberg van binnen is uitgegraven. Geslachten na geslachten hebben eeuwen achtereen bouwmaterialen uit de steengroeven gehaald, zoodat onder den grond een reusachtig labyrinth is ontstaan. Men verzekert, dat er honderdduizend en zestien (100016) gangen zijn met 11332 kruiswegen. Nu, wij wilden dit wel gelooven, maar gevoelden geen lust om in 's aardrijks schoot af te dalen; wij verkozen lucht en zonneschijn.

Een kwartiertje buiten de stad begint de weg te klimmen en na nog een kwartiertje wandelens langs de helling komen wij eindelijk aan de ‘Slavanten,’ de bekende herberg op den top van St.-Pieter. Bij een frisch glas Maastrichts rustten wij heerlijk uit onder de groote, dichte boomen van het schoone park.

Het uitzicht is van hier overheerlijk. Aan onze voeten stroomt de Maas en vlak daarnaast, alleen door een smal dijkje gescheiden, loopt het kanaal. Aan de overzijde van de rivier rijst de grond weer omhoog en vormt breede, ronde heuvels, aardig verdeeld in akkers en tuinen en bezaaid met bosschen, waaruit vriendelijke dorpjes en gehuchtjes te voorschijn gluren. Naast ons liggen de ruïnen van het oude klooster ‘Slavanten’ en verder naar achter loopt de top van den berg nog een tiental meters hooger op. In ongestoorde rust bewonderden wij een half uurtje deze omgeving en

stapten vervolgens weer op, om over den berg heen terug te keeren. Een zandpad wees ons hier den weg.

Iemand, die niet beter wist, zou nooit raden, dat hij over een bergtop wandelde. De St.-Pietersberg toch is een doorloopende heuvelrug, die zich tot aan Luik uitstrekt en daar aansluit bij de Ardennen, waarvan zij eigenlijk een uitlooper is. De top van dezen heuvelrug is breed en plat, zonder veel uitsteeksels en geheel bedekt met een dikke laag vruchtbare Limburgsche klei: Wij zien dan ook uitmuntende tarwevelden en aardappelakkers, en de geheele omgeving getuigt van welvaart en arbeidslust. De wandeling over den berg hield dus volstrekt geen bezwaren in en het eenige ongemak, dat ons dan ook overkwam, was een flinke regenbui, die den boer zeker ten goede kwam, maar ons wel een beetje nat op 't lijf viel. Het duurde geen kwartier of wij waren doorweekt. Dat zijn echter kleine wederwaardigheden op reis en ons goede luim deed ons die gemakkelijk dragen, terwijl de zon, die een oogenblik later weer doorbrak, wel zorgde, dat wij toch weer droog onzen intocht hielden in Maastricht.

Alsnu werd de inwendige mensch versterkt met een stevig maal, en vervolgens bezichtigden wij het stadhuis, een werk van Pieter Post, de bouwmeester ook van het Mauritshuis in Den Haag; bewonderden nog even het overheerlijke zijportaal van St. Servaas, een meesterstuk van gothiek, dat op ééne lijn gesteld kan worden met de schoonste portieken der rijke Fransche kathedralen, en zakten zoetjes aan weer af naar de statie.

In de straten maakten wij nog de opmerking, dat er zooveel gecombineerde zaken in Maastricht schijnen te bestaan. In de Hollandsche steden vindt men op dat gebied niet alleen, om een voorbeeld te noemen, fabriekanten of kruideniers of slagers; maar de één is specialiteit in zijden stoffen; een ander maakt hoofdzakelijk werk van gruttерswaren en een derde is uitsluitend varkensslager.

In deze goede Limburgsche stad echter zagen wij groote manufactuurzaken, waar teven porcelein en aardewerk werd verkocht; of een slager stalde voor zijn éénе venster zijn vleeschwaren uit, terwijl de andere helft van zijn winkel werd ingenomen door een tabak- en sigarenhandel, kortom, allerlei merkwaardige samenkoppeling vielen ons in het oog.

Wij braken ons echter niet het hoofd, om de oorzaak van deze dingen op te sporen, maar wandelden opnieuw door Wijk, namen in de statie met een glas bier afscheid van Limburgs fraaie hoofdstad en stapten om ruim zes uur in den trein, die ons naar Luik zou voeren. De streek wordt hoe langer hoe rijker. Gronsveld en Eysden vormen den aanvang, de grillige rotsen van Visé en vooral de heerlijke omstreken van Argenteau trekken onze bewondering en eindelijk duiden hoopen steenkolen, roet en sintels, hooge, zwarte, rookwolken brakende schoorsteenen en het gegons en gedreun van honderden machines ons de nadering aan van Belgies voornaamste fabriekstad. De spoorweg beschrijft een grooten boog onder het fort ‘de la Chartreuse’ en de trein stopt aan de statie de Longdoz. Wij zijn op onze bestemming.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

De Verrijzenis des Heeren.-

Na de droeve Lijdensweek vieren wij het feest der feesten, het hoogtij van Paschen, den dag der glorievolle verrijzenis des Heeren.

Te dier gelegenheid brengen wij onzen lezers een werk der Christelijke kunst onder de oogen, dat aan de verheerlijking van dat verheffend en allesbeslissend feit is gewijd. Het is een van de muurschilderingen, die de transepten der beroemde kerk van St. Sulpice te Parijs versieren.

Het bovenste deel der compositie wordt ingenomen door een voorstelling der profetie van Ezechiël, die in een visioen de opstanding der dooden ten jongsten dag mocht aanschouwen.

Het benedengedeelte vertoont de grafspelonk, waaruit de verrezen Verlosser zegevierend te voorschijn treedt, terwijl de engelen Hem begroeten en de wachters, uit hun slaap opgeschrikt, met verbazing de luisterrijke verschijning van den Godmensch, dien zij dood in het graf waanden, aanstaren.

Allerlei.

Periodieke terugkeer van zachte en strenge winters. -

Professor Brückner heeft de klimaatwisselingen sedert 1700 statistisch bewerkt en gevonden, dat er in den loop van een eeuw zoogenaamde warmte- en koudeperioden zijn waar te nemen. De eerste vindt men in de jaren 1745-50; 1775-80; 1790-95; 1820-25; 1830-35; 1860-70. Van den anderen kant zijn er koud-natte zomers geweest van 1735-40; 1765-70; 1784-89; 1810-15; 1836-45; 1886-91. Volgens gedane onderzoekingen mag met tamelijk veel waarschijnlijkheid worden aangenomen, dat hoe warmer de winter is; hoe heeter de zomer zal zijn. Hieruit zou dus volgen, dat in bovengenoemde warmteperioden de winters zacht moeten geweest zijn, en dat is over het algemeen inderdaad zoo.

Brückner twijfelt er niet aan, of de aanstaande warmteperiode, die vermoedelijk bij den overgang van de negentiende in de twintigste eeuw zal beginnen, zal zich behalve door enkele zeer zachte winters vooral door een reeks warme en zeer warme zomers kenmerken.

Nederland vooraan. -

Dat Nederland de grootste tabaksverbruiker is, is bekend: op elken Nederlander komt ongeveer drie en een half kilogram per jaar. Voor de bewoners der Ver. Staten bedraagt dit cijfer maar even twee kilogram, voor de Belgen iets meer dan anderhalf, de Duitschers iets minder dan anderhalf kilogram. Dan volgen de Oostenrijkers, Noren en Denen, die per hoofd meer dan één kilogram rooken. Alle overige volken blijven daar beneden.

[Nummer 3]

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.
(*Vervolg*.)

Geert hernam nu: ‘Hoe moet ik u dan noemen? ....’

‘Mij niet noemen, mij niet aanspreken, mij niet tergen, meisjesbedrieger!’

‘Dat ben ik niet, dat weet ge zelf wel, en trouwens, dan was ik ook niet hier gekomen.’

‘Dan hadt ge beter gedaan!’

‘Daar zullen we later over oordeelen. Maar nu ik hier eenmaal ben, moet ik ook zeggen, waarom ik kwam.’

‘Dat hoef ik niet van u te vernemen, dat weet ik reeds.’

‘Zooveel te beter, en mag ik ook vragen, wat uw antwoord is?’

‘Mijn antwoord?’ Hassels beefde van woede. ‘Mijn antwoord?.... dáár!.... de deur!.... en gauw!.... of....’

En hij maakte eene beweging met den rotting, dien hij in zijn hand hield, als wilde hij er Geert mede slaan.

‘Dat zult ge niet,’ merkte deze op; ‘dat zult ge niet!....’

‘Hoe!.... Dat zal ik niet?.... Wel, vriendje, meent ge misschien dat Hassels bang is?.... Nog voor geen tien boeren als gij!.... Hoort ge dat?’

‘Dat is de zaak niet. Mag ik u nogmaals vragen, vader Hassels....’

‘Ik ben uw vader niet!’ schreeuwde nogmaals de boer.

‘....of gij het dan niet zoudt willen worden?’

‘Ha,... ha,... ha,...’ grinnikte Hassels; ‘uw vader worden? Wel! gij verwaten domkop!... ik uw vader worden?.... Als ik het was, ik zou u laten voelen wat het is, een zoon als gij.... lafaard!’

Dit laatste woord, thans voor de tweede maal naar Geerts hoofd geslingerd, striemde hem als een zweepslag in het gezicht.

O! 't kwam weer op, het bloed ging weer aan 't koken. Kalmte, kalm e, Geert, bedenk dat die woedende Maria's vader is.

‘Ik ben geen lafaard.’

‘Dat zijt ge, ik herhaal het! En nu, de deur uit, wilt ge niet dat ik er u buitenschop!.... Of, begrijpt ge mij niet, lamlendige ezel?’

Maria was opgesprongen en tot haren vader genaderd, voor wiens voeten zij knielend neerzonk.

‘Vader!... vader!....’ smeekte zij.

‘Ha!... Gij zijt er ook bij, slang!’ snauwde Hassels haar toe, en hij vloekte als een bezetene.

Maar Geert, al had het hem schier bovennatuurlijke moeite gekost, was ook voor Maria's vader neergeknield en had het hoofd gebogen.

‘Zoo, zoo! welke komedie! Ziet ze daar nu allebei zitten als twee zondaars.... Schijnheiligen!.... Dat hebt ge zeker van te voren zoo afgesproken.... Maar 't pakt niet, neen, 't pakt niet!....’

O, nu was 't er, nu was 't er! het bruiste, het kookte, het bloed in Geerts aderen.

Hij sprong overeind en keek Hassels vlak in de oogen.

'Hassels,' sprak hij, 'ik heb mij voor u verne[d]er[d], zijt ge nu nog niet tevreden? Wat mocht ge beter wenschen, dan dat de boer van 't Valkenhof om uwe dochter kwam? Het Valkenhof kan zeker toch wel tegen uw hoeve opwegen, hoop ik?'

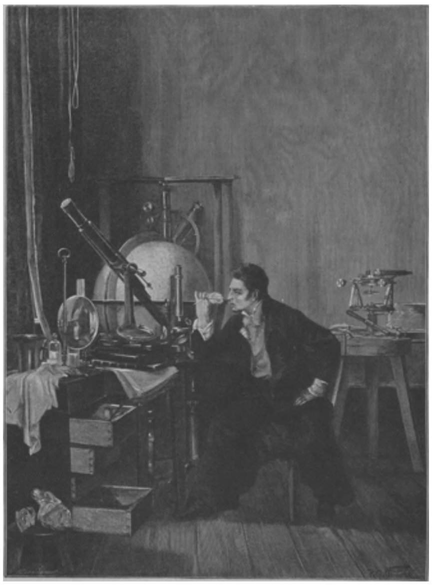

FRAUNHOFER ONTDEKT HET SPECTRUM IN EEN GANZEVEER.
Naar de schilderij van Rud. Wimmer. (Photographie-Verlag von Franz Hanfstaengl, München.)

'Ik heb uw geld niet noodig,' bulderde Hassels.

'Dat doet niets ter zake, ik het uwe ook niet; ik wilde alleen uwe dochter Maria, omdat

ik veel van haar houd en zij mij ook sinds lang, van jongsaf graag mag lijden. Mag dat niet?....'

'Neen, om de weerga, dat mag niet, en om het u te bewijzen....'

Hassels hief zijnen stok op, maar Maria was opgesprongen en kreeg op den arm den slag, die voor Geert bestemd was.

'Vader!' gilde zij.

Wild en woest sprong Geert thans naar Maria's vader toe en rukte den rotting uit zijn handen, slingerde hem boven Hassels' hoofd.... maar eensklaps bleef hij beweegloos staan.... wat ging hij verrichten?.... Dan wierp hij den stok van zich weg, en sprak weer schijnbaar kalm, maar zijne borst hijgde en de adem siste tusschen zijne tanden:

'God is rechtvaardig, Hassels!'

'Mijn huis uit,' schreeuwde Hassels, die zijn stok weer opgenomen had; en terwijl hij Geert bij den schouder vatte en hem met een schop buiten wierp, sleurde zich Maria aan zijn knieën langs den grond en kermde als een stervende.

Dan wierp Hassels de deur weer dicht.

Geert was voorover op den grond gevallen. Hij stond weldra op, wierp nog een blik op het huis, waaruit hij zoo schandelijk weggejaagd was, en riep:

'God zal ons wreken, Hassels! God zal ons wreken!....'

'Ha!... ha!... ha!....' lachte als een hyenastem achter zijnen rug. 'Dat is niet lief van u, Geert; wraak is een afschuwelijk ding.'

Het was een oude bedelares, die daar juist op het voorplein zat.

'Zwijg, zwijg,' riep haar Geert toe; 'zwijg, zwijg!....'

En schier zinneloos van schaamte en van woede, liep hij het veld in.

IV.

Eerst besefte Geert niet ten volle waar hij heen liep. Zijn gedachten woelden dooreen, het was een geharrewar in zijn hoofd en een kloppen in zijn slaapaderen, dat hij meende zinneloos te zullen worden.

Van al het gebeurde kwam hem slechts één zaak duidelijk vóór: Maria's vader had hem uit zijn huis geschopt, als een vuigen booswicht.

O! dat was wreed, dat was folterend! 't ging Geert door merg en been!

Altoos voorwaarts liep hij, zonder te zien waar hij heenging, over de groote velden, zonder andere gedachten dan die ééne, die hem daar binnen als een donderend rumoer, al het afschuwelijke, al het hoonende van Hassels' schop toebrulde.

Zoo doolde hij raaskallend rond, lang, zeer lang, tot dat de dag ver gevorderd was.

De frissche avondwind die opsteeg bracht ietwat kalmte in zijn geteisterden geest.

Van lieverlede begon hij te beseffen waar hij zich bevond, maar kon zich niet voorstellen hoe hij daar gekomen was.

Dan begon hij langzaam alles te herdenken wat dien morgen gebeurde. Hoe meer hij nadacht, hoe minder hij kon begrijpen waar de oorzaak lag van Hassels' schandelijke handelwijze.

En het beeld van zijn aangebeden Maria rees voor hem op, zooals hij haar voor 't laatst aanschouwd had, toen Hassels hem de deur uitwierp. Zij hing huilende aan de knieën haars vaders en werd door dezen langs den grond gesleurd.

‘Arme! arme Maria!’ zuchtte hij en begon overvloedig te weenen.

Die tranen deden hem goed, zij verkwikten hem, zij brachten verlichting in zijn hart en 't scheen als had die uiterlijke uitbarsting van zijn wee het verbroken evenwicht in zijne zinnen hersteld.

En toch, hij voelde dat er daar binnen iets gescheurd was, dat gescheurd bleef, dat er een stuk van zijn hart ginder was gebleven bij dat meisje, thans zoo alleen, zoo moedeloos, zoo lijdend, aan dien woestaard, aan dien ontaarden vader overgelaten!....

Had hij haar niet geslagen?....

Maar, Goddank! hij herinnerde zich dat die slag voor hem en niet voor haar bestemd was en hij drong zichzelf de hoop op, dat die vader, hoe slecht ook, toch de hand niet aan zijn kind zou durven slaan.

Langzamerhand werd het avond, Geert was nu heel en al weer tot volle bewustzijn gekomen. Hij vatte zijn moed met wilskracht samen en stond op om naar huis te gaan.... naar moeder!....

Naar moeder!.... als een kind dat bij haar toevlucht zoekt, en troost bij de altijd minnende die ons opbeurt, en onze tranen wegzoent!

Arme moeder! wat zou haar die smart ook diep folteren, wanneer ze vernemen zou wat er gebeurd was. 's Morgens had ze haar Geert zoo blijmoedig aangesproken vóór hij heen was gegaan. Ze had hem, als vroeger, toen hij nog een kleine jongen was, van hare liefde tot hem en van hare dankbaarheid tot God gesproken, die haar een zoon als Geert geschonken had. Zij had haar oude gerimpelde hand op zijn hoofd gelegd en hem gezeid: ‘God zegene en beware u, mijn kind!’ En er lag iets zoo blij, iets zoo vol diepe ontroering in hare stem, toen ze die zegenende woorden, op dien plechtigen oogenblik over zijn hoofd had uitgesproken; er blonk een zoo diepe en innige vreugde uit haar glinsterende oogen!....

En nu!.... wat zou ze nu gevoelen, die moeder?.....

Zou Geert haar alles vertellen? Zou hij haar ook zeggen al het schandelijke dat hij moest onderstaan?....

Hij twijfelde, hij beefde voor die bekentenis;.... zou het niet een te groot leed, een te zware beproeving voor haar zijn?....

En toch, ze moet het weten, ze moet het weten!

Hoe konden zij anders elkander troosten?.... En was het de troost, de wederzijdsche troost niet, die nog alleen bij machte was balsem te leggen op de wonde?

‘In Gods naam dan!’ besloot Geert en hij richtte zijne stappen naar het Valkenhof.

Moeder Van Hove had den heelen morgen, met hoop in het hart, zitten bidden voor het slagen van Geerts poging. Doch toen de middag gekomen was en Geert immer wegbleef bekroop haar een onbepaald gevoel van angst.

‘Hij zal er ten eten gebleven zijn,’ trachtte zij zich in te beelden.

Maar dan dacht zij weer na dat Geert haar toch iets zou hebben laten weten.

En er kwam niets.

Elk uur dat voorbij ging, bracht meer kommer en achterdenken in het hart der vrouw. Tegen den avond was de angst tot het voorgevoel van een naderend onheil gestegen en nu was het niet meer met hoop, maar met droefheid dat zij God voor haren zoon bad.

Waar hij toch blijven zou?....

Reeds twee knechts had zij in de richting van Hassels' hoeve uitgezonden. De een had een bedelares ontmoet, die hem zeide, dat Geert reeds in den morgen de hoeve

verlaten had. Ook had zij den knecht meegedeeld wat aan de deur gebeurde, maar deze had die bijzonderheid aan de vrouw niet durven meedeelen.

Toen was ze zelve op den weg gaan staan en had geroepen:

‘Geert!... Geert!...’

En nu ontwaarde zij ginder, in de reeds halve duisternis, haren jongen met hangend hoofd en loome schreden.

Zij vloog naar hem toe en toen ze voor hem stond, en op dat bleeke aangezicht van haren zoon tuurde, die heden zoo eindeloos veel geleden had, borst zij in tranen los, greep Geerts handen en snikte:

‘Jongen, mijn arme jongen! ze hebben u niet gewild!...’

Geert durfde de droefheid zijner moeder niet aanschouwen, maar toen ze samen zwijgend naar huis waren gegaan en hij zich in den zetel van zijn vader, aan den haard had laten vallen, schoot ook weer zijn gemoed vol.

Toen kwam het er uit, het woord dat de verklaring van die groote neerslachtigheid in zich droeg:

‘Hij heeft mij uit zijn huis gesmeten, moeder, mij... buiten... geschopt!...’

‘U buiten geschopt... God!...’

Maar nauwelijks was die kreet haar ontsnapt, of zij begreep dat het hare taak was hier te troosten en te lenigen.

‘Heb moed, mijn kind! Hebben ze u iets misdaan, vergeef het hun; de Joden hebben den onschuldigen Jesus gekruist, en die was God, maar die God heeft tot Zijnen Vader om vergiffenis voor Zijne moordenaars gebeden.’

V.

Er was eenige tijd over het gebeurde verloopen.

Geert was langzamerhand weer bijgekomen van den zwaren slag, die hem getroffen had.

Hassels' wraakdorst echter scheen niet te zijn gelescht.

Hij wilde dien ‘verwaten boerenkinkel’ vernederen en overal vertelde hij, dat hij hem betrapt had in zijn huis, dat Geert hem gedreigd had en vele dergelijke leugens.

Geert kwam dit ook te weten, maar hij zweeg; hij wilde de droefheid zijner moeder niet vergrooten door dit nieuwe leed.

Hassels intusschen had het Valkenhof een onverzoenlijken haat gezworen, en waar hij het maar eenigszins kon, trachtte hij Geerts naam en eer te bezwalken. In dat werk had hij een waardigen helper.

Nabij de vaart, die niet ver van het dorp liep, woonde Nellis, Hassels' halve broeder, een slecht befaamde kerel, die reeds meer dan eens door het gerecht verdacht werd.

Hij bewoonde een kleine herberg, een jeneverkroeg, die de boeren het ‘Galgenkotje’ noemden.

Er liepen zonderlinge geruchten omtrent Hassels' halven broeder rond; men vertelde, doch niet luidop - dat durfde men niet - dat het huis nabij de vaart stond en er sinds korten tijd reeds ettelijke menschen vermist werden, die 's avonds daar langs moesten gaan. Doch tot de openlijke beschuldiging was het nooit gekomen.

Hassels, in zijn blinden haat jegens Geert, had tot Nellis zijnen toevlucht genomen. Deze, dank aan de vrijgevigheid van Hassels, was de uitstrooier van al het slechte, dat omtrent Geert verteld werd.

Daarvoor hoefde hij zich niet zoo heel veel moeite te geven; nu en dan slechts vertelde hij aan de gasten, die ten zijnent kwamen, - meest allen baanstroopers en ketellappersvolk - wat in den omtrek nopens het Valkenhof en zijn bewoners diende verspreid te worden.

Zoo werd onder anderen gezegd, dat Geerts zaken maar heel slecht gingen, dat de hoeve met oneerlijk geld was gekocht en dat men later de waarheid toch wel eens vernemen zou, al moesten de kraaien het uitbrengen; dat Geert te hoog was gevlogen en nu niet meer op denzelfden voet voortkon.

Kortom, het was laster voor en laster na, al wat men hoorde.

Op een namiddag, toen Geert in eene herberg zat, waar hij met een boer uit den omtrek over zaken was komen handelen, zaten er ook drie andere boeren in de zijkamer.

Het gesprek der laatste liep over allerlei gebeurtenissen en men begon ook over Geert te spreken.

Toen deze zijn naam hoorde noemen, luisterde hij aandachtig: hij meende Hassels' stem te herkennen; doch hij zei niets... hij luisterde!...

En de boeren in de zijkamer vertelden, dat het bij Geert maar zus en zoo zat, dat er geen schijven meer in de kas schenen te zijn, kortom dat het er volop ‘krot' was.

Hassels, - wist hij of wist hij niet dat Geert in de zijkamer zat? - liet er heimelijk en spottend op volgen dat, volgens het scheen,... hm! hm! .. het Valkenhof zeer hoog verzekerd was, en dat... hm! hm!... de menschen toch nooit weten hoe een dubbeltje rollen kan... hm! hm!... men heeft meer van die zonderlinge gevallen gezien, waar, hm! hm!... de roode haan zoo heel toevallig een rol in speelde... om een hopeloozen toestand te verbeteren... hm! hm!.. maar, men mocht het toch niet voortzeggen, want!... de muren hebben ooren en...

Geert beefde van inwendige woede! Zou hij dien valschaard den mond niet kunnen stoppen met hem in 't openbaar als lasteraar, als leugenaar te schandvlekken? maar neen! dat wilde hij niet; Hassels was immers nog altijd voor hem Maria's vader.

En toch wilde Geert toonen dat hij het gesprek gehoord had en toen hij heenging, trad hij door de zijkamer om naar buiten te gaan.

Hasssels keek verbaasd op, of scheen, ten minste, zulks te doen. En toch lag er iets nijdigs in den blik, dien hij Geert toestuurde. Deze bleef een oogenblik staan en zei:

'Wat ge daar vertelt, Hassels, is onvoorzichtig. Spreek nooit zoo onbezonnen over den rooden haan, want zoowel bij u als bij mij kan hij kraaien, maar God behoede ons daarvoor!'

En kalm ging hij de deur uit.

Zoo duurde het nog eenigen tijd voort. Geert verloor echter den moed niet. Hij wist van waar de laster kwam en hij achtte het nutteloos er zich over uit te laten.

En juist die schijnbare onverschilligheid maakte Hassels nog meer woedend en deed zijn haat nog vuriger branden dan te voren.

Ha! hij zou hem wel verbrijzelen, dien koppigen boer, hij zou hem wel ter neer drukken, hem in de armoede storten, hem tot den bedelstaf brengen; ja dat zou hij!

Tot deze gedachten werd hij nog meer aangespoord door de houding zijner dochter. Zij, evenals Geert, had hare liefde niet vergeten, maar in het diepste van haar hart, tot betere tijden kwamen, verdrongen.

Eens had Hassels haar van trouwen gesproken; maar het meisje had hem kalm geantwoord dat zij nooit trouwen zou dan met Geert.

En Hassels was weer als in woede uitgebarsten tegen Geert en het Valkenhof, en van dat oogenblik af werd de ondergang van Van Hove eene besloten zaak.

Maar hoe?.....

Daar dacht hij lang over na. Hij kende wel een middel, hij had het reeds voorbereid toen hij van den Rooden Haan sprak en de hooge verzekering, die, volgens hem, op het Valkenhof stond. Maar!.... alhoewel hij heel goed wist dat noch vader Hove zaliger, noch diens vrouw er ooit in hadden kunnen toestemmen, het nieuwe - en derhalve in hun oog onveilige - gebruik der verzekering aan te nemen, was het middel, door Hasselsberaamd, tamelijk gevaarlijk.

En toch zou het er van komen.

(*Wordt vervolgd.*)

Uit bewogen dagen.
Vertelling van J.R. van der Lans.
(*Slot.*)

III.

Het was een stille zomeravond en de rozige wolkjes aan den hemel spiegelden zich kalm in de Amsterdamsche grachten. Elise Lebrun, die tot het verrichten van een paar boodschappen de stad in geweest was, had zich door het lieve weer laten verlokken, een eindje om te loopen, ten einde nog een oogenblik te kunnen neerknielen in het verborgen huiskerkje, dat om dien tijd open was voor het lof. Zij had daar in de heilige schemering, enkel verlicht door de kaarsen van het altaar, nog eens haar hart uitgestort in een vurig gebed om troost in de verlatenheid en kracht voor de

vervulling van haar zware taak. En verkwikt was zij opgestaan, om zich naar huis te spoeden.

Maar in den vallenden avond hadden de huizen, de straten en de grachten een ander voorkomen aangenomen, dan zij straks bij dag vertoonden. Elise raakte verlegen omtrent den weg, dien zij te volgen had, en daar hare onbekendheid met de taal haar huiverig maakte om naar den weg te vragen, sloeg zij op goed geluk een lange straat in, die, naar haar meening, in de verlangde richting liep, maar haar geheel van hare bestemming afleidde.

In het eerst maakte zij zich daar niet ongerust over; bij het mooie, heldere weer zou zij allicht den weg weer vinden. Maar naar mate zij op de gis den eenen hoek na den anderen omsloeg en straat op straat ten einde liep, begon het donker te worden, en ten slotte raakte zij verdwaald in een doolhof van smalle, volkrijke stegen, waar zij zich allesbehalve op haar gemak voelde.

Daar scheen namelijk iets te broeien wat zij in het bedrijvige en toch rustige Amsterdam niet verwacht had. Hier en daar stonden opgewonden groepen onder heftige gebaren te redeneeren, zooals zij dat op onstuimige dagen te Parijs wel eens met schrik uit haar venster gezien had. En terwijl zij angstig om zich heen keek, werd ze haast omver geloopen door een woeste bende ruwe sjouwers en kaailoopers, die schreeuwend en tierend de straat langs kwam getrokken.

Eindelijk besloot ze een net gekleed bejaard heer, met een groote pruik onder zijnen steek, naar den weg te vragen. Maar nauwelijks had ze den naam genoemd van het deftig heerschap, bij wien ze thuis hoorde, of daar voelde ze zich door een kwaadaardig wijf ruw bij den arm gegrepen, terwijl de furie haar toesnauwde met een vloed scheldwoorden, waarvan ze natuurlijk niets verstond. De heer, dien zij had aangesproken, was eensklaps uit haar gezicht verdwenen, maar in zijne plaats zag zij zich door een heele groep volk van allesbehalve welwillend voorkomen omringd.

‘Zoo, moet gij daar wezen? Nu, dan zullen wij er u wel effentjes brengen,’ riep een kerel, die leelijk naar den drank rook, vlak voor haar gezicht.

‘Wat is dat voor eene juffer?’ vroeg een ander, die op hooge beenen kwam toegeschoten.

‘Wel dat is die Fransche mammesel, die bij hem inwoont. Die moet zijn apen van jongens Fransch leeren praten, dat ze net as d'r vaâr ons later aan de Franschen verraaien en verkoopen kennen.’

‘Zoo'n judas! Zeg eens meisje, hoeveel heeft uw baas wel in zijn zak gestoken van de honderd millioen, die zijn alliantie ons gekost heeft?’

‘Kom, laat het kind met vreê: ze verstaat er ommers toch geen b.... van.’

‘Nee, ik wil dat ze d'r bek opendoet. Ik wil ook wel eens Fransch hooren praten.’

Maar Elise gunde den baliekluiver dat genoegen niet, ze was zoo voorzichtig geen woord meer te laten ontsnappen. Wel begreep ze niets van hetgeen om haar voorviel, maar instinctmatig gevoelde ze toch dat haar landaard de reden was van de vijandschap, waarmee men haar bejegende. Zij ondervond nu dat de koele Hollanders het revolutiemaken niet zoo platonisch opvatten als zij dat in het aristocratische huis van den deftigen representant had waargenomen, en dat het te Amsterdam bij een volksoploopje evengoed ruw kon toegaan als te Parijs.

Hoe zou dit gevalletje nog eindigen? Doodsbleek van angst blikte zij om zich heen en zag zich van alle kanten door kwaadaardige gezichten aangegrijnsd, nijdige blikken op haar gericht, gebalde vuisten tegen haar opgestoken. De aangroeiende hoop drong zoo dicht op haar aan, dat zij zich niet verroeren kon, en daar hare aanranders, die het nu zelf in de engte te kwaad kregen, zich met hun ruwe knuisten en grove laarzen

ruim baan poogden te maken, trof het arme meisje menige stomp of trap, terwijl de kleeren haar bijna van het lichaam gerukt werden.

Op het laatst voelde ze haast geen grond meer en dacht in zwijm te vallen van benauwdheid en angst. Zij sloot de oogen, niet anders meenend dan dat haar laatste uur geslagen was; maar de gedachte aan hare moeder, het vertrouwen op God hield haar staande. Wee haar zoo ze onder den voet geraakt was!

Door den stroom meegevoerd, bijna gedragen, was ze weldra buiten de nauwe straat en kon ze ruimer ademhalen. Ze herkende de plek. Ze stond voor het huis, dat zij zoo lang had gezocht; maar herkende het bijna niet in de duisternis. De luiken van al de vensters waren zorgvuldig gesloten; een tierende volkshoop stond voor en op de hooge stoep; opgeschoten jongens klauterden tegen het hek en nu en dan bonsde een steen tegen de deur of de vensters.

'Heidaar! niet gooien, weerlichtsche rakker,' schreeuwde een wijf, dat bijna door een dier werpsteenen geraakt was. 'Gooi den verraaier dood, as-i voor den dag komt; maar geen goed Prinsjesvolk.'

Elise begreep natuurlijk van al het getier niets en kon maar flauw gissen, wat er eigenlijk aan de hand was. De ongelukkige oorlog met Engeland, dien het dure bondgenootschap met Frankrijk de Bataafsche republiek op den hals gehaald had, de stilstand van zaken, het werkgebrek, de duurte en armoede, die daarvan het gevolg waren, hadden bij het volk geweldige ontevredenheid verwekt tegen de bewerkers van de nieuwe orde van zaken. De kleine burgerij was in haar hart den Prins van Oranje trouw gebleven en kon het den Keezen maar niet vergeven, dat zij hem het land uitgedreven hadden. Het was er hun om te doen, zei men, het aan de Franschen te verkoopen en den koopprijs onder elkaar te verdeelen. De met Frankrijk gesloten alliantie heette niet anders dan landverraad, en de verraders moesten aan de galg.

Dit was ongeveer de korte zin van het geschreeuw en getier, dat opging uit den woesten hoop, die het huis van den deftigen patriot scheen te zullen bestormen.

Met verbijsterde oogen zag Elise dat onverwacht schouwspel aan. Toen zij het huis had verlaten, had niets dien oploop doen vermoeden; wel had ze in de laatste dagen hooren mompelen van ontevredenheid onder het volk, maar de waardige representant had daarover de schouders opgehaald en was bedaard zijn lange pijp blijven rooken. Daar stond ze nu, buitengesloten, te midden van opgewonden gespuis. Gelukkig liep zij in de duisternis onder den woesten hoop verloren, maar ongelukkig als zij weer de aandacht mocht trekken van dezen of genen ruwen klant, die haar met een enkel woord tot mikpunt van de volkswoede kon maken! Waar moest ze heen? Het huis te bereiken, daar was geen denken aan, en waar moest ze een ander toevluchtsoord vinden in de groote, vreemde stad, waar ze nu niemand meer naar den weg durfde vragen. In den angst, dat men in haar weer de verwenschte Fransche mammesel herkennen zou, durfde ze zich haast niet verroeren, ja waagde ze het nauwelijks adem te halen.

Daar voelde zij eensklaps een forsche hand op haren schouder leggen en sidderend wendde zij zich om.

Het was de man in livrei van de sleepkoets.

'Vous ici, mademoiselle?' fluisterde hij, '*suivezmoi.'*.[1] En haren arm onder den zijnen nemende, trok hij haar mee buiten het gedrang, zonder zich te bekommeren om de uitvallen en stompen van degenen, die hij op zij stiet.

Na zwijgend een paar straten te zijn doorgestapt, kwamen ze op een stille, donkere, eenzame gracht.

1) 'U hier, juffrouw? Volg mij.'

‘Zie zoo,’ zei de man in livrei, ‘hier kunnen we wat vrijer ademhalen. Maar hoe kwam u in vredesnaam te midden van dien oploop?’

Elise slaakte een zucht van verlichting, nu ze zich weer in haar moedertaal hoorde aanspreken, en vertelde haren redder in weinig woorden haar wedervaren.

‘Het is heel onvoorzichtig u alleen op straat te wagen; bij het mindere volk staan de Franschen niet in den besten reuk, en men kan den menschen geen ongelijk geven.’

‘Hoe denkt u dat het ginds zal afloopen?’ vroeg Elise, met een angstige wending van het hoofd in de richting vanwaar zij gekomen waren.

‘O maak u daar niet ongerust over. Straks zal de burgerwacht de heele bende wel gauw uit elkaar jagen. Wij kennen hier die opstootjes. Stroovuurtjes, bah! Het Amsterdamsche janhagel is het revolutionnaire grauw van Parijs niet, Goddank! Hier is de revolutie maar kinderspel bij de gruwelen, waarmee ze ons arm vaderland geteisterd heeft. U hoort zeker ook tot de slachtoffers van de omwenteling?’

Op dat oogenblik waren zij onder het licht van een lantaren gekomen en de man in livrei stond plotseling stil om het meisje recht in het gelaat te zien.

Ze zag nog bleek en ontdaan van den doorstanen schrik, en met bevende stem antwoordde zij, schuchter tot den koetsier opziende:

‘Mijn vader viel als een veroordeelde van de revolutionnaire rechtbank. Ik was nog maar een kind, er staat mij weinig van voor; maar

EEN GEZONDE LACHBUI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A SEIFERT.
(Photographie-Verlag von Franz Hanfstaengl, München.)

LUIK - Gezicht op het Schouwburgplein.

mijn moeder en ik deelden zijn gevangenschap, tot een gelukkige keer in de omwenteling ons bevrijdde...'

Het meisje schrok van de uitwerking, door hare woorden op den forschen man gemaakt. Hij zag haar aan met oogen, die haar door de ziel schenen te boren; zijn lippen trilden en zij voelde hoe zijn arm, waarop zij steunde, sidderde.

'Hoe heette uw vader?' vroeg hij kortaf, met gesmoorde stem, terwijl hij haar heftig bij den pols greep.

Elise deinsde ontzet achteruit: had zij ten onrechte vertrouwen gesteld in dien man, die haar uit het gedrang had verlost om haar misschien met misdadige bedoelingen naar deze afgelegen plek te lokken? Wie was hij, dat ze hem zoo bereidwillig had gevolgd? Ze had hem maar een enkelen keer ter loops gezien. Toen had zijn rechtschapen gezicht haar vertrouwen ingeboezemd. Maar op dit oogenblik herkende zij hem niet meer. Zijne oogen fonkelden zoo onheilspellend in de duisternis; zijn hand omklemde als een schroef haren pols; zijn borst hijgde; en nog onder den invloed van den straks doorstanen schrik, meende hare ontstelde verbeelding in hem een booswicht te zien, die het op haar leven gemunt had. Allerlei onbestemde gruwelbeelden uit de revolutie, waarvan ze hare moeder zoo vaak had hooren verhalen, rezen voor haren geest op. Het geraas en getier der menigte van straks suisde nog in haar oor. De angst beklemde haar hart en deed het bloed in hare aderen stilstaan. Met half geopenden sprakeloozen mond staarde ze den schrikkelijken man aan.

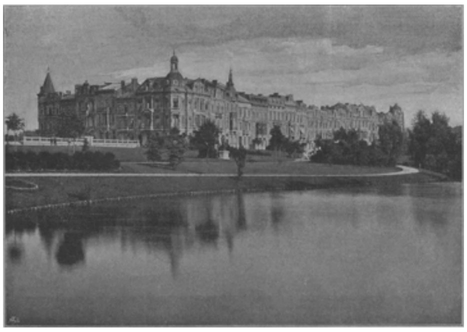

LUIK. - Gezicht op de avenue Rogier.

'Spreek gerust op, mijn kind,' klonk het bijna smeekend uit zijn mond, 'vrees niet dat ik u leed zal doen... Vergeef mij mijne ontroering... uwe stem, uw oogen, uw leeftijd wekken vermoedens bij mij op... Ik ook was een veroordeelde van de revolutionnaire rechtbank, ik ook liet vrouw en kind achter in den kerker,

in de handen van het bloedgierig gepeupel.... Spreek op: was uw vader, dien gij voor dood beweent, niet baron de Haulterive?'

'Ja,' hervatte Elise, maar half gerustgesteld.

De zonderlinge man waggelde een oogenblik als een beschonkene, dan streek hij zich met de hand over het voorhoofd en steunde een wijle tegen den muur.

'O God,' stamelde hij. 'Dank, dank voor dit onverhoopt geluk. Mijn Elise leeft... ze staat voor mij... kom aan mijn hart, kind, dat ik u omhels... Hoe is het mogelijk, dat ik u niet vroeger herkend heb... Maar ik durfde niet hopen... Telkens, telkens werd mij het vermoeden bevestigd, dat mijne vrouw en kind onder beulshanden waren omgekomen. Geen van de landgenooten, die ik sinds ontmoette, die mij zeggen konden wat er van de barones de Haulterive en haar dochtertje geworden was: ze waren stellig als zooveel anderen omgebracht... Spreek dan toch kind,... ik ben uw vader...'

Nog aarzelde Elise. De schrik van straks, die haar nog door de leden reed, het onverwachte der ontmoeting, de heftige gebaren van den vreemden man, dat alles deed haar besluiteloos staan.

'Gij gelooft mij niet,' ging hij voort, bijna schreiend van aandoening, 'ziehier het bewijs dat ik waarheid spreek,' en met een woesten ruk haalde hij een medaillon uit zijne borst te voorschijn, dat hij haar met sidderende hand onder het licht der lantaren voorhield.

Het was een miniatuurportret, in goud gevat, inderdaad de beeltenis van hare moeder op jeugdigen leeftijd, in de zwierige kleedij uit den tijd van Marie Antoinette.

Onwillekeurig drukte zij een kus op de beminde beeltenis en liet zich nu aan de borst zinken van den man, in wien zij niet langer haren vader miskennen kon.

Hartstochtelijk drukte hij zijn kind aan het hart en zijn heete tranen vielen brandend op haar gelaat. Ook Elise schreide van overstelpende vreugde bij de gedachte aan de jubelende blijdschap, die het hart van hare moeder vervullen zou, als zij dit heuglijk weerzien zou vernemen.

'O vader,' lispelde zij eindelijk, zich uit zijn omhelzing loswikkelend, 'als gij wist hoe moeder om u treurt! Zij houdt u voor dood, maar gestadig leeft gij in haar gedachten. Dag aan dag sprak zij van u en nòg krijg ik geen brief van haar, zonder dat gij er in genoemd wordt... Honderdmaal heeft ze mij verhaald, hoe ze u de noodlottige deur zag doorgaan, van waarachter niemand meer terugkeerde; hoe zij u had willen volgen in den dood...'

'Ik werd niet gedood; nauwelijks was ik achter die deur of ik werd gegrepen en meegesleurd door een kerel, in wien ik een voormalig bediende herkende. Ik had den jongen man niets dan goeds bewezen en ergerde mij over zijn ondankbaarheid, toen mij bleek dat hij mij redden wilde. Hij schreeuwde dat hij mij voor zich begeerde, daar hij met mij een oude schuld te vereffenen had en stiet mij weer in een donker hok, dat hij met veel geraas achter mij sloot; maar in den nacht kwam hij terug om mij te verlossen. Vlucht, zei hij, mevrouw de barones en haar kind zijn gedood; hier zijn kleeren en reisgeld: haast u, voor het dag wordt.

Meer dood dan levend, volgde ik werktuiglijk zijne aanwijzingen, en zoo ontkwam ik... Maar volg mij naar huis, dat ik u al mijn omzwervingen verhaal. O het is een lange geschiedenis, maar die in twee woorden kan samengevat worden: jammer en ellende. Dikwijls had ik mij afgevraagd, waartoe ik nog leefde, daar toch niets van wat het leven mij waarde gaf, mij was overgebleven. Maar God heeft mij kracht

gegeven om de smart te weerstaan, en nu maakt Hij alles goed door dit onvergetelijk oogenblik. Kom mee, Elise, ook van u moet ik nog veel hooren, dat ik vurig verlang te vernemen.'

En met versnelde schreden, onder honderd ongeduldige vragen en ongeordende meedeelingen uit zijne herinneringen, geleidde hij haar naar zijne woning, ontstak een kaars en zette haar wat te eten en te drinken voor, dat zij echter ternauwernood aanroerde; zoo vol was zij van vreugde en aandoening, dat zij geen bete door de keel kon krijgen.

Tot laat in den nacht zaten vader en dochter in het afgelegen vertrek, dat hij bewoonde boven het koetshuis aan het achtereinde van den tuin. Alles in den omtrek was stil en rustig: de volksoploop was zeker vroeg in den avond verstrooid, en de koetsier had dus het verdwaalde meisje nog in tijds thuis kunnen brengen, als de vader het over zich had kunnen verkrijgen, al zoo spoedig te scheiden van zijne pas weergevonden dochter. Zij hadden elkaar zóóveel te verhalen! Maar ten laatste begreep hij toch dat het overspannen kind rust noodig had. Hij stond haar voor dien nacht zijn bed af, en lang nog nadat zij was ingesluimerd, beschouwde hij in stille vervoering de afgematte, maar jeugdig bevallige trekken, die hem een ander even dierbaar gelaat in het geheugen terugriepen.

Toen Elise des morgens ontwaakte, zat de gelukkige vader reeds weer aan haar bed en bereidde haar een verkwikkend ontbijt. Uitgerust en tot kalmte gekomen, konden beiden thans bedaard beraadslagen over hetgeen hun te doen stond. Het liefst van al waren ze beiden onmiddellijk naar Frankrijk teruggekeerd, al hadden zij de verre reis te voet moeten afleggen en hun brood onderweg bedelen.

Maar de lange ervaring van lijden en ontbering had den eens zoo krachtigen, voortvarenden man geleerd zijn verlangens te bedwingen en geduld te oefenen. Hij had gedurende den nacht al een plan bedacht. Voorloopig zou Elise zich enkel bepalen met hare moeder, in voorzichtige bewoordingen, het wedervinden van den doodgewaanden vader te melden. Later zou hij zelf een brief van zijn hand bij den haren insluiten. En ondertusschen zou men alles laten gelijk het was. De koetsier zou Elise in het huis terugbrengen, waar door den oploop haar wegblijven licht te verklaren viel, en zelf zou hij zijn gewonen arbeid voortzetten, zonder dat een van beiden iets omtrent hun verhouding zouden laten ontsnappen. Dat zou maar opspraak geven, die het verstandiger was te vermijden. En zoodra Elise en hij samen genoeg bespaard hadden om de reis naar Frankrijk te ondernemen, zouden zij den vurig verbeiden terugtocht aanvaarden...

De revolutie had in Frankrijk uitgewoed. Weer zetelde een Lodewijk op den troon en verzamelde rondom zich de telgen der edele geslachten, die met en voor den ongelukkigen Lodewijk XVI geleden en gestreden hadden.

Ook baron de Haulterive werd weer aan het hof geroepen en met het toezicht op de koninklijke stallen belast. De gunst des konings, fortuin en aanzien, maar bovenal hun gelukkig samenzijn deden het zwaar beproefde en wreed gescheiden, maar zoo heuglijk hereenigde gezin alle geleden smart en ontbering vergeten.

Maar menigmaal als de koninklijke stalmeester in schitterende equipage met vrouw en dochter naar het hof reed, bracht hij uit de bewogen dagen, die zij achter den rug hadden, den Zondagmorgen in herinnering, waarop hij, zonder het te weten, in een ouderwetsche Amsterdamsche staatsieslee zijne dochter kerkwaarts gereden had.

Een reisje in de Belgische Ardennen,

door J.F. Nuyens.

III.
Luik.

Luik is eene stad van ruim 150 000 inwoners en dus iets grooter dan Gent. Wat echter de uitgestrektheid aangaat, valt Luik eenigszins tegen. De stad is tamelijk nauw gebouwd en zooals overal in de groote steden van nijverheid woont de fabrieksbevolking dicht op elkaar.

Voor een Vlaming, die zijnen neus bijna niet buiten de deur kan steken zonder overal den verren horizon voor oogen te hebben, en die als 't ware op een uitgestrekt biljartlaken woont, zijn steden als Luik eene buitengewone verschijning. Wie uit ons vruchtbare Vlaanderland voor het eerst in Namen komt, slaat zijne handen in elkaar als hij de oploopende straten ziet, die van de rivier naar de markt leiden; en eenen oprechten Vlaamschen jongen komt het water in den mond als hij denkt aan het genot, dat zijne Naamsche kornuiten moeten smaken, wanneer zij 's winters met hunne sleetjes in volle glorie de helling kunnen afglijden, of hier of daar een sullebaantje maken van misschien 50 M. lang.

Maar wat is Namen bij Luik!

Als een noot tusschen den notenkraker ligt deze stad in het nauwe Maasdal tusschen de bergen gekneld. De straten hobbelen hier en daar als eene glijbaan over de hoogten en laagten heen en weer en op verschillende plaatsen vertoonen de huizen en tuinen zulk een merkwaardigen warklomp, dat het voor een oningewijde de vraag blijft, hoe de bewoners hunne huisdeur vinden of van hunne woning uit de stad kunnen bereiken. Het zou volstrekt niet onmogelijk zijn, dat iemand van uit zijn dakvenster gemoedelijk een praatje maakt met eene kennis, die in een andere straat dat venster bijna rakelings passeert; en evenzoo kan het voorkomen, dat een keukenmeid door het raam van de kelderverdieping een kleine hartsterking overreikt aan den schoorsteenveger, die de uitverkorene haars harten is en die zijn vak uitoefent in een naburig huis, waarvan de rookleiding vlak uitmondt vóór bedoelden kelder.

Sommige straten loopen zoo steil omhoog, dat een vreemdeling bijna duizelig wordt, als hij omziet en de stad meer dan 100 M. onder zijne voeten ziet liggen; en het zou niemand, zelfs een inwoner niet, geraden zijn, 's avonds boven zijn bier langs dezen weg huiswaarts te keeren. Mocht hem het ongeluk overvallen, dat hij het evenwicht verliest, dan moge Bacchus of Cambrinus hem genadig zijn; want eenmaal aan het rollen, is zijn vaart moeielijk te stuiten, tenzij een barmhartige paal of stoep hem opvangt en tegenhoudt.

Van deze eigenaardigheden is in de voorstad Longdoz echter nog niets te zien. Daar is op het statiesplein de gewone beweging van huurkoetsen en hotel-omnibussen en de electrische tram met bovengrondsche geleiding schuift langs de in de lucht gespannen draden voort als een omgekeerde koordendanser op één been.

Een leelijk gezicht, al die schrale palen en die kabels, die hier en daar als spinnewebben in de lucht hangen.

't Eerste wat wij deden, was ons hotel opzoeken, om daar onze geringe bagage af te leggen, en na een kwartier wandelens stonden wij in de *rue Souverain Pont* voor het *Hotel de la Pommeleite*, dat ons was gerecommandeerd als biedende ‘zindelijke wijn, zuivere bedden en goed logist te voet en te paard,’ zooals de schoolmeester zich uitdrukt. Niet alleen, dat dit alles waar werd bevonden, maar de kellner bleek het Vlaamsch evengoed machtig te zijn als het Fransch, zoodat wij onze kennis van

de taal der Galliërs ongebruikt in het gereserveerd hokje van onze hersenkast konden laten rusten en ons evengoed op ons gemak bevonden als op het Binnenhof van Brussel, het meest nationale plekje van ons land vanwege de nabijheid der Staatsloterij en der Wetgevende Kamers.

Laten wij nu even uitblazen! Ik verzoek den lezer dus een oogenblik gemakkelijk te gaan zitten, een lekkere sigaar op te steken - eene Vlaandersche, als 't u belieft, want in Luik heerscht ook de regie - en onder het genot van een frisch potje bier met mij een vluchtig overzicht te nemen van Luik, om goed georiënteerd aanstonds onze kennismaking voort te zetten.

'Niets geschiedt zonder oorzaak,' zegt de hoogwijze wetenschap, en ten opzichte van Luik, als een der grootste middelpunten der Belgische industrie is dit zeker volkomen waar. In de nabijheid der stad toch liggen uitgestrekte en rijke steenkolenmijnen, waarvan sommige zelfs tot onder de straten der stad en de bedding van de Maas worden ontgonnen, en hoewel de ijzermijnen al voor een goed deel zijn uitgeput leveren zij toch nog genoeg op, om aan de vraatzucht der onverzadelijke smeltovens te kunnen voldoen.

Iedere plaats heeft echter zijn eigenaardige industrie en Luik munt dan ook vooral uit in de fabricatie van wapenen. In de middeleeuwen waren de wapensmeden en zwaardvegers van deze stad reeds beroemd en nu nog hebben de fabrieken van geweren en van jachtartikelen eene wereldvermaardheid. Overal rondom en ook in de stad steken zware en zwarte schoorsteenen in de lucht, die dag en nacht roet en vlammen braken.

Zou die eigenaardige nijverheid ook invloed gehad hebben op het volk en het zijne er toe hebben bijgedragen om den oorlogszuchtigen geest van de Luikenaars levend te houden? Hoe dit zij, de geschiedenis van het bisdom is ééne aaneenschakeling van krijg, opstanden, samenzweringen, verwoesting, roof en moord, en een der bloedigste tijdperken is voorzeker wel dat, waarin graaf Van der Marck, ‘het wilde zwijn der Ardennen,’ schrik en ontzetting door Walenland verspreidde.

Hoeveel malen de stad werd belegerd en ingenomen is zoo in een oogenblik niet te tellen, maar Karel de Stoute vergiste zich deerlijk (zooals hij wel eens meer deed) toen hij in 1468 de stad plunderde, de vestingwerken slechtte, duizenden inwoners over de kling joeg of in de Maas verdronk en aldus de oproerige gezindheid der Luikenaars overwonnen en hun tegenstand den kop ingedrukt dacht te hebben.

De vestingwerken werden weer hersteld; in 1650 werd de tegenwoordige citadel door den prins-bisschop Maximiliaan-Henri aangelegd, en na dien tijd was Luik nog vele malen het tooneel van oorlogsgruwelen, waarbij Franschen en Oostenrijkers, Engelschen, Duitschers en Walen hun bloed hebben gestort. De laatste maal, dat god Mars hier zijn schepter zwaaide, was tijdens de vermaarde ruzie van 't jaar '30, toen de Hollandsche bommen hunne sporen op de muren van de citadel achterlieten, zooals wij later zullen zien.

Sedert dien tijd geniet Luik echter, evenals zoovele andere steden en landen, van den kostelijken en goedkoopen vrede, waarin wij ons nog voortdurend verheugen. 't Is zelfs best mogelijk, dat deze soort vrede voor de wapenfabrieken der stad nog voordeeliger is dan een oorlog van een paar jaar, en in dat geval draagt een goed burger toch gaarne bij in het steeds aangroeiend budget van Oorlog.

Is het oude Luik nauw gebouwd, met kronkelende straten; de nieuwe wijken zien er fraai, ruim en frisch uit. De *Boulevard* en de *Square d'Avroy* zijn wel de meest aantrekkelijke punten, maar ook de *Boulevard Frère-Orban*, die zich langs de Maas uitstrekt, ziet er aanlokkelijk genoeg uit. Achter deze laatste straat ligt een vriendelijk park, door een manshoogen muur omgeven, waarop vler prachtige bronsgroepen prijken, betrekking hebbende op nijverheid, handel en landbouw.

En wat nu aangaat de talrijke kerken, merkwaardige gebouwen en andere bezienswaardigheden, de tijd is te kort om alles te bezichtigen, maar het meest belangrijke hopen wij toch te bezoeken. Een, twee, drie! Het potje bier *ad fundum* en wij gaan op weg.

Met den plattegrond van Baedeker opgeslagen dwaalden wij de stad in, kwamen langs de Universiteit, het Theatre en verder voorbij de kerken St. Croix en St. Martin.

LUIK. - Gezicht op het Paleis van Justitie.

De Universiteit, in 1817 gesticht, verkeert in bloeienden toestand. Meer dan 50 professoren geven les aan ruim 1400 studenten. De bibliotheek telt omstreeks 200.000 boekdeelen en natuurlijk behooren bij de hoogeschool een afdeeling voor mijnwezen, kunst en nijverheid, benevens museums voor physica en natuurlijke historie. Dit laatste museum bevat vooral veel fossiele voorwerpen, die hoofdzakelijk gevonden werden in de grotten, waaraan de omgeving van Luik en trouwens het geheele bergland der Ardennen zeer rijk zijn.

De twee bovengenoemde kerken zijn, wat het tijdpunt van stichting aangaat, zeer oud, maar beiden in later tijd verbouwd en veranderd. Luik kan zich beroemen op meer oude godshuizen, maar geen daarvan is in zijn oorspronkelijken staat gebleven en slechts enkele zijn belangwekkend genoeg uit bouwkundig of artistiek oogpunt om, bij een korten beschikbaren tijd, tot een bezoek uit te lokken.

Maar zie, wij wandelen nu over een vroolijk plein - de *Place Verte* - en komen op de *Place St. Lambert*.

Ei, dat is toch wel de moeite waard om gezien te worden, dat groote, donkere, ja sombere gebouw, dat zich daar voor ons verheft. Dat is het *Pa als de Justice*.

Dit paleis is gesticht door den kardinaal Erard van der Marck, in de jaren tusschen 1508 en 1540, en behoort dus tot den laat-Gothischen stijl van deze streken. Als de lezer nu in het oog gelieft te houden dat de Renaissance in Italië reeds in 1420 haar intocht deed en zich van daar over de andere landen van Europa verspreidde, dan zal het hem wel duidelijk worden, dat er hier geen sprake meer kan zijn van zuivere Gothiek. Ik heb hier niet het oog op den voorgevel; deze is na een brand in 1737 hersteld in den weinig aantrekkelijken stijl van dien tijd; maar ik bedoel de prachtige binnenplaats, die binnen het gebouw is besloten. Deze binnenplaats is geheel door gewelfde galerijen omgeven en maakt een grootschen indruk. De kolommen zijn uiterst sierlijk van vorm, maar hoogst eigenaardig, evenals de bogen en gewelven en het ornament werk.

Zoo bij den eersten aanblik denkt men aan vroeg-Renaissance, maar bij nadere beschouwing komt men tot het besluit, dat men hier te doen heeft met eene schepping, bij wier ontstaan Gothiek en Renaissance strijd hebben gevoerd, maar waarbij de Gothiek dan toch nog in de meerderheid is gebleven.

Het geheele monument is van hardsteen opgetrokken en de eenige opmerking, die te maken zou zijn, is, dat de regelmatige herhaling van bogen, ramen en kolossale dakvensters (z. g. lucarnes) het geheel op den duur eenigszins eentonig maakt. Een tweede binnenplaats, iets kleiner dan deze, is geheel in denzelfden geest en maakt dus ook denzelfden eigenaardigen indruk.

Na dit indrukwekkende gebouw bezichtigd te hebben, liepen wij op goed geluk verder de stad in en verzeilden daarbij in de stille straten, die naar de citadel geleiden.

Menig druppeltje zweet werd op deze wandeling door ons gelaten en wij bewonderden meermalen de spelende knapen, die blootsvoets over de ruwe keisteenen liepen; en wij hielden ons hart vast, als zij tusschenbeiden in vollen ren naar beneden rolden, waarbij zij schijnbaar onvermijdelijk den nek moesten breken. Gewoonte wordt echter een tweede natuur, en de kleine bengels wisten evengoed stuur te houden als een Vlaamsche harddraver op de lange baan.

De avond begon zoo zoetjes aan te vallen en het werd te donker om de citadel nog te bezoeken. Dit nam echter niet weg, dat wij aan het boveneinde van de *rue Pierreuse* een wonderlijk phantastisch gezicht op de stad hadden. Meer dan 100 M. beneden ons lag de warklomp van huizen en straten in de avondschemering half verloren. De Maas was nog flauw te onderscheiden, maar de rest smolt te samen tot een soort grauwe wolk, waarin hier en daar reeds een lichtje begon te pinken, terwijl de toppen der hooger gelegen bergen, nog vrij helder verlicht, op den achtergrond boven alles uitstaken. En terwijl wij langs een andere steile straat weer naar beneden daalden, onttrok de nacht ook deze laatste lichtpunten zoetjes aan ons oog, zoodat wij eindelijk niets meer zagen dan een duisteren put, waarin de duizenden lichten der groote stad een reusachtige verlichting teweeg brachten. 't Was alsof het uitspansel zich had verdubbeld en met evenveel schitterende sterren aan onze voeten lag uitgespreid als het zich boven ons hoofd uitstrekte. Langzamerhand werden ook wij in dien afgrond opgenomen en een half uurtje later stonden wij weer te midden van het rumoer der hoofdstad, in het volle licht der groote koffiehuizen, die aan de eene zijde de *Place St. Lambert* begrenzen; en daar een avond in alle volkrijke steden toch zoo ongeveer gelijk is, besloten wij, zoo gezellig mogelijk een paar uurtjes in een dier inrichtingen door te brengen.

Het *Café du Phare* bood ons wat wij zochten. Allereerst werd de inwendige mensch wat versterkt; daarna werd, zoo smakelijk als alleen een Vlaming dat kan doen, een sigaartje gerookt en vervolgens beproefden wij onze krachten op het biljart, waarbij de overwinning verbleef aan de zijde van den schrijver dezes.

Onder al deze bedrijven vloog de avond om en toen wij dan ook op de klok keken, zagen wij met schrik, dat het tegen halftwaalf liep, een uur dat eigenlijk voor een reiziger te laat is, om zijn bed op te zoeken. Wij vertrokken dus met den gezwinden pas en ik moet eerlijk bekennen, dat geen van ons tweeën het uur van twaalven heeft hooren slaan. Wij lagen toen al lang en breed in Morpheus' armen.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Fraunhofer ontdekt het spectrum in eene ganzeveer. -

Een belangrijk moment uit de geschiedenis der wetenschappelijke onderzoekingen wordt ons, door de fraaie schilderij van Rud. Wimmer, hier voor oogen gesteld. Het geeft ons aanleiding enkele woorden te wijden aan den man, die als de grondvester der nieuwere gezichtkunde wordt aangemerkt, den uitstekenden Duitschen natuur- en werktuigkundige, Joseph von Fraunhofer, een der sprekendste voorbeelden dat aanleg en ijver alle moeilijkheden te boven komen.

Den 6en Maart 1787 te Straubing geboren, werd hij door zijn vader, een glazenmaker, voor hetzelfde bedrijf bestemd, maar kwam, na den vroegtijdigen dood van zijn ouders, als leerling bij den spiegel-fabrikant en glasslijper Weichselberger te Munchen, een hoogst lastig patroon, in de leer. Daar trof hem het ongeluk dat de woning van zijn meester instortte en hij (de leerjongen) onder het puin bedolven werd. Zwaar gewond werd hij opgenomen maar na zijn herstelling kreeg hij van den Beierschen koning Maximiliaan Jozef, wiens belangstelling voor den wakkeren knaap

was gewekt, achttien dukaten. Daarvoor kocht hij een machine om glas te slijpen en hield zich bezig met het vervaardigen van optische glazen en het slijpen van steenen.

LUIK. - Gezicht op de eerste binnenplaats van het Paleis van Justitie.

Intusschen las hij met ijver alle werken over wis- en gezichtkunde, die hij maar in handen kon krijgen en maakte zich zoodoende bekend met de wetten van de breking der lichtstralen.

In 1806, alzoo op nog niet twintigjarigen leeftijd, werd hij directeur voor het werktuigkundig gedeelte aan het instituut, door Joseph von Utzschneider, Georg von Reichenbach en Joseph Liebherz twee jaar te voren te Munchen gesticht, en bracht drie jaar later met de beide eersten te Benedictbeuern het beroemd optisch instituut tot stand, dat later door Fraunhofer en Utzschneider en nog later door Fraunhofer alleen bestuurd en toen naar Munchen verplaatst werd.

Hier werd hij lid van de academie der wetenschappen en conservator van haar natuurkundig kabinet, en overleed den 7en Juni 1826.

Hij heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door de verbetering der verrekijkers. Eerst vond hij een werktuig uit, om groote kromme oppervlakten te polijsten en begon in 1811 flintglas te maken, dat het Engelsche in deugd overtrof. In 1815 was hij de eerste, die de vaste lijnen van het spectrum nauwkeurig bepaalde en tot het meten der straalbreking of refractie aanwendde.

Een gelukkig toeval bracht hem hiertoe. Terwijl hij, in den wetenschappelijken arbeid verdiept, onwillekeurig de vlag van zijne schrijfpen, een ganzeveer, bekeek, bemerkte hij dat de daardoor vallende lichtstralen eigenaardige verschijnselen van breking vertoonden. Deze op zich zelf onbeduidende waarneming leidde hem tot verder gaande onderzoekingen, waarvan de vrucht was zijn theorie over de spectrums.

Daarenboven heeft hij verscheidene instrumenten uitgevonden of verbeterd, zooals den heliometer, den achromatischen microscoop, den cirkelmicrometer, den paralactischen refractor enz.

Onder de door hem vervaardigde instrumenten bekleedt de reusachtige refractor te Dorpat een eerste plaats. Zijn waarnemingen werden gedeeltelijk in de ‘Denkschriften’ der Munchener academie, deels in Gilberts' ‘Annalen der Physik’ opgenomen.

Een gezonde lachbui. -

Het zou wat waard zijn, te weten welke dolle klucht of geestige zet het drietal vroolijke snuiters op onze plaat zulke uitbundige vroolijkheid bezorgt; want het is bepaald benijdenswaardig zóó te kunnen lachen.

Tot gezondheid is het nut
Dat de lever wordt geschud,

zei Pater Van Meurs in zijn spreekwoordelijk geworden rijmpje; maar om te kunnen lachen, zooals wij het die drie jolige kwanten zien doen, moet men eigenlijk al door en door gezond wezen. Gezond van lichaam en gezond van geest.

Zulke gelukkigen zijn in dit zenuwachtig gejaagde eindje eeuw zeker niet zoo talrijk als in den goeden ouden tijd, toen de menschen het leven wat eenvoudiger en kalmer opnamen en er zich toe konden zetten om op hun gemak eens recht gezond te lachen. Daartoe hadden ze niet noodig, zooals het tegenwoordige lachlustige publiek, naar de een of andere tooneelvertooning te gaan kijken, die als ‘lachsucces’ met vette letters in de gazet staat aangekondigd. Neen, een grappig of geestig boekje was hun daartoe voldoende.

Als we tegenwoordig een van die oude boekjes in handen krijgen, waarmee onze voorvaderen zich zot geamuseerd hebben, moeten we soms zeggen: wat waren zij toen gemakkelijk aan het lachen te maken; ons laat die dikwijls plompe en grove humor volkomen koel. Maar dit is volstrekt geen reden om ons op onzen ernst tegenover hen iets te laten voorstaan.

Bekijken wij de lachers op onze gravure maar eens en vragen we ons af, of we ook zulke gezonde, flinke kerels zijn als zij.

[Nummer 4]

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.
(*Vervolg*.)

Op zekeren morgen zei Hassels tot zijne dochter dat hij naar een naburig dorp ging; maar 't was niet zoo ver, 't was slechts tot bij Nellis dat zijnen weg liep.

'Nellis,' sprak hij, 'kom, geef ons eerst een flinken borrel, 'k moet ernstige zaken met u behandelen. Maar.... kan ons hier niemand afluisteren?'....

'De muren hebben ooren,' meende Nellis; 'maar kom, we zullen in de keuken gaan, daar zijn we veilig.'

Wat er daar, in die keuken verhandeld werd, hoorde niemand. Alleen toen Hassels er weer uit kwam, zei hij:

'Ge hebt dus iemand aan de hand?'

'Ja, daar moogt ge op rekenen.'

'En, 't is voor morgenavond?'

'Zooals afgesproken.'

'Goed; ziehier uw loon.'

En Hassels stopte Nellis eene beurs in de hand.

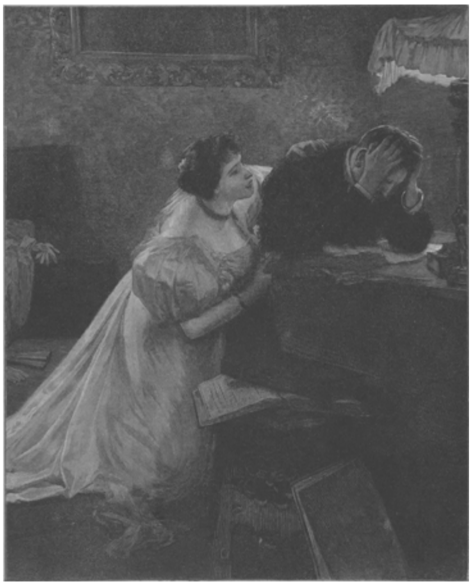

BANKROET, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HANS VOLKMER.

't Was avond.

Geert zat met zijne moeder na het avondmaal in de zaal, waar wij hen reeds aantroften, toen er op de deur werd geklopt en eene bevende stem het ‘Onze Vader’ prevelde.

‘Een bedelaar,’ zei Geert.

Hij ging de deur ontsluiten en zag inderdaad een ouden man voor zich staan met gescheurde en verhavende kleederen.

‘...Geef ons heden ons dagelijksch brood en vergeef ons onze schulden....’

‘Kom binnen, man,’ zei Geert, en hij liet den ouden bedelaar in huis.

‘God zal 't u loonen, brave lieden,’ dankte de bedelaar, ‘God zal 't u loonen omdat ge medelijden hebt met een armen ouden man.’

Geert en diens moeder waren bijzonder goedhartig en bij hen heerschte nog immer de heilige gewoonte onzer voorvaderen, Christus zelven in den arme te zien en dezen als dusdanig te behandelen.

De bedelaar werd derhalve met recht christelijke liefde ontvangen; hij werd gelaafd en gespijsd omdat het gebod van Christus zóó luidt; hij werd geherbergd omdat hij een lijdend lidmaat van den Godszoon was, die geen steen had om zijn matte hoofd op te laten rusten.

VI.

De nacht was reeds heel wat gevorderd.

Hassels lag in zijne bedstee, maar had nog geen oog dichtgedaan. Hij had liggen woelen, trachten te slapen, maar er gingen zulke akelige gedachten door zijn hoofd, en 't was hem zoo vreemd te moede, dat de slaap geweken was.

En toch, nu had hij gerust moeten slapen, nu had hij tevreden moeten zijn. Zou dezen nacht zijne vurigste begeerte niet verwezenlijkt worden?... Zou het Valkenhof niet tot den grond toe afbranden?

Ha! ha! wat zou hij 's anderendaags met het ongeluk van dien lompen boerenkinkel lachen!... Kon Geert maar mee verbranden, dan ware er voorgoed een doorn uit Hassels' oog.

Ha! ha! die rijke boer zou dus morgen geen dak meer hebben om onder te rusten.

En hij was toch slim geweest, Hassels, ja, dat was hij! De oogst was bij Van Hove binnen. De schuren waren vol koren; en alles, alles zou verbrand, vernield worden... alles!...

Ha! ha! welk heerlijk vuur zou het zijn!... Hassels wilde dat hij het zag!...

Ha, ha, ha, ha!...

‘Wie lacht daar?’... dacht hij eensklaps en luisterde.

Maar hij hoorde niets. Wellicht had hij zelve luidop gelachen. Maar stil!... hij moest zich bedaard houden en zijne vreugde bedwingen, want anders...

Maar!.. indien het ooit eens uitkwam?... Och, kom, dat zou niet!... de les was den oude goed voorgespeld en niet eens wist hij voor wien hij ‘werkte’.

En toch!... die oude bedelaar moest eens berouw hebben en alles aan den dag brengen; al spoedig zou men weten wie er achter zat!... 't moest eens uitkomen! wat dan?...

Maar dat zou immers niet?... hoe kon hij zich met zulke vreemde gedachten folteren!

Kom, kom! liever getracht te slapen.

Maar de slaap kwam niet en de gedachte aan eens mogelijk verraad bleef Hassels bij.

En immer lag hij in zijne bedstee te woelen; dan stond hij weer op, ontstak de kaars, maar doofde ze ook weer dadelijk uit; men mocht niet bemerken, dat hij niet sliep!... dan ging hij weer naar het venster kijken om te zien of zich in de richting van 't Valkenhof nog geen klaarte opdeed.

Nog niets....

En van lieverlede kwam er een gedachte in hem op; een vreeselijke gedachte, die hij eerst poogde af te weren, maar die toch eindelijk doordrong en zijnen geest heel en al vervulde.

Zij ankerde zich, liet niet meer los en kwelde Hassels zonder ophouden.

En waarom zou hij niet?... misschien hing er alles van af?... men kon toch nooit weten wat die oude daar verrichtte.

En dan, 't was pikdonker buiten, wie zou hem zien? ..

't Valke hof lag slechts een half uur van daar... misschien kwam hij nog op tijd om zich te verzekeren dat de oude... niet weg kon!...

Ja, dat moest!

In een oogwenk was Hassels bereid. Hij had een dikken mantel omgeslagen en voorzichtig deed hij den grendel der deur los, ontsloot deze en stond buiten. Maar niet zoo voorzichtig had hij kunnen handelen of de deur had gekrast.

Maria, die in de kamer daarnevens sliep, schoot wakker.

‘Vader,’ riep ze, ‘zijt gij het!’

‘Drommels,’ bromde Hassels binnensmonds, ‘de duivel is er mee gemoeid!’

Maar hij gaf Maria geen antwoord. Zij mocht niet vermoeden dat hij daar was.

‘Vader!’ klonk het nogmaals in Maria's kamer, ‘vader!’...

Hassels kreeg aanvechtingen om terug te keeren, maar toch bleef hij.

Maria was opgestaan en had licht ontstoken. Zij trad haars vader kamer binnen en riep nogmaals:

‘Vader, waar zijt ge?...’

Thans moest hij wel antwoorden.

‘Hier ben ik, ik heb vergeten den koestal te sluiten.

‘Ha, Goddank,’ sprak Maria binnen in de kamer, ‘ik dacht dat het dieven waren.’

‘Dieven, dieven, ga liever slapen, kind!’

‘Goeden nacht, vader!’

‘Goeden nacht.’

Hij wachtte nog een oogenblik totdat hij verzekerd was dat Maria terug in haar bed lag. Dan zette hij het op een loopen en sloeg een b[i]nnenweg in langs het veld.

't Was een stille nacht, zonder sterren met een zwarten, ondoordringbaren hemel.

Eensklaps bleef Hassels staan.

Had hij daar geen schreeuw gehoord in de verte?

Neen... 't was niets, hij zou wellicht nog op tijd komen.

En wederom hernam hij zijn loopen, ditmaal het veld over.

Nu hoorde hij toch iets... hij bleef stilstaan... het was 't blaffen dat hij hoorde... een hond naderde.

Snel schoot Hassels achter eenen struik weg, maar de hond kwam op hem af; 't was Spits, de wachthond van 't Valkenhof.

‘Koest! donder en bliksem! weergaasche hond.’

Maar de hond blafte voort.

Toen viel er een doffe slag, iets als een ratel ontsteeg de keel van den hond, en op den grond lag het lichaam roerloos, dood.

Zou de hond alleen geweest zijn, of was er misschien verraad?

Hassels wachtte een oogenblik.

Wellicht was Spits losgebroken en had iemand hooren naderen; nog een geluk dat hij hem hier aangetroffen had.

Hassels luisterde, er kwam niemand.

Nu kon hij weer voort.

Maar zachtjes thans; hij was het Valkenhof nabij.

Daar lag de groote, prachtige hoeve, te midden der oude reuzenboomen.

Zij scheen een zwarte rots in den nacht.

‘Ha, ha, ha!’ dacht Hassels, ‘we komen nog op tijd!

En zacht, tred voor tred, sluipende en kruipende als een hyena, ging Hassels op handen en voeten voort. Hier was de schuur, daar lag de oude bedelaar, dat wist hij; het was daar dat men dergelijke lieden gemeenlijk te slapen lei.

Daar moest hij zijn.

Hij kroop tot aan de deur;... ze was dicht, maar de buitengrendel was niet gesloten. Zachtjes hief hij zich op; eerst op de knieën, loerende van ter zijde of hij niet bespied werd, en met angstig hartgeklop; dan kroop hij meer en meer overeind totdat hij den grendel vatten kon; zonder eenig geluid, zonder het minste geknars, deed hij hem in de diepe holte van den grendelsteen schuiven.

‘Nu mag het branden!’ dacht Hassels en hij ijlde weer het veld in.

Hij liep, sneller dan toen hij gekomen was.

Eensklaps struikelde hij en viel. Hij was over het lijk van Spits gevallen.

‘Verd...’

Maar wederom opgestaan!... wederom geloopen en toen hij langs achter ditmaal in zijne kamer was geslopen, zag hij hoe ginds in de verte, in de richting van het Valkenhof de lucht zich met een roode tint begon te verven.

En er klonk iets valsch, iets als de lach van een duivel, in het hart van Hassels.

Toen de oude bedelaar dacht, dat de tijd gunstig was om de hem opgelegde taak te vervullen, was hij opgestaan.

Zijn eerste werk was geweest om zich te overtuigen dat de deur open was en derhalve de vlucht gemakkelijk.

Dan was hij eens rond gaan tasten om te voelen waar het vuur het best en het zekerst vatten zou.

En daar de schuur tamelijk groot was, had hij daarvoor eenige minuten noodig gehad.

Hier, tegen den hoogen stapel, scheen 't hem het best.

Dan ontstak hij een zwavelstokje, nam een bussel stroo, die dadelijk vuur vatte en hield hem tegen den stapel.

Ha! de vlam lekte heerlijk de halmen, ze krulden en vatten vuur.

En thans weg!...

Maar wat is dat!... die deur was toch open!

Uit al zijne krachten trok hij, maar toegeven deed ze niet.

Het oude manneke vloekte als een ketter. Wat was dit nu? Nog geen tien minuten geleden was die deur open!...

Het vuur had zich reeds uitgezet, het begon warm te worden in de schuur.
‘Ik wil toch, bij alle duivels, niet levend verbranden,’ brulde de bedelaar.
Hij greep een hark, stampte er mee op de deur, maar te vergeefs.
Het vuur kwam nader, het stond reeds boven het hoofd van den oude.

(*Wordt vervolgd.*)

De baljapon.

Louise van Aeckeren was blond en had dus rose gekozen: zacht rose satijn met een zilveren glans en warmen, diepen weerschijn.

In de fijne, zijdeachtige lokken zou een enkele bloem, langs den blanken hals een tak van nauw ontloken theerozen gestoken worden, die door harmonie van kleuren en tinten de lieve gestalte nog meer bekoring zouden bijzetten.

Och, voor haar was een bal geene staatszaak en een japon geen hoofdbrekende uitvinding; maar dezen keer zou zij voor het eerst met haren aanstaande gaan, en welk geëngageerd jong meisje zou niet met begrijpelijke spanning uitzien naar het uur, waarop de japon thuis zou komen? Die avond was een lichtpunt in haar leven, tot nog toe zoo somber eentonig; die avond zou de reeks van heerlijke dagen openen, vol zonneschijn en geluk.

Vroegtijdig moest zij den zachten invloed der moederliefde missen; dat jonge kinderhart, dat naar liefde hunkerde, vond geen weerklank bij den vader, een oud-generaal, die zich weinig aan de opvoeding van zijn dochtertje liet gelegen zijn - en de gouvernante, een stijve Zwitsersche, wier lessen uitstekend, maar o zoo vormelijk waren en wier hart met een ijskorst omsloten scheen: geen liefkoozing, geen hartelijk woord hechtte het kind aan hare meesteres.

De generaal had een zoon gewild, meer dan één zelfs, die hij reeds, vóór de geboorte van Louise, met alle mogelijke eigenschappen van moed en dapperheid toerustte, die veldslagen winnen en veroveringen behalen zouden. Welke overwinningen, welke veldslagen? Dat wist hij niet zoo heel juist, maar tegen dien tijd zou er wel gevochten worden en aan hen dus de zegepraal. Hun naam, door heldenfeiten met luister omkranst, zou in de wereldgeschiedenis worden opgeteekend.

Een dochtertje werd geboren. Schouderophalend hoorde hij de tijding aan: hij zou wachten; wie weet waarmee de toekomst hem nog eens verrassen zou. Maar het meisje kreeg geen broertjes en de moeder stierf.

Hij verwenschte het blinde lot, dat geen rekening hield met zijn eerzuchtige verwachtingen, dat nu schuld was dat hij, die genoeg geld had

om zes jongens vorstelijk op te voeden, nu al zijn fortuin aan een meisje moest nalaten.

Eenzaam, zonder vriendinnen, die zich harer aantrokken, zonder doel waarvoor zij strijden en dus leven kon, gingen de dagen treurig voorbij. Eenige weken geleden was zij voor het eerst in de wereld gegaan onder de hoede harer tante, mevrouw de baronesse, een uiterst deftige en elegante dame. Jammer maar, dat ze zoo verbazend veel overeenkomst had met die satijnen bonbonzakjes, die voor het raam van den banketbakker bengelen, van buiten mooi beschilderd met gouden lettertjes, van binnen.... leeg.

Louise werd nog stiller en afgetrokkener, zoodat ze in de kringen, waar ze zich bewoog, niet veel succes had. Op een bal toch moet men er niet treurig uitzien: vroolijk en opgeruimd moet men zijn of schijnen. Maar toen kwam de dag waarop Antoon ten Haave haar opmerkte en zij in diens oogen het welsprekend bewijs zijner genegenheid las. Zij geloofde in hem, een straal lichtte door de donkere wolken en verdreef de bitterheid uit haar hart, waar de bloemen van toewijding, zoolang verstikt en tegengehouden, weer opbloeiden - en het verschiet leek haar een zonnige morgen.

Het was al vier uur en nog was de langverwachte japon niet gebracht. Reeds tweemaal was eene boodschap gestuurd naar madame Dupoul, de Fransche modiste, die erg in trek was bij de elegante dameswereld en tweemaal was de knecht met de troostende verzekering teruggekomen, dat het kleed direct zou bezorgd worden.

Louise wachtte tot vijf uur en werd toen ongeduldig.

‘Wanneer we eens zelf naar de naaister gingen,’ stelde zij aan de gezelschapsjuffrouw voor, ‘want ik geloof dat er iets met mijn japon gebeurd is en ik wil niet langer in die onzekerheid blijven.’

Zij gingen en madame Rosa Dupoul, die niets wilde bekennen, putte zich uit in vriendelijke en onbeduidende zinnetjes. ‘Nog maar een oogenblikje geduld en het costuum zal komen. Er is zooveel werk aan en ik heb geene moeite gespaard om het zoo lief mogelijk te maken. Het zal u *à ravir* staan.’

Doch eensklaps werd haar diplomatieke rede afgebroken door het binnentreden van een loopmeisje, dat haar iets in het oor fluisterde, waarvan Louise de woorden ‘omgevallen kaars,’ ‘ziek kind,’ ‘japon verbrand,’ nog kon opvangen. Madame Rosa werd zoo wit als haar geverfde haardos en plotseling van stem veranderende, met eene behendigheid, die de beste tooneelspeelster haar niet verbeterd zou hebben, schreeuwde ze woedend van drift: ‘Daar hebt gij 't nu al; dat komt er van als men goed en meelijdend is. Dat koppige mensch, dat haar kind niet naar het Gasthuis wil sturen!’

Zij stormde de kamer uit, het atelier in, waar Louise haar nog te midden der verschrikte naaimeisjes hoorde gillen: ‘De japon van juffrouw Van Aeckeren is verbrand. Anna heeft er eene kaars op laten vallen. Een kleed van tweehonderd franken.’

Louise luisterde zwijgend naar dien woordenstroom en werd zelfs niet eens driftig, tot groote verbazing der Zwitsersche, die zulken heldenmoed niet begrijpen kon. Zij dacht bij zichzelf: die naaister, die mijn japon maakt, krijgt dus fr. 100, want ik betaal in het geheel fr. 400 en madame Dupoul neemt natuurlijk de helft van de winst.

En zij voelde een nieuwsgierig verlangen in zich opkomen, om te weten wie die naaister was, die - terwijl zij haar ziek kind oppaste, een dure japon liet verbranden. Zij vroeg het adres aan madame Dupoul, die het liever niet gaf en hare redenen had om het te verzwijgen; maar vierhonderd franken stonden op het spel, en terwijl ze achterdochtig naam en woonplaats opgaf, schenen de scherpe, harde oogen in de ziel van Louise te willen lezen om te weten welk lot de naaister wachtte.

Louise van Aeckeren had nog nooit van haar leven een naaisters kamertje gezien. In haar verbeelding waren alle huizen van modistes, evenals die van madame Dupoul, deftig, zelfs rijk gemeubeld, bij de eene met wat meer smaak dan bij de andere, maar altijd zag 't er even netjes en behaaglijk uit.

Wat wist zij van de ellende achter de schermen? Wist zij, dat op die prachtige kleeren, zoo zorgvuldig gedragen, dikwijls heete tranen vielen, wanneer in droeve, lange nachten nog spoedig en koortsig gewerkt werd - hoewel de oogen loodzwaar toevielen en het moede gebogen lichaam zoo dringend verlangde naar rust - om den arbeid op den bepaalden tijd af te krijgen?

Het rijtuig hield stil voor een hoog en vervallen huis in een nauw en donker straatje uit een der achterbuurten, waar zij nog nooit een voet gezet had. Op haar schellen kwam een oud vrouwtje te voorschijn met een vuile muts op, waaruit eenige grijze haren ontsnapten.

‘Zijt u juffrouw Roevel?’

‘Hierboven, derde portaal links,’ was het korte antwoord. Maar waarom kwamen die lieve dames nooit naar haar vragen; zij moest ze altijd voor iemand anders terechtwijzen en het oudje zag afgunstig de slanke gestalte na, die op de donkere trap verdween.

Louise, met de hand het vette touw langs schuivende, wilde zij niet uitglijden op de versleten treden, klom langzaam naar boven.

Op het derde portaal bleef zij een oogenblik staan om even uit te rusten en klopte toen aan de deur links. Zij hoorde een stoel verschuiven als van iemand, die haastig opstaat, en zij bevond zich tegenover een bleeke, jonge vrouw, wier vermagerde trekken, wild starende oogen en pijnlijk toegeknepen lippen van zooveel zieleleed en ellende getuigden, dat Louise sprakeloos stond en haar ontevredenheid over het gebeurde voelde verdwijnen, aangegrepen als zij was door zooveel nooit geziene smart.

Bij elk geluid op de trap was de arme opgeschrikt, want ieder oogenblik verwachtte zij madame Dupoul te zien binnentreden, wier driftige uitvallen en onverbiddelijke strengheid zij maar al te goed kende. Wellicht zou haar voor altijd verder naaiwerk ontzegd worden!

Was het wonder dat de droeve uitdrukking van haar gelaat verdween en een verlichtende zucht haar geprangde borst ontsnapte, toen zij in plaats van de gevreesde trekken der modiste, een lief, vriendelijk gelaat ontwaarde?

‘Zijt u juffrouw Roevel en heeft u een ongeluk met mijn japon gehad?’ begon Louise.

‘Die is verbrand,’ antwoordde deze, terwijl ze met moeite haar tranen bedwong, en met een stomme handbeweging wees zij de bezoekster naar het venster, waar in elkaar verfrommelde tulle en verschroeid satijn op eenige stoelen verspreid lagen en alles was, wat van de kostbare baljurk was overgebleven.

Onverschillig beschouwde Louise die verdwenen illusie, ja, had zelfs een glimlachje veil voor haar kleed, dat door een vlammende kaars tot een hoopje prachtige vodden was gemaakt.

In angstige spanning zag de naaister haar antwoord te gemoet. Ach, dat de juffrouw toch medelijden mocht hebben!

‘Moedertje, drinken,’ steunde een zwak kinderstemmetje uit het aangrenzend vertrekje en een hevige hoestbui volgde.

De moeder, alles vergetende, vloog naar het bedje. Louise stond alleen en het was alsof een geheel andere wereld zich voor haar oog ontrolde, toen zij dacht aan dat ongekende leed; aan dien moeilijken en langdurigen arbeid, waarvan de vruchten door een ongelukkig toeval in een oogwenk vernield werden; aan die nachtwaken, die de moeder luttel telde, gesteund als ze was door hare liefde; aan dat zieke kind, dat zich zoo vertrouwend in de armen zijner moeder nestelde, en niets begreep van den zwaren last, dien zij alleen torste, niets voelde van de doornen, waaraan zij alleen zich wondde. Wat was die sombere droefheid van deze kamer, geheiligd door beider smart en liefde, vergeleken bij de nietsbeduidende schittering der zalen, waar zij dien avond verschijnen zou? Hoe warm werd haar het hart bij die overpeinzingen en hoe voelde zij een nieuwe behoefte in zich opkomen, een groot verlangen om te helpen en gerust te stellen.

‘Ik kan 't best begrijpen, dat ge uw kind niet naar het Gasthuis hebt gestuurd,’ zoo verbrak Louise het stilzwijgen, terwijl zij zich bij het bedje nederzette van het kind, dat uitgeput van het hoesten, stil bewonderend tot haar opzag.

‘Nog zooeven had hij een hevigen aanval, ik wilde gauw opstaan, maar bleef in mijn haast aan het tafelkleed haken, waar een kaars op stond, die omviel en in een oogwenk was de japon aan het branden. Ik trachtte 't nog te blusschen en moest alles dus wel verknoeien. Ach God, ik zal het geld nooit bij elkaar krijgen, madame Dupoul zal mij geen werk meer willen geven,’ snikte de ongelukkige.

’Daar hoeft ge u niet ongerust over te maken, want ik zal het kleed en uw loon betalen. Hoeveel zoudt ge ontvangen?’

‘Van avond zou ik tien frank krijgen, wan: neer ik de japon afleverde.’

‘Maar,’ zeide Louise ten hoogste verwonderd, ‘ik dacht honderd frank en dat hebt ge toch wel, naar mijn inzien verdiend, want ik zie, dat ge ze heel goed kunt gebruiken. Gij moet niet denken, dat die som iets voor mij beteekent. Ik heb nooit behoefte aan geld, want ik kan altijd zooveel krijgen als ik maar wil. Neem 't dus gerust aan, want 't is de eerste keer, dat ik er werkelijk genoegen van heb. Ween toch niet zoo, uw dochtertje begint ook, wanneer ze u ziet schreien,’ en zij haalde uit haar beurs een muntbiljet te voorschijn en legde dit op tafel.

Sprakeloos van aandoening over zooveel goedheid, kuste de arme, onder dankbare tranen, de hand van Louise, die het goedwillig toeliet.

‘Gij hebt ons leven gered; ik had niets meer in huis; als wij morgen geen huur betaalden, zouden wij er uit gezet worden. Vroeger had ik altijd vast werk; maar toen trouwde ik en moest ik vroeger van het atelier dan de andere meisjes om te koken en het mijn man gezellig te maken, voordat die thuis kwam. Een jaar geleden is hij gestorven en mijn dochtertje sukkelt ook al zoo lang; zoodoende kan ik niet altijd geregeld bij madame Dupoul komen, en vroeg ik haar of ik thuis mocht naaien. Eerst wilde zij niet, naderhand stond zij het toe, maar daardoor verdien ik ook zooveel minder. En ik kon het kind niet wegsturen: het was mijn eenigste troost. Marietje, bedank de juffrouw eens....’

'Lieve juffrouw,' was al wat het kind zeide. Het begreep niet veel van het gebeurde, maar zag toch wel dat moeder weer lachte, evenals vroeger, en de hand van de juffrouw altijd maar vasthield.

Louise, diep geroerd, voelde haar oog vochtig worden en als schaamde zij zich die zwakheid, boog ze zich over het bedje heen en gat het bleeke kind een zoen.

Op dat uur was een heilige liefde in haar wakker geworden: de liefde tot die zwak zijn en lijden, tot de armen en behoeftigen. Zij overzag den weg, die voor haar lag, waar zij het geluk zou vinden, en hemelsche vrede, die alle begrip te boven gaat, daalde neer in haar gemoed, dat met onbestemd verlangen gezocht had naar iets edelers, iets hoogers.

Tot groote voldoening van hare benijdsters, verscheen Louise van Aeckeren dien avond in een eenvoudige japon van witte tulle, die zij meer dan eens had aangehad. Zij lette niet op de lachjes en spottende complimentjes, die haar werden toegevoegd: vervuld als ze was met andere, meer ernstige gedachten. Het dansen walgde haar, en door niemand opgemerkt verdween zij uit de balzaal om een oogenblik uit te rusten in de serre. Achter een breeden waaierpalm verborgen, sloot zij de oogen.

Daar trof een welbekende stem haar oor, het was die van Antoon ten Haave en van nog een heer. Ze zochten haar zeker.

'Ik kan ze niet vinden,' hoorde zij Antoon zeggen; 'nu, zooveel kan 't mij niet schelen, want ik vind haar van avond erg stil en afgetrokken. Maar voor 't fatsoen moet gij toch het meest met uwe aanstaande dansen.'

'Ja, dat is waar,' antwoordde de andere stem, 'ik kan eigenlijk niet goed begrijpen, wat gij in dat meisje vindt; maar ge moet niet vergeten, dat ze u eenige tonnetjes meebrengt.'

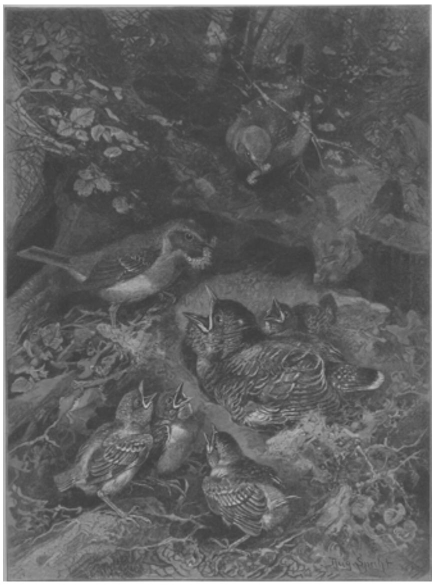

EEN JONGE KOEKOEK IN EEN ROODBORSTJESNEST, NAAR DE TEEKENING VAN A. SPECHT.

HET ST.-PIETERSPLEIN TE ROME NA AFLOOP DER PAUSELIJKE MIS TER GELEGENHEID VAN HET DIAMANTEN PRIESTERFEEST DES H. VADERS,
Naar de photographie van A. Federicis.

‘Ja, dat is waar,’ stemde Antoon toe, ‘en dat verguldt de pil. Laten wij eens in de andere kamer gaan kijken, waar ze toch blijft.’ En zij verdwenen.

De slag was vreeselijk: ze had het willen uitschreeuwen van pijn. Hij, de uitverkorene, hij beschouwde zóó zijne verbintenis met haar!

Maar zij moest zich goedhouden, weer in de zaal verschijnen, alles tot het laatste toe meemaken; met vleierij en lieve woordjes van hem overladen worden, terwijl zij wist dat het logen en bedrog was. Zou die avond nooit om zijn?

Lang bleef de slaap uit: koortsig wendde zij het gloeiende hoofd heen en weer in de kussens, totdat zij zich haar bezoek van dien middag herinnerde, en den vrede, die over haar was gekomen, toen zij de tranen der armen had weggewischt. En haar besluit was genomen. Zij sliep rustig in en de engel, die over haar waakte, steeg jubelend op tot voor Gods troon met de blijde boodschap: Een arm menschenhart heeft rust gevonden!

Den volgenden dag schreef Louise haar engagement af; zij had een anderen, beteren bruidegom gekozen dan die, welke alleen haar fortuin beminde.

De rose satijnen japon was het laatste baltoilet, dat besteld werd, en toen de generaal stierf, kon zij aan haar liefsten wensch voldoen en het kleed van de Zusterkens der Armen aannemen.

J. VAN HOGGE.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

IV. Seraing. - De fabrieken van Cockerill.

Geheel en al opgefrischt stonden wij den volgenden morgen om halfzeven op, om tot de ontdekking te komen, dat het 's nachts frischjes had geregend en dat de buien nog niet geheel van de lucht waren. Wij hoopten echter op ons goed gesternte en zochten dus blij te moe de ontbijttafel op, waar wij, in gezelschap van nog een derden vroegen gast, met den meesten smaak den noodigen voorraad naar binnen speelden. En terwijl wij aldus ons best deden, deed ook de zon wat zij kon, veegde met haar stralenbezem de wolken van de lucht en zoog de laatste nevels en dampen op. En toen wij om halfacht naar buiten wandelden, stond zij zoo vroolijk aan de heldere lucht te lachen, alsof zij zelf lust had in dat zoo goed volbrachte karweitje.

Alvorens verder met Luik kennis te maken, wilden wij een bezoek brengen aan Seraing; ten eerste om te genieten van het natuurschoon van het Maasdal en ten tweede om de vermaarde fabrieken van John Cockerill te bezoeken; aldus twee vliegen slaande in één klap. Nu kan men Seraing bereiken per spoor, per stoomtram en per boot, en dit laatste vervoermiddel is verreweg te verkiezen voor den toerist, die op zijn gemak de schoone oevers der rivier wil bewonderen. Wij begaven ons dan naar den *Pont du Commerce*, vanwaar de booten naar Seraing vertrekken.

Dit reisje zal ons altijd heugen.

Het was heerlijk weer. De Maas is op deze hoogte juist breed genoeg, om het denkbeeld ‘rivier’ niet verloren te doen gaan; en toch weer niet zóó breed, dat men alles aan beide oevers niet duidelijk kan onderscheiden.

Natuurschoon en menschenwerk strijden om den voorrang. Heerlijke heuvels en bergen verheffen zich aan beide kanten en zijn overal bedekt met bosschen en kreupelhout, waartusschen hier en daar een korenveld blinkt of een moestuin of stukje weiland afwisseling geeft. Overal kijken vriendelijke buitenverblijven of aardige huisjes tusschen het groen uit, alsof zij met elkaar een spelletje deden van ‘stuivertje wisselen’, en zoo nu en dan steekt boven op een berg een groote villa haar daken en torens in de lucht, alsof de ruimte daar beneden haar te bekrompen was en zij geen gelijke of hoogere naast zich wil dulden.

En aan den voet der hoogten, onder al dat schoons der wilde natuur, rijst fabriek naast fabriek en iedere fabriek op zichzelf is een dorp of stad, waar honderden menschen als mieren dooreenkrielen. Bulderend dringen de vlammen door de wijde schoorsteenen omhoog en lekken bijna de boomen en struiken daarboven, als hadden zij in haar onverzadelijke vraatzucht niet genoeg aan de honderden tonnen steenkool, die haar dagelijks in den muil worden geworpen. Roet en sintels, rook en stof gaan een hardnekkigen strijd aan met het vroolijke groen en de heldere zomerlucht, en mogen zij vandaag ook het onderspit delven, - wee, als donkere wolken en regenbuien hun bondgenooten zijn en de kracht der zon onschadelijk maken. Het dreunen en stampen der stoomhamers, het gegons en gedonder der honderden soorten machines en het geknars en gekraak en allerlei onbeschrijfelijke geluiden, die slechts het ijzer kan maken, dat op alle mogelijke manieren wordt mishandeld, vervullen de wijde, heldere lucht met een eigenaardig gebrom, zoodat de geheele natuur slechts één groote werkplaats gelijkt, waarin de gedachte aan iets hoogers onvermijdelijk buitengesloten schijnt te zijn.

Toch vloekt deze bedrijvigheid niet met het kalme natuurschoon. En de zwarte schoorsteenen en de berookte daken ontsieren niethetlandschap. Want alle menschenwerk is klein vergeleken bij de Scheppingen van Gods hand; en die kolossale fabrieken toonen nietig bij de reusachtige steenklompen, door de onweerstaanbare natuurkrachten opeengestapeld. Het geheel maakt van de boot gezien zoo ongeveer den indruk van eene kinderbouwdoos, aan den voet van een duin uitgepakt en waarvan de inhoud op een rijtje is gezet door een jongenshand.

In één opzicht concurreert hier echter de mensch met de natuur. Men weet waarlijk niet te zeggen, wat de echte en wat de nagemaakte bergen zijn. 't Is aardig, maar 't is zoo.

De afval der reusachtige fabrieken, - asch, roet en sintels - wordt op hoogten geworpen. Deze hoogten groeien met den dag, daar onophoudelijk spoorwagens vol den hoop komen vermeerderen, en zoetjes aan is de hoop een dijk, de dijk een heuvel en de heuvel een berg geworden. Het duurt niet lang of gras en mos en andere taaie planten groeien hier en daar omhoog; struiken en heesters volgen daarop en nu kan het ongeoefend oog geen onderscheid zien tusschen natuur en kunst. Wij zagen wezenlijke bergen van 30, 60, ja 80 en meer meters hoog, dicht begroeid met boomen en kreupelhout, en geheel bestaande uit fabrieksafval, dat nog steeds met geheele spoortreinen vol werd aangevoerd, om de reeds kolossale massa nog te vermeerderen. Want over den top van deze hoogten zijn spoorwegen aangebracht met rangeerterrein en wissels, wachthuisjes en seinen, en hier en daar hobbelt een trein langs den steilen kant der hoogte, alsof er nooit sprake van zijn kon, dat de geheele rommel wel eens naar beneden kon vallen.

Maar dat alles is nog gering bij wat ons wacht; en al deze fabrieken en werkplaatsen vormen als 't ware slechts een eeregalerij der nijverheid, aan het einde waarvan het meesterstuk oprijst in den vorm der fabrieken van Cockerill. Na een goed uur varens legt de boot in Seraing bij de kettingbrug aan en wij begeven ons dadelijk naar bovengenoemde inrichting om te zien, of wij verlof kunnen krijgen, deze te bezichtigen.

De portier vraagt ons daartoe ons visietkaartje, en hiermede gewapend vertrekt een kleine Mercurius naar de goden en bestuurderen van deze inrichting. Weldra komt de bode terug in gezelschap van een jongenheer van omstreeks 14 jaar, in een blauw pakje met vergulde knoppen, en voorzien van de schriftelijke toestemming van den directeur. Wij worden nu eerst nog verzocht onze namen, betrekking en woonplaats in een vreemdelingenboek te schrijven en vertrekken daarna in gezelschap van het blauwe pakje met de vergulde knoppen, welks eigenaar ons tot gids zal dienen.

Van den weg af is van de drukte en beweging niet veel te zien, want voor aan de straat ligt het groote heerenhuis - een oud kasteel van de prins-bisschoppen van Luik - dat nu tot ingang der fabriek en woonplaats van den directeur dient en waar tevens verschillende kantoren en andere administratieve inrichtingen gevestigd zijn; en naast dit uitgestrekt gebouw breidt zich een groote tuin uit.

Toch zijn hier meer dan 11.000 menschen aan het werk, 't zij diep in de aarde - want de fabriek heeft haar eigen kolenmijnen - 't zij op den beganen grond, 't zij in de lucht als geëmployeerde van den luchtspoorweg (*chemin de fer aérien*) die over draden, hoog boven den grond gespannen, verschillende afzonderlijke gebouwen met elkaar in verbinding brengt.

De fabriek van Cockerill is voorzeker de meest grootsche inrichting op dit gebied in België en geniet een wereldvermaardheid. Het moet al raar gegaan zijn, als iemand in zijn leven niet eens een stuk bewerkt ijzer, in welken vorm dan ook, tegen het lijf is geloopen, waarop de naam van dezen persoon staat.

John Cockerill richtte in 1817 deze fabriek op en wijlen koning Willem I, die de Belgische nijverheid wenschte te steunen, nam voor de helft deel in de zaak. Alles ging goed tot 1830. Tengevolge van de Belgische onlusten kocht Cockerill de helft van koning Willem terug en bleef alleen eigenaar tot zijne dood in 1840. Toen ging de inrichting over in handen van een maatschappij, aan wie zij nu nog behoort.

In de fabrikatie van alle mogelijke soorten van machinen is men steeds met den tijd meegegaan. In 1837 werd de eerste locomotief van het vasteland hier vervaardigd; in 1860 vertrokken van hier de nieuwste werktuigen voor het boren van den Mont-Cenis-tunnel, en wil iemand nu in 't bezit komen van een machine, voor welk bedrijf dan ook, dan blijft Cockerill nog steeds een van de meest aanbevelenswaardige adressen.

Alle mogelijke bewerkingen van het ijzer worden in de inrichting zelf volvoerd. Men vindt er, zooals reeds gezegd is, eigen kolenmijnen, maar eveneens ijzermijnen, die echter bij lange na niet in de behoeften kunnen voorzien. Het ruwe erts, dat ook veel uit Bilbao in Spanje, en uit Zweden wordt betrokken, wordt in eigen hoogovens bewerkt en het metaal er uit gehaald. Gieterijen, smederijen, inrichtingen voor de fabricatie van staal, van stoommachinen en van ijzerconstructies verrijzen hier naast elkaar. Het ijzer wordt er gedraaid, geplet, geknipt, geschaafd, gezaagd, gesneden of gekneed, al naar het den werkman goeddunkt, kortom het ondergaat alle mogelijke bewerkingen, die schijnbaar geheel tegen de natuur van het metaal indruischen.

Maar komaan, wij willen de wonderen gaan zien met eigen oogen. Onze gids - tusschen twee haakjes, een ontwikkeld kereltje, dat van alles tamelijk wel eene uitlegging weet te geven - voert ons over de binnenplaats en over een pleintje, en een oogenblik later staan wij in een uitgestrekte zaal, waar een paar honderd man aan het werk zijn.

Bom! Weg is alle gevoel van eigenwaarde. Te midden van het gedreun en gestamp der raderen, het snorren der breede riemen en het gepiep en geknars van metaal op metaal, wordt de mensch een machteloos wezen, een pygmee te midden van cyclopen. Het werk is den meester boven het hoofd gegroeid; de machine is hier het levend wezen en de mensch is hare nederige dienaar, die op hare wenken vliegt en ze den ganschen dag koestert en verpleegt.

Zie, met welk eene teederheid deze Hercules dit ijzeren monster poetst en afdroogt en hem olie in den muil druppelt en hem daarna trakteert op een ijzeren kluifje van omtrent een voet dik. Hoe smakelijk belikt en beknabbelt het ondier zijn boutje, dat de schilfers er van alle kanten afvliegen; wat draait en keert het den klomp genotvol om en om in zijn breeden bek, tot hij den vereischten vorm heeft gekregen, als wanneer het monster op een wenk van zijn mentor het stuk metaal laat vallen en gehoorzaam den bek gesloten houdt, tot er weer iets voor hem te bikken valt. Neen, toch niet, de mensch is hier niet in de minderheid. Zijn lichaam blijft te midden van deze massa's een nul in het cijfer, maar zijn geest regeert het al en maakt hem den meester dier logge monsters, die hem in onbestuurde kracht tot stof zouden verbrijzelen.

Wat wij nu gezien hebben is van de schaaf-

en boormachinen en bereidt ons eenigszins voor op hetgeen nog moet volgen. De natuurwetten schijnen hier niet te bestaan. De aantrekkingskracht is opgeheven en 't gedacht van zwaarte wordt buiten gesloten. Klompen ijzer van duizenden kilogrammen worden door reuzenkranen opgeheven als een stukje speelgoed en ze worden hoog door de lucht over ijzeren balken heen en weer gerold, of ergens in een hoekje gegoocheld, of in een kuiltje in den grond gestopt, - kortom, er wordt mee gesold als eene kat met een kluwentje garen.

Denkt gij soms aan hardheid of dichtheid?

Misschien bezitten kaas en boter deze eigenschappen nog, maar ijzer in geen geval. Een stalen bout wordt met meer gemak door een ijzeren plaat gestoken, dan een naald door het linnen, en een klomp van een paar ton wordt vlugger en met minder moeite aan schijfjes gesneden dan een huismoeder boterhammen kan maken. Het zou mij niet verwonderen als wij aanstonds een monster naaimachine aan het werk zagen, die twee ijzeren platen op elkaar legt en er haar naald doorheen drijft met een stalen kabel door het oog gestoken, en een mantel maakt voor een locomotief of eenig ander kleedingstuk voor dergelijke stoommonsters, vlugger en handiger dan een kleermaker een buisje maakt voor zijn jongste zoontje.

Wij volgen nu onzen gids in de polijstinrichting, waar stalen wieltjes duizenden malen in de minuut ronddraaien dikke stralen vonken te voorschijn roepen en het ruwe metaal glad als een spiegel afleveren.

Wij wandelen door kolossale gebouwen, ieder een fabriek op zichzelf, en stappen over stapels ijzeren platen en staven, die wachten op hun beurt, om gefolterd te worden; en dwalen over binnenplaatsen en stoffige pleintjes, waar wij gevaar loopen, door manoeuvreerende locomotieven overreden te worden. En wij loopen als in een droom voorbij razende machinen, die ons bij de jas trachten te grijpen, om ons te vermorzelen; en wij passeeren ovens, onder eene temperatuur, waarbij een samoen in de Sahara een verfrisschend koeltje moet heeten. En ons hoofd wordt bedreigd door klompen metaal, die aan zware kettingen in de lucht slingeren; en onze beenen struikelen over gloeiende staven, die op den vloer liggen af te koelen; en het eenige wat koel schijnt in deze gloeiende lucht, zijn klompen erts, die zooeven uit den gietvorm zijn gehaald en nu nog een damp verspreiden, die ons de longen verschroeit.

Zie, daar halen zes of acht reuzen, het bovenlijf geheel naakt, een witgloeienden cylinder uit een oven, en leggen hem op een aanbeeld en gaan met zware hamers, die wij nauwelijks van den grond zouden tillen, in razende, maar machtelooze woede op den klomp beuken, zonder eenig merkbaar gevolg. En de klomp wordt door een paar haken opgepikt en als een vederbal onder den stoomhamer geschoven, en tik-tik-tik, tik-tik-tik, de cylinder is een schijf geworden, en de schijf wordt eene plaat en de plaat wordt door een kameraad en bondgenoot van den stoomhamer als een pannekoek opgerold en vervolgens in een hoekje gesmeten, waar zij als een voorwerp van minachting blijft liggen, om voorgoed afstand te doen van alle koppigheid en tegenstand.

Let op, hier vervaardigt men spoorstaven.

Een gloeiende balk, van een paar voet lang en een voet in het vierkant, wordt op een wagentje aangevoerd en door een paar man in ontvangst genomen. En nu begint een alleraardigst spelletje van kruip door, sluip door. De klomp wordt tusschen twee zware wielen ingeschoven, die hem met onweerstaanbare kracht tusschen zich doorhalen en hem persen en knellen en niet rusten, voor hij, omstreeks een voet

langer en heel wat dunner geworden, aan de andere zijde weer te voorschijn komt. En vervolgens passeert de staaf twee andere wielen, die weer dichter bij elkaar staan, en onbarmhartig wordt hij in telkens nauwer opening gestopt, tot hij uit de laatste als een kronkelende slang te voorschijn komt. En rrrrrrt! de zaagmachine pakt hem in het midden vast en in tien tellen tijd is hij op de helft doorgesneden en de wereld is twee spoorstaven rijker. De geheele bewerking heeft niet langer geduurd dan twee of drie minuten. Tusschenbeide schijnt het ijzer te protesteeren tegen een behandeling, die eerder geëigend is voor eenen peperkoek dan voor een brok metaal, maar een kleine tik of een duwtje doet alle koppigheid verdwijnen en overtuigt den klager volkomen van zijne machteloosheid.

Wij traden nu de zaal binnen, waar locomotieven en andere stoomwerktuigen in elkaar worden gezet. In lange, lange rijen staan ze daar naast elkaar, van elken mogelijken vorm en grootte, en in elke periode van afwerking. De eene pas begonnen, de andere half afgewerkt, zoodat men in de ingewanden, met de honderden vlampijpen, kan zien als in een reusachtige mitrailleuse; een derde bijna geheel gereed, en die men bezig is te lakken, en nog weer andere, die onder stoom geprobeerd worden en den heeten damp sissend uit verschillende openingen laten ontsnappen, terwijl machinisten en ingenieurs onder en boven over het monster heenkruipen en hun hoofd steken in gaten, waar het schijnbaar onvermijdelijk moet verschroeien.

Kleine en nietige locomotiefjes voor stoomtrammen staan verloren tusschen logge machinen voor goederentreinen of slanke en vluggebouwde loopers voor personenvervoer; en midden in de zaal prijkt een prachtige, kolossale locomotief, bijna geheel gereed, die, als ik mij niet vergis, bestemd was voor den expres-dienst tusschen Constantinopel en Weenen. Waarlijk, bij het zien van dit heerlijk stuk werk begrijpt men, dat een machinist liefde kan opvatten voor zijn machine en dat hij die kan verzorgen en koesteren als eene moeder haar kind.

En al verder gaat de reis, steeds langs bulderende ovens en dreunende machinen en voorbij torenhooge hoogovens - de grootste ter wereld, zooals onze kleine gids met merkbaren trots vertelde - waarin het erts wordt gesmolten, totdat wij een uitgestrekt gebouw binnentreden, waar de hitte en het oorverdoovend lawaai het toppunt bereiken.

Wij bestijgen den trap, betreden een platform en staan nu op enkele meters afstand van de vuurvaste ketels, waarin het ijzer wordt gesmolten om verder in den gietvorm over te gaan. Met donderend geraas schiet, niet rook en damp, maar een gloeiende vuurkolom hemelwaarts. Nu en dan neemt het gebrul (dat toch niet sterker schijnt te kunnen worden) nog toe in kracht en een hagel van vonken en sintels vliegt omhoog en spat tegen een ijzeren scherm, dat de omgeving tegen dien Sodoma-regen beschut. Van rood, wordt de vuurzuil witgloeiend, zoodat de oogen pijn doen, als men in die hel neerblikt en als eindelijk de geheele massa vloeibaar is geworden, kantelt de ketel machinaal voorover en met dreunend geweld, alsof hemel en aarde vergaan, stort het gesmolten metaal in den vorm. Spoorwagens vol nieuw voedsel rollen aan om den onverzadelijken Moloch opnieuw te spijzen, en kalm en rustig, alsof er niets bijzonders aan de hand was, wandelen halfnaakte smeders te midden van den vuurgloed of schreeuwen elkaar in de ooren wat zij te vertellen hebben. Voor een gewoon mensch is spreken hier on mogelijk.

Eindelijk komen wij in eenigszins rustiger omgeving, maar zoo mogelijk in nog heeter temperatuur. 't Is de grofsmederij. In ovens van vuurvasten steen worden reusachtige klompen metaal, die moeten veranderen in assen voor stoombooten of iets dergelijks, witgloeiend gemaakt, en zoo groot is de hitte, die bij deze bewerking

ontstaat, dat op een afstand van 10 meter de haren op ons hoofd schijnen te schroeien en de longen ons in het lijf uitdrogen. Wij haasten ons dan ook uit deze hel vandaan en treden de kleinere werkplaatsen binnen, waar bouten, klinknagels, schroeven en moeren worden vervaardigd; natuurlijk machinaal. Iedere tik aan deze bank is eene moer, en iedere klop daarginds snijdt een bout af, met kop en al. Wij zijn echter al aan zooveel wonderen gewoon, dat wij eenigszins minachtend op deze kleinigheden neerzien.

Eindelijk werpen wij nog een blik in een der mijnputten, dwalen nog wat rond te midden van bergen oudroest en afval, die in den een of anderen smeltoven wel weer een volledige loutering zullen ondergaan, loopen nog eenige dreunende gebouwen voorbij, die overal elders opmerkenswaardig zouden zijn, maar die wij hier onbezocht laten, en komen eindelijk, na twee uren dwalen, weer op de binnenplaats uit. De zon is heet; de muren kaatsen de verblindende stralen terug, maar zeg toch niet, dat het warm is. Al wat gij u daaromtrent wijs maakt, is slechts verbeelding. 't Is heerlijk koel; en ieder, die daaraan twijfelt, raad ik aan, ook eens een bezoek te brengen aan de fabrieken te Seraing en als hij dan niet voor zijn geheele leven voorgoed genezen is van vrees voor zonnesteek of eenig ander nadeelig gevolg van de hitte, is hij de meest verstokte ijsbeer, die ergens te vinden is.

Na al dien tijd te midden van stof en roet en een oorverdoovend leven te hebben doorgebracht, zagen wij met genoegen weer de heldere rivier, met de kalme en heerlijke omgeving. Een glas bier bracht ons weer geheel tot de werkelijkheid terug en met de stoomtram keerden wij naar Luik terug. Een aardig reisje; de geheele oever tusschen Seraing en Luik is eigenlijk ééne doorloopende straat. Ik behoef u niet te verzekeren, dat wij de *table d'hôte* in ons hotel eer aan deden; wij aten voor drie en dronken voor vier, met ons beiden wel te verstaan, niet ieder voor zich. In Luik schijnt men het middagmaal meer in verband te houden met den middag zelf, dan in Brussel. In ons hotel ten minste en verder overal op ons uitstapje werd reeds gedineerd om halféén, en wat er op tafel kwam was uitstekend. Het ontbijt daarentegen bestaat slechts uit brood met boter, hoogstens met een potje slechte ‘jam’ er bij, en alles, wat de reiziger daarboven wil gebruiken, wordt extra betaald.

Nauwelijks zaten wij aan tafel, of de lucht begon, zooals men in ons land zegt, te smeren. Een flinke donderdui dreef over de stad en een stortregen veroorzaakte in een oogenblik tijd in de afloopende straten miniatuur-watervallen. Dat hinderde ons echter niet, en de hemel was ons zonder twijfel gunstig gezind, want nauwelijks hadden wij ons laatste glas wijn naar binnen gespeeld of de laatste donderslag ratelde door de lucht; en toen wij na een kleine siësta gehouden en een sigaartje gerookt te hebben, geheel gerestaureerd waren, was ook de lucht gerestaureerd en de zon lachte weer vroolijk op de verfrischte natuur.

Wij namen dus den stok weer ter hand met het voornemen een bezoek te brengen aan de citadel, die zich meer dan 150 M. hoog aan den linkeroever van de Maas op den steilen berg verheft.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Bankroet. -

Een schrikkelijk tooneel, dat helaas in de tegenwoordige wereld niet tot de zeldzaamheden behoort. Wie de lijst der dagelijks in de bladen meegedeelde faillissementen naziet, moet wel tot het besluit komen dat er tegenwoordig misschien geen zoo onzeker bestaan is als dat van [de] handelsman.

Vooral in de wereld van den groothandel zijn de bankroeten het geweldigst in hun gevolgen. Daar treffen zij soms als het weerlicht, dat de hoogste en weelderigste boomen knakt, en gelijk die boomen in hun val al het lager gewas aan hun voet verpletteren, zoo sleepen de groote bankroetiers tal van kleine slachtoffers in hunnen ondergang mee.

Zooals de bliksem menigmaal plotseling, bij helderen hemel, inslaat, zoo ook doet soms niets te voren een van die rampen vermoeden, waardoor honderden te gelijk in het verderf worden gestort. Menigmaal poogt de man, wien een bankroet boven het hoofd hangt, door uiterlijk vertoon van welvaart en weelde zijn waggelend crediet nog staande te houden en verblindt daardoor de oogen van hen, die enkel oordeelen naar den schijn.

Dit schijnt ook het geval te zijn met den ongelukkigen bankroetier op ons tafereel. Het rijk gemeubelde vertrek, waar wij hem aantreffen, de feestelijke opschik van zijn jonge vrouw zeggen ons dat hij tot het laatste oogenblik 'de eer van zijn huis heeft opgehouden,' zooals het heet, maar wat feitelijk zeggen wil dat hij door bedrieglijken schijn gepoogd heeft staande te houden wat niet meer te houden was en daardoor de hem dreigende ramp nog heeft vergroot.

Maar beoordeelen wij hem niet te hard. Het is

ook mogelijk dat hij inderdaad den storm niet heeft zien aankomen, dat hij, niets vermoedend, in zorgelooze weelde heeft geleefd en de slag hem en de zijnen letterlijk als een donderslag treft. Ook dat is mogelijk; hij kan het slachtoffer wezen van de onvoorzichtigheid of de kwade trouw van anderen. Maar in elk geval is hij diep te beklagen, en dubbel te beklagen wanneer hij, zooals helaas meermalen gebeurt, in de jacht naar goud of in de beslommeringen van een wereldsch leven het geloof verloren heeft, dat alleen in staat is den mensch in den verpletterenden storm van een rampspoed staande te houden.

Een jonge koekoek in een roodborstjesnest. -

Aan den zoom van een bosch, zoo vertelt een Duitsch natuurvorscher, had zich een paar roodborstjes neergezet, dat in een aardholte tusschen twee sterke boomwortels ijverig zijn nestje begon te bouwen. Met groote belangstelling ging ik, zoo dikwijls mijn bezigheden het veroorloofden, kijken hoe de lieve vogeltjes onvermoeid dorre blaadjes, plantenstengels, worteltjes en mos aansleepten en het kunstig daaruit gebouwde nest van binnen met fijner stoffen als haar, draden en veertjes bekleedden.

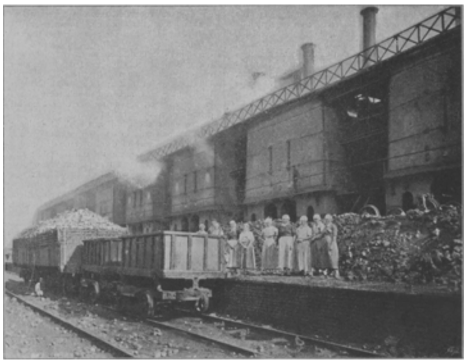

SERAING. - Hoogoven in de fabrieken van Cockerill.

Daarop begon het wijfje te leggen en spoedig telde ik vier zacht gekleurde, roodgestippelde eitjes in het nest. Vooral 's morgens en 's avonds had ik schik in het mannetje, als het aan het uiterste puntje van een tak zijn mooiste liedjes zat te zingen.

Maar spoedig brak het noodlot over het argelooze vogeltjeshuishouden los. Ik heb het niet precies gezien, maar weet toch heel goed hoe het gekomen is. Een vogel ter grootte van een duif, van boven aschblauw en bruin, van onderen wit met zwarte dwarsstrepen geteekend, naderde het nest. Verschrikt vloog het wijfjes-roodborstje op. De groote vogel zette zich op het nest en vloog na een poosje weer weg.

Toen het roodborstje terugkwam en in angstige bezorgdheid haar schat in het nestje bekeek, vond het moedertje naast haar eigen eitjes nog een groot, vreemd ei. Ook ik merkte het, toen ik kort daarop in het nest gluurde en herkende het voor een koekoeksei.

Ons roodborstje had blijkbaar wel gemerkt dat het een vreemd ei was, maar toch besloten, den indringer in vredesnaam voor eigen aan te nemen. Dit gebeurt intusschen niet altijd. Vele vogels gooien het vreemde ei uit het nest.

Zoo vertelt de natuuronderzoeker Lück:

Een versch koekoeksei, dat door een kwikstaart in genade aangenomen was, werd uit haar nest genomen en in dat van een goudvink gelegd, nadat twee van de vijf

eitjes, die daar al in lagen, met alle voorzichtigheid waren verwijderd. Na een uur zat de vink, die al bezig scheen met broeien, op de eieren, maar enkel op de drie van haar eigen broedsel. Het koekoeksei lag dicht bij het nest op den grond onbeschadigd in het gras. Weer in het nest gelegd, werd het door de vink binnen drie uren opnieuw er uit geworpen. Tot driemaal herhaalde zich dit tooneeltje. Het 's avonds in het nest gelegde ei lag er den volgenden morgen naast, en ten slotte werd het nest geheel verlaten.

Hetzelfde koekoeksei werd nu in een roodborstnestje gelegd, waarin al drie eitjes lagen. Daar werd het aangenomen. De roodborstjesmoeder legde er zelfs nog een eitje bij en begon daarna te broeien.

Na veertien dagen van ijverig broeien, waarbij het mannetje zijn gaaike van tijd tot tijd afloste of haar door een liedje den tijd kortte, lagen vijf naakte jongen in het nestje. In grootte was het pleegkind niet bijzonder van de roodborstjes te onderscheiden, maar de dikke kop en de groote oogen maakten het toch aanstonds kenbaar.

Onvermoeibaar haalden de beide oude roodborstjes nu voedsel aan om den onverzadelijken honger der jongen te stillen. Eerst werden maar heel teere wompjes aangebracht, maar later ook steviger kost, kleine slakken, wormen, spinnen en insecten. De eischen van het kleine huishouden werden steeds grooter, want het pleegkind groeide op schrikbarende manier en had al na weinig dagen de dubbele grootte van de jonge roodborstjes bereikt. Zijn buitensporige vraatzucht spoorde de twee ouden tot haast koortsachtige werkzaamheid aan. Zij gunden zich geen rust of duur en vergenoegden zich zelf met de geringste portie voedsel om toch het vraatzuchtige stiefkind en de eigen jongen maar te kunnen bedienen.

Daarbij was het stiefkind nog ondankbaar ook. Het nam niet alleen zijn pleegbroertjes het voedsel voor den snavel weg, maar nam in het nest zulk een groote plaats voor zich in beslag, dat de anderen er uit gedrongen werden. Had het nest hoog gestaan, dan waren ze zeker verongelukt. Nu echter vonden ze op het mostapijt naast het nest een veilige schuliplaats.

De afbeelding op bladzijde 28 vertoont ons een spijziging van de jongen ten tijde dat zij al tamelijk gegroeid waren. Nadat de jonge roodborstjes al uitgevlogen waren, liet de koekoek zich altijd nog maar voêren. Ja zelfs toen hij al op eigen wieken kon drijven, vervolgde hij zijn pleegouders nog met luid gesjilp.

Ondanks de opgedane ervaring bouwde het roodborstje het volgend jaar zich op dezelfde plaats een nest; maar ditmaal werd het met geen koekoeksei opgescheept en kon zijn jongen zonder moeite groot brengen.

Waarom de koekoek zijn eieren in het nest van andere vogels legt is een nog onopgelost vraagstuk. Maar voor de huishouding der natuur is het in elk geval van het grootste gewicht, dat de vogels zich over de koekoekseieren ontfermen; want de koekoek is buitengemeen nuttig, daar hij juist de sterk behaarde rupsen verdelgt, die door andere vogels versmaad worden.

Het St.-Pietersplein te Rome na afloop der Pauselijke Mis. -

Alweer een gezicht uit het eenige Rome en tegelijk een treffende gedachtenis van het jongste jubilé des Heiligen Vaders, zijn diamanten priesterfeest.

Toen op den 1en Januari van dit jaar Leo XIII ter herdenking van den zestigsten verjaardag zijner eerste heilige Mis in de Vaticaansche basiliek de plechtige offerande

van dankzegging opdroeg, waren duizenden geloovigen in St. Pieter samengestroomd om van dit roerend schouwspel getuige te zijn.

Uit alle oorden der aarde waren de pelgrims naar het aloude Rome gekomen, dat ditmaal een feest vierde gelijk het in de vele eeuwen van zijn roemrijk bestaan er maar zeer weinige heeft mogen aanschouwen. Leo XIII ontving op zijn feest, gelijk bij zijn vroegere jubileën, de hulde der geheele katholieke wereld. De beroofde, onttroonde koning van Rome zag zich in zijn paleis, dat tegelijk zijn gevangenis is, omstuwd van een eerestoet, als waarop geen vorst ter wereld, hoe groot en machtig ook, bogen kan, omdat alleen de Paus, de plaatsbekleeder Gods, zijn gebied uitstrekt over heel den bewoonden aardbodem. En Leo XIII, de Heilige Vader, mocht al de trouwe kinderen, die hem op zijn feest kwamen huldigen, rondom zich vereenigen in een ontvangstzaal, als waarover geen vorst ter wereld beschikt, in den reuzentempel van St. Pieter, waar zij in zijn dankoffer konden deelen.

De verrassend levendige gravure in dit nummer kan ons eenigermate een denkbeeld geven van den ontzaglijken toevloed der geloovigen op dien feestelijken dag. De photographie, door den welbekenden pauselijken photograaf F. Federicis genomen, vertoont ons het zonnige, uitgestrekte St.-Pietersplein bij het uitgaan der pauselijke Mis.

Wij staan onder de breede portiek der basiliek en overschouwen van de hooge trap het heele ellipsvormige plein, met de trotsche Egyptische obelisk in het midden, die hoog boven de woelende menigte in het kruis van haar top een deel van het kruishout onzes Heeren als ter vereering omhoog beurt. Aan weerszijden werpen de bronzen fonteinen van Bernini haar machtige waterstralen omhoog, als het beeld der onuitputtelijke stroomen van genade, die van dit heilig middelpunt der Christenheid zich gestadig over de geheele wereld uitstorten. De beide boogvormige zuilenrijen, met de standbeelden van heiligen uit alle natiën en talen bekroond, omvatten als twee onmetelijke vaderarmen de bonte schaar van geloovigen, ook van allerlei landaard, die zich te voet of per rijtuig over het gladde plaveisel beweegt.

Alles stroomt in de richting van het kleinere vierkante plein, de *Piazza Rusticucci*, die als het voorportaal vormt van de ontzaglijke *Piazza San Pietro*, het vorstelijkste plein der wereld.

Napoleon I had indertijd de huizenblokken, die de *Piazza Rusticucci* aan haar benedeneind afsluiten, willen wegbreken om daardoor, van den Tiber af, een breeden koninklijken toegangsweg te openen tot de majestueuze basiliek. Het trotsche plan is niet ten uitvoer gebracht; slechts drie betrekkelijk nauwe evenwijdige straten voeren van uit Rome naar het St.-Pietersplein; maar die zijn dan ook gestadig verlevendigd door breede groepen pelgrims, die uit alle oorden der wereld en in alle getijden van het jaar opgaan naar de graven der Apostelen om daar te bidden voor de bevrijding van hun opvolger, die gelijk Petrus in de gevangenis zucht, maar evenals de prins der Apostelen den troost smaakt, dat gestadig het gebed der Kerk voor hem ten hemel wordt opgezonden.

Zijn vijanden hebben gemeend hem tot machteloosheid te doemen, in hem de Kerk te kunnen knevelen en vernederen. Maar aanschouw dat ontzaglijk plein, met menschen overstroomd; 't is het beeld der alom zich uitspreidende catholiciteit. Aanschouw die fiere obelisk met het kruis in top: zóó hecht en forsch, zoo onwrikbaar staat ook de Kerk der eeuwen en geen macht ter wereld zal haar omverwerpen.

[Nummer 5]

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.
(*Vervolg.*)

'**H**a' gilde hij, ‘men heeft wantrouwen gehad! .... Hulp!... hulp!...’

En hij bonkte, maar immer tevergeefs... de vlammen likten reeds het bovengedeelte der deur, de balken kraakten;... de oven was gloeiend geworden.

En 't oude manneke bonkte, bonkte... tot er eensklaps een ijselijke gil uit zijn borst klonk en een groote hoop brandend stroo op den man viel.

Een balk was mee naar beneden gestort, de deur was opengebarsten, maar 't was te laat, de bedelaar lag onder het brandende stroo.

Nadat Maria terug naar bed was gegaan, had ze niet meer geslapen. Ze wist niet wat er in haar omging, maar 't was of er het gewaar worden van een naderend onheil in ontstond.

En waarom dacht ze nu juist aan vader, die buiten was en buiten bleef? Wat gaf het haar?... Gebeurde dat dan niet meer?...

Kinderachtigheden! dacht ze.

Maar nadat ze zoo een heelen tijd had liggen denken, was ze eensklaps overeind gesprongen in haar bed. Wat beduidde die klaarte ginds aan den hemel?

‘God! er is brand!’ riep ze.

Ver over de velden klonk in den hollen nacht de onheilvolle stem der brandklok.

‘Brand!... brand!...’

In een wip was Maria haar bed uit, wikkelde zich met haast in een kleedingstuk en liep naar buiten. Zij had haar vader niet hooren binnenkomen, zij wist niet dat hij dáár was.

Toen zij buiten stond, ontsnapte haar een gil:

‘Het Valkenhof!...’

En schier zinneloos liep zij in de richting van den brand, met een afschuwelijke gedachte, die eensklaps, als een nachtmerrie, de klauwen in haar borst had gedrukt.

‘Waar is vader?...’

O! die afschuwelijke gedachte, die heel haar geest innam en haar schier deed vergeten wat ginder op het Valkenhof gebeurde.

En toch, hoe rende zij voort, barrevoets langs den harden weg, het oog op die klaarte ginder, boven de dennewouden, die onheilvolle klaarte, rood als bloed.

‘Zou vader dáár zijn?...’

ONDER DE BEUKEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. AMBERG.

VII.

Immer vooruit liep Maria, als voortgezweept door een haar onbewuste kracht, niet beseffende wat zij ginder verrichten ging, altijd, altijd met die donderende stem, die in haar ooren bruiste als een vloek:

'Waar is vader?... waar is vader?...'

En waarom was zij zoo koortsig naar den brand geloopen? waarom wilde zij daar zijn? welke hulp kon zij er bieden? waarom ging zij haar vader juist daar zoeken?

Och, dat alles wist zij niet, dat kwam haar zelfs niet vóór, ze voelde een dringende behoefte, iets als een noodzakelijkheid, die haar dwong op 't Valkenhof te zijn om te zien en te weten.

En zij kwam er eindelijk aan.

O, 't was een afgrijselijk schouwspel, dat zich voor haar oogen opdeed. De groote, prachtige hoeve stond in lichtelaaie. De vlammen stegen onmetelijk hoog, met een akelig knarsen en nu en dan het doffe geluid van een muur, die instortte of het kraken van neergeslingerde balken.

En vóórop, heel ontbladerd, met hun knokkelige takken, als geraamten, stonden vóór den vuurpoel de oude reuzenboomen.

Maria staarde dit alles beweegloos aan. Haar wezen was strak en geen trek daarvan bewoog. Alleen nu en dan ontsteeg een doffe zucht, iets als een halfgestaakte gil, aan haar borst, maar schier onhoorbaar, teruggedrongen door iets dat in haar keel stak en het uiten van elk geluid verhinderde.

Vele dorpelingen waren rondom den brand werkzaam; het water werd in emmers van hand tot hand overgegeven, maar tevergeefs! Alles, alles zou vernield worden.

Toen hoorde Marie een stap nabij zich en voelde een hand, die de hare vatte.

Het was Geert.

Zijn wezen was doodsbleek, er lag iets moedeloos in zijn oogen, dat van diep lijden sprak en van ontzetting getuigde.

Beide jongelieden blikten elkander aan, hun handen sloten zich vaster ineen, en Maria liet het moede hoofd op den schouder van haar vriend vallen en zuchtte:

'Geert, wees grootmoedig, beschuldig vader niet!'

Dan trok ze weer eensklaps haar hand terug. Wat had ze daar gezeid? Welke vreemde woorden? Wie had die haar in den mond geleid?

O! ze was zinneloos! zeker, ze was zinneloos!

'Arme Maria!' antwoordde Geert met tranen in de stem. 'Arm kind!'

'Och, Geert, ik weet niet meer wat ik zeg, het is mij al zoo bang alsof ik het hoofd verlies; sla geen acht op mijn woorden. Ik weet niet meer, neen, ik weet niet meer wat er in mij omgaat.'

En wederom viel haar hoofd op den schouder van Geert.

'En moeder? vroeg zij plotseling, 'waar is moeder?'

'Ginder in den boomgaard, Maria.'

'Och, kom, laat ons bij haar gaan en haar troosten.'

'Ja, maar bedwing uw gevoelens, Maria, en dat zulke woorden als daareven niet meer over uw lippen komen!'

'Ik zal sterk zijn, Geert.'

'Kom dan.'

Moeder Van Hove zat onder een boom met haar voorhoofd in de handen.

Maria ging tot haar, maar deze scheen de dochter van Hassels niet meer te herkennen.

'Moeder,' sprak zij, 'ik ben het, Maria, uw dochter.'

Een glimlach was het antwoord.

'Moeder, laat mij u troosten.'

'Ha! zijt gij het, kind?' sprak de grijze vrouw. 'Goddank dat ge nog op tijd kwaamt voor het feest. Zie, hoe heerlijk het is, zie de vlammen daar aardig kronkelen, niet waar, het is een schoon feest.'

Een akelig voorgevoel greep Geert aan.

'Moeder,' sprak Maria zachtjes, 'wees moedig en kalm, we zijn beiden hier bij u, Geert en ik.'

'Ha, ha! mijn kindertjes! het is goed van u, dat ge uw oude moeder nog eens komt opzoeken, 't was ook zoo heel lang geleden; straks komt vader, en dan gaan we samen feest vieren, 't is hoogtij; hebt ge de klokken niet hooren luiden?'

't Was de brandklok geweest.

'.... en dan blijven we allen bijeen, maar waar is uw vader, Maria? O, ja 't is waar, hij is verbrand! we hadden hem gisteren avond in de schuur laten slapen.'

Maria was opgesprongen.

'Stil, Maria, wees kalm,' fluisterde Geert het meisje toe, 'moeder ijlt, uw vader was niet hier.'

'Goddank!'

Daarop nam Geert zijn moeder bij de handen, keek haar strak in het gelaat en zei:

'Moeder, moeder, bedaar toch, spreek zulke wreede woorden niet, in Gods naam, moeder!'

Maar de vrouw aanschouwde Geert, duwde hem dan ruw van zich weg en riep:

'Achteruit! Hassels, achteruit! God zal u straffen! gij hebt mijn kind uit uw huis geschopt!'

'Maar, moeder, 't is Hassels niet, ik ben het, uw Geert.'

'Och, ja, Geertje, mijn jongen, kom, ik zal u een kruisje geven, ge moet gaan slapen, kind, maar eerst nog voor vader bidden.'

Ach! er viel niet meer aan te twijfelen, moeder Van Hove was zinneloos.

Voor de eerste maal ontviel Geert een naam, die sinds lang in zijn keel zat:

'Hassels! Hassels!'

En het klonk als een vervloeking; maar toen hij weer bedaard was en Maria bij de oude vrouw zag weenen, viel het hem te binnen, hoe wreed die woorden het meisje in het hart moesten klinken.

'Vergeef mij, Maria,' bad hij, 'de droefheid doet mij dingen zeggen, die ik niet in het hart heb.'

'Arme, arme jongen!' trachtte Maria thans te troosten.

Zij stond op en dacht een oogenblik na:

'Ik ga vader zoeken,' zei ze beslist; 'blijf hier bij uw moeder, Geert. Vader is zoo slecht niet, en in het ongeluk zal hij u wel bijstaan.'

'Wat gaat ge doen, Maria?'

'Aan vader vragen uw moeder bij ons in te nemen.'

Een bittere lach trok Geerts lippen samen.

'Neen, kind, neen, 't is nutteloos.'

'Ik ga, Geert.'

'Neen, dat niet, dat niet!' voegde hij er met kracht bij.

‘Waarom niet, Geert, moet ik dan denken dat uw woorden van daareven een beschuldiging waren?’

‘Och, kind, ge weet niet wat ik uitsta!’

‘Ik weet het en gevoel het, Geert, en juist daarom ga ik naar vader.’

‘Doe het niet, Maria.’

‘Zoo niet voor u, dan voor uw moeder, Geert.’

‘In Gods naam dan!’

En Maria ging heen om haar vader te zoeken.

Maar ze hoefde niet ver te gaan, Hassels kwam daar aan.

‘Wat doet gij hier, Maria?’ vroeg hij barsch.

‘Ik kwam troosten, vader.’

‘Uw plaats is niet hier! 't Is een schande voor u, 's nachts, en dan nog in dergelijke kleeding van huis te loopen.’

Maria bukte het hoofd.

‘Ze zijn toch zoo diep ongelukkig, vader, de hoeve afgebrand, alles vernield, ze zijn arm, doodarm, en moeder Van Hove is zinneloos.’

Bij dit laatste woord scheen een helsche lach zich op Hassels' aangezicht te teekenen. Spoedig echter kon hij zich bedwingen.

‘Zij hebben wat zij verdienden, en wie zegt ons dat die droefheid niet geveinsd is?’

‘Geveinsd? vader! geveinsd? maar dat is God tergen, zulke woorden uit te spreken.’

‘Zwijg, heks,’ snauwde Hassels haar toe, ‘zwijg, heks!’

‘Och, vader, toon dat ge mensch zijt, dat ge ten minste een hart hebt voor ongelukkigen.’

‘Een hart? een hart? voor dat schurkenvolk, dat zich door oneerlijke middelen uit den nood zoekt te helpen?’

Geert had die laatste woorden vernomen. Zij sneden hem als een vlijmend mes door de borst. Als een gekwetste tijger sprong hij op en vloog schier razend van woede naar Hassels toe.

‘Zwijg, bloedhond,’ bulderde hij, ‘onteer ons lijden niet door uw hoon. 't Was niet genoeg mij als een dier te behandelen en mij uit uw huis te schoppen, gij wildet meer, ons vernederen, ons ten val brengen! Welnu, gij zijt er in geslaagd. Zie, daar staan de puinen van het Valkenhof, en dáár, Hassels, dáár onder dien boom, ligt mijn zinnelooze moeder. Zijt ge thans voldaan?’

Hij brieschte als een leeuw; o! hij voelde 't wel, 't was afschuwelijk wat hij daar uitte, maar het moest er uit, het moest gezegd, hij kon het niet langer verkroppen.

En nu hij weer kalm was en hij Maria nevens den man, dien hij beschuldigde, zag staan, was het hem of zijn boezem dicht geschroefd werd, zoo onuitstaanbaar was zijn wee.

Er was volk naderbij gekomen. Hassels keerde zich tot hen.

‘Bind dien man,’ sprak hij, ‘hij is gek.’

‘Neen, vrienden, ik ben niet gek, ik zou haast willen, dat ik het was, maar de droefheid benevelt mijn zinnen.’

En hij keerde terug bij zijn moeder.

‘Wij zullen elkander later spreken,’ riep Hassels hem toe. Daarna vatte hij Maria bij den pols:

‘En gij, heks, naar huis. Uw plaats is hier niet.’

‘Och, vader, ik smeek u, laat mij bij hen blijven om hen te troosten.’

‘Troosten? troosten?... naar huis, zeg ik u, naar huis!’

En hij sleurde haar schier mede naar den weg door het veld, terwijl Geert, door eenige dorpelingen geholpen, zijn arme zieltogende moeder naar een nabijgelegen hoeve voerde.

En onderweg snikte Geert als een kind, en soms kwam er iets uit zijn keel gerateld, als een bede om recht bij God.

Toen de morgen daagde, stonden er nog eenige muren van het Valkenhof bouwvallig overeind te midden van rookende puinen.

Moeder Van Hove was gedurende den nacht overleden.

VIII.

De brand van het Valkenhof had in den omtrek een algemeene opschudding teweeggebracht.

De eigenlijke oorzaak van de ramp bleef onbekend, zij werd wel aan den ouden bedelaar toegeschreven, maar sommigen herhaalden in het geheim de beschuldiging uit de woorden van Geert tegenover Hassels; doch meestal werden die aan de smart van Geert toegeschreven, die niet meer goed wist wat hij zeide, toen het dubbele ongeluk hem getroffen had.

Het gerecht had Van Hove desaangaande lang en nauwkeurig ondervraagd, maar hij verklaarde niets te weten en voegde er bij, dat hij niets anders vermoedde, dan dat de bedelaar door onvoorzichtigheid het vuur aan het stroo had gebracht.

En toch wist hij meer, hij had andere vermoedens en hij gevoelde het, die logen niet, die spraken de waarheid.

Maar die mocht hij niet aan 't licht brengen, die moesten daarbinnen, in zijn hart, voor eeuwig begraven blijven; immers zij golden Maria's vader.

Och! Hassels had hem reeds zoo veel leed berokkend, hij had hem den smaad in het aangezicht gespuwd, hem tot armoede gedoemd en zijn moeder zinneloos doen sterven!

Arme moeder! Goddank, zij is bij God: zij zou geen ooggetuige zijn van zijn diepen val, van zijn armoede.

En toch, hoe wreed hij door Hassels tot nog toe behandeld werd, hij wilde zich niet wreken.

Was het wellicht de geest zijner moeder, die in hoogere sferen voor hem bad, om hem moed in 't hart te storten, hem de kracht te geven, die van God komt en aan de gelatenheid de grootmoedigheid tot geleidster schenkt.

‘... Vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onzen schuldenaren...’

Moest hij dit gebed, hem door moeder geleerd, niet tot het zijne maken?

O, hij moest worstelen, hij moest zijn moeder indachtig zijn, hij moest dikwerf dit gebed, als een smeekbede om hulp, tot God sturen, om niet naar den rechter te gaan en hem te zeggen:

‘Ik weet wie het Valkenhof tot puin maakte en mijn moeder vermoordde!’

Want hij wist het, ja, hij wist het!

Zeker, de oude bedelaar kon wellicht geholpen hebben, maar dat was slechts de hand, die het vuur aanstak, terwijl een ander hoofd de gedachte er van beraamde en deze door sluipmiddelen ten uitvoer bracht.

De deur der schuur, waar de oude sliep, had hij niet gesloten. Niemand, na hem, was daar geweest; en toch, toen hij voor 't eerst den brand bemerkt had, toen hij den oude op de deur had hooren beuken, toen hij er heen was gesneld en er aangekomen was een oogenblik voordat de deur opensprong, had hij bemerkt dat de grendel in de holte van den steen was geschoven, en niet bij toeval, dat kon niet, maar door menschenhand.

Dat kon hij wel dadelijk bemerken.

En dan Spits, waar was Spits?

Dien had hij daags nadien op het veld gevonden, dood, en nevens hem, in den stronk, lag een stok, dien hij wel herkende.

Wat deed die stok daar?

En Maria's woorden, zoo werktuiglijk uitgesproken. Die eerste woorden, die zij uitte, toen zij Geert bij den brand ontmoette?....

Dat alles en vele innerlijke gevoelens zeiden hem, dat die stem in zijn binnenste niet gelogen had.

Geert was thans arm. Al wat hij bezat was in den brand gebleven.

Het gerucht, eens door Hassels uitgestrooid, als zou men op 't Valkenhof in slechte lakens gezeten hebben, was rondgeloopen, en nu bleek het aan sommigen dat er toch wel iets van waar kon zijn en dat de roode haan toch soms wel eens te goeder ure kan kraaien.

Zoo was het dat Geert eerst niet wist wat hij doen zou; hij wilde de streek verlaten, waar hij zooveel bitters geleden had, maar een zeilsteen hechtte er zijn hart aan.

Het was Maria.

Neen, deze wilde, deze kon hij niet verlaten!

En hij bleef.

Hij ging bij een boer, een vriend van zijn vader zaliger, en werd er aanvaard om als iets meer dan een gewone knecht werkzaam te wezen.

Thans was Hassels tevreden; zijn doel was bereikt.

Maria echter, evenals Geert, bleef in haar binnenste de liefde, eens den rijken Geert gezworen, ook nu den armen jongen bewaren.

Hassels ondervond het tot zijn groote woede.

Ha! ze had dan nog niet geleerd, die dwaze heks, dat ze dien verwaten boerenkinkel moest laten varen?

Hassels zou het haar wel leeren!

Waren het de kwellende stemmen van zijn geweten, of wilde hij door nog meer kwaad en list deze tot zwijgen brengen? Hij liet geen gelegenheid voorbijgaan zonder Geert vóór Maria te vernederen en hem te betichten als brandstichter.

Maria had nu reeds te veel geleden, haar gevoel was verstompt, het griefde haar nog wel diep, maar de gelatenheid van Geert had haar gezegd wat haar te doen stond.

Zij ook begreep zeer wel dat een geheime hand dien brand ontstak. Zij gevoelde ook wel dat haar vader iets in 't geweten voelde woelen, maar zij was het gebod van haren God indachtig:

‘Eert vader en moeder.’
En hoe onwaardig hij ook was, zij eerde haren vader.
In 't innigste van haar hart bedankte zij God, omdat Hij ook de onderwerping in Geerts hart had neergelegd.
Hassels intusschen scheen dit niet te waardeeren. Hij kon wel vermoeden, naar hetgeen Geert hem had toegeworpen, dat deze er iets meer van wist dan noodig was. Doch hij begreep niet, dat den leeuw te tergen een gevaarlijk spel is, en hij ging voort hem te plagen, hij wilde hem plagen tot op 't einde toe, hem ‘judassen’, hem dood tergen.
Voorzichtig, Hassels, gij stookt kwaad vuur, het kon u wel eens branden!
Eens op een namiddag kwam Hassels met Maria en een pachter langs het veld, waar Geert arbeidde. Hassels had hem reeds van verre herkend en begon luid tegen den hem vergezellenden boer kwaad en laster over Geert uit te braken.
Maria zweeg, maar haar hart klopte hevig, zij begreep dat één woord genoeg kon zijn om Geert in opstand te brengen.
Toen Hassels voorbij Geert kwam, ging hij voort hem te hoonen, hem steken onder water te geven, en hem zijn huidige armoede als een schande in t aangezicht te werpen.
Eensklaps sprong Maria tusschenbeide. ‘Terg God niet, vader!...’ smeekte zij.
‘Neen,’ zei Geert kalm, ‘neen, Hassels, terg God niet. Herinner u wat ik u nog eens zei: God zou u kunnen straffen en toelaten dat de roode haan ook eens bij u kraaide.’
Meer zeide hij niet, hij had Maria's smeekenden blik ontmoet.
Maar bij Hassels was het nu besloten, dat hij, 't koste wat het koste, Geert verpletteren zou.

IX.

Eenige maanden waren verloopen.
Geert was immer bij den boer werkzaam, maar van lieverlede begon hij zijn diepe neerslachtigheid te overwinnen en met meer moed de toekomst in te zien. Hij was wel is waar zeer zwaar beproefd, maar een geheime stem fluisterde hem toe, dat het lijden niet eeuwig duurt en er na regen zonneschijn komt.
Nu en dan, wanneer hij Hassels afwezig wist en hij gelegenheid vond, ging hij naar Maria, niet zoozeer om haar, als vroeger, in de heerlijke dagen hunner ontkiemende genegenheid, woorden van liefde toe te fluisteren, dan wel om haar aan te moedigen en al zijn moedskracht in haar hart over te gieten.
Hij had zelfs weer hoop op een betere toekomst. Een genstertje hoop, hoe klein ook, is soms voldoende om in de diepste ontmoediging het hart te verlichten.
Och! 't was zoo luttel wat hij haar kon meedeelen, maar 't was bemoedigend. Hij had namelijk bericht gekregen, dat een heer uit de stad voornemens was op den grond, waar het Valkenhof gestaan had, en die Geert toebehoorde, een nieuwe hoeve te bouwen en die aan Geert te verpachten.
En beiden waren overgelukkig en staarden weer blijmoedig de toekomst in. En niettemin begrepen zij dat er een afgrond tusschen hen lag, door Maria's vader gegraven, en dat die afgrond niet door geld te dempen was. Maar te veel reeds hadden zij doorstaan, om zich niet aan dit halmpje geluk vast te klampen.
Over het gebeurde, over hunne vermoedens spraken zij niet.

Bij Hassels, integendeel, was het anders gesteld.

Alhoewel hij nu juist geen gevoelig hart bezat, dat vatbaar was voor andere indrukken dan wat hem noodig scheen tot het vervullen zijner plannen, voelde hij toch wel, dat er sinds den brand van 't Valkenhof iets daar binnen in zijn boezem omging, dat nu juist geen aanmoediging was.

Nu en dan betrapte hij zich wel eens op akelige gepeinzen, en niet zelden gebeurde het dat hij 's nachts wakker schoot met het angstzweet op 't lichaam.

Kom, kom, Hassels, inbeelding, kinderachtigheid, zijt ge dan geen man?...

Een man?... dat was hij, of, ten minste, dat wilde hij zijn.

Maar!...

't Was toch geen toeval, dat hij een koude rilling door 't lijf voelde gaan telkens als hij op den weg nabij zijn hoeve een politiemuts of een gendarme ontwaarde.

't Was toch geen toeval, dat het onrustwekkend in zijn ooren klonk, telkens als men in zijn tegenwoordigheid van de ramp op het Valkenhof gewaagde. Of scheen het hem niet, dat, wanneer daarvan sprake was, men hem van ter zijde beloerde? Dit laatste was enkel louter inbeelding; maar waarom beeldde hij zich dat in?

Wanneer hem dergelijke gedachten overvielen, trachtte hij zich te verstrooien en ging het veld in, om zijn akkers in oogenschouw te nemen.

Ook daar wachtte hem teleurstelling.

De akkers der andere boeren stonden reeds schoon, op de zijne kwam bijna niets uit.

En dan werd hij nog boozer, dan drongen die stemmen van zijn geweten nog heviger naar boven.

Och, 't was zeer eenvoudig: zonder Gods zegen gedijt niets.

Zoo kwam de zomer.

(*Wordt vervolgd.*)

Hoe Oskar van Scheppe een blauwtje liep.
Humoreske.

‘Neen, maar tante!’

‘Geen maren, kindlief. Ik zeg het en houd het vol, wat ik u daar zooeven zei: in onzen tijd waren de jonge meisjes lang zoo kieskeurig niet als nu. En wat was het gevolg? Dat ze veel vroeger trouwden. Gij zijt nu al twee en twintig, een leeftijd, waarop men best een man gelukkig maken kan.’

‘Maar tante, dat hoop ik een paar jaren later ook nog te kunnen.’

Zij, die zoo antwoordde, was een schalke brunette, wie de levenslust uit de donkere kijkers straalde en wier frissche blos de stadslucht maar niet vermocht te verbleeken.

Justine was geen romanheldin, dus geen volmaakte schoonheid: haar neus kon misschien iets langer, haar gelaat iets meer ovaal geweest zijn; maar, zooals zij daar nu zat, achteloos geleund in den donkerrooden stoel, waartegen haar eenvoudig ‘linon’ kleedje zoo geestig afstak, scheen zij de levende bevestiging van hare zooeven geuite bewering. Wat haar echter in menig oog zoo beminnelijk maakte, was een volslagen afwezigheid van gemaaktheid, zoodat haar vroolijk lachen en bevallige gebaren des te meer aantrokken, wijl ze geene verdenking wekten van bestudeerd te zijn.

Tegenover haar, dicht bij het venster, om het laatste licht der zon nog op te vangen, werkte tante Sleutelkamp aan eene sprei, eindeloos als 't Stine toescheen, want sinds zij hier was, zag zij telkens nieuwe blokjes en sterretjes onder de vlugge vingers van tante te voorschijn komen. Blijde de muffe stad te ontsnappen en bij tante eenige weken in het vriendelijke dorp met de lieve omstreken door te brengen, had Stine met beide handen haar uitnoodiging aangenomen.

Zij was reeds een veertien dagen hier en genoot volop van de wandelingen, die zij met een kennisje en soms alleen ondernam. Tante bleef liever thuis: zij had de streek al zooveel keeren bezien en begreep maar niet wat nichtje toch voor moois zag in een rij boomen aan den kant van een beekje (een vieze, drabbige sloot noemde zij het en een schande voor de gemeente) of in een eenzaam berkenlaantje, waarin de zonnestralen, schuins tusschen de stammen, op het pad vielen, zoodat zij altijd over de stronken en wortels struikelde. Zij las liever ‘De moordenaars van Venetië’ of ‘Het drama in de onderaardsche kapel,’ of ‘Elvira, de grootmoedige weduwe.’

Vooral het laatste was haar lievelingsboek, omdat zij vond dat de heldin wel eenigszins op haar geleek. Een rijke weduwe - dat was zij - met een arm nichtje - dat was Stine - die op edelaardige wijze afstand deed van de genegenheid van een schatrijken baron - dat klopte minder, (zij had nooit andere liefdesbetuigingen dan van den overleden Sleutelkamp ondervonden) - ter wille van het nichtje, wijl zij gemerkt heeft, dat het nichtje ‘doodelijk’ op den baron was; - zoover was het tusschen Oskar en Stine niet, maar dat zou wel komen. De weduwe maakt het nichtje rijk, - dat zou zij doen, indien Stine met Van Scheppe trouwde - en zegent het jonge paar in, hoewel met bloedend hart, - dat zou haar lichaamsdeel op dien dag ook niet doen. Op haren leeftijd!

Oskar dat was een man naar haar hart, precies het evenbeeld van een harer gelief koosde boekhelden; dat ravenzwarte haar, dat zoo

DE MOEDERMAAGD IN GEBED,
naar de schilderij van Sassoferrato (Giovanni Battista Salvi) in de National Gallery te Londen.

VERSIERING VOOR DE MEIMAAND,
naar de schilderij van Jeanne Rongier.

artistiek langs zijn hooggewelfd voorhoofd golfde; dat vonkenschietend oog en die prachtig schitterende tandenrij; die ranke lichaamsbouw... Neen, bij dat laatste hield echter de vergelijking op, want Oskar had, jammer genoeg, aanleiding tot corpulentie, en het dikke buikje was allerminst romantisch. Maar dat zou later wel weggaan, want eenmaal getrouwd en bezadigd huisvader, zou hij vanzelf de bezoeken aan zijn ‘bierkneip’, - waartoe hij tot nu slechts door verveling gedwongen werd - staken.

Zij bereed nu weer haar stokpaardje, en Justine, die de gewone schermutseling voorzag, zette zich in postuur, om de zijdelingsche steken of directe aanvallen zoo goed mogelijk af te weren.

‘Gij wilt, geloot ik, absoluut hebben, dat ik met hem trouw, tante. Iemand, die al de eigenschappen heeft, waarmee gij hem toerust, had toch wel vroeger een huwelijk kunnen doen,’ zoo opende Stine het vuur, want zij wilde een duidelijke verklaring hebben, waarom tante maar altijd den lof van dien Scheppe op alle wijzen en in alle toonaarden voor haar zong.

‘Gij zoudt slechter kunnen doen, kindlief,’ antwoordde zij. ‘Hier zijn zoo weinig aardige meisjes, en sinds jaren zocht hij naar een ziel, die de zijne begrijpen kan. Maar nu hij u gezien heeft,’ - hier daalde tantes stem tot een geheimzinnig fluisteren - ‘gelooft hij, dat hij den schat, waarnaar hij zoo vurig verlangde, ontdekt heeft.’

‘Wat een eer voor mij,’ lachte Stine.

‘Ja zeker, kind, en wat ziet hij er niet goed uit; want zoo piepjong is hij niet meer en dat heeft zijn voordeel, want gij weet: *Il n'y a qu'un homme de quarante, qui sait aimer une femme*. (Tante had dat gezegde van Scribe ergens gelezen en sinds dien tijd zocht zij het overal te pas te brengen, 't veranderende en omdraaiende naar haar zin). ‘En wat is zijn haar niet zwart en hebt gij niet opgelet hoe helderwit zijne tanden zijn.’

‘Zou 't geen pruik en geen valsch gebit zijn?’ waagde Stine er tegen in te brengen; ‘men kan die tegenwoordig zoo prachtig krijgen.’

‘Wat eene veronderstelling! Neen, daarvoor ken ik hem te goed. Hij zelf heeft mij meer dan eens verzekerd, dat hij een afschuw van die dingen had, en wanneer zijn haar zou uitvallen, zich niet zou schamen dit aan de wereld te toonen. Maar wat ik u zeggen wilde is, dat....’

Tante wist niet goed, hoe zij 't zou aanleggen, en in plaats van den prachtigen zin, dien ze reeds had klaargemaakt voor de gelegenheid, zei ze eenvoudig: ‘Gij hebt zeker al lang gemerkt, waarom hij hier zoo dikwijls komt?’

Ja, dat had Stine al lang, maar zij veinsde natuurlijk de grootste onwetendheid.

‘Dat verwondert mij, enfin.... Van Scheppe heeft mij gevraagd, een goed woordje voor hem te willen doen, en mij opgedragen je te zeggen, dat hij zelf den uitslag van zijn verzoek over een week komt vernemen, en dat 't van u zal afhangen, of hij in den hoogsten hemel van geluk opgevoerd of in den diepsten afgrond der ellende gestort zal worden. Zijn eigen woorden, kind. Denk er dus over na. Vervul zijn wensch, dan doet gij mij het grootste genoegen, en voor de toekomst zal ik zorgen.’

Zij stond op en verliet de kamer om in het aangrenzende vertrek het licht op te steken.

Stine zuchtte. Dat was nu de tweede keer dat zij ten huwelijk gevraagd werd, maar door hen, die zij niet in het minste aangemoedigd had, wier tred, in de verte vernomen, haar hart niet sneller deed kloppen, wier woord haar geen blos op de wangen joeg. Oskar!.... een modepop, met zwart vettig haar en een onuitstaanbaren krul op zijn

voorhoofd; met een dommen, zelfingenomen glimlach om den nietszeggenden mond; die over mets sprak dan het ijselijk mooie weer en de goddelijke champagne. Maar... 't was eene goede partij en moedertje zou uit de zorgen zijn en bij haar komen inwonen en broer Pieter van dat nare kantoor afgaan en voor dokter kunnen studeeren. 't Was wel een doodgoede man en misschien zou zij naderhand wel aan hem gewennen. De broer van haar vriendin sprak zich toch ook niet uit en wellicht verbeeldde zij zich maar, dat die haar aardig vond. ‘Nu, ik zal afwachten,’ was de slotsom harer gepeinzen, ‘ik heb een week voor mij en dan behoef ik pas een besluit te nemen.’

Onder het eten werd het voorafgegane gesprek niet meer aangeroerd. Aan het dessert bracht de meid een briefje binnen, waaruit twee plaatskaartjes voor de avondvoorstelling van het paardenspel vielen.

‘Die goede Oskar,’ zeide tante met een veelbeteekenenden blik in de richting van Stine, die niets zag en doodbedaard haar appel verder schilde. ‘Hij is vanavond verhinderd zelf mee te gaan en stuurt ons nu twee plaatsen voor den circus. Een charmante man. Maak dat gij klaar zijt, want het begint over een half uur.’

Het was stampvol in den circus, waar men vol verwachting uitzag naar het feestnummer, de *clou* der voorstelling. Naar de clowns met de afgezaagde moppen hoorde men niet eens; ja zelfs aan senorita Palmyra, die anders haar vlugge wendingen en sierlijke luchtsprongen op het ongezadeld ros onder daverend gejuich verrichtte, schonk men slechts ten halve aandacht. Men zag in spanning uit naar het slot: ‘Mazeppa, of de wilde jacht der ongetemde prairie-paarden,’ zooals op het aanplakbiljet in reuzenletters vermeld stond.

Achter den voorhang hoort men gesnuif en ongeduldig getrappel. De directeur, met de rijzweep in de hand, staat midden in de arena, fluit en springt dan over den rand om de wild aanstormende paarden ruimte te laten. Daar komen ze: vier, acht, tien.... maar wat is dit? Wie is dat, die op het elfde zit, neen, dat is te mooi gezegd, hangt is het woord - de beenen langs het lijf van het paard bemmelend; de handen, waarvan een nog een lief bouquet vasthoudt, krampachtig om den nek gekromd, het hoofd, trillend bij elken schok, slap op zij hangend. Is het Mazeppa?.... Maar zoo'n costuum? *gris-perle* fantasiejasje en bruine flambard en dan die ruiker? Maar natuurlijk is het August de Domme! Wat kan een clown toch allerkomiekst iemand, die in doodsangst voor het eerst op een paard zit, nadoen. En dat geroep om hulp? Onnavolgbaar. En het publiek klapt als dol in de handen.

‘Gut, tante, het is Oskar,’ kan Stine eindelijk uitbrengen, want zij stikt van het lachen, ‘hoe komt die daarop?’

‘Menschen, helpt hem, het is mijnheer Van Scheppe,’ jammert tante Sleutelkamp opstaande, want nu herkent zij ook in dien ongelukkigen ridder den pretendent van haar nichtje.

Groote goden, wat een schouwspel! Zijn hoed vliegt door het wilde rennen af en wat gaat daar mee? Ontzetting!.... Het ravenzwarte haar met de artistieke lok er bij, en een gladde, lichtrose schedel, waarop groote zweetdroppels parelen, glimt te voorschijn. De directeur, van het lachen eerst onmachtig iets te doen, schiet eindelijk toe. Te laat! De rossinante heeft Oskar onzacht neergeworpen, en bij den smak valt hem iets uit den open mond. Een der stalknechts vliegt toe en reikt den ongelukkige zijn.... helderwitte, schitterende tandenrij over. Men neemt hem op, loopen kan de geradbraakte stumper niet meer, en draagt hem uit het strijdperk. Nu begint men achter de waarheid te komen, vooral bij het opstaan en hulp roepen van mevrouw Sleutelkamp. Wat had eene eerzame weduwe met een circusman te maken?

Ja, waarachtig, het is Van Scheppe, en een vreeselijk gelach stijgt op ten koste van den *vieux beau*, algemeen in het dorp bekend en zoo dikwijls bespot.

Maar nu verschijnt de echte Mazeppa aan het paard gebonden, en weldra is men in de wilde, opwindende jacht, die nu volgen gaat, het geheele drama, ten minste voor het oogenblik, vergeten.

Tante en Stine gingen alleen naar huis, beiden in zeer verschillende gemoedsstemming. De eene, woedend op Oskar, waardoor zij al dien tijd voor den gek is gehouden, maar tevens treurig door het verliezen van een schoonen droom; de andere, blij van den lastigen indringer ontslagen te zijn en inwendig vroolijk over het droevige figuur, dat hij maakte.

Den volgenden dag kwam een brief aan tante, waarin Oskar haar omstandig vertelde hoe hij, door liefde gedreven, zijn zaken zoo spoedig mogelijk had afgemaakt, om des te eerder, nog vóór het einde der voorstelling, de dames zijn opwachting te kunnen maken. Door de stallen binnengekomen, vond hij den ingang versperd door een rij paarden. Aan den anderen kant was echter een deurtje, dat toegang tot den circus gaf, maar om daar te komen moest hij over de ruggen der paarden klimmen, die, dicht tegen elkaar gedrukt, vier aan vier stonden.

Hij aarzelde niet; zijn hart trok naar het voorwerp zijner min, en de stalknecht verzekerde dat het tijd genoeg was om de gevaarlijke klimpartij te wagen. Ik was op het middelste, schreef hij, toen er gefloten werd en de paarden in galop in den circus stormden. Gij weet het vervolg; maar ik ben overtuigd, dat de genegenheid van mejuffrouw Justine Tooren niet door dit voorval van gisterenavond bekoeld is geworden. Juist daardoor zal zij toonen, dat hare liefde tot mij, Oskar van Scheppe, op hechte grondslagen is gebouwd.'

Tante, zonder tijd te verliezen, schreef terug, dat zij, mevrouw de weduwe Sleutelkamp, verzocht, in het vervolg verschoond te blijven van zijn bezoeken, en dat haar nichtje, mejuffrouw Justine van Tooren, haar had opgedragen, hem, den heer Van Scheppe, te melden, dat zij zijn aanzoek, hoe vereerend ook, tot haar groote spijt moest afslaan.

Ik heb niet gehoord of dit bericht zijn genezing heeft tegengehouden, wel, dat hij, na verloop van eenigen tijd, voorgoed afscheid van het dorp nam en nooit meer daarin is teruggezien.

Justine is later met den broer van hare vriendin getrouwd, en, einde goed, alles goed, broer Pieter werd door tante Sleutelkamp (wier gedachtenis - zij is nu ter ziele - in zegening blijft) in staat gesteld voor dokter te studeeren.

Nog menigmaal lachen zij om de dwaze geschiedenis van Oskar, die voortaan altijd door hen 'Mazeppa' wordt genoemd.

J. van Hogge.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

V.
Verder verblijf in Luik. - Van Luik naar Rochefort.

Langs verschillende wegen kan men de citadel bereiken, 't zij langs twee steile straten, de *rue Pierreuse* of de *rue Montagne St. Walburge;* 't zij langs twee trappen van meer dan 400 treden. Wij kozen deze laatste en staken daartoe de *Place du Marché*

over, een vriendelijk, lommerrijk plein, op en top ouderwetsch, waar zelfs de pomp niet ontbreekt, en liepen de *rue Hors-Chateau* in, waar de bovenbedoelde trappen om zoo te zeggen uitmonden. Hier mag men wel zeggen: 't is een toer, om der op te komen, 't gaat zoo'n gezicht ver naar boven. Gelukkig heeft men om de tien treden een portaaltje aangebracht en hier en daar zelfs een bankje, waar men eens kan uitrusten. Hijgend en blazend, maar niet al te zeer vermoeid komen wij eindelijk dan ook boven, bestijgen nu nog een nauw pad, dat ons al hooger voert en marcheeren eindelijk over de droge fortgracht de poort binnen, waar wij ons aanbieden aan den sergeant van de wacht. Deze geeft ons een lansier als geleider mede en nu zien wij de soldatenkamers, de magazijnen, de ‘bomvrije privaten’ (fijn uitgevonden in tijd van oorlog voor vreesachtige soldaten) en wat dies meer zij. Ook blikken wij in een diepen put, die naar een onderaardsche gang voert, welke onder de rivier doorloopt; bewonderen het dynamiethuisje; bezichtigen de bres, in '30 door de Hollanders geschoten, en beklimmen eindelijk een der bastions, vanwaar wij het schoonste gezicht op de stad hebben. Ja, nu wordt het ons duidelijk, dat Luik een van de liefst, volgens velen zelfs *de* liefst gelegen stad van België is. Onze blik omvat hier het geheele deel van het Maasdal, waarin de plaats gelegen

is; hoog over de tallooze torens heen zien wij de bergen aan den anderen oever; diep aan onze voeten kronkelt de Maas, en als een mierennest wriemelt de stad laag beneden ons. Naar het Noorden reikt de blik tot aan den St.-Pietersberg en de vlakten van Limburg, naar het Zuiden dwaalt hij af in het bergland der Ardennen, en naar alle kanten is het uitzicht even schoon en verrukkelijk, vooral op dit oogenblik, nu in het Noorden nog de onweersbui hangt, die zooeven is overgedreven, terwijl aan de andere zijde het smettelooze blauw en de stralende zon daarmede contrast maakten.

Lang genoten wij van dit overheerlijke tooneel, dat zelfs den grootsten kniesoor met de geheele wereld moet verzoenen, en toen wij het fort weer verlieten, namen wij van onzen lansier afscheid als van een oud vriend, en als hij dien avond niet vroolijk heeft doorgebracht, heeft dat zeker niet aan ons gelegen. Wij scharrelden, ik zou bijna zeggen, wij tuimelden nu weer onze vierhonderd treden af en liepen opnieuw de stad in, om nog het een en ander te bezichtigen.

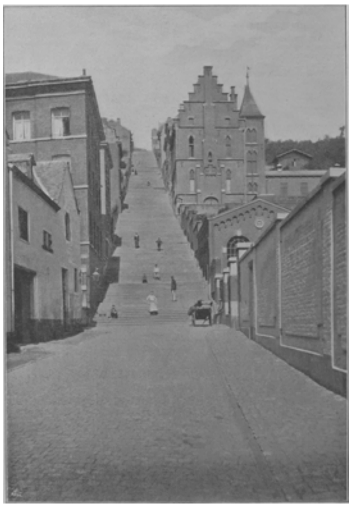

LUIK. - Gezicht op de straat Montagne Ste Walburge.

Ons eerste bezoek was gewijd aan de kerk St. Jacques. Ieder maal als wij een van die middeleeuwsche kathedralen binnentreden, bevangt ons een gevoel van eerbied en bewondering. Telkens bezichtigen wij met onverflauwde belangstelling de bogen en gewelven, de pijlers en zuilen, die zoo licht en rank en toch zoo onwrikbaar sterk ten hemel rijzen, en ons een beeld voor oogen tooveren van het geheele geestelijk lichaam der katholieke Kerk, in zijn onverminderde kracht en schoonheid.

De St. Jacques in Luik werd reeds gewijd in 1030, maar de tegenwoordige kerk dateert van 1538 en dus uit het allerlaatste tijdperk der Gothiek. Niet alleen is het gebouw een der schoonste religieuze monumenten in België, maar tevens is het een der meest volmaakte typen van den laat-Gothischen stijl in geheel Europa. Al de rijkdom van dezen stijl is hier tentoongespreid. De beschilderde en gebeeldhouwde gewelven en ribben, waar de Renaissance reeds den hoofdtoon voert; de kolossale, prachtige ramen van het transept en het koor; het fraaie triforium, dat zich over de bogen van het schip uitstrekt; de sierlijke pijlers en arcaden wekken om strijd de bewondering van den bezoeker; en zijn de afmetingen van de kathedraal ook vrij bescheiden (80 bij 30 M.), het geheele monument maakt (geheel voltooid als het daar staat) van binnen en van buiten den diepsten indruk. Jammer, dat de toren en het portaal niet in de omgeving passen, als zijnde de toren nog een overblijfsel uit den Romaanschen tijd en de ingang een later bijvoegsel in zuiver Renaissancestijl.

Na St. Jacques bezochten wij nog de kathedraal St. Paul.

Heerlijk is ook dit gebouw van buiten en van binnen. Reeds in 968 gesticht, werd het tegenwoordige koor gebouwd in 1280, terwijl het schip en verdere gedeelten eerst in 1528 werden voltooid. De gewelven zijn dan ook bedekt met arabesken in den stijl der Renaissance, en in de verdere versiering der kerk voeren Gothiek en Renaissance om beurten den boventoon. Een prachtige preekstoel van Geefs (1844), fraaie koorstoelen en rijk beschilderd glazen zijn vooral opmerkelijk in deze kerk, die overigens nog vele andere merkwaardige kunstwerken bevat, o.a. in de schatkamer een beeld van St. George in geëmailleerd goud, dat aan de stad geschonken werd door Karel den Stoute, als een soort pleister op de wond, in 1468 door de plundering geslagen.

't Werd nu echter zoetjes aan tijd, om onze reis te vervolgen. Wij namen dus den terugweg naar ons hotel, betaalden de rekening en wandelden naar de statie der Guillemins, vanwaar wij met den trein van 17 uur-zooveel (België heeft de spoorklok van 24 uren) naar Rochefort vertrokken.

De spoortrein volgt hier bijna geheel het dal van de Ourthe.

Een heerlijk riviertje, lieve lezer!

Het eerste eind van Luik af is tamelijk breed en diep, zoodat eenige scheepvaart er nog mogelijk is; maar verder stroomop wordt het vroolijke ding smal en kronkelt met allerlei bochten als een slang door de bergen, nu eens tamelijk kalm en bedaard, dan weer driftig en wild, als het in zijn loop wordt gestoord door eene ondiepte, die een kleine stroomversnelling veroorzaakt.

Iets lieflijkers dan het dal van de Ourthe in de nabijheid van Luik kan men zich niet voorstellen; de omgeving van Leuven of van Maastricht valt er bij in het niet.

Heerlijk bovenal is de omgeving van de dorpjes Tilff en Esneux. Een genot moet het zijn, hier in den zomer eenigen tijd door te brengen; te dwalen over de bergen en door de bosschen, telkens verrast door nieuwe vergezichten; te roeien en te visschen in de verlokkelijke rivier of in het water een verfrisschend bad te nemen; of wel in zalig nietsdoen in een schommelstoel op het terras van 't een of ander hotel met een boek den tijd door te brengen, met geheel Gods schoone schepping als een schilderij aan zijne voeten. Geen wonder, dat deze plaatsjes een gelief koosd uitspanmngsoord zijn voor de Luikenaars en dat er in het goede seizoen geen gebrek is aan vreemdelingen.

Wij passeerden dan al deze schoone streken. Het dal is gewoonlijk zoo nauw, dat wij bijna altijd vlak langs het riviertje voortstoomen. Hier en daar steekt de trein, (die gedwongen wordt alle kronkelingen van het stroompje te volgen) het water over of boort door een tunnel door de bergen, om den weg eenigszins te korten; maar wat er gebeurt, telkens zien wij iets nieuws, dat onze blikken trekt, en 't een is al vroolijker dan het ander.

Nu eens is het de ruïne van een oud kasteel; dan weer dichtbegroeide hellingen; vervolgens een klein, vriendelijk vlek, waarvan de huizen als tirailleurs verspreid zijn en evengoed aan den grond vastgegroeid schijnen als de bosschen zelf, die hen omgeven.

Het tooneel verandert echter weldra.

Bij Poulseur verdwijnen de dichtbegroeide bergen, om plaats te maken voor kale en woeste steenklompen, die echter niet doodsch of verlaten zijn. Hier toch vindt men hoofdzakelijk de steengroeven, waaruit men den blauwen steen van de Ourthe, bij ons gemeenlijk hardsteen genaamd, te voorschijn haalt. Geheele hoopen bewerkte en onbewerkte steenen, benevens kleine bergen van de welbekende straatsteenen

liggen aan den voet der rotsen zelf opgestapeld. Hier en daar verdwijnen menschen op eene geheimzinnige manier in den grond, om ergens anders op dezelfde geheimzinnige wijze uit een nauw gat weer te voorschijn te komen; terwijl anderen, langs hooge ladders klauterende, den steilen wand schijnen te bestormen en met houweelen den vijand woedend aanvallen - eene levende illustratie van het vogeltje op den diamanten berg.

Onze oogen worden nu getrokken door de ruïnen van een overoud kasteel, helaas, door het wroeten in de ingewanden der rots bijna geheel vernield. Dat is het kasteel Montfort.

Komt u die naam ook niet bekend voor? Eilieve, denk maar eens even aan de historie van de vier Heemskinderen, waarvan Alberdingk Thijm zaliger ons zoo smakelijk verteld heeft. Lees nog maar eens na wat daar staat van Reinout en zijn drie broeders en van het fiere ros Bayard en van keizer Karel en zijn zoon Lodewijk en den toevenaar Merlyn en

zooveel andere bekende figuren. Gij kunt u dan best voorstellen, dat het gezicht van deze verweerde steenklompen aangename herinneringen opwekte.

De steengroeven volgen elkaar nu bijna doorloopend op. Wij passeeren Rivage, waar de spoorweg naar Luxemburg het dal van de Amblève volgt; Hamoir met fraaie omstreken; Bomal met al wat schoon is en kwamen eindelijk in Barvaux.

Tot hiertoe is de spoorweg steeds getrouw gebleven aan de Ourthe en heeft toegegeven aan al hare grillen en kuren. Hier echter maakt het riviertje het al te bont. Met een wijden boog wijkt het naar het Westen af, en de ijzeren weg, de kans schoon ziende, vraagt scheiding van tafel en bed en vervolgt, recht op het doel af, zijn eigen pad. Bij Melreux buigt de trouwelooze rivier zich weer naar haar vroegeren makker, als wilde zij berouwvol boete doen, maar deze steekt haar met een ijzeren brug over, laat haar in waarheid links liggen, en zonder zich verder om haar te bekommeren, brengt hij ons in Jemelle, waar wij moeten overstappen om Rochefort te bereiken. In plaats echter van een goed uur op den aansluitenden trein te wachten, stappen wij liever in een der omnibussen, die hier gereed staan en arriveeren een goed kwartier later in het hotel l'Etoile, midden in de stad gelegen.

Het was ongeveer halftwintig, toen wij daar afstapten, en zoodra wij dan ook met de gewone formule: *une chambre à deux lits* zekerheid voor den nacht hadden, versterkten wij den inwendigen mensch met wat later op de rekening als een ‘sandwich’ werd aangeduid, verfrischten ons met een hartig potje bier - hier ‘bock’ geheeten - en stapten daarna de stad eens in.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Onder de beuken. -

Het is nu zoo wat de tijd dat de beuken in bloei staan en wij hun breede twijgen behangen zien met de weelderige trossen der groengele katjes, elk bestaande uit een twintigtal zilverkleurige, fijnbehaarde bloempjes.

De beuk behoort tot de mooiste en meest verspreide van onze vaderlandsche loofboomen, en hetzij men hem in lentedos ziet prijken, hetzij in zijn goudgelen herfsttooi ziet pralen, altijd maakt hij in onze bosschen of parken een prachtig figuur. Dat dankt hij vooral aan zijn vorstelijk breede bladerkroon, die soms wel vijf en twintig, ja dertig meter hoog wordt, als de boom maar tijd van leven heeft, wat gewoonlijk nogal het geval is, daar beuken van honderd- of honderdtwintigjarigen leeftijd geen zeldzaamheid zijn, en er zelfs verschillende exemplaren van drie of vier eeuwen zijn aan te wijzen. Daarbij heeft hij niet, zooals wij, arme stervelingen, te klagen over de gebreken van den ouden dag, maar wordt bij het klimmen der jaren hoe langer hoe forscher en schooner. Zijn gladde stam moge al van bruinachtig groen zachtjes aan aschgrauw worden, hij vertoont geen zweem van rimpels, maar blijft tot in hoogen ouderdom glad.

Waarschijnlijk door de frissche pracht van zoo'n mooien ouden beuk aangetrokken, heeft de 74jarige Duitsche schilder Wilhelm Amberg - na Adolf Wenzel de nestor van de Berlijnsche kunstenaarswereld - een groep van die boomen op het doek

gebracht en bewijst daardoor dat zijn talent met den machtigen beuk de altijd frissche en jeugdige levenskracht gemeen heeft.

Wat een werking zit er in het landschap, met wat een zekeren blik zijn de twee meisjesgestalten daar als behaaglijke afwisseling en rustpunt midden in geplaatst!

LUIK. - Gezicht op de kerk St. Jacques.

Het tafereel was een der aantrekkelijkste sieraden van de jongste groote kunsttentoonstelling van Berlijn en stelde er het werk van menigen jongen kunstbroeder in de schaduw.

De Moedermaagd in gebed. -

Ter gelegenheid der Meimaand bieden wij den vromen en kunstminnenden lezer weer een beeld der Moedermaagd aan van een der meesters der christelijke kunst, een Madonna in gebed van Sassoferrato, een der kostelijkste juweeltjes van de beroemde verzameling Italianen in de *National Gallery* te Londen.

De eigenlijke naam van den vermaarden schilder is Giovanni Battista Salvi, maar zooals het met meer zijner kunstbroeders uit dat tijdperk gaat, wordt hij naar zijn geboorteplaats, het dorpje Sassoferrato bij Urbino, gewoonlijk met dien naam aangeduid.

Ofschoon een der laatste van de roemvolle rij der Italiaansche meesters, onderscheidt hij zich door groote oorspronkelijkheid, wat echter niet belet dat hij zich toch aansloot bij de school der *Carracchesci,* dat is der volgelingen van Carracci, die zelf al op een afhellend pad waren en de minder zelfstandige kunstenaars daarop met zich meesleepten.

Er is in Salvi's werk veel van het afgeleefde en weekelijke, dat min of meer de Carracchesci kenmerkt Maar hij had toch deze verdienste, dat hij de dwaasheid inzag van tijdgenooten tot gidsen te nemen en hij zich, in tegenstelling met zijn kunstbroeders, bij voorkeur tot de groote meesters - Rafael en zelfs Perugino - wendde om voorbeelden en ingeving.

Dit was het behoud van zijn kunst en behoedde hem voor het ziekelijk sentimenteele, dat zoo menigmaal de schilderijen van zijn Florentijnschen tijdgenoot Carlo Dolci eigen is. Wat meer is, hij bereikte daardoor in zijn schilderijen een waardigheid, een oordeelkundige zelfbeperking, een zuiverheid van natuurlijken smaak, een eenvoud en ongemaaktheid, die hem gegronde aanspraken geven op een onsterfelijken naam. Zijn geliefkoosde onderwerpen zijn de Moedermaagd met het goddelijk Kind en de Moedermaagd in gebed.

Van beide bestaat een goed exemplaar in de bovengenoemde verzameling, en van het laatstgenoemde bieden wij in dit nummer een houtsnee, die treffend de zachtheid en eenvoud van het oorspronkelijke weergeeft te gelijk met dien schijn van

oppervlakkige hardheid, die er ondanks de bekoorlijke teerheid van penseel niet in te loochenen valt.

Over het algemeen zijn Salvi's koppen krachtiger en kloeker dan zijn grooter composities; want hij heeft ook andere schilderijen gemaakt en wel van den meest uiteenloopenden omvang. Zoo is zijn schilderij van den Rozenkrans, die hij vervaardigde voor de kerk Santa Sabina, een van de kleinste in Rome, terwijl hij voor de kathedraal van Montefiascone een altaarstuk schilderde van kolossale afmetingen.

Wat daarvan zij, onze lezers zullen in dit nummer met belangstelling en bewondering zijn Moedermaagd in gebed beschouwen, die door haar lieftallige ingetogenheid wel geschikt is, in ons een rechte Meimaandstemming op te wekken.

Versiering voor de Meimaand. -

Het is de eerste dag der heerlijke Mariamaand. Nu moet het beeld der Moedermaagd prijken in den rijksten tooi van frissche voorjaarsbloemen, door den gouden gloed van het waslicht overstraald. De zusters zijn al van den vroegen morgen in de weer om uit kloostertuin en broeikas het mooiste voor den dag te brengen om er het Maria-altaar in de kapel mee te versieren. Het altaar gaat al schuil onder een kleurige en geurige bloemenpracht, waaruit de lelies haar blanke kelken hoog opheffen als fier op de reinheid, die ze tot zinnebeeld maakt der Onbevlekte; en nog komt een der zusters met nieuwen voorraad aandragen.

Haar gezellinnen zijn intusschen al bezig de kaarsen op te steken; want als straks de zusters in de kapel komen, moet het beeld der lieve Moedermaagd haar in vollen gloed en luister tegenstralen.

[Nummer 6]

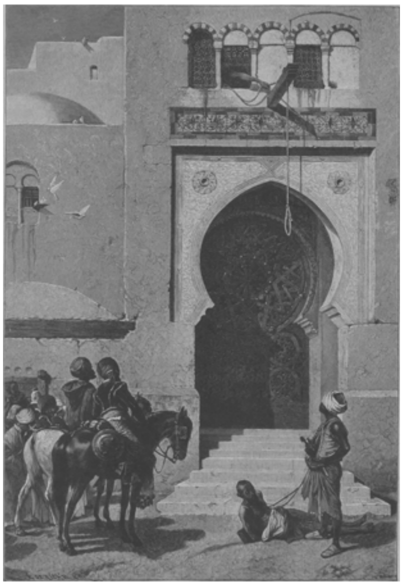

EEN TERECHTSTELLING IN GRANADA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN T. LYBAERT.

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.
(*Vervolg*.)

Hassels' velden stonden schraal. 't Was een bijzonder slecht jaar, maar het 't scheen of het voor hem nog slechter was dan voor de anderen.

Was het toeval, of was daar Gods hand niet in te bespeuren?....

En zoo gebeurde het dat Hassels de toekomst met achterdocht begon in te zien. Hij was wel rijk, maar al zijn geld had hij, om zijn domme wraakzucht te voldoen, aan land koopen besteed. Hij bezat veel grond, maar wat baatte het hem, indien er niets opkwam? Hij had op dien oogst gerekend, om weer klinkende munt in zijnen beugel te brengen.

De mensch wikt, maar God beschikt; Hassels was het vergeten, of beter, hij had het nooit willen weten. De hoeve, die hij bewoonde, had hij sinds de laatste maanden aanzienlijk laten vergrooten en vernieuwen, maar de onkosten waren niet gedekt; hij zou die moeten betalen, wanneer de oogst binnen was. En nu was deze binnen. Maar weinig was het, bitter weinig, en dan nog mislukt al wat hij in zijne schuren bracht. En tot overmaat van ramp kwam de plaag onder zijne beesten en één voor één, in acht dagen tijd, waren ze alle gestorven. Zijne schulden intusschen waren dringend, in October moest hij betalen en 't was reeds September.

Zou hij dan moeten doorgaan voor een armen boer? Zijn huis, zijn akkers zien verkoopen, om de schulden te dekken, en hij, de hoogmoedige pachter, zich laten blootstellen aan den spot en den hoon van anderen?

‘Neen! bij den duivel, dat zal niet!’

Daar was hij te trotsch en ook te slim voor. Want Hassels was loos en doortrapt als een vos. Hij zou zich wel uit dien strik weten te wringen. Hij wist wel hoe zich te redden en waarin het redmiddel bestond.

Hij was nog niet vergeten wat hij omtrent den brand van 't Valkenhof reeds lang te voren had laten rondstrooien. Dat middel zou hij ook wel te zijnen voordeele kunnen gebruiken. 't Viel hem eerst wel wat hard, maar zijn geluk, zijn rijkdom hingen er van af.

En langzamerhand kwam die gedachte hem niet alleen natuurlijk, maar zelfs noodzakelijk voor. Doch er dienden voorzorgen genomen. Gedurende een paar weken scharrelde hij al het geld bijeen dat hij hier of daar bezat, maakte groote onkosten, gaf veel uit, toonde zich vrijgevig, kortom, speelde den Croesus.

Dan begaf hij zich naar den zetel der verzekeringmaatschappij, om op den gestelden dag zijn verzekeringsgeld te storten; want, viel er iets vóór deze betaling voor, dan zou hij niet voor geheel zijn hoeve, noch den oogst, dien hij ver boven de waarde verzekerd had, schadeloos gesteld worden. Doch na deze betaling was hij zeker, dat hij alles dubbel en dik zou terug ontvangen.

Nu hij die maatregelen genomen had, wachtte hij nog op een gunstig oogenblik, om zijn plan ten uitvoer te brengen.

Hij was voorbereid, hij kon vooruit, maar hij aarzelde nog; het scheen hem, of er iets zou voorvallen dat hem nog meer in de hand zou werken, dat tevens zijne wraakzucht zou dienen. Want Geert was voor hem nog meer dan te voren een doorn

in het oog en hij had er reeds over nagedacht, uit de woorden van wraakzucht, welke deze tegen hem geuit had, voordeel te trekken.

En God laat soms toe dat het kwaad zegepraalt, maar die zege is van korten duur!

X.

Geert had goed nieuws ontvangen.

Hij had bericht gekregen dat de heer, over wien hij reeds met Maria gesproken had, thans vast besloten had de hoeve te laten opbouwen en ze, na overeenkomst, aan Geert tegen matigen huurprijs te verpachten.

't Was in den namiddag dat hij dit nieuws ontvangen had, en hij besloot 's avonds nog naar Maria te gaan, om haar die blijde mare mee te deelen. Blijgemoed verliet hij de hoeve van den boer, waar hij inwoonde, en begaf zich op weg. Geerts gemoed liep over van vreugde en zaligheid. 't Was hem of dit kleine geluk, na zooveel lijden, een genieten meebracht, dat hij sinds lang had moeten derven.

De toekomst was niet zoo donker meer. Wel is waar zag hij nog geen zekere uitkomst in den huidigen verwikkelden toestand, noch ontwaarde hij het klare morgenrood aan het oosten van zijn aanstaand geluk. 't Was nog nacht in zijn hart, maar te midden van den eenigszins ophelderenden nacht, blonk door de opgekruide wolken toch eene ster, zeer ver, zeer ver, maar het was hem reeds genoeg, reeds veel, haar stille flonkering gade te slaan en ze met een blik van dankbare ontroering te mogen aanschouwen.

En al gaande dacht hij na hoe gelukkig ook Maria zou zijn, de bevestiging van wat hij haar eenigen tijd te voren liet vermoeden, uit zijnen mond te vernemen.

En dan, het Valkenhof zou worden opgebouwd; niet een oud-middeleeuwsch slot als vroeger, maar eene prachtige, lachende hoeve, met ruime schuren, waarin de trippelmaat van den dorschvlegel op den dreunenden vloer klinken zou, als een heerlijke muziek van arbeid en tevredenheid. En dan nog.... hij zou alles zoo goed schikken en overleggen dat, wanneer hij er zijne vrouw eens in brengen kon, alles haar tegenlachen zou van vriendelijke huiselijkheid.

Maar wanneer?....

Ja, wanneer zou dat gebeuren?.... Zou die heerlijke dag ooit dagen?....

Dat was eene wolk, die vóór de zooeven nog blinkende ster dreef. Zou Hassels dan toch niet over te halen zijn? Zou Geert hem ook de blijde mare, die hij Maria ging verkondigen, niet meedeelen?....

Misschien zou de hartelooze door klinkende beweegredenen te overreden zijn. Zeker, vroeger kon Geert ook wel op haar invloed bij Hassels rekenen, maar toen sloeg deze er geen acht op. Zouden de tijden misschien veranderd zijn? Of zou hij Hassels nog eens te voet vallen en smeeken?....

Neen! neen! dat mocht niet!....

Was Geert dan vergeten, dat er een breede kuil tusschen hem en Maria's vader lag gedolven? Dat tusschen hen beiden de puinen van het Valkenhof rookten en de geest van zijne zinneloos gestorven moeder zweefde?.... Was hij dit alles niet meer indachtig en herinnerde hij zich misschien die woorden niet meer, die hij uitte, woorden, die om recht riepen bij God?

Was dit alles reeds uitgewischt en kleefde er niets onreins meer op Hassels, om Geert te verhinderen het verleden te laten sluimeren?... Voorzeker, met christelijke liefde had hij aan Hassels al het leed vergeven, dat deze hem berokkend had; maar....

Neen! het mocht niet! ten minste, nu nog niet; de liefde kan veel verduren, zij durft veel bestaan, maar wanneer zij echt is en zuiver, is zij ook voorzichtig en rechtvaardig.

‘God zal daarover wel beschikken,’ dacht Geert.

Dus peinzend en overwegend, was hij tot dicht nabij Maria's woning gekomen.

Vóór hem, in den weg, kwam eene vrouw. Toen zij voorbij Geert trad, herkende hij haar als de bedelares, die hem eens uit Hassels' huis geschopt had zien worden.

‘Goeden avond, Van Hove,’ sprak de bedelares.

‘Goeden avond,’ antwoordde Geert.

Hij dacht een oogenblik na, dat de oude vrouw dikwijls op Hassels' hoeve kwam en hem dus ook wel kon meedeelen, dat Geert daar 's avonds gezien werd. Om dit te verhoeden gaf hij de bedelares een ruime aalmoes, er bijvoegende:

‘Niet aan Hassels zeggen, dat ge mij hier ontmoet hebt, hoor! Hij moet het niet weten.’

‘Geen nood, Van Hove, geen nood, de oude Mie kan zwijgen.’

En zij grinnikte. Toch vond zij de zaak buitengewoon en toen Geert voorbij was, bleef de oude vrouw staan; zij dacht dat er misschien wel iets voorvallen kon, dat aardig zou zijn om bij te wonen, gelijk die andere maal.

Intusschen was Geert voortgegaan en stond op een kleinen afstand van de hoeve stil. Er was licht in Maria's kamer. Bij Hassels niet. Zou hij uit zijn? Kom! 't slechtste wat voorvallen kon, was weggejaagd te worden. En Geert trok zijn stoute schoenen aan. Voorzichtig stapte hij vooruit tot achter de schuur, van waar hij Maria's venster kon bespieden.

Hassels, - o! die man ging zeker met den duivel om, om het te weten - stond achter den anderen hoek van hetzelfde gebouw en loerde op Geert.

Ha! ha! de vogel kwam vanzelve in de klem! Dat was nu de gunstige gelegenheid, waarnaar Hassels zoo lang wachtte. Ha! ha! ha! zoo schoon had hij het niet verwacht; het mocht eene dubbele winst heeten.

Inmiddels had Maria het licht in hare kamer uitgedoofd. Zij wilde nog een oogenblik door het venster naar buiten schouwen, waar de maan zoo heerlijk blonk; en zoo kwam het, dat zij haar vader, stap voor stap, voorzichtig en als vreesde hij gerucht te maken, de schuur zag binnengaan.

Wat ging hij daar verrichten?... Geert bemerkte zij eerst niet. Kort nadien trad haar vader weer even voorzichtig de schuur uit, keek nog even naar binnen en verdween toen in de tegenovergestelde richting der hoeve.

Toen eerst bemerkte Maria Geert, die immer stond te wachten en te luisteren, of hij niet eenig geluid hooren zou. Maar toen ook ontwaarde zij een roode tint, die den ingang der schuur verlichtte.

Zou het brand zijn?...

O God! ja! dat was het!... zij hoorde iets dat kraakte, en een oogenblik nadien brak een hooge, slingerende vlam door het dak.

Maria stond als van de hand Gods geslagen.

Hemel! wat gebeurde er?... Dat vermoeden van vroeger werd wezenlijkheid, die stem, die haar als een vloek in het hart had geklonken, was dus geen leugen?...

Haar vader was een brandstichter!!... En met een gesmoorden gil, als een stervende, stortte zij bewusteloos ten gronde.

Geert, toen hij den brand bemerkte, wist eerst niet wat te doen; een akelig voorgevoel zweepte hem van daar weg, hij vloog het veld in, zinneloos van angst en schrik, zich geen rekenschap gevende van het gevaar, dat zijn geliefde Maria

bedreigde, noch van de hulp, die hij bieden kon; alleen de woorden van wraak, door hem eens geuit, kwamen hem te binnen:

De roode haan was nu ook bij Hassels aan 't kraaien.

En die wreede, bloedige spreuk van het volk brandde op zijne lippen; hij stotterde en liep zwijmelend langs het veldpad, de bedelares niet ontwarend, die langs den weg stond, en tot zichzelven sprekend als een dronkaard:

‘De roode haan!.... Gods wraak!....’

En terwijl Geert vluchtte en Maria bewusteloos op den grond lag, zat Hassels diep in het bosch verscholen, van waar hij tusschen de boomen de roode klaarte zag opkomen, eerst flauw en onduidelijk, dan hevig en gloeiend, totdat hij vlammen zag opstijgen, hooge, kronkelende vlammen, die draaiden en keerden in den rossen rook als verdoemden in de hel.

En er klonk nogmaals iets valsch in zijn hart, als de lach van een duivel, gelijk op dien nacht, toen het Valkenhof afbrandde.

(*Wordt vervolgd*.)

Nederlandsche legenden.

Wanneer men de oostelijke grenzen van ons land overschrijdt en een reisje langs den Rijn maakt, dan verhaalt bijna iedere berg, iedere plek een andere sage, een andere sproke. Een ieder, die Duitschland en den Duitschen Rijn bezocht heeft, kent de Duitsche Rijnlegenden. Deze zijn de meest verspreide van alle Duitsche legenden. De Duitsche dichters hebben

de verspreiding dier legenden menigmaal in de hand gewerkt.

Ook Nederland heeft zijn legenden, zijn sagen, zijn sproken. Maar het volk kent ze niet. Slechts enkele, of beter gezegd weinige zijn een onderwerp geweest voor onze dichters.

Vlaanderen is in dit opzicht gelukkiger geweest. Tal van Vlaamsche legenden, van Vlaamsche volksoverleveringen zijn uit den mond des volks opgeteekend, of uit de oude kronieken bijeenverzameld.

Een Duitscher heeft meer dan een halve eeuw geleden een poging gedaan om de volksoverleveringen te boek te stellen. Zijn arbeid bleef begraven in de boekerijen onzer geleerden, maar kwam niet tot het volk. En toch het volk wil zijn legenden kennen. Zonder bepaald op oorspronkelijkheid aanspraak te willen maken, willen wij trachten onze volkssagen en volksoverleveringen, in een nieuw kleed gestoken, hier en daar aangevuld met later ontdekte bijzonderheden, den lezers der *Belgische Illustratie* aan te bieden, en vertrouwen dat zij hun welkom zullen zijn en dat zij bij hen belangstelling zullen wekken en anderen mede mogen aansporen, op te duikelen wat in onze archieven en in bestoven folianten verscholen ligt.

Vooraf zij opgemerkt, dat wij aan al deze legenden geen meerdere waarde willen toekennen, dan die van sage, van vrome sproke, geheel in het midden latende of wij hier te doen hebben met wetenschappelijk bewezen feiten of met volksoverleveringen.

I.
De ridder van Onze Lieve Vrouw.

Onder de regeering van Willem I, graaf van Holland, leefden twee vermaarde ridders, Wouter Persyn en Waelwyn van Leefdaal geheeten.

Wouter Persyn, die van Hollandschen adel was, paarde aan grooten moed ook een groote godsvrucht, bijzonder tot de H. Maagd.

Waelwyn van Leefdaal was van Brabantschen adel en geboortig uit het hertogdom. Ofschoon niet minder dapper dan Wouter, was hij echter minder godvruchtig en vooral prat op den roem dezer wereld.

De beide ridders begaven zich op zekeren dag naar een tornooi. Beiden hoopten er roem en eer te behalen. Op den avond vóór den dag van het steekspel betrokken zij beiden dezelfde herberg. Alvorens zich ter ruste te begeven, spraken zij af, dat zij den volgenden morgen vroegtijdig zouden opstaan en dat zij, alvorens naar het tornooi te rijden, de H. Mis zouden gaan bijwonen.

De volgende morgen kwam en beide ridders begaven zich ter kerke, waar zij de H. Mis bijwoonden. Toen deze geëindigd was, werd er door een anderen priester nog een tweede H. Mis opgedragen ter eere van Onze Lieve Vrouw.

Heer Wouter Persyn, die, gelijk reeds gezegd is, een vurig vereerder van de Allerheiligste Maagd was, gevoelde een groote begeerte om ook deze H. Mis bij te wonen, ofschoon hij wist, dat hij daardoor gevaar liep te laat op het tornooi te komen.

Heer Waelwyn daarentegen meende, dat hij voldoende zijn plicht had gedaan, met het hooren der eene H. Mis. Begeerig als hij was naar roem en eer, kon hij niet besluiten het voorbeeld te volgen van zijn metgezel, om ook de H. Mis ter eere van de Allerheiligste Maagd bij te wonen. Hij ging de kerk uit en reed naar het steekspel.

Heer Wouter bleef tot het laatst der tweede H. Mis in de kerk. Na het einde daarvan besteeg hij eveneens zijn ros en begaf hij zich naar het tornooi.

Toen hij op de kampplaats aankwam, was het steekspel reeds geëindigd. De ridders, vermoeid van den strijd, maakten zich reeds gereed om zich naar hun herbergen te begeven.

Alsnu kwam heer Waelwyn den heer Wouter Persyn te gemoet en zeide tot dezen:

'Waarde vriend, gij moet God danken, dat gij heden zooveel eer en schitterenden roem hebt verworven op dit steekspel, waar zoovele en roemruchtige ridders waren.'

Heer Wouter stond verbaasd over hetgeen zijn vriend hem zeide. Hij lachte om diens woorden, wijl hij meende dat hij schertste, omdat hij zeer goed wist, dat hij niet aan het steekspel had deelgenomen.

Maar nu kwamen de herauten ook heer Wouter Persyn als overwinnaar uitroepen.

De vrome ridder, ten hoogste verbaasd aldus zijn roem te hooren verkondigen, zeide tot zijn vriend:

'Waarde makker, ik heb heden niet aan het steekspel deelgenomen, want, nadat gij van mij waart heengegaan, verbleef ik nog geruimen tijd in de kerk. Ik kwam op de kampplaats, toen het steekspel reeds was geëindigd. Onze Lieve Vrouw is het, die mij deze eer verschaft. Ik wil u meedeelen, dat ik, nadat gij vertrokken waart, nog een tweede H. Mis hoorde, welke ter eere van Onze Lieve Vrouw werd opgedragen. De Moeder Gods heeft mij de eer van dezen dag verschaft, welke ik niet heb verdiend, omdat ik aan het steekspel geen deel heb genomen. Ik zie in dit wonderbare voorval een wenk des Hemels, dat wij in het vervolg moeten nalaten het najagen van de eer dezer wereld, welke vergankelijk is, en ons moeten beijveren verdiensten te verzamelen, welke onvergankelijk zijn. Wij moeten ons daarom uit deze wereld terugtrekken en ons in een klooster begeven.'

Heer Waelwyn, die de waarheid der woorden van ridder Wouter inzag, besloot met hem het geestelijk gewaad aan te nemen, en zij traden gezamenlijk in het klooster te Heymenrode, waar zij een heilig leven leidden.

Van dezen heer Wouter verhaalt de legende nog verder, dat hij eens onder een H. Mis, in vurig gebed verzonken zijnde, en zijn handen te zamen gevouwen hebbende, op wonderbare wijze plotseling een gouden kruis in zijn handen ontving, ten teeken dat Onze Lieve Heer zijn gebed had verhoord. Niemand wist vanwaar dit kruis kwam en hoe het in zijn handen geraakt was.

Later heeft Aleid, de gemalin van graaf Willem, dit wonderbare kruis op plechtstatige wijze overgebracht naar de abdij van Rijnsburg.

Het geslacht der Persyns heeft na dien tijd in zijn wapen, dat van toen af een erfelijk wapen werd, als een herinnering aan dit wonderbaar voorval, aangenomen het voeren van negen kruisen van keel.

JOËS a LEYDIS.

Graaf Albert de Mun.

Als wij in den laatsten tijd het oog naar Frankrijk richten, dan zijn we soms geneigd met walging het hoofd af te wenden van de schromelijke verwarring en diepe verdorvenheid, waaraan wij het schoone land in menig opzicht zien prijsgegeven. Eene aangename verkwikking, eene verheffende bemoediging is het daarentegen, te midden dier algemeene verlaging en karakterloosheid de fiere gestalte te zien oprijzen

van den ridder zonder vrees en blaam, den vertegenwoordiger van het onverbasterde oude, katholieke Frankrijk, den leider der katholieke partij, graaf Albert de Mun.

Zelfs zijne tegenstanders op politiek, maatschappelijk en godsdienstig gebied zijn genoodzaakt hulde te brengen aan de groote gaven, den onvermoeiden ijver, de machtige werkkracht, bovenal aan het rechtschapen, edel karakter van dien man, die geroepen schijnt, in deze dagen van zedelijk verval, aan de ten ondergang neigende negentiende eeuw het stralende beeld van den modernen kruisridder te vertoonen.

Willens of onwillens buigen alle partijen het hoofd voor die eerbied afdwingende figuur. Toen voor eenige weken de deuren der Fransche Academie zich voor hem ontsloten en hij in den kring der ‘onsterfelijken’ trad, waren alle bladen vol van zijn lof en getuigden eenparig dat het hooggeëerde lichaam, hetwelk zich beroemt, de beste en grootste mannen van Frankrijk te omvatten, in het nieuwe lid eene kostbare aanwinst verkregen had.

Bij die gelegenheid werd eene vergelijking gemaakt tusschen graaf De Mun en zijn voorganger Jules Simon, wiens zetel hij kwam innemen. De Mun is geen schrijver zooals Jules Simon; hij kan niet zooals deze op een reeks van werken wijzen; en toch, zoo werd opgemerkt door het Fransche vernuft, dat zich in dergelijk geestesspel vermeit, bestaat er tusschen hem en zijn voorganger menig punt van overeenkomst. Jules Simon behoorde tot hetgeen men de ‘republikeinsche aristocratie’ noemde, - De Mun behoort tot de aristocratie der geboorte; Jules Simon was een spiritualistisch wijsgeer, - De Mun is een geloovig Christen. Jules Simon ging door voor een ‘leekenbisschop’, - De Mun is een katholiek prediker in de korte jas; beiden eindelijk hebben elkaar ontmoet in de politieke worstelingen van het parlement en beiden hebben het spreekgestoelte in 's lands vergaderzaal door hunne welsprekendheid vereerd. Als redenaar dan ook, als woordvoerder van de katholieke partij is de voormalige afgevaardigde van Morbihan, thans van Finisterre, geroepen als lid der academie de plaats in te nemen van een der voortreffelijkste redenaars der behoudend republikeinsche partij.

Gambetta vergeleek indertijd De Mun bij den graaf De Montalembert.

Wat er in die opmerkingen waars moge zijn, zeker heeft niemand het nieuwe academielid beter gekenschetst dan graaf d'Haussonville, die hem in zijne rede van beantwoording de vereerende woorden toevoegde: ‘Niets boven het kruis, niets boven de Kerk! Dit, mijnheer, was de zinspreuk van uw leven. Geene zaak werd ooit door u hooger gesteld dan de belangen der Kerk en gij hebt aan deze belangen het zwaarste offer gebracht, dat van u kon worden gevorderd. Gij hebt uw ontslag genomen uit den krijgsdienst, waar zich eene schitterende loopbaan voor u opende.’

In deze woorden ligt inderdaad heel het leven van toewijding, arbeid en strijd van den moedigen kampvechter voor de goede zaak samengevat.

Eerst diende hij zijn vaderland met den degen, trouw aan de overleveringen van zijn oudadellijk geslacht. Hij had den rang van kapitein der kurassiers en maakte in die hoedanigheid den rampspoedigen veldtocht van 1870 tegen Duitschland mee.

In Duitsche krijgsgevangenschap geraakt, had hij ruimschoots gelegenheid na te denken over de beste wijze, waarop hij in het vervolg zijn vaderland nuttig kon zijn. Hij zag de republiek zegevieren, hij beleefde de gruwelen der Commune! Welk een schouwspel voor een Fransch edelman, die in die dagen nog droomde van het herstel der aloude monarchie, van het koninkrijk van den H. Lodewijk!

Hij begreep in het vervolg zijn vaderland beter te kunnen dienen dan met het zwaard. Meer dan tegen buitenlandsche vijanden behoefde het verdediging tegen de geesels, die het inwendig teisterden: de revolutiegeest, het ongeloof, het zedenbederf.

De geest van het Christendom moest weer in Frankrijk herleven, het volk bezielen, het krachtig en groot maken gelijk weleer. Dat te bewerken zou voortaan zijn levenstaak zijn; in de gevangenschap was dat plan bij hem gerijpt; uit de gevangenschap bevrijd, sloeg hij dadelijk met eenige gelijkgezinde jonge officieren de hand aan het werk.

Aanvankelijk zweefde hem het historische koningschap nog als een ideaal voor; maar geleerd door de ervaring en vooral voorgelicht door de wijze lessen van Leo XIII aan de Fransche katholieken, begreep hij al spoedig dat er in andere richting moest gearbeid worden. Andere tijden hebben andere eischen. De doode vormen van het verleden pasten niet meer voor onze negentiende-eeuwsche maatschappij. De Fransche katholieken mochten hunne krachten niet langer verspillen aan onvruchtbare pogingen tot wederinvoering van een regeeringsvorm, die in Frankrijk afgeleefd was; zij mochten zich niet langer verdeelen in groepen van royalisten, Bonapartisten en republikeinen. Allen moesten zich op het woord van den H. Vader aaneensluiten in het belang van Frankrijk en de Kerk. En graaf Albert de Mun schaarde zich onder de vaan der *ralliés*, die, naar het voorschrift van Leo XIII,

HET HUWELIJKSCONTRACT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN MAX VOLKHART.

GRAAF ALBERT DE MUN.

de republiek als eenmaal gevestigde regeeringsvorm aannamen en op wettelijk constitutioneel terrein den strijd voerden voor de goede, christelijke beginselen.

Nog in een ander opzicht toonde De Mun zich een trouw zoon der Kerk, een gehoorzaam opvolger der wenken van den H. Stoel. Leo XIII had gewezen op de dringende noodzakelijkheid om de sociale kwestie ernstig onder de oogen te zien, de billijke vorderingen van den arbeidersstand te bevredigen, den werkman te beschermen tegen het uitzuigend kapitalisme, de gegoeden en de lagere klassen, die als twee vijandige kampen tegen elkander over stonden, weer te verbroederen, ten einde de verbroken harmonie in de samenleving te herstellen en de jammerlijk ontwrichte maatschappij weer op hechte, gezonde grondslagen te vestigen.

Albert de Mun werd alzoo de leider der christelijk sociale beweging in Frankrijk; maar niet eenzijdig arbeidde hij in deze ééne richting. Gestadig hield hij daarbij heel het werk der christelijke wedergeboorte van Frankrijk in het oog.

Met treffende juistheid is dat geschetst door professor Quack, die in het tijdschrift *De Gids* een warm geschreven artikel wijdt aan den grooten Franschen katholieken strijder.

‘Geheel het optreden van den graaf De Mun in de Fransche Kamer’, schreef hij, ‘telkens in het belang van sociale aangelegenheden, beslaat een zeer oorspronkelijk bedrijf van het drama der Fransche binnenlandsche politiek. Toch zouden wij, wanneer wij uitsluitend op zulke maatregelen of incidenten van sociale politiek 't oog bleven vestigen, een onvolkomen beeld krijgen der werking van De Mun. Want zoowel zijne bemoeiing met de “Cercles” als zijne politieke werkzaamheden in het parlement, blijven altijd voor hem slechts middelen voor een doel. De behandeling en eventueele oplossing der arbeiderskwestie, hoe gewichtig en veelomvattend ook, is slechts een deel van het werk. Het groote doel is de verheffing en veredeling van geheel den Franschen geest in christelijken zin. In de middeleeuwen heette het, dat Frankrijk werkte de werken Gods. *Gesta Dei per Francos* luidde 't opschrift der rollen, waarin de daden der Fransche kruisvaarders waren opgeteekend. Welnu, iets soortgelijks is het ideaal van den graaf De Mun. Hij is dus niet tevreden, wanneer maatschappij en staat op enkele betere inrichtingen en wetten kunnen wijzen, waardoor de overheersching en onderdrukking der zwakkere elementen in de Fransche samenleving worden tegengegaan. Hij blijft niet staan bij Frankrijks bestaan en leven in den tegenwoordigen tijd. Neen: het is hem te doen om eenen omkeer van 't gemoed bij 't volk. Van andere overtuigingen, dan die door de revolutie van 1789 zijn geopenbaard, moet Frankrijk uitgaan. De volksgedachten moeten weder voortvloeien uit beginsel van het Katholieke Christendom. En dat alles moet niet kunstmatig worden geleid en gebogen. Niet iets gewilds of opgeschroefds moet worden verlangd. Neen, de christelijke daden, die De Mun verlangt, moeten, naar zijn inzien, natuurlijke vrucht van wording en ervaring zijn. Als door eene vaste gewoonte moeten allen weder leeren in aansluiting te leven met het groote christelijke geheel. De nieuwe gevoelens, die hij oproept, hebben wortelen in de groeikracht van het verleden. Geen beroep op exploitatie behoeft te worden gedaan, maar alles moet geschieden, behoorlijk en standvastig, in eenvoud en trouw. In plaats van het hopeloos egoïsme en individualisme, dat wij allerwegen om ons zien; in plaats van het onder ons allen zoo gangbare denkbeeld, dat in levensomstandigheden niet het recht, maar de macht den doorslag geeft, moet en zal de dag aanbreken der volle rechtvaardigheid.’

Dat de dag der volle rechtvaardigheid ooit zal aanbreken is natuurlijk een droombeeld. Volle rechtvaardigheid heeft nooit ter wereld geheerscht en zal ook nooit heerschen zoolang zonde en hartstocht de menschelijke maatschappij beroeren. Maar ieder moet toch in zijnen kring zooveel mogelijk de gerechtigheid bevorderen, en wanneer eenmaal, wat God geve, kan getuigd worden dat onze tijd werkelijk de menschheid nader tot de gerechtigheid heeft gebracht, dan zal De Mun genoemd worden onder de mannen, aan wier ijver, volharding en toewijding die verblijdende uitkomst zal te danken zijn.

Het huis De Mun, uit den oudsten adel der provincie Bigorre gesproten, ontleent zijn naam aan eene heerlijkheid in de wijngaarden van Gourdon, op vier mijlen van Tarbes. Zij schreven in het Latijn de Muno, de Munio, en in de oude taal des lands de Meuny, de Mun en de Munde, wat de familie er ongetwijfeld toe gebracht heeft, in haar blazoen de wereld als figuur op te nemen. Haar devies is: *Nil ultra*. Met een aantal adellijke geslachten, als de Armagnacs, de Comminges, de Mauléon's en andere, zijn de De Mun's door huwelijken vermaagschapt.

Alexandre François, graaf De Mun, het hoofd van den jongeren tak in 1789, had den zevenjarigen oorlog meegemaakt en was in den slag bij Minden gekwetst. In 1814 tot luitenant-generaal benoemd, stierf hij twee jaar later op hoogen leeftijd. Hij was in 1782 gehuwd met Elisabeth Charlotte Helvetius, eene dochter van den beroemden philosoof van dien naam.

Hun eenige zoon, Jean Antoine Claude Adrien, markies De Mun, in 1773 geboren, ridder van den H. Lodewijk in 1814 en pair van Frankrijk in 1815, stichtte in 1821 een majoraat met den titel van markies. Hij huwde in 1805 met Henriette d'Ursel, dochter van den hertog en de hertogin, geboren d'Arenberg, en stierf in 1843, drie kinderen nalatend, van wie Adrien Alexandre Adelaïde Henri, in 1817 geboren, in het huwelijk trad met Eugénie Charlotte de la Ferronnays, die in 1842 overleed, weinige maanden na het leven te hebben geschonken aan hem, die te gelijker tijd een der gloriën zou zijn van het Parlement, de Academie en de Kerk van Frankrijk.

Graaf Albert de Mun, die den 21en Maart 1841 te Lumigny in het departement Seine-et-Marne geboren, is gehuwd met de gravin Simonne d'Andlau.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

VI.
Rochefort en de grot van Han.

Rochefort is een stadje van omtrent 2500 inwoners, en daar het niet aan eenige bevaarbare rivier of aan een grooten verkeersweg is gelegen, is het leven er vrij eentonig en het plaatsje ziet er doodsch uit. Het riviertje de Lomme, dat er langs stroomt, is niet breeder dan eene flinke poldersloot en een groot deel van het jaar bijna geheel droog. De omstreken zijn ook niet buitengewoon schoon, en toch stroomen jaarlijks duizenden vreemdelingen hier samen, want het stadje telt twee onbetaalbare schatten, te weten de grot van Rochefort en bovenal de grot van Han, die wij morgen zullen bezoeken.

Wij bezichtigden het eenig bezienswaardige, wat het stadje verder heeft, een fraai, nog splinternieuw stadhuis en een even fraaie en even nieuwe kerk, door den architect Cluysenaars geheel van hardsteen in Romaanschen stijl opgetrokken. Trouwens,

bijna alles wat wij hier zien gebouwd, bestaat uit hardsteen. Burgerhuizen met muren van anderhalven voet dik zijn geene zeldzaamheid; de stallen en schuren van ons hotel zijn van onder tot boven van hardsteen, en zelfs varkenshokken en dergelijke minder belangwekkende gebouwtjes zijn van hetzelfde materiaal opgetrokken.

Nu, in het veen ziet men op geen turfje. Op de hei bouwt de daglooner zich eene hut van plaggen; de Eskimo vervaardigt zich een woning van ijs, helder als kristal; de Chinees gebruikt daartoe bamboesriet; waarom zou dan een werkman in de Ardennen de ijzerharde steen niet gebruiken, die hij zoo maar voor het grijpen heeft? Hard is de steen voorzeker; maar toch niet zoo hard, of weer en wind doen er hunen invloed op gelden.

Overal zijn de rotsen bedekt met dichte bosschen of kreupelhout of wel met minder weelderige planten, zooals kort gras of kleine struiken, - al naar de laag vruchtbare grond meer of minder dik is, want de verweerde steen vormt eene roodachtige soort kleigrond, tenminste de modder is er bijna even vettig en papperig als in de Polders.

Wij liepen dan eenigszins met de ziel onder den arm, want om een der omgelegen bergen te beklimmen (die 2 à 300 M. en meer hoog zijn) ten einde te genieten van het fraaie gezicht, was het te laat geworden. Wij namen dus maar weer een glas bier en volbrachten toen de eenige boodschap, die wij te doen hadden, van n.l. een stukje zeep te koopen, daar wij het onze in het hotel te Luik hadden vergeten. Eigenaardiger winkel dan toen heb ik nooit of nergens gezien. De zaak was van onder tot boven volgepropt met alle mogelijke en onmogelijke voorwerpen, die maar voor in-of verkoop geschikt zijn. Voor de ramen stonden houten bakken uitgestald, gevuld met alle soorten van kruideniers- en grutterswaren; daarover heen lagen stukken spek, worsten, fleschjes mosterd en eenige aangekleede en in grootennegligé prijkende poppen; een en ander gerangschikt met rollen linnen, katoen en baai en meerdere manufacturen. Aan spijkers en krammen daarboven hingen horlogekettingen, koralen armbanden, kinderspeelgoed en rollen lint en kant.

In den winkel zelf was de verwarring even groot. Op een vat azijn lagen een paar dozijn goedkoope strooheden, zoogenaamde vijgenmatten; te midden van eenen stapel koek en suikergoed prijkten fleschjes eau de Cologne en potjes eksteroogenzalf; postpapier en enveloppen lagen broederlijk op dezelfde plank met een verzameling messen en scharen, en om bij zijn sorteering zeep te komen, moest de eigenaar van dat alles eerst een dozijn flesschen brandewijn, Kirsch en oude Hollandsche jenever (volgens het opschrift) uit den weg ruimen, die hunne steunplaats vonden op een paar vaten, gevuld met spijkers en groene zeep. Behalve dat alles, bedreigden aan den zolder slingerende lampen, emmers, ketels, potten en pannen onze hoofden, terwijl wij terdeeg moesten uitzien om niet eenige stapels aardewerk omver te loopen of onze beenen te schaven aan luiwagens en handschrobbers, die als arme ballingen hier en daar verspreid lagen. Hoe de winkelier zelf den weg in zijn magazijn wist te vinden, bleef ons een raadsel, maar het leek wel een goocheltoer, toen hij van achter een opeengestapelde massa kopjes en schoteltjes een dik pak prentenboeken te voorschijn haalde en vervolgens onder de toonbank duikelde en van uit een hoekje, waar volstrekt geen ruimte meer scheen te zijn, een paar kistjes sigaren en zakken tabak voor den dag bracht.

En het wonderlijkste was, dat hij in alles specialiteit scheen te zijn. Niet alleen dat hij ons de keus liet tusschen verschillende soorten zeep, in de prijzen van 5 centimen tot 1 frank; maar eene dame kon er evengoed een touristenhoedje koopen voor tien stuivers als een fijn opgemaakten chapeau voor tien en meer franks.

Wij kochten dus wat wij noodig hadden, wandelden een weinig rond in de boschrijke omgeving en zochten vervolgens ons kwartier op, waar wij al spoedig eene zoete rust genoten.

Toen wij den volgenden morgen den neus buiten het venster staken, was het weer, zoo het scheen, omgeslagen. Een tamelijk sterke en nogal gure wind dreef de donkere wolken in snelle vaart door de lucht en dreigde ieder oogenblik met regen. De bergen en bosschen in de omgeving zagen er somber uit en bijna even somber stond ons gelaat, toen wij elkander goeden morgen wenschten, in de stille hoop, dat het ook werkelijk een goede morgen en dag worden zou.

Nu, 't was nog maar halfzeven, en zooals Brederoo reeds zei: ‘'t Kan verkeeren.’ Wij waren de eersten en eenigsten, die aan de ontbijttafel plaats namen, en zoodra dit eerste dagelijksch werk was afgeloopen, stapten wij de deur uit. Geen tien stappen hadden wij nog gedaan, of een vreugdekreet ontsnapte mijne

borst. Hoog in de lucht vlogen de zwaluwen rond, en dit onbedrieglijk teeken van lief weer deed mij mijn reisgenoot de hand drukken, en wij gingen de weddenschap aan om een glas bier (hooger wed ik nooit) dat het vóór 12 uur het beste weer van de wereld zou zijn.

Getroost brachten wij dus een bezoek aan de kerk, die van binnen nog niet geheel voltooid is, en hoorden daar de H. Mis. Evenals overal elders bestond de vrome gemeente hier ook uit huismoeders, jonge dochters en enkele oude mannen, die niet meer k o n d e n , en eenige heeren, die niet b e h o e f d e n te werken, vanwege den staat hunner financiën; en evenals in alle beschaafde streken stapten ook hier even over den tijd een twintigtal knapen en meisjes de kerk binnen, die uit de omstreken de school in Rochefort bezochten; de meesten met bloote knieën en allen met zware spijkers onder de schoenen en een linnen tasch op den rug of over den schouder.

Na afloop van den dienst keerden wij naar ons hotel terug met de meening, de grot van Han te gaan bezoeken.

De meeste logeergasten in Rochefort vertrekken om tien uur met de *chars-à-bancs* die van uit het *Hotel de l'Etoile* en het *Hotel Biron* de bezoekers naar Han vervoeren; maar wij wilden vroeger vertrekken om eene betere dagverdeeling te kunnen maken. Om halfnegen stapten wij dus in eene victoria en reden in gestrekten draf heen, ten einde om negen uur bij den ingang van de grot te zijn en den eersten omgang mee te maken. Onze koetsier was een vroolijke, spraakzame jonge man, die ons allerlei belangwekkende dingen toonde, zooals het abattoir, de steengroeven, de bergen in den omtrek en zoo meer; en daar ons paard een stevige Ardenner was en de weg bijzonder schilderachtig om de bergen kronkelde en met het terrein op en neer golfde, was het een zeer aangename rit.

In Han aangekomen werd onze beurs verlicht met 16 franks entrée voor ons beiden, en voor den schrik namen wij onmiddellijk daarop een glaasje ‘Kirsch’, welk voorbeeld door den koetsier werd gevolgd. Er waren meer reizigers, die op ditzelfde uur den tocht ondernamen, zoodat wij in gezelschap van ongeveer 20 man bij den ingang aankwamen.

Het eerste wat wij hoorden, toen wij het smalle pad volgden, dat naar den ingang leidt, was: ‘Wel verd....!’

Nu kent men op reis den Engelschman aan zijne stijfheid en zijn lorgnet; den Duitscher aan zijn voorliefde voor Hollandsche kaas met mosterd, en den Vlaming aan zijn lachen. Gij begrijpt dus, dat de snaar der nationaliteit in ons binnenste aangenaam werd getokkeld, toen wij bovengenoemden uitroep hoorden uit den mond van een heer, die in den vetten modder bijna uitgleed; en bijna gelijktijdig riepen wij uit: ‘Dat is potdorie ook een Gentenaar!’

Op dezelfde aangename wijze getroffen, keek de heer om; de kennis was spoedig gemaakt en werd aangehouden, zoolang het bezoek aan de grot duurde.

GEZICHT IN DE GROT VAN HAN.

De gids bracht ons nu eerst op de plaats, waar het riviertje de Lesse zich met een kleinen waterval op een geheimzinnige wijze in den berg stort (de zg. *Perre de la Lesse*) om op even geheimzinnige wijze hier en daar in de grot te voorschijn te komen en eindelijk aan de andere zijde de rots weer te verlaten. Het was een aardig gezicht, het schuimende water onder een kolossalen boog van ruwe steenklompen in den schoot der aarde te zien verdwijnen. Langs een smal pad van een vijf minuten gaans, en geheel belommerd door struikgewas, kwamen wij eindelijk aan den ingang van de grot, waar wij werden opgewacht door een zestal meisjes en een kleinen jongen, ieder gewapend met een dubbele petroleumlamp, die (ik bedoel de meisjes en het ventje) ons in het ingewand der rots zouden vergezellen.

Zal ik u eene beschrijving geven van de grot zelf? Och, wat geeft het! Iedere beschrijving geeft toch een gedacht van de werkelijkheid. Twee uren lang dwaalt men door nauwe gangen, waar men gebukt moet loopen of door breede galerijen, die de grootere ruimte onderling verbinden. Heerlijke druipsteenvormen hangen als franjes van de zoldering af, of verbinden als zuilen den vloer met het gewelf of nemen, vrij staande op den grond of zwevende boven het hoofd van den verbaasden toeschouwer, de meest grillige en fantastische vormen aan. Nu eens beklimmen wij tientallen trappen, alsof wij een vesting wilden bestormen, dan weer dalen wij aanhoudend naar beneden, als waren wij van plan een bezoek te brengen aan het rijk van Pluto. Tusschenbeide doopt de gids een bundeltje wol in eenen pot met naphtha (die hier en daar verspreid staan) en verlicht de hooge gewelven of laat ons een blik werpen in diepe holen of sombere graven, waarvan niemand weet, waar zij heen leiden. Soms voert hij ons als eene kudde schapen in een kuil, waar wij ons niet kunnen wenden of keeren, dan weer laat hij ons alleen staan en verdwijnt op eene onbegrijpelijke manier uit onze oogen om hier of daar op eene nis hoog in de lucht en honderd meters van ons af, weer te voorschijn te komen, vanwaar hij met behulp van een electrischen reflector alle schoonheden van de rotsvormen zichtbaar maakt.

Op sommige plaatsen dienen wij ter dege uit te zien, willen wij niet in den taaien modder blijven steken; elders voert de weg rakelings langs een gapenden afgrond of hobbelt over ruwe steenklompen heen, die glad en glibberig zijn, door het water dat overal door de wanden sijpelt.

Wij wandelden aldus door de ‘kikvorschgalerij’; brachten een bezoek aan het ‘boudoir van Proserpina’ (hier doe ik nog eens een beroep op Pietjes wijsheid, om te vertellen, wie dat was); zagen de ‘zaal van het Alhambra’ in al hare schoonheid; bewonderden de kolossale tiaar en kwamen eindelijk uit in de heerlijke *Salle du Dôme*.

Stel u voor, lezer, één kolossaal koepelvormig gewelf, van ongeveer 150 M. middellijn en bijna 60 M. hoog. Midden onder het gewelf heeft de Lesse een soort meertje gevormd, waarover eene houten brug is geslagen, en aan den oever van dat

meertje heeft men banken en tafeltjes geplaatst, om van het fraaie uitzicht te genieten. Het daglicht wordt hierbij vervangen door drie of vier electrische lampen, maar hoe sterk de reflectors ook zijn, de lichtbundels kunnen niet doordringen tot in de verste hoeken, zoodat eene geheimzinnige schemering alles omhult en de verbeelding vrij spel laat.

De eigenaar van de grot, tuk op winst, heeft hier een soort buffet op laten richten, waar niets anders verkrijgbaar is dan Port van 7½ tot 10 en Champagne van 10 tot 15 franks

de flesch. Natuurlijk dronken de Engelschen, die in ons gezelschap waren, een flesch Port leeg; maar mijn reisgenoot en ik namen een proefje uit de veldflesch (die ons nooit op reis verlaat) en wij presenteerden eveneens een glaasje aan onzen reisgenoot van den lach, die zich het fabrikaat van Bols uitmuntend liet smaken. Van uit deze indrukwekkende zaal beklommen wij een soort heuvel, daalden vervolgens langs een steile trap weer naar beneden en stonden nu weer op eene plaats, die geleek op een tooneel uit de duizend en één nacht. Onder een laag gewelf, zóó laag, dat wij moesten bukken, om er onder door te kunnen zien, stroomt weer het riviertje; en terwijl nu de plaats waar wij staan, bijna geheel in duisternis wordt gehuld, is het gewelf aan de andere zijde op voor ons onzichtbare wijze verlicht, zoodat wij in een meer van licht schijnen neer te blikken en door de weerkaatsing van het water en de grillige vormen der stalactieten ons kunnen verbeelden in een tooverland rond te wandelen.

Als wij ons eindelijk weer omkeeren, zien wij hoog in de lucht een vlammetje heen en weer zweven. Dat is de kleine jongen met zijne lamp, die een oogenblik later het electrisch licht laat werken en voor ons een wondervolle grot zichtbaar maakt, waarin de meest zonderlinge rotsvormen op elkaar liggen opgestapeld. Dit is de 'troon van Pluto', en wij kunnen ons heel goed verbeelden, dat wij in het gebied van den god der onderwereld zijn verdwaald geraakt. De Styx ontbreekt niet, Cerberus kunnen wij ons heel goed te voorschijn roepen uit een der steenklompen, en in de boot van Charon zullen wij zoo aanstonds in hoogsteigen persoon plaats nemen.

Wij naderen nu inderdaad den uitgang van de grot. Aan den oever van het water is een houten steiger opgeslagen. Een groote boot ligt daaraan gemeerd, en in die boot neemt het geheele gezelschap met gidsen en lampen en al plaats; wij gaan de grot langs de Lesse verlaten.

Het gewelf is zoo laag, dat wij, rechtopstaande, het bijna met de hand kunnen beroeren; maar het water is zoo diep, dat wij met onze stokken geen grond kunnen peilen. Plotseling gaat nu al het licht uit, en een beklemd gevoel maakt zich van ons meester, als wij in stikdonkeren nacht onder de zware rotsen ronddrijven. De Lesse maakt hier namelijk een bocht in den vorm van een S, zoodat het daglicht voor ons geheel is afgesloten; maar niet lang duurt het, of de boot draait, en wij zien in de verte de weerkaatsing van den dag, die echter zoo flauw is, dat de meesten den weerschijn voor electrisch licht houden. Nogmaals slaat de boot den hoek om, en daar zien wij voor ons den uitgang van degrot (een zeer laag en breed gewelf) en het daglicht schijnt ons zoo sterk, dat wij de oogen bijna moeten dichtknijpen. De boot blijft nu stil liggen. Aan den ingang van de grot verschijnt een man met een pistool in de hand; de gids waarschuwt ons, de ooren goed dicht te stoppen en geeft daartoe met zijne lampendraagsters zelf het voorbeeld; de wapendrager drukt af.... en, neen! Die knal, door het pistoolschot teweeggebracht, gaat alle beschrijving te boven! De sterkste donderslag is er een zevenklapper bij.

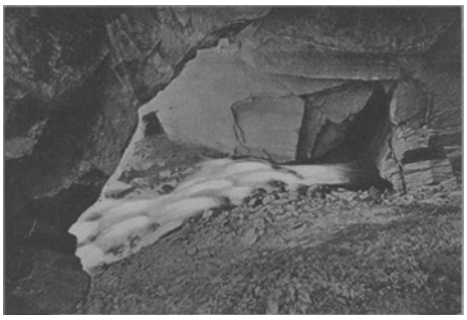

GEZICHT IN DE GROT VAN HAN. - De Lesse stort zich op geheimzinnige wijze in den berg.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een terechtstelling in het Oude Granada. -

Herinneringen aan een roemrijk verleden, aan gevallen grootheid hebben voor den dichter en den kunstenaar altijd iets aantrekkelijks. En gelijk bijvoorbeeld de klassieke Grieksch-Romeinsche oudheid nog altijd de stof levert tot nieuwe kunstscheppingen, gelijk de middeleeuwen, vooral in den laatsten tijd weer, een onuitputtelijke bron van geestdrift zijn, zoo levert ook de eens zoo weelderige bloeitijd der Moorsche heerschappij in Spanje der kunst de dankbaarste onderwerpen.

Er zijn thans ongeveer vier eeuwen verloopen sinds die heerschappij ten val gebracht werd. Gelijk men zich herinnert, gaf de vermeestering van Granada, waar Ferdinand van Arragon en Isabella van Castilië den 2en Januari 1492 hun zegevierenden intocht hielden, aan de ziel der vrome en edele koningin die machtige aandrift tot grootsche daden, waarmee zij Columbus zijn drie schepen voor de westelijke vaart naar Indië toestond.

Vier eeuwen zijn vervlogen sinds de heerschappij der Mooren in Spanje vernietigd werd, en nog worden de kunstenaars, die de bouwvallen van het oude Saracenenrijk tot voorwerp van hun studies maken, niet moe ons telkens nieuwe tafereelen uit dat eens zoo schitterend verleden voor oogen te tooveren.

Nog kort geleden boden we onzen lezers (blz. 236 van den vorigen jaargang) een gezicht in een moskee; in dit nummer vraagt een nieuw tafereel uit het oude rijk der Mooren hunne aandacht.

De schilder Theophile Lybaert voert ons namelijk naar het schilderachtige Granada, voor een der poorten van het Alhambra, die trotsche burcht hoog boven de stad, die nog heden de beschouwers in verrukking brengt. Maar de handeling, die hier voltrokken wordt, staat in ruwe tegenstelling tot de poëtisch mooie omgeving. Het is een terechtstelling.

Binnen in het grootsche gebouw ligt een prachtige zaal, de 'zaal der gerechtigheid.' Daar is de vierschaar gespannen over den misdadiger en vervolgens wordt de veroordeelde buiten voor de poort gevoerd, waar hij door den strop het leven zal laten. In gruwzame nieuwsgierigheid verdringt het volk zich om het schrikkelijk schouwspel - daarin niet beter of slechter dan onze eigen voorvaders tot in onze eeuw toe -; nauwelijks teruggehouden door de bereden wacht, staart het naar den rampzalige, die op den grond ligt neergeworpen. Is het een gemeene roover of dief, of misschien een gehuurde sluipmoordenaar, door een of anderen pretendent tegen den koning van Granada uitgezonden? De schilderij geeft ons daar geen antwoord op, maar de

geschiedenis leert ons dat de Moorsche heerschers in Spanje maar zelden van hunnen troon en leven zeker waren.

Het huwelijkscontract. -

Ook dit is een tafereel uit het verleden, maar lang niet van zoo somberen aard. Met den ernst, die aan zijn ambt en de gewichtige handeling voegt, behandelt de notaris het huwelijkscontract, en de beide vaders volgen oplettend de voorlezing van het naar alle regelen der kunst opgemaakte stuk. Maar wat kan den gelukkigen verloofden die saaie oplepeling van dorre paragrafen en cijfers schelen? Zij weten dat zij het goed met elkaar meenen, dat de een alles voor een ander zal overhebben, en het komt hun vrij overbodig voor, dat nog uitdrukkelijk op het papier te brengen, te onderteekenen en te bezegelen.

De waardige moeders hebben meer begrip voor hetgeen er in het hart van het jonge paar omgaat dan de deftige vaders. Met innige voldoening zien zij op haar gelukkige kinderen neer, vertrouwend dat ook zonder de strenge bepalingen van het huwelijkscontract het echtelijk heil van de twee gelieven wel verzekerd zal zijn.

[Nummer 7]

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.

XI.

Des anderendaags 's morgens stond er geen steen meer recht van Hassels' hoeve. Alles vernield, het huis met zijn aanhoorigheden, de schuren en stallingen.

Het volk der omstreken bracht die twee rampen samen, welke op één jaar de twee grootste hoeven in den omtrek tot den grond toe vernielden.

Er werd aangehaald hoe vreemd het was dat die hoeven juist aan twee aartsvijanden toebehoorden, en hier en daar werd de meening gefluisterd, dat er misschien wel iets meer dan een gewoon toeval in het spel kon zijn.

Hassels toonde zich als had hem deze ramp diep getroffen. Daartoe behoefde hij zich niet veel moeite te geven, want nu de daad gepleegd was, had hem een akelig voorgevoel aangegrepen:

‘Zoo Geert eens waarlijk wist wie het Valkenhof in brand stak?.... Maar neen, dat wist hij niet, had hij dan Hassels niet lang reeds voor het gerecht gedaagd?’

Die gedachte bevredigde Hassels, want bij hem kwam geen oogenblik het vermoeden op dat Geert, zooals het inderdaad was, hem niet wilde treffen, omdat hij Maria's vader was.

Doch de bevrediging was bij Hassels slechts van korten duur.

‘Zoo men hem gezien had? Had Geert hem misschien niet beloerd of hem ontdekt, toen hij, na den brand te hebben aangestoken, wegvluchtte?....’

Och! inbeelding, trachtte hij zich te overtuigen, en ten andere er lag nog iets in het diepste van zijn gemoed verstoken, dat hem belette aan die ‘kinderachtigheden’ meer aandacht te leenen: Vandaag nog zou zijn wraaklust tot het toppunt van genot worden gevoerd; hij zou Geert, dien verwaten boerenkinkel, als brandstichter voor het gerecht aanklagen.

Eén zaak hinderde hem, namelijk dat Geert gevlucht was en daarna door niemand der bewoners van de hoeve gezien werd, maar juist die vlucht kwam te goeder ure, toen hij van de bedelares vernam hoe deze Geert ontmoet had, van hem een ruime aalmoes ontving, beloven moest niet te zeggen dat zij hem aangetroffen had en hem eindelijk had zien vluchten als een dronken man met vreemde gebaren en de woorden uitende:

‘De roode haan!.... Gods wraak!....’

Ha! ha! Nu zat hij in de klem, voorgoed, en het zou hem niet gemakkelijk zijn er uit los te komen!

Maria was bewusteloos opgenomen en in een naburige hoeve gebracht; slechts tegen den morgen was zij bijgekomen. Verwilderde en angstige blikken had zij rondom zich geslagen, was toen half opgesprongen en had lang doelloos vóór zich zitten turen als een zinnelooze.

Dan was haar vader binnengekomen. Maar niet zoodra had zij hem ontwaard, of zij liet zich weer neervallen op het bed en deed alsof zij niet wist wie daar was. Zij

luisterde niet naar zijne stem; maar in haar binnenste scheen haar hart te breken, zóó streed zij, zóó leed zij.

Tegen den middag was het gerecht aangekomen. De heeren der wet hadden eerst de plaats der ramp bezocht en waren daarna naar de dichtstgelegen hoeve gegaan om er hun onderzoek in te stellen.

Den eersten, dien zij voor zich ontboden, was Hassels zelf. Toen hij in de zaal trad, was hij bleek en zijn hart klopte hevig van angst. De onderzoekingsrechter nam het woord om hem te vragen, of hij thuis was toen de ramp voorviel.

HET KASTEEL VAN WALZIN.

Hassels legde den eed af en antwoordde dat hij was uitgegaan om een avondluchtje te scheppen, dat hij sedert een uur kon uit zijn, toen hij bij het naar huis keeren door de denneboomen een rooden gloed ontwaarde, en oogenblikkelijk daarna de overtuiging kreeg dat het op zijn hoeve brandde.

‘Heeft ook iemand u gezien, die dat zou kunnen getuigen?’ vroeg de rechter.

‘Ja, de oude Mie, de bedelares, die mij in haast zag terugkomen.’

‘Is die bedelares nog hier?’

‘Ja, heer rechter, ik heb haar verzocht hier te blijven, omdat zij u zeer nuttige inlichtingen kan verschaffen.’

‘Zoo? en waarop doelen deze inlichtingen?’

‘Op den dader van den brand.’

‘Hebt gij dan vermoedens?’

‘Vermoedens? heer rechter, zekerheid, vaste zekerheid.’

‘En op wien vallen ze?’

Hassels keek een oogenblik rond als wilde hij zich overtuigen dat niemand, buiten de dienaars der wet, hem hoorde.

‘Geert van Hove,’ fluisterde hij.

De rechter dacht een oogenblik na.

‘Zijt ge daar zeker van, Hassels?’ vroeg hij.

‘Ja, heer rechter, zoo zeker als God leeft, dat zweer ik.’

En de ellendeling hief de rechterhand op om die afschuwelijke leugen door een godslasterenden meineed te bekrachtigen.

‘Hoe weet ge dit?’ ging de rechter voort.

‘Hoe ik dit weet?.... Wel, heer rechter, ondervraag al de lieden uit den omtrek en zij zullen getuigen, hoe vaak Geert van Hove woorden van wraak en bedreigingen, die tegen mij golden, uitkraamde. Men zal u zeggen, welken haat hij mij toedraagt, omdat ik hem, den schurk, mijne dochter weigerde te geven.’

‘Zoo, hij heeft uw dochter ten huwelijk gevraagd?’

‘Ja, reeds lang geleden, reeds lang voor....’

Voor het Valkenhof afbrandde, wilde Hassels zeggen, maar 't bleef eensklaps in zijne keel zitten.

‘Is uwe dochter hier?’

‘Ja, heer rechter, zij is hier in huis, maar ik vrees dat ge haar niet zult kunnen ondervragen, zij ligt ziek te bed.’

‘Maar, Hassels, ge moet meer weten; die vermoedens zijn niet voldoende om uwe beschuldiging te rechtvaardigen.’

‘Neen, dat is waar; maar wanneer men er bij voegt, dat Van Hove gisterenavond, toen ik van huis was, naar hier gekomen is, dat hij de oude bedelares ontmoette, haar met een stuk geld trachtte over te halen, niet te zeggen dat zij hem dáár gezien had, dan wordt dit vermoeden bijna zekerheid. Maar dit is nog niet alles. Naar de bedelares mij verklaarde, kwam Geert nabij de hoeve, ongeveer een kwartier vóór dat er brand ontstond en toen de vlammen uit het dak der schuur stegen, zag zij hem vluchten en als een zinnelooze langs den weg loopen, terwijl hij van den rooden haan en van Gods wraak sprak.’

‘Kunt ge u de woorden herinneren, die Geert u toestuurde, toen hij u vóór de ramp bedreigde?’

‘Ja; eerst toen ik hem uit mijn huis joeg, nadat hij er schandelijk ingedrongen was, heeft hij gezegd: God zal ons wreken. Later heeft hij meermalen herhaald, dat ik hem niet bespotten moest omdat hij arm was, want dat eens de roode haan bij mij zou kunnen kraaien.’

‘Weet ge nog meer, Hassels?’

‘Neen, dit is alles.’

‘Goed; is Geert van Hove hier?’

‘Neen, hij woont bij boer Van Rooij, op een dik kwartier van hier.’

‘Gij hebt gedaan, Hassels; wacht hiernaast in de kamer, tot wij u roepen.’

‘Goed, heeren.’

De rechter riep den veldwachter, zeide hem een anderen getuige binnen te leiden en beval hem, dadelijk Geert en diens meester te gaan ontbieden.

De eerste getuige, die binnenkwam, was de oude bedelares. Zij bevestigde wat Hassels gezegd had, en bekrachtigde dit gezegde door haren eed.

Ongeveer drie kwartier daarna kwam de veldwachter melden, dat beide gevraagde getuigen er waren.

Pachter Van Rooij zou eerst gehoord worden.

Al wat hij kon meedeelen was dat Geert gisteren tegen 't vallen van den avond uitgegaan en eerst tegen den morgen was thuisgekomen. Waar hij geweest was, wist hij niet, alleen had hij bemerkt dat hij uitermate bleek was en op 't gezicht sporen droeg van onrust. Meer kon hij niet meedeelen.

De rechter vroeg hem nog een en ander omtrent de bedreigingen van Geert tegenover Hassels, en toen werd bevel gegeven, Geert binnen te brengen.

Van Hove's gelaat was inderdaad doodsbleek. Er lag iets wilds in zijn oogen, iets, wat er nooit te voren in te zien was geweest, en dat hem een woest en boosaardig voorkomen gaf. O! hij voelde wel waar het heen ging; hij had den heelen nacht rondgeloopen en nagedacht, en het vermoeden van wat gebeuren zou, stond zonneklaar voor zijn oogen.

De rechter sloeg een vorschenden blik op den jongen boer. Dan vroeg hij hem:

‘Geert van Hove, wat weet gij omtrent den brand?’

Geert zag den rechter vlak in de oogen. Wat moest hij antwoorden?.... Wat wist hij?....

‘Niets!’ zeide hij kalm.

‘Niets?.... zoo, niets?.... Is het wel zeker?’

‘Ja, heer rechter.’

‘Welnu, vertel dan eens, waar ge gisterenavond waart toen de brand uitbarstte.’

‘Dat heeft u de bedelares wellicht reeds gezegd, heer rechter.’

‘Ja, maar ik zou het toch graag ook van u vernemen.’

‘Welnu, ik was nabij Hassels' hoeve.’

‘Ge weet derhalve wel iets meer dan ge daareven beweerdet.’

‘Geen woord meer.’

‘Zoo?.... dat is vreemd.... en met welk inzicht waart ge bij Hassels gekomen?’

O! die ondervraging, die scherpe toon van des rechters aanspraak, gingen hem door het hart. Het was dan toch waar, men beschuldigde hem!....

‘Wat ik daar kwam doen, heer rechter? Ik kwam op den avond omdat ik bij vollen dag zou weggejaagd worden. Ik kwam om een goed nieuws aan Maria Hassels mee te deelen.’

En hij vertelde langzaam, op ieder woord drukkende, wat hij was komen doen en hoe alles gebeurd was. 't Scheen of de berusting in zijne onschuld hem nieuwe krachten gaf.

Nog lang ondervroeg hem de rechter; ook nog omtrent de woorden van wraak, die hij eens uitgesproken had.

Geert echter wilde niet dat Maria's vader verdacht werd van wat ook; daarvoor beminde hij haar te innig en hij bleef stom, toen men de verklaring vroeg dier vreemde woorden, door hem geuit.

Toen de rechter heel de vragenreeks had uitgeput, scheen hij overtuigd dat Geert schuldig was.

Deze werd onder bewaking in de aangrenzende kamer geleid, en men zeide aan Hassels dat hij naar buiten kon gaan.

Thans zou men Maria nog hooren. Alleen de rechter en zijn griffier gingen naar het vertrek, waar het meisje rustte.

Zij zat in eenen armstoel, maar scheen een doode, met haar star gelaat, dat wit was als marmer, en met twee groote blauwe kringen onder de oogen. Eerst wilde zij niet antwoorden; zij zeide dat zij niets wist; maar toen de rechter haar meldde, dat Geert verdacht werd, sprong zij eensklaps op:

'Dat is gelogen, zoo waar als God in den hemel is, dat is gelogen! Geert heeft het niet gedaan! Ik heb het gezien.'

'Zoo, gij hebt het gezien, gij weet dus wat er gebeurde.'

'Och!' kreet zij, 'nu dat nog!....'

En zij viel achterover in haren stoel terug. Toen ze weer een weinig bedaard was, antwoordde zij op de vraag van den rechter:

'Ja, ik heb hem gezien, Geert, hij stond aan den buitenkant tegen den muur en aan den binnenkant brak de brand uit.'

'En hebt gij hem daar zien staan, lang voor dat de brand uitbarstte?'

'Och neen, juist toen; maar ik zweer u, en God straffe mij zoo ik lieg, hij heeft het niet gedaan, neen! dat heeft hij niet!'

'Weet ge dan nog meer wellicht?'

O! of ze nog meer wist? Ja, alles wist ze immers, alles! Die vraag sneed haar door de ziel, het bloedde daarbinnen; zou zij het volhouden, zou zij den waren schuldige niet moeten aanduiden?....

Maar dat was afschuwelijk!.... O! zij leed hevig! In hare wanhoop richtte zij hare blikken op het kruisbeeld, dat aan den muur hing, en bad God om raad, om sterkte.

En toen scheen het haar of de Godmensch haar het voorbeeld van 't lijden gaf en haaide woorden van 't vierde gebod voor den geest deed schitteren:

'Eert vader en moeder.'

Hare zinnen werden beneveld, zij zag niets meer.... alles verdween om haar henen....

Zij scheen dood; maar zij sliep slechts, een diepen, vasten slaap, haar door God gezonden om haar het gruwzame leed te sparen, haren vader te moeten beschuldigen, en het treurig schouwspel, dat zich thans voordeed, met hare oogen aan te zien; want toen de rechter heenging, werd ook Geert meegenomen.

Toen deze, gebonden tusschen twee gendarmen, de hoeve verliet en Hassels ontwaarde, wierp hij hem eenen blik toe, waarvoor deze scheen te beven, en keerde toen, als met afschuw, zijne oogen af van den man, die de oorzaak was van zijn lijden en vernedering.

Gedwee ging hij mee, maar in zijn hart bruiste iets als een gevoel van opstand; hij zou die banden willen breken en zich vrij vechten; maar daarop volgde weer dadelijk een gevoel van moedeloosheid, van neerslachtigheid. En toch had hij nog kracht genoeg om de oogen zijner ziel naar hooger op te slaan en te prevelen:

'Moeder, voor u.... en voor haar!....'

Voor de tweede maal brak er iets in zijn binnenste, dat nu voorgoed gebroken was.

XII.

Thans begon voor Maria een leven vol foltering en eindeloos lijden. Eene wreede vraag hing als een tweevoudig zwaard boven haar hoofd: òf haren vader beschuldigen, òf Geert laten veroordeelen; immers, na eenigen tijd, door hetgeen haar

onmeedoogende vader haar omtrent den loop der zaken van het gerecht meedeelde, was al hare hoop op vrijspreking ten voordeele van Geert gevloden.

Tot nog toe had ze zich aan dit grashalmpje, aan die kleine hoop, als aan een laatste redmiddel gehecht, maar nu was ook dat halmpje gebroken en er bleef haar niets meer over, niets dan het akeligste vooruitzicht.

Wanneer ze dit alles in haar ziek en gemarteld hoofd nadacht, voelde zij, hoe soms in hare slapen de slagaderen zwollen en zij bemerkte, hoe blauw ze afstaken op haar doodsbleek gezicht. Het was niet enkel angst, niet enkel wanhoop, 't was ook een diepe verachting, een haat, die in haar plotseling ontstaan was tegen dengene, die de schuld van alles was, tegen haren vader.

O! kinderliefde is vast in de harten geprent en niets ter wereld haast is in staat haar daaruit te rukken; maar wanneer de beker vol is, loopt hij over, en wanneer men hem, zooals Hassels deed, met gal en edik tot overloopens toe vult, dan is het ook gal en edik dat er uitspat.

Want sinds lang had Hassels zijn kind met den gal zijner euveldaden en zijner onmeedoogendheid gelaafd; en was het te verwonderen, dat er in den boezem zijner dochter nog slechts gal te vinden was? Kon het anders? Kon zij dien schurk, dien zij haar vader noemen moest, nog beminnen?....

Neen, de liefde en de haat zijn twee driften, die de eene uit de andere vloeien, en wanneer de beminde zulke daden verricht of zich zóó aanstelt, dat hij de liefde niet meer waard is, dan vloeit er haat uit voort, diepe haat, even groot als eens de liefde groot was.

En dit was ook het geval met Maria.

En toch, hoe pijnlijk het haar ook was te weten dat iemand onschuldig in de gevangenis zat, dat die weldra onschuldig zou geschandvlekt en veroordeeld worden, dat het Geert was, wien dit alles gold, toch kon zij den moed niet vinden om haren vader te beschuldigen.

Kinderliefde is heilig, is groot en baart helden.

En toch, één woord uit haar mond was voldoende om die onrechtvaardigheid te stuiten; maar dit éene woord uit te spreken.... Neen! dat kon zij niet!... Dat kon zij niet!...

En zoo liepen de dagen voort, zonder hoop, vol wanhoop, vol angst en lijden, als nachten waarna geen morgen meer dagen zou.

Hassels bemerkte wel dat zijn dochter hevig leed; maar zijn drift om Geert in het verderf te storten en eigenbehoud beletten hem er veel acht op te geven, en hij dacht bij zich zelven, dat dit alles wel eens beteren zou, dat men immers toch niet van liefdeleed sterft. Maar de schelm wist niet, toen hij zijn kind om hare gevoeligheid en haar weenen bespotte, dat hij met iets heiligs speelde, dat Maria den brandstichter kende en dat de kuil, dien hij voor Geert groef, door één woord van Maria voor hem gapen zou. Dat wist de schurk niet.

Zoo was de dag van 't vonnis genaderd.

's Morgens heel vroeg was Hassels met Maria naar de stad vertrokken, waar zij voor het hof van Assisen als getuigen gedaagd waren.

't Was een bange tocht en 't scheen Maria alsof zij hare dood te gemoet ging, zoo akelig was het in haar gemoed.

De postwagen, waarin zij met haren vader zat, was bezet door nog andere getuigen, en deze bespraken in koelen bloede de waarschijnlijke veroordeeling van Geert.

‘Die bandiet! die aartsbooswicht! hij moest gehangen worden!’ sprak Hassels. ‘'t Is een echt galgenaas!’

O! die woorden in den mond van haar vader! Zij sneden door Maria's ziel, en meer dan natuurlijke wilskracht behoefde het meisje om zich kalm te houden, om niet tegen haar vader, met gebalde vuisten op te springen en hem toe te roepen:

‘Zwijg, zwijg, want gij weet, dat ge liegt!...’

Zoo kwam men tot in de stad.

(*Wordt vervolgd.*)

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens. (*Vervolg.*)

Het hart trilde ons in het lijf, alsof er een geheele batterij van 24 cM. kanonnen vlak in onze nabijheid werd afgeschoten, en toen wij de vingers uit de ooren vandaan haalden, hoorden wij den dreun van het schot eerst daverend, toen bulderend en schokkend, en daarna al zwakker in de verte wegsterven. De boot zette ons vervolgens aan wal; de gids en zijn helpers kregen hun drinkgeld en het rijtuig bracht ons naar Rochefort terug.

't Is te begrijpen, dat wij ons, na dit ritje en de belangrijke wandeling door de grot, het diner goed lieten smaken. Alvorens te beginnen kwam de kellner ons vragen of wij katholiek waren, in welk geval wij een mager diner konden krijgen, daar er op onthoudingsen vastendagen een dubbel menu werd opgemaakt. Natuurlijk maakten wij van deze beleefdheid gebruik, die voorzeker een gunstig getuigenis aflegt van de inrichting en leiding van het hotel.

Na den eten gevoelden wij behoefte aan een kleine verfrissching in den vorm van scheren. Wij staken dus over naar een huis, schuin tegenover het hotel gelegen, waar

met sierlijke krulletters *coiffeur* op het raam geschilderd stond. De deur van de zaak was echter gesloten. Wij belden.... geen antwoord. Wij belden nog eens en uit een huis van de overzijde kwam nu een jonge vrouw met een kind op den arm op ons toeschieten, die ons onderrichtte, dat *son mari le coiffeur* een paar huizen verder een glaasje bier dronk. Wij ondernamen dus een ontdekkingstocht naar de kroeg en vonden daar inderdaad den baardschrapper, die zich oefende in het edele biljartspel. Op onze vraag of hij ons wilde 'raser', kregen wij ten antwoord: 'Ah oui, messieurs!' en het heerschap tippelde met ons mee en pakte ons in zijn winkel bij den neus en deed ons meer dergelijke vernederingen ondergaan, die men gewoonlijk alleen aan zijn barbier veroorlooft.

Was het ons nu al wat wonderlijk voorgekomen, dat de kapper 's middags om halfdrie zijne zaak sloot en zijn vermaak in het café zocht, het bleek ons, dat de dorpsfigaro wel meer van een lachje hield, ten minste, dwars over den spiegel was een papier geplakt met de mededeeling: *le coiffeur sera absent mercredi prochain;* en dat de barbier zich niet al te veel stoorde aan zijn klanten, bleek uit een plakkaat, waarop vermeld stond, dat de *coupe des cheveux* op Zaterdag en Zondag één frank kostte. De man had zeker niet veel concurrentie en in dat geval was de laatste bepaling niet kwaad overlegd.

Opgeknapt kwamen wij nu weer in ons hotel en daar de tijd van het vertrek aardig begon op te schieten, vroegen wij onze rekening en stapten tegen 15 uur naar de statie, om den trein naar Dinant af te wachten.

VII.
Van Rochefort naar Dinant.

De lijn volgt hier de vallei van de Lesse, en als men bij de grot van Han gezien heeft, hoe dit riviertje zich overmoedig in den afgrond stort en dergelijke dolle streken meer begaat, kan men zich slecht voorstellen, dat het in het verdere gedeelte van den loop zulk een lief, vroolijk ding wordt, dat met allerlei grillige kronkelingen een der grootste aantrekkelijkheden van het schoone landschap uitmaakt; dat nu eens huppelt over kiezelsteenen en grind, dan weer allerlei kleine watervallen vormt; kalm en bedaard door biezen en riet stroomt en weilanden drenkt, of het in Holland was; en zich tusschenbeide verbreedt tot eene behobijke rivier, alsof het zich eens uitrekte, om nieuwen moed te verkrijgen voor zijn verderen tocht.

Het dal van de Lesse is het begin van een meer kalme schoonheid. De trein voert ons langs verschillende lieve dorpjes als Eprave, Villers-sur-Lesse, Vigne en Wanlin en zet ons eindelijk af in Houyet, waar wij een vijf kwartier moeten wachten op den trein naar Dinant.

Dit oponthoud maakten wij ons ten nutte om een bezoek te brengen aan het kasteel d'Ardenne, eene koninklijke bezitting, op den top van den berg tegenover de statie gelegen. Vol goeden moed beklommen wij den steenachtigen weg, die gelukkig genoeg beschaduwd was, om ons tegen de heete zonnestralen te beschermen (het was, zooals ik des morgens voorspeld had, heerlijk weer geworden en mijn potje bier was dus verdiend) en kwamen na een twintig minuten klimmens boven, om tot de ontdekking te komen, dat de *entrée interdite* was *au public*.

Gelukkig dwaalde daar juist een koeherder rond met een veertigtal schrale ossen en een wolfshond, die ons (de koeherder zeg ik) onderrichtte, dat wij gerust door konden loopen, en die zelfs zoo vriendelijk was ons den weg te wijzen. Wij zagen dus het park met een hoogen belvedère, vanwaar men een schoon uitzicht heeft;

bewonderden het kasteel alleen van buiten, daar de tijd te kort was, om het ook van binnen te zien; verblijdden onzen gids met een fooitje en eene Vlaamsche sigaar en daalden vervolgens weer naar beneden, waar wij nog juist tijd hadden voor een glas bier, vóór de trein de statie binnenliep.

Van Houyet tot Anseremme wordt het dal van de Lesse hoe langer hoe schooner. De bergen worden woester en grilliger van vorm; diepe scheuren en dalen vertoonen zich hier en daar, en overal, waar niet de naakte rots te voorschijn komt, ontwaart het oog dichte en zware bosschen. 't Is een echt romantisch oord met slechte wegen, aantrekkelijke ruïnen en wonderlijke grotten. Niet ver van Anseremme wordt ons oog getrokken door het prachtige kasteel van Walzin, een oude bezitting van de graven Van der Marck, dat oogenschijnlijk geheel nieuw is opgebouwd. Het slot staat vlak aan den kant van een hooge rots, die loodrecht uit de diepte omhoog rijst, zoodat de muren met den berg slechts één geheel schijnen uit te maken; en wij prijzen den eigenaar gelukkig, die alle dagen zijn oogen over dit wonderschoone landschap kan laten weiden.

Eindelijk stopt de trein te Anseremme, waar wij moeten uitstappen, daar de spoorweg nog niet tot Dinant is doorgetrokken. De Lesse stort zich hier in de Maas en ons oog wordt aangenaam getroffen door de kalme, breede rivier, die wij bij Luik hebben verlaten en als een oude kennis weer begroeten.

Anseremme, een goed kwartier van Dinant, is eveneens heerlijk gelegen. Wij kunnen echter niet alles zien, en stappen dus direct in een der omnibussen, die ons naar Dinant vervoert en daar gezond en wel aflevert in het *hotel Delimoy*. Mocht soms een mijner lezers op den een of anderen tijd in Dinant gaan logeeren, dan kan ik hem in alle gerustheid dit hotel aanbevelen. Het is allerliefst gelegen aan de Maas, heeft ruime, keurige zalen en kamers en een allervriendelijkst tuintje en de zindelijkheid is er van dien aard, dat de vurigste Vlaamsche huismoeder er niets op aan te merken zou hebben.

De ontvangst was hartelijk. Madame wees ons zelf onze kamer en vroeg ons of wij om zeven uur aan het souper zouden deelnemen. Nu, onze maag begon alweer te jeuken en wij zeiden dus van harte: *oui!* Om ons een beetje te prepareeren en voor te bereiden, besloten wij eene kleine wandeling te maken in den tuin, waar reeds een gezelschap van drie heeren en eene dame dezelfde goede gedachte verwezenlijkte.

Op den bepaalden tijd liet een koksmaatje een vervaarlijk gelui hooren met een kolossale bel en hij scheen niet van plan deze muziek spoedig te staken, te oordeelen naar het genoeglijk gezicht, dat hij zette en den gedienstigen ijver, waarmee hij zijn taak opvatte.

't Lawaai werd eindelijk zoo onuitstaanbaar, dat een der heeren plotseling riep: *Assez, assez*, voor den donder! en daarmee den klokkenist verschrikt op de vlucht joeg.

Er klonk Vlaamsch, dus die heer was een Vlaming. De kennis werd gemaakt, de anderen bleken eveneens van Neerlandsch bloed, en het avondmaal werd in de grootste luimigheid gezamenlijk gebruikt.

Alsnu zochten wij een geschikte gelegenheid, om den avond genoeglijk door te brengen. Wij namen dus onze toevlucht tot madame en vernamen, dat het Casino (bekend door zijn heerlijke tuinen) dien avond concert gaf, waarbij vreemdelingen vrijen toegang hadden.

Naar het Casino dus! Een rustig plekje opgezocht, een sigaartje opgestoken, een glaasje cognac besteld en weldra genoten wij van de inderdaad uitstekende muziek van de kapel, en niet minder van den heerlijken avondstond. Een oogenblik werden

wij echter ontstemd. 't Was toen wij na ons tweede cognacje wilden betalen en tot de ontdekking kwamen, dat dit edele vocht berekend werd tegen 1 frank per kelkje. Dat men nu vreemdelingen vrijen toegang geeft, zie, dat vonden wij zeer beleefd; maar dat men hen voor een glaas*je* cognac (de grootste ijveraar voor den blauwen knoop zou het een 'neutedop' genoemd hebben) de somma van éénen frank laat betalen, leek ons wel een beetje..... nu, hm..... zóó..... zóó!

Na afloop van het concert keerden wij langs een omweg naar ons hotel terug en lagen al spoedig na dezen drukken dag gerust en wel te slapen.

(*Wordt vervolgd.*)

Zijn portret.
Humoreske.

Abraham Hersch Davidszoon was iets geworden.

Geweest was hij al lang iets, een man van aanzien, een rijk man, een man, waarop de heele 'natie' trotsch was. Geweest was Abraham Hersch Davidszoon tot dusver de rijkste jood van de heele stad, maar anders was hij niets geweest. Doch nu was het gelukt, dat hij iets geworden was. De koning had hem 'geridderd.'

Op zijnen verjaardag, drie maanden voor Kerstmis, ontving Abraham de Leopolds-orde - waarom zal wel eeuwig een geheim blijven. -

EEN WANDELING VAN DEN H. VADER IN DE TUINEN VAN HET VATICAAN, NAAR DE TEEKENING VAN A. BIANCHINI.

IN DEN KINDERSPEELTUIN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. SCHLESINGER.

Op zijn verjaardag dan was Abraham Hersch Davidszoon ter dege in zijn nopjes, en Jetje, dat is zijn vrouw, en Fientje, Rebekka en Sara, dat waren zijn dochters, en mevrouw Judith Morel en mejuffrouwen Rosa en Susanna, dat waren mevrouw zijn schoonmoeder en de dames schoonzusters van Abraham Hersch Davidszoon, waren nog veel meer in haar schik, toen mijnheer haar echtgenoot en schoonzoon en zwager de koninklijke onderscheiding ontving. De vrouwelijke familieleden van den weledelgestrengen hooggeboren heer Abraham Hersch Davidszoon keken op de overige joden neer, als destijds die van Jericho op het volk van Israël en - met permissie - spogen bijna op 'het plebs.'

Voor Kerstmis had mevrouw Hersch verzocht een ijsvogel-garnituur, om daarmee opgedirkt - pardon 'getoiletteerd', langs de trottoirs te wandelen, en dan nog een portret, geschilderd in beste olieverf, de beste die er te krijgen was, en dat moest voorstellen haren heer gemaal, den weledelgestrengen hoogwelgeboren heer Abraham Hersch Davidszoon in zwarten rok met zijn 'dikkerazie' aan het lintje op zijne borst. Het portret moest duidelijk en heel groot geschilderd worden en Abraham moest recht voor zich uitzien, opdat men ook zou kunnen waarnemen, eerstens de 'dikkerazie', en tweedens de twee zware gouden horlogekettingen, in elk vestzakje een. En zijn twee handen moest men kunnen zien wegens de fraaie, groote ringen, die hadden gekost de ronde som van vijftienhonderd gulden, in Amsterdam gekocht. Dit had mevrouw Hersch verlangd, namelijk haar man in de fijnste olie met Kerstmis.

Mijnheer Hersch was geen kwaad mensch en heeft derhalve zich laten 'afschilderen' door zijn vriend, den grooten kunstschilder in olie, Frans Leihbach, die niemand 'uitschildert'. die niet geridderd of van adel is, zoo deftig is hij, en Leihbach heeft dus zijn vriend 'geconterfijt' - wat zeg ik, geconterfijt, uitgeschilderd, neen, hij heeft hem zelf op het doek getooverd, sprekend gelijkend, vreeselijk lief met zijn twee dikke, gouden horlogekettingen, met de groote, diamanten ringen en met het gouden lorgnet. Indien iemand tot die beeltenis gezegd had: 'Heb ik de eer met den weledelgestrengen, hoogedelgeboren heer Abraham Hersch Davidszoon te spreken,' dan zou de oliekop, waarachtig naar waarheid gesproken, kunnen antwoorden: 'Ah- dank u, ah!' zooals 'fijne lieden' altijd zeggen.

En toen mijnheer Hersch zich zelven op het doek had aangestaard, toen heeft hij zijn vriend Leihbach van blijdschap omhelsd en uitgeroepen: 'Leihbach, gij zijt honderd percent in mijne achting gerezen!'

En mijnheer Leihbach dacht bij zich zelven: 'Laat liever de betaling honderd percent rijzen,' maar gezegd heeft hij zulks niet, doch eenvoudig: 'Zeer aangenaam, mijnheer Hersch Davidszoon; maar het is ook zoo'n genot u in olie te schilderen,' en heeft daarbij het bankbiljet van duizend franken, dat mijnheer Hersch hem gaf, in zijn zak gestoken; 'ik herhaal, een genot u in olie te schilderen, mijnheer Hersch. Ik hoop u nog eens te mogen schilderen als minister van Financiën, bij uitzondering voor den dubbelen prijs. Dat zal waar zijn!'

Zoo spraken de weledelgestrenge hoogwelgeboren heer Abraham Hersch Davidszoon en de kunstschilder Frans Leihbach, maar de dames zongen een ander deuntje.

Op den feestdag, den dag der cadeau's, toen mevrouw Hersch nogmaals het portret oplettend beschouwde, zeide zij:

'Mesjoege! het portret is niet faain genoeg.' En wat zij zeide beaamden mevrouw Morel en hare zusters Rosa en Susanna, en hare dochters Fientje, Rebekka en Sara

en de overige familieleden. En waarom heeft mevrouw Jetje Hersch, geboren Morel, het portret niet 'fijn' genoeg gevonden? Omdat zij bij zich zelve gezegd had, dat de 'groote lui' altijd iets hebben aan te merken, en wij menschen van stand moeten zoo'n olieverver ontzag weten in te boezemen. Zij overwoog hoe haar vader, Izaäk Morel, bij de mooiste koe altijd uitriep: 'O wai mir, wat mager!' En dus zette zij zich neder en critiseerde het portret; eerst de vergulde lijst en toen den geschilderden Hersch Davidszoon, en deze had alle denkbare gebreken gehad.

Dat had den heer Hersch volstrekt niet bevallen, en hij had toornig uitgeroepen:

'Nu, als ik u dan niet behaag in olie, laat dan den kunstschilder halen, die mijn vriend is, en spreek met hem en zeg, wat er aan mij ontbreekt en beveel hem het portret te verbeteren.'

'Dat noem ik dingtaal!' had mevrouw Hersch gezegd. Zij liet den heer Leihbach komen, kunstportretschilder in de fijnste olie, en zij is gaan zitten op den nieuwen fauteuil van blauw fluweel en zilveren franje en heeft haar gouden lorgnet opgezet, met het ivoren handvat voor 't gemak, en toen heeft zij den kunstschilder uitvoerig aangewezen, wat hij slecht had geschilderd en wat zij anders wilde hebben en 'faainer.'

En de heer Leihbach, die een zeer welopgevoed man is en zich met gemak in de aanzienlijkste kringen kan bewegen, heeft er niets op geantwoord, maar steeds gezegd: 'Jawel, mevrouw, u heeft gelijk, ik zal het veranderen.'

En toen is hij naar huis gegaan en heeft het portret meegenomen, om het te verbeteren van kop tot teen, zooals mevrouw Abraham Hersch Davidszoon, geboren Jetje Morel, bevolen had.

Na verloop van drie dagen is hij teruggekomen bij den weledelgestrengen welgeboren heer Hersch en heeft het portret meegebracht en toen hebben die twee samen gesmoesd, heel stil. De nieuwbakken ridder heeft zich gestoken in gala met de twee gouden horlogekettingen, in ieder vestzakje een, en met de diamanten ringen en het kroontje op zijn borst, zooals de heer Leihbach hem had 'uitgeschilderd.'

Toen zijn beiden gegaan naar het salon, waar een schildersezel stond, om het verbeterde portret op te zetten en voor den ezel, rechts en links, heeft de bloemist laurierboomen en rozen, palmen en myrten, duizendguldenkruid en brandende kaarsen en al wat fijn en schoon en passend is, aangebracht, om te omgeven een ridder, die rijk is, geld in overvloed heeft en eene rijke vrouw bezit. En daarna heeft de kunstschilder de gordijnen neergelaten, omdat het daglicht te scherp was, zeide hij, en omdat het portret, dat geschilderd is à la Rembrantsch halflicht, wat met elkaar moet harmonieeren, en toen heeft hij op den ezel, tusschen het edele groen, dat er rondom stond, het portret opgesteld.

Maar het portret was g e e n portret, doch alleen de l e e g e l i j s t, en daarachter heeft zich geplaatst de weledelgestrenge hooggeboren heer Abraham Hersch Davidszoon in gala-gewaad en heeft tusschen de sierlijke vergulde baroklijst en het duizendguldenkruid, de laurierboomen en palmen, er uitgezien als een geschilderde bankier in olieverf en niet als een echte, zoo stil heeft hij zich gehouden; hij vertrok geen spier van zijn gelaat en wachtte, wat de damen van zijn eigene verschijning zouden weten te zeggen.

En toen zijn de dames gekomen in het salon, mevrouw Hersch, geboren Morel, en mejuffrouwen hare dochters Fientje, Rebekka en Sara, en mevrouw hare schoonmama Judith Morel, hare zusters Rosa en Susanna en nog eenige vriendinnen, mevrouw Goudschaal en mevrouw Leliëndaal en mevrouw Jacobszoon en mevrouw Rozenkroon en die er verder genoodigd waren.

Mevrouw Hersch geboren Morel is gaan zitten in den grooten, nieuwen fauteuil van blauw fluweel met zilveren franje en de anderen om haar heen, en toen heeft zij genomen heur gouden lorgnet met ivoren handvat, wat gekost heeft 500 frank met tien percent, wegens contante betaling, en zij heeft naar het verbeterde portret in olie, wat geweest is de weledelgestrenge hooggeboren heer Abraham Hersch Davidszoon zelf in gouden lijst, gestaard met den blik van een kenner.

En de kunstschilder in de fijnste olie, de heer Leihbach, heeft ter zijde gestaan in een hoek bij het raam, omdat hij de damen niet wilde 'geneeren.'

Toen mevrouw Hersch, geboren Morel, het portret had in oogenschouw genomen, wat geen portret was, maar haar echtgenoot in levenden lijve, dus onze nieuwbakken ridder in gouden lijst, toen heeft zij gezegd:

'Mijnheer Leihbach,' heeft zij gezegd, 'wat is dat? Heeft u het portret verbeterd of heeft u het niet verbeterd? U heeft het niet verbeterd! Wil u als 't u blieft eens naar die oogen zien? Zijn dat oogen voor een geridderd bankier? Zijn dat oogen voor een weledelgestrengen hooggeboren heer Abraham Hersch Davidszoon, wâblief? Er zit geen vuur, geen gloed, geen geest, geen esprit in, mesjoege! En dat voorhoofd is te laag, wâblief, dat is geen voorhoofd. Ik moet, helaas, zeggen, dat gij mij niet begrepen hebt, mijnheer Leihbach! Of, als ik misschien ongelijk heb, wat zegt u er dan van, mama-lief?'

En mevrouw Judith Morel zei: 'Kindlief, awaai, wat drukt gij u geniaal uit; ja, ja, gij hebt gelijk - en ik vind ook dien neus allerongelukkigst! Waar is hier zwier en gratie? Dat is geen neus voor een ridder - dat is een komkommer in 't zuur!'

'En dan de mond,' schreeuwden Rosa en Susanna te samen, 'de mond is wel de helft te groot voor een mensch, waar blijft dan het faaine?'

En Fientje en Rebekka en Sara riepen uit: ''t Is een mirakel, ajakkes wat een lange ooren!'

En mama sprak: ''t Is een waar caricatuur van een mensch!'

En de schoonmama sloot de critiek met de woorden: ''t Is zuiver een baviaan, mijnheer Leihbach, en waarheid is waarheid!'

Maar daar gebeurde eensklaps iets, waardoor de damen begonnen te gillen, gelijk de apen in Artis, als zij met water bespoten worden. Zij hielden elkaar vast van schrik en schreeuwden: 'O waai!'

Het 'levend' portret van den heer Abraham Hersch Davidszoon in gouden lijst had namelijk z i j n e t o n g w e l e e n h a l f e l l a n g n a a r h a a r u i t g e s t o k e n!

'Ook dat nog!' had mevrouw de schoonmama Judith Morel uitgeroepen en viel toen flauw, en 't was een herrie, een opschudding van belang, totdat eindelijk de damen weder tot bezinning kwamen.

Wie zal het mijnheer Abraham Hersch Davidszoon, die achter de vergulde lijst stond, kwalijk kunnen nemen, dat hij moede werd de hatelijke aanmerkingen op zijn ridderlijke physionomie en razend werd op het geëerde gezelschap, dat zijn eigen tronie zoo bespottelijk maakte, terwijl niemand zijne stem daartegen verhief? Derhalve gaf mijnheer Hersch een antwoord met zijn tong. Aangezien hij voorstelde het geschilderd portret in lijst, heeft hij tot zichzelven gezegd: 'Brammetje, val niet uit uwe rol, begin niet te schelden,' maar hij heeft zijn tong uitgestoken, wat een verstandig antwoord was en slagvaardig en passend voor een portret, dat niet spreken kon.

En de portretschilder in olie, mijnheer Leihbach, die schielijk de gordijnen ophaalde, zoodat het licht werd in 't salon, is op een stoel neergevallen, zonder verlof daartoe te vragen of uitgenoodigd te worden, en wentelde zich om en om van 't lachen.

En toen is mijnheer Hersch uit de vergulde barok-lijst gestapt, tusschen de laurierboomen, palmen en het duizendguldenkruid, en heeft zijne twee vuisten opgestoken en geraasd en gescholden, maar de lijst was ledig. Later is alles bij gelegd, het was een ‘misverstand zonder kwade bedoeling’, en men heeft zich met elkander verzoend.

De geridderde welgeboren hoogedelgestrenge heer Abraham Hersch Davidszoon hangt nu in de fijnste olie, zooals zijn vriend, de heer Leihbach, hem voor een bankbiljet van duizend franks schilderde, in zijn salon boven den nieuwen fauteuil van blauw fluweel met zilveren franje.

J.J.G. WAHLEN.

Een aardig spoorwegavontuur.

Het was in 't hartje van den zomer van verleden jaar; de sneltrein van Amsterdam naar Parijs hield stil aan eene statie, dat wij X zullen noemen, waar vier heeren instapten. Drie er van waren geestelijken, de vierde was een leek, die door de eersten 'doctor' werd genoemd.

Nu dan, de vier vrienden, de doctor en de geestelijken, stapten in den sneltrein, want zij moesten naar Parijs (en verder naar Lourdes) en de trein wacht niet. Maar... alles was vol. In den zomer wordt veel gereisd en dus was elk plaatsje bezet. Eindelijk - in den laatsten waggon vond men een coupé, waarin slechts twee heeren zaten.

'Al klaar!' riep de doctor zijn drie vrienden toe en deze stapten in den coupé. Doch alle leege plaatsen waren met koffers, valiezen en andere bagage belegd.

Met een grijnslach bezagen de twee heeren, die reeds gezeten waren, de vier binnenstappende vrienden; het waren twee papenvreters, dat kon men aan de hoogmoedige, minachtende blikken zien, waarmede zij de 'zwartrokken' maten, die gedurende een oogenblik daar stonden, niet wetende wat te doen. Want wanneer een plaats met bagage belegd is, dan is dit een teeken, dat zij reeds bezet is en dat de rechtmatige bezitter er van slechts voor korten tijd zich heeft verwijderd.

Maar de doctor liet zich niet zoo gemakkelijk afschepen.

'Zijn deze plaatsen bezet?' vroeg hij, terwijl hij op de bank wees, waar al de reisbenoodigdheden lagen opgestapeld.

Uit de hoogte snauwde een der twee heeren hem toe: 'Ja, de plaatsen zijn immers belegd; de passagiers, die hier zitten, zullen wel in den restauratiewagen zijn.'

Hij deed deze woorden vergezeld gaan van een blik, die duidelijk zei tot de geestelijken en den doctor: 'Maakt nu maar, dat gij ras weg komt!'

Maar dat deed de doctor niet. Hij antwoordde doodbedaard, terwijl een lachje, als voerde hij iets in 't schild, zijn gelaat in den breede verhelderde: 'Dank u wel, heeren! Dan zullen wij zoo lang hier gaan zitten, totdat de passagiers terugkomen.'

Daarbij wenkte hij de drie anderen en deze namen gemoedelijk plaats in den coupé, nadat zij netjes de bagage in het net boven hun hoofden hadden geborgen, waar zij trouwens behoorde. Woedend stiet een der papenvreters halfluid een vloek uit, maar dat hinderde onze vrienden niet. Zij maakten het zich gemakkelijk.

De trein floot, reed af, maar er kwam niemand opdagen, die de belegde plaatsen opeischte en de vier vrienden begonnen een onderhoudend gesprek onder elkaar. De doctor, die de twee heeren niet uit het oog verloor, nam met de grootste pret waar, dat die twee, hoe langer men spoorde, des te leelijker gezichten begonnen te trekken. Hij kon gemakkelijk raden waarom. Het is niet plezierig, ten overstaan van vier getuigen als een gemeene leugenaar te pronk gesteld te worden.

Maar wij zullen ons verhaal niet vooruit loopen.

De sneltrein snorde al verder en verder, den eenen kilometer na den anderen. De trein had wederom stil gehouden en nieuwe reizigers opgenomen, maar de bewuste plaatsen bleven nog steeds ledig.

'Hm, hm,' zei de doctor peinzend en zoo luide, dat ook de twee heeren het konden hooren, 'er is bijna een uur verloopen sedert wij instapten! Die passagiers schijnen lang te tafelen!'

De twee papenvreters gaven geen antwoord, maar men kon het hun aanzien, dat zij van woede den doctor met genoegen op de rails hadden willen leggen. Middelerwijl

herneemt het gesprek der beide partijen, die elkaar beschouwen als niet tegenwoordig, zijnen gang.

Hoe vroolijker het viertal wordt, des te neteliger is het tweetal. Dit laatste begint onder hun tweeën te praten van 'priesterheerschappij', 'dom houden van 't volk', 'gelooven op gezag' enz. enz., en dat opzettelijk zóó luide, dat de geestelijken hooren konden, dat het op hen gemunt was.

Deze doen echter als hoorden zij niets; alleen de doctor zegt plotseling, alsof hij uit een droom ontwaakt: 'Het is toch maar een juist spreekwoord: wie het laatst lacht, lacht het best.' Overigens onderhouden de vier indringers zich zoo goed met elkaar, dat zij niet op de twee heeren letten. En nu had men weder een uur of zestig kilometer verbabbeld!

De zon begon het inmiddels ter dege te meenen; het werd warm in den coupé; men klaagt over de hitte. ''t Is om eene beroerte te krijgen,' meent een der zwartrokken.

'U heeft gelijk,' zei de doctor bedenkelijk, 'het is onuitstaanbaar! Als die goede menschen, wier plaats wij hebben ingenomen, maar geen beroerte hebben gekregen!' En het viertal lachte hartelijk, terwijl het tweetal knarsetandde van woede.

Er verliep nog een derde, een vierde, een vijfde uur! Maar de afwezige passagiers kwamen niet terug. Onze doctor werd steeds meer en meer bezorgd. Hij was bang, dat de heeren soms op eene tusschenstatie konden zijn achtergebleven. De andere drie uitten hun deelneming in het lot dier arme passagiers. Het werd ook hoog tijd, dat de heeren terugkwamen! Misschien kwamen zij met den volgenden trein. Men krijgt reeds Parijs in zicht, de locomotief fluit ellen lang, de trein rijdt langzamer, daar rolt hij de statie binnen. De laatste twintig meter gaat de trein nog langzamer. Iedereen staat op, om uit te stappen. Alleen de twee heeren blijven stokstijf zitten, alsof zij in den coupé wilden overnachten. Zij schijnen op iets te wachten, en onze doctor schijnt te raden waarop zij wachten. Eensklaps maakt ook hij geen haast om den coupé te verlaten; er vliegt een gedachte door zijn brein. Hij was reeds opgestaan, doch ging nu plotseling weder zitten. De trein stond stil, alle reizigers waren er uitgestapt, maar niemand schijnt uit dezen coupé te willen. Aangezien een der twee partijen moest toegeven, staan de twee heeren papenvreters op; zij maken zich gereed om den coupé te verlaten; zij halen de bagage uit het net, die aan 'de eeuwig tafelende heeren' toebehoorde en uit menig stuk bestond. Zij plaatsten den eenen koffer na den anderen voor het portier. De een stapte uit, om den andere koffers, valiezen en doozen toe te reiken.

En nu was het oogenblik aangebroken, waarop de doctor had geloerd.

'Hola, mijne heeren! Wie geeft u het recht, u eens andermans bagage toe te eigenen?'

Met deze luid uitgesproken woorden legde de doctor zijn juist niet zeer kleine handen op den grootsten koffer. De heeren werden razend.

'Dat is een verregaande brutaliteit, die bagage gaat u niets aan!' schreeuwden alle twee.

Maar de doctor verklaart: 'Maar u gaat zij ook niets aan; gij hebt niet het recht haar mee te nemen!'

Zij dreigen met advocaat en rechtbank, met hemel en hel, zij krakeelen en brullen - alles tevergeefs. De doctor zegt:

'Ik laat niet toe, dat het eigendom van vreemden door onbevoegden wordt meegenomen; het moet naar de kleerkamer en daar bewaard worden, totdat de rechthebbenden het komen afhalen.

En daar bleef hij bij.

En hoe woedender die twee zich aanstelden, des te bedaarder bleef hij; hij beschermde de bagage, gelijk een leeuwin hare welpen. Ter zijde stonden de drie geestelijken, op wier gelaat men een geheim leedvermaak kon bespeuren.

De doctor had middelerwijl den conducteur en deze den statiechef geroepen. De twee heeren verzekerden aan beide beambten bij hoog en laag, dat de bagage hun toebehoorde. De chef noodigde de twee partijen uit, in zijn kantoor te komen en vroeg hun namen.

'De fabrikant X,' 'ingenieur Y!' dit waren de twee heeren. 'Doctor Z., leeraar in de philosophie!' dat was de tegenpartij. De drie geestelijken stonden als hulptroepen voor de deur. De fabrikant en de ingenieur noemden het eene dwaasheid, hun hunne bagage te willen onthouden. Zij verklaaren terstond een rechtsgeleerde in den arm te zullen nemen. Nadat zij hun toorn hadden lucht gegeven, gaf de statiechef aan den doctor het woord - om zich te rechtvaardigen. Zijne verdediging was kort.

'Deze heeren hebben zelf verklaard - en voor de deur staan drie getuigen - dat de bagage toebehoort aan a n d e r e passagiers. Deze passagiers schijnen op eene tusschenstatie te zijn achtergebleven. In dit geval behoort de bagage niet aan d e z e heeren - dat zou immers diefstal zijn - maar moet bij den chef gedeponeerd worden!'

Buiten zich zelven van drift willen die twee den doctor te lijf, doch deze wordt plotseling zeer erstig en dondert hun toe: 'Nu nog één ding - een paar woorden. Wanneer gij geen diefstal beoogt, dan hebt gij beiden ontwijfelbaar.... gelogen! Zet maar thuis een vuist, voor den spiegel!'

De statiechef stelde den heeren voor, dat, indien de doctor waarheid sprak, inderdaad slechts een dezer twee mogelijkheden bestond. Hij deed de deur open, riep de drie geestelijken binnen en liet door dezen de woorden van den doctor bevestigen.

De bedaarde beambte nam nu een strengen toon aan: hij noodigde de ietwat verbouwereerd uitziende heeren uit, door een bondige verklaring een einde aan de zaak te maken. 'Leugen of diefstal!' Zij gaven de voorkeur aan het eerste en meenden min of meer bedremmeld, dat het geen leugen was geweest, maar alleen eene 'grap.' Eindelijk was het er uit!

Zij wilden hun koffers, valiezen en doozen opnemen en zich verwijderen. Maar de onbarmhartige doctor had er nog niet genoeg van. Nog altijd hield hij zijne hand op de bagage en begon nu te zeggen:

'Mijnheer de statieoverste! Ik geloof, dat de bagage zwaarder weegt, dan toegestaan is met zich in den coupé te nemen. Ik verzoek u aan de heeren het bewijs te vragen, dat het meerdere gewicht behoorlijk als passagiersgoed is ingeschreven!'

Wederom hielp geen schelden, razen noch tieren! Het bewijs moest worden overgelegd, maar zij hadden er geen - en zoo werden de heeren beboet.

'Deze bagage moet gewogen en verrekend worden!' luidde het strikte bevel van den chef aan zijn ondergeschikte.

Nu werd de doctor weer uitermate vriendelijk. Met beleefde complimenten nam hij afscheid van de twee beetgenomen papenvreters. De beambte geleidde hen tot aan de deur. Maar wat hun blikken te kennen gaven, dat behoeft geen nadere verklaring. Onmiddellijk daarop lachten vier flinke mannenstemmen, zoodat de vestibule van de statie er van dreunde. Wie waren nu de domme zwartrokken?

J.J.G.W.

De San-José-schildluis.

De invoer van Amerikaansche landbouwproducten heeft, behalve het nadeel voor den Europeeschen landbouw door de verpletterende concurrentie, voor de oude wereld nog andere leelijke gevolgen gehad, namelijk de overplanting van schadelijke insecten of ziektekiemen, die daar tot dusver nog onbekend waren.

Na ons eerst den colorado-kever bezorgd te hebben, heeft Amerika ons in den laatsten tijd weer een nieuwen vijand op het dak gestuurd, wiens binnen dringen van onberekenbare gevolgen kan zijn voor de vruchtenteelt. Het is de San-José-schildluis (*aspidiotus perniciosus*), die het voornamelijk op onze vruchtboomen gemunt heeft.

Het eigenlijke vaderland van dit gevaarlijke beestje is nog niet met juistheid bekend. De bewuste schildluis vertoonde zich het eerst in Californië en werd van daar naar de staten aan den Atlantischen Oceaan meegevoerd. Zij valt niet alleen op vruchtboomen aan, maar nestelt zich ook op verschillende wilde boomen en struiken, zoodat hierdoor een totale uitroeiing haast onmogelijk is.

Met heele koloniën zetten de schildluizen zich op de takken neer, zoodat deze er uitzien, alsof ze met asch bestrooid waren; en hiermee nog niet tevreden, nestelen ze zich ook in de vruchten; in de Amerikaansche appelen zijn ze dan ook hierheen gekomen.

Evenals alle schildluizen, waartoe ook de bekende cochenille (*coccus cocti*) behoort, toont de pas overgebrachte een opvallende verscheidenheid in de beide geslachten. Het mannetje is kleiner en langwerpiger gebouwd dan het wijfje en daarbij gevleugeld. De achtervleugels zijn echter verschrompeld en evenzoo de zuig- slurf, zoodat het mannetje geen voedsel tot zich nemen kan. Het ongevleugelde wijfje daarentegen, schildvormig van lichaam, zuigt zich met de slurf aan voedende planten vast en bedekt met het platte lijf de eieren. Kop en pooten van de wijfjes zijn van den bovenkant niet zichtbaar, daar deze bij toenemende vorming korter worden, terwijl het lijf daarentegen al meer en meer uitdijt. Hierdoor verliest het dier dan ook het vermogen om zich te bewegen en zit steeds op dezelfde plaats, met de lange slurf plantensappen opzuigend, zoodat het meer een uitwas dan een levend wezen lijkt. In deze houding legt het wijfje ook de eieren en bedekt die evenals de jongen met het lichaam als met een schild.

Het vermenigvuldigingsvermogen der San-José-schildluis is ontzaglijk, daar in het warme jaargetij het eene broedsel na het andere wordt voortgebracht. De nakomelingen van een enkel wijfje kunnen, als er geen ongevallen tusschenbeide komen, het ontzaglijk cijfer van omstreeks dertien duizend millioen stuks bereiken!

Onder het beschermende lichaam van de moeder blijven de jongen zoolang tot zij hun eerste vervelling hebben doorgemaakt en dan zoeken zij zich een eigen plaatsje om zich aan het uitzuigen der plant te zetten.

In hoeverre nu de vrees omtrent de nadeelen, die deze schildluis ten onzent zou kunnen aanrichten, gegrond is, kan natuurlijk niet met zekerheid worden aangegeven. Heeft men het insect hier eenmaal in vrijheid aangetroffen, dan is het gevaar zeker zeer groot; want dat het den Europeeschen winter best zou trotseeren blijkt alleen hieruit, dat het ook den winter in de Atlantische Staten heel goed doormaakt.

Mannetje, van boven gezien.

Het is een helaas meermalen gebleken feit, dat dergelijke herwaarts overgebrachte dieren een schrikkelijke plaag kunnen worden. Dit hebben verschillende voorgangers van de San-José-schildluis bewezen, en de reden daarvan is niet moeilijk te achterhalen, als men in aanmerking neemt dat ieder dier in zijn oorspronkelijk vaderland vijanden heeft, die het achtervolgen, terwijl dit in zijn nieuw verblijf niet het geval is, wijl de daar levende dierenwereld den nieuweling nog niet kent, zoodat deze zich tot in het ongeloofelijke kan vermenigvuldigen.

Om een dergelijke vermenigvuldiging tegen te gaan is het noodig vijanden van een dergelijk gedierte in te voeren. Gezworen vijanden nu van de schildluizen zijn de Mariakevertjes, die vooral de San-José-schildluis met woede achtervolgen. Dat weten de Amerikanen, waar laatstgenoemd insect het eerst werd aangebracht, nog

niet algemeen, hoewel proeven, met Australische Mariakevertjes genomen, toch al bevredigende uitkomsten hebben opgeleverd.

't Is te hopen dat de maatregelen, door onze regeering te nemen om Nederland voor het binnendringen van dien gevaarlijken vijand te behouden, doeltreffend zullen blijken.

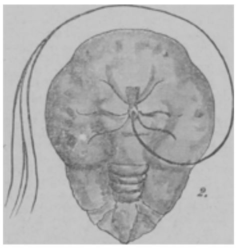

Wijfje, van onder gezien met de lange, dunne zuigslurf.

Bij de Platen.

Een wandeling van den H. Vader in de tuinen van het Vaticaan. -

Is de terugkeer der lente voor ons allen een opluchting na den neerdrukkenden somberen wintertijd, welk een verademing moeten de eerste mooie voorjaarsdagen niet geven aan den grijzen gevangene van het Vaticaan, die te midden van zijn veelomvattenden arbeid de verkwikking van de frissche buitenlucht zoo dringend behoeft.

Men stelle zich het leven van den heiligen grijsaard voor, zooals dat dag aan dag met eentonige regelmaat voortgaat binnen de muren van het ontzaglijke paleis. 's Morgens vroeg opgestaan, begeeft de Heilige Vader zich allereerst naar zijn bijzondere kapel, waar hij zijn meditatie houdt en de primen, tertsen en sexten van zijn brevier bidt. Dan draagt hij zijn heilige Mis op en woont vervolgens een Mis van dankzegging bij. Na het ontbijt trekt hij zich terug in zijn studeervertrek, waar zijn ontzettende correspondenties en zijn secretarissen hem wachten. Den geheelen dag volgen de audiënties elkander op, en na het avondgebed, als de H. Vader wordt verondersteld te gaan rusten, arbeidt hij vaak nog tot laat in den nacht.

Bij zulk een ingespannen leven is een uurtje verpoozing in de buitenlucht onmisbaar, en wanneer het weer gunstig is maakt de Paus dan ook in het middaguur geregeld een kleine wandeling in de tuinen van het Vaticaan.

De teekenaar van ons tafereel, de heer A. Bianchini heeft hem bespied op het oogenblik, dat hij, van zijn gevolg omgeven, naar buiten treedt door de kleine poort, waaraan hellebaardiers de wacht houden. Geleund op den arm van een zijner kapelanen, schrijdt de eerwaardige grijsaard, op een stokje steunende, langzaam voorwaarts, met zijn geestig, opgewekt gelaat genoeglijk rondschouwende. Daar nadert hem een prelaat, die om een oogenblikje gehoor verzocht heeft, dat de H. Vader hem in den tuin heeft toegestaan; want zelfs daar ontvangt hij nog bezoeken en doet alzoo nog zaken af; het uurtje van verpoozing moet nog nuttig besteed worden.

Moge de lieve lente den nog altijd jeugdigen grijsaard weer vernieuwde krachten schenken voor de vervulling van zijn reuzentaak.

In den kinderspeeltuin. -

Hier gaat het wat levendiger en vroolijker toe dan in de statige lusthoven van het Vaticaan. De kleine, dartele kleuters kennen geen zorg; zij hebben nog heel geen begrip van wat er in de wereld te doen is; hun wereld bepaalt zich tot hun eigen klein kringetje, en daarvan is de goede zuster op het oogenblik het middelpunt. Geen wonder, ze trakteert vandaag op peren, dat komt alle dag niet voor. Ieder maakt dat hij er bij komt; groot en klein wil van de uitdeeling profiteeren; allen steken begeerig de handjes uit naar de lekkere, sappige vruchten, zooals er alleen in den tuin van de zusters groeien.

't Is een levendig, bevallig groepje, die opgetogen kinderen, elkaar verdringende rondom de goede zuster, die, aan het woelige goedje gewoon, te midden van het rumoer haar kalmte niet verliest. Wie een peer verdienen wil, moet eerst behoorlijk zijn versje of gebedje opzeggen, of, als het nog maar een heel kleine dreumes is, minstens ‘met twee woorden sprekende’, er beleefd om vragen.

Zoo weet de goede en toch strenge zuster haar leerlingen spelende nog te laten leeren.

Allerlei.

De Doode Zee in Amerika. -

Evenals Palestina bezitten ook de Vereenigde Staten een ‘Doode Zee’, die om de geneeskrachtige eigenschappen van het water de Medical Lake (geneeskrachtig meer) genoemd wordt. Ze ligt in het zuiden van den staat Washington op een uitgestrekte hoogvlakte, 610 meter boven den waterspiegel van den Grooten Oceaan. Daar geen rivier daarin uitstroomt en het peil ondanks de aanzienlijke verdamping in deze droge lucht hetzelfde blijft, veronderstelt men, dat het door onderaardsche bronnen gevoed wordt. Het zoutgehalte van het water is bijna even groot als in de Doode Zee van Palestina. Volgens de jongste nasporingen leven er toch dieren in, nl. een zeer kleine schildpad en een zonderlinge, twintig centimeter lange visch, die met zijn lange voorvinnen op den bodem kan rondkruipen. In den omtrek van twee kilometer ontbreekt alle plantengroei.

De reiskosten van keizer Wilhelm. -

Terwijl de prins-regent van Beieren vrij reizen heeft in zijn land, wordt bij de reizen van den keizer en de keizerin van Duitschland in Pruisen het gebruikelijke tarief berekend. Tot voor korten tijd geschiedde dit op de volgende wijze: voor een locomotief werd 1 mark 20 pfennig, voor elk wiel van een salon- of slaapwagen 40 pfennig, en voor elk wiel van verdere wagens, tot den keizerlijken trein behoorend, 20 pfennig per kilometer in rekening gebracht. Daar de keizerlijke trein bij officieele reizen 12 tot 14 wagens telt, waarvan er drie ieder zes en de andere elk vier wielen hebben, en er altijd twee locomotieven noodig zijn, bedroegen de kosten voor een keizerlijken hoftrein ongeveer 24 mark per kilometer, dus voor 100 kilometer 2400 mark. In den regel legt de keizer veel grooter afstanden af, en men zal het niet ver mis hebben, als men de kosten van een reis op ongeveer 5000 mark raamt, waaronder natuurlijk de vertering, fooien aan het spoorwegpersoneel enz. niet begrepen zijn. In den laatsten tijd is op de Pruisische spoorwegen het tarief verminderd en wordt

nu voor elken salon- en slaapwagen de prijs van tien kaartjes eerste klas betaald, terwijl de andere wagens niet meer in rekening worden gebracht.

Appel, met schildluizen in verschillende stadiums bezet. De insecten zijn in verhouding tot den appel te groot geteekend. De natuurlijke grootte der schildluis is 1½ millimeter. 1 en 2 zijn sterk vergroot.

Dat is een aanzienlijke vermindering van kosten, maar toch verdienen de Pruisische spoorwegen jaarlijks nog wel een 100.000 mark aan Z.M. den keizer.

[Nummer 8]

EEN KUNSTSCHILDER IN HET DORP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. SCOPPETTA.

De Roode Haan.
Novelle door Pieter Danco.
(*Vervolg en slot.*)

De zaak van brandstichting, welke dien dag opgeroepen werd, had vele nieuwsgierigen uitgelokt; want zoo gaat het in de wereld, de mensch is gretig op ongewone aandoeningen, en de drama's, die zich in het leven voordoen, zijn 't voedsel, dat dien onverzaadbaren honger naar iets zonderlings, iets nooit gesmaakts, stillen moet. Het leven schijnt soms zoo eentonig, dat het volk naar verstrooiing smacht en deze dan zoekt en vindt in de treurige gebeurtenissen, die zich voor de rechtbank ontrollen. En zoover gaat die behoefte, dat het voor sommigen als een vermaak, als eene afleiding is, eene beruchte zaak op 't gerechtshof bij te wonen, er henen te gaan met hetzelfde gevoel als naar een tooneelstuk of een concert.

Zoo was het ook thans. De groote zaal, waar als een wolk van indrukwekkenden ernst en ook van angst en lijden, van hartstocht en gerechtigheid zweefde, leverde een wonder schouwspel op. Het krioelde er van menschen uit allen stand. Van de vrouwen uit het volk met den zuigeling op den arm, tot de sierlijk gekleede damen en juffers; jongens uit den volksstand en heeren; alles was gemengd.

De politiedienaars hadden moeite de orde te handhaven en boven het rumoer dier menigte hunne stem te verheffen om stilte te eischen, eerbied en ontzag voor de plaats, waar men zich bevond.

En toch was de nieuwsgierigheid sterker dan de bevelen der openbare macht, want toen het hof binnentrad, hield plotseling al het rumoer op en aller oogen vestigden zich op de heeren van het gerecht, op den voorzitter en de gezworenen, die op de verhoogde plaats, onder het beeld van den gekruisten God, plaats namen.

Toen allen gezeten waren en de voorzitter de zitting voor geopend had verklaard en er aan de andere rechtsvormen voldaan was, werd de beschuldigde binnengeleid.

Sedert zijne aanhouding was Geert erg veranderd. Zijn aangezicht was bleek als dat van een doode, het was heel en al verwrongen en liet al het diepe lijden vermoeden, dat er in den laatsten tijd in het gemoed van den jongen boer had gewoeld.

De voorzitter ondervroeg hem omtrent het gebeurde. Hij sprak hem ernstig toe, maar in dien ernst lag iets zachts, toen hij Geert aanspoorde de waarheid te zeggen, niets te loochenen, omdat dit hem niet anders dan voordeelig kon zijn.

Geerts stem, toen hij antwoordde, was kalm. 't Was de berusting, die de gerustheid van zijn geweten hem in zijne onschuld gaf, die hem sterkte verleende, moed en wilskracht, om die kalmte vóór de rechtbank te toonen.

Maar toen hij de redenen zeggen moest, waarom hij op dien avond naar Hassels' hoeve was gegaan en, om der waarheidswille, van zijn liefde voor Maria gewagen moest, toen schoten zijn oogen vol tranen, zijn stem beefde en hij zweeg een oogenblik als om die gevoeligheid te overwinnen en zich weer man te toonen.

In de zaal was alles doodstil; men luisterde met ingehouden adem, en menige toeschouwer voelde met den ongelukkigen jongen medelijden en geloofde reeds aan zijne onschuld.

Toen Geert gedaan had met spreken, vroeg de rechter hem of hij niets meer te zeggen had.

'Neen, heer voorzitter, niets. Tenzij dat ik hier nogmaals en voor de laatste maal de getuigenis afleg, en God tot getuige roep van de waarheid mijner woorden: Zoo waar er een God is daarboven in den hemel, die alles weet, wat in 's menschen hart omgaat, en even rechtvaardige looner van 't goede als onverbiddelijke straffer van het kwade is, zoo waar als het beeld van dien stervenden God, die daar boven uwe hoofden hangt, ben ik onschuldig.... onschuldig....'

En zijn arm hield hij een oogenblik uitgestrekt naar het kruisbeeld, hij wierp er zijn smeekende oogen op en viel dan als een klomp ineen op de bank der beschuldigden.

Maar weenen kon hij nu niet meer. De bron was gedroogd en zijn oogen brandden als kolen in zijn van koorts gloeiend voorhoofd.

Daarna werden de getuigen gehoord.

Allen bleven bij hun vorige verklaring. Alleen Hassels drukte nog meer dan te voren op den haat, die, volgens hem, Geert hem toedroeg. En elk woord van Hassels was voor Geert als een hamerslag op zijn ziek hoofd.

Inmiddels zat Maria in de aangrenzende zaal haar beurt af te wachten om opgeroepen te worden. Meer dan ooit leed zij, want zij besefte dat het vonnis nabij was. O! hoe gemakkelijk kon zij al die getuigenissen tot gruis slaan!... Hoe licht kon zij de beschuldiging wegnemen!...

Eén woord slechts!.... één!....

Maar dat éene woord beschouwde zij als eene nog grootere zonde, dan den onschuldige te laten veroordeelen. Neen!... neen!... neen!... klonk het bij elken aderslag in hare slapen.

Toen bad zij, stil, niet met den mond, maar met het hart; zij vond echter noch troost, noch leniging. Langzamerhand nochtans ontstond een gedachte in haar geest, zij groeide aan tot zij duidelijk werd en Maria heel en al bezighield.

'Indien die gedachte beiden kon redden?...' dacht Maria.

En zij greep naar die laatste toevlucht, als naar een laatste redmiddel, een noodanker, en zij sloeg er beide armen om, dat het niet kon ontglippen. Maar zou dit middel voldoende zijn?... Was het geen begoocheling, dat, indien zij zichzelve opofferde, men haar gelooven zou? Zou Geert dan gered zijn?.... Zou haren vader dan niet beschuldigd worden?

En anders?.... deed zij het niet?.... wat zou er dan gebeuren?.... Ja! ja! 't moest! 't Kon niet anders, 't moest!....

Juist op dit oogenblik sprak de voorzitter van het gerechtshof:

'Laat de laatste getuige binnen.'

Maria trad de zaal in. Haar oogen gingen dadelijk naar Geert, en zij had al haar moed noodig, om niet naar hem te vliegen en hem te troosten, toen ze hem daar op de bank van oneer en van schande zag zitten.

Geert echter hield de oogen neergeslagen en Maria scheen daardoor te begrijpen dat zij, ook nu, het voorbeeld der gelatenheid moest volgen, dat hij haar zoo dikwijls gegeven had.

En zij trad tot voor den rechter.

'Uw naam.'

'Maria Hassels,' klonk zeer stil het antwoord.

'Wat weet gij omtrent den brand, die de hoeve van uw vader vernielde?'

Maria zweeg.... Eensklaps had het betrouwen haar weer verlaten, en nu zij voor dat gerecht stond, waar haar en Geerts geluk van afhingen, was het alsof zij begon

te beven voor iets onbestemds, iets ontastbaars, maar dat zich als een afgrijselijk voorgevoel opdeed.

Nogmaals herhaalde de voorzitter zijn vraag op zachten toon, want achter den tabbaard van den onverbiddelijken rechter klopte een hart vol medelijden. Hij wist hoe Maria tegenover den beschuldigde stond.

‘Wat weet ge, Maria Hassels?’

Nu was Maria weer moediger geworden; zij had een blik geworpen op Geerts bleek en uitgemergeld wezen.

‘Wat ik weet?..., wat ik weet?.... Ik weet, en dit zweer ik bij God, dat Geert van Hove onschuldig is.’

Eene rilling doorliep Hassels' leden. Hij zat in de zaal, op de bank der getuigen, en hij moest zijne hand op het hart leggen om de hevige kloppingen te bedwingen.

Geert wierp een vluchtigen blik op Maria en 't scheen alsof in dien blik al de liefde lag van vroegere dagen, maar gesterkt door het plechtig-eenvoudige van die verklaring.

‘En hoe weet ge dat?’ vroeg de rechter.

‘Hoe ik dat weet?....’

En wederom kwam een oogenblik dezelfde moedeloosheid op. Maar Maria kende thans het middel om haar te bedwingen en een blik op Geert, wiens oogen nu ook de hare ontmoetten, was voldoende om haar weer te sterken.

‘Hoe ik dat weet?...omdat ik het gezien heb!...’

Hassels voelde het bloed in zijn aderen stollen. Doemenis! dacht hij, wat gaat nu gebeuren? En hij stond recht, onbewust van 't geen hij doen zou. Maar toen kwam het hem weer vóór, dat hij zich kalm houden moest en afwachten wat geschieden ging.

In de zaal hoorde men geen adem; niets, niets dan stilte; diepe, angstige stilte. Men besefte dat er iets ongewoons voorvallen ging.

‘En wat hebt gij gezien?’ vroeg de rechter.

‘Wat ik gezien heb?.... Ik heb Geert gezien, die buiten de schuur stond en op het venster mijner kamer tuurde.... Toen steeg er langs binnen een klaarte op, eene vlam door een andere hand aangestoken....’

Hassels was rechtgesprongen.

‘Zij is zinneloos.... zij weet niet wat zij zegt.’

‘Zwijg, Hassels,’ sprak de voorzitter op strengen toon, ‘of ik ben genoodzaakt u te doen buitenzetten.’

Maria keerde zich tot haar vader.

‘Neen, vader, ik ben niet zinneloos... Gave God dat ik het ware.... of liever, dat ik dood ware!....’

Eene koude rilling ging door het lichaam der aanwezigen.

De rechter ging voort:

‘En weet ge ook wie die andere was, die brand stichtte.

O! zou ze antwoorden?....

‘Ja,’ klonk het, ‘dat weet ik....’

Hassels beefde als een riet. Zijne oogen stonden vol bloed.

‘Zeg dan wie het was,’ vroeg de voorzitter.

‘Wie het was?.... zuchtte Maria, ‘wie het was?....’

En Maria liet haar oogen, thans vol tranen, op Geert vallen, wendde ze daarna tot haar vader en wierp ze eindelijk, met een onuitsprekelijk gebed om moed en

volharding, op het beeld van den grooten Martelaar. Dan richtte zij zich weer tot den voorzitter en met vaste, doch zachte stem, zeide ze:

‘Wie het was?.... Ik zelve!....’

Een gil sneed door de zaal uit de borst van Geert. Een onbeschrijfelijk rumoer volgde op deze woorden. Hassels was rechtgesprongen en riep:

‘Zij is zinneloos, heer rechter, zij is zinneloos, aanhoor haar niet. Zij liegt, zij weet niet wat zij zegt!’

Er was nog iets zwaarders op zijn hoofd gevallen dan hij vermoedde, want die verklaring van Maria plette zijn hart als de klauw eener duivelsche wroeging.

‘Gendarmen, brengt den getuige Hassels buiten,’ verordende de voorzitter.

Maar deze bood weerstand en het duurde eenigen tijd eer hij buiten de zaal was en de voorzitter er in slagen mocht weer stilte te verkrijgen.

Geert wist niet meer wat er omging; hij was half zinneloos en stond recht met zijn gedachtenlooze oogen op Maria te turen.

Dan vroeg de rechter aan Maria, welke de redenen waren, die haar genoopt hadden, die misdaad te plegen.

Maria kende den toestand van haars vaders zaken en gaf als reden diegene op, die haar vader tot brandstichter van zijn eigen huis gemaakt hadden.

Toen, korten tijd nadien, het hof binnenkwam, werd Geert, bij gebrek aan voldoende bewijzen, vrijgesproken.

Maar nog immer half zinneloos, en als van Gods hand geslagen, stond Geert sprakeloos en als onbewust van wat gebeurde voor de vertegenwoordigers der wet. En hij zag hoe men Maria wegdroeg, want zij was, na de te groote inspanning, als eene losspringende veer ineengezakt en in bezwijming gevallen.

't Was te veel geweest voor haar krachten.

XIII.

Maria werd voorloopig in de ziekenzaal van de gevangenis geleid.

Toen Hassels buiten was gekomen, sloeg hem de koude avondlucht in 't gloeiende wezen. Met wilde oogen staarde hij voor zich, de lange straat in, waar de geel-flikkerende lichten der lantarens spookachtig op den bemorsten grond

weerkaatsten. Er viel een fijne, alles doordringende motregen, die de reeds kille lucht nog killer en kouder maakte. Waarheen?.... dacht Hassels. Dat was alles wat hij thans denken kon. De hevige opeenvolgende ontroeringen, welke dezen namiddag zijn ziel geschokt hadden, zaten nog als looden lasten op zijn hart en drukten het, dat Hassels een kreet van lijden niet kon weerhouden.

Daar stond hij thans, de nijdige en afgunstige Hassels, die hedenmorgen nog den ondergang van zijn vijand met vreugde begroette, thans terneergeslagen, met verijdelde hoop en verwarden geest. Alles scheen voor hem in een dwarrelpoel weg te zinken, hij zelf scheen mee te draaien en ingezwolgen te worden.

Geert vrijgesproken! - hij had zooeven het rumoer daarvan gehoord - zijn Maria, die zichzelf aanklaagde!.... alles, alles kwam tegen hem op!

O foltering! o lijden! o zielesmart!....

Ellendeling, die gij zijt! riep een stem in zijn hart. Ellendeling!....

Ja, dat was hij!.... hij kon 't niet ontkennen, hij moest het zelf in zijn binnenste belijden.

En toch, was alles wel verloren?.... Zou men Maria gelooven?.... Neen, niet waar, daar waren geene bewijzen, en kon hij zelf niet verzekeren, dat zij in de kamer was, toen de brand ontstond? Maar dan?.... Moest hij zichzelven aanklagen, tot den rechter gaan en zeggen:

‘Ik heb het gedaan?....’

O, afschuwelijke stem, die daarbinnen, met vollen adem, dat ijselijke woord in zijn aangezicht blies: Ellendeling!....

Hij zwijmelde voort, als een bedronkene, tot zichzelven sprekend, met gebaren als een onnoozele, nu eens staande in den hoek van eene koetspoort, dan weer leunend tegen een der lantarens.

‘Die man is dronken,’ zeiden eenige voorbijgangers.

‘Dronken?.... neen, ik ben niet dronken!.... ik ben vervloekt!....’

En met holle blikken staarde hij degenen aan, die hem voor dronken uitscholden, en liep dan voort, als opgezweept door iets, dat achter hem zat, dat hem met de volle kracht van reuzenhanden de zweep der vervolging in het wezen striemde en hem immer dat eenige woord toeriep, dat donderend klonk als een vloek van duivelen: Ellendeling! ellendeling!

Er moest een einde aan komen, er moest iets gedaan worden.... Maar wat?....

O! ginder lag de vaart.... zou hij?....

Ja, riep de stem in zijn hart, daar alleen vindt ge rust, daar alleen vindt ge een veilig oord tegen uw noodlot, dat u zoo wreed vervolgt.... Zou hij?.... Daar zou hij vergeten worden, niemand zou ooit weten wat gruwelen hij bestond!... O! die stem daarbinnen, sprak ze waarheid?....

En wederom bleef hij staan, dan liep hij weer voorwaarts, gegeeseld door den regen, die op zijn slapen sloeg. Eensklaps bleef hij staan. Had hem daar iemand ‘brandstichter’ toegeroepen? Neen, de straat was ledig, en toch, hij had het zoo duidelijk gehoord.

En weer liep hij zonder te weten waarheen. Stil! wie greep hem daar bij den arm?... Nogmaals was er niemand in de nabijheid. Voelde hij daar geen brandende hand in het aangezicht?... riep men hem geen vloekende woorden toe; klonk er niet: ‘moordenaar!....’ Neen, niemand was daar. En toch, hij bedroog zich niet, hij had het gehoord. Ja, ginder zag hij iemand komen.... doemenis!.... 't was Geert!

Wat zou die willen?.... Moest Hassels vluchten?.... Hij kon niet meer, hij stond als vastgenageld aan den grond en Geert naderde. Ha, die kerk daar!.... zou hij er in vluchten.... er zich verschuilen....

En Geert kwam aangeloopen, hij stond bij Hassels stil, bekeek hem en toen hij hem herkende, viel zijn arm loodzwaar op Hassels' schouders.... Ellendeling!

Thans was 't geen begoocheling, maar werkelijkheid.

Ellendeling!....

En Hassels voelde hoe de krachtige druk van Geerts arm hem plette, hem deed buigen, totdat hij op de knieën zonk en om meelijden smeekte.

Maar Geert stiet hem van zich.

'Dáár, ellendeling, indien ge nog een greintje moed in 't lijf hebt, indien ge nog een beetje vaderliefde gevoelt in uwen boezem, ga dáár in de kerk vergiffenis vragen aan God en dan....'

Geert zweeg een oogenblik; 't was een plechtige stond; hij had dien man, die daar vóór hem lag, die hem vroeger zoo dikwijls vernederd had, die hem zoo veel leed had berokkend, en die thans als vernietigd vóór hem kroop, dien man had hij kunnen vertrappen, hem loon naar werken geven, maar neen, dat wilde hij niet! Geert wilde geen moordenaar zijn, hij wilde laffe boosheid met grootmoedigheid vergelden. En hij nam Hassels bij de schouders, trok hem tot bij het kerkportaal en sprak:

'Hier binnen zal God u zeggen wat u te doen staat. Ga, Hassels, ik wacht op uw antwoord....'

En toen hij den man binnen geduwd had, bleef hij voor de kerkdeur staan. Maar het duurde niet lang, of ook hij trad binnen.

De kerk was schier leeg, slechts hier en daar zat een geloovige te bidden. Ginder, in een hoek, zat ook Hassels. De man had het hoofd in beide handen laten zinken en verroerde zich niet.

Geert knielde neder en trachtte te bidden, maar hij kon niet.... hij kon niet.

Alleen een zucht vermocht hij ten hemel te zenden, maar in dien zucht lag heel zijn lijden, heel zijne begeerte, al zijn verlangen.

Plotseling klonk er iets dofs; Geert keek op en zag Hassels uitgestrekt op den grond liggen. Hij snelde er heen en met de hulp van eenige menschen, die in de kerk aanwezig waren, droeg hij hem in het klooster, dat aan de kerk paalde.

XIV.

In eene kamer van het klooster lag Hassels op een bed uitgestrekt. Nevens hem zaten twee heeren, de rechter en de griffier, en aan de sponde stond een kloosterling. Aan de tafel zat een dokter te schrijven.

Toen Hassels in de kerk ter neer werd geslagen, hadden Geert en eenige geloovigen hem bij de paters binnengebracht. De man had bijna twee dagen buiten kennis gelegen. Hevige koortsen hadden hem aangegrepen, en alle moeite had men moeten inspannen om den zieke te bedaren en te bedwingen.

Hij raaskalde en stiet akelige woorden uit, waardoor de paters, die hem verzorgden, meenden te vernemen, dat zij voor een grooten zondaar stonden.

In die meening waren zij door Hassels zelf bevestigd geworden; immers, toen hij tot het bewustzijn was teruggekeerd, had hij eerst met angstige blikken om zich heen gestaard en eindelijk alles aan een der paters bekend, er bij voegende, dat hem dit zoolang zou knagen, totdat hij volle bekentenis zou doen.

Derhalve had hij gesmeekt den rechter te ontbieden en dezen alles breedvoerig uitgelegd.

Maria werd dadelijk uit de ziekenzaal van de gevangenis gehaald, en hartroerend was de eerste samenkomst geweest tusschen vader en dochter.

Geert was ook in de nabijheid van het klooster gebleven en beide jongelieden zaten thans in de kapel te bidden voor vader, wiens einde nabij was.

Toen de dokter ophield met schrijven stond hij recht, ging nog even bij den zieke, staarde hem met aandacht aan en fluisterde dan in 't oor van den rechter:

'Laat zijne dochter maar weer bij hem komen, hij gaat sterven.'

Ook tot den kloosterling zeide de dokter hetzelfde.

De pater nam de hand van den stervende in de zijne en sprak hem zachtjes toe:

'Mijn zoon, uw uur is nabij; gij hebt thans alles bekend zoowel aan God als aan de menschen. God heeft u vergeven, ook de menschen zullen het doen...'

Hassels opende langzaam de oogen, keek rond en vroeg:

'Zal Geert mij ook vergeven hebben, vader?'

'Zeker, mijn zoon, die heeft u ook reeds lang vergiffenis geschonken.'

'Is hij en Maria hier?'

'Ja, ze zijn in de kapel.'

'O! mocht ik ze nog eens zien?... vader...'

De rechter gaf een wenk aan zijnen griffier. Deze verliet de kamer en kwam weldra met beide jongelieden terug.

Maria snelde naar het bed, viel op hare knieën, en de hand haars vaders in de hare grijpende, riep zij:

'Vader!... Vader!...

Hassels voelde een krop in de keel.

'Maria!... vergiffenis! kon hij nauw hoorbaar zuchten.

Ook Geert trad tot bij den stervende.

Toen Hassels dezen bemerkte, wilde hij overeind komen, maar de kloosterling zei hem zachtjes te blijven liggen, nam Geert bij den arm en wees hem op het kruisbeeld, dat in het bed hing.

Dan nam Geert Hassels' andere hand in de zijne.

'Geert... vergiffenis!...' weende Hassels.

'Ik heb u vergeven,' antwoordde hij.

'Alles?'...

'Ja, alles...'

'Ook den dood uwer moeder?...'

Geert zweeg een poos, niet dat hij daarover geene vergiffenis schenken wilde, maar omdat dit herdenken door zijne ziel ging. Dan:

'Ja, ook dien vergeef ik u, Hassels...'

'Dank!... God zal u loonen... Geert...'

Hassels krachten verminderden. Nu en dan ontsteeg een ratel zijne keel.

Maria weende overvloedig.

De kloosterling prevelde reeds de gebeden der stervenden, want de dokter had hem teeken gedaan dat het tijd werd.

Hassels opende nog eenmaal zijne oogen.

'Maria...' lispelde hij.

'Hier ben ik, vader.'

'Geert...' zeide Hassels nauw hoorbaar.

'Ik ook ben hier, Hassels.'

Dan vatte deze beider handen, lei ze bevend inéén en vroeg:

'Geert, zult ge haar gelukkig maken?...'

Geert weende... hij had vergeven, en al was er een kuil gegraven geworden tusschen hem en zijne bruid, toch zou hij haar beminnen als vroeger; zij had met hem en voor hem geleden.

'Geert.... zult ge.... haar gelukkig maken?...'

'Ja, dat zal ik, vader!....'

'Dank!.... dank!.... hoe?.... kunt ge mij.... nog.... vader noemen?....'

'Ja, vader.... ik heb immers alles vergeten en vergeven!....'

En er was iets zoo zachts in de stem van Geert, toen hij het woord van vader uitsprak, dat het scheen alsof hij met dien naam, die zoo heilig is, aan Hassels toonen wilde, dat wel degelijk het verleden voor hem was, alsof het nooit bestaan had.

Een zachte glimlach speelde om de lippen des stervenden, zijn oogen richtten zich nog eenmaal op het kruisbeeld, daarna op Geert en Maria, en dan hoorde men een lichten zucht....

'Hij is dood!' zei de dokter.

'Hij is bij God!' troostte de kloosterling.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

VIII. Dinant.

Den volgenden morgen werden wij al vroegtijdig gewekt door de nieuwsgierige zonnestralen, die door eene opening van het gordijn naar binnen kwamen gluren, en in korter tijd dan een porder noodig heeft, om een frisch blaadje achter de kiezen te steken, waren wij uit bed en stonden te ploeteren en te plassen als geboren tritons. Om zeven uur zaten wij goed en wel in den tuin te vechten met brood en ham en, gesteund door een kop koffie, behaalden wij een schitterende zegepraal, alleen één broodje op het slagveld achterlatend, om, naar

een klassiek voorbeeld, de nederlaag aan den kellner te boodschappen.

Met het schetsboek onder den arm stapten wij nu de stad in.

Dinant is evenals Luik allerliefst gelegen; alleen loopen de straten er niet op, daar de rotsen, waartegen de stad gebouwd is, steil omhoog rijzen. Op den hoogsten top van deze rotsen ligt de citadel, die nu geheel is vervallen, maar die in vroeger tijd het sterkste punt van de vesting was en het geheele Maasdal beheerschte. Natuurlijk heeft Dinant droevige bladzijden in zijn geschiedboek moeten schrijven, ten gevolge van verschillende oorlogen. In 1467 o.a. werd de stad door Karel den Stoute ingenomen en honderden inwoners werden gedood of in de Maas verdronken tot straf, dat de stad de partij der Franschen had gekozen tegen den hertog van Borgondië. Na dien tijd werd de veste nog meermalen ingenomen en geplunderd door de Franschen.

Tegenwoordig echter ziet het plaatsje er aanlokkelijk genoeg uit, om tot een langer verblijf uit te noodigen. Heerlijke uitstapjes zijn naar verschillende zijden uit te maken. Een boottochtje b.v. naar Hastière; een rij toertje naar het kasteel van Walzin, of naar Waulsort of in het dal van de Lesse; een tochtje per roeiboot naar Anseremme of Bouvigne - alles is even genotvol en biedt natuurschoon in overvloed.

Wij wandelden dan in dezen schoonen ochtendstond de deur uit en sloegen den weg in, die langs de Maas naar Anseremme voert. Bij den uitgang van de stad wordt om zoo te zeggen een natuurlijke poort gevormd door de bergen, die op den rechteroever liggen, en de rots à Bayard, die loodrecht uit de Maas omhoog rijst, als een reusachtige, geheel vrij staande obelisk. Volgens de historie der vier Heemskinderen werd het sterke ros Bayard, met een zwaren molensteen aan elken poot, in de Maas verdronken, en als herinnering aan dezen tragischen dood is dit rotsblok bij Dinant naar het onovertroffen paard genoemd.

Hoewel deze rots de hoogte van een behoorlijken kerktoren bereikt, is zij toch vrij nietig in vergelijking met de omliggende bergen; maar haar eigenaardige vorm maakt haar tot een der bezienswaardigheden der stad en de inwoners zijn er dan ook wat trotsch op. Oogenschijnlijk is het gevaarte niet beklimbaar, maar op den top staat toch een ijzeren stang met een windwijzer, zoodat er zonder twijfel menschen daarboven zijn geweest.

Na deze merkwaardigheid van alle kanten bekeken en ze een plaatsje in ons schetsboek gegeven te hebben, wandelden wij terug, om de tuinen van het casino en de citadel te bezoeken.

DE HEMELVAART DES HEEREN,
Naar de muurschildering van Emile Signol in de kerk St. Sulpice te Parijs.

Wij traden dus het gebouw weer binnen, begroetten als oude kennissen de muzikanten, die al weer druk aan het repeteeren waren, en beklommen het smalle pad, dat zigzagsgewijze tegen den berg is gegraven. Aan de rechterzijde grenzen de tuinen aan een kolossalen rotswand, die als een cyclopenmuur loodrecht omhoog rijst. 't Was een warm werkje en het zweet liep ons met stralen over het voorhoofd, maar wij genoten van het koele lommer en van den prachtigen aanleg en gevoelden ons bovendien opgewekt door de symboliek der natuur in den vorm van dichte klimopplanten, die overal langs de paden groeiden en ons bij iederen draai bemoedigend ‘klim op’ schenen toe te roepen. Op verschillende punten vonden wij een belvedère in den vorm van een koepeltje, of een rustbank onder een schaduw-

rijken boom, of een uitstekend punt van de rots met een hekje er om; maar wij lieten deze tusschenstatiën onaangedaan en klommen in één stuk door naar het hoogste en meest naar voren liggende punt, waar wij hijgend en blazend aankwamen. Het uitzicht loont echter de moeite wel. Evenals bij Luik kunnen wij een overzicht nemen over de geheele stad en de heldere rivier en in ongestoord genot brachten wij hier dan ook een kwartiertje door. Toen namen wij opnieuw de beenen op en liepen langs vruchtbare haver- en korenvelden, die over de breede toppen der bergen zijn aangelegd, op de citadel af. Deze citadel is lang niet zoo groot als die te Luik of te Namen, en bestaat eigenlijk slechts uit een bastion, dat op den top van een steile en kale rots is aangelegd, terwijl onderaardsche, zwaargemetselde en bomvrije kasematten de oude soldatenverblijven uitmaakten.

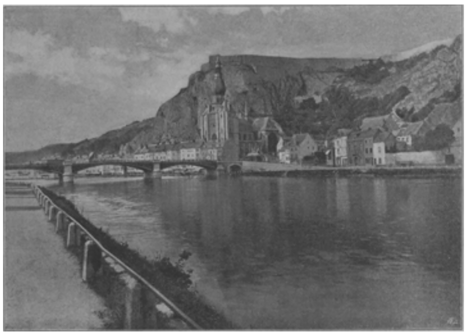

GEZICHT OP DINANT.

Vóór het fort is nog een kleine plaats van den bergtop vrijgebleven en het uitzicht van deze plaats is nog schooner dan van de tuinen van het casino. Rechts kunnen wij de Maas volgen tot bij Bouvigne, links den kant uit naar Anseremme, en van hier af gezien, lijkt de *roche à Bayard* ons, och, zoo nietig. Vlak beneden ons ligt de kerk met haar eigenaardigen toren en daarvoor de sierlijke brug over de Maas. Op het Marktplein wiemelen de menschen dooreen als kabouters, en de zweminrichting in de rivier lijkt precies een badkuip met een dozijn poppetjes er in.

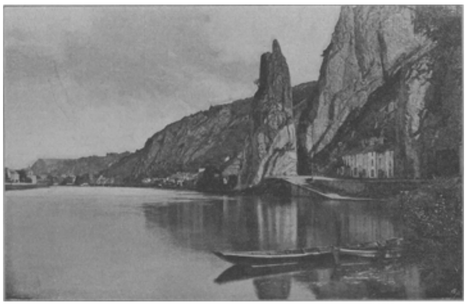

GEZICHT OP DE ROTS à BAYARD BIJ DINANT.

Aan de overzijde zien wij neer op de voorstad St.-Médard, waar de statie staat, en op de bergen, die getooid zijn met frisch groen,

waartusschen vriendelijke groepjes huizen of aardige villa's komen uitkijken. Waarlijk, Dinant kan meedingen in de rij der schoon gelegen plaatsen in België.

Na het poëtische natuurschoon volgt nu de ruwe werkelijkheid. Wij dalen af in de kasematten, die er in haar verlaten toestand hol en somber uitzien en waarvan enkele zalen tot een soort museum zijn ingericht van oude wapenen en andere krijgsartikelen. Daar staan langs de muren lange rijen geweren, vanaf het zware musket der XVIIe eeuw, dat bij het aanleggen op een vork moest steunen, tot aan het Beaumont-geweer van de laatste kwarteeuw toe. Alle soorten, die daartusschen vallen, zijn vertegenwoordigd, en menige kromgebogen loop, of verbrijzelde lade of gebroken bajonet bewijst, dat de wapenen op het slagveld zijn gevonden, en men kan bijna zeker aannemen, dat aan alle menschenbloed heeft gekleefd. Verder hangen er honderden sabels van allerlei vorm; pieken en lansen uit oudere en nieuwere tijden; helmen van kurassiers en dragonders; sjako's uit den tijd van Napoleon en van den Fransch-Duitschen oorlog, benevens allerlei overblijfselen van pistolen, kurassen en meer voorwerpen, waartoe de verschillende gevechten, voor en na, in en bij Dinant gevoerd, hun aandeel hebben bijgedragen.

Na al dit roestige wapentuig bezichtigd te hebben, verlieten wij de citadel en daalden de trap af van ruim 400 treden, die in de rots is uitgehouwen. Had het gezicht van al dat oorlogsmaterieel soms krijgshaftige gevoelens in ons opgewekt? Ik weet het niet; maar nauwelijks waren wij beneden, of wij kochten een ridderkruis van omtrent een halven voet in middellijn, zochten een kalm en schaduwrijk plekje en peuzelden het eereteeken daar smakelijk op. Stel u gerust, waarde lezer, wij begingen geen majesteitschennis! Hoewel wij op even eerlijke wijze (en misschien nog eerlijker) in het bezit van ons kruis waren gekomen, als menig groote Fransche potentaat aan het Legioen van Eer, waren wij niet van plan het op de borst te dragen, maar handelden er mee, zooals de aard van dit voorwerp meebrengt. 't Was maar koek, en dus beter dan menige ridderorde, die maar ‘larie’ of hoogstens ‘lak’ is. 't Was kortom een van de welbekende *couques de Dinant*, die een even groote vermaardheid genieten, als onze Gentsche of Luiksche koeken. Alleen bestaan de voortbrengselen van de Dinantsche koekbakkerskunst uit een soort taai-taai, dat in allerlei vormen in de wereld wordt gezonden: als molens, schepen, vrijers en vrijsters, varkens en andere dieren, medailles en zoo meer; ja, somtijds ziet men geheele schilderijen van bijna een meter lang en hoog naar evenredigheid.

Na deze kleine tijdpasseering brachten wij een bezoek aan de L. Vr. kerk, een fraai Gothisch gebouw uit de eerste helft van de XIIIe eeuw en dus uit den besten tijd der Gothiek. De kerk is geheel van hardsteen en eenige jaren geleden gerestaureerd, zoodat zij er als nieuw uitziet; terwijl de toren prijkt met een eigenaardige spits, wier vorm doet denken aan Duitsche Renaissance. Van binnen maakt het gebouw, hoewel natuurlijk veel kleiner dan de reuzenkathedralen in andere plaatsen, toch een treffenden indruk, en menig oud beeldwerk of schilderstuk is fraai genoeg, om er eenige oogenblikken de aandacht aan te wijden.

Na hier een kwartier te hebben doorgebracht, traden we weer in de open lucht. Bewaar ons, wat was het warm! De zon scheen te willen concurreeren met de fabriek van Cockuerill en de hemel stond zoo strak, dat alle denkbeeld aan eene wolk voorgoed en voor altijd scheen buiten gesloten.

Was het dus wonder, dat wij een bezoek brachten aan de zweminrichting? Neen toch; 't was niet meer dan natuurlijk. Een dozijn jongens, zeker leerlingen van een

kollegie of instituut, spartelden vroolijk in het water rond en hun geestelijke leidsman hield hun daarbij gezelschap. De eerwaarde rector dook als een bruinvisch en had evenveel vermaak in de lichaamsoefening als de kweekelingen. In minder dan geen tijd sprong ook mijn reisgenoot in de rivier, terwijl ik, als zijnde de edele zwemkunst nog niet genoegzaam machtig, en mijn kunsten niet in den vijver der baders willende vertoonen, met belangstelling bleef toekijken.

Natuurlijk zette mijn metgezel zijn beste beentje voor; in dergelijke omstandigheden toch heeft men een zeker gevoel, alsof men de eer van het vaderland moet ophouden. En het moet gezegd worden, dat hij alle anderen in de schaduw stelde. Hij zwom op den buik, op den rug of op zijde, al naar hem beliefde; hij dook tot op den bodem en zwom bijna het geheele bassin onder water door, zoodat hij, van boven af gezien, veel geleek op een reusachtigen kikker; hij maakte lange en krachtige streken en schoot vooruit, dat de golven er van bruisten; hij duikelde over het hoofd, als wilde hij een onderzeesche salto-mortale maken, kortom, hij toonde zich zulk een voortreffelijk zwemmer, dat allen hem bewonderend aanschouwden. De eerw. heer verwaardigde zich zelfs, zijn toeren na te willen doen; eene poging, die hem echter deerlijk mislukte.

Na deze heerlijke ontspanning kwamen wij tot de ontdekking, dat het al wel naar den middag liep. Wij kuierden dus naar ons hotel, gebruikten daar een smakelijk twaalf-uurtje, betaalden onze rekening en wandelden vervolgens naar de boot, die om één uur naar Namen zou vertrekken.

Het Maasdal van Dinant naar Namen is zonder twijfel het fraaiste brok natuurschoon van geheel België. Voor een wandelaar is er bijna geen schooner voetreis denkbaar.

Per spoor geniet men minder van de fraaie tooneelen, maar het heerlijkste reisje maakt men per boot. Een dag, meer geknipt voor een riviertochtje, is ondenkbaar. Het was zóó warm, dat de meest verstokte wandelaar feestelijk voor een voettochtje zou bedankt hebben; in den spoortrein zou het te benauwd en te stoffig zijn geweest; maar het frissche koeltje, dat er woei, maakte een zitplaatsje onder de zonnetent der boot tot het grootst bestaanbare genot.

Wij zochten dus een plekje vooraan, zoodat wij een ruim uitzicht hadden, staken een sigaar op en zetten ons eens echt tot genieten. En het was genieten!

Het Maasdal zelf is uitermate schilderachtig, zonder nog te spreken van de heerlijke uitstapjes, die men van uit de aan de rivier gelegen plaatsjes, de bergen in kan maken.

De afwisseling in natuurschoon, die men telkens ziet, is bijna al te groot. Nu eens rijzen de rotsen kaal en steil omhoog en naderen het water zoo dicht en hangen er tusschenbeide zoo zwaar overheen, dat men zou vreezen, dat zij te eeniger tijd in den vloed moeten storten. Dan weer zijn de toppen gekroond met een oude ruïne; of de rotsklompen liggen op en door elkaar als eieren in een nest; of de bergen zijn doorwroet door menschenhanden, om te zoeken naar steen en marmer. Maar meestal zijn de hoogten begroeid met heerlijke bosschen, en onafgebroken volgen vriendelijke dorpjes, liefelijke villa's en gezellige gehuchtjes elkaar op. De spoortrein volgt ook getrouw den oever en rijdt op vele plaatsen rakelings langs den stroom, terwijl hij op een enkel punt door de rots moet boren, wil hij niet van den weg in het diep vallen.

De Maas tusschen Dinant en Namen bestaat om zoo te zeggen uit een trap van zes of zeven treden. Op verschillende plaatsen toch wordt het water opgehouden door stuwers, die bestaan uit stevig traliewerk, terwijl sluizen de schepen gelegenheid geven, hier te passeeren. Als men nu nagaat, dat het verschil in hoogte bij iedere sluis naar schatting bijna drie meter bedraagt, dan is het geheele verval van de rivier

tusschen de twee bovengenoemde plaatsen ongeveer 20 M., over een afstand van zes uren gaans.

De boot passeerde dan Bouvigne, een der oudste steden van deze oorden, vroeger een mededinger van Dinant, maar nu geheel vervallen; stoomde langs Houx, Yvoir, Hun en Rouillon (om enkele van de fraaiste punten maar te noemen) en naderde zoodoende Godinne en Rivière. Op deze hoogte maakt de Maas een scherpe bocht en vertoont daarbij een paar berglandschappen en vergezichten, die ongetwijfeld de fraaiste zijn van de geheele reis.

De tocht ging verder voorbij Profonde-ville en de wonderlijke rotsen en de steengroeven van Taillefer, en des middags tegen vijven naderden wij Namen.

(*Wordt vervolgd.*)

Mater divinae gratiae.

Hoe zal ik, arm aan hooge liefdedaden,
Aan glorie van veel smarten, blij geleden
Om U, o God, eens voor Uw oordeel treden
Met mijner zonden vloekb'ren last beladen?

Mijn ziel - onwaardig Uw barmhartigheden,
Tot derven van Uw troostende genaden
In eeuwigheid verwezen met de kwaden
Die eens vermetel Uw gebod bestreden -

Wie zal uit dezen nood haar redden komen,
Haar droeve armoe vorstelijk verrijken
Met d' overvloed van Gods genadestroomen?

Wie zal weerhouden 't schriklijk vonnis-strijken?...
Dat zult Gij doen, Barmhartige, die 'k minne,
Mijn zoete Hoop, mijn Liefde-Koninginne!

M.V.

Refugium peccatorum.

Leg op mijn schuld-hoofd, o Prinsesse-mijn,
Héél even Uw gebenedijde handen -
Dan zal mijn groote smart geleden zijn,
Mijn droef verlangen niet zoo fel meer branden.

Op koele marmer kniel 'k, verwachtend stil
De blijde komste mijner lieve Vrouwe;
Of Zij met zoete woorden stillen wil
Mijn angstig hart en mijner ziele rouwe;

Of niet één bede van Haar lippen zoet,
Eén liefdeblik uit Hare zacht-blauwe oogen
Mij redden zal van d'eeuw'gen vlammengloed -

Haar blanke hand mijn tranen af zal drogen,
Haar stemme fluist'ren zal, vol mededoogen;
Dat 'k al mijn zonden nu heb uitgeboet...

M.V.

Edi.

Het is midden in het seizoen. Vroolijk en druk is het, overal waar men komt. Aan het strand, in de boschjes, op het concert, niets dan vroolijke, prettige gezichten. Helder steken de aardige zomergebouwtjes af tegen het donkere groen der boomen.

Overal op de waranda's is leven en beweging; één villa echter lijkt verlaten; men hoort en ziet er niets, de gevallen gordijnen verraden de oorzaak dezer stilte; de arm des doods heeft er de sikkel gezwaaid.

In een der sombere kamers zit een nog jonge man, strak voor zich uit starende; hij beweegt zich niet, zijn blik is gevestigd op het portret eener jonge, schoone vrouw.

Wat was zij lief! Ja, zoo zag zij er uit, eenige jaren geleden, toen zij pas van het altaar kwamen en elkander eeuwige trouw gezworen hadden. En nu! geen glimlach kwam meer op haar bleeke lippen; als marmer zoo koud, een steenen beeld gelijk, had zij daar gelegen. Edi had Maatje een kusje willen geven, maar trok verschrikt terug. ‘Maatje is zoo koud,’ zei de kleine vent.

Vanmorgen had men haar grafwaarts gedragen, niemand dan hij volgde den treurigen stoet, haar, zijn lieveling. Geen bloedverwanten had-

den het de moeite waard gevonden, haar naar hare laatste rustplaats te vergezellen, hare moeder zelfs niet. Waarom niet? Alleen omdat zij zijn vrouw was geworden.

En zijne ouders, hadden zij dan nu hun trots niet kunnen buigen? Alleen omdat zij een meisje uit den burgerstand was, had men haar niet als zijne vrouw willen erkennen.

Het vroolijke gerij en geros van buiten doen hem pijnlijk aan, onrustig begint hij heen en weer te loopen.

Waarom, o God! was zij van hem heen gegaan? Hij en hun kind hadden haar nog zoo noodig. Overweldigd door zijne smart, werpt hij zich snikkende op de sofa en blijft roerloos liggen.

Zacht gaat de deur open, een allerliefste krullebol trippelt naar binnen, kijkt zoekend rond en ontdekt eindelijk zijn paatje op de sofa.

‘Paatje! Paatje!’ roept het ventje vroolijk, ‘mag ik bij u komen.’

Hij richt zich op en drukt het kind onstuimig aan zijn hart. ‘Arm kind, gij hebt geen moeder meer.’

Eerst kijkt het kind hem angstig aan, maar bij het woord ‘moeder’ zegt het zacht:

‘Maatje is toch in het lieve Hemeltje met al de lichtjes, waar ze zoo lief zingen en als Edi zoet is en altijd lief tegen Paatje is, heeft Maatje gezegd, mag Edi daar later ook komen.’

Vroolijk snapt de kleine voort. Het middel der pleegzuster werkt. Langzamerhand beginnen zijne tranen te vloeien en wordt het kalmer in zijn hart.

Wat had hij gedaan? Gemord tegen God, die toch alles voor het welzijn van den mensch beschikt. Wat had God hem een troost gegeven in het aanvallige kind.

De pleegzuster komt het kind halen om 't naar bed te brengen; met dankbaarheid bemerkt zij de verandering in den gevoelloozen toestand van den vader. Met zacht geweld tracht ze den kleine mede te krijgen, doch hij is niet te bewegen; met een huilerig stemmetje zegt hij:

‘Paatje moet mee gaan.’

De zuster staat in spanning te wachten; sedert zijne vrouw gestorven was, was hij niet meer in de kamer geweest, waar zij gelegen had; wanneer hij mede ging, had hij overwonnen.

Vastberaden staat hij op en volgt hem naar het slaapvertrek. Op den drempel deinst hij even terug, doch slechts een oogenblik; moedig gaat hij verder. Hij doet zijn best Edi's gesnap te volgen. Eindelijk ligt Edi in zijn bedje, maar springt weer overeind.

Hij heeft zijn gebedje wel gedaan, maar vergeten voor Maatje te bidden. Paatje moet hem helpen een kort gebed voor Maatje te leeren.

Bevend van ontroering knielt hij voor het bedje van zijn kind neer en met trillende stem zegt hij hem voor: ‘Onze lieve Heertje, geef dat Maatje in 't hemeltje komt.’

Edi zegt het zoet na met zijn helder stemmetje. Daar zijn vader onbeweeglijk voor het bedje blijft knielen, dekt de zuster Edi toe en vermaant hem zoet te gaan slapen, want Paatje bidt.

Ja, hij bad, voor het eerst na haren dood; berouwvol vraagt hij God om vergeving, dat hij gemord heeft tegen Zijne Wil en dankte Hem daarna voor het lieve kind, dat Hij hem geschonken heeft.

De kleine is in slaap gevallen. Weder kust hij het kind en zegt: ‘Voor God en voor hem zal mijn verder leven zijn.’

DINA BOERS.

Father Westerwoudt.

Wij hebben aan den dood te danken, het portret van den zeereerwaarden heer Felix Westerwoudt in de *Belgische Illustratie* te zien. Nooit zou hij bij zijn leven er in hebben toegestemd. Nooit zou hij hebben geduld in eenig tijdschrift besproken te worden.

Waartoe? Plicht doen, een zwaren en moeilijken plicht vervullen, ten koste van zich zelven, aan dien plicht getrouw blijven ten einde toe en zich zelven daarna een onnutten dienstknecht noemen, was dit niet de hoofdgedachte van zijn leven? Onnoodig over een onnutten dienstknecht te spreken. Zelfs de gedachte daaraan kwam niet op bij Father Westerwoudt. Hij was zoo vol van anderen, zoo leeg aan zich zelven, zoo bezorgd voor anderen om hun alles te geven, zoo zorgeloos om zich zelven alles te laten ontbreken, hij sprak zooveel voor en over anderen, zijn brieven zijn zoo zuinig over hem zelven.

Was Father Westerwoudt dan waarlijk die onnutte dienstknecht, alleen waardig om in Borneo onbekend te leven en te werken, en heen te gaan zonder een spoor van zijn doorgang door dit leven achter te laten?

In zijn eigen oogen? Ja!

Maar voor ons? Wat hij is? De menschelijke taal is niet plooibaar genoeg om uit te drukken wat het hart gevoelt als de dood van zulk een dienaar Gods plotseling wordt vermeld. Het is alsof onze ziel in eens opgaat naar het verblijf der zaligen en daar het loflied hoort, waarmede de Engelen den strijder Gods ontvangen: ‘Hosanna den held, die lijden en strijden niet telde, waar het gold de glorie van God.’

FATHER WESTERWOUDT.

Onze geest gaat henen naar Borneo en beschouwt het overschot van een lichaam, gesloopt door een arbeid van dertien jaar. Hoe uitgemagerd dat lichaam! Ach, sinds jaren was dat zoo. De dood heeft er niet veel aan veranderd.

Er was een tijd, dat Felix Westerwoudt in den bloei zijner jeugd er geheel anders uitzag. Zijn gelaat had niet dat tintelend rozerood, den Nederlandschen jongen eigen, maar eerder iets bleeks, dat echter de fijnheid zijner trekken niet verminderde, maar voltooide, vervolmaakte, aangenamer kleurde. Hij was slank, lenig en gespierd. In het balspel toonde hij over welke kracht hij kon beschikken, en als soms per ongeluk - 't was immers altijd per ongeluk - een bal wat onzacht tegen iemands lichaam terecht kwam, dan kon Felix zoo smakelijk lachen. Een gulle lach was hem eigen. Om dien mond speelde immer een glimlach van tevredenheid, zelfs tot in den dood. Ziet, hoe hij, den dood ingegaan, den Engelen, die zijn lijk, werktuig van zooveel goed, met eerbied omringen, zacht toelacht!

Hoe armoedig die toog! Misschien de eenige, die Father Westerwoudt heeft! Indien wij op het armoedige willen letten, zijn wij nog niet uitgekeken. Beschouwt dat huis of liever zijn, ja, hoe zullen wij het noemen? zijn verblijf. Eene tafel, een stoel, een bed. Een bed?! Overtollige weelde voor Father Westerwoudt. Hij sliep dan eens hier, dan eens daar - zooals dat uitkwam. Zijn dagelijksch voedsel? Onbeschrijflijk. Kwam een confrater hem bezoeken, dan kwamen eenige eieren op tafel en werd een busje ingemaakte groenten of iets dergelijks geopend. Er staan nog genoeg bussen in zijn armoedig kastje. Father Felix had in den laatsten tijd beloofd, zich wat beter te zullen voeden en meer eetbaren kost te zullen nemen. Heeft hij zijn belofte vervuld?

Waarlijk armoede genoeg. En als wij dan in den geest teruggaan naar zijn huis, en daar zien hetgeen hij rechtmatig had kunnen hebben, en het vergelijken met hetgeen hij op zijne missie in Borneo gedurende dertien jaren gehad heeft, kan dan menschentaal zeggen wat ons hart gevoelt?

Waarom is Father Westerwoudt heengegaan uit zijn familie, om in Borneo te gaan werken en sterven? Om eer te geven aan God zijn Schepper en het heil zijns naasten te bewerken.

Reeds vroeg was dit de eenige zucht van zijn hart. Om daaraan te voldoen, verliet hij als knaap zijn familie, om in Hageveld zijn voorbereidende studie voor het priesterschap te beginnen.

Hij zag in het priester zijn niets anders dan zich zelven aan de eer van God en aan het heil der naasten volkomen, zonder eenig voorbehoud, op te offeren. Hij meende in het missionaris-leven een ruimer en volmaakter streven naar dat doel te vinden en daarom verliet Felix het groot-seminarie Warmond, om zich te Mill-Hill voor het priesterschap eens missionaris voor te bereiden. Na twee jaar kwam hij in 1885 in het groot-seminarie Warmond terug om afscheid te nemen van zijn oude vrienden, wijl hij ging vertrekken naar de missie van Borneo, welke hem door zijn overheid was aangewezen.

Ik zie hem nog voor mij, ik voel nog zijn stevigen en vriendelijken handdruk, en de eerbied, dien hij mij toen reeds inboezemde, is vermeerderd door alles wat ik omtrent hem mocht vernemen.

Den 29 December 1885 landde hij in Borneo en hij heeft daar gewerkt tot aan zijn dood, kort na Paschen van dit jaar. Zijn confraters in het apostolaat zullen ons zijn werken aldaar beschrijven. Dit alleen nog zij toegevoegd aan dit bijschrift van zijn portret.

Father Westerwoudt werkte in Borneo dertien jaar lang. Zich zelven spaarde hij te weinig. Hij was een man Gods, een ware arbeider in den wijngaard des Heeren. Hij zaaide immer het woord Gods, hij zaaide in veel tranen, hij zaaide in armoede, in verlatenheid, hij zaaide zonder veel te oogsten hier op aarde. Zijn oogst zal des te grooter zijn bij den Vader des huisgezins, want waarlijk hij was een heilige. J.

Bij de Platen.

Een kunstschilder in het dorp. -

Men kent de legende of, wil men, het sprookje, verbonden aan Rafael's *Madonna della sedia*. Op een tochtje door het vrije veld ontdekte hij een jonge moeder met haar eersteling op den schoot. De frissche, natuurlijke bevalligheid van moeder en kind trof den kunstenaar zóó, dat hij aanstonds naar palet en penseelen greep om de bekoorlijke groep naar het leven af te malen. En daar hij geen doek of paneel bij de

hand had, vergenoegde hij zich voor zijn schets met den bodem van een in duigen gevallen ton. Zoo ontstond de beroemde ronde schilderij, waarvan de *Illustratie* al voor jaren een afbeelding gegeven heeft, en waarop wij de Moedermaagd zien voorgesteld, in vervoering van moederliefde gebogen over het kind, dat zij innig aan het hart drukt.

Van een dergelijke geschiedenis nu zijn we hier getuige. We zijn in het land, waar de traditiën van den gouden tijd der christelijke schilderkunst nog voortleven, in het een of ander afgelegen Umbrische dorp, en een kunstbroeder en volgeling van Rafael heeft daar onder de eenvoudige landelijke bevolking een jonge moeder met haar kind aangetroffen, die hem uitstekende modellen lijken voor een Madonna met het goddelijk kind. Dadelijk heeft hij haar voorgeslagen, een paar uurtjes met haar allerliefsten kleine voor hem te willen poseeren. En daar heeft de gelukkige jonge moeder, trotsch op het voorrecht dat haar lieveling zal te beurt vallen, het kindje Jesus te mogen verbeelden, niets tegen

gehad. In Italië, het land der kunst, is zoo iets niet vreemd, en onmiddellijk heeft ze zich door den kunstenaar in de vereischte pose en belichting laten zetten, na eerst haar jongske een schoon hemdje te hebben aangetrokken. De kleine begrijpt welk een verheven taak hem hier te vervullen staat en gewillig strekt hij, op de aanwijzing van den schilder, de armpjes uit op de wijze als gewoonlijk het kind Jesus wordt voorgesteld.

De heele buurt is natuurlijk uitgeloopen om den kunstenaar bij den arbeid gade te slaan. Vooreerst de oude pastoor, voor wiens kerk de schilderij allicht zal bestemd wezen en die misschien den schilder aan het dankbare model heeft geholpen. Met kennersoog en zichtbare voldoening volgt hij de streken van het penseel. Maar ook de overige omstanders toonen niet minder belangstelling in het kunstwerk, de dikke slager, het oude grootmoedertje, de man met den korf op den schouder, en niet het minst de kleine kleuters, die het den schilder bij zijn arbeid niet weinig lastig maken. Ten minste een ondeugende guit op den voorgrond veroorlooft zich al de vrijheid, in zijn kleurendoos te rommelen, zoodat de kunstenaar, bezorgd voor zijn spullen, van achter zijn doek komt kijken om den deugniet te verbieden.

Alleen in Italië, waar de kunst nog leeft met en onder het volk, kan een dergelijk tooneeltje spelen.

De Hemelvaart des Heeren. -

In ons Paaschnummer gaven wij een reproductie van een der groote muurschilderingen in de kerk St.-Sulpice te Parijs, voorstellende de verrijzenis. Ditmaal brengen wij onzen lezers een ander van die vier groote tafereelen onder de oogen, welke de vier wanden van het transept versieren. Alle vier zijn het schilderingen van opmerkelijke schoonheid, waarmee de schilder Emile Signol zijn verdienstelijke kunstenaarsloopbaan waardig bekroond heeft. Elk dier composities meet elf meter 80 centimeter hoogte bij een breedte van vijf meter en 30 centimeter. Tot dusver is er nooit een reproductie van gegeven, daar de kunstenaar bij zijn leven zich uit bescheidenheid daar altijd tegen verzette. Maar nu hij dood is, wordt zijn toestemming daartoe niet meer vereischt, en na ter gelegenheid van het Paaschfeest zijn verrijzenis te hebben weergegeven, bieden we onzen lezers ter gelegenheid van het feest van O.H. Hemelvaart het tafereel aan, dat dit nummer versiert.

Evenals de vorige drie schilderingen is ook deze in twee deelen verdeeld, waarvan het onderste het verhaal van het Evangelie voorstelt, terwijl het bovenste aan de voorzegging van het oude testament herinnert. Het vertoont God den Vader, die zijn welbeminden Zoon een zetel heeft bereid aan zijn rechterhand, waarboven de H. Geest, in de gedaante eener duif, zijn stralen nederschiet. De groote benedengroep draagt tot opschrift: ‘En hij zeide hun: Gaat en verkondigt het Evangelie aan alle schepselen. - De Heer Jesus, dit gezegd hebbende, werd opgenomen ten hemel, waar Hij gezeten is aan de rechterhand Gods.’

Allerlei.

Hoe men in China trouwt. -

De eigenlijke voltrekking van het huwelijk in China gaan allerlei toebereidselen vooraf: men wisselt geschenken en raadpleegt sterrenwichelaars, terwijl de vaders van het bruidspaar elkaar brieven schrijven, waarin zij op overdreven beleefde manier de hooge waarde van den afstammeling der andere partij prijzen, terwijl zij over hun eigen kind heel minachtend spreken.

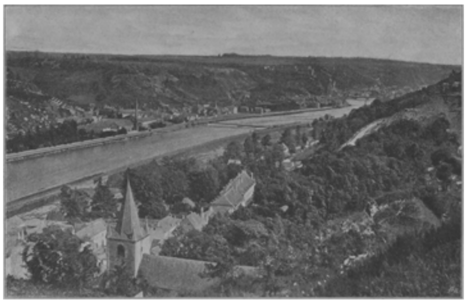

MAASDAL.

Wordt den vader der bruid naar haar geboortedag gevraagd, dan geeft hij in zijn antwoord te gelijk uiting aan zijn dankbaarheid voor de eer van het huwelijk, klaagt over de onbeschaafdheid en ruwheid van zijn dochter en betreurt zijn eigen gebrek aan talent, om haar op gepaste wijze op te voeden.

De vader van den bruidegom laat zich echter niet de loef afsteken en antwoordt bij het zenden van zijn geschenken op dezelfde manier. Na de schoonheid der bruid, de letterkundige verdienste van haar vader en diens voorouders op bombastische wijze geprezen te hebben, schildert de schrijver deemoedig zijn eigen stand. ‘Wat mij betreft,’ - zoo heet het - ‘ik ben van mijn jeugd af traag en vadsig geweest. Zonder doel ga ik de wereld door, en de betrekking, die ik bekleed, is nog eervoller dan ik verdien. Uw dochter is deugdzaam en edel, mijn zoon daarentegen verstandelijk zoo bekrompen, dat hij haar niet waardig is.’

Daar echter diens aanstaande schoonvader eenigszins gunstiger over hem denkt, en het huwelijk dus gesloten moet worden, zendt hij hem de gebruikelijke geschenken, maar vraagt verschooning voor de geringe waarde en het ontbreken van zijden stoffen en edelgesteenten.

Het bruiloftsontbijt wordt in het huis van den bruidegom gebruikt, dat met vanen, waaiers en roode tafels, waarop in gouden letters de titels der beide families staan opgeteekend, versierd is. Het overwicht van den man in het huwelijk wordt niet vergeten: de bruid moet kruipend den stoel naderen, waarop de bruidegom zit.

De uitgaven der Amerikaansche kranten. -

Evenals in Amerika alles op veel grooter schaal gebeurt dan in Europa, zoo wijzen ook de uitgaven voor de Amerikaansche kranten ontzaglijke cijfers aan. Een tweemaal daags verschijnend dagblad te New-York veroorzaakt de volgende kosten: voor den letterkundigen inhoud 220.000 dollar, voor berichten 290.000 dollar, voor illustraties 180.000 dollar, voor correspondentie 125.000 dollar, voor gewone telegrammen 165.000 dollar, voor kabeltelegrammen 27.000 dollar, voor machinerieën 410.000 dollar, voor papier 617.000 dollar, voor huur, verlichting, bureau-benoodigdheden enz. 219.000 dollar, te zamen 2.253.000 doller of 11.270.000 frank. Het aantal beambten, aan zulk een blad verbonden, bedraagt niet minder dan 1300.

Een vrouw met 300 afstammelingen. -

In den staat Georgië in Amerika leeft een vrouw, die 235 kinderen, kleinkinderen, achterkleinkinderen en achter-achterkleinkinderen in leven heeft. Bovendien zijn reeds 75 van haar nakomelingen gestorven, zoodat het totale aantal 310 bedragen heeft. Deze zoo rijk gezegende oude vrouw heet Sallie Shiver. Zij is thans 90 jaar oud en verzuimt nooit, haar afstammelingen op de beurt te bezoeken. De 235e levende nakomeling verscheen voor eenige maanden op het wereldtooneel, en vrouw Shiver klaagt er al over, dat zij, als er nog meer komen, in twee jaar haar gebruikelijke rondreis niet meer zal kunnen volbrengen.

Liefhebbers van oude hoeden. -

De bewoners der Nicobaren, een eilandengroep in den Indischen Oceaan, leggen een buitengewone voorliefde voor oude houden aan den dag, en tusschen Calcutta en Groot- en Klein-Nicobaar wordt een levendige handel in zulke afgelegde hoofddeksels gedreven, die de eilandbewoners met kokosnoten betalen. Een heel hooge cilinderhoed staat bij de bewoners der Nicobaren in hoog aanzien, maar de grootste 'chic' is een hoed van witte kleur met zwarten band. Zulke kabinetstukken zijn 50 tot 60 kokosnoten waard, en een Nicobarische 'grand seigneur' tooit zich met zoo'n hoed, als hij ter vischvangst gaat, terwijl zijn heele overige kleeding in een lang.... vest bestaat.

[Nummer 9]

Het hol van de smokkelaars.
Een avontuur in Spanje.

Het was in het jaar 1815, dat ik een bezoek bracht aan mijn oudoom, die koopman in wijnen was en in het zuiden van Spanje woonde.

Reeds vroegtijdig had ik de school verlaten; of liever, men had mij er van afgenomen, ten gevolge van een gevaarlijke ziekte, die mijn gestel zóó had ondermijnd, dat de doctoren er op aandrongen, dat ik naar een zachtere luchtstreek zou gezonden worden - en wel op zijn minst voor eene maand of vier, vijf, voor ik mijn studiën hervatte. Er werd familieraad gehouden, om te beraadslagen over de meest geschikte plaats, waar men mij naar toe zou zenden. In die dagen bezocht men bijna geen andere landen dan Frankrijk en Italië, maar toen mijnheer George Hartopje naar huis had geschreven, dat hij zeer benieuwd was eens iets van zijnen achterneef te zien, besloot men, dat ik de lente en den zomer bij hem zou gaan doorbrengen.

Karel Goring en ik gingen scheep op een Spaanschen koopvaarder, die op de Theems lag; en na op een verschrikkelijke manier door elkander te zijn gehotst in de golf van Biscaye, kwamen wij te Cadix aan, waar mijn oom verbleef. Het was een ruime en schoone stad. De huizen waren bijna alle in Moorschen stijl opgetrokken - rondom tuinen, waarvan men uit den een in den ander komen kon en die beplant waren met citroen- en oranjeboomen. De meeste hadden middenin eene fontein; en wij brachten den dag gewoonlijk door met nietsdoen, liggende op eene tapijt onder het lommer der boomen en droomerig luisterend naar het eentonig geklikkak van het water in het bekken.

Maar ik vergat u nog te zeggen, wie Karel Goring, mijn makker, was.

Het was een oud-schoolkameraad van mij, een jongen van mijn leeftijd, die voor een jaar of wat als adelborst naar zee was gegaan. Zijn schip was juist buiten dienst gesteld en hij had nu verlof gekregen om eenigen tijd bij zijne vrienden te gaan doorbrengen. Mijn oom had goedgevonden, dat ik hem voor gezelschap meebracht op mijne Spaansche reis.

PINKSTERKORAAL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN O. PILTZ.

Welnu, zooals ik zeide, brachten wij daar den tijd recht pleizierig door, gedurende den heerlijken zomerdag liggend onder de oranjeboomen, en iederen avond uit naar bals en maskerades en concerten en alle soorten van vermakelijkheden, waaraan volstrekt geen gebrek was in de schoone stad Cadix. Wij

hadden verschillende aangename kennismakingen, onder andere met kapitein De Castro, den bevelhebber van eene afdeeling troepen, die in een naburig dorp gestationneerd lag. Ik moest u nog vertellen, dat destijds de handel van Spanje bijna geheel in de handen van smokkelaars was. De belastingen, door het gouvernement geheven, waren zóó hoog, dat het betalen er van het handeldrijvende volk zou geruïneerd hebben. Er ging geen week voorbij, of men wist ons te vertellen van wanhopige ontmoetingen tusschen de soldaten en de smokkelaars, waarin aan beide zijden menschenlevens te betreuren waren.

De warme dagen kwamen aan, toen op zekeren dag mijnheer Hartopje ons meedeelde, dat hij voornemens was binnen eenige dagen naar zijn landgoed te vertrekken, dat hoogerop in het gebergte lag, in de nabijheid van de stad Medina Sidonia. Dat was altijd zoo zijne gewoonte geweest, het warme jaargetijde daar door te brengen; en het deed ons niet weinig genoegen te vernemen, dat wij hem mochten vergezellen. Onze vreugde nam nog toe, toen wij bemerkten, dat hij zijn uitnoodiging had uitgestrekt tot Jack Middleton, een jeugdig vaandrig, wiens regiment te Gibraltar lag en die juist bij eenen vriend van hem te Cadix gelogeerd was.

Jack zou eenige weken na ons komen, en daar hij een vroolijke kameraad was, een jaar of wat ouder dan wij, scheen alles ons een prettig bezoek aan het landgoed te voorspellen. Wat ons echter eenigszins ontstemde, was ooms waarschuwing, toch voorzichtig te zijn en ons niet op eenigen afstand te wagen, zonder het geleide van een zijner dienaren; want de streek was vol gevaarlijke lieden, die om een menschenleven nog minder gaven dan om een baaltje *tabacco*. De gedachte hieraan deed Goring en mij, die een paar vroolijke snuiters waren, meer plezier, dan men wel zou verwacht hebben, vooral toen wij hoorden, dat kapitein De Castro zijn kwartier voor eenigen tijd naar Medina Sidonia zou verleggen, dat, naar het scheen, het brandpunt van de werkzaamheden der smokkelaars was.

Nu, het kasteel viel ons bij onze aankomst niet tegen; en dit wil al heel wat zeggen, als men de vooroordeelen in aanmerking neemt, die wij er tegen hadden. Het was een oud, half vervallen kasteel, dat mijn oom van een ten gronde gericht edelman gekocht en reeds gedeeltelijk in zijn oorspronkelijken toestand had hersteld. Het lag midden in het meest woeste gedeelte van het gebergte. Ravijnen en rotsen, kastanje- en dennebosschen lagen rondom ons in de meest schilderachtige verscheidenheid dooreen, en het landvolk, dat zich in hutten om het kasteel ophield, was zoo vriendelijk en eenvoudig, dat het een heelen tijd duurde, vooraleer wij de voorwerpen onzer belangstelling hadden uitgeput. Maar het duurde niet lang, of Goring, die van een rusteloozer aard was dan ik, was niet meer in den omtrek te houden, en toen hij te weten was gekomen, dat er in de bergen overvloed van wild was, maakte hij kleine uitstapjes, vergezeld van een van ooms hovenieren, die een even hartstochtelijk jager was als hij zelf. Ongelukkig werd die man kort daarop aangegrepen door een hevige koorts, die zich van tijd tot tijd in die streken vertoont, en Karel kon niemand vinden om hem te vervangen. Hij mokte en mopperde over het gedwongen nietsdoen, dat het haast niet meer was om uit te houden, en toen ons gezelschap aangroeide met Jack Middleton, die evenzeer op avonturen belust was als hij, verdween het weinigje voorzichtigheid, dat hem was bijgebleven, geheel en al.

Middleton lachtte met ooms bezorgdheid, zeggende, dat hij van de gewoonten van het volk in die streken zoo goed op de hoogte was als ieder ander.

‘Oude Bartolo, dien zij hier Blauwbaard noemen, is een verschrikkelijke oude Turk, dat is waar,’ zeide hij, ‘en ik geloof ook wel, dat hij zonder heel veel complimenten iemand den hals zou afsnijden; maar als wij hem niet lastig vallen, zal hij het ons niet doen.’

Goring sloeg maar al te gemakkelijk geloof aan hem en hervatte nu zijne jachttochtjes in gezelschap van Middleton. Iederen avond als zij met buit beladen in het kasteel terugkwamen, dreven zij den spot met mijne werkeloosheid en noodelooze voorzorgen.

Op zekeren dag werden wij allen ten eten gevraagd bij De Castro en zijn mede-officieren op de hoeve, waarheen hij dien ochtend juist zijn hoofdkwartier had verlegd. Goring en Middleton zouden zorgen daar aanwezig te zijn, na afloop van een van hun eindelooze zwerftochten. Ik zou er mij regelrecht van het kasteel heen begeven; de tijd van samenkomst was bepaald op zeven uur.

Het zal omstreeks vijf uur geweest zijn, dat de beide jagers, vermoeid van een langen tocht, wat uitrustten, toen zij plotseling werden opgeschrikt door een hevigen kreet op korten afstand, gevolgd door zuchten en steunen als van eenen stervende. Zij wierpen hun weitasch op den grond en liepen in de richting van het geluid. Zij konden in het eerst niet ontdekken, waar dit vandaan kwam, maar ten laatste brachten de kreten hen op een voetpaadje, dat geen van hen ooit te voren gekend had, ofschoon zij meer dan eens daarlangs waren gekomen. Het was inderdaad zoo vernuftig verborgen door heesters en struikgewas, dat iemand wel jarenlang in de nabijheid had kunnen leven, zonder ook maar het bestaan er van vermoed te hebben. Karel en Middleton volgden het pad een honderd meter, toen zij eenen man zagen, die languit op den grond lag, terwijl een beladen muilezel er rustig bij stond, een paar pas naar voren. Met één oogopslag zagen zij, wat hier gebeurd was. Het pad liep op dat punt onder eene vooruitspringende rots, waarvan een groot stuk op den drijver was gevallen, toen hij er onder doorging. Zij namen den man op, die van pijn buiten kennis was; maar wisten niet, wat nu met hem aan te vangen. Het kasteel was, naar zij dachten, wel het dichtste bij, maar heen en terug zou op zijn minst een uur in beslag nemen en dan kwam alle hulp te laat.

Ten laatste sloeg Karel voor, hem op het muildier te leggen en naar het kasteel over te brengen, en ten einde raad, besloten zij dit dan te doen. Zij ontdeden het dier van de pakken tabak, waarmee het was beladen, behalve een, en slaagden met veel inspanning er in, den man daarop te leggen. Maar nu deed zich eene nieuwe moeilijkheid voor. De muilezel was koppig en wilde niet keeren, en de plaats was te nauw, dan dat zij geweld durfden gebruiken. Zij hadden echter nog geen twintig stappen gedaan, toen zij zich bevonden aan den ingang van een lage grot; ook deze was zoo geheel en al met struikgewas gemaskeerd, dat zij ze nimmer zouden ontdekt hebben, als de ezel er niet recht doorheen was gestapt.

Een weinig verderop liep de gewelfde gang uit in eene lage grot, die gedeeltelijk door de natuur gevormd, gedeeltelijk door menschenhanden scheen uitgehold. Het licht kwam er binnen door verschillende spleten in den rotswand en door een er van konden zij de heele laagvlakte zien, die zich tot zee uitstrekte, met de stad Medina Sidonia op den voorgrond. Het hol zelf was tamelijk ruim en kwam uit, zooals zij zien konden, in een ander hol, dat dieper in lag. Beide waren tot het gewelf gevuld met tonnen en balen van iedere afmeting; terwijl de ruw bewerkte tafel in het midden en een aantal stoelen, die hier en daar verspreid stonden, duidelijk aantoonden, dat het hol bewoond was. Zij behoefden er niet aan te twijfelen, of zij waren terecht gekomen in een der bergspelonken van de smokkelaars, zelfs indien de geweren en

messen, langs den grond en over tafel verspreid, hun nog niet meer zekerheid hadden gegeven, dat het hol een verblijf was van lieden, tot alles in staat. Zij zagen ten volle het gevaarlijke van den toestand in; maar menschlievendheid verbood hun, den ongelukkige te verlaten, die zijn einde nabij scheen. Zij lichtten hem van het muildier af, dat onmiddellijk daarop in eene zijspelonk verdween, waar vermoedelijk een stal was, terwijl Goring en Middleton rondzagen, of er niet iemand was, die hun hulp kon verleenen. Het scheen echter, dat de plaats geheel en al verlaten was.

'Ik zal eens in het andere hol gaan kijken,' zei Karel tot zijnen makker. 'Er zal al licht iemand ter bewaking achtergebleven zijn. Wij kunnen toch den armen kerel niet aan zijn lot overlaten, en dan, de smokkelaars zullen ons zeker geen kwaad doen, als zij weten, wat ons hier gebracht heeft.'

Hij ging weg door de ruw-steenen gang, terwijl Middleton, over den lijder heengebogen, den zakdoek losmaakte, die om zijne keel was gebonden en zijn hoofd oplichtte om hem het ademhalen gemakkelijker te maken. Terwijl hij hiermee bezig was, voelde hij zich plotseling van achteren aangegrepen, en opziende bemerkte hij, dat hij in de macht was van een langen, gespierden kerel, met dolk en pistolen gewapend en die de schilderachtige bergkleeding droeg, die Jack zoo dikwijls had bewonderd. In het eerste oogenblik dacht hij er aan met geweld de hand af te schudden, zoo zonder plichtplegingen op hem gelegd, maar één oogslag in het rond deed hem zijn voornemen opgeven. Zijn aanvaller was vergezeld van acht of tien stoere kerels, allen gewapend en gekleed, gelijk hij, en het was duidelijk, dat zij Middleton met argwaan en wantrouwen aanzagen. Als antwoord op de elkaar snel opvolgende vragen, wie hij was en wat hem daar bracht, vertelde hij zijn geschiedenis, zoo goed en zoo kwaad zijn onvolledige kennis van het Spaansch dit veroorloofde. Maar toen hij geëindigd had, schudde zijn aanvaller het hoofd met eene onheilspellende uitdrukking.

'Dat is een vreemd verhaal,' zei hij. 'Perez was achtergelaten om op het hol te letten en zou het zeker niet hebben verlaten, als hij u niet had zien aankomen. Mocht hij, als hij bijkomt, uw verhaal niet bevestigen, dan....'

'Dat zal hij wel nooit doen,' zei een ander van de bende, die zich over de liggende figuur had neergebogen. 'Hij is zoo goed dood als de arme Juan, zijn broer, die verleden jaar door de soldaten werd doodgeschoten. Dood als een pier, zeg ik u. En wie zegt ons, dat deze vreemdeling hem niet vermoord heeft?'

'En dan nog,' onderbrak hem een ander, 'het doet er geen reaal aan af, of zijn vertelsel waar is of niet. Is het geen vaste regel bij ons, dat, wie onze schuilhoeken ontdekt, zonder genade zal worden doodgeschoten, of hij moest er in toestemmen, zich bij ons aan te sluiten? Wij kunnen dezen vreemdeling niet opnemen, zelfs al zou hij het willen; en daarom....'

Hij deed zijne woorden vergezeld gaan van een beteekenisvolle beweging met zijn karabijn, wat den armen Middleton het bloed in de aderen deed verstijven.

'En dan daarbij,' viel een vierde in, 'de man is een spion. Dat staat vast. Nog geen twee dagen geleden zag ik hem in gezelschap van De Castro.'

Weet gij dat wel zeker, Pedro?' vroeg de eerste spreker, wiens naam, naar het scheen, Carlos was.

'Zoo zeker als iets,' antwoordde de ander.

'Pedro heeft gelijk,' zei de man met de karabijn. 'Ik heb hem meer dan eens in het soldaten kwartier gezien.'

'Ha!' zei Carlos, 'als hij een spion is, dan geene genade.'

En hij trok een pistool uit den gordel en richtte het op Middleton's hoofd. Carlos was op het punt den trekker over te halen, toen een van de bende hem bij den arm greep.

‘Niet vuren,’ zei deze. ‘De soldaten hebben van morgen hun kwartier naar de hoeve van Lopez verlegd, daar in de verte. Gij weet, wat een echo er is tusschen deze bergen. Zij zullen het schot hooren en dat zal hen aansporen, om deze rotsen wat nauwkeuriger te onderzoeken, dan zij tot nog toe deden.’

‘De hoeve van Lopez, Antonio?’ riep Carlos uit. ‘Dat witte huis daar?’ En hij wees, terwijl hij sprak, naar een wit plekje onder de boomen. ‘Wel, dat is geen half uur van ons af.’

‘Juist,’ hernam de ander, ‘en daarom moet ge ook niet schieten. Ik zal het zaakje wel zonder gerucht opknappen.’

Hij raapte een eindje koord van den grond op, draaide het behendig om Middleton's hals, die te zeer verrast was om tegenstand te bieden.

Een oogenblik nog, en hij ware 'gegarroteerd,' zooals men het daar noemt, wat in gewoon Vlaamsch wil zeggen 'gewurgd,' indien Carlos nu op zijn beurt niet tusschenbeide was gekomen. Hij was plaatsvervangend hoofd van de bende - hetgeen ik u nog vergeten heb te zeggen - en kon die inbreuk op zijn gezag niet goed dulden.

'Wij deden beter met de komst van kapitein Bartolo af te wachten,' zei hij. 'Binnen twee uren uiterlijk zal hij hier zijn.'

'En wie onzer zal er in dien tusschentijd voor zorgen, dat hij niet ontsnapt?' bromde Antonio. 'Wij hebben allen onze handen vol werk en geenen tijd om hem in het oog te houden.'

'Daar zal ik voor zorgen,' zei Carlos kortaf. 'Pedro, breng mij de handboeien en den gordel. Zie zoo,' zei hij, terwijl hij de eerste aan Middleton's polsen deed en den laatste, waaraan eene ketting was geklonken, om zijn middel bevestigde, 'hij zal nu wel niet ontsnappen, zou ik denken, voor de kapitein terugkomt. Breng hem naar het andere hol, Pedro.'

Maar we moeten nu tot Goring terugkeeren. - Hij had zich verscholen tusschen de tonnen van het tweede hol. Toen hij, na tevergeefs om hulp te hebben uitgezien, terugkwam en zijn vriend in de macht der smokkelaars zag, was hij niet zoo dwaas een aanval te doen op die kerels, allen tot de tanden gewapend, maar kroop kort daarop naar het binnenste hol en verschool zich daar.

Het duurde niet lang, of Pedro kwam binnen met den armen Middleton achter zich. Hij bevestigde den ketting aan een ring, die aan een stevigen bout vastzat, en waaraan - mag ik zeggen - reeds menige ongelukkige gevangene was geklonken geweest, en keerde daarna terug om zich bij zijne kameraden te voegen. Er verliep een minuut of twee, toen Goring uit zijn schuilplaats kroop, om met zijn vriend te beraadslagen. Middleton vertelde hem dadelijk alles wat er gebeurd was. Zij behoefden niet te vreezen, dat men hen zou hooren, want de twee holen, waren door een lange gang gescheiden, waarin links en rechts goederen lagen opgestapeld, en de smokkelaars hadden het te druk om op hunnen gevangene te letten.

'Het is met mij gedaan, Karel,' zei Middleton. 'Binnen een uur of anderhalf, op zijn hoogst twee uren, zal kapitein Bartolo terug zijn en het staat bij hen vast, me dan te vermoorden. Ik heb mijne vrienden in Cadix meer dan eens van hem hooren spreken en hij staat bekend als de meest bloeddorstige moordenaar in heel Spanje. Maar gij kunt wel ontkomen, als ge maar voorzichtig zijt. Gij hoeft maar te wachten tot het donker is om ongemerkt uit te gaan.'

'En u hier laten om vermoord te worden, Jack?' onderbrak Goring. 'Neen, dat in geen geval. Liever honderdmaal zelf doodgeschoten. Ik heb een plannetje bedacht om te ontvluchten en het kwartier van De Castro nog tijdig genoeg te bereiken, om u te redden. Maar wij hebben geen minuut te verliezen.'

'Ontvluchten! midden door die kerels heen? Gij moet krankzinnig zijn, Goring.'

'Stil, zoo bedoel ik het niet. Ge ziet die trossen koord daar?'

'Ja.'

'Welnu, gij moet helpen, om mij daarmee langs den rotswand neer te laten.'

'Maar, Karel,' riep Middleton uit, 'inderdaad gij moet stapelzot wezen. Ik kon mij gedacht vormen van de diepte, toen wij pas binnenkwamen. Het is op zijn minst tweehonderd voet.'

'Meer, zou ik denken,' hernam Goring koel.

'En dat touw,' vervolgde Middleton, met zijn oog metend, 'is niet de halve lengte.'

‘'t Zal zoowat de halve lengte zijn,’ zeide de ander. ‘Ik heb eene ruwe berekening gemaakt van het aantal trossen en de lengte van ieder. Het is bij elkaar een goede dertig meters.’

‘En hoe in hemelsnaam, kunt ge verwachten u er langs neer te laten in een afgrond van tweemaal die lengte?’

‘Luister, Jack,’ zei Goring. ‘Ik kan niet heel duidelijk den afgrond zien, daar de rotswand op deze hoogte een weinig helt. Maar het is zeer goed mogelijk, dat er vooruitspringende rotsen zijn, waarop ik kan staan, of struiken, die hier en daar uitgroeien. In alle geval, ik moet het er op wagen, dat ik iets van dien aard vind. Gelukt dit, dan zal ik gaan staan op het laagste punt, dat ik kan bereiken. Gij moet dan uw eind touw laten vallen en ik zal het weer vastbinden aan iets, wat sterk genoeg is om het te houden. Indien ik op deze wijze den grond niet kan bereiken, zal ik trachten het overige van den weg, zoo goed en zoo kwaad als dit kan, af te klauteren. Toen wij in de West waren, heb ik plaatsen op- en afgeklommen, die haast even steil waren.’

‘Mijn beste Karel, gij moet deze wanhopige poging om mijnentwil niet doen. Het is zelfmoord.’

‘En toch moet het, Jack. Liever in eens sterven, dan u hier te zien vermoorden; en ik heb geen andere keus. Zeg mij nu, want wij hebben geen oogenblik meer te verliezen, welke is de hoeve van Lopez?’

Middleton duidde hem die uit en daar hij zag, dat zijn vriend vastbesloten was de poging te beproeven, greep hij, hoewel tegen zijn zin, het eene einde van het koord vast, dat hij hem in de hand gaf.

‘Maar wacht een oogenblik, Goring,’ riep hij uit. ‘Hoe kan ik weten, dat ik het einde los moet laten, dat ik vasthoud. Mijn ketting laat mij niet toe, dicht genoeg bij den rand te komen om u bij uw afdaling na te zien, zelfs als ik niet duizelig werd; en een schot zou de smokkelaars opmerkzaam maken.’

‘Ik heb er aan gedacht. Hier is uw horloge.’ Dit zeggende, trok hij het uit Middleton's zak. ‘Over een kwartier, van nu af te rekenen, laat dan het touw los.’

De twee vrienden drukten elkaar de hand, zonder een woord te zeggen. Middleton maakte het ééne einde stevig vast aan den ijzeren gordel om zijn middel; Goring wierp het andere over den rand van de rots, greep het bovengedeelte met beide handen en.... verdween uit het gezicht.

Gedurende eenige oogenblikken kon de eerste het zachte geluid hooren, als het touw schurend door de handen en voeten van zijn vriend gleed; maar dit hield spoedig op. Hij luisterde met een inspanning, waarvan alleen zij, die zich in dergelijken toestand bevonden, zich eene voorstelling kunnen maken - ieder oogenblik verwachtend, den doodskreet van den stoutmoedigen jongeling te zullen hooren of het neerploffen van zijn lichaam in den afgrond.

De minuten kropen zoo langzaam voort, dat hij zich meer dan eens verbeeldde, dat zijn horloge stil stond, en alleen het tikkend geluid overtuigde hem van het tegendeel. Eindelijk na wat hem een eeuw van inspanning toescheen, bereikte de minuutwijzer het door zijn vriend aangeduide punt.

Middleton maakte het touw van zijn gordel los en wierp het over de rots. Dat was het, wat zijn zenuwen het meest schokte; en toen hij eenige oogenblikken daarna een hevigen plof een eind in de diepte hoorde of meende te hooren, viel hij in zwijm door overspanning van geest en lichaam.

Ik moet u nu vertellen, welk aandeel ik in de zaak gehad heb.

Ik begaf mij overeenkomstig de afspraak tegen zeven uur op weg naar het verblijf van De Castro. Ik was een weinig over den tijd en trof den gastheer wel wat ontstemd, dat geen van zijn drie Engelsche gasten was aangekomen. Na een kwartiertje besloten wij, dat Goring en Middleton beiden of hun afspraak moesten vergeten hebben, of anders zoo met hart en ziel aan de jacht waren overgegeven, dat zij het niet van zich hadden kunnen verkrijgen, die af te breken. Wij zetten ons dus aan tafel, een gezelschap van zes of zeven officieren en twee burgers. Maar de maaltijd had nauwelijks een aanvang genomen, of de deur vloog open en.... Goring waggelde naar binnen. Het was vreeselijk, zooals hij er uitzag. Zijne kleeren hingen hem in flarden om het lijf en waren nat en vol modder.

Zijn gelaat was doodsbleek en met schrammen en wonden overdekt en de eene arm hing hem slap langs het lijf. Al de aanwezigen sprongen van hunne zetels op en luisterden met ademlooze spanning naar het verhaal, dat hij uitbracht. Uitgeput en doodzwak als hij was, vertelde hij zoo kort mogelijk het avontuur van dien namiddag en besloot met een ernstige bede tot De Castro, geen oogenblik te verliezen om hem naar het hol van de smokkelaars te volgen.

De Spanjaard was er de man niet naar, noodeloos uitstel te maken. Binnen tien minuten was een detachement uitgelezen troepen, vergezeld van de officieren, die de gasten van De Castro geweest waren, en aangevoerd door onzen gastheer zelf, op weg naar de bergen.

Karel Goring, die niet wilde dat de geneesheer zijne wonden onderzocht en alle verfrissching weigerde, behalve een groot glas wijn, trad als gids op, leunend op den arm van De Castro.

Hij leidde ons regelrecht naar den ingang van het geheime paadje. Hij moet wel, dunkt me, door een bovennatuurlijk gevoel geleid zijn; want hij weifelde geen oogenblik, ofschoon hij de plaats maar eens in zijn leven, en dan nog zeer vluchtig, gezien had. De soldaten kregen bevel zooveel mogelijk in gebogen houding voort te gaan en zich tusschen de struiken buiten gezicht te houden, totdat zij dicht bij het hol waren en dan in den stormpas vooruit te snellen, daar men op eene wanhopige verdediging was voorbereid. Maar tot onze groote verwondering stond er zelfs geen schildwacht aan den ingang en het eerste hol was geheel ledig. Goring, niet meer lettende op wonden of uitputting, liep, ondersteund door De Castro, de gang door naar het middelste hol. Zij waren geen seconde te vroeg; weer was het koord om Middleton's hals, nog één oogenblik en het ware met hem gedaan, als niet een kogel uit De Castro's pistool zijnen beul had neergeveld. De smokkelaars boden weinig weerstand. Zij waren onverhoeds en zonder hun wapenen overvallen en de aanvallers waren drie tegen één. Geboeid gingen zij naar de gevangenis, vanwaar zij weinige dagen daarna allen werden gezonden naar de galeien, - wel te verstaan zonder kapitein Bartolo, aan wiens leven de kogel van De Castro voor altijd een einde had gemaakt.

Om tot Goring's ontvluchting terug te keeren. - Hij had zich tachtig of negentig voet langs het touw in den afgrond neergelaten, waarvan de wand, naar hij bevond, zoo recht was als een muur. Toen kwam hij aan een afloopenden rand, die hem eene tijdelijke rustplaats bood, maar er was stomp noch spits, waar hij het touw weer aan kon vastmaken. Een goed eind omlaag - misschien wel tachtig voet - zag hij een anderen rand, gelijk aan dien, waarop hij nu stond, en daaronder een waterplas. De rots tusschen de twee randen liep ietwat schuins, met vooruitspringende spitsen en punten.

Het zou slechts voor een gems of scheepsjongen mogelijk geweest zijn, daarlangs naar beneden te klauteren. Schoon sterk van zenuwen, was ook hij een oogenblik

besluiteloos, of hij de poging wel zou doen. Hij wist echter, dat dit de eenige kans was op het behoud van zich en zijnen vriend, en zonder zich nog den tijd te gunnen na te denken, begon hij de afdaling. Reeds meer dan drie vierden van den afstand had hij afgelegd, toen het touw, door Middleton boven losgelaten, met genoegzame kracht op hem neerkwam, om hem het zwakke steunsel te doen loslaten, dat hij had aan de hoeken van de rots, en hij viel zestien voet naar beneden, op den ondersten rand. Door den val brak zijn arm en nu geheel machteloos, rolde hij over den rand in den plas daaronder. De plons in het koude water bracht hem in zooverre bij, dat hij naar het droge kon krabbelen, maar toen hij dit bereikt had, viel hij onmiddellijk van uitputting in zwijm.

Een half uur daarna werd hij gevonden door een landman, die daar juist langs kwam en zoodra was hij niet tot zichzelf gekomen, of hij rende naar de hoeve, zooals gij gehoord hebt. Eenige dagen naderhand bezochten wij alle drie de plek, en ik zou niet weten, wie van ons drieën bij het gezicht er van het meest

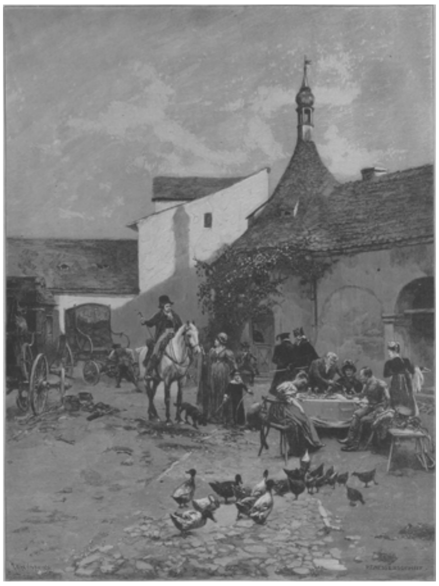

EEN PLEISTERPLAATS VAN DEN POSTWAGEN VÓÓR HONDERD JAREN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P.F. MESSERSCHMITT.

PLECHTIGE ZITTING VAN HET OPENBAAR CONSISTORIE IN DE SALA REALE VAN HET VATICAAN,
naar de photographie van Federicis.

ontroerd was. Dit weet ik, dat wij allen, als door een aandrang neerknielden en God dankten voor zijne wondervolle genade en bescherming. Dat deed ons allen goed, mij ten minste.

C.N.v.D.A.

Nederlandsche legenden.

II.
De jongeling van Oudegein.

Tusschen Vreeswijk en Jutphaas, op vijftien minuten afstand van dit laatste dorp, vond men voor ongeveer duizend jaren eene stad, Oudegein genaamd. In later eeuwen is die stad ingekrompen tot een dorp en nog later tot een kasteel, waarvan de naam thans nog in herinnering wordt gehouden door een huizinge.

Tijdens het leven van den H. Luidbertus, een der gezellen van den H. Willebrord, woonde te Oudegein een jongeling, met name Splinter. Hij was de zoon van den voornaamste - wij zouden zeggen burgemeester - van Duerstadt, thans Wijk-bij-Duurstede.

Splinter had reeds veel over Luidbertus hooren verhalen, maar het uur der genade, het uur zijner roeping tot het geloof had nog niet voor hem geslagen. Splinter wilde, wellicht door menschelijke nieuwsgierigheid gedreven, den H. Luidbertus hooren prediken en hoopte, dat de heilige man in zijne tegenwoordigheid een wonder zou doen.

Om Luidbertus te hooren en te zien moest de jongeling naar Wijk-bij-Duurstede reizen. Met eenigen van zijne makkers en lijfeigenen scheepte Splinter zich in een bootje in en voer daarmede naar Duerstadt.

Onderweg gebeurde een groot ongeluk. Splinter, op den rand van de boot gezeten, viel, door het stoeien met zijn makkers, in het water en verdween, ofschoon dadelijk pogingen te zijner redding in het werk werden gesteld, in de diepte.

Eerst eenige uren later wordt het lijk van den ongelukkigen jongeling door eenige visschers opgehaald en naar het huis zijner ouders gebracht.

Zijne moeder, Machteld, is troosteloos. In hare smart verwijt zij Luidbertus en den God der Christenen den ongelukkigen dood van haren zoon. De vader van den jongeling, Gunther, ontbiedt de heidensche priesters en bezweert hen zijn zoon, ter beschaming van den God der Christenen, tot het leven terug te roepen. Doch de heidensche priesters zijn machteloos.

Onder de lijfeigenen van Gunther zijn enkele Christenen. Deze raden den wanhopigen vader zich naar Malsem te begeven, waar Luidbertus predikte en waar hij eene kerk had ingewijd. De Christenen verzekeren Gunther, dat Luidbertus zal doen, waartoe de heidensche priesters machteloos blijken te zijn.

Gunther luistert naar dien raad en gaat tot Luidbertus. Deze weigert aanvankelijk, maar op het aandringen van Gunther, begeeft hij zich naar Duerstadt en naar het huis, waar het lijk van den jongeling is. Een groote menigte volks, waaronder vele heidensche priesters, is daar verzameld.

Machteld komt Luidbertus weenend, handenwringend tegemoet, en zich wanhopend voor hem op de knieën werpend, zegt zij: ‘Dienstknecht van den levenden God, geef mij mijn zoon weer. Mijne goden zijn onmachtig hem in het leven terug te brengen. Als gij het doet, zal ik en de mijnen in uwen God gelooven.’

Luidbertus, getroffen door deze woorden, begeeft zich in gebed. Hij laat daarop de heidensche priesters binnentreden, opdat zij van de almacht des waren Gods overtuigd zullen worden. Hij bad tot God, dat Hij den jongeling het leven zou teruggeven, opdat de heidenen in Hem zouden gelooven. Zijn gebed wordt verhoord en ziet, de jongeling herleeft en staat op.

Dat wonder werkte krachtig op de heidenen. Splinter wordt met zijn vrienden en bloedverwanten, 126 in getal, ongerekend de lijfeigenen, op den eigen stond op zijn verlangen gedoopt. Den volgenden dag houdt Luidbertus eene redevoering tot de inwoners van Duerstadt. Hierop bekeerden vele inwoners zich, waaronder ook eenige heidensche priesters, en weldra is Wijk-bij-Duurstede geheel voor het Christendom gewonnen.

Hoewel dit verhaal in tal van oude kronieken is opgenomen, mogen wij er geen meerdere waarde aan hechten dan die van eene vrome sage.

JOËS a LEYDIS.

Pinksteren.

Hoort gij dat suizen, zacht en zuchtend? Schuchter beven
De kleine blaadjes op den wiekslag van den wind,
Die, 't stof wegvagend dat hij op het loover vindt,
Aan 't frissche groen weet nieuwen glans te geven.

Dan uit het zonnig Zuid komt de adem aangedreven
En kust de knoppen, dat zij blozen als het kind,
Wiens wang de liefdedruk van Ouders' lippen tint,
En wekt in 't weeke hart 't nog sluimerende leven....

Een schaduw van den Geest, die God van liefde heet
En Levendmaker. Die het hart van wie Hem ‘kennen’
Al zuiverende hult in 't wit genadekleed.

De Leidsman, die den voet 't gevaar ontvluchten deed;
De Trooster, die den traan afwischte met Zijn pennen
En blijdschap schonk, als 't harte in stilte schreide en... leed.

C.N.v.D.A.

De vervaardiging van het postzegel.

Er is op de heele wereld geen geldswaardig papier, dat meer verbreid is dan het kleine rechthoekje of vierkantje, waarmee de beschaafde mensch zijne brieven, drukwerk, pakketten enz. frankeert. De vervaardiging der postzegels in een beschaafd land zal dus des te omvangrijker zijn, daar ieder zegel onmiddellijk na het eerste gebruik zijne waarde verliest, terwijl ander geldswaardig papier achtereenvolgens in duizenden handen komt, voordat het zóó versleten is, dat het aan den dienst wordt onttrokken. Weinige jaren geleden beurden de posterijen in Frankrijk jaarlijks 170 millioen frank, in Engeland 250 millioen, in Duitschland 300 millioen, in de Vereenigde Staten 350

millioen, die door den verkoop van postzegels met kleine bedragen te gelijk werden ontvangen. Het aantal zegels, die deze ontzaglijke waarde vertegenwoordigen, kan voor de vier genoemde landen op 25 milliard gesteld worden - waarvan alleen een derde voor de Vereenigde Staten - en moet jaarlijks worden vernieuwd. De kosten voor de vervaardiging der zegels bedroegen in laatstgenoemd land jaarlijks 150.000 dollar, maar zijn in den laatsten tijd nog aanmerkelijk verminderd, nadat de regeering der Vereenigde Staten het vervaardigen der zegels, tot voor korten tijd aan particulieren opgedragen, voor eigen rekening heeft genomen.

Van de bij deze gelegenheid ingerichte en met de nieuwste toepassingen op technisch gebied toegeruste postzegeldrukkerij der Unie zullen wij den lezers een beeld trachten te geven.

Daar aan een onberispelijke en keurige uitvoering der zegels in de Vereenigde Staten veel waarde wordt gehecht - men beschouwe slechts de in 1893 in ontzaglijke menigten in omloop gebrachte Columbus-zegels, die ieder voor zich een klein kunstwerk van kopergravure zijn - vereischt natuurlijk de vervaardiging der platen, van waar later de zegels worden gedrukt, bijzondere zorgvuldigheid. De koperplaten, die bij het drukken als matrijs dienen, zijn ieder met de gravure van 400 in rijen geplaatste postzegels bedekt, die afgedrukt worden op een groot vel, dat dan weer in vier kleinere vellen, elk van 100 zegels, verdeeld wordt. Ieder van de zes persen, die op het oogenblik in de Amerikaansche bondsdrukkerij in werking zijn, werkt met vier platen te gelijk, kan dus met één slag 1600 of in iedere minuut 16000 zegels drukken. Werken alle persen te gelijk, dan kunnen in ieder uur ongeveer 60.000 en op één dag 600.000 vellen (ieder van 100 zegels) vervaardigd worden, die als waarde de kleinigheid van zes millioen franken vertegenwoordigen.

Op de persen zelf worden nu de verschillende processen bijna zonder hulp der arbeiders, maar met verbazingwekkende snelheid verricht. De koperplaat wordt onder een met kleurstof gedrenkten cilinder geschoven, en de kleur is in een oogenblik over de heele plaat verspreid, die nu onder een zich automatisch wentelend wrijfkussen komt. Hier wordt de kleur in de gegraveerde uithollingen gewreven en de overschietende kleurstof door een werkman met een vlugge handbeweging verwijderd. Ook voor deze bewerking is maar eenige seconden tijd; reeds is de plaat in de eigenlijke pers gekomen, waar een meisje al een vel gereed houdt, dat het volgende oogenblik met 400 zuivere zegelafdrukken bedekt is. Daar iedere machine vier platen heeft, spelen de verschillende processen in onafgebroken volgorde en met bewonderenswaardige vlugheid af. De vellen worden den werklieden in bepaalde getallen toegeteld en gecontroleerd.

Natuurlijk is het vervaardigen der zegels met het drukken nog niet afgeloopen. Als de vellen versch van de pers komen, gaan ze onder eene hydraulische pers, die ze gladgestreken aflevert. Met den kant, waarop de presidentskop staat, naar beneden, worden ze op een doek zonder eind gelegd en glijden onder cilinders door, waarvan de bovenste, sterk verwarmd en met kleefstof voorzien, een dun laagje gom over den achterkant der zegels uitspreidt. Nu komen de vellen, na door een electrischen ventilator gedroogd te zijn, in handen van den werkman, die ze opstapelt en ze nogmaals door een hydraulische pers laat glad strijken. Vervolgens moeten de vellen nog eens stuk voor stuk ter hand worden genomen, om onder de perforeermachine te worden gelegd. Eindelijk gaat het vel nog over een mes, dat het in vier kleinere vellen van 100 zegels verdeelt, en nu pas kan het sorteeren en verpakken in bundeltjes van 100 vellen of 10.000 volgen. Niet minder dan 400.000 van zulke bundeltjes verlaten ieder jaar de postzegeldrukkerij der Vereenigde Staten. De kosten, die de

vervaardiging meebrengt, beloopen 500.000 frank, zoodat het vervaardigen van iedere honderd zegels iets meer dan een halven cent kost.

In vergelijking met vroeger, toen de zegels door particulieren werden gedrukt, wordt thans meer dan 200.000 frank uitgespaard.

Men ziet hieruit tevens, dat landen als bij voorbeeld de Middel-Amerikaansche republieken, die ieder jaar nieuwe series laten drukken, niet zoozeer voor het gebruik der bewoners, als wel voor de postzegelliefhebbers, er een schoonen duit aan verdienen. De drukkosten van honderd zegels bedragen iets meer dan een halven cent, onverschillig natuurlijk of het een zegel van een cent of van een rijksdaalder is. Voor de postzegelverzamelaars is dat niet hetzelfde, die vlassen natuurlijk het meest op de 'hooge waarden', en voor een zegel van b.v. tien peso's hebben ze heelwat over.

San Salvador, Nicaragua en Honduras - om slechts deze drie moderne roofstaten te noemen - leveren heele series van hun zegels, van één centavo tot tien peso's, (een peso is bijna een rijksdaalder) voor een appel en een ei, en toch is het, daar zoo'n volledige serie nog lang geen cent van drukken kost, een voordeelig zaakje. Bovendien zijn de zegels inderdaad prachtig en een sieraad in eenen album.

Maar dit neemt niet weg, dat de kenners de schouders ophalen voor deze 'prentjes' en de voorkeur blijven geven aan zegels uit een

tijd, toen de menschelijke vindingrijkheid het speculeeren op de beurs der postzegelliefhebbers nog niet had uitgevonden. Zoo zullen de prachtige kopergravures der Middel-Amerikaansche Staten niet in staat zijn, de veel eenvoudiger zegels der Duitsche Staten bij voorbeeld uit de albums te verdringen. Deze blijven nog altijd het meest gezocht, en voor de zeldzame zegels van Bremen, Oldenburg en Mecklemburg (die maar kort in omloop zijn geweest en in een tijd, toen van postzegels nog betrekkelijk zeer weinig gebruik werd gemaakt, daar de correspondentie toen niet het honderdste part bedroeg van thans) worden door liefhebbers hooge prijzen betaald.

Toch zijn de zegels der Duitsche Staten nog niet eens de duurste. Onder dit opzicht spannen de kroon, wat Europa betreft, de eerste zegels door Moldavië uitgegeven, een paar krantenzegels van Oostenrijk en het drie-lire-zegel van Toskane, en buiten Europa de eerste uitgifte van zegels van Britsch-Guiana, Mauritius, Réunion en de Sandwich-eilanden.

Voor gewone stervelingen is daar natuurlijk niet aan te komen. Die mogen al blij zijn, als zij de minder zeldzame zegels een plaatsje in hun album kunnen inruimen. Maar ook dan nog blijft het een liefhebberij, die, mits verstandig beoefend, een nuttige zijde kan hebben, daar ze den verzamelaar als ongemerkt een schat van kennis op het gebied van geschiedenis, aardrijkskunde, land- en volkenkunde enz. bijbrengt. Doch ook hier, evenals bij alle liefhebberijen, dient voor overdrijving gewaakt, en in onzen tijd van verzamelmanie is het misschien meer dan ooit gewenscht, te waarschuwen voor de schaduwzijde van een overigens niet alleen onschuldige, maar vaak zelfs nuttige en leerzame liefhebberij.

R.W.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

IX. Namen.

Van de boot af hadden wij een heerlijk gezicht op de stad. Links ligt de uitgestrekte citadel op de hoogten, die zich uitstrekken tusschen Sambre en Maas; recht voor ons zien wij eene fraaie brug met een negental bogen en daarachter de huizen van de stad, oogenschijnlijk op en door elkander gebouwd; terwijl rechts van de boot in het water zelf een alleraardigst tooneeltje is te aanschouwen. Door middel van aaneengekoppelde balken is in de rivier eene soort bassin afgesloten en binnen deze ruimte spartelen een twintigtal jongens in het frissche nat rond, terwijl zij zich vermaken met het voeren van een zeestrijd op oude putdeksels, planken en andere geïmproviseerde schepen. Zoo nu en dan tuimelt er een over boord, maar wordt weer door zijn makkers opgevischt, terwijl anderen, die men als gesneuvelden kan aanmerken, elkaar in het water nog duchtig in de haren zitten.

De Namensche ouders behoeven geen zorg te hebben voor hun kroost, want de rivier is hier zoo ondiep, dat een man te paard bijna midden in den stroom liep.

De boot had nu zijne reis volbracht en zette ons aan wal dicht bij de samenvloeiing van Maas en Sambre.

Het eerste wat wij zagen was de citadel, een vesting op den top der bergen, geheel omringd door dikke, sombere muren, die door zware torens zijn verbonden. Deze citadel is een werk van den beroemden vestingbouwkundige Coehoorn, de evenknie van Vauban, en werd door hem in 1691 aangelegd. Onder de regeering van koning Willem I werd zij nog aanzienlijk uitgebreid en vormt nog in onze dagen het hoofdstuk van de vesting Namen. De oude vestingwerken zijn voor een groot deel verdwenen en hebben plaats gemaakt voor bolwerken en parken, maar in ruil daarvoor heeft men eenen kring van zoogenaamde gedetacheerde forten om de stad aangelegd. Trouwens, de historie van Namen is bijna geheel een *histoire bataille*. De plaats is altijd door hare ligging aan verschillende groote verkeerswegen, welke door haar beheerscht worden, als een punt van groot gewicht aangemerkt, en vandaar, dat zij al zeer vroeg versterkt werd. Hierdoor echter genoten de inwoners de twijfelachtige eer, meermalen een beleg te moeten doorstaan, o.a. door Lodewijk XIV in 1692 en door Willem III in 1695.

Als gevolg van al deze belegeringen zijn er in de stad weinig oude gebouwen overgebleven, zoodat er voor een vreemde niet veel te zien is; maar de omstreken zijn overheerlijk en lokken uit tot verschillende uitstapjes. Het dal van de Sambre is één groote fabriek, maar de poëzie is er toch ook vertegenwoordigd door talrijke oude kasteelen en ruïnen, terwijl de hedendaagsche baronnen van den geldzak er hun moderne villa's hebben doen bouwen. En ongeveer dezelfde tooneelen biedt het Maasdal van Namen naar Luik.

Wij wandelden dan de stad in, liepen langs de ‘Kurzaal’ en de Maaskade, bezochten een paar van de kleine parken en besloten vervolgens een bezoek te brengen aan de twee voornaamste kerken, te weten: de kathedraal en de kerk St.-Loup. Beide gebouwen behooren tot den nieuweren tijd. De kathedraal dagteekent uit het midden der vorige eeuw, en is ontworpen door den kunstenaar Pizzoni uit Milaan, 't Spreekt dus vanzelf dat het monument geheel den geest ademt van den tijd van Lodewijk XV, maar de bouwmeester heeft zich Goddank niet verslingerd aan de fantastische krullen en dikwijls woeste overlading in de versiering, waaraan anderen zich dikwijls bezondigden. Het silhouet van de kerk, met haar slanken koepel, is zeer sierlijk en van binnen maakt het gebouw werkelijk een monumentalen indruk. Vele kunstschatten zijn er evenwel niet te zien. Een paar marmeren standbeelden van de apostelen Petrus en Paulus; een monument voor den bisschop Pisani; een Christusbeeld, dat aan Van Dijck wordt toegeschreven, en het snijwerk van den preekstoel zijn het meest opmerkenswaardig. Achter het hoofdaltaar echter is nog een klein monument, dat de aandacht trekt alleen om de herinneringen, die het opwekt. Het bevat toch het hart van ‘den laatsten kruisridder’, van don Juan van Oostenrijk, den zoon van Karel V, den held van Lepanto. Men kent de historie van dezen ridderlijken held, die eigenlijk drie eeuwen te laat leefde. Men weet, welk zielsverdriet deze man van de daad moest ondervinden, en welke martelingen hij doorstond, toen hij als landvoogd der Nederlanden geplaatst was tegenover een sluw diplomaat als Willem de Zwijger. De degen was hem in de scheede vastgenageld en hij, die niets liever deed dan krachtig den oorlog ten einde brengen, was genoodzaakt, eindelooze onderhandelingen te voeren, die hem afmatten en voor een goed deel bij droegen tot zijn vroegtijdigen dood.

Den 1 October 1578 werd hij in het kamp van Bouge, even ten N.O. van Namen, door de pest weggerukt. Eerst in Namen zelf begraven, werd zijn lichaam later bijgezet in het Escuriaal en wel, op zijn eigen verlangen, naast dat van Karel V. Het hart echter bleef hier en werd later in de kathedraal geplaatst.

Wij steken nu de *Place St. Aubin* over, loopen de *rue du Collège* in en bevinden ons na twee minuten voor de kerk *St.-Loup*. Deze kerk is meer dan eene eeuw ouder dan de kathedraal; zij dateert van 1621 en is gebouwd in den zoogenaamden Jesuïeten-stijl. Men heeft dezen naam gegeven aan een richting in de kerkelijke architectuur, welke in Italië ontstond ongeveer in het midden der 16e eeuw.

De Italiaansche Renaissance beleefde geen lang tijdperk van bloei, maar verbasterde al spoedig in overdrijving en valsche schoonheid. Reeds Michel-Angelo gaf in deze het voorbeeld, maar zijn alles overvleugelend genie deed hem groot blijven, zelfs te midden zijner afdwalingen. Zijn volgelingen echter raakten in korten tijd het spoor bijster. Valsche en overdadige versiering, benevens miskenning en verkeerd gebruik der bouwkunstige vormen, waren vooral de kenteekenen van verval. In dezen tijd nu bouwde Vignola zijne Jesuskerk in Rome; Palladio zijne Verlosserskerk in Venetië en Fonana met pater Grazzi de St.-Ignatiuskerk, eveneens in Rome; alle drie kerken voor de paters der Sociëteit van Jesus. Het voorbeeld, waarnaar deze gebouwen gevolgd waren, was in hoofdzaak de St.-Pieter in Rome. Het uitwendige leverde niet veel schoons op, maar de koepel overtrof alles. Hoofdzaak was echter gemaakt van de inwendige versiering. Prachtige altaren met kolossale schilderstukken; rijkversierde kolommen en pilasters; vergulde ornamenten; snijwerk in hout en allerlei versieringen meer werden overal aangebracht; maar dit alles, hoewel een rijken aanblik opleverend, was fantastisch en dikwijls smakeloos in hooge mate.

Deze Jesuïeten-stijl nu heeft zich over geheel het beschaafde Europa verspreid. Rubens o.a. was er een groot bewonderaar van en voerde haar in in Vlaanderenland, en het is ook niet te verwonderen, dat in geheel Zuid-Nederland, hetwelk katholiek en aan Spanje gehoorzaam bleef, deze bouwtrant op meerdere kerken werd toegepast.

Wij treden nu de kerk binnen. De gewelven worden gedragen door twaalf prachtige Dorische kolommen van rood marmer, die een zeer schoonen en harmonischen indruk maken. Het priesterkoor is bijna geheel bekleed met marmeren platen en de gewelven zijn geheel bedekt met gebeeldhouwde ornamenten. Een en ander levert bij den eersten aanblik een rijk geheel op, maar of al die drukke pracht op den duur wel denzelfden plechtigen indruk zal maken als de onovertroffen middeleeuwsche kathedralen, betwijfel ik zeer.

Voor het overige biedt *St.-Loup* niet veel bezienswaardigs, te meer daar de koepel ontbreekt. Wij verlieten dus de kerk en liepen wat in de stad rond te dwalen tot het tijd zou worden voor den trein. Voor een tourist is er niet bijzonder veel te zien. Namen is een plaats van tusschen de 30- en 40.000 inwoners en levert vrijwel hetzelfde gezicht op als de Vlaamsche steden van die grootte, te meer daar de eigenlijke stad niet op en tegen de bergen is gebouwd, zooals Luik, maar vlakke straten vertoont. Wij kwamen dan voorbij het museum van archéologie, dat zeer bezienswaardig moet wezen, maar dat nu gesloten was; voorbij het theater en het stadhuis, beide ordinaire gebouwen; voorbij een paar kerken, die ons evenmin tot een bezoek uitlokten, en zagen ons vervolgens plotseling verplaatst op eene echte oud-Vlaamsche kermis. De lucht van poffertjes en wafelen drong ons in den neus; het vermaarde circus van 10 meter in middellijn ontbrak niet, evenmin als het honden- en apentheater; en de schiettent, benevens een wassenbeeldenspel, waren evengoed present als de dikke dame. Het bleek ons echter al ras, dat de eigenlijke kermis al was afgeloopen en dat dit maar het zoogenaamde staartje was.

Na dit kleine intermezzo zochten wij de statie op en zaten al spoedig in den trein voor Brussel, in gezelschap van een paar inwoners van deze stad, die in de Maas

waren wezen visschen en die van hun avonturen niets hadden meegenomen dan eene vervelende luim en veel slaap.

Wij lieten deze zaak dus zooals zij was, en keken uit het portier.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Pinksterkoraal. -

Het is een treffende gewoonte in vele streken van Duitschland, de groote christelijke feesten als Kerstmis, Paschen en Pinksteren door gewijde koraalmuziek van den toren aan te kondigen. Gewoonlijk geschiedt dit dan ook 's avonds vóór den feestelijken dag.

Omstreeks Pinksteren zijn de dagen lang, en dit veroorlooft ons het Pinksterkoraal onzer gravure nog bij helder zonnelicht op zijn hooge standplaats te bespieden. We zijn blijkbaar in een Zuidduitsch plattelandsstadje, dat men van den toren met zijn straten, huizen, daken en schoorsteenen overschouwt. Een vredige kalmte ligt over het landschap uitgebreid, als keerde met het stille stadje de heele na-

tuur in zich zelve ter voorbereiding van den hoogen feestdag.

De muzikanten op den toren blazen er ondertusschen lustig op los. Zij weten, dat hun muziek ver in 't ronde zal worden gehoord en overal weerklank zal vinden in de harten.

Eene pleisterplaats van den postwagen vóór honderd jaren. -

Wij kunnen ons haast niet meer voorstellen hoe onze overgrootvaders het toch gemaakt hebben zonder spoorwegen. Wij reizen en trekken tegenwoordig zoo gemakkelijk, het spoorwegverkeer is zoo met heel ons maatschappelijk leven verweven, dat we ons de beschaafde wereld zonder spoorwegen haast niet meer denken kunnen. En toch moesten onze voorouders zich tot ver in het begin van deze eeuw nog met den loggen postwagen behelpen, die hen van de eene pleisterplaats naar de andere bracht tot zij eindelijk, dikwijls na verscheiden dagreizen, waar tegenwoordig even zooveel uren voldoende zijn, het doel van hunnen tocht hadden bereikt.

Dat had zeker zijne bezwaren en gevaren; maar het had ook zijn aangename zijde. Het tegenwoordige reizen gaat wel heel snel en gerieflijk, maar begint een beetje eentonig te worden. Overal vindt men dezelfde statiën, dezelfde hotels, dezelfde tafel, dezelfde naar de laatste mode gekleede dames en heeren. Het spreekwoord: ‘als iemand verre reizen doet, dan kan hij wat verhalen,’ begint zoetjes aan in discrediet te raken; want ten gevolge van het drukke wereldverkeer, krijgt de wereld overal hetzelfde aanzien. En wie nog wezenlijk reizen wil, dat wil zeggen niet eenvoudig vervoerd worden, maar genot hebben van zijn reis, nieuwe indrukken opdoen, andere menschen en andere zeden zien dan hij thuis gewoon is, die is verplicht de groote spoorbanen links te laten liggen en te gaan zwerven in de afgelegen streken, waar nog het geschetter van den postiljon gehoord wordt.

Dan is hij meteen bevrijd van de zenuwachtige drukte, waarmee het moderne leven ons voortzweept en die ons vooral op de groote spoorbanen achtervolgt. Dan kan hij aan een gemoedelijke buitenherberg, terwijl de paarden verwisseld worden, op zijn gemak uitblazen en de kennismaking voortzetten met de reisgenooten, in den wagen aangetroffen. Hij kan zich verbeelden nog te leven in den goeden, ouden tijd, waarvan onze gravure ons zoo'n aantrekkelijk tafereeltje te zien geeft.

Het uitgestapte reisgezelschap voelt zich werkelijk thuis in de pleisterplaats, waar alles zoo gemoedelijk en bedaard toegaat, dat zelfs de postmeester er rustig zijn lange pijp bij kan rooken. Men hoeft niet, als in een drukke statie, bang te wezen midden in het genot van een hartsterking opgeschrikt te worden door de onverbiddelijke stoomfluit, die herinnert, dat de trein van geen wachten weet.

Het jongste consistorie. -

Op bladzijde 227 van den tienden jaargang wijdden wij, naar aanleiding eener voorstelling van het gezamenlijk college van kardinalen, een uitvoerig opstel aan de inrichting dier eerbiedwaardige instelling der H. Kerk. Wij bespraken daarbij ook

de consistoriën, dat zijn de vergaderingen der kardinalen, door den Heiligen Vader bijeengeroepen en gewoonlijk door hem voorgezeten.

Ditmaal bieden wij den lezer een afbeelding aan van het jongste consistorie, waarin aan drie Fransche bisschoppen de kardinaalshoed verleend werd.

Het tijdstip voor de zitting van een geheim consistorie wordt gewoonlijk eerst daags te voren bekend gemaakt; dan krijgen de *cursores apostolici*, de apostolische boden, last de kardinalen samen te roepen. Tegen het gestelde uur vereenigen zij zich in de zaal der paramenten, waar zij, met roket en schoudermantel bekleed, de komst des Pausen afwachten. Deze zaal is een soort van voorvertrek van de zaal Borgia, van waar men gelijkvloers de Hertogszaal (*Sala Ducale*) en vervolgens de Koningszaal (*Sala Reale*) betreedt. In de laatste zijn de banken voor het consistorie klaar gezet.

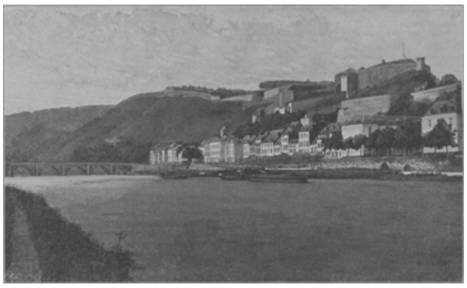

GEZICHT OP NAMEN.

Eindelijk verschijnt, met de blanke sabel of de hellebaard in de hand, het militaire huis des Pausen, gevolgd door de pauselijke secretarissen en verdere prelaten van het pauselijk hof, die den rooden met goud versierden draagstoel van den H. Vader omringen. Uit dien draagzetel gestapt, neemt de Paus onmiddellijk plaats in de *sedia gestatoria*, gedragen op de schouders van zes krachtige *sediarii* en omringd door vier *flabelli* van wuivende struisveeren. Zoo wit en zoo licht ook als een veer verheft zich de blanke gestalte van den hoogepriester boven de menigte der genoodigden van het Romeinsche patriciaat, die evenwel niet verder dan deze zaal zullen komen. Als men dien gouden zetel door den menschenstroom ziet zweven, gelijk een statige bark de baren klieft, grijpt ons een gevoel van ontzag aan voor den eerbiedwaardigen grijsaard, zoo hoog verheven boven de aanzienlijkste hoofden, die zich nederig voor hem buigen, terwijl de blanke degens hem een doortocht banen tot in de zaal van het consistorie, waarheen de toejuichingen van al de aanwezigen hem vergezellen.

Welk een verschil tusschen de *Sala Ducale*, waar de menigte is achtergebleven en nog in de handen klapt, en de *Sala Reale*, waar alleen de kardinalen en de notarissen van het consistorie binnendringen. Ginds luid gejuich, hier de plechtige stilte der beraadslagingen. In het geheim consistorie toch, waarvan de zitting gaat beginnen, kunnen de reeds genomen besluiten nog gewijzigd en de voorgestelde benoemingen vernietigd worden.

'Allen buiten!' roept de Meester van het consistorie. Alleen met zijn oppersten raad stelt de Paus zijn candidaten aan de kardinalen voor; candidaten voor het purper en candidaten voor den mijter; want in het openbaar consistorie, dat op het geheim consistorie volgen zal, zullen zoowel de eersten gecreëerd als de anderen gepreconiseerd worden.

Als de Paus gesproken heeft, staan de rondom hem gezeten kardinalen op, buigen en nemen ten teeken van goedkeuring den *zucchetto* of de roode kalot af; wanneer zij die weer opzetten is dat een teeken, dat zij geen bezwaren tegen het voorgestelde

hebben in te brengen, en de Paus geeft den *ceremoniarii* last het openbaar consistorie te openen.

Nu gaat de deur der Sala Ducale open, vanwaar nieuwe genoodigden binnenkomen, en de deur der Sixtijnsche kapel, waar de kardinalen, reeds in een vorig consistorie benoemd, maar enkel nog met de roode baret op het hoofd, in de handen der drie dekenen van de orde der bisschoppen, der priesters en der diakenen den eed afleggen, dat zij het erfgoed van St. Pieter bewaren en verdedigen en zich overeenkomstig de bullen des Pausen gedragen zullen.

Nadat zij dezen eed in de kapel hebben uitgesproken, betreden zij de zaal, waar het heilig college hen wacht.

'Accedant! dat zij komen!' roept de ceremoniarius, en de uitverkorenen, door twee kardinalen van hun orde voorgesteld, naderen den pauselijken troon, kussen den voet van den H. Vader en ontvangen van hem de dubbele omhelzing, waarmee al de aanwezigen achtereenvolgens elkander zullen begroeten. Voor den pauselijken troon teruggekeerd, knielen zij daar neer, waarna de Paus hun den hoed overhandigt, terwijl hij hun zegt, dat zij, zoo noodig, ten koste van hun bloed, waarvan dat roode hoofddeksel het zinnebeeld is, de heilige Roomsche Kerk, haar goddelijke instellingen, haar rechten en belangen moeten verdedigen.

'*Foris omnes!* allen buiten!' Bij deze nieuwe sommatie van den ceremoniarius gaan al degenen, die het openbaar consistorie bij woonden, met uitzondering alleen van de kardinalen, heen, en opnieuw begint het geheim consistorie.

De Paus roept de gekozenen één voor één tot zich om hun den mond te sluiten en vervolgens weer te openen, waarna hij hun den ring met den zinnebeeldigen saffier overhandigt.

[Nummer 10]

Mgr. Johann Baptist von Anzer, Bisschop van Zuid-Sjantong en de missiën in China.

De jongste staatkundige gebeurtenissen in het verre Oosten van Azië hebben een katholiek missionaris, den apostolischen vicaris en bisschop van Zuid-Sjantong, Mgr. Johann Baptist von Anzer bijzonder op den voorgrond geplaatst.

De christelijke missiewerkzaamheid in die landen dagteekent niet uit de laatste tientallen jaren. Aan de namen van een H. Franciscus Xaverius, van een pater Mattheus Ricci en een pater Adam Schall uit Keulen, knoopen zich herinneringen vast van de schitterendste bekeeringen in de zestiende en zeventiende eeuw. De Chineesche keizers uit het huis Ming hadden reeds, met het oog op den wetenschappelijken arbeid en de groote verdiensten dier missionnarissen op het gebied van sterrenkunde en techniek, aan de missiën bijzondere gunsten bewezen. Hieraan had de val van het huis Ming, dat in 1644 voor het huis Mandsjoe moest wijken, althans onder de eerste keizers van laatstgenoemde dynastie, over het geheel niets veranderd. Eerst in de vorige eeuw begonnen onder keizer Jongtsjing (van 1722 tot 1735) de Christenvervolgingen in het rijk van het Midden, en die hebben tot in den jongsten tijd zonder noemenswaardige onderbreking voortgeduurd. Zelfs de oorlogen, om die reden door Frankrijk en Engeland met China gevoerd, en de ten gevolge daarvan gesloten verdragen hebben evenmin als de bevelschriften der inlandsche regeering daarin verbetering kunnen brengen. Zoo was ook het protectoraat van Frankrijk over de Chineesche missiën, vooral sinds de nederlagen van het jaar '70, ontoereikend gebleken.

Mgr. Anzer nu, wiens organiseerende werkzaamheid in het hem toevertrouwde missiegebied reeds veel heeft tot stand gebracht, heeft in 1890 een stap gedaan, waarvoor zoowel de missie als zijn vaderland hem grooten dank verschuldigd is: hij stelde namelijk de missie onder de bescherming van het Duitsche Rijk.

Mgr. Von Anzer is den 16en Mei 1851 te Weinried in de Beiersche Bovenpalts geboren. Zijn studiën maakte hij met goed gevolg aan het gymnasium te Metten, de hoogere studiën aan het lyceum te Regensburg. Onmiddellijk na voleinding zijner studiën sloot de jonge Anzer zich aan bij den lateren generaal-superior der missie-congregatie van het Goddelijk Woord, den eerwaarden heer Arnold Janssen, die den 8en September 1875 het eerste missiehuis te Steyl geopend had. Den 16en Augustus 1876 werd hij te Utrecht tot priester gewijd, en na eenige jaren van nadere voorbereiding op zijn toekomstigen werkkring, vertrok hij in Maart 1879 naar China. Zijn eerste werkzaamheid vond hij te Hongkong in de leiding van het seminarie aldaar, waarmee hij ook het onderwijs in de wijsbegeerte en godgeleerdheid verbond; bovendien had hij ook de zielzorg voor de ziekenhuizen der kolonie waar te nemen.

In het jaar 1880 bestonden er in China 27 apostolische vicariaten, die Paus Leo XIII in vijf gebieden had ingedeeld. Het zeer uitgestrekte vicariaat Zuid-Sjantong werd door Mgr. Cosi van de orde der Franciscanen bestuurd. Tot dezen begaf zich in Mei 1880 Mgr. Anzer om met hem over de verdeeling van zijn groot missiegebied en toewijzing van het afgescheiden deel aan het missiehuis van Steyl te onderhandelen.

Mgr. Cosi stond de drie zuidelijke prefecturen (Foe) af en benoemde daarover Mgr. Anzer tot zijn generaal-vicaris.

MGR. JOHANN BAPTIST VON ANZER, BISSCHOP VAN ZUID-SJANTONG, in Chineesche hofkleeding.

Het nieuwe missiegebied, waarheen Mgr. Anzer den 18en Januari 1882 in gezelschap van een Chineeschen knaap vertrok, bevatte onder ongeveer acht millioen zielen slechts 158 Christenen, die in het dorp Pocoli in het uiterste Noordwesten woonden. De christengemeenten, die voor twee eeuwen in de steden Jen-tsjo-foe en Tsi-ming-tsjo gebloeid hadden en waarvoor Spaansche missionnarissen zelfs kerken gebouwd hadden, waren sinds lang in den loop der latere vervolgingen verwoest.

Het met den naam Zuid-Sjantong aangeduide missiegebied van Mgr. Anzer is in tweeërlei opzicht bekend of liever berucht. Het zuidwestelijk deel, de prefectuur Tsau-tsjo-foe, is een groot roovergebied, het brandpunt van staatkundig-godsdienstige sekten, die het heerschende vorstenhuis der Mandsjoe's omverwerpen en een andere dynastie vestigen willen. Mocht een krachtig leider deze oproerige elementen weten te vereenigen, dan zou dit voor den Chineeschen staat een groot gevaar worden. Omdat nu de Christenen zich voor hun oproerige denkbeelden niet ontvankelijk toonen, zijn zij het Christendom vijandig.

Hierbij komt nog een historische eigenaardigheid. In het midden van Zuid-Sjantong ligt namelijk het voormalige rijk Loe, waar Kong-foe-tse (Confucius), die langen tijd eerste minister was, geboren en begraven is. De hoofdstad van dat rijk was Jen-tsjo-foe. Daar stond ook de wieg van den tweeden grooten man van China den wijsgeer Mong-tse (Mentius). Om deze beide ‘heiligen’ wordt het rijk Loe het ‘heilige land’ van China genoemd. Bij Jentsjo-foe leeft nog de rechtsreeksche afstammeling van Confucius, terwijl de stad Tsjo-Lien nog een naneef van Mentius kan aanwijzen. Uit eerbied voor den ouden Confucius wordt de stamhouder nog tegenwoordig ‘de heilige’ genoemd; op hem en de stad Jen-tsjo-foe zijn nog altijd de oogen gericht der geleerden van het heele rijk, omdat van hier de beschaving van China, dat is voor hen van de wereld, is uitgegaan en omdat Jen-tsjo-foe de wieg van den godsdienst der geleerden is. Daarom juist was het zoo moeilijk, hier het Christendom wortel te doen schieten.

Toen in 1882 de generaal-vicaris Mgr. Anzer van Mgr. Cosi afscheid nam, zei deze hem: ‘In dit gebied kan zich geen Europeaan ophouden; als gij er heen gaat, dan hebt ge binnen acht dagen geen hoofd meer op de schouders.’

In het dorp Poeoli, de eenige missiestatie die Mgr. Anzer aantrof, was de woning van den missionaris aanvankelijk een ezelstal. Thans bestaat daar een groote inrichting met twee weezenscholen voor een 200tal kinderen; daarnaast heeft men een

schrijnwerkerij, een schoenmakerij en een boerderij met duizend morgen gronds, twee oude-mannen- en vrouwenhuizen voor 70 verpleegden, een klein seminarie met 20 kweekelingen, een Chineesche hoogere school met 30 studenten en vijf volksscholen. Op een onderzoekingsreis, in het voorjaar van 1882 ondernomen, werd Mgr. Anzer door een volksmenigte,

heimelijk door den mandarijn tegen hern opgehitst, uit het gasthuis gesleurd, uitgeschud en onder slagen de stad uitgedreven; daarbuiten werd hij op zijn weigering van de belofte, het land te verlaten en niet meer te prediken, opnieuw geslagen, zoodat hij voor dood bleef liggen. Met wonden bedekt en met een gebroken voet, kwam hij er toch nog levend af.

Twintig uren noordwestelijk ontstonden intusschen de christengemeenten van Tsjang-Kia en Li-Kia. De herfst van het genoemde jaar bracht Mgr. Anzer in het oosten der missie nieuwe vijandelijkheden, waarbij ditmaal echter de daders door den mandarijn werden gestraft. Hier richtte de ijverige missionaris een tweede statie op met twee weeshuizen, een huis voor ouden van dagen, verscheidene scholen enz. Ook verheft zich daar thans een gothieke kerk, voornamelijk uit de milde bijdragen van den overleden kardinaal Melchers gebouwd.

In de jaren van 1882 tot 1885 ontving de missie uit Steyl nieuwe medewerkers. In 1884 werd Mgr. Anzer naar Europa geroepen en in het volgende jaar werd Zuıd-Sjantong officieel van het missiegebied van Mgr. Cosi afgescheiden en tot een zelfstandig apostolisch vicariaat gemaakt.

Mgr. Anzer zelf werd tot titulair-bisschop van Telepte en vicaris-generaal benoemd. Zijn wijding geschiedde in het missiehuis te Steyl, den 24en Januari 1886 door Mgr. Krementz, aartsbisschop van Keulen, onder assistentie van den bisschop van Trier en den coadjutor van Roermond. Naar China teruggekeerd, koos de nieuwe bisschop de staatkundige hoofdstad van zijn missiegebied Jen-tsjo-foe tot zijn hoofdzetel. Hij verschafte zich hier onder inachtneming van al de Chineesche formaliteiten een huis, dat evenwel verwoest werd, waarna hij zelf de stad werd uitgedreven. Ook zijn bemoeiingen in de niet ver afgelegen handelstad Tsi-ning liepen op niets anders uit dan dat hij als bedelaar verkleed midden in den nacht vluchten moest. Alle vertoogen bij de plaatselijke overheden bleven vruchteloos. Ook de diplomatieke stappen van den Franschen gezant te Peking, die toenmaals nog de beschermheer der missie was, stuitten af op de tegenwerping der Chineesche regeering, dat Jen-tsjo-foe als geboorteplaats van den ‘heilige’ en als wieg van den godsdienst onaantastbaar was. De gezant ried aan, van de stad af te zien.

In het jaar 1888 had nu de Duitsche gezant te Peking, Von Brandt, reeds het denkbeeld opgeworpen dat de Duitsche missionnarissen zich onder de hoede van Duitschland stellen zouden. Vóór dat in 1890 Mgr. Anzer zijn reis naar Europa ondernam, had hij hieromtrent reeds verschillende onderhandelingen met genoemden gezant gevoerd. Rome gaf hem volle vrijheid van handelen, maar liet hem daarvoor ook de geheele verantwoordelijkheid. Zoo werd dus op het einde van 1890 de missie feitelijk onder bescherming van Duitschland geplaatst.

Voor deze vaderlandlievende daad verleende keizer Wilhelm Mgr. Anzer de kroonorde 2e klasse met de ster, terwijl de prins-regent van Beieren hem de Michaelsorde 2e klasse met de ster schonk. Nadat Duitschland het protectoraat op zich had genomen, verscheen de Duitsche consul, vrijheer Von Seckendorff, te Ịen-tsjo-foe om de hangende moeilijkheden uit den weg te ruimen. Maar ook hij moest voor den oploop, dien zijn verschijning in de stad verwekte, vluchten. Eindelijk werd in het jaar '96 op bevel van den Chineeschen keizer de zaak als volgt geregeld:

1°. De mandarijnen der stad Jen-tsjo-foe moesten Mgr. Anzer kosteloos een huis aanwijzen als wettelijke vergoeding voor zijn verwoest eigendom.

2°. De mandarijnen moesten hem buiten de stad ontvangen en plechtig inhalen.

3°. De mandarijnen moesten een bekendmaking uitvaardigen, waarin de handelwijze hunner voorgangers tegenover den bisschop werd afgekeurd.

4°. De drie hoofden der geletterden moesten gestraft en van hun rang ontzet worden.

Doordat Mgr. Anzer de uitvoering der twee laatste punten afwees, verwierf hij zich de genegenheid der belanghebbende kringen.

Met de Chineesche regeering stond hij altijd op den besten voet, wat alleen hieruit blijkt dat de keizer hem tot de waardigheid van mandarijn van den tweeden, dat is den hoogsten rang met den rooden knoop verhief. De Chineesche mandarijnen worden namelijk in negen graden verdeeld.

Op het einde van het vorig jaar vertrok Mgr. Anzer tot regeling van dringende aangelegenheden naar Europa, en terwijl hij hier was, werden, gelijk men weet, twee zijner missionarissen vermoord.

In December vereerde keizer Wilhelm den moedigen bisschop, die zich ook voor Duitschland zoo verdienstelijk had gemaakt, met de orde van den rooden adelaar tweede klasse met de ster, terwijl de prins-regent van Beieren hem het groot-commandeurskruis der orde van verdienste der Beiersche kroon verleende en hem onder de klasse der ridders in den adelstand opnam. Duitschland heeft door den ernst, waarmee het zijn protectoraatsplichten nakwam, aan alle missiën groote diensten bewezen.

Het portret op de eerste bladzijde van dit nummer vertoont Mgr. Von Anzer in Chineesche zomerhofkleedij (*mangpas*) met de groote, uit 128 edelsteenen bestaande mandarijnenketen.

J.R.v.D.L.

De koetsier van den diamantenhertog.
Door Th.L.T.

Het was lente, en een liefelijke bloemen- en bloesemgeur drong door de open ramen in de feestelijk versierde staatsiekamer van het deftige woonhuis eener, in de nabijheid van Suscumbia aan de Osagerivier gelegen groote farm, waar een talrijk en vroolijk gezelschap bijeen was, want de vijf en zeventig jaren oude en nog krasse Duitsche farmer Philip Herold en zijn vrouw vierden hun gouden bruiloft.

'Mr. Herold, wat voor een landsman zijt ge eigenlijk?' vroeg er een van het gezelschap.

'Ik ben een Brunswijker,' antwoordde de oude lachend. 'En dat is eens mijn geluk geweest, want was ik geen Brunswijker geweest, dan zou men mij zeker gelyncht hebben.'

'Hier in Missouri?'

'Ja, hier aan de Osagerivier.'

'Wel duivels, wanneer was dat dan?'

'Het is nu juist twee en vijftig jaar geleden.'

'Zoo lang zijt ge dus reeds in Missouri gevestigd?'

'Ja, waarde vriend. In dien tijd heerschten er nog eigenaardige toestanden in dit schoone land.'

'Dan zult ge wel allerlei merkwaardigheden beleefd hebben?'

‘Mr. Herold was in zijne jeugd lijfkoetsier van den beruchten diamantenhertog van Brunswijk,’ merkte een ander op.

‘Niet zijn lijfkoetsier,’ antwoordde de oude pachter, ‘maar toch een van zijn koetsiers, en ik was het, die destijds, toen hij hals over kop moest vluchten, zijn aanzienlijke schatten het land uit heb gebracht. Dat heeft mij naderhand veel onaangenaamheden berokkend en werd ten laatste de aanleiding, dat ik naar Amerika verhuisde.’

‘Toe, vertel ons dat eens,’ verzochten velen van het gezelschap.

‘Gaarne,’ zei Philip Herold, en hij begon met zijn verhaal:

‘Voor zestig jaar was ik een arme weesjongen. Na mijn ontslag uit het weeshuis kwam ik als groom in dienst van mijnen vorst, den hertog van Brunswijk, die toen nog zeer jong was. Hij was een onbekwaam en slecht vorst, die hertog Karl, wiens ongerechtigheden en onverzadelijke hebzucht eindelijk het anders zoo geduldige Brunswijker volk tot opstand brachten en de revolutie van 7 September 1830 in het leven riepen, waardoor Karl's jongere broeder Wilhelm op den Brunswijkschen troon kwam.

Persoonlijk had ik mij over den hertog niet te beklagen, want het ging mij in den hertogelijken staldienst zeer goed. Eerst was ik groom, toen werd ik voorrijder en koetsier.

Ik was ooggetuige van den opstand, die in den avond van den 6 September in Brunswijk uitbrak. Hertog Karl bevond zich in den schouwburg. Voor den schouwburg schoolden oproerige volkshoopen samen. Karl werd tijdig gewaarschuwd. Nog voor de voorstelling ten einde was, verliet hij heimelijk door eene achterdeur het gebouw en steeg haastig in zijn rijtuig, dat dadelijk naar het slot wegreed. Woedende, kreten vervolgden hem: ‘Weg met hertog Karl! Den dood aan den hertog!’ Steenworpen verbrijzelden de glasruiten der portieren, en Karl zag zich genoodzaakt, onder in het rijtuig te gaan liggen, om niet verwond te worden. Slechts de vastberadenheid van zijn lijfkoetsier, die de paarden tot een woesten draf zweepte, redde hem dien avond.

Daarop schoolden de volksmassa's voor het slot samen, dat intusschen nog door de militairen beschermd werd. De hertog liet kanonnen aanrukken en wilde met schroot op het volk laten schieten; maar gelukkig kwam het er niet toe. De nacht en de geheele volgende dag verliepen onder zulke ongeregeldheden. Het volk week niet van de plaats en verwenschte met onvermoeid geschreeuw den hertog, die ten laatste in den hoogsten angst geraakte. Tegen zeven uur des avonds klom een vermetele schoorsteenvegersjongen door een ingestooten vensterraam van het kanselarijbureel, stak daar een hoop papieren in brand, en spoedig breidde zich het vuur tot groote vreugde van het gepeupel verder uit. Men sloeg eene deur in en drong het slotplein op. De commandeerende officier waagde het niet, op de indringers te laten vuren.

De hertog ontvluchtte haastig door den nog door een afdeeling infanterie beschermden tuin, begeleid door ongeveer zeventig huzaren, die ook eenige lichte vrachtwagens beschermden, waarop Karl in allerijl zijn reeds te voren in koffers en kisten goed verpakte schatten, inzonderheid zijn vele juweelen, had laten laden. Een dezer vrachtwagens - en wel die met de kostbaarste zaken - was mij toevertrouwd. De hertog reed spoorslags door de tuinlaan naar de zich aan den straatweg bevindende poort, vandaar langs de wallen de Petripoort uit, den weg naar Hildesheim op. Wij met zijne schatten hem holderdebolder achterna.

Toen wij een halve mijl van Brunswijk verwijderd waren, keken wij eens om. Wij zagen het slot in lichtelaaie. De hertog stiet een ruwen kreet uit. Toen jaagden wij verder naar Hildesheim.

Eenigen tijd later begaf Karl zich naar Londen, maar werd aan het Engelsche hof allesbehalve vriendelijk ontvangen. Al zijn schatten had hij secuur in veiligheid gebracht. Ik zelf keerde, in vrij droefgeestige stemming, van Hildesheim met mijn ledigen vrachtwagen naar Brunswijk terug.

Daar was alles nog in de grootste opgewondenheid en verwarring. Verscheiden van mijn bekenden, die ijverig geholpen hadden, het brandende slot leeg te plunderen, liepen pronkend rond in theaterachtige bonte kleederen, welke zij zich uit de zijden gordijnen en de fluweelen overtreksels der meubelen uit Karl's prachtige vertrekken hadden laten maken. Men was nijdig over het ontkomen van den hertog en woedend, dat het hem gelukt was zijne schatten te redden. Toen men vernam, dat ik hem daarin geholpen had, was men algemeen tegen mij ingenomen. De straatjongens, de straatslijpers, de appelvrouwen wezen mij met den vinger aan, wanneer ik voorbijging en schreeuwden mij na: ‘Die daar heeft de diamanten de stad uitgereden!’ Mijn vroegere vrienden werden mij vijandig gezind. Tevergeefs zette ik hun uiteen, dat ik in mijne hoedanigheid, als dienaar van den hertog, toch niets anders dan mijn plicht had gedaan. Zij waren van oordeel: dat was geen reden; ik had er met den kostbaren diamanten-vrachtwagen van door moeten gaan. Daarop antwoordde ik, dat zulks volstrekt onmogelijk zou geweest zijn, want Karl's huzaren zouden in zoo'n geval mij zeker vervolgd, spoedig ingehaald en jammerlijk neergehouwen hebben. Doch deze,

met de waarheid overeenkomende verontschuldiging, wilde men niet laten gelden.

Al deze moeilijkheden, welke ik in mijne geboortestad moest ondervinden, stemden mij zeer treurig. Met den staldienst was het voorloopig ook gedaan, en ik had letterlijk niets te doen. Toen kwam ik op de gedachte naar Londen te reizen, om bij hertog Karl weer in dienst te treden, die zeker ook in Engeland stalpersoneel noodig had. Omdat ik hem zoo trouw gediend had, was ik in nood en ellende geraakt, en 't kwam mij voor, dat hij zich nu ook jegens mij behulpzaam moest toonen.

Mijn boeltje maakte ik te gelde en liet mij mijn klein tegoed door de spaarbank uitbetalen. Toen kocht ik een ‘Handleiding, om in zes weken Engelsch te leeren,’ en studeerde er vlijtig in. Nadat ik mij ettelijke honderden zinnen en uitdrukkingen ingeprent en mij van een pas voorzien had, reisde ik naar Hamburg en van daar per schip naar Londen.

Daar sloeg ik in eene bescheiden herberg mijn kwartier op en informeerde naar de woning van hertog Karl. Hij woonde op Brunswickplace in het Brunswickpaleis, dat, naar ik meen, van oudsher aan zijne familie behoorde. De Engelsche bladen spraken van den hertog in hoogst oneerbiedige bewoordingen, door de spotbladen werd hij beschimpt, en de Londensche burgers lachten hem uit, terwijl het hof hem met openlijke minachting behandelde. Ik trachtte eene audiëntie bij hem te verkrijgen, maar werd door zijn verwaanden Franschen kamerdienaar telkens afgewezen, wat mij geweldig verdroot. Ik belegerde daarom voortaan het paleis, zoodat de hertog telkens, als hij uitreed, mij zien moest. Eerbiedig, maar zeer opvallend, groette ik hem dan.

Dat duurde zoo eenigen tijd, tot mijne volharding Karl blijkbaar te hinderlijk en te lastig werd. Op zekeren morgen werd ik bij hem ontboden, en vroeg hij mij barsch, wat ik eigenlijk in Londen wilde. Ik legde hem mijnen toestand en mijne wenschen bloot. Toen zeide hij:

‘Philip, ik kan uw Brunswijksch gezicht niet langer zien, want het herinnert mij aan de pijnlijkste uren mijns levens! Ik wil niet, dat ge nog langer tot mijn dagelijksch verdriet en ergernis in Londen rondzwerft. Ge moet naar Amerika gaan. Ik zal u zestig pond sterling reisgeld geven, om u op die manier kwijt te worden!’

Weemoedig dacht ik in stilte: ‘Dat is nu het loon voor mijn trouwe diensten.’ Toch beviel mij zijn voorstel in den grond niet slecht. Ik was een en twintig jaar en avontuurlijk van aard. In Amerika kon ik ook veel beter vooruitkomen, dan in Europa. En zoo voldeed ik aan zijn verlangen, ontving de zestig pond sterling en vertrok naar Liverpool, waar ik scheep ging naar New-York.

In deze groote stad zocht ik eene plaats als koetsier en vond er spoedig een bij een dokter, die een drukke praktijk had en veel geld verdiende. Spoedig werd het mij intusschen duidelijk, dat mijn heer een onbeschaamde kwakzalver was, die met zijn wonderpillen en andere universeele geneesmiddelen een grooten zwendel dreef en zijne zieken bedroog. Het kwam mij voor, dat ik zelf met evengoed gevolg zoo'n zaakje kon drijven, en ik erken, een oogenblik er aan gedacht te hebben, zelf als wonderdokter op te treden. Doch bij nader nadenken kwam mijn geweten er tegen in verzet en zag ik tot heil van de lijdende menschheid van zulke plannen af.

Nadat ik iets langer dan een jaar bij dien kwakzalver geweest was en tamelijk veel geld verdiend had, stierf mijn heer plotseling, en een andere, mij passende betrekking kon ik te New-York dadelijk niet krijgen. Ik besloot naar het binnenland te trekken,

om Amerika eens grondig te leeren kennen. Het Engelsch was ik intusschen volkomen machtig geworden.

Allereerst bezocht ik den Niagaraval en bewonderde dit grootsche natuurwonder. Toen vertrok ik naar Cincinnati, voer van daar per stoomboot de Ohiorivier, en vervolgens een eind ver den Missisippi op naar St. Louis, waar ik, juist in het ongezondste jaargetijde, aankwam, toen er een gevaarlijke koortsepidemie heerschte. Spoedig verliet ik daarom dan ook die plaats, met het voornemen om dwars door het schoone Missourigebied, naar het stadje Independence te gaan, welke plaats destijds het punt van bijeenkomst was van de karavanen, wier bestemming het verre westen was. Bij zulk een karavaan wilde ik mij als voerman aansluiten en daarmee door de prairieën en de wildernissen naar het Oregongebied trekken, over welks bezit op dat tijdstip John Bull en Onkel Sam nog strijd voerden.

Het lot besliste er anders over. Ik zou niet verder dan tot aan de Osagerivier komen.

Gewapend met een goed pistool en een lang jachtmes, aanvaardde ik welgemoed, bij het prachtige weer, den tocht door Missouri. Mijn klein kapitaaltje had ik secuur in een geheimen zak van mijne kleeding verborgen.

Gedurende de eerste dagen nam ik nu en dan mijn intrek in een farm. Op de Duitsche boerderijen bewees men mij gastvrijheid en wilde men geene betaling aannemen; op de farmen der Amerikanen moest ik een halven dollar voor logies en een maaltijd betalen. Zoo kwam ik in de uitgestrekte, door de bijl nog weinig aangeroerde, oorspronkelijke wouden, waardoor zich de Osagerivier kronkelt.

Hier zag ik weg noch steg, ook geen wagenspoor meer. Het werd avond. Daar er mijlen in het rond geen hoef was, besloot ik in het woud te overnachten. Rondom mij was alles bladstil, de lucht was zoel en warm. Onbezorgd legde ik mij op het mos, onder een grooten boom neer en sliep spoedig in.

Ongeveer om vier uur 's morgens werd ik gewekt door het gillend geschreeuw: ‘Hola! Op, sir, als 't u belieft!’

Ik richtte mij op en wreef mij den slaap uit de oogen. In de morgenschemering zag ik in mijn onmiddellijke nabijheid drie mannen, waarvan de een, nog jong en van een eenigszins vermetel uitzicht, een opvallende gelijkenis met mij had, zoodat men hem bijna voor mij had kunnen houden. De tweede was een vrij beschaafd uitziend Indiaan, de derde een roodharige Ier. Alle drie zaten te paard, en de Ier leidde nog twee prachtige paarden aan eenen toom.

‘Wat is er?’ vroeg ik. ‘Waarom schreeuwt ge mij wakker?’

‘Op mijn woord,’ zei lachend de jonge man, die evenals zijn gezellen van 't paard gestegen was, ‘thuis heb ik een tweelingbroer, en ik dacht, toen ik u daar zoo gemoedelijk zag liggen, gij kondet het wel zijn, en de een of andere booze geest had mijn broeder, den goochelaar, naar Missouri laten verwaaien.’

‘Ik heb in 't geheel geen broer,’ antwoordde ik.

‘Ge zijt toch een Duitscher?’

‘Ja, sir.’

‘Een Hannoveraan?’

‘Neen, een Brunswijker. Ik heet Philip Herold.’

‘Dan is het klaar en duidelijk, dat ge niet de eer hebt, mijn broer te zijn. Ik ben namelijk een Hannoveraan en heet Friedrich of Fred Danzei, alias Danzelli, ook genaamd: de vermetele Furioso.’

‘Waarom die vreemde naam?’

‘'t Is een circusnaam.’

‘Gij zijt dus kunstrijder of acrobaat?’

‘Ik ben beide. Tot voor een jaar was ik werkzaam in het circus Falvi in St. Louis.’

‘En wat zijt ge nu dan, als ik vragen mag?’

‘Paardenkooper.’

‘Waarom zijt ge niet bij het kunstrijdersgezelschap gebleven? Ik geloof toch, dat geoefende kunstrijders in Amerika voor hunne werkzaamheden zeer goed betaald worden.’

‘Om allerlei redenen heb ik mijn contract moeten verbreken en de directie vaarwel moeten zeggen. Hoe bevalt u die zwarte daar?’ Daarbij wees hij op een der paarden, 't welk de Ier aan den toom hield.

‘Een fraai dier! Maar de schimmel heeft toch nog veel hooger waarde,’ antwoordde ik, op het ander paard wijzend.

‘Gij zijt een kenner, dat merk ik wel.’

‘Nu, daar behoeft gij u niet over te verwonderen. Ik was vroeger voorrijder van hertog Karl van Brunswijk. Door de revolutie in Brunswijk verloor ik mijne betrekking.’

‘Goed zoo! Zeg eens, Brunswijker, waar wilt ge eigenlijk heen?’

‘Naar Independence, om mij bij een karavaan naar Oregon aan te sluiten.’

‘Dat schijnt mij een slecht gedacht. Hoor eens, gij bevalt mij, eerstens, omdat gij zoo goed op mijn tweelingbroer, den jongleur, gelijkt, en ten anderen, omdat gij goed kunt rijden. Hebt ge geld?’

‘Bitter weinig,’ antwoordde ik voorzichtig.

‘Nu, daar is ook niets aan gelegen,’ zeide hij vroolijk. ‘De manier, waarop ik de zaak drijf, vordert weinig kapitaal. Neem aandeel in mijnen paardenhandel!’

‘Dat dien ik toch eerst nog eens te overleggen,’ meende ik.

‘Dat kunt ge doen,’ sprak hij, op zijn horloge kijkende. ‘Nog vijf minuten, dan zal mijn deelgenoot wel hier zijn.’

‘Gij hebt eenen deelgenoot?’

‘Ja, en ook deze beiden zijn bij de zaak geïnteresseerd. Mijn nog afwezig deelgenoot heet Jonathan Wilkes en is een echte Yankee. Hij zal wel spoedig met twee fraaie paarden aankomen. De afspraak is, dat hij om halfvijf hier bij dezen boom met mij zou samenkomen.’

‘Staat ge toe, dat ik den schimmel eens berijd?’ vroeg ik, terwijl ik het fraaie dier streelde en zacht op den hals klopte.

‘Met het grootste genoegen!’ riep hij.

Ik besteeg den gezadelden schimmel en probeerde hem op allerlei wijze. Mijne rijkunst wekte den levendigsten bijval van den voormaligen kunstrijder op.

De bronskleurige Indiaan had tot nu toe onbeweeglijk er bij gestaan. Eensklaps geraakte hij in de grootste opgewondenheid. Met een verschrikt ‘Hu!’ wierp hij zich op den grond en drukte zijn oor luisterend in het mos.

‘Wat is er, Unkas?’ vroeg de kunstrijder.

De Indiaan sprong op en fluisterde hem eenige woorden toe.

‘'t Zal Wilkes zijn,’ meende Danzel. ‘Juist, hoor! zijne paarden hinneken.’

Inderdaad hoorde men duidelijk het gehinnik van paarden.

Ik zat nog altijd op den schimmel.

Er knalden dicht in onze nabijheid verscheiden geweerschoten, waarop een woeste kreet weerklonk.

‘Wat duivel!’ riep bleek van schrik de kunstrijder, ‘'t zijn de regulatoren! Ha, de regulatoren! Te paard! Vlug te paard! Voorwaarts! Brunswijker, 't gaat om ons leven!’

En met een behendigen kunstrijderssprong zat hij op het zwarte paard. De Indiaan en de Ier bestegen bijna even vlug hun paarden. Daarop renden zij in woeste vaart weg alsof hun eene schaar duivels op de hielen zat. Het volgende oogenblik waren ze achter de struiken en boomen verdwenen.

Geheel ontsteld bleef ik op den schimmel achter. Het andere paard, 't welk de vluchtelingen van de vijf dieren hadden achtergelaten, stond rustig in mijne nabijheid. Van de regulatoren van den Missouri had ik reeds gehoord. Door hetgeen vooraf was gegaan, was 't mij duidelijk, dat ik niet met eerlijke paarkoopers, maar met echte paardendieven te doen had gehad. Op heeterdaad betrapte paardendieven werden destijds door de regulatoren zonder meer gelyncht en vonden nooit genade.

(*Slot volgt.*)

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens.

X.
(*Slot.*)
Van Namen naar huis.

Onze eigenlijke reis was nu afgeloopen en de herinnering aan het schoone, dat wij gezien hadden, moest ons grootendeels vergoeding geven voor wat wij nog te zien zouden krijgen. Wij stoomden nu door het Belgische heuvelland. Maas en Sambre nl. geven de grens aan van het bergland en wij lieten de Ardennen dus achter ons liggen. De naaste omgeving van Namen is nog vol hooge en grillige rotsen,

De zwerver.

Den ganschen dag had 'k moederziel alleen
't Gebergt doorzworven, over struik en steen.

Des avonds keerde ik in de vlakte weer
En zette me aan den zoom des landwegs neer.

Daar kwam een troepje mannen, afgemat
Van 't dagwerk huiswaarts keerend, langs het pad.

Verwonderd, vorschend zagen zij mij aan,
Maar groetten mij toch vriendlijk onder 't gaan.

Van 't dorp komt hun een jubelende stoet
Van kindren met hun moeders te gemoet.

Dat is me een vreugd bij 't wederzien, een pret,
Als de een zijn jongsken op zijn schouders zet,

En de ander 't blonde meisjeskopje streelt
Of 't kleinste kind de hand reikt, hard vereelt.

Naar E. ZITTELMANN.
Nu ging 't gezamenlijk naar 't dorp, en lang
Hoorde ik van verre nog hun luid gezang.

Ik staarde stil en somber voor mij heen
En dacht aan eigen kindsheid, lang geleên;

Aan 't ouderhuis, aan moeder, wier gelaat,
Zoo engelzacht, mij nog voor oogen staat;

Aan vader ook, wiens hand, zoo trouw en teer,
Ik niet mocht drukken sedert jaren meer.

Och, vader, moeder, waart ge nog op aard!
Dan ach, der jaren last hadde u bezwaard.

Nu rust gij lang van 't zwerven hierbeneên,
Maar ik heb geen tehuis, weet niet waarheen....

Er joegen donkre wolken aan de lucht.
Ik stapte verder met een diepen zucht....

J.R.V.D.L.

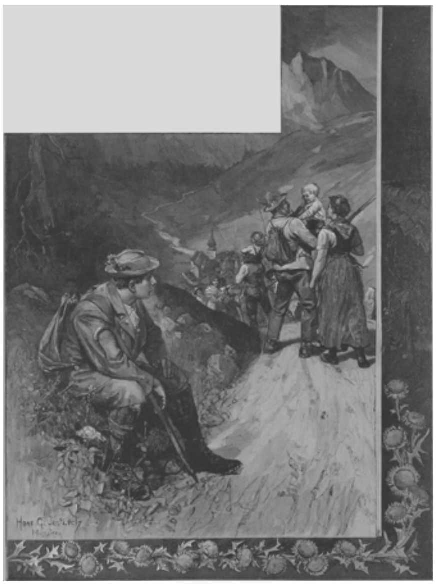

DE ZWERVER, NAAR DE TEEKENING VAN H.G. JENTSCH.

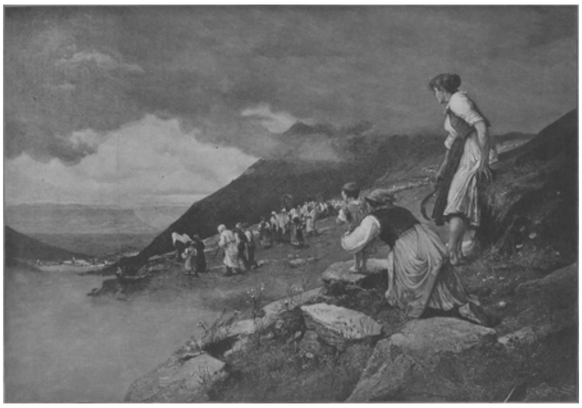

H.-SACRAMENTSPROCESSIE IN HET GEBERGTE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LORENZO DELLEANI.

Een reisje in de Belgische Ardennen, door J.F. Nuyens. [Vervolg van p. 75.]

maar al spoedig wordt het landschap vlakker en vertoont ons een geheel ander karakter. Al wat wij links en rechts kunnen overzien, heeft men wel aangeduid als het 'slagveld van Europa.' En inderdaad; in deze streken liggen Jemappe, Fleurus, Ligny, Gembloux, Ottignies, Ramillies, Warre, Quatre-Bras, Genappe en meerdere plaatsjes, die hun bekendheid alleen te danken hebben aan de groote veldslagen, die er in de 17e, 18e en 19e eeuwen geleverd zijn. Verder naar het Oosten liggen nog de velden van Landen en Neerwinden en niet ver van Brussel kunnen wij onze oogen laten weiden over het slagveld van Waterloo.

Nu is het eene uitgemaakte zaak, dat dit gedeelte van België zich uitstekend leent voor menschenslachterij in het groot. De breede, ronde heuvelen, met zacht glooiende kanten en zonder diepe dalen, bieden ruimte tot het manoeuvreeren met honderdduizenden menschen, terwijl de bewegingen niet worden verhinderd door dijkjes of slooten of plassen.

Het wordt hier geen guerilla-krijg als in de bergen, of een kikkergevecht als in Holland, waar een soldaat zich in tijd van oorlog al even gezellig moet gevoelen als een schelvisch op eene warme stoof. Neen, hier kan men elkander lustig doodschieten of aan de bajonet rijgen, als men daaraan de voorkeur geeft; men hoeft niet te klimmen als een gems of te zwemmen als eene rat, en toch biedt het terrein gelegenheid genoeg aan tot verrassingen, bedekte marschen, onverwachte flankaanvallen en meer dergelijke vermakelijkheden; kortom, al de gezelligheden van een veldslag zijn hier aanwezig en het moet voor een waar generaal zijn om te watertanden, als hij zich hier aan droomen van roem en overwinning kan overgeven.

Door eene fraaie, boschrijke streek naderen wij nu Brussel, zooals valt op te merken uit de gewone kenteekenen, die de nabijheid van eene groote stad aanduiden. Eerst zien wij verspreide huizen; dan alleenstaande blokken, die nog in aanbouw zijn; verder geheele straten, die als pioniers vooruit zijn geschoven en eindelijk sporen wij door de buitenwijken, waar lange, lijnrechte en doodsche straten al hetzelfde eentonige gezicht opleveren als overal elders. De welbekende voorsteden Etterbeek, St. Josse ten Noode en Schaerbeek laten wij links liggen (de eerste alleen in figuurlijken, de laatste ook in eigenlijken zin) en de trein zet ons eindelijk af aan de statie *du Nord*, vanwaar ook de treinen voor Antwerpen en Holland vertrekken. Hoe vreemd het ook moge lijken, het was ons voornemen, ons in 't geheel niet te Brussel op te houden. Wij hadden hoofdzakelijk willen genieten van natuurschoon en de drukte der groote steden willen vermijden, en dientengevolge stapten wij dadelijk over in den sneltrein voor Antwerpen, die al stond te zuchten en te blazen, alsof hij evenveel last had van het warme weer als 't puffende en zweetende menschdom.

Nog een uurtje sporen, met een kort oponthoud in Mechelen, en wij bevonden ons in het hartje van Antwerpen, vlak naast den dierentuin, waar de kameelen met phlegmatische kalmte al het gewoel van eene drukke statie bekijken en de papagaaien met krijschende stem den vreemdeling het welkom toeroepen. Wij bevonden ons dus weer op vaderlandschen grond. Niet, dat ik wil inbrengen, dat bovenbedoelde begroeting dit gevoel in ons opwekte, maar Antwerpen is op en top een Vlaamsche stad, en tevens het brandpunt van de Vlaamsche taalbeweging. Of deze laatste nu in

alle opzichten goed is? Als onbevoegde mag ik hierover geen oordeel vellen, maar ik wil onpartijdig verhalen, wat wij hieromtrent vernamen.

Zoodra wij in ons hotel de reistasch hadden afgelegd, maakten wij met den eigenaar (van het hotel) een praatje, en verdwaalden al spoedig op het gebied der taal.

'Ziet,' aldus sprak onze zegsman, 'dat de Vlamingen opkomen voor hunne rechten, vind ik uitstekend; dat de regeering er in alle opzichten rekening mee dient te houden, dat meer dan de helft der Belgen alleen Vlaamsch spreekt en verstaat, is niet meer dan billijk; maar men dient zich ook hier voor overdrijving te wachten. Antwerpen is in de eerste plaats handelsstad en komt zoodoende in relatie met de geheele beschaafde wereld; en nu geloof ik niet, dat er ééne stad is, waar talenkennis beter te pas komt en waar de inwoners meer aanleg en eerzucht hebben om zich daarop toe te leggen, dan hier. Ik ken dan ook niet enkele, maar honderden jongens uit den gewonen burgerstand, die Fransch, Engelsch en Duitsch evengoed spreken als hun moedertaal, en menigeen loopt er onder, die vijf of zes vreemde talen genoegzaam machtig is, om ze te spreken en er in te correspondeeren. Nu wordt het onderwijs in de volksscholen tot nog toe in het Fransch gegeven en op deze wijze leeren de kinderen als spelenderwijs alvast twee talen. In het huisgezin wordt bijna uitsluitend Vlaamsch gesproken en de school zorgt voor het Fransch. Is het nu niet overdreven, ja dwaas, dat de hoofmannen der Vlaamsche beweging het Fransche onderwijs willen afgeschaft hebben en het onderwijs in de moedertaal daarvoor in de plaats stellen? Dit zou achteruitgang zijn in plaats van vooruitgang.'

Zoo voorgesteld, moesten wij den spreker gelijk geven, te meer, daar hij een geboren Groninger was en dus niet, zooals men zegt, een of ander vooroordeel met de moedermelk had ingezogen.

Wij gaven echter spoedig den brui van paedagogische en verdere geleerde gesprekken, dronken ons glaasje bier uit en wandelden de stad in. Het was de laatste avond van onze reis. Het was heerlijk weer; de lucht was volkomen helder en de sterren schenen tegen elkander te knipoogen, als wilden zij zeggen: 'Dat belooft morgen weer een mooien dag weer, broertje!'

Helaas, helaas, helaas! Waarom moesten voor een oogenblik sombere wolken onzen geest verduisteren! Waarom moet ik nu nog met wroeging in 't hart de bekentenis afleggen, dat de eendracht werd verstoord en dat wij iets of wat woorden kregen om een kleinigheid!

In allen ootmoed en met een oprecht gemeend *mea culpa*, wil ik de zaak verhalen.

Bijna de geheele week had ik met denzelfden linnen boord geloopen, en in aanmerking genomen de warmte, het stof en het roet van locomotieven en stoombooten, kan een Vlaamsche huismoeder zich voorstellen, hoe dit kleedingstuk er op dezen Zaterdagavond uitzag; terwijl zij mij tevens een in alle nederigheid aanvaarde boetpredicatie mag houden over het ongehoorde feit, dat ik niets dan eenige schoone zakdoeken had meegenomen. De ijdelheid nu en mijn Neerlandsch bloed spoorden mij aan, om voor dien éénen Zondagmorgen, dat onze reis nog zou duren, een schoonen boord te koopen. Het volgende gesprek ontspon zich dus:

'Wij moeten eens uitzien, of ik niet ergens een boord kan koopen,' begon ik.

'Een boord?' vroeg mijn reisgenoot verwonderd. 'Waar dat voor?'

'Wel, me dunkt, deze is tamelijk vuil,' antwoordde ik, 'en ik wil op Zondag er toch een beetje netjes uitzien.'

'Die boord vuil?' was het antwoord. 'Dat verbeeld gij u maar!'

‘Hoe heb ik het nu!’ viel ik uit. ‘Als iemand een boord zes dagen draagt in stof en vuil en in 't zweet zijns aanschijns, zou dat ding dan niet vuil zijn? Vanmorgen was de binnenkant al zwart en de buitenzij weinig minder.’

‘Wat van binnen zit,’ hernam mijn reisgenoot, ‘dat komt niet te zien en de buitenkant zit bijna geheel binnen den kraag van dejas. Wat wilt gij twee kwartjes weggooien voor niemendal!’

‘Loop rond,’ zei ik knorrig. ‘'t Linnen kleeft bijna aan mijn nek vast van vuil. Ik schaam mij haast, zoo te loopen.’

‘Wat leutert ge toch!’ klonk het terug. ‘De punten zijn nog zoo goed als schoon. ‘Ik zal 't toch beter kunnen zien, dan gij zelf.’

Nu is het een gloeiende onmogelijkheid, dat iemand zijn oogen zoo kan verdraaien, dat hij zijn eigen hals te zien krijgt. Maar ik gaf den strijd nog niet op.

‘Wel voor den drommel!’ riep ik uit. ‘Ik kan toch in den spiegel zien, hoe mijn goed er uit ziet! En voor de rest, ik zal toch wel een boord mogen koopen als ik wil.’

‘Ga uw gang!’ bromde mijn gezel nijdig. ‘Maar ik zeg u van te voren, dat gij toch niet klaar komt.’

‘Niet klaar komen?’

‘Neen, gij draagt boord en front uit één stuk, en tegenwoordig draagt bijna ieder mensch een front met lossen boord.’

‘Nu nog mooier! Dan zou ik hier niet kunnen krijgen, wat ik hebben wil?’

‘Neen, geloof me nu! Ik heb van die zaken meer kennis dan gij. En ik weet, dat dat soort van u weinig meer wordt verkocht en gevraagd.’

‘Kom, wees nu niet eigenwijs! Zou ik in eene stad van 300.000 zielen geen boord met front kunnen krijgen? Ik ben toch waarachtig niet de eenige, die deze soort draagt.’

‘Nu, ga uw gang, maar ge zult zien, dat ik gelijk heb.’

‘Wat scheelt u toch, om nu tegen beter in zoo iets te willen volhouden? Is uwe maag van streek?’

‘Ik zeg niets meer! Koop gij voor mijn part een boord, maar ik noem het geld wegsmijten.’

Wederzijdsch knorrig zwijgen.

Wat scheelde ons toch? Was de geest van den ‘Bezeten Man’ op ons neergedaald? Hoe drommel werden wij in eens zoo kitteloorig? Ik weet het niet en kan het nog niet verklaren. Maar de bui duurde, Goddank, niet lang.

‘We zullen zien,’ begon ik na eene poos, ‘als ik van avond niet klaar kom, zal ik het morgen zoo maar laten.’

‘Hoor eens,’ antwoordde mijn reisgezel, (mijn bloedeigen broer, lieve lezer) ‘wij willen er niet meer over spreken. Ziet ge een geschikten winkel, koop dan een boord, maar om voor zoo'n prul ruzie te maken, dat gaat niet. Geef mij de hand!’

Dit geschiedde en de goede geest was ineens hersteld; en daar wij juist langs een gezellig café kwamen, werd de vrede met een stevig glas bier geteekend en vervolgens met een glaasje cognac nog deugdelijk bezegeld.

Na dit tragi-comisch intermezzo zwierven wij nog wat door de helder verlichte straten, waar een gezellige drukte heerschte en gingen vervolgens tijdig naar bed.

Zal ik nu nog vertellen, wat wij den volgenden Zondag in Antwerpen hebben gezien? Hoor eens, ieder weet, dat over deze stad een boekdeel afzonderlijk zou te schrijven zijn, en ik wil er dus niet aan beginnen. Ik zal dan alleen zeggen, dat wij de Hoogmis bijwoonden in de kathedraal en daarbij de ondervinding opdeden, dat de preek gehouden wordt voor den aanvang van den H. Dienst, 't welk voorzeker

zeer gemakkelijk is voor dezulken, die van de eerste niet zijn gediend. Wij doorwandelden verder de overheerlijke kerk en zagen al hare kunstschatten. Verder bewonderden wij het stadhuis, het Steen en de Scheldekaden en brachten een bezoek aan het Museum, ook wel geheeten *Palais des Beaux-Arts*, waar wij weer, evenals in Londen, de ondervinding opdeden, dat de oud-Hollandsche schilderschool toch maar de primus is maar dat Rubens als schilder Rembrandt toch nog heel wat overtreft. Vervolgens dronken wij een glaasje morgenwijn, dineerden in ons hotel, betaalden onze rekening en des middags om drie uur ruim stapten wij in den trein, die ons gezond en wel weer thuis bracht.

En nu zit ik ook al lang weer aan mijn gewone bezigheden, en alleen de herinnering aan het gesmaakte genot verheldert voor minstens een jaar lang het levenspad van den gewonen dagelijkschen sleur. En als ik nu wandel door de boschrijke duinstreek langs de Noordelijke kust, en ik laat mijn oogen weiden, 't zij over de uitgestrekte blauwe zee, 't zij over het lieflijke landschap, dat aan de andere zijde de oogen verlustigt; of ik denk terug aan de vruchtbare landouwen der noordelijke provinciën, of aan de bekoorlijke omstreken van Gent, Luik of Namen, of aan de eigenaardige natuur en bevolking der Zuid-Hollandsche en Zeeuwsche eilanden, dan verzucht ik onwillekeurig: ‘Wat is het toch jammer, dat Belgie en Nederland niet altijd één zijn gebleven.’

Moeilijk zou men schooner en meer afwisseling biedend land kunnen aanwijzen, als het rijke natuurschoon der Ardennen en de meer kalme schoonheid van het Hollandsche landschap onder één schepter waren vereenigd; als èn de Belgische nijverheid èn de Hollandsche handel gelijk voordeel konden trekken van de rijke overzeesche bezittingen. Het Vereenigde koninkrijk der Nederlanden zou dan behooren tot de schoonste staten der wereld.

Helaas! dat dit ook al tot de vele *pia vota* moet behooren!

Beloond.

Het was een sombere dag geweest. Woest joegen de dikke, zwarte wolken door de lucht, geen zonnestraaltje liet zich zien, zware regenen sneeuwbuien wisselden elkander af.

Op een bovenhuisje in een kleine, net gemeubileerde kamer stond een jong meisje peinzend voor het raam, zenuwachtig een brief verfrommelende.

Zeer schoon was zij niet, zij had een frisch gezicht, de groote oogen, die nu grijs, dan zwart schenen te zijn en het kort gekroesde donkere haar, gaven haar iets interessants. Zij was lang; in haar keurig, doch eenvoudig katoenen japonnetje, dat net om haar ranke leden sloot, was zij nog steeds de voorname freule, al ontbraken zijde, fluweel en sieraden.

Doodstil was het in huis; allen waren reeds ter ruste.

Somber vestigde zich haar blik op het groote huis aan den overkant. Schitterend verlicht was het daarbinnen; ruischende tonen bereikten haar luisterend oor; een uurtje geleden had zij gezien, hoe al haar vroegere kennissen vroolijk naar het diner gingen, uit hun rijtuigen stegen, zonder het kleine bovenhuisje een blik waardig te keuren; toch wisten ze wel, dat zij daar woonde. Een jaar geleden was zij ook onder al die feestvierenden; in datzelfde huis, denzelfden dag, vierde zij haar verloving met den neef van háár, die nu daar hoofdpersoon was, eens haar liefste vriendin.

Snikkend verborg zij haar gelaat in haar handen. Men kende haar niet meer in de kringen, waar zij vroeger in geleefd had. Waarom? Was haar plicht niet te handelen, zooals ze gedaan had? Heftiger en heftiger woelde de strijd weer in haar hart.

Ruim een jaar geleden was zij de meest gevierde op alle partijen; zij was rijk, haar ouders leefden nog, ieder was zonder zorg, de kinderen hadden alles wat zij verlangen konden. Men vroeg haar ten huwelijk; hij was rijk, onafhankelijk, zij beminde hem; spoedig was het beklonken; schitterende feesten volgden elkander op te hunner eere.

Maar het zou zoo niet blijven, droefheid en nood stonden voor de deur. Hun vermogen kreeg een gevoeligen stoot. Haar vader, een man op leeftijd, kon dit niet weerstaan en stierf; kort daarna volgde haar moeder, een teere, zwakke vrouw, hem naar het kerkhof.

Zij huiverde bij de herinnering aan al de smart, in dien tijd geleden.

Haar verloofde had haar trouw ter zijde gestaan; vrienden en bloedverwanten waren vol medelijden en deelneming.

Men wist de oorzaak nog niet van het overlijden harer ouders.

Haar oom was een schatrijk man, wilde, toen hij onderzocht had, hoe de zaken stonden, haar en haar jongere zuster en broeder bij bloedverwanten indeelen, doch daar kwam haar trots tegen op. Genadebrood eten, dat nooit, dan liever werken.

Het verdriet had van het verwende meisje eene moedige vrouw gemaakt.

Men trachtte haar te bepraten, waarom? niet alleen om haar; overal schemerde het door, de trotschheid op den naam, men was bang, dat een van hun naam, een uit hun geslacht een ondergeschikte betrekking zou vervullen.

Ook haar verloofde was er tegen opgekomen; hij wenschte spoedig te trouwen, en raadde haar af, zoo onverstandig te handelen.

Eindelijk bezweek zij voor zijn smeeken, doch stelde een voorwaarde; zij zouden haar broeder en zuster in huis houden, tot ze voor hun eigen onderhoud konden zorgen. Dat weigerde hij haar, en door die weigering werd haar duidelijk, wat ze reeds vermoed had: hij had haar niet zoo lief als zij hem.

Hij was lang op reis geweest en Vond het bij de terugkomst noodig eene vrouw te nemen; toevallig was zij de eerste geweest, die in naam en rang gelijk met hem stond en om zich toen verdere moeite te besparen, had hij haar maar genomen.

Langzamerhand, toen men bemerkte, dat zij zich aan niets stoorde en kalm haren gang ging, steeds haar best deed, eene betrekking aan het Conservatorium te krijgen, trok men zich van haar terug. Alleen had men haar laten tobben; het huis, waarin zij zoo gelukkig geweest was, werd verkocht, alsook de meeste meubelen; de eenvoudigste behield zij tot eigen gebruik.

Zij was eene uitstekende pianiste en had voor de aardigheid haar examen gedaan, niet denkende, dat het eens nog van pas zou komen. Spoedig, dank zij haar talenten, kon zij geplaatst worden.

Sedert eene maand was zij aangesteld aan het Conservatorium, terwijl zij in haar vrije uren privaatlessen zocht te krijgen; lukte haar dit, dan was ze in staat, haar zusje, een allerliefst blondje, voor zangeres op te laten leiden en haar broertje naar het Kollegie te laten gaan.

Nadat zij haren wil doorgedreven had, had zij haren verloofde niet meer gezien; hij had voorgewend op reis te moeten naar een zijner goederen.

Vandaag vond ze echter een brief van hem, waarin hij haar nogmaals de keus liet tusschen een rijk en makkelijk leventje of een leven vol zorg.

De strijd was zwaar, haast te zwaar; ze was toch nog zoo jong; moest zij juist op den dag, waarop zij een jaar geleden haar verloving vierde, die weer verbreken? Ze had hem toch zoo lief!

Snikkende wendde zij haar hoofd van het raam, waarna haar betraande oogen op een levensgroot portret harer moeder bleven rusten; het was haar of die vriendelijke oogen haar zeiden:

‘Kind, houd uwe belofte, laat uw broer en zuster niet onder uwe hoede vandaan gaan, voor ze zelfstandig zijn.’

Zij herinnert zich alles weer duidelijk, zooals zij aan het sterfbed harer moeder gestaan en beloofd heeft, als eene moeder voor de ouderlooze kinderen te zorgen.

Neen! neen! zij zal niet toegeven, haar belofte zal zij houden.

Vastberaden zet zij zich en schrijft, een paar regels slechts, Goddank! het is gedaan.

Met een verlicht hart werpt zij zich op de knieën en bidt, vurig dankt zij God voor hare overwinning.

De rijtuigen komen de genoodigden weer afhalen; met een glimlach op het gelaat kijkt zij nog even naar het vertrekken der gasten, daarna gaat zij naar de slaapkamer en buigt zich met een tevreden gelaat over haar slapende zuster, om haar te kussen. Ook naar broertje gaat zij nog even kijken; hoe lief ligt hij daar! Eindelijk gaat zij ter ruste en slaapt spoedig, tevreden met hare overwinning.

De lucht is weer opgeklaard, de wolken zijn gebroken, vriendelijk schijnt de maan en helder schitteren de sterren aan den hemel, alsof ook zij tevreden zijn over den afloop van den inwendigen strijd in dat jeugdig hart.

Twee jaren zijn verstreken, jaren van arbeid en voldoening. Weder is het de dag, waarop zij eens streed en overwon, gelukkig overwon; met vreugde denkt zij er aan. Zij staat evenals toen voor het raam, niet voor het raam van het kleine bovenhuisje, neen, zij wonen nu buiten in eene gezellige villa.

Weder is de lucht somber en donker, wind en regenvlagen doen de boomen schudden en zwiepen de natte takken tegen de ruiten van de veranda-deuren.

Zij is nog dezelfde gebleven, alleen hare oogen, toen dof en somber, schitteren nu vroolijk en helder onder de donkere wenkbrauwen.

Naar buiten starende, denkt zij onwillekeurig aan dien somberen avond, nu twee jaren geleden. Wat had haar dat moedige besluit een geluk gebracht!

Frisch en vroolijk had zij den volgenden dag haar lessen hervat en bij zichzelf de opmerking gemaakt, dat naam en stand alleen niet gelukkig maken.

Haar leerlingen mochten haar graag, de privaatlessen namen steeds toe, men deed haar zelfs aanbiedingen om op concerten te spelen, dankbaar nam zij ze aan.

Nieuwe kennissen had zij niet gemaakt; alleen met de leeraren en leeraressen van het Conservatorium had zij geregeld hare, muziekavondjes; verder had zij geen behoefte aan conversatie; in haar vrijen tijd genoot ze van de mooie stem harer zuster of van broertjes aardig gesnap. Rustig en tevreden leefden zij met hun drieën; geen wolkje verscheen aan den helderen hemel.

Ruim een half jaar na haar aanstelling aan het Conservatorium stierf de oude, vriendelijke directeur. Een paar dagen liep zij met angst in het hart. Wie zou dien goeden man opvolgen?

Eindelijk brak de dag aan, waarop ze aan den nieuwen directeur voorgesteld zouden worden; hij had zelf voorgesteld liefst op een gewoon muziekavondje met allen kennis te maken.

Hij was een flinke, jonge man, met een aangenaam uiterlijk; vriendelijk keek hij bij zijn binnentreden het kringetje der leeraressen en leeraren rond; op haar bleven zijn oogen een tijdje rusten, lieve sprekende oogen; onrustig klopte haar hart; wat dacht hij van haar?

Gezellig bracht men den avond door; er werd druk gemuciseerd, verrukt was zij naar huis gegaan; hij had haar geprezen om haar wonderschoon spel. Wat was ze blij geweest; ze had niet kunnen slapen van overspanning.

Alles ging weer geregeld zijn gang, zij werd de lievelinge van het publiek. Intieme muziekavondjes waren aan de orde van den dag.

De tijd naderde, waarop hare zuster voor het eerst op zou treden als zangeres. Zij zelf zou haar begeleiden op haar geliefkoosd instrument.

Het was een spannende avond geweest, de directeur had haar afgehaald en deed zijn best haar gedachten van het concert af te leiden; wat was hij toch goed voor haar geweest, hij, die nu sedert een jaar haar man was, de vader van kleine Baby, haar lieveling.

Ja, dien avond, na den triomf harer zuster, had hij haar gevraagd. Zijn sprekende oogen hadden hem reeds lang verraden, maar zij schrikte wanneer zij er aan dacht, dat hij haar vragen zou. Wat moest zij antwoorden?

Haar hart was wel weder vrij, want hij, dien zij zoo lief had gehad, was kort na dien dag van strijd, toen zij hem zijn woord teruggaf, verloofd met een ander. Wat zou hij antwoorden, wanneer zij hem de vraag stelde, haar broertje bij hem te houden?

Zij had zich niet bevreesd behoeven te maken; nog voor zij hem de gevreesde vraag kon stellen, sprak hij over zijn ruime villa met mooien tuin, waar broerlief heerlijk van profiteeren kon, om roode wangen te krijgen; hij deed of het vanzelf sprak, dat broertje bij hen zou blijven. Wat had hij haar gelukkig gemaakt! Tranen glinsterden in haar oogen, een dankbaar gevoel overstelpte haar.

Wat had God haar ruim beloond! Onwillekeurig knielde zij neder, en uit den grond van haar hart steeg een vurig dankgebed op.

Plotseling sprong zij op, de schel was overgegaan, haastige, zware voetstappen klonken in de gang, de zware stem van haar man mengde zich met de heldere jongensstem van haar broertje; zij kwamen samen uit de stad.

Wat zou het hem spijten, dat Baby al sliep!

Eenige oogenblikken later wierp de maan haar heldere stralen in de slaapkamer van den directeur en bescheen een lieflijk tafereel. De jonge directeur met zijn vrouwtje, gebogen over het wiegje, waarin hun lieve, rosige Baby, hun stamhouder, rustig lag te slapen.

Zij keerde zich naar het venster, wees haar

man op den schitterenden sterrenhemel en zei tot hem: Wat lijkt het leven van den mensch op het uitspansel; dan eens bewolkt, dan helder; laat ons hopen en hier bij de wieg van ons kind aan God vragen, dat ons leven zoo helder moge blijve als nu die heldere hemel is.'

Zij knielden neder bij de wieg, een heldere stem zong beneden het heerlijke lied: 'Looft en dankt den Heer.' Getroffen keken zij elkander aan.....!

DIENA BOERS.

De groote Chineesche muur.

Dit reusachtige gedenkstuk van taaie volharding, bestemd om het eeuwenoude Rijk van het Midden tegen de verwoestende invallen der Steppenvolken van het noorden te beschermen, verliest zich, wat zijn oorsprong betreft, in het schemerlicht der voorhistorische tijden.

Naar de gewone overlevering der schrijvers van de Chineesche jaarboeken moet keizer Sji-toang-ti uit het vorstenhuis Tsin in de tweede helft der derde eeuw vóór Christus' geboorte de aanlegger zijn. Maar wellicht was hij niet anders dan de hersteller en uitbreider van oude verdedigingswerken. Bij voortduring blijkt er aan den muur gewerkt te zijn; de oostelijkste uitlooper werd in de zesde eeuw na Christus aangelegd, terwijl de zuidelijke arm in de provinciën Petsjili en Sjansi slechts tot het tijdperk van het keizershuis Ming (van 1368 tot 1644) opklimt.

Dit ontzaglijke gewrocht van den voortijd heet bij de Chineezen Wan-li-tsjang-tsjeng, dat is: de groote muur van 10.000 *li*, hoewel hij in werkelijkheid maar de helft van die lengte, ongeveer 2450 kilometer bereikt, wat altijd nog een afstand is, overeenkomende met dien tusschen Parijs en Moskou.

De muur begint in het oosten bij Sjanghaikwan aan de golf van Liautong, ongeveer onder den 40en graad noorderbreedte en den 120en graad oosterlengte van Greenwich; hij loopt, in tallooze krommingen, meestal de kammen der bergketenen volgend, naar het westen, verdeelt zich ten noorden van Peking in twee hoofdarmen, die nu eens met de steilste bergtoppen omhoog rijzen, dan weer in diepe afgronden afdalen en zich, als zij de rivier Hoangho naderen, weer tot éénen muur vereenigen.

Bij het overschrijden van den ontzaglijken, ver naar het noorden afwijkenden boog der Gele Rivier, tusschen de steden Paote en Ninghia, vormt de muur de grens tusschen het land der Ordos in het noorden en de Chineesche provincie Sjensi in het zuiden. De westelijke uitloopers tot aan de beroemde poort Kiajkoewan, die den grooten karavanenweg door Middel-Azië afsluit, scheiden de provincie Kansoe van Mongolië met zijn steppen.

DE CHINEESCHE MUUR, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

De grondstof van dit ontzaglijke bouwwerk beantwoordt overal aan de bodemgesteldheid van de landen, die de muur doorsnijdt. Even verscheiden als de bouwstof is ook de bouwtrant en de staat van onderhoud, die van de vele eeuwen spreekt, over dit menschenwerk heengegaan.

Hier en daar heeft de bevolking niet eens het langzame sloopingswerk van den tijd afgewacht, maar de nog bruikbare baksteenen als bouwstoffen naar stad en dorp gesleept. In het oosten bestaat de muur, die op bepaalde afstanden door stevige torens van twee verdiepingen onderbroken wordt, meestal uit een kern van aarde en kiezelsteen, aan weerszijden met een laag baksteen ter dikte van drie vierde meter overtrokken.

Bij een hoogte van vijf of acht meters heeft de muur aan den voet een breedte van acht, en aan de kruin van vijf meter. Naar de noordwaarts gekeerde buitenzijde is hij over zijn geheel gekroond met een gekanteelde borstwering ter manshoogte, waarachter zich dikwijls aan den binnenkant nog een rugbedekking bevindt. De met tegels geplaveide bovenkant heeft goten voor het afloopen van het regenwater. In het Oosten is het onderste deel der muurbekleeding niet zelden uit zorgvuldig gehouwen en samengevoegde granietblokken gevormd.

Dit verdedigingswerk der oude Chineesche keizershuizen van de dagen van keizer Sjihoang-ti tot aan het uitsterven van het huis Ming (1644) was natuurlijk enkel berekend op de afwering van wilde volksstammen, die nog met alleen van nabij treffende wapens vochten. Voor de tegenwoordige vuurwapenen is de groote Chineesche muur hoogstens een hinderpaal, die maar een oogenblikkelijk oponthoud veroorzaakt, al mogen uit de schietgaten der torens aan de doorgangspoorten der rijkswegen de verouderde voorlaadkanonnen met hun geschutmonden ook nog zoo dreigend naar buiten gapen.

Bij de Platen.

H.-Sacramentsprocessie in het gebergte. -

Langzaam en statig, onder plechtig gezang trekt de processie langs het stille bergpad. De kleurige vanen schitteren in het zonlicht en wuiven zachtjes in het koeltje, boven de hoofden uit van de lange schare, die de kronkelingen van den weg volgt. Want het geheele bergdorp neemt deel aan den vromen optocht ter eere van den verborgen God, die door het gebergte wordt rondgedragen, opdat Hij zijn zegen moge schenken aan de gansche streek, aan iedere hut en haar bewoners, aan iederen akker en de eenvoudige landlieden, die hem bebouwen. Vrouwen met de witte falie over het hoofd, mannen, onder den last der jaren gebukt, en kinderen, blozend van jeugd en gezondheid, - allen trekken mee in den godsdienstigen stoet, allen paren hun stemmen met die der priesters om den God van liefde te loven. De bergen weerkaatsen hun eenvoudige, maar treffende zangen; de blauwe hemel welft zich als een onmetelijk tempeldak boven hun hoofden en de zon werpt over het stichtend tafereel haar feestelijken glans.

[Nummer 11]

Van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog.

Dag op dag melden de bladen ons bijzonderheden van dien noodlottigen oorlog tusschen de machtige republiek Amerika en het verzwakte Spanje, dat, wanneer de mogendheden niet tijdig tot zijn bescherming tusschenbeide treden, noodzakelijk in den ongelijken strijd het onderspit zal moeten delven.

Welke glimp van humaniteit ook van Amerikaansche zijde aan de oorlogsverklaring gegeven is, het lijdt wel geen twijfel of de begeerte naar het bezit van de ‘parel der Antillen,’ het rijke Cuba, is de machtigste drijfveer geweest tot het aanbinden van den strijd.

In dit nummer geven wij een gezicht op de in de laatste weken zoo vaak genoemde hoofdstad van het vruchtbare eiland, dat helaas nu al sinds jaren het tooneel is van bloedige gevechten tusschen de opstandelingen en de Spanjaarden, die er het gezag van het moederland pogen te handhaven.

De zee aarder, die de Cubaansche kust nadert, ziet het eerst de kegelvormige toppen der vulkanische randgebergten uit de golven opdoemen, en hoe dichter hij in de nabijheid komt, des te reusachtiger rijst de zware massa van den Monte Serro voor hem omhoog. Die gebergten zeilt hij langs tot ze zachtjes aan lager worden en hij op de laatste hoogte een kolossaal gebouw, iets als een middeleeuwsche burcht ontdekt, waarheen hij zijn schip stuurt.

Deze vesting is het beroemde kasteel Morro, door Philips II gebouwd. Tegenwoordig staan er Krupp-kanonnen op de breede wallen om den vijand het binnendringen van de haven te beletten, die zich beneden de rots, waarop de burcht staat, kringvormig in het heuvelachtige land uitbreidt.

Aan de breede ronding tegenover het kasteel is de stad Havana gebouwd, die bij de invaart met haar lage, schel geel, rood en groen geverfde huizen een schilderachtigen aanblik oplevert. Dit stadsgezicht wordt omsloten door een krans van beboschte hoogten, van waar fraaie villa's, met palmen omringd, naar beneden blikken.

HAVANA, VAN DE HAVEN UIT GEZIEN.

Behalve het kasteel Morro bezit Havana nog andere verdedigingswerken in de zoogenaamde Cabanas, op een bergrug achter het kasteel tegenover de stad,

reuzenmuren, die als voor de eeuwigheid gebouwd zijn en met ingehouwen galerijen en batterijen zijn voor-

zien. Maar in hoeverre deze middeleeuwsche versterkingen tegen het geschut van Amerikaansche pantserschepen bestand zullen zijn, zal misschien de naaste toekomst leeren.

De wijde, diepe haven biedt ruimte en veilige ligging voor eene groote vloot waar de koopvaarders van alle vlaggen elkaar dan ook tot voor korten tijd ontmoetten; want Havana is een zeer belangrijke uitvoerhaven voor de producten van het eiland: rietsuiker, tabak, rum, cacao, koffie, verfhout en was.

Opmerkelijk is voor den bezoeker, die van New-York naar Havana komt, het onderscheid tusschen het rustelooze gewoel van *Wallstreet*, de hemelhooge huizen van *Broadway* en van den anderen kant de Oostersche aanblik dezer lage, dikwijls verwaarloosde huizen van de havenwijk met hunne getraliede vensters. Overal vinden wij hier den Spaanschen bouwtrant, waarbij van den straatgevel weinig werk gemaakt en daarentegen alle versiering in de binnenplaats aangebracht wordt, waarop de vertrekken uitkomen, en die met hare fonteinen, marmerbekkens, boomen en bloemen, door een zonnezeil overspannen, het woonvertrek van het gezin uitmaakt.

Binnen in de stad worden de huizen ook aan den buitenkant rijker en deftiger, zoo bij voorbeeld in de nabijheid der kathedraal, die het gebeente van Columbus bewaart, en van de *Capitania general* aan de *Plaza de Armas*, het hoofdkwartier van de commandeerende Spaansche generaals als Martinez Campos, Weyler en thans maarschalk Blanco. De lieve villabuurten van Havana liggen in de nabijheid der zee, op de hoogte van Cerro. Hier vindt men prachtige gebouwen te midden van paradijsachtige tuinen met een ruim vergezicht op de stad en de open zee.

Een bedrijvig leven ontwikkelt zich des avonds op het Prado. Bij de tonen der Spaansche militaire muziek wandelen hier de *senoritas* in korte rokjes met de zwarte *mantilla* over het hoofd en de granaatbloem over het oor dragend. De heldere gloed der volle maan dringt door de dichte kronen der laurierboomen en uit de tuinen draagt de zeewind de geuren der slapende bloemen over. Voor den bewoner van noordelijke streken zijn zulke nachten onvergetelijk. Bij dag schijnt de zon onverbiddelijk fel, en alleen wie niet schroomt zich de koorts op het lijf te halen, kan het wagen, zich van tien uur voor den middag tot laat in den namiddag aan hare stralen bloot te stellen.

Reeds in de vroegste uren van den morgen heerscht er daarom al groote drukte op straat. Van het land komen de melkverkoopers te paard en te ezel in galop aangereden, zonder te vragen of de melk daarbij in de kannen ook al half gekamd wordt; buffelskarren vol suikerriet komen aangerold, muildieren worden de stad ingedreven, zwaarbeladen met manden vol sinaasappels, citroenen, *yams*-wortelen, artisjokken en bananen. Zij trekken naar de Tacon-markt, een ruim, hoog gebouw, op welks binnenplaats de venters onder groot lawaai den koopers hun waren aanprijzen. Evenals in Napels nemen visschen, kreeften, krabben, oesters en inktvisschen een groot gedeelte van de markt in beslag, en hebben de huismoeders zich daarvan een behoorlijken voorraad voor het middagmaal verschaft, dan halen ze zich de noodige olijfolie, die evenals de wijn in groote, met stroo omvlochten flesschen te koop wordt geboden. Kippen en hanen, vooral de wilde kemphanen, honderden van papegaaien en apen, die in hun kooien driftig rondspringen, dragen niet weinig tot de algemeene luidruchtigheid bij.

Ananassen zijn er in menigte: *garbanzos* en uien, *mangos*, tomaten en vijgen, appelen, kokosnoten en olijven, suikerriet en watermeloenen worden door negers met gillende stem te koop geboden; kortom, het is een bont gescharrel en geschacher

om de fijnste vruchten van de wereld. Plotseling verstomt het gejoel, - de Spaansche militaire muziek trekt voorbij, de troepen volgen, en wie onder de menigte met de opstandelingen heult, ziet ze niet met bijzonder vriendelijke blikken na.

Ofschoon Cuba zich reeds sinds eeuwen in Spaansch bezit bevindt, is toch nauwelijks de helft van het eiland, dat 2200 vierkante mijlen groot is, bebouwd. Reusachtige wouden en gebergten bedekken nog het grootste gedeelte. Hier vinden de opstandelingen in de bergkloven en de vele reusachtige spelonken, welke eene bijzondere eigenaardigheid van het land uitmaken, een toevluchtsoord, en alle krijgskunst der Spanjaarden stuit af op deze verdedigingsmiddelen der natuur. De wouden bevatten de edelste en kostbaarste houtsoorten, mahonie-, ebben- en ijzerhout, en onnoemlijke schatten aan metalen moeten volgens de onderzoekingen van Spaansche ingenieurs nog in de bergen rusten.

Sinds lang werkt Amerikaansch geld in de meeste ondernemingen op Cuba, in de plantages en bergwerken, en de bezitters dezer kapitalen, die zich door den jarenlangen strijd van Spanje tegen de opstandelingen in hun belangen benadeeld zien, hebben in de eerste plaats de tusschenkomst bewerkt van de Vereenigde Staten, die reeds lang reikhalzend uitzien naar het bezit van het eiland, als de gewichtigste vlootstatie tusschen Noord- en Zuid-Amerika en de sleutel tot den Mexicaanschen zeeboezem.

Tegenover dit drijven, dat ten slotte tot de uitbarsting van den oorlog geleid heeft, ontbreekt het ook niet aan waarschuwende stemmen in de Unie zelf, die de inlijving van Cuba met zijn overwegend zwarte bevolking, waarvan de Unie in haar zuidelijke staten al meer dan genoeg voorzien is, met zorg te gemoet zien. Die negers werden omstreeks eene eeuw geleden als slaven uit Afrika hierheen gevoerd, na het uitsterven der Roodhuiden, die enkel nog slechts voortleven in hun vermenging met de Spaansche veroveraars in het voorname ras der Creolen, in wier handen zich het grootste deel der plantages bevindt. Ook onder deze Creolen en de voorname ingeboren Cubanen moet de verbittering groot zijn tegen Spanje, dat daaraan zeker niet geheel onschuldig is, al moet hetgeen daaromtrent van Amerikaansche zijde beweerd wordt, zeker schromelijk overdreven heeten.

Vóór het begin van den opstand, in 1896, telde men zestienhonderd rietsuikerplantages op Cuba, welker opbrengst hoofdzakelijk naar de Vereenigde Staten ging. Het dalen der suikerprijzen in de laatste jaren werkte op de planters even gevoelig als op de Europeesche beetwortelsuikerfabrikanten, daar de prijzen ternauwernood meer aan de verhoogde kosten van den grond beantwoordden.

Op zichzelf is de rietsuiker een veel fijner natuurvoortbrengsel dan de beetwortelsuiker; zij levert de rum als bijproduct, terwijl de laatste enkel de melasse als veevoeder voortbrengt. Daarom bedienen de fabrikanten van chartreuse, punch en dergelijke likeuren zich altijd nog van riet- in plaats van beetwortelsuiker.

De koffiebouw op het eiland is reeds sinds lang achteruitgegaan, terwijl de van ouds beroemde tabaksvelden in 1896 nog tienduizend in getal waren. De bezitters klaagden toen, dat de bodem niet meer zulke goede tabak leverde en verklaarden ook zuchtend dat de sigaren niet meer waren als voor twintig jaren. De in Havana versch gerookte sigaren - oud en jong, mannen en vrouwen rooken daar - zijn voor den Europeeschen smaak te zwaar en de beste soorten worden door de belasting tamelijk duur. De allerbeste qualiteit komt niet in den handel en gaat in toegesmolten glazen buizen naar het hof van Madrid, dat ze aan de hoven en de grooten van Europa ten geschenke geeft.

De belangrijkste suiker-uitvoerhaven van Cuba is Matanzas, niet ver van Havana in westelijke richting aan een ruime haven zeer gunstig gelegen. In de nabijheid dezer stad heeft men de grootste suiker- en tabaksplantages.

Hoogst schilderachtig ligt aan de zuidwestkust van het eiland de stad Santiago de Cuba, in 1514 door Velasquez als de oudste stad van het westelijk halfrond gebouwd. Van hier trok Cortez uit om Mexico te veroveren. De zuidwestelijke rand van Cuba, waaraan de stad ligt, wordt gevormd door een geweldig steil, vulkanisch gebergte, welks hoogste punt, de Pico de Tarquino, 8000 voet recht uit de Caraibische Zee oprijst.

In de haven van Santiago ligt nog een schip van de vermaarde ‘onoverwinnelijke vloot’ van Philips II te vermolmen.

Zou die oude, door de stormen heen en weer geschudde *Jao Paulo* een zinnebeeld zijn van de zinkende macht van Spanje op Cuba?

In elk geval moet de tegenwoordige oorlog, wanneer hij nog lang aanhoudt, Spanje niet anders dan noodlottig worden; en bange bezorgdheid moet zeker het hart der koninginregentes Christina besluipen, als zij aan de toekomst denkt van het knaapje, dat eenmaal de kroon van Spanje moet dragen. Wat dat zwakke kind is tegenover den krachtigen man Mac Kinley, den president der Vereenigde Staten, dat is het verarmde Spanje ongeveer tegenover de machtige en rijke republiek.

De oogenblikkelijke verhouding van legeren vlootsterkte komt hier minder in aanmerking dan de krachten aan geld en manschappen, waarover beide landen op den duur beschikken kunnen.

Geen van beide kan, te oordeelen naar de strijdkrachten te land en ter zee op het oogenblik, als eene oorlogsmogendheid van den eersten rang worden aangezien.

In Spanje bestaat sedert het jaar 1885 de algemeene weerplicht met drie dienstjaren in het staande leger, drie jaren in de eerste en zes jaren in de tweede reserve. De weerplicht begint met het negentiende levensjaar, doch loskoop tegen 1000 pesetas en plaatsvervanging onder broeders is toegestaan. Het leger bestaat uit de algemeen gebruikelijke wapens en telt in vredestijd 128.183 man, welk cijfer in oorlogstijd kan gebracht worden op 183.972 man, ongerekend de officieren, met 14250 dienstpaarden en muilezels en 590 stukken geschut.

De vloot bestaat, de jongste aanvulling niet meegerekend, uit 46 schepen, waaronder gepantserd 1 slagschip, 1 torenschip, 6 kruisers, 2 fregatten en 1 monitor, met een gezamenlijken inhoud van 125.340 tonnen, 220.464 paardekrachten, 652 stukken geschut en 134 torpedo-lanceerbuizen.

De Vereenigde Staten bezitten geen staand leger, maar alleen de kaders tot het zoogenaamde *regular army*.

De aanwerving zoowel voor het leger als de marine geschiedt voor drie jaren. Intusschen behooren alle strijdbare burgers van het achttiende tot het vijf-en-veertigste levensjaar tot de militie der afzonderlijke staten.

Door de staven van acht militaire departementen worden de afzonderlijke groote afdeelingen van het leger gevormd. Tot elke dezer behooren troepen van alle wapenen, ingedeeld in 82 forten en andere garnizoenen. In vredestijd zijn er 25 regimenten infanterie, waaronder twee neger-regimenten, 18 regimenten cavalerie, 5 regimenten artillerie en 1 bataljon pioniers. De gezamenlijke sterkte op voet van vrede bedraagt 25.641 man onder 2131 officieren, en op voet van oorlog met de georganiseerde militie 141.268 man onder 11.507 officieren. Bovendien staan op de lijsten als bruikbaar voor den oorlog nog 10.149.184 man ingeschreven.

De krijgsvloot telt, naar de opsomming van Juni 1897, in het geheel 82 vaartuigen, waaronder 2 pantserslagschepen, 2 beschermde kruisers, 6 kustverdedigers met twee torens, 13 kustverdedigers met één toren, 13 gedekte kruisers, 3 stalen kruisers, 1 gepantserd ramschip, met een gezamenlijken inhoud van 236.443 tonnen, 322.107 paardekrachten, 556 stukken geschut en eene bemanning van 20.802 koppen.

De koetsier van den diamantenhertog.
Door Th.L.T.
(*Slot.*)

In hetzelfde oogenblik, dat ik het gevaar, waarin ik mij bevond, inzag en zoo haastig mogelijk van den schimmel wilde afspringen, knapte en kraakte het in het jonge hout en

ongeveer twintig gewapende farmers op schuimende rossen renden op mij toe.

'Dat is de Hannoveraan!' schreeuwde er een.

'De schurkachtige Furioso!' bulderde een tweede.

'Geef u over!' riep een derde.

Verscheidene blanke geweerloopen zag ik op mij gericht. Natuurlijk viel er aan geen tegenstand te denken. Terwijl ik mij van het paard liet glijden, riep ik:

'Ik ben de Hannoveraan niet!'

'Gij liegt, knaap!' zei de hoofdman der regulatoren. 'Ha, ik herken u zeer goed, want ik heb u voor ruim een jaar gezien in den circus St. Louis, waar gij op den hengst Ali uwe kunsten en fratsen verkocht.'

'Dat is maar een toevallige gelijkenis,' verklaarde ik sidderend. 'Stellig, ik ben Fred Danzelli niet!'

Spottend gelach was het antwoord. Men bond mij de handen op den rug.

Er kwam een boer aanrennen, die het spoor der vluchtelingen gevonden had, die nu dadelijk door eene schaar regulatoren vervolgd werden. Slechts drie bleven er bij mij achter, waaronder de hoofdman, die Richard Johnson heette.

'Een Brunswijker ben ik en geen Hannoveraan,' zeide ik. 'Zoekt in mijne zakken en ge zult er papieren in vinden, die het uitmaken.'

'Daar hechten wij geen waarde aan,' antwoordde de hoofdman barsch. 'Wij bekommeren ons om geen papieren, die kunnen vervalscht of gestolen zijn. Voor ons gelden alleen feiten, en daar ik u op mijn eigen prachtigen schimmel betrapt heb, is 't zoo klaar mogelijk, dat gij een schurkachtige paardendief zijt.'

'Wanneer de regulatoren mij lynchen, zonder mij te hooren, dan plegen zij een moord.'

'Wij moorden niet, wij houden gerecht,' sprak hij somber.

'Wij zouden hem met den ander, dien Taylor van 't paard schoot, en die nog wel niet geheel dood zal zijn, kunnen confronteeren,' meende een van zijne gezellen.

'Dat kunnen we doen,' knikte Johnson.

Men nam mij in 't midden en transporteerde mij ongeveer duizend pas ver naar eene kleine open plaats in 't woud, waar eenige paarden graasden. Ik zag een man gewond op het mos liggen, die door een der regulatoren bewaakt werd. Hij moest in elk geval Danzelli's compagnon, Jonathan Wilkes, zijn. Blijkbaar lag hij op zijn uiterste. Ik werd voor hem gebracht.

'Is die daar uw vriend, de Hannoveraan?' vroeg de hoofdman.

'Om Godswil, wanneer gij er nog de kracht toe hebt, spreek de waarheid!' smeekte ik.

'Ik ken u niet. Ik heb u nooit gezien.'

De stervende zag mij aan en zuchtte: 'Hij is Danzelli niet. Ik ken dezen man niet.'

Daarna rochelde hij verschrikkelijk. Spoedig er op stierf hij.

'Welnu,' zeide ik, 'de verklaring van een stervende zal u toch overtuigd hebben, dat ik de paardendief niet ben.'

De hoofdman schudde het hoofd en sprak: 'Ik vertrouw zijn getuigenis volstrekt niet. Ik houd er voor, dat hij maar wat gezegd heeft, om zoo mogelijk zijn kameraad het leven te redden. Maar dat zal hem niet gelukken. Maak in elk geval den strop maar vast gereed, Roger!'

Een van zijne gezellen maakte van zijn zadelknop een lang, dun touw, met een strop aan het eene einde los en wierp het behendig over een sterken, ver vooruitspringenden boomtak.

Ik verzekerde herhaalde malen, dat ik een eerlijk Brunswijker was, en vertelde in het kort mijne levensgeschiedenis.

Daarop zeide de regulator Roger: ‘Ik houd dat alles voor leugenachtige praatjes. Maar we kunnen immers eene poos wachten, om te hooren, wat Newman zegt. Die is immers een Duitscher en komt, naar ik meen, uit Brunswijk.’

‘Gij hebt gelijk, vriend!’ antwoordde de hoofdman.

Newman - of eigenlijk Neumann - was blijkbaar een van de regulatoren, welke de paardendieven vervolgden. Droefgeestig bracht ik nu eenige uren door. Zou de aangewezen landgenoot voor mijn onschuld willen optreden? Dat was nog de vraag. 't Beste was nog, dacht ik, wanneer de werkelijke Danzelli gevangen werd, want dan zou men toch moeten erkennen, dat ik dezelfde niet was.

Eindelijk kwamen de andere regulatoren onverrichterzake terug. In de ongebaande steenachtige streek hadden ze het spoor der vluchtelingen geheel verloren. Aan de behendigheid van den voormaligen kunstrijder en nog meer aan de sluwheid en de plaatselijke kennis van den listigen Indiaan dankten die drie hun ontkomen.

Nu hield men zich met mij bezig.

‘De Indiaan en die schoft van een Ier zijn ons ontsnapt,’ zeide Johnson, ‘en die jonge mensch heeft de driestheid, te beweren, dat hij de kunstrijder niet is, maar heel toevallig kennis met hem heeft gemaakt. Hij wil geen Hannoveraan, maar een Brunswijker zijn. Newman, komt gij niet uit Brunswijk?’

‘Ja,’ antwoordde een reeds bejaarde, maar krasse man. ‘Ik, Wilhelm Neumann, ben uit Brunswijk afkomstig.’

‘Nu, neem hem dan in verhoor!’

Mijn landgenoot begon daarop Duitsch met mij te spreken. Maar de anderen waren van meening, dat dit niet aanging. Hij moest Engelsch met mij spreken, opdat allen zijne vragen en mijne antwoorden konden verstaan.

Allereerst moest ik hem zeggen, wie ik was. Daarop informeerde hij naar verscheidene Brunswijksche personen, met wie hij tien jaar te voren bekend was geweest. Ongelukkigerwijze kende ik er niemand van. Dat maakte een slechten indruk.

Toen vroeg hij naar allerlei bijzonderheden. In welke Brunswijker straat de herberg van de smidsgezellen was, verder, wat het herkenningsteeken der stad voor de handwerksgezellen was. Daarop kon ik het juiste antwoord geven, wat hem blijkbaar verheugde. Hij was namelijk farmer, maar te gelijk ook in dien tijd de eenige smid in deze streek aan de Osage.

Eindelijk vroeg hij. ‘Hoe heet het beroemde krachtige Brunswijker bier?’

‘Mumme,’ riep ik.

‘Juist,’ zeide hij. ‘En er is een overoud, volkslied over de Brunswijker mom, dat iedere Brunswijker burger kan zingen. Kent gij dat ook?’

‘Wel stellig!’ verzekerde ik.

‘Welnu, begin dan!’

Ik had in dien tijd een zeer aardige baritonstem, en zoo begon ik, met zooveel geestdrift als mij in de meest bange oogenblikken mijns levens maar mogelijk was, het oude Brunswijker nationale lied van de ‘Mumme’:

Brunsewick, du schöne Stadt
Vor veel dusend Städten,

Die so schöne Mumme hat,
Wo ick Wurst kann eten!
Mumme schmeckt noch' mal so fin
Als Tokay und Mosler Win
Mumme stärkt den Magen!

Het lied bracht de verrassendste uitwerking te weeg. Mijn landgenoot werd er door tot tranen bewogen. Hij legde zijn rechterhand op mijn schouder en sprak plechtig: ‘Deze jonge man is zoo waar een jonge Brunswijker, als ik een oude Brunswijker ben. Hij is dus geen Hannoveraan, niet de ellendige diefachtige kunstrijder. Ik sta voor zijne onschuld en rechtschapenheid borg!’

Daar waren nu ook de anderen mee tevreden, en zoo was ik gelukkig aan de lynchjustitie ontkomen.

Ik vernam nu, dat Friedrich Danzei, of Fred Danzelli, genaamd de vermetele Furioso, door de politie vervolgd werd, omdat hij te St. Louis een circuscollega, en wel een clown, in een aanval van ijverzucht had doodgestoken. Daarom was hij voortvluchtig en had hij zich bij eenige paardendieven aangesloten, op wie de regulatoren reeds sedert lang jacht maakten.

Neumann nam mij mee naar zijn huis, waar ik zijne dochter Anna leerde kennen. De regulatoren van de Osage werden mijn beste vrienden, en ik besloot bij hen te blijven. Ik legde een hoef aan, en toen ik die tot eenigen bloei had gebracht, trouwde ik mijn Anna. En zoo vond ik in het heerlijk land Missouri mijn levensgeluk.

Hoe 't met den kunstrijder gegaan is, weet ik niet. Men hoorde niets meer van hem. In Missouri liet hij zich niet meer zien.

Van mijn voormaligen gebieder, hertog Karl, las ik later nu en dan in de dagbladen weinig goeds. Hij woonde afwisselend te Londen, Parijs, Nizza, Geneve en in andere plaatsen, overal in processen en geschillen gewikkeld en zich aan de grofste uitspattingen overgevend. Te Londen dreef hij een diamanten- en paardenhandel, waarmee hij veel geld moet verdiend hebben. Met de Genevers kon hij, schijnt het, nog het best overweg; daarom bedacht hij ze zoo goed in zijn testament. Hij vermaakte namelijk aan de stad Geneve eenige millioenen van zijn kolossaal vermogen, onder voorwaarde, dat men hem een groot ruiterstandbeeld zou oprichten. Dat deden de Genevers dan ook, toen hij gestorven was, om in het bezit van het geld te komen. Op een andere wijze ware Karl zeker nooit aan een gedenkteeken gekomen.

De eerbiedwaardige grijsaard had zijn verhaal ten einde.

‘De diamantenhertog is dood, maar zijn brave koetsier leeft nog gelukkig en gezond!’ riep het vroolijke gezelschap. ‘Hoog zal hij leven! Hij leve hoog, hoog, hoog!’

Bij het Beeld van 't Goddelijk Hart.

Verheven beeld, zoo schoon, zoo stil, zoo sprekend!...
Een traan in de oogen, strekt Ge uw armen wijd,
Wijd open tot uw zondig kind, en smeekend
Weeklaagt uw blik: hoe liefde om ondank lijdt.

Zóó ken ik U, mijn God, die liefde zijt:
Die, waar de mensch, al zijn geloften brekend,
Verre U ontvlucht, in schooner liefde U wrekend,
Hem opzoekt weer... en weer vergeeft... altijd.

O, Godlijk Hart, dat uit den nimbus straalt,
Waarom mijn hand, van mijne vele zonden,
Langzaam den krans van doornen heeft gewonden,

O, druk dat kruis, dat op uw vlammen praalt,
Mij diep in 't harte... en voor zooveel 'k U griefde
Geef lijden mij, dat ik U geev' ... mijn liefde.

H. DONDERS.

Nederlandsche legenden.

III.
De beukelaar.

Niet ver van de Delftsche poort te Rotterdam bevindt zich aldaar de Wenastraat en het Wenaplein, welke beide hun naam ontleenen aan het voormalige oud adellijke slot Wena, dat daar ter plaatse heeft gestaan.

Omstreeks het jaar 1200 was het slot het eigendom van ridder Jacob van Wassenaar, een broeder van heer Halewijn, burggraaf van Leiden. Heer Jacob was nog ongetrouwd. Onder zijne hoorigen telde hij den goeden Wouter, wiens oude dagen werden opgevroolijkt door diens eenig kind, de schoone Ida.

Heer Jacob, die trotsch, norsch en heerschzuchtig was, meende dat hij slechts te gebieden had, om den ouden Wouter te bewegen zijne dochter hem tot gemalin te doen geven, doch de maagd had zich een anderen bruigom

KONING EN KONINGIN VAN SPANJE.

Vloot-infanterist.
Matroos in enter-uitrusting.
Vlagofficier.
Scheepsluitenant.
Vloot-officier in tropische kleeding.
Matroos.
Artillerist in werkpak.
SPAANSCHE OORLOGSVLOOT.

MAC KINLEY.

Matroos.
Zeekadet.
Vloot-infanterist.
Artillerie-officier.
Kapitein.
Officier in landingskleeding.
AMERIKAANSCHE OORLOGSVLOOT.

uitgekozen dan een wereldlijke. Zij had haar vader verzocht hem tot diens dood te mogen blijven verzorgen, om daarna zich in een klooster te wijden aan den Heer.

Dit vrome besluit had de oude Wouter goedgekeurd en hij leefde gelukkig met zijn eenig kind op het Hof van Wena, totdat heer Jacob zijne oogen liet vallen op zijne dochter.

'Ik verlang uwe dochter tot bruid,' sprak op zekeren dag heer Jacob tot den ouden Wouter.

'Dat kan niet, heer!' antwoordde de oude man, 'zij heeft zich al een bruigom gekozen.'

'Dat kan zijn, maar als ik zeg, dat zij mijn vrouw wordt, heeft zij geen keuze meer. Gij en zij zijn toch mijne hoorigen.'

'Mijn kind heeft zich den edelsten aller bruidegoms uitgekozen, die er is. Gij kunt en moogt haar niet verlangen.'

'Mijn wil is wet. En als gij en uwe dochter die niet volvoert, beef dan en vrees uw lot. Ga en boodschap dit aan de maagd.'

De oude Wouter keerde onthutst en ontdaan zijne woning binnen. Weenend vertelt hij zijn dochter het verlangen van den heer. Maar Ida kon niet besluiten, aan den wil van heer Jacob te voldoen. Na rijpelijk de zaak overwogen te hebben, besloten vader en dochter, tegen het vallen van den nacht te vluchten.

Aan dit voornemen wordt gevolg gegeven, doch zoo donker was het niet, dat de vluchtelingen niet bemerkt werden door den wachter van het slot Wena. Deze boodschapte dit aan zijn heer, die in allerijl zijn zwaard omgordt, zijn beukelaar ter hand neemt en de vluchtelingen nazet.

'Sta! hier die maagd, zij hoort aan Wassenaar,' roept hij den ouden Wouter na, zoodra hij hem bemerkt.

De maagd valt op hare knieën en bidt God om uitkomst.

De woedende Jacob heeft zijn zwaard getrokken. De oude Wouter zal zich verdedigen. Hij zwaait zijn strijdbijl door de lucht en klieft daarmee in één slag het zwaard van heer Jacob in tweeën.

Dat is te veel voor den ridder. Die beleediging zal hij wreken, bloedig wreken. Hij zwaait zijn beukelaar en treft daarmee het hoofd van den ouden man, die daardoor doodelijk getroffen, stervend voor de voeten zijner dochter nedervalt.

Kalm, alsof er niets gebeurd is, gaat heer Jacob naar zijn slot terug, zijne dienaren bevelend, het lijk en de arme Ida naar het slot te brengen. Men voert het lijk en de maagd naar het slot van Wena, waar de schoone Ida den ganschen nacht bij het lijk van haren vader blijft bidden.

Den volgenden dag roept de manslag op den ouden Wouter gepleegd 'azing en gebuur' bijeen. De bevoegdheid van deze rechters was vooral voor beslissingen van dadelijken aard. Vooral in Rijn- en Amstelland hielden 'azing en geburen' zich lang in stand, totdat zij later door de vierschaar werden vervangen.

Heer Jacob is verschenen. Naast hem ligt het lijk van den vermoorde. De vrome maagd moet naar gebruik dier tijden als aanklaagster optreden.

'Als bloedmaag,' zoo sprak zij tot de rechteren, 'eisch ik recht, maar geen zoengeld of ballingschap zij de straf van mijns vaders moordenaar. Geen pelgrimstocht behoeft hij te doen. Mijn eisch is: dat heer Jacob en zijn nazaten niet langer den edelen naam dragen, welken hij door een manslag heeft onteerd.'

De rechters wijzen dien eisch toe en vanaf dit oogenblik heeft heer Jacob op bevel van ‘azing en gebuur’ den naam van Wassenaar verwisseld met dien van Beukel.

Het geslacht der Beukels bleef te Rotterdam wonen; eene straat aldaar, de Beukelsdijk, is er nog eene herinnering aan.

Ida trad in het klooster te Rennegom, de vrouwenafdeeling van de abdij te Egmond.

JOËS a LEYDIS.

Herdenking.

Ons bootje, met zangrig geklater,
Gleed vroolijk door 't kringlende water:
  Hoe juichte van vreugde ons gemoed!
De zon goot haar zilveren glansen
Op bloemen en loover en transen,
  Door ons in 't voorbijgaan gegroet.

Het kabblen der spelende baren,
Het zefirgerucht door de blâren,
  Het vogelenlied in de lucht:
't Sprak àl van een heerlijk ontwaken,
Om 't volle der lente te smaken
  Met gansch hare weelde en genucht.

Wij droomden van verre idealen,
Ons wenkend met vriendlijke stralen:
  Een dageraad, rozig en blank....
O schatrijke lente van 't leven!
Wij voeren langs bloeiende dreven,
  Den boezem vol blijheid en zang!

W. DE VEER S.J.

De tot ballingschap veroordeelde.
Door T.

Op een Septembermorgen van het jaar 1797 lag op de Theems een groot zeilree barkschip, waarop de oogen der menigte aan de haven met een mengeling van verbazing en afschuw gericht waren.

Het was de *Victory*, bestemd om, onder bevel van kapitein John Warthon, een aantal misdadigers naar de eerst onlangs gestichte kolonie Botanybay in Australië te transporteeren. De admiraliteitsvlag wapperde van den bezaans- en de ‘blauwe Peter’ van den fokkemast; de bemanning was onder leiding der officieren bezig het schip voor de afvaart gereed te maken. De zeilen hingen los aan de raas; de brassen hoefden nog slechts aangehaald te worden, om zee te kunnen kiezen.

Intusschen ging de kapitein, een nog jonge man in de uniform van de koninklijke vloot, dikwijls zijn verrekijker aan de oogen brengend, op het achterdek ongeduldig op en neer. Eindelijk ontdekte hij een kleine boot, welke van de landingplaats afvarend, haren weg naar het schip nam.

‘Ik geloof, dat ze daar aankomen,’ wendde hij zich tot een zijner officieren.

‘'t Is ook tijd,’ antwoordde de aangesprokene, zijn kijker naar het land richtende, ‘de heeren van het gerecht hebben ons lang genoeg laten wachten. De man, die men

ons nu nog aan boord brengt, moet volgens de nieuwsbladen een doortrapte schelm zijn, die er een liefhebberij van maakte, de postwagens te overvallen.'

'Dat is zoo. Morris is de naam van dien gevaarlijken knaap. Nu, hier aan boord en onder handen van den gouverneur der kolonie Sydney, zal hij wel tam worden.'

Intusschen was de kleine jol wat dichter genaderd, en de bemanning van het schip kon duidelijk de personen onderscheiden, welke ze bevatte; maar een bijzondere opmerkzaamheid bewezen zij aan den in de boot zittenden en met ketenen geboeiden gevangene, die door twee gewapende politieagenten werd bewaakt.

Een blik op de krachtige, hoewel slechts middelmatig groote gestalte van den misdadiger was voldoende, om de strenge waakzaamheid der politieagenten als geen onnoodige voorzorg te beschouwen. Van een forschen en gespierden lichaamsbouw, kon hij een gevaarlijke tegenstander worden. Maar zijn gezicht kreeg op het oogenblik, dat de boot bij de *Victory* aanlegde en hij langs de valreep het dek beklom, minder een uitdrukking van trots of driestheid, dan wel van diepe neerslachtigheid. Hij scheen zich in zijn lot te schikken.

De kapitein trad op den in grijs linnen gekleeden veroordeelde toe, de blikken van den zeeman en van den gevangene wisselden zich en beiden herkenden elkaar. Een lichte siddering beving den kapitein, eene donkere schaduw gleed over zijn gelaat, en haastig scheurde hij den verzegelden brief open, welke hem door een der politieagenten was ter hand gesteld. De brief bevatte de documenten betreffende den nog zooeven aangekomen gevangene.

'Kerry Morris,' las hij halfluid, 'wegens rooverij, vergezeld van moord, veroordeeld tot levenslange verbanning naar Botanybay.'

De kapitein wist voorloopig genoeg, hij ademde als verlicht, terwijl de oogen van den gevangene onderzoekend op hem rustten.

De sergeant van de mariniers, die met het opsluiten der gevangenen aan boord belast was, naderde op een wenk van zijnen overste met twee zijner lieden. In hun midden marcheerde de gevangene naar het onderdek, terwijl de politieagenten weer hun jol bestegen en wegroeiden.

'Wind op!' commandeerde de kapitein van het achterdek af, 'alle zeilen los en bij! Aan de achterbrassen!'

Het bevel werd vlug uitgevoerd, de zeilen zwollen, de raas vlogen rond, en de *Victory* zette zich langzaam en statig in beweging met hare levende vracht - zestig gevangenen en over de honderd matrozen en zeelieden.

Eenige dagen na het uitzeilen hield kapitein Warthon inspectie over de hem toevertrouwde gevangenen, met welk doel hij, door eenige mariniers vergezeld, van cel tot cel ging. Grendels en sloten werden weggeschoven, en de kapitein nam in de deur de melding der onderlinge veroordeelden op. Alles droeg daarbij een streng militair karakter. Een strenge, ijzeren krijgstucht was hier noodzakelijk. Daar kwamen gestalten te voorschijn, welke er uitzagen als de verpersoonlijking van de misdaad, een categorie van gevaarlijke kerels, waarvan de staat zich ontlastte, om er te gelijkertijd het maagdelijk Australië, door middel van dwangkolonisatie, mee te bevolken.

Warthon kwam op zijne ronde ook bij de cel, aan welker deur, naast het getraliede kijkgat, het nummer '47' in zwarte verf was aangebracht. De kapitein aarzelde een oogenblik; maar reeds rukte de geoefende hand van den sergeant de zware deur open, en de toonlooze stem van den veroordeelde, mompelde de vast ingeprente formule van de melding. Het was Morris. Hij stond in het achtergedeelte van het donkere vertrek, 't welk in zijn eenvoud schrikwekkend was. Geen bank, geen brits. De naakte

en altijd vochtige vloer diende als leger, en alleen des nachts verzachtte een dunne paardedeken de hardheid dezer legerstede. Eene plankenbekleeding ontbrak, en zoo sijpelde door de slecht gebreeuwde voegen onophoudelijk het vocht naar beneden, wijl de cellen beneden den waterspiegel lagen.

Kapitein Warthon trad binnen, terwijl zijn militaire begeleiding, op een wenk van hem, achterbleef. Toen hij de deur achter zich had teruggetrokken, was het in het vertrek bijna volkomen donker, en slechts eene smalle lichtstreep viel door het kleine kijkgat op den vloer en liep als spelend over de boeien van den gevangene, welke zijne rechterhand en zijnen linkervoet verbonden.

'Rampzalige,' zei de kapitein met gedempte stem, 'wat dreef u, den zoon eener achtenswaardige familie, tot die vreeselijke misdaden, die uwen naam schandvlekken?'

De veroordeelde hield het hoofd gebogen; maar toen hij zijn mager, door een verwilderden baard omgeven gezicht ophief, fonkelden zijne oogen in de duisternis als die van den tijger.

'De hartstochten en hun gezellen,' kwam het driftig van zijne samengeperste lippen, - 'en nog iets anders. Gij weet immers, sir John Warthon, hoe ik dit bedoel; want gij waart mijn mededinger en gij hadt de bijval en het geluk aan uwe zijde. Als een lichtzinnige jonge man bracht ik in vroolijk

gezelschap van gelijkgezinde vrienden, mijn vermogen er door - en ter zelfder tijd, dat mijn laatste goudstuk uit mijn vingers, de anderen, die waren voorgegaan, narolde, leerde ik de bekoorlijke Florence kennen.'

'Zij is dood!' mompelde de kapitein somber, 'dood, verloren, verdwenen! Goddeloozen hebben zich op zekeren dag van de plotseling verdwenene meester gemaakt. De nauwkeurigste nasporingen naar de ontvoerde lady bleven tevergeefs - en in dit oogenblik, nu ik u als een veroordeelden misdadiger voor me zie, komt de gedachte bij me op, dat gij ook hier de hand in 't spel hebt gehad.'

'Een stout stuk als slot, en frappant,' antwoordde de gevangene spottend. 'Waarom zou ik 't loochenen? Er bleef mij immers niets anders over, dan haar te ontvoeren. De ouders van het meisje zouden nooit den tot over de ooren in schulden stekenden Henry Lee, den lichtmis en speler, als schoonzoon aannemen. En dan, hoe zou Florence mijn aanzoek hebben kunnen aannemen, daar haar hart reeds een ander toebehoorde - den mooien koninklijken marine-luitenant Warthon.'

'Zwijg!' beval de kapitein aan den ellendeling. 'Uw woorden ontwijden den naam van dat meisje. Dus was mijn vermoeden juist! Gij hebt Florence Preston ontvoerd - en misschien viel zij onder uw moordend mes.'

De gevangene schudde het hoofd. 'Gij vergist u, kapitein. Maar wat kunt gij ook van een man verwachten, die van edelman tot straatroover gezonken, nu een smadelijk gedeporteerde is, die, onder de tuchtroede van een onverbiddelijken gouverneur, zijn bestaan in de woestijnen van een ver land moet voortsleepen - een wild dier onder dieren. - Desniettemin, gij bedriegt u! Wel ben ik een misdadiger, en de streken aan de Clyde kunnen van mijn daden verhalen. Menige postwagen viel in mijn en mijner gezellen handen, menige hofstede ging in vlammen op. Doch geen dezer daden ontsprong uit zucht naar geld of uit gemeene hebzucht - nooit waren deze erbarmelijke eigenschappen de motieven voor mijn misdaden. Neen, alleen de jeugdige lichtzinnigheid, waaraan een gestreng vader door onterving een einde wilde maken, en de ongeregelde zucht naar genot trok mij op die baan en maakte den zoon van den baronet Lee tot den straatroover Kerry Morris. Wij kennen elkaar sedert lang, sir John, en wij kenden beiden de schoone Florence. Waarom wees ze mij af? Was mij het geluk ten deel geworden, haar mijn vrouw te mogen noemen, misschien had ik mij tot een nieuw en beter leven weten te verheffen! Maar het mocht niet zoo zijn; want het noodlot trad in uw persoon, kapitein, tusschen mij en het voorwerp van mijn mooie droomen van een beter leven. En ik - ik vond op een andere wijze een gedeeltelijke genoegdoening.'

De veroordeelde had, zonder in de rede gevallen te zijn, gejaagd en hartstochtelijk gesproken. Zijn oogen fonkelden den ademloozen toehoorder tegen, alsof hij hem wilde verpletteren. Deze was bleek van ontroering, maar een nieuwe hoop doortrilde zijn hart.

'Leeft zij?' vroeg hij sidderend.

'Zij leeft en is goed bewaard,' antwoordde de veroordeelde. 'Lady Florence werd door mij, met behulp mijner getrouwe gezellen, geschaakt. Zes maanden zijn er sedert dien verloopen, en de politie heeft tot nu toe geen succes gehad. Twee weken daarna viel ik in handen harer handlangers, maar wijselijk verzweeg ik de beste daad mijns levens.'

Zij leeft! Deze gedachte was overweldigend voor Warthon, die de geliefde zijns harten reeds als een doode had betreurd. Welk een slag destijds voor hem, toen hij,

van een korte reis naar Spithead teruggekeerd, de vreeselijke tijding ontving, dat Florence van een wandeling in het park van Preston-Hall, de woonstede haars vaders, niet teruggekeerd en naar alle waarschijnlijkheid door Schotsche Hooglanders, die gewoonlijk de grenzen onveilig maakten, ontvoerd was geworden. Zulke overvallen waren niet zeldzaam, en de politie spande zich in zulke gevallen niet bijzonder in. Maar hier ook bleven de nasporingen van Warthon en van de talrijke bloedverwanten zijner verloofde zonder gevolg. En thans, nu hij reeds alle hoop had opgegeven, flikkerde plotseling een heldere lichtstraal in zijn omfloerste ziel.

Den voormaligen edelman en straatroover was de ontroering van den kapitein niet ontgaan. Er vloog een glans van triomf over zijn bleeke en verwilderde trekken. Maar met het geduld van een Indiaan, die zeker is van de overwinning, wachtte hij op een vraag, die nog komen zou, komen moest. En zij kwam.

‘Waar is zij? Waar is lady Preston?’ klonk het van de bevende lippen van den zeeman. ‘Wanneer gij een mensch zijt, zult ge het antwoord niet weigeren. Welk nut zoudt gij er ook van hebben, uw vrijheid is immers voor eeuwig verbeurd.’

‘Gij handelt niet zeer diplomatisch, sir John,’ antwoordde Lee ironisch. ‘Gij vergeet, dat ik, de levenslang gedeporteerde, ook geen verdere schade van mijn stilzwijgen te wachten heb.’

‘De wetten kunnen u dwingen.’

‘Spaar uw bedreigingen, kapitein. Geen macht ter wereld zal mij een bekentenis met geweld ontrukken.’

De vastberaden toon, waarop deze woorden gesproken werden, deed den kapitein inzien, dat hij op deze wijze nooit tot zijn doel zou geraken. Deze trotsche weerspannigheid moest anders behandeld worden.

‘Uw halsstarrigheid zal u slechts schade berokkenen,’ zeide hij gestreng. ‘Anderzijds kan ık veel, zeer veel voor je doen. Zeg mij de plaats, waar ge lady Preston verborgen houdt, en ik zal den koning verzoeken u gratie te schenken, of minstens uw straf te verkorten of te verlichten.’

‘Ijdele beloften, even belachelijk als uw bedreigingen,’ antwoordde de misdadiger spottend. ‘Zoodra ik mijn geheim had prijsgegeven, zoudt ge mij vergeten. Maar zelfs in het gunstigste geval - denkt gij, dat men in Engeland zoo edelmoedig is, een van de galg tot deportatie begenadigden straatroover voor zoo'n kleinigheid de vrijheid te hergeven? Neen, kapitein. Op deze wijze komen wij tot geen overeenkomst.’

‘Ellendeling!’ liet zich de kapitein driftig ontvallen. ‘Tracht uw misdaden dan minstens door één goede daad te herstellen! Kent uw hart dan geen menschelijk gevoel meer?’

‘Gij preekt,’ lachte de [ver]oordeelde. ‘Hoe dom! Waarom zegt gij niet liever: de eene goede daad tegen de andere?’

‘Hoe moet ik dat opnemen?’

‘Geef mij, door uw macht en aanzien als kapitein van het schip, de vrijheid terug, en de plaats, waar ik lady Preston verborgen heb, zal geen geheim meer voor u zijn.’

‘Ik zou....’

‘Mij in mijn vlucht behulpzaam zijn. Een kleinigheid voor u. Levert ge mij liever in handen van de politie der kolonie, dan is alles uit, voor mij en voor u.’

Deze openhartigheid onthulde den officier de bedoeling van zijn mededinger. Hij was diep verontwaardigd.

‘Dus door een verzaking van mijn plicht, zou ik de vrijheid van de ontvoerde koopen,’ riep hij ten hoogste vertoornd. ‘Ik, een koninklijk officier, zou een der mij

toevertrouwde gevangenen, een tienvoudigen roover, laten ontsnappen! Ellendeling, voor deze veronderstelling moest ik u dadelijk aan den nok van de ra laten bengelen.'

De gevangene behield zijn kalmte. 'Waarom deze nuttelooze opwinding, kapitein? En dan... spreek niet zoo luid; men zou ons kunnen hooren, want ongeroepen ooren vindt men overal. Ge kunt me laten hangen, gij hebt het recht en de macht er toe. Maar wat zal er dan van de schoone Florence woorden? Mijn geheim zou ik met mij nemen, en wat uw nasporingen voor resultaat zouden hebben, kunt ge nu reeds uitrekenen. Wij hebben beiden den tijd; denk nog eens over mijn voorstel na, want het is werkelijk niet te verachten.'

Warthon gevoelde huiverend zijn onmacht, maar waagde het niet er verder over na te denken. Zijn hart klopte en zijn slapen hamerden. De benauwde lucht in deze kleine ruimte dreigde hem te verstikken. De deur openrukkend, verwijderde hij zich, zonder verder een woord te spreken, met langzame schreden, terwijl de sergeant weer haastig den rammelenden grendel er op schoof.

De dagen werden weken, en deze groeiden weer aan tot maanden. Voor de celbewoners aan boord een tijd van verschrikkelijke en loodzware eentonigheid. Elken dag genoten zij als eenige verkwikking een militaire promenade van twee uren op het dek, om door de frissche lucht de verzwakte longen weer te versterken.

Met den kapitein had er intusschen een zonderlinge verandering plaats gegrepen. Sedert den dag van dat onderhoud met Lee was zijn ernst in droefgeestigheid veranderd en was zijn ijver, als alles nagaand commandant van een schip met gedeporteerden, aanzienlijk verminderd. Hij maakte den indruk, als te lijden onder een *idée fixe*. Maar bij zijn inspecties had hij vermeden, Lee nogmaals te bezoeken.

Middelerwijl trok de *Victory* haar voren door de zeeën van het zuidelijk halfrond. Langs de West-Afrikaansche kusten verder naar het Oosten. De Tafelberg liet ze achter zich, badende in het licht van de ondergaande zon. Toen kwam de Indische oceaan met zijn windstille stroomingen en zijn bloeiende eilanden; en eindelijk na een onafgebroken vaart van honderd en tien dagen, kwam het schip aan de Australische kusten.

Het was op een vroegen morgen, bij koel weer en een hooge zee, dat, terwijl de kapitein door een verrekijker de grillige vormen van het opduikende land beschouwde, de sergeant der mariniers op den officier toetrad, met de eene hand aan de schako en in de andere een klein voorwerp houdende.

't Was een zilveren medaillon, aan een dun zijden koordje. Warthon wierp een vragenden blik op den sergeant.

'Nummer 47 droeg het om den hals.'

Warthon verschrok onwillekeurig. 'Kerry Morris?'

'Tot uw order, Kerry Morris. Hij wou het niet afgeven, maar ik nam het hem natuurlijk af.'

De kapitein draaide het sierlijke voorwerp tusschen de vingers, tot de sluiting opensprong. Het bevatte een lok goudblond haar, door een zijden lint bijeen gehouden.

'Breng nummer 47 in mijn kajuit,' beval de kapitein met ontroerde stem, en de sergeant haastte zich te gehoorzamen.

Toen Lee de kajuit van den kapitein binnentrad, leunde deze peinzend tegen zijn kaartentafel. De wachters bleven in de gang voor de deur. De binnentredende wilde met de voorgeschreven melding beginnen, maar Warthon sneed hem het woord af.

'Wat moet dit beteekenen?'

Lee wierp een blik op het geopend medaillon en antwoordde: ''t Is mijn eigendom, dat mij zelfs de heeren van de politie gelaten hebben, waarschijnlijk omdat het voor hen van te geringe waarde was.'

'En dit haar....'

'Sierde eens het schoone hoofd van lady Preston,' vertelde de gevangene met een kalmte, welke den kapitein bijna van zijn stuk bracht. 'Haar tegenstand was tevergeefs, mijn schaar was vlugger dan haar hand.'

Warthon drukte, de tegenwoordigheid van Lee vergetende, zijn lippen op de haarlok van haar, die hij zoo innig had liefgehad en nog liefhad.

Lee triomfeerde inwendig. Hij zag zich nader bij zijn doel.

'Kapitein,' zeide hij indringend. 'Gij bemint lady Florence nog altijd. Maar dan is mij uw aarzelen onverklaarbaar.'

'Mijn aarzelen?'

'Waartoe zooveel omwegen; wij begrijpen elkaar toch! Waarom zoudt ge om een ijdel denkbeeld uw levensgeluk verzaken? Gij behoeft slechts te willen, en lady Florence wordt de uwe. Plicht en diensteed zijn ledige phrasen, waarmee men in ernstige gevallen nog geen hond van achter de kachel weglokt. Mijn vrijheid moet de prijs zijn voor lady Florence. Wij zijn in 't gezicht van de Australische kusten. De tijd dringt, want ben ik eenmaal in de macht der soldaten van den gouverneur Phillip, dan is Florence voor u evengoed verloren, als voor mij de vrijheid.'

Warthon kwam het voor, als oefende deze man, geketend en geboeid als hij was, een demonischen invloed op hem uit. En hij kon er zich niet aan onttrekken; want Lee had slechts herhaald, wat hij tot zichzelf reeds honderden malen gezegd had. Van dag tot dag had zich dezelfde gedachte vaster in zijn hart geworteld, al het andere onderdrukkend. Hij stond nu voor de keus: of Florence voor altijd te verliezen, of voor een oogenblik zijn eer als officier te vergeten. En hij besloot tot het laatste.

Voor zijn geestesoog doken de gebeurtenissen der laatste jaren aangrijpend op. Hij zag zich weer als de gaarne geziene gast in het huis der Prestons, en de bekoorlijke Florence luisterende met belangstelling naar zijn verhalen. En dan wees zij hem den blozenden jongen man, die, hoewel als *bon vivant* en lichtmis bekend, het had durven wagen, haar van zijn genegenheid te spreken. Warthon moest onwil ekeurig de elegante verschijning van den toenmaligen Harry Lee met die van den nu voor hem staanden gevangene vergelijken.

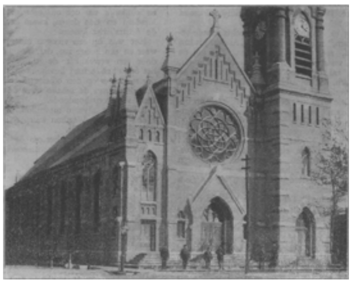

DE HOLLANDSCHE KERK TE GREENBAY IN WISCONSIN.

De oude Preston, een man van strenge, maar voortreffelijke grondbeginselen, had den onterfden baronetszoon kortweg de deur gewezen. Deze was gegaan, maar woedend en naar wraak dorstend.

Eenige weken van het reinste geluk waren voor de beide verloofden vervlogen, toen hen plotseling de onverbiddelijke dienst scheidde. Warthon moest een zeereis van verscheiden maanden aanvaarden. Toen hij op Preston-Hall terugkwam, ontving hij de vreeselijke tijding: men had op zekeren avond op een wandeling de bevallige dochter des huizes ontvoerd. In die bewogen tijden behoorde zulk een geval geenszins tot de zeldzaamheden, en bij den langzamen gang der Engelsche en Schotsche justitie, bij de gebrekkige bewaking der Hooglanden zou een bevredigend resultaat der ingestelde nasporingen een merkwaardigheid zijn geweest. En zoo bleef het, ondanks de wilskracht, waarmee Warthon in de zaak ingreep. Het aan schuilplaatsen zoo rijke Schotsche gebergte maakte de vervolging der sporen moeilijk, zelfs on mogelijk.

Warthon ging destijds te werk als een wanhopige. En nu had hem het lot den roover van zijn geluk in handen gespeeld! Hij zag de mogelijkheid voor zich, zijne Florence weer te vinden; en deze man verlangde tot prijs slechts zijn vrijheid!

De kapitein streed een korten, maar zwaren strijd; toen sprak hij met neergeslagen oogen: ‘Het zij zoo! Ge zult vrij zijn. De verlossing van een edel meisje uit roovershanden is het offer, dat ik breng, waard.’

Het vale gezicht van den gevangene veranderde van kleur, het verheffend gevoel van de naderende vrijheid deed hem van wellust trillen.

‘En wanneer zal dat gebeuren - en hoe?’ vroeg hij gejaagd.

‘Daar is rijp overleg voor noodig, want ik kan u maar niet zoo zonder meer loslaten. Het geheel moet den schijn van een vlucht hebben. Kunt ge zwemmen?’

‘Zeker.’

‘Goed. Doch eerst - waar is lady Preston?’

‘Wie waarborgt mij, dat mijn vlucht gelukken zal, of dat gij ze wilt?’

‘Mijn woord; mijn eed er op.’

‘Goed, ik geloof u. Gij zijt edelman en daarom wil ik u vertrouwen.’

‘Welnu?’ vroeg de kapitein bevend en in de grootste spanning.

‘De sleutel tot het nestje van het geroofde vogeltje ligt in uw hand; 't is het medaillon. Geef nu acht: Graafschap Sussex, dorp Lingdale en de weduwe Meg, de “oude Meg” genaamd. Breng haar dit medaillon met een groet van Kerry Morris, en de oude zal u brengen, waar zich lady Florence Preston bevindt.’

(*Slot volgt.*)

De Hollandsche kerk te Greenbay.

Men verneemt zoo vaak van den vooruitgang van het Catholicisme in de Vereenigde Staten. Voor ons Nederlanders is het zeker verblijdend te vernemen, dat ook onze voormalige landgenooten, ondanks hun betrekkelijk gering getal, daar ruimschoots het hunne toe bijdragen.

Een bewijs daarvan is zeker het fraaie kerkgebouw te Greenbay in Wisconsin, waarvan wij in dit nummer een afbeelding geven, vervaardigd naar een photographie, ons van daar toegezonden.

Deze kerk, schrijft men ons er bij, is een der schoonste in de Vereenigde Staten, en te oordeelen naar de afbeelding schijnt die lofspraak niet overdreven. Zij is bovendien de eenige, die uitsluitend aan één natie, namelijk de Nederlanders, toebehoort.

Te Greenbay wordt namelijk alleen het Hollandsch en het Engelsch gesproken. En daar de regeering ten behoeve van kerkgebouwen, hetzij ten gebruike van protestanten of katholieken, hoegenaamd geen bijdragen levert, zoodat elke gezindte voor zich zelve moet zorgen, hebben dan ook uitsluitend de bemiddelde Nederlandsche families te Greenbay, ten getale van tweehonderd vijftig, de kosten voor dit ruime en schoone kerkgebouw moeten bijeenbrengen.

Bedoelde kerk, aan den H. Willibrordus toegewijd, is in 1896 zoover voltooid als onze gravure ze te zien geeft. Ze is 165 voet lang, bij een breedte van 65 voet en heeft een toren van 185 voet hoogte met een groot verguld kruis, dat bij zonneschijn glinsterend over de heele stad straalt. Zij is, gelijk men ziet, in gothischen stijl gebouwd en wordt verwarmd door middel van een stoommachine, die tevens ook de verwarming van de pastorie en de aangrenzende zusterschool bezorgt.

De kosten voor het gebouw bedragen nu reeds 32.000 dollars, overeenkomende ongeveer met 80.000 gulden, en eer zij geheel volgens de ontwerpen voltooid zal wezen, zullen er nog wel 10.000 dollars benoodigd zijn. Daaruit ziet men dat onze voormalige landgenooten in de Nieuwe Wereld het oude geloof niet vergeten, maar voor het huis Gods geen offer te groot achten.

Allerlei.

Bankpapier en microben. -

In een Duitsch blad vinden wij meegedeeld, dat het bankpapier, waar we mogen wel zeggen alle menschen zoo op uit zijn, dikwijls de ergste ziekten kan voortplanten wegens de, natuurlijk miscroscopisch kleine, diertjes, die daarop voortwoekeren. Vooral de bankbiljetten van betrekkelijk kleine bedragen gaan door zooveel verschillende, gedeeltelijk zeer onreine, ziekelijke handen, en nemen natuurlijk overal wat mee.

De Engelsche Bank geeft alle bankbiljetten maar eens uit. Komen ze bij haar terug, dan worden ze vernietigd, ook al zou het binnen een half uur zijn. Wie zich b.v. aan de Engelsche Bank 100 pond sterling in bankbiljetten van 5 pond laat uitbetalen, krijgt nieuw bankpapier. Mocht het nu iemand, voor hij het gebouw der Bank verlaat, invallen, dat hij 20 pond aan gemunt geld noodig heeft, dan laat hij zich voor vier bankbiljetten van 5 pond 20 sovereigns geven, en dadelijk worden de teruggegeven bankbiljetten vernietigd. Op die manier hebben de bacillen natuurlijk niet veel gelegenheid zich voort te planten.

De bezoekers der wereldtentoonstellingen. -

De meeste bezoekers heeft tot dusver de Parijsche wereldtentoonstelling van 1889 gehad, die in 183 dagen door 32.354.111 personen bezocht werd. De gebouwen besloegen een oppervlakte van 30 hectaren en herbergden 60.000 exposanten. Het volgende staatje bevat de voornaamste wereldientoonstellingen voor 1889 en het aantal bezoekers bijeengenomen en gemiddeld per dag:

		Bezoekers.	**Gemiddeld aantal bezoekers p. dag.**
Londen	1851	6,039,195	41,933
Parijs	1855	5,162,330	25,811
Londen	1862	6,211,103	37,325
Parijs	1867	10,200,000	47,470
Weenen	1873	7,254,687	39,003
Philadelphia	1876	9,910,966	62,323
Parijs	1878	13,000,000	67,010

De wereldtentoonstelling te Chicago in 1893 werd door 2,352,900 personen bezocht.

Hooge prijzen voor vlinders. -

Het museum voor natuurlijke historie te New-York heeft onlangs de prachtigste verzameling vlinders, die er op de wereld is, verkregen en in zijn zalen tentoongesteld. Een schaar verzamelaars doorvorschte daartoe alle hoeken der wereld om de zeldzaamste exemplaren. Voor vlinders worden niet zelden hooge prijzen besteed, en enkele particuliere verzamelingen, als bij voorbeeld die van W. Rothschild te Tring, worden op meer dan een millioen gulden geschat. Een der Rothschild's moet

voor een vlinder, die thans heel gewoon is, een paar duizend gulden betaald hebben. De vraag naar zeldzame soorten van deze insekten heeft ook bedriegerijen in het leven geroepen. Zoo verft men vlinders kunstmatig of zet vleugels van de eene soort aan het lichaam van een andere, - met welke ‘buitengewone’ exemplaren men dan onnoozele verzamelaars tracht beet te nemen.

[Nummer 12]

De geschiedenis van een schilderstuk.
Door Chr. G.J. Maas.

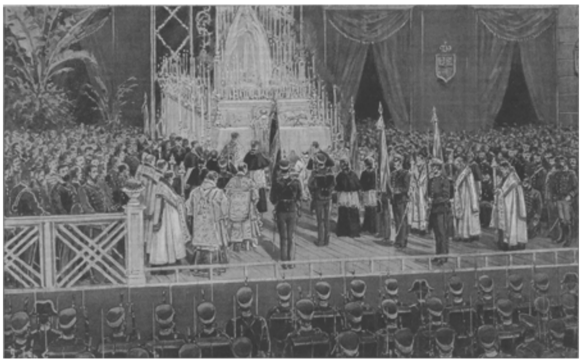

GODSDIENSTIGE PLECHTIGHEID OP DE *Plaza de San Juan de Dios* TE MADRID VÓÓR HET VERTREK VAN EEN REGIMENT NAAR CUBA.

Men vierde feest in Florence, de liefelijke Arno-stad. De dag, bepaald voor de jaarlijksche tentoonstelling van schilderstukken van levende meesters, was aangebroken en volgens oud gebruik werd deze dag door arm en rijk, door oud en jong als een feestdag beschouwd. In de straten kon men de prachtige rijtuigen van den adel aanschouwen; de pleinen en wandelwegen krioelden van scharen vroolijke wandelaars, die met ongeduld de opening der tentoonstelling verbeidden.

Eene groote menigte verdrong zich reeds voor de Academie, met spanning het oogenblik afwachtend, waarop het vergund zou zijn dit gebouw binnen te treden, en de tentoongestelde kunstwerken te bewonderen en te beoordeelen. Zij hield zich reeds bezig met de beantwoording van de gewichtige vraag, wien de gouden lauwerkrans, de palm der overwinning, zou toegekend worden. Eindelijk werden de groote deuren van het statige gebouw geopend en allen stroomden naar binnen.

Op eene verhevenheid was een troon opgericht, waarop de hertog, omringd door een schitterenden drom van edelen, met zichtbaar ongeduld de terugkomst der jury verbeidde. Hier waren ook kunstenaars van alle rangen en standen, die zenuwachtig de zaal op en neder liepen, vol spanning de uitspraak afwachtend. Wat ging er niet in hunne harten om! Allen, onverschillig, of hun naam reeds met eere genoemd werd, of dat zij onbekend en vergeten van roem en aanzien droomden, hadden den dag met kloppend hart zien naderen. Zelfs de beroemdste schilders, wier meesterstukken de galerijen van koningen en keizers versierden, haakten naar den gouden lauwerkrans, die slechts eens om de twintig [jare]n werd uitgeloofd. Dien uit de handen [des] hertogs te ontvangen, was het ideaal, dat zij van hunne prille jeugd hadden gekoesterd; die onderscheiding zou hun geluk volmaken.

Eindelijk werd de deur eener aangrenzende zaal geopend. Het gewichtig oogenblik was daar. Een doodsche stilte heerschte in de met menschen opgepropte zaal; allen richtten den blik naar den zetel des hertogs. Een der juryleden beklom de treden van den troon, wierp zich eerbiedig op de knieën en reikte den vorst een opgerold perkament over.

Nadat deze het ontrold had, las hij de weinige regelen, die er op geschreven waren; een uitdrukking van de grootste verbazing vertoonde zich op zijn gelaat en de rol ontviel zijn handen.

‘Hoe kunt gij den palm der overwinning toekennen aan iemand, wiens naam mij onbekend is, terwijl de beroemdste schilders hunne meesterstukken hebben ingezonden?’ vroeg hij zeer ontstemd.

‘Een nauwkeurige beschouwing van het werk des onbekenden kunstenaars zal u van de billijkheid onzer uitspraak overtuigen, heer. Tot nu toe moge de naam, die op dit perkament geschreven staat, onbekend geweest zijn, voortaan zal hij de eerste plaats innemen onder de Italiaansche kunstenaars.’

‘Geleid mij naar het kunststuk, dat de werken onzer meesters in de schaduw stelt,’ was het eenige antwoord van den hertog.

Nauwelijks had hij echter den blik op het doek geworpen, of hij riep uit: ‘Bij het Heilig Kruis, de maker van dit heerlijk kunstwerk is de onderscheiding ten volle waardig. Laat

den kunstenaar voor mij komen, opdat ik hem mijne bewondering betuige en hem de uitgeloofde onderscheiding uitreike.'

Daarna begaf hij zich weder naar den zetel. Begeleid door twee der aanzienlijkste edelen van Florence, naderde Pietro Marchena, de gelauwerde schilder, den hertogelijken troon. Een lichte blos kleurde zijne bleeke wangen, toen hij den minzamen blik zag, dien de hertog op hem wierp, en het gejubel hoorde, dat in de zaal werd aangeheven; maar spoedig verdween die kleur en hij stond zwijgend voor den hertog, meer op een ontzield lichaam dan op een levend wezen gelijkend.

'Zijt gij, jeugdige kunstenaar, waarlijk de maker dezer kostbare schilderij?' aldus sprak de hertog hem aan.

De jongeling antwoordde toestemmend.

'Hoe lang hebt gij er aan gewerkt?' ging de hertog voort.

'Vijf jaren, uwe genade,' was het bijna onhoorbaar antwoord.

'Vijf jaren!' riep de vorst verbaasd uit; 'al konden de beroemdste schilders eene eeuw arbeiden, dan nog zouden zij de wedergade van uw stuk niet kunnen vervaardigen. Voortaan zult gij aan mijn hof vertoeven en uw meesterwerk zal de eereplaats in mijn paleis innemen. Nader en ontvang het teeken uwer overwinning.'

De kunstenaar gehoorzaamde en de hertog plaatste, onder het uitbundig gejuich der menigte, den gouden krans op zijn gebogen hoofd. Daarna stond Pietro Marchena op, nam het sieraad in zijne handen en wierp er een weemoedigen blik op.

'Vervloekt prul,' zeide hij, 'om u te winnen, heb ik alles verloren wat mij het dierbaarst was. Vrienden, huis, vrouw en kind, waar, waar zijt ge nu? Verdwenen, verdwenen voor altijd, en in ruil heb ik nu dezen schitterenden krans en oogst ik de jubelkreten eener opgewonden menigte in.'

Terwijl hij deze woorden uitte, ontviel de kroon zijne bevende handen en zakte hij ineen. De edellieden vingen hem op en de hertog boog zich angstig over hem heen.

'Haal spoedig den geneesheer,' beval hij.

Deze woorden bereikten het oor van den stervenden schilder, en terwijl hij zijne oogen opende, zeide hij:

'Neen, geen geneesheer of geneesmiddel kan mij redden. Maar hef mij op, ik wil spreken tot hen, die mij omringen, alvorens te sterven.' Op een diep weemoedigen toon, sprak hij de menigte aldus aan:

'Gedurende vijf jaren heb ik gewerkt aan gindsche schilderij, gewerkt vaak in de stille nachtelijke uren, tot het penseel uit mijn verstijfde vingeren viel en mijn vermoeide oogleden den dienst weigerden. Onvermoeid werkte ik voort, opdat ik eenmaal den naam van kunstenaar zou mogen dragen. O, noodlottige eerzucht! Zelfs op mijn ziekbed droomde ik nog van eer en roem. Vandaag verliet ik mijne legerstede, om uit de handen des hertogs den prijs voor dit zwoegen te ontvangen; de onderscheiding, waarnaar ik gestreefd heb, is behaald en nu blijft mij niets dan de dood over.'

De krachten ontzonken den spreker en hij hield op. Alle aanwezigen waren diep bewogen en vestigden onwillekeurig de blikken op het schilderstuk, dat niettegenstaande zijn hooge kunstwaarde, met een menschenleven toch te duur betaald was; maar allen luisterden weder met ingehouden adem, toen de stervende met zwakke stem weder voortging:

‘In het dorpje, waar ik geboren werd, had ik een zorgzamen vader en eene teedere moeder, die mij steeds van het glibberige pad der kunst zochten af te houden. Ik sloeg echter hun raadgevingen in den wind en verliet heimelijk het ouderlijke huis, dat ik nooit weder betreden heb. Op hun doodsbed zegenden zij nog den ontaarden zoon, die hun leven door zijne eerzucht verkort had. Ik had ook een brave echtgenoote en een teergeliefd kind, die eveneens als slachtoffers mijner eerzucht vielen. De kleine stierf het eerst en toen volgde de moeder, door gebrek en veronachtzaming. In mijne eenzaamheid en verslagenheid, greep ik weder naar palet en penseel en streefde er naar een kunststuk van den eersten rang te scheppen. Eindelijk heb ik mijn doel bereikt. Voor een korten tijd heb ik de hulde eener wufte menigte genoten, ben ik toegejuicht door hen, die mij gisteren vermeden om mijne armoede; gedurende een uur ben ik begroet als de eerste kunstenaar van Florence.’

‘Ja zelfs van geheel Italië,’ viel de hertog hem in de rede.

‘Maar wat baat mij dat, als mijn naam en roem met mij uitsterven?’ lispelde de deerniswaardige lijder.

‘Zoolang ik leef, zal dit nooit gebeuren,’ riep de hertog geestdriftig uit. ‘Vol bewondering zal het nageslacht op uw werk staren en uw naam zal steeds met eerbied worden uitgesproken. Onder de kunstenaars, die Italië tot sieraad gestrekt hebben, zal Pietro Marchena steeds de eerste plaats innemen.’

Een uitdrukking van minachting lag op het gelaat des stervenden, toen de hertog van zijn schilderstuk sprak en zijn hand uitstrekkend, verzocht hij den edelen beschermer der kunst een wijle naar het kunststuk te zien, dat door de gouden stralen der zon beschenen werd.

De hertog voldeed aan het verzoek, doch op hetzelfde oogenblik verbleekte hij en een kreet van verbazing ontsnapte zijne borst:

‘Verklaar ons dit vreemde verschijnsel,’ zeide hij tot den schilder. ‘Het schijnt alsof de tinten en kleuren allengs door een onzichtbare hand worden uitgewischt.’

‘Gisteren bestreek ik mijn schilderstuk met eene dunne vloeistof, wier werking mij alleen bekend is. Binnen tien minuten zal het kostbaar kunstwerk, waarvoor ik mijn leven en allen, die mij dierbaar waren, heb opgeofferd, niets meer zijn dan een stuk doek. Geen spoor van mijnen arbeid zult gij er op terugvinden. En toch ken ik ook het middel om de verflauwde kleuren met vernieuwden glans te doen schitteren.’

‘Dan,’ viel de verbaasde hertog hem in de rede, ‘bezweer ik u het toe te passen. Herstel uw werk, Pietro Marchena, geef Florence dit meesterstuk terug en vraag van mij, wat gij wilt. Het nageslacht zal uwen naam zegenen en uw genie roemen.’

‘En waarom? Waartoe? Neen, mijn geheim, mijn naam en mijn roem zullen met mij in het graf dalen. De naam van Pietro Marchena zou bespot worden als die van een dwaas, die uit eerzucht den vrede zijns gemoeds verstoorde en allen, die hem dierbaar waren, aan zijn verlangen naar roem opofferde. Dit schilderstuk zou een blijvend gedenkteeken van mijne dwaasheid zijn. Neen, ik moet sterven en met mij zal die noodlottige schilderij, dat tegelijk het werktuig van mijn ondergang en het voorwerp van mijn trots was, vergaan.’

De stervende kunstenaar kon niet meer; zijne lippen werden door den onzichtbaren vinger des doods gesloten. Onder het inspannen van al zijne krachten, nam hij den lauwerkrans nog eens in de hand en plaatste dien op zijn hoofd; hij schitterde in de stralen der ondergaande zon, die hare glansen op het gelaat van den ongelukkigen schilder wierp. Toen wendden zijne brekende oogen zich naar de schilderij. De kleuren werden zwakker en zwakker; van de figuren was bijna niets meer te

onderscheiden en op het oogenblik dat de ziel van Pietro Marchena zijn lichaam ontvlood, verdween de laatste heldere tint van het doek.

Gescheiden en saamgebracht.
Naar het Fransch door J. van Hogge.

Clothilde, nauw hersteld, was voor 't eerst weer op. Zij stond aan het raam en haar dofwit, slepend gewaad had de bleeke weerschijn van een doodskleed. Toch wilde zij niet sterven, maar verwelkomde het jonge leven, dat in haar ontwaakte, met eene vreugde, die zij alleen ondervinden, die voor een oogenblik de kille doodsgreep gevoeld hebben. Zij volgde de zonnestralen, die dansten over het donkerroode tapijt en de gezellige diepe stoelen; langs de breede vensterkozijnen, waar gloeiende anjers geurden: en het gouden licht schonk haar blijdschap en kalmte. Zij hoorde het vroolijk zingen en de juichende kreten der kinderen in de straat en zij wilde meejubelen, dankbaar als zij was voor hare genezing. Zij zag weer haar naaiwerk op het tafeltje bij den schoorsteen staan, waaraan zij verleden winter zoo heerlijk gearbeid had, totdat de ziekte kwam en het onafgewerkt moest blijven liggen, wellicht voor altijd. Ja, de koorts had slechts even hooger moeten stijgen en Clothilde zou aan de pokken, die in het stadje heerschte, bezweken zijn. Maar, moedig en sterk, was zij in die vreeselijke worsteling, tusschen de kwaadaardige ziekte en haar jonge levenskrachten, niet bezweken en terwijl diep in haar hart een jubeltoon juichte als van oneindig geluk, richtte zij zich fier op, als ware zij trots het leven te hebben herwonnen. Haar blik gleed liefkozend langs al de bekende voorwerpen in hare kamer. Maar waar was.... en haastig, terwijl het danklied daarbinnen verstomde, zocht zij naar datgene, wat zij nu op de gewone plaats miste en zeker met opzet was weggenomen om haar niet te bedroeven.

‘Mijn God! ben ik dan misvormd,’ zuchtte zij, en een vreemd, benauwend gevoel kwam over haar. ‘Een spiegel, ik wil zien!’ riep ze en toen haar moeder, niettegenstaande hare smeekingen, nog eenigen tijd daarmee te wachten, toe moest geven en Clothilde voor de eerste maal hare beeltenis wederzag, werd hare ziel met een onbeschrijflijken weedom vervuld.

Weg dat aanvallige, zachtrose getint gelaat met die ronde omtrekken! Gedoofd het vuur dier schitterende oogen; verdwenen de frischheid der donkerroode lippen! Zij herkende zich nauwelijks in dat harde, kleurloos vel, onplooibaar als van een masker en vertrokken door de opzwelling der spieren; in die smalle, dunne lippen, smartelijk saamgeknepen; in die oogen zonder uitdrukking. Toch weende en klaagde zij niet, want zij had karakter en die kostbare gave, kwam haar nu in dit droevigplechtig oogenblik goed te stade.

Maar plotseling rees voor haar oog het beeld van Felix op; zooals zij hem het laatst gezien had: slank, donker, vroolijk. Hij had haar wel zijn woord gegeven, maar toen zij zich onderling trouw zwoeren, had hij, noch zij, op een ongeroepen, derden persoon gerekend, die zich zoo onwelkom in hunne zaken zou mengen.

Clothilde had Felix lief, oprecht en innig en vertrouwde op hem, maar zij was verstandig genoeg om hem niet voor een ridder uit de middeleeuwen of voor een romanheld - uit dien tijd - te nemen. Want de romanhelden onzer dagen, och, 't zijn kinderen van hun eeuw!

Zij wilde nu slechts dat hij komen zou, spoedig, want niettegenstaande al hare fraaie redeneeringen, was die pijnlijke onzekerheid niet om uit te houden.

Felix van zijnen kant verlangde er ook naar, elken dag was hij komen vragen, hoe zij het maakte en toen de besmetting geweken was en hij voor 't eerst weer bij haar werd toegelaten klopte zijn hart tot berstens toe. Hij beminde haar, daarvan was hij overtuigd, maar was het wel eene edelmoedige, sterke liefde? Of was 't slechts een voorbijgaande genegenheid, die elk jongmensch voor een net, lief meisje ondervindt? Hoe zou hij zijne verloofde, met wie vereenigd te zijn, hij als het grootste geluk gedroomd had, terugzien? Maar zijne Clothilde zou hij niet wedervinden, wel eene die pas uit eene zware ziekte was opgestaan.

Zij hoorde zijne stem en van aandoening sidderende, zeeg zij op een stoel neer en bedekte het arme misvormde gelaat met de handen.

'Liefste,' fluisterde hij en boog zich over haar heen, terwijl hij hare vingers zachtkens zocht te omstrengelen. Maar wat beteekenden die woorden? Zij golden immers de Clothilde van vroeger.

'Genezen, maar misvormd,' antwoordde zij; smartelijk en trots opstaande, hoewel haar hart dreigde te breken, richtte zij hare blikken op hem, die eertijds door hare schoonheid was bekoord.

'Mijn God hoe ontzettend! Die uitroep, hoe natuurlijk ook, wist Felix nog in te houden, maar duidelijker dan woorden 't haar vertellen

konden, las zij de bevestiging van hare vrees in dat gebaar van afgrijzen, in die onwillekeurige terugdeinzing, in die wijdgeopende oogen.

Had dan de pokken zijne liefde gedood, een liefde, die zich alleen tot het uiterlijk bepaalde en niet doordrong tot de ziel? Neen, dat juist niet, maar Felix kon zich geene rekenschap geven van die tegenstrijdige gewaarwordingen, die hij nu ondervond. Hij hield nog altijd van zijn aanstaande en voelde wel dat 't hem niet makkelijk zou vallen, voor immer van haar afscheid te nemen, maar - als verpletterd onder den vreeselijken slag, die hem getroffen had - miste hij de zedelijke kracht een schoonen droom te offeren en zijn verloofde den eenigen troost, waarnaar zij verlangde, aan te bieden: trouw.

Schijnbaar koel namen zij afscheid van elkander, maar in dien nacht, zonder andere getuigen dan de stilte, waren beiden ter prooi aan de hevigste smart over hun verwoest geluk. En Clothilde, wie het verlies van hare schoonheid geen traan had weten te ontlokken, weende thans over de toekomst, die dor, zonder zonnestralen voor haar lag. Was 't geen bewijs dat hun genegenheid slechts eigenliefde was, vluchtig, voorbijgaand, vooral van zijnen kant? En is 't zoo niet dikwijls het geval, zelfs zonder dat de betrokken personen het weten?....

Felix kwam noch den volgenden dag, noch de geheele week daarop terug. Op den tienden dag schreef hij een briefje, waarin hij meldde dat hij ziek was. Clothilde begreep dat 't nu voorgoed uit was en begon zich nu langzamerhand te gewennen aan de gedachte, die haar immer als een spookbeeld voor den geest zweefde: ik ben leelijk, misvormd!

Op den vijftienden dag, toen zij hoorde, dat hij werkelijk zwaar ziek lag, voelde zij, dat ze hem meer dan ooit beminde. Geregeld liet zij naar hem vragen, hoe hij 't maakte, en vernam zoodoende, dat ook hij door de heerschende ziekte was aangetast. En was 't geen ongelooflijk en toch zoo troostend verschijnsel, dat zij het uitjubelde van vreugdige dankbaarheid, - indien de vrees hem te zien sterven, het lied niet deed verstommen op hare lippen?

Felix ondervond nu hetzelfde wat Clothilde doorstaan had, en vol droefheid en spijt herdacht hij de zoete oogenblikken bij haar gesleten, die hij nooit meer zou terugzien. En zij zou ook niet eens meer verlangen hem toe te behooren, nu de pokken hem zoo vreeselijk hadden geschonden, veel erger dan haar: want dat zeide hem de spiegel duidelijk genoeg.

‘En toch heb ik behoefte aan liefde,’ herhaalde hij zich telkens. ‘En is mijn geest en hart niet duizendmaal beter dan mijn gelaat?’

En Clothilde dan? Zou die dat ook niet tegen zichzelve gezegd hebben? Ja, dat voelde hij maar al te duidelijk. En waarom had hij haar dan zoo behandeld? Verloren was zij voor hem, na zijne beleediging.

Hoe laag, hoe onedel scheen hem nu zijne handelwijze toe! Wat zou hare liefde hem nu getroost hebben, nu hij zoo verlangde naar een vriendelijk woord, naar eene liefkoozende omhelzing! En dat alles zou zij hem gegeven hebben: dat wist hij zeker.

Wanneer men slechts eenige dagen hersteld is en de krachten nog niet ten volle zijn teruggekeerd, zijn de zenuwen zoo licht aangedaan, dat men bij de minste aandoening in tranen kan uitbreken. Zoo was 't ook met Felix.

Toen hij op een goeden middag, troosteloos over het gebeurde, als een kind weende, ging de deur open en kwam Clothilde binnen. Geen seconde, geen oogenblik aarzelde zij, maar ging hem te gemoet met een wereld vol liefde in haar oog. Toch had ook

zij het genoegen, haren trots in zijne schoonheid verloren, maar de liefde van haar edelmoedig vrouwenhart bepaalde zich niet tot de streeling van het oog.

Leelijk, misvormd, beminde zij hem, evenals vroeger, toen hij knap was en welgemaakt. Waren zij niet altijd dezelfden gebleven, ondanks de sporen, die de vreeselijke ziekte bij hen had achtergelaten? Want straalde de ziel niet uit die smeekende oogen, die zoo vol weemoed tot haar opzagen, als verwachtten ze van haar redding en troost....

Geen vreemde oogopslag zou ooit hunne jaloerschheid kunnen opwekken; alleen voor elkander zouden zij voortaan leven: beter en inniger dan vroeger.

Die zoete woorden had zij hem zachtjes toegefluisterd, en hij hoorde ze aan en liet ze haar herhalen, als twijfelde hij aan zooveel geluk.

Neen, de herinnering aan het verlies van vroegere schoonheid kon geen wanklank brengen in die vredige gemoedsstemming, nu hunne harten elkander gevonden hadden. Hunne vereeniging werd niet lang uitgesteld en hun geluk was oprecht en duurzaam. Zij bezaten niets wat de afgunst van anderen kon gaande maken, en toch verdienden zij door meer dan een schitterende partij benijd te worden.

Hunne zielen, veredeld door den slag, die hen beiden getroffen had, begrepen dat het leven der ziel andere, hoogere geneugten biedt, ruimere gezichtspunten opent dan het lagere, stoffelijke, waarin de voorbijgaande schoonheid als hoogste goed wordt beschouwd.

Een 'Meizoentje.'[1)]

'k Heb op een bloem getuurd na d' eersten malschen regen:
- 't Was in de Mei toen de eerste warmte kwam -
Een gouden oogslag loeg me uit zilvren wimpers tegen,
Toen ik dit woord vernam:

'Zie om u heen. 't Wordt alles omgeschapen,
't Leeft alles op, wat dood scheen: alles sliep.
Ook ik heb zacht en goed in 't kleinend gras geslapen
Tot mij God wakker riep.'

'De hemel blauwt omhoog en de aarde voelt het beven
Van levenslust in haren moederschoot.
Mij werd gezegd u d' eersten levenskus te geven,
Wat slaapt is nog niet dood.' -

'k Heb aan uw hart gedacht. In 's levens blijden morgen
Sloeg het zoo warm.... sinds werd allengs het koud.
Ach! kwellen u dan steeds de bange winterzorgen?
Hebt lief, gelooft, vertrouwt.

P.F.H. VAN HOOFF, S.J.

Nederlandsche legenden.

IV.
Het vaandel van Sem.

1) Zoo heeten in sommige streken de madeliefjes.

Volgens de oude Friesche sage zou Friso, de stamvader der Friezen, van Indische afkomst wezen en zijn geslachtsboom hebben kunnen opvoeren tot op Sem, den eersten zoon van Noë. Men neme vooral in acht, dat hier slechts volksoverleveringen en geen geschiedkundige feiten worden meegedeeld. Veel waarschijnlijker is het, dat de Friezen van Saksische afkomst waren, doch dit doet voor de legende, welke wij thans meedeelen, niets af.

In Indië aan de boorden van den Ganges zou, ongeveer driehonderd jaar vóór de geboorte van Christus, Friso het eerste levenslicht hebben aanschouwd. Zijn vader was koning Adel, een afstammeling van Sem.

Ten gevolge van een oproer moesten Friso en zijn beide broeders Saxo en Bruno uit het land vluchten, waar hun vader van den troon gestooten was. Op hunne zwerftochten kwamen de vluchtelingen in Thracië, waar Friso in het huwelijk trad met Hilda, de dochter van den koning.

Later zouden Friso en zijn broeders, die zeer dapper van aard waren, deel hebben uitgemaakt van het leger van Alexander den Groote, doch ten gevolge der onlusten, welke na diens dood ontstonden, zich andermaal gedwongen hebben gezien, het land te ruimen. Ditmaal nam hij ook zijn vrouw Hilda mede. Op zijn reizen door Griekenland had hij hooren verhalen van een groot, vruchtbaar land, Germanië, dat nog niet geheel bewoond en in het noorden gelegen was.

Naar dat land besloot Friso met de zijnen te gaan. Met een vloot van vier en twintig schepen stak Friso in zee. Zijn gemalin, Hilda, hun zeven zonen en een dochter, alsmede zijn beide broeders Saxo en Bruno vergezelden hem. Zeven jaar lang zwierf hij rond, eer hij het land had gevonden, dat voor hem en de zijnen een nieuw vaderland moest worden. In het jaar 315 vóór Christus' geboorte stevende hij het Vlie in en besloot aldaar aan land te gaan.

Toen Friso uit zijn land verdreven werd, had hij twee allerkostbaarste kleinoodiën weten te redden. Het een was een ijzeren kroon, het ander was een rood vaandel, dat zijn voorvader Ragan zelf uit de handen van Noë's zoon, Sem, had ontvangen. Om deze beide relieken te bewaren, bouwde Friso een tempel en stelde die ter bewaking eener heidensche priesteres, Tamfana.

Niet lang had Friso aan het Vlie gewoond, toen hij besloot zich van zijn broeders te scheiden.

Bruno ging naar Brunswijk en Saxo naar Saksen. Friso behield de beide relieken.

Jaren nadat de broeders vertrokken waren en Friso reeds door een zijner nazaten was opgevolgd, werd het land geplunderd door een Deensch koning, die de ijzeren kroon uit den tempel roofde, doch het vaandel van Sem kon hij niet vinden, wijl het op een geheime plaats onder den grond verborgen lag.

Meer dan vijfhonderd jaar bleef het onder de aarde en de heidensche Friesen geloofden aan een wonderbare kracht van dit vaandel.

Toen de H. Willebrordus naar Friesland ging om er de leer van Christus te prediken, om de blijde boodschap der verlossing te brengen, verscheen hem in den slaap een engel, die den apostel der Nederlanden de plaats aantoonde, waar het vaandel van Sem verborgen was, hem vermanende dit op te graven en den Friezen te ontnemen. Willebrord begaf zich naar de plaats, waar het vaandel verborgen was; men groef diep in den grond en vond het.

Volgens de legende schonk Willebrord het vaandel aan Magnus Forteman, die toen over Friesland regeerde en die met dit vaandel het leger volgde, waarmede Karel de Groote in 809 tegen Rome optrok. Magnus Forteman was een der eersten, die

binnen Rome kwam en plantte het vaandel van Sem op de tinne van den Engelenburcht.

Nadat de Saracenen uit Rome verdreven waren, schonk Forteman het vaandel aan Karel den Groote.

Waar het gebleven is vertelt de legende niet.

JOËS à LEYDIS.

De tot ballingschap veroordeelde.
Door T.
(*Slot.*)

‘Gij bedriegt mij niet?’ vroeg Warthon, voor wien zich eensklaps een heele wereld van geluk opende.

Lee stak de rechterhand voor den eed op en sprak plechtig: ‘Zoo waar er een God boven ons is, ik spreek de waarheid.’

‘Luister dan. Vandaag nog zal ik de een of andere stille baai binnenloopen, om water in te nemen. Ik zal er voor zorgen, dat gij op het dek zijt, en dat de soldaat, die met uwe bewaking belast is, zijn geweer in uw onmiddellijke nabijheid achterlaat, want een wapen hebt gij in elk geval in de wildernissen van westelijk Australië noodig. De jacht zal in uw levensonderhoud voorzien, tot het een of ander schip in 't gezicht komt, dat u als schipbreukeling opneemt. Hier is een kruithoorn en een kogelzak - verberg beide goed. - Zoo, ga nu. Het overige zal zich wel schikken!’

Kogelzak en kruithoorn verdwenen op handige wijze in de wijde broek van den gevangene. Warthon schelde, en de mariniers namen

Infanterist op Cuba.
Onderofficier der jagers (marschvaardig).
Officier van den generalen staf.
Generaal in paradetenue.
Lansier.
Infanterie-officier op Cuba.
Cavalerist op Cuba.
Veldartillerist.
SPAANSCHE LANDTROEPEN.

Seingever der veldartillerie.
Vesting-artillerist.
Generaal in mantel.
Cavalerist (marschvaardig).
Cleveland-pionier.
Infanterist (marschvaardig).
Infanterist in kleine diensttenue.
Infanterie-officier (marschvaardig).
Officier van het korps wielrijders.
AMERIKAANSCHE LANDTROEPEN. OORSPRONKELIJKE TEEKENINGEN VAN ADOLF WALD.

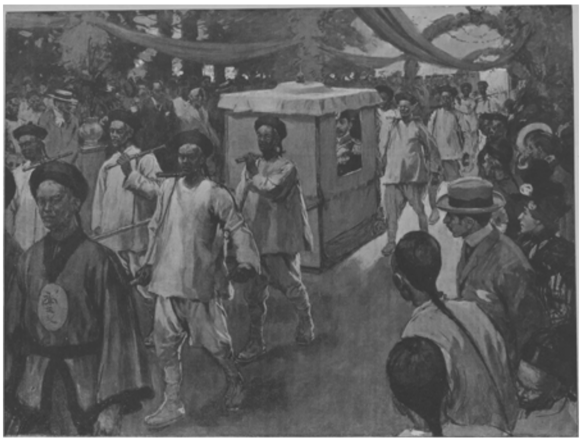

PRINS HEINRICH VAN PRUISEN BIJ ZIJNE AANKOMST OP CHINEESCHEN BODEM.

den misdadiger in hun midden en brachten hem naar zijne cel terug.

Alleen gebleven, steunde de kapitein diep zuchtend het hoofd in de hand. ‘God vergeve mij,’ mompelden zijne bleeke lippen, ‘als ik verkeerd gehandeld heb, maar ik deed het slechts uit liefde voor u, mijn Florence. God schenke ons een gelukkig wederzien!’

De maan stond helder en klaar aan den hemel, toen het acht glazen sloeg - middernacht! Zij verlichtte het idyllische beeld van eene kleine, door dicht begroeide wouden omgeven en in de diepste rust liggende baai en van het op het zilverschitterende water zich wiegende schip, de *Victory*.

Kapitein Warthon had een goed vaarwater gevonden, en zijn schip tot dicht aan den oever gebracht. De aan land gezonden jol had een kleine, stroomende beek gevonden, welke goed drinkwater leverde.

De bevelhebber van het schip verkeerde in een nauwelijks te beheerschen opgewondenheid; zijn ongeduld nam eerst een einde, toen de acht slagen van de klok door de zoele lucht galmden.

Hij liet door den officier der wacht den sergeant en een marinier bij zich roepen, en begon met beiden een zijner gewone inspecties, bezocht eenige cellen der gevangenen en ten laatste ook de cel nummer 47.

Hier bewoog zich niets, geene melding, geen gerucht. Maar het flauwe licht eener buiten aan eenen balk hangende lantaarn liet de op den grond liggende onbeweeglijke gestalte van den gevangene onderscheiden.

‘De hond slaapt,’ zei de sergeant, en stiet den gevangene met den voet aan. Maar Lee verroerde zich niet.

‘Bl...... - ik geloof dat de kerel dood is!’

‘Hij zal ziek wezen,’ waagde de marinier op te merken.

‘Op het dek met hem!’ beval de kapitein, ‘hij is in deze verstikkende lucht in onmacht gevallen. Pak mee aan, sergeant, de frissche zeelucht zal hem goed doen.’

De marinier en de onderofficier droegen te zamen den beweginglooze op het middendek. Het bleeke licht van de volle maan viel op het gelaat van den misdadiger, die daar met gesloten oogen lag.

Lee speelde zijne rol meesterlijk.

Warthon wierp een onderzoekenden blik in 't rond: er was geen gevaar; op het voordek patrouilleerde achteloos de schildwacht.

‘Men moest hem de boeien afnemen,’ meende de kapitein, ‘ik geloof dat zijn aderen opzwellen.’

De sergeant voldeed aan het bevel van zijnen overste. De boeien vielen neer.

‘Sergeant,’ ging de kapitein voort, ‘de officier van de wacht moet u wat salmiak geven, de sleutel van de medicijnkist hangt in mijn kamer. En gij, marinier, haal vlug eene kan frisch water.... Laat uw geweer maar hier, zet het daar bij den mast, dan kunt ge spoedig terug zijn.’

Beiden verwijderden zich met haastige schreden; het beslissend oogenblik was aangebroken.

‘Op!’

Bliksemsnel was Lee op de beenen, een enkele blik was voor hem voldoende, om poolshoogte te nemen; hij was met Warthon alleen, half verborgen en in de schaduw

van de groote, op het dek geheschen pinas. Zijn zenuwachtige hand greep het geweer, welks bajonet in het maanlicht schitterde.

‘Goed overlegd, sir John Warthon!’ fluisterde hij met een duivelachtigen grijns. ‘Ga nu naar de aangewezen plaats en zoek er uwe verloofde. De oude Mey kan ze u wijzen - maar dood, begraven onder den grond! Met deze hand bracht ik haar om, toen zij weigerde mijne vrouw te worden.... met dezelfde hand, die zich nu aan u zal wreken.’

De officier verstijfde bijna van schrik bij deze woorden; hij greep naar zijn pistool - het was te laat. De kolf van het geweer suisde door de lucht en kwam met geweldige kracht op zijn hoofd neer.

Een kreet uitstootend, zonk de kapitein ten gronde, terwijl het pistool bij het vallen afging. Een seconde later was de veroordeelde over de verschansing en met een geweldigen sprong te water.

De scherpe knal had de geheele bemanning gealarmeerd; tal van schoten werden er op den vluchteling gelost, maar deze, met een krachtigen arm de golven klievend, was spoedig in de duisternis verdwenen. De den volgenden dag in het dichte woud gedane nasporingen waren eveneens tevergeefs.

Lee was en bleef verdwenen; nooit heeft men meer iets van hem gehoord. Maar de aanwijzingen van den ellendeling bleken waarheid te zijn, zooals kapitein Warthon, nadat hij van zijn zware verwonding genezen en naar Engeland teruggekeerd was, vernam.

Hij begaf zich naar Lingdale tot de weduwe Mey, een oude, ongunstig bekend staande vrouw, bracht haar onder het vertoon van het medaillon, de groeten van Kerry Morris en verzocht haar, onder bijvoeging van eenige goudstukken, hem bij het graf van de vermoorde Florence te brengen.

De oude voldeed aan zijn verlangen en wees hem onder een breedgetakten beuk de plaats aan, waar de geliefde zijns harten rustte.

Kapitein Warthon en de ongelukkige ouders lieten het stoffelijk overschot van de zoo smadelijk vermoorde naar Preston-Hall overbrengen en in het familiegraf bijzetten. Toen de plechtigheid was afgeloopen, verliet kapitein Warthon Engeland voor immer. Van het oude vaderland had hij eenen afkeer gekregen. In de jonge, eerst pas tot zelfstandigheid gekomen Noord-Amerikaansche republiek heeft hij later eene gewichtige geschiedkundige rol gespeeld.

Een half uur in doodangst.
Uit het leven van een matroos.

Onze stoomboot hijgde en zwoegde tegen den Mississippi op, welks troebele, gele stroom, ten gevolge der laatste regens, groote witte dotten schuim meesleepte, die ons bliksemsnel voorbijschoten. Het gewone trage leven onder de passagiers, vooral op een heeten namiddag, had plaats gemaakt voor een levendige bedrijvigheid; en vol verwachting keken velen de rivier op, naar een tweede boot, de onze zoo wat een mijl vooruit, die eveneens haar best scheen te doen om niet door ons ingehaald te worden.

‘Zijt gij zeker, dat die daar de *Valk* is?’ vroeg een van de passagiers aan een voorbijkomenden matroos.

‘Zeker, man! Ik zou hare schoorsteenen over den Missouri heen herkennen.’

‘En zullen wij ze inhalen?’

‘Of wij ze inhalen? Ik zeg u dat wij bij gindsche landtong de *Valk* achterop zijn of dat wij anders met onze boot de lucht in vliegen.’

‘Te duivel!’ riep een passagier, die dit aanhoorde, terwijl hij aan het houten rasterwerk rondom den ketel stond en wien het daar te heet werd, ‘ik heb mij hier een goed plaatsje uitgekozen om het grapje mee aan te zien.’

‘Toch nog niet zoo leelijk als wanneer ge er in zaat,’ hernam de matroos bedaard.

‘Als hij er inzat? Waarin? In den ketel?’ vroeg ik verwonderd.

‘Zeker, daar is ruimte genoeg in.’

‘Naar mijne meening zal het toch overal elders op de boot beter zijn uit te houden dan in den ketel.’

‘Daar hebt ge gelijk in, maar wacht eens tot wij dat grapje met de *Valk* achter den rug hebben; dan zal ik u vertellen wat mij op een keer gebeurd is. Dat zal u ongelooflijk lijken, en toch is het zoo waar als ik hier voor u sta.’

De wedloop bleek gelukkig inderdaad maar een grapje te zijn, en weldra kwam de matroos weer bij ons en begon:

‘Gij hebt de *Valk* misschien vroeger wel eens gezien? Voor eenige jaren was ze het beste schip, dat ooit den Mississippi bevaren heeft, dat kan ik u verzekeren. Toen was ik er matroos op, in den tijd toen ze den beroemden grooten wedloop met de *Condor* aanvaardde. Gij hebt zeker ook van het ongelukje gehoord, waardoor wij toen den wedstrijd verloren? Er sprongen een paar banden van den ketel en er verbrandden een paar negers, die toevallig in de nabijheid stonden. De *Condor* nam onze passagiers aan boord over en wij gingen aan wal om de ketels te kalfateren en de negers te begraven. Daar lagen wij drie dagen en brachten alles in orde om opnieuw stoom te maken. Den anderen morgen zou er dadelijk onder den ketel gestookt worden, en daar er voor den avond niets meer te doen viel, begaf ik mij met een paar kameraden naar eene herberg in de buurt; we zaten daar heel op ons gemak, vonden er prettig gezelschap en daar we den tijd aan ons eigen hadden, bleven we tamelijk lang plakken.

‘Toen ik laat in den nacht weer op het dek van onze boot kwam, was het ruw, koud, stormachtig weer; de bootsman had daarom, in plaats van iemand op het dek te laten, alles afgesloten en was naar zijn kajuit gegaan. Alleen de machinekamer was open en de planken en balken, die door de ontploffing weggeslingerd waren, nog niet door nieuwe vervangen. De grond was nat en op de heele boot geen enkel plekje, waar beschutting te vinden was tegen de kou en den àl maar heftiger wordenden storm. Ik wilde de boot al verlaten en liever in het open veld slapen dan aan den schrikkelijken tocht op het dek blootgesteld te wezen. Met uitgestrekte handen tastte ik langs de machine om eenen uitweg te zoeken, toen mijn voet aan het een of ander voorwerp, dat in den weg lag, bleef hangen; ik struikelde en viel net met éénen arm in het mangat[1)], waar de smid in den loop van den dag ingekropen was om zijne herstellingen te verrichten. En ik viel er zoo diep in, dat ik met mijn voorhoofd tamelijk hard tegen den ketel aankwam en half de kluts kwijt raakte. Zoodra ik echter van den stoot was bijgekomen, aarzelde ik geen oogenblik, het wel niet gezellige, maar toch minstens tegen den wind beschutte verblijf in den ketel te verkiezen boven dat daarbuiten; en ik kroop er in.

‘Het was er droog en warm, en was de ligging maar een beetje zachter geweest, dan zou ik er uitstekend gelogeerd zijn geweest; maar het ging zóó ook wel en ik sliep gauw in. Intusschen moet ik zeggen dat ik, alvorens in te slapen, nog al een

1) Het ovale gat onder aan den ketel, dat juist groot genoeg is om een man door te laten als de ketel gereinigd moet worden en dat anders luchtdicht gesloten wordt.

keer van plaats verwisselde; in het begin was ik heelemaal naar achteren gekropen; later was ik weer naar voren gekomen, waarbij ik de hand uitstrekte om te zien of het gat nog open was, en eindelijk trok ik mij weer naar het achtereind als het warmste plekje terug.

'Het was misschien dwaas van mij te gelooven dat de opening, waardoor ik pas weinige minuten te voren was binnen gekropen, gesloten kon zijn zonder dat ik er het zware ijzer had hooren voorschuiven; maar de slag tegen het voorhoofd had mij een beetje beneveld. Hoe lang ik zonder bezinning gelegen heb weet ik niet. Mijn legerstede was, zooals ik zei, den heelen nacht het achterste eind van den ketel, dat dus zoo ver mogelijk van de opening verwijderd was, en ik droomde juist dat het mangat nog altijd open was, toen ik mij plotseling door storm en regen overvallen voelde. Ik voelde het koude water, terwijl eene kille huivering mij door de leden voer. Eene erge hoestbui gaf mij eindelijk de bezinning en de kracht om mij te bewegen terug. Het water dat in den ketel gelaten werd en langzaam rondom mij omhoogrees, was mij in den mond gekomen en had mij aan het hoesten gebracht. Ik ontwaakte en hoorde de regelmatige slagen van de pomp, die het in den ketel dreef.

'De verlammende schrik, die mij aangreep, toen ik het eerst den verschrikkelijken toestand bemerkte, hield mij gelukkig niet lang geboeid. Ik schreeuwde het uit, bijna op hetzelfde oogenblik dat ik uit mijnen slaap ontwaakte. Dat het mangat nog open was had ik blijkbaar maar gedroomd; want toen ik mijn armen uitstrekte en angstig de plek zocht, waar ik naar binnen was gekomen, voelde ik den ijzeren wand overal onverbiddellijk gesloten. Ik

was dus als levend begraven in een met water gevulden ijzeren kuil! Opnieuw gaf ik een schreeuw, dat de wanden van den ketel er van dreunden. Maar alleen de doffe slagen van de pomp gaven antwoord op mijn noodkreten, terwijl ze mijn hulpgeroep smoorden.

'Eindelijk begon ik mij in vredesnaam maar in mijn lot te getroosten. De gedachte aan mijn dood, zelfs aan de wijs, waarop ik sterven moest, begon mij vertrouwd te worden. Duizenden zijn, in de enge ruimte van een schip gevangen, met het schip naar den bodem der zee gezonken, hebben in vertwijfeling tegen de goed bevestigde luiken geslagen en zijn met den doodskreet op de lippen door de baren verzwolgen.

'Ik voelde hoe het water om mij heen al heeter en heeter werd, hoewel het nog niet hoog kwam - ik voelde dat en hoorde ook het knetteren van den vuurgloed, die het water in stoom veranderen zou eer het hoog genoeg zou gekomen zijn om mij te verdrinken. Ofschoon mijn hoofd koortsachtig schokte, ofschoon het bloed mij in het hart stilstond, wist ik dat ik te heesch en te mat was om nog harder te kunnen schreeuwen en ik sloeg maar altijd heftiger en woester met de gebalde vuist tegen de wanden van den ketel.

'Er waren lieden in de nabijheid, die mijn geklop hooren moesten; ik hoorde toch het gestommel van hun voeten, het neergooien van stukken hout, ja zelfs het gelach van menschen, die maar een voet van mij af stonden. Ik hoorde het, maar het bruisende water, dat, al heeter en heeter wordend, mijn knieën omgaf, maakte in den ketel te veel gedruisch om mijn zwakke slagen tegen de ijzeren wanden niet te smoren.

'De toenemende hitte dwong mij, in het water heen en weer te plassen; mij er geheel boven uit heffen kon ik niet en stilstaan was mij geheel onmogelijk. Plotseling stiet mijn voet op een oneffenheid; ik tastte met de handen op den heeten bodem rond - het was een houten hamer, dien de smid hier toevallig vergeten had.

'Met wat een blijdschap greep ik het werktuig, en met welk vertrouwen sloeg ik er mee tegen de wanden van mijn ijzeren kerker! Maar nauwelijks had ik een oogenblik naar de uitwerking geluisterd, toen ik het klapperen van de ijzeren deuren hoorde, door de stokers opengerukt om het vuur op te stoken, dat mij koken moest! Mijn kloppen bleef onopgemerkt, hoewel ik het gooien met de houtblokken onder den ketel en het toeslaan van de deuren, zoodra de oven gevuld was, duidelijk waarnam.

'Met behulp van den hamer wilde en moest ik nu de laatste poging doen, die mij nog overbleef; dit was het volgende: Ik herinnerde mij, een splijtijzer in den zak te hebhen, en in korter tijd dan ik noodig heb om u dit in een paar woorden te vertellen, had ik dit tegen de ijzeren platen gezet en met behulp van den hamer er door heen gedreven. Het water spoot uit de opening. Of zij het zien zouden?

'Neen, een houten wand verborg het nog voor hun blikken, het moest eerst over het dek loopen eer zij het lek zouden bemerken. Zou ik om de opening te vergrooten een tweede gat in den wand slaan? Het water scheen al te verminderen; liep er nog meer weg, dan liep ik gevaar, het op de ijzeren platen, waarop ik nu mijn voeten al verbrandde, te hooren sissen en koken.

'Plotseling hoor ik stemmen; zij roepen om breekijzers, de planken kraken alsof zij afgereten worden - zij hebben het lek ontdekt. Groote God! waarom dooven zij niet eerst het vuur uit? Zij roepen om proppen om het gat te dichten! Ziet u mijn vinger hier? Nooit zal hij weer zijn natuurlijke gedaante terugkrijgen, maar hij heeft alle diensten bewezen, die men van zoo'n lid verlangen kan.

‘Het gat zou een half uur later weer dichtgestopt zijn als ik er dezen vinger niet door heen gestoken had. Ik hoorde den kreet van ontzetting, toen zij hem aan den buitenkant bemerkten; ik hoorde ze roepen het vuur uit te dooven en voelde de eerste slagen van de pomp, die koud water in den ketel dreef. Ik was bij bezinning, toen men mij er uit haalde, ik zag de menschen, die mij bleek van schrik aanstaarden; toen eerst zonk ik ineen. Toen ik weer bijkwam, waren verscheidene dagen verloopen. Mijn voeten waren bijna genezen. Een week daarna kon ik mijn werk weer doen, maar dat half uur in den stoomketel zal ik nooit vergeten.’

Bij de Platen.

Uit den Spaansch-Amerikaanschen Oorlog. -

In dit nummer geven we weer een drietal afbeeldingen betreffende den noodlottigen oorlog, die, hoe slepende ook gevoerd, toch in weinige weken tijds reeds zooveel bloeds gekost heeft en, helaas, vooreerst nog niet schijnt te zullen eindigen. Integendeel veeleer dreigt deze krijg het voorspel te zijn van grooter en bloediger worstelingen.

Doch het is hier de plaats niet om ons daarover in beschouwingen te verdiepen. Dagelijks staan de nieuwsbladen er vol van en daarom ook kan een uitvoerige toelichting onzer gravures overbodig heeten.

De eerste stelt ons de godsdienstige plechtigheid voor op de Plaza de San Juan de Dios te Madrid vóór het vertrek der troepen naar Cuba. Midden op het plein is een altaar opgeslagen, waarboven, te midden van bloemen en waskaarsen, het beeld prijkt van haar, die als de hulp der Christenen en als O.L.V. der overwinningen wordt aangeroepen. Daar wordt, ten aanschouwen van het regiment, dat ten oorlog zal trekken, en van het volk, dat de vertrekkenden met zijn wenschen en gebeden vergezelt, het heilig misoffer opgedragen om den zegen van den Heer der heirscharen over de wapenen der krijgers af te smeeken. Zij strijden toch voor een rechtvaardige zaak, de handhaving der rechten van het vaderland op een gebied, waarop het de meest onvervreemdbare aanspraken kan doen gelden; zij voeren de wapenen tegen opstandelingen en tegen vreemde indringers, die, na lang in het geniep het vuur van den opstand aangestookt te hebben, zich thans openlijk tot bondgenooten der muiters verklaren en hun kennelijk baatzuchtige oogmerken nog met het mom van menschlievendheid bedekken.

Vergelijkt men het treffend schouwspel van dit gebed vóór den krijgstocht met de opgewonden betoogingen, die de Amerikaansche steden in de laatste weken te aanschouwen geven, dan kan die vergelijking niet anders dan ter gunste van Spanje uitvallen. Daar heeft men den strijd aanvaard, na tevergeefs alle middelen tot handhaving van den vrede uitgeput te hebben, en sterk in het bewustzijn van zijn recht waagt men den kamp met de overmachtige en overmoedige republiek, die roekeloos den oorlog heeft gewild en uitgelokt. Wat zal de uitslag zijn van den ongelijken strijd? Menschelijkerwijze gesproken, kan Spanje op den duur tegen Amerika niet opgewassen zijn; maar wie weet welke wonderen dapperheid, bewustzijn van recht, vertrouwen op God en ware vaderlandsliefde nog kunnen teweegbrengen!

In een vorig nummer hebben wij, te gelijk met de verhouding der sterkte van de Spaansche en de Amerikaansahe vloot, ook de verhouding tusschen beider legers opgegeven.

Thans deelen wij, naar aanleiding der afbeeldingen van de Spaansche en Amerikaansche soldaten in dit nummer, nog eens een balans mee, door een schrijver in de *Revue des deux Mondes* van de beide oorlogvoerende partijen opgemaakt.

Macht tegenover macht stellende, vindt hij:

Aan den kant der Vereenigde Staten:

meerdere voortreffelijke schepen met een uitstekende bewapening; doch daarnaast ook maar al te veel slecht onderhouden en in der haast opgelapte bodems, o.a. een half dozijn kruisers van twijfelachtig allooi;

een bemanning, te gering in aantal en niet absoluut betrouwbaar, als zijnde voor 30 pCt. een hutspot van allerlei nationaliteiten;

een korps officieren, uitmuntend doch beperkt;

een kwalijk georganiseerde kustverdediging;

doch bovenal 't gemis van een degelijke operatiebasis, d.w.z. van magazijnen voor ammunitie, van herstellingswerkplaatsen, droogdokken enz.

Key-West immers is slechts een kolen-station, en het naastbijzijnde droogdok te Port-Royal in Zuid Carolina ligt altijd nog op 700 zeemijlen afstands van de Cubaansche wateren.

Aan den kant van Spanje:

een vloot, minder in omvang en, met uitzondering der gepantserde kruisers en torpedobooten, evenzeer in militair gehalte;

een operatie-basis, beter verzorgd door de natuur dan door de kunst of het toezicht der regeering;

welvoorziene magazijnen, doch een gebrekkige bediening der artillerie;

een kustverdediging, krachtiger in het moederland, dat weinig te vreezen heeft, dan in de rechtstreeks bedreigde koloniën;

een leger eindelijk, bezield met een vaderlandlievenden geest, eendrachtig front makend tegen den vijand en aangevoerd door een korps officieren, dat noch in kennis noch in persoonlijke toewijding voor den tegenstander behoeft onder te doen.

Prins Heinrich van Pruisen in China. -

Prins Heinrich, de broer van den Duitschen keizer, maakt, zooals men weet, op het oogenblik een rondreisje door het Hemelsche Rijk. De groote Europeesche mogendheden, Frankrijk, Engeland, Rusland, en de nieuwe Aziatische groote mogendheid Japan wedijveren om elk voor zich een brok van het uitgestrekte gebied van den Zoon des Hemels machtig te worden In die omstandigheden heeft Duitschland het raadzaam geacht er bij te zijn en gemeend zijn belangen aan niemand beter te kunnen toevertrouwen dan aan keizer Wilhelms broer in persoon.

Den 17en Maart ll zette deze voor het eerst dus voet op Chineeschen grond, - dat wil zeggen als Sjamien, dat aan Engeland behoort, nog Chineesche grond mag heeten. De prins kwam daar in den middag met de rivierboot *Hankow* aan, vergezeld door een gevolg van vijf officieren. Zoodra de boot de haven binnenvoer, werd zij begroet door een admiraalssaluut van achttien stukken geschut, door een Chineesche kanonneerboot afgevuurd. Nadat de Duitsche consul aan boord was gegaan om den prins te verwelkomen, stapte hij met zijn gevolg aan land en werd, tusschen een dubbele rij Chineesche landsverdedigers door, naar het consulaat geleid op de wijze, die men op onze gravure ziet afgebeeld.

Allerlei.

Achttien knoopen in het uur. -

In de bladen leest men dikwijls van dit of dat schip, dat met een snelheid vaart van ‘18 knoopen in het uur,’ en dan wordt er vaak bij gezegd, dat dit een flinke snelheid is. Onder de Spaansche oorlogsschepen zijn er, die een vaart van 20 knoopen maken en meer.

Degenen onder onze lezers, die niet met scheepstermen bekend zijn, nemen onwillekeurig die spreekwijze over en meenen, dat ze het dan al heel goed zeggen.

Een schip echter, dat een vaart heeft van 18 knoopen per uur, gaat verschrikkelijk langzaam, nl. met een snelheid van 18 maal 15.43 Meter of 277.74 Meter per uur. Volgens die berekening zou de *Rotterdam* ruim twee en een half jaar noodig hebben om van Rotterdam naar New-York te gaan - in een roeibootje kwam men sneller vooruit.

De uitdrukking: zooveel knoopen i n h e t u u r deugt dus niet; om juist te spreken moet men zeggen: zooveel knoopen, - meer niet.

Het volgende zal dit duidelijk maken.

Om de snelheid van een schip te bepalen, bedienen de zeelui zich van een zeer eenvoudig werktuig, log geheeten; 't is een houten plankje in den vorm van een vlieger, waaraan een lang, dun en licht touw is bevestigd.

Dit plankje, de logplank, wordt aan den achtersteven van het schip in 't water geworpen en blijft ongeveer onbeweeglijk op het water liggen, terwijl het schip voortgaat. Ondertusschen laat men het touw (de loglijn) zachtjes afloopen zonder aan de logplank te trekken. Op geregelde afstanden van 15.43 M. zijn er knoopen in het touw, en men telt nu het aantal knoopen, die afloopen van het oogenblik af, dat de waarneming begint. Te gelijk met het uitwerpen van de log wordt een zandlooper van dertig seconden omgedraaid; is de halve minuut verstreken, dan wordt de loglijn tegengehouden. Zijn er nu 18 knoopen afgerold, dan zegt men, dat het schip gaat met ‘een snelheid van 18 knoopen’ (per halve minuut wel te verstaan). Het legt dus een afstand af van 18 maal 15.43 M. dat is 277.74 M. in de 30 seconden, ruim 555 M. per minuut, 33.328 M. per uur en 799 kilometer in de 24 uur.

Te praten van 18 knoopen in het uur is dus een dwaasheid.

Nu is een knoop het 120ste gedeelte van een zeemijl en de halve minuut het 120ste gedeelte van een uur. Achttien knoopen in een halve minuut komt dus overeen met achttien mijlen in het uur. 't Is dan ook hetzelfde of men zegt: het schip maakt 18 knoopen, of wel, loopt 18 mijlen in het uur. En als men weet, dat een zeemijl 1852 meter is, hoeft men geen Pythagoras te zijn om uit te rekenen, dat zulk een schip ruim 33 kilometer per uur aflegt.

In 1846 liepen de stoombooten met een snelheid van 8.5 mijl per uur; in 1856 kwam men tot 13 mijlen, in 1879 haalde men 15 en in 1893 reeds 22 mijlen per uur. Thans is die snelheid bij sommige booten reeds aanzienlijk grooter, en wie weet of zij in de toekomst nog niet vermeerderen zal.

Lieve visites.

Mevrouw Meier: ‘Wat zullen we er aan doen? We moeten noodzakelijk een visite bij de Huibers' maken. Geloof gerust dat ik er een even grooten hekel aan heb als gij.’

De heer Huibers: ‘Ik moet u zeggen, Marie: er gaat toch maar niets boven zoo'n stil huiselijk uurtje onder ons eigen.’

Mevrouw Huibers' dienstmeisje: ‘De heer en mevrouw Meier laten vragen of de familie thuis is.’

Mevrouw Huibers: ‘Zeker, zeker... we moeten ze ontvangen: Breng ze maar langzaam binnen, Lientje; ik ga dadelijk een beetje toilet maken, en gij, Hugo, vergeet niet een schoonen boord om te doen.’

De heer en mevrouw Huibers: ‘Van harte welkom! Dat is nu bepaald een aangename verrassing. Doe als 't u blieft uw mantel af en neem plaats; doe alsof gij thuis zijt.’

De heer Huibers: ‘Wel, dat doet me plezier, ouwe jongen, dat gij toch eens gekomen zijt... Steek eens op. En nu, gezondheid hoor!’
De heer Meier: ‘Santé! Ik zeg van morgen tegen mijn vrouw: Van avond moeten we toch stellig eens naar Huibers.’
Mevrouw Huibers: ‘Ik vind het erg lief van u. 't Doet me veel pleizier.’
Mevrouw Meier: ‘Het genoegen is heelemaal aan mijnen kant.’

De heer en mevrouw Huibers: ‘Wat! gaat ge nu al opstappen? Ge zijt nog pas een half uurtje in huis. Nu, als het dan niet anders kan, adieu, en ge moet het maar heel gauw eens hervatten. 't Was een bijzonder aangename bezoek.’

De heer en mevrouw Meier: ‘Van al de vervelende huizen is dit toch het allervervelendste.... Maar toch, we zijn er weer van af, en voor lang ook.’

De heer en mevrouw Huibers: ‘Goddank dat we weer onder ons zijn! Zooveel besef hebben ze ten minste gehad, dat zij het niet lang maakten. Ik mag lijden dat we nu ten minste voor een poosje ongemoeid zullen gelaten worden.’

[Nummer 13]

Ter gedachtenis
Van
Mr. Bernard Maria Bahlmann.

Op Vrijdag den 13en Mei jl., des namiddags te ongeveer twee ure, had in de groote vergaderzaal van de Tweede Kamer der Staten-Generaal eene ontzettende gebeurtenis plaats.

Daar ontviel aan de katholieke staatspartij en het katholieke Nederland, binnen weinige minuten, een der meest talentvolle en bekwame mannen, enkele oogenblikken nadat hij zich ten strijde had aangegord, om eene laatste hopelooze poging te wagen ten einde de wet op den verplichten persoonlijken krijgsdienst ten val te brengen.

Eén kreun, één snik, en Mr. Bernard Maria Bahlmann was niet meer. En bij zijn ontzield lichaam knielden zijn vrienden en medestrijders neder, aldus de groote Statenzaal, waar nog kort te voren zijn krachtig woord weerklonken had, herscheppend in een oord des gebeds, maar niet voor van de lippen des priesters het troostend woord gevloeid was, dat de christenziel in hoop en vertrouwen doet verschijnen voor den troon van den Goddelijken Rechter.

Mr. Bahlmann is heengegaan zooals hij geleefd had, ten volle voorbereid tot den dood, niet omdat hij wist dat zijn dagen geteld waren, maar omdat hij van zijn jeugd af was een godvreezend, vroom katholiek. Op iedere bladzijde van zijn levensboek staat zijne katholieke overtuiging gegrift.

Aan de Leidsche universiteit is zijn leus: *Teneamus confessionem* en hij weet ook zijn katholieke medestudenten voor die leuze te bezielen... En later, in alle omstandigheden des levens, waar en wanneer hij ook optreedt, als hij geworden is de man gerijpt door arbeid en ervaring, is zijn streven gericht op dat ééne groote doel: alle kracht, die van hem uitgaat, dienstbaar te maken aan het vaandel, dat hij met ijzeren vuist heeft vastgehouden, en waarmede hij nederstortte, toen de dood hem aangreep.

In waarheid mocht de groote katholieke redenaar den 17en Mei te Nijmegen aan Mr. Bahlmann's geopende groeve getuigen: dat zijn leven een hard leven geweest was, hard van werkzaamheid en moeite, hard van zorg en beslommering. Neen, deze man, ofschoon met aardsche goederen bedeeld, was geen Zondagskind.

Die het voorrecht hadden tot zijne vrienden te behooren, weten hoe hij, nimmer terugdeinzend voor den strijd, toch dikwijls den last als lood op zijn schouders voelde drukken! Maar dan vermande hij zich, één oogenblik van weifelmoedigheid mocht het door een onverbiddelijke kwaal aangetaste lichaam beheerschen, de reus rukte zich los uit den greep, en stond in zijn volle kracht voor de tegenstanders, die weinig vermoedden hoeveel levenssap hij telkenmale ten offer bracht aan 't geen hij meende dat zijn plicht was.

MR. BERNARD MARIA BAHLMANN.

Veel vaste wil, veel werkkracht was er in dezen volksvertegenwoordiger. Opgeleid voor den handel, eerst te Munster, later te Manchester, keerde hij in 1875 naar het vaderland terug, om zich aan de rechtsstudiën te wijden. Een oogenblik dacht hij er aan, de militaire loopbaan te kiezen, doch een waarschuwend woord van wijlen generaal Knoop weerhield hem.

Mr. Bahlmann, in 1849 op het buitengoed zijner familie het Geldersch Hof bij Nijmegen geboren, had toen reeds den 26jarigen leeftijd bereikt, en dit was een bezwaar, onoverkomelijk met het oog op de eigenaardige bevorderingstoestanden in het Nederlandsche leger.

Zijn toekomst lag elders, op een veld, waar hij grooter dienst aan zijn land en en zijne partij bewijzen zou.

In 1880 vaardigde het district Tilburg hem ter Tweede Kamer af, en sedert heeft hij onafgebroken voor dat district zitting gehad.

En nu is hij heengegaan, de eenvoudige en oprechte man, in de kracht zijns levens, ruim 49 jaar oud, geëerd door voor- en tegenstanders, omdat ook laatstgenoemden overtuigd waren van de rechtschapenheid van zijn karakter.

Heeft hij gearbeid zoolang het voor hem dag was, zijn veelzijdige kennis en talent, gepaard aan eene onverzettelijke wilskracht, doen der katholieke partij in hem een strijder verliezen, die nog geruimen tijd en dikwerf zal worden gemist.

En wel mocht de Voorzitter der Tweede Kamer zeggen, dat veler oogen zich nog menigmaal met weemoed zullen richten naar de plaats, vanwaar jarenlang Bahlmann's overtuigend woord zich deed hooren!

Vrede zij zijne asch! en zijne nagedachtenis blijve in gezegende herinnering bij ons katholieken, wien hij een voorbeeld van godsvrucht, deugd en plichtsbetrachting is geweest.

30 Mei 1898.

M. DE RAS.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

Ieder schrijft tegenwoordig zijn herinneringen op; in de bibliotheek van een van mijn 'mijnheeren' zag ik in de boekenkast een heele rij staan van *Mémoires*, dat wil zeggen: Memories, en daar hoeft gij zooveel Fransch niet voor te kennen, om te weten, dat *Mémoire* zooveel beteekent als geheugen of herinnering.

Nu dan, daar heb ik de memories van koningen en prinsen en prinsessen, en generaals en ministers, maar ook van koks en kamerjuffers.

Geen wonder dat ik er mij ook eens toe begeef het een en ander op het papier te zetten, van hetgeen ik zoo al gezien en ondervonden heb in de verschillende huishoudens, waarin ik gewoond heb - vroeger zei men dienen, maar dat woord is tegenwoordig zoo ordinair, dat zegt men niet meer.

Nu ik heb dat alles in de lange winteravonden zoo maar geschreven - voor de vuist weg - zonder te letten op de fouten - ik kan goed mijn mondje roeren al zeg ik het zelf, waarom zou ik dan niet hetzelfde met de pen kunnen zeggen? En toen ik al zoo wat klaar had, ging ik er mee naar den meester en dat is een bovenste, beste man, die mij gekend heeft van dat ik zóó klein was, en die zei:

'Juffer Trui, dat is zoo kwaad niet. Ik zal het eens nakijken en de groote bokken er uit halen en dan laat ik het zien aan een meneer van een gazet, dien ik heel best ken, en als hij 't goed keurt dan laat hij het drukken en gij krijgt er misschien nog een centje of wat voor.'

'Nu, meester,' zeg ik, 'wat graag; centjes kan ik altijd wel gebruiken en misschien is het voor andere meisjes ook nog wel nuttig te hooren wat ik ondervonden heb. Wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht, en als ik alles vooruit geweten had, zou ik misschien een boel dingen anders hebben gedaan, want door ondervinding wordt men wijs.'

'Ja, die hebt gij genoeg opgedaan, Trui.'

'Dat zou ik denken, meester, als gij zoolang onder de menschen zijt geweest.'

'Nu, dag Trui!'

'Dag meester.'

In de stad noemden ze mij altijd Geertje, Truida of Truus. Meester is dat Trui nog zoo gewoon, maar ik hoor het niet graag. Een van mijn mevrouwen zei zelfs altijd: 'Geertruda.'

't Kost toch precies hetzelfde geld, iemand een schoonen of leelijken naam te geven.

Nu, 't doet er niet toe; het zal mijn zorg zijn, meester mag mij Trui of Truida of Geertruida noemen, als hij mijn *Herinneringen* in eene gazet laat zetten en ik krijg er nog een paar centen voor, dan is hij een bovenste, beste man, ja dat is hij!

En nu begin ik te vertellen.

I.

Ik ben geboren in het dorpje Langenberg; in welke provincie 't ligt, zal ik maar niet vertellen, want dat doet er niets en niemendal toe.

Mijn vader was timmerman van zijn ambacht en wij waren met ons achten kinderen; moeder was dus altijd druk bezig. Wij woonden in een net huisje aan den weg, met een moestuin op zij en wij hadden een varken en twee geiten in het hok en wel tien kiekens, die ons versche eitjes gaven.

Later in de stad ben ik dikwijls in huizen geweest van menschen van onzen stand in benauwde straten en sloppen, en toen dacht ik dikwijls:

‘Och, och! Wat hebben wij buitenmenschen toch veel voor! Wat wonen wij toch frisch en luchtig en hoe rijkelijk is het niet onze eigen aardappelen en groenten maar in den tuin voor het plukken te hebben en ons eigen gerookt spek aan den zolder te hangen, terwijl men in de stad alles, tot zelfs voor een cent prei nog koopen moet.’

Maar als gij het hebt dan acht gij het niet; de stad, dat was voor ons het lustigste en het heerlijkste wat gij denken kont.

Wij hadden een tante, die in de stad in betrekking was - maar dat vertel ik later wel - eerst moet ik u kennis laten maken met vader, moeder, de broers en zusters en met mijzelf.

Vader was een werkzame, flinke man, nog van den ouden stempel; hij hield niets van alle nieuwerwetsche flauweteiten, zooals hij het noemde. Vader was goed voor zijn werk, en als hij gedaan had, dan hield hij er van, voor onze deur zijne pijp te rooken en met dezen en genen, die er voorbijkwam een praatje te maken. Zondags kleedde hij zich netjes aan en ging, weer of geen weer, winter of zomer, naar de Hoogmis. Na het eten las hij de gazet en maakte dan geregeld zijn dutje tot aan de Vespers; tegen den avond, zomers, ging vader wel eens met de kleintjes wandelen - de grooten hadden eigen vrienden en vriendinnen - in den winter zat vader bij het vuur en rookte zijne pijp totdat wij den Rozenkrans baden en naar bed gingen.

Moeder was heel anders; die hield wel van alles wat er nieuwmodisch was en ook wel van een lachje; toen zij jong was had zij graag in de stad willen gaan dienen, maar toen had zij kennis gekregen aan vader en bleef liever hier. Nu, daar had zij gelijk aan, want zij had wat een goeden man; een beteren, oppassender man kon zij zeker niet krijgen - en als hij langer had mogen leven en onze Lieve Heer had hem niet zoo vroeg weggeroepen, dan zouden alle dingen wel anders zijn geweest.

Moeder dan, was niet zóó voor den eenvoud als vader, zij kocht graag van het koopvolk, die langs ons huis kwamen, allerlei aardigheden om het huis lief te maken, portretjes van de koningin en andere schilderijtjes, in bonte lijstjes, of bouquetten van veeren, of ook wel papieren bloemen en vliegenrozen.

Als zij dat vader liet zien, dan haalde hij de schouders op:

‘Stofnesten,’ zei hij, ‘prullen! 't Is of gij geld te veel hebt, Ka!’

En plezier had moeder er bij hem nooit van, want vader lachte er maar mee en zei, het hoofd schuddend:

‘Dat vrouwvolk, dat vrouwvolk, zij begrijpen maar niet dat eene kamer zonder stof en zonder spinrag veel netter is dan als ze behangen is met al die lariefarie, dat kost maar geld en dient voor niets.’

Moeder had de handen anders vol genoeg, zij zorgde voor den tuin en voor de beesten, voor het eten, voor de wasch en voor ons, kinderen.

Ook hield moeder er ook nog wel van, een praatje te maken met de buurvrouwen en dan hoorde zij niet altijd als de kleine in de wieg schreeuwde als een mager varken, of als de ketel overkookte, zoodat als vader thuis kwam de pap aangebrand of de aardappelen tot brei verkookt waren.

Vader zei niets anders bij zoo'n gelegenheid dan:

‘Hebben de buren u weer veel nieuwtjes verteld, Ka?’

En dan kreeg moeder een kleur van hebt ge me niet, en in de eerste dagen gebeurde het niet meer.

Toen onze Ant van school kwam, begon zij moeder een aardig handje te helpen. Ant was onze oudste. Moeder had graag dat zij zou gaan dienen, maar vader zei:

'Nee, de eerste, die zij helpen moet, is moeder zelf!'

Verder hadt ge onzen Jan, die was bij vader op het werk, en Geert, die was eerst bij den slager in de leer, toen is hij onder dienst gegaan en ging naar de Oost, en wij hoorden weinig meer van hem; dan kwam ik, Trui, Truda of Geertruida, en na mij hadt ge nog Klaas, Piet en Bet en onze kleine Jans, dat zijn er acht, goed geteld; toen ik juist mijn eerste Communie had gedaan, werd onze Jans geboren.

Wij waren allemaal nogal gezond behalve Piet, dat was een tobber, en Bet had last van klieren; wij meisjes gingen bij de Zusters op school, en al zeg ik het zelf, ik kon goed leeren en naaien en breien.

Er was een tijd, vooral toen ik leerde voor mijn eerste H. Communie, dat ik meende, er geen beter leven bestond dan dat van non; ik bad alle dagen, die onze Lieve Heer mij zou toestaan, dat ik het toch eens mocht worden maar dat is later heelemaal overgegaan, en onze Ant, die er nooit over sprak, die is nu al sedert jaren eene brave, heilige zuster.

Wij kibbelden wel eens samen, maar dat doen alle kinderen. Vader bemoeide zich weinig met ons; als wij het soms te bont maakten, dan deelde moeder klappen onder ons uit, maar nog banger dan voor die klappen waren wij voor de groote oogen, die vader kon opzetten; een woord van vader, daar hadden wij meer eerbied voor dan voor twintig van moeder.

Wij hadden goed ons brood; vanzelf hadden wij het niet breed en kwam er niet alle dagen vleesch bij ons op tafel, maar toch, toen ik later zag welke armoe er geleden werd in de wereld, begreep ik, dat wij geen reden van klagen hadden.

En nu die tante van ons!

Tante Bet - zoo heette zij vroeger - was een jongere zuster van moeder; zij was op haar twintigste jaar naar de stad gegaan om daar te dienen; dat was nu tien jaar geleden, en elk jaar kwam tante Betsie - zoo heette zij nu - acht dagen bij ons thuis; daarna ging zij bij een getrouwden broer in Zutfen logeeren en dan nog bij eene vriendin, geloof ik, en zoo bracht zij hare drie weken door.

Ik zie ons kinderen nog, toen wij haar met moeder voor 't eerst van de statie haalden - de statie lag een uur van ons dorp af - er kwamen vele menschen aan en wij stonden bij het hek en maakten lange halzen om tante Bet het eerst te zien.

Daar zagen wij eene dame met een grooten flaphoed, vol oranjegele rozen en een beige manteltje om en een hardblauwe rok en kreeftkleurige handschoenen, en het manteltje bengelde open en daaronder zag ik een geel vest en een groote zilveren broche - kort en goed, wij vonden haar de deftigste van alle dames, die uitstapten, en dat was nu onze tante.

Wat zag moeder er kaaltjes en povertjes uit, zoo naast haar - met haar verlept hoedje en haar valen, zwarten omslagdoek en slappe, bruine rok. Moeder droeg de muts van de boerinnen niet meer. Vader had er veel tegen gehad, dat zij dien afzette, maar moeder zette toch haren wil door, zij vond zoo'n hoedje veel makkelijker dragen en zuiniger ook dan zoo'n groote nationale - zoo noemen zij 't immers? - kap.

Tante Bet had nog een flinken handkoffer bij zich en een lief taschje van rood leder en een paraplu met een vergulden knop en, al mijn leven - ook nog een parasol.

Onze jongens gingen met den koffer en de paraplu op den loop, maar het taschje hield zij bij zich en de parasol zette zij op, ofschoon er zoo goed als geen zon was - in den winter droeg zij een mof van prachtig grijs bont met lange haren.

Men kan denken wat dat voor ons was, zoo'n deftige tante te hebben, die gekleed was als de juffers van den burgemeester, den dokter en den notaris. Ieder keek ons aan en vroeg, misschien wel om te spotten, òf wij een barones over hadden.

Tante had een hoogen dienst, *f* 120 loon en wel *f* 80 verval, maar zij hield niet veel over, vertelde zij, want alles was zoo duur in de stad.

Vader had niet veel met tante op; hij kwam haast niet binnen als zij er was, en als zij aan tafel blufte over haren grootschheid, dan sprak hij niet, maar schudde alleen nu en dan het hoofd.

Maar moeder en wij werden nooit moe om naar haar te luisteren, en toen Ant vijftien jaar oud was, zei tante dat zij een heel goeden dienst voor haar wist, en dat zij haar mee wilde nemen naar de stad; alles was in orde op de goospenning na, maar toen begon Ant te huilen, zij kon niet van vader en moeder en de kinderen af, zei ze, en vooral niet van den zwakken Piet en de kleine Jans.

En vader kwam er tusschen en zeide dat zij niet gaan mocht, want dat hij niet wilde dat zijn kinderen modepoppen werden; en zoo

is het mislukt. Tante nam het vader erg kwalijk, maar daar gaf vader niets om; moeder pruttelde ook wel, maar zoo, dat het vader niet hoorde.

In dezen tijd was't ook dat moeder eens met den pleziertrein naar Antwerpen ging. Zij kwam thuis, doodmoe; van 's morgens vier tot tien uur had zij op de harde banken gezeten met tienen in eenen wagen, waar zij dampten als schoorsteenen. Zij kwam midden in den nacht thuis en moest nog een uur loopen - maar toch kon zij niet uit over die prachtige stad en over de schoone keuken van Bet, waar men zoo van de gekleurde vloersteenen kan eten, en waar de potten en pannen blonken als goud - en dan die winkels, zoo groot als onze kerk, met poppen gekleed als menschen, en naar het Panorama was zij geweest en naar den Dierentuin en naar het Rijksmuseum. 't Had erg geregend nu en dan, zij was een paar keer nat en droog geweest; zij had zich niet den tijd gegund om iets anders te eten dan een boterham uit hare kabas. Zij had op dien eenen dag meer lust gehad dan in haar heele leven, en 't liefste van alles was de Zoologie - daar werden wij nooit moe van om van te hooren en zij niet om van te vertellen.

Wij, die in onze onnoozelheid dachten dat er geen andere beesten bestonden dan koeien en paarden, varkens, geiten en schapen, honden, katten, en geen andere vogels dan die wij in het bosch zagen, en dan te moeten hooren van die vreemde soort dieren - die tijgers en olifanten en die rhinocerossen en nijlpaarden en hertebeesten en al die lieve vogels en slangen. Ja, als moeder daarover begon, dan luisterde vader ook en eens zelfs zeide hij, zijne pijp uitkloppend:

‘Als ik ooit zoo zot ben om met den pleziertrein naar Antwerpen te gaan, dan zal het alleen wezen om den Dierentuin te gaan zien.’

Arme vader! hij is nooit met den pleziertrein mogen gaan en heeft ook nooit de Zoologie gezien.

‘De menschen zijn wel zot,’ zei moeder, ‘hun leven lang hier te versuffen, terwijl gij in de stad zooveel kunt genieten, en goedkoop als het daar is! Er zijn concerten zoo mooi als de grootheid het niet beter wenschen kan, en die kosten maar tien cent om in te komen, en een plaats in de komedie kost maar 25 cent. Daar ziet ge de fijnste stukken, waarbij gij den zakdoek nat kunt huilen, net zoo goed als de menschen die drie of vijf franks betalen. Ja, men komt hier veel te kort.’

‘Dat helpt u wat, of ge voor tien cent muziek hoort en gij hebt geen eten op tafel en geen vuur in de kachel,’ sprak vader leukweg.

Eens kwam tante niet alleen, zij bracht haar galant of aanstaande mee, dat was een kruideniers-bediende, en hij droeg eenen panama en een grijze demi en hij liep met zijn arm op den arm van tante, net zooals de jonge dokter en zijn vrouw.

Tante was wat grootsch op hem; zij had vooruit moeder geld gezonden om ons boeltje wat op te knappen met nieuwe gordijnen en een nieuw zeiltje onder de tafel, maar hij bleef niet langer dan een dag, want hij vond het in dat nest toch zoo vervelend en begreep niet hoe wij het er konden uithouden.

Geen van de kinderen hoorde zoo graag naar de vertelsels van moeder en tante als ik. 's Nachts droomde ik van die groote stad en van al die lichten en die trams en die rijke winkels en ik verbeeldde mij, dat ik in zoo'n deftige keuken zat, met al dat glimmende goed om mij heen, en dan zag ik mijzelf zoo net gekleed als tante, met een hoed vol bloemen en armbanden van valsch goud en een mantel als van een echte dame.

‘Ik wil in Antwerpen dienen als tante Bet,’ dacht ik, ‘en vader is een knap man, als hij mij er van afhoudt.’

Wij zagen na dien dag tante Bet niet meer; het jaar daarop trouwde zij. Vader en moeder waren ook verzocht op de bruiloft, maar vader wou er niets van weten; 't kostte veel te veel geld, zei hij. Bet was zot, zei hij, niet hier te trouwen, waar alles in allen eenvoud en veel goedkooper kon gebeuren, maar daar moest natuurlijk allerlei wind verkocht worden. Moeder meende eerst een beetje, maar schikte er zich toch in.

Later hoorden wij, dat het zoo'n echte, deftige bruiloft was geweest; zeven rijtuigen met twee paarden en tante had een zwart zijden japon aan met een sluier en wit glacé handschoenen, en 's morgens was de kapper gekomen, niet alleen om haar te kappen, maar ook om het haar van haar bruidegom te krullen en 's avonds hadden zij feest gevierd in een zaal, en er waren wel zestig gasten, en allen riepen er over dat alles zoo netjes en deftig was geweest.

‘Hoe betalen zij dat,’ zei vader, ‘Bet heeft geen rooien cent op haar boekje en Willem zal ook niet zooveel hebben overgehouden van zijn twintig frank in de week. Maar dat komt er in de stad niet op aan. Daar leef men maar op de pof.’

Na den brief van tante, waarin zij al de heerlijkheden van die bruiloft in kleuren en geuren beschreef, hoorden wij in langen tijd niets meer van haar, maar na een jaar kwam er een heele klaagbrief.

Willem was zonder betrekking; zij had haar eerste kindje en er was niets geen geld in huis; zij konden zoo goed een winkeltje overnemen, maar daar hadden zij geen geld voor, òf broer hun niet een honderd franks of wat kon voorschieten, tegen behoorlijke rente natuurlijk, Willem kende geen handwerk en kon niets anders aanpakken.

Vader lachte er om.

‘Ze denken dat mij de bankjes van *f* 100 op den rug groeien; hoor eens, moeder! Maak maar eens een flink pak van een paar zijdjes spek en een paar mikken en een zak aardappelen, een pot boter en vet, en zend dat naar Antwerpen. Ze zouden nu wel willen het geld nog te hebben, dat aan koetsen en aan kapper is heengegaan.’

Moeder zond al die goede dingen weg, maar ik geloof niet, dat zij er ooit een dankje voor gekregen heeft.

Later zag ik tante terug, maar dat vertel ik op zijnen tijd.

II.

Ik was zoowat zestien jaar en Ant twintig, toen vader eens thuis kwam en klaagde over pijn op de borst; hij hoestte erg en rilde als een blad. Moeder zette hem een kop vlierthee en hij ging vroeg naar bed.

Ik was toen sedert mijn veertiende jaar kindermeisje bij de jonge doktersvrouw, en vond het een heel prettigen dienst. Mevrouw was nog erg jong en bemoeide zich weinig met het huishouden; de groote meid was eene kennis van mij - we kenden mekaar allemaal in Langenberg - zij zong en praatte meer dan zij werkte, mevrouw speelde piano en kwam soms in de keuken allerlei kostjes knoeien volgens het keukenboek, die altijd mislukten, en als de dokter thuis kwam, was bijna nooit het eten klaar en de kachel uit.

Ik mocht bij lief weer met de kinderwagen of de sportkar, waarin de twee kinderen zaten, wandelen - soms urenlang - ik ging dan gewoonlijk naar huis en de kinderen

speelden bij ons in den tuin met Jans en Bet, en ik zat in het prieel te breien of te haken, want mevrouw had er plezier in dat ik zoo vlug was en gaf mij les in mooie handwerken.

‘'t Is zonde,’ zeide zij, ‘dat gij niet voor iets beters wordt opgeleid; gij kunt zoo vlug lezen en veel beter schrijven dan andere meisjes. Gij moest onderwijzeres zijn geworden.’

Dan schitterden mijne oogen en beefden mijne handen, en als ik thuis kwam, vertelde ik vader en moeder, wat mevrouw gezegd had, maar vader zette zijn groote oogen op, die ons zoo bang maakten, en sprak:

‘Die mevrouw is zelf nog maar een groot kind en brengt u het hoofd op hol; het deugt daar niet en hoe gauwer gij vandaar wegkomt, hoe beter.’

Dat maakte mij bang, want ik vond het heel plezierig bij de doktersvrouw; ik deed niet meer dan mij beliefde, mevrouw knorde nooit, en als het grootste kind schreeuwde, gaf ik het lekkers en als het kleinste huilde, smeerde ik hem stroop om het mondje en liet ze dan maar gillen tot ze vanzelf stil hielden.

Maar vader was niet meer de flinke man van vroeger; hij voelde zich gauw moe en hijgde dan zoo pijnlijk en liet alles van de kinderen maar aan moeder over.

Ik droomde altijd van naar de stad te gaan en sprak er met mevrouw over, die mij beloofde, als ik achttien jaar oud was, mij te recommandeeren bij hare zuster, die in Antwerpen getrouwd was.

Maar na dien avond werd vader erg ziek; de dokter kwam en schudde het hoofd; moeder vroeg angstig wat het worden zou.

‘Ik hoop dat het gevatte kou is,’ antwoordde hij, ‘maar het kan ook wel wat ergers worden.’

Dien volgenden morgen reeds heel vroeg ging ik zien; moeder en Ant hadden den heelen nacht gewaakt en zagen er moe en betraand uit. Toen ik bij de bedstee kwam, waarin vader lag, merkte ik dat hij hoogrood van kleur was en erg hijgde, en soms erbarmelijk hoestte.

‘Zijt gij daar, Trui?’ vroeg hij.

‘Ja, vader!’

‘Zoo kind! Dat is goed. Zult ge altijd braaf blijven en denken dat.... dat....’

Een hevige hoestbui belette hem het spreken, na een oogenblik ging hij voort:

‘Eerlijk zijn en braaf.... waar gij ook zijt en altijd denken.... wie zijn plicht.... doet.... die.... die helpt onze Lieve Heer... uwe plicht... waar gij ook zijt!’

Ik begon heel hard te huilen en nog hoorde ik vader zeggen:

‘Gij zijt een goed kind, maar.... brutaal.... en ijdel.... en.... en Trui.... daar komt men niet ver mee.... in onzen stand.... denk dus....’

Een oogenblik later kwam de dokter, mijn mijnheer, en ik moest de kamer uit, moeder bleef alleen binnen - en toen hij er uitkwam huilde moeder vreeselijk, met haar schort tegen de oogen gedrukt.

‘Och dokter, dokter, is er nu werkelijk niets aan te doen? Moet ik mijn man verliezen? Wat moet er dan van mij worden met mijn acht bloeien van kinderen? Dat kan de goede God niet willen.’

‘Vrouwtje, ik zal doen wat ik kan, om uwen man te redden, maar de toestand is heel erg zorgelijk; hij heeft de ziekte al lang onder de leden gehad. Gij zijt Roomsch en dus raad ik u aan, zoo spoedig mogelijk den pastoor te laten komen.’

Toen begon moeder nog eens zoo hard te huilen en Piet en Bet en Jans en ik, deden het nog harder.

(*Wordt vervolgd.*)

'Die drie.'

Drie vrouwen gingen, hand in hand, langs enge paden
Bij 't weiflend-luwe licht dat de avondzon er strooit.
't Was of zij fluisterend den 'Stabat Mater' baden:
Die met een zoeten lach, deze ernstig en beraden,
De derde neeg het hoofd, met zwarte krip omplooid.

Iets peinzends had haar gang. 't Scheen ingetogen droomen,
Toch omziend naar een plek, vergeten, stil, ter zij,
Waar 't hart aan 't harte rust en tot zich zelf kan komen.
Of ik den naam dier drie ooit later heb vernomen?
Daar gingen hand in hand Leed, Liefde en Plicht voorbij.

P.F.H. VAN HOOFF.

Het Saksische koningshuis.

Den 23en April van dit jaar vierde koning Albert van Saksen zijn zeventigsten geboortedag en te gelijk zijn zilveren kroningsfeest. Onder algemeene deelneming zoowel van zijn volk

Prins Albert.
Prins Johann Georg.
Prins Friedrich August.
Prins Georg van Saksen.
Prins Max.
Aartshertogin Maria Josepha.
Prinses Johann Georg.
Prinses Mathilde.
Prinses Fr. August, Prins Friedrich Christian.
Prins Georg. de jonge.
Aartshertog Max. Aartshertog Karl.
PRINS GEORG VAN SAKSEN EN ZIJN GEZIN.

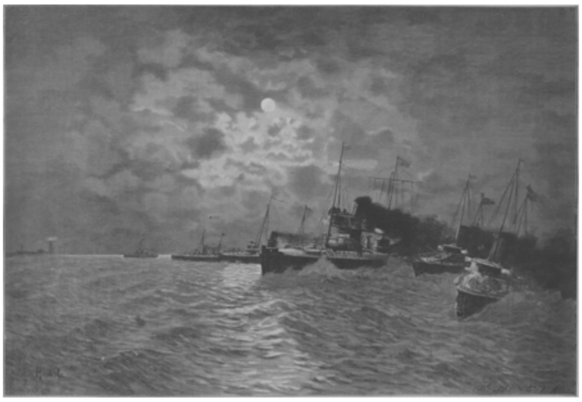

NACHTELIJKE AANVAL VAN TORPEDOBOOTEN OP EEN VIJANDELIJK ESKADER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN LEON HENDRICHS.

als van de overige Duitsche rijksvorsten mocht de grijze vorst met zijn beminde gemalin Carola dit dubbele jubilé beleven. Wij achten het niet ongepast, naar aanleiding dier feestelijkheid hier de portretten te geven van het koninklijk paar met een groep van hun naaste bloedverwanten en te gelijk een enkel woord te wijden aan dit Duitsche vorstenhuis, dat, ofschoon een protestantsch land regeerende, den katholieken godsdienst belijdt en, zooals men zich herinnert, in prins Max een zijner jongste telgen als priester aan de katholieke Kerk heeft geschonken.

Het hoofd der koninklijke familie van Saksen is koning Albert, den 23en April 1828 te Dresden geboren. In 1854 kroonprins geworden, onderscheidde hij zich tijdens de oorlogen van 1864 tot '71 door buitengewone veldheerstalenten. Beroemd is de terugtocht der Saksische troepen onder zijn leiding na den slag bij Königgrätz, en in den Fransch-Duitschen oorlog had hij herhaaldelijk gelegenheid zijn beleid en dapperheid te toonen, van den bloedigen slag op de velden van Metz en de bestorming van het versterkte dorp St.-Privat af tot de insluiting der trotsche Seinestad toe, toen binnen haar muren de burgerkrijg woedde en haar schoonste bouwwerken in de asch legde.

Van alle zijden gewerden den jongen held dan ook de hoogste militaire eerbewijzen. Als bevelhebber van een legerkorps trok hij ten oorlog, en als veldmaarschalk, generaal-inspecteur en drager van het grootkruis van het IJzeren Kruis, dat buiten hem niemand meer bezit, keerde hij huiswaarts, begroet door den jubel van het heele Saksische en Duitsche volk, door dichters als held en overwinnaar gevierd.

Dat is nu zeven en twintig jaar geleden. Kleiner en kleiner wordt de schaar der oud-strijders, die de Duitschers in 1870 en '71 ter zege gevoerd hebben, zoodat dit voor Duitschland onvergetelijke tijdvak nog bijna alleen belichaamd is in koning Albert, toenmaals opperbevelhebber van het na den slag bij Gravelotte-St. Privat nieuwgevormde vierde Duitsche leger, dat zich door zijn overwinningen aan de Maas grooten krijgsroem won. De troepen van het leger, bestaande uit de Saksen, de Pruisische garde en het IVe legerkorps, alsmede twee ruiterafdeelingen, rekenden het zich tot eer onder zijn bevelen te staan, en de ridderlijke, eenvoudig rechtschapen en menschlievende kroonprins van Saksen bleef hun genegenheid en vereering genieten tot op den huidigen dag.

De officieren van het Maasleger, die onder hem gestaan hadden, vereerden hem na afloop van den veldtocht een maarschalkstaf, en toen de vorst in October 1893 het vijftigjarig jubilé van zijn militairen dienst vierde, toen verscheen niet alleen de tegenwoordige Duitsche keizer Wilhelm II aan de spits der gezamenlijke bevelvoerende generaals van het Duitsche leger in het slot te Dresden om den overwinnaar van St.-Privat en Beaumont te huldigen en hem een kostbaren, met briljanten versierden maarschalkstaf te overhandigen, maar ook de soldaten van het Maasleger ontbraken niet onder de aanbieders van gelukwenschadressen.

Maar hoe schitterend ook de wapenfeiten mogen zijn, waardoor koning Albert zijn naam onsterfelijk heeft gemaakt zoolang de geschiedenis van den Fransch-Duitschen veldtocht gewagen zal, voor het Saksische volk heeft hij toch als vredevorst nog grooter verdiensten.

Zijn vijf-en-twintigjarige regeering heeft het bloeiende land tot een hoogen trap van ontwikkeling opgevoerd. Hij besteeg den troon in 1873 als een gerijpt, ervaren man in de volle kracht des levens en gelouterd door allerlei ingrijpende lotswisselingen, die hij met zijn schrander, vlijtig en bedrijvig volk had meegemaakt.

Gelijk hij te voren zijn troepen in het veld aanvoerde, zoo ging hij nu zijn volk voor in alle werken des vredes, en de hervormingen en verbeteringen, welke onder zijn regeering in Saksen tot stand kwamen, verzekeren hem een eereplaats in de geschiedenis der Saksische vorsten. Het Saksische legerkorps is onder zijn regeering niet alleen het sterkste in het geheele Duitsche rijksleger geworden, maar moet ook tot de best geoefende gerekend worden. De aanvoerder en opleider der Saksische troepen was natuurlijk op de eerste plaats koning Albert zelf, die van zijn jongelingsjaren af tot aan zijn troonsbestijging toe met en onder soldaten leefde en werkte. De Dresdener soldatenstad in het noorden van zijn residentie, die den naam des konings draagt, heeft in heel het Duitsche rijk haars gelijke niet.

KONINGIN CAROLA VAN SAKSEN.

Het spoorwegnet, dat het koninkrijk overspant, wordt van jaar tot jaar meer uitgebreid en bevordert het verkeer op een wijze als nauwelijks elders in Duitschland wordt aangetroffen. De Saksische financiën zijn van ouds beroemd. Bosch- en landbouw, nijverheid en kunstambacht verheugen zich in toenemenden bloei; de Saksische scholen mogen voortreffelijk genoemd worden en hebben reeds talrijke vermaarde mannen gevormd. Voor kunsten en wetenschappen zijn onder koning Alberts regeering waarlijk trotsche instellingen in het leven geroepen; en de menschlievende stichtingen, die vooral door koningin Carola met grooten ijver bevorderd worden, verdienen evenzeer een eervolle vermelding. In het koninkrijk Saksen blijft geen blind, geen doofstom kind zonder onderwijs en opleiding. Ten slotte mag ook niet vergeten worden dat de Saksische residentiestad Dresden onder aanmoediging des konings in de laatste jaren een machtige vlucht heeft genomen en door gestadige verbeteringen en verfraaiingen meer en meer beantwoordt aan de eischen, die haar geographische ligging en de behoeften van den nieuweren tijd haar stellen. Ook de steden Leipzig en Chemnitz zijn onder koning Alberts regeering tot hooge ontwikkeling gekomen, om van de talrijke andere gemeenten, die zich in gelijken bloei verheugen, nog niet eens te spreken.

Sedert 1853 is koning Albert gehuwd met Carola, prinses van Holstein-Gottorp-Wasa, in 1833 op het slot Schönbrunn bij Weenen geboren. Koningin Carola toonde zich een rechte landsmoeder en de armen en de noodlijdenden van het koninkrijk weten van haar altijd geopende hand, van haar teer medelijdend hart te verhalen.

Zij stichtte na den veldtocht van 1866, waarbij zich de behoefte aan organisatie der verpleging van zieke en gewonde soldaten dringend had doen gevoelen, in September het Albert-Verein tot het genoemde doel. Het ziekenhuis te Dresden, dat haar naam draagt, en het toevluchtsoord voor gebrekkigen, door haar in het leven geroepen, zijn evenzeer bewijzen van haar menschlievende werkzaamheid. Haar verdiensten voor de armen en de verpleging der gewonden in oorlogstijd werden door haar gemaal op echt militair Duitsche wijze geëerd, namelijk door haar benoeming tot chef van het tweede Saksische regiment huzaren. Ter gelegenheid

van het vijf-en-twintigjarig bestaan van het Albert-Verein stelde hij in 1892 bovendien de Carola-medaille in voor verdiensten van werkdadige naastenliefde. De eerste Duitsche keizer uit het huis Hohenzollern eerde de zegenrijke werkzaamheid der koningin van Saksen door aan een pantserkorvet der Duitsche marine haar naam te geven.

KONING ALBERT VAN SAKSEN.

De echt van het Saksische koningspaar bleef, helaas, kinderloos; daarentegen is de in 1832 geboren jongere broer van koning Albert, de generaal-veldmaarschalk prins Georg, sedert lange jaren aanvoerder van het Saksische leger, de stamvader geworden van een nieuwen bloeienden tak van het huis Wettin. Zijn gemalin, de infante Maria Anna van Portugal, met wie hij in 1859 gehuwd is, doch die hem in 1884 is ontvallen, schonk hem in een bijna vijf-en-twintigjarigen echt vier dochters en vier zonen. De eerste beide dochters stierven op jeugdigen leeftijd, de beide andere leven nog: prinses Mathilde, geboren in 1863, leeft ongehuwd in het huis haars vaders; prinses Maria Josepha, geboren in 1867, is sedert het jaar 1886 gehuwd met aartshertog Otto van Oostenrijk, wien zij twee zonen geschonken heeft: aartshertog Karel, geboren in 1887, en aartshertog Max, geboren in 1895.

Van de vier zonen van prins Georg van Saksen is de oudste prins Friedrich August,

geboren in 1865, sedert 1891 gehuwd met aartshertogin Louise van Oostenrijk-Toscane, die het Saksische koningshuis weer met drie telgen verrijkt heeft. Het zijn prins Georg de jongere, prins Friedrich Christian en prins Ernst Heinrich.

De tweede zoon van prins Georg, prins Johann Georg, werd in 1869 geboren en huwde in 1894 met hertogin Maria Isabella van Wurtemberg. Deze echt is kinderloos gebleven.

Prins Max is de tweede zoon van prins Georg. Hij werd geboren, terwijl zijn vader met de Saksische troepen voor Parijs in het veld was, den 17en November 1870; zijn voornaamste doopgetuige was de latere keizer Wilhelm I. De prins, wiens portret wij in den 30en jaargang gegeven hebben, is sinds 1896 katholiek priester en bestuurt tegenwoordig de stads-kapelanie St. Walpurgis in de Beiersche stad Eichstatt. Het aantrekkelijk familietafereel op blz. 100 vertoont den jeugdigen priester te midden van zijn vorstelijke verwanten.

De laatste zoon van prins Georg is prins Albert, die in 1875 geboren werd.

Zooals uit bovenstaande meedeelingen blijkt is de Saksische koningsfamilie nauw verwant met het Oostenrijksche keizershuis evenals met de koninklijke familie van Wurtemberg; zoo is ze ook vermaagschapt met het in Beieren regeerende huis Wittelsbach en het Italiaansche koningspaar. De moeder van koning Albert, Amalia, was namelijk een Beiersche prinses, en een zuster des konings, prinses Sophie, was de eerste gemalin van prins Karl Theodor van Beieren. De verwantschap met de Italiaansche kroon ontstond door de huidige koningin Margherita, die een dochter is van de hertogin Elisabeth van Genua, de laatste nog levende zuster des konings van Saksen.

Bij de Platen.

Nachtelijke aanval van torpedobooten op een vijandelijk eskader. -

Op de reede is het eskader pantserschepen voor anker gekomen. Het is avond geworden. Wel heeft men in den loop van den dag door de adviesjachten vijandelijke schepen waargenomen; het eskader heeft beproefd ze tot den strijd uit te lokken en is daartoe in volle zee gestoken. Maar de vijand heeft den aanval ontweken - alleen de regelmatige afstanden tusschen de zwarte opstijgende rookwolken hebben gelegenheid gegeven, de sterkte van den tegenstander te schatten. Toen viel de avond in - een verder achtervolgen behoorde niet tot de instructies van het eskader, Slechts een paar vlugge schepen, adviesjachten, hebben tot taak, op verkenning uit te gaan. Want in den strijd ter zee zoo goed als in den oorlog te land is de eerste voorwaarde tot de overwinning de nauwkeurige kennis van de sterkte des vijands en van de plaats, waar hij zich ophoudt.

In het eigen vaarwater, in het gezicht van den eigen vuurtoren (in geval van gevaar zou het licht wel gedoofd zijn, om den vijand niet tot baken te dienen), misschien in het bereik der kanonnen van het kustfort, liggen de ijzeren kolossen daar statig en rustig. De lichten zijn naar oorlogsgebruik bedekt. Adviesjachten of misschien torpedobooten zorgen voor hetgeen wij landratten den voorpostendienst noemen. Diepe stilte heerscht in het rond; de zee is ternauwernood gerimpeld, maar de maan herhaaldelijk door zware wolken omsluierd.

In regelmatige slagen is voor weinige minuten ‘acht glazen’ (middernacht) aangekondigd. Daar stijgt van een der adviesjachten een raket omhoog en als bij tooverslag wordt het levendig op de pantserschepen. Vuursignalen volgen elkander op. - Naar alle kanten werpen de electrische zoeklichten hun dagheldere stralenbundels, om den vijand op te sporen, wiens aanval daar zoo even gesignaleerd werd.

En in breede rij komen met duizelingwekkende snelheid de kleine vaartuigen aangeschoten, die er zoo onschuldig uitzagen en toch de machtige pantserkolossen in weinige seconden kunnen vernietigen. Met bedekte lichten kwamen zij aangeslopen, eerst opgemerkt, toen zij het eskader al dicht genaderd waren - zes torpedobooten, gevoerd door de divisieboot, waarop zich de commandant der kleine flotille bevindt.

Even klinkt een commando, en alles is in beweging. Kort beraad, snel handelen, moedig doortasten, dat zijn de onmisbare vereischten voor het welslagen van een torpedo-overrompeling bij nacht. Elk van de slanke vaartuigen wordt door een officier gecommandeerd, en ieder hunner weet, dat het stoute stuk misschien het laatste van zijn leven is. Maar onberekenbaar kunnen de gevolgen zijn voor de zaak des vaderlands!

Lichtend rood is nu een ster omhooggestegen. Dat is het sein tot den aanval, en met de snelheid van een afgeschoten pijl komen de zwarte, smalle scheepjes aangevlogen. Maar plotseling wordt het rondom de aanvallers zoo helder als de dag. De zoeklichten hebben den reeds naderenden vijand ontdekt. De verraderlijke stralen laten de gevaarlijke aanranders niet meer los. Van alle kanten knettert het geschut, de snelvuurkanonnen aan boord der pantserschepen geven hun in eens de laag.

Maar ondertusschen dringen de vlugge booten tusschen het eskader, werpen in het gunstig oogenblik hun torpedo's uit, om dan met een snelle wending in volle vaart weer te ontsnappen en te verdwijnen in de duisternis van den nacht.

Intusschen is het ook op het tooneel van den strijd weer nacht geworden. Slechts weinige minuten verliepen sinds het eerste signaal den vijand opmerkzaam maakte. En toch wat kan er in die enkele minuten gebeurd zijn! Is de aanval gelukt, is ook maar een enkel van de onooglijke bootjes er in geslaagd, zijn torpedo aan te brengen, dan worstelen nu al honderden menschen in de golven met den dood, dan zinkt wellicht een dier groote pantserschepen naar de diepte, millioenen aan staatseigendom met zich sleepend.

Of de aanvaller zelf daarbij te gronde gaat doet aan het succes niets af. Een officier, zestien man en een boot! Wat maakt dat uit in den oorlog!

Gladstone.

Het afsterven van een staatsman, een voorganger, die de tolk was van millioenen, de gids, de steun, de vriend van een half keizerrijk, is een gebeurtenis in de geschiedenis van een land.

Het heengaan van een man, die meer dan zestig jaren zijns levens heeft gearbeid, met onverdroten ijver heeft gewerkt voor het welzijn en den bloei van zijn geboorteland, die zijn beste krachten wijdde aan den vooruitgang, den roem en de grootheid der natie, dat heengaan vraagt een woord van waardeering, van eerbied en hulde. De tijd is nog niet gekomen, om een onpartijdig oordeel uit te spreken over zijn wenschen en plannen, over zijn werken en streven. De naam, de roem van William Ewart Gladstone behooren aan het nageslacht, doch wij, die hem aan den arbeid hebben gezien, wij voelen ons aangetrokken, meegevoerd, overweldigd door de

tooverkracht, welke er uitgaat van zijn naam; wij voelen ons beheerscht door zijn persoonlijkheid, die nooit faalde haar invloed te doen gelden op vijand en op vriend, wij staren vol ontzag op tot den reus, die werd geëerd, gehuldigd en verheerlijkt door zijn partijgenooten, ontzien, benijd en gevreesd door zijn tegenstanders, die werd gewaardeerd, geroemd en geëerbiedigd door allen.

Wie het veelomvattend genie, den rijk ontwikkelden geest van dezen alom geprezen en gevierden man wil leeren kennen in al zijn kracht, in al zijn grootheid, in al zijn luister, hij moet hem bestudeeren als redenaar, als staatsman, als financier, als geleerde en als mensch.

Reeds aan de universiteit te Oxford onderscheidde Gladstone zich als een werkzaam, leergierig en ondernemend student, en niet tevreden met de *Litteroe Humaniores* in de volste beteekenis, las, bestudeerde en verslond hij in zijn vrije uren werken over theologie, geschiedenis en metaphysica. En zoo verklaard was zijn voorliefde voor godgeleerdheid, dat, had hij zijn eigen keuze, zijn persoonlijke neiging kunnen volgen, hij misschien naar een bediening in de Anglicaansche Kerk gestreefd en Newman en Manning, twee zijner beste vrienden, in hun overgang tot de R.K. Kerk gevolgd zou hebben. Doch hij werd gevoerd op andere wegen, waar ook een grootsch, een heerlijk en roemrijk verschiet hem tegenblikte. Reeds als student gaf hij blijk van groote en vèr ziende staatsmanswijsheid; op jeugdigen leeftijd werd hij geroepen als vertegenwoordiger voor Newark, en nu ontsloot zich voor hem het veld, waarop zijn vele en verheven talenten zich konden ontwikkelen, bloeien en tot rijpheid komen.

Van persoon was hij een flink, welgebouwd, voorkomend en indrukwekkend man, met streng geteekende gelaatstrekken, die van wilskracht en vastberadenheid getuigden, en met een kalmen, sprekenden, doordringenden blik, waardoor meer dan een zijner tegenstanders werd getroffen, verbluft en overwonnen. Zijn aanvankelijk bleeke gelaatskleur werd eerst beschouwd als het bewijs van een teere gezondheid, doch op twee-en-twintigjarigen leeftijd beschikte Gladstone over een krachtig en gehard gestel, en was lichamelijk, zoowel als geestelijk, een kloek, gestaald man, geschikt om al de zorgen, al de lasten en vermoeienissen te torschen van een werkzaam, rusteloos, inspannend leven.

Als redenaar was hij reeds vroeg bekend, gevierd om zijn heldere, buigzame, klankrijke stem; in zijn gebaren was hij afwisselend, levendig en bezielend, zonder ooit heftig te worden; zijn redevoeringen sprak hij bedaard, met een klem en overtuiging, die geen enkel woord verloren deed gaan. Zijn stijl was sierlijk, weelderig en krachtig, bij verdediging recht afgaand op het doel, alle betwistbare punten voor zijn betoog zorgvuldig ontwijkend en vermijdend, - in oppositie treffend en verpletterend, elke zwakke zijde angstvallig zoekend en klaar en duidelijk blootleggend in een wegsleepend betoog.

Lang nog zal in de overleveringen van het Parlement de herinnering blijven voortbestaan aan den machtigen spreker, wiens welsprekendheid al de bekoorlijkheid, de sierlijkheid, de kracht en de juistheid in zich vereenigde van de beroemde redenaars der oudheid; aan Gladstone, die met stralend oog en opwekkende, levendige, gloedvolle gebaren zijn betoog voordroeg, eenvoudig, verheven, indrukwekkend, begeesterend en verrijkt met aanhalingen uit Horatius en Virgilius.

Doch wie zal het ondernemen nu reeds een gemotiveerd en onpartijdig oordeel uit te spreken over Gladstone als staatsman, een der machtigste figuren dezer eeuw, maar tevens de grootste, de wonderlijkste tegenstrijdigheid van zijn tijd? Hij betrad het veld der staatkunde als een verklaard, een overtuigd en overtuigend *Tory*, als een

volbloed conservatief. Als lid der behoudende partij ontwikkelde hij een kracht, die hem aanzien en naam deed verwerven en hem als *Colonial Secretary* aan het ministerie bracht. Doch, aangetrokken door de theorie van Cobden en door de practijk van Robert Peel, maakte hij zich los van zijn partijgenooten en wierp zich geheel en zonder voorbehoud in de armen der *Whigs*. Hij werd vrijhandelaar, werkte en streed voor de vermindering en afschaffing der beschermende rechten. Eenmaal aangesloten bij de vooruitstrevende partij, werd hij volger, raadsman, hoofd, en won daarbij naam, roem en grootheid in een vruchtbaar tijdperk van ongeveer een halve eeuw. Wij wagen ons niet aan een beoordeeling van zijn werken en streven. Het nageslacht, de resultaten ziende, zal beslissen, of zijn bemoeiingen, goed bedoeld, streng doorgezet, steeds leidden tot zegen der natie. Het zij voldoende hier aan te stippen, dat zijn politiek jaren lang de staatkunde in Engeland beheerschte en haar invloed deed gelden ver buiten de palen van het Engelsch gebied, ja den toon aangaf in Europa.

Als financier dwong hij de bewondering af van alle partijen, zonder onderscheid, toen hij het geschokte evenwicht der geldmiddelen herstelde, toen hij in een vloed van welsprekendheid zijn stoutmoedig schema ontvouwde, een plan, steunend op de *elasticity of revenue*, het met meesterlijk vaste hand uitwerkte, en daardoor den grondslag legde voor het latere proefhoudende en gunstig werkende beheer der financiën in Engeland.

Als geleerde, in het bezit eener boekerij, die meer dan 25000 deelen telde, waarin hij las, studeerde en aanteekeningen maakte, was Gladstone niet iemand, die zweert bij een theorie zonder proefneming; integendeel, hij was de man der practijk, die de vruchten zijner overdenkingen en berekeningen wilde zien rijpen. Hij hield zich dan ook niet het meest bezig met bespiegelingen, doch maakte zijn studie dienstbaar aan de ontwikkeling, den vooruit-

gang, de verheffing des volts, aan den voorspoed, den bloei en de glorie der natie. Zijn streven was gericht op het welzijn van allen, zijn groot en liefdevol hart omvatte in zijn genegenheid de bewoners van 't heele land, ja, de gansche menschheid. In zijn groote ziel was slechts weinig plaats voor nauwe, persoonlijke vriendschapsbetrekkingen, - doch zoo ook bleef hij bewaard voor kleingeestige en beuzelachtige tegenwerking, die niet gericht is tegen de zaak, die wordt voorgestaan en verdedigd, maar tegen den persoon.

Toch vond hij niet slechts enkel vereerders op zijn weg. Deze groote man, om wiens slapen thans een onverwelkbare krans wordt gevlochten door vriend en vijand, heeft een tijd gehad, waarin hij werd weerstreefd en gedwarsboomd in zijn pogen. Ja, Gladstone, die bij zijn verscheiden mag genoemd worden de meest populaire man in Engeland, hij, op wien geheel Europa met ontzag en bewondering blikt, heeft een tijd gekend, dat hij werd geminacht, verguisd en uitgefloten.

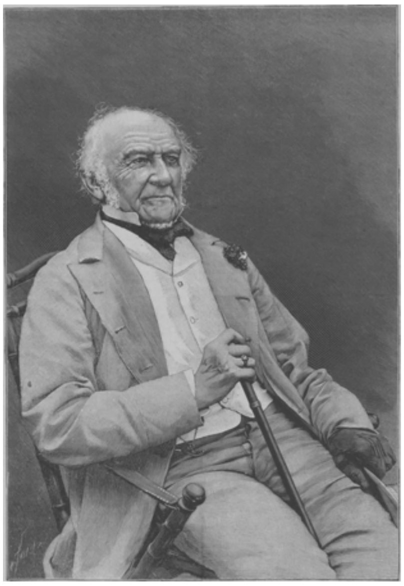

WILLIAM EWART GLADSTONE, † 19 Mei 1898.

Doch de eigenliefde der partijen wordt minder gekwetst, naarmate de tijd ons verder scheidt van het optreden, dat leidde tot verzet. En te schooner, te helderder, te verhevener ook zal Gladstone's roem blinken in de oogen van het nageslacht, dat hem zal blijven hoogschatten en vereeren, en dat met liefde, ontzag en bewondering zal staren op zijn tombe in de Westminster Abdij, waarin het stoffelijk overschot van dezen fieren, edelen man op een waardige plaats zal rusten te midden van Engelands beste en grootste zonen.

L. VAN M.

[Nummer 14]

De gedachteniskapel in de rue Jean Goujon Te Parijs.

Den 4en Mei ll., den eersten verjaardag van den verschrikkelijken brand in de *rue Jean Goujon* te Parijs, bad op de plek, waar een jaar geleden zooveel edele telgen van Frankrijks eerste familiën in de vlammen het leven lieten, een treffende plechtigheid plaats. Mgr. Richard, de aartsbisschop van Parijs, legde er namelijk den eersten steen voor den bouw der herinneringskapel, die door de betrekkingen der slachtoffers ter eere hunner nagedachtenis zal worden opgetrokken.

De heer Guilbert, bouwkundige der regeering en opzichter over de historische gebouwen, heeft het ontwerp tot dit monument geleverd. Wij geven in dit nummer de teekening van den gevel, zooals die door de gezamenlijke inschrijvers voor het te stichten gebouw is goedgekeurd. De kosten worden op 900.000 franks geraamd, waarvan er reeds 700.000 zijn toegezegd. De parochie van Sint Clothilde, waartoe het meerendeel der slachtoffers behoorde, heeft alleen voor meer dan vierhonderd duizend franks ingeschreven.

De heer Guilbert heeft uitstekend partij weten te trekken van het betrekkelijk beperkte terrein, dat tot zijn beschikking kon worden gesteld. Het stuk grond meet slechts twintig meters langs de *rue Jean Goujon* bij veertig meters diepte.

De kapel, die daar zal gesticht worden, zal worden gebouwd in den stijl uit het tijdvak van Lodewijk XVI; ze zal vierkant van vorm zijn en versierd met een koepel, rustende op een inwendige colonnade. Omtrent den voorgevel, door onze gravure weergegeven, hoeven wij niet in nadere bijzonderheden te treden.

De vloer der kapel zal drie meter boven de straat zijn gelegen, zoodat er ruimte gevonden wordt voor een gewelfde crypte, wier vloer een meter beneden den beganen grond daalt.

De plannen voor het inwendige zijn nog niet bekend; toch weet men dat het geheel niet het karakter zal dragen van een grafmonument; veeleer zal de heele versiering samenwerken tot verheerlijking van degenen, die hier stierven als martelaren der liefdadigheid.

Aan weerszijden van het sanctuarium, wat meer naar achteren, zullen twee vierkante zalen worden gebouwd, die bestemd zijn als bewaarplaats voor de ex-voto's. Achter de kapel zal een tuin worden aangelegd, omgeven door een zuilengang, waarin veertien kleine kapellen worden aangebracht voor de staties van den kruisweg. In de wanden van dien zuilengang zullen ook de namen der slachtoffers van den brand, ten getale van honderd twee en twintig, worden gebeiteld.

De bewaking van het monument zal worden toevertrouwd aan de zusters, genaamd ‘Helpsters der zielen in het vagevuur.’ Een groep van deze religieuzen zal zich metterwoon vestigen in een der bijgebouwen en zich daar aan de werken der liefde wijden, die reeds op verscheidene punten van Parijs door deze congregatie beoefend worden.

Alleen de families der slachtoffers waren tot de plechtigheid van den 4en Mei ll. uitgenoodigd. Te recht had men begrepen, de smart dier treurende verwanten te

moeten eerbiedigen en aan geen onbescheiden blikken van toeschouwers te mogen blootstellen. Al de aanwezigen waren dan ook in zwaren rouw gekleed.

Er was een groote tent opgeslagen ter plaatse waar voor een jaar het gebouw van den liefdadigheidsbazar stond. Daarbinnen zag men de fundeeringen voor het nieuwe gebouw met den gehouwen steen, waarin de oorkonde der stichting, in het Latijn opgesteld en gezegeld met de wapens van het aartsbisdom, moest worden gesloten. Onder de aanwezigen werden opgemerkt de hertog van Alençon, de hertogin van Vendôme, de hertog van Chartres, graaf Jean van Orleans en verder vertegenwoordigers der talrijke families, die indertijd door de ramp getroffen werden.

Nadat eerst voor de zielerust der slachtoffers gebeden was, verrichtte Mgr. Richard de plechtigheid der wijding van den eersten steen en verder van het heele bouwterrein. Ten slotte hield hij een aandoenlijke toespraak, die al de aanwezigen ten diepste roerde.

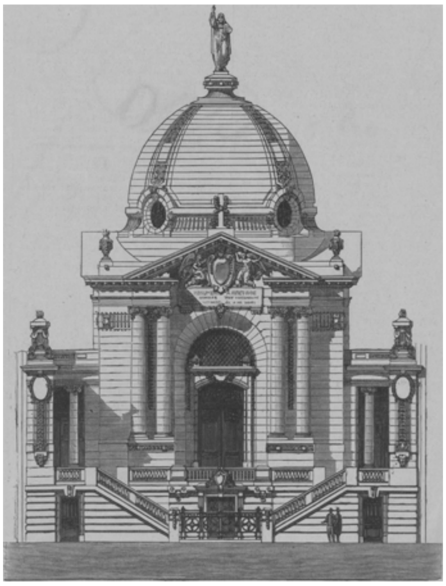

ONTWERP VOOR DE GEDACHTENISKAPEL IN DE RUE JEAN GOUJON TE PARIJS.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.
(*Vervolg*.)

'Houd u toch stil,' zei de dokter. 'Denkt je, dat de zieke het niet hoort. Dat helpt niets, ziet liever naar uwe oudste dochter, wat die zich goed houdt!'

Werkelijk was Antje naar binnen gegaan en hield vader, die erg hoestte, in haar armen op.

'Antje heeft geen gevoel. Dat is altijd zoo'n vreemd kind geweest,' zei moeder.

'Gaat gij den tuin in, kinderen,' beval de dokter, 'en huil daar uit naar hartelust, en gij, Truitje, loop gauw naar de pastorie en verzoek mijnheer den pastoor, onmiddellijk te komen.'

Ik weg zoo gauw ik kon, en daar ik hardhuilend over den dorpsweg holde, wist spoedig iedereen, dat vader bediend zou worden; ieder had met hem en met ons te doen en nu eerst merkten wij, hoe geacht vader was bij arm en rijk, hoog en laag.

Mijne mevrouw was één en al hartelijkheid; zij liet drie pond kalfspoulet en een paar kalfspooten van den slager komen, voor een heele sterke consommé - zoo noemde zij het, geloof ik - en sloeg wel vijftien eieren stuk, precies volgens het keukenboek, voor een vlâ, deed haar netste boezelaartje voor en ik ging in de keuken staan. Drika, de keukenmeid, had eene booze bui en liet haar begaan, en zij kon dus koken naar hartelust, maar toen kwam er visiet, zij moest naar voren en vertelde wat zij te doen had en toen zij terugkwam, was de heerlijke soep aangebrand en het schuim van de eieren neergeslagen.

Vader had toch van al dat lekkers niet meer kunnen eten, want het ging hard met hem achteruit. Toen onze goede pastoor bij hem was geweest en hij gebiecht had, maakte Ant alles klaar voor het altaartje; zij spreidde een wit kleed over het tafeltje, zette er het kruisbeeld op, met den palmtak en het wijwaterbakje, ging naar den tuin en sneed nog eenige dahlia's en asters en late rozen af - wij waren in den herfst - en stak die in de grootste van onze vaasjes.

Moeder was tot niets bekwaam en de jongens ook niet; mijn handen stonden ook heel verkeerd; gelukkig dat Ant zoo bij de hand was, al noemde moeder haar ook ongevoelig, maar dat was zij niet - zij had heelemaal het karakter van vader, weinig praatjes en veel gedachten.

Vader ontving de laatste heilige Sacramenten met de grootste devotie; hij was altijd erg godsdienstig geweest en ik geloof dat, als hij niet zoo bezorgd geweest was voor ons, hij heel blijde naar den Hemel zou gegaan zijn.

't Is al zooveel jaren geleden, maar als ik er aan denk of er over spreek, dan voel ik mij van binnen nog week worden en het nat komt mij in de oogen, wanneer ik denk aan die laatste oogenblikken van onzen dierbaren vader.

Hij scheen na bediend te zijn zoo kalm en gelukkig, dat wij gaarne met hem mede waren gegaan, maar spreken deed hij niet meer; hij sluimerde telkens in en tegen den middag begon de doodstrijd en duurde tot den nacht, toen hield het rochelen op, en zachtjes sliep vader in en wij waren halve weezen.

De menschen waren erg goed voor ons, na vaders dood; ieder wilde helpen, misschien waren zij eerst al te behulpzaam, ons huis was geen oogenblik leeg van alle buren, menschen, die vroeger bij vaders leven nooit binnen waren geweest, omdat

zij nogal tegen hem opzagen, en hij genoeg liet blijken, dat hij niet op te veel gemeenschap gesteld was - waren nu haast den zij vloer niet af.

Moeder vertelde al huilend telkens en telkens weer opnieuw het verloop van de ziekte; het was dan ook zoo gauw gegaan, binnen tweemaal vier-en-twintig uren gezond en dood - Ant stond voor alles, en sprak geen woord meer dan noodig was - nu eerst merkten wij wat eene ferme zuster wij in haar hadden.

Moeder klaagde steen en been over dit vreeselijk ongeluk, eene weduwe met acht kinderen - hoe kon zij het te boven komen?

Nu is 't wel waar, wij waren met ons achten, maar Jan bracht al aardig wat thuis en Geert die nog bij den slager was iets minder, en ik had twee frank in de week, ook onze Ant verdiende thuis meer dan den kost met haar werken.

Dat rekende moeder niet en het was misschien goed ook, want het medelijden met haar en met ons was algemeen; mijn mevrouw gaf mij vijffrankstuks om aan moeder te geven en de burgemeester fluisterde haar toe, dat zij alle weken een stukje bij hem mocht halen. De pastoor schikte het wel met de begrafenis en de vrouw van den notaris zond aan moeder een zwarte japon van haar zelf, die nog heel knap was voor den rouw en een hoedje, dat ze bijna nog niet gedragen had, omdat zij haast altijd ziek was geweest onder den rouwtijd voor haren vader; zoo deed iedereen wat.

Moeder weende bitter toen zij die rouwkleeren kreeg, maar toch paste zij ze aan en Ant, hoe druk zij het ook had, moest de naden van het lijf innemen en den rok, die wat te lang was, omboorden, en toen zette moeder, altijd door snikkend, het hoedje op en vroeg ons òf het niet veel te deftig en te veel boven haren stand ging; maar het stond bepaald keurig en moeder zag er zoo in den rouw heel knap en deftig uit.

‘'t Is zonde,’ zuchtte zij, en droogde hare tranen af, ‘dat ik zoo netjes ben, nu mijn goeie, beste man mij niet meer zien kan.’

Zij verlangde dat wij ook in den rouw zouden gaan, maar hier wilde Ant niets van weten.

‘Dat waren maar kosten en drukten voor niets,’ zeide zij, ‘vader zou het nooit gewild hebben, dat wij ons daarmede in de schulden staken, en met gebedeld goed loopen, daar bedankte zij ook voor. Zij zou de bonte bloemen van onze hoeden nemen en daar onze winterjurken toch donker waren, moesten wij het er maar mee doen. 't Was beter, voor het geld H. Missen te laten lezen voor vaders ziel en de onkosten der begrafenis te betalen.’

Wij vonden allen dat Ant veel te scherp en te bazig was, en dat zij geen recht had om zoo te spreken tegen moeder, want moeder had, nu vader dood was, toch alles over ons te zeggen. Moeder schikte er zich toch in, wel zuchtend en klagend, maar toch merkten wij reeds vóór de begrafenis, dat zij Ant naar de oogen keek, zooals zij het vader had gedaan; moeder kon niet goed op eigen beenen staan, zij was altijd zoo gewoon geweest op vader te steunen, en nu zij zoo bedroefd was en Ant zoo flink, deed zij precies alles wat zij verlangde - ten minste voorloopig.

De uitvaart en begrafenis waren heel fatsoenlijk en eenvoudig; ieder had met ons te doen, zooals wij allen, tot de kleine Jans van vier jaar toe, achter het lijk liepen; in de kerk had Ant het erg te kwaad gekregen - en ik zag haar toen huilen, zooals zij het nog niet had gedaan, en toen dachten wij:

‘Zij is toch niet zoo ongevoelig als moeder denkt en zij heeft heel veel verdriet van vaders dood!’

En nu ik alles beter inzie, geloof ik, dat zij van ons allen er 't meest weet van had, al liet zij er ook zoo weinig mogelijk van merken.

III.

't Was een harde tijd, die voor moeder en de kinderen thuis aankwam, met den konden winterdag. Ik merkte er in mijnen dienst niet veel van, want ik had daar een goed bed en behoorlijk eten en een lekkere, warme kamer, maar bij ons thuis scheelde het veel dat vader zijn weekgeld niet binnenbracht en tot aan den laatsten cent aan moeder gaf.

Jan was de eenige, die nog wat voor ons verdiende, maar dit was niet half zoo veel als wat vader kreeg, al droeg iedereen van het dorp hem nog menig extra karweitje op.

Geert had bij ons nog den kost en dat beetje wat hij verdiende, kon hij wel aan zijn eten en drinken aan; Klaas kwam bij Jan op het werk, maar zonder wat te verdienen. Piet ging nog naar school, maar was den halven tijd ziek.

Toen begon iemand moeder voor te zeuren dat zij de kinderen naar de fabriek moest zenden; bij ons op het dorp was geen fabriek, maar wel een uur verder, in het plaatsje waar de statie stond. Daar verdienden zij zóóveel, vertelde men, en er waren veel jongens en meisjes van ons dorp, die er heengingen.

Eerst wou moeder er niets van weten; die fabrieksjongens en meisjes hadden bij ons geen al te besten naam, er waren weinig deftigen bij, want onze pastoor was er erg tegen, maar langzamerhand, toen het bij ons hoe langer hoe schraler werd, begon zij er ernstig over na te denken.

Bet, die pas aangenomen was, kon er reeds een plaats krijgen tegen vijf frank in de week, en Klaas en Geert zouden veel meer verdienen; maar ik zou er dadelijk kunnen komen voor zes frank in de week, verbeeld u eens aan! Dat ik dan geen vrij kost en inwoning meer had zooals nu, dat rekende moeder niet mee, zij telde maar hoeveel wij Zaterdags allen konden binnenbrengen en wist dat alles heel goed uit te leggen; maar toch liet ik er mij niet door bedotten, de fabriek was in mijn oog iets verschrikkelijks, ik vond die meisjes zoo ordinair, zij lachten en praatten zoo hard langs den weg en kleedden zich zoo opzichtig, en de menschen trokken den neus voor haar op.

‘Neen,’ zei ik tegen moeder, ‘ge kunt zeggen of doen wat ge wilt, naar de fabriek ga ik niet. Mijn mevrouw zegt ook, dat het zonde en jammer van mij zou wezen als ik daar aanlandde.’

‘En als ik 't zeg, dan gebeurt het. Ik heb al genoeg te doen als vrouw alleen, met mijn acht bloeien van kinderen. Licht dat zij mij helpen, om het brood voor hen te verdienen.’

‘Dat zal ik wel doen, maar niet op die manier.’

‘Brutale meid! Weet gij wel, dat gij mij gehoorzamen moet? Dat begint nu al, vader is nauwelijks koud en daar worden de kinderen mij al de baas. Ik heb hier niets te zeggen, de kinderen doen hunnen zin en laten mij maar praten.’

En zij begon hardop te snikken.

De andere kinderen vonden het naar de fabriek gaan lustig en wilden heel graag moeders zin doen, en 't was er zeker wel van gekomen als Ant, die tot nu toe zich stil had gehouden en moeder maar had laten praten, er niet tusschen was gekomen.

‘Neen, moeder,’ zeide zij heel bedaard, ‘dat had vader nooit toegestaan. Ik weet dat hij 't verschrikkelijk vond, als meisjes naar de fabriek gingen. Ze bederven daar heel en al.’

‘Mijn kinderen zijn veel te degelijk om daar kwaad te leeren.’

‘Uwe kinderen zijn ook menschen en wat zij daar leeren is schandelijk, gij kunt het niet verantwoorden voor God en voor vader, als gij ze daar heen zendt.

‘Gij kwade meid,’ stoof moeder op. ‘Hoe durft ge mij de les lezen. Als ik het goed vind dan hebt gij noch Trui er iets tegen te zeggen, gij zijt evengoed mijn kind en evengoed tot onderdanigheid verplicht als de anderen. Maar als gij het voorbeeld geeft, dan is het geen wonder, als zij tegen mij opstaan. Ik zeg het immers altijd, wie is er ongelukkiger dan een vrouw alleen? Toen vader nog leefde, zou gij niet geprobeerd hebben, zoo tegen mij te praten, of.... of ik....’

En zoo draafde moeder door; wij kenden haar niet meer. Zij was altijd eene vlugge, werkzame, vroolijke vrouw geweest; al hield zij wel wat veel van een babbeltje en al verwende zij ons meer met zoetigheid, dan vader lief was, zoo kon men toch niet zeggen, dat zij een onverstandige vrouw was en nu liet zij zich zoo door haar gevoel meesleepen.

Toen dacht ik er niet verder over na; ik vond het heel vervelend dat moeder zich zoo aanstelde en ik was blij dat Ant onze partij opnam en precies zoo dacht als ik, hoewel om andere redenen; later begreep ik, dat moeder haar heele leven alles gedaan had wat vader wilde, en zij was tevreden geweest als vader maar tevreden was, zij wist dat vader nooit iets anders kon willen, dan wat werkelijk goed was en daar legde zij zich bij neer, maar nu zij vader niet meer had, deed zij precies alles wat haar in den zin kwam, zonder er over na te denken of het goed was of niet; alleen wat voor het oogenblik haar goed leek, dat moest

zij doen of hebben, naar de gevolgen vroeg zij niet.

Nu ik in zoovele huizen heb gewoond en met zooveel menschen heb kennis gemaakt, moet ik wel bij mezelf zeggen, dat zij eigenlijk allen hetzelfde zijn, de damen die een fijn hoedje dragen en de vrouwen met een muts op en een omslagdoek om. Zij kijken òf hunne mannen naar de oogen en als het verstandige mannen zijn is dit misschien nog het beste, òf de mannen zijn goeie sukkels en laten haar geworden en dan loopt de boel dikwijls in het honderd - verstandige, doordenkende vrouwen, zooals onze Ant, zijn er ook wel te vinden onder de grootheid en ik ben zoo gelukkig ze ontmoet te hebben, maar ik moet het bekennen, ze zijn heel dun gezaaid.

Maar ik dwaal af, als ik eenmaal aan het praten ben, dan weet ik van geen uitscheiden, daaraan ziet ge, dat ik een goed kind van mijn moeder ben. Het leek wel een ruzie bij ons en 't was er zeker van gekomen, als Ant niet zoo bedaard en netjes was gebleven.

Moeder was zoo driftig dat zij zeker niet meer wist wat zij zeide en Ant toesnauwde:

‘Gij zijt ook zoo'n opeetster, die niemendal inbrengt en toch het hoogste woord wil hebben.’

Dat was heel onrechtvaardig gezegd, want Ant werkte stellig voor drie; moeder klaagde wel heel hard, maar zij had toch een makkelijk leventje, want Ant nam haar het zwaarste uit de hand.

Ik zag Ant wit worden als de muur, maar toch bleef zij bedaard en kalm, terwijl zij antwoordde:

‘Dat heb ik ook al gedacht, moeder, en daarom ben ik al hier en daar geweest om werkhuizen te zoeken en dan zal ik ook uit wasschen gaan. Op die manier zal ik wat verdienen en hoeven de meisjes niet naar de fabriek.’

Daar stond moeder toch van te kijken en toen Ant haar voorrekende dat dit even voordeelig was, dan als wij met ons vieren naar de fabriek gingen, gaf zij toe; maar het viel haar erg tegen toen zij Ant miste, en ik kan niet zeggen, dat het er netter bij ons uitzag. Moeder klaagde veel te veel en het werk leed er onder, gelukkig bracht Ant in haar vrije uren alles nog zoo'n beetje in orde.

Ik heb in mijn leven met vele vrouwen en meisjes kennis gemaakt, deftige damen en burgers, maar ik moet ronduit zeggen: zij spraken heel veel over hetgeen de vrouwen doen en niet doen moesten, dat zij recht hadden op allerlei dingen, die vroeger alleen voor mannen waren - ik heb geleerde vrouwen ontmoet en tobsters in 't huishouden, echte vromen en zeurige kwezels, maar ik geloof dat er geen was, zooals Ant, stil, godsdienstig en werkzaam; die zonder veel te praten, eenvoudig deed wat zij hare plicht achtte, en daar niets bijzonders in vond.

Als zij er niet geweest was en als zij niet vader vervangen had, door geheel in zijn geest te handelen, dan geloof ik dat het met ons heele huishouden nog erger geloopen was dan nu.

't Bleef dus met ons meisjes precies zooals 't was. Klaas en Geert gingen beiden naar de fabriek; dat zij er niet veel goeds leerden, bleek ons maar al te gauw. Zij werden brutaal, veel minder godsdienstig, leerden rooken en drinken en waren lang niet meer die brave, nette jongens van vroeger.

Bet kwam bij eene naaister in de leer en ik bleef waar ik was, maar spoedig vond ik het er zoo lieflijk niet meer. Drika ging weg en in haar plaats kwam een oude meid, van over de dertig jaar, die spoedig èn mevrouw èn mij onder haren duim wilde

krijgen. Nu, met mevrouw ging het zoo moeilijk niet. Zij was dezen winter een beetje sukkelachtig en had weinig lust meer in het koken van extra potjes.

Mietje - zoo heette mijn kameraad - moest voor alles zorgen; mevrouw zat op de sofa den heelen dag te lezen of sterretjes te haken voor een heel fijne sprei - nu deed Pietje alles op haar eigen houtje. Wanneer mevrouw maar even in de keuken kwam, zette zij een gezicht als een donderwolk, mij daarentegen liet zij alle middagen aardappelschillen of groenten schoonmaken; iets wat ik nooit vroeger had gedaan, maar zij zei dat ze anders nooit klaar kwam. Nu daar maalde Drika nogal wat om, was het eten om vijf uur niet op tafel, dan om halfzes en anders om zes. De dokter pruttelde er alle dagen over, nu stond het precies klokke vijf klaar, en de dokter kende zijn geluk niet.

Maar dat kon zij nooit opknappen als zij 's middags geen hulp had; dan bracht zij de kinderen zonder complimenten bij Madam op de kamer en zei:

‘Hier zijn Jootje en Mientje, mevrouw. Ik moet Trui hebben voor in de keuken.’

Eerst begon ik tegen te spartelen en zei heel brutaal tegen Mietje, dat mevrouw het hooren kon:

‘Daar ben ik niet voor gehuurd.’

Maar zonder verdere praatjes pakte Mietje mij bij de schouders, duwde mij de keuken in en vroeg:

‘Verbeeld gij u misschien, dat ik er op gehuurd ben om tot elf uur 's nachts in den rommel te zitten, zooals die vorige floddermeid van Drika? Ik heb nog alle dagen werk om haar vuilen boel op te ruimen en ik ben niet van plan er ook weer in te zitten.’

Kraakzindelijk was Mietje wel en een werkezel ook; ik geloof niet, dat ik ooit een vlijtiger kameraad heb aangetroffen, maar een humeur had zij verschrikkelijk en als iets haar niet naar den zin was, dan kon het haar niet schelen of een paar potten en pannen, of ook wel schotels en dekschalen het ontgelden moesten en er mede heen gingen; soms verging u hooren en zien van het spektakel dat zij in de keuken maakte, en dan zat mijn arm mevrouwtje te rillen op haar canapé.

Ik vond het niet lieflijk dat zij mij niet de hand boven het hoofd hield; van al de aardigheden van vroeger kwam niets meer; zij leerde mij niet meer haken en borduren en liet mij ook niet meer voorlezen aan de kinderen.

Mietje zou woest geworden zijn als zij dat gemerkt had en zij verwende en vertroetelde haar wel door haar telkens geklopte eitjes te brengen en bouillon; maar 't voornaamste was dat de dokter altijd zoo tevreden was, zelfs nu hij de extra schoteltjes van zijne vrouw moest missen, en zij heele dagen, zonder iets te doen dan lezen, op de sofa lag.

Daarvoor nam mevrouw graag Jo en Mien op den koop toe voor de middaguren en ik had geen rust meer in huis. Juist had ik een heel aardig vriendinnetje gekregen, die woonde bij een oude juffrouw, met wie zij uit Brussel was gekomen en deze vertelde mij zooveel van de groote stad, dat mijn droomen weer opnieuw begonnen.

De dood van vader en het ongenoegen thuis hadden er mij een beetje van afgebracht, maar nu begon ik weer vreeselijk te verlangen om van Langenberg weg te komen, maar ik durfde er met Ant niet over spreken.

Thuis had ik ook niet veel schik meer; onbegrijpelijk hoe met vader, die altijd zoo stil was, alle vroolijkheid scheen meegegaan. Moeder was altijd knorrig en druk, zonder erg vooruit te komen. Ant was alleen 's avonds en Zondags thuis, de jongens waren vervelend of gingen uit. Jan kreeg kennis aan een boerenmeisje en zat meer bij haar ouders thuis dan bij ons.

Den meesten tijd was ik bij mijn vriendin Marie; hare juffrouw vond het zeer goed als zij een kennisje bij haar in de keuken had en daar zij de goeie ziel alles kon wijs maken, zorgde Marie er voor, dat zij altijd voor boodschappen uit moest, als ik met de kinderen ging wandelen; dan bleef ik zoo lang mogelijk weg, dat gaf thuis dan wel een lang gezicht van Mietje, maar dat was mijne zorg.

Moeder zei ook wel eens:

'Ik zou maar zien dat gij tweede meid werd bij juffrouw Van Dam.'

Maar overigens had ik van huis er geen last van en ook mevrouw liet mij maar door Mietje beknorren.

Eens waren wij bijzonder lang uit geweest, ik weet zelf niet hoe 't kwam; Marie had andere meisjes ontmoet en die hadden broers bij zich en die vertelden allerlei grappen.

't Was op een Zondagmiddag in Februari, ik weet het nog als de dag van gisteren; er was een maand geleden een derde kleintje bij ons gekomen en dat gaf nog meer werk en drukte voor mij, werk waar ik niets zot op was, maar ik kreeg een kwartje in de week meer; er moest veel meer handen uit de mouw, maar de prettige wandelinkjes met mijn vriendin er aan geven, dat nooit. Ik was jong en mocht wel een verzet hebben, zei Marie.

Antje had graag dat ik Zondagsmiddags naar de Vespers ging; nu was de doktersfamilie wel protestant, maar zij lieten mij heel vrij om naar de kerk te gaan; als ik niet naar de Hoogmis geweest was, mocht ik altijd naar de Vespers gaan.

'Als zij hare plichten tegenover onzen Lieven Heer goed verricht, zal zij die ook goed vervullen jegens ons,' zei mijnheer altijd.

Hij had ook altijd de grootste achting voor vader gehad en ik heb hem eens hooren zeggen:

'Wanneer alle werkliê zoo waren als baas Kooiman, dan zou er geen sociale kwestie meer zijn.'

Dien morgen dan was ik naar de Vroegmis geweest, maar ik had geen lust naar de Vespers te gaan; toch durfde ik nog niet jokken en zeggen dat ik er heen ging, terwijl ik met Marie zou wandelen.

''t Is van middag uw uitgaansdag Truitje,' zei mevrouw, die in de huiskamer zat, heel bleek en zwakjes en met het kleinste kind op den schoot en de twee oudsten rollend en stoeiend over het kleed.

'Och mevrouw,' antwoordde ik en voelde dat ik eene kleur kreeg, ''t is zulk lief weer. Ik geloof dat het beter is niet naar de Vespers te gaan en met de kinderen wat te gaan wandelen, dan hebt gij er ook geen last van en kunt ge rustiger met de kleine blijven zitten.'

Mevrouw zag mij aan of zij een engel hoorde praten; zij dacht zeker:

'Wat is die Trui toch hartelijk!'

'Vindt uw moeder dat goed,' vroeg zij, 'ik zou niet graag bij die brave vrouw den naam hebben, dat ik u van de kerk afhield.'

Nu werd ik nog meer verlegen.

'O neen, mevrouw! Moeder zegt altijd, men mag de kerk - als het niet verplichtend is - verzuimen om iemand eenen dienst te doen vooral een zieke.'

'Dat is heel braaf van u gezegd, Trui!'

En zij gaf mij nog een plakje chocolade; ik nam Jootje op den arm en Mien aan de hand en ging met hen naar boven om ze te kleeden.

Onderweg stelde ik mijn geweten gerust; het was toch immers waar, dat ik mevrouw eenen dienst deed en erg verlichtte, door de kinderen mee te nemen, anders zat zij

er den heelen middag mede - 't is waar, het uurtje van de Vespers was gauw om en ik had heel gauw terug kunnen komen, als ik haar werkelijk wou helpen, maar dan had ik tot drie uur thuis moeten blijven en nu was het pas halftwee; desnoods had ik dan tot drie uur kunnen wandelen met de kinderen.

Alles kan, wanneer men maar wil, en - ik wilde niet.

‘Kom vroeg thuis,’ riep Mietje mij nog na, ‘wij eten tegen vier uur. De dokter moet na het eten gaan rijden.’

Ik antwoordde niet eens, zette de kinderen in den wagen en reed de dorpstraat door; een eindje verder kwam Marie met hare vriendin en de broers ons tegemoet. Wij maakten een gezellige wandeling en gingen een herberg in, de kinderen lieten wij rondloopen op de deel en daar hoor ik opeens een vreeselijken gil. Jootje was in de varkenstrog gevallen.

Dat was me eene ontroering, dat vat ge! Het kind had haar beste jurkje aan en een lief manteltje om van wit bont, door de grootmoe uit Antwerpen gezonden en een snoezig hoedje op van dat Engelsche Kaatjes model[1)] - dan weten zij 't wel, zoo noem ik het altijd - en toen wij het kind er uit haalden, was zij een en al brij van zemelen.

Wij dachten eerst dat zij een toeval had, zoo stijf was zij en kon geen adem krijgen van het huilen - al onze lach was weg en wij hadden wel een uur werk om het kind weer op streek te krijgen, maar de kleertjes waren niet meer om te dragen en heel en al bedorven - de vrouw van den herbergier leende haar droge kleertjes, waarin zij er uitzag als een echt boerenkind - maar toen ik op de klok zag, was het reeds kwart voor vijven. Ik schrikte en ongelukkig

1) Kate Greenaway.

'HOE STAAT DAT HEM?' NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. MOISAND. (Photographie Hanfstaengl).

DE INZEGENING VAN DEN EERSTEN STEEN VOOR DE GEDACHTENISKAPEL IN DE RUE GOUJON TE PARIJS, DOOR MGR. RICHARD.

begon het al donker te worden, want het weer dat zoo lief was geweest werd minder en de lucht betrok; ik begon een deuntje te huilen.

‘Kom,’ zei Marie, ‘'t is zoo erg niet. Ik moet nog het eten van mijn juffrouw klaar maken. 't Wordt halfzeven voor ik klaar ben. Grien nu niet, 't ergste wat mevrouw u doen kan is ophangen en dat doet men zou gauw niet.’

De twee anderen gierden het uit van plezier over deze aardigheid, maar ik had niets geen lust tot lachen en zei half weenend:

‘'t Is ook niet om mevrouw, die is goed genoeg, maar Mietje zal zoo aangaan.’

‘Nu, ik zou nog liever,’ zei Maries vriendin, ‘dan mij door eene meid te laten ringelooren. Zij is niets beter dan gij. Vrijheid, blijheid, zeg ik altijd.’

‘Zeker,’ verzekerde Marie, ‘ik was indertijd kindermeisje in Brussel en had twee groote meiden boven mij en die wilden mij ook al heel gauw als hun kamenier gebruiken, maar dat was mis, poes! Ik heb het hun gauw geleerd, dat ik er was voor mijn loon en niet voor hun plezier.’

Zoo opgestookt gingen wij naar huis, tot overmaat van ongeluk begon het te regenen, de kinderen schreiden zonder ophouden, alsof ik er wat aan kon doen, en 't was bij zessen en zoo goed als stikdonker toen ik aan ons huis kwam.

Maar nog vóór ik aan de deur was, voelde ik ineens twee flinke klappen om mijn ooren.

‘Gij duivelskind, ik zal u leeren de Vespers te verzuimen om met de kinderen van uw volk in weer en wind te slenteren tot in den donker.’

In andere omstandigheden zou ik stellig Mietje - want die was de vriendelijke begroetster - te lijf zijn gegaan, want mij de kaas van het brood te laten eten, was nooit mijn liefhebberij - maar op dit oogenblik voelde ik mij door den regen en het gejengel van de kinderen en vooral door die geschiedenis van dat varkenstrog, waarvan noch Mietje, noch de ouders eenig gedacht hadden zoo klein, dat ik niets anders doen kon dan hardop mee te weenen.

Maar het lieve leventje begon eerst binnen. De dokter was nog thuis of al thuis, dat heb ik nooit geweten, en ik zag dien bedaarden man zoo opgewonden, als nog nooit vóór dien tijd.

‘Gij, ondeugend nest, leelijke huichelaarster,’ schreeuwde hij en schudde mij door mekaar, ‘moest ge daarvoor mijn vrouw wat wijs maken van uwe christelijke liefde, mocht ge daarvoor de kerk verzuimen; ik zal het aan den pastoor zeggen en vragen of hij dat goed vindt zoo'n bedriegerij en zulke leugens. Dan is 't maar beter, de kerk niet plat te loopen, maar uwe plicht te doen.’

In de keuken zag ik tot overmaat van schrik moeder staan; in hun radeloosheid over het lange wegblijven van de kinderen waren zij bij ons thuis aangeloopen om te vragen of ik er was.

‘En mijn arme vrouw ligt met de koorts te bed, dat heb gij op uw geweten, satansche meid!’

En toen kwam de ontdekking van de bedorven kleeren en van een paar builen en schrammen op Jootjes gezicht - maar ik zal maar niet vertellen hoe ik van allemaal er op kreeg, van moeder er bij en hoe 't einde van alles was, dat ik op staanden voet werd weggejaagd met een week loon voor moeder, vooruit.

(*Wordt vervolgd.*)

Nederlandsche legenden.

V.
De Sint-Surabron te Dordrecht.

Tot in de tweede helft der XVIe eeuw was op het kerkhof nabij de O.-L.-Vrouwekerk te Dordrecht een bron, waarheen vele pelgrims van alle zijden toestroomden en welker water een wonderdadige geneeskracht, vooral tegen de koorts, moet hebben bezeten.

Hoe is die bron ontstaan?

Op die vraag antwoordt de vrome sage met het volgende verhaal:

In het begin der XIIe eeuw, toen het land rondom Dordrecht evenals de stad reeds lang tot het Christendom was bekeerd, bezat de stad zelve nog geen behoorlijke kerk. Wel bestond er een kleine kapel, der H. Maagd gewijd, maar deze kerk was van hout. Een vrome maagd, met name Sura, betreurde het inzonderheid, dat Dordrecht geen behoorlijke kerk bezat. Op den oever der rivier de Merwede stond een beeld der allerheiligste Maagd Maria.

Dagelijks begaf zich Sura naar het beeld om de tusschenkomst in te roepen der allerheiligste Maagd, ten einde van haar te verkrijgen, dat haar Zoon een Hem waardige woonplaats mocht worden gebouwd binnen Dordrecht.

Het gebed van Sura werd verhoord en wel op wonderdadige wijze. Zij kreeg een verschijning: Een engel duidde haar aan, waar zij een kerk ter eere der allerheiligste Maagd moest bouwen.

Sura trad in onderhandeling met drie metselaars en beloofde als het werk tot op zekere hoogte zou zijn gevorderd, ieder der metselaars een penning te geven. Zij had niet meer dan drie penningen in haar bezit. Toen de termijn, waarop zij betalen moest, verstreken was, gaf zij ieder der metselaars het beloofde loon en beval hun voort te werken. Zij zou weer hetzelfde loon betalen. Op wonderdadige wijze bevonden zich, toen zij betalen moest, weer drie penningen in haar beurs.

Sura betaalde daarmee weer. En zoo ging het geruimen tijd voort. Telkens als zij betalen moest waren drie penningen in haar beurs, waarmee zij het loon der metselaars voldeed.

De werklieden meenden, dat de maagd rijk moest zijn, wijl zij een zoo kostbaar bouwwerk als een kerk kon doen bouwen en altijd geld bezat om het werk te betalen. De hebzucht deed hun een snood plan beramen. Zij zouden de maagd vermoorden en zich van haar schat meester maken.

Om hun plan te volvoeren wachtten zij op zekeren dag de vrome maagd op. Zij volgden haar in hare woning, brachten haar een doodelijke wonde aan den hals toe en gingen toen het geheele huis doorsnuffelen, om den zoo vurig begeerden schat te vinden. Hoe groot was echter hunne verbazing, toen zij niet meer dan drie penningen vonden.

Den volgenden morgen verspreidde zich de treurige mare, dat de vrome maagd vermoord was gevonden. De schout en zijne dienaren deden de poorten sluiten, opdat niemand de stad zou kunnen verlaten. Weldra bracht een mes, dat bij het lijk was gevonden, het gerecht op het spoor der daders. Deze werden gevat, voor de vierschaar gebracht en ter dood veroordeeld, maar nu verscheen de vrome maagd voor de rechters, wien zij het litteeken der wonde aan haren hals toonde, verzocht en verkreeg genade voor hare moordenaars, met wie zij een pelgrimsreis naar Rome ondernam.

Op de plaats, waar Sura vermoord is geworden, zou de bovenbedoelde bron zijn ontsprongen en hebben gevloeid tot aan de hervorming, toen de watergeuzen de bron, ter voorkoming van 'paapsche superstitie', hebben toegestopt.

JOËS à LEYDIS.

Het lievelingsgerecht der gravin van de Palts.
Door Th.L.T.

'Monsieur' en 'Madame' hadden het weer samen aan den stok gehad. Nijdig was hij naar het kasteel Meudon gereden en zij was te St.-Cloud achtergebleven.

'Monsieur' was de hertog Philips van Orleans, de jongere broeder van koning Lodewijk XIV van Frankrijk, en 'Madame' de Engelsche prinses Henriette.

Het huwelijk van het hertogelijk paar was niet bijzonder gelukkig. Henriette had reden genoeg tot klagen. Haar gemaal liet zich door zijn gunsteling beheerschen, den ridder De Lorraine, die zich aanmatigde, de geheele hertogelijke hofhouding naar zijn believen en to zijn persoonlijk voordeel te willen leiden. Zij had zich daarover bij den koning beklaagd en op diens machtwoord was de ridder uit Frankrijk verbannen. Hij begaf zich naar Rome en zon op wraak.

In dien tijd was het vergiftigen in Frankrijk zeer in zwang. De vergiften, waarmee personen, die een ander in den weg stonden, uit de wereld werden geholpen, noemde men eenvoudig weg 'erfenispoeiertjes.' Het was het tijdperk der markiezen De Briswilliers, der Voisin en van andere beruchte giftmengers.

Maar in Italië verstond men van oudsher die kunst nog beter. De ridder De Lorraine verschafte zich te Rome een zeker werkend vergift en zond het aan zijn vertrouwde, den markies d'Effiat, die nog altijd in het kasteel St.-Cloud in en uitging. Deze stelde zich met den nietswaardigen hofmaarschalk Purnon in verbinding. Den 29 Juni 1670 werd het geschikte oogenblik gevonden en de schoone, bevallige, deugdzame en jonge hertogin vergeven. Zij stierf den volgenden dag.

Dat wekte dadelijk verdenking. De daders werden ontdekt. Aan het hof en in de hoofdstad werd gemompeld, dat de hertog, die met zijn gemalin in onmin leefde, aan de misdaad wel niet vreemd zou zijn.

Zelfs de koning vermoedde het en werd bij het ontvangen van het bericht als door den bliksem getroffen. Zijn broeder Philips de ontwerper van eene moord door vergift, de medeplichtige van sluipmoordenaars! Was zoo iets mogelijk?

Lodewijk wilde daaromtrent volstrekt zekerheid hebben. De markies d'Effiat en de hofmaarschalk Purnon werden in hechtenis genomen en des nachts door den kapitein der garde, Brissac, en zes soldaten, in 't geheim voor den koning gebracht.

Lodewijk liet de wacht het vertrek verlaten. En na de deur gesloten te hebben, zag hij de sidderende giftmengers met een vreeselijken blik aan.

'Luistert, schurken!' sprak hij wrevelig. 'Ik wil alles weten. Gij hebt de hertogin vergeven. Waagt het niet te ontkennen.'

Beiden zwegen.

'Wilt gij bekennen of niet? Uwe schanddaad is immers toch bekend.'

'Sire....'

'Ja, gij zijt de roekelooze daders. Bij mijne gramschap, de beul zal u op de markt de beenderen breken, want gij verdient het, geradbraakt te worden. Maar nog is er een middel om u te redden.'

'Mocht het uwe majesteit behagen, ons dit redmiddel te noemen.'

‘Een openhartige bekentenis zonder eenige terughouding!’
‘Wij zijn er toe bereid.’
‘Gij hebt de hertogin vergeven?’
‘Ja.’
‘Wie is de ontwerper?’
‘Ridder De Lorraine. Hij heeft het vergif van uit Rome gezonden en er ons den last toe gegeven.’
In de grootste opgewondenheid vroeg de koning: ‘En wist mijn broeder er van?’
‘Neen, sire. Mijnheer de hertog is er niet aan medeplichtig.’
De koning ademde verlicht diep op, alsof hem een zware last van de ziel was gewenteld[1)].
‘En gij spreekt de waarheid?’
‘Wij zweren het.’
‘Dan ben ik gerust,’ sprak Lodewijk. ‘Mijn belofte houd ik. Gij zult in vrijheid gesteld worden. De wroeging van uw geweten zij uwe eenige straf. Scheert u weg!’
d'Effiat en Purnon werden inderdaad in vrijheid gesteld; naar werd voorgegeven, was de verdenking tegen hen ongegrond bevonden.
Deze moord bleef dus ongestraft. De lijfartsen, die het lijk van de vergiftigde hertogin balsemden, ontvingen bevel, hunne bevinding geheim te houden en de waarheid te verhelen. Men verspreidde het bericht, dat Henriette aan een plotselinge ziekte bezweken was. Maar niemand geloofde er aan. En 's konings zon-

1). Historisch. Men vergelijke de gedenkschriften van den over dit voorval zeer goed ingelichten hertog van St.-Simon.

derlinge houding in deze zoo ernstige zaak droeg er veel toe bij, in Frankrijk en in heel Europa de verdenking tegen hertog Philips van Orleans te versterken. Men was algemeen van meening, dat koning Lodewijk de moordenaars aan de wraak der wet had onttrokken, om de schuld van zijnen broeder niet aan het licht te brengen.

Hertog Philips was dus weduwnaar geworden. Zijne vergiftigde gemalin betreurde hij niet en evenmin had hij lust, zich opnieuw te verloven. Maar zijn broeder, de koning, dacht er anders over en was van oordeel, dat Philips weer eene vrouw moest hebben.

De keus viel op de negentienjarige prinses Elisabeth Charlotte van de Palts, eene dochter van den keurvorst Karel Lodewijk.

Schoon was zij niet, maar begaafd met een levendigen geest en een edel hart, overtrof zij haren gemaal in elk opzicht. Aan het Fransche hof was zij een merkwaardige verschijning door haren natuurlijk en ietwat ruw voorkomen; doch hare waardigheid wist zij onder alle omstandigheden zeer goed te handhaven. Gewoonlijk noemde men haar de hertogin-paltsgravin of ook maar kortweg de paltsgravin. Den koning beviel de vroolijke en origineele schoonzuster ongemeen.

Eenige dagen na het verlovingsfeest nam hij haar ter zijde en zeide haar: ‘De afschuwelijke geruchten zullen u wel bekend zijn, welke de laster omtrent mijn broeder Philips in Europa verspreid heeft?’

‘Welke geruchten, sire?’ vroeg zij oogenschijnlijk zonder iets te vermoeden, hoewel zij zeer goed bescheid wist.

‘Nu, de geruchten, welke betrekking hebben op den dood zijner eerste gemalin.’

‘Wanneer mij iets dergelijks ter oore was gekomen, dan zou ik voor zulke onteerende praatjes toch niets dan de diepste verachting gevoeld hebben.’

‘En daar zoudt ge gelijk in gehad hebben, lieve schoonzuster! Stellig, u kunt me gerust gelooven, ik ben een te rechtschapen man, dan dat ik u met mijn broeder zou hebben laten trouwen, wanneer hij tot zulk eene schanddaad in staat was geweest[1].’

‘O, ik neem gaarne aan, wat u mij zegt, sire!’

‘Ge zijt dus nu geheel gerust?’

‘Ik ben eigenlijk daaromtrent nooit ook maar eenigszins ongerust geweest.’

‘Ik heb dit alles slechts voorzichtigheidshalve met u willen bespreken, omdat men mij een zonderlingen inval van u heeft meegedeeld. Gij hebt uit Heidelberg eene Duitsche keukenmeid meegebracht.’

‘Ja, eene zekere Barbara Sebelin.’

‘Maar hieldt ge dit dan voor noodig?’

‘Wel zeker, sire.’

‘Maar waarom dan toch, als ik vragen mag?’

Wat Elisabeth Charlotte nu antwoordde, was òf de behendigste veinzerij òf de meest argelooze naïveteit.

‘Sire,’ sprak zij, ‘geen Fransche kok, geen Fransche keukenmeid kan mijn lievelingsgerecht zoo klaar maken, als het zijn moet, daarom nam ik Barbara mee, die dat uitstekend kent. Mijn lievelingsgerecht is namelijk zuurkool met saucijsjes - dat is werkelijk iets voortreffelijks! Maar de Fransche keuken kent het gerecht niet. Ik houd ook nog van eenige andere Duitsche gerechten - maar niets gaat bij mij boven zuurkool met saucijsjes! Om derhalve deswege niet in verlegenheid te geraken, heb

1) 's Konings eigen woorden.

ik mij van de trouwe, zaakkundige Barbara voorzien. Zoo is het met de zaak gesteld, sire.'

De koning glimlachte. Hij was door deze origineele verklaring volkomen tevreden gesteld.

De jonge hertogin liet zich inderdaad zeer vaak haar lievelingsgerecht door Barbara Sebelin klaar maken.

Maar haar gemaal was dat volstrekt niet naar den zin, want hij beweerde, dat hij den reuk van zuurkool niet kon verdragen; maar wijl Elisabeth Charlotte van haar lievelingsgerecht niet wilde afzien, hielden beiden op zulke dagen afzonderlijke tafel.

In hare vele ledige uren hield de hertogin zich met briefschrijven onledig; zij was een ijverige en onvermoeide correspondente. Hare vriendinnen onder de Duitsche vorstinnen en prinsessen maakte zij met talrijke, lange brieven gelukkig, waarin ze hoogst ongegeneerd alle schandaal-geschiedenissen van het Fransche hof beschreef.

In het jaar 1688 brak de oorlog met Duitschland uit, in welken de schoone Palts op eene vreeselijke wijze door de Fransche troepen werd verwoest. De keurvorst Karel Lodewijk was daar zoo verontwaardigd en vertoornd over, dat hij den maarschalk Turenne tot een duel liet uitdagen, dat door dezen echter niet werd aangenomen.

Elisabeth Charlotte was over het ongeluk van haren vader en van haar dierbaar vaderland langen tijd ontroostbaar. Zij bleef niet in gebreke den koning over deze schandelijke verwoesting onverholen hare meening te zeggen. Lodewijk zocht er zich uit te redden, door te beweren, dat zijne bevelen betrekkelijk de Palts door den minister van Oorlog, Louvois, grootelijks waren overschreden geworden, Dit was slechts een magere troost, te meer nog omdat de minister van Oorlog als zoodanig gehandhaafd bleef.

Wat er gebeurd was, liet zich helaas niet ongedaan maken. Maar na eene langere ontstemming, ontstond er langzamerhand weer eene vriendschappelijke verhouding tusschen de hertogin en den koning.

Het was op een schoonen Augustusdag, dat Lodewijk zijnen broeder te St.-Cloud bezocht en juist omtrent het middaguur bij hem aankwam.

'Zijne Majesteit de koning!' werd er buiten geroepen.

Denzelfden roep herhaalde in het kasteel eerst een lakei, toen een page en vervolgens een kamerheer.

Lodewijk trad bij zijn broeder binnen, die met zijn gewoon, verdrietig gezicht aan tafel zat.

'Gij eet alleen, Philips?'

'Zooals ge ziet.'

'En waarom niet met uwe vrouw?'

'Haha! Dat ontbrak er nog aan. Hebt ge dan buiten in de voorzaal niet een zonderlingen afschuwelijken reuk bespeurd?'

'Inderdaad, het rook er eigenaardig.'

'Het is om er bij in onmacht te vallen!'

'Dat zou ik nu juist niet willen beweren.'

''t Is die verschrikkelijke reuk van zuurkool.'

'Aha, uwe gemalin eet dus vandaag haar lievelingsgerecht?'

'Zoo is 't. Zuurkool met saucijsjes! 't Is gruwelijk!'

'Ik moet erkennen, dat de reuk mij aangenaam voorkwam.'

'Dan moet ge sterke zenuwen hebben. Zal ik een couvert voor u laten brengen?'

‘Dank u! Ik heb voor een halfuur reeds getafeld. Maar ik zou wel lust hebben uwe gemalin te bezoeken, om eens te zien, hoe haar lievelingsgerecht smaakt.’

‘Den koning is alles geoorloofd, ook het zonderlingste: zich aan zuurkool te verlustigen wanneer het hem bevalt. Doe dus, wat gij niet laten kunt, mijn koninklijke broeder!’

Lachend verwijderde zich de koning en ging door de voorzaal in de eetzaal van de hertogin.

Elisabeth Charlotte zat er voor eene schotel zuurkool en eene schotel dampende saucijsjes. Zij werd door hare Duitsche keukenmeid bediend.

‘Ei, nu overval ik u eens bij uw lievelingsgerecht!’ riep de koning vroolijk. Hoe smaakt het?’

‘Uitstekend, zooals altijd, sire,’ antwoordde de hertogin met een vollen mond.

‘Inderdaad dit Duitsche gerecht heeft een aangenamen geur.’

‘De hertog is van een andere meening. Hij vindt den reuk van zuurkool afschuwelijk.’

‘Hij is zat.’

‘Sire, mag ik u uitnoodigen, mee te eten?’

‘Ik heb eigenlijk al gegeten, maar....’

‘U krijgt hier weer appetijt!’

‘Waarlijk, dat is zoo, lieve schoonzuster!’

Zooals bekend is, onderscheidden zich de Bourbons allen door hun verwonderlijken eetlust. De meesten van hen konden voor twee eten, maar Lodewijk XIV zelfs voor drie. Bij een gewoon sterveling zou men het vraatzucht genoemd hebben.

‘Barbara, gauw een couvert voor Zijne Majesteit!’ riep de hertogin.

De meid bracht het gevraagde, en koning Lodewijk at voor de eerste maal in zijn leven zuurkool met saucijsjes. Hij at er met grooten eetlust en rijkelijk van, want het Duitsche nationale gerecht smaakte hem buitengewoon goed.

Hertog Philips, die er dadelijk van in kennis werd gesteld, sloeg van verwondering en ontsteltenis de handen boven zijn hoofd samen.

Spoedig er op verliet Lodewijk het kasteel St.-Cloud, om naar Marly terug te rijden.

Eenige uren later verbreidde zich als een loopend vuur het gerucht, dat de koning ernstig ziek was. De lijfartsen trokken een bedenkelijk gezicht. Dadelijk werd er gemompeld van vergiftiging. Dat was in dien tijd altijd zoo en daarom had het niets verwonderlijks.

Met het somber gezicht van een lijkbidder trad hertog Philips bij zijne gemalin binnen.

‘Zijne Majesteit is ziek.’

‘Dat heb ik reeds gehoord, en doet mij oprecht leed.’

‘Uw vervloekte zuurkool draagt er zeker de schuld van.’

‘Volstrekt niet! De koning heeft zich eenvoudig overeten,’ zeide de hertogin, die tot schrik van de Fransche hofkringen de dingen altijd bij den rechten naam noemde. ‘Heb maar geen angst, die ongesteldheid zal weldra weer over zijn.’

‘Men spreekt van vergif.’

‘Mijn zuurkool was in elk geval niet vergiftigd.’

‘Hm!’

‘Waarom ziet ge mij zoo vreemd aan? Houdt ge mij soms voor een giftmengster?’

‘Ik houd er u niet voor, maar ik vrees....’

‘Wat?’

‘Dat anderen er u wel voor zullen houden.’

‘En waarom dat?’

‘Wel wegens de krijgsgebeurtenissen in de Palts.’

‘Die schandelijkheden hebben destijds mijn gemoed ten hoogste verbitterd, dat is waar.’

‘Juist daarom meen ik, kon men vermoeden. dat gij door uwe Duitsche keukenmeid....’

‘Ge zijt vandaag niet heel verstandig, mijnheer gemaal!’

‘In elk geval komt mij uwe ongelukkige keukenmeid zeer verdacht voor.’

‘Waarom?’

‘Zij komt uit de Palts!’

‘Ja, uit Heidelberg, evenals ik.’

‘Misschien hebben gedurende den oorlog Fransche soldaten haren vrijer, haren broer of haren vader gedood of uitgeplunderd, zoodat zij uit wraak - hetzij door eigen ingeving of op aanhitsing....’

‘Genoeg, mijnheer! Duitsche keukenmeiden houden zich evenmin als Duitsche prinsessen met vergiftigingszaken bezig. Dan moet gij u bij Fransche gravinnen en markiezinnen vervoegen. Laat u dat in allen ernst gezegd zijn.’

‘Toch geloof ik, dat het noodig en nuttig is, uwe keukenmeid in hechtenis te laten nemen en op de pijnbank te brengen, om haar tot bekentenis te brengen.’

‘Niemand zal mijne trouwe, rechtschapen Barbara aanraken! Ik zal haar beschermen.... Zie mij eens goed aan!’

‘Welnu?’

‘Zie ik er als vergiftigd uit?’

‘Ik moet erkennen, niet in het minst.’

‘Welnu, wees dan gerust, mijnheer gemaal! Ik heb van dezelfde zuurkool gegeten, als Zijne Majesteit, en bevind mij daarbij zeer goed. Zeker, ik ben er aan gewoon en de koning niet. Maar hij zal spoedig weer hersteld zijn, daar kunt gij u op verlaten. Hij lijdt aan geen vergiftiging, maar aan een beetje maag- of buikpijn. Gij hadt dus niet de minste reden voor uwe hatelijke redeneeringen. Schaam u! Mij heeft tot heden nog niemand van zoo iets verdacht gehouden. Maar een zeker iemand,

dien ik beleefdheidshalve niet noemen wil, dien heeft men vroeger eens bij een zeer ernstige en bedenkelijke vergiftigingszaak, niet zonder eenigen grond verdacht.'

'Heeft deze onduidelijke en geheimzinnige aanwijzing misschien betrekking op mijn persoon, madame?' vroeg Philips verbleekend, terwijl hij zijn kanten manchetten hevig schudde en toen met de blanke handen in zijn prachtige pruik greep.

'Wien de schoen past trekke hem aan,' sprak de hertogin met bewonderenswaardige koelbloedigheid. 'Men zoekt gaarne een ander achter het bosch, waar men zelf reeds achter gezeten heeft.'

STRAATTOONEEL IN HET OUDE POMPEJI, NAAR DE SCHILDERIJ VAN R. BOMPIANI.

Woedend ijlde de hertog weg. Evenals gewoonlijk had hij ook nu weer bij den echtelijken twist het onderspit gedolven.

Elisabeth Charlotte sloeg den blik naar de kamerzoldering op en mompelde: 'Lieve God, wat ben ik toch eigenlijk zonderling getrouwd! Ik had nooit kunnen denken, dat mijn man zoo'n onnoozele bloed zou zijn!'

Werkelijk herstelde Lodewijk XIV spoedig van zijne onpasselijkheid, waardoor aan alle vrees een einde kwam. Nog vaak at hij bij zijne vroolijke, opgeruimde schoonzuster zuurkool met saucijsjes, doch hij wachtte er zich voortaan wijselijk voor, van het goede te veel te nemen, zoodat het hem gewoonlijk zeer goed bekwam.

Daar de gevallen van vergiftiging steeds meer en meer toenamen, zag zich de koning genoopt een bijzonder gerechtshof - de zoogenaamde *Chambre ardente* - er voor in te stellen. De instructies brachten een groot getal van de vreeselijkste gruwelen aan het licht, waardoor vele van de aanzienlijkste families in verdenking werden gebracht.

De paltsgravin Elisabeth Charlotte, die zich tegen de heimelijke verdenking van dergelijke schandelijkheden had weten te vrijwaren, bereikte den ouderdom van zeventig jaar. Zij stierf in 1722 te St.-Cloud. De beruchte regent Philips van Orleans was haar zoon. Van zijne moeder had hij eenige deugden, van zijnen vader alle gebreken geëerfd.

Bij de Platen.

‘Hoe staat hem dat?’ -

Kleeding, kapsel en opschik zijn allergewichtigste dingen voor jonge zoowel als voor oudere dames. En die belangstelling voor alle bijzonderheden van het toilet openbaart zich gewoonlijk al heel vroeg. Het eerste en liefste speeltuig van een meisje is een pop, die zij kan aan- en uitkleeden. En wordt ze te groot voor de pop, dan heeft ze liefst een speelkameraadje, wie ze haar nieuwen hoed kan laten zien en bij geval ook eens oppassen. Bij gebrek aan zoo'n kameraadje kan ook de hond dienst doen, die zich daar heel gewillig toe leent, en, ofschoon in zijn hart afkeerig van allen mogelijken opschik, zich toch met onverstoorbaar geduld alles laat opzetten en omhangen wat zijn kleine meesteres maar in het hoofd komt.

Nu heeft zij hem bij voorbeeld haar nieuwen hoed eens opgepast en vraagt ons hoe die hem staat. Wat denken onze lezeressen daarvan?

Straattooneel uit het oude Pompeji. -

Wie Italië en Rome bezoekt, verzuimt ook niet een kijkje te nemen in de ruïnenstad Pompeji, die ons met haar opgegraven straten en pleinen, huizen en tempels een duidelijk beeld geeft van het leven der Romeinen in de eerste eeuw der christelijke jaartelling. In het jaar 79 na Christus bij een geweldige uitbarsting van den Vesuvius onder den lavastroom bedolven, werd Pompeji eerst in de helft der vorige eeuw weer ontdekt en is sedert voor het grootste, althans het voornaamste deel weer geheel aan het daglicht gebracht. Wat men daarbij aan beeldwerken, mozaïeken, huisraad en dergelijke voorwerpen gevonden heeft is zorgvuldig in het museum te Napels geborgen en de rest heeft men eenvoudig laten staan. Voor een uitvoerige beschrijving verwijzen wij naar den 8en jaargang, waar men in het reisverhaal *Per extra-trein naar Rome* het voornaamste omtrent de belangwekkende ruïnenstad meegedeeld en met platen toegelicht vindt.

Beter dan uit boeken en afbeeldingen kan men te Pompeji door eigen aanschouwing leeren hoe de aanzienlijke Romeinen uit keizer Titus' tijd hun huiselijk leven hadden ingericht. Met voorliefde heeft daarom de kunst, als zij ons dat leven schilderen wilde, hier studies gemaakt. Eenmaal zelfs werden de bijna twee duizend jaar oude bouwvallen weer verlevendigd door een bont menschengewoel in de schilderachtige oud-Romeinsche kleederdrachten. Het was, toen voor een jaar of veertien in Pompeji het veelbesproken antieke feest gevierd werd ten voordeele van de slachtoffers der aardbeving op het eiland Ischia.

Ook de Italiaansche schilder, wien wij ons tooneeltje te danken hebben, heeft met dichterlijke verbeeldingskracht den dooden steenen weer nieuw leven weten in te blazen. Door de met groote keien geplaveide straat wandelt de schoone slavin met de wijdbuikige amphora of waterkruik; het bloemenmeisje fluistert haar een geheim in het oor, terwijl de *tabellarius* of geheimschrijver, naar het gebruik van den tijd ook een slaaf, zich over de vriendelijk hem toegereikte kruik buigt om er een flinken teug uit te nemen. Verder ontdekken we een zwaard- of speervechter, die de aankondiging leest van het eerste gladiatorenspel, met groote letters geschilderd op den muur van het huis, dat met het opschrift *Salvete* (welkom) den bezoeker vriendelijk uitnoodigt. Een half opgeschoten knaap draagt op zijn hoofd een plank met de verfpotten, terwijl wij op den achtergrond den winkel van een handelaar in gevogelte onderscheiden.

Zóó of zoo ongeveer moet het er in de van ouds beroemde Colonia Venerea Cornelia Pompeji, de bloeiende stad van weelde en vermaak hebben uitgezien eer de Vesuvius ze onder de asch bedolf.

Allerlei.

Voedingsproductie van den grond. -

Volgens een schatting zijn ongeveer negen hectaren grond noodig om één mensch voortdurend van vleeschvoeding te voorzien. Een evengroote oppervlakte, met tarwe bezaaid, kan 42 menschen voeden, haver 88, aardappelen, maïs en rijst zelfs 176; maar indien die oppervlakte met broodvruchtboomen was beplant, zouden 6000 menschen zich daarvan kunnen voeden.

Een millioen blinden. -

Op de geheele wereld moeten ongeveer een millioen blinden zijn, dat is 1 op de 1500 menschen. In Rusland en Egypte bereiken deze ongelukkigen in verhouding het hoogste cijfer der bevolking.

Dun bevolkt. -

Dat de Vereenigde Staten, al tellen ze 80 millioen inwoners, in verhouding van hun oppervlakte maar dun bevolkt zijn, is bekend. Het dunst bevolkt is zeker wel de staat Nevada, waar op iedere 6⅓ vierkante kilometer maar één inwoner is (in ons land meer dan 150 op 1 víerkanten kilometer).

[Nummer 15]

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

IV.

Dat was me een thuiskomst; al mijn brutaalheid was gezakt; aan huilen geen gebrek; maar nauwelijks waren wij thuis of moeder hield op met mij uit te schelden en begon hevig uit te varen tegen den dokter, zijn vrouw, maar vooral tegen Pietje; wat had ik nu eigenlijk gedaan, daarvoor was ik immers jong, die prij had zeker oud in de wieg gelegen, dat zij niet wist wat de jonkheid toekwam.

Zoodra ik dit hoorde, begon ik moed te krijgen en hield ik niet op, tegen Pietje te razen en allerlei dingen van haar te vertellen, natuurlijk erg in 't overdrevene, waarnaar moeder met plezier luisterde.

Ant had een heelen tijd stil gezeten zonder een woord te zeggen; eindelijk sprak zij heel langzaam en op elk woord drukkend:

‘Moeder, ik zou Trui maar geen gelijk geven tegenover Mietje, want zij heeft toch zeker de meeste schuld.’

‘Is 't nu een reden, alleen omdat het kind een beetje te laat is thuis gekomen en 't blijkt dat zij een ongeluk gehad heeft, daar zoo'n spektakel van te maken en haar weg te jagen of zij gestolen heeft? En toen vader stierf, hadden die lieden juist het grootste woord. Heeft mevrouw niet zelf daar gestaan en gezegd - ik hoor het nog - moeder Kooiman, maak u niet bezorgd om Truitje. Zij kan bij me blijven zoolang zij wil en zij kan er van alles leeren, later kan zij tweede meid en misschien nog keukenmeid worden. Maar tegenover liên van ons slag hoeft men zijn beloften niet te houden. Dat gaat het eene oor in en het andere uit. Zij hebben het geld, wij zijn maar arme menschen en wij zijn toch even goed, misschien nog beter dan zij.’

‘Moeder.’ Ant wachtte op een oogenblik dat moeder even ophield om adem te scheppen. ‘Gij moet niet onbillijk zijn. Trui heeft groote schuld, de dokter had misschien minder streng kunnen wezen, maar wat hem zoo boos maakt, dat is niet het late thuiskomen van Trui, maar wel dat zij mevrouw voorgejokt heeft van de kerk.’

‘Nu ja, wat zou dat?’

‘Wat dat zou? Dat zou heel veel, moeder; vooral tegenover menschen van een anderen godsdienst is dat veel erger. Wat zullen zij nu zeggen? Men kan de Roomschen niet vertrouwen. Zij geven niets om een leugen, wat helpt nu hun naar de kerk gaan, hun vasten en biechten, als zij er geen zonde in zien, hun meesters te bedriegen.’

Ik kreeg een kleur, 't was of Antje mijnheer had gehoord; precies 't zelfde had hij gezegd.

‘Zij heeft ergernis gegeven aan andersdenkenden en dat is een heele groote zonde, en morgen moet zij naar den dokter gaan en om excuus vragen en zeggen, dat het haar spijt zoo gehandeld te hebben.’

‘Dat kunt gij begrijpen!’ riep ik, ‘dat doe ik nooit, daar bedank ik feestelijk voor.’

‘Neen,’ herhaalde moeder, ‘zij hebben haar weggejaagd en zij komt er niet meer smeeken om als 't u blieft terug te mogen komen. 't Heeft mij al lang genoeg gehinderd, dat die meid haar zoo op den kop zat.’

‘Zij hoeft er ook niet terug te komen, maar zij moet schuld bekennen, zooals 't een goed Roomsch meisje past, en zeggen dat zij berouw heeft van hare daad.’

HET KERKHOF VAN ST. PETER TE SALZBURG.

‘En waar dient dat dan voor?’

‘Om de ergernis weg te nemen.’

‘'t Lijkt wel of gij de kapelaan zijt, zoo lief kunt gij praten, en ik zeg u - ik ben de moeder en Trui gaat er niet naar toe. Zij hoeft zich niet te vernederen. Zij is geen haar slechter dan dat luie stuk van een mevrouw en die driftige mijnheer en dat malle spook van een oude keukenmeid.’

Antje drong niet verder aan, 't zou nu toch niet helpen; ik voelde mij sterk door moeders goedkeuring en toch was ik niet tevreden, vooral toen Ant, nadat moeder met een paar buurvrouwen een heelen tijd over de zaak had gekakeld, niets anders vroeg dan:

‘Hoe zou vader gehandeld hebben?’

Kleine Bet, die haar verstand wel heeft, riep:

‘Dan had Trui 't nooit gedurfd!’

Het kind kreeg een klap, die zij nog lang voelde, tot loon voor hare wijsheid, maar toch was ik niet gerust. De woorden van Antje deden mij nadenken; ja, als vader had geleefd, dan zou 't nooit zijn gebeurd. Die had mij wel excuus laten vragen bij mevrouw, als ik ten minste gedurfd had, mij zoo aan te stellen. Maar nu moeder er niet op aandrong en zelfs hevig tegen Ant haar bemoeizucht en bazigheid uitvoer, liet ik den boel den boel en bleef stil thuis - rentenieren, dacht ik.

Maar het duurde geen twee dagen of het verveelde mij geducht; 't was moeders bedoeling niet, mij te laten luieren, eerst ging ik door voor een soort martelares, een offer van de hooge standen; alle buurvrouwen kwamen er bij en verklaarden, dat ik groot gelijk had, mij niet op den kop te laten zitten door zoo'n windmaakster als de doktersvrouw en dat moeder mij veel beter thuis kon gebruiken, maar reeds den tweeden dag begon het te verkeeren; de kale pot thuis beviel mij niet en eigenlijk was er ook niets voor mij te doen. Ant en moeder konden het gemakkelijk met haar tweeën af; zoolang de Godspenning van mijn loon nog duurde, ging het nog, maar toen die op was, kreeg moeder een heel ander inzicht in de zaak.

Nu heette ik een doodeetster, een brutale kat, een leegloopster, ik had zeer lichtzinnig gehandeld, ik had mijn geluk verschopt, ik verdiende een pak slaag en hoe gauwer ik een andere betrekking zocht, hoe beter.

Ik wenschte niets liever, maar gemakkelijk ging het niet; het verhaal van mijn wedervaren had als een loopend vuurtje de ronde gedaan, natuurlijk erg vergroot en verergerd; geen mevrouw was er op gesteld aan zoo'n ontrouw dienstmeisje hare kinderen toe te vertrouwen; voor boerenwerk deugde ik niet, ik was te tenger en daarbij trok het mij niet aan, bovendien had ik niets geen lust om mij hier te verhuren. Mijn oude droomen van de groote stad kwamen terug, maar hoe daar te slagen?

Op de recommandaties mijner vroegere mevrouw hoefde ik natuurlijk niet meer te rekenen; ik ging eens naar de pastorie en vroeg aan de meiden, of ik *De Tijd* en *Het Kempenblad* eens mocht inzien, en schreef op een paar aankondigingen, maar kreeg er geen antwoord op.

De pastoor, die er van hoorde, ging naar mijn moeder en zei dat het onverantwoordelijk was, zoo'n lichtzinnig kind, als ik getoond had te zijn, alleen naar een groote stad te laten gaan; of zij wel dacht aan de gevaren, die mij daar wachtten, en of zij ten minste voldoende waarborgen had, om te weten of ik goed terecht kwam.

Moeder huilde tranen met tuiten - zij had haar tranen vooral in den laatsten tijd nogal gauw bij de hand - toonde een advertentie die nogal goed leek, vertelde dat zij een zuster in Antwerpen had wonen en dat zij, vóór dat ik een vast besluit nam, met mij daarheen zou gaan, om de zaak nader te onderzoeken; hier in 't dorp kreeg ik toch nooit een betrekking en het was misschien ook beter, dat ik een beetje verder van huis ging; vreemde oogen leeren beter, en hoewel nog lang niet tevreden, zag mijnheer pastoor wel in dat er niets aan te doen viel en dat ik vastbesloten was de wijde wereld in te gaan en dat moeder mij geen ongelijk gaf.

V.

Hoewel er op die advertentie ook al geen antwoord verscheen, besloot moeder met mij naar Antwerpen te gaan, want anders kwam er toch ook geen eind aan. Ik vond dat besluit natuurlijk heerlijk, maar 't spreekt vanzelf dat de wijze Ant daar weer een boel op te zeggen had. Dat schepsel was nooit van hetzelfde oordeel als moeder en ik.

'Ik wil mijn zuster ook wel eens opzoeken, van haar trouwen af heb ik niets meer van haar gehoord; zeker heeft Bet wel een goeie betrekking voor onze Trui,' zei moeder.

Op zekeren morgen vertrokken wij dan met ons beiden naar het naaste stadje waar de statie lag; 't was nog stikdonker en Jan bracht er ons heen; wij hadden onze beste kleeren aan en moeder had een karbies bij zich met boterhammen voor ons, om onderweg op te eten en eieren en een koek voor Bet, en een rammelaar en een tol voor de kinderen.

Hoeveel er waren wisten wij bij benadering niet eens.

'Ik begrijp niet,' zeide Ant, 'dat u die menschen nog opzoekt. Zij hebben genoeg getoond, dat zij niets meer met ons te doen willen hebben; na vaders dood schreven zij geen brief of briefkaartje. Dat had toch wel gediend.'

'Gij zijt ook zoo haatdragend,' bromde moeder. 'Hoe 't ook is, Bet is en blijft mijn zuster. Men moet het kwaadste niet altijd denken van de menschen. Misschien heeft tante Bet mijn brief niet eens gekregen, maar gij hebt niets geen gevoel voor uwe broers en zusters.'

Ik vond het prettig dat moeder zoo dacht, mijn hart klopte den heelen nacht door, zoo hard het kon. Eindelijk zou het dan gebeuren, waarop ik zoovele jaren hoopte, ik zou de groote stad te zien krijgen.

Ik had geen rust vóór wij in den trein zaten; het was er vrij koud, donker, leeg en ongezellig, doch 't deed er niet toe, ik voelde mij den koning te rijk en moeder geloof ik ook; zij vertelde mij van haar vroegeren tocht met den pleziertrein, toen was 't zoo warm geweest en zoo vol en stoffig.

Wij hadden thuis gezegd, dat ze niet ongerust moesten zijn, als wij 's avonds niet thuis kwamen.

Moeder had nog altijd die hartelijke ontvangst in haar hoofd van haar zuster Bet, toen deze nog diende, en dacht, nu zij vrij was en op haar eigen stond, dat zij nog veel aardiger zou zijn.

Wij kwamen in Antwerpen aan de Ooststatie aan en keken rond of wij tante Bet of oom niet zagen, maar jawel, er was niemand.

't Ongeluk was dat het begon te gieten van den regen; wij stonden daar als twee verlaten schepsels onder den kap vóór de ijzig groote statie en keken naar boven -

niets dan een grauwe lucht, voor ons stroomen regen en daarachter huizen, niets dan huizen; onder ons modder en water.

‘Laat ons maar in de tram gaan, moeder,’ zei ik.

‘Ja, maar brengt ons die bij tante Bet?’ vroeg moeder terug.

Wij haalden het vodje papier voor den dag, waarop het laatste adres van tante stond - ge weet wel, waar vader nog dat spek met gort had heen gezonden, ‘1e Egelantiersdwarsstraat zooveel, stond er meen ik op, ‘het kon ook wel Laurier- of Anjeliersdwarsstraat zijn.’ De naam was iets van bloemen, dat weet ik alleen nog.

‘Waar is dat nu?’ vroeg moeder, ‘hoe vinden wij dat ooit.’

‘In de tram weten ze dat zeker wel.’

Nu dan, wij baggerden door modder en regen en kropen in de nog leege tram.

‘Weet gij wel, dames...’ moeder keek den conducteur aan, of hij haar in 't Engelsch toesprak, ‘dat deze tram pas over een half uur vertrekt?’

‘Wat zou dat,’ antwoordde moeder, ‘als wij maar droog zitten.’

Ik gaf moeder een duwtje.

‘Vraagt u naar de Egelantierstraat.’

Moeder haalde het papiertje weer uit, vouwde het open en las toen voor:

‘Mijnheer, kan u mij ook zeggen of ik met de tram kan komen aan de Egelantierstraat?’

‘De Egelantierstraat,’ en de man keek ons half knorrig, half spottend aan, ‘deze tram gaat maar tot aan den Dam.’

‘En is dat dan niet dicht bij?’

‘Mensch, zijt gij niet wijs?’

Dat klonk anders dan zijn ‘Dames’ van zooeven. ‘Dan helpt de tram u niemendal.’

‘Maar, hoe moet ik dan loopen?’

‘Ja, om u dat uit te leggen! Gij steekt maar door, langs de Dambruggestraat en dan links en dan nog eens links en dan vraagt gij het maar.... Ik raad u aan, er maar dadelijk heen te gaan, want met de tram geeft u niets. Houd liever uwe centen maar in den zak.’

Moeder en ik keken mekaar aan.

‘Nu,’ zei moeder, ‘als het zoo is, dan zal het maar 't beste zijn, dat wij er ons doorheen slaan. U zegt mijnheer, rechts en dan links en nog eens links.’

‘En dan vraagt gij het maar!’

Wij sukkelden weer uit de tram; moeder zette haar groote paraplu open, ik mijn kleinere; toen namen wij onze rokken hoog op en daar sjouwden wij door den regen. Ik herinnerde mij niet, ooit zooveel nattigheid bij elkander te hebben gezien; alles was letterlijk nat, de menschen, de paarden, de huizen, de honden, de straatsteenen, de dakpannen, alles droop en droop. Ik dacht telkens, hoe komt dat ooit weer droog. Wij waren niet bang voor een dropje regen, maar dit was toch een regen, daar had ik eerbied voor.

Wij liepen door, bijna zonder te zien, want zoo sloegen ons de druppels tegen het gezicht en in de oogen - straat in straat uit - tot ik eindelijk tegen moeder zei:

‘Zullen wij nu niet eens vragen, moeder?’

‘Weet gij het nog uit uw hoofd?’

‘O jawel! Egelantiersdwarsstraat.’

Ik zag daar een man loopen met de handen in de zakken en zonder paraplu, die kon niet natter worden als hij even met mij sprak, en ik vroeg het hem.

Ik geloof dat hij iets leelijks zei als: ‘Stik in uwe Egelantierstraat,’ en ging door.

Toen zag ik een vrouwtje met een kind op den arm en klampte haar aan.

‘Ik weet hier ook geen weg,’ zoo maakte zij er zich af en liet ons staan.

Eindelijk zagen wij een politieagent in een kletsnatte regenjas en half huilend deed ik hem de vraag.

‘Gij zijt heel verkeerd,’ antwoordde hij botweg, ‘dan moet ge juist dien kant uit.’

Ik zal niemand meer vermoeien met het verdere verhaal van onze ellende, maar na urenlange omzwervingen kwamen wij eindelijk aan het adres.

‘Och, och!’ klaagde moeder, ‘wat een straat. Hoe heel anders, dan die straat, waar zij vroeger woonde, toen ze nog diende.’

Wij liepen het benedenhuis binnen, hier wist men niets van ooms naam.

‘Vraag maar één hoog!’

't Huis daarnaast had geen schel, niets dan een open deur met een akelige, steile, uitgesleten trap daarachter en iets heel zwart er boven; van boven tot beneden was die trap bezaaid met asch en aardappelschillen en ander vuil.

‘Er zit niets anders op, of wij moeten naar boven!’

‘Nu, dan ga ik wel, moeder,’ zei ik, want ik had diep medelijden met moeder, die er zoo nat stond en moe uitzag.

Boven zag ik een nog steiler trap en vuile deuren. Ik klopte aan de eerste de beste; een smerige vrouw, met een haveloos kind op den arm, maakte mij open.

‘Weet u ook,’ vroeg ik, ‘of juffrouw Hansen hier woont?’

‘Wel mensch, dat ben ik zelf. Zijt ge mijn nichtje Trui misschien. Ja, als zij mij noodig hebben, dan komen zij mij opzoeken, maar anders laat gij ons sterven van ellende, en steekt geen vinger uit om ons te helpen. Ik heb uwe brieven wel ontvangen, maar wat verbeeldt gij u wel, dat ik er logé's op na kan houden. Toen ik het goed kon hebben en een onnoozele paar honderd franks ons hadden kunnen helpen, toen heeft uw vader

ons in den modder laten steken en nu gij mij noodig hebt, nu kunt gij mij wel komen opzoeken.'

En zoo ging het als een ratel voort; ik maak er nog heel fatsoenlijke taal van, maar als ik alles had willen opschrijven, zooals tante het uitgooide, dan zou niemand het willen lezen.

Moeder hoorde dat spektakel en kroop langzaampjes de trappen op, en toen zij er was, begon het lieve leventje weer geheel opnieuw. Maar moeder, ook niet op haar mondje gevallen, stond tante flink te woord en het einde was, of wij binnen wilden komen om een tas koffie te drinken; daar was zij nog te fatsoenlijk voor, om hier op de trap met haar eigen zuster te bakkeleien, want de vrouwen van twee, drie, vier hoog stonden reeds te luisteren en er zich in te verkneukelen.

Ik keek nu even naar boven en zag er werkelijk vier, vijf havelooze gezichten over de trap loeren. Wij gingen naar binnen, maar daar kon geen blind paard iets kapot gooien, het zag er alles kaal en vuil uit; de kopjes, die zij uit de kast haalde, waren gebroken, zonder ooren of schoteltjes, een paar groezelige kinderen kropen bij mekaar in een hoek der kamer; de lucht was niet om uit te houden, zoo benauwd en akelig; wij waren het wel niet groot gewend thuis, maar 't was er proper en net. We konden het troebele vocht, dat tante ons voorzette, nauwelijks door de keel krijgen; ik kon mijn oogen niet gelooven; was dat nu tante Bet, die ik altijd zoo had bewonderd, die knappe, vlugge, kokette tante Bet, met haar krulletjes in het haar en glacé handschoenen en reuk op den zakdoek?

Haar sloffen waren ingetrapt, haar kousen vol gaten, de bellen hingen aan haar kleeren, die vol gaten en stoppen zaten; ook het kind zag er even smerig, ongekamd en ongewasschen uit.

Maar nog erger dan haar uiterlijk was haar taal, haar grove, platte taal, haar schreeuwerige, kijvende stem; wat was moeder daar in al haren eenvoud een knappe, nette, heldere vrouw bij! En met angst vroeg ik mij af, of ik ook evenzoo zou kunnen worden, en hoe dat kwam? Tante was toch altijd een flinke, zindelijke dienstmeid geweest.

Ondertusschen ging tante Bet maar voort met schelden, kijven en klagen; 't meest had zij het over haren man, die geen werk had, die dronk, die haar sloeg en hare centen meenam. Zij had dikwijls genoeg geen brood in huis; natuurlijk kwamen de krentemik en de eieren van moeder goed te pas, de kinderen - ik was te vies om ze aan te raken, wat mij de benaming van fijne madam bezorgde - vlogen er op en dat gaf een gedrein en gejengel om er tureluursch van te worden. Tante sloeg er hardhandig op los, wat het concert nog wat erger maakte - ik hield mijn hart vast dat oom zou komen. Alles wat ik van hem gehoord had, droeg er niet toe bij, mij naar de kennismaking te doen verlangen.

Dus zat ik moeder maar oogjes en drukjes te geven, om haar aan te sporen op te staan; moeder had ook genoeg van het onderhoud en bracht eindelijk het gesprek op het doel van onze reis, het zoeken van een dienst voor mij.

Dat was weer haar mond opengooien met een stroohalm, terwijl geen koevoet ze dicht kon maken.

'Blijf in uw land, meid! Gij zijt daar veel gelukkiger dan in de stad. O, als ik alles zoo geweten had als nu, ik was nooit in Antwerpen gekomen. Als jong meisje hangt gij alles aan het lijf, het beste is u niet goed genoeg, ge trouwt zonder een cent op

uw spaarboekje, en wat voor man krijgt ge dan nog, een schooier, een dronkelap, een luilak, zooals de mijne.’

‘Maar tante, dat hoeft toch niet,’ probeerde ik er tusschen in te zeggen, ‘ge kunt toch beter uitkijken.’

‘Denkt gij, dat ik niet goed genoeg heb rondgezien, brutale wijsneus? Hij was wat een nette, beste jongen, toen ik kennis aan hem kreeg, maar na het trouwen dan komt pas de aap uit de mouw. Ge denkt, zoolang ge nog onder de menschen zijt, wanneer ik trouw dan ben ik vrij man, dan kan ik doen en laten wat ik wil; jawel, kom daar maar eens om! Eerst zijt ge onwennig en kunt ge u niet thuis voelen in zoo'n nauwe straat en lage kamer, ge zijt zoo gewoon aan die mooie, heldere keuken en bij uw volk vraagt ge niet wat het kost, ge eet en drinkt van het beste. Met het koken zijt ge gewoon er alles met de ruime hand door te doen, maar nu gaat dat niet, ge wordt knorrig, ge komt niet toe met uw geld, ge probeert nu eens dit, dan weer dat, de man wordt baloorig, gaat naar de kroeg, ge komt in de kleine kinderen, maakt schulden, dan valt er een hard woord, van 't eene komt ge in het andere, de fut gaat er uit en zoo vergaat ge langzamerhand heelemaal. Bij ons op het dorp gaat het heel anders. Blijf waar gij zijt, Trui.’

Wij waren blijde toen wij weer op straat stonden, al regende het nog erbarmelijk.

‘Nu Trui,’ vroeg moeder heel flauwtjes, ‘zullen wij nu nog eens gaan zoeken naar eene betrekking.’

‘Neen, moeder, neen!’ riep ik, ‘ik wil niet hier in die akelige groote stad wonen; 't is er alles even nat en vuil en ik wil niet worden, zooals tante Bet.’

Wij krabbelden weer naar de Ooststatie; onder weg kochten wij een paar broodjes - erg duur, vier voor 'n dubbeltje, bij ons hebt ge er acht - aten die op en gingen toen weer in de wachtkamer zitten, totdat er een trein kwam, die ons naar de statie bracht dicht bij Langenberg.

't Was een vergeefsche reis geweest, die ons veel had gekost en erg vermoeid, maar blij dat wij waren toen wij weer thuis zaten bij het lekkere kopje koffie, dat Ant voor ons schonk. Wij vergaten toen alle doorgestane ellende.

Ant luisterde aandachtig naar hetgeen wij over tante Bet vertelden en zei ernstig:

‘De voornaamste reden heeft tante niet genoemd. Zij beginnen zonder God; zij denken aan niets dan aan ijdelheid en plezier en daarom valt hun alles tegen.’

VI.

Eindelijk na lang zoeken en schrijven heen en weer, kreeg ik een betrekking van dienstmeisje in het stadje drie uur van ons af.

Na mijn Antwerpsche reis waren moeder en ik veel bescheidener geworden in onze eischen; wij begonnen te begrijpen dat de goede diensten, vooral in de groote steden, niet maar zoo opgeschept liggen en dat het voor een meisje van buiten niet zoo heel erg gemakkelijk gaat daar terecht te komen.

Verder schrikte het leven van tante Bet ons vreeselijk af. Haar ellendig lot en vreeselijke verandering hadden diepen indruk op ons gemaakt; het was een harde, maar goede les geweest, en de centen, die de reis ons gekost had, waren dus niet geheel verloren.

Ik besloot mijn hoofd te buigen en naar de doktersvrouw te gaan en haar excuus te vragen. Ant was heel tevreden, dat ik het deed, en moeder vond het nu ook goed, vooral omdat zij hoopte, dat zij nu goede getuigen van mij zou willen geven.

Mevrouw was heel aardig en vriendelijk, maar Mietje keek mij aan met oogen, of zij mij op wou eten. De kinderen liepen op mij af en waren blij mij te zien; ik had, oprecht gesproken, grooten trek weer hier te blijven en er mijn leven door te brengen, maar daar kwam natuurlijk niet van in. Mevrouw was van een ander meisje voorzien, waarover zij nogal tevreden was, maar zij beloofde getuigen naar waarheid van mij te geven.

Ik begon een deuntje te huilen en nu gaf mevrouw eindelijk toe, dat zij over die laatste geschiedenis niet spreken zou.

Ik kreeg dan een betrekking in een kleinen manufactuurwinkel, dien de vrouw hield, terwijl de man een bakkerij had; ik was een meid voor alles, want er waren nog een paar kinderen. Hard werken was de boodschap; om de drie maanden mocht ik een dag naar huis en ik ging met de menschen op en neer.

't Was heel iets anders dan ik gedacht had, ooit te zullen krijgen en hoe langer ik er bleef, hoe meer ik voelde dat het mijn plaats niet was.

Den vreeselijken dag in Antwerpen begon ik langzamerhand te vergeten, maar des te meer dacht ik aan mijn prettig leventje bij den dokter van Langenberg, vooral toen Mietje er nog niet was, en aan het fijne eten, dat ik daar kreeg en het jongejuffertjeswerk dat ik doen moest.

Ik zocht naar zoo'n dergelijken dienst, zonder er iets van te laten merken of er thuis over te spreken.

Nu ben ik - al zeg ik het zelf - altijd heel gauw en gemakkelijk geweest om kennis aan te knoopen. Zoo sprak ik wel eens met het meisje van mevrouw Van Meteren, de vrouw van den ontvanger.

Dat was een erg vroolijk huishouden, ik had er altijd plezier in, als ik daar iets brengen moest. Het was een lief, groot huis, met groote spiegelruiten, met prachtige gordijnen en bloemen voor het raam. Het huis van den burgemeester zag er lang niet zoo keurig uit; mevrouw was nog een jonge vrouw en de jonge juffrouwen waren zoo pas van kostschool gekomen en altijd even chic gekleed. De zoon was officier en kwam soms uit Leuven over in een wagentje met flinke paarden, die hij zelf mende, en dan stapte mevrouw zijn mama er in en de jonge dames, zijn zusters, en dan ging het aan het rijden en rossen, dat het een lust was er naar te kijken.

Iedereen sprak over hetgeen de familie Van Meteren deed of niet deed; zij gingen om met de deftigsten van de stad: Baron van dit en gravin van dat; mevrouw was zelf een freule. Mijnheer scheen een eenvoudig mannetje met bleek gezicht en sluik haar; hij liep altijd een beetje voorover gebogen en durfde de menschen nooit recht in de oogen kijken.

Hij ging ook nooit mee met het rijden en rossen en bleef dan stil op het kantoor.

Mijn baas - een mijnheer was het niet - was een degelijk, eenvoudig mannetje, die van den morgen tot den avond werkte en geen andere uitspanning had dan Zondags naar de vergadering van den Volksbond te gaan, waarbij hij een hooge betrekking had - nu dan, mijn baas schudde dikwijls het hoofd en zei:

‘'t Gaat mij niet aan, maar bij die Van Meterens loopt het nooit goed af; zij zijn goeie klanten van mij, zij koopen heel veel ten minste, maar betalen dat is een andere zaak en ik durf ze niet manen, want dan worden zij kwaad en halen niets meer. Mevrouw had geld, zegt men, maar zooals zij nu leven moet het reeds lang op zijn.... Och! wat gaat het mij ook aan,’ en hij ging weer aan zijn werk, ‘wat die lieden doen of niet doen, als ik maar mijn geld van hen krijg.’

Doch dit kwam bij horten en stooten binnen; eens dat mijn baas mevrouw heel eerbiedig verzocht om er aan te denken, dat hij zelf het meel moest betalen en dat

het nu juist erg duur was, werd mevrouw erg boos, noemde hem brutaal en vroeg hem of hij dan dacht, dat zij er niet goed voor was; er waren wel andere bakkers in de stad en toen nam zij in geen week meer brood van ons en kwam daarna terug of liever het meisje verscheen weer.

Eens dat zij weer bij ons was en een boezelaartje kocht, waarbij ik haar hielp, omdat de vrouw met de kinderen bezig was, vroeg zij mij, of ik geen lust had bij mevrouw Van Meteren te dienen. De tweede meid ging weg en dan werd zij keukenmeid en zij zou het erg prettig vinden, als ik haar kameraad werd.

De winkel danste voor mijne oogen, grootelië's meid te worden was mijn liefste wensch, maar ik wou het niet laten merken en vroeg dus, zoo onverschillig mogelijk, of het goede menschen waren en een voordeelige dienst.

‘O jawel, anders bleef ik er niet zoo lang. Zij kijken u niet op de vingers; alles is even goed, mevrouw let niet op de hoekjes en pruttelt ook niet als wij te veel boter of suiker gebruiken en dan is mevrouw een echte groote dame, die nooit een vinger uitsteekt en niets doet in het huishouden, dan soms de kopjes wasschen.’

‘En de jonge juffrouwen?’

‘Die hebben wel eens veel praats, maar dat is niemendal. Ge durft ze goed te antwoorden en op haar nummer te zetten, dan zingen ze wel een toontje lager. Ge moet ze wel allemaal erg nadragen, maar dat weet ge [nu]

eenmaal, dat zij nooit zelf iets opruimen en den boel den boel laten, maar ze zijn veel uit en dan kunt ge in de keuken laten wie gij wilt en opscheppen, wat gij verkiest, en dan wij hebben hoog loon en veel verval.'

COMMODORE DEWEY, Commandant van het Amerikaansch Eskader.

Ik had er wel ooren naar en daar ik toch den volgenden Zondag naar huis ging, besloot ik er met moeder en Ant over te spreken; over alles wat Cornelia, zoo heette mijn toekomstige kameraad, mij verteld had, repte ik geen woordje, ik wist wel dat het niet in den smaak zou vallen; alleen gaf ik hoog op van het mooie loon en het vele verval en van de gelegenheid, die ik er had, veel te leeren en zoo vooruit te komen.

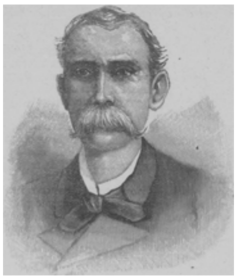

MAXIMO GOMEZ, Aanvoerder der opstandelingen op Cuba.

Moeder had er wel zin in; zij was een beetje verdrietig. Geurt was in de loting gevallen en Piet had een zeer been en kon niet aan het werk blijven. De dokter had gezegd, dat Betje te zwak was om aan het naaien te blijven en dus een dienst moest zoeken. Zij had veel zorg en de gedachte, dat ik meer kon verdienen, trok haar zeer aan, maar Ant had, zooals altijd, weer een heel ander inzicht.

'Trui is zoo goed bij baas Gerrits,' zeide zij, 'het zijn zulke brave, eenvoudige menschen; zij behandelen haar als hun eigen kind; zij heeft er goed eten en zal er geen kwaad leeren, en die familie is misschien niet eens katholiek....'

ADMIRAAL MONTOJO, Commandant van het Spaansche Eskader.

'Jawel,' zei ik, 'mevrouw en de jonge dames gaan altijd naar de 9-uur-Mis.'

Dat zij er altijd te laat kwamen, bij slecht weer niet verschenen, en overigens volstrekt niet toonden dat zij godsdienstig waren, vertelde ik natuurlijk niet aan die zeurige Ant.

‘Wij moeten in elk geval eerst onderzoeken, wat voor menschen het zijn, voordat gij er heen gaat,’ verklaarde Ant, en ik geloof zeker,

HAVEN EN REEDE VAN MANILA.

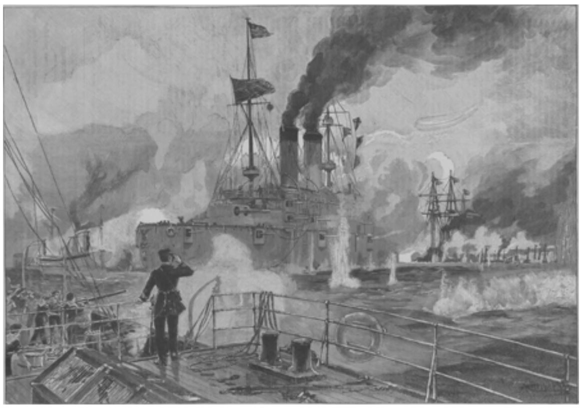

Links het Amerikaansche schip 'Baltimore'. De toeschouwer staat op het dek van het Amerikaansche schip 'Petrel', dat achter de 'Olympia' door deze gedekt ligt. Rechts op den achtergrond de Spaansche vloot voor Cavite.
DE ZEESLAG BIJ CAVITE IN DE BOCHT VAN MANILA: Het Spaansche admiraalschip *Reina Cristina* valt het Amerikaansche vlaggeschip *Olympia* aan. Met behulp eener schets naar authentieke berichten geteekend door A. Kircher.

als zij er naar toe was gegaan, zou zij nooit toegestemd hebben dat ik er kwam, maar moeder liet het zich niet uit de hand nemen en ging er zelf heen, en het gevolg was, dat ik bij baas Gerrits mijn betrekking opzei en den grooten goospenning van mevrouw Van Meteren kreeg.

(*Wordt vervolgd.*)

Illusie!

‘Och mooie vlinder! wiek niet weg,
Ik bloei alleenig in deez' heg
   Alleenig.
Toe! blijf bij mij. Ik geur en bloos
Niet eenzaam meer, wierde ik uw roos,
   Ik de uwe.’
‘M'n bloeme! schoon zooals geen een,
Ik mag niet. Ik moet 's avonds heen,
   Des avonds
't Azuur in met de sterren gaan....
Des ochtends zegt u traan op traan,
   Des ochtends
Als paarlen op u neergegleên
Hoe 'k altoos om uw afzijn ween....
   Och altoos!’ -
Een knaap, zoo schoon als Englen zijn
Plukt straks de roos en juicht: ‘ze is mijn,
   De mijne!’
Een hemel van het liefste blauw
Straalt haar te moet en plengt zijn dauw
   In 't harte. -
Weer wiekt de mooie vlinder aan
Maar ziet z'n roos daar nergens staan,
   Daar nergens.
Maar dorens grijnzen uit de heg
Hem tegen; al z'n vreugde is weg,
   Zijn vreugde.
Leed kwetst zijn wieken, 't goud er-af;
Plicht plooit z'n wieken dicht ten graf:
   Zijn wieken!

P.F.H. VAN HOOFF.

Van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog.

In dit nummer vindt de lezer een naar de beste gegevens, met behulp van een oogenblikkelijk genomen schets vervaardigde teekening betreffende het eerste groote gevecht in den Spaansch-Amerikaanschen oorlog, namelijk den zeeslag bij Cavite.

Zooals men weet, had dit eerste treffen tusschen de twee strijdende partijen op een heel andere plek en op een heel andere manier plaats, dan oorspronkelijk verwacht

was. Men zou toch gemeend hebben dat Spanjaarden en Amerikanen het eerst zouden slaags geraakt zijn in de onmiddellijke nabijheid van Cuba. Maar al viel ook, zonder voorafgaande oorlogsverklaring, in de Amerikaansche wateren den 22en April het eerste vijandelijk schot, toch zou het pas in een ander werelddeel tot eigenlijke uitbarsting van den oorlog komen, namelijk bij de stad Manila op het eiland Luzon, behoorende tot de groep der Philippijnen in den Grooten of Stillen Oceaan.

Deze eerste slag was, helaas, noodlottig voor Spanje. Een Spaansch eskader, dat in de bocht van Manila gestationeerd lag, werd daar den 1en Mei aangevallen door een afdeeling der Amerikaansche vloot, die van Hongkong kwam, het havenbekken van Manila binnendrong en het Spaansche eskader zoo geducht havende, dat het met vernieling gelijkstond.

De eilandengroep der Philippijnen, tusschen het gebied van de Japansche en dat van de Britsche heerschappij ter zee gelegen, vormt na de Antillen het gewichtigstigste deel der Spaansche overzeesche bezittingen.

In 1521 door Magelhaens ontdekt en in 1543 naar den toenmaligen kroonprins, later koning Philips II, Philippijnen genoemd, ontwikkelden zich deze eilanden, vooral onder den zegenrijken invloed der kloosterorden, die de heidensche bevolking voor het Christendom en de christelijke beschaving wonnen, al spoedig tot een bloeiende Spaansche kolonie.

De bevolking, die, dank aan den natuurlijken rijkdom des lands, een benijdenswaardige welvaart genoot, voelde zich eeuwenlang gelukkig en tevreden onder de Spaansche heerschappij, tot in den jongsten tijd de revolutiegeest, die in het moederland zelf reeds zoo treurige verwoestingen aanrichtte, ook hier zijn heilloozen invloed deed gevoelen.

In het vorig jaar brak er een opstand uit tegen het Spaansche gezag, dat, onder de opeenvolgende liberale regeeringen van den laatsten tijd, juist niet altijd door de meest bevoegde en geschikte personen vertegenwoordigd werd. De vreemde meedingers van Spanje en de Amerikanen in de eerste plaats, die sinds lang Spanje het bezit dezer kostbare eilandengroep benijdden, lieten niet na in troebel water te visschen en, evenals op Cuba, het vuurtje van den opstand aan te stoken.

De Philippijnen vormen niet, zooals men zich gewoonlijk voorstelt, een groep van enkele groote eilanden, maar omvatten een volslagen eilandenrijk, dat wel bij de tweeduizend afzonderlijke eilandjes telt, al zijn die dan ook betrekkelijk klein in omvang. De oppervlakte van de heele groep bedraagt 296.182 vierkante kilometers, terwijl het bevolkingscijfer op een ronde zes millioen kan geschat worden.

Door Formosa hangt dit eilandenrijk noordelijk met Japan, en door Borneo zuidelijk met de Britsche koloniale bezittingen samen. Ten oosten der groep strekt zich de Stille Oceaan, ten westen de Zuid-Chineesche zee uit.

De bevolking bestaat hoofdzakelijk uit Tongaleezen, waarbij nog enkele andere stammen komen, die allen afkomstig zijn van hierheen getrokken Maleiers. De oorspronkelijke bewoners, Negritos genoemd, schijnen met de negerstammen van Australië verwant. Zooals wij reeds zeiden, zijn ze voor het grootste gedeelte beschaafd, en alleen in het gebergte zwerven nog troepen wilde heidenen rond.

Men telt op de verschillende groote en kleine eilanden een vijftiental verschillende talen. De Spanjaarden zijn daaronder ver in de minderheid, daar zij met de overige Europeanen nauwelijks een 2000 zielen uitmaken. Het getal der kleurlingen of mestiezen wordt op 25000, dat der Chineezen, die zich gelijk overal ook hier ingeburgerd hebben, op 65000 geschat.

De vruchtbaarheid van den bodem is buitengewoon en daarmee houdt de menigvuldigheid der voortbrengselen gelijken tred. Als uitvoerartikelen komen voornamelijk Manilahennep, suiker, tabak, kokosnoten, koffie en kolen in aanmerking. De uitvoer werd in het jaar 1894 op 33 millioen pesos, de invoer op 28½ millioen pesos geschat, (de peso of vijf pesetas geldt ongeveer 5 franken).

De beide grootste eilanden der groep zijn Luzon en Mindanao; aan de westkust van het eerste ligt Manila, de hoofdstad niet alleen van Luzon, maar van den heelen Philippijnschen archipel, een aanzienlijke stad van 155000 inwoners, aan den oostelijken oever der prachtige bocht van Manila, waarin de Pasig uitmondt. De Spaansche oude stad wordt door de rivier van de vreemdelingenstad gescheiden; beide stadsdeelen zijn door een ijzeren hangende brug met elkander verbonden.

Manila is door zware verdedigingswerken versterkt en heeft een bezetting van 19000 man, waaronder 12000 man Spaansche troepen. In de bocht van Manila had de Spaansche vloot haar hoofdkwartier. De haveninvaart der bocht is zeer nauw, daar zij door het eiland Corregidor versperd wordt. Van dit eiland liep, naar men wil, een onderzeesche mijn naar het vasteland, maar als dit het geval is geweest, heeft ze slecht of in het geheel niet gewerkt. De Amerikaansche vloot van zes schepen en een aantal met kolen en petroleumbommen geladen vaartuigen kon de haven binnendringen zonder door eenig beletsel gehinderd te worden. Aan de zeezijde was Manila, van Marinales af tot Malato toe, door strandbatterijen gedekt; bij het fort Cavite op de landtong, die in de bocht vooruitsteekt, heeft het zeegevecht plaats gehad, dat voor de Spanjaarden zoo noodlottig is geweest. Toen eenmaal de Amerikaansche vloot den ingang der haven geforceerd had, kon zij achtereenvolgens en tot driemaal toe de Spaansche schepen langs varen, die in de enge bocht tot onbeweeglijkheid waren gedoemd en dus een gemakkelijk mikpunt opleverden voor de Amerikaansche projectielen.

Toch deden de Spaansche schepen al het mogelijke om zich, ondanks hun ongunstige positie, geducht te verweren.

Onze teekening stelt het oogenblik voor, waarop het Spaansche admiraalschip *Reina Cristina* het Amerikaansche vlaggeschip *Olympia* aanviel. Links ziet men het Amerikaansche schip *Baltimore*, rechts op den achtergrond de Spaansche vloot voor Cavite. De toeschouwer wordt verondersteld te staan op het dek van het Amerikaansche schip *Petrel*, dat door de *Olympia* gedekt wordt.

De commandant van het Amerikaansche eskader, commodore George Dewey, die hier zulk een gemakkelijke zegepraal behaalde, is een man van 61 jaar. Hij is in den staat Vermout geboren en ontving zijn opleiding aan de voortreffelijke marineschool van Annapolis. In het jaar 1854 trad hij in actieven dienst. Onder admiraal Farragut nam hij tijdens den burgeroorlog deel aan de gevaarlijke taak, de invaart van den Mississippi te forceeren, een onderneming, die heel wat gevaarlijker was dan het invaren der Manila-bocht, daar ze door landbatterijen, oorlogsschepen en in den stroom gelegde hinderpalen bemoeilijkt werd. Later doorbrak hij de blokkade der gefedereerden verder stroomopwaarts bij Port Hudson. In het jaar 1870 werd Dewey tot kapitein en in 1884 tot commodore benoemd. In Januari 1896 nam hij het commando op zich over het Amerikaansche eskader in de Oost-Aziatische wateren.

De aanvoerder van het Spaansche eskader, dat zoo jammerlijk door de Amerikanen werd overrompeld en vernield, was admiraal Montojo, die zich met waren heldenmoed tegen de overmacht heeft verdedigd en daarbij een dapperheid heeft betoond, die zelfs zijn tegenstanders bewondering en eerbied afdwong. Zelf zwaar gewond, zag hij zijn schip onder zich in den grond geboord, maar hield stand tot het laatste, zoodat

men ook van hem zeggen kan, dat hij alles verloren heeft behalve de eer van Spanje en de zijne.

Admiraal Patricio de Montojo y Pasaron is in 1839 te Ferrol geboren en vaart al sedert zijn zestiende jaar op zee. Van 1860 tot 64 heeft hij op de Philippijnen gediend onder de bevelen van den beroemden Mendez Nunez en deelgenomen aan het gevecht van Papalugan tegen de Mooren van Mindanao. In 1893 tot fregatkapitein benoemd, is hij in het begin van den Spaansch-Amerikaanschen oorlog verheven tot commandant van het kleine Spaansche eskader, dat ter verdediging der Philippijnen naar de Stille Zee gezonden werd.

Behalve de beeltenissen der twee vlootvoogden bieden wij in dit nummer den lezer ook het portret aan van den aanvoerder der opstandelingen op Cuba, Maximo Gomez. Deze is een voormalig Spaansch officier, die, gelijk zoovele anderen, zich in het leger achtergesteld en verongelijkt achtend, bij het uitbreken van den opstand op Cuba, naar de rebellen overliep. Hij werd toen, met den mulat Maceo, die in het vorig jaar gevallen is, hun voornaamste leider en aanvoerder.

Oorlogsschepen, door F.J.H. Evers.

Si vis pacem para bellum.

'Wilt gij den vrede bestendigd zien, zoo bereidt u voor ten oorlog.' Deze woorden van Livius schoten mij te binnen, toen ik door een vriendelijke welwillendheid in staat werd

gesteld, het nieuwste oorlogsschip van Nederland nauwkeurig te bezichtigen en dat mengsel van staal en ijzer, en ijzer en staal, te bewonderen, dat nu in Curaçao de vlag moet hoog houden, de belangen doen eerbiedigen, de *Friesland*.

Wil Holland de vredevloot heur handelstaak zien vervullen, dan moet ook een oorlogsvloot gereed zijn om hare handelsbelangen te behartigen en desnoods te verdedigen. Zeker, 't is voor haar onmogelijk mee te dingen naar het verkrijgen eener vloot, als b.v. Frankrijk bezit; zij wordt als een *quantité négligeable* beschouwd door Engeland, wiens ééne slagschip de *Majestic* een grooteren inhoud heeft, dan hare drie nieuwste slagschepen te zamen, wiens reuzenkruiser de *Terrible* even snel loopt als haar snelste torpedoboot, maar tegen een mogendheid van den eersten rang zal zij wel nooit behoeven te strijden, want zulk een strijd zou een te schrillen wanklank te weeg brengen in het zoo eenstemmig (?) Europeesch concert; zulk een strijd zou - om onbewimpeld te spreken - de geduchte naijver der groote mogendheden nooit kunnen dulden. Geheel weerloos ter zee mag zij echter niet zijn, zij moet hare neutraliteit kunnen handhaven, in staat zijn de eer harer vlag en haren rang als koloniale mogendheid hoog te houden, en ze kunnen verweren als het moederland of de koloniën zouden worden bedreigd. Met volle recht merkte de helaas te vroeg ontslapen Mr. B. Bahlmann in den *Noordbr*. op, dat het Nederlandsche volk geenszins ongeneigd is, voldoende geld toe te staan voor de hervorming en verbetering harer marine, mits er een plan - uitmuntend door éénheid - zoude worden voorgesteld, dat hare financieele draagkracht niet zoude te boven gaan. En die hervorming en verbetering is zeer noodig! Als Amerika b.v. eens op Atjeh gedaan had, wat het nu in naam der menschelijkheid (?) wederrechtelijk op Cuba heeft verricht.... wat had Holland dan kunnen doen?.... Dan hadden zij de verouderde fregatten *Van Speyk, Atjeh* e.a. kunnen uitzenden, die evenals de *Reina Cristina*, het Spaansche admiraal- of vlaggeschip, zouden zijn in brand geschoten; dan hadden zij - door nood gedwongen - kunnen uitzenden een 10tal monitors, die evenals de *Adder*, treuriger nagedachtenis, misschien zouden zijn gezonken voordat zij in 't gezicht van den vijand waren gekomen.... Kortom, dan waren zij op zee bijna geheel weerloos geweest. In den laatsten tijd wordt - gelukkig - degelijk aan de verbetering der marine gewerkt. Sinds 1894 zijn te water gelaten drie flinke pantserschepen, vier minder zwaar gepantserde oorlogsbodems, terwijl er nu nog drie schepen van eenzelfde type of soort op stapel staan en welhaast de bouw verwacht mag worden van een grooter pantserschip, dat, ca. 5000 ton metende, èn voor het moederland èn voor Indië geschikt is, en door nog vijf andere schepen van eenzelfde type zal worden gevolgd.

Nu de oorlog tusschen Spanje en Amerika woedt, kunnen wij geen courant of tijdschrift opnemen, geen onverschillig gesprek met een toevallig ontmoet persoon beginnen, of er zal melding in worden gemaakt van gevechtschepen, van kruisers, van torpedobooten enz. enz., en daarom zal 't den lezers der *Belgische Illustratie* wellicht niet ongevallig zijn, het een en ander over die oorlogsschepen van allerlei soort te vernemen, vooral in betrekking tot Nederland.

I.
Pantserschepen.

Pantserschepen, ook gevechtschepen of slagschepen genoemd, zijn die schepen, welke geh e e l door een zware pantserbedekking van staal of nikkelstaal worden beschermd tegen de vijandelijke kogels. Hunne groote waarde ontleenen zij, behalve aan hun pantserdek, aan het zwaar geschut, hetwelk ze voeren, dat dood en verderf, verwoesting en onheil zaait, bres schiet in de hechtste muren, en alle schepen in den grond boort, die niet zwaar gepantserd zijn. Welk een verwoesting één granaat kan aanrichten is gebleken in den Japansch-Chineeschen oorlog, toen op den kruiser *Matsuskenia* door één raakschot uit een 30.5 c.M. kanon, 30 schepelingen werden gedood en 70 gewond, toen men op de *Hiyer* door één treffer 14 dooden en 27 gewonden kreeg, zooals de heer Portengen in het *Marineblad* vermeldt.

H.M. PANTSERDEKSCHIP ‘PIET HEIN.’

De pantserschepen moeten goed zee kunnen bouwen, en om niet voortdurend genoodzaakt te zijn eene kolenstatie aan te doen, moeten zij een voldoende hoeveelheid kolen kunnen bergen. Snelheid is voor de pantserschepen, hoewel niet zulk een vereischte als voor de kruisers, toch altijd een vereischte.

Nederland (ik laat de Indische militaire marine buiten bespreking, evenals de verouderde pantserschepen *Prins Hendrik* en *Schorpioen*) telt drie schepen van deze soort, nl. de *Kortenaer, Piet Hein* en *Evertsen*. Aan de schepen op de marinewerf te Amsterdam gebouwd, ontleenen de anderen hunnen soortnaam, alzoo spreekt men van de *Piet Hein* als een schip, volgens het type *Kortenaer* gebouwd, en in bewapening, pantsering en inrichting aan dit pantserschip gelijk. De *Evertsen* werd gebouwd op de Schelde te Vlissingen en de *Piet Hein* op het etablissement Feyenoord te Rotterdam.

Voorzien van ramsteven en pantserdek, bedraagt de dikte van den stalen pantsergordel over een lengte van 45.80 M. in het midden van het schip 15 c.M., terwijl de ruggesteun van teakhout eveneens een dikte van 15 c.M. heeft. Met 250 ton kolen (een ton kolen is 1016 kilo steenkool) aan boord en geheel uitgerust, hebben de drie pantserschepen type *Kortenaer* eene waterverplaatsing van 3400 ton.

In vergelijking met de 1e klasse gevechtschepen der groote zeemogendheden mogen ze klein schijnen, toch zijn zij geduchte zeemonsters, die hun metalen monden luid en ver genoeg kunnen doen hooren.

De keurig geslaagde afbeelding van de *Piet Hein* vertoont ons dit schip in al zijn kracht en al zijn macht. De afbeelding is genomen, toen, na een uitmuntend geslaagden tocht, het schip zich voor Algiers bevond.

Willen wij op het schip eens een kijkje nemen? 't Is best mogelijk, dat ge nog nooit een oorlogsbodem hebt betreden. Verwacht echter niet een zelfde weelderig gemak daar aan te treffen als ge op de *Rotterdam* hebt aanschouwd, en vergeet niet, dat het geen pleziervaartuig, maar een oorlogsbodem is.

Onze aandacht wordt het eerst getrokken door een soort koepel, welke zich vóór op het schip bevindt en waaruit dreigend twee kolossale vuurmonden steken. Dit is

de gepantserde barbette-toren, welke achter een 24 c.M. dik stalen pantser, en een ruggesteun van 24 c.M. dik teakhout den officieren en kanonniers een veilige schuilplaats verleent tegen het vijandelijk vuur. In dien barbette-toren bevinden zich de twee zware achterlaadkanonnen van 21 c.M. kaliber. Ieder projectiel of kogel, welke uit deze vuurmonden wordt afgeschoten, heeft een dikte of middellijn van 21 c.M.; zij zijn dus even breed als de drie kolommen druks van de *Belgische Illustratie*, welke thans voor u ligt.

Door bijzonder vernuftige inrichting kan de barbette-toren, volgens omstandigheden, naar rechts of links worden bewogen. Een zelfde zwaar kanon, door een koepelschild gedekt, bevindt zich op het achterschip, terwijl twee snelvuur-kanonnen van 15 c.M. achter een gebogen schild in de zijden van het schip, hun verderf aanbrengenden inhoud recht vooruit of recht achteruit kunnen uitbraken. Boven op het tentdek staan zes kanonnen van 7.5 c.M. gereed geen al te vriendelijke complimenten met de tegenpartij te wisselen.

Tien kleinere kanonnen, twee torpedokanonnen (vijf meter lang) en een torpedolanceerbuis voltooien de bewapening.

'Dat had ik nooit kunnen denken, dat die twee masten zoo kolossaal en groot van omvang zijn.' Deze uitroep, dien ik bij mijn bezoek aan de *Piet Hein*, tot mijn vriendelijken, en geduldig mijne vragen beantwoordenden begeleider sprak, zou in menigen mond hebben weerklonken. En niet zonder reden... De voormast is ruim 15 M., de achtermast ruim 14 M. hoog en de doorsnede bedraagt 0.70 M. Halverwege den mast ziet men een uitbouw, 'krijgsmars' genoemd, en daarin bevinden zich - ook niet om een vredegroet te uiten - door een stalen schild beschermd, twee snelvuurkanonnen van 37 cM. kaliber. Van uit deze hooge krijgsmarsen of gevechtmasten kan men op verren afstand elk verdacht vaartuig waarnemen, wat vooral voor torpedobooten van belang is, die, klein van omvang en met groote snelheid zich voortbewegend, de aandacht misschien - slechts te laat zouden kunnen trekken. Van af die krijgsmarsen kan een levendig kanonvuur op die torpedobooten worden onderhouden, als ze zich te dicht bij het pantserschip zouden durven wagen. Nog een eigenaardigheid van de masten is deze: daar zij geheel hol zijn, heeft men ze inwendig kunnen voorzien van klimklampen en inrichtingen tot het hijschen van munitie voor de kanonnen, zoodat zij tevens als munitiekokers dienst doen. Nog 3 andere mu-

nitiekokers zijn op de *Piet Hein* voor de bediening van het zware geschut aanwezig, natuurlijk zwaar gepantserd, daar de ramp niet te overzien zou zijn, als een granaat van een kanon van zwaar kaliber door vijandelijk vuur aan boord van het schip zou worden getroffen. Met de uiterste zorg moet op de oorlogsschepen het kruit, schietkatoen en ander gevaarlijk goedje worden bewaard, vandaar dat verschillende kranen met pijpen en kingstons kruitkamers en granaathokken onder water kunnen zetten.

Eene duizeling beving mij, toen ik den commandotoren van de *Piet Hein* betrad. Evenals de barbette zwaar gepantserd, zal deze niet lich door 't vijandelijk vuur worden ontzet, daar de pantserplaten eene dikte hebben van 24 cM. Maar o! o! daarbinnen.... klein en bekrompen, moet die commandotoren den commandant en een stuurman herbergen en bevat daarenboven een rad voor de stoomstuurinrichting, telegrafen naar de machinekamers, stuurrad, geschut-opstellingen en torpedolanceerinrichtingen, een axiometer, waardoor de stand van het roer wordt aangegeven, spreekbuizen, torpedopeilinstrument enz. De commandant mag wel zorgen van zijn 260 manschappen niet den al te zwaarlijvigsten stuurman uit te kiezen en in den commandotoren bij zich te nemen!!!

Onmiddellijk vóór den 1en en achter den 2en mast ziet men (thans in hun zwart omhulsel van allen glans beroofd) de twee projectors van het electrische zoeklicht. Evenals de krijgsmarsen, zijn zij bestemd tegen de torpedobooten te waken, die begunstigd door het nachtelijk duister een aanval op het pantserschip in den zin mochten hebben, om door é é n e torpedolanceering het trotsche zeekasteel in de diepte te doen verdwijnen. Dáártegen dienen de zoeklichten, die, felle lichtbundels afwerpend, den nacht in dag herscheppen en de golven doen glinsteren in het schitterendste licht. Naar alle kanten kan er mede worden gemanoeuvreerd, heinde en verre de horizon doorzocht worden.

EEN LOMMERRIJK HOEKJE IN NOORD-BRABANT, NAAR EEN PHOTOGRAPHIE.

Niet spoedig zal ik den Novemberavond van 't jaar 1895 vergeten, toen ik voor het eerst dat electrisch zoeklicht zag dansen door de lucht. Het dreigde te regenen, maar hopend dat het bij ‘dreigen’ zou blijven, begaven wij ons langs den Feyenoorddijk naar het etablissement ‘Feyenoord.’ Schilderachtig was 't die hel witte strepen zich tegen den avondhemel te zien afteekenen, alleraardigst de gevels der huizen met wonderlijke duidelijkheid plotseling te voorschijn te zien komen uit de duistere omgeving. Maar het ‘dreigen’ ging over in daden, en Ter Haar's vers ging in vervulling:

> Daar valt een drop,
> Daar stroomt een regen, enz.

Een geweldige regenbui barstte los, die in letterlijken zin met een straal koud water het vuur onzer geestdrift doofde; op den niet al te best onderhouden weg hadden zich reeds meertjes en beekjes gevormd, die ons dwongen onze oogen op den grond in plaats van naar de lucht gevestigd te houden, en met een zware verkoudheid boette ik mijn eerste aanschouwen van de zoeklichten van de *Piet Hein*.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Het kerkhof van St. Peter te Salzburg. -

Tot de belangrijke bezienswaardigheden van de prachtig gelegen oude bisschopsstad Salzburg behoort ook het vermaarde kerkhof van St.-Peter, waarvan wij in dit nummer een afbeelding geven.

Dit schilderachtige en overoude kerkhof is ten deele met bogenrijen omgeven en wordt aan de achterzijde afgesloten door de loodrecht oprijzende rotswanden van den Mönchsberg, met de vesting Hohensalzburg bekroond.

In het midden ligt de Margareta-kapel, in laatgothischen stijl, die links op onze gravure te zien is, terwijl rechts daarboven in den rotswand de in steen gemetselde cellen van den H. Rupertus en de hoogst merkwaardige kluis van den in 477 gestorven H. Maximus zichtbaar zijn.

In het graf onder den laatsten boog rechts rust de in 1806 gestorven domkapelmeester Michael Haydn, de broeder van den beroemden componist Joseph Haydn, en vlak naast het kerkhof bezoeken de vereerders van den grooten toondichter den *Stiftskeller* met zijn zoogenaamd Haydn-kamertje en zijn voortreffelijke wijnen.

Een lommerrijk hoekje in Noord-Brabant. -

Men behoeft niet juist verre reizen naar het buitenland te maken om door bevallige natuurtafereelen getroffen te worden. Ook de betrekkelijk bescheiden natuur van ons vaderland biedt ons de bekoorlijkste gezichten, als we die maar weten waar te nemen. Daarin nu oefenen in de laatste jaren zich de amateur-photografen op waarlijk loffelijke wijze, en men staat dikwijls verrast en opgetogen over de verrukkelijke plekjes, die zij weten uit te zoeken.

Zoo biedt een dier ‘liefhebbers-lichtprenters’, gelijk mr. Eduard van tsoe Meiren ze in goedgevonden nieuw-Hollandsch betitelde, ons hier een lommerrijk hoekje uit Noord-Brabant, dat de lezer zeker met genoegen beschouwen zal. Onder het groene geboomte zit een oud moedertje, met de Brabantsche muts op, voor haar huisje, op een kruiwagen, in haar eentje te breien. Maar zij kan daarbij het liedje zingen: *Einsam bin ich nicht alleine*, want de kippetjes, die haar zeker goed kennen, komen haar gezelschap houden.

Wat frissche landelijke poëzie ademt zoo'n eenvoudig gezichtje uit het hartje van het vergeten Noord-Brabant!

Allerlei.

Hoe men te New-York eet. -

Nergens ter wereld kan de vreemdeling gemakkelijker op ieder uur van den dag eten en drinken dan te New-York; het restauratie-leven is daar ontwikkeld zooals nergens elders. Dat ligt een beetje aan den vorm van de stad, die lang en smal is, zoodat de meeste menschen ver van huis werken en gedwongen zijn iederen dag minstens één maaltijd buitenshuis te nemen, als zij ten minste een tehuis hebben. Jongelui op kamers houden er niet van, in den kost te zijn, ze gaan liever eten in een restauratie. Al die magen moeten gevoed worden, en daar 't Amerikanen zijn, is geduld hun hoofddeugd niet; zoo spoedig mogelijk moeten de meest uiteenloopende eischen bevredigd worden, vandaar de groote ontwikkeling der New-Yorksche restaurants.

Men zegt, dat in New-York alles cosmopolitisch is, en dat geldt vooral van de restauraties; 't is dan ook moeilijk uit te maken of men zich in een zuiver Amerikaansch dan wel in een Fransch, Spaansch of Italiaansch restaurant bevindt.

Van table-d'hôte wordt in New-York niet zooveel gebruik gemaakt als in Europa; toch bestaat ze, en de groote hôtels geven er het voorbeeld van. Het menu is zoo internationaal mogelijk en in drie talen geschreven. Men kan er eten Italiaansche soep, Engelsche visch, Fransche toespijs, Amerikaansch gebraad en Zuid-Amerikaansch dessert, besproeid met Duitschen wijn. De New-Yorker heeft het voorrecht, dat hij gemakkelijk de voortbrengselen van de geheele wereld kan krijgen, maar hij verbeeldt zich, dat die slechts te genieten zijn in een prachtige zaal. Vandaar een verkwistende pracht van tapijten, behangsels en gordijnen en een overvloed van electrisch licht.

Een table-d'hôte van minder dan 75 dollarcent (*ƒ* 1.80) is in New-York niet aan te bevelen, dat is te goedkoop en het trekt niet. Een table-d'hôte duurt te lang voor den practischen Amerikaan, en als hij eens lekker wil eten, gaat hij liever naar een duurdere inrichting, waar hij geen opgestoofde overschotjes krijgt, waar een Fransche kok wel raad mee weet, maar die een Amerikaan heelemaal niet klaar weet te maken.

Typisch Amerikaansch zijn de restauraties in den omtrek van het stadhuis; het zijn niet zoozeer restauraties, maar winkels waar men wat koopt; men komt er niet om te dineeren, maar om een stukje te eten. Men zegt tegen den bediende wat men hebben wil, het wordt onmiddellijk gebracht, betaald en gebruikt, en afgeloopen is het. De bediening gaat zoo vlug mogelijk en zonder veel omslag, men is hier voor zaken; of de borden warm of koud zijn, daar wordt niet op gelet, en is men er niet mee tevreden, dan moet men maar tegenover de deur gaan, waar het duurder is.

Merkwaardig zijn ook de zg. coffee-and-cake-shops (koffie- en boekwinkels), kleinere restauraties, waar men aan tafeltjes zit, doch waar tafellakens en servetten ongekende weelde-artikelen zijn. Zoodra men plaats genomen heeft, staat de bediende naast je, een soort bokser, en misschien is hij dat ook wel. Hij veegt de tafel af en blijft bij je staan in de houding van iemand, die je aan wil sporen een beetje voort te maken. Nauwelijks heb je de helft gezegd van wat je bestellen wil, of hij is al aan 't ander eind van de zaal. Een der eigenaardigheden van den restauratie-bediende is zijn behendigheid om een menigte schotels - vol of ledig, dat doet er niet toe - te gelijk te dragen. Hij stapelt er een half dozijn op den linkerarm en op de rechterhand balanceert hij een menigte theekopjes. Nu en dan laat hij wel eens een schotel vallen, maar dat is zoo erg niet.

Onder zeker opzicht komen de New-Yorksche kellners met de Amsterdamsche Jannen overeen, nl. in hun hebbelijkheid om alles met een anderen naam te noemen.

Bestelt men gebakken eieren, dan roepen ze: ‘Eieren in 't donker!’ Een kop koffie: ‘Eén in den donker!’ enz. Voor een vreemdeling is daar niet uit wijs te worden.

Dan is er nog een soort van inrichtingen, luncheon counter (lunchkantoor) geheeten. Voor een buffet staan hooge kantoorstoelen zonder leuning, en daar op gezeten, met de beenen ver van den grond, gebruiken de haastige Amerikanen in de gauwigheid hun portie vleesch of oesters.

[Nummer 16]

Oorlogsschepen, door F.J.H. Evers.

II. Kruisers.

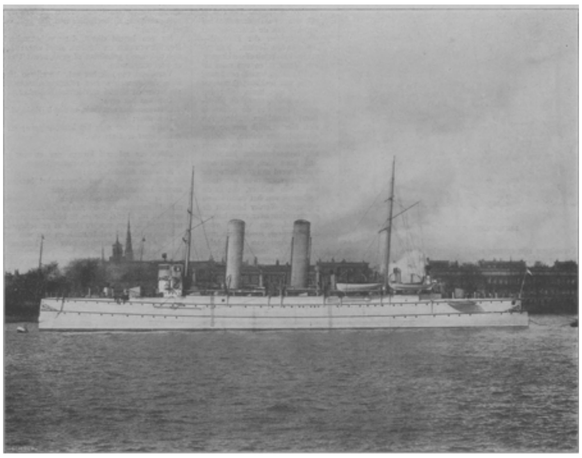

H.M. KRUISER 'FRIESLAND.'

Nederland heeft drie schepen van het type kruiser, nl. de *Holland*, gebouwd op de marinewerf te Amsterdam; de *Zeeland*, door de maatschappij 'de Schelde' te Vlissingen vervaardigd, en eindelijk de *Friesland*, gebouwd op het etablissement Feyenoord te Rotterdam.

Terwijl dit laatste schip in Januari jl. reeds is afgeleverd en zich op 't oogenblik reeds in Curaçao bevindt, zijn de twee eerstgenoemde schepen nog niet door de marine in gebruik kunnen genomen worden. Eere dus het etablissement Feyenoord, dat door tijdige aflevering der *Friesland*, een grooten dienst aan het gouvernement heeft bewezen. Nog drie andere schepen van eenzelfde type, doch iets grooter, staan bij de drie genoemde werven op stapel.

Onder dit type heeft de uitmuntende minister van zeewezen, Jhr. Röell, ook gerangschikt den oorlogsbodem *Koningin Wilhelmina der Nederlanden*, die, hoe uitstekend schip het dan ook moge zijn, toch eenigszins het gebrek van een pantserschip (te langzame vaart) met het gebrek van een kruiser (te weinig bepantsering) in zich schijnt te vereenigen.

De kruisers zijn slechts gedeeltelijk van een pantser lekking voorzien; meestal hebben zij, zooals het type *Holland*, een sterk gebogen pantserdek - vandaar de naam pantserdekschepen - waardoor de meest gevaarlijke deelen, als de machines, de bergplaatsen voor voorraad, torpedomagazijn enz., tegen de vijandelijke kanonnen worden beveiligd. G r o o t e s n e l h e i d is voor hen een volstrekt vereischte. De kruisers - gelijk hun naam reeds aanduidt - moeten zich snel van het eene punt naar het andere kunnen verplaatsen, langen tijd op zee doorbrengen zonder een haven of kolenstatie aan te doen en altijd zullen de vuren, gelijk gezonde magen, honger

hebben en steeds om meer voedsel vragen, vandaar dat op de kruisers een groote plaatsruimte moet worden gegund aan kolenberging.

De *Friesland*, waarvan we hier eene zeer goede afbeelding geven, heeft aan de van haar verwachte snelheid uitmuntend voldaan. Hare machinen ontwikkelden 1166 paardekracht meer dan waartoe zij bij contract verplicht was, alzoo in het geheel 10.416, zoodat bij den officieelen proeftocht ter reede van Texel een snelheid

van circa twintig mijl in het uur werd bereikt. Daar medegenomen kan worden een kolenvoorraad van 800 ton, en met een twaalfmijlsvaart loopend het kolenverbruik 3.5 ton per uur bedraagt, kan zij 2744 mijlen afleggen, zonder zich van een nieuwen voorraad te voorzien.

Evenals de *Piet Hein*, zullen wij nu de *Friesland* eens bezoeken. 't Is wel geen officieele receptie, die ons wacht; we worden wel niet met eere- en saluutschoten aan boord ontvangen, maar onder de uitmuntende leiding, die wij hebben, zullen wij al het merkwaardige nauwkeurig kunnen bezichtigen. Daar wij de bewapening van de *Piet Hein* uitvoerig hebben meegedeeld, kunnen we hier volstaan met de vermelding, dat de *Friesland* heeft: twee kanonnen van 15 cM. achter een schild van nikkelstaal, waarvan een op het vóór- en een op het achterschip is opgesteld, gelijk men op bijgaande plaat duidelijk zien kan. In batterij staan aan iedere zijde van het schip drie kanonnen van 12, en twee van 7.5 cM. De schilden komen juist boven de verschansing uit.

BAKBOORDZIJDE VAN DE 'FRIESLAND.'

Vervolgens zijn er nog acht kleinere kanonnen van 3.7 cM., twee revolverkanonnen, twee torpedokanonnen en twee torpedo-lanceerbuizen. Al die kanonnen zijn snelvuur, kunnen dus een levend.... neen.... doodend vuur onderhouden. Dat het s n e l v uur is, kan men opmaken uit het aantal schoten, dat de kanonnen kunnen lossen in de minuut. De grootste kanonnen kunnen achtmaal per minuut afgevuurd worden, de kanonnen van 12 cM. dertien maal, de kanonnen van 7.5 c.M. zelfs veertig maal in de minuut.

De vier munitiekokers, waardoor de kogels en de granaten uit de munitiebergplaats naar de kanonnen worden gevoerd, zijn zwaar gepantserd en zóó voortreffelijk en snelwerkend ingericht, dat bij gebruik van de electrische beweging zes patronen van 15 cM., ieder 83 kg. wegende, 18 patronen van 12 cM., waarvan het gewicht 51 kg. bedraagt, in één minuut omhoog kunnen worden gevoerd, en daar twaalf patroondoozen voor de 7.5 cM. kanonnen in dien tijd naar boven kunnen stijgen, volgt er uit, dat iedere seconde een patroon kan worden aangebracht. Houten kappen op de groote patronen, tot meerdere veiligheid geplaatst, brengen het gevaar tot een minimum terug.

Evenals de *Piet Hein*, heeft de *Friesland* zeer sterke zoeklichten - die met dezelfde koolspitsen, gedurende drie uur met 100 ampères kunnen branden - en een commandotoren omgeven van een nikkelstalen pantser van 100 mM. dikte, waarvan

de inrichting, gelukkig, heel wat eenvoudiger en minder omslachtig is dan bij de *Piet Hein*.

Behalve door het 50 mM. dikke pantserdek, wordt het uithoudingsvermogen der *Friesland* bijzonder gesterkt en verhoogd door de waterdichte schotten, waarvan er niet minder dan 32 op dit oorlogsschip aanwezig zijn. Deze waterdichte schotten hebben ten doel, de hoeveelheid instroomend water, door een lek of kogel veroorzaakt, tot den inhoud van eenige cellen te beperken, en het schip drijvende te houden; hiertoe dient ook de dubbele bodem.

Daar uit den Chineesch-Japanschen oorlog bleek hoe gevaarlijk, wegens het brandgevaar, alle houtwerk voor een oorlogsbodem is, heeft men op de *Friesland* zooveel mogelijk alles van staal en ijzer vervaardigd, zelfs de wanden der hutten zijn van ijzer. Zoo heel prettig is dit voor de bewoners dier hutten nu juist niet. Geen spijker, geen kram, kan in den wand worden geslagen om iets op te hangen, alles stuit af op het harde, ondoordringbare staal, en om dit euvel eenigszins te verhelpen, zijn hier en daar eenige dwarslatten aangebracht, welke echter in geenen deele versierselen kunnen worden genoemd.

De officieren en manschappen hebben op de *Friesland* in geenen deele over slechte huisvesting te klagen. Het verblijf van den commandant deed mij waarlijk aan de inrichting van de *Rotterdam* der Holland - Amerika-lijn denken. Een gezellige voorkajuit of werkkamer, een slaaphut en een ruim ingericht salon, waarin een keurig buffet van teakhout en marmer pronkt, met bruin leder bekleede sofa's, terwijl op practische wijze van de ruimte is partij getrokken. ‘Men zou zich hier waarlijk niet op een oorlogsbodem wanen,’ zeide ik tot mijn geleider, die mij in alle bijzonderheden het schip had laten zien, maar als antwoord werd mij gewezen op de affuiten voor twee kanonnen van klein kaliber, die in de vensternis van het salon waren geplaatst. Verder beschikt de commandant over eene badgelegenheid, een verblijf voor den schrijver, zoodat een aanzienlijk deel van het achter schip door hem wordt betrokken. Dit is inderdaad noodig, want de verschillende hooge gasten, die bij hem hun opwachting komen maken, mogen niet bekrompen ontvangen worden; de vorstelijke personen, die hem de eer aandoen van een bezoek - zooals de koning van Portugal aan den commandant van de *Kortenaer* - moeten met passenden luister ontvangen worden, zooals de eer van de vlag, door den commandant vertegenwoordigd, het vereischt. Officieren en adelborsten beschikken over flinke hutten en één ruim salon, en ook de verblijven der matrozen en marinesoldaten zijn net, luchtig en zeer voldoende ingericht.

Om bij onverhoopt ongeval de ruim 300 koppen tellende bemanning, welke aan boord is, aan de golven te ontrukken, alsmede om kleinere rivieren of kreeken in te varen en personen aan en van boord te brengen, heeft de *Friesland* niet minder dan tien sloepen aan boord, waarvan er twee kleine *Frieslandjes* zijn, daar ze eveneens door stoom kunnen worden bewogen en met geschut bewapend zijn.

Een aardig kijkje op de sloepen gunt ons de bijgaande afbeelding, welke ons de bakboordzijde van de *Friesland* vertoont en in de verte door de talrijke masten het levendige scheepvaartverkeer van Rotterdam laat zien.

(*Wordt vervolgd.*)

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

(*Vervolg.*)

Ik moest lichte japonnen dragen en eene muts; met Cornelia was ik erg groot; en ik zou bij mijn vollen naam Geertruida worden genoemd, allemaal dingen, die mij erg goed bevielen. Verder was ik verrukt over mijn lief kamertje en toen ik, thuis komende, alles aan Bet vertelde, verzekerde deze, dat zij ook in de stad wilde dienen.

Het beviel mij uitstekend; 't was precies zooals Cornelia mij vertelde; niemand keek ons op de vingers, mevrouw en de beide damen waren veel uit of hadden bezoek, zij bleven 's morgens lang slapen, en als het eten maar op tijd klaar was en de kamers aan kant, dan waren zij tevreden.

Ik vond het wel vervelend dat de damen zeker wel tienmaal per dag haar handen waschten en toilet maakten en nooit iets opruimden, maar Cornelia troostte mij:

‘Overal is wat, en juist omdat zij zoo zijn, laten ze ons heelemaal vrij, gij kunt geen beteren dienst bedenken; ik ben al hier en daar onder de menschen geweest en ik moet u zeggen, het beviel mij nergens zoo goed als hier.... Martha zou ook nooit zijn weggegaan, als zij niet getrouwd was, en wat heeft zij niet veel gekregen; zij heeft hier tien jaar gediend en ik acht.’

Nu een besten dienst, dat was het zeker! Heerlijk van eten en drinken, altijd uitgaan op zijn tijd, nooit geknibbel of gevit, neen! 't was er heel aangenaam.

Vervelend vond ik het wel, dat wij zoo dikwijls de menschen met rekeningen moesten afschepen en allerlei uitvluchten bedenken.

Dan was het eens:

‘Mevrouw was niet thuis, of niet bij de hand.’

Dan weer:

‘Gij moet maar naar het kantoor gaan; mevrouw weet er niets van.’

Of wel:

‘Mijnheer zal zelf komen om er over te spreken, want er zijn vele aanmerkingen op.’

Zelfs een enkelen keer:

‘Wij komen het aan den winkel betalen, anders krijgen wij geen drinkgeld.’

Maar dat wende ook spoedig; wij begonnen de menschen er op aan te zien, en kregen er schik in, allerlei foefjes te bedenken om ze met goed fatsoen van de deur af te schepen.

Soms werden zij wel brutaal, en dan was het dikwijls schelden en razen over die kale madammen met haar opschik, dien zij niet betalen konden, maar dan antwoordden wij met eene scherts terug en maakten ze aan 't lachen.

Cornelia had er goed slag van, met dat volk om te gaan en ik leerde het ook gauw.

Kort nadat ik er was, trof ik het best; er werd een groot feest gegeven; juffrouw Emma was geëngageerd met een jongen advocaat, een jonkheer nog wel, een akelig bleek mannetje, die heel erg door zijn haar was gegroeid en met hooge schouders liep, maar hij had een grooten naam en sprak heel deftig, lispelend zonder de *r*'s uit te spreken.

Op een avond te voren hoorde ik hevige ruzie tusschen juffrouw Emma en juffrouw Huberthe; 't scheen dat juffrouw Huberthe vast gerekend had, dat hij haar zou vragen, en niet haar zuster. Het liep heel hoog tusschen die beide, mama kwam er tusschen, en toen kregen zij het op de zenuwen; mevrouw bracht haar eau de Cologne en liet haar valeriaan drinken, en toen was het: huilen geen gebrek. Maar 't einde was, dat juffrouw Huberthe er niets van liet merken, hoe zij teleurgesteld was en haar best

deed om een tweeden luitenant tot man te krijgen, wat misschien ook gebeurd zou zijn, wanneer....

Er werd een groot diner gegeven en 't was eene pracht in de eetkamer, dat het mij een kwartje waard was geweest, als mijn goeie moeder, die zooveel van moois houdt, het had mogen zien.

De tafel was een en al fijn wit damast en kristal en bloemen en zilver; de kok uit Brussel had dit alles meegebracht; er waren wel dertig menschen aan tafel, er werd veel getoost en gedronken op het geluk van het jonge paar.

Mevrouw zag er nog mooier uit dan de aanstaande bruid; zij had een pracht van een japon aan van paars moiré antique met echte kant en juweelen op de borst en in de ooren, en in het nog schoone, volle haar; zij was zoo trotsch als een pauw.

Och! och! Wat maakte mijnheer daar een ongelukkig figuurtje naast; zoo bleek, aschgrauw bijna en ineengedoken, hij dronk haast niets en bedankte alleen met een paar woorden op al die lieve heildronken.

De knechts bedienden, maar ik moest bij het buffet staan, om alles aan te geven en ik had een zwarte japon aan, met een Engelsch mutsje en een fijngestreken boezelaar en witte handschoenen; ik was er wat grootsch op en het verwonderde mij niet, dat een van de Brusselsche knechts en nog een koetsier van een der adellijke heeren mij vroegen, of ik kennis met hen wou aanknoopen.

's Avonds moest ik het zilver brengen in een zijkamertje naast de groote kamer van mijnheer en mevrouw, en daar hoorde ik hevig huilen en hard praten en wat mij 't meest verwonderde was, dat het huilen scheen te zijn van mijnheer en het hard praten van mevrouw; ik ben anders niet nieuwsgierig van aard, maar dit was zoo bijzonder dat ik niet laten kon even te luisteren, al was het maar, om het straks aan Cornelia te kunnen oververtellen, wat ik had opgevangen.

‘Gij zijt een spelbreker, een laffe, flauwe vent’; snauwde mevrouw, ‘wat doet gij daar nu te huilen als een klein kind, nadat alles zoo prachtig is afgeloopen. Iedereen is er vol over, zoo keurig als alles was ingericht; die Geertruida is bepaald een juweel, een echte groote rijken meid, alles ging even geregeld en het was zoo lekker en de geest was zoo aangenaam. Wat hebt gij er op aan te merken, brompot!’

‘O God! waar moet het naar toe,’ kermde mijnheer, ‘tot over de ooren in de schulden en nu weer zoo'n vorstelijk diner. Gij hadt mij beloofd dat alles heel eenvoudig zou toegaan en op die voorwaarde heb ik er in toegestemd, maar dit feest kost fr. 2000, zoo goed als een cent, en waar haal ik het geld vandaan? Denkt gij dat die Brusselsche menschen zooveel geduld hebben, als die van hier? Die moeten boter bij de visch hebben.’

‘Nu ja, dat komt er wel! Vergeet nu ook niet, dat Emma een schitterende partij doet.’

‘Hoe weet gij dat? Egbert moet schrikbarend veel hebben opgemaakt in zijn langen studententijd.’

‘Hij heeft nog zooveel te wachten, en als Huberthe luitenant Bodewier krijgt, dan zijn ze beide geborgen tegen dat de bom losbarst, een fr. 2000 meer of minder, doet er niets meer toe.’

‘Clothilde, hoe kunt gij zoo lichtzinnig spreken. Weet gij dan niet, waar het eindelijk op uit moet loopen, ik ben zoo achterop, en... en...’

‘Kom, ga naar bed! De wijn was u te zwaar en gij hebt altijd een huilerigen dronk gehad; als oom Kees sterft, dan kunnen wij alles royaal betalen en zijn er heelemaal bovenop. En ik heb een lot in de Hamburgsche loterij, eens zal ik daar wel iets op trekken.’

‘O ja, denk maar altijd het beste.’
‘Wat helpt het, altijd het slechtste te verwachten?’
‘En als ik u nu verzeker, dat het niet langer zoo gaan kan!’
‘Kom! Dat hebt gij al zoo dikwijls gezegd. 't Zal onzen tijd wel uitduren. Zijn de meisjes getrouwd, dan moeten haar mannen voor haar zorgen. Wij trekken er ons niets van aan en als oom Kees sterft, dan zijn wij er in eens bovenop!’
‘En als hij ons niets nalaat!’
‘Dat kunt ge denken! Ik ben zijn eenige nicht!’
‘Gij denkt er makkelijk over. Maar ik zit met de zorgen. Ik weet niet hoe er mij uit te redden. Vandaag of morgen barst de bom los en dan.... wat wacht u dan allemaal, armoede en misschien nog schande!....’
‘Nu, dan hebben wij er ten minste genot van gehad, maar praat nu alsjeblief zoo hard niet. De kinderen konden het hooren en die hebben er niets mee te maken.’
‘'t Was beter dat zij alles wisten.’
Verder hoorde ik niets, maar ik dacht toch ook, 't is niet alles goud wat blinkt bij de groote rijken.
In mijn vorigen dienst werd er hard gewerkt, niets onnoodig uitgegeven, maar de menschen hadden rust en vrede en sliepen gerust. Wat hielp het of men zooveel staatsie maakte, als men het toch niet kon betalen?
Maar ik was te moe om er nog langer over na te denken en ging naar bed; den volgenden morgen had ik weer andere dingen aan het hoofd, en dacht er niet verder aan en vertelde wat ik gehoord had, ook aan niemand - tot dat - ik er wel aan denken moest.

VII.

Zoowat een maand of drie, vier, na het groote diner, werd ik 's morgens vroeg wakker door herhaald kloppen aan mijn deur. Mijn kameraad riep slaperig:
‘Haast u maar niet. Er komt nog een tram.’
‘Meisjes, staat gauw op. Er is van nacht iets heel ergs in huis gebeurd.’
En zoo slaapdronken was ik niet, of ik herkende de stem van onze mevrouw.
Ik het bed uit en Cornelia mij achterna.
‘Wat is er, mevrouw?’
‘Er is ingebroken van nacht,’ hoorde ik mevrouw zeggen. ‘Doet gauw wat aan en komt beneden!’
Wij natuurlijk in een wip klaar en gevlogen naar de huiskamer; daar zat mijnheer met een heel verschrikt gezicht en de juffers nog in heel erge morgenkleeding, met het haar in pennen opgestoken, de japonnen half toegeknoopt en bleek en geel, zooals wij ze nog nooit hadden gezien.
Mevrouw alleen zag er netjes uit en sprak heel bedaard en kalm.
‘Waar is het gebeurd?’ vroeg ik.
‘Op mijnheers kantoor,’ antwoordde mevrouw. ‘Komt maar eens mee. Als het gerecht komt onderzoeken, dan kunt gij verklaren, hoe het er uit heeft gezien.’
Wij gingen met mevrouw mee en de dames kwamen achteraan, en ik moet zeggen, de dieven en inbrekers hadden alles heel netjes gedaan, niets geen rommel gemaakt. Een ruit aan den kant van den tuin was kapot gestooten; onder het raam in den tuin, zag men niet eens dat het gras was plat getrapt; het had geregend en hier en daar waren indrukken van voetstappen, maar die schenen naar het hek gekeerd en niet naar de kamer.

De brandkast stond open, en er lag niets in dan een paar pakjes papier; op den lessenaar van mijnheer waren de stukken ook een beetje door elkander gegooid, maar toch niet heel erg - ja zeker, het moesten bepaald heel ordelijke, preciese dieven zijn geweest.

‘En gisteren had mijnheer juist zooveel geld ontvangen en daar wisten zij van; het moeten dieven zijn geweest, die hier heel goed bekend waren.’

‘Ja, zij kenden zelfs het geheim van de brandkast, want die is gewoon geopend,’ zei een van de dames.

‘Het moet een der huisgenooten zijn of een kennis van haar.’

Meteen keek zij Cornelia aan, die verkeering had met een smidsknecht; zij werd woedend, want zij begreep dadelijk wat de juffrouw zeggen wou.

‘Nu, juffrouw,’ antwoordde zij heel brutaal, ‘ik ben de eenige niet, die hier een vrijer heeft; maar ik geloof dat men zoover niet hoeft te zoeken om te weten, wie hier aan den gang is geweest. Ik heb nooit met dieven omgegaan, maar dat weet ik wel, die hier den boel heeft gemaakt, weet er nog minder van.’

Mevrouw werd bleekgroen; ik heb nooit iemand zoo zien verschieten; haar oogen puilden uit.

‘Brutaal spook!’ viel zij uit, niets mevrouwachtigs, ‘wat durft gij zeggen?’

‘Niets! Niemendal, wien de schoen past, die trekt hem aan.’

Ik begreep niet, hoe Cornelia in eens zooveel durfde. Wij waren beiden een beetje bang voor mevrouw, die lang niet makkelijk was, en durfden dus niet alles zeggen wat ons voor den mond kwam.

Maar zij zette nu beide handen in de zijde en haar hoofd in den nek, en ging toen voort: ‘En als het u 't zelfde is had ik graag dadelijk mijn loon en mijn vervalpotje, dan blijf ik geen uur langer in dit huis. Ik ben niet graag onder een dak, waar gestolen wordt.’

‘Dat kunt ge begrijpen. Gij kunt gaan als gij wilt, maar dan krijgt ge geen cent.’

‘Dat zal mijn zorg zijn! Ik wil wel blijven en ik zal ook zeggen, als de heeren van het gerecht komen, wat mevrouw het liefste heeft, maar dan moet ik eerst mijn centen hebben, anders zal ik zeggen wat ik verkies, en wat ik al lang in huis heb gemerkt, en wat ik wist dat komen zou - vroeg of laat. - Begrepen.’

‘Geertruida, ga naar de keuken en zet het water op voor de thee!’

Ik begreep dat men mij weg wilde hebben; er werd heftig gepraat boven en na een kwartier kwam Cornelia binnen, met een gezicht als een boei en oogen, glinsterend van trots; reeds dadelijk riep zij mij toe:

‘Ik heb mijn centen hoor en tien frank er bovenop! Gij zijt een uilskuiken, Trui, dat gij niet met mij hebt meegesproken. Gij hoeft toch niets anders aan de politie te zeggen, dan wat ge wil. In de kast wil ik niet komen, voor zooveel niet.’

‘Maar wat is er gebeurd. Wat bedoelt ge toch?’

Zij lachte medelijdend.

‘Och gij, onnoozel schaap! Gij vat ook niemendal. Begrijpt gij dan niet, wat er gebeurd is?’

‘Nu ja, ze hebben ingebroken.’

‘Ingebroken! Geloof gij dat? Ik zag dadelijk wat er aan het handje was. Mijnheer heeft al lang geleefd van de rijkskas; mevrouw kan al het geld, dat er in zit, wel aan. In den laatsten tijd hoeft gij immers ook nooit meer rekeningen weg te zenden.’

Ja, dat was waar.

‘Nu, ik dacht al lang, daar zit wat achter. En zoodra ik in de kamer kwam, waar zoo keurig netjes was ingebroken, begreep ik dat mijnheer en mevrouw - eigenlijk de dieven waren en dien boel zoo in orde hadden gebracht.’

‘Maar, Cornelia!’ riep ik vol afschuw uit, ‘dat is toch niet waar. Dat is toch groote zonde.’

‘Daar malen zij wat om, of het zonde is of niet. Ze zijn heelemaal op. Die wichten hebben niet meegedaan, geloof ik! Ze keken zoo raar op, toen ik het zei.’

‘En heeft zij bekend?’

‘Bekend, wel neen! Omdat ik er recht op had en omdat ik zoo'n grooten mond opzette, zei ze, gaf zij het geld maar. Ik verdiende het niet en allerlei praatjes er boven op - ik kon hen in groote verlegenheid brengen vóór het gerecht, maar wat ik zeg! Als zij de politie van morgen niet van de straat had geroepen, kikte zij er geen woord van.’

Er werd hard gescheld.

‘Dat zijn de heeren van het gerecht. Zie nu maar, domme meid, dat gij uw centen krijgt. We moeten allen vóór komen. Hoe minder ge zegt, hoe beter!’

Wij werden ook ondervraagd en mijnheer en mevrouw en de juffers, en het einde van alles was, dat mijnheer in een rijtuig werd weggebracht, mevrouw een vreeselijk zenuwtoeval kreeg en de jonge dames als gekken door het huis liepen en de vrijers haar in den steek lieten - en toen kwam de familie, die heel deftig en scherp spraken, en mevrouw deed niets dan huilen en lachen - en Cornelia vertelde dat mijnheer in de gevangenis zat en niemand iets gelooven wilde van de dievenhistorie - het kwam in alle gazetten en zoo las moeder het ook.

Zij kwam mij dadelijk afhalen en wou niet hebben, dat ik een oogenblik langer in een

huis bleef, waar zulke schandelijke dingen gebeurd waren; mijn loon kreeg ik niet. Ik geloof dat ik twee maanden schade had; ik moest nog dikwijls voor het gerecht komen en verklaren, wat ik van den diefstal wist.

Maar ik kon niets anders zeggen, dan dat ik niets had gehoord, vóór dat mevrouw het ons vertelde - maar zij deden mij allerlei vragen over de huishouding, over de schulden, die de familie had, over haar manier van betalen en ik weet niet wat al meer. Ik antwoordde naar waarheid en Cornelia, die veel slimmer was, zeide, dat ik zonder het te willen mijnheer veel kwaad had gedaan en ieder oogenblik in moeilijkheden bracht.

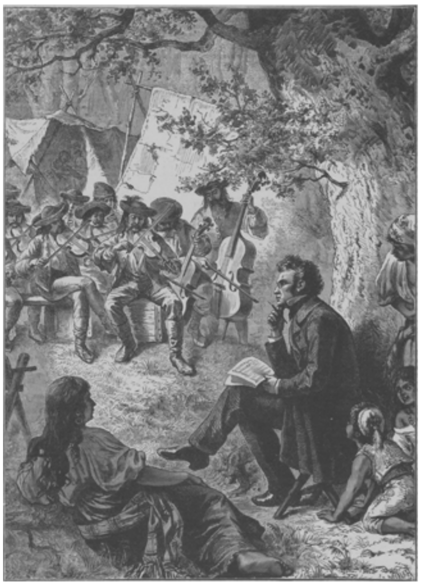

FRANZ SCHUBERT LUISTERT DEN ZIGEUNERS HUN MELODIEËN AF.

Maar dit gebeurde veel later; ik had toen reeds een anderen dienst en moest overkomen om getuigenis af te leggen.

Voordat ik echter verder ga en over mij zelf spreek, wil ik eerst gedaan maken met de familie Van Meteren en vertellen hoe het met hen en met al hun grootheid afliep.

Mijnheer werd veroordeeld tot vijf jaar ge-

vangenisstraf, maar de stumper stierf reeds na een jaar.

Mevrouw ging op een dorpje wonen ergens in Noord-Brabant, met de beide juffers, die veel uit logeeren gingen, en werkte voor Tesselschade - nu onlangs heb ik gehoord, dat mevrouw krankzinnig is geworden en in een gesticht is opgenomen. Een van de dames is in betrekking; de andere moet getrouwd zijn met een burgerman; de jonge heer is in Transvaal, en dat is nu het einde van al dien bluf.

Antje zegt altijd, dat mij die dienst geen goed heeft gedaan, niettegenstaande ik daar wel heb kunnen leeren, hoe oneerlijkheid en zucht tot grootdoen niets dan ellende veroorzaken; maar ik had er geleerd ruim van geweten te zijn. Dingen, waaraan ik vroeger nooit had durven denken zelfs, omdat ik wist dat zij zonde waren, werden hier zoo hoog niet opgenomen. Cornelia had niets dan ijdelheid en pleziermaken in het hoofd en lachte mij uit, als ik haar niet in alles gelijk gaf.

NA VOLBRACHTEN ARBEID HUISWAARTS.

Ik was inwendig veranderd; Ant merkte het dadelijk; ze zeide dan ook tegen moeder:

'Wat heeft het Trui geholpen, dat zij een beetje meer loon verdiende? Zij heeft duurder neigingen gekregen en is lang zoo eenvoudig niet meer als vroeger. Wij moeten zien, dat zij weer een eenvoudigen dienst krijgt als bij Hendriks.'

(*Wordt vervolgd.*)

De Wekker.
Door Th.L.T.

Voor ongeveer dertig jaren besloot ik naar Amerika uit te wijken en in Texas als jong koopman mijn geluk te beproeven.

Texas was in dien tijd - en ook reeds jaren te voren - een staat, waar zich tal van Duitschers vestigden; het werd hun voorgesteld als het beloofde land. Voor velen is het zulks dan ook inderdaad geweest, en zij kwamen er zeer goed vooruit; maar velen gingen er ook ellendig te gronde.

In Galveston, de bloeiende en voornaamste havenstad van het land, waren vele aanzienlijke handelshuizen gevestigd, die door Duitschers waren gesticht geworden. Ik was zonder middelen, en al droomde ik ook van toekomstige millioenen, die ik mij door mijn handelskennis hoopte te verwerven, zoo mocht ik toch voorloopig blij wezen, dat ik door middel van goede aanbevelingen een betrekking als boekhouder en correspondent op een Duitsch handelskantoor te Galveston verkreeg.

Mijn patroon was over mij en mijn werk goed tevreden. Wij importeerden een menigte huishoudelijke artikelen voor de farmers en planters van het binnenland. Ons voornaamste exportartikel was natuurlijk katoen, het product, waaraan Texas zijne opkomst te danken heeft.

Ik woonde en was in den kost in een *boardinghouse*, 't welk door een Duitsche landgenoote, de weduwe Neumann uit Breslau, gehouden werd, een vlijtige en degelijke vrouw, wier man farmer geweest, maar aan de koorts bezweken was. Zij was die zaak na den verkoop van de hoef begonnen en verdiende veel geld. Naar dat er algemeen gezegd werd, had zij zich reeds een aardig vermogen verworven.

Bij haar logeerden nog meer jongelieden, waaronder ook een landgenoot, Otto Sperber genaamd, die als boekhouder en correspondent i n een handelshuis werkzaam was, dat een gelijke zaak dreef, als dat, waar ik in betrekking was. Onze patroons waren dus concurrenten en zagen elkaar nu en dan met nijdige oogen aan. Dat verhinderde echter niet, dat Otto en ik weldra goede vrienden werden, daar wij dagelijks in het *boardinghouse* met elkaar verkeerden. Mijne kamer bevond zich naast de zijne. Wij werden zulke goede vrienden, dat wij op een avond met het goede lagerbier van onze waardin onze broederschap klonken. Deze broederlijke vriendschap duurde zoo lang, tot wij eveneens concurrenten werden, niet in zaken, maar in een teerder aangelegenheid. Mevrouw Neumann had namelijk een bekoorlijke dochter, Anna genaamd, die ons allebei een uitstekende aanstaande vrouw leek. Maar Otto woonde langer in het huis dan ik en meende daarom oudere rechten te hebben. Daardoor ontstond er, wat zeer verklaarbaar is, zekere naijver tusschen ons, die wel is waar niet in vijandschap ontaardde, maar toch onze vriendschap verminderde en ze langzamerhand meer en meer liet verkoelen.

De altijd vroolijke Anna was met haar blonde lokken en mooie blauwe oogen niet alleen bekoorlijk en bevallig, maar was ook zeer bedreven in de huishouding, wat we beiden alle dagen konden opmerken. 't Was werkelijk een genot haar in huis bezig te zien. Waarlijk, wien het geluk beschoren was, eenmaal Anna de zijne te mogen noemen, zou in haar een flinke, brave en lieve huisvrouw bezitten.

Sperber bezat eenig vermogen en had het vooruitzicht, vennoot van zijn patroon te worden. Ik daarentegen kon het bij mijn chef mettertijd slechts tot procuratiehouder

brengen. Dit bleef in het *boardinghouse* niet onbekend. Geen wonder dus, dat Otto aan de eerbiedwaardige mevrouw Neumann sympathieker voorkwam, dan ik haar onder zulke omstandigheden zijn kon. Hoewel een Duitsche vrouw, was zij toch in Texas langzamerhand ook door den Amerikaanschen geest in zaken bezield geworden, welke in den dollar het hoogste ideaal ziet.

Anderzijds was het al heel spoedig merkbaar, dat Anna aan mij de voorkeur gaf.

Zoo dus ongeveer stonden de zaken. In elk geval verwenschte Otto nu in zich zelf mijne komst te Galveston, want buiten mij was er geen andere mededinger, die hem zorg had kunnen baren. Ik alleen was de oorzaak, dat Anna zich beslist tegen een verloving met Otto verzette.

Haar scherpzinnige moeder zag dat zeer goed in, en deed er haar in stilte ernstige verwijten over. Allengs begon ik te vermoeden, dat mevrouw Neumann wenschte, mij uit haar huis kwijt te zijn. Ja, ik verwachtte elken dag de opzegging van het logies. Dat maakte mij eenigszins mistroostig.

Scott & Ferguson te Austin, een groote exportfirma, was ten gevolge eener mislukte speculatie bankroet. De verkoop van de goederen der failliete firma, waaronder een post van 360 balen katoen, zou in Juli plaats hebben. Mijn patroon kon zoo'n partij tot completeering eener verzending juist zeer goed gebruiken, waardoor hij op de gedachte kwam, mij naar Austin te sturen, om bij den verkoop op het katoen te bieden.

Er loopt een spoor van Galveston over Houston naar Austin. Het was de eerste en in dien tijd nog de eenige baan in Texas. Hoewel de lijn eerst pas was aangelegd, was er toch al menig ongeluk op gebeurd. Wie er gebruik van wilde maken, deed er goed aan, te voren zijn testament te maken. Maar ik, die toch zoo wat niets te vermaken had, verzuimde het maar.

Toen ik op den dag van de te Austin vastgestelde verkooping naar de statie was gegaan en in een waggon van den reeds voor het vertrek gereedstaanden trein plaats genomen had, kwam dadelijk daarna ook Otto Sperber aan, die ook instapte. Hij ging juist tegenover mij zitten.

‘Goeden dag, Eckart!’ zeide hij mij koel.

‘Goeden dag, Sperber!’ antwoordde ik onverschillig.

‘Schoon weer vandaag.’

‘'t Kan werkelijk niet beter.’

‘Gij gaat dus ook op reis, waarde Frans?’

‘Zooals ge ziet, beste Otto.’

‘Vreemd! Mevrouw Neumann zei er mij niets van.’

‘Mij heeft ze ook niets verteld van uw voornemen om op reis te gaan.’

‘Ik ontving eerst gisterenavond de opdracht om te gaan.’

‘Ik ook.’

‘Gaat gij naar Houston?’

‘Nog een eindje verder.’

‘Haha, dus naar Austin!’

‘Juist. Gij misschien ook?’

‘Natuurlijk!’

‘Naar den boedelopkoop van Scott & Ferguson?’

‘Juist geraden.’

‘Gij moet op het katoen bieden?’

‘Dat spreekt.’

Hij brak in een luid gelach uit.

‘Onze patroons hebben dus precies hetzelfde plan,’ zei ik.
‘Leve de concurrentie in zaken!’ riep hij nog altijd lachende.
Wij spraken nog over allerlei dingen, terwijl de trein ons verder naar het Noorden vervoerde, maar geen van ons beiden sprak over Anna Neumann. Zorgvuldig wachtten wij ons, ook maar haren naam te noemen.
Op den juisten tijd kwam de trein te Houston aan. Hier hadden wij een uur oponthoud. Wij dineerden in de statierestaurant vrij slecht en haastig. Toen spoorden wij verder, nu in een meer noordwestelijke richting.
Aan de lijn waren vele kleine plaatsen gelegen, die, langzamerhand ontstaan, soms uit slechts een dozijn of een half dozijn huizen bestonden en even zooveel statiën vormden, waar telkens eenige minuten werd opgehouden.
Wij waren Hampstead even gepasseerd en rammelden op Brintham toe - 't was intusschen laat op den namiddag geworden - toen wij bemerkten, dat de trein opvallend langzamer begon te rijden, al langzamer en langzamer, alsof de locomotief gebrek had aan stoom. Ja, soms scheen ze geheel te willen stilstaan; maar dan bracht een plotselinge ruk haar weer met moeite een eind vooruit.
‘Wel duivels,’ riep een baardig medepassagier boos en driftig, ik laat me hangen, wanneer de machine niet weer aan het klapperen en rammelen is! Dat is nu al de derde keer, dat ik zoo iets op onzen prachtig aangelegden spoorweg moet beleven. Ik ben er namelijk ook aandeelhouder van en daarom volstrekt niet te benijden. 't Is om duivels te worden, wanneer ik bedenk, wat deze baan van aanleg gekost heeft, wat de exploitatie kost en welke sommen als schadevergoeding voor groote en kleine ongelukken er betaald moesten worden - ja, en wanneer ik bedenk, welke geringe, nietige dividenen hij opbrengt, dan rijzen mij de haren van schrik te berge!’
De conducteur kwam den waggon binnen en werd van alle zijden met vragen bestormd.
‘'t Is maar een kleinigheid,’ zei hij schouderophalend. ‘De machine is slecht geworden. Wij zullen vermoedelijk van nacht in Brintham moeten blijven, om de schade te kunnen herstellen.’
De goede man had gelijk. Maar het gebrek aan de locomotief moest toch een nogal bedenkelijke ‘kleinigheid’ wezen, want slechts met horten en stooten bracht ze ons aanzienlijk te laat te Brintham. Toen kon ze niet verder.
Wij stapten allen uit. De nietig geworden machine werd aan een grondig onderzoek onderworpen. De machinist en een er bijgeroepen smid verklaarden, dat de reparatie ter plaatse kon geschieden, maar nog al eenigen tijd in beslag zou nemen. Daarop verzond de conducteur twee telegrammen naar Austin en naar Houston en vertelde ons, dat de trein eerst den volgenden morgen om vijf uur verder zou gaan.
Nu, dat viel mij nogal mee. De verkooping zou om negen uur des voormiddags beginnen. Wij konden dus nog bijtijds te Austin zijn.
Alle passagiers begaven zich naar het naastgelegen hotel van de plaats. Otto en ik kregen met eenige moeite een gemeenschappelijke kleine slaapkamer.
Wij brachten met de anderen den avond in de eetzaal van het hotel door, waar nu goed gegeten en gedronken werd. Eenigen vermaakten zich met kaarten en dobbelen, om de verveling te verdrijven, anderen lazen de dagbladen en nog anderen praatten en politiseerden of luierden gemelijk op eene rustbank en geeuwden.
Het werd laat. Ik voelde mij zeer vermoeid en wou mij ter ruste begeven.
Ben ik in mijn gewone doen, dan heb ik ook een gerusten en gezonden slaap. Des morgens om zes uur pleeg ik vast te ontwaken; dat is mij zoo tot natuurlijken regel geworden, dat ik er mij veilig op kan verlaten. Ben ik echter om de een of andere

reden verplicht bij uitzondering wat vroeger op te staan, dan moet ik noodzakelijk gewekt worden. Daaraan dacht ik in dit geval.

'Otto,' zei ik, wanneer gij morgenvroeg bijtijds ontwaakt, en ik mocht nog slapen, wees dan zoo goed, mij te wekken!'

Hij antwoordde lachend: 'Dat zou toch werkelijk al te zeer tegen het belang van mijn patroon zijn! 't Komt mij eigenlijk als mijn plicht voor, de concurrentie voor hem onschadelijk te maken, als ik dat vermag.'

Op hem kon ik mij dus niet verlaten. Ook wou ik hem, wegens ons verschil over Anna, niet gaarne nogmaals om dien kleinen dienst verzoeken. Ook was 't mogelijk, dat hij zel den tijd versliep. Ik sprak daarom met den waard.

'Sir,' zei hij beleefd, 'wend u maar tot Pompejus!'

En hij wees op een ouden, grijzen neger, die met veel ambitie de gasten bediende, en een soort factotum van het hotel scheen te zijn.

'Pompejus,' zei ik tot hem, 'ik zal op kamer nummer 17 slapen.'

'Weet wel, sir,' antwoordde hij grijnzend.

'Ik moet precies om vier uur gewekt worden.'

'Zal er aan denken, sir.'

'Vergeet het niet! Gij krijgt er een kwart dollar voor.'

'Wel bedankt sir! Zal 't zeker niet vergeten.'

Daarna hield hij zich weer bezig met het bedienen. 't Kwam mij voor, alsof mijn opdracht niet aan het rechte adres was gedaan. Kortom, ik dacht, mij op Pompejus niet te mogen verlaten. Ik kende de onvertrouwbaar-

heid van de negerbedienden en oppassers in de Texaansche hotels. Het kon immers ook gebeuren, dat de oude zwarte zich eveneens versliep.

Daarom vroeg ik aan den waard: ‘Hebt gij ook een wekker?’

‘Ja, sir,’ antwoordde hij.

‘Zoudt ge mij dien willen leenen?’

‘Met het grootste genoegen!’

Hij nam van een schoorsteen een sierlijken kleinen wekker en gaf hem mij. Daarmee voorzien ging ik de trap op en zocht ik mijn slaapkamer op.

Ik stelde den wekker zoo, dat hij mij om vier uur door zijn schel geklingel uit den slaap moest wekken. Toen legde ik mij behaaglijk ter ruste en sliep weldra vast in, mij volkomen verlatende op de vertrouwbaarheid van den wekker op de tafel naast mijn bed.

Des morgens werd ik door het scherpe en harde geklingel en geluid, dicht naast mij, onverwachts uit den slaap gewekt. 't Was reeds helder dag, wat mij verwonderde. Otto was reeds opgestaan. Hij was niet meer in de kamer.

Ik zag op mijn horloge. Het was halfzes. Wat was dat nu? Het deed mij ontstellen. Ik keek naar het cijferblad van den wekker, ook die stond op halfzes. De trein naar Austin moest dus reeds vertrokken zijn. Hoe had ik mij zoo kunnen vergissen? Of zou Otto - doch neen, dat mocht ik niet veronderstellen. Ik kleedde mij haastig en liep naar beneden. De eerste, dien ik ontmoette, was Pompejus.

‘Waarom ben ik niet gewekt geworden?’

‘O, sir! Vergeten, sir!’

‘Is de trein naar Austin al vertrokken?’

‘Ja, sir. Sedert een half uur, sir!’

‘Vervloekt!’

De waard kwam op ons toe. Hij had oprecht spijt over mijn ongeluk en gaf den vergeetachtigen, ouden zwarte een paar oorvijgen, die klonken als een klok; toen vertelde hij mij, dat er over een paar uren een andere trein uit Houston kwam, waarmee ik naar Austin kon gaan.

Het spoorwegverkeer in Texas had in dien tijd nog niet de beteekenis, die het in later tijd verkreeg. Slechts een beperkt getal treinen liep dagelijks op en neer. Austin, hoewel de hoofdstad van den staat en de zetel van de regeering, had destijds slechts ongeveer 3000 inwoners, en het ietwat grootere Houston ongeveer 5000.

't Was altijd nog mogelijk, dat ik toch nog bijtijds op de verkooping kwam. De mogelijkheid was immers niet uitgesloten, dat de post katoen eerst in den namiddag ten verkoop werd gepresenteerd. Geschiedde dit niet, dan voorzeker was het voor mij hoogst onpleizierig en beschamend, wanneer mijn patroon vernam, dat ik te Brintham het vertrek van den trein verslapen had. Ik moest mij inmiddels in geduld oefenen en het beste hopen.

Na ongeveer twee uren kwam er een telegram van Austin, dat de aanwezigen op de statie Brintham in een geweldige opgewondenheid bracht.

Een groot spoorwegongeluk! De trein, met welken ik had willen vertrekken, was even voor Austin ontspoord en van een steile helling gestort. Eenige dooden, vele deels zwaar, deels lichter gewonden. Maar voor den verwachten eerstvolgenden trein was de weg vrij en veilig; de plaats des onheils kon hij passeeren.

Men kan zich voorstellen, hoe mij dit bericht aangreep. Het verzuim, 't welk ik zoo beklaagd en verwenscht had, was mij ten goede gekomen. De kleine wekker, dien men, om mij te foppen, verzet had, had mij er voor bewaard, een offer van het vreeselijk ongeluk te worden.

Spoedig daarop kwam de trein van Houston aan. Ik stapte in en reed mee. Toen wij, na nauwelijks drie uren sporens, dicht bij Austin waren, reed de machinist opzettelijk zeer langzaam. Wij keken links uit de open raampjes der portieren en zagen, ver beneden den spoorwegdijk, de naar beneden gestorte locomotief en de halfverbrijzelde personen- en goederenwaggons van den verongelukten trein. Arbeiders waren er bij bezig en vele nieuwsgierige personen zagen het aan.

'Waar zijn de dooden en gewonden?' riep onze conducteur.

'Die zijn al gezamenlijk naar Austin vervoerd, sir!' riep een der arbeiders terug.

Wij stoomden verder, maar nu wat harder, en bereikten na enkele minuten ons doel, Austin, de zoo bekoorlijk gelegen fraaie stad, aan de heldere, schoone Coloradorivier. Het is de aangenaamste en liefelijkste plaats van heel Texas.

Allereerst moest ik mij natuurlijk met mijn zaak bezighouden. Daar had ik geluk mee. Nadat ik mij naar het verkooplokaal had gespoed, vernam ik daar, dat wegens het spoorwegongeluk de verkoop was verschoven. Men was er juist nu mee begonnen. Toen het katoen geveild werd, kreeg ik na eenig bieden den toeslag voor mijn patroon en zelfs voor nog billijker prijs, dan hij en ik verwacht hadden.

Otto Sperber zag ik bij den verkoop niet. Hij deed me dus geen concurrentie aan. Zonder twijfel moest het spoorwegongeluk zijn komst verhinderd hebben. Was hij dood of maar gewond? Voorloopig kon ik daaromtrent niets bepaalds vernemen.

Ik gaf mijn patroon telegraphisch bericht van den goeden uitslag mijner zending. Nadat ik het telegraafkantoor verlaten had, zag ik, de statie langs gaande, een open schuur, waar veel menschen in- en uitgingen.

Ik ging eveneens nieuwsgierig binnen. Ik zag er de slachtoffers van de ramp: zeven lijken. Onder hen bevond zich ook de ontevreden, baardige aandeelhouder. Hij was nu stom en dood en kon zich dus niet meer ergeren over den spoorweg en zijn geringe dividenden. Otto ontdekte ik niet onder de lijken.

't Was al laat in den namiddag geworden. Ik had nog niet gedineerd en begaf mij hongerig naar een hotel. Daar trof ik een bekende uit Galveston aan, die ook in den ongelukstrein geweest was. Met een witten doek om het hoofd zat hij daar met veel smaak een biefstuk te gebruiken. Hij behoorde tot de licht gewonden en was er met eenige onbeduidende kwetsuren afgekomen.

Ik informeerde bij hem naar Otto Sperber.

'Dien is het slecht gegaan,' zei hij. 'Het eene been is hem totaal verbrijzeld. Hij ligt in 't hospitaal, voor zoover ik weet.'

Ik sprong op en spoedde mij dadelijk naar het ziekenhuis. En werkelijk, Otto Sperber lag daar op het bed van smarten. Maar men wilde mij niet bij hem toelaten. Hij was bewusteloos sedert de afzetting van het verpletterde been, welke afzetting onvermijdelijk was geweest en zoo spoedig mogelijk had moeten geschieden, zoo vertelde men mij.

Diep ontroerd verliet ik het hospitaal, met het innigste medelijden vervuld voor den ongelukkigen landgenoot.

Den volgenden dag keerde ik naar Galveston terug. 't Was een zeer aangename reis, door geen enkel ongeval gestoord. Gelukkig gebeuren er immers alle dagen geen spoorwegongelukken. Mijn patroon was met mijn succes zeer tevreden en stond mij uit eigen beweging een verhooging van salaris toe.

Anna was hartelijk blij, dat ik aan het verschrikkelijk ongeluk ontkomen was, waaraan Otto Sperber ten offer was gevallen, over wiens toestand wij eenige weken later het bericht ontvingen, dat hij, dank aan een zorgvuldige behandeling, het leven behouden had - helaas het leven van een kreupele met een houten been.

Mevrouw Neumann zag mij nu weer vriendelijker aan. Blijkbaar dacht zij er niet meer aan, mij het logies op te zeggen; integendeel, zij was nu bezield met geheel andere gedachten, zooals weldra bleek.

Op zekeren dag sprak zij vertrouwelijk tot mij: ‘Waarde heer Eckart, met Otto Sperber's aanzoek is het nu natuurlijk uit. Het spijt me voor hem. Ik had hem gaarne tot schoonzoon gehad, dat moet ik zeggen. Maar nu kan ik slechts van ganscher harte medelijden met hem hebben. Als wel gezeten schoonmoeder mag ik er toch wel aanspraak op maken, dat mijn toekomstige schoonzoon in 't bezit is van twee ordentelijke beenen. Gij zijt nu in betere conditie dan de ongelukkige Sperber. Gij houdt van Anna, en Anna houdt van u; ik heb niets meer tegen deze wederzijdsche genegenheid in te brengen, wanneer gij bereid zijt een wensch te vervullen, dien ik koester. Ziet u, in den laatsten tijd zijn vele speculeerende kooplieden in Texas gefailleerd; nu was het mij toch liever, dat de huwelijksgift mijner dochter niet aan dergelijke gevaren werd blootgesteld. Mijn solied *boardinghouse* wordt steeds drukker en moet binnenkort aanzienlijk vergroot worden. De boekhouding baart mij steeds veel moeite en zorg. Ik zou dus wenschen, dat gij bij mij in de zaak kwam en mij hielpt, later als ik er mijn rust van wil nemen, zoudt ge er dan eenig beheerder en eigenaar van kunnen worden. Dus verander van beroep: geef den handel er aan en wordt logementhouder, dan geef ik u met genoegen mijn dochter Anna tot vrouw!’

Ik bedacht mij niet lang, maar verklaarde mij dadelijk bereid logementhouder en gelukkig bruigom te worden. In Amerika is immers een verandering van beroep iets zeer gewoons. Mijn patroon verwonderde er zich dan ook volstrekt niet over, toen ik hem dit meedeelde en mijn betrekking bij hem opzeide.

Al mijn bekenden wenschten er mij geluk mee. Ook de ongelukkige Sperber deed zulks, toen hij na verloop van ettelijke maanden weer te Galveston kwam.

Het was op een zachten, laten herfstdag. Hij zat met een bleek en lijdend uitzicht op een bank onder de schaduwrijke boomen voor het huis. Ik trad op hem toe.

‘Hoe gaat het met u, beste Otto?’ vroeg ik deelnemend.

‘Dank u!’ zei hij zacht. ‘Ik moet immers wel tevreden zijn.’ Daarbij zag hij droefgeestig naar zijn houten been.

‘Ik heb gehoord, dat gij Texas wilt verlaten, om naar Duitschland terug te keeren.’

‘Waar deug ik arme kreupele hier nog toe? Ik wacht nog slechts op de uitbetaling van de schadevergoedingssom, die het ongeluksspoor wettig verplicht is mij uit te keeren. Daarmee en met mijn ander vermogen kan ik in Duitschland een kleine zaak in mijn geboorteplaats beginnen. - Gij zijt hier nu logementhouder geworden?’

‘Ja.’

‘Nu, 't zal u wel goed gaan, ge zult wel vooruit komen. Want niemand heeft zooveel geluk als gij.’

‘Hoe bedoelt gij dat?’

‘Heel eenvoudig - ik zette destijds den kleinen wekker in Brintham, dien gij op vier gezet had, op halfzes. Ik wou u een poets bakken; ik dacht, ge zoudt de verkooping verzuimen, daarover met uw patroon onaangenaamheden krijgen, en ik hoopte dat zulks voor u de oorzaak zou worden, om Galveston te verlaten en mij bij Anna het veld vrij te laten. Maar het kwam geheel anders uit. Zijt gij daarom nog boos op mij?’

‘Ik zou daarom boos op u zijn, beste Otto? Wel neen. Door uw kuiperij met den wekker hebt ge er mij immers voor bewaard, ook een offer van het spoorwegongeluk te worden. Levenslang ben ik u dank schuldig voor de mij gebakken poets, die mij redde! Ik leef, ik ben gezond, Anna is mijn verloofde, weldra zal ze mijn geliefde vrouw zijn!’

‘Ik weet het,’ sprak hij zacht en gelaten, mij de hand reikende. Gij hebt mij vergeven - dat is edel! Gij zijt een brave kerel. Wees gelukkig met uw Anna, mijn beste Frans!’

Ik trouwde met Anna en leefde met mijn lieve vrouw sedert dien tijd gelukkig en tevreden te Galveston.

Handel en verkeer bloeiden in de stad van jaar tot jaar meer en meer. Het *boardinghouse* werd mettertijd een groot hotel.

Sedert dertig jaren is de bevolking in het schoone, rijk gezegende Texas verwonderlijk toegenomen. De oostelijke helft van den staat werd door tal van spoorwegen doorsneden en ook naar het Westen loopen eenige sporen, die allen zeer goed opbrengen.

Ik ben nu een gelukkig grootvader; verscheiden van mijn kinderen zijn getrouwd; zoo nu en dan wieg ik een mijner kleine lachende kleinkinderen op de knieën.

En wanneer ik in stilte er zoo over nadenk, dan zeg ik tot me zelf: Al mijn geluk in Texas heb ik te denken aan dien kleinen wekker in Brintham!

Bij de Platen.

Schubert luistert den Zigeuners hun melodieën af. -

Tot de meest bekende en geliefkoosde toondichters behoort stellig Franz Schubert, wiens eeuwfeest het vorig jaar door de heele muzikale wereld met warme geestdrift is gevierd. Den 31en Januari 1797 aanschouwde deze meester van het Duitsche lied het levenslicht, in omstandigheden, die zeker niet konden doen vermoeden, dat hij eenmaal tot de meest gevierde mannen van Duitschland, ja van de heele beschaafde wereld zou behooren.

Zijn vader was onderwijzer aan de parochiale school in de Weener voorstad Lichtenthal en bezorgde ook zijn 'Franzl' het eerste onderricht in de muziek.

Op zijn elfde jaar werd de begaafde knaap wegens zijn mooie stem onder de jonge zangers der hofkapel opgenomen en in het keizerlijk convict geplaatst, waar hij onderricht ontving in het vioolspel en de compositie.

Spoedig onderscheidde hij zich zoodanig, dat men hem van den lessenaar der eerste viool de orkestoefeningen van zijn medescholieren liet dirigeeren, waarbij hij nader kennis maakte met de symphonieën en de kamermuziek van Haydn, Mozart en Beethoven.

Nadat hij bij het wisselen van zijn stem uit het convict ontslagen was, keerde hij in October 1813 in het ouderlijke huis terug, waar hij zijn muzikale studiën voortzette, tot bij, om den dienstplicht te ontgaan, in 1814 hulponderwijzer bij zijn vader werd en gedurende drie jaren die betrekking vervulde.

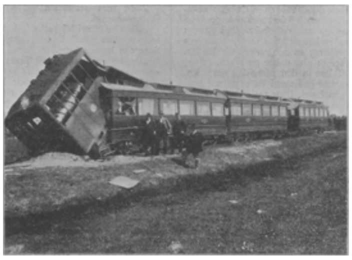

TRAMONGELUK TE OPPENHUIZEN BIJ SNEEK.
Naar een photographie van L. Vogel, Sneek.

Om dezen tijd schiep hij reeds vele van zijn beste composities, zoodat verscheidene muziekkenners in de Donaustad op zijn uitstekend talent opmerkzaam werden. Toch mocht hij er niet in slagen, de betrekking van muziekdirecteur te Laibach, die in 1816 open kwam, te verkrijgen, evenmin als de plaats van kapelmeester aan het *Kärnthertor*-theater te Weenen, die wat later te vergeven viel.

Het was den bescheiden man, die niet de minste pretentie had, over 't algemeen beschoren, zijn leven in gestadige zorgen voor het dagelijksch brood door te brengen. Hij verwierf zich trouwe vrienden, wier bezielde deelneming hem troostte over het gemis aan waardeering van de buitenwereld, die te zijnen opzichte al bijzonder karig was met haar aanmoediging. En voor het overige zocht hij zijn bevrediging alleen in de rustelooze scheppingen van zijn muzikaal talent.

Een aangename onderbreking in zijn stil, eentonig leven vormden eenige concertreizen, die hij naar Boven Oostenrijk, Salzburg enz. ondernam. in gezelschap

van zijn vriend, den eersten voortreffelijken uitvoerder van zijn liederen, den hofoperazanger Michael Vogl.

Van groote beteekenis was voor hem ook het verblijf in de familie van den kunstminnenden graaf Johann Esterhazy, met welke hij in 1818 en 1824 ook op haar landgoed Telesz in Hongarije vertoefde. Schubert was de piano- en zangmeester van de twee nauwelijks volwassen dochters van den graaf, Marie en Caroline, en vatte, gedurende het dagelijksch, niet enkel muzikaal maar ook vriendschappelijk verkeer, voor de jongste een innige genegenheid op.

Toen zij hem op een keer vroeg, waarom hij aan haar nog geen muziekwerk had opgedragen, antwoordde hij: ‘Waartoe zou dat dienen? U is immers alles gewijd!’

De jonge gravin heeft zeker nooit vermoed, hoe diep de genegenheid tot haar bij Schubert geworteld was; toch is zij pas zestien jaar na zijn dood gehuwd. Maar ook nog in een ander opzicht zou het verblijf van Schubert te Telesz voor hem van belang zijn; want hier leerde hij voor het eerst die Magyaarsche melodieën kennen, die heel levendig op zijn muzikale phantasie werkten en voortaan in zijn composities herhaaldelijk een artistieke toepassing en verwerking vonden.

Onze gravure vertoont ons den meester, terwijl hij, na op een wandeling in het bosch een Zigeunerkamp ontdekt te hebben, zich door de bruine kerels hun hartstochtelijk melancholische wijzen laat voorspelen. De origineele muzikanten doen dat graag voor den hun welbekenden gast van den vrijgevigen magnaat. De vrouwen en kinderen begluren nieuwsgierig den vreemden heer, die in gespannen aandacht het vurige spel van de Zigeuners afluistert en onmiddellijk opteekent wat hem bijzonder treft.

In September 1828 begonnen zich verontrustende verschijnselen te vertoonen in Schubert's gezondheidstoestand; hij herstelde maar voor een korte poos; want den 11en November wierp een koorts hem opnieuw op het ziekbed, waarna reeds den 19en de dood hem, in den bloei der jaren en de rijkste ontwikkeling van zijn talent, wegrukte.

Hij werd op het Währinger kerkhof in de nabijheid van Beethoven's graf ter aarde besteld; de Weener mannenzangvereeniging richtte hem in het Weener stadspark een gedenkteeken op, dat in Mei 1872 plechtig onthuld werd.

Waarlijk verbazend is de menigte composities van allerlei aard, die de meester in zijn, helaas, zoo kort leven heeft samengesteld.

Zijn hoogste glanspunt bereikte hij in het lied en men heeft hem te recht den grootsten liederzanger van alle tijden genoemd, die het minst door weekelijke sentimentaliteit aangetast en het rijkst in schakeeringen van uitdrukking was.

Hij liet ongeveer zeshonderd liederen na, waaronder de alom bekende *Erlkönig, Wanderer, Die schöne Müllerin, Winterreise* en *Schwanengesang*; verder negen symphonieën, talrijke werken voor kamermuziek, pianocomposities voor twee en vier handen enz.

Al was zijn talent overwegend lyrisch, zoodat hij in de kleinere muziekvormen het meest uitmuntte, wist hij toch ook groote werken van degelijk gehalte te scheppen; dat blijkt voornamelijk uit zijn *C-dur*-symphonie, het belangrijkste werk van dien aard na de scheppingen van Haydn, Mozart en Beethoven.

Na volbrachten arbeid huiswaarts. -

Hoe genoeglijk rolt het leven
    Des gerusten landmans heen,

Die zijn zalig lot, hoe kleen,
Voor geen koningskroon zou geven.
Lage rust braveert den lof
Van het hoogste koningshof.

Die woorden van den Abkouder landman-poëet komen ons te binnen bij het aanschouwen van dit gemoedelijk tafereeltje. Hoe rustig kalm, hoe genoeglijk tevreden zien er die landlieden uit. Ze hebben den ganschen dag gewerkt, hard gewerkt, dat is waar, in de felle zon en de drukkende hitte. Maar dat is nu voorbij; ze denken er zelfs niet meer aan. In de bedrijvigheid van het werk is de lange arbeidsdag nog gauw voorbijgegaan, en nu wacht hun de aangename rust. Op het oogenblik genieten zij die al, nu zij daar zoo gezellig bij elkaar zitten, in het schuitje, dat zacht over het stille meer schommelt. Zij kennen de volle zaligheid van het rusten, omdat zij weten wat vermoeidheid is.

Het tramongeluk te Oppenhuizen. -

Met belangstelling zal de lezer zeker in dit nummer de photographische opname beschouwen van het treurig ongeluk, op Zondag 5 Juni met de stoomtram te Oppenhuizen voorgevallen en dat om zijn noodlottige gevolgen zoo algemeene deelneming heeft verwekt.

Het was nog wel een zoogenaamde pleiziertram. Een zestigtal passagiers, die vroolijk en wel van de Heerenveenster kermis terugkeerden, werden 's avonds om halftwaalf uit hun aangename stemming onbarmhartig opgeschrikt door den vervaarlijken schok, die hun het leven had kunnen kosten en die in elk geval enkelen onder hen, behalve den schrik, gruwzame kwetsuren toebracht.

Er was namelijk, even ' voor den Oppenhuizer toren, een koe op de trambaan gekomen, die ten gevolge van een plotseling opgekomen nevel ter hoogte van een anderhalven meter door den conducteur niet opgemerkt werd. Het beest werd natuurlijk overreden; maar dat was het ergste niet; de tram ontspoorde. Eerst werkte de machine, door de snelle vaart, zich over het zand heen, kantelde toen en kwam voor een groot deel te recht in den eersten waggon, waarin zes passagiers waren gezeten. Men kan zich den schrik en het gejammer voorstellen!

Tot overmaat van ramp veroorzaakten de door-eengeschokte petroleumlampen een begin van brand. Om daaraan te ontkomen vlogen de passagiers de een na den ander door de ruiten, met het gevolg dat zij, als door een wonder, met den schrik vrijkwamen.

Dit was ongelukkig niet het geval met de passagiers, die op het balkon van den tweeden waggon stonden. Dezen kregen namelijk het achteruitgeschoven balkon van den voorsten waggon tegen en over de beenen.

Twee jonge dames, mej. P. en mej. B., werden daardoor zoo ernstig gewond, dat de eerste het eene been beneden de knie moest afgezet worden en het andere op drie plaatsen gebroken was. Mej. B. had ook het eene been gebroken, terwijl het andere ernstig was gewond. Nog een paar dames bekwamen kwetsuren, gelukkig echter van minder gevaarlijken aard.

Intusschen mag men van geluk spreken dat de gevolgen van het ongeluk zich hiertoe bepaald hebben. De passagiers in de verdere waggons, waaronder zich ook het Eerste-Kamerlid Fennema met zijn echtgenoote bevond, waren namelijk ongedeerd gebleven. Allen, die bij de ramp tegenwoordig zijn geweest, verbazen zich er over

dat er niet meer gekwetsten zijn gekomen, en dat zal de lezer eveneens als hij de photographie, in dit nummer weergegeven, beschouwt.

Per telegram werd onmiddellijk de heer Bakker chef van de lijn, van het gebeurde verwittigd. Hij zond aanstonds den chirurgijn, Dr. Bouma, met een extra-tram naar de plaats des onheils, waar hij omstreeks halfeen aankwam.

Nadat hij zoowat een uur met het verbinden der gewonden was bezig geweest, werden deze voorzichtig per tram naar Sneek vervoerd, terwijl degenen, die er hun ledematen heel hadden afgebracht, te voet hun haardsteden moesten opzoeken.

De officier van justitie stelde op de plaats des onheils een onderzoek in naar de schuld van de ramp. Machinist, conducteur en meer anderen werden ondervraagd, maar allen bekenden eenparig dat men het ongeluk onmogelijk had kunnen voorkomen, daar wegens den nevel de koe, die van alles de oorzaak was, niet had kunnen opgemerkt worden.

Wat daarvan zij, zeker is het dat dit ritje met de pleiziertram van de Heerenveenster kermis den deelnemers lang heugen zal.

[Nummer 17]

De Lijkwade onzes Heeren te Turijn.

Ieder, die het voorrecht heeft gehad, met een der jongste pelgrimstochten naar Rome, Italië en zijn talrijke heiligdommen te bezoeken, herinnert zich de eerwaardige, aloude kathedraal van Turijn, welker grijze en verbrokkelde marmergevel niet zou doen vermoeden, welke schatten daarbinnen verborgen zijn.

Langs een breede marmeren trap bereikt men achter het hoogaltaar de koepelvormige kapel, waar, in een zilveren reliekschrijn, te midden van zilveren kandelaren en rijke versierselen, de *Santissimo Sudario* bewaard wordt, dat is de linnen doek, waarin na den dood des Zaligmakers het goddelijk lichaam was gewikkeld.

Boven dit heiligdom welft zich een koepel van de merkwaardigste soort, gevormd uit een menigte opeengestapelde bogen, die naar boven toe telkens kleiner worden en ten laatste een open ster vormen, waarin het zinnebeeld van den H. Geest is aangebracht.

Dit jaar was de heilige Lijkwade voor de vereering der geloovigen tentoongesteld op de wijze als dit door onze afbeelding wordt weergegeven. De linnen doek is achter glas uitgespannen in een zilveren lijst, en op onze gravure ziet men duidelijk het dubbele afdruksel van het lichaam des Heeren, door de aanraking der bloedige wonden veroorzaakt.

Dat afdruksel geeft maar in heel onbestemde omtrekken de vormen van het goddelijk lichaam. Doch thans is er een photographische afbeelding van gemaakt, die met verrassende nauwkeurigheid veroorlooft ook het gelaat, de handen en de overige lichaamsdeelen te onderscheiden.

Het heeft lang geduurd voordat koning Humbert, die als vorst van Savoye bewaarder is van deze reliquie, verlof gaf om een afbeelding er van te nemen. Hij vreesde, dat men er uit speculatie misbruik van zou maken. Ten laatste heeft hij echter het verlof toegestaan aan den advocaat Secondo Pia, een goedgeloovig katholiek, die persoonlijk en op eigen kosten de photographie genomen heeft, na de plechtige verzekering, dat zij slechts strekken zou ter bevordering van godsdienstige en wetenschappelijke doeleinden.

Het negatief werd door den advocaat vervaardigd onder zeer sterke electrische verlichting, met gebruikmaking van krachtige reflectors volgens een bijzonder systeem, dat het glas ook gevoelig maakte voor de gele tint van de Heilige Lijkwade. Zooals boven reeds werd aangestipt, vertoonde de photographie dadelijk, en steeds duidelijker, toen het negatief in het bad ontwikkeld werd, in vaste lijnen een volledige teekening van het Heilig Lichaam van Christus. De Lijkwade had dus, hoewel voor het gewone oog onzichtbaar, een volledig afdruksel bewaard van het bloedend lijk, dat er in gehuld was.

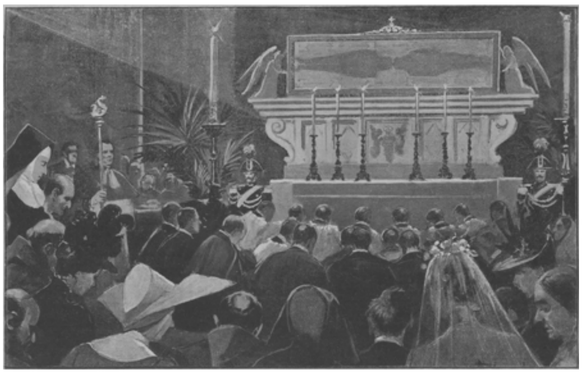

DE HEILIGE LIJKWADE DES HEEREN, BEWAARD TE TURIJN.

Naast de *Italia Reale*, die hieromtrent het eerste bericht meedeelde, maakte ook de *Osservatore Romano* er gewag van, en het gezag van dat blad vooral geeft den noodigen waarborg, dat bij de bespreking van een merkwaardig feit als dit, de voorgeschreven voorzichtigheid is in acht genomen. Het voegt aan het eerste bericht in hoofdzaak het volgende toe: Zooals men weet, vertoonen de vlekken of schaduwen op de Heilige Lijkwade een dubbel, maar onduidelijk beeld van het gestorven lichaam van Christus, daar dit ruggelings op een der zijden van het kleed neergelegd is, terwijl de bovenste helft van het kleed over het hoofd naar beneden is geslagen, zoodat het 't Heilig Lichaam aan de voorzijde bedekte. De bloedvlekken teekenden zich dus op de wade af onder en boven het lijk. Dit

dubbele beeld, verkleurd en moeilijk zichtbaar, geeft, natuurlijk, niet meer dan vage omtrekken, geen lijnen. Het negatief van de photographie liet de wade, waar geen vlekken gevonden werden, geheel zwart, zoodat zij op een positieven afdruk wit zou worden. Men verwachtte daardoor een juist beeld te zullen verkrijgen van de omtrekken der wade met de vlekken zonder eenige scherpe lijn. Hoezeer was men verrast, toen reeds in het ontwikkelend bad bleek, dat scherpe lijnen verkregen waren, die een teekening gaven van het gansche lichaam van den Zaligmaker, ook van het aangezicht.

De schrijver van de Turijnsche correspondentie in de *Osservatore Romano*, een der meest geachte katholieke journalisten, Philippo Crispolti, verzekert, dat hij zelf de photographie gezien heeft en de aanbiddelijke gelaatstrekken van den Allerheiligsten Verlosser, sedert negentien eeuwen door niemand aanschouwd, duidelijk heeft waargenomen.

De *Italia Reale*, een katholiek-conservatief orgaan, dat te Turijn verschijnt, deelt nog eenige bijzonderheden mee, welke hier verkort mogen volgen.

Het denkbeeld, om een photographie van de lijkwade te vervaardigen is het eerst gevormd door de commissie voor de organisatie der tentoonstelling van gewijde kunst en heilige zaken te Turijn. Nadat de machtiging van koning Humbert was verkregen, werd een speciale commissie benoemd, die zich met het nemen van de photographie zou belasten; zij bestond uit ridder Pucci, ridder Mella, professor Chirardi en den advocaat Cattaneo, allen aanzienlijke en brave katholieken. Door dezen werd de uitvoering opgedragen aan den advocaat Secondo Pia, die mede als lid der commissie werd aangenomen.

Nadat de Heilige Lijkwade eenige dagen ter vereering van de geloovigen was uitgesteld geweest, is op den middag van den 25n Mei, om twee uur, de eerste photographie genomen. Vijf minuten duurde de belichting. De reflectors van het electrisch licht waren toen niet sterk genoeg geweest en hadden een flikkering teweeggebracht. Ook bleek een beletsel, dat de reliquie met glas was bedekt.

De eerste proeve was dus mislukt.

Toen werd den 28n Mei des avonds om negen uur een tweede poging gedaan, met het bekende gunstige gevolg. De electrische verlichting was veel sterker en beter, en met verlof van prinses Clothilde was de glazen bedekking van de reliquie afgenomen; op vier platen, elk van 40 bij 60 centimeter, werden de proeven genomen, de verlichting duurde telkens twintig minuten. Twee der platen zijn mislukt, één leverde een zeer onbestemd beeld van de lijkwade, de vierde gaf het bewonderenswaardige beeld volledig, volmaakt duidelijk, het beeld van onzen Heer Jesus Christus. Op een wijze, welke tot dusver niet is opgehelderd, had de lijkwade als photographisch negatief gewerkt. De Verlosser zelf heeft zoodoende in de doodswade het afbeeldsel achtergelaten, hetwelk nu als door een wonder ontdekt werd.

Negentien eeuwen lang heeft de wereld zich de trekken van den Nazarener voorgesteld volgens een traditie en hebben kunstenaars ons een beeld hunner phantasie geleverd, hetwelk wij tot dusver als het beeld van den Zaligmaker aannamen. Thans hebben wij een waarachtige afbeelding van het gelaat, vervuld van onuitsprekelijke smart en vol goedheid; de details van den baard, het hoofdhaar, het profiel teekenen zich duidelijk op het lijkkleed af, zoo ook de wonden van het Heilig Lichaam en de vorm der geeselstriemen.

Het bericht verspreidde zich, zegt hetzelfde blad, van mond tot mond, de meest verschillende gewaarwordingen wekkende van geloof, vereering, bewondering, verbazing en twijfel.

De aartsbisschop van Turijn, de hertogin van Genua, prelaten, kunstenaars en andere hooge persoonlijkheden spoedden zich naar de woning van Secondo Pia, om zich te vergewissen, en een bekend archeoloog en artiest, die vroeger krachtig de echtheid van de Heilige Lijkwade had bestreden, riep nu uit: ‘Ja, het is wel de echte Lijkwade, en God zelf heeft dit beeld geschilderd.’

De *Italia Reale* deelt verder mee, dat de photographie niet zal worden gereproduceerd en ook niet verspreid. Het eenige exemplaar blijft het eigendom der koninklijke familie van Italië, maar zou binnenkort worden tentoongesteld te Turijn.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

VIII.

't Duurde een heele poos vóór ik weer een betrekking had. Want het was niet in den tijd en natuurlijk kon ik mevrouw Van Meteren niet opgeven voor de getuigen.

Ik had ook niet veel zin om Antjes wil te doen en ergens in een winkel te gaan dienen; daar was ik nu veel te deftig voor geworden; maar ik verveelde mij bitter tehuis, ik kon den eenvoudigen kost niet door mijn keel krijgen; nu, zoo als ik het bij de Van Meteren's had, was het wel iets bijzonders.

Wij namen maar waar wij in zin hadden, maakten de koffie en thee zoo sterk en zoet als wij wilden; wanneer het op was, schreven wij op ons eigen houtje nieuwe op het boekje; mevrouw keek er niet naar en liet ons begaan; ik begrijp nu dat het was van andermans geld - maar dat konden wij niet helpen.

Ik diende nog als noodhulp een poosje bij den notaris, maar ik weet niet hoe 't kwam, ik kon het mevrouw niet naar den zin maken, en ik vond het veel te slepend op ons dorp.

‘'t Zou toch zoo goed zijn voor Trui, als zij hier bleef,’ sprak Ant, ‘zij is niet geschikt voor de groote stad; zij is veel te lichtzinnig en heeft het te hoog in het hoofd. Zij moet nederig blijven, en haar godsdienstig gevoel is ook niet groot en in dat ongeloovige huishouden is het er niet beter op geworden. Wij moeten voor haar bidden, dat is het eenige.’

Ik was toen nog zoo'n dom, onverstandig kieken en lachte om de bezorgdheid van mijn goede, brave zuster. Eindelijk kreeg ik een brief van mijn vriendin Marie uit Antwerpen, waarin zij mij schreef, dat zij een heelen goeien dienst voor mij wist, bij de zuster van haar mevrouw, die wel een groot huishouden had, maar toch erg goed heette te zijn en waar ik 20 fr. loon kon krijgen. Zij hadden zoo graag een buitenmeisje.

Daar had ik wel ooren naar; Marie diende reeds sedert geruimen tijd niet meer bij ons op het dorp. Haar juffrouw was gestorven en zij was toen naar Antwerpen gegaan, waar zij, geloof ik, reeds haar derden dienst had.

Antje vond het niet lustig, dat mij dit voorstel werd gedaan, want ik begon mij juist een beetje te wennen bij den notaris, maar die 20 fr. brachten moeder het hoofd op hol en Antje had niets meer te zeggen. Toen heette het, met haar fijnheid wou zij

mij in het klooster preeken, hier op het dorp kwam ik niet verder, hier bleef ik altijd de oude knecht - hoe moeder een meisje als mij knecht kon noemen, begrijp ik niet heel goed - maar ik was blij, dat zij mij gelijk gaf en Antje er het zwijgen toe moest doen.

Wij moesten echter voor haar pleizier allerlei dingen onderzoeken van den dienst, waarin ik zou komen, en die inlichtingen vielen heel goed uit.

Mijnheer had een zaak in manufacturen en er waren acht kinderen en zij hielden maar één meid. Die moest dus van alles kunnen, koken en werken. Dit beviel mij niet erg; ik had veel liever een kameraad gehad; dan woonde de familie op een bovenhuis en zou ik moeten trappen klimmen van belang. Maar ik zeide er niets van, dat mij het een en ander niet erg aanstond.

'Als ik eenmaal in Antwerpen ben,' dacht ik, 'dan zal ik wel zelf uitzien naar een beteren dienst, als deze mij niet bevalt.'

Antje was echter nogal tevreden; het waren brave menschen en goed katholiek, dat was voor haar voldoende.

Met den 1en November zou ik in mijn nieuwen dienst treden; ik geloof dat moeder veel lust had mij te brengen, maar Antje wist er haar af te brengen.

''t Kostte maar onnoodig geld,' zeide zij, 'mevrouw Vranken zou mij wel van den trein halen; wij hadden goede berichten over dat huishouden. Meer konden wij niet doen. Zoo'n reis was maar geldverspillen. Den volgenden zomer kon moeder wel eens met den pleziertrein naar Antwerpen gaan om mij te bezoeken. Wij hadden het niet al te best en de winter stond voor de deur. De fabriek was afgebrand en Klaas had geen werk en verdiende een paar stuivers per dag met schoenpoetsen en boodschappen doen voor het logement. Betje sukkelde weer erg en zat nu thuis. Ik was ook den heelen zomer zonder betrekking geweest en Geurt was zonder dienst en had ook zoo nu en dan een centje noodig.

'De bruine kan het niet trekken,' zeide Ant, en op een mistigen, grauwen morgen in November nam ik afscheid van moeder en de zusters; van weerskanten vielen er tranen en als men mij ronduit gevraagd had wat ik wou, dan was ik nu veel liever bij den notaris gebleven, dan zoo te trekken naar de groote stad, waarvan ik geen andere herinnering had, dan dat de huizen een en al nat waren en de straten vol modder en menschen onder paraplu's.

Ik kon me voorstellen hoe het er was op zoo'n miezerigen, kouden dag als vandaag, en ik ging dus heen zonder veel plezier en met weinig moed.

Klaas had mijn koffer en hoedendoos op den kruiwagen geladen en ik liep naast hem naar de statie; wij spraken geen woord, ik schreide in stilte, en toen ik eindelijk in den waggon zat, heel alleen, want om dezen tijd van het jaar waren er weinig reizigers, bedwong ik mij niet meer en griende ik naar hartelust.

't Speet mij dat ik maar niet met Klaas was teruggekeerd; alleen hinderde mij de gedachte dat al onze bekenden, bij wie moeder en ik gebluft hadden over mijn 20 fr. loon, hartelijk zouden lachen om het domme kind, dat zoo met hangende pootjes terugkeerde, zonder nog Antwerpen te hebben gezien.

Ik kwam akelig koud en verdrietig in de groote Antwerpsche statie aan; het was reeds donker en ik wist niet wat ik zag, zoo'n bosch van lichten, eenigen die zoo helder brandden als de dag, en dan was het zoo vol in die gangen, of ons heele dorp was leeggeloopen.

Nooit had ik mij zoo eenzaam en verlaten gevoeld als dien avond; den vorigen keer was het ook naar weer, maar toen was mijn lieve moeder bij mij en wij hadden aanspraak aan elkaar. Nu dacht ik aan die honderden en honderdduizenden menschen,

waarvan niemand mij kende dan Marie, want tante Betje wilde ik natuurlijk niet opzoeken, nadat ik gemerkt had, hoe ongelegen wij haar kwamen.

Onwillekeurig begon ik te bidden en verzocht den goeden God, medelijden met mij te hebben en mij te beschermen, en mijn braven vader riep ik ook aan; ik voelde dat, nu ik zoo van de aarde verlaten was, ik hulp noodig had uit den hemel, en ik beloofde dan ook mijn best te zullen doen, Antjes raadgevingen op te volgen en een braaf, godsdienstig meisje te blijven en een trouwe, eerlijke dienstbode te worden, die haar plichten vervulde, zoo goed zij kon.

Ik wandelde voort onder de groote kap en volgde de menschen; mijn hoedendoos, paraplu en nog een paar pakjes hield ik in de hand.

'Juffrouw, mag ik uw pakjes dragen?' vroegen mij de kruiers in hun witte kielen.

Ik antwoordde maar niet en liep door; mijn koffer was bij de bagage en ik had geen minste gedacht hoe ik dien zou kunnen krijgen en hoe ik hem kon vervoeren.

Ik kwam nu aan een trap, die ik afging, en toen aan een hek, waar ik mijn kaartje moest afgeven en ik zag angstig rond. Zou niemand mij komen halen? Toen viel 't mij voor 't eerst

in, dat men mij niet kende en ik ook mijn nieuwe meesters nooit had gezien.

Het koud zweet brak mij uit en ik zag hulpeloos rond, het adres wist ik wel; het moest ergens in de nieuwe buurten zijn en heette de J.-P.-straat, nummer zooveel, maar nu kon ik het niet vinden. Ik zou nu wel zoo'n kruier kunnen nemen, maar verbeeld u! als die mij eens verkeerd terecht bracht.

Ik wist geen raad; als het nu maar dag was geweest; en toen vervulde mij verontwaardiging tegenover de nieuwe menschen; zij hadden toch zoo beloofd mij te zullen afhalen en nu lieten zij mij hier staan, geheel alleen aan den ingang van de reuzenstad.

Het weenen stond mij nader dan het lachen, toen ik daar zoo heel in mijn eentje stond; de andere menschen waren reeds weg, overal heen en weer verspreid. De kruiers vielen mij niet meer lastig, maar nu waren het kleine jongens, die op huilerigen toon mij verzochten, hun een centje te laten verdienen, door hun mijn pakjes te laten dragen. Ik had moeite ze van mij af te weren, zoo brutaal en indringerig waren zij en trachtten mijn hoedendoos en pakjes uit de hand te rukken; ik sloeg er met mijn paraplu maar op los en nu begonnen zij mij uit te jouwen.

Zoo stond ik daar radeloos, toen een meisje de sombere gang in kwam hollen en reeds van verre riep:

‘Zijt ge daar, Trui? Goed, dat ge gewacht hebt.’

Het was Marie; snikkend viel ik haar om den hals, zij leek mij een engel in den nood.

‘Kom, maak u maar niet over boos,’ zeide ze, ‘het spijt me dat ik te laat ben gekomen - maar - maar ik had daar een kennis en daar heb ik mij een beetje mee opgehouden. Uw mevrouw heeft aan mijn mevrouw gevraagd, of ik u mocht afhalen, omdat ik u kende en zij niet. Ik heb den kruier bij mij voor uw koffer en ik heb een kaartje gekregen voor de tram.’

Dat was dus in orde; ik vond het heerlijk naast Marie in de tram te zitten en te rijden langs die helder verlichte winkels en die drukke straten vol menschen. Het was hier niets mistig en ook niet nat en toen wij op den Dam uitstapten, merkte ik dat de hemel vol sterren was; dit gaf mij moed en stemde mij vroolijker. Marie had veel te vertellen en veel te vragen over het dorp en de menschen daar, en wij waren aan de straat gekomen, waar wij moesten uitstappen, vóór wij het wisten. Wij gingen nog een zijstraatje door en toen nog een en kwamen nu in een lange straat, zoo lang dat ik er het einde niet van kon zien, allemaal van gelijke huizen.

‘Moet ik hier nu wonen?’ vroeg ik beklemd.

‘Ja,.... waarom bevalt het u dan niet? Ik vind het hier vrij wat schooner dan bij ons, zoo'n dooie straat van allemaal deftige toehuizen. De meisjes zijn zoo trotsch, ze kijken u niet aan, bij bovenhuizen zijn ze veel aardiger en maak u veel gauwer vriendinnen.’

‘Ik wil geen vriendinnen hebben, behalve u. Al die vreemde menschen kunnen mij niets schelen.’

Marie lachte hartelijk.

‘Wat zijt ge flauw. Ik wil hier gaarne met u loopen, maar heel dikwijls zal het niet gebeuren, want ge moet weten, ik heb een galant.’

‘Wat is dat een galant?

‘Weet ge dat niet? Hoe typisch. Een galant is een beminde, een aanstaande....’

‘O, een vrijer!’

‘Foei! Dat moet ge niet zeggen, dat hooren de meisjes hier niet gaarne. Een galant of een beminde is toch veel netter. Een vrijer is zoo iets uit de achterbuurt.’

‘En wanneer gaat ge trouwen?’

‘Daar denken wij nog niet aan. Hij is kruieniersknecht en verdient *f* 8.- in de week; maar hij hoopt spoedig voor zich zelf te beginnen.’

‘Heeft hij dan geld?’

‘O neen, dat hoeft niet; dat komt wel te recht. O, 't is zoo'n net heertje; hij heeft glacé handschoenen aan en een Sequah-hoedje op en hij is zoo lief. Met mijn verjaardag kreeg ik een schoone broche van hem present en mijn verlovingsring is van echt goud met een schoonen rooden steen en met Sint Nicolaas krijg ik een horloge van hem present.’

‘Kan hij het zoo goed betalen?’

‘En als ik mijn uitgaansavonden heb - dat nare volk van mij laat mij maar om de drie weken uitgaan en een avondje vast in de week, dat heb ik natuurlijk ook, - dan gaan wij uit naar Carré of naar het concert of de opera of de Vlaamsche komedie. Gij zult zien, vooral als gij een galant hebt, wat een gezellig leven het hier is, heel anders dan in dat dooie. Langenberg,’

‘Ja, dat geloof ik ook,’ zeide ik aarzelend, ‘maar zou u niet denken dat het beter was, al dat geld te sparen, dan het zoo onnoodig uit te geven?’

‘Sparen?’ Marie lachte dat ze gierde, ‘ge zijt toch maar eens jong. Waarvoor zult gij sparen? Voor den ouden dag, dan zijn we al lang dood.’

‘Maar als gij getrouwd zijt?’

‘Wij denken nog niet aan trouwen; het bevalt ons best zoo.’

Ik dacht aan tante Betje, die ook zoo sprak of ten minste zoo deed en hoe die veranderd was.

‘Maar als ge toch verkeering hebt, dan.... dan.... is toch trouwen uw doel....’

Zij keek mij aan, zooals Cornelia het ook kon doen, en zei niets anders dan:

‘Wat zijt gij nog groen!’

En toen zonder eenigen overgang:

‘Hier zijn wij voor de deur van mevrouw Vranken. 't Is een best mensch, maar altijd erg druk en heel fijn; ge kunt nooit genoeg doen naar haar zin, maar ge zijt er niet mee getrouwd en als het u niet bevalt, er zijn diensten genoeg in Antwerpen.’

Zij schelde.

‘En nu vertel er maar niets van, dat ik te laat ben gekomen om u af te halen. Ik heb met Govert staan praten en een straatje om wat gewandeld, dat vat ge. Zij weten niet eens dat ik geëngageerd ben.’

Er werd open gedaan en nu zag ik een helder verlichte trap op, zoo hoog, zoo hoog als ik er nog nooit een zag.

‘Het zijn vijf en veertig treetjes,’ hoorde ik Marie zeggen. Ik werd er wee van en dacht, hoe vreeselijk het moest zijn, als ik van zoo'n trap viel, dan was ik effectief dood.

De deur ging open zonder dat ik een mensch zag. Marie schoof mij voorbij en toen zag ik, dat er boven iemand stond met een touw in de hand.

‘Zijt gij dat, Marie?’

‘Ja, mevrouw.’

‘En is het meisje bij u.’

‘Zeker, mevrouw!’

‘Ik vreesde dat gij haar mis geloopen had! 't Is al zoo lang over den tijd. Kom maar boven!’

Marie was in een oogenblik de trappen op; met mij ging het langzamer; ik kon dat zoo gauw niet, de treedjes waren erg smal en ik was een beetje bang en ongewoon.

Boven stond mevrouw ons op te wachten; zij was nog al een gezette vrouw in een heel eenvoudige zwarte japon en het haar glad gestreken.

‘Welkom, Geertje,’ zeide zij tegen mij. ‘Ik zal maar Geertje zeggen - ik heb vroeger ook een Geertje gehad en als gij daarop lijkt, zal ik heel tevreden zijn. Kom in de keuken!’

De keuken was helder verlicht en de kachel was aan; alles zag er heel net uit en 't blonk dat het een lust was; maar ik keek daar niet naar, ik vond er mijzelf zoo echt boersch uitzien naast Marie, die een mantel om had met bont en een grooten pluche hoed op met hooge veeren.

Ik voelde mij zoo klein, maar mevrouw zag mij tevreden aan en zei:

‘Nu, gij ziet er gezond en flink uit, hoor! 't Is wel een waag een meid te huren, die men nooit gezien heeft, maar ik hoop dat het mij niet spijten zal. We zijn aan het thee drinken. Ik zal u een kop brengen, Marie, Geertje moet nog eten. Ik heb hier wat voor haar warm gehouden.’

Zij maakte den oven open en haalde er een schoteltje gebakken aardappelen en een balletje gehakt uit, en uit de kast nam zij wat gestoofde peertjes. 't Zag er heel smakelijk uit, zij dekte de tafel met een servet en zette er een telloor, lepel en vork bij.

‘Vandaag bedien ik u,’ zeide zij, ‘morgen is het uw beurt het mij te doen. Zet uw hoed af en uw mantel ook, en ga dan maar eten. Gij zult wel moe zijn.’

Zij had iets goedigs en koesterends over zich, zoo iets om zich dadelijk bij thuis te voelen, en vooral na die eenzaamheid en verlatenheid van zooeven, deed het mij erg veel goed, dat mevrouw zoo vriendelijk en hartelijk was.

Toen zij naar voren ging om een kopje thee te halen, zeide Marie haastig:

‘Zij doet erg lief, maar 't is net zoo'n prij,’ - ik wist niet wat ik hoorde en vond het een heel leelijk, gemeen woord - ‘als mijn mevrouw, maar die is veel rijker en wij zijn met ons tweeën booien. Zij praten heel aardig, maar zij willen er ons heelemaal onder krijgen, zij bemoeien zich met alles. Gij moet u niet op den kop laten zitten en vooral hun niets aan den neus hangen. Zij hebben oogen van voren en van achter.’

Mevrouw kwam weer binnen met een kopje thee en een koekje en Marie bedankte met fleemende stem:

‘Dank u wel, mevrouw! Dat zal goed doen, in die nattigheid, want 't is erg koud buiten. Ik heb zoolang op het plein moeten wachten.’

‘Dat dacht ik wel. Gij kwaamt zoo laat.’

Ik geloof dat Marie hoopte en verwachtte dat mevrouw heen zou gaan, dan was zij stellig tegenover mij komen zitten om mij een boel wijsheid te leeren. Maar mevrouw bleef staan, totdat zij haar kopje thee had uitgedronken en hield toen de kruk van de deur in de hand, zoodat zij wel begrijpen moest, dat het tijd was heen te gaan.

(*Wordt vervolgd*.)

De groei van een Amerikaansche stad.

In het oude Europa komt het meermalen voor, dat een stad haar zesde of zevende eeuwfeest viert, terwijl ze zich niet beroemen kan in dat langdurig bestaan buitengemeene vorderingen in omvang of aanzien gemaakt te hebben. In de Nieuwe Wereld daarentegen vindt men steden, die nauwelijks even veel lustrums als haar

Europeesche zusters eeuwen tellen en zich gedurende dien korten levensduur tot ware wereldsteden hebben ontwikkeld.

Zoo was bij voorbeeld Milwaukee, thans een stad van 250.000 zielen, van alle gemakken der nieuwe beschaving voorzien, vóór 65 jaren niets meer dan een groepje Indiaansche hutten. Trouwens de nieuwste geschiedenis der westelijke en noord-westelijke staten van Amerika levert tal van voorbeelden eener dergelijke snelle ontwikkeling, zoo van het land in het algemeen als van de steden in het bijzonder.

De naam Milwaukee is van Indiaanschen oorsprong en beteekent: rijk, mooi land. Volgens de overlevering moet ter plaatse, waar thans de stad van dien naam zich uitstrekt, in menigte zekere wortel zijn aangetroffen, waaraan een bijzondere geneeskracht werd toegeschreven en waaruit de Indianen dan ook artsenijen bereidden. Op het bezit van dien wortel stelden zij zoo hoogen prijs, dat zij voor een stukje ter lengte van een vinger een heel bevervel gaven.

Waar thans het marktplein ligt, moet een berg hebben gestaan, die aan de hoogste godheden was gewijd. Hier kwamen de Indianenstammen, ook die, welke overigens met elkaar in oorlog leefden, vreedzaam bijeen, om hun godsdienstige feesten te vieren. Vóór de opening dier feesten voerden zij den *pau-wau* of grooten vredesdans uit en na afloop der plechtigheden nam ieder een takje of steentje van den heiligen berg mee, om het in zijn wigwam als een amulet te bewaren en te vereeren. Eenmaal aan den voet van dien heiligen berg begraven te worden, was de vurigste wensch van vele Roodhuiden, en daaruit verklaart men de vondst van een overgroote menigte Indiaansche menschenbeenderen, alsmede de aan-

wezigheid van talrijke Indiaansche graven.

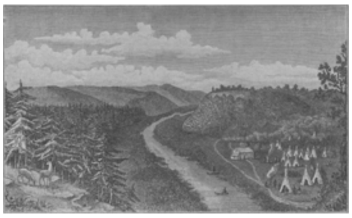

MILWAUKEE IN HET JAAR 1820.

Nieuwere onderzoekers beweren dat zelfs vóór den tijd der Roodhuiden de streek rondom Milwaukee door andere volksstammen bewoond is. Op enkele der groote grafheuvels vond men in alle geval eikenstammen, die van 250 tot 310 ringen telden en tot vijf voet middellijn hadden, zoodat zij voor de hooge oudheid dezer aardwerken getuigen.

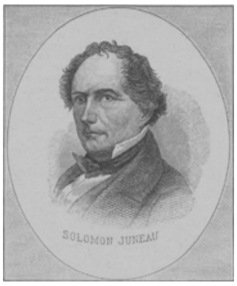

DE STICHTER VAN MILWAUKEE.

De staat Wisconsin werd reeds voor 200 jaren door Fransche missionarissen en pelshandelaars doorkruist; maar eerst op het einde der vorige eeuw verschenen de eerste Europeanen in het Indianendorp Milwaukee, om met de Roodhuiden ruilhandel te drijven. Zij werden

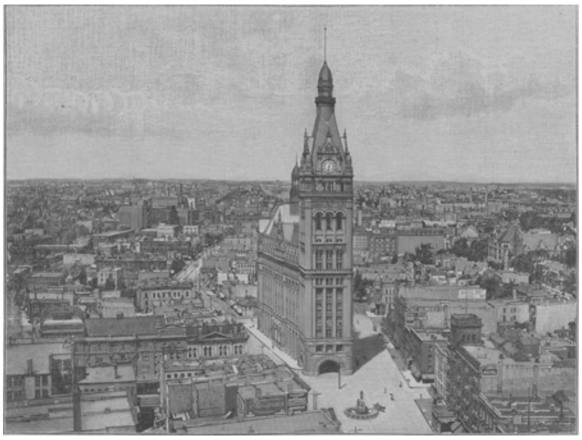

MILWAUKEE MET HET NIEUWE STADHUIS.
DE GROEI VAN EEN AMERIKAANSCHE STAD.

CZAAR PETER DE GROOTE TE ZAANDAM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FELIX COGEN.
(Het echt portret van Czaar Peter en vervaardigd naar de gravure van Smith).

in het begin dezer eeuw door verschillende anderen met dezelfde oogmerken gevolgd.

Toen ter tijd leefde hier een Indianenhoofd met name Onaujesa (het Oude Meel) die in tegenstelling met zijn wilde stamgenooten als een handelbaar en welwillend man geschilderd wordt, die den Europeanen bijzonder genegen was. Hij bereikte een zeer hoogen leeftijd en verscheidene bejaarde ingezetenen, zooals bij voorbeeld de oude Stein, die eerst het vorig jaar gestorven is en over wien straks nader, hebben hem nog goed gekend.

Tot omstreeks het jaar 1818 kwamen er maar zelden blanken in deze streek, tot den 14en September van het genoemde jaar, Salomon Juneau, die als de eigenlijke stichter van Milwaukee moet beschouwd worden en wiens gedenkteeken thans in het park der stad prijkt, met zijn gezin in een boot de Milwaukeerivier opvoer en door de Indianen op het hartelijkst begroet werd.

Zijn schoonvader, Jacques Vieau, die daar reeds sedert eenige jaren een handelspost bezet hield en van een Franschen vader en een Indiaansche moeder afstamde, waarom hij ook op zekere verwantschap met de Indianen aanspraak mocht maken, nam hem als helper in zijn zaak op, waarin hij dan ook verscheidene jaren werkzaam was. Vieau woonde overigens niet juist op de plek, waar nu Milwaukee staat, maar anderhalf of twee mijlen verder aan de rivier Menomanee.

Later richtte Salomon Juneau een eigen handelspost op en vestigde zich, aan alle zijden van Indiaansche wigwams omgeven, aan den voet van den heiligen berg, waar hij en zijn gezin tot het jaar 1834 de eenige blanken bleven te midden van het Indianendorp.

De bloedige oorlog van 1832 bracht een heel leger van Indianen naar de Milwankeerivier en het gevolg daarvan was dat Salomon Juneau's ruilhandel een vlucht nam als nooit te voren. Na den oorlog werden de meeste Indianen van het land over den Mississippi gedreven.

Een afbeelding uit het jaar 1820 geeft ons een denkbeeld van het toenmalige voorkomen der tegenwoordige stad. Tot beter verstand van dat plaatje diene dat de Milwaukee-rivier zoowel als de Menomonee, die op de afbeelding niet aangegeven is, niet ver van deze huttengroep, rechts boven den berg in het Michigan-meer uitmonden. Dikwijls kon het meer het water der beide stroomen niet verzwelgen, met het gevolg dat de vlakte aan weerszijden van den berg in een moeras werd herschapen.

Daaruit kan men eenigszins afleiden met welke moeilijkheden men bij den aanleg der stad te kampen had. De kern der stad toch werd op dit moeras gebouwd, zoodat op sommige plaatsen, bijvoorbeeld daar waar thans het hoogste en zwaarste gebouw, namelijk het stadhuis, zich verheft, een ophooging van veertien voet noodig was.

In Maart 1834 kwam Walker en in Mei van hetzelfde jaar Byron Kilbourn uit Connecticut naar Milwankee, om met Salomon Juneau het gebied te deelen, daar het van de Indianen geroofde land door de regeering te Greenbay in openbare veiling gebracht en grootendeels door deze drie mannen, waarschijnlijk tegen spotprijzen, aangekocht was.

Nu deed zich een zoogenaamde *run* voor, dat wil zeggen een plotselinge toevloed van landverhuizers, gelijk die ook heden nog bij de openstelling van het een of ander nieuw *territory* voorkomt.

Op fabelachtige manier steeg de grond in prijs, ondanks de overal voorhanden massa onbebouwd land, zoodat stukken bouwgrond werden verkocht voor 1000 tot

5000 dollars, voor dien tijd en in die omstandigheden een ontzaglijke som. Uit alle staten van het oosten en westen stormden nieuwe kolonisten naar het oude Indianendorp, en Milwaukee, evenals de heele staat Wisconsin, waren in aller mond.

Levensmiddelen, die bij scheepsgelegenheid deels van de andere nederzettingen, deels van het oosten moesten aangebracht worden en vooral voortbrengselen van den bodem, werden met goud betaald.

Zoo kostte Turksche tarwe, die in de laatste jaren van 25 tot 40 cts. per bushel gold, toen twee of twee en een halven dollar per bushel. Hoe hoog de arbeidskrachten in waarde stegen kan hieruit blijken, dat Walker voor planken, die hij tot den bouw van een goederenloods noodig had, 75 dollars per duizend betalen moest, dat is zeker viermaal zooveel als er thans voor gegeven zou worden, daargelaten nog dat toen het ruwe materiaal zoo goed als in 't geheel geen waarde had.

De eerste Duitscher, die zich in Milwaukee nederzette, was een draaier uit Detroit met name Bleyer; zijn nakomelingen zijn thans nog ingezetenen van de stad. En zachtjes aan werd hij door zooveel landslieden van de meest onderscheiden beroepen gevolgd, dat thans de Duitschers de meerderheid hebben niet alleen in de stad, maar in den heelen staat.

In 1835 verscheen de eerste gazet, de *Milwaukee Advertiser* en in 1837 zette zich aan den heiligen berg de bovengenoemde Mathias Stein neer, een blikslager, die in een klein huisje ten behoeve van de kolonisten en de Indianen zijn beroep uitoefende. De thans overleden grijsaard wist in zijn tijd heel wat te vertellen van zijn jacht- en strooptochten met de Indianen in den omtrek, waar thans uren in het rond niets meer te jagen of te stroopen valt, daar alles goed bebouwd land is, bezaaid met buitenplaatsen en bloeiende hoeven.

Van den beginne af ontwikkelde zich onder de bevolking van het jonge Milwaukee, die uit allerlei landaard was samengesteld, een bedrijvig geestesleven. Reeds in 1836 kwam het denkbeeld op der stichting van een *Milwaukee Academy of Sciences and Literature* en in 1844 werd de eerste Duitsche gazet uitgegeven, die spoedig door een tweede gevolgd werd. Zoo bezat in 1857 Milwaukee reeds twee dagelijks verschijnende Duitsche bladen, waarvan het eene nog heden onder de meest gezaghebbende van den staat meetelt.

Wij zullen de verdere ontwikkeling der stad gedurende de laatste twintig jaren overstappen, om nog een enkel woord te wijden aan de hedendaagsche toestanden.

Het moet zeker als een sprekend bewijs van de Amerikaansche wilskracht worden aangemerkt, dat in omstreeks zestig jaren tijds uit een wildernis, een moeras, een stad van 250.000 inwoners kon ontstaan. De staat Wisconsin is thans over een uitgestrektheid van verscheidene honderden vierkante mijlen geheel bebouwd, ofschoon nog verreweg het grootste deel van den bodem met maagdelijk woud bedekt is.

Milwaukee heeft de oude nederzettingen Greenbay en Prairie du Chien verre overvleugeld en is de grootste stad van den staat. Vooral gedurende de laatste vijftien jaren nam zij een reusachtige vlucht. Daar, waar nog kort geleden, binnen de grenzen der stad, hier en daar havervelden waren te zien; waar in den herfst de jager aan de vele plassen in het rond eenden en sneppen kon schieten, daar zijn thans kapitale woonhuizen verrezen en gonst de electrische tram door de straten, met cederblokken geplaveid. Het spoorwegverkeer naar alle richtingen, dat zich over vijf lijnen beweegt, is werkelijk ontzaglijk, zooals blijkt uit de kolossale statiën, waarvan het voornaamste midden in de stad gelegen is.

Twee stoombootlijnen voeren de stad over het meer Michigan en de beide hooger gelegen meren de schatten van woud en gebergte als hout, kolen, ijzer en koper toe. Daar waar vroeger de Indiaan aan den oever der Milwaukee-rivier zijn wigwam had opgeslagen, worden nu de geweldige vrachten gelost van de Michigan-booten, die voor de groote zeestoomers niet onderdoen. De Milwaukee-rivier, tot een diep kanaal verbreed, dat dan van het noorden naar het zuiden de kern der stad doorsnijdt, veroorlooft den schepen tot in de reusachtige dokken binnen in de stad te varen; groote, door electriciteit bewogen draaibruggen zorgen voor de vrije doorvaart. Men meent in een groote zeehaven te zijn, als men het bosch van masten aanschouwt.

Kunst en wetenschap worden te Milwaukee ijverig beoefend. Drie Engelsche en een Duitsche schouwburg bieden het publiek een afwisselend kunstgenot, en geen beroemdheid maakt een rondreis door Amerika, zonder zich ook te Milwaukee te vertoonen. Een openbare bibliotheek, een beeldengalerij en een museum staan kosteloos voor belangstellenden open. Voor de gezelligheid zorgen dozijnen van Duitsche zang- en turnvereenigingen.

Voor het maatschappelijk verkeer wordt, gelijk te verwachten is, de Engelsche taal gebruikt; maar de grootste helft der bevolking spreekt ook de Duitsche taal, die naast het Engelsch in de openbare scholen onderwezen wordt.

Voorzeker had Salomon Juneau, toen hij zijn huisje aan den voet van den heiligen berg bouwde, nooit kunnen droomen, dat die bescheiden nederzetting in tachtig jaren tijds zou aangroeien tot een wereldstad en zijn standbeeld als dat van den stichter van Milwaukee in het park zou prijken.

Czaar Peter te Zaandam.

Wat kan de wereld in een paar eeuwen toch veranderen! Nu juist tweehonderd jaar geleden vertoefde czaar Peter de Groote, de machtige gebieder van het Moscovitische Rijk als nederig leerling in Nederland. Toen was Rusland als Europeesche mogendheid nog pas in zijn opkomst, en Nederland had als zoodanig al zijn hoogtepunt bereikt, waarvan het alweer bezig was zachtjes af te dalen. Tegenwoordig zou het ondenkbaar wezen dat de keizer aller Russen bij ons in de leer zou komen.

Toch was het ook ten tijde van czaar Peter geen alledaagsch verschijnsel dat machtige vorsten hun staten verlieten om zich in den vreemde op een ambacht te gaan toeleggen. En de legende, die zich rondom de figuur van 'Pieterbaas' gevormd heeft, is een bewijs van den indruk, door zijn avontuurlijke geschiedenis op de volksverbeelding gemaakt.

De legende stelt het voor alsof het er den jongen keizer alleen om te doen was, het scheepstimmeren te leeren. Dat nu weten wij wel beter. Hij maakte van zijn verblijf in ons land gebruik om zich door de bekwaamste mannen te laten inwijden in de geheimen van de meest uiteenloopende wetenschappen, als wiskunde, natuurkunde en zelfs ontleed- en heelkunde, terwijl hij niet verzuimde in Den Haag bij de Hoogmogende Heeren en de buitenlandsche diplomaten de belangen van zijn rijk te behartigen. Wat hem zoo bijzonder voor den scheepsbouw interesseerde was dat hij zijn rijk een vloot wenschte te bezorgen; maar overigens was er geen enkel vak van menschelijk bedrijf, waartoe zijn opmerkzaamheid zich niet uitstrekte. De vijf-en-twintigjarige vorst begreep dat er geen doelmatiger middel is om kennis te verwerven en practische bekwaamheden op te doen dan met eigen oogen te zien en zelf de handen aan het werk te slaan.

Met een gezantschap, door hem zelf in April 1697 afgezonden, kwam hij hierheen, maar was al veertien daag voor de aankomst van de deftige ambassade te Amsterdam. Daar nam hij eerst zijn intrek in het huis van de Oost-Indische Compagnie; maar al gauw verwisselde hij dit met een nederige woning aan de werven van de admiraliteit. Hij trok een gewoon scheepstimmermanspakje aan en ging naar Zaandam, waar toenmaals verscheidene groote schepen op de werf stonden.

Daar begon hij met een schuit te koopen, waarvan hij eigenhandig den gebroken mast kalfaterde. Vervolgens legde hij er zich op toe, een heel schip te leeren maken en vond daartoe gelegenheid op de werf van Lijn Teeuwisz. Rogge. Hij had zich onder den naam Peter Michaelof onder de scheepstimmers laten inschrijven, maar heette in de wandeling niet anders dan Pieterbaas. Het Czaar-Peter-huisje te Zaandam kan nog bewijzen hoe de groote keizer aller Russen daar met en onder het werkvolk leefde als een echte pikbroek. Als een goed kameraad ging hij met de gezellen om, dronk op tijd zijn pot bier of zijn ‘brandemoris’ met hen, maar liet hun ook bij gelegenheid het wicht van zijn vuisten voelen, als zij het hem soms lastig maakten.

Zoo was er te Zaandam ook een Engelschman, die Pieterbaas op een keer in zijn arbeid stoorde. Het kwam tot woorden en al gauw tot vuistslagen. Bij slot van rekening wierp de Engelsche bokser den overwinnaar van Turken en Tartaren, den keizer van Moscovië *semper Augustus* languit op den grond. 'Ik moet nog leeren boksen,' zei Peter leukweg, terwijl hij opkrabbelde.

Toch verried zich in den werkman een enkele maal de hervormer en wetgever. Peter schreef namelijk onder degenen, die hij leerde kennen, allen op, die hem door bekwaamheid schenen uit te munten, om ze later voor zijnen dienst aan te werven.

Ankersmederijen, touwslagerijen, olie- en papiermolens, alles nam hij opmerkzaam op om daarmee later zijn voordeel te kunnen doen, en hij legde zich een heele verzameling aan van de uiteenloopendste gereedschappen, die nu nog in het museum te St.-Petersburg te zien zijn.

Terwijl Pieterbaas te Zaandam passer en bijl hanteerde, kwamen de gezanten der vreemde hoven er hem over de Europeesche staatkunde spreken. Hij vernam er de dubbele keuze van koning August van Saksen en den prins van Conti tot koning van Polen. Onmiddellijk belooft de Zaandamsche scheepstimmerman den eersten dertigduizend man; vervolgens zendt hij van uit zijn scheepstimmerwerf bevel aan zijne troepen in de Ukraine om zich tegen de Turken te verzamelen. Men zal erkennen dat dit kranige manieren waren voor een vijfen-twintigjarig vorst.

Intusschen schudde de burgemeester van Zaandam het hoofd over dat gaan en komen van al die groote heeren, die bij Pieterbaas in en uit liepen. De man verbeeldde zich dat hier wel eene samenzwering tegen Hunne Hoog Mogenden achter schuilen kon, en wilde Pieterbaas met zijn verdachte bezoekers in hechtenis nemen. Maar Pieter antwoordde met een van zijn te Zaandam al goed bekende vuistslagen, en daar hij toch op het punt stond van te vertrekken, maakte hij zijn hooge persoonlijkheid aan den verbluften burgervader bekend, tot eenige vergoeding voor de gepleegde majesteitschennis vragend dat hij dezen mocht meenemen om hem tot zijnen hofnar te maken.

Hij onderbrak voor een poosje zijnen arbeid en studie om zonder veel complimenten in Den Haag den stadhouder Willem III, koning van Engeland, te gaan bezoeken. Alleen zijn vertrouweling Lefort was bij dit onderhoud tusschen de twee vorsten tegenwoordig.

Te Zaandam teruggekeerd, legde hij er de laatste hand aan het schip met zestig stukken geschut, waarvan hij den bouw ondernomen had en stuurde het naar Archangel, toenmaals de eenige haven, waarover hij beschikte. Vervolgens wierf hij al de geleerden en knappe werkers, met wie hij kennis had gemaakt en die daar lust in hadden, voor zijn dienst aan en zond ze alvast naar Moskou. Hij zelf legde zich te Amsterdam nog op allerlei studies toe, tot hij in Januari 1698 naar Engeland vertrok, altijd in het gevolg van zijn eigen gezantschap.

De koning-stadhouder haastte zich hem zijn jacht en twee oorlogsschepen te gemoet te zenden. In de nabijheid van de groote werf te Deptford nam hij zijn intrek en leidde er hetzelfde eenvoudige, werkzame leven als te Zaandam. Hij leerde hier den Engelschen trant van scheepsbouw en hielp er mee een schip bouwen, dat tot de beste zeilers ter zee behoorde. Daar toenmaals te Londen de kunst van horlogemaken ijverig beoefend werd, maakte hij ook daarmee kennis. Kortom, er was geen vak van menschelijk bedrijf, van het kanonnengieten af tot het touwslaan toe, waarvan hij niet zorgvuldig kennis nam.

Toen hij eindelijk naar zijne staten terugkeerde, schonk de koning-stadhouder hem het schip, dat gewoonlijk tot zijn overtocht naar de Zeven Provinciën diende, de *Royal Transport*, dat even solied gebouwd als vorstelijk ingericht was; en te St.-Petersburg kon de jonge keizer nu op zijn gemak ten nutte van zijn volk de uitgebreide kennis aanwenden, die hij zich op zijn reizen verworven had.

Oorlogsschepen,[1)]
door F.J.H. Evers.

III.
Monitors en kanonneerbooten.

Deze beide soorten schepen zijn in Holland hoofdzakelijk voor de kustverdediging en de bewaking der zeegaten bestemd, niet geschikt dus voor groote zeereizen. Omdat zij vooral in de rivieren en zeegaten zich moeten bewegen, hebben ze een zeer geringen diepgang. Terwijl de *Piet Hein* en de *Friesland* een diepgang hebben resp. van 52 en 54 dM., bedraagt deze bij de monitors 29 of 32 dM. en bij de kannonneerbooten 22 of 24 dM. (Hier en elders zonder ik uit, den uitmuntenden monitor *Reinier Claeszen*, in 1891 te water gelaten en 12.5 mijl in het uur kunnende afleggen). Een groot voordeel voor deze bodems is het, dat ze niet veel brandstof behoeven in te nemen, daar zij immer in de gelegenheid zijn hun kolenvoorraad aan te vullen, wijl ze zich nooit ver van de kust behoeven te verwijderen. Beslaat de brandstofbergruimte bij de *Piet Hein* 330 M3., de monitors staan slechts 100 M3 af om het voedsel voor de machinen te bergen, de kanonneerbooten niet meer dan 30 M_3. Met trage vaart stuwen de machinen deze kustschepen voort. Hunne grootste snelheid bij den proeftocht bedroeg slechts 7 à 8 mijl.

De sierlijkheid en de mooie lijnen der *Friesland* zal men vruchteloos bij de monitors zoeken. Logge gevaarten zijn het, eene massa, een klomp ijzer, even boven het water zich verheffend, daarop een geschuttoren, waarin een zwaar kanon is geplant en welke naar rechts of links kan worden bewogen. De monitors hebben één kanon van 28 cM. (*Draak* en *Matador* twee) en een van 7.5 cM., benevens vier kleinere kanonnen. Allen zijn gepantserd, maar hun pantser is van ijzer, zoodat, al moge dan ook de pantserdikte van den gordel en den commandotoren 140 mM. bedragen, het te vreezen is, dat zij toch niet tegen het vuur uit moderne vuurmonden zijn bestand.

De kanonneerbooten - soms zeer oneerbiedig wegens hun vorm strijkijzers genoemd - voeren één groot kanon van 28 of 21 cM. benevens drie kleinere, en zijn ongepantserd.

Al die monitors en kanonneerbooten hebben een ouderdom van 20 of 30 jaren bereikt. De namen, die ze dragen, zijn geweldig en schrikaanjagend. Maar.... men fluistert dat van *de Luipaard* en *Panter* de klauwen zijn gesleten, dat *Dog, Brak* en *Bloedhond* niet meer kunnen bijten, de *Wesp* niet meer steken, *Cerberus* niet meer grommen, en dat alle Germaansche goden als *Thor, Wodan* enz. wel degelijk zwakke sterfelijke schepsels blijken. Iets dergelijks meen ik eens in een Duitsch blad gelezen te hebben, dat niet zonder eenig leedvermaak deze bijzonderheden weergaf. Zou de schrijver goed zijn ingelicht?

1) VERBETERING. In een gedeelte onzer vorige oplaag, staat op pag. 122 middelkolom 2e regel van onder en onder de bijbehoorende plaat 'Stuurboordzijde van H.M. kruiser Friesland'. Dit moet zijn, zooals een ieder wel zal gemerkt hebben, 'Bakboordzijde'.

(*Wordt vervolgd.*)

Nederlandsche legenden.

VII.
Swobbelauwa.

De lezers van de *Belgische Illustratie*, die niet de Friesche taal verstaan - en dat zullen er waarschijnlijk velen in Nederland zijn - zullen wellicht met eenige verwondering, dat voor hen onverstaanbare opschrift boven deze regelen gelezen hebben. Daarom zij reeds hier het opschrift vertaald. In de Hollandsche taal beteekent het 'de trouw van Swobbe.'

Omstreeks het midden der XVe eeuw had binnen de stad Bolsward een sterfgeval plaats, dat oorzaak werd van den ongelukkigen burgeroorlog tusschen de Schieringers en Vetkoopers wederom aan te wakkeren en welke eerst eindigde nadat Friesland voorgoed zijne vrijheid, zijn zelfstandigheid, geheel was ontnomen.

De overledene was Tjaard Jongema. Uit het geslacht der Jongema's zijn meermalen mannen voortgekomen, die als potestaat van Friesland hun land hebben bestuurd en hun goed en bloed voor Frieslands vrijheid hebben veil gehad.

Tjaard Jongema had tot zijne dood het bestuur over de stad Bolsward uitgeoefend. Volgens het gebruik moest zijn zoon Goslik hem opvolgen, maar Goslik was minderjarig. Daarom werd Juw Jongema, zijn oom van vaderszijde, tot zijn voogd en tevens tot dien der stad aangesteld.

Deze aanstelling was niet naar het genoegen van Wyts, de moeder van Goslik. Zij begeerde de voogdij over haren zoon en over de stad voor zich zelve, mogelijk uit vrees, dat wanneer Goslik meerderjarig zou worden, Juw Jongema niet bereid zou zijn, het beheer der stad weer aan Goslik over te dragen.

Wyts verbond zich met haren schoonzoon, Sicco Sjaardema, om met geweld van wapenen Jongema uit Bolsward te verdrijven.

Die toeleg gelukte maar al te wel, maar de overwinning, door de mannen van Sjaardema bevochten, was niet van langen duur. Zij bedreven binnen Bolsward zooveel gewelddadigheden, dat de burgers van Bolsward, geholpen door de gewapende mannen van Jongema, hen uit de stad verdreven. Juw Jongema werd daarna weer in het bestuur van Bolsward hersteld.

Maar nu was hierdoor het vuur van den burgeroorlog tot lichtelaaie aangeblazen. Jongema verbond zich met Sneek, om tegen den gewapenden Sjaardema, die zich versterkt had in een stins, welke zijn zuster Swobbe toebehoorde, op te trekken.

De stins werd belegerd. De aanvoerder der belegeraars was Scherne Wybe Grovestins. Reeds lang had het beleg geduurd, maar de belegeraars konden zich op geen enkel voordeel beroepen. Eene beschieting hielp niets, wijl de dikke muren weerstand boden aan de kogels. En eene bestorming evenmin, want de heldenmoed der belegerden sloeg elken aanval af.

Dit verdroot Grovestins. Hij trachtte tot een verdrag te komen en verzocht daarom een onderhoud met Swobbe. De valsche vrouw stond dit toe, onder voorwaarde, dat Grovestins alleen en ongewapend binnen de stins zou komen, wijl zij voorgaf ziek te zijn. Voetje voor voetje, ondersteund door een tweetal schildknapen en steunend op een stokje, naderde zij de poort der stins. Zij wenkte Grovestins binnen te treden. De aanvoerder der belegeraars vertrouwde haar maar half. Daarom vroeg hij haar in de landstale:

‘Swobbe-nift, is 't lauwa?’ d.w.z.: ‘Swobbenicht, is het vrede, wapenstilstand, heb ik vrijgeleide.’

En de booze vrouw antwoordde hem:

‘'t Is lauwa,’ d.w.z.: ‘gij hebt vrijgeleide.’

Daarop trad Grovestins binnen de poort, maar het onderhoud leidde tot niets. Na eenigen tijd vertrok hij. Hij was nauwelijks midden op de valbrug, toen Swobbe hem terugriep. Denkende dat zij zich bedacht had, trad Grovestins andermaal de poort binnen, maar nauwelijks had hij dit gedaan, of een aantal gewapende mannen traden op bevel van Swobbe toe, knevelden Grovestins en wierpen hem in den kerker.

Tevergeefs beriep Grovestins zich op het woord van Swobbe. De valsche vrouw beweerde, dat zij hem wel voor zijn eerste komst over de brug vrijgeleide had gegeven, maar niet voor de tweede maal. Grovestins meende, dat het niet noodig was, het ten tweede male te vragen.

Sedert dit voorval heet een bedrieglijke, valsche belofte bij de Friezen ‘Swobbelauwa,’ d.w.z.: ‘trouw van Swobbe.’

JOËS a LEYDIS.

Een gezellig souper.

Mevrouw tot Professor: Hier, manlief, zijn uitnoodigingen voor ons souper. Op dit brietje heb ik de bestellingen geschreven voor den wijnkooper, den kok, suikerbakker. Zorg nu voor alles en pas op dat gij niets vergeet.

Professor: Zie zoo, nu heb ik Goddank alles besteld.... Ik ben er moe van; daar zal een glasje op smaken.

Op den avond van het maal: Zoo, is de tafel al gedekt? Dus hier moet Dr. Dinges zitten en daar juffrouw Krul... Onze gasten moesten nu maar komen.

Hoe vindt ge dat nu! Tegen acht uur zijn ze geïnviteerd, en nu is er nog niemand.

Waar ze toch blijven! Al een uur over den tijd! - Tingeling! - O, eindelijk de eerste!

Een arme gebrekkige man verzoekt om eene kleinigheid.

Heer in den hemel, wat kan er toch wezen? Niemand heeft toch afgeschreven. Weet gij wat, ga ten minste even bij Dinges vragen, waarom die niet komt.

Hier is uwe overjas... Maar wat zit er toch voor een pakket in den binnenzak?

Hoe is 't mogelijk! De uitnoodigingen!

[Nummer 18]

Oorlogsschepen,
door F.J.H. Evers.

IV.
Torpedobooten.

Voortdurende strijd wordt er gevoerd tusschen kanon en pantser. Nauwelijks heeft de een gemeend een pantserbedekking te hebben uitgevonden, waartegen alle kogels machteloos afstuiten, of daar komt een concurrent, die het kanon heeft verbeterd, het werptuig heeft veranderd, zoodat ook deze pantserbedekking niet voldoende blijkt. Tot nu toe is de nieuwste en beste pantsering gehard nikkelstaal, waarvan het weerstandsvermogen overeenkomt met dat van smeedijzer van de drievoudige dikte. Nu dus weder de beurt aan uitvinders of verbeteraars der kanonnen.

Wie zich echter niet bekreunt om ondoordringbaar pantser en diamanthard nikkelstaal, is de torpedoboot. Door een torpedo juist te werpen (af te schieten) kan de torpedoboot het grootste pantserschip doen verdwijnen, al de millioenen, welke het gekost heeft, doen verzinken in de baren en wat veel, veel ijselijker is, honderden menschen hun graf doen vinden in de golven. Dan baten geen sloepen, geen reddinggordels; een ontzettende losbranding.... en als splinters spatten staven, balken en platen uiteen, scheurt het ijzer, barst het staal, en verdwenen is dat trotsche schip, welks vertrek met zooveel verwachting werd gadegeslagen en vergezeld ging van zooveel heilbeden en zegewenschen.

Men zoude het die torpedobooten van 20 tot 30 M. lengte, sommige met een waterverplaatsing van slechts 30 ton, niet aanzien, dat zij zulk een geweldige verderfkracht in zich omdragen, als men ze vergelijkt met de 93 M. lange *Friesland*, die een waterverplaatsing heeft van circa 4000 ton; en toch is 't gebleken uit den Japansch-Chineeschen oorlog, welk een scheepsramp door één torpedo kan worden veroorzaakt, toen een waar zeekasteel door één torpedo werd vernield.

TORPEDO-WERKMAGAZIJN VAN DE 'FRIESLAND'

Ieder land beijvert zich dan ook een voldoende torpedo-vloot te bezitten, welke - getuige de Spaansche torpedo flotille onder admiraal Cervera - genoeg vrees en bezorgdheid kan verwekken. Nederland bezit 37 torpedobooten, grootendeels

verouderd. De torpedobooten van onze buren, die het snelste loopen en de meeste waarde bezitten, zijn die, welke de vischtorpedo's uit hun kanonnen of schietbuizen uitbraken. Men moet zich een vischtorpedo niet als een gewone kogel of granaat voorstellen. Daargelaten nog haar groote lengte

(vier en een halve meter) en haar geweldige ontploffings- en verwoestingskracht, beweegt de torpedo zich zelve, door eigen kracht, voort door het water.

Op de bijgevoegde plaat, welke een torpedowerkmagazijn van de *Friesland* voorstelt, ziet men ter linkerzijde aan den ijzeren wand een torpedo bevestigd, het voorste gedeelte hangt er naast in een ijzeren ring. Dit voorste gedeelte wordt de 'ladingkamer' genoemd en gevuld met schietkatoen, dat den knal moet veroorzaken, zoodra de vijandelijke bodem geraakt wordt. Het middelgedeelte der torpedo wordt geheel ingenomen door de verschillende machinerieën, noodig voor het in beweging brengen van de twee schroeven, die haar moeten voortstuwen. Door gecomprimeerde lucht van pl. m. 100 atmosferen wordt de torpedo uit het torpedokanon of de lanceerbuis geworpen, en zoekt dan zelve verder haren weg door middel van die twee schroeven - die men aan 't achtereinde der torpedo op de plaat bespeurt - en wordt door een zeer vernuftige inrichting op een vooraf bepaalden constanten diepgang onder water gehouden, totdat zij bij aanraking van het vijandelijk schip met vreeselijke losbarsting haar gruwzame taak volvoert.

De torpedo, welke een weg van circa 4000 M. kan afleggen, heeft daarenboven een roertje, dat, alvorens de torpedo te schieten, op den juisten stand wordt gebracht en door kunstige inrichting in den juisten stand wordt gehouden, en dan.... vaar voort torpedo, verwoest, vernietig, verdelg alles wat uw heerschappij ter zee zou durven betwisten.

Als twee dreigend geopende monstermuilen, heeft iedere torpedoboot in 't voorschip twee lanceerbuizen. Deze zijn onbeweeglijk; de juiste stand moet bijgevolg door de torpedobooten, die uiterst gevoelig naar het roer luisteren, worden aangebracht. Verder hebben de meeste nog een torpedokanon, en twee kleine snelvuur-kanonnen, dienende ter verdiging tegen andere torpedobooten en torpedojagers.

Iedere torpedo kost den lande de bagatel van 10.500 fr. men zal dus licht begrijpen, dat slechts dàn een torpedo wordt afgeschoten, als er werkelijke trefkans bestaat.

De bemanning is klein te noemen. De grootste torpedobooten hebben 16 man aan boord. Verscheidene zelfs slechts 9.

Om te eindigen nog dit: De grootst vol te houden dienstvaart der beste torpedobooten is 18.5 mijl; Engelsche torpedobooten loopen 32 mijl; Amerikaansche en Spaansche 25 mijl.... *à ben entendeur demi mot suffit.*

(*Wordt vervolgd.*)

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde. (*Vervolg.*)

'Nu, Marie, dank u wel voor de moeite, hoor! En complimenten aan mijn zuster! Is Alida uit van avond? Nu, dan moet ge maar heel gaaw naar huis gaan, anders heeft mevrouw verlet om u. Daar hebt ge nog een tramkaartje en wel thuis.'

Er was niets aan te doen, Marie kon niets anders, dan zoo spoedig mogelijk weggaan; mevrouw liet haar uit en riep haar toe:

'Trek de deur achter u dicht!'

Toen kwam ze nog even binnen om mij te zeggen:

‘Nu Geertje, eet maar op uw gemak en dan zal ik u boven brengen naar uw kamertje.’

Mijn koffer kwam in dien tusschentijd en mevrouw liet hem door den kruier nog twee verdiepingen hooger dragen, naar hetgeen mijne kamer zou worden.

't Was een aardig vertrekje, net behangen, met een helder bed en een withouten waschtafeltje; op den grond lag een frisch en aan de muren hingen een paar godsdienstige platen.

‘Ga nu maar slapen! Hier staat de wekker! Ik heb hem op halfzeven gezet; zorg dus dat gij om zeven uur beneden zijt. De kinderen moeten om acht uur naar de kerk en dan naar school en mijnheer om kwart voor negenen naar zijn kantoor. Als gij er op gesteld zijt 's morgens ook naar de kerk te gaan, dan kunt gij om halfzeven er heen, maar dan moet gij natuurlijk om zes uur op.’

Ik stond een beetje suf te kijken.

‘Morgen hoeft het natuurlijk niet,’ zei mevrouw goedig, ‘gij moet het ook zelf weten. Ik laat er u heel vrij in; maar ik zie graag dat meisjes godsdienstig zijn. Ze hebben den zegen van onzen Lieven Heer zoo noodig. Dan zal ik u morgen alles uitleggen van het werk. Nu zijt gij veel te moe en te verreisd.’

Ik was werkelijk moe en sliep aan één stuk door totdat de wekker mij om halfzeven verschrikt in de hoogte liet springen. Het was nog stikdonker, maar ik haastte mij de lucifers te zoeken, de kaars aan te steken en mij aan te kleeden.

Beneden gekomen in de huiskamer, was mevrouw er reeds met de oudste jongejuffrouw van zestien jaar; zij gaf mij toen aanwijzingen over het aanmaken van de kachel, het stof afnemen, het klaarzetten van het ontbijt en zoo meer.

Ik was nog slaapdronken, maar deed toch mijn best; mevrouw en hare dochter waren zeker niet later opgestaan dan ik. Mevrouw maakte de boterhammen van de kinderen, voor het ontbijt en om mee te nemen voor twaalf uur; de jonge juffrouw zette thee, en het ging zoo vlug en geregeld, dat om halfacht, toen de vier andere kinderen naar beneden kwamen, - drie waren op het pensionaat - alles in orde was.

Precies vijf minuten vóór achten gingen de kinderen, na ontbeten te hebben, met de jongejuffrouw naar de kerk; mevrouw ruimde alles op en ging toen met mij naar boven om de slaapkamers in orde te brengen.

Nadat de jongejuffrouw thuis was gekomen, gaf mevrouw mij nog eenige lessen:

‘Hoor eens, Geertje,’ zeide zij, ‘'t is hier een eenvoudig burgerhuishouden - ik hoor van Marie, dat gij het bij de familie Van Metoren zoo deftig gewend waart....’

Wat deed die Marie toch ook zulke stukjes te vertellen!

‘.... maar zoo gaat hot hier niet. Wij geven geen dineetjes, wij leven alleen voor de kinderen en ik wil niets liever, dan u ook als lid van mijn gezin te beschouwen - maar daarvoor is het ook noodig, dat gij onze belangen als uwe eigene beschouwt en gij aan ons houdt en niet aan anderen, begrijpt ge mij?’

‘Ja, mevrouw,’ antwoordde ik onderdanig.

‘Hier in de buurt wonen allerlei soort van menschen en ook dus allerlei soort van meiden. Reeds drie meisjes van mij zijn weggegaan, alleen omdat zij te veel praatjes hielden aan de deur, en dat wil ik volstrekt niet. Ik hoop dat ge hier goeie vriendinnen zult krijgen, met wie gij op tijd uitgaat en op fatsoenlijke manier plezier maakt. Gij kunt ze zelfs in de keuken ontvangen en met haar een kopje thee drinken, maar met de meiden uit de buurt heb ik niet graag, dat gij u inlaat. Gij zijt een braaf, net meisje van fatsoenlijke familie. Ik zal mijn best doen, dat gij het ook blijft, maar dan moet gij ook met mij meewerken.’

Ik begon te weenen; ik wist zelf niet waarom, en mevrouw ging vriendelijk voort:

‘Nu, maak u maar niet overstuur. Ik heb alle hoop dat het goed zal gaan. Praat geen woord beneden, al zeggen ze ook wat tegen u. 't Is beter dat ze u stuursch, dan al te vriendelijk noemen. Zij zullen u tegen ons opstoken, allerlei staaltjes van ons vertellen, maar bedenk: ‘Wiens brood gij eet, wiens woord gij spreekt!’

Precies hetzelfde had onze Ant mij ook gezegd, voor ik heenging.

‘Trui, Trui! Wat er ook is, trek partij voor uwe meesters. Geloof me, dat is niet alleen plicht, maar ook het verstandigste wat gij doen kunt. Die kameraden geven u geen eten en geen loon, en geen goeie getuigen, als ge door hun schuld uwe betrekking kwijt geraakt.’

Toen ik aan Ant en aan huis dacht, begon ik nog harder te weenen; er werd gescheld, en ik moest met mijn betraand gezicht de deur opendoen.

Mevrouw wees mij, hoe ik mij veel in het trappenklimmen kon verlichten, door het mandje, dat aan een ijzerdraad op en neer kon worden getrokken, beneden te laten vullen.

Het was de groenteboer, en nu zond mevrouw mij naar beneden om naar worteltjes te zien; nauwelijks stond ik voor de deur, of ik werd omringd door een half dozijn dienstmeisjes, die met haar mandjes in de hand rondom de groentekar stonden, zoo op haar gemak, alsof zij rentenierssters waren.

De meesten zagen er niet heel smakelijk uit, zonder muts, met hoog opgestoken Fedora-haar en ponnies of de mutsjes op één oor, vuile boezelaars en gore japonnen aan; eenige hielden kleedjes in de hand om te kloppen, de meesten troffen mij door haar brutale oogen en giegelende manieren.

Een enkele nette was er ook bij, maar die bemoeide zich niet met de anderen en stond bij de kar groenten uit te zoeken.

Ik had niets geen lust mij met die meiden in te laten, ik voelde dat ik van een beter soort was en het veel beter voor mij zou zijn, mij bij mijn eigen mevrouw te houden; zij wisten zeker dat ik nieuw was, want zij stonden allen nieuwsgierig naar onze deur te kijken.

Zonder aandacht op haar te nemen, ging ik staan bij de kar en vroeg naar den prijs van de worteltjes.

De vergadering stond in een kring rondom den boer en mij, en toen ging het in koor:

‘Zeg, waar komt ge vandaan?’

‘Hoe heet gij?’

‘Hoe komt ge toch bij dat volk?’

‘Weet gij, wel, dat gij daar geen eten krijgt?’

‘De meiden loopen allemaal van den honger weg.’

‘En ge krijgt maar zoo'n bedroefd beetje loon.’

‘Er is niets geen verval!’

‘De kinderen zijn beesten.’

‘En mevrouw is zoo'n kwaje!’

‘Ze zijn zoo fijn als ik weet niet wat.’

‘Gij zult alle dagen naar de kerk moeten.’

‘Twee-, driemaal.’

‘Als ge niet meekwezelt, dan deug ge niet.’

‘Zij kijkt u op de vingers en laat u nooit uitgaan.’

‘Gij houdt het er nooit vol.’

‘Hoeveel verdient ge?’

‘Schepsels, houdt u daar toch stil!’ riep de nette, bedaarde meid, die ik bij de kar alleen had zien staan. ‘Wat kan het u dan toch schelen, hoe die menschen zijn en hoeveel dit kind verdient of niet verdient. 't Gaat u toch immers geen steek aan!’

Het weenen stond mij weer nader dan het lachen; ik was al zenuwachtig en dat gejengel maakte mij zoo naar, dat ik niets verstond van wat de groenteboer mij antwoordde.

De meisjes lieten zich niet onbetuigd en begonnen te gieren van het lachen over de terechtwijzing, die ze ontvingen.

‘Hoor de fijne Lena eens!’

‘Pak de leuning!’

‘Anders zijt gij ook zoo'n vrome zus niet.’

‘Als de duivel oud wordt, gaat hij onder den preekstoel zitten.’

‘Is dat uwe zorg, zij is uwe dochter niet.’

Leentje sprak niets meer; zij nam haar groenten, betaalde ze en ging weg, terwijl de meiden haar achterna uitjouwden en lachten.

Een oogenblik was de aandacht afgekeerd en ik stond verbaasd over den hoogen prijs, dien de boer mij durfde vragen voor de wortelen.

‘Maar bij ons betalen wij maar zooveel....’ liet ik mij ontvallen, ‘ik geef maar zooveel....’

‘Och kom!’ lachte de kerel, ‘wat weet gij daar nu van! Waarom moet ge nu een armen man, die als ik, fatsoenlijk door de wereld wil komen, een paar centen afpingelen? Uw volk kan het immers veel beter betalen dan ik, arme drommel!’

‘Maar gij moogt niet overvragen.’

De meisjes schreeuwden van lachen; ik vond dat haar stemmen in-gemeen klonken; ik was bepaald vies van haar en ik vond dien boer ook onuitstaanbaar.

‘Daar hebt ge een lekkeren appel van mij en zeg mevrouw dan maar, dat ik zooveel vroeg en gij het voor zooveel minder kreegt.’

‘Maar ik mag toch niet jokken!’

Weer een geschreeuw van de andere wereld.

‘Wacht maar, over een week spreekt zij anders.’

‘Dan weet zij wat voor vleesch zij in de kuip heeft.’

‘Dat gedierte deugt geen van allen.’

Ik gooide den appel over de kar en zonder de worteltjes liep ik met mijn leege mand, half huilend, naar boven.

‘Wat is er, Geertje?’ vroeg mevrouw.

En snikkend vertelde ik, wat mij overkomen was.

Mevrouw glimlachte.

‘Gij moet u wennen aan de Antwerpsche boeren en de Antwerpsche leveranciers. Daar hebt gij het geld, meer zijn de wortels niet waard en voor minder krijgt gij ze niet. Hij geeft ze er wel voor!’

Beneden werd ik heel leelijk uitgejouwd.

‘Zoo'n dankverdienster!’

‘Zoo'n fleemster!’

‘Zoo'n stroopsmeerster!’

En andere leelijke woorden, die ik niet herhalen wil.

‘Praat gij de mevrouw maar voor! Zij bedriegt u toch, laat u maar op den kop zitten, dan hebt ge plezier.’

‘Dan laat zij u dood werken voor weinig eten en geen geld.’

‘Over een maand spreken wij u nader.’

De groenteboer wierp mij de wortels als het ware in het gezicht en schoof nijdig de kar voort.

Ik maakte dat ik weg kwam en voelde mij eerst veilig, toen ik de deur achter mij had dichtgetrokken. De meiden stonden nog op een hoop te praten en te giegelen; ik zag door het raampje dat aan den overkant op de ruiten werd getikt, om ze te waarschuwen voort te maken, en dan ging er eerst een met looden schoenen, telkens omkeerend en gekheid makend, langzaam weg en toen een ander.

Bij de deur stonden zij nog eens stil om mekaar wat toe te schreeuwen, en dan maakten zij een oneerbiedige beweging naar den kant van haar meesteressen, of een zeer leelijke grimas en dan eerst verdwenen zij heelemaal.

Ik kwam boven en mevrouw lachte mij vriendelijk toe, en vroeg schertsend:

‘Hebben zij u een heelen boel kwaad van ons verteld?’

Ik durfde geen ja of neen zeggen; maar sloeg de oogen verlegen neer.

‘Nu ja, ik begrijp het heel goed en weet er ook alles van, dat gij geen eten krijgt en gij onder de plak zit en een paar maal per dag naar de kerk moet en nooit uit moogt. Wat hebt gij geantwoord?’

‘Niets, mevrouw!’

‘Dat is ook 't beste. Anders zegt gij maar: Ik zal het afwachten en het u dan vertellen. Hoe minder gij u met die meiden bemoeit, hoe beter.’

Ik schrikte er voor naar de deur te gaan, want altijd stond het gezelschap op straat.

Nu eens was het voor de aschbakken, die zij naar beneden hadden gebracht, en waarbij zij zich verplicht achtten de wacht te houden, totdat de vuilniskar hun inhoud had meegenomen; dan was het weer om tot in het eindelooze tapijten en kleeden te kloppen of dan kwam weer 's avonds de melkboer en de bakker. Alles was een voorwendsel om met mekaar te babbelen en op straat te staan, en op ieder voorbijganger aanmerkingen te maken, jongens aan te roepen, in de hoop, dat zij haar na zouden loopen, aan de muts trekken en zoo meer.

Nu was ik, zooals men weet, niet zoo'n heel onnoozel buitenmeisje meer; ik had bij ons op het dorp, om geen heel mooie geschiedenis, mijn kindermeisjesdienst moeten verlaten; later bij de familie Van Meteren en met een kameraad als Cornelia, had ik ook een heelen boel moeten aanhooren, wat niet in den haak was; maar toch, dat er meiden waren zoo verregaande brutaal en lichtzinnig, als die bij ons in de buurt, had ik niet kunnen denken.

Ik voelde mij toch zoo verlaten, nu ik begreep dat ik onder mijn gelijken geen vriendin kon vinden, dat ik mij dien nacht in slaap schreide en gaarne wakker zou geworden zijn in mijn donkere bedstede bij moeder thuis.

IX.

De eerste maanden dat ik in Antwerpen was, geloof ik, dat ik een model-dienstbode was.

Zooals ik vooruit zeide, heb ik plan nauwkeurig alles van mijzelf te vertellen, zooals het werkelijk gebeurde; daarom zal ik het kwaad, dat ik uitvoerde, oprecht bekennen, maar ook wanneer ik iets goeds deed, het even goed, ronduit zonder valsche bescheidenheid zeggen.

Ik deed mijn best zooveel ik kon; 's morgens ging ik eenige malen in de week naar de kerk en maakte dan steeds het goede voornemen, dien dag mijn plichten nauwkeurig te volbrengen.

Dan scheen het of alles vanzelf kwam; mijn werk was als bij klokslag geregeld; het was een druk huishouden, maar mevrouw en de jongejuffrouw hielpen trouw mee en staken flink de handen uit.

De week was om, voor dat ik het wist; elke dag had zijn eigen werk, vandaag werd het zilver gepoetst, morgen deze, overmorgen die kamer gedaan. Zaterdag en Vrijdag waren het schuurdagen of werd de looper opgenomen.

's Zaterdags kwam de schoonmaakster, een net, bedaard mensch, mij helpen; met haar sloeg ik de kleeden uit, zoodat ik die sloeries om ons heen niet hoefde te vragen om hulp.

Nadat de vaten gewasschen waren des avonds, zat ik netjes in de keuken te breien of te naaien; mevrouw hielp mij een katoenen japon knippen en leerde mij die naaien; ik had een stuk linnen van huis meegebracht, daaruit hielp zij mij ondergoed maken; de jongejuffrouw bekortte dan, door voor mij op de machine te naaien, mijn werk.

De menschen waren door en door goed, niets van wat al die meiden mij hadden verteld, was uitgekomen; de kinderen waren niets lastig en heel beleefd.

Van het kleine Liesje hield ik zeer veel; zij was nooit blijder dan als zij bij mij in de keuken mocht eten, en ik vond het dan ook wat gezellig.

Het eten was goed en degelijk, hoewel eenvoudig. Mijnheer was geen brompot; hij bemoeide zich weinig met mij, want alles bezorgde mevrouw, maar als hij iets te vragen had, deed hij het altijd op zeer vriendelijken toon.

Wat het uitgaan betreft, mevrouw gunde mij graag een pleziertje; met de schoonmaakster ben ik eens naar een concert geweest van den *Morgenpost* in het Paleis voor Volksvlijt en eens naar een tooneelvoorstelling van de Zouaven, waar ik het heel lustig vond.

Aan Marie had ik weinig; ik mocht wel eens bij haar in de keuken thee drinken, maar te zamen uitgaan konden wij niet, omdat zij dan natuurlijk met haar ‘galant’ was en mij er liever niet bij wilde hebben.

Ik vond het ook eigenlijk niets lustig bij haar te zijn. Zij was wel veel netter dan de meiden in onze straat, maar toch voelde ik mij altijd ontevreden als ik bij haar was geweest.

Zij had een mooiere en grootere keuken en zij waren met hun beiden, en dan maar een mijnheer en mevrouw en een zoon om te bedienen; dus had zij minder te doen dan ik en evenveel loon.

Bovendien vertelde zij van alle poetsen, die zij had gehad in den grooten schouwburg en in de Cirk en in het Panopticum; en toen ik ook eens ophaalde van mijn uitgaan, lachte zij spottend en zei, dat alles bij mijn mevrouw aan den fijnen kant moest wezen.

‘Ziet ge, mijn mevrouw is misschien nog meer kerksch dan de uwe, zij heeft ook meer tijd, maar ik lach ze lekker uit; zij preekt ook dikwijls tegen mij - want daar houden ze allebei van, dat zit in de familie, maar ik laat ze praten en doe toch wat ik wil. Als ik uit ben, dan gaat het haar niet aan, waar ik naar toe ben.’

‘En weet zij dat gij een vrijer - ik bedoel een galant hebt?’

‘Dat ik geëngageerd ben? Zeker weet zij dat. Dat volk krijgt alles te hooren. Onbegrijpelijk hoe goochem zij zijn, maar ik hang het haar niet aan den neus. Ik heb het hun nooit verteld.’

‘En heeft zij er u nooit over gesproken?’

‘Wis en waarachtig, dat gaf weer een preek van belang; of ik wel goed dit wist en dat wist; maar mijn ouders wonen hier, en als die het goedvinden, dan heeft geen mevrouw er iets tegen te zeggen.’

De gesprekken met Marie deden mij meer kwaad dan het gebabbel der feeksen van de straat; als ik thuis kwam, was ik den volgenden dag altijd landerig en had moeite mijn gedachten bij het werk te houden; als ik geregeld thuis bleef dan was ik vroolijk en opgeruimd; dus ging ik maar veel minder naar Marie toe en vond het veel lustiger als de kinderen 's avonds met mij in de keuken mochten ganzebord of kaartje spelen.

Ik ging ook heel aardig vooruit; mevrouw liet mij een spaarbankboekje koopen en ik bracht er reeds eenige franken heen en met Sint Nicolaas zond ik moeder een warmen doek en aan de kinderen lekkers.

Neen, ik was heel erg tevreden in dien tijd en zelfs op mijn manier gelukkig; ik voelde niet dat ik ‘onder de plak’ zat, zooals de meiden van de buren mij naschreeuwden.

Zoo was het Februari geworden en de dagen werden langer, en toen begon ik toch wel eens te verlangen met een kameraad van mijn leeftijd te gaan wandelen en soms eens stil te zitten zonder iets te doen.

Met Februari waren een paar van die schreeuwleelijkers uit de buurt weggegaan en vervangen door anderen; ik kon het aan haar merken, dat zij nog niet zoo met de anderen meededen en zich een beetje terugtrokken; anderen daarentegen waren er dadelijk heel wel mee en deden mee als de rest.

Achter mijn keuken was een klein plat dak, dat door een hekje van dat der buren gescheiden was. Dit bovenhuis had den heelen winter leeggestaan en nu waren er nieuwe menschen gekomen, ook met één enkel dienstmeisje, dat er netjes uitzag.

Wij groetten elkander en zij begon een praatje te maken; zij had het over de buurmeiden, dat het zulke nare spoken waren en dat zij zich niet met haar wilde ophouden; zij leek vrij bedaard en vertelde, dat zij bij een dame alleen woonde, die erg precies en lastig was.

Den volgenden morgen spraken wij elkander aan de deur; zij scheen nogal van praten te houden en had het over allerlei dingen, van haar ouders, haar broers en zusjes; toen werd zij naar boven geroepen en ik ging ook weg, maar op het plat zetten wij ons praatje voort.

Zoo kregen wij langzamerhand de gewoonte met elkander te praten; eerst ging het onder het werk door en toen later kwamen wij wel eens, zonder dat wij iets op het plat hadden te doen, alleen om samen te praten. Ik begon mijn werk later af te krijgen, maar mevrouw scheen het niet te merken of zei er niets van.

Zij merkte wel dat ik aan Rika kennis had, maar zij kende haar mevrouw en wist dat het een zeer nette, vrome dame was, en dat die ook een meid moest hebben van fatsoenlijke afkomst.

Die mevrouw vroeg toen aan mijn mevrouw of wij eens samen mochten wandelen; haar meisje stond ook zoo op zichzelf evenals ik, en mevrouw stond het gaarne toe.

's Zondagsmiddags gingen wij te zamen uit en Rika nam mij mee naar haar ouders, die in de Potgieterstraat woonden; haar vader was schoenmaker en 't leken erg nette burgermenschen, maar zoowel Rika als haar oudere zusters waren, evenals de meeste Antwerpsche meisjes, erg ijdel op haar japonnen.

't Duurde niet lang, of ze begonnen mij uit te lachen over mijn eenvoudige kleeding.

Mevrouw had mij een capothoedje van haar zelf gegeven, dat er nog heel goed uitzag en zeide dat het veel liever en netter stond dan de groote flappen van andere meisjes; dan had ik een donkerblauwe japon en een zwarten mantel aan, zoodat ik er heel stemmig uitzag.

Rika's moeder was altijd ziekelijk, maar er was een tante in huis, die vroeger kamenier geweest was bij een gravin in Brussel, en deze had niets dan mooie kleeren in het hoofd; de vader was heel eenvoudig en deed mij aan mijn eigen, goeden vader-zaliger denken.

Den eersten keer dat zij mij zag, vroeg zij

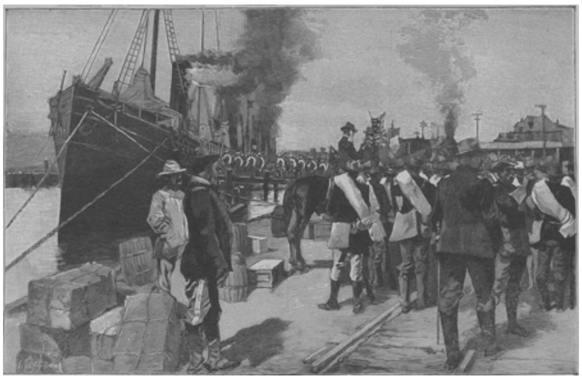

INSCHEPING VAN TROEPEN VOOR CUBA, TE TAMPA.

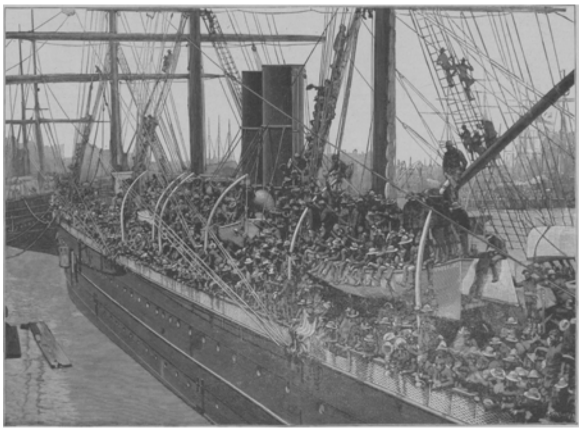

VERTREK VAN DE 'PEKING' MET TROEPEN VOOR MANILA.

EEN BRUILOFT TE SEVILLA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN P. SALINOS.

hoe oud of ik was, en toen ik antwoordde van twintig jaar, sloeg tante Sine de handen in elkander en zeide, dat zij bepaald gedacht had dat ik bij de dertig was. Maar dat kwam door mijn stijve kleeding; ik zag er niet uit als een jong meisje; wanneer het zomer werd moest ik mij jonger kleeden.

Onwillekeurig begon ik mijzelf nu ook al te ouwelijk te vinden; maar ik had nog te veel ontzag voor mevrouw om er iets van te zeggen, en ik zag met angst den tijd te gemoet, dat ik aan mijn zomerkleeren moest gaan denken.

Ik ging altijd geregeld met Rika uit, wij kwamen op klokslag thuis; mevrouw vond het aardig, dat ik een kameraadje had, maar spoedig scheen zij onzen omgang wat druk te vinden en dan had ik telkens herrie.

Nu gebeurde het wel eens, dat Rika iets lekkers klaar maakte, want haar mevrouw hield van lekkere schoteltjes en kreeg ook dikwijls menschen te eten; dan had zij eens een croquetje, of een stukje pudding en die reikte zij mij over op het plat, om eens te proeven.

Ik vond daar niets in, en toen ik eens gestoofde abrikozen had gemaakt, gaf ik er haar ook wat van mede; maar ongelukkig was Liesje in de keuken en die vertelde het binnen - ik geloof zonder erg - want zij zeide:

‘Rika vond die abrikozen ook zoo lekker, ma.’

Wij hadden aan het heele kind niet gedacht. Ik kreeg een kleur van zóó, en ik had het kind, waarvan ik anders zooveel hield, wel een klets op den mond willen geven - mevrouw keek mij aan en ik kende haar gezicht genoeg om te weten, dat zij niet in haar humeur was, maar zij zeide niets.

Na het eten kwam zij in de keuken en sprak ernstig, maar toch heel in het goeie:

‘Hoor eens, Geertje, ik moet een ernstig woordje met u spreken. Hoe weet Rika dat die abrikoosjes lekker waren?’

Ik kleurde en draaide mij om en zei niets.

‘Nu dan, antwoord mij,’ ging zij voort.

‘Ik weet niet, mevrouw,’ stotterde ik eindelijk.

‘Nu, ik weet het wel. Gij hebt ze haar laten proeven. Is dat meer gebeurd?’

‘Neen,’ jokte ik.

‘Ik hoop dat gij de waarheid spreekt. Een meisje, dat snoept en liegt, kar ik niet gebruiken, dat verliest ook alle vertrouwen. Ik heb tot nu toe geen reden tot klagen over u gehad en ik hoop dat het niet veranderen zal. Er mag niets uit mijn huis gedragen worden, verstaat gij mij? Ik heb heel graag, dat gij met Rika omgaat, maar als dit zulke gevolgen heeft, dan moet ik den omgang verbieden.’

En zij ging heen.

Als ik nu aan mijzelf was overgelaten, en behoorlijk had nagedacht, zou ik tot mijzelf gezegd hebben:

‘Mevrouw heeft gelijk. Een trouwe dienstbode doet zulke dingen niet. 't Is toch het eten van mevrouw en als ik het aan anderen geef, dan steel ik. Voortaan zal ik het niet meer doen.’

Maar daar hoorde ik roepen: ‘Sst... sst!...’

Ik naar het plat en daar stond Rika met een paar lekkere flensjes.

‘Kom, proef maar eens! Ze zijn verrukkelijk.’

‘Dank u!’ antwoordde ik stroef.

‘Waarom? Gij zijt er anders zoo dol op.’

‘Mevrouw heeft het gemerkt van die abrikozen, en zij heeft mij verboden ze nog eens aan u te geven.’

‘O zoo! Hebt ge een standje gehad? Net iets voor mevrouw Vranken om van een kleinigheid zoo'n geweld te maken. 't Zal haar niet verarmen, zoo'n onnoozel paar vruchtjes; maar als gij me niets meer geven moogt, en gij zijt zoo braaf om alles te doen, wat zij zegt - dan ben ik toch vrij, u te trakteeren. Neem ze gerust, daar zijn ze voor!’

Ik stond in tweestrijd; als ik nu eens flink en ferm de verleiding weerstond en ik nam de flensjes niet, dan zou Rika misschien kwaad zijn, maar ik deed den wil van mijn meesteres, ik was gehoorzaam en ik sprak het woord van haar, wier brood ik at.

‘Kom,’ ging Rika voort, ‘wees nu zoo kwezelachtig niet. 't Zal u niet bederven, zoo'n enkel flensje. Voor mijn part houd gij uwe traktatie maar. Bij u is toch altijd schraalhans keukenmeester; dat moet ge bij ons zien, daar wordt geen suiker en geen boter en geen wijn of rhum gespaard. Graag of niet, hoor! Maar ik dacht niet, dat gij zoo flauw waart.’

Zij reikte mij de pannekoekjes nog eens toe en ik had den moed niet te weigeren; ik nam ze aan en at ze op, maar van dat oogenblik begon alles te veranderen.

(*Wordt vervolgd.*)

Uit den Spaansch-Amerikaanschen oorlog.

Het expeditieleger, waarmee de Amerikaansche generaal Shafter naar Cuba gezonden werd, bestond uit 773 officieren en 14.564 manschappen, die zich te Tampa inscheepten aan boord van 32 transportschepen, door 16 oorlogsvaartuigen begeleid. Onze gravure stelt de inscheping voor van deze troepen, die voor Santiago zulk een bloedigen strijd zouden te voeren hebben.

Admiraal Sampson wachtte daar al sinds lang met ongeduld op die versterking, daar het hem onmogelijk was zonder landtroepen iets van belang te ondernemen. De detachementen marine-soldaten, die hij te Caimanera, in de baai van Guantanamo, op ongeveer 60 mijlen van Santiago, aan land had gezet, verkeerden in de hachelijkste positie, en zouden, als de Amerikaansche kanonneerbooten hen niet geducht hadden beschermd, zeker door de Spanjaarden tot den laatsten man vernietigd of krijgsgevangen gemaakt zijn.

De oorzaak der vertraging van het vertrek der troepen uit Tampa wordt geweten aan de ondraaglijke hitte, die daar heerschte en het uitbreken van de gele koorts ten gevolge had. Daarbij schijnt ook de schrik voor de Spanjaarden de Amerikanen wel wat teruggehouden te hebben; dit zou men ten minste besluiten uit het volgende geval.

Reeds waren, naar men wil, de troepen met al hun munitie, levensmiddelen, paarden en uitrusting ingescheept, toen er van de regeering te Washington een telegram kwam, gelastende het vertrek acht dagen uit te stellen. Het gerucht liep namelijk dat er vier Spaansche schepen waren gezien. Dadelijk werden te Tampa alle maatregelen genomen om een aanval van uit zee af te slaan. De artilleristen werden in de strandbatterijen aan hun stukken gezet en de transportschepen maakten gauw dat zij weer binnen de reede kwamen. De gevreesde Spaansche schepen behoorden echter tot dat spook-eskader, hetwelk men van het begin van den oorlog af in al de kuststeden der Vereenigde Staten meent gezien te hebben, maar dat, ongelukkig genoeg voor

de Spanjaarden, niet bestaat. Op het oogenblik dat uit Tampa de troepen naar Cuba vertrokken, had het eene Spaansche eskader nauwelijks Cadix verlaten, terwijl het andere, werkeloos en machteloos, in de baai van Santiago lag opgesloten. Thans is het helaas, ondanks den heldhaftigen moed der Spanjaarden, reeds door de Amerikaansche overmacht vernietigd.

Tegen de overmacht is geen dapperheid opgewassen, en al kunnen de Spanjaarden zich beroemen op wonderen van moed, de overmacht is aan de zijde der Amerikanen. Onze tweede gravure stelt het vertrek voor van het Amerikaansche stoomschip *Peking* met troepen voor Manila.

De generaal-luitenant Augustin, die als kapitein-generaal van Manila en opperbevelhebber van het Spaansche leger op de Philippijnen daar bevel voert, moge na de ramp van Cavite nog zoo manmoedig verklaard hebben, Manila tot het uiterste te zullen verdedigen, - wanneer dit nummer onder de oogen onzer lezers komt, heeft hij wellicht de stad al lang moeten overgeven. Dat hij dit intusschen beslist weigerde, toen commodore Dewey ze na de vernietiging der vloot bij Cavite opeischte, zal altijd als een bewijs van onverzettelijke vastberadenheid en niets ontziende wilskracht gelden.

Luitenant-generaal Augustin, wiens portret wij in dit nummer geven, is met hart en ziel soldaat en heeft zich altijd verre gehouden van de politieke verwikkelingen. Zijn manhaftige houding na de ramp van Cavite doet nog veel van hem verwachten.

Nog twee andere portretten vindt de lezer in dit nummer, vooreerst dat van den ongelukkigen admiraal Cervera, den thans krijgsgevangen commandant van het Spaansche eskader bij Cuba, een van de wakkerste mannen, die Spanje in den laatsten tijd heeft opgeleverd. Meermalen heeft hij in hoogst hachelijke omstandigheden van een schrander beleid, een moed en een zeemanskunst blijk gegeven, die hem vanzelf aanwezen om aan de spits te staan van de vloot, waarop al de hoop van Spanje gevestigd was. Met buitengewonen tact heeft hij zich van de taak gekweten, een eskader, bestaande uit vier pantserschepen, een torpedojager en twee hulpkruisers, van de Kaap-Verdische eilanden over den Atlantischen Oceaan naar Cuba te voeren en zoo een beslissende operatie voor te bereiden op dit deel van het strijdtooneel, dat zich over de beide halfronden uitstrekt. Hoe hoog zijn landslieden dit waardeerden kan hieruit blijken, dat Senaat en Kamer te Madrid - misschien wat voorbarig - hem daarvoor den dank der natie uitspraken. Helaas, al zijn moed heeft hem niet mogen baten tegenover de overmacht.

Pascual Cervera y Topeté is geboren in het vruchtbare Andalusië, door de dichters bezongen als de bakermat van de meeste groote mannen, waarop het schiereiland roem mag dragen. In zijn geslacht kan hij op een gansche reeks beroemde zeevaarders wijzen. Sinds een jaar schout-bij-nacht en commandant van het instructie-eskader te Cadix, is hij commandeur van het legioen van eer.

Zijn tegenpartij op het westelijk deel van het krijgstooneel is de Amerikaansche admiraal Sampson, die het oorspronkelijk bij Key-West verblijdende Amerikaansche zuider-eskader gebiedt. Dit bestaat uit 21 schepen, voert omstreeks 240 zware en 100 lichte stukken geschut en mitrailleuses aan boord en beschikt over 60 torpedolanceerbuizen.

Dit eskader was aanvankelijk tot uitvoering der blokkade van Cuba bestemd. Met een deel er van leidde echter later admiraal Sampson de aanvallen tegen Portorico. Tot gemeenschappelijk werken met het Key-West-eskader werd het vliegend eskader onder commodore Schley aangewezen, dat bijna alleen uit nieuwe uitstekend toegeruste vaartuigen bestaat, namelijk twee slagschepen en vijf gepantserde kruisers.

Admiraal Sampson is een man van omstreeks zestigjarigen leeftijd en van de meest bescheiden afkomst. Als zoon van een arm landman, werkte hij zich door zelfonderricht zoo ver op, dat hij op vijftienjarigen leeftijd als aspirant bij de marine werd aangenomen. Hij heeft een roemrijke loopbaan achter zich, waaruit wij maar een enkel voorval aanstippen.

In de maand Januari 1865, tijdens den secessieoorlog, blokkeerde het Noorder-eskader de haven van Charleston. De Zuidelijken hadden mijnen in de baai gelegd om het binnenzeilen der vijandelijke schepen te beletten. De bevelvoerende admiraal der Unie gaf nu aan luitenant Sampson bevel, de haven binnen te dringen en die onderzeesche mijnen te vernielen. De zending was haast niet uitvoerbaar, naar de jonge Sampson aarzelde niet. Aan boord van een klein pantserschip, de *Patapsco*, drong hij onder het vijandelijk vuur de haven binnen. Terwijl hij op het dek stond, had er op eens een geweldige ontploffing plaats; dit was een der mijnen, die onder de *Patapsco* sprong. Het schip verdween in de wilde warreling der golven. Ver weggesmeten, slaagde Sampson er in, een stuk wrakhout te grijpen en daarop te ontkomen; de geheele bemanning had bij deze stoute onderneming den dood gevonden.

Een Engelsch 'boardinghouse', door Julius.

Me dunkt het woord Engelsch is tamelijk overbodig hier. Reeds *boardinghouse* duidt

aan, dat ik het heb over een instelling van onze buren uit Groot-Brittannië. Het spijt me dat er geen goede Vlaamsche term is; want zooals de Vlamingen terecht zeggen: In Vlaanderen Vlaamsch. Het woord *pension* geeft de meening best terug; maar daarmee zijn we even ver, dat is op Fransch terrein gekaapt. Dus, lezer, tot nader order maar voor lief genomen het uitheemsche *boardinghouse*.

Zooals hier, bij gebrek aan iets beter, personen uit den beschaafden stand tot de een of andere agentuur hunne toevlucht nemen, zoo richten zich in Engeland de gedachten der gehuwde dames of beter weduwen, welke zich verplicht zien in haar eigen onderhoud te voorzien, dikwijls naar de oprichting van een *boardinghouse*.

En recht aangenaam en gezellig weet ze het haar gasten te maken. Het is als gasten, dat ze haar begunstigers behandelt; en dezen, op hun beurt, hebben voor haar al de goedheden, welke men een gastvrouw verschuldigd is. Met Kerstmis weet ze haar huis een recht Kerstmisachtig aanzien te geven, om de tijdelijke bewoners van hare kamers genoeglijk feest te laten vieren.

Deze van hun kant wisselen met de vrouw des huizes de gebruikelijke gelukwenschen en voegen bij de hunne een geschenkje. Zijn er dochters, die naar een bal of partijtje gaan, dan komt de benoodigde ruiker, gewoonlijk van een der heeren gasten.

De maaltijden worden natuurlijk voorgezeten door de dame des huizes, die het gesprek heel aardig weet gaande te houden, terwijl ze een oog laat gaan over de knappe, heldere dienstmeiden, John toefluistert, dat hij die nieuwe dame wat langzamer de gerechten moet aangeven, en druk in de weer is om die kolossale stukken vleesch netjes te snijden. De thee om vijf uur 's namiddags en om negen uur 's avonds, zijn de beste uurtjes om het *boardinghouse* te leeren kennen.

Dan zitten de vertrouwden en de nieuwaangekomenen, welke zich nog bij niemand aangesloten hebben, om mevrouw H. of Z. en keuvelen met haar onder het opslurpen van een paar kopjes geurigen thee en het verorberen van beschuitjes of een onnoemlijk aantal juffer-boterhammetjes. Aan het andere einde der lange tafel, of, na het maal in den salon, om den knapperenden, vroolijk flikkerenden vuurhaard geschaard, op die bij uitstek gemakkelijke, lage stoelen en leunstoeltjes, vindt men het jonge volkje bijeen. Dat vertelt dan de nieuwtjes van den dag of begint een kennismaking, die niet zelden op een huwelijk uitloopt.

O! die mevrouw Wilson met de vier knappe, flinke zonen, wat was die gevierd! Mevrouw Johnson, die soms zoo stekelig kon zijn, met haar bijna dertigjarige dochter, die altijd onbeduidend was, was één lieftalligheid voor mevrouw Wilson. Die lieftalligheid was op weg beloond te worden, ten minste zoo dacht mevrouw Johnson. Maar, o wee! Daar vertrok de zoozeer verlangde schoonmama; en met haar de vier knappe jongens, de aangename whistavondjes, de hoop koesterende glimlachjes, en de luchtkasteelen van menig jong hartje. De mama van de dertigjarige erfdochter had twee dagen noodig om op haar verhaal te komen. Daar was ook onze lieve, kleine Schotsche, die zoo aardig kon praten en zulke onschuldige kijkers had. Wat wonder, dat ze het hart van haren overbuur stormenderhand veroverd had. Ze zullen wel een paartje geworden zijn. Dan was er die Grieksche dokter, die zoo druk het hof maakte aan de bevallige, geestige Miss Annie. Wat danste die goed! Het was een genot die twee te zien walsen. Bijna elken dag kon men den doctor ontmoeten in Hyde-Park, met Annie aan den arm en een koordje, waaraan de hond van zijn *sweetheart*, in de hand. En vroeger was de verliefde man een verafschuwer van honden.

Een typisch Engelsche was miss Sharp. Ze was onveranderlijk gekleed in blauwe rok en jaquette en gele blouse; daarbij een hoog, vreeselijk hoog boordje en stropdas. 's Morgens, 's middags en 's avonds kon men haar zoo zien, 's Zondags en in de week. Haar hoed deed ze slechts af aan het eten en voor de thee van negen uur 's avonds. Ze at evenveel als vier flinke, gezonde Nederlandsche eters.

Ze vertelde eens, dat ze op zee nooit last van zeeziekten had. Op de boot deed ze niets dan slapen of eten. Ik had geen moeite haar te gelooven. Ook had ze een als een kind huilenden papegaai; en als jarenlange bewoonster van het huis, had ze met een dame, die ook reeds zeer lang daar was, het voorrecht een hond te mogen houden. Dat was een dik, vet, oud mormel, die altijd kibbelde met zijn buurman, en na het eten altijd een bezoek aflegde in het salon, om er een half kopje thee met een beschuitje te gebruiken.

Daar meesteres en hond echter nooit iemand last veroorzaakten, werd steeds beiden gaarne een plaats ingeruimd in den kring, welke zich tegen halfnegen om het open vuur gevormd had.

Jack spreidde zijn glimmend vel op het haardkleed ten toon, totdat een vonkje, dat een beetje te ver vooruitsprong, miss Sharp deed opschrikken, een angstkreet slaken en den hond grijpen, wiens dikke huid geen het minste letsel had gekregen van het onschuldig vonkje, dat slechts eenige haartjes van het geitevel had verzengd.

De zenuwen der dames waren echter niet bestand tegen zulke ongevallen, en om deze te voorkomen, verliet ze, na zorgvuldig onderzoek van haar lieveling, gewoonlijk de kamer. Alle tegenwoordige dames deelden in hare onrust.

Ik geloof dat de genegenheid, welke ze bij alle jonge dames ondervond, grootendeels te danken was aan hare volmaakte onverschilligheid voor de heeren Wilson. Die heeren Wilson zijn niet te vergeten. Wat een opschudding toen moeder en kinderen vertrokken. Alle mama's met dochters zagen bleek en terneergeslagen; de jonge meisjes, welke bij het afscheid in den salon waren, wreven heimelijk een traantje weg. De twee dames Grig waren in angstige spanning. Zouden zij ook een handdruk krijgen; en dan, zou het er enkel een zijn van mevrouw, of zou haar die lieve mijnheer Edward ook zijn goed verzorgde, aristocratische hand reiken?

Hemel! daar is hij, hij komt dezen kant, ja, werkelijk, hij steekt zijn hand uit. Die allerliefste mijnheer Edward.

Miss Mary denkt, hij keek zoo bijzonder vriendelijk. Ze wordt beurtelings bleek en rood. Och, lieve miss Mary, hebben uwe vijf en twintig jaartjes u nog niet geleerd, dat alle verstandige heeren Edward, en deze hier, opgevoed door een verstandige moeder, steeds onder den invloed eener verstandige moeder (waarvoor men hem moet prijzen; een goede zoon wordt een goed echtgenoot) is geworden een zeer verstandige mijnheer Edward; heeft die lange tijd u nog niet kunnen overtuigen, dat die heeren Edward liever glimlachjes hebben voor rijke, alhoewel onbeduidende erfdochters, gelijk miss Johnson, dan voor de vriendelijke, en ik kan ook zeggen, lieve gezichtjes van de doodarme dames Grig? De tijd heeft het miss Mary echter niet aan het verstand kunnen brengen in die vele jaren; want op het bal, een paar weken na dat vertrek, zag ze er erg lusteloos uit in haar zwart zijden kleedje met roode strikjes. Ze keek naar de deur, alsof ze hoopte, mijnheer Edward ieder oogenblik te zien binnenkomen om een *pas de quatre* met haar te dansen.

Wat een groote deugd van de Engelschen is, is dat de keuken zoo zindelijk is. De kamers mochten wel wat beter gestoft worden, en de vensters zijn vrij ondoorschijnend. Maar de gevel schittert ook, en het verven en wasschen er van,

helpt weinig in groote steden, gelijk Londen. Menschen, dieren, huizen, boomen, grasperken, alles is daar vuil. In de keukens echter is het kranig netjes.

Het heele dienstpersoneel is onberispelijk helder. Voor het maal worden zwarte kleedjes, verblindend witte boezelaren, manchetten en kraagjes voor den dag gehaald door de bedienende geesten. Ze vliegen door de zaal, dat de linten van de mooi gepinde muts op en neer dansen. Als goed gedresseerde on dergeschikten, zullen ze nooit de minste verwondering laten blijken bij het geradbraakt Engelsch, dat de vreemdeling hun toevoegt. En ze zijn even voorkomend voor de gast van de vierde verdieping, als voor de bewoners van den salon met de drie vensters op de eerste verdieping.

Ik geloof dan ook, dat menig buitenlander met genoegen terugdenkt aan het vriendelijke *boardinghouse*, waar men het hem zoo thuis wist te maken; en de glimlachende gezichten, om den vroolijk knetterenden haard verzameld, steeds een hartelijk welkom hadden voor den vreemdeling.

Een kunstenaar die niet bestond.

Sedert langen tijd had ik mijn vriend Brocard niet meer ontmoet, toen ik hem op zekeren dag, in het zwart gekleed, in een koffiehuis op den hoek van een tafeltje zag zitten schrijven.

Nadat we eenige beleefdheden gewisseld hadden, zei hij mij:

‘Het is een fortuintje voor mij dat ik u zie. Wilt ge dit artikel eens overlezen, dat ik zooeven geschreven heb, en mij uw oordeel daarover zeggen?’

‘Graag.’

En ik las:

‘Heden leidde een ingetogen menigte naar zijn laatste rustplaats Jules Baradoul, den uitstekenden schilder, die de zoogenaamd physiologisch-psychologische school heeft gesticht, en men mag zeggen de wetenschappelijke kunst in de schilderkunst heeft geschapen.

‘De slaafsche of gepoëtiseerde navolging der natuur in haar prachtige partijen, het lieve onder alle vormen liet hij aan anderen over. Hij, nieuwsgierig overhellend tot het leelijke, het afkeerwekkende, wijdde zich aan de duizendmaal meer kunstrijke, duizendmaal meer moderne studie van het buitengewoon leelijke.

‘Het goud van den vreemdeling heeft ons ongelukkigerwijs het grootste gedeelte van zijn werken geroofd, onlangs nog dat, waarin hij het duidelijkst zijn methode toegepast en de machtigste uitdrukking had gegeven van zijn genie. Ik bedoel het doek, welks verschijning de groote gebeurtenis der vorige maand was: de eenoogige en bultige keienklopper, die den slag van Balaclava vertelde aan kinderen met waterhoofden.

‘Aan het graf heeft zijn beste vriend, de toegenegen heer Brocard, met eenige bewogen woorden in groote trekken de kommervolle loopbaan geschetst van den grooten kunstenaar.

‘Zal dan de onverbiddelijke dood nooit moede worden, onze groote mannen neer te vellen? Gisteren was het.... enz.’

‘Wat dunkt u daarvan?’ vroeg Brocard mij.

‘Ik zeg, dat het een lofrede is op Baradoul (Jules), dien ik overigens niet de eer heb te kennen en wiens beste vriend gij, naar ge zelf zegt, waart.’

‘Welnu, verbaast u, ik heb hem nooit gezien.’

‘Maar dan zijt gij niet te verontschuldigen. En die lijkrede bij zijn graf....?’

‘Komaan.... hebt ge een halfuurtje te missen?’

‘Men heeft altijd een half uurtje te missen; de gemiste halfuurtjes heeft men niet.’

‘Welnu, luister dan.’

‘Ongeveer drie maanden geleden kwam ik te laat thuis voor het ontbijt. Gij kent mijn vrouw: zij is heel lief, maar erg ongeduldig.

Weet ge wel dat het halfeen is?’ vroeg zij, terwijl zij die verraderlijke vraag vergezeld deed gaan van een blik, in staat dadelijk een smidsvuur te doen bevriezen.

Ik wist het.

‘Dat komt, vrouwtje, omdat ik van morgen dien braven Jules ontmoet heb, en....’

‘Wie is die Jules?’

‘Jules.... Baradoul. Ge weet wel!’

‘Ik weet niets.’

‘Een oude college-vriend van mij, een arme kerel. - Hoe? Heb ik u nooit over Jules

gesproken? Dat is onbegrijpelijk. 't Is een vernuftige geest, maar wat al moeite heeft hij gehad om er bovenop te komen! 't Is ook geen kleinigheid, een nieuwe school te stichten.'

'Die mijnheer Jules heeft dus een kostschool?'

'Wel neen, vrouwtje, ik bedoel een schilderschool. Het was juist elf jaar geleden, dat wij te Marseille van elkaar afscheid hadden genomen: hij ging naar Italië, ik naar Parijs. Onze beide loopbanen.... enz. enz.'

Ik praatte zoo meer dan een uur lang, buiten mij zelven gebracht door de korte en droge antwoorden van mijn vrouw, haar heel het leven van Baradoul, de titels van zijn schilderijen, zijn gewoonten, zijn gebreken en hoedanigheden vertellend. Daar de temperatuur in onze kamer beneden het nulpunt op den thermometer van het goed humeur bleef, klom ik van Jules op tot zijn vader, een oude soldaat uit de oorlogen van het keizerrijk; tot zijn moeder, een waardige en edele vrouw; tot zijn zusters, ongekunsteld en bekoorlijk in al haar doen en laten. Ik toonde dat heele eenvoudige en werkzame gezin in al zijn beproevingen, en ik was zelf ontroerd, toen ik de ellende beschreef, die het had doorworsteld.

Weet nu, dat Baradoul (Jules) niets meer was dan een schepping van mijn inbeelding, evenals de verschillende bloedverwanten, die mijn goedheid hem schonk, en al de moeilijkheden, die ik hem op zijn loopbaan deed ontmoeten.

Als in een roes geraakt door mijn eigen woorden, opgeblazen van de artisten-ijdelheid, die het leven geeft aan de vrucht van zijn verbeelding, vertelde ik zoolang over Baradoul, dat, indien hij mij dat alles vóór het ontbijt had moeten zeggen, ik wel een paar uren te laat had mogen komen.

Het gezicht van mevrouw Brocard nam eindelijk een zachtere plooi aan. Maar na mij eerst over de schepping van Baradoul verheugd te hebben, ontdekte ik spoedig, dat die persoon mij zeer onaangenaam zou worden.

Drie of vier dagen hoorde ik niet over hem spreken. Na verloop van dien tijd vroeg mijn vrouw mij naar hem en scheen smartelijk verwonderd over mijn koelheid ten opzichte van een zoo merkwaardig man, wiens vriendschap mij toch moest vereeren.

Het is voor een man altijd onaangenaam, zijn vrouw zoo iets te hooren zeggen. En dan, ge kent de mijne: ze is heel lief, maar ze heeft een manier van zeggen, die aan een windstoot uit het Noorden doet denken.

Ik nam die vernedering [uit] een vermorzeld hart aan, mij herinnerend dat onze fouten ons altijd doen lijden en voelend dat dit de kastijding was. Ik beloofde, dat ik binnenkort zou trachten Baradoul weer te zien.

'Me dunkt, dat dat nogal eenvoudig is: gij hoeft maar naar hem toe te gaan.'

'Dat is te zeggen.... ik heb zijn adres niet.'

'Het moet toch niet moeilijk zijn, aan het adres te komen van een man, die beroemd is geworden.'

Op dat oogenblik, beste vriend, betreurde ik het, dat ik Baradoul niet de gulden middelmatigheid had gegeven van den dichter. Maar het was te laat: ik kon mijn werk niet overmaken.

Ik besloot, nadat mijn vrouw er mij nog herhaaldelijk aan herinnerd had, mijn artist te gaan opzoeken, dien ik in een klein krot huisvestte, waar men zich niet kon verroeren, heel ver weg, uit vrees dat mijn vrouw het in het hoofd zou krijgen, een bezoek te brengen aan zijn werkhuis. De bescheidenheid van zijn inrichting schreef

ik toe aan zijn verlangen om de wereld te ontvluchten en de bezoekers verwijderd te houden.

SCHOUT-BIJ-NACHT CERVERA,
Bevelhebber van het Spaansch eskader bij Cuba.

In de volgende maand moest ik nog verscheidene malen naar hem toe en op mijn kosten twee of drie reclame-artikelen doen plaatsen voor denkbeeldige schilderijen, daar het mijn vrouw was opgevallen, dat de bladen nooit over mijn doorluchtigen vriend spraken. Nu begon hij beroemd te worden, en zelfs te beroemd: een reporter gaf van Baradoul's atelier een Oostersche beschrijving, waarop ik weer een antwoord moest schrijven, ten einde bij mijn vrouw den lust te doen vergaan, dat werkhuis te bezoeken.

(*Slot volgt.*)

Bij de Platen.

Een bruiloft te Sevilla. -

Spanje, het land van wijn en gezang, is ook het land van feesten en ceremoniën. Is het ten toon spreiden van zekere praal den zuiderling van nature al een behoefte, hoeveel te meer zal dit dan het geval zijn, waar het de gewichtigste gebeurtenis in het familieleven, een bruiloft geldt. Dan wordt de tafel met het beste linnen gedekt en met het zwaarste zilverwerk gesierd; dan worden de oude kostbare feestgewaden voor den dag gehaald, de schilderachtige nationale drachten van zij, fluweel en kant, die in de provinciesteden nog niet zooals in de hoofdstad voor de alles gelijkmakende Europeesche mode hebben moeten wijken.

LUITENANT-GENERAAL AUGUSTIN,
Kapitein-generaal van Manila.

Dat zulk een tooneel een kunstenaar als P. Salinos bijzonder moest aanlokken ligt voor de hand, en dat hij er in geslaagd is vooral de schilderachtige zijde van het feest te doen uitkomen, zullen onze lezers bij de beschouwing onzer gravure graag toegeven.

Allerlei.

Het uitroeien van mieren in kamers. -

Men zet in de nabijheid der plaats, waar de mieren zich het meest ophouden, een bord met eenige stukjes rauw vleesch, zoo klein mogelijk gesneden, zoodat de grootst mogelijke oppervlakte worde bedekt. De mieren zijn bijzonder verlekkerd op rood en bloedend vleesch. Na eenige uren is het bord letterlijk met mieren bedekt en men kan ze dan in het vuur of in kokend water werpen. Als men dit eenige malen herhaalt, is men weldra van deze hinderlijke insecten ontslagen.

Om planten groen te houden. -

Na een paar maanden in een kamer te hebben gestaan, beginnen de groene planten, vooral de palmboomen, geel te worden en te verleppen. Zij zijn onherroepelijk verloren, indien men niet aanstonds een middel vindt om haar nieuwe levenskracht in te storten. Dit middel bestaat en is zoo eenvoudig, dat iedereen het kan toepassen. Men koopt ijzersulfaat en laat den dag voordat men zijn planten wil besproeien, ongeveer tien gram in een liter water oplossen, en begiet daarna met dit water zijn planten. Na verloop van een veertien dagen zien deze er weer jeugdig en frisch uit.

ADMIRAAL SAMPSON,
Bevelhebber van het Amerikaansche zuider-eskader.

75.000 Olifanten. -

De tanden van niet minder dan 75.000 olifanten zijn noodig, om het ivoor te leveren, dat in de heele wereld jaarlijks noodig is voor pianotoetsen, biljartballen, messenheften enz.

Een postcuriositeit. -

Een brief, die meer dan vijftig jaar onderweg is, zal onder de verzendingen per post niet licht zijn wederga vinden. En toch is zulk een brief op het oogenblik nog onderweg. De leerlingen, die in 1844 de hoogste klas van de onderwijs-inrichting te Yale in Amerika verlieten, brachten den bewusten brief in het verkeer. Ieder vroeger lid der klas moest, als hij den brief ontving, daarbij zijn persoonlijke ervaringen

meedeelen en verder alles wat zijn gewezen medeleerlingen belang kon inboezemen. Kwam de brief, na een rondreis gemaakt te hebben, dan weer in zijn hand, dan was hij verplicht, zijn vroegere bijdrage aan te vullen. Op deze manier dwaalde de brief - langzamerhand een pakket geworden - jaar in jaar uit rond en bracht alle leden van den ouden vriendenkring van ieders doen en laten op de hoogte. Nu zijn er nog maar weinigen van in leven, maar kostbaarder dan ieder andere is hun de 'reizende brief,' die voortdurend de herinnering levendig houdt aan de levenden en dooden uit de hoogste klasse van het jaar 1844.

[Nummer 19]

AAN HET TOGOMEER, NAAR DE TEEKENING VAN FRANZ LEUSCHNER.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

X.

Ik voelde mij heel veranderd tegenover mevrouw, nadat ik de kracht niet had gehad, die pannekoeken te weigeren. In mijn hart begon ik allerlei redenen te zoeken om mijzelf te verontschuldigen en haar te veroordeelen.

Mevrouw was ook zoo streng, zij wist niet wat de jeugd toekwam. Die pannekoeken waren zoo heerlijk. Bij ons werd alles veel schraalder klaar gemaakt. Mevrouw nam alles zoo hoog op. Ik had genoeg van dat gezaag. Ik wilde niet in alles op de vingers worden getikt. Zooals hier had ik nooit onder den duim gezeten.

Het gevolg was natuurlijk, dat ik knorrig en lichtgeraakt werd en mijn hoofd diep in den nek zette en het vaste voornemen maakte, mij niet alles te laten zeggen en vooral mij niet te laten plagen.

Ik liep rond met een brommig gezicht; als mevrouw mij iets zeide, dan gaf ik geen of een kort antwoord; terwijl ik anders zoo beleefd en voorkomend was, stak ik nu ongevraagd geen vinger uit om mevrouw of de kinderen in iets bij te staan. Later verwonderde ik er mij over, dat ik zoo dwaas kon doen.

Nu had niemand schuld dan ik, ik had de abrikoosjes weggegeven, en toen mevrouw mij in het goede hierop had gewezen, was ik toch ongehoorzaam geweest en had van Rika's pannekoeken gegeten.

Wat voor schuld had mevrouw nu tegen mij? Alles had ik misdaan en toch was ik op slot van rekening nog kwaad. Was dat niet bespottelijk?

Mevrouw deed alsof zij niets zag, maar het scheen of er een duiveltje in het spel was; telkens viel er wat voor, dan vergat ik bij het tafeldekken de glazen op te zetten, dan was er geen suiker in den pot, of dan brak ik 't een of ander.

Mevrouw bleef altijd kalm en dat maakte mij woest.

't Was eenvoudig telkens weer:

‘Geertje, gij hebt de glazen vergeten.’

‘Geertje! Doe als u belieft suiker in de vaas.’

‘Hebt gij dat gebroken, Geertje?’

Ik werd inwendig hoe langer hoe nijdiger en voelde er behoefte aan haar te prikkelen en ook boos te maken.

Den volgenden avond was het mijn uitgaansdag en vóór dat ik uitging, vroeg ik mevrouw geld uit mijn potje.

‘Wat wilt ge koopen, Geertje?’ vroeg mevrouw.

Tot nu toe had ik nooit geld uitgegeven dan met toestemming en medeweten van mevrouw. Ik had het op mijn lippen, haar toe te snauwen:

‘Dat zal ik wel weten.’

Maar dat durfde ik nog niet, en ik mompelde iets van:

‘Een zomerhoed en een zomermantel.’

‘Maar kind,’ zei mevrouw, ‘hebt ge dan weer een zomerhoed noodig? Die van het vorige jaar is zoo netjes, als die een beetje wordt opgeknapt.’

‘Ik wil met geen afgedragen goed loopen,’ zei ik halfluid, ‘ik heb trek in iets nieuws.’

Mevrouw ging naar haar schrijftafel, haalde er het doosje uit, waarin zij mijn geld weglegde en vroeg:

'Hoeveel wilt ge hebben? Er zijn zes franken en een paar centen in. Is dat genoeg?'

'Ik denk het wel.'

Ik viel over de woorden; ik voelde nu dat het waar was, wat ik eens in een preek gehoord heb, dat het den mensch dikwijls heel veel moeite kost kwaad te doen en dat hij toch, als door een inwendige booze stem, er toe wordt aangezet en de kracht niet heeft er tegen in te gaan.

Eigenlijk vond ik het heel naar zoo bokkig te zijn, maar iedereen zei, dat ik mij te veel door mevrouw liet zeggen en ik wou eens kijken, hoe ver ik gaan kon. Zonder groeten liep ik heen; misschien vergat ik het werkelijk, maar het stond erg onbeleefd en mevrouw voelde het zeker wel.

Rika stond mij voor de deur op te wachten.

Dikwijls had zij en ook Marie mij verteld van twist die zij met haar mevrouw had gehad; ik had nooit iets te vertellen, ik deed mijn werk en als mevrouw er een aanmerking op moest maken, dan zag ik in, dat zij gelijk had en wachtte er mij in het vervolg voor.

Nu kon ik toch ook eens bluffen.

'Ik heb ruzie met mevrouw.'

'Zoo en waarom? Wat is er?'

Ja, wat was 't eigenlijk? Waarom? Er was niets. Van die pannekoeken wist mevrouw niets en kon er dus ook niets van zeggen; over 't geen ik verkeerd had gedaan, knorde zij niet; toen ik mijn geld vroeg, had zij het mij dadelijk gegeven, en toch voelde ik mij bitter verongelijkt en had er behoefte aan bij Rika mijn hart uit te storten.

'Och, zij heeft zooveel te zeggen.'

'Zoo, weet ge dat nu eindelijk ook eens? Ik heb het u al dikwijls gezegd: Wanneer gij er niet bijtijds een stokje voor steekt, dan durven die mevrouwen alles en zij vergen hoe langer hoe meer van u.'

'Ik wil een zomerhoed koopen. Wat dunkt u, kan ik voor twee franken een mooien koopen?'

'Twee franken. Zijt ge gek, meid! Die van Suze Niemant kost acht franken, en daar zijn wat 'n mooie veeren op.'

'Acht franken, maar dat is mij veel te duur.'

'Nu de mijne kost zes en een halve franken en dat is toch zoo'n eenvoudig dier.'

'Voor mij is die mooi genoeg. Wat zou *zij* er van zeggen, als ik zoo'n flodder opzet als van Suze.'

Onder ons heet een mevrouw nooit anders dan *zij*.

''t Zou mijn zorg zijn te vragen, wat zij er van zegt. Gij moet hem opzetten en niet zij of haar dochters.'

Wij gingen naar een winkel en de juffrouw en Rika wisten zoo mooi te praten, dat ik bleef hangen aan een ronden hoed van geel stroo, met groote zwarte en roode strikken en een paar hoogopstaande veeren en een bouquet gloeiende rozen, die, zooals zij zeiden, spotgoedkoop was voor vijf franken en vijf en twintig centen.

Het begrootte mij wel een beetje, toen ik daar vijf franken en een kwartje neerlegde, en terwijl ik mij in den spiegel zag, schrikte ik bij de gedachte, wat Ant wel van mij zou zeggen, en dat zij zeker wel dat ding een lawaaihoed zou noemen.

Gek, dat ik nooit er aan dacht, wat moeder van iets zou denken of zeggen, maar altijd Ant. Het was of ik vader hoorde, wanneer Antje zich over iets uitliet; zij had dezelfde stem en dezelfde gedachten over alles.

Met moeder voelde ik mij veel meer op mijn gemak. Haar kon ik naar mijn hand zetten en als ik maar zei:

‘In de stad dragen alle meisjes zulke hoeden. Zij zouden mij uitlachen als ik anders liep’, dan was het voor haar voldoende om tevreden te zijn en mij zelfs met trots en plezier aan te kijken.

Ondertusschen verzekerde mij de juffrouw uit den winkel, dat de hoed mij beeldig stond en zich tot Rika wendend, vroeg zij:

‘Vindt u ook niet, juffrouw?’

't Klonk mij altijd aangenaam in de ooren, als zij in de winkels mijn vriendinnen en mij met ‘juffrouw’ aanspraken.

Dat was toch heel iets anders dan het ‘meisje’ of ‘vrijster’ in de kleine stad, of het ‘Trui’ bij ons op het dorp, waar zelfs Moeder bij jong en oud vrouw Kooiman heette.

Wij gingen heen en ik was maar half tevreden.

(*Wordt vervolgd.*)

Uit den Spaansch-Amerikaanschen oorlog.

Het verloop van den bloedigen strijd heeft, helaas, alweer bewezen dat in onzen tijd van geperfectioneerde vernielingstuigen geen moed, geen dapperheid of doodsverachting meer in staat is, de overmacht het hoofd te bieden. Alles komt aan op het grootste aantal wel uitgeruste troepen, op de beste bewapening, op de zwaarste kanonnen en de sterkste pantserschepen, en daar die strijdmiddelen alleen te krijgen zijn voor veel geld, hangt het er maar van af, wie over den best gespekten buidel beschikt. Uit dit oogpunt beschouwd, was het van den beginne af gemakkelijk te zeggen dat het verarmde Spanje het onmogelijk tegen het schatrijke Amerika kon volhouden.

Het was dan ook een allesbehalve ridderlijke strijd, dien de machtige republiek ondernam, toen zij, na lang in het geniep de Spanjaarden op Cuba bestookt te hebben, zonder oorlogsverklaring de Spaansche schepen aanviel. Het is een oorlog, waarbij zij, ondanks haar overwinningen, weinig eer heeft ingelegd, terwijl daarentegen Spanje bij al zijn rampspoed den troost heeft, dat zijn heldhaftige zonen den ouden roem van hun vaderland hebben opgehouden.

AGUINALDO,
Aanvoerder der opstandelingen op de Philippijnen.

Wie kon van hen vergen dat zij met hun gebrekkige verdedigingsmiddelen de vervaarlijke Amerikaansche zeekasteelen en de overmacht van troepen en kanonnen, die zij op Cuba aan land zetten, zouden tegenhouden? Onze gravure geeft een denkbeeld van de geduchte Amerikaansche strijdmacht, daar zij ons getuige doet zijn van de inscheping der zware stukken geschut, die bestemd waren, de Spanjaarden onder hunne vernietigende bommen te verpletteren. Het gezicht alleen van die moordtuigen doet ons gruwen van den oorlog, die nogal heette ondernomen om den wille der menschheid!

In dit nummer vindt men ook het portret van Aguinaldo, den aanvoerder der opstandelingen op de Philippijnen, door de Amerikanen zelf daarheen teruggebracht van Hongkong, waar hij zich ophield sinds het verdrag van Biancaboto, dat een einde maakte aan den laatsten opstand. De Amerikanen zagen er dus geen gemoedsbezwaar in, gemeene zaak te maken met een opstandeling, die het woord schond, door hem gegeven, van namelijk niet meer de wapenen tegen Spanje te zullen voeren.

Het is bekend dat Aguinaldo, zelf vrijmetselaar evenals een groot aantal van zijn medestanders, eenvoudig het werktuig is van de vrijmetselarij, die er sinds lang op uit was, de Philippijnen aan den invloed van de kloosterorden te ontrukken, die sinds eeuwen tot welzijn der bevolking daar werkzaam waren.

Burne Jones en het Prerafaëlisme.

De moderne kunst verkeert in een tijdperk van zoeken en streven, die vruchtbaar is in zonderlinge en wonderlijke, maar ook in bewonderenswaardige uitingen van den menschelijken scheppingsdrang. Het is een verwikkeling van telkens wisselende uitingen en elkaar verdringende scholen, waar haast geen oog op

te houden is. Maar te midden van die warreling valt toch één verschijnsel met onmiskenbare duidelijkheid waar te nemen, en dat is de strijd tusschen naturalisme en idealisme.

Een twintig, dertig jaren geleden heerschte het eerste nagenoeg oppermachtig. De werkelijkheid weergeven, met bedrieglijke nauwkeurigheid de dingen uit het gewone leven nabootsen, scheen toen de hoogste roeping der kunst, zoowel voor de schilders als voor de schrijvers. De natuur, het leven bestudeeren en dan het waargenomene met haast wetenschappelijke juistheid op het doek of ten papiere brengen, daar ging niets boven. Het kwam er niet op aan, of het voorwerp, dat toevallig de aandacht van den kunstenaar getrokken had, mooi of leelijk was, als het maar precies naar de werkelijkheid was voorgesteld, dan was de kunst volmaakt. Werkelijkheid en nogmaals werkelijkheid was het woord, zoowel in de schilderkunst als in den roman; alle ideaal, alle poëzie moest er uit, en men verviel tot wat Potgieter ‘copieerlust des dagelijkschen levens’ noemde.

Die richting in de kunst hing nauw samen met het koude intellectualisme, dat destijds overheerschend was. De natuurkundige wetenschap had alles doorzocht, alles ontleed en in haar ijdel zelfbehagen decreteerde zij dat er niets bestond buiten hetgeen onder haar waarneming viel, zoodat de menschheid zich daarmee had te vergenoegen en niet buiten de zinnelijke wereld naar bevrediging van hooger dan louter zinnelijke behoeften had te zoeken.

Daarmee echter waren die hooger behoeften van den mensch niet weggeredeneerd. Ondanks de verzekeringen der geleerden dat er niets bestond buiten het stof, bleef de menschelijke ziel hunkeren naar het ideale, en vooral de kunst kon er zich niet in schikken, steeds zoo laag bij den grond te zweven; zij moest de vleugelen uitslaan en zich boven het aardsche verheffen. Het is juist haar roeping, ons van de werkelijkheid te ontrukken en ons op te voeren naar hooger sferen, waar de ziel zich eerst waarlijk thuis voelt.

Een der sprekendste verschijnselen nu van dat verzet, dien opstand tegen het overheerschend en neerdrukkend naturalisme is de beweging in Engeland ontstaan en later bekend geworden onder den naam van prerafaëlisme.

Dien naam kreeg zij omdat de kunstenaars van deze richting, niet ten onrechte meenende dat de vergoding van de louter zinnelijke, uiterlijk waarneembare natuur al met Rafael en de heidensche renaissance begonnen was, den terugkeer predikten naar de tijden vóór Rafael, naar de middeleeuwsche meesters als Botticelli en Fra Angelico. Daar vonden zij de schoonheid, die hen aantrok; niet het uiterlijke, zinnelijke, wereldsche en soms wulpsche mooi, waaraan de kunst van later eeuwen zich had vergaapt, maar de innerlijke schoonheid der ziel, de edele soberheid van lijnen, den ongekunstelden eenvoud, de innigheid van uitdrukking, de fijnheid van gevoel, de gewetensvolle nauwkeurigheid van uitvoering, de bijna godsdienstige toewijding aan den dienst van het schoone, kortom al datgene wat de bekoring der beste middeleeuwsche meesters, der zoogenaamde primitieven uitmaakt.

In hun vereering voor die eerbiedwaardige meesters, hun dwepen, mag men haast zeggen, met die enkel mooie middeleeuwsche kunst namen de bedoelde Engelsche kunstenaars ongemerkt hun eigenaardigheden, hun ‘manier’, zooals de kunstterm luidt, over. In de slankheid hunner figuren, in de vreemde plooiing der gewaden, in heel de opvatting en schikking van hun tafereelen verrieden zij onwillekeurig de school, waar zij in de leer waren geweest. Zelfs zekere onbeholpenheden in de

teekening, zekere onevenredigheid in de verhoudingen, kortom wat in het oog der strenge academisten bepaalde gebreken waren, volgden zij met voorliefde na, in de zucht om aan hun eigen tafereelen dat naïeve en eigenaardig bekoorlijke te geven wat hen in de primitieven zoo onweerstaanbaar trok.

Vandaar dat de eerste schilderijen van de prerafaëlitische school door het groote publiek, dat er niets van begreep, bespottelijk werden gevonden en door de academisten als een dwaasheid werden uitgekreten.

Eerst langzaam aan, na jaren van onvermoeid ernstig streven, zonder zich door den lachlust van het publiek en de schoolvossige aanmerkingen der critiek van hun stuk te laten brengen, mochten de prerafaëlieten de waardeering vinden, waarop zij recht hebben.

Hoe groot die waardeering op het oogenblik is, bleek bij den dood van den meester, wiens beeltenis de lezer in dit nummer vindt, sir Edward Burne Jones, onlangs plotseling aan hartverlamming ten gevolge van influenza overleden. De geheele Engelsche pers wijdde de warmste woorden van hulde aan zijn groote verdiensten als kunstenaar en zijn edele eigenschappen als mensch. De illustraties gaven reproducties van zijn werken en algemeen was de roep dat een groot, zoo niet de grootste kun stenaar van Engeland in hem was heengegaan

Wat er in de tijdschrift-artikelen, door de eerste roering bij zijn onverwacht overlijden in de pen gegeven, overdrevens moge zijn, dit is zeker, dat misschien geen kunstenaar zoo grooten invloed heeft uitgeoefend op den smaak van zijn tijd als Burne Jones, een invloed, die zich niet tot zijn vaderland alleen bepaalde, maar ver daarbuiten merkbaar is in de evolutie, die op kunstgebied plaats heeft.

In 1833 werd Burne Jones geboren in de fabriekstad Birmingham, de meest prozaïsche omgeving, die het lot voor den begaafden knaap had kunnen uitkiezen als het er om te doen geweest was, zijn aangeboren talenten te verstikken. Maar de natuur laat zich niet onderdrukken, en wellicht was het juist deze dampkring van schoorsteenrook en speculatiezucht, die in de borst van den knaap het heimwee wekte naar een hooger en reiner atmosfeer, naar de wereld der idealen. Aanvankelijk zou hij zich aan den geestelijken stand wijden en hij studeerde daarvoor reeds te Oxford, toen het aanschouwen van een teekening van Rossetti hem op eens een anderen gezichtskring opende en hem deed erkennen, waarvoor hij eigenlijk in de wieg gelegd was. Het was bij gelegenheid dat hij eenige werken van den meester zag, kortelings aangekocht door den heer Combe, directeur van de *Clarendon Press*.

Dante Gabriel Rossetti was een dichter en kunstenaar van Italiaansche afkomst, die in het nevelige, mercantiele Engeland de heerlijke overlevering van het zonnige Zuiden als een kostbaren familieschat bewaarde en zich daaraan koesterde en bezielde. Hij was de zoon van den vermaarden Italiaanschen dichter, kunstenaar en geleerde Gabriel Rossetti, die omstreeks 1820 wegens zijn revolutionnaire denkbeelden zijn vaderland had moeten verlaten en zich te Londen gevestigd had, waar hij in 1831 tot hoogleeraar in de Italiaansche taal en letterkunde benoemd werd.

Burne Jones wenschte van het oogenblik dat hij Rossetti's arbeid gezien had, niets vu riger dan met hem kennis te maken, en in het jaar 1855 had de eerste ontmoeting plaats tusschen de beide kunstenaars, wier samenwerking later zoo vruchtbaar zou blijken.

Omtrent de toovermacht, door den Italiaan op den jongen Burne Jones uitgeoefend, verhaalt deze later zelf: ‘Ik was grootgebracht in een stad, waar geen gelegenheid was om kunst te bestudeeren in welken vorm ook, en toen ik op twintigjarigen leeftijd naar Oxford ging, zette Rossetti's werk mij in vlam. Het was mij vergund dien meester

zoo wat dertig keeren aan den arbeid te zien. O, wat was dat een genot! Dit was al het kunstonderwijs, dat ik ooit genoten heb. Rossetti was mijn afgod; er was niemand in mijn oogen hem gelijk.'

Rossetti leerde hem borstels en verven behandelen en gaf hem ook eenige studies te copieeren, - studies, die hij later verscheurde, toen hij zag dat de leerling den meester over het hoofd was gegroeid.

In een van Rossetti's brieven van 1857 vindt men deze toespeling betreffende Burne Jones en zijn vriend Morris, met wien hij te Bedford kennis gemaakt en zich vervolgens te Londen gevestigd had, om in de onmiddellijke nabijheid van den vereerden meester te zijn en onder diens leiding de oude kunstschatten der *Nationalgallery* te kunnen bestudeeren.

'Twee jongelieden,' schreef Rossetti, 'onlangs uit Oxford naar de stad gekomen, zijn thans innig met mij bevriend. Hun namen zijn Morris en Jones. De teekeningen van Jones zijn wonderen van afwerking en fijn bedachte bijzonderheden, door niets geëvenaard dan misschien het mooiste werk van Albrecht Durer; en Morris, hoewel hij tot dusver de practijk nog niet beet heeft, bezit niet minder vermogen. Hij heeft ook wondermooie poëzie geschreven.'

Gelukkige Jones en gelukkige Morris, zulk een edelmoedige waardeering te mogen vinden bij den man, dien zij het meest bewonderden.

Met de overtuiging van apostelen werkte het drietal om den zin voor het schoone en den smaak voor kunst, die bij de groote massa des volks geheel te loor scheen gegaan, weer op te wekken. Niet alleen tot het veld der eigenlijke schilderkunst bepaalde zich hun werkzaamheid, neen over het heele gebied van het schoone strekte zich hun streven uit. Overal toch heerschte de wansmaak: in meubelen, in behangsels, in voorwerpen, zoogenaamd tot versiering bedoeld, maar eigenlijk geen anderen naam verdienende dan wanstaltige prullen. Op elk gebied wilden de drie ijveraars naar den heerlijken tijd der middeleeuwen terug, toen de zin voor het schoone ook onder de lagere klassen algemeen was en het gansche volksleven veredelde.

Het nuchtere fabriekswezen had het schoonheidsgevoel gedood; het handwerk moest weer tot eere worden gebracht; dit hing ten nauwste samen met de vreedzame omwenteling, die zij beoogden. De harmonie, het innig verband tusschen alle vakken van kunst, dat tot dusver zoo jammerlijk uit het oog verloren was, stond hun helder voor den geest. De wanbegrippen, die zelfs door academies en scholen nog gevoed werden, moesten opgeruimd worden.

Het naturalisme, de vergoding van de werkelijkheid, had vooral in de versieringskunst tot de dolste buitensporigheden geleid. Daar elke voorstelling natuurlijk moest zijn, werden bloemen, vogels, heele landschappen en tafereelen naar de natuur weergegeven op glasramen, behangsels en zelfs tapijten, geheel in strijd met het karakter van het versierde voorwerp. Het ligt toch voor de hand dat bij voorbeeld een tapijt een versiering is van den vloer, waarover moet geloopen worden, zoodat de voorstelling van levende bloemen of dieren daarop, die men alzoo met den voet vertreedt, niet te pas komt; dat een muur het rustige beschuttende karakter moet behouden van een afsluiting en dat dit verloren gaat door hem bij voorbeeld te beplakken met een opzichtig behangselpapier, waarop roode jockeys op gele paarden door groene velden jagen; dat het tegen alle gezond verstand ingaat, bij voorbeeld een tabakspot te maken in den vorm van een opzittenden hond.

Tegen dien wansmaak nu op alle gebied trok Burne Jones met zijn medestanders te velde, niet door veel redeneeren, maar eenvoudig door voor te doen hoe het wezen moest. En dezelfde man, die met bijna ongeëvenaard keurig penseel de meest ideale

tooneelen op het doek bracht, achtte het niet beneden zich teekeningen te ontwerpen voor meubels en behangsels, voor gordijnen en tapijten.

En zoo er niet alleen in Engeland, maar in de heele beschaafde wereld, ook ten onzent in de laatste jaren een beter inzicht is ontwaakt voor al deze dingen en een streven zich openbaart om ook in de eenvoudigste voorwerpen van onze omgeving het schoone te huldigen, dan kan gerust gezegd worden dat de stoot tot deze beweging is uitgegaan van Burne Jones en de mannen, die met hem samenwerkten.

Vooral de herleefde vereering voor de middeleeuwen, waaruit zooveel groots en schoons voor ons te leeren valt, is voor een groot deel aan de Engelsche prerafaëlieten toe te schrijven. En ofschoon ook hier de naäperij van onbeholpen navolgers het werk der voorgangers soms in discrediet bracht, ja ofschoon de arbeid der meesters zelven niet vrij is van overdrijving, gezochtheid, gemaniereerdheid, moet toch erkend worden, dat hun pogen in menig opzicht de kunst is ten goede gekomen.

INSCHEPING VAN TROEPEN EN GESCHUT VOOR CUBA TE TAMPA.

SIR EDWARD BURNE JONES,
† Juni 1898.

In dit nummer vindt men een paar reproducties van Burne Jones' schilderijen, die een denkbeeld kunnen geven van zijn hoogst eigenaardige kunst.

'Mijn schilderijen,' zei hij eens, 'behandel ik het liefst zooals de goudsmid zijn werk beschouwt. Ik wil dat ze in alle deelen zoo lief zijn in oppervlakte en kleur, dat, wanneer al mijn doeken op een dag vernield mochten zijn en maar vier vierkante duimen uit het midden van een daarvan was overgebleven, de man, die dit snippertje vond, het in zijn hand zou omdraaien en zeggen: "Ik weet niet wat het voorstelt, maar dat is een stukje kunstwerk, lief van oppervlakte en kleur." En mijn grootste belooning zou zijn de zekerheid, dat de eigenaar van een mijner schilderijen, na het tien jaren in bezit gehad en het elken dag bekeken te hebben, er een nieuwe schoonheid in zou vinden, die hij te voren nog niet gezien had.'

HOOP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BURNE JONES.

DE STER VAN BETHLEHEM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BURNE JONES.

Dat woord teekent den ernst van den man, die enkel leefde voor zijne kunst, en die al zijn werk, van het hoogste tot het minste, onverschillig of het een schilderij was, een ontwerp voor een glasraam, een tapijt, een mozaïek of een meubel, verrichtte met een toewijding en eene nauwkeurigheid, met een liefde voor het schoone van vorm en kleur, maar vooral het innerlijk schoone der ziel, als men alleen bij de oude middeleeuwsche meesters pleegt te vinden.

J.R. VAN DER LANS.

Oorlogsschepen, door F.J.H. Evers.

V. (*Slot.*) Aanhangsel. Het etablissement Feyenoord.

Den 15en Augustus 1894 betrad ik voor de eerste maal het etablissement Feyenoord om aanschouwer te zijn van het te water gaan der *Piet Hein*. Op de daarvoor bestemde glooiende stelling bevond zich log en onbeweeglijk de stalen romp van het oorlogsschip, waarop drie vlaggen lustig wapperden. Aan de eene zijde was voor de honderden genoodigden een tribune opgericht, hecht en stevig, zoodat een ongeluk als onlangs op de werf te Blackwall gebeurde bij het te water laten van de *Albion*, tot de onmogelijkheden behoorde. De meest verschillende standen waren op die tribune vereenigd, een schutter zag ik daar zelfs staan naast een marineofficier, en grooter contrast is - dunkt me - wel niet denkbaar. Allen zien in spanning toe, hoe de dochter van den bestuurder van het gesticht het koord doorknipt, waardoor de flesch Champagne tegen het schip in stukken slaat en met heur kostelijken inhoud het schip en den grond drenkt, wat het sein is, om de klink los te slaan, welke het schip nog tegenhoudt. ‘Zal de *Piet*,’ zoo vraagt men, ‘terstond van de helling afgleiden? Zal men haar nog te hulp moeten komen?’ Eenige minuten.... en daar komt beweging in den klomp; gelijk een gans waggelt ze naar 't water, heur element, en onder 't zakdoeken wuiven en luid hoerageroep glijdt ze statig de Maas in en schiet in haar vaart voort tot aan den tegenovergestelden kant. En als wij onze oogen den kost hebben gegeven, dan wordt ook ons gehoor gestreeld (?) door tal van bootjes, die gillend en fluitend hun zuster in het water begroeten.

Het bouwen van de *Piet Hein*, zoowel als van de *Friesland*, is een beslist bijval geweest voor de ‘groote fabriek,’ zooals men te Rotterdam zegt.

De *Friesland* is een half jaar eerder aan het gouvernement afgeleverd, dan de twee andere schepen van hetzelfde type, te Amsterdam en te Vlissingen gebouwd, die eerst onlangs in dienst zijn gesteld, terwijl de *Friesland* haar sporen te Curaçao reeds verdiend heeft. En wat de *Piet Hein* betreft..... duidelijk blijkt uit het verslag van den divisie-commandant van H.M. pantserschepen *Evertsen, Kortenaer* en *Piet Hein*, de superioriteit van dit op het etablissement Feyenoord gebouwde schip.

Kortenaer en *Evertsen* moesten tot reparatie hunner machinen en krukpen-metalen te Malta vertoeven, terwijl van de *Piet Hein* die verder de reis, gedeeltelijk a l l e e n moet voortzetten, gerapporteerd wordt: ‘De machinen werken bij voortduring zeer goed’ en ‘over de machinen van H.M. *Piet Hein* is de commandant zeer tevreden.’

Ook in gering kolenverbruik wint de *Piet Hein* het verre van de andere schepen. De cijfers zal ik maar achterwege laten om niet een te dorre opsomming te geven; men kan ze echter vinden pag. 248, 254 en volgende van het 'Jaarb. der Kon. Nederl. Zeemacht' 1895/96.

Eenige nadere bijzonderheden over deze fabriek mogen hier volgen. Zij werd gesticht 10 November 1823 (Kamerlingh Onnes schrijft foutief 1824), door G.M. Roentgen. Met buitengewone gaven bedeeld, met scherpen blik toegerust op het machinevak, zoodat zijne roemrijke uitvindingen nu nog ten nutte van den scheepsbouw zijn, gesteund door de machtige bescherming van wijlen Z.M. Willem I, wist G.M. Roentgen de fabriek tot buitengewone hoogte en bloei te brengen. Reeds in de eerste jaren van haar bestaan toonde zij niet terug te schrikken voor de grootste ondernemingen, die allen uitmuntend slaagden en de fabriek te Feyenoord ook in het buitenland met roem bekend maakten, zoodat behalve aan de Hollandsche, ook aan de Russisch een de Fransche marine oorlogsschepen werden geleverd en werken van allerlei aard met den grootsten lof werden uitgevoerd. Gedurende 25 jaren bestuurde G.M. Roentgen, wiens naam in Rotterdam door de Roentgenstraat wordt levendig gehouden, de fabriek, totdat een treurige dood een einde maakte aan zijn arbeidzaam en roemrijk leven. Harde, moeilijke jaren had na zijn dood (1849) de fabriek te doorworstelen, maar nu is die ongeluksperiode voorbij, die strijd gelukkig gestreden, bovenal gelukkig voor de talrijke gezinnen, voor welke het al of niet bestaan der fabriek een levenskwestie is. De bloei, welken thans de fabriek geniet, blijkt uit de 7 pCt. dividend, welke de aandeelhouders hebben genoten, maar blijkt vooral uit de schepen, die thans in aanbouw zijn, nl. de kruiser *Gelderland*, het recherchevaartuig *Hazewind*, het ss. *Mossel* voor de pakketvaart en een groote stoomer op Batavia voor de maatschappij 'Nederland.' Voor een niet gering gedeelte is deze bloei te danken aan de uitmuntende leiding en onvermoeide werkkracht van den heer D. Croll, sinds negen jaar directeur der fabriek.

Met de grootste welwillendheid heeft ZEd. mij in staat gesteld, nauwkeurig de fabriek te bezichtigen, welke, dank aan zijn kunde en beleid, aan ruim 1400 arbeiders werk en leven verschaft. Bij de nauwkeurige bezichtiging der fabriek had ik 't voorrecht tot geleider te hebben den heer J. Morssink, den bekwamen scheepsbouwkundige van het departement scheepsbouw, die helder en duidelijk mij de verschillende uitleggingen gaf.

De werf betredende, komen wij het eerst aan de afdeeling scheepsbouw, een reusachtige loods, waar 200 werklieden ijverig en voortdurend aan den arbeid zijn en aantoonen dat het geheele delfstoffenrijk cijns betaalt aan 's menschen verstand. Doch hoe kundig en krachtig dezen ook mogen zijn, zelfs het tienvoud van deze werklieden, het honderdvoud van hun kracht zou - zegt Dickens in 'De scheepstimmerwerf van Chattam' - niets beteekenen zonder de kracht dier stoomwerktuigen om de ijzeren platen te doorboren - drie en meer cM. dik! - voor de klinknagels, die zij door waterkunst drukking, in de schoonste spitstoeloopende lijnen van het schip persen; zonder de kracht dier werktuigen, die de zwaarste ijzeren platen schaven en persen en schrapen met messen in den vorm van snavels van groote en gruwzame vogels, naar de fijnste eischen van 't plan! Deze machinerieën van een schrikkelijke kracht, zoo gemakkelijk te regelen door een opmerkzaam oog en besturende hand, doen ons met diepe ver- en bewondering tot hen opzien.

'Gehoorzaam monster bijt deze massa ijzer op gelijke afstanden door en door, waar men met krijt al deze regelmatige merken heeft gezet.' - Het monster kijkt naar zijn werk en het zwaar hoofd oplichtende, antwoordt het: 'Graag doe ik 't niet, maar,

als 't gedaan moet worden....' Het vast metaal wringt zich los, heet van den verbrijzelenden tand van het monster en... 't is gedaan. 'Dienstvaardig monster, ziehier deze andere massa ijzer. Dit moet weggeschild worden, naar deze keurige minderende en willekeurige lijn; zie als 't u blieft er naar.' Het monster (dat in gepeins verzonken is geweest) brengt zijn stomp hoofd naar beneden en bekijkt de lijn van nabij - zeer van nabij, daar het ietwat kortzichtig is 'Graag doe ik 't niet, maar als 't gedaan moet worden...' Het monster maakt zijn berekening en 't gemartelde stuk wringt zich los en valt als een dicht in elkander gedraaide slang te midden van de asch. Het ponsen, het slaan van kleinere gaten in ijzeren platen, is maar een spelletje door een jongen en een man gespeeld, waarbij in een oogenblik de grond bezaaid is met ronde ijzeren staafjes. Deze staafjes deden mij aan de fabriek tol betalen; voordat mijn geleider mij kon tegenhouden, nam ik zulk een staafje in de hand, maar.... wist niet hoe spoedig het weer op den grond te werpen, en met moeite kon ik een kreet van pijn weerhouden, daar door de kolossale wrijving, het staafje brandend heet was, en ik aldus, gedurende eenige uren op gevoelige wijze aan mijn fabrieksbezoek herinnerd werd.

Onmiddellijk aan de stoomsmederij grenst de *spantenloods*, waar aan de spanten, noodig voor den romp der te bouwen schepen, de juiste vormen worden gegeven. Daar zag ik hoe die spanten, op gloeihitte gebracht, werden omgebogen als dunne boomtakken, daar zag ik, hoe zware ijzeren platen werden gekromd en gevouwen als een plat papier, hoe door ontzettende stoomschaven de ruwe kanten van dikke ijzeren platen werden afgeschaafd, gelijk gemaakt en gepolijst, als moesten ze dienen voor spiegels. Een oorverdoovend geraas, een voortdurend gegons, gehamer, gesmeed, geklop, gedreun, geroep om u heen, dat uwe woorden doet verloren gaan, u de stem doet uitzetten en verheffen, om u eenigszins verstaanbaar te maken, en ten laatste u het stilzwijgen oplegt, om u zwijgend bewonderaar te maken van 's menschen vernuft en wilskracht, die al dat wonderbaars heeft tot stand gebracht.

De spantenloods uitgaande, komen wij op een kleine plek gronds, waar verschillende balken en kleine stapels hout bijeen zijn verzameld. 't Is stil daar, een vreemde stilte, welke na het geraas en gedruisch in de spantenloods ons eenigszins onnatuurlijk voorkomt en onwillekeurig onze stem doet dalen. De hout- bewaarplaats! Zoude men gelooven dat op die kleine ruimte voor een waarde van circa fr. 80.000 aan hout zich bevindt?

Zonder een zweem van bereddering - om weer eens met Dickens te spreken - wordt de kostbare houtvoorraad opgestapeld. Het steekt zich zelf zoo weinig mogelijk in de hoogte en roept niemand toe: 'Kom en zie naar mij.' En toch wordt datzelfde hout uit de boomen der wereld uitgezocht; uitgezocht om zijn lengte, uitgezocht om zijn breedte, uitgezocht om zijn rechtheid, uitgezocht om zijn buiging, gekozen met het oog op iedere behoefte van schip of boot! Daarna betreden wij de plaats, waar in een oogenblik dat hout kan worden gezaagd en verdeeld in planken en blokken: de *Stoomhoutzagerij*. 'Die kostbare balk van teakhout (in prijs een mahoniebalk van dezelfde grootte overtreffend) is te breed of te lang,' zegt de scheepsbouwmeester, en aanstonds worden twintig (of minder) stoomzagen gesteld, en gaan krassend of geruischloos op en neer, in rythmische maat, totdat de balk in de vereischte stukken is verdeeld. Door een bijzondere inrichting wordt tevens, naarmate de zagen dieper in het hout dringen, de door te zagen balk kalm en zachtjes naar voren gebracht.

Naast de stoomhoutzagerij bevindt zich de *Sloepenloods*, waar de verschillende sloepen, voor de verschillende zeeschepen bestemd, vervaardigd worden en dat hier niet 'op een koopje' wordt gewerkt, blijkt uit de zorgvuldige, nauwkeurige afwerking, uit de degelijke houtsoort en uit den schat van koper, waarmede planken worden

bevestigd, onderdeelen vastgezet enz. Daarna vraagt de werkplaats der 70 *scheepsbeschieters* een beschrijving. Deze scheepsbeschieters zijn geen kanonniers, geen oorlogszuchtigen, die op de schepen moeten schieten en deze moeten trachten te ontredderen. Neen, 't zijn kundige timmerlieden, wier taak bestaat - natuurlijk met hulp van den onmisbaren stoom - in het innerlijk verfraaien en afwerken der schepen, in het maken van dekhuizen, kasten, buffetten en meubels van allerlei soort voor de schepen; dààr wekte een keurige boekenkast voor de *Gelderland* mijn begeerigheid op; daar riep een tot in de fijnste onderdeelen afgewerkt buffet om een marmeren dekblad, om aanstonds de commandantshut te kunnen sieren, daar werden de fijnste kapiteeltjes en kolommen door vaardige kunstenaarshanden gebeiteld en gebeeldhouwd. En toch, wat al de verschillende stoomwerktuigen, reuzenhamers, reuzenboren, reuzenschaven niet hadden kunnen veroorzaken, geschiedde hier, dat na-

melijk een zeer beangstigend gevoel mij bekroop en een rilling mij door de leden voer en de oogen deed sluiten, toen ik zag hoe een betrekkelijk kleine ronde houtzaag, met bliksemsnelheid ronddraaiend, zich een weg baande door het hout, dat voorzichtig door een werkman der zaag werd voorgehouden. Ieder oogenblik was ik bevreesd, dat te gelijk met het hout ook de handen van den werkman zouden worden geraakt en.... afgesneden en ik was hartelijk blij uit die werkplaats weer in de open lucht te komen om de *Scheepshellingen* in oogenschouw te nemen. Op de 120 M. lange scheepshelling stond het zusterschip van de *Friesland*, de *Gelderland*, op stapel, en waren honderden werklieden bezig met klinken, (echter niet met gevulde glazen!) hameren, branden enz. Onder en langs de helling heen wandelend, dwingt de omvang van den stalen romp onzen eerbied, en de zorgvuldigheid, waarmede wordt gewerkt, onze bewondering af. Boven op de stelling geklommen, met een verrukkelijk uitzicht over de Maasrivier, was het mogelijk van nabij het pantserdek - 5 cM. dik - te beschouwen, dat 1 Meter onder de waterlijn beginnend, zich als een gewelfd ondoordringbaar koepeldak over het geheele schip uitstrekt en machines, munitie-bewaarplaatsen enz. een veilige beschutting verleent. Door de verschillende in aanbouw zijnde dekken van de *Gelderland*, kon men den ondersten bodem van het schip zien, een ontzettende diepte, die den ongewonen bezoeker dreigt duizelig te maken en eerder dan hem lief is, den beganen grond te doen bereiken. Gelukkig kwam ik echter op de gewone wijze, (d.i. op de voeten) beneden. Behalve de scheepshelling van 120 M. bestaat er nog een van 90 M., terwijl er een derde van 130 M. zal worden gebouwd.

Naar de machinewerkplaats ons begevende, kwamen wij voorbij de groote *stoomkraan*, een inderdaad ‘kranige’ machine, welke gereed is om vrachtjes van zestig ton in de hoogte te heffen. Hoewel niet de ontzaglijke stoomkraan van 150 ton te Hamburg, waarvan de feuilletonnist in de *Tijd* gewaagt, is het gewicht dat door Feyenoord's kraan kan worden opgeheven, ontzettend. Zestigduizend kilo wordt opgebeurd, alsof 't zoo maar niets is! Alle kruiers van Amsterdam te samen zouden in uren niet kunnen verrichten, wat deze stoomkraan (de grootste van Rotterdam en DUS ook van Nederland) gehoorzamend aan den vingerdruk van één persoon, in ettelijke seconden verricht. De kettingen zijn dan ook ontzaglijk, de balken reusachtig, de fundeering buitengewoon zwaar en diep.

Van de *machine-werkplaats* onthoud ik alleen de stoomboorbank, welke gaten van verschillende afmetingen in het zwaarste ijzer kan boren; en van de *stelplaats* de loopkraan, welke naar alle kanten van het gebouw kan worden gevoerd over rails, welke aan de zoldering zijn bevestigd, en platen en balken van 10.000 kilo kunnen opheffen en brengen waar 't noodig is.

Een vluchtig bezoek brachten wij daarna aan de sombere *gieterij*, waar het ruwe ijzer wordt gesmolten en dan alle vormen en gedaanten aanneemt, welke de koning der schepping er aan geven wil. Levendig werd ik hier herinnerd aan de uitgebreide etablissementen van Cockeril te Seraing, welke ik voor eenige jaren met mijn vriend St.. bezichtigd had[1]. Dààr zagen we het gesmolten wit gloeiende ijzer - waarvan de ondraaglijke hitte op een afstand zich reeds deed gevoelen - door forsche werkers, slechts van de hoogst noodige kleeding voorzien, in de vormen gieten; dààr zagen wij ook het zg. trekken van de spoorrails, als een zwaar blok gloeiend ijzer in zeer korten tijd, door het geweldig persen der wals, in lengte werd verdrievoudigd, totdat

1) Zie de beschrijving in den loopenden jaargang van de *Belg. Illustratie*, blz. 30.

het blok, nadat dit proces eenige malen herhaald was, in een rail van kolossale lengte was hervormd! Dan werd die rail gebracht voor een reuzenwiel, dat met bliksemsnelheid ronddraaiend, onder een oorverdoovend leven, een sissend geraas, een vuurwerk van rondspattende vonken, op de juiste maat de rail doorsneed, in korter tijd dan noodig is om een bladzijde der *Illustratie* open te snijden.

Kan de fabriek te Seraing bogen op het maken van spoorrails, Feyenoord's fabriek kan zich beroemen te bezitten de grootste KLINKMACHIEN der wereld. Hoe u te beschrijven dit wonderwerk van den menschelijken geest, dat met alle beschrijving spot; hoe te gewagen van de vreeselijke kracht, die in u huist, van de - laat ik zeggen - tergende kalmte, waarmede gij de meest onmogelijk schijnende taak volvoert, in stille waardigheid, zonder inspanning, zonder luidruchtigheid, in schrille tegenstelling met al het leven dat u omringt!

Stellen wij ons voor twee ijzeren platen, welke aan of op elkander bevestigd moeten worden. Door de van te voren geboorde gaten, wordt de klinknagel van respectabelen omvang gestoken en het einde, dat aan de andere zijde uitkomt, wordt door de eenvoudige drukkende aanraking van de klinkmachien onbreekbaar vastgeklonken met een drukkingskracht van 200 ton, wat dezelfde uitwerking heeft als werd er een gewicht op gezet van tweehonderd duizend kilogram.

Mijn laatste bezoek gold de *Grofsmederij*, waarvan de geweldige stoomhamers de grootste merkwaardigheid uitmaken, welke op het te beuken ijzer met onweerstaanbare kracht neerkomend, met één enkelen slag lang maken wat kort, breed wat smal, ‘recht wat krom is.’

Ons bezoek aan het etablissement is hiermee geëindigd. Hoewel in de open lucht, meenen wij nòg den grond te voelen dreunen onder het geweldig beuken der stoomhamers, nòg het geraas en rumoer der werkplaatsen te hooren, dat het trommelvlies dreigt te scheuren, en den uitgang genaderd, meer dan voldaan over het heerlijke en leerrijke, dat we hebben genoten, neem ik met een dankbaren handdruk afscheid van mijn geduldigen, vriendelijken begeleider en met een ‘tot weerziens’ neem ik thans afscheid van mijn geduldigen lezer.

Bij de Platen.

Aan het Togomeer. -

De belangstelling in het Zwarte Werelddeel wordt grooter naarmate het door de verschillende Europeesche mogendheden tot een gebied van vruchtbare kolonisatie wordt gemaakt. Vooral Duitschland, dat zich eerst in den jongsten tijd op het verkrijgen van overzeesche bezittingen is gaan toeleggen, maakt in Afrika ontzaglijke vorderingen.

Tot de streken, waarover het zijn protectoraat uitstrekt, behoort ook Togoland, dat op de eerste kaarten maar was aangeduid als een smalle kuststreek, waarachter zich een meer uitstrekte ter grootte van 3000 vierkante kilometers. Dat meer werd aangeduid onder den naam Avon-lagune, omdat het door de officieren van het Engelsche oorlogsschip *Avon* het eerst in kaart was gebracht.

Tot het jaar 1884 had nog geen van de Europeanen, die aan de kust gevestigd waren, dit meer bevaren of ook maar gezien. Men waagde zich niet gaarne in de wildernis en een paar kilometers ver landwaarts in was dus het Togo-gebied nog geheel onbekend. Nauwelijks echter waren ook op deze plek de Duitsche vlaggen geheschen of aanstonds deed de Duitsche onderzoekingsgeest zich hier gelden.

Hugo Zoeller was de eerste, die tochten op het meer ondernam. Na vele moeilijkheden en lange dagen varens door smalle kanalen, kon hij vaststellen dat de Avon-lagune alleen in de verbeelding der Engelsche officieren bestaan heeft. Daarentegen ontdekte hij een plas van ongeveer negen kilometer lengte bij een breedte van zeven kilometer, waaraan hij den naam van Togomeer gaf. Hij zelf schilderde zijn ontdekking met de volgende woorden:

'De plas had zich intusschen tot een werkelijk meer verbreed, aan alle zijden door lage heuvelreeksen ingesloten. Wel waren de oevers in het rond zichtbaar, maar toch te ver verwijderd om zonder verrekijker bijzonderheden zooals boomen of huizen te kunnen ontdekken.

Van het zuiden woei een verfrisschende zeebries, die een niet onbeduidende deining veroorzaakte en meermalen geduchte stortzeeën over onze boot wierp. Zoodra wij maar een weinig het land naderden, vertoonden zich steeds de gewone bewoners van poelen, namelijk haviken, reigers en kraaien; ook werd het landschap verlevendigd door een groot dozijn kano's, die, met waren volgepropt, van de markt te Gbome komend, in alle richtingen het meer doorkliefden.'

Ondoordringbare rietbosschen, grasophoopingen zooals die alleen onder de keerkringen voorkomen, verhinderden Zoeller van het meer uit de stroomen te ontdekken, die het voeden. Het gelukte hem later over land den grootste dier stroomen, de Hahorivier te bereiken - het eerst ontdekte stroomende water in dit gebied.

Het landschap was hier van betooverende schoonheid. Het dichte lommer der reuzenboomen, die de rivier overschaduwden, welke van 25 tot 40 meter breed was, doch niet de minste strooming vertoonde, deed ze voorkomen als een effen, diepdonkere waterweg. Hier en daar versperden omgestorte boomstammen een deel der rivier, op andere plaatsen bogen sierlijke palmen heen en weer, overal verspreidden lommerrijke bloeiende keerkringsboomen, met lianen en slingerplanten overwoekerd, schaduw en koelte. De monding der rivier was geheel met riet begroeid, er viel niet aan te denken er binnen te dringen en eerst later gelukte het deze hinderpalen te overwinnen en zoo een waterweg eenige kilometers ver het binnenland in te banen.

Op de bovenbedoelde smalle kuststrook ligt Porto Seguro, en expedities, die van hieruit het binnenland ingaan, plegen zich over het Togomeer naar het negerplaatsje Aboba te begeven.

Onze afbeelding vertoont de landings- of inschepingsplaats met de lage hutten der inboorlingen en eenige booten uit het zachte hout van den apenbroodboom. Op den achtergrond strekt zich het spiegelvlak van het Togomeer uit.

Bij helder, zonnig weer is het landschap aan het meer werkelijk lieflijk en bevallig te noemen. In het noorden ziet men lichte heuvelketenen, met woud en bosch begroeid; de plas zelf is vol hoog rietgras en andere waterplanten, die de aanmerkelijke hoogte van zes en meer meters bereiken. Daar steken overal alleenstaande machtige waaierpalmen boven uit, die bij het minste tochtje een eigenaardig geruisch doen hooren, alsof er blikken plaatjes tegen elkander rammelen.

Meestal echter is de hemel als lood zoo zwaar en de lucht drukkend; wel brandt de zon, maar de zwoele heete lucht laat het blauw des hemels niet zichtbaar worden; de kleur der planten op het water is grauw, alles eentonig en dood, alleen verlevendigd door de inboorlingen, die in hun kano's het stille watervlak doorkruisen, met goed gebreide netten de vischvangst uitoefenen of aan den oever baden, wasschen en wat zij verder te doen hebben.

Meertochtjes worden over het algemeen als een ontspanning beschouwd. Dit is op het Togomeer niet het geval. Het duurt vijf of zes uren eer men de

tegenovergelegen landingsplaats bereikt heeft, van waar de karavanen verder het binnenland in trekken. De kano's der inboorlingen zijn op zich zelf allesbehalve gemakkelijk, en dan is er vóór Abobo nog een urenlang eind, waar de boot lang niet op gladden waterspiegel schommelt. Waterplanten, rottende takken en bladeren veranderen het meer in een volslagen moeras. Slechts langzaam, als voetje voor voetje, kan de boot met stokken voortgeschoven worden. Uit die dikke, vuile brij stijgen werkelijk verdoovende dampen op, ware pestluchten, die den reiziger nu en dan nopen, den neus dicht te houden, terwijl dicht achter de boot zichtbare donkere massa's langzaam nazwemmende krokodillen verraden.

De soms prachtig bloeiende reuzengroote waterbloemen hebben dan weinig bekoorlijkheid, te meer daar duizenden moskieten met woedende begeerigheid op den reiziger aanvallen.

Geen wonder dat ondanks de frissche zeebries in deze laagten de koorts inheemsch is en de reiziger er naar smacht, weer naar de zeekust terug te keeren of spoedig het verder landwaarts in oprijzende gebergte te bereiken.

Automobielen.

De wedstrijd, door de *Automobile-Club de France* tusschen Parijs en Amsterdam gehouden, heeft in de laatste dagen algemeen de aandacht gevestigd op de machinaal bewogen wagens, die inderdaad het voertuig der toekomst beloven te worden. Van Maastricht tot Amsterdam heeft men ze het heele land door over de rustige wegen zien voortsnorren, tot zelfs in oorden waar hun naam, ja hun bestaan tot dusver nog onbekend was. En die kennismaking kan over het algemeen vrij gunstig heeten. Het is toch gebleken dat die vervaarlijke machinen, wier snelheid voor allerlei ongelukken deed vreezen, onder de geoefende hand van den bestuurder nog handelbaarder en volgzamer zijn dan het best gedresseerde koetspaard. Men heeft ze te Nijmegen door de sterk hellende en betrekkelijk nauwe straten der binnenstad zien boegseeren met veel meer gemak dan dit dikwijls met gewone rijtuigen het geval is. En te Utrecht, dat toch evenmin op dit nieuwe middel van verkeer gebouwd is, passeerden ze op een marktdag de drukste straten zonder dat er van eenig ongeval vernomen is.

't Is waar, op den langen tocht is hier en daar een van de *autocars* tegen een boom of het hek van een huis gereden en is er elders een te water of in brand geraakt. Maar men vergete niet dat het hier een wedstrijd gold, waarbij de verschillende deelnemers het elkaar in snelheid poogden af te winnen, en dat daarbij overal tal van toeschouwers op de been waren, zoodat het werkelijk te verwonderen is dat de tocht zoo zonder eenige noemenswaardige stoornis is afgeloopen. Het is de vraag of dit wel het geval zou geweest zijn, wanneer men in plaats van met machinen met paarden had te doen gehad, onderhevig aan vermoeidheid, schrikachtigheid en gevoelig voor weer en wind. Men kan dus gerust zeggen dat de automobielen bewezen hebben, als practisch vervoermiddel voor de toekomst in aanmerking te kunnen komen. Wie weet of over een jaar of tien de straten onzer steden en de wegen op het platteland niet geregeld door machinaal bewogen rij- en voertuigen zullen bereden worden. Dit is zeker dat de zelfsbeweging in de laatste jaren een verwonderlijk snelle vlucht heeft genomen en dat de verbeteringen, achtereenvolgens in het mechanisme aangebracht, nog niet stilstaan.

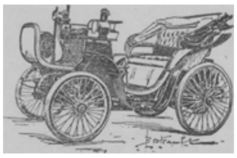

Victoria Peugeot.

De geleerden willen dat dit voertuig *fin de siècle* eigenlijk al op een eerbiedwaardigen ouderdom mag bogen, daar Homerus reeds in een zijner werken van een zelfbewegenden wagen moet spreken. Of hij daarmee een werkelijk toen ter tijd bestaand voertuig op het oog had, dan wel of wij met een schepping van zijn dichterlijke verbeelding te doen hebben, zal intusschen moeilijk zijn uit te maken. Homerus daargelaten kennen we geen oudere automobiel dan die, waarmee in 1796 door zekeren Cugnot in Frankrijk de eerste proefritten werden gedaan. De revolutie, die zooveel goeds vernietigde, heeft echter die uitvinding in vergetelheid doen geraken, tot in het begin van deze eeuw de Engelschen ze weer voor den dag brachten.

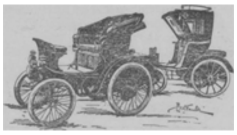

Duc en Cab uit de fabriek Richard.

In 1820 kon men te Londen eenige reusachtige automobielen zien, die een leven maakten als een oordeel, maar toch in zooverre aan hun doel beantwoordden dat zij zich naar den wil der bestuurders door de straten der wereldstad bewogen. Zij waren echter nog min of meer onhandelbaar en daardoor gevaarlijk; zij belemmerden het verkeer en lokten de uitvaardiging uit van allerlei verordeningen, die den vooruitgang van de zelfsbeweging allesbehalve in de hand werkten.

Zoo was bijvoorbeeld een der bepalingen op het rijden van automobielen dat de snelheid niet grooter mocht zijn dan acht kilometer per uur en dat de rijtuigen steeds voorafgegaan moesten worden van een man, die een rood vlaggetje zwaaide!

Men stelle zich dan ook de verbazing voor van den berijder van een motor-driewieler uit de fabriek van Dion en Bonton, die in 1896 zijn intrede in

Engeland deed, toen hem verboden werd te rijden zonder den man met het roode vlaggetje. Gelukkig wist sir David Salomons in het Parlement een nieuwe wet op de automobielen te doen aannemen, die het mogelijk maakte dat deze voor het geregeld verkeer werden aangewend.

Rijtuig van Delahaye.

In 1791 op naam van den Engelschman John Barber, kort daarna op naam van den Franschman Lebon, in 1810 op naam van diens landgenoot Nicéphore Niepke, in 1826 van Thersène Hazard en eindelijk van Lenoir, vinden wij verschillende stelsels en verbeteringen vermeld.

Lenoir was de man, die in 1860 den gasmotor uitvond en den eersten toestel vervaardigde, waarin gas als beweegkracht werd aangewend. Te beginnen van '69 kan men gaan spreken van de verschijning der eerste practische automobiel in Frankrijk en te gelijk begon het geharrewar over het beginsel van beweegkracht. Lenoir reed in 1870 op een rijtuig, dat voortbewogen werd door een motor van een halve paardenkracht door het bosch van Vincennes met een snelheid van acht kilometer per uur.

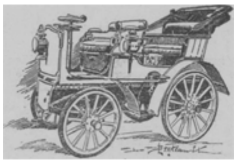

Phaeton van het huis Dietrich.

De oorlog van '70 bracht weer een storing in de ontwikkeling van de beweging zelf, maar twee jaren na het einde van den krijg bracht Amédée Bollée een door hem gebouwd rijtuig naar Parijs, dat daar aller bewondering opwekte. Nu volgden de verbeteringen, groote en kleinere, elkaar geregeld en spoedig op; en een blik op de afbeeldingen in dit nummer zal den lezer overtuigen, dat het voor den liefhebber aan geen verscheidenheid in de keuze van model of inrichting ontbreekt.

Coupé Mors.

Die afbeeldingen geven de voornaamste thans in zwang zijnde systemen en modellen weer, gelijk die onlangs op de tentoonstelling van automobielen in den tuin der Tuilerieën te Parijs te zien waren. Op die tentoonstelling bleek dat de petroleum-motor op het oogenblik de meest gebruikelijke is, hoewel er ook al pogingen vielen waar te nemen om hem te vervangen door electriciteit. Deze laatste beweegkracht verdient ontegenzeglijk de voorkeur zoowel boven de gas- als de petroleum-motoren, maar het ongerief is dat de voorraad electriciteit onderweg niet zoo gemakkelijk kan aangevuld worden als het benoodigde gas of de petroleum te

verkrijgen is. Deze laatste is overal, tot op de kleinste dorpen voorhanden, en dit maakt den petroleum-motor voorshands tot de meest doelmatige beweegkracht.

De gasmotoren hebben het voordeel van hun groote gehoorzaamheid aan den wil van den bestuurder. Het rijtuig loopt snel of langzaam, het gaat van de eene snelheid in de andere over, juist zooals de machinist dit wil. Wanneer het noodig is kan hij zijn snelheid verdubbelen bij het beklimmen van een zeer steilen weg. Het grootste bezwaar is, dat slechts goed geoefenden met den toestel kunnen omgaan. Dan is de groote behoefte aan gas en water een nadeel: gedurende twee uur kan de gas-automobiel buitengewoon hard loopen.... om dan een half uur te verliezen met het innemen van nieuwe voedingsstoffen, die bovendien niet eens overal op haar weg aanwezig zijn

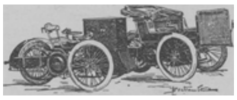

Rijtuigje voor het vervoer van goederen en duc à capote van Léon Bollée.

De petroleum-motor is gezeglijker evenals de benzine motor. Het gevaar van ongelukken is ook veel geringer; hij loopt, eenmaal goed gesmeerd, kalm en rustig. Men kan een voorraad petroleum voor 200 kilometer meenemen. Zijn groote fout is dat hij niet zoo vlug van snelheid verandert als de gasmotor.

Hetzelfde geldt van den benzine-motor. Benzinne ontwikkelt echter meer kracht dan petroleum, terwijl de verstookte hoeveelheid ook minder is; maar hier doet zich weer de moeilijkheid op dat benzine niet algemeen langs de wegen verkrijgbaar is. Dit laatste zal echter wel verbeteren als het rijden met automobielen meer algemeen wordt.

In dit nummer ziet men vooral de nieuwste en sierlijkste modellen weergegeven. Vooreerst een victoria uit de fabriek van Peugeot, met een motor van zes paardenkracht. De koetsier bestuurt dit rijtuig van den bok als een gewone victoria.

Coupé en Victoria Krieger.

Verder hebben we een *duc* en een *cab* uit de fabriek Richard, elk van drie paardenkrachten, ook heel sierlijke rijtuigen. Niet minder fraai is het koetsje van Delahaye van drie paardenkracht, de phaeton van het huis Dietrich (6½ paardenkracht) en de coupé van den fabrikant Mors, die van binnen uit bestuurd wordt en over acht paardenkrachten beschikt. Vervolgens zien we een rijtuigje tot vervoer van goederen, geschikt voor magazijnen, alsmede een kleinen *duc à capote* uit de fabriek van Léon Bollée en eindelijk nog een coupé en een victoria van Krieger.

Zooals men ziet, hebben de liefhebbers maar te kiezen. Onder de rijtuigen, die wij hier met den wedstrijd gezien hebben en die in het Paleis voor Volksvlijt te Amsterdam een dag werden tentoongesteld, was er geen enkel zoo sierlijk als die men hier vindt afgebeeld. Het waren dan ook *race-machines*, wedstrijdrijtuigen, waarbij het alleen om de snelheid te doen is en op het fraaie uiterlijk minder gelet wordt.

[Nummer 20]

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde. (*Vervolg*.)

Eigenlijk had mevrouw gelijk. Die zomerhoed van mij, dien ik nog van een der dames Van Meteren had gekregen, was van het fijnste stroo; met wat nieuw lint en bloemen zou die er nog netter hebben uitgezien dan deze; maar ik had mijn zin, ik had een grooten hoed met frissche rozen en intusschen dacht ik er aan, hoe tante Betje, jaren geleden, bij ons op het dorp was gekomen, ook met zoo'n kolossalen hoed op, en dat ik nooit had kunnen denken, hoe ik er ook eens zoo een zou opzetten.

Dien avond zaten er bij Rika's ouders haar broer en nog een vriend. Die jongens waren erg vroolijk en vroegen of zij ons thuis mochten brengen; het waren echte heeren, met demies aan en flambardhoeden op, en zooals wij met hen liepen, leken wij ook echte dames.

Ik liep natuurlijk met Rika's broer en zij met den vriend. Bij de deur vroegen zij, of wij Zondagavond met hen uitgingen, en wij zeiden dadelijk ja, zonder te vragen of wij dan vrij waren of niet.

Ik liet mijn nieuwen hoed niet zien; den volgenden Zondag, toen ik naar de kerk zou gaan en ik eerst nog even binnen moest zijn, zette ik hem niet op.

Mevrouw vroeg er niet naar, waarom zou ik hem dan laten zien; maar juist toen ik uitging, kwam de jonge juffrouw met een paar kinderen uit de kerk thuis. Ik was verlegen en had het liefst onder den grond willen kruipen; de jonge juffrouw, die evenals haar mama in de laatste dagen erg effen tegen mij was geweest, deed of zij niets zag, maar de kleine Tony riep hardop:

‘Zie Geertje eens een groote pannekoek met een hangenden bloementuin op den toren hebben.’

Ik was inwendig woedend, maar zei niets en liep met een boos gezicht, zonder te groeten weg.

Op straat kwam een der malle meiden van de buren mij tegen; anders, in mijn stemmige kleeding, keek ik ze niet aan, nu echter, zoo nijdig als ik was, kon ik niet laten haar te groeten en dadelijk kwam zij op mij af om een praatje te maken; zij vroeg waar ik die pracht van een hoed had gekocht - en dat ik er zoo heel anders uitzag, dan met dien stijven van van den winter.

Ik kon niet van haar afkomen en eindelijk toen ik in de kerk kwam, was de preek reeds begonnen; ik schaamde mij eigenlijk voor Onzen Lieven Heer en ik verbeeldde mij dat iedereen naar mij keek en lachte om mijnen hoed.

Rika stond mij aan de deur op te wachten en vroeg wat mevrouw gezegd had.

‘Zij heeft zeker erg gebromd?’

‘Neen,’ antwoordde ik spijtig. ‘Zij heeft niets gezegd, alleen Tony schreeuwde dat het een pannekoek was met een hangenden tuin op den toren.’

‘Zoo'n brutale jongen, en hebt gij hem geen klets in het gezicht gegeven?’

‘Neen.’ En nu was ik bepaald verlegen om mijn zachtmoedigheid en durfde het nauwelijks bekennen.

‘Waarom niet? Gij had het bepaald moeten doen.’

‘Ik durfde niet.’

‘Och wat. Gij zijt er ook zoo een van veel praatjes en weinig doen.’

ITALIAANSCHE BLOEMENMEISJES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. PUIG RODA.

Thuis gekomen wist ik niet, hoe gauw ik naar mijn kamer zou sluipen, om den hoed af te zetten en weg te bergen.

Ik ging stil aan het werk en toen ik op het plat stond, riep Rika mij toe:

‘Denk er aan, hoor! De jongens komen ons afhalen van avond.’

Maar wat wil het geval? Tegen de koffie zei mevrouw tegen mij, op den bedaarden toon, dien ik zoo goed van haar ken:

‘Hoor eens, Geertje, gij kunt van avond niet uitgaan, wij krijgen menschen.’

Als men mij guluit gevraagd had, dan was ik misschien ook nog liever thuis gebleven, maar - Rika stond er achter en die rekende er op, dat wij te zamen uitgingen, dat was zoo lustig; als broer Kees met mij liep, kon zij vrij gaan met zijn vriend Toon.

Het duurde een oogenblik, vóór ik barsch antwoordde:

‘Ik had er zoo vast op gerekend; ik heb reeds afspraken gemaakt voor van avond.’

‘Dan toch alleen met Rika, daar kunt ge gemakkelijk afkomen.’

‘Neen, niet met Rika alleen,’ beet ik haar toe.

Mevrouw keek mij scherp aan.

‘Zoo - is dat misschien de reden, waarom gij de heele week met een scheeve muts loopt? 't Doet er niet toe, van avond kunt ge niet uitgaan; als gij afspraken maakt, dan is 't toch zeker gepast, mij het eerst daarin te kennen.’

Ik ging de kamer uit en mompelde iets van: ‘Dat eeuwige gezeur en gezanik.’

Natuurlijk vertelde ik dadelijk op het plat mijn wedervaren aan Rika en die verschoot van kleur.

‘Maar gij moet uitgaan, gij moet!’

‘Ja - maar - maar ik kan toch niet wegloopen.’

‘Ga dan weenen en speel op! Gij zijt ook zoo'n lammeling.’

‘Dat geeft niets - als mevrouw eenmaal iets gezegd heeft, dan gaat zij er niet af.’

‘Zeg dat mijn vader jarig is en wij een feestje hebben.’

‘Dat gelooft zij toch niet. Zij keek mij zoo raar aan daar straks, of zij begreep.... dat.... dat.... er jongens in het spel waren.’

‘'t Kan mij niet schelen, maar wij moeten er op uit. Kees en Toon rekenen er vast op. Kees zei, dat hij u zoo'n aardige, goede meid vond.’

Dat was nu wel heel vleiend, maar 't maakte de zaak nog erger - want nu kreeg ik bepaald meer zin in het uitgaan.

‘Maar zeg mij, wat doet gij in zoo'n geval?’

‘Ik - o ik! Ik zou zeggen, ik ga uit of anders zeg ik mijn dienst op, maar gij zijt nog zoo groen.’

‘Ik groen?’

‘Wel ja, men kan aan alles zien, dat gij nog een buitenmeisje zijt. Tegen Antwerpsche meisjes durven de mevrouwen niet half zoo veel. Ze moest het eens met mij probeeren.’

‘Ja, maar als ik dreig met weggaan, dan weet ik zeker, dat ze heel bedaard antwoordt: “Best, Geertje, dan zal ik mij wel voorzien,” en dan zit ik zonder dienst en eigenlijk gezegd, heb ik het hier heel goed.’

‘Neen, zulke diensten zijn er wel dertien in het dozijn, dat is niets bijzonders. Nu gij reeds zoo goed kunt koken, kunt ge overal 250 franken maken.’

Even tikte het klokje van mijn geweten. Als ik reeds goed koken kon, aan wie had ik het dan anders te danken dan aan mevrouw, die met het grootste geduld zich een heele boel mislukte schotels had getroost, totdat ik eindelijk zelf kon koken, en nu

zou ik haar in den steek laten en met hetgeen zij mij geleerd had, meer trachten te verdienen.

Neen, dat kon niet! Ik schrikte bij 't gedacht geen dienst te hebben; wat zouden moeder en Ant er van zeggen, als ik overal maar zoo kort bleef, en onder den indruk van deze gedachten zei ik:

‘'t Beste zal zijn, Riek, als ik maar geduldig wacht tot den volgenden keer.’

Anders was Rika zoo stokerig niet, maar zij had haar zinnen gezet op dit uitje en wou nog maar niet loslaten; eerst later begreep ik, dat haar ouders niet zouden toestaan, dat zij alleen met Toon uitging en Kees had er niet veel plezier in, als hij met zijn vriend was, dat zijn zuster er als een derde rad bij bengelde, maar ge moet alles maar van te voren weten.

‘'t Zou zoo gezellig zijn. Wij waren van plan naar Kras te gaan, daar zijt ge nog niet geweest en ergens anders, misschien wel naar Carré.’

‘'t Spijt me wel,’ zei ik, ‘maar ik zie er geen kans toe. Gij moet het maar zonder mij doen.’

‘Gij zijt een flauw spook,’ riep Rika mij na, ‘is me dat een meisje om mee uit visschen te gaan?’

Ik ging terug naar de keuken en 't duurde niet lang of de waterlanders kwamen; ik zat den heelen middag met een betraand gezicht en durfde niet op het plat komen. 't Eten was dien dag bijzonder slecht, maar mevrouw zeide niets; zij zag mij alleen heel ernstig en bedroefd aan. Zij had mij als gewoonlijk het Zondagsche ingemaakte morelletje laten brengen met twee koekjes.

's Avonds zat ik erg treurig en verlaten in de keuken, maar toen er menschen waren, moest ik bedienen en schaamde mij om mijn roode oogen; maar toen ik 's avonds zeven kwartjes aan profijt opstreek, toen was ik toch eigenlijk maar blij, dat ik geen spektakel had gemaakt, zooals Rika mij had geraden.

Als ik haren raad gevolgd had, zou ik nu reeds zonder dienst zijn en - eigenlijk gezegd was het ook niet in den geest van vader en Ant, dat ik met een jongen, dien ik haast niet kende, uit zou gaan.

XI.

Den volgenden morgen trok Rika weer bij; zij had veel plezier gehad. 't Was zoo aardig geweest. Tante ging mede, want vader had niet willen hebben, dat zij met de twee jongens alleen rondzwierf, maar Kees liet mij zeggen, dat hij veel liever met mij uitging dan met de oude tante, hoewel die nog getrakteerd had bij Kras.

Zij waren nog niet bij Carré geweest, daar zouden zij mee wachten tot ik mee kon gaan en complimenten van Kees, dat het hem zoo verbazend speet mij niet gezien te hebben, en zij gaf mij een briefje van hem en nu begon 't mij weer te spijten dat ik niet mee had mogen gaan.

Ik bleef dien dag en den volgenden stil en bokkerig. Dat mevrouw altijd even bedaard en vriendelijk tegen mij bleef, maakte mij nog boozer en ik begon middelen te bedenken om haar eindelijk eens uit de slof te laten schieten - zooals wij meisjes dat zeggen.

Ik bleef langer beneden dan mijn gewoonte was; ik was toeschietelijker tegen die meiden en ook Rika bleef aan de deur drentelen; wij lachten soms zoo hard, dat ze het boven konden hooren en toen werden wij geroepen.

Ik kwam met een knorrig gezicht terug.

‘Waar zijt gij geweest, Geertje? Dat hoefde toch zoo lang niet te duren. Ik hoop maar niet, dat gij de goede gewoonte zult laten varen, u niet op te houden met de buurmeiden. Ik heb het altijd zoo recht netjes van u gevonden, dat gij geen praatjes maakte aan de deur en op straat.’

‘Een mensch wil ook wel eens een praatje houden,’ zei ik stug, ‘als ge den heelen dag in de keuken zit.’

‘Zeker, en daarom heb ik het ook toegestaan, dat gij met Rika en Marie omgingt, ofschoon ik het ook eigenlijk niet graag had - want door den omgang met anderen wordt men niet beter.’

‘Maar ik ben nog zoo'n oud besje niet, om den heelen dag in de keuken te zitten met een stoof onder de voeten, en nergens heen te gaan dan naar de kerk.’

Zoo brutaal was ik nog niet eerder geweest.

‘Kind, wie verlangt dat nu van u? Gun ik u niet graag een gepaste uitspanning? Tot nu toe zag ik volstrekt geen kwaad in den omgang met Rika, maar nu gij zoo veranderd zijt, moet ik wel denken, dat er meer achter steekt.’

‘Wat zou er achter steken? U denkt ook altijd maar kwaad. U gunt een meisje geen pleziertje, men is toch maar eenmaal jong!’ En ik begon hardop te snikken.

‘Ik was juist van plan geweest, u met Grietje naar Carré te laten gaan en Zondag als wij uit zijn naar Brugge, kunt ge met haar eens naar de komedie gaan.’

‘Met die oude paai, daar heb ik wat aan!’

‘Nu, ik zou u, als mevrouw hiernaast het toestond, ook wel met Rika hebben laten gaan, maar nu moet ik eerst weten of het alleen met Rika en haar vader is dat gij uitgaat.’

‘En met wie anders dan?’ en ik durfde mijn oogen niet opslaan.

‘Ik weet het nog niet, maar ik voel mij tegenover uw moeder verplicht, hiervan eerst zekerheid te krijgen, vóórdat ik u toesta met haar uit te gaan, en nu wij toch over het een en ander praten, wil ik u meteen zeggen, dat u nieuwe hoed mij niets bevalt. Ik heb uw stil uwen gang laten gaan, maar nu acht ik mij verplicht u te zeggen, dat als gij er op gesteld zijt in mijn dienst te blijven, gij dien wat stemmiger moet laten opmaken. Ik ben niet gewoon dat mijn boden zoo over straat gaan en gij moet er u dus naar schikken.’

Ik durfde er geen woord op zeggen; mevrouw had mij geheel in hare macht. Ik voelde dat het mijn ongeluk zou worden, als ik van onder haren invloed wegkwam, en dat het mij goed deed door haar te worden geleerd en geleid; zij ging heen zonder een woord te zeggen, maar bij de deur gekomen, keerde zij zich nog even om en zei:

‘Als gij wilt zal ik u wel helpen om dien hoed te fatsoeneeren.’

Drie brutale antwoorden voor één kwamen mij voor den mond, maar ik bracht het niet verder dan tot een: ‘Ja, mevrouw.’

Wie kon vatten wat ik daarmee bedoelde was knap. Ik kwam den heelen middag niet op het plat; al mijn goede voornemens keerden terug, neen! het was veel beter als ik hier stilletjes bleef, ik kwam hier vooruit, ik had het goed van eten en drinken, maar vooral dien steun van mevrouw had ik hoog noodig. Ik wist dat zij 't goed met mij meende; wat kon het Rika, wat kon het Kees eigenlijk schelen hoe het mij ging; neen! zij waren 't eerst op hun eigen voordeel bedacht, mevrouw dacht aan mijn welzijn.

Dien middag was ik veel beleefder en vriendelijker, dan ik in den laatsten tijd geweest was; het eten scheen ook beter, want mevrouw zeide, toen ik de telloren weghaalde, tegen mij:

‘Mijnheer heeft lekker gegeten van middag, Geertje.’

En ik voelde mij veel tevredener met mijzelf dan gisteren en eergisteren; den volgenden dag bleef ik bij die goede voornemens en misschien zou alles weer geheel en al op den ouden voet gekomen zijn, als ik dien avond niet eene boodschap had moeten doen.

Ik kan niet anders zeggen, dan dat het hoogst zelden gebeurde, dat ik 's avonds om eene boodschap moest.

Mevrouw wilde niet dat ik ter wille van haar des avonds over straat liep; als zij dat deed, voelde zij zich niet verantwoord tegenover mijn vader-zaliger en mijn moeder, zeide zij.

Over het geheel deed ik toch heel weinig boodschappen; mevrouw zorgde altijd dat er van alles genoeg thuis was; zij deed alles bij groote partijen te gelijk op en als zij met haar dochter wandelde, dan ging zij altijd hier en daar in om iets te bestellen.

't Kwam dus heel weinig voor, dat ik onverwacht uit moest; nu was het een briefje van mijnheer, dat direct weg diende gebracht te worden; het was tusschen licht en donker, want wij waren op het einde van April - ik haastte mij voort te komen, om zoo spoedig mogelijk klaar te zijn.

Onderweg hoor ik mijn naam roepen:

‘Truus.... Truus.... Truus!’

Ik draaide mij om en herkende Kees, den broer van Rika, die mij heel hard achterna kwam loopen.

‘Eindelijk tref ik u toch! Ik heb zeker wel een dag of vijf 's avonds voor de deur staan schilderen, maar gij komt nooit buiten.’

‘Neen,’ zeg ik, ‘dat gebeurt heel zelden.’

Hij weer:

‘Nu, gij zijt wel een goed schaap, hoor! Rika heeft gelijk, ze doen met u wat ze willen.’

‘O,’ antwoord ik, ‘dat vind ik aangenaam,

's avonds niet uit te moeten gaan en stil aan het werk te blijven.'

Hij aan 't lachen.

'Kom, kom! Wat zijt gij braaf! Dat zal immers geen mensch, die zijn vijf bij mekaar heeft gelooven, dat een frissche, flinke meid van twintig liever in haar keuken zit te suffen dan een vroolijke wandeling te maken.'

Waarom gelooven de menschen u toch nooit als gij hun zegt, dat gij liever iets goeds doet, dan iets verkeerds? Ik zag in, dat het hopeloos werk zou zijn, Kees te overtuigen van mijn vrije keuze.

'Die fijne kwezel houdt u opgesloten,' ging hij voort, 'zeg 't mij maar gerust. Ik ken ze wel. Ik noem het een schande, zooals zij misbruik maakt van haar geld en haar pesisie (positie).'

'Mevrouw heeft geen geld.'

'Kom wat! Zij heet toch mevrouw en dat zou ze niet zijn, als ze niet meer geld had, dan gij en ik. Is het waar of niet?'

Ik zag hem dom aan; dat was me nog nooit in de gedachten gekomen; maar toch eigenlijk had hij gelijk, als hij 't zoo voorstelde.

'Nu ja, maar er moeten toch mevrouwen zijn en boden,' zei ik weifelend.

Hij werd driftig.

'Ziet gij wel, dat komt nu door al die praatjes, die ze tegen u gehouden hebben, uwe mevrouw en de pastoor en uw vader en uwe moeder, die kijken allemaal niet verder dan hun neus lang is. Ik zie niet in, waarom er mevrouwen en meiden moeten zijn. Wij zijn immers allemaal gelijk.'

'Maar toch, het kan niet anders.'

'Nu, als het niet anders kan, dan vraag ik waarom moet zij de mevrouw, gij en ik de knechten zijn, die precies moeten doen, wat zij zeggen? Waarom kan ik ook niet eens op mijn stoel zitten en commandeeren: Haal dit voor mij, doe dit zoo en zoo, draag de kleeren, die ik voor u koop en die mij bevallen. Zet uwe muts op, dit is een bewijs van uwe dienstbaarheid.'

Ik zag hem verschrikt aan.

'Maar Kees! Dat is toch niet goed zoo te denken.'

'Rika had mij al gezegd, dat ge zoo'n volgzaam lam waart en dat spijt me, ik vond u laatst zoo aardig en zoo geestig.... ik had u willen vragen of gij kennis met mij wilt maken, maar dan moet ge vooruit weten, dat ik met al die ouderwetsche sleur gebroken heb. Dat is goed voor oude wijven en voor paters; van die is 't hun betrekking zoo te praten - maar wij zijn onafhankelijke mannen, die voor onze rechten opkomen.'

Dat hij kennis met mij wou aanknoopen, maakte mij duizelig; 't was voor het eerst dat iemand mij zoo iets in ernst vroeg, hij was een knappe jongen, die op een kantoor werkte; hij droeg een demie en een gekleurde das en hij had twee groote ringen aan de vingers, hij was nog heel wat deftiger dan die kruideniersfrik van tante Bet, mijn latere oom Willem, maar dadelijk schaamde ik mij, dat ik aan al die dingen het eerste dacht.

Het werd ons toch genoeg voorgehouden in de kerk, dat wij bij het aanknoopen van een verkeering niet alleen op uiterlijkheden moeten letten, maar vooral vragen naar godsdienst, deugdzaam leven en goede beginselen. Nu, wat Kees mij daar te hooren gaf, leek er niets naar en ik besloot het hem flink te zeggen.

'Als gij denkt in mijn smaak te vallen door zoo te spreken, dan vergist u zich erg, mijnheer,' zeide ik heel deftig, 'ik ben heel anders opgebracht.'

‘Ja, ze duwen u naar onderen, lieve meid. Ze houden u dom, om van uwe diensten te kunnen genieten, om u voor zoo weinig mogelijk geld zooveel te laten werken als gij kunt, en dan moogt ge nog niets anders doen en denken, dan zooals uwe meesteres en de pastoor die haar raadt, het goedvinden.’

‘Maar, mijnheer Kees, dat zullen uw vader en uw moeder toch ook niet goedkeuren, als gij zoo spreekt.’

‘Mijn vader en moeder,’ en hij haalde medelijdend de schouders op, ‘die zijn nog zoo kortzichtig. Ik was vroeger ook zoo onnoozel, maar sedert ik lid ben geworden van den

‘Vooruitstrevenden Bond,’ heb ik heel andere idees gekregen. Thuis kunnen zij er zich niet mee vereenigen, ik praat er ook maar niet over.’

‘En Rika?’

‘Rika praat zooals Toon praat, en Toon praat precies zooals ik. Wij zijn beiden lid van den Bond, daar worden prachtige redevoeringen gehouden en daar hoort men, hoe eeuwen lang het volk dom is gehouden door de rijken om het te kunnen uitzuigen, maar dat het nu tijd is de rollen om te keeren, dan moeten de heeren van hun stoelen en wij zitten er op.’

‘Maar hoe zal dat gaan?’ vroeg ik.

‘Dat zult ge wel beleven, als gij tijd van leven hebt, en nu wil ik graag een vriendin hebben, die evenzoo denkt en voelt en spreekt als ik. En den eersten keer den besten, toen ik u bij ons thuis zag, dacht ik, die is voor betere dingen geboren. Dat is een vrouw, veel te goed om levenslang slavin te blijven. Die zal de vrijheid zoeken en de tyrannie helpen overwinnen.’

Ik begreep de helft niet van wat hij zei, maar juist daarom misschien, vond ik alles wat hij sprak, zoo lief en zoo nieuw, en toch voelde ik, dat het niet goed was hem aan te hooren.

‘Wat dunkt u nu, Truus, wilt ge mijn meisje worden en later mijn vrouw? Thuis bij ons vinden zij het heel goed, dat wij samen uitgaan.’

‘Ja, maar mijn moeder dien ik het toch te vragen en dan.... dan.... wil ik nadenken.’

‘Kom, ik vraag u immers niet om dadelijk met mij naar het stadhuis te gaan; wij moeten kennis maken en zien of wij mekaar van weerskanten bevallen.’

Ik was een heel eind voorbij het huis, waar ik den brief moest bezorgen en diende dus terug te gaan. Kees liep mee en bleef nog even staan praten, zoodat het heel lang duurde, voor ik thuis kwam. Ik had Kees geen bepaalde belofte gegeven, alleen maar gezegd dat ik wel eens zien zou; Zondag kwamen wij toch bij zijne ouders.

Hij nam afscheid van mij, een beetje verder van de deur, want al was 't donker, ge kunt nooit weten, die mevrouwen lijken op katten, zoo kunnen zij in het donker zien.

Toen ik den huissleutel in de deur stak, wist of liever voelde ik, dat die boodschap onbehoorlijk lang tijd had gekost en mevrouw alle reden zou hebben om aanmerkingen te maken.

Maar met mijn hoofd vol van de lieve praatjes van Kees was ik niet gestemd deze te ontvangen en besloot mij dadelijk schrap te zetten bij 't minste of geringste wat mevrouw zou durven zeggen.

Ik deed mijn best zoo stil mogelijk de trap op te komen en in de keuken te sluipen, maar ik merkte dadelijk, dat mevrouw er reeds aan den gang was geweest; de gaslamp was laag neergedraaid en mijn kopje thee stond op het blaadje. De deur van de huiskamer ging open.

‘Zijt ge daar, Geertje?’

‘Ja,’ riep ik zoo barsch mogelijk terug.

‘Ik was reeds bang, dat u een ongeluk overkomen kon zijn. Gij hebt toch niet gewacht, 't was alleen afgeven.’

‘'t Is bier ook altijd wat,’ bromde ik halfluid. ‘Ik kan 't nooit den menschen naar den zin maken. Nu eens is het dit en dan weer dat! Ik kan niet heksen.’

Toen hoorde ik mijnheer zeggen:

‘Ik begrijp niet, vrouw, dat gij u ook met elke kleinigheid bemoeit. Laat die meiden toch begaan, dat gezeur verveelt haar ook eens!’

Of ik mij ook sterk voelde!

‘Ik voel mij verantwoordelijk voor het doen en laten van dat kind,’ antwoordde mevrouw, ‘en van dat 's avonds zwerven door de straten is nooit iets goeds gekomen.’

Meteen maakte mevrouw de deur dicht en ik kon op mijn gemak nadenken over hetgeen ik dien avond had gehoord en over wat Kees mij had voorgesteld.

(*Wordt vervolgd.*)

‘Och, moge 't nooit verwelken!’

Zie ik de vlinders langs de gouw
Om blanke kelkjes stoeien,
En spieglend zich in 't morgenblauw
Lachende bloempjes bloeien:

Dan denk ik aan uw hartje, kind,
Dat nog op alle uw wegen
Slechts spel en vreugde en liefde vindt,
Lachend den hemel tegen;

Dan denk ik aan uw zieltje, kind,
Frisch als die blanke kelken;
En 'k bid den God, die de onschuld mint:
‘Och, moge 't nooit verwelken!’

Groesbeck.
H. DONDERS, Pr.

De schoenmaker van Ispahan.
Oostersche Vertelling. Uit het Spaansch door Boginda.

I.
Achmed en Fatima.

Twee of drie eeuwen geleden leefde er te Ispahan in Perzië een schoenmaker, een ware artist in zijn vak. Hij vervaardigde de liefste schoenen, de fijnste laarsjes, de elegantste pantoffels en niet van gewoon leder, maar van zijde, fluweel en goudborduursel. Hij maakte witte, roode, gele, hemelsblauwe en weet ik welke nog meer...., ja hij maakte ze in alle kleuren. Doch daar vergat ik nog te zeggen, dat de naam van dezen artist Achmed was, die zijns gelijke in 't geheele land niet vond. Het is dan ook onnoodig er bij te voegen, dat hij goed zijn brood verdiende en nooit zonder werk was.

Hij werkte voor de lieftalligste dames en de elegantste heeren der hoofdstad, voor den Grootvizier of eersten minister, voor den Muschlaid en voor den Dsjoema, hoogepriester, hoofd der Perzische geestelijkheid. Onze schoenmaker leverde bovendien aan het prinsesje Semes-el-Nihar, dochter van den sjah van Perzië Naser-ed-din, aan haar broeder, prins Abbas, eer hij door zijn vader verbannen was, en aan tal van edelen en vooral aan voorname hofdames. Allen kwamen hun lief en bevallig voetje aan den prins der schoenmakers, aan den schoenmaker der prinsen overleveren.

Het is waar dat Achmed, behalve een bekwaam vakman, ook een welgemaakt man was, van trotsche gestalte, schoone gelaatstrekken, heldere, doordringende oogen en voorname houding. Bij deze hoedanigheden, waarmede hem moeder Natuur met milde hand begiftigd had, voegde hij nog een joviaal en vroolijk karakter, een gezond en eerlijk hart. De eenige miss ap, dien hij begaan had, was zijn huwelijk geweest met Fatima, wier schoonheid hem ongetwijfeld in den val had gelokt, want ze was armer dan de mieren en wat nog erger is, ook arm van geest. Maar mogelijk redeneerde Achmed aldus: als ik een rijke, hoogmoedige vrouw huw, kom ik onder de pantoffel te staan, en het is verkieslijker die te maken dan te kussen. Als ik daarentegen een arme, eenvoudige vrouw kies, zal zij mij beminnen, voor mij zorgen, mijn wenschen voorkomen, mij op de handen dragen, al is het alleen maar uit dankbaarheid.... en het overige zal ik door mijn teederheid en persoonlijke goede hoedanigheden wel verwerven.

Zien wij nu eens hoe Achmed zich in het tweede gedeelte zijner redeneering bedrogen zag. Zoodra Fatima Achmed's vrouw was, begon zij haar macht over hem uit te oefenen: zij werd trotsch en ijdel en nam steeds een uitdagende houding aan: gewoon verschijnsel bij arme drommels, die hun zwarte brood onverwachts met een welvoorziene tafel verwisselen. Nog meer: Fatima kreeg rijke en

uitgezochte kleederen, alle soorten van juweelen, kostbaarheden en edelgesteenten. Arme Achmed, om aan al de grillen van zijn vrouw te kunnen voldoen, moest hij zich dag en nacht in 't zweet werken. Hij was goed, ja te goed en onderwierp zich aan alles om aan Fatima niet te mishagen. Deze was dus de slechtste pantoffel, die hij zich ooit had kunnen verbeelden.

Op zekeren dag kwam Fatima droevig, ongerust en ontsteld thuis. Nergens vond zij rust, totdat zij in de werkplaats van haar man vloog.

‘Wat scheelt er aan?’ zei hij haar, ‘wat scheelt er aan, Fatima van mijn hart?’

‘Achmed,’ antwoordde zij hem zonder omwegen, ‘gij moet sterrekundige worden.’

AVONDGEBED, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL MEYERHEIM.

‘Sterrekundige! ik, sterrekundige?’

‘Ja, zonder langer te talmen: reeds morgen.’

‘Morgen? Maar, liefste, gij raaskalt, ge zijt ziek. Wat scheelt u?’

‘Wat mij scheelt? Luister. Toen ik over de markt wandelde, stond ik ineens tegenover de vrouw van den hofastroloog. Oh! ik dacht, dat ik berstte van haat en jaloerschheid. Verbeeld u: dat schepsel, trotsch als een pauw, geheel in zijde en damast gekleed en met kostbare gesteenten bedekt. Ik stikte bijna van verkropte woede.’

‘Maar,’ onderbrak haar Achmed, ‘ik zie daarin geen reden, waarom ik astroloog moet worden.’

‘Wat! gij begrijpt het niet, domoor! De sterrekunst is een winstgevend baantje, daarom moet ge astroloog worden; dan zult ge veel meer verdienen, dan met de schoenmakerij. Ik wil mij kleeden en opsmukken zooals zij; want heb ik daartoe niet dezelfde rechten als de vrouw van den hofastroloog? Laat mij dus niet overvleugeld worden door die....’

‘Maar Fatima, ik astroloog? Gelooft gij dan, dat ik van dat bedrijf iets begrijp?’

DE TENHEMELOPNEMING VAN MARIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN SEGUIERA, IN HET MUSEUM VAN MADRID.

‘Begrijpen!’ riep Fatima, ‘de man kan alles wat hij wil, vooral als het noodig is, en dat is het, begrijpt ge!’

Ten slotte moest Achmed doen wat hij immer deed, namelijk wat zijn vrouw verlangde.

II.
De eerste proeven in de kunst van waarzeggen.

Bij het eerste ontluiken van den volgenden dag had Fatima haar woede van den vorigen avond in de grootste zachtheid en teederheid voor haar man veranderd. En hoe doste zij hem uit! Het kleed, dat tot zijn hielen neerviel, was bezaaid met allerlei kabalistische teekens: een rose gordel, met sterren bedekt, omsloot zijn middel, en een hooge kegelvormige hoed, rond welken talrijke linten wapperden, bedekte zijn hoofd. Zij gaf hem in zijn hand de tooverroede en belastte hem met een planetarium, dat met cirkels en figuren bedekt was en met nog veel meer andere instrumenten en toestellen.

‘Ga nu, mijn waarde,’ zei zij hem, terwijl zij hem tot aan de deur uitgeleide deed, ‘ga en doe wat ge kunt en ge zult zien, dat de man alles kan wat hij wil.’

Achmed ging of liever de ongelukkige man sleepte zich voort tot de plaats, waar hij zijn kundigheden ten toon moest spreiden. Op de markt aangekomen, vond hij een hooge tribune voor hem opgeslagen, dicht bij de meest bezochte baden en in het meest bewogen gedeelte der stad. Hij beklom het gestoelte, over al zijn ledematen bevend, zooals nimmer een booswicht beefde bij het beklimmen van het schavot, en hij durfde zijn oogen niet opslaan. Eenmaal boven rangschikte hij zijn instrumenten en plaatste naar het publiek een kolossaal plakkaat, waarop met zeer groote duidelijke letters, zoodat zij van verre gelezen konden worden, de volgende woorden geschreven stonden: ‘Hier worden door de hemelsche kunst der astrologie en door een bovennatuurlijke tooverkunst de diepste geheimen ontdekt.’

Welk een schouwspel! Wat een leven! Oogenblikkelijk was zijn gestoelte omgeven door geheel Ispahan, voornamelijk door de vroolijke jeugd, die maar niet kon begrijpen, hoe Achmed in één nacht van schoenmaker in toovenaar en waarzegger was veranderd. De bejaarde menschen dachten allen, dat de goede man krankzinnig geworden was. Het koddigst was, Achmed boven op zijn tribune te zien zitten als een beschuldigde op het bankje, beschaamd, in gepeins verzonken en slecht op zijn gemak in zijn nieuwe plunje.

Juist kwam op dat oogenblik de hofjuwelier van den sjah over de markt. Verwonderd zag hij welk een groote menigte rond Achmed geschaard stond en hij besloot naderbij te komen. Toen hij bij de tribune gekomen was en de reden van deze vroolijke vergadering had vernomen, zei hij hoofdschuddend en op minachtenden toon:

‘Een astroloog! Zeker een bluffer, een kwakzalver, zooals de hofastroloog. Daar evenwel de gelegenheid gunstig is, stellen wij zijn kunst eens op de proef.’

En nader bij het gestoelte komend, riep hij tegen den ongelukkigen astroloog:

‘Luister, bedrieger, als ik u naar iets van het grootste belang vraag, zult ge dan kunnen antwoorden?’

Achmed wapende zich met al den moed dien hij bezat en antwoordde op den vroolijken toon, die hem eigen was:

‘Dat hangt er van af. Ik weet nog niet waarover de zaak loopt, doch ik geloof, dat ik het wel vinden zal....’

‘Gij zult het wel vinden?’ antwoordde de juwelier levendig. ‘Weet gij dan reeds wat ik verloren heb?’

‘Zeker,’ zei Achmed, ‘ik weet heel goed, dat u iets ontbreekt.’

‘Wel verduiveld,’ riep de juwelier opnieuw verwonderd uit, ‘zooveel kon de hofastroloog niet te weten komen. Gij zijt niet zooals dat ongedierte. Maar luister, Achmed, zie hier wat ik verlang. De sjah heeft mij een robijn van onnoembare waarde toevertrouwd om dien in de kroon te zetten. Ik heb hem met veel zorg in mijn werkplaats bewaard, doch toen ik hem drie dagen geleden hebben moest, bemerkte ik dat hij verdwenen was. Ze hebben hem gestolen! Als ik hem niet vind, dan is het met mij gedaan, want dan zal de sjah zonder meer bevel geven om mij te onthoofden. Antwoord dus, Achmed, op deze twee vragen: Waar is de robijn? Wie is de dief? Ik geef u tot na den middag tijd om er over na te denken. Ik zelf zal om het antwoord komen. Welnu, toovenaar, onderzoek de sterren; laat uw magische roede werken; maar wees er zeker van, dat als gij mij geen bevredigend antwoord geeft, uw voetzolen het duur zuilen moeten betalen.’

Zinspeling op een straf in Perzië, die bestaat in het toedeelen van een groot aantal slagen met een riem vol knoopen op de voetzolen.

Na deze bedreiging ging de juwelier heen en de menigte deed evenzoo, reeds verheugd over het genot, dat zij dien avond zou smaken, want iedereen was er van overtuigd, dat Achmed aan de hem beloofde straf niet zou ontsnappen. Met dezelfde gedachte was de arme schoenmaker vervuld, toen hij in zich zelf mompelde:

‘Lief vooruitzicht! De duivel hale alle vrouwen! Laat Fatima nu komen met haar gezegde, dat men alles kan wat men wil! Dat zij de straf onderga. Ja, ik herhaal het: niets in de wereld is noodlottiger dan de vrouw, en ik ben er zeker van, dat de juwelier van Zijne Majesteit zoo in 't nauw zit door de zijne.

Deze laatste woorden van Achmed hoorde eene vrouw, wier gelaat geheel en al op zijn Turksch bedekt was. Zij stond aan den voet van het gestoelte, en ongetwijfeld door wroeging in angst gebracht, zei zij met zachte en bevende stem tot Achmed:

‘Hetgeen ge zooeven gezegd hebt is waar; ik ben het, die den robijn van mijn man verborgen heb. Maar ik smeek u, verraad mij niet; lever mij niet over aan den dood. Ik kende de waarde, noch de afkomst van den steen; evenmin heb ik hem met een slechte bedoeling weggenomen; ik heb het gedaan om mijn broeder uit een groote verlegenheid te helpen. O nogmaals, verraad mij niet.’

‘Ik zal u niet verraden,’ antwoordde Achmed, ‘onder voorwaarde dat u den steen te mijner beschikking stelt.’

‘Ik zal alles doen, wat u van mij verlangt, als u mij maar niet verraadt.’

‘Wees gerust.... Kom iets dichter bij.’

Achmed sprak heel zachtjes met de vrouw, opdat de nieuwsgierigen, die zich aanhoudend rond de tribune van den nieuwen profeet verdrongen, niets van hun gesprek zouden hooren.

Reeds daalde de zon naar het westen en riepen de priesters, tegen de hooge moskeepilaren geleund, het volk tot het gebed, toen eensklaps de juwelier verscheen door een talrijke menigte vergezeld en van verre tot Achmed schreeuwende:

‘Profeet, waar is de robijn? Wie heeft hem gestolen? Antwoord dadelijk, zoo niet, dan weet ge reeds wat u te wachten staat.’

Doch deze bedreiging maakte niet den minsten indruk op Achmed, wiens voorkomen heel anders was dan des morgens. Zeker van zijn zaak, keek hij met minachting neer op de menigte, die ongeduldig het oogenblik der geeseling verbeidde. Toen het stilzwijgen hersteld was, sprak hij met trotsche zelfvoldoening tot den juwelier:

'Het komt mij voor, dat u de regels der magische kunst niet verstaat; geen ware astroloog beantwoordt twee vragen te gelijk. Wat verkiest u te weten? Wie den robijn gestolen heeft of waar u den steen vinden kunt?'

Dit was een list van Achmed om den dief of liever de dievegge niet te verraden.

De juwelier antwoordde dan ook beslist:

'Wat kan het mij schelen wie den steen gestolen heeft, als ik maar weet waar hij is.'

Toen ging Achmed op ernstigen en plechtigen toon voort:

'Keer naar huis: in den tuin, dicht bij den vijver staat een laurierboom, waarin twee nachtegalen hun nest gebouwd hebben; in dit nest zult gij den robijn goed bewaard terugvinden.'

(*Wordt vervolgd.*)

Nederlandsche legenden.

VIII.
Maryken van Nijmegen.

Op ongeveer een half uur afstands van Nijmegen leefde omstreeks het jaar 1465 een vroom en ijverig priester, heer Gijsbert geheeten. Als trouw kind van Maria, ondernam hij jaarlijks een bedevaart naar Aken om aldaar de allerzaligste Maagd te gaan vereeren. Op zijn reis naar de oude keizersstad vergat hij nooit, tevens een bezoek te brengen aan Maastricht, waar hij de relieken vereerde van den H. Servatius, patroon dier stad.

Heer Gijsbert, die goedhartig van aard was, had een meisje bij zich in huis genomen, Maryken geheeten, wier ouders kort na hare geboorte gestorven waren. Met vaderlijke zorg had heer Gijsbert dit kind opgevoed, en toen zij daartoe in staat was, belast met de zorg voor het huishouden.

Op zekeren dag beval heer Gijsbert haar te gaan naar Nijmegen en aldaar verschillende dingen te koopen, welke voor het huishouden van pastoor Gijsbert benoodigd waren. Hoewel het weder nog schoon was, was het toch al in dien tijd van het jaar, dat de dagen reeds kort zijn; daarom wilde heer Gijsbert dat het meisje dienzelfden dag niet zou terugkeeren, maar dat zij zou overnachten bij zijn zuster, die te Nijmegen woonde; tevens zou ook Maryken hierdoor in de gelegenheid zijn om onze Lieve Vrouw van Nijmegen te vereeren, door wier gezegende voorbede vóór de hervorming zoovele duizenden gunsten zijn verkregen.

Maryken beloofde den goeden pastoor, dat zij naar zijne woorden zich gedragen zou. Na den zegen des priesters op haren tocht tot geleide te hebben ontvangen, nam Maryken afscheid en vertrok.

Maryken was nauwelijks uit het gezicht verdwenen, toen heer Gijsbert door een smartelijk voorgevoel beangstigd werd. Het speet hem dat hij het kind had laten

gaan. Hij vreesde dat haar een ongeluk zou overkomen en zijne vrees bleek maar al te spoedig niet ongegrond te zijn.

Maryken kwam zonder ongeval te Nijmegen, deed de boodschappen, welke zij te verrichten had, behoorlijk af, doch eer zij geheel gereed was, was de tijd van den noen al lang verstreken en begon de zon zich tot ondergaan te neigen. Daarom besloot de maagd volgens den raad van den goeden pastoor Gijsbert zich naar diens zuster te begeven en deze een nachtverblijf te verzoeken.

Zoo vroom en deugdzaam als pastoor Gijsbert was, zoo boos en ondeugend was zijn zuster.

Toen de grijze hertog Aernout van Gelder, door zijn ontaarden zoon Adolf op bijna onmenschelijke wijze met behulp der Nijmegenaars des nachts, te midden eener snerpende koude, bijna ongekleed, gevankelijk van Grave naar Buren was geleid, hadden zich ook binnen Nijmegen twee partijen gevormd. Het menschelijk gevoel deed vele aanhangers van Adolf van Gelder diens gedrag afkeuren en zich vereenigen met de trouwe onderdanen van den grijzen vader. Meermalen gaf het gedrag van Adolf binnen Nijmegen aanleiding tot heftige woordenwisselingen. In het algemeen trokken de vrouwen partij voor Aernout. De zuster van heer Gijsbert echter niet. Zij verdedigde de handelwijze van den ontaarden zoon, zoo dikwijls daartoe slechts gelegenheid was.

Op den dag dat Maryken in Nijmegen gekomen was, had deze ondeugende vrouw een hooggaanden twist met eenige buurvrouwen gehad over het onrecht, dat Adolf zijn ouden vader had aangedaan. Deze twist, waarin de vrouw als een furie was uitgevallen, was juist geëindigd op het oogenblik, dat Maryken zich bij de zuster van pastoor Gijsbert aanmeldde,

met den in die christelijke tijden gebruikelijken groet: ‘Geloofd zij Jesus Christus.’ Maar de booze vrouw, in stede van naar de gewoonte dier dagen te antwoorden: ‘Van nu at tot in eeuwigheid,’ viel op een gruwelijke wijze tegen het arme kind uit, dat zij voor duivel uitschold, en toen zij eindelijk vernam dat baar broeder, heer Gijsbert, Maryken had aanbevolen, dien nacht bij zijn zuster door te brengen, begon de slechte vrouw ook tegen den pastoor uit te varen en joeg zij het arme schaap, terwijl reeds de avond begon te vallen, de deur uit.

Het arme meisje was door die ontvangst zeer mistroostig. Zonder te weten waarheen, richtte zij weenend hare schreden naar buiten de stad. Hier zette zij zich bij een heg neer. De duisternis, welke rond haar heerschte, maakte haar angstig.

Door angst en vrees gedreven en nergens meer uitkomst ziende, riep zij de hulp van den duivel in.

Deze verscheen haar dadelijk in menschelijke gedaante. Aanvankelijk schrikte Maryken van zijn plotselinge komst, doch de vleiende woorden van den verleider stelden haar gerust. Zij begon met hem te spreken en eindigde met zich geheel aan hem over te geven.

Maar nu begon de duivel, die zich Moemen liet noemen, bij Maryken aan te dringen, dat zij van naam zou veranderen, want, verzekerde hij haar, die naam was hem onuitstaanbaar, wijl hij en de zijnen een ernstige grief tegen een Maria hadden. Als het kind een anderen naam aannam, dan beloofde haar de duivel meer genot, rijkdom en weelde, dan alle vrier den en bloedverwanten haar zouden kunnen geven.

Maryken wilde deze voorwaarde niet aannemen. De naam van Maria was haar boven alles dierbaar en meer waard dan alle schatten op aarde.

De duivel - listig als altijd - spande haar een strik. Vooreerst moest zij hem beloven nooit een kruis meer te zullen maken. Hierin bewilligde het arme schaap. Daarop stelde de duivel haar voor, alleen de eerste letter van haar naam te doen behouden en deze uit te spreken, als in de volkstaal gebruikelijk is: ‘Emme’ en er dan het gewone verkleinwoord aan te voegen, waardoor men verkreeg: ‘Emmeken,’ een naam, welke in die dagen door vele vrouwen en meisjes werd gedragen.

Maryken zag niet in, dat zij door het inwilligen van dit voorstel feitelijk afstand deed van haren haar zoo geliefden naam.

Nu de duivel zijn zin gekregen had, ging hij met haar op reis. Eerst naar 's-Hertogenbosch en later naar Antwerpen, waar hij haar aan alle schandelijke vermaken liet deelnemen. Dronkenschap, zingenot, diefstal, moord en andere misdaden, zag zij dagelijks rond haar plegen. Somtijds walgde haar dat leven en dan herinnerde zij zich, hoe zij dikwijls een ware vereerster was geweest van de Allerheiligste Maagd, hoe zij dikwijls en in gezelschap van haar braven oom, heer Gijsbert, ter bedevaart was getogen naar Nijmegen om aldaar onze Lieve Vrouw te vereeren; maar helaas die goede gedachten duurden slechts kort. Telkens verviel zij weer in haar zondig leven.

Toen heer Gijsbert zijn nicht niet op den bepaalden tijd thuis zag komen, was hij doodelijk ongerust geworden. Nog dienzelfden dag had hij zich naar Nijmegen begeven, waar hij haar tevergeefs gezocht had bij zijne zuster en bij zijne overige vrienden en bloedverwanten. Niemand wist waar de maagd was gebleven of wat haar was overkomen. Bedroefd over haar verlies, keerde hij naar zijn pastorie terug en bad vurig tot de Moeder van barmhartigheid. Dagelijks hernieuwde hij zijn gebed. Onwrikbaar was zijn vertrouwen, dat zijn gebed eenmaal zou verhoord worden. Het

is immers nooit gehoord, dat iemand verlaten is geworden, die vol vertrouwen tot de Moeder des Heeren zijne toevlucht heeft genomen. Zes jaar lang bad de goede pastoor Gijsbert voor het heil van Maryken. Eindelijk zou zijn gebed verhoord worden.

Dat dagelijksch gebed was het schild voor Maryken geweest, dat den duivel belet had, haar den doodelijken slag toe te brengen. Zelf erkende Moemen het, dat hij meermalen Maryken den hals had willen breken, maar dat het vurig gebed van heer Gijsbert tot de koningin des Hemels hem zijn prooi telkens had ontrukt.

Bij Maryken kwam eindelijk een groot verlangen op om hare bloedverwanten weder te zien. Moemen verzette zich hier wel tegen, doch moest eindelijk toegeven.

Met Maryken ging hij op reis. Zij kwamen te Nijmegen aan juist op den dag, dat aldaar een jaarlijksche 'ommeganc' gehouden werd, ter eere van onze Lieve Vrouw. Maryken herinnerde zich, hoe zij met haar oom altijd aan dien ommegang had deelgenomen.

Naar de gewoonte dier tijden werd op den 'ommegancsdach' een mysteriespel vertoond. Van heinde en verre stroomde het volk saam om het te aanschouwen. Ook Maryken ging er heen.

Het was een heerlijk mysteriespel. Het vertoonde Christus, die als Rechter gezeten, vertoornd over de boosheid der menschen, het menschdom Zijn straffende hand wilde doen gevoelen, maar de Toevlucht der zondaren wist de straf af te wenden en verkreeg, dat Christus Zijne barmhartigheid aan de menschen bewijzen zal.

Dat treft Maryken tot in het diepst harer ziel. Haar hart opent zich voor de genade Gods. Zij krijgt een oprecht berouw over hare zonden. Moemen, bevreesd, dat haar ziel hem zal ontsnappen, riep de hulp van Lucifer in en met diens hulp voerde hij Maryken in de lucht, om haar daarna op de straat neder te doen ploffen. Verschrikt zagen dit de omstanders, waaronder ook heer Gijsbert was. Toen de maagd was neergevallen, omringden allen haar, ook heer Gijsbert. Deze herkende zijne nicht. Aan hem verhaalde zij in het kort, weenend, wat haar was wedervaren.

Heer Gijsbert besloot met haar naar den bisschop van Keulen te gaan, die haar gelastte een pelgrimstocht naar Rome te doen, waar zij een oprechte biecht sprak. Op reis daarheen poogde Moemen nog verschillende malen Maryken weer in zijn macht te krijgen, doch het gelukte hem niet, wijl zij nooit de gewoonte had afgelegd dagelijks ter eere van onze Lieve Vrouw een: 'Wees gegroet' te bidden.

In haar vaderland teruggekeerd, nam zij haar intrek in het klooster der bekeerde zondaressen te Maastricht, waar zij jaren lang in de strengste boetvaardigheid doorbracht.

JOËS a LEYDIS.

Een kunstenaar die niet bestond.
(*Slot.*)

Telkens werden mij nieuwe, onverwachte vragen gesteld, die mij dwongen, tot nieuwe verzinsels mijn toevlucht te nemen. Op zekeren keer werd mijn vrouw aangegrepen door het dwaas verlangen, op den muur van haar salon eene schilderij, hoe klein ook, te hebben, geteekend met den naam Baradoul.

'Maar, beste vrouw, Baradoul schildert alleen groote, heel groote stukken. Geen enkel van zijn schilderijen zou hier binnen kunnen.'

'En hij schildert die in dat kleine atelier, zoo groot als ons keukentje?'

'Juist, bij gedeelten. De stukken worden later bijeengevoegd.'

‘Maar voor een goeden vriend....?’

‘Onmogelijk! Als ge wist wat een artist is....! Onhandelbaar als zijn kunst er bij betrokken is.’

‘Welnu, dan moet ge een lieve gravure van een van zijn schilderijen koopen.’

‘Even onmogelijk. Hij heeft de reproductie van al zijn werken zoowel in Frankrijk als in het buitenland ten strengste verboden.’

‘Welnu, dan zullen wij naar den salon gaan....’

‘Baradoul zal van 't jaar niet exposeeren; hij is woedend over de samenstelling van de jury.

Drie dagen lang was mevrouw gesteld als een bulhond. Gij kent ze, ze is heel lief, maar op voorwaarde, dat haar niets in den weg wordt gelegd. Ik was diep te beklagen, niet waar? Welnu, dat alles was nog niets in vergelijking met hetgeen mij wachtte.

Drie weken geleden zaten wij aan de koffie, en sedert vier of vijf dagen had ik het geluk gehad, den verwenschten naam van dien artist niet eenmaal te hooren uitspreken, toen ik eensklaps opgeschrikt werd door de woorden:

‘Gaat Baradoul veel uit?’

‘Hij? Nooit!’

‘En waarom niet?’

‘Dat ligt zoo in zijn karakter.’

‘Maar me dunkt, dat hij zich toch wel een enkele maal mocht ontspannen door een avondje bij een vriend door te brengen. Hij moet zich erg alleen voelen.’

‘Erg alleen?’

‘Wel ja, sedert den dood van zijn moeder.’

‘Dat is waar ook, zijn moeder is dood.’

‘Gij hebt het mij ten minste gezegd.’

‘Zeker, zeker, ze is dood.’

(Het schijnt, dat ik een einde had gemaakt aan het leven van zijn moeder, wier tegenwoordigheid me zeker bij de een of andere gelegenheid hinderde. Ik was dien moord geheel vergeten.)

‘'t Is waar,’ hernam ik, hij is in den rouw.’

‘Wij zullen hem trachten te troosten.’

‘Ik moet u nog iets bekennen: Baradoul heeft een huwelijk onder zijn stand aangegaan, en hij wijdt zich geheel aan de opvoeding van zijn kinderen, een van drie en een van vijf jaar. Ge begrijpt, dat deze omstandigheid hem bijzondere plichten oplegt.’

Mijn vrouw bleef een oogenblik nadenkend, en ik hoopte, dat deze onthulling een emmer water zou uitstorten over haren geestdrift. Volstrekt niet; in vervoering riep zij uit:

‘Daar heeft hij schoon aan gedaan. Alleen artisten hebben zulke verheven gevoelens.’

Twee dagen later vroeg zij mij, haar naar mijn vriend te vergezellen; zij wilde hem openlijk hare bewondering betuigen, hem zelf uitnoodigen bij haar te komen, en zijn kinderen met speelgoed en versnaperingen overladen. Dat was wat schoons!

Ik trachtte den slag af te weren, door haar op de noodzakelijkheid te wijzen, om Baradoul op dat onverwachte bezoek (ik geloof dat ik onverhoopt zei) voor te bereiden; maar ik moest haar beloven, dat den volgenden dag te zullen doen.

De volgende dag was een Zondag. Ik veronderstelde, dat Baradoul met zijn kinderen in den Plantentuin zou zijn. Wij gingen er heen en dwaalden er vijf uren rond, van

de leeuwen naar de apen en van het Nijlpaard naar de slangen, maar tot ons leedwezen ontmoetten wij mijnen vriend niet.

Des Maandags was mijn besluit genomen. Ik bezorgde Baradoul een lichte ziekte, die Dinsdags erger werd. Daar hij Woensdag niet beter was, liet ik een dokter roepen, die eerst Donderdagmorgen kwam en een bezetting op de borst bestadigde.

Van dit oogenblik af bracht ik mijn tijd door met van het atelier van den artist naar de kamer van mijn vrouw te loopen. Ik heb Baradoul drie dagen en drie nachten opgepast, die ik op de sociëteit doorbracht, - hoe vreesdijk heb ik mij verveeld! Daarna heb ik hem, daar ik op was van vermoeienis en er een eind aan moest komen, gedood.'

'Ellendeling!' schreeuwde een verontwaardigde stem.

Ik zag plotseling, waarbij hij zijn glas omstiet, een oud heer opstaan, die, zooeven het koffiehuis binnengetreden, de ontknooping van het drama van mijn armen vriend gehoord had.

Het koffiehuis was verlaten. De oude heer vluchtte weg door een deur onder het slaken van een ijselijk gehuil.

'Gauw, gauw!' zei ik, terwijl ik Brocard naar den anderen uitgang duwde. Eenmaal buiten, namen wij uit voorzichtigheid afscheid, en terwijl ik in een rijtuig sprong, verwijderde Brocard zich in den neerplassenden regen. Hij moest wel nat thuis komen, want het stortregende juist, terwijl hij op het graf van Baradoulzaliger een lijkrede uitsprak.

Wij hadden afgesproken, dat we elkaar den volgenden dag zouden zien, en ik was benieuwd, of de vrede eindelijk was teruggekeerd in zijn huishouden en in zijn hart, nu hij van Baradoul (Jules) bevrijd was.

Ik zag hem als een geest aankomen.

'Lieve hemel, wat een gezicht!'

'Het gezicht beteekent niets, dat komt, omdat ik den nacht op het politiebureel heb doorgebracht.'

'Die oude heer....'

'Juist. Na uw vertrek hebben ze mij achterna gezeten en herkend. Ik ben in hechtenis en in verhoor genomen. Van morgen heeft men mij losgelaten bij gebrek aan voldoende bewijzen, nadat ik achttien uren in voorloopige hechtenis ben geweest.'

'Maar hoe hebt gij die lange afwezigheid aan uwe vrouw opgehelderd?'

'Ik heb haar gezegd, dat ik den nacht heb doorgebracht met de familie te troosten en de kinderen te wiegen. Dat was eene fijne ingeving!'

ZEEPBELLEN BLAZEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN AL. ERDTELT.

'Hoezoo? Is het dan nog niet uit?'

'Uit? Hoe ben ik ook op het dwaze denkbeeld gekomen, Jules twee kinderen te geven, zonder er zelf een te hebben?'

'Ik raad het al.'

'Mijn vrouw wil met alle geweld een kleinen Brocard als haar kind aannemen, minstens één. Gij kent ze, ze is heel lief, maar koppig als een muilezel.'

'En verder?'

'Wat verder? Weer twee misdaden bedrijven, het bloed vergieten van twee onschuldigen, die ik tot weezen gemaakt heb?'

'Ik zou het doen.'

'Als ik maar zeker was, dat mijn vrouw het geloofde.... Luister, wees mijn vriend tot het einde toe. Kom zelf mijn vrouw hun overlijden meedeelen.'

'Komaan,' zei ik lachende, 'ik zal dien treurigen moed hebben.'

Wij vertrokken.

Mevrouw was uit, maar ze had een brief voor mijnheer achtergelaten.

'Rampzalige!' schreeuwde Brocard. 'Ik ben er zeker van, dat zij ze in haar ongeduld zelf is gaan halen.'

Hij scheurde koortsig de enveloppe open en wilde lezen, maar hij was zoo in de war, dat het hem niet lukte en hij mij den brief overreikte. Ik las deze vier regels:

'Ik geloof, dat gij genoeg gestraft zijt. Hoe is het mogelijk, dat gij van den eersten dag af aan niet begrepen hebt, dat ik u voor den aap hield! Ik vergeef u!'

Bij de Platen.

Italiaansche bloemenmeisjes. -

Een van de meest typische en bevallige verschijningen in de groote Italiaansche steden zijn de kleine bloemenmeisjes, die met een korf aan den arm en een tuiltje in de hand, op haar bloote voetjes door het dichtste menschengewoel trippelen, om den voorbijgangers haar viooltjes of haar rozen te koop aan te bieden.

Zelf zien ze er gewoonlijk in haar kleurig pakje, haar vroolijk hoofddoekje en haar kettingen van bloedkoraal even frisch en fleurig uit als haar bloempjes. En de vreemdeling, wien ze met een vriendelijk lachje haar geurige koopwaar aanprijzen, kan die onmogelijk weigeren.

Onze gravure stelt een paar van die bloemenverkoopstertjes voor, ijverig bezig haar voorraad afgesneden bloemen tot ruikertjes samen te binden. Dat is nog zoo'n onverschillig werk niet, als men oppervlakkig denken zou. 't Is lang niet hetzelfde hoe de verschillende bloemen zijn samengeschikt; dat weten de bloemenmeisjes bij ondervinding. De eene is haar tuiltjes dadelijk kwijt, terwijl die van de andere niemands aandacht trekken. Al vroeg oefenen zij zich dus in de kunst van het schikken en schakeeren en vele hebben daarin een natuurlijke virtuositeit bereikt, waar geen bloemist, die zijn vak uit boeken bestudeerd heeft, bij halen kan.

Onze twee bloemenmeisjes vormen een aardig groepje, met dichterlijke opvatting uit het leven gegrepen. Een adem van vrede en onschuld waait ons uit dit tooneeltje tegen, niet bedwelmend, maar verfrisschend als zachte bloemengeur.

Avondgebed. -

Vrede ook ademt dit avondlandschap uit de bergwouden van Tirol, - vrede en vroomheid. De laatste stralen der zon sijpelen nog als een gouden regen door het dichte geboomte, waaronder al een geheimzinnige schemering hangt als in een stille bidkapel. Die schemering en de plechtige stilte stemmen tot bidden, en daartoe noodigt ook het eenvoudige heiligenhuisje, tegen den kaarsrechten stam van een pijnboom aangebracht als tegen een pilaar in de kerk.

De twee meisjes, die uit het dorp huiswaarts keerend, langs het kapelletje komen, kunnen niet nalaten hier een oogenblik neer te knielen, en de oude koeienhoeder, te stram om nog neer te knielen, verricht er op zijn stok geleund, zijn avondgebed.

Gelukkige zielen, die, niets afwetend van de drukke, woelige wereld, ver van hun eenzame woonplaats, nog ten volle den kalmen vrede smaken, dien godsdienst en natuur het menschelijk gemoed geven kunnen.

De tenhemelopneming van Maria. -

Het is de vaste, van de oudste tijden af algemeen aangenomen en door de heilige Vaders bevestigde overlevering der Kerk, dat de allerheiligste Maagd Maria na haar dood met ziel en lichaam werd opgenomen in den hemel. ‘De onderstelling,’ zegt de H. Augustinus, ‘dat Maria's lichaam aan het bederf onderhevig zou zijn geweest, is in strijd met de onvergelijkelijke voorrechten, welke haar geschonken zijn.’ Maar

welke zekerheid wij ook hebben omtrent het feit van Maria's tenhemelopneming, de wijze waarop dit geschiedde is niet bekend. En die zekerheid laat plaatsruimte voor verschillende overleveringen en dichterlijke voorstellingen, die de christelijke kunst zich ten nutte heeft gemaakt bij haar onderscheiden afbeeldingen van Maria's hemelvaart.

De meest algemeen aangenomen overlevering omtrent die wondervolle tenhemelopneming is deze dat Maria, na op hoogen leeftijd in den Heer ontslapen te zijn, door de apostelen werd grafwaarts gedragen. De apostel Thomas was hierbij echter niet tegenwoordig; de Moeder van zijn goddelijken Meester was begraven zonder dat hij haar nog een laatste maal had mogen aanschouwen. Daarom werd op zijn aandringen het reeds gesloten graf geopend, opdat hij nog eenmaal een blik zou mogen werpen op het vereerde gelaat. Maar, o wonder, het graf was ledig en met een zoeten geur vervuld.

Wel voegt de overlevering er aan toe, dat tal van leerlingen en geloovigen van het wonder getuige waren en God loofden en dankten om de verheerlijking van Zijn allerheiligste Moeder; maar zij zegt niet dat de saamgestroomde schare het lichaam zag ten hemel zweven.

De Spaansche schilder Seguiera heeft echter, met de vrijheid, die de kunst in haar scheppingen veroorloofd is, gemeend dit op zijn levendig bewogen tafereel aldus te mogen voorstellen. In opgetogen bewondering en heilige verrukking staren de apostelen en geloovigen de Moedermaagd na, die zich met haar beminden goddelijken Zoon gaat hereenigen in den hemel.

Zeepbellen blazen. -

Dit tafereeltje vormt een aardigen tegenhanger van het groepje op de eerste bladzijde. Daar zagen we de kleinen aan den ernstigen arbeid, hier bespieden wij ze bij het spel, een spel even bevallig en poëtisch als daar de arbeid was. Hier vallen geen bloemenkleuren te schakeeren, maar verlustigen zich de kleinen in de schitterende, wisselende tinten van de zacht zwellende en trillende zeepbel.

Wat een voldoening spreekt er uit het gezicht van den knaap, terwijl hij de bel, die hij uit zijn rietje blaast, al grooter en kleuriger ziet worden. En wat een opgetogenheid straalt er uit de oogen van zijn zusje bij de beschouwing van zijn vluchtig kunstproduct.

Gelukkige kinderen, voor wie een zeepbel voldoende is om zich kostelijk te amuseeren!

[Nummer 21]

OOM KARDINAAL, NAAR DE SCHILDERIJ VAN J. LEISTEN.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.

XII.

Het was eigenlijk een nare tijd, die nu voor mij aankwam. Ik voelde mij heel ontevreden met mij zelf en daarom ook met alles om mij heen; ik kon niets van mevrouw meer verdragen; bij de minste aanmerking werd ik knorrig en stoof ik op; dan had mevrouw zoo'n manier om heel bedroefd te kijken en geen woord er op te zeggen.

Ik voor mij had veel liever gehad dat zij kwaad tegen mij was uitgevaren, dan had ik reden gehad om brutaal te zijn en zou dan werkelijk geweten hebben, waarom ik inwendig zoo kwaad was, maar hoe ik haar ook tergde, ik kon haar maar niet driftig maken.

En ik had toch zoo allerlei manieren on haar onaangenaam te zijn; met die nare meiden kon ik te uit en te na staan praten en giegelen aan de deur; wanneer er een slagersjongen ons plaagde of iemand van de straatbesproeiing ons met zijn groote buis bedreigde, dan lachte ik om het hardst mede.

Binnen was ik altijd even stug en onvriendelijk; als de kinderen in de keuken kwamen, snauwde ik ze af; maar onder mijn werk zong ik het hoogste liedje en al was mevrouw in de nabijheid, dan praatte en giegelde ik met Rika over het plat heen.

Ik begon hoe langer hoe meer te durven; met Kees was ik nu niet precies ‘geëngageerd’ zooals zij het in Antwerpen zeggen, maar toch liep ik altijd met hem als ik met Rika en haar familie ging wandelen. Den hoed had ik bij hen laten brengen; ik ging dan uit met mijn ouden dol en was ik eens bij hen, dan zette ik den grooten op, die mij zoo kranig stond, zei Kees, maar hij lachte over mijn bangheid en vroeg of ik mij verbeeldde, dat mevrouw van een ander deeg was gemaakt dan ik.

Wat kon zij mij doen? Toch niet mishandelen! Dat moest zij eens probeeren, dan zou hij haar aanklagen en dwaalde zij naar het Rooie Dorp.

Mij wegzenden? Nu, dat was zoo erg niet. Antwerpen was vol diensten, waar ik het veel beter zou hebben en mijzelf kon zijn, zonder dat ik gevaar liep verdrukt te worden; ik moest haar maar eens flink toonen wie ik was.

Ik luisterde naar al die praatjes en zij werkten als gif op mijn karakter en toch als men mij vroeg of ik nu gelukkiger was dan dezen winter, toen ik stil mijn werk deed en mevrouw nooit reden had om te vitten of te knorren, zou ik geen ja hebben durven antwoorden.

't Kostte mij dikwijls moeite altijd zoo bokkig en kortaf te zijn; nooit met de kinderen te spelen of met mevrouw een gezellig praatje te houden. Soms was ik op het punt haar iets te vertellen, maar dan bedacht ik mij dat ik boos moest zijn en hield mij dan weer stil.

Waarom ik eigenlijk boos moest wezen, wist ik zelf misschien het minst. Ik denk dat het was omdat ik de vragen van mevrouw vreesde over mijn omgang met Kees; als zij er iets van merkte dat ik een ‘galant’ had, dan zou het lieve leventje pas beginnen.

Naar huis schreef ik er natuurlijk ook niets van, mijn brieven werden hoe langer hoe korter en onverschilliger: van wat mij het meest bezig hield, schreef ik niets.

't Zou vandaag of morgen stellig tot een uitbarsting zijn gekomen, als ik niet onverwacht ziek was geworden; niet zoo heel erg, maar ik moest toch het bed houden, en nooit zal ik vergeten, hoe liefderijk mevrouw en de kinderen mij verpleegden.

Een kind kon het niet beter gehad hebben, ik werd er verlegen van en eens dat mevrouw alleen bij mij stond, kon ik het niet langer uithouden, ik nam haar hand en zei toen:

‘Och, vergeef mij, mevrouw! dat ik laatst zoo raar tegen u was, maar ik kon 't niet helpen - ik weet zelf niet - hoe 't komt....’

En ik begon te weenen.

‘Kom, kind!’ zei mevrouw vriendelijk, ‘wind u maar niet zoo op! 't Is waar, ik kende mijn goeie Geertje in den laatsten tijd niet, en dikwijls ben ik op het punt geweest uwe moeder er over te schrijven en haar te zeggen, dat zij eens onderzoeken moest wat u scheelde; maar als het niets is dan humeurigheid, dan moet gij die zien te overwinnen als ge weer gezond en sterk zijt.’

Ik stond op het punt haar alles te bekennen van Kees, maar ik durfde niet goed en besloot dus maar bij me zelf, zoodra ik beter zou zijn, een nieuw leven te beginnen, mij niet meer in te laten met hem en zelfs niet met Rika, maar mij te houden aan mijn eigen mevrouw; dat waren heele beste voornemens en ik bad uit den grond van mijn hart, dat ik daaraan trouw mocht blijven, maar bidden is niet genoeg, men moet ook willen - en dan vooral doen en och! daar komt gewoonlijk zoo bitter weinig van.

Toen ik weer op was en wat zittend werk kon doen, mocht ik vrij melk drinken en eieren eten om weer op kracht te komen en 't duurde niet lang of ik was weer geheel in orde. Rika, die mij een paar keer bezocht had, ontving ik heel koel; zij vertelde mij veel van Toon en Kees en bracht mij zijn complimenten; ik bedankte er niet eens voor en toen zij mij vroeg wat zij hem van mij zeggen wou, antwoordde ik haar:

‘Niemendal.’

Ik liet mij ook haast niet meer op het plat zien en toen Rika mij even te pakken kreeg, en vroeg wat mij scheelde, antwoordde ik, dat het beter was mekaar niet meer te spreken.

‘Zoo,’ spotte zij, ‘graag of niet, hoor! Zijt ge zoo fijn geworden na uwe ziekte, ik zal het Kees zeggen, hoor!’

Maar toen kreeg ik een brief van Kees, waarboven stond:

‘Zeer beminde Geertruida!’

Wat er in stond weet ik niet meer, maar het kwam daarop neer, dat hij zeer bedroefd was over mijn ontrouw en dat hij veel hooger had gedacht van mijn karakter. Nooit had hij kunnen denken, dat ik mij zand in de oogen liet strooien door menschen, die mijne diensten zoo hoog noodig hadden en daarom alles in het werk stelden om zich deze te verzekeren. Er was niets tusschen ons gebeurd, waarom trok ik mij dan terug?

Ik las den brief eenige malen over en vond hem erg moo en 't vleide mij dat er iemand was, die zooveel om mij scheen te geven, maar toch was en bleef ik vastbesloten aan de heele geschiedenis een einde te maken, hoe moeilijk het mij ook zou vallen.

Ik antwoordde dus niet en sprak niet meer met Rika of met de andere buurmeiden en deed stil mijn werk, zoo goed ik kon.

‘Ziet ge nu wel,’ zei mevrouw mij eens, ‘dat ik tegenwoordig niet de minste aanmerkingen heb op uw werk, hoe komt dat nu?

‘Ik weet het niet, mevrouw,’ antwoordde ik glimlachend.

‘Ben ik minder knorrig of doet gij 't misschien zoo goed, dat ik met den besten wil der wereld er niets op zeggen kan? Gij kunt het zoo goed, Geertje, 't is zonde als gij niet uw best doet, ge straft u zelf het meest.’

Den volgenden Zondag ging ik naar het Lof; wie stond bij de kerkdeur mij op te wachten? Niemand anders dan Kees! Ik verschoot toen ik hem zag. Hij kwam dadelijk naar mij toe en zei:

‘Och, Truus! Gij weet niet hoe ik verlangd heb u eens te ontmoeten. Ik slaap er 's nachts niet van, zoo verlang ik er naar u te zien en te spreken. Hebt ge mijnen brief ontvangen?

‘Jawel!’

‘En wat antwoordt gij er op?’

‘Wel, dat ik er bij blijf en het beter voor ons is, alles maar uit te maken. Er komt toch niets goeds van. Wij hooren niet bij elkaar.’

‘Wie heeft u dat weer verteld, die fijne madam van u? Ja, natuurlijk, die heeft er misbruik van gemaakt toen ge zwak waart en ziek, om u het touw dichter om den hals te knoopen. Nu kan zij naar hartelust u knijpen in den vorm dien zij het liefste heeft.’

‘Dat is niet waar,’ verklaarde ik met vuur.

‘Och kom! Of ik het niet weet! Ik ken al de kunstgrepen van dat volk; zij zien wel in, hoe de geest des tijds is, en dat men gemakkelijker vliegen met honing dan met azijn kan vangen. Tegenwoordig krijgt men zijn boden niet meer klein met klappen en droog brood. Zij beginnen wijzer te worden. Nu is zij zeker heel lief voor u, nu gij in alles haren zin doet?’

‘Zij is altijd even goed.’

‘En hebt gij haar verteld van mij.’

‘Neen.’

‘En daarom wilt gij het afmaken, omdat ze zeker weet, dat gij loopt met een jongen, die sociaal is en van geen kerk of pastoor iets weten wil?’

‘En ik mag ook niet langer mij met u ophouden, Kees, ik weet zeker dat mijn moeder en zuster het niet zullen goedkeuren, dat ik kennis heb aan een jongen, die van de kerk af is. Wanneer gij het dus ernstig met mij meent, Kees, dan moet gij veranderen.’

‘Dan kunt ge lang wachten. Ik houd dol van u, Truus, ik heb nooit een meisje ontmoet, dat mij zoo goed beviel, maar van kwezelarijen moet ik niets hebben. Kom, ga een straatje met mij om en geef de kerk er aan! Wat hebt ge daar eigenlijk?’

‘Ga liever met mij naar binnen en probeer te bidden. Onze Lieve Heer is zoo goed! Hij heeft mij genezen.’

‘Dat kunt ge begrijpen, kom, laten wij gezellig wandelen in het Vondelspark, dan trakteer ik u straks op een kogelfleschje met roode limonade, waar gij zooveel van houdt, of een bakje ijs, dat is veel beter dan dat gedachteloos prevelen van gebeden.’

‘Nu, het Lof is al begonnen. Ik moest al lang binnen zijn. Dag Kees, het ga u wel!’

En ik ging de kerk binnen, heel trotsch en tevreden over mijne flinkheid; onder het Lof kon ik aan niets anders denken, dan hoe ik mij sterk had gehouden, het was geen kleinigheid een wandeling met een traktatie op limonade of ijs zoo maar af te slaan; het scheelde niet veel of ik verbeeldde mij, dat onze Lieve Heer mij dank verschuldigd was voor mijn opoffering en dat ik wel de een of andere belooning verdiende.

Toen de kerk uit was, keek ik rond of Kees er nog stond, maar neen, hij was weg, zeker heel boos op mij; nu, ik had hem getoond, dat ik ook nog een willetje had, al noemde hij mij nog zoo afhankelijk van mijn overheden.

Heel lang duurde die goede stemming van mij, helaas niet; ik begon mij te vervelen, al deed mevrouw alles om mij afleiding te bezorgen na mijn werk. Eens ging ik met de familie naar Bloemendaal mede, waar wij in het Bosch pannekoekjes aten en ik met de kinderen schommelde en wipte. Ik verbeeldde mij, dat ik heel veel lust had gehad, en den volgenden morgen, toen ik weer op het plat stond, vroeg Rika - met wie ik nu en dan een woordje sprak, zonder meer - hoe het gegaan was.

‘O, 't was er heel aardig,’ antwoordde ik, ‘ik heb net zooveel melk en flensjes gehad als de damen.’

‘Natuurlijk, zij hebben u gebruikt om met de trommels en pakken te sjouwen; daarvoor mocht gij mee, daarvoor zijn wij menschen goed genoeg, en zij maken maar lust, 't is net zoo als Toon het zegt.’

Weg was mijn plezier! 't Is zoo ongelukkig; als men mij opstookt, blijft er altijd wat van hangen.

Ik sprak alle dagen weer wat langer en wat meer met Rika en 's Zondags was haar vader jarig en ik kon niet anders, of ik moest hem gaan gelukwenschen. 't Waren zulke eenvoudige burgermenschen en toch deden zij eigenlijk veel meer dan mijnheer en mevrouw Ulfertsen.

Als die eens menschen hadden, dan was het een enkelen keer; 's zomers gingen zij drie- of viermaal een dagje naar buiten; eens ben ik met hen nog naar Rupelmonde geweest; wij wandelden er heen en kwamen met het bootje terug, en eens met de kinderen naar Santhoven; maar bij Rika's ouders was het altijd open huis en open tafel, er werd natuurlijk niet zooveel bijzonders gepresenteerd, maar het waren nu eens Curaçaotjes (boonen), dan weer

boterkoekjes en op een verjaardag taartjes. Dan werd er koffie en thee gedronken en des avonds nog een brandewijntje of een glaasje rood met suiker na. En nu gingen wij allen uit, met de open tram naar buiten de Dikke Mee en daar gingen wij in een tuin zitten en gebruikten allen iets, en schommelden en wipten naar hartelust.

Natuurlijk werd het tusschen Kees en mij weer langzamerhand goed; 't sprak van zelf dat wij naast mekaar liepen en het duurde niet lang of thuis was het weer het oude leventje; mijn goede plannen vervlogen met den wind. Ik zeurde weer met mijn werk en verslofte het heelemaal; ik kon niets velen en zette dadelijk een brutalen mond op; mevrouw scheen weer te begrijpen, dat er iets niet in den haak was en haar scherpe oogen keken mij altijd onderzoekend aan, tot mijn groote ergernis.

Zoo gebeurde het eens op een Zondag, dat ik weer naar Rika toe was en dat ik mijn grooten hoed op had gezet, dat Kees mij vroeg met hem naar het groote park te wandelen; dezen keer weigerde ik niet en wij gingen er te zamen heen. Wij waren juist bij de melkinrichting, en wat hoor ik daar ineens roepen:

‘Kijk eens, Geertje met haar pannekoek en haar toren op.’

Ik dacht dat ik door den grond zonk, daar liepen mijnheer en mevrouw met Tony en Liesje, en ik liep gearmd met een jongen en dien hoed, dien zij mij zoo streng verboden had, op het hoofd. Ik geloof niet dat ik gegroet heb; ik was zoo verlegen en ik had een gevoel of iemand mij een klap tegen het hoofd had gegeven.

Kees sprak mij op zijn gewone manier moed in.

‘Wat kan dat u schelen? Laat dat volk naar de maan loopen; zoodra zij iets durven vertellen, zegt ge hun den dienst op. 't Verveelt mij ook al lang, dat u in dien vromen boel zit; als gij ergens anders zijt, waar ge vrijer kunt zijn, hebben wij veel meer aan mekaar - gij zult zien, dan hebben wij nog anders plezier.’

Maar ik was niets op mijn gemak en met een kloppend hart kwam ik 's avonds thuis, heel nieuwsgierig om te weten hoe mevrouw het opgenomen had.

Maar mevrouw zei niets; zij gaf mij mijn gewone boterhammen en zei nog een paar dingen, die ik den volgenden morgen doen moest; zij was heel gewoon en ik dacht er over of het een droom geweest was, die ontmoeting.

Ik deed heel erg mijn best en hoewel ik een koffiekan brak, dacht ik er niet aan een kwaad gezicht te zetten; maar zei dat het mij speet een ongeluk gehad te hebben.

Ik praatte ook niet met de meiden en zelfs niet met Rika en deed mijn werk zoo goed als ik het in lang niet had gedaan.

Zoo ging de Maandag om en het werd Dinsdag en ik begon al te denken, dat loopt goed af; zoo had ik het niet durven verwachten, mevrouw ziet zeker in dat het 't best is, mij stil mijn gang te laten gaan en zich niet met mijn zaken te bemoeien.

Dinsdagmorgen was ik boven op de kamers bezig en dan paste de jonge juffrouw op de schel; tegen elf uur kwam ik naar beneden en tikte aan de deur der huiskamer; mevrouw zei:

‘Binnen!’

En ik van den prins geen kwaad wetend, trad de kamer in en sta als door den bliksem getroffen. Wie zit daar aan de tafel tegenover mevrouw? Mijn zuster Antje. Ik wist niet wat ik zag en begreep er niets van.

‘Nu, Geertje, zijt ge niet blij uw zuster te zien,’ vroeg mevrouw, ‘groet gij haar niet?’ Maar ik vloog de kamer uit, hard huilend, met den boezelaar voor de oogen en ging in de keuken zitten grienen, zoo hard ik maar kon.

Toen kwam Antje binnen en trachtte mij tot bedaren te brengen, maar het wou niet. Ik dacht maar, zoolang als ik huil, kan zij niet beginnen te brommen, maar eindelijk zei ze ernstig:

'Schei nu uit, Trui, anders zal ik denken dat gij heel ondeugend zijt geweest. Uw goeie mevrouw is zoo vriendelijk geweest, onmiddellijk moeder te schrijven, dat ge buiten haar weten een vrijer scheent te hebben - moeder was er kapot van - en wou dadelijk op reis, maar ik heb haar gezegd, dat het beter was voor mij om hier heen te gaan en zelf alles te onderzoeken.'

Antje vertrouwde moeder blijkbaar niet; zij wist hoe deze zich gauw liet ompraten en had dus besloten, zelf dat zaakje aan te vatten.

'Houd u nu wat kalm en antwoord oprecht op alle vragen, die ik u doen zal. Bedenk dat onze Lieve Heer en vader u zien en aanhooren.'

Ik bleef voortsnikken, maar een beetje zachter, en Antje begon heel bedaard en hoogst ernstig mij allerlei vragen te doen; ik antwoordde meest met een hoofdknik en soms in het geheel niet. Vooral toen Ant het over den godsdienst van Kees had, was ik slecht te spreken.

''t Best is,' zei Antje, 'dat ik naar de ouders van dat jonge mensch ga, en met hen er over spreek.'

'Neen, neen,' riep ik radeloos uit, want ik begreep, wat het zou zijn, als Antje met haar wijsheid daar zou aankomen, hoe Kees haar zou uitlachen en mij beschuldigen om mijn bekrompenheid en eenvoud.

'Neen, Antje, doe 't maar niet. 't Kan mij eigenlijk niets schelen, de heele Kees niet; nadat ik beter was, heb ik niets meer van hem willen weten en het beviel mij best. Ik had vrede in huis en alles ging heel goed....'

'Maar houdt ge dan niet van den jongen?'

Ik huilde maar zonder iets te zeggen.

'Nu dan, hebt ge hem niet lief, zooals moeder van vader hield en voor hem niet in de stad wilde dienen?'

Nog geen woord.

'Kom, zeg het mij maar?'

'Ik weet het niet.'

'En als gij het niet weet, waarom loopt gij dan met hem, waarom zijt ge dan mevrouw ongehoorzaam en doet ge moeder en mij zoo'n verdriet. Als het een brave jongen is en hij heeft vooruitzichten om een vrouw en kinderen fatsoenlijk te onderhouden, dan moet gij er met uwen biechtvader over spreken.'

Ik rilde, verbeeld u dat Kees het hoorde.

'Gij tracht te onderzoeken of het huwelijk uwe roeping is, wanthet is een groot, ernstig besluit, daartoe over te gaan; ge bidt ijverig en schrijf er dan uw moeder over, die kan dan op informatiën uitgaan en zal met zijn ouders spreken en als dan de tijd van het huwelijk niet te ver afschijnt, dan kan het een ware, christelijke verkeering worden.'

Alles precies het tegenovergestelde wat ik gedaan had.

(*Wordt vervolgd.*)

De H. Rochus.

De vereering van den H. Rochus, als patroon tegen de pest en besmettelijke ziekten in het algemeen, is in ons vaderland, vooral in de zuidelijke provinciën, zeer verbreid. Men zal daar zelden een kerk vinden, waar zijn beeld, kenbaar aan de pestbuil op de knie, niet wordt aangetroffen; en in het octaaf van zijn feestdag, 16 Augustus, ziet men dat beeld gewoonlijk, op een in 't oog vallende plaats, met bloemen en licht omringd, ter vereering der geloovigen opgesteld. In de meest gebruikte gebedenboeken vindt men de litanie en gebeden te zijner eere.

De H. Rochus wordt tot de beroemdste heiligen der veertiende eeuw gerekend, vooral in Frankrijk en Italië. Hij werd te Montpellier uit adellijke ouders geboren, die hij echter reeds op twintigjarigen leeftijd verloor, zoodat hij zich in die jeugdige jaren meester zag van een aanzienlijk vermogen. Maar van jongsaf was zijn hart tot de hemelsche goederen getrokken; hij deed dan ook afstand van al zijn aardsche bezittingen, nam den pelgrimsstaf ter hand en begaf zich te voet naar Italië.

De verwoestingen der pest, die op dat tijdstip het land teisterde, boden hem gelegenheid tegenover de ongelukkigen, die door de vreeselijke ziekte waren aangetast, zijn christelijke liefde te toonen; met de gave der wonderen begunstigd, genas hij de zieken door op hun voorhoofd het kruisteeken te maken.

Rome vooral was getuige van zijn ijver en van zijn vermogen bij God. Zelf te Piacenza door den geesel aangetast, werd hij van allen verlaten en de stad uitgedreven; maar de heilige liet zich door die beproeving niet nederslaan; hij dankte God dat Hij ze hem had overgezonden en nam de wijk naar een naburig woud, waar hij de folterendste pijnen verduurde.

God genas hem op wonderdadige wijze door bemiddeling van een engel. Een hond van een edelman uit den omtrek bracht den heilige iederen dag zijn voedsel. Die edelman, welke een bandeloos leven leidde, kwam hem zelf bezoeken en werd zoodanig door zijn woorden en voorbeeld getroffen, dat hij zich bekeerde en de wereld verliet om in de afzondering te leven en God te dienen.

In Frankrijk teruggekeerd, leefde de H. Rochus er in de beoefening van strenge boetvaardigheid en christelijke liefde. Te Montpellier, zijn vaderstad, aangekomen, werd hij er miskend en in de gevangenis geworpen. Vijf jaren lang bracht hij in den kerker door, levende in vereeniging met God en zich gelukkig gevoelende te Zijner liefde te mogen lijden. Op het oogenblik dat zijn ziel tot haar Schepper terugkeerde, vervulde een schitterend licht zijn kerkerhol.

Reeds van toen af werd de dienaar Gods als een heilige beschouwd en bij pest en besmettelijke ziekte als schutspatroon aangeroepen. Men stelt zijn dood in het jaar 1327; anderen verschuiven het tijdstip daarvan tot het einde der veertiende eeuw, terwijl zij zijn reis naar Italië in 1348 stellen, hetgeen schijnt overeen te stemmen met hetgeen de kroniekschrijvers verhalen omtrent de pest, die toenmaals het land ontvolkte.

Toen in het jaar 1414 te Constans onder voorzitterschap van Johannes Gerson de bisschoppen vergaderd waren, brak eensklaps de pest uit. Men riep de voorspraak van den H. Rochus in en de geesel hield op. Onmiddellijk sprak het concilie bij algemeene toejuiching zijn heiligverklaring uit.

Sommige schrijvers meenen dat zijn lichaam in 1485 naar Venetië werd overgebracht; maar er zijn minstens even sterke bewijzen voor de meening, dat zijn overblijfselen te Arles berusten, waarheen ze in 1372 zouden zijn overgebracht. Uit die stad zijn relieken van den H. Rochus gekomen naar Spanje en Vlaanderen, te Rome, te Turijn, in Duitschland, te Parijs, Marseille en verscheidene andere plaatsen.

De schoenmaker van Ispahan.
Oostersche Vertelling. Uit het Spaansch door Boginda.
(*Vervolg en slot.*)

Het is niet moeilijk te begrijpen op welke wijze de waarzegger het met de vrouw van zijn klant had overlegd. Doch de menigte, onbekend met het gebeurde, ontving met uitbundig gelach het antwoord van Achmed, dat zij voor louter scherts hield.

'Goed,' zei de juwelier, 'ik zal gaan zien. Maar tot uw ongeluk als u mij voor den zot houdt! Mijn slaaf zal hier blijven om u twee-, driemaal meer slagen toe te dienen: dat beloof ik u.'

De juwelier kwam onmiddellijk terug en in zijn hand den schitterenden robijn houdend, verkondigde hij met luider stem den wonderlijken, profetischen geest van Achmed. Daarna zei hij tot Achmed:

'Thans wil ik u naar verdiensten beloonen. Ziehier duizend gouden roepijen.'

Dit zeggende, reikte hij hem een beurs over en ging heen. De menigte, in hare verwachting teleurgesteld, trok zich langzamerhand terug, welk voorbeeld Achmed volgde, zoodra hij zijn magische toestellen bijeen gekregen had.

Fatima, reeds bekend met hetgeen was voorgevallen, wachtte hem stralend van vreugde en riep hem van verre al toe:

'Hebt gij nu ondervonden, hoe men alles kan, wat men wil? Alles is naar wensch uitgevallen.'

'Ja prachtig,' antwoordde Achmed, 'maar

DE H. ROCHUS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. MARINETTI.

ik heb er genoeg van. Vervloekt degene, die mij nogmaals de tribune wil doen beklimmen.'

'Dat zullen we morgen wel zien, het is nu geen tijd om te twisten. Ge moet mij een kleed koopen.... Maar welk kleed zal de vrouw van den hofastroloog van woede doen bersten?'

Des anderen daags was Achmed reeds vroeg in den morgen en met nog meer ijver dan voorheen bezig, het leer te kloppen. Maar zijn vrouw liet hem niet begaan.

'Wat is dat?' zei zij hem, 'uwe plaats is op de markt; naar den duivel met de schoenmakerij. Op staanden voet zult gij u als astroloog aankleeden en naar de tribune terugkeeren. Hoe? Gij durft de verheven kunst van waarzeggen den rug toekeeren, na uw succes van gisteren?'

Achmed wilde tegenstand bieden, doch tevergeefs; hij moest weer toegeven. Fatima gaf hem de kleeren van den vorigen dag, zette op zijn breede schouders zijn toovenaarswerktuigen en joeg hem den winkel uit.

Daar zit me Achmed opnieuw op zijn bankje. Een groot gedeelte van den morgen was reeds voorbij en niemand had nog zijn hulp ingeroepen. 's Middags echter kwam de echtgenoote van den grootvizier huilende en weeklagende op een wijze, dat een rots er door vermurwd zou worden. Haar prachtigste juweel was verdwenen terwijl ze in het bad was geweest; ze had het zorgvuldig vlak daarnaast gelegd, maar ze kon het niet vinden; de hofjuwelier had haar naar den waarzegger der waarzeggers verwezen en zij beloofde duizend goudstukken als zij haar schat terugvond. In deze woorden uitte zich de droefheid der schoone. De ongelukkige Achmed stond als op heete kolen, zoo snel werd hij beurtelings rood en bleek; hij mocht zich inspannen zooveel hij wilde, hij vond geen middel om zich uit deze verlegenheid te redden. Ditmaal verzekerde hij bij zichzelf, zwoer hij bij den baard van Mohammed, dat hij nimmer de tribune meer zou bestijgen, al gaf men hem bergen met goud. Intusschen bemerkte hij, dat de dame al huilende en wanhopende haar sluier gescheurd had.

DE BARMHARTIGE SAMARITAAN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EDMUND KANOLDT.

'Edele dame,' zei hij haar, 'voor alles, let op de scheur....'

Nauwelijks had hij dit laatste woord gezegd:

'Op de scheur moet ik letten!' riep de dame uit, 'op de scheur....'

En meteen begon zij te loopen alsof zij door den duivel bezeten was. Weldra kwam zij met het schitterende juweel in hare hand terug en riep van vreugde vervoerd:

‘Allah is groot en Achmed is zijn profeet! Het is zooals u gezegd hebt. Alvorens in het bad te gaan, had ik het kleinood zorgvuldig in een kloof van den muur gelegd, doch had dat

vergeten. Gaarne geef ik u de duizend goudstukken en ik ga uw roem door geheel Ispahan verkondigen.'

Achmed had goede zaken gedaan, doch hij kon niet nalaten het gewonnen geld als een diefstal te beschouwen en toen het nog maar middag was, pakte hij zijn boeltje bijeen en ging naar huis. Met genoegen bemerkte hij, dat Fatima er niet was. Hij legde een goed vuur in den haard aan en wierp daarin eerst het opschrift, daarna de spitse muts, den gordel, het met sterren bezaaide kleed, kortom, den heelen rommel. Alles brandde dat de vonken er lustig afsprongen, toen Fatima binnentrad. Bij dat gezicht overlaadde zij haar man met scheldwoorden, maar Achmed bleef doodbedaard en wierp zijn vrouw de duizend goudstukken toe, onder de woorden:

'Ziehier den prijs van den leugen en het bedrog. Als gij weer een astroloog noodig hebt, zoek hem dan waar gij wilt.'

III.
In het paleis van den sjah.

Iederen morgen heerscht er in het paleis van den Koning der Koningen groote drukte als het oogenblik der audiëntie aanbreekt. Voor Zijne Majesteit echter, die niet alleen een uitstekenden eetlust bezit, maar ook een zachten en rustigen slaap geniet, begint de morgen eerst tegen den middag, zoodat de ministers, ambtenaren, bewaarders en lakeien steeds gelegenheid hebben om zich uren achtereen te vervelen, voor dat het hun souverein behaagt met snorken op te houden. Maar laat ons eens een audiëntie bijwonen. Wij volgen een niet te eindigen reeks van gangen, plaatsen, tuinen, zalen en zuilenrijen van onvergelijkelijke schoonheid en rijkdom, waar het goud, het zilver, de jaspis, de kostbaarste marmers van alle kanten ons tegenschitteren en wij komen eindelijk in de voorkamer van Zijne Majesteit. De zon daalt reeds ter kimme, als zich eensklaps 3 slagen op den tam-tam laten hooren; in het diepste der zaal wordt een purperen gordijn opgetrokken, met sterren en gouden zonnen bezaaid, onder een zoldering van verblindende schoonheid. Alle hovelingen vallen met hun aangezicht ter aarde, op gevaar af van hun neus te breken op den marmeren vloer: alleen de grootvizier heeft het overgroote voorrecht van op zijn knieën tot den voet van den troon zijner Majesteit te mogen kruipen.

Dan opent de koning de zitting met de woorden:

'Wat gebeurt er in mijne staten?'

De grootvizier, een geslepen deugniet, die zijn heer uitmuntend kent, antwoordt met stotterende stem:

'Uw roem, o machtig vorst, verheft zich ver boven de wolken; uw volk verheugt zich in den welriekenden geur uwer wijsheid; uw blik is voor het geheele land een onuitputbare bron van de grootste welvaart; uw stem doet de hemellichamen van vreugde opspringen. De overwinning loopt uwe banieren vooruit en de volkeren buigen met vreugde hun hoofd onder den schepter van uw macht. Mohammed zelf....'

Wie weet wat dwaasheden hij nog meer uitgekraamd had, als de sjah hem niet bijtijds had onderbroken.

'Genoeg, grootvizier! Uw woordenrijkheid is bekend. Ik beveel dat men u ter belooning den mond vulle met goud en edelgesteenten.'

Dit is een gebruik aan het hof van Perzië om groote diensten te beloonen; doch niet altijd wordt de mond met dezelfde spijzen gevuld, men gebruikt ook wel eens minder smakelijke pasteien. De grootvizier haastte zich om de operatie te ondergaan en zette zijn mond zoover open dat zijn kakebeenen bijna uit het gewricht sprongen, terwijl de sjah niet ophield met lachen. Toen de grootvizier zorgvuldig het goud uitgespuwd en in zijn beurs geborgen had, vroeg hem de sjah:

'Welk nieuws komt gij mij brengen?'

'Evenals de zon, dat verlichtend oog der wereld, somtijds door nijdige wolken bedekt wordt, zoo kan het geluk van den zoon der zon bedreigd worden door de boosheid.... Genadige Heer! ik weet niet hoe ik het zeggen zal: veertig kisten vol goud en kostbare juweelen zijn ontvreemd aan den schat....'

De grootvizier kon niet verder spreken. De sjah onderbrak hem brullende als een beer, die door den jager gewond is. Zijne Majesteit had de gewoonte zulke aanvallen van razende drift te krijgen. Wat hij zei of liever uitbulderde, niemand was in staat het in woorden weer te geven. In den woordenstroom hoorde men alleen de woorden: onthoofden, hangen, geeselen, radbraken, in stukken snijden, de huid aftrekken, koken enz. enz. Toen de woede van den sjah eenigszins bedaard was, zei de grootvizier:

'Wij zijn bereid, o Heer, ons te laten hangen, in stukken snijden, koken en geeselen; maar mij dunkt dat eerst de dieven moesten gestraft worden.'

'Goed, breng ze me,' brulde de sjah.

'Verschooning, majesteit: dit is het werk van den hofastroloog, maar hij heeft niet kunnen ontdekken, wie de dieven zijn, en om zijn huid te redden is hij op de vlucht gegaan. Maar ik ken een anderen astroloog, die de diepste en geheimste verborgenheden ontdekt: den schoenmaker Achmed.'

'Breng hem onmiddellijk hier, vóór de vergadering gesloten wordt.'

Dadelijk vlogen tien soldaten van zijn wacht heen om zijn bevelen te voltrekken. Den tweeden dag nadat hij aan de magische kunst begonnen was, stond Achmed reeds vroeg in den morgen in zijn winkel te werken, vast besloten de sterren niet meer te raadplegen. Fatima zelf durfde hem geen tegenstand bieden. Op eens stormden de lijfwachten van den Koning der Koningen het huis binnen, aan Achmed het bevel gevende dadelijk voor Zijne Majesteit te verschijnen, die hem over zijn kunst te raadplegen had. Daar Achmed hardnekkig weigerde ze te volgen, namen zij hem met zijn schoenmakersplunje aan zonder omwegen op hun schouders, brachten hem in tegenwoordigheid van den sjah en lieten hem of liever plaatsten hem met den mond naar beneden voor de voeten van den troon.

Toen de souverein den schoenmaker in deze dracht en houding zag, verdween zijn slecht humeur en hij begon hardop te lachen. Een weinig daarna vertelde hij den schoenmaker wat er gebeurd was en zei hem:

'Wijs mij de dieven aan; zeg mij onmiddellijk waar de kisten verborgen zijn. Zoo niet, dan zal Ispahan nog niemand zoo hoog hebben zien bengelen, als gij het doen zult.'

Achmed verzamelde al zijn moed en antwoordde met schijnbare kalmte:

'Een lief vooruitzicht! waarlijk. Maar Uwe Majesteit moet weten, dat, wijl er veertig kisten gestolen zijn, ik ook veertig dagen noodig heb om uwe vragen te beantwoorden.'

De sjah beloofde, hoewel met tegenzin, te zullen wachten en de soldaten laadden Achmed weer op hun schouders en brachten hem naar huis. Toen Achmed alleen was, zei hij tot zich zelf:

‘De sjah zal mij niet meer zien.’

Hij was vast besloten te vluchten. Hij vertelde aan Fatima hetgeen hem wedervaren was en voegde er bij:

‘Er is geen tijd te verliezen; wij moeten vluchten, vluchten heel ver van hier, want ik bedank er voor om aan de hoogste galg van het rijk te bengelen.’

‘Bah!’ antwoordde Fatima, ‘integendeel: wij moeten hier blijven. Weet gij wat in veertig dagen gebeuren kan? Zwijg! Zwijg! Vluchten, als ons de grootste zegepraal en fortuin te wachten staan? Gij zult slagen, Achmed, en de sjah zal u den mond tien, twintigmaal mét het zuiverste goud vol stoppen.’

Een keer te meer wilde Fatima hare macht doen gelden en het gelukte haar.

Achmed verloor toen al den moed en de wilskracht, die hem nog overbleef, en daar die namiddag een der mooiste van den herfst was, ging hij in zijn tuin en zich onder een granaatboom nederzettende, begon hij over zijn droevig lot na te denken.

Een heerlijke westenwind bracht de takken der boomen in beweging en de granaten vielen een voor een naar beneden. Achmed zamelde ze bijeen en telde ze; het waren er juist veertig.

‘Oh, ongelukkige, ongelukkige, die ik ben!’ riep hij met droevige stem tot Fatima, die juist op dat oogenblik in den tuin kwam, ‘ziehier mijn dagen goed en wel geteld, niet meer dan veertig en dan.... aan de galg.... En gij durft nog lachen? Neem deze veertig granaten en vanaf morgen breng mij er iederen dag een. Ik ben niet sterk in 't rekenen, maar het aantal vruchten zal mij aanduiden hoeveel dagen ik nog te leven heb.’

Hij sprak deze woorden onder het storten van een traan, terwijl Fatima doorging met lachen en in haar hart de schitterendste verwachtingen koesterde.

Doch het is nu tijd om te verhalen onder welke omstandigheden de veertig kisten uit den schat verdwenen waren. De beste der zonen van den sjah, de meest begunstigde door de natuur en tevens zijn toekomstige erfgenaam en opvolger, was prins Abbas. Desniettegenstaande beminde zijn vader hem niet, maar vreesde hem en zond hem als gouverneur naar Sjiras, om hem steeds van het hof verwijderd te houden. De uitstekende hoedanigheden van den prins deden hem in Sjiras de vertrouwdste aanhangers winnen, waaronder Jussef, commandant der legers van den sjah. Jussef nam het drieste besluit om met negen en dertig vrienden naar Ispahan te gaan, ten einde Abbas op den troon te verheffen of ten minste hem de middelen te verschaffen om al zijn werkzaamheid te kunnen toonen in de oogenblikken van gevaar voor de natie. Als derwisjen en bedevaartgangers vermomd, kwamen de samenzweerders, zonder Abbas er het minste van meegedeeld te hebben, te Ispahan aan en slaagden er in uit den schat van den sjah veertig kisten vol goud en edelgesteenten machtig te worden, die zij voorloopig in de ruïnen van een oud fort, dat buiten de stad gelegen was, verborgen.

Maar zoo groot was de reputatie van den waarzegger Achmed, dat bij het vernemen, dat de sjah hem omtrent dezen diefstal geraadpleegd had, zij zich verloren achtten. Het eenige middel, dat zij er op vonden was, dat een der veertig door het lot daartoe aangewezen den toovenaar 's anderendaags om het leven zou brengen. Deze zette zich op de loer dicht bij den granaatboom, in wiens schaduw Achmed gewoon was 's namiddags te komen zitten. Tegen den avond verscheen inderdaad Achmed op zijn gewone plaats. Iets later kwam Fatima met de veertig granaten in een mand aandragen en gaf den eersten aan haar man. Deze nam de vrucht en met beklemd gemoed riep hij uit:

‘Ongelukkige, die ik ben, dat is er al een van de veertig!’

Hij sprak natuurlijk van de vruchten en van de dagen, die hij nog te leven had; maar de angstige dief, verborgen in het kreupelhout, dacht dat hij de veertig dieven bedoelde, die zijn dood gezworen hadden en dat Achmed door zijn bovennatuurlijke kunst al met zijn voornemen bekend was. Hij durfde den moord niet begaan, maar ging zijn makkers waarschuwen. Dezen geloofden, zooals hij, dat hun plan geen geheim voor Achmed was, doch zekerheid willende hebben, gingen den volgenden twee, den daaropvolgenden drie enz. op den uitkijk zitten en de laatste woorden van den astroloog waren altijd, naar gelang het getal dergenen, die hem bespiedden.

'Dat zijn er al twee.... drie.... vier....'

Allen zouden aangeklaagd worden; want door zijn wachten met dat te doen, meenden zij, dat Achmed hen wilde dwingen om alles eenvoudig en rond te bekennen. Bijgevolg zonden zij Jussef, het hoofd der bende, om met hem te onderhandelen. Toen Jussef hem met heel het complot bekend maakte en hem meedeelde, welk geloof zijn kameraden in zijn voorspellingen hadden, nam de slimme Achmed een trotsche houding aan: sedert lang kende hij heel de samenzwering; hij wachtte op deze bekentenis, krachtens welke hij ze niet verraden zou, te meer daar de diefstal alleen geschied was uit genegenheid voor den besten der prinsen. Maar de veertig kisten moesten teruggebracht worden.

Intusschen wachtte Achmed den veertigsten

dag met de grootste kalmte af, en toen die aangebroken was, ging hij ter audiëntie. Hij behoefde niet lang te wachten, want dien dag was de sjah vroeger dan naar gewoonte opgestaan,

'Waar is mijn schat?' schreeuwde Zijne Majesteit, zoodra hij Achmed in 't oog kreeg, zonder hem den tijd te laten voor den troon neer te knielen. 'Ik wil mijn veertig kisten zien. Wie heeft ze gestolen? Als gij het niet te weten gekomen zijt, dan weet gij wat u te wachten staat: antwoord.'

'Ik vergeet niets,' zei Achmed, 'maar ik zal antwoorden volgens de wetten der astrologie, die nooit dulden het op twee vragen te gelijk te doen. Overigens, wat kan het u schelen, te weten wie de kisten gestolen heeft, in wier bezit mijn verheven souverein heden nog zijn zal. Verder vertellen mij de sterren nog dingen, die de grootste omzichtigheid vereischen. Een groot gevaar bedreigt uw roemrijke regeering....'

De sjah verbleekte, want niets was hem onaangenamer dan te hooren spreken van gevaren en gevechten. Hij vreesde dadelijk voor zijn leven en voor zijn troon en met geschokte stem vroeg hij:

'Spreek, wat gebeurt er? hoe aan het gevaar te ontsnappen?'

Achmed antwoordde op plechtigen toon:

'Er blinkt aan het firmament een ster met een kleinere ster omgeven, tegenover uw ster de zon, de ster der sterren en dreigt met buitengewone krachten. Slechts één persoon kan het gevaar bezweren: uw zoon Abbas, die in Sjiras is. Zijn ster leent gewillig haar licht aan de uwe. Als gij dus van des vijands aanvallen bevrijd wilt zijn, roep Abbas aan uw zijde en alle gevaar zal geweken zijn.'

De sjah herademde en zei na een kort stilzwijgen:

'Goed. Heden nog zal Abbas aan het hof geroepen worden, maar opdat mijn geluk volkomen zij en uw voorspelling zich vervulle, laat mij mijne schatten terug bekomen.'

'Als Uw verheven Majesteit het verlangt,' zei Achmed, 'zullen uw schatten voor u verschijnen; te dien einde heb ik veertig derwisjen en bedevaartgangers in mijn dienst genomen.'

Op een teeken van Achmed trad Jussef met zijn negen en dertig kameraden binnen, ieder met een kist beladen. De sjah ging bij het zien van zijn schat als een krankzinnige te werk. O, als hij geweten had, dat het de dieven waren, die hem binnenbrachten. Maar dezen hadden verkregen wat zij verlangden, namelijk dat Abbas, voor wien zij zoo een gevaarlijke samenzwering op touw hadden gezet, in het bezit kwam van zijn rechten als kroonprins.

De sjah, gerustgesteld, gaf aan zijn schatmeester het bevel om uit ieder der veertig kisten Achmed eens den mond te vullen.

'Eerst sta Uwe Majesteit,' zei Achmed, 'aan den getrouwsten uwer dienaren een nederige bede toe.'

'Alles toegestaan,' antwoordde de sjah levendig, 'doch eerst veertigmaal den mond vol en dan de vraag.'

Zoo geschiedde. Het was geen moeilijk werk veertigmaal den mond als een bakoven open te zetten om hem met goud en edelgesteenten te laten volstoppen. De sjah presideerde de werking; hij wilde dat er zuiver gemeten werd en lachte telkens als Achmed een mondvol in zijn tulband spuwde.

Toen deze handeling tot een gelukkig einde was gekomen, noodigde de sjah Achmed uit, hem zijn verzoek uit te leggen. Tot meer zekerheid begon deze met te zeggen:

'Maar zal Uwe Majesteit mijn bede verhooren zonder naar de reden te vragen, waarom ik ze doe?'

'Ik zweer het bij den baard van Mohammed,' antwoordde de sjah.

'Goed dan,' vervolgde Achmed. 'Dat ik nimmer meer geraadpleegd worde als waarzegger, astroloog of profeet.'

'Wat hoor ik?' zei de sjah. 'Een vreemd verzoek. Ik wil u juist tot mijn hofastroloog benoemen, nooit zal ik iemand ontmoeten, dien ik met u vergelijken kan. Waarom deze bede....? Maar ik mag u niet ondervragen: ik heb het gezworen bij den baard van Mohammed. Uw verzoek bedroeft mij; maar ik moet het u toestaan.'

Daarop begon Achmed van overgroote vreugde te springen en te dansen als een krankzinnige.

'Hoera! nu ben ik opnieuw de gelukkigste mensch van de wereld, omdat ik weer de schoenmaker Achmed ben voor het overige van mijn leven. Maar nog een andere gunst, heer. Sta mij de eer toe om uw koninklijken voet te meten en ik zal U de liefste en fijnste pantoffels van de heele wereld maken.'

'Goed,' zei hem de sjah, die zijn goed humeur herkregen had, en van zijn gouden troon reikte hij den voet aan Achmed, terwijl hij sprak:

'Ik benoem u tot mijn schoenmaker en nooit zal ik u mijne gunst ontzeggen.'

Wat zei Fatima van deze geheele geschiedenis? Zij maakte het droevigst gebaar dat men denken kan, haar smart lucht gevende in de hevigste snikken. Er bleef haar echter een troost over: de veertig mondvollen, die Achmed in zijn tulband verzameld had.

Nederlandsche legenden.

IX.
Het vrouwtje van Gorcum.

De zomer van het jaar 1315 was bijzonder nat. Zware stortregens vielen bijna dagelijks neder en veroorzaakten een mislukken van den graanoogst. Het graan, dat in die tijden nog meer dan thans het hoofdvoedsel voor den mensch was, verrotte door de vele regens op het veld. Zoo vindt men in de oude kronieken aangeteekend:

Door het mislukken van den oogst ontstond een groote hongersnood, welke, zooals meestal het geval is, de pest in zijn gevolg had, wijl de duurte der levensmiddelen de armen en minder gegoeden allerlei voedsel deed gebruiken, dat schadelijk voor de gezondheid was.

Men vindt in de oude kronieken vermeld, dat niet alleen de armen door gebrek op de straten omkwamen, maar dat bloedverwanten elkander, de ouders hunnen kinderen, ja zelfs de eene echtgenoot den ander, het voedsel dat men machtig kon worden, betwistte.

De behoeftigen aten zelfs het vleesch van doode en reeds in staat van bederf verkeerende dieren. Ten plattelande werden kikvorschen en hagedissen uit de slooten en poelen gehaald en rauw gegeten; ook noemde men zich gelukkig als men gras of andere planten vond, dat alsdan gegeten werd. Het ongewone voedsel veroorzaakte zware ziekten en een groote sterfte. Deze was zoo groot en de lijken waren zoo

besmettelijk, dat men de dooden begroef zonder hun een christelijke uitvaart te kunnen geven.

In dien benauwden tijd woonde te Gorinchem een man. Geroncus geheeten. Hij was zeer rijk, doch gierig van aard. Geroncus was korenkooper en kocht tarwe, rogge, gerst en andere graansoorten in het groot op, om die bij de kleine maat aan zijne medepoorters weer met winst te verkoopen. Hij verdiende met dezen handel grof geld. Maar toen de hongersnood uitbrak, wilde deze man zijn slag slaan. Hij had zijne zolders vol granen liggen, doch in de hoop, dat de prijzen daarvan door de schaarschte nog meer zouden stijgen, sloot hij zijne zolders en wilde voorloopig niets verkoopen, wat prijs men hem er ook voor bood. De armen en behoeftigen, die meermalen aan zijn deur kwamen bedelen, wees hij altijd barsch af.

Te Gorinchem woonde een weduwe. Zij was even vroom en deugdzaam als milddadig. Geen behoeftige verliet ooit ongetroost de deur harer woning. Te midden der algemeene ellende was zij een veilige toevlucht voor ieder, die gebrek leed.

Ook deze weduwe had groote zolders vol met graan. Hiervan deelde zij van het eerste oogenblik af dat de hongersnood was uitgebroken, mildelijk en overvloedig uit aan de armen en behoeftigen. Dat haar voorraad uitgeput zou kunnen geraken, wilde zij niet bedenken. Blijmoedig schonk zij van haren overvloed aan ieder, die om koren verzocht; altijd gaf zij gulhartig en voegde er nog een opwekkend en troostend woord bij.

Eens, terwijl de weduwe met hare huisgenooten aan den middagdisch gezeten was, kwam aan de deur harer woning een arme vrouw met drie kleine kinderen bij zich. De vrouw smeekte voor hare kinderen een bete broods. Weenend verklaarde zij, dat zij, evenals hare kinderen, sedert den vorigen middag geen kruimel eten meer over de lippen had gehad.

De weduwe, door medelijden met de arme moeder getroffen, deed haar en hare kinderen binnenkomen en gaf ze gastvrij van hare tafel te eten. Tevens beval zij hare dienstmaagd, dat deze een schepel koren van den zolder zou halen en dien het arme mensch zou geven, opdat deze en hare kinderen niet van den honger zouden omkomen.

De dienstmaagd, uit vrees dat, als het graan, dat op den zolder lag, op was, ook zij haar deel in de ellende van den hongersnood zou krijgen, zeide al pruttelend: ‘Een schepel koren is alles wat wij nog in huis hebben. Als alles verteerd en opgegeten is, waar zullen wij dan van leven?’

Maar de weduwe antwoordde: ‘Ga in den naam des Heeren en doe zooals ik u bevolen heb. God zal ons wel helpen.’

De dienstmaagd ging al brommende en tegensprekende het bevel harer meesteres volbrengen. Zij ging de trap op naar den zolder, en toen zij de deur daarvan opende, stond ze verbaasd. De zolder lag vol met het allerbeste graan. Dit was zoo overvloedig, dat het door de geopende deur haar tegemoet rolde en haar dwong terug te gaan. Verheugd en vol blijdschap begon zij luidkeels te roepen, opdat alle huisgenooten naar den zolder zouden komen, om het wonder, dat God had gewrocht, te aanschouwen.

Als de brave en milddadige weduwe dit alles hoorde en zag, loofde zij God, die haar in staat stelde hare stadgenooten van den hongerdood te kunnen redden.

De weduwe deed daarop een omroeper komen. Dezen beval zij, dat hij bekend zoude maken, dat alle armen en behoeftigen, bij haar aan huis, zooveel graan konden bekomen, als zij noodig hadden.

Toen dit heuglijke bericht door Gorinchem bekend was, was er groote vreugde door heel de stad. Eén echter was er, die niet verheugd was, en die enkele was

Geroncus. Hij zag in, dat door het kosteloos uitdeelen van het koren door de weduwe de prijzen van het graan niet meer rijzen zouden, zooals hij gehoopt had, maar dat zij veeleer zouden dalen. Tot overmaat van ongeluk voor Geroncus, kwam in het koren van den gierigaard bederf en verspreidde een ondraaglijke lucht, en wat hij ook deed, het bederf woekerde voort. Het graan was niet om te gebruiken, noch door menschen, noch door dieren. De vrek moest besluiten het weg te doen. Daarom liet Geroncus 's nachts zijn voorraad bedorven koren heimelijk in de Merwede werpen en hetgeen hij hoopte, dat hem winst zoude opbrengen, leverde hem groot verlies op.

JOËS a LEYDIS.

Bij de Platen.

Oom kardinaal. -

Onverschillig in welken kring der maatschappij of in welk tijdperk der geschiedenis men zich verplaatst, overal blijft de poëzie van het familieleven haar rechten doen gelden. Hier leidt de kunstenaar ons binnen bij een vorstelijk gezin uit den weelderigen tijd der renaissance, bij een graaf of hertog. En tegenover den adellijken heer des huizes zit een prins der Kerk, een kardinaal. Maar zooals zij daar met de vrouw des huizes en haar schrander zoontje in het rijk gemeubelde huisvertrek genoeglijk keuvelend bij elkander zitten, zijn ze voor ons geen menschen, door stand en tijdperk ver van ons gescheiden: wij zier er niet anders in dan een liefhebbenden vader er een gelukkige moeder met hun zoontje, dat half nieuws

gierig, half wantrouwig luistert naar de wijze woorden van zijn deftigen peetoom.

De kardinaal komt zich van de gewichtige beslommeringen, die zijn hooge waardigheid meebrengt, verpoozen in den vertrouwelijken familiekring, waar hij door zijn veelbelovend neefje zonder omslag als 'oom kardinaal' betiteld wordt, terwijl de ouders hem hartelijk als den beminden, belangstellenden broeder begroeten.

Hoe hoog de wereld tegen hen moge opzien, de prinselijke personages zijn hier 'onder ons'; zij voelen zich als de eenvoudigste stervelingen gelukkig in elkanders wederkeerige genegenheid, en konden zij ons hun hart recht uitspreken, ze zouden erkennen dat dit geluk verre alles te boven gaat wat rijkdom of grootheid hun bieden kunnen.

GENERAAL MILES,
Hoofdcommandant van het Noord-Amerikaansche leger.

Waarom de menschen dan toch zoo jagen naar geld en goed, naar eer en aanzien, als bij slot van rekening het waarachtig geluk geheel buiten dat alles ligt?

De barmhartige Samaritaan. -

In het Evangelie van den twaalfden Zondag na Pinksteren stelt de Kerk de roerende gelijkenis van den barmhartigen Samaritaan aan onze godvruchtige overweging voor. Ieder jaar luisteren wij met vernieuwde aandacht naar de eenvoudige en toch zoo aandoenlijke geschiedenis van den man, die op reis door roovers uitgeschud, voor dood op den weg bleef liggen. Een priester en een leviet kwamen achtereenvolgens voorbij, doch zij vonden het niet de moeite waard, den ongelukkige op te nemen. Eindelijk kwam er een man langs den weg, die zich over hem ontfermde: hij wiesch zijn wonden, goot er olie en wijn in, legde hem op zijn lastdier en bracht hem naar de stad in de herberg, waar hij den waard gelastte den lijder goed te verzorgen. En deze man, dus luidt het in zijn eenvoud zoo treffende slot der parabel, was... een Samaritaan. Hij, die door de Joden veracht en verfoeid, bijna als een verworpeling beschouwd werd, had aan een der hunnen de naastenliefde betoond, die zelfs de beste kenners en predikers der wet hun broeder geweigerd hadden! Die ongeloovige kende de wet niet, zooals die door de Joden uit de gewijde Schriften geleerd werd: maar hij had ze in zijn hart en hij beoefende ze: dat was veel meer.

GENERAAL W.R. SHAFTER,
Commandant der Noord-Amerikaansche troepen voor Santiago.

GENERAAL WESLEY MERRITT,
Commandant der Noord-Amerikaansche troepen voor Manila.

De schilder onzer gravure heeft in de schoone gelijkenis de stof gevonden tot een treffend tooneel. Wij zien den barmhartigen Samaritaan over het mishandelde lichaam gebogen om het liefdevol op te beuren. Toch is het den schilder blijkbaar niet zoo zeer te doen geweest om ons gemoed te treffen door deze aandoenlijke groep, als wel ons een bijbelsch landschap te schilderen, waarvan die groep enkel een kleine stoffeering uitmaakt.

Het woeste gebergte van Judea met zijn rotsen en kloven, met zijn door stormen geteisterd geboomte en zijn verre verschieten, heeft hij ons willen schilderen en daardoor een beeld van verlatenheid voor de oogen getooverd, dat ons toch weer de ellende van den uitgeplunderden reiziger te dieper doet voelen en daardoor het fijne sentiment van de groep weer verhoogt. Zoo werkt het eene met het andere samen tot een pakkend geheel, dat den beschouwer onweerstaanbaar boeit.

MAARSCHALK BLANCO,
Spaansch Opperbevelhebber op Cuba.

Uit den Spaansch-Amerikaanschen oorlog. -

Ofschoon de bloedige worsteling voor het oogenblik als geëindigd kan beschouwd worden - het uitgeputte Spanje zal wel gedwongen zijn zich bij de vredesvoorwaarden

neer te leggen, die de overwinnaar het stelt - zal de lezer toch niet zonder belangstelling in dit nummer nog de beeltenissen zien van enkele der mannen, die den korten, maar verschrikkelijken strijd hebben meegemaakt en op het oorlogstooneel een rol vervuld hebben.

Behalve maarschalk Blanco, den Spaanschen opperbevelhebber op Cuba, geven wij hier den commandant van de Noord-Amerikaansche troepen voor Santiago, generaal Shafter, den commandant der Noord-Amerikaansche troepen voor Manila, generaal Wesley Merritt, en eindelijk den opperbevelhebber van het Noord-Amerikaansche leger, generaal Miles. De namen dier veldheeren zijn in de laatste dagen zoo herhaaldelijk in de bladen voorgekomen en van hun krijgsbedrijven hebben we zooveel gelezen, dat ze ons bijna voorkomen als bekenden.

EEN NATUURONDERZOEKER IN DEN DOP, NAAR DE SCHILDERIJ VAN O. BEGGROW-HARTMAN.

Een natuuronderzoeker in den dop. -

Te oordeel en naar de belangstelling, waarmee de kleine wereldburger het mollige handje uitsteekt naar het onvoorzichtige kevertje, dat zich in zijn nabijheid waagt, zou men zeggen dat we hier een toekomstigen Buffon voor ons hebben. Maar de weetgierigheid voor al wat leeft en beweegt is onder het volkje van zijn leeftijd vrij algemeen, zoodat wij daaruit maar geen gevolgtrekkingen zullen maken en ons vergenoegen met het aardig gezicht, dat deze natuuronderzoeker in den dop, door den schilder naar het leven geteekend, in zijn onbeholpen jachtijver oplevert.

[Nummer 22]

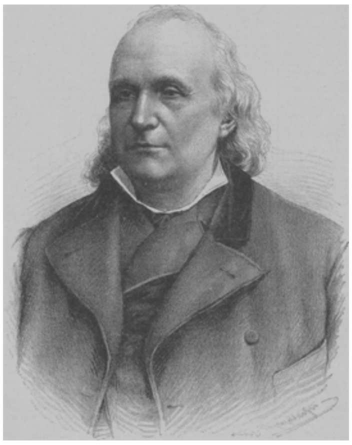

1818.
H.A. BANNING.
25 Augustus.
1898.

Nog leeft ‘de heks van de Amersfoortsche heide’
Naast menig type van uw rijken geest!
Uw boeken zijn voor onze jeugd geweest
Een zonnig veld, een weelderige weide!

Uw lach en traan, uw prik en streeling beide...
't Was zoet, of gij kapitteldet of preest;
Gij werdt gezocht, bemind en nooit gevreesd,
Tenzij waar Valentijn den knoet bereidde.
Thans telt gij tachtig jaar. Uw veder rust;
Gij wacht de komst des engels, die u kust
En aan zijn hand geleidt naar hooger streken.

Uw taak is afgedaan! Haar zegen blijft,
Die velen nog in kloek gelooven stijft,
O, toonbeeld van 't apostelschap der leeken!

H. ERMANN, S.J.

H.A. Banning.

Het heugt me nog als de dag van gisteren, hoe ik in den voorzomer van het jaar 1879 het voorrecht had, persoonlijk kennis te maken met den man, wiens beeltenis, op het voorblad prijkende, door de tienduizenden lezers der *Belgische Illustratie* zeker met dezelfde vereerende belangstelling zal worden beschouwd, als waarmee ik toen den gevierden bestuurder-hoofdopsteller van het algemeen gewaardeerde tijdschrift onder de oogen trad.

In Den Bosch had men mij den weg gewezen naar zijn landelijke woning: den straatweg naar Vucht op en dan aan het 'Huisje ten Halve' rechts den zandweg in door de Vuchtsche hei, vervolgens nog eens links afslaan, àl maar door het mulle zand, met diepe karresporen doorploegd, maar overschaduwd door lommerrijke eiken en dennen, tot ik eindelijk, onder het dichte geboomte verscholen, een ouderwetsche huizing gewaar werd en, nader gekomen, op het hek den naam las van *de Braacken*.

Daar huisde de schrijver, van wien ik zoo menig aandoenlijk verhaal, zoo menige geestige en onderhoudende novelle of luimige schets had gelezen, de man, die ons week aan week in zijn *Illustratie* een telkens afwisselende, maar altijd prettige en degelijke Zondagslectuur aanbood.

Gewoonlijk vallen kennismakingen met vermaarde schrijvers tegen of liever zij beantwoorden maar zelden aan de voorstelling, die men zich van hen uit hun geschriften had gemaakt.

Hier was dit niet het geval. Juist zooals het beeld van den schrijver mij uit zijn werken onbestemd voor den geest zweefde, zag ik hem in werkelijkheid voor mij: een schoon zestiger, met blozend, gul-vriendelijk, fijn besneden gezicht en eerbiedwaardig grijze haren, in tabbaard en op pantoffels, met den oud vaderlandschen Gouwenaar in den mond.

Inderdaad dàt was Banning, de onderhoudende verteller, de schrandere opmerker van menschen en dingen, de geboren schrijver voor het volk. Hier gold inderdaad het woord *le style c'est l'homme:* den schrijver vond ik onmiddellijk in den man terug.

Busken Huet heeft ergens de ondeugende opmerking gemaakt, dat het menschdom zoo bijzonder beminnenswaardig is in druk; met andere woorden, dat de schrijvers zich zoo beminnelijk voordoen in hun boeken, waarbij hij te denken geeft, dat zij in het gewone leven wel eens het tegendeel kunnen blijken. Op Banning was dit alweer niet van toepassing. Al bij de eerste kennismaking ondervond ik wat de lezer gewaar wordt als hij aan een van zijn gemoedelijke vertellingen of geestige novellen begint: ik werd ingepalmd, ik raakte onder de bekoring van zijn innemende persoonlijkheid.

Den lezers der *Illustratie* zal het denkelijk evenzoo gaan, wanneer zij, na zooveel van Banning gelezen en gehoord te hebben, eindelijk, ter gelegenheid van zijn tachtigsten verjaardag, zijn portret onder de oogen krijgen. Ook die beeltenis toch geeft den schrijver terug met zijn gulle gemoedelijkheid, zijn zachten ernst, zijn argelooze inborst; ze mist echter - wat de photographie onmogelijk geven kan - de beweeglijkheid der trekken en de schalke tinteling in het heldere donkere oog, die in den levenden Banning onmiddellijk den Ouden Valentijn verraden.

Men kent dien geestigen dubbelganger van den gemoedelijken novellist en aangenamen spreker. Nog in hetzelfde jaar dat de *Katholieke Illustratie* zag geboren worden (1867) ontstond ook het *Dompertje*, en had Banning aan beider wieg gestaan, hij bracht ook beide kinderen groot.

Dezelfde vlotte pen, die in de eerste jaargangen der *Belgische Illustratie* zooveel beurtelings roerende en luimige verhalen en vertellingen schreef, leverde in het *Dompertje* 'critischhistorische bijdragen tot de geschiedenis van den dag,' waarin vooral de critiek, en lang geen malsche, aan het woord was. Toch verloochende Banning ook daar zijn gemoedelijken, luimigen aard niet: lachende de waarheid zeggen was zijn tactiek, de spotternij zijn geliefkoosd wapen, en zijn wijze van strijdvoeren bevestigde de waarheid van het gezegde dat *le ridicule tue*.

Gelijk de eerste jaargangen der *Illustratie* Banning's naam als novellist, als verhaler gevestigd hebben, zoo bezorgden die van het *Dompertje* den Ouden Valentijn een geheel eenige reputatie. Ouderen van dagen moet men daarover hooren; zij herinneren zich nog met genot de genoeglijke uren, die zij beurtelings aan den een en den ander te danken hadden. Daarbij mag ook het *Huisgezin* niet vergeten, dat al niet veel later door denzelfden ondernemenden uitgever, den heer Henri Bogaerts werd opgericht, en waarvoor hij in Banning aanstonds alweer den man vond om het tot een populair en pittig blad te maken.

Ik voor mij heb dat bloeitijdperk van zijn werkkracht en vruchtbaarheid niet mogen bijwonen; zooals ik zeide heb ik hem eerst persoonlijk leeren kennen als een zestigjarig grijsaard, die vrij wel den indruk maakte van op zijn welverdiende lauweren te rusten. Toch heb ik gedurende de negentien jaren van mijn werkzaamheid aan de verschillende uitgaven der 'Maatschappij de Katholieke Illustratie' menig keurig juweeltje uit zijn begaafde pen zien voortkomen. Zoo herinner ik mij nog levendig de meesterlijke novelle *Twee Zusters* in den 14en jaargang der *Illustratie*, waarin met zoo fijne, geestige toetsen de ijdelheid en het grootdoen met hun noodlottige gevolgen werden geschetst, in tegenstelling met het geluk, dat eenvoud en stille plichtsbetrachting meebrengen. Dan, in den 17en jaargang, *Betje de Naaister*, dien kostelijken greep uit het gewone burgerlijke leven, vol humor en ondeugenden spot, maar toch ook vol fijn, edel gevoel; *In 's levens maalstroom* in den 19en jaargang, *Onder dokters handen* in den 20en; eindelijk in den 26en jaargang, dus toen de schrijver reeds den leeftijd van 74 jaren bereikt had, nog dat levendige, frissche, guitige *'t Was maar een muziekmeester*.

Hoe was het mogelijk, dat de stramme hand van een grijsaard nog zoo los en speelsch over het papier kon glijden! Het geheim van die nog zoo jeugdige opgewektheid, ondanks de hooge jaren, schuilt zeker grootendeels in Banning's gelukkig temperament, in zijn onverstoorbare goede luim, die zelfs de gebreken van den ouden dag niet konden bederven. Ik heb hem menigmaal bezocht, dat hij door rheumatiek of andere kwellingen aan zijn kamer gebonden was; maar nooit - tenzij misschien in den allerlaatsten tijd - heb ik hem gedrukt of moedeloos gezien. Altijd stond zijn mond tot lachen, tot gezellig keuvelen; altijd had hij een grappige anekdote, een aardigen kwinkslag bij de hand.

Die vroolijkheid scheen zich mee te deelen aan zijn heele gezin, dat indertijd vrij talrijk was. Zelden heb ik een familie gezien, waar zoo'n gemoedelijke, prettige, opgeruimde toon heerschte of waar het hoofd des gezins met zooveel gulle hartelijkheid, zooveel bezorgdheid en vereering werd omringd als hier. Ongetwijfeld heeft het genoegen van den huiselijken kring, dat de liefhebbende echtgenoot en vader in zoo ruime mate mocht smaken, zijn gelukkigen invloed op den schrijver niet gemist. Wie Banning in den schoot van zijn gezin heeft gadegeslagen, verwondert zich niet dat zijn novellen en verhalen zoo huiselijk zijn. Die liefde tot den huiselijken haard had hij zelf als kind opgedaan in zijn eigen ouderlijk gezin, waarvan hij ons

zulk een aantrekkelijk tafereel schetste in de treffende Kerstvertelling *Aan den ouderlijken haard*, in den 24en jaargang.

Dan ook stelde de aangename, onbezorgde positie, die de ‘Maatschappij de Katholieke Illustratie’ haar bestuurder-hoofdopsteller van haar oprichting in 1876 af verschafte, dezen in staat, zijn talent tot op hoogen leeftijd frisch te bewaren. Hij hoefde dit niet te verstompen in gejaagden, afmattenden dagelijkschen arbeid. Er waren steeds ijverige helpers om hem heen, die hem den last van het opstellingsbestier der verschillende uitgaven verlichtten. Toen ik in 1879 op het opstellingsbureel kwam, vond ik daar den heer Vesters, die reeds in 1881 op zoo treurige wijze aan zijn arbeid ontrukt zou worden. Deze rustelooze werker onthief den hoofdopsteller goeddeels van de zorg voor den geregelden dagelijkschen gang der zaken. De heer Banning noemde hem zijn ‘adjudant’ en merkte mij eens op: ‘Mijnheer Vesters behoort tot die menschen, die altijd werken moeten, net als de bijen.’

De vroolijkheid, die hem steeds kenmerkte en samenhing met zijn artistiek aangelegde natuur, had echter geen zweem van lichtzinnigheid. Integendeel, echt christelijke ernst, warme geestdrift voor al wat goed en schoon is, lag steeds aan Banning's geheele wezen ten grondslag en straalt in al zijn geschriften door. ‘Gezond en gezondmakend’ noemde dr. Sehaepman die werken, met een van die teekenende woorden, die meer zeggen dan lange redeneeringen. Gezonde moraal, ware levenswijsheid deelen zij mee; en zoolang ons volk nog smaak heeft in die eenvoudige, maar kostelijke boeken, hoeft men niet te vreezen, dat het van zijn oude deugden, huiselijkheid en godsdienstzin ontaarden zal.

Het was een gelukkige gedachte van de ‘Maatschappij de Katholieke Illustratie,’ toen zij in 1885 een nieuwe uitgave in boekvorm ondernam van Banning's gezamenlijke novellen en verhalen en daardoor de algemeene verspreiding van die gezondmakende lectuur onder alle kringen van het volk mogelijk maakte. Nu prijkt de lange rij van zeventien deelen in alle volksbibliotheken, niet alleen van ons vaderland, maar in België, in Indië, in Amerika, overal waar de Nederlandsche taal gesproken wordt; en aan duizenden en duizenden van telkens nieuwe lezers verschaffen die boeken gestadig, met het onschuldig genot, dat de lezing van hun afwisselenden inhoud biedt, ook de ongezochte nutte leering, die er in verscholen ligt.

Wat was het een genoeglijke tijd, toen ik met den schrijver al die groote en kleine verhalen en novellen, vertellingen en schetsen, die voor de nieuwe uitgave geschift en gerangschikt moesten worden, voor de pers gereed maakte en achtereenvolgens, onder het verbeteren der drukproeven, de lange bonte rij van figuren en typen voor mijn oog zag verschijnen: Pieter van Stralen, de omroeper, de oude klepperman, mooi Elsje, Ko Folkes, de heks van de Amersfoorter heide, de familie Walker, de man van den ouden stempel en nog zooveel meer ‘oude kennissen,’ waaronder de onbetaalbare Tante Jet uit de overstroomingsgeschiedenis zeker tot de onvergetelijkste behoort.

Ook edeler, meer verheven gestalten rijzen uit de warrelende menigte van Banning's scheppingen op: de treffende historische figuren, die hij in *Drie eeuwen geleden*, in *De beeldstormer en zijn dochter*, in *Cécile* met zoo fijngevoelig penseel wist te malen, dat zij een onuitwischbaren indruk achterlaten. Maar in zijn grepen uit het volksleven, uit de wereld om hem heen, was Banning toch het gelukkigst; daar was hij in zijn element, daar ontwikkelde hij een gemoedelijke geestigheid, een spelend vernuft, eene ongezochten, natuurlijke inborst, kortom een geheel eigen, oorspronkelijk talent, waarvan in onze heele letterkunde moeilijk de wedergade is aan te wijzen.

Met voldoening en rechtmatige fierheid mag de thans tachtigjarige schrijver op zijn arbeid neerzien, waardoor hij duizenden en duizenden landgenooten heeft geboeid, geleerd en gesticht. Moge hij nog menig jaar in gezondheid den groei en den bloei gadeslaan van de *Katholieke Illustratie*, die hij gemaakt heeft tot wat ze geworden is: het geliefkoosde tijdschrift van onze katholieke familiën.

Met mijn hartelijke gelukwenschen op zijn zeldzamen feestdag, breng ik hem nogmaals, gelijk bij gelegenheid der intrede van den vijfen-twintigsten jaargang der *Illustratie* in 1891, openlijk mijn diepgevoelden dank voor wat ik hem aan raad en voorlichting en opwekking gedurende zoovele jaren verschuldigd ben.

J.R. van der Lans.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde. (*Vervolg*.)

'Zal ik dat alles voor u in orde maken?' vroeg Ant mij.

'O neen, liever breek ik alles af.'

'Dan kan het ook niet 't licht verdragen, dan zijt gij onvergeeflijk lichtzinnig geweest en dan heeft onze Lieve Heer in Zijn groote goedheid die ontmoeting toegelaten, om misschien uw toekomstig eeuwig en tijdelijk geluk te redden. Ik merk het wel, 't is een jongen, dien uw vader en moeder niet voor zoon en mij niet voor broer wilt geven.'

Ik sprak niet tegen, hoe kon ik ook! Verbeeld u, Kees, de socialist, de ongeloovige, in onzen huiselijken kring.

'Maar waarom geeft gij hem dan uwe toestemming?'

'Voor plezier,' kwam het er eindelijk hortend uit.

'Foei Trui, wat zijt gij Antwerpsch geworden. Had ik geen gelijk, toen ik u volstrekt niet in de groote stad wou laten dienen? Ik kende u te goed en weet hoe gij voor verleiding vatbaar zijt. Ik geloof dat het 't beste is, u weer mee te nemen naar buiten. Gij hebt het zoo best getroffen, bij zulke brave menschen en toch handelt gij zoo verregaand onvoorzichtig.'

Ik zei geen ja of neen; op 't oogenblik, geloof ik, was ik het liefst met Ant meegegaan, om van alles af te zijn en niet meer met Rika of Kees in aanraking te komen.

'Maar voor mevrouw vind ik het niet netjes, u van haar weg te nemen; nadat zij toch zooveel moeite en zorg voor u heeft gehad. Belooft ge mij, dat gij Kees zult laten loopen en ook niet meer omgaan met zijn zuster?'

Ik knikte van ja.

'En gaat ge mevrouw dat zeggen en meteen verschooning vragen.'

Zij nam mij bij den arm en bracht mij naar binnen en liet mij mevrouw zeggen, dat het mij erg speet zoo gehandeld te hebben en dat ik in het vervolg beter zou oppassen. Maar ik huilde alleen en Ant zeide alles voor mij en toen zag ik mevrouw, wat ik nog nooit gezien had, met de oogen vol tranen.

Zij gaf mij de had en zeide toen:

'Ik neem uw belofte aan, Geertje; kind, kind, ge weet niet, hoe goed ik het met u meen en hoe graag ik van u een flinke, goede dienstbode wil maken, in afwachting dat gij uwe bestemming bereikt.'

Antje bleef den dag bij ons; ik mocht met haar uit om Antwerpen te zien; ik ging met haar door de verschillende straten en naar het Rijksmuseum, maar het liefst van alles bezocht zij de kerken en sloeg haar handen in mekaar, want zulke mooie, groote kerken had zij nog nooit gezien. Den volgenden dag vertrok zij weer, maar voordat zij heenging, terwijl ik in het kamertje was, hoorde ik een heel gesprek tusschen haar en mevrouw, dat bewees hoe goed die twee mekaar verstonden.

'Ik vond het zoo lustig,' zei mevrouw, 'dat ik van u zoo'n medewerking heb; u wil niet gelooven, hoe zwaar de taak van een meesteres is tegenover die buitenmeisjes. Zij komen zoo onschuldig en zoo goed in de stad en dadelijk zijn zij het offer van de verleiding. Ik heb alles gedaan om het vertrouwen van Geertje te winnen; om haar

meer als een dochter dan als meid te behandelen. En wat zeggen de vriendinnen dadelijk? Mevrouw zit u op den kop, mevrouw vergeet dat ze zelf jong is geweest, en dat jeugd vreugd wil, en zij gelooven die anderen dadelijk.'

'Och, mevrouw,' zei Antje, 'u moet het haar vergeven. Zij is nog zoo jong.'

'Zeker en daarom heb ik zoo'n geduld met haar; maar toch moet ik het u ronduit zeggen, als Geertje mij weer ontrouw wordt zal ik, hoeveel verdriet het mij kost, haar weg moeten doen. Voor mijn geweten heb ik de overtuiging, dat ik voor haar alles gedaan heb wat ik doen kon. Mijn man ergert er zich dikwijls over en zegt dat het allemaal vergeefsche moeite is. Ik houd er niet van de heele maatschappij te hervormen, dat is te zwaar werk voor mij, maar mijn dienstmeisje op den goeden weg houden en vooruitbrengen, acht ik mijn plicht. Kan ik dien niet vervullen, dan ligt het niet aan mij.'

Antje vertrok en gaf mij nog allerlei goede lessen en nam de belofte mede, dat ik spoedig naar huis mocht gaan.

XV.

Met alles en alles ben ik anderhalf jaar bij de familie Vranken gebleven; nadat Antje de zaken zoowat geredderd had, en Rika een anderen dienst kreeg, verliep mijn verkeering met Kees ook zoo langzamerhand.

Eerst liep hij altijd nog een beetje om mij te ontmoeten, maar ik hield mij kras, en zei dat ik niet mocht van thuis, omdat hij zulke sociale gedachten had; hij werd boos en zei, dat hij een verstandiger meisje zou gaan opzoeken. Nu, dat mocht hij gerust voor mijn part, en hij heeft het gedaan ook.

Eerst was het voor mij een groote verlichting van den heelen rommel af te zijn; 't was zoo rustig thuis, ik deed gewoon mijn werk, ik kreeg geen gekijf en ik begon zoo aardig vooruit te komen; na een jaar had ik reeds 62 fr. op mijn boekje, maar toen begon ik landerig te worden, het verveelde mij, altijd koekoek één zang, ik begon weer met de meiden beneden te praten en die leerden mij niet veel goeds; ik kreeg buien van knorrigheid en mokken, en zei dikwijls in een paar dagen geen woord, omdat mevrouw iets gezegd had, dikwijls ook omdat zij niets zei, als ik iets verkeerd deed; en dat is toch zoo zot, al was mevrouw niet boos, dan werd ik het en dan had ik door mijn slordigheid iets bedorven of gebroken, of het eten was niet goed; dan zei mevrouw heel kalm en bedaard tegen mij:

'Gij hebt dat of dat gedaan of vergeten.'

Of wel:

'Een volgenden keer moet gij het zoo of zoo doen.'

En dan had ge de poppen aan het dansen. Ik met een boos gezicht naar de keuken en wat men ook tegen mij zei, wie 't ook was, die kreeg een snauw weerom; ik liep al sloffend door het huis met lodderige oogen, soms tegen alles aan; als ik iets in de hand had, liet ik het menigmaal van lammigheid vallen.

Soms had ik ook een bui, dat ik weer lang zat te grienen of ik een pak slaag had gekregen en ik wist eigenlijk niet wat mij scheelde en dan kwam het ook soms om een niemandalletje, dat ik weer erg brutaal was en mevrouw mij zei, dat ik dan maar eens veranderen moest.

'Heel graag, 't verveelt mij hier al lang,' antwoordde ik boos en kortaf.

'Dan komt het goed uit!' zei mevrouw en ik dacht er niet meer aan, en alles ging door of er niets gebeurd was.

Maar een paar dagen later nadat ik mijn uitgaansavondje had gehad, (ik ging naar Mie de schoonmaakster, dat was mijn eenig uitgaan, nu ik niet meer bij Rika d'r ouders mocht komen en ik vond het bij het oude mensch nogal slepend, maar ik had niets anders)stonden een paar van de buurmeiden mij op te wachten.

‘Zeg eens, Geertje, gaat ge weg?’

‘Ik,’ en ik keek ze aan of ik van den prins geen kwaad wist, ‘hoe komt gij daaraan?’

‘Er staat een bericht van uw mevrouw in de gazet en van avond zijn er vijf meiden geweest.’

‘Zoo!’

‘Nu, houd u zoo onnoozel niet. Begint het u eindelijk bij die kwezel te vervelen? Gij hebt het er lang genoeg uitgehouden, hoor! Zoo krijgt ze geen tweede, die alles maar goedvindt, wat zij doet.’

‘Hebt gij gekijf gehad?’ vroeg de andere.

‘Ik wou eens veranderen,’ zei ik kortaf, opende de deur en ging naar boven.

Ik was duizelig en het koud zweet liep mij langs het gezicht; dat had ik niet gedacht. Ik had toen een boozen kop gehad en wist zelf niet meer wat ik toen zeide; maar mevrouw nam ook dadelijk alles zoo ernstig op, en nu het er op aankwam, had ik hoegenaamd geen trek van hier heen te gaan, 't was een beste dienst, ik kon het niet anders zeggen - en dan, ik was er gewend, ik wist juist hoeveel 't lijden kon, als ik een boos gezicht trok of brutaal was - en wat zouden ze thuis zeggen?

Ant liep zoo hoog weg met mevrouw. Die twee begrepen elkander zoo goed; als ik mijn eigen zin had gevolgd, zonder toe te geven aan valsche schaamte, dan was ik zeker naar mevrouw toe gegaan en had haar verschooning gevraagd en verzocht het nog eens een poosje met mij te willen probeeren.

Maar ik kon er niet toe besluiten; wat zouden die meiden zeggen, als ik weer bleef? En dan - dan, 't was ook wel aardig eens iets anders te krijgen. Ik voelde mij hier zoo gedrukt, zoo opgesloten; in een dienst met een kameraad, zou het veel vroolijker zijn - ik mocht misschien meer uit - ik zou kennissen maken en mij minder stijf kunnen kleeden.

Neen, nu het eenmaal zoover was, zou ik er mij maar in schikken en doen of ik het ook zoo had opgenomen, dat ik weg zou gaan.

Den volgenden morgen vroeg ik mevrouw toelating naar de besteedster te gaan om een dienst te zoeken; ik was erg kortaf en durfde mevrouw niet in het gezicht kijken.

Toen ik thuis kwam, lag er een brief van Ant; mevrouw had haar geschreven dat ik in den laatsten tijd zoo raar was geweest, altijd onvriendelijk en uit mijnen schik, dadelijk klaar met een brutaal antwoord bij het minste of geringste wat men mij zeide, en dat zij mij den dienst had opgezegd, en ik er ook al weer onmiddellijk een grofheid op had geantwoord. 't Speet mevrouw wel, want zij meende het goed met mij; zij had veel van mij verdragen, omdat ik nog zoo'n kind was en zij hoop had, dat ik met de jaren verstandiger zou worden en begrijpen zou, hoe goed zij het met mij voor had; maar nu zag zij wel dat het niet meer ging, ik voelde mij ongelukkig bij haar en dus moest ik maar eens zien of ik ergens anders beter terecht kon komen.

Antje speet het erg en zij raadde mij aan het bij mevrouw zoo spoedig mogelijk goed te maken. Zij vertrouwde mij in Antwerpen nergens beter dan bij haar; mevrouw had altijd zoo goed voor mij gezorgd, als was ik haar eigen kind en voor de familie was zij ook zoo goed geweest - zij had moeder kleertjes gezonden, waaruit haar eigen kinderen gegroeid waren, voor onze kleintjes - zij had met Sint Nicolaas mij allerlei lekkers gegeven om in mijn pak te doen naar huis - toen moeder met mijn zuster Bet

met den pleziertrem in Antwerpen was geweest den vorigen zomer, had zij ze beiden onthaald of het prinsessen waren - neen! 't Was heel ondankbaar van mij dat ik zoo wegging, ik moest verschooning vragen. Zij zou mevrouw ook schrijven, om haar te verzoeken, mij alles te vergeven.

Ik had er lust toe en geen lust - ik vond het zoo kinderachtig, nadat ik een brief van huis had gekregen, met hangende pootjes er aan te komen, als een stout kind dat men gedreigd heeft.

Honderd malen was ik op het punt mevrouw te vragen, of ik blijven mocht - maar dan kwam er weer dit tusschen of dat - mevrouw was niet alleen - of een van de kinderen kwam binnen - of - of, en dat gebeurde het meest - ik kon mijn mond niet opendoen en ik stelde het uit van de eene minuut in de andere, en dan was de goede tijd voorbij.

Zoo liep ik een paar dagen rond - ik wou en ik wou niet en met een nieuwen dienst schoot het ook nog niet hard op; toen trok ik eindelijk de stoute schoenen aan en hakkelend en stotterend, kwam het er uit:

‘Me.... vrouw,.... 't spijt.... me.... dat.... dat het gebeurd is.... en als het u.... 't zelfde is.... dan.... dan.... dan.... zou ik wel willen blijven.’

Mevrouw keek mij ernstig aan.

‘Zoo, Geertje,’ zei ze, ‘hebt ge eindelijk uw kop gebogen? Ik had zoo'n hoop, dat gij het eerder zou doen, maar nu is het te laat. Ik heb juist van morgen een ander meisje gehuurd en ik kan haar nu niet meer wegzenden, omdat je er eindelijk toe komt mij verschooning te vragen.’

(*Wordt vervolgd.*)

Een nieuw borstbeeld van H.M. de koningin der Nederlanden.

Ontelbaar zijn de portretten en beelden, ter gelegenheid der aanstaande kroning van de jeugdige vorstin in den handel gebracht, zoodat er weldra geen huis in heel Holland zal zijn, dat niet met de beminde beeltenis is gesierd. De eindelooze verscheidenheid van grootte, van uitvoering en van prijs maakt, dat ieder zich zulk een beeltenis naar zijn eigen smaak en middelen kan verschaffen.

Wie echter op geen tientje minder of meer hoeft te zien en zich een blijvende gedachtenis aan het kroningsfeest wil verschaffen, waardoor hij zijn woning tevens met een waar kunstvoorwerp verrijkt, dien durven we het bronzen borstbeeld aanbevelen, dat men in dit nummer afgebeeld vindt.

Dit beeld is ontworpen door den veelbelovenden jongen beeldhouwer J.H. Ph. Wortman, die, helaas, door zijn vroegen dood, in de eerste dagen dezer maand, al de op hem gebouwde verwachtingen met zich in het graf genomen heeft. De jeugdige kunstenaar, die te Rome door het bestudeeren der wonderen van de oude beeldhouwkunst zijn talent verder trachtte te oefenen, is door een kwaadaardige koorts ten grave gesleept.

Wortman, die den 3en November 1872 geboren werd, bezocht als knaap den avondcursus van de Haagsche academie en gaf daar, op elfjarigen leeftijd, van zooveel aanleg blijk, dat een aantal kunstvrienden hem in de gelegenheid stelden zich geheel aan het teekenen te wijden.

NIEUW BORSTBEELD DER NEDERLANDSCHE KONINGIN, ONTWORPEN DOOR J.H.PH. WORTMAN.

Na het examen middelbaar onderwijs voor teekenen en boetseeren te hebben afgelegd, studeerde hij aan de Amsterdamsche academie, waar hij in 1896 met zijn beeld 'de verloren zoon' den prijs mocht behalen in den wedstrijd voor beeldhouwkunst, uitgeschreven door de Rijksacademie van beeldende kunsten. Met den eerepenning verwierf hij tevens het jaargeld, dat hem in staat stelde zijn studiën te Parijs voort te zetten.

Terwijl hij daar werkzaam was, wist hij met behulp van photographieën een zoo fraaie en welgelijkende buste van de koningin te vervaardigen, dat hem de bewerking van een nieuw borstbeeld naar het leven werd opgedragen. Hare Majesteit deed den jongen kunstenaar de eer voor hem te willen poseeren en het resultaat van zijn arbeid ziet de lezer in dit nummer weergegeven.

De *Société des Bronzes* te Amsterdam liet van het nieuwe borstbeeld afgietsels maken in brons, die zij in den handel bracht en waarmee haar veel succes mag voorspeld worden. De beeltenis vereenigt op de gelukkigste wijze de majesteit der vorstin met de bevalligheid der achttienjarige. De uiterst zorgvuldige afwerking

wordt door kenners hoogelijk geroemd. Op een passende zuil geplaatst, zal dit bronzen borstbeeld een keurig sieraad uitmaken voor een smaakvol gemeubeld salon.

TER BEDEVAART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. ADAM.

BEHOUDEN THUISKOMST, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HEINRICH RASCH.

Bismarck.

De negentiende eeuw spoedt ten einde; de groote mannen, die haar hebben gemaakt tot wat zij in de geschiedenis wezen zal, die een leidende rol hebben gespeeld in de wereldgebeurtenissen, welke haar voor altijd zullen kenmerken, gaan een voor een heen en laten de plaats open voor de mannen der toekomst.

Weinige weken geleden trad de *grand old man* Gladstone van het wereldtooneel; nu is ook de ‘man van ijzer en bloed’, de geweldige rijkskanselier, uit de rijen der levenden verdwenen. Wekte het afsterven van Gladstone in de meest uiteenloopende kringen warme ontboezemingen van vereering, bij Bismarck's verscheiden was de uiting der gevoelens lang niet zoo eenstemmig.

Zeker, er werd algemeen hulde gebracht aan zijn buitengemeen groote gaven; het reuzenwerk, door hem tot stand gebracht, de vestiging van het Duitsche Rijk op geheel nieuwe grondslagen, dwingt ieders bewondering af. Maar als men zich afvraagt wat Europa in 't algemeen en Duitschland in het bijzonder nu eigenlijk bij dien arbeid gewonnen heeft; als men nagaat ten koste van welke ontzaglijke offers Bismarck zijn droombeeld: de verheffing van Pruisen aan de spits van Duitschland en van Duitschland aan de spits van Europa, verwezenlijkte; hoe hij noch onrecht, noch geweld, noch de gruwzaamste oorlogen ontzag om zijn doel te bereiken, dan mengt zich in de bewondering een gevoel van huivering.

De levensloop van dezen man, die zich van bescheiden landjonker opwerkte tot de eerste plaats in zijn land, ja de eerste plaats in Europa, vindt zijn wedergade misschien enkel in de geschiedenis van Napoleon I.

Den 1en April 1815 op het vaderlijk landgoed Schönhausen geboren, kwam de jonge Otto von Bismarck in 1821 naar Berlijn om er zijn eerste opleiding te ontvangen aan het Friedrich-Wilhelmgymnasium, en studeerde vervolgens te Göttingen in de rechten. Als student maakte hij het nogal bont, maar spoedig schikte hij zich tot maatschappelijke deugden.

Achtereenvolgens werd hij auscultator bij het Berlijnsche *Stadtsgericht*, referendaris bij de regeering te Aken en later te Potsdam, van waar hij overplaatsing verzocht naar Greifswald, om landbouwkundige studies te kunnen maken aan de academie te Eldena. Die kwamen hem goed te pas, toen hij in 1845 het vaderlijk goed Schonhausen erfde, waar hij zich nu metterwoon vestigde. Hij werd dijkgraaf en afgevaardigde voor het district in den Saksischen provincialen Landdag. Als zoodanig nam hij deel aan de vergaderingen van dm eersten Vereenigden Landdag te Berlijn, waar hij zich deed kennen als een der meest besliste voorvechters van de conservatief-monarchistische partij.

Daarmee won hij zich het vertrouwen der regeering, zoodat hij in 1851 benoemd werd tot secretaris van legatie bij het Pruisische bondgenootschap; dit was zijn eerste stap op de diplomatieke loopbaan, waar hij snelle vorderingen zou maken: drie maanden later was hij al gezant bij den Duitschen Bond.

In die hoedanigheid openbaarde hij al zijn streven om Oostenrijk klein te maken en Pruisen te verheffen, wel wat te vroeg, daar de regeering zich genoopt zag hem om zijn anti-Oostenrijksche gezindheid als gezant naar St.-Petersburg te verplaatsen, waar hij zich toelegde op het vestigen van vriendschappelijke betrekkingen tusschen Pruisen en Rusland.

Een korten tijd was hij in 1862 ook gezant te Parijs, maar nog in hetzelfde jaar werd hij naar Berlijn teruggeroepen, waar de koning den krachtigen man noodig had tot doorvoering der legerhervorming en tot bezwering van de binnenlandsche crisis, door deze veroorzaakt.

Bismarck werd voorloopig voorzitter van het staatsministerie en kort daarop ministerpresident, tevens minister van Buitenlandsche Zaken.

Nu voelde zich de geweldige man op zijn rechte plaats. Den tegenstand van den Landdag brak hij eenvoudig door dien voor gesloten te verklaren en zonder de volksvertegenwoordiging op eigen hand te regeeren.

Terwijl hij aldus met ijzeren vuist binnenslands alles naar zijn hand zette, waren zijn blikken tevens op het buitenland gericht.

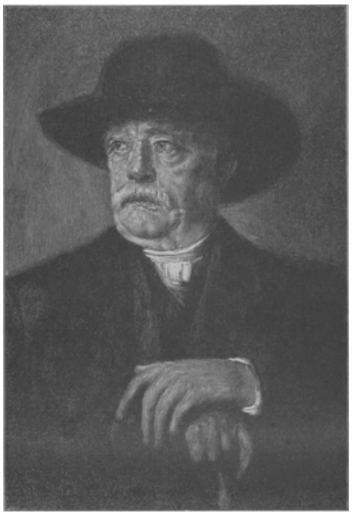

BISMARCK.

Pruisen moest groot en machtig gemaakt worden; alle middelen, die tot dat doel konden leiden, ook de onrechtvaardigste, waren hem welkom. Zoo bood de Sleeswijk-Holsteinsche oorlog hem gelegenheid, Pruisen met een paar provinciën te vergrooten. Thans was het machtig genoeg om den mededinger, op wien Bismarck het van den beginne af voorzien had, Oostenrijk, het hoofd te kunnen bieden. Een voorwendsel tot den oorlog was licht gevonden. Oostenrijk steunde namelijk bij de erfopvolging in Sleeswijk-Holstein een pretendent, die Pruisen niet beviel. Er werd lang over en weer onderhandeld, maar het einde was dat Pruisen den oorlog verklaarde aan hetzelfde Oostenrijk, dat in den vorigen oorlog nog als bondgenoot aan zijn zijde had gestaan.

In 1866 reisde Bismarck, die zich inmiddels tot loon voor zijn diensten reeds in den gravenstand had verheven gezien, met de omgeving van den koning naar het leger. Na den slag van Königgratz zag Oostenrijk zich tot den vrede van Praag gedwongen, waarbij het uit den Duitschen bond moest treden en afstand doen van zijn rechten op de Elbehertogdommen ten behoeve van Pruisen, dat nu aan de spits optrad van een nieuw opgerichten Noordduitschen bond.

Na Oostenrijk lag Frankrijk aan de beurt om vernederd te worden. Onophoudelijk was Bismarck er op uit, de Fransche politiek te dwarsboomen. Toen bij voorbeeld Napoleon III met den koning van Nederland onderhandelde over den aankoop van Luxemburg, wist hij door te drijven, dat het groothertogdom onzijdig zou worden verklaard. Dit was het begin van de oneenigheid tusschen Pruisen en Frankrijk; het geharrewar over de Spaansche trooncandidatuur van den erfprins van Hohenzollern deed het overige, en den 19en Juli 1870 verklaarde Frankrijk Pruisen den oorlog.

Bismarck verlangde niets liever; sinds jaren had hij dien oorlog voorbereid. Hij maakte hem mee in de onmiddellijke omgeving van den koning, dien hij al meer en meer in zijn macht begon te krijgen, en wist het door zijn handige politiek zoo te leiden, dat de vrucht van de overwinningen, door de gezamenlijke Duitsche staten behaald, Pruisen in den schoot viel.

Nadat eerst de verdragen van Versailles waren geteekend, werd koning Wilhelm in het hoofdkwartier te Versailles tot keizer uitgeroepen, waarna op 10 Mei te Frankfort aan den Main de vrede gesloten werd, die voor Frankrijk noodlottig, voor Pruisen en Bismarck daarentegen een opkomst was. De bondskanselier was voortaan rijkskanselier; hij werd in den erfelijken prinsenstand verheven en met een domein in het hertogdom Lauenburg als dotatie begiftigd.

Nu stond Bismarck op het toppunt van zijn grootheid; algemeen werd hij verheerlijkt als de grondlegger van het nieuwe Duitsche Rijk, en zijn eenige zorg was thans, het eenmaal verkregene duurzaam te behouden door het Drievoudig Verbond tot stand te brengen en ondertusschen gestadig te werken aan de versterking van het leger.

Ook binnenslands wilde hij het nieuwe rijk tegen aanvallen beveiligen; maar hier zocht hij den vijand, waar die niet te zoeken was, namelijk in de katholieke Kerk. Hem zweefde het ideaal voor van een protestantsch Duitschland, waar de katholieken alleen geduld zouden worden op voorwaarde, dat zij zich blindelings zouden onderwerpen aan hetgeen Bismarck hun in het godsdienstige zou voorschrijven. De onfeilbaarheidverklaring van den Paus beschouwde hij als een rechtstreeksche uitdaging tot hem gericht; hij antwoordde er op met zijn Cultuurkamp. De Jesuïeten en andere met hen 'verwante' orden werden uit Duitschland verbannen; de regeering ging zich inlaten met de opleiding, het onderzoek en de aanstelling van geestelijken, en waar zij op verzet stuitte, maakte zij korte metten door priesters en bisschoppen, zooals den eerbiedwaardigen aartsbisschop van Keulen, in den kerker te werpen.

De geweldige man, die twee machtige rijken overwonnen had, meende ook de Kerk de wet te kunnen stellen; maar hier stiet hij op een macht, waartegen hij niet bleek opgewassen. Het lijdelijk, maar moedig en volhardend verzet van het katholieke volk, het wakker optreden der partij van Windthorst dwong hem eindelijk den wanhopigen kamp op te geven, en ondanks al zijn verzekeringen, dat hij niet naar Canossa zou gaan, zag hij zich genoopt met Paus Leo XIII te onderhandelen, met het gevolg, dat sedert 1890 reeds tal van hatelijke wetsbepalingen tegen de katholieke Kerk zijn opgeheven.

Intusschen ondervond Bismarck ook in andere opzichten teleurstellingen met betrekking tot

zijn binnenlandsche politiek. Op den roes der overwinningen van '70 was onder het volk de ontnuchtering gevolgd; van de zegeningen, die beloofd waren, werd men niets gewaar; integendeel, het volk ging gebukt onder de verpletterende lasten van het militarisme; Bismarck's willekeur wekte alom wrevel en verbittering; het socialisme ontstond en verbreidde zich snel, ook ten gevolge van den Cultuurkamp, die de heilzame werkzaamheid der Kerk verlamde.

Dit alles had ten gevolge dat de laatste jaren van Bismarck's heerschappij voor hem niet de aangenaamste waren. Intusschen bleef hij zich, zoolang de oude keizer Wilhelm leefde, ondanks de oppositie handhaven; maar toen, na de korte regeering van keizer Friedrich, de jonge keizer Wilhelm aan het bewind kwam, was het met Bismarck's macht gedaan.

De jonge keizer wilde zijn eigen kanselier zijn en zich niet als zijn grootvader door Bismarck laten beheerschen. Er ontstonden herhaalde wrijvingen tusschen den ouden rijkskanselier en den jeugdigen vorst, met het gevolg, dat de eerste den 18en Maart 1890 zijn ontslag indiende, hetgeen door den keizer eenvoudig werd aangenomen. Den 29en Maart reeds volgde zijn afscheid van den keizer en Berlijn, waarbij hem alle mogelijke uiterlijke hulde werd gebracht, maar dat hij zelf een ‘begrafenis eerste klas’ noemde.

Hij had afgedaan, en het had zeker meer tot zijn roem bijgedragen, wanneer hij dit beter had ingezien, in plaats van zich in zijn afzondering op Friedrichsruh nog druk te maken over politieke dingen, waarvan hij immers heette afscheid genomen te hebben. Den laatsten tijd hield hij zich hoofdzakelijk bezig met het opstellen van zijn gedenkschriften, wier uitgave niet zonder eenige bezorgdheid wordt te gemoet gezien; wie weet wat de oude man in den wrevel van zijn laatste jaren voor onaangename onthullingen op het papier heeft gebracht!

In den nacht van 30 op 31 Juli is Bismarck gestorven. Zijn werk, de eenheid van Duitschland, blijft echter leven, roepen zijn vereerders. Dat is de vraag, zeggen wij in alle bescheidenheid. Als men nagaat hoe het Duitsche rijk, zijn schepping, verkankerd is door het socialisme, waarvan ook hij zijdelings de schuld draagt, valt het te betwijfelen of zijn werk de stormen der toekomst zal weerstaan.

Zwarte engelen, door Th.L.T.

Op een Octoberdag van het jaar 1889 stond ik aan de haven van Mobile, de hoofdstad van den Noord-Amerikaanschen staat Alabama, te kijken naar het inladen van katoenbalen in een groot schip, dat naar Europa zou vertrekken.

Het was een zeer warme dag, want Mobile, gelegen bij de monding der rivier van dien naam in de Golf van Mexico, heeft reeds een volkomen zuidelijk klimaat. De aanblik van de prachtige haven, de schoone natuur en het fraaie weer hadden mij recht prettig moeten stemmen, en toch was ik zeer slecht te moede. Ik stond daar aan de Golf van Mexico met nog juist twintig centen in mijn zak, terwijl ik voor twee dagen, toen ik uit New-York was vertrokken, nog acht honderd dollar had bezeten.

Ik was nog geheel ‘groen,’ had in Europa een jaar geleden een erfenis van bij de vijf duizend mark gekregen, en bedenkende, dat ik van de rente van dit kapitaal toch

niet leven kon, en verder, dat het voor mij als graveur en teekenaar goed zou zijn, een weinig van de wereld te zien, gaf ik er mijn betrekking aan en ging naar Amerika.

Ik had eenige weken in New-York doorgebracht, zonder een mij passende betrekking te vinden, en was toen naar het zuiden opgebroken. Gedurende de reis had ik kennis gemaakt met een Duitschen Amerikaan, die mij zeer goed beviel, en wien ik volkomen vertrouwde. De wakkere landgenoot ontstal mij in den slaap al mijn geld, en ik werd te Mobile uit den trein gezet, omdat ik geen geld meer had voor de verdere reis naar New-Orleans, waarheen ik eigenlijk had willen vertrekken.

Wat nu? Geheel terneergeslagen wandelde ik van het station door de Governmentstreet naar de haven, in de onbestemde hoop daar ergens iets te zullen vinden, dat mij uit mijn verlegenheid kon helpen.

Maar eigenlijk wat? Ik wist wel, dat men in Amerika elke bezigheid kan aanpakken, en ik had ook wel lust om te werken, maar ik ben een tenger persoon, nauwelijks van middelmatige grootte, sedert jaren gewend achter de teekentafel en de koperplaat te zitten. Wanneer ik zag, welk zwaar werk de zwarte sjouwers in de haven verrichtten, dan moest ik erkennen, dat het voor mij onmogelijk zou zijn hier werk te vinden. Droefgeestig keerde ik naar de statie terug en ging in de voor blanken bestemde wachtzaal zitten, om na te denken. Mijn vooruitzichten waren allesbehalve rooskleurig.

Niettegenstaande sedert den grooten burgeroorlog in de Vereenigde Staten de slavernij is afgeschaft en de negers in 't bezit zijn gesteld van gelijke burgerrechten als de blanken, denkt niemand er aan, hen ook in het maatschappelijk leven als gelijken te behandelen. Van de ongeveer zeven millioen negers, die in de Vereenigde Staten leven, woont er slechts één millioen in de Noordelijke staten en zes millioen in de Zuidelijke staten der Unie. Men vindt ze daar als daglooners, koetsiers, kellners, barbiers, bedienden en farmers, maar de blanke veracht hen en wijst hun zelfs in de spoorwegstatie afzonderlijke wachtkamers aan. Daar de negers een ruwe, onbeschaafde massa vormen, waarvan slechts enkelen het tot eenig bezit en eenige beschaving hebben gebracht, is het begrijpelijk, dat de blanken in de Unie de zwarten niet als hun gelijken beschouwen.

Ik zat dus in de wachtzaal voor blanke reizigers en overlegde, wat ik met mijn twintig centen zou beginnen. Het ergste was nog de omstandigheid, dat ik slechts eenige woorden Engelsch kon radbraken. Ik had mij ingebeeld, mij als Duitscher in Amerika overal door te zullen slaan, en zag nu in, hoe dwaas dat was, toen ik mij zonder geld, zonder vrienden en bekenden in een vreemde stad bevond.

Ik heb de eigenaardigheid, bij het nadenken op een stuk papier allerlei dingen te krabbelen of te teekenen. Zoo had ik ook nu, terwijl ik mij met mijn toekomstplannen kwelde, mijn notitieboek voor den dag gehaald en teekende half onbewust allerlei grillige figuren.

Eensklaps tikte mij een vinger op den rechterschouder, en opziende, zag ik een grooten, mageren, reeds vrij bejaarden man met grijzen baard. Hij had geheel en al het uitzicht van een echten Yankee. Hij sprak mij in 't Engelsch aan, waarop ik hem schouderophalend te kennen gaf, dat ik hem niet verstond. In dit oogenblik zag ik iets in 't gezicht van den vreemdeling opflikkeren, dat voor een blijde verrassing kon aangezien worden. Toen zei de man in 't Duitsch, dat wel wat Amerikaansch klonk: ‘Gij zijt een Duitscher?’

‘Ja,’ antwoordde ik, verheugd opspringend.

‘Teekenaar?’

‘Ja. Modelteekenaar en graveur.’

Deze eenvoudige woorden schenen op den vreemdeling een grooten indruk te maken. Hij zette de oogen wagenwijd open en staarde mij aan, als was ik een bovenaardsche verschijning; toen loosde hij een diepen zucht en sloeg mij met de vlakke hand zoo krachtig op den schouder, dat ik bijna ineen zakte.

'Man,' zeide hij, 'gij wordt mij door den Hemel gezonden! Ga zitten, wij willen een oogenblik praten. Ik heet Wernlich, ben uit de Rijnstreek en woon al een reeks van jaren hier. Ik heb buiten aan de Golf een warmoezerij.'

'Dat treft goed,' antwoordde ik; 'misschien zou ik bij u werk kunnen krijgen.'

'We zullen zien. Hoe komt ge naar Mobile?'

Ik vertelde hem nu mijn ongeluk. Toen ik ten einde was, sloeg hij me weer op den schouder en riep: 'Uitstekend - uitstekend! - Nu, zeg mij eens landsman, kunt gij een neger teekenen?'

'Dat zal zoo moeilijk niet zijn,' antwoordde ik, niet wetende, wat ik van Wernlich te denken had.

'Goed,' verklaarde Wernlich; 'ik geef u een dollar, wanneer ge mij een schoonen negerkop teekent. Hier door het venster van de wachtzaal ziet gij buiten op het statieplein verscheiden negers bijeen staan. Teeken mij op een blad in uw notitieboek eenen kop.'

Een dollar was mij in mijn positie hoogst welkom; ik liet me dus niet lang bidden. Ik nam een neger in 't vizier en schetste den kop, zoo goed het ging. Ik schaduwde de kleine teekening bij en wilde ze nog wat vervolmaken, maar Wernlich verhinderde dit.

'Halt, zoo is 't mij voldoende,' zeide hij. 'Hier hebt ge den dollar. Gij zijt mij regelrecht van den Hemel toegezonden. Wilt ge met mij een zaak beginnen, die u het verlies van uw geld tienvoudig terugbezorgt?'

Wernlich zag mij daarbij met zooveel spanning aan, dat ik onwillekeurig angstig werd. 'Gaarne zou ik zoo'n zaak beginnen,' zei ik aarzelend.

'*Well*,' verklaarde Wernlich, 'dan zijt gij mijn man. Ga met mij mee; ik geef u een onderkomen en ge kunt bij mij teekenen, wat ik u opdraag. Ik garandeer u, in een half jaar zijn wij kolossaal aan 't geld verdienen.'

'Ik ben gaarne bereid op uw voorstel in te gaan,' verklaarde ik, 'maar zoudt ge mij niet willen zeggen, waar 't om te doen is?'

'Om een heel eenvoudige zaak. Gij hebt teekeningen te maken volgens mijn opgaven, of ik zal u misschien platen geven, die gij veranderen moet om daarna die teekeningen in koper te graveeren, dat is alles.'

'Ik veronderstel natuurlijk, dat het geoorloofde dingen geldt.'

'Ha, ha, ha, natuurlijk! Gij gelooft toch niet dat ik u tot een vervalscher van bankbiljetten zou willen maken? Neen, zoo dom zijn wij niet! Wij kunnen op eerlijke wijze geld verdienen - op een heel eerlijke manier. Wilt gij daarop ingaan?'

En Wernlich hield mij zijn hand toe, een eeltige hand, die bewees, dat hij in zijn leven flink gewerkt had. En ik legde, hoewel nog altijd met eenige aarzeling, mijn hand in de zijne.

'Ik ben gaarne bereid geld te verdienen en de teekeningen te maken, die gij mij zult opgeven,' antwoordde ik. Toen wilde ik eens heel geslepen zijn en ging voort: 'Willen wij maar niet dadelijk uitmaken, wat ik wekelijks of maandelijks verdienen zal?'

'Gij zult zien, dat ik een eerlijk man ben, landsman. Ik heb u nog niet eens naar uw naam gevraagd, toch stel ik vertrouwen in u. Ik bied u de helft van het geld, dat wij verdienen, natuurlijk na aftrek van alle kosten. Gij zweert mij het geheim, dat

bij de zaak betrokken is, streng te bewaren, en verplicht u, mij uw persoon geheel voor het werk ter dispositie te stellen.'

Er was dus toch een geheim bij de zaak betrokken en de aanwijzingen, welke Wernlich mij gaf, waren zoo zonderling, dat ik weer begon te weifelen.

Wernlich merkte dit op. 'Man, wees nu niet zot!' drong hij aan. 'Ik garandeer u, wij hebben in een jaar tijds ieder acht tot tien duizend dollar verdiend. Me dunkt, dat kan lukken, inzonderheid voor een man, die, zooals gij, slechts in 't bezit van een dollar is.'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Ter bedevaart. -

We zijn in het katholieke Bretagne, waar vooral onder de visschersbevolking van de kust het oudvaderlijk geloof nog in onverzwakte kracht voortleeft. Daar worden de oude vrome gebruiken nog in eere gehouden en vindt men tal van bedevaartplaatsen, bevoorrechte heiligdommen, waartoe de geloovige bevolking in tijden van nood of rampspoed haar toevlucht neemt.

Onze gravure stelt zoo'n oud eerwaardig heiligdom voor; tegen den achtergrond onderscheiden wij onder een gothisch baldakijn een middeleeuwsche beeldengroep, een naïeve voorstelling van Christus in het graf, beweend door de vrome vrouwen met Maria, Johannes en Jozef van Arimathea. Dergelijke voorstellingen treft men veel in oude

kerken aan en ze zijn het voorwerp van godvruchtige vereering.

Op ons tafereel zien wij een moeder met een kind op den arm voor de heilige groep geknield. Dat kind is blijkbaar ziek en nu komt zij, door de voorspraak der Moeder van Smarten, de genezing afsmeeken van haar lieveling. Wie weet welk een verre voetreis zij gemaakt heeft naar dit genadeoord; maar wat doet een moeder niet voor haar kind? Zij heeft ook niet verzuimd haar offergave mee te brengen - wat bloemen, het geschenk der armen.

Op den achtergrond staan een man en een oude vrouw in biddende houding; misschien de vader en de grootmoeder van het ongelukkige kind. In elk geval spreekt uit hun houding en gelaat diepe deelneming met de biddende moeder.

Behouden thuiskomst. -

Ook een tafereel uit het visschersleven, maar even vroolijk als het eerste treurig was. De visscher keert behouden huiswaarts van de reis en wordt op het strand verwelkomd door zijn vrouw en kinderen, die al uren lang met ongeduld het binnenvallen van de visscherspink hebben verbeid. Blijkbaar heeft hij een goede vangst gehad, waarvan hij zijn vrouw onder het naar huis gaan de bijzonderheden vertelt. Maar nog meer genoegen dan de rijkste vangst verschaft hem het gelukkig weerzien van de zijnen.

Allerlei.

Wij ontvingen van een onzer inteekenaren uit Amerika het volgend schrijven:

U.S.A. Keithsburg Ill. July 13 '98.

Alhoewel het een wereldbekend feit is, dat de Amerikanen de grootste leugenaars zijn (vooral nu in den oorlog), daarom heeft België nog geen recht, om dit na te doen.

In de Belgische Illustratie, jaargang 15, No. 11, bladz. 88, komt voor:

Parijsche tentoonstelling '89, 183 dagen, bezoekers 32.354.111. Chicago in '93, 183 dagen, 2.352.900.

Dit is of wel een drukfout, of wel een kolossale leugen. Parijs had volgens vele statistieken 28.149.353 en Chicago over de 35 millioen.

Verschillende dagen dat ik er zelf was, beliep het getal over 350.000, en op 9 October beliep het 762.000.

Een fout en vergissing kan een ieder maken, doch zulk een grove mag niet stilletjes worden voorbijgegaan.

Uw trouwe lezer van de Illustratie,
REV. CH. FRENCKEN.

Wij danken den geëerden inzender beleefd voor zijn terechtwijzing. Het bedoelde cijfer was door ons ontleend aan een opgave, die wij geen reden hadden te wantrouwen. Maar niet in de gelegenheid zijnde, zelf de juistheid er van na te cijferen,

willen wij gaarne aannemen dat er een fout in kan geslopen zijn en de ons thans uit Amerika gezonden cijfers beter met de werkelijkheid overeenstemmen.

Een leelijk beursbericht.

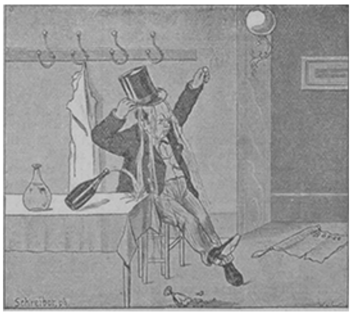

[Nummer 23-24]

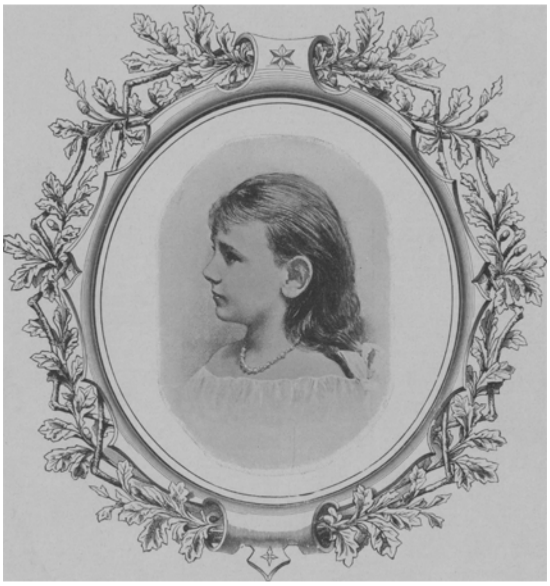

H.M. KONINGIN WILHELMINA,
ALS KROONPRINSES DER NEDERLANDEN.
(1890).

Koningin Wilhelmina.
door Mathilde.

Onze geschiedenis lijdt niet aan overmaat van poëzie; wij hebben een historie vol stuggen ernst, vol zwaren strijd. Weinige romantische drijfveeren werkten daarin mede; weinige bloemen zijn ontloken aan de krachtige, forsche oranjeboomen; weinige vrouwen hebben met haar fijne vingers gegrepen in het warnet der gebeurtenissen; vrouwen immers zijn het, die bloemen van poëzie strooien over de dorre paden des levens. Ten minste vroeger was het zoo, thans hollen zij met haar rijwiel over die paden en vergeten het strooien van bloemen; alles wordt gelijk: de vrouwen verliezen haar lieflijkheid, de mannen hun kracht, en met deze tegenstelling dreigt ook de poëzie verloren te gaan, om plaats te maken voor niets dan stoffelijke belangen.

Opmerkelijk is het, dat juist nu de poëzie verdwijnt en de vrouwen zich er op beroemen zoo min mogelijk vrouwen te zijn - de bloemen schooner dan ooit bloeien en dat onze geschiedenis zich gaat tooien met een teeren gloed van poëzie; dat de groene oranjeboom, het verdorren nabij, plotseling door een nieuwe lente wordt verheugd en een bloem gaat dragen, de schoonste en geurigste wellicht, die haar ooit tooide; ons Koningshuis, het uitsterven nabij, ontving nieuw leven door haar, wier naam alleen ons hart verblijdt en onze lippen streelt; wier bevallige gestalte onze oogen bekoort, wier lieftallige verschijning ons vervult met jonge hoop en zoete verwachting.

Koningin Wilhelmina!

Haar naam is in ieders mond en in ieders hart, zij, de oranjebloesem, de goudroos, de schoonste gave, die de Oranjevorsten ons na hun heengaan achterlieten tot troost en tot blijdschap, tot pand onzer onafhankelijkheid en vrijheid.

Zoo weinig waren zij in getal de vrouwen, die haar naam nalieten op de bladzijden onzer geschiedenis; de meesten waren goede echtgenooten, brave moeders, van die gelukkigen, wier levensverhaal kort en onbeduidend is als van de volken, die geen historie hebben.

ADA VAN HOLLAND, de eenige vorstin uit ons eerste gravenhuis, verschijnt ons vaag, onbestemd, een droevig offer der staatkunde van gewetenlooze bloedverwanten; wij weten weinig of niets van haar af; verdient zij achting en liefde of slechts onverschilligheid, en niets dan de sympathie, door onverdiend lijden steeds opgewekt?

In elk geval, zij staat te ver van ons af, in te troebele tijden; zij is het onderwerp geweest van een enkel treurspel, dat echter evenmin als haar lotgevallen in staat was onze harten te veroveren, onze geestdrift te ontgloeien.

Na haar treffen wij aan MARGARETHA VAN HENEGOUWEN, de keizerin-gravin; ook van haar denken en voelen weten wij weinig. Wij stellen ons haar voor als een heerschzuchtige vrouw, een ontaarde moeder, die de voorrechten van haar kroon stelde boven de liefde en het geluk van haar kind, en onze tegenzin voor haar is grooter dan de eenigszins nieuwsgierige aantrekkelijkheid die Ada uitoefent; bij haar toch begonnen de ongelukkige Hoeksche en Kabeljauwsche twisten, die onze provinciën zoo duur kwamen te staan; een strijd tusschen moeder en zoon, het eerst ontbrand zinnebeeld misschien van den nooit geëindigden, altijd in nieuwe vormen optredenden kamp tusschen de twee geslachten, tusschen man en vrouw.

Het volgende gravenhuis, het Beiersche, leert ons JACOBA kennen; de schoone, ijdele, wereldsche, lichtzinnige, maar diep ongelukkige Jacoba. Zij heeft haar leed en misschien haar vroegen dood verdiend. Wij weten dat zij schoon was en bevallig als een vrouw van Frankrijk, welks kroon zij eens bestemd was te dragen; wij weten dat zij schandelijk werd vervolgd en bitter bedrogen door hen, die haar het naaste moesten zijn, maar wij weten ook dat zij haar eigen lot verzwaarde door haar wuftheid, haar onberadenheid, haar stijfhoofdigheid - een onverstandig kind, dat wij beklagen moeten, maar wier nooit-volwassenheid ons telkens met ergernis vervult; zij bracht ons geen geluk aan, niets dan strijd en ramp; de oorzaak of het voorwendsel van veel oorlog en bloedvergieten. Nog alleen leeft zij voort in de herinnering van haar kornetjes - de moderne industrie met haar namaak berooft haar ook nog van dezen roem.

Nu MARIA VAN BOURGONDIË; neen! haar zien wij niet aan met een hart vol verdeelde gevoelens of onvermengden wrevel.

Witte lelie, ontsproten uit het bloedig slagveld van Nancy, teere dochter van Karel den Stoute, lieftallige bruid van Max, den laatsten der ridders, schijnt ook zij de laatste der middeleeuwsche jonkvrouwen; vol reinheid, poëzie, deugd en liefde, verschijnt zij even in die atmosfeer van bloed en geweld - een gestalte van licht, die de donkere wolken verdrijft, maar te haastig komt de Dood en voert haar mede, en weer wordt het duisternis, daar waar zij zoo pas nog glansde, eenig lichtpunt in die sombere dagen.

Haar dochter MARGARETHA, haar kleindochters MARIA VAN HONGARIJE en MARGARETHA VAN PARMA voerden als landvoogdesse het bewind, meest gehoorzame uitvoersters der bevelen harer bloedverwanten.

Nu komt er een lang tijdsverloop zonder dat vrouwen haar aandeel hebben in het maken onzer geschiedenis. MARIA, de echtgenoote van Stadhouder Willem III, kon in Engeland zijn medeheerscheres zijn, hier was zij niets dan zijn misschien al te onderdanige huisvrouw.

Twee andere regentessen voor haar minderjarige kinderen, MARYKE-MEU, - Louise, Marie van Hessen en ANNA van Engeland, staan te veel in de schaduw om aanspraak te kunnen maken op algemeene belangstelling.

Behalve prinses Willemijntje - die meer vorstin wou spelen dan stadhoudersvrouw te zijn - treffen wij nu slechts koninginnen aan, die niets willen of kunnen zijn dan gemalinnen der koningen - totdat onze laatste koning Willem III sterft.

De reeks vorstinnen uit de laatste drie eeuwen zijn slechts door aanhuwelijking Nederlandsche vrouwen geworden; de drie landvoogdessen na Maria van Bourgondië zijn meer Duitsch dan Hollandsch, zoodat wij dus gerust kunnen zeggen, dat na de eenige dochter van Karel den Stoute, de dochter van Willem III de eerste Nederlandsche vrouw is, die hier tot de regeering is geroepen.

Beiden nog jong, beiden in den tijd, dat meisjes van haar jaren nog slechts denken aan haar vermaak, verplicht de erfenis van haar overleden vader op zich te nemen, mochten beiden wel op de knieën vallen en uitroepen als de jonge koning Lodewijk XVI en zijn gade:

'Heer, help ons regeeren, wij zijn nog zoo jong!'

Maar hier houdt de gelijkheid op; Maria van Bourgondië, onverwacht weeze en vorstin geworden, stond nagenoeg alleen te midden van een oproerig volk tusschen strijdvoerende onderdanen, zonder goede raadslieden nadat de hare aan de woede van het volk ten offer waren gevallen, en moest dankbaar de hand aanvaarden van den man, die haar kwam steunen en helpen in haar te zware taak.

Wilhelmina van Oranje, omringd door vijf millioen onderdanen, die haar liefhebben, vereeren en God danken dat Hij haar aan hun liefde schonk na de zware slagen, die het Oranjewoud geheel ter neder velden; opgegroeid onder de zorg eener verstandige moeder, in stilte zich voorbereidend tot de hooge plichten van haar ambt, niets van het leven nog kennend dan liefde en vreugde.

Maria van Bourgondië verschijnt ons door den sluier der eeuwen, zwak, bevallig en teer, de oogen vol tranen van kindersmart, de handen gewrongen, vol radeloosheid over de verwarring om haar heen, die zij bezweren moet.

Wilhelmina van Oranje, stralend van jeugd en hoop, de oogen schitterend van kinderlijke belangstelling over de schoonheid van het jonge, frissche leven, waarvan zij de schaduwen nog niet kent, de handen vol van het geluk, dat zij over haar volk wil uitstorten en dat zij in eigen boezem vond.

Zoo staat zij voor ons, één en al poëzie, een en al liefelijkheid, een en al geluk - de bloem van ons vorstenhuis, de zonnestraal van onze geschiedenis.

Zij liggen daar neer de krachtige Oranjestammen; vijf werden ter aarde geworpen binnen enkele jaren, een teere loot ontwikkelde zich tot een zoet geurende bloem, en nu zij geheel ontloken is, zal het feest zijn in Nederland en in zijn landen over zee. Overal waar de Dietsche taal weerklinkt, daar roept alles:

'Leve onze Koningin, leve Wilhelmina!'

Na den somberen, langen winter breekt de lente aan, de zoete, lieve lente.

De winter, die zoo hevig ons koningshuis teisterde, die alle boomen deed verdorren en alle vruchten verderven, was voorbij en toen begon de lente te groenen; de ernst en somberheid verdwenen, de lach weerklonk opnieuw.

Een kind, een lieftallig kind, wie kan er de toovermacht van weerstaan?

Wij hadden zoovele doodsbaren gezien, zoovele sombere lijkstoeten waren langs ons heen getrokken naar Delft, zoovele teleurstellingen hadden ons getroffen, zooveel hoop was verijdeld, zoo ingekrompen was de kring onzer vorsten, dat een kreet van blijdschap en verrassing de lucht doortrilde, toen op den laatsten Augustusdag van 1880 de kanonnen het uitbulderden:

Den koning is een dochter geboren.

Eindelijk een wieg en geen doodskist, eindelijk geen begrafenis, maar een Doop!

‘Ja, het had een prins moeten zijn, hoe jammer dat het een meisje is en geen jongen’, zeiden de pruttelaars; maar de koning verheugde zich met zijn prinsesje, en het volk dacht aan geen teleurstelling meer, het was een koningskind, dat wij eindelijk na zoovele jaren weer in ons midden hadden en de vreugde was oprecht, algemeen.

't Was nog niet zoo lang geleden, dat vier geslachten van vorsten voldoende waarborgen schenen te geven tegen het uitsterven der Oranjevorsten.

Daar was Willem I, de eerste onzer koningen, nog krachtig en vorstelijk, naast hem zijn zoon, de ridderlijke held van Waterloo, Willem II, tusschen zijn zoon, den lateren Willem III, en den kroonprins, zooals wij gewoon waren den oudsten zoon des konings te noemen.

Nu was in 1880 van die vier geslachten nog slechts de 60-jarige koning Willem III in leven; in den vreemde was Willem I gestorven; na een te korte regeering overleed Willem II in Tilburg, en in '79, kort na het huwelijk zijns vaders, eindigde het leven van den kroonprins stil en schier onopgemerkt in Parijs.

WIJLEN Z.K.H. WILLEM,
Prins van Oranje.

Nog bleef de hoogbejaarde prins Frederik over. De zoo populaire prins Hendrik was gestorven nog voordat de klokken het blijde Wilhelmuslied hadden uitgeluid ter eere der jonge koningin Emma, toen zij haar vorstelijken intocht hield binnen het rijk van haar echtgenoot; prins Alexander kwijnde langzaam weg in zijn Haagsch paleis zonder andere verstrooiing dan zijn geregelde tochten naar den grafkelder van Delft, die hij eindelijk moest opgeven, toen zijn gezondheid zwakker en zwakker werd.

WIJLEN Z.M. KONING WILLEM III.

Tusschen al die zieken en grijsaards, die versch gesloten graven verscheen koningin Emma, de 20-jarige; men begroette haar hartelijk, eerbiedig als de gade des konings, maar de herinnering aan koningin Sophie, de kunstlievende, hoogontwikkelde vorstin, die zoo langen tijd met ons volk had meegeleefd, al zijn lief en leed had meegedragen, belette misschien meer spontane uitdrukkingen van geestdrift.

Koningin Emma was ons nog vreemd; zij moest onze liefde, onze genegenheid nog winnen.

En nu, na 20 jaren, wie zal ontkennen dat alle harten vol bewondering, liefde en achting kloppen voor de weduwe van koning Willem natuurlijk, maar voor alles voor de Moeder van onze koningin Wilhelmina.

Den 31 Augustus 1880 des namiddags om 6 uur werd prinses Wilhelmina, Helena, Paulina, Maria, dochter van Z.M. koning Willem III en zijn tweede gemalin, koningin Adelheid, Emma, Maria van Waldeck-Pyrmont, geboren.

Nog denzelfden dag zond de koning de volgende boodschap aan de Staten-Generaal:

'Het is voor ons eene groote vreugde, U de blijde tijding te kunnen mededeelen dat H.M. de Koningin, onze beminde Gemalin, heden namiddag bevallen is van een Prinses.

'Wij zijn overtuigd dat de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal van harte deelen in de gevoelens, die deze heuglijke gebeurtenis bij ons opwekt, en met ons dankbaar den zegen erkennen, die door den Allerhoogste heden ons Huis en hot Vaderland is geschonken.

'En hiermede M.H. beveel ik U in Gods heilige bescherming.

''s-Gravenhage, den 31 Augustus 1880.

'WILLEM.'

De stad 's-Gravenhage vierde feest; het stadhuis werd geïllumineerd en het geheele land deelde in deze blijdschap; van alle kanten werden telegrammen en adressen van gelukwenschen gezonden.

De natie voelde zich met de koninklijke ouders zoo rijk in het bezit van het Prinsesje, zooals zij weldra algemeen werd genoemd.

Eerst werd gezegd dat zij bij haar tweeden naam 'Pauline' zou worden geheeten naar haar grootmoeder van moeders zijde, de vorstin van Waldeck-Pyrmont, geboren van Nassau; maar koningin Emma zelf verzocht haar Wilhelmina te noemen, daar deze naam sedert eeuwen in ons land populair was. Een fijne kieschheid, die zoowel door den koning als door het volk hoog gewaardeerd werd.

Over de vroegste kinderjaren van prinses Wilhelmina valt weinig te zeggen; zij doorleefde de eerste maanden van haar leven als alle andere kinderen; het bleek een gezond, voorspoedig kind te zijn, men hoorde bij haar niets van de gewone kinderziekten.

Een kind heeft recht vooral op de belangstelling van alle moeders - het zal zeker voor alle moeders van Den Haag een groote gebeurtenis zijn geweest, toen koningin Wilhelmina zich voor het eerst op de knieën van haar voedster in het openbaar vertoonde. Toen reeds vloog alles het rijtuig te gemoet, waarin het kleine prinsesje, nog onzichtbaar door de menigte doeken en kanten, die haar bedekten, rondreed - later werden de doeken meer opgelicht, en men zag een lief kinderkopje met groote, onschuldige oogen rondziende, niet vermoedend dat dit volk eens het hare, dit land haar erfdeel zou zijn.

WIJLEN Z.K.H. ALEXANDER,
Prins van Oranje.

Toen zij voor het eerst haar ouders in Amsterdam volgde bij hun jaarlijksch be-

zoek, was ook daar de geestdrift even groot; het volk stond uren te wachten, vóór of achter het koninklijk Paleis op den Dam, in afwachting dat het Prinsesje uit zou rijden, en als zij dan eindelijk verscheen op den arm harer voedster, gevolgd door haar gouvernante jonkvrouw Besier, wat een drukte, wat een gewoel, wat een geloop om zoo veel en zoo lang mogelijk een blik te kunnen werpen op het koninklijk kind.

Langzamerhand werd zij grooter en leerde zij op eigen beentjes staan; in Artis was het publiek als dol, toen zij er aan de hand van de koningin of van haar gouvernante de gebruikelijke wandeling deed; zij zag er ook zoo lief uit, met haar blonde krulletjes in haar eenvoudig wit jurkje met den grooten, zoo bekenden wit strooien hoed met struisveeren op, en zij begon reeds zoo aardig te groeten.

De commissarissen van Artis en de politie hadden de grootste moeite om de bezoekers binnen de perken van beleefdheid te houden, grasperken werden plat getrapt, bloembedden vernield, rasters omvergeloopen alleen maar om des te gauwer opnieuw den stoet te zien passeeren; men had geen oog meer voor koning en koningin, voor de elegant gekleede hofdames, voor de schitterende uniformen der adjudanten - het Prinsesje was alles - hoevelen moesten zich bedwingen, om het lieve kind niet in hun armen te nemen en met liefkoozingen te overladen.

In jaren en jaren had zeker het bezoek der koninklijke familie niet zooveel belangstelling gewekt als thans, nu het verrijkt was met het Engeltje, door den Hemel hun als troost en vergoeding voor veel leed toegezonden.

Elk jaar klom de belangstelling, men zag het Prinsesje grooter en krachtiger worden; toch vonden de meesten haar nog te fijn en te teer, om heel gerust te zijn over haar gezondheid; toch schijnt deze God zij dank nooit ernstige redenen tot bezorgdheid te hebben gegeven. De koning, in zijn vaderlijke voorzorg, wetende dat prinses Wilhelmina voorloopig volstrekt geen rechten had op den troon - haar broer prins Alexander leefde nog, en in het eerste jaar van haar leven was prins Frederik er ook nog, die, zoo zijn koninklijke neef vóór hem was gestorven, den troon had beklommen niet alleen, maar zelfs voor zijn familie het recht van opvolging had bezeten - gaf haar op haar eersten verjaardag het kasteel Grunsfoort, thans Oranje-Nassau, tusschen Renkum en Wageningen, ten geschenke, opdat haar moeder en zij er na zijn heengaan konden verblijf houden.

H.M. ADELHEID, EMMA, WILHELMINA, THERESIA,
Koningin-Regentes van het rijk der Nederlanden.

Deze voorzorg bleek overbodig; reeds in 1881 overleed prins Frederik en den 21 Juni 1884 prins Alexander, en volgens de Grondwet was, bij afwezigheid van een mannelijk oir, prinses Wilhelmina nu vermoedelijke troonopvolgster van haar vader.

Hoogstwaarschijnlijk heeft het nog geen vierjarige kind in de volgende jaren geen vermoeden gehad van de groote verandering, die in haar lot plaats had; zij dartelde door het leven als elk ander kind van liefhebbende ouders, nog weinig besef er van hebbend, hoe een geheel volk op haar zijn hoop had gevestigd en vol spanning haar ontwikkeling volgde.

De koning, de koningin en het prinsesje waren steeds bij elkander; nooit hoorde men dat zij een dag niet bijeen waren; zelfs toen de koning met zijn gemalin in Engeland de huwelijksfeesten bijwoonde van haar zuster Helena met den hertog Leopold van Albany, zoon van koningin Victoria, vergezelde de kleine hen. Een goed sympathiek voorbeeld van huiselijke deugden gaf het hooge gezin aan ons volk, dat tot nog voor korten tijd er trotsch op ging, die in ruime mate te beoefenen.

Het had toen nog niet geleerd, zich voor huiselijkheid en familiezin te schamen als voor iets burgerlijks, iets laags-bij-den grond. Met de grootste belangstelling luisterde men naar verhalen over de toenemende ontwikkeling der kleine Prinses; enkele gezegden van haar - waar of verzonnen - deden de rondo; elk nieuw portret van haar prijkte weldra in alle huiskamers.

Nooit telde het paleis van het Loo zoovele bezoekers als thans, natuurlijk wanneer de koninklijke familie afwezig was - ieder moest daar de appartementen zien van het Prinsesje, - kamers met fijn blauw pompadourstof behangen en waar alle meubels snoezig lief in miniatuur voorhanden waren - bedje, kastje, waschtafeltje enz.

In den tuin stond haar kleine boerderij, met de volière vol vreemde vogels, de duiventil, het meertje met de zwanen, die zij uit eigen hand voedde.

Het duurde niet lang, of het Prinsesje kreeg haar eigen rijtuig met haar lieve kleine paardjes en haar grooten hond, den zoo bekenden Swell. Met de meeste vorstelijke personen had prinses Wilhelmina een groote liefde voor dieren gemeen. Geen wonder ook! Zij, die op de hoogste sporten staan van de maatschappelijke ladder, zien de menschheid aan hun voeten; weinigen slechts zijn met hen gelijk en met dezen ontbreekt maar al te dikwijls de gelegenheid gemeenzaam te verkeeren.

De overige menschen missen onbevangenheid in hun betrekkingen tot gekroonde hoofden; de eerbied of ten minste de etiquette trekt scheidsmuren tusschen hen op; - zij kunnen nooit jegens hen geheel natuurlijk zijn.

Den dieren daarentegen is het volmaakt onverschillig, of hun meesters koningen zijn of burgers; wanneer deze hen goed behandelen, bewijzen zij hun dezelfde genegenheid en trouw. Geen zweem van gemaaktheid in hun manieren van doen; de hond springt met dezelfde bemorste pooten tegen het zijden costuum der prinses als tegen den bonten boezelaar der boerenvrouw, en hierin juist ligt misschien voor die hooge personnages de grootste aantrekkelijkheid van de dierenwereld.

Zoo groeide ons Prinsesje dus op onder de oogen van haar ouders, bijgestaan door gouvernantes - jonkvrouw Besier werd opgevolgd door een freule Van der Poll - te midden van haar vogels, haar dieren, haar bloemen en haar poppen, want de poppen, dat was haar grootste amusement.

Een echt lief klein vrouwtje, een miniatuur moedertje, zoo zat zij daar tusschen die poppen van alle grootte en vorm en kleeding, en zonder het te weten volgde zij hierin een andere aanstaande regeerende koningin na, die later een voorbeeldige echtgenoote en moeder werd - koningin Victoria, die ook zoo dol veel hield van haar wassen, porseleinen, biscuit kinderen.

KASTEEL ORANJE-NASSAU.

Het leven der koninklijke familie werd meestal gesleten op het Loo, in Soestdijk en Den Haag, en soms zelfs op Oranje-Nassau, het landgoed van het Prinsesje.

Overal stal de kleine Vorstin aller harten, overal was zij de magneet, die ieder naar het koninklijke paleis trok; de jaarlijksche bezoeken in Amsterdam werden hoe langer

hoe aantrekkelijker; telken jaren liepen de ernstigste gesprekken er over, hoeveel zij gegroeid was, of zij er sterker en gezonder, meer of minder blozend uitzag.

Naarmate zijn dochtertje zich voordeelig ontwikkelde, ging het met haar hoogbejaarden vader hard achteruit.

Het was nog altijd dezelfde forsche en vorstelijke gestalte met den zwaren vollen baard en de koninklijke houding, die Willem III veel meer deed gelijken op de stoere figuren der Russische Romanofs, zijn voorvaderen van moederszijde, dan op een Nederlandschen vorst - maar de ongezonde gelaatskleur, de pijnlijke trek van het gelaat, verrieden genoeg hoe die sterke gestalte door een wreede ziekte ondermijnd werd.

Toch hield hij zich zoolang mogelijk staande en vervulde de plichten van zijn rang, te fier om te toonen dat hij op het punt was te bezwijken aan de steeds scherper aanvallen dier verraderlijke ziekte.

Hij bezocht gestichten, hij opende tentoonstellingen, wijdde plechtigheden in, alles wat een 19de-eeuwsch vorst, die zijn roeping verstaat, doen moet; aan zijn zijde stond trouw koningin Emma, vol bezorgdheid voor zijn welzijn op zijn gelaat met geheimen angst de vorderingen van zijn kwaal bespiedend.

In 1887, toen het geheele land met veel opgewektheid het 40-jarig regeeringsjubileum van koning Willem vierde, vergezelde het Prinsesje haar ouders als gewoonlijk naar de hoofdstad.

Verheugde men zich voor den koning, die nog in zijn hoogen ouderdom het geluk van den huiselijken kring genoot, met schrik zag men hoe hij gevaar liep het reeds betrekkelijk spoedig te moeten verliezen, want de pijnen schenen steeds heviger te worden; de koning moest dikwijls rusten en zijn plichten opdragen aan zijn echtgenoote en dochtertje.

Zoo werd besloten dat koningin en prinses zonder Z.M. de bekende oranjelievende buurten in de Jordaan zouden bezoeken, die door de bewoners buitengewoon feestelijk waren gesierd.

De ontevredenheid was algemeen; men had met zooveel liefde en opoffering dit alles gedaan voor den koning; wat had men nu aan die vrouwen?

De koningin.

Jonkvrouwe met de gouden koningskroon
Glansend en fonklend op uw gouden haren,
Die onder 't jubelen van de opgetogen scharen
Hoog rustig voortschrijdt naar den koningstroon,

Die het symbool van 't wichtig rijksbewind,
Den schepter, draagt, den golvend-hermelijnen
Vorstinnemantel over 't parelblank satijnen
Staatsiegewaad van jeugdig koningskind, -

Voor uwe oogen rijst in zonnepracht
Een licht-visioen van louter glans en stralen,
Van liefdeweelde en koninginnemacht,

Van blij festijn in hooge koningszalen,
Waar vorstenglorie luistervol omspreidt
De teedre gratie van uw jonge majesteit....

Rotterdam.
Marie V.

Het prinsesje.

Zij bloeide als een roosjen in vorstlijke gaard,
Van alle de bloemen alleen nog gespaard;
Zij was er de vreugde, de kostbaarste schat,
De hoop van het Land, dat geen koning meer had.
Zij was een Prinsesje, lieftallig en klein,
Dat later, ja later Vorstinne zou zijn;
Maar 't handje, zoo teeder, en 't hoofdje, zoo schoon,
't Was alles te klein nog voor schepter en kroon.

't Werd achttienmaal zomer, en nu was Ze groot,
Een lelie gelijk, die zich heerlijk ontsloot.
Men zong in den Lande haar schoonheid en deugd,
En waar Ze verscheen, blonken tranen van vreugd.
Daar staat reeds Heur trone, met bloemen bestrooid.
Heel Nederland wacht Haar, in 't purper getooid.
Het jubelt - Zij nadert, stijgt jublend ten troon
En 't lieve Prinsesje draagt schepter en kroon!

LUSTSLOT HET LOO.

De Koningin der Bloemen.

Er stond een rozeknopje
Frisch, liefelijk en teêr;
't Ontwikkelde zijn blaadjes
In omvang meer en meer:
Het baadde zich in 't zonlicht,
En won in gloed en kracht. -
De bloemen dáár in 't ronde
Zij hielden trouw de wacht.

En zie - 't was in den zomer -
Daar barstte op eens de knop;
En uit der bloemen kelke
Steeg luid de blijmare op:
'De Roze bloeit!' zoo klonk het
Langs veld en beemd en wei;
'De Roze gloeit!' weerklonk het
In 't bosch en op de hei.
't Fluweelen veldviooltje,
Nog glinsterend van dauw,
Vertelde 't nieuws al fluistrend
Aan 't korenbloempje-blauw;
De klaproos klapte 't verder
Door 't golvend korenveld;
Het werd door paarse klokjes
Met feestgelui vermeld.

De witte madeliefjes,
Verscholen tusschen 't gras,
Vernamen blij de mare;
't Kwam in hun kraam te pas:
Zij telden gauw de blaadjes,
Ontdekten toen gezwind:
'Die Roze is meest van allen,
Door allen meest bemind!'
En op de wiek des Zefirs,
Die door de luchten streek,
Vloog 't nieuwetje steeds verder
Langs vijver, vliet en beek;
En 't statig riet aan d'oever
Boog diep zijn pluimen neer
En wuifde heen en weder
Der Koningin ter eer,

'Hoezee!' zoo juichten allen,
'Nu vieren wij haar feest:
Brengt aan de schoonste kleuren,
Het rood-wit-blauw het meest!
Vervul de lucht met geuren,
Wij huldigen haar in!
Hoezee! De Roze boven!
Lang leev' de Koningin!'

MARIA DE V.D.S.

Wat ik mijn Koninginne bied.

Wat ik mijn Koninginne bied?...
Het is geen statig, krachtig lied,
Geen bloemen van de schoonste kleuren,
Geen reukwerk van de zoetste geuren,
Geen rijk tapijtwerk voor haar troon,
Geen goud of paarlen voor haar kroon:
'k Ben maar een arme religieuze,
Geen schatten staan te mijner keuze.
Wat 'k dan mijn Koninginne bied? ...
't Is mijn gebed. - Versmaad het niet!

*

De gedichten met een * zijn vervaardigd door Eerw. Zusters van het *H. Gezelschap J.M.J.*, 's-Hertogenbosch.
(RED.)

De Kroningsmorgen.

Er hing een zilvren sluier over 't land,
Een floers van stilte, rijzende òp uit zee;
De morgensterre, stralende van vree,
Dreef zachtkens aan den purpren oosterrand.

Toen viel het zonlicht blij op de Amstelsteê.
De stem der klokken, door onzichtbre hand
Bewogen, klonk juichend. Als de brand
Der golven, juichten menschenstemmen mee.

En door de rijen ging de Jonkvrouw heen,
In wit gewaad, met rozen op 't gelaat,
Dat met nog hooger schoon de kroon omscheen.

De juichtoon zwijgt. Geroerd van harte en zin,
Terwijl het vochtig oog Haar gadeslaat,
Bidt ieder: ‘Heer, spaar onze Koningin!’

Rotterdam.
ALBERTINE S.

PALEIS TE AMSTERDAM.

Een woord tot Neerlands burgerij.

Emma vertroostte 't volk,
toen Willem de oogen sloot,
Maar vraagt nu trouw voor 't Kind,
zij immers bracht het groot;
Maak gij dan, Burgerij,
ook Emma's blijdschap uit:
Altijd heur Dochters steun,
tot ze eenmaal de oogen sluit.

*

‘Oranje boven!’

Op Wilhelmina's Kroningsfeest
Roep ik dat mede, blij van geest.
Altijd steeg uit mijn hart die kreet;
Nooit blijder toch, zoover ik weet,
Juichte ik dien kreet, nu 'k op dees dag
Een Koningin begroeten mag,
Bemind door allen, klein en groot,
Oranjes een ge Vorstenloot,
Voor ons gespaard, na zooveel wee.
Eendrachtig is de hulde en beê;
Nooit worde 't anders! Dus: ‘Hoezee!’
‘Oranje boven!’

*

JHR. MR. J. ROËLL,
Secretaris.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

JHR. MR. J.W.M. SCHORER,
Vice-President van den Raad van State.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

A.N.J.M. BARON VAN BRIENEN VAN DE GROOTE LINDT.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

MR. C.J.A. HEYDENRIJCK,
Eerstbenoemd lid van den Raad van State.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

MR. W. BARON VAN GOLTSTEIN VAN OLDENALLER.
Voorzitter.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

E.J.W. BARON SIX VAN OTERLEEK,
Voorzitter van de Algemeene Rekenkamer.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

MR. F.B. CONINCK LIEFSTING,
President van den Hoogen Raad.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

MR. C. POLIS,
Procureur-Generaal van den Hoogen Raad.
DE RAAD VAN VOOGDIJ.

Kroningslied.

Aan U, Koninginne,
   Ten trone geleid,
U, dierbre Vorstinne,
   Zij 't feestlied gewijd.

Het Nassausche blauwe,
   Het wit en het rood,
Zij spreken U, Vrouwe,
   Van Vadren, wel groot.

Do oranjekokarden
   Versieren de borst,
Waar trouw zal volharden
Voor 't Kind van den Vorst.

De liedren verkonden
   Uw liefde en uw deugd,
En harten en monden
   Hun dank en hun vreugd.

Feestvierende scharen,
   Bezorgd voor uw lot,
Doorschouwen de jaren
   En bidden tot God:

O Heer! stort Uw zegen
   Op Land en Vorstin,
Bebloem al de wegen
   Van onz' Koningin!

*

April 1853
   Augustus 1898.

Aan wijlen Willem III.

't **Z**ijn, Koning! vijfmaal negen jaren,
   Beweging gaf de maand April;
Op hoeveel goeds mag Neerland staren,
   Gewrocht ons door uw hoogen wil.
Mij dunkt, Gods oordeel kwam 't getuigen,
   Dat wat Gij toen deedt was gerecht;
En, moest ook de eerste staatsman buigen,
   Uw veto bleef na 't fel gevecht.

En thans, na vijf en veertig jaren,
   Beweging geeft de Augustusmaand;
't Zijn tallen weer van menschenscharen,
   Maar - jublend naar de Hoofdstad gaand.
Uw Dochter gaan zij trouwe zweren,
   Wij, katholieken, meê vooraan;
Zoo willen we ook den Vader eeren,

Die recht verschafte elk onderdaan.

*

Koningin Wilhelmina.
door Mathilde. [Vervolg van p. 181.]

Maar toen de beide vrouwen verschenen, de altijd vriendelijke koningin Emma en het engelachtige meisje, toen verdwenen alle grieven, en de geestdrift werkte aanstekelijk; nergens zeker werden in het thans zoo opgeruimde Amsterdam met meer liefde en warmte moeder en dochter begroet.

Als wij ons niet vergissen, verdwenen na het jubiléjaar de koning en zijn gezin uit het publieke leven; de gezondheidstoestand van den koning werd steeds meer en meer onrustwekkend; eindelijk kon hij het Loo niet meer verlaten en nu weer gaf koningin Emma aan haar volk het voorbeeld van echte huwelijkstrouw en vrouwelijke zelfopoffering. Zoo jong en zeker ook levenslustig als zij was, verliet zij de ziekenkamer en haar echtgenoot nauwelijks meer dan als dringende belangen haar daarbuiten riepen.

Niemand zal ooit weten, welke zware jaren dit voor haar geweest zijn, maar ieder was er overtuigd van, dat koning Willem geen zorgvoller, liefhebbender verpleegster aan zijn ziekbed kon hebben dan zijn zooveel jonger gade.

Het leven van het Prinsesje verdwijnt in dezen tijd ook geheel in de schaduwen van ziekte en dood; toch zal het van nabij zoo somber niet zijn geweest als het uit de verte scheen.

PALEIS TE AMSTERDAM. - MOZESZAAL.

Haar leeren wisselde af met spelen; de tijd was gekomen dat zij geregeld lessen moest ontvangen in alle vakken van onderwijs; maar de verstandige moeder zorgde er voor, dat zij deze lessen te gelegener tijd afwisselde met spel en beweging.

Koningin Emma werd verplicht de teugels van het bestuur als Regentes in handen te nemen, toen 's konings toestand het ergste deed vreezen.

In October '90 legde H.M. den eed als Regentes van het koninkrijk af, om de regeering in naam van haar echtgenoot te voeren. Slechts korten tijd duurde dit Regentschap; 23 November '90 viel onze laatste Oranjevorst den dood ten offer, de zware strijd was uitgestreden.

De koning is dood. Leve de koningin: Ja, wij hadden een koningin door geboorterecht, een koningin van tien jaren.

Nog vóór de begrafenis legde de koningin Emma den eed van trouw af voor haar dochter - en nam het bewind uit haren naam in handen, bijgestaan door den Raad van Voogdij, reeds tijdens des konings leven, bij de wet van 14 September 1888 (Stbl. No. 150) ingesteld. Drie der thans nog levende leden van dien raad zijn door Z.M. zelf be-

PALEIS TE AMSTERDAM. - TROONZAAL.

noemd, namelijk de heeren Mr. W. baron van Goltstein van Oldenaller, voorzitter, Jhr. Mr. J. Roël, secretaris, A.N.J.M. baron van Brienen van de Groote Lindt. De vijf andere leden zijn dit krachtens hun ambt en wel Jhr. Mr. J.W.M. Schorer, vice-president van den Raad van State; Mr. C.J.A. Heydenrijck, eerstbenoemd lid van den Raad van State, E.J.W. baron Six van Oterleek, voorzitter van de Algemeene Rekenkamer, Mr. F.B. Coninck Liefsting, president van den Hoogen Raad, en Mr. C. Polis, procureur-generaal van den Hoogen Raad.

Heeft het prinsesje, Koningin geworden, er begrip van gehad, welke groote verandering in haar lot plaats had?

Hebben gedienstige hovelingen het haar duidelijk gemaakt, hoe zij, het kind, stond boven al die volwassen mannen en vrouwen rondom haar in het Paleis en daar buiten, ja boven haar moeder zelfs?

Of wel heeft de Koningm-Regentes het haar geleerd, dat zulk een hooge plaats niet alleen recht gaf op buitengewone eerbewijzingen, maar ook zware verantwoordelijkheid, bijzondere plichten oplegde?

De taak der opvoeding van een koningin, zoo zeldzaam en daarom ook zoo gewichtig, was bij koningin Emma in goede handen; de natie kon gerust zijn, koning Willems weduwe zorgde trouw en gewetensvol voor haar dierbaarste kleinood.

Verscheidene verhalen over de verhouding tusschen moeder en dochter kon men hooren; ondanks hun meerdere of mindere geloofwaardigheid werden zij gretig aangehoord en herhaald. Een daarvan is reeds dikwijls met kleine varianten verhaald van andere kind-koningen en hun ouders, ja zelfs van koningin Victoria en haar PrinsGemaal.

Eens klopte dan, zoo wordt er verteld, koningin Wilhelmina aan de deur van haar moeders kabinet.

‘Wie is daar?’ vraagt de Regentes.

‘Ik, de koningin der Nederlanden.’

‘Voor de koningin der Nederlanden ben ik er niet.’

Vergeefs klopt het vorstinnetje, de deur blijft gesloten; dan smeekt zij met schreiend stemmetje:

‘Och moeder, mag Mientje binnenkomen?’

Dan gaat de deur open en de koninginmoeder haalt haar dochtertje in, en zegt:

‘Voor Mientje, mijn kind, ben ik altijd te spreken.’

Gedurende de jaren dat het Prinsesje om zoo te zeggen voor het publiek onzichtbaar was, had het volk haar niet vergeten; de 31^{e} Augustus was langzamerhand een volksfeest geworden. Met elk jaar klommen de feestelijkheden; toen dus de Prinses, Koningin geworden, zich aan haar trouwe onderdanen vertoonde, kenden de geestdrift en de vreugde geen grenzen meer.

Meer dan ooit kwam dat uit, toen zij den 26 Mei '91 aan de hoofdstad een bezoek bracht. Het was voor de eerste maal dat koningin Wilhelmina in het openbaar Verscheen, en hoog gespannen was dus de verwachting, toen het dreunen der kanonschoten haar komst aankondigde.

PALEIS TE SOESTDIJK. - VOORGEVEL.

Zwart gepakt van de menschen was de weg, waarlangs de Koninginnen naar den Dam reden; de Dam zelf was één mehschenmassa, en toen eindelijk de Koninginnen op het balkon van het Paleis verschenen, barstte een overweldigend gejuich en gejubel los.

Het was dan ook een treffende groep zooals zij daar stonden, tegenover die ontzaglijke volksmassa, de Regentes in zwaren weduwrouw, het Koninginnetje in het wit met een zwarte ceintuur en witten hoed met groote zwarte struisveeren, een vrouw en een kind, zoo zwak, zoo hulpeloos, maar zoo sterk door de idee van het koningschap, die om haar zweefde.

Onvergetelijk was vooral het hoofdmoment van den volgenden dag, helaas! slechts door een beperkt aantal toeschouwers bij gewoond.

Toen had in de fraai gedecoreerde Nieuwe Kerk de plechtige begroeting plaats van Hare Majesteiten. Een koor van 600 zangeressen zong den Vorstinnen het sublieme Hallelujah van Haendel toe. Alle grooten des lands en alle gezanten en consuls der vreemde mogendheden waren daar verzameld; de burgemeester Van Tienhoven bood Haar een album en gedenkpenning aan.

De Regentes antwoordde in diepgevoelde bewoordingen, die zij eindigde met het gezegde:

‘Getrouw tot in den dood zij ons aller devies; dan zal met Gods hulp ons klein Nederland groot zijn in geluk, in orde en voorspoed. Dat geve de Almachtige.’

En uit aller mond en uit aller hart rees de dubbele kreet:

‘Leve koningin Wilhelmina!’

‘Leve koningin Emma!’

Na het ‘Te Deum’ van Verhulst had de treffende ovatie der weezen plaats. Meer dan honderdvijftig meisjes uit alle gezindten kwamen de koninklijke vaderlooze weeze haar hulde brengen; de meisjes strooiden lentebloemen voor de voeten van het Koninginnetje en een harer sprak de Koningin in dichtregelen toe, waarvan het laatste couplet aldus luidde:

Och lieve Koninginne,
wie teedre Moederhand
Vormt voor het volgend leven
naar hart en naar verstand.
Word eenmaal groot en machtig,
maar blijf zoo lief als nu.
Wees gij goed voor de weezen
en God zij goed voor U!

En met een geheel natuurlijke, onbestudeerde beweging trad de Koningin op het weesje toe en gaf haar de hand; een historisch moment inderdaad, want op dit

oogenblik naderden het hoogste en laagste elkander, door dien handdruk met het arme

weesje vereenigde zich de Koningin met haar volk.

En zoo begreep het ook het aanwezige publiek, dat in onbedwingbare juichkreten losbarstte.

Door het statige orgelspel begeleid, verlieten de vorstinnen het kerkgebouw.

Een andere indrukwekkende plechtigheid, waaraan de kleine Koningin bij deze gelegenheid deelnam, was de steenlegging van het monumentale Wilhelmina-gasthuis.

Het zal nog zeker duidelijk in de herinnering der talrijke aanwezigen zijn, hoe lieftallig en toch reeds majestueus de kleine gestalte onzer Koningin naast haar moeder de Maas, naar de tweede stad des rijks.

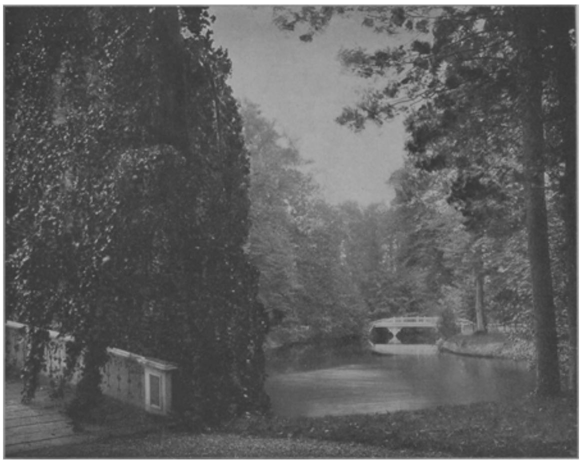

PALEIS TE SOESTDIJK. - GEZICHT IN HET BOSCH.

Het was een echt marinefeest; door twee rijen stoombooten voer de koninklijke boot tot aan de grens der gemeente. Duizenden en tienduizenden van nieuwsgierigen en geestdriftigen verdrongen zich aan den oever.

De Koningin werd verzocht hier den eersten steen te leggen van de nieuwe kade, die naar haar ‘Wilhelmina-kade’ zou heeten.

Evenals in Amsterdam won het Koninginnetje ieders sympathie door het blijkbare plezier, waarmede zij haar metselwerk verrichtte.

Na een kort bezoek aan de tentoonstelling van schilderijen en de Diergaarde en een rit door de stad, stapten de Koninginnen weer aan boord van de *Merwede*, die haar terugtoen op de feestelijk getooide estrade verscheen.

‘Iedere duim een koningin,’ zeiden zeker velen Shakespeare na, toen zij zagen hoe waardig en toch handig de tienjarige zich tusschen al die autoriteiten en hun dames wist te bewegen zonder het volk rondom de steigers te vergeten, en hoe handig haar kleine vingertjes bouquetten en programma wisten te hanteeren.

Onder een zware onweersbui las de Burgemeester de oorkonde voor, waaronder het Koninginnetje flink en ferm haar handteekening zette.

Men deed haar nu een schootsvel voor, en bracht naar den Hoek van Holland, vanwaar zij weder terugreden naar Den Haag.

Het was bij deze gelegenheid, misschien ook bij een vroegere, dat het verhaal verspreid werd van de kleine vorstin, die zoo moe en afkeerig was geworden van het eindelooze groeten, hetwelk haar tot plicht was gesteld, dat zij, in haar paleis teruggekomen, haar poppen strafte met hen te dwingen links en rechts te groeten.

Menige medelijdende ziel had dan ook erg te doen met het Koninginnetje, dat zoo onvermoeid links en rechts buigen moest, en toch zouden zij bitter teleurgesteld geweest zijn, als zij niet een groet van haar ontvangen hadden.

Eenige maanden later brachten de Keizer met blijkbaar genoegen zette zij zich met haar fraaien truffel van geoxydeerd zilver aan het metselen; toen zij gedaan had hield zij haar eerste openbare rede tot haar volk; met zeer duidelijke stem sprak zij toen:

'Ik hoop dat dit gebouw tot zegen mag strekken van Amsterdam.'

Toen de Koninginnen de hoofdstad verlieten, was er slechts één roep over den lieftalligen eenvoud van het koninklijke kind; stormenderhand had zij alle harten veroverd, het volk tot gloeiende geestdrift vervoerd.

Na Amsterdam werd Rotterdam bezocht en men koos tot reisroute den nieuwen waterweg van den Hoek van Holland door en Keizerin van Duitschland, die onvermoeide reizigers, aan ons land een bezoek; hun ontvangst was schitterend, en wie de Keizerin en de Koningin-Regentes voorbij zag rijden, druk pratend en vroolijk lachend, begreep dat beide hooggeplaatste moeders het druk hadden over haar kinderen, de Keizerin over haar zes jongens tehuis en de Regentes over haar eenig dochtertje, dat zulk een groote plaats innam in de harten van haar onderdanen.

Wij gelooven niet, dat de Keizer bezield was door annexatieplannen, maar zoo dit het geval zijn mocht, dan heeft hij gedurende zijn verblijf te Amsterdam, Den Haag en Rotterdam zeker den indruk ontvangen, dat Holland zeer tevreden was met zijn lief

Koninginnetje en volstrekt geen lust voelde zich te doen inlijven bij het groote, machtige, Duitsche Rijk.

Na begroet te zijn door de burgerlijke autoriteiten, gaven de Koninginnen aan de militairen gelegenheid hun opwachting te maken aan hun jonge souvereine, door van Apeldoorn uit het kamp van Oldebroek te bezoeken.

Ook hier heerschte de grootste geestdrift; het lieflijke bloempje van Nederland stond daar onverschrokken tusschen al die gewapende manschappen en dreigende kanonnen, wel wetend dat zij allen bereid zouden zijn om in haar naam voor het Vaderland den dood in te gaan. Zelfs de donderende losbarsting der vuurmonden deed haar niet opschrikken; zij vertrok geen spier van haar kinderlijk gelaat, toen het zware geschut door de heide dreunde en alles in een vuurgloed en in rookwolken hulde.

Na het feestvieren werd er weer ernstig geleerd op het Paleis; de Koningin kreeg van verschillende meesters lessen in alle vakken, die tot de opvoeding van een meisje uit den hoogen stand behooren. Bovendien ontving zij nog lessen in staatsgeschiedenis en staathuishoudkunde, die haar in haar later leven moesten te pas komen, en dat nu juist geen vakken zijn welke jonge dames bij verkiezing bestudeeren.

Haar gouvernante, freule Van de Poll, werd vervangen door een Engelsche miss, Saxon Winter, die zeker wel de achting, maar niet de liefde van het Koninginnetje schijnt te hebben kunnen opwekken, als men ten minste de volgende anekdote gelooven mag.

Eens was de vorstelijke leerling terecht of ten onrechte boos op haar meesteres; toen zij een kaart van Europa voor haar teekenen moest, maakte zij Engeland microscopisch klein, Holland daarentegen verbazend groot.

[Aan Koningin Wilhelmina]

Aan

Kroont U het erfrecht thans als Neerlands Koninginne,
Ons jublend vrouwenhart, wie het in liefde winne
Niet vragend, deelt geheel in de algemeene vreugd,
In knop lag jaren lang de Oranjebloem verscholen;
Nu is heur volle pracht door 's Lands statuut bevolen,
Gerijpt straalt ze in de schoonheid van haar jeugd en deugd.
In heilge geestdrift één, ligt alles aan heur voeten,
Nog steeds in liefde sterk voor 't oud Nassauwsch Geslacht.

Wij, Neerlands vrouwenschaar, gaan Wilhelmien begroeten,
In wensch en zegenbeê zij Haar die groet gebracht!
Lang moge, o Koningin, de kroon uw schedel sieren,
Hef lang met eedlen trots den schepter van uw land.
En zou ooit de oproerzucht den euvlen teugel vieren,
Laat dan der Moedren stem beveilgen 't dierbaar pand.
Maar zwak is 's Vorsten hand en wankel 's menschen willen,
In God alleen is kracht, Zijn wil is eeuwig slechts.
Nu dat, van grens tot grens, de feestbazuinen trillen,
Aan ons, o Heer, de trouw, aan Haar 't gevoel des Rechts.
*

Koningin Wilhelmina.
door Mathilde. [Vervolg van p. 189.]

Later in Engeland zijnde, vroeg men haar hoe zij de Engelschen vond.

'O heel aardig,' antwoordde zij, 'behalve de gouvernantes.'

Of miss Winter den noodigen tact bezat voor haar hoogen post van vertrouwen, kunnen wij niet zeggen, maar zeker is het dat haar positie eigenaardige moeilijkheden aanbood, die slechts door groote omzichtigheid te overwinnen waren.

Gelukkig vond zij in de verstandige medewerking der Koningin Regentes een vasten steun, daar zij anders zeker niet zoo langen tijd haar betrekking had kunnen waarnemen.

In het voorjaar maakten de Vorstinnen meestal een buitenlandsche reis in streng incognito, onder den naam van gravin Van Buren en haar dochter.

In Mei 1892 begaven zij zich naar Sand in het Schwarzwald; op haar terugreis brachten zij den Duitschen Keizer en Keizerin een tegenbezoek in Berlijn, waar zij met de grootste onderscheiding ontvangen werden.

Evenals overal kon Koningin Wilhelmina zeggen: 'Ik kwam, werd gezien en overwon.'

De Duitschers waren verrukt over het witte Oranjebloesempje, en vooral de keizerin, die toen nog geen dochtertje bezat, kon haar oogen niet van haar afwenden en hield gedurende het vuurwerk en de taptoe het kinderhandje steeds in de hare.

Bij de groote parade, die de Koninginnen van een balkon bij woonden, verbrak haar vroolijkheid eensklaps de kluisters der etiquette en barstte zij in een echt kinderlijk lachen uit, toen zij zag hoe de tienjarige kroonprins, die als jongste luitenant een peleton commandeerde, moeite had met zijn kleine stappen in den pas te blijven met de kranige, groote gestalten der Pruisische soldaten.

Juist de ernst en het waardigheidsgevoel, die uit haar heele optreden spraken en soms plaats maakten voor haar echte kindernatuur, trokken de gemoedelijke Duitschers zoo aan.

In de daaropvolgende maand Juni legde

de kleine Majesteit in Utrecht den eersten steen voor het nieuwe Universiteitsgebouw aldaar. De strenge, oude stad tooide zich met groen en bloemen, en ontgloeide in geestdrift op het gezicht van het onschuldige kind, dat hier de grondvesten zou leggen van het Huis, waarin de ernstigste wetenschap moest worden onderwezen.

Nog in diezelfde maand begaven zich moeder en dochter naar het Noorden, om Friesland en Groningen een bezoek te brengen.

Ook hier bracht zij de stijve, stugge Friezen uit de plooi; wie zou durven beweren dat Friesland niet koningsgezind was, als hij de rijk versierde hoofdstad zag, vol bloemen en dennengeuren? De gewone feestelijkheden: diners, vuurwerk, rijtoeren, bezoeken aan verschillende instellingen, illuminaties, aubades ontbraken niet, maar wat vooral een eigenaardigen stempel aan dit bezoek verleende, dat was de echt Friesche harddraverij, het nationale Friesche vermaak bij uitnemendheid.

Het glanspunt van dat feest was voorzeker het verschijnen van koningin Wilhelmina in Friesch costuum, bestaande uit jak en rok van lila kleur, boezelaar en halsdoekje van witte kant en op haar voorhoofd de gouden kap, haar door Friesche dames ten geschenke gegeven; behalve met dit oorijzer was het Koninginnetje versierd met allerlei kostbare gouden en juweelen sieraden. De hoofdnaald alleen bestond uit 120 diamanten. De opgewondenheid kende geen grenzen meer, toen het allerliefste kind in dit aan de Friezen zoo dierbare costuum, de prijzen uitreikte en vooral toen zij met haar ongekunstelde vriendelijkheid de overwinnende dieren op den hals klopte en zeide:

‘Je hebt het goed gemaakt, hoor!’

In Sneek woonden de Koninginnen een ander nationaal volksvermaak bij, een hardzeilerij, die ondanks het dreigende weer toch goed gelukte.

Een der treffendste bewijzen van de liefde, door het Koninginnetje opgewekt, spreekt uit het volgende trekje, dat zeker nog aandoenlijker is dan het luide gejuich en gejubel, dat overal haar verschijning begroette.

Wanneer des avonds de luidruchtige menigte op het Hofplein kwam, waar de hooge gasten logeerden, verstomde plotseling het rumoer, en men hoorde de monden fluisteren:

PALEIS TE 'S-GRAVENHAGE. - VOORGEVEL.

‘Stil, de kleine Koningin slaapt.’

En zwijgend, stil, geruischloos stapte het volk voort, met geweld de uitingen van zijn vreugde bedwingend om het slapende kind niet te storen.

Ook in Groningen was de ontvangst even schitterend en liefdevol, maar waar zouden wij eindigen, indien wij alle blijde intochten van het koningskind wilden beschrijven?

Haar triomftocht hield zij door alle provinciën en de voornaamste steden van ons land. Menschen, die altijd iets te zeggen of te vitten hebben, keurden deze reizen af: de Koningin was te jong, te teer voor al deze vermoeienissen, men had moeten wachten tot zij ouder en sterker, tot zij regeerend Koningin was.

Dat deze bezoeken haar gezondheid en ontwikkeling niet geschaad hebben, is gelukkig door de uitkomst bewezen; en dat zij een bepaald voordeel geweest zijn èn voor ons land èn voor ons vorstenhuis is ook gebleken.

De band tusschen Koningin en natie zijn nauwer toegehaald niet alleen, veel geld is onder de menschen verspreid, maar voor alles het beeld van het kind-Koningin heeft zich diep in de harten harer onderdanen geprent. Later zal men, zoo God het wil, haar zien als lieftallige jonkvrouw, als volwassen statige Koningin; laten wij hopen dat ons volk haar nog zien zal evenals Koningin Victoria tot in hoogen ouderdom omringd door een bloeiend groot gezin; maar dan nog zullen ouden van dagen zich als een lieflijk visioen het lieftallige teere kind herinneren, dat eenmaal in de dagen hunner jeugd, de eentonigheid verstoorde in stille provinciesteden en hun verscheen in een aureool van bloemen, van licht, van muziek en klokkentonen.

't Is goed geweest dat zij door geheel ons land is gezien als lief, hulpeloos zwak meisje, in haar smetteloos, wit kleed van reine onschuld.

Veel werd in '92 door de Koninginnen gereisd; behalve een bezoek aan Haarlem en de opening van het Merwedekanaal, woonden

zij nog het gouden Bruiloftsfeest bij van de groothertogin van Saksen-Weimar, prinses Sophie; kort daarop liet zij in Amsterdam het naar haar genoemde kolossale oorlogsschip *Koningin Wilhelmina* te water.

Alleraardigst was de indruk, nu gemaakt door Hare Majesteit, die zeer toepasselijk gekleed was in marineblauw costuum met dito jekker en een marinepet op de blonde haren; in deze kleeding kon zij moedig weer en wind tarten, en bracht daardoor hulde aan onze marine, die zoo nauw met onze geschiedenis verbonden is, zoo'n grootsch verleden achter zich heeft en die eenmaal den grootsten Mogendheden eerbied en ontzag wist in te boezemen.

In de volgende jaren brachten de Vorstinnen haar zomervacantiën door in Zwitserland, later nog in Engeland, Tyrol, Savoye, Salzkammergut en nu het laatste jaar in Parijs, het noorden van Italië en weer in Tyrol.

Bezocht werden nog Zeeland, waar men het alleraardigste idée had, 30 jonge meisjes in de verschillende kleederdrachten der provincie aan H.M. voor te stellen, maar waar het weer zoo ongunstig was dat de Koningin bij het teekenen eener oorkonde zich verontschuldigde van te zenuwachtig te zijn om goed te schrijven, en toen de Commissaris haar zeide dat de regen daar wel de oorzaak van zou wezen, zeide zij echt natuurlijk:

'Ik ben ook zoo nat als een poes!'

Overal trof haar belangstelling in alles, haar opgewektheid, haar voor indrukken blijkbaar zoo opene geest.

Nog ontvingen Helder, Alkmaar, (de cadettenschool) de militaire school van Breda de eer van het vorstelijke bezoek.

In 1895 kwamen de katholieke provinciën Noord-Brabant en Limburg aan de beurt, en hier toonden de Koninginnen duidelijk hoe al haar onderdanen zonder verschil van godsdienst dezelfde ruime plaats in haar hart innamen.

PALEIS TE 'S-GRAVENHAGE. - SALON VAN H.M. DE KONINGIN.

Alle katholieke instellingen en gebouwen, die nu moesten worden bezocht, ontvingen blijken van sympathie van de Hooge Vrouwen.

Treffend was vooral het bezoek aan het Doofstommen-instituut in St.-Michiels-Gestel; overal gaven moeder en dochter blijken van haar grooten tact, fijn gevoel en groote menschenliefde.

De Koningin was nu veertien jaren en begon de avondfeesten bij te wonen in feesttoilet met opgestoken haar, en reeds getooid met diamanten. Toch verloor zij het echt kinderlijke, lieflijke nog niet. In Maastricht verscheen zij op het balkon van het Gouvernementshôtel, stralend in het phantastisch licht der illuminatie, fonkelend

van edelgesteenten, en het volk jubelde als zagen zij een weldoende Fee, die tot hen nederdaalde, en de volksliederen werden overstemd door de blijde kreten van: Leve onze Willemien!'

Vooral het bezoek in de onderaardsche gangen van Sint Pieter interesseerde haar bijzonder.

'Dank u nog wel, burgemeester,' zoo dankte zij den heer Pyls, 'wat u voor ons gedaan heeft was bepaald heerlijk.'

Van die vermoeiende tochten rustten de Vorstinnen met de zuster der Regentes, prinses Elisabeth van Waldeck-Pyrmont, uit in het heerlijke berglandschap van Igls bij Innsprück; daar hadden wij het voorrecht de Vorstinnen te zien, zooals zij vroolijk lachend van een wandeling in het gebergte terugkeerden; de koningin eenvoudig gekleed, op haar moeder en tante geleund en echt blijde, onbezorgd kind, dat niet vermoedde hoe eenige van haar onderdanen haar bespiedden en zich verheugden dat de dwang der etiquette haar kinderlijke natuurlijkheid nog niet in gevaar bracht.

Later werden nog Overijsel en Drente doorreisd; in Zwolle hechtte de Regentes met eigen hand het eerekruis der Oranje. Nassau-orde op de borst der overste van het

Liefdegesticht aldaar, mejuffrouw Van Sonsbeeck, de eerste vrouw, wie de eer eener decoratie te beurt viel.

In het najaar van 1896 had de plechtige aanneming van de Koningin als lid der Hervormde Kerk plaats. De Regentes, die aan haar geloofsgenooten in het bijzonder steeds het voorbeeld gaf van trouw kerkbezoeken, oprechte godsvrucht, zorgde er voor dat de laatste maanden, vóór dat haar Dochter haar belijdenis deed, door haar in ernstige afzondering werden doorgebracht.

Na deze plechtigheid werd de 16-jarige Koningin als volwassen beschouwd; zij vergezelde haar moeder op avondfeesten, haar lessen verminderden, zij kreeg de lange rokken aan, woonde de plechtige audiënties bij, in één woord zij hield op kind te zijn en verscheen haar volk als bevallige jonkvrouw, in een nimbus van poëzie en schoonheid.

Wij hebben met haar meegeleefd van het eerste oogenblik van haar bestaan, en nu staat zij voor ons op den vooravond van haar kroning, door de trouwe zorgen eener wijze moeder opgegroeid tot een lieftallige maagd, versierd met alle gaven naar ziel en naar lichaam, die allen strekken moeten om van haar onderdanen de liefde en aanhankelijkheid te ontvangen, welke zij beloonen zal door haar geheele leven te wijden aan hun welzijn en hun geluk.

Inderdaad, het lot der Koningen is in onze tijden niet benijdenswaardig meer; de kroon is voor velen hunner een knellende band geworden, de troon een folterstoel.

Bij ons God zij dank nog niet! Wij hebben onze vorsten lief, ons hart klopt blijde hun te gemoet; de schrille wanklanken, die zich hier en daar verheffen, om hen te belasteren of te honen, ontmoeten slechts verontwaardiging en walg als echo.

Vele volkeren van Europa benijden ons ons Koninginnetje, maar vele vorsten ook zien met smachtend verlangen neer op haar trouw liefhebbend volk, zoo verschillend van het hunne.

Den 31 Augustus zal zij meerderjarig zijn; op een leeftijd dat andere meisjes nauwelijks haar studiën hebben voltooid, zal zij de plaats innemen, door haar drie koninklijke voorvaderen eens bekleed.

LUSTSLOT HET LOO. - AUDIËNTIE-ZAAL.

Lieve Koningin! U meer liefhebben dan wij het thans doen kunnen wij niet, maar wij zullen uw taak niet verzwaren, wij zullen trachten haar te verlichten door onze trouw, onzen eerbied, ons gebed.

Dat God u dan bescherme en verlichte en sterke, dat Hij u wijsheid geve, kracht maar ook levensgeluk, opdat gij door het gemis hiervan niet al uw voorrechten te duur koopen moogt!

[Nummer 25]

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde.
(*Vervolg*.)

LANDMEISJE UIT DEN OMTREK VAN LINZ, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CARL KRONBERGER.

Ik aan het huilen en grienen en zaniken of ik blijven mocht, maar er kwam niets van in; nu vond ik het niets erg meer te bidden en te smeeken of ik weer mocht blijven; had ik het een dag eer gedaan, dan was het misschien heel anders geloopen.

‘Neen,’ zei mevrouw, ‘'t is nu te laat. Ik heb lang genoeg gewacht, maar nu zie ik nog meer in, dat het tijd voor u wordt te veranderen. 't Bevalt u niet meer bij ons. Als ik u nu weer hield, zou het misschien veertien dagen of drie weken goed gaan en dan begon het lieve leventje weer, en ik kon dan van voren af aan alles weer opnieuw beleven. Nu ben ik in de gelegenheid een heel net en geschikt meisje te krijgen en dat zou later misschien niet zoo zijn. Ge wilt graag veranderen, dus is 't voor ons beiden beter van elkander te gaan.’

Ik zag wel dat er niets aan te doen was en zoo had ik dollen spijt over mijne koppigheid; ik vroeg meneer en de jonge juffrouw en zelfs de kinderen, om bij mama een goed woordje voor mij te doen, maar 't hielp niets.

‘'t Spijt me voor u,’ sprak mevrouw, ‘en nog meer voor uwe brave zuster, maar er komt niets van in. Dat dwingen is het ware niet.’

Eindelijk kreeg ik uitzicht op een dienst, een heelen deftigen op de Handelslei; ik wist niet, wat ik hoorde, toen de besteedster mij zei dat ik daar kon komen; ik voelde mij inwendig heel trotsch, toen ik aan mevrouw zeide, dat mevrouw Van Gravendonk getuigen van mij wou komen halen.

‘Zoudt ge daar komen?’ vroeg ze, en ik verbeeldde mij dat ze mij wat spottend aankeek; was het, omdat zij mij te eenvoudig vond voor zoo'n dienst of om iets anders? Ik werd kregelig.

‘Waarom dan niet?’ vroeg ik bits.

‘Ik hoop dat het u daar bevallen zal.’

‘Is het dan geen goeden dienst?’

‘Dat moet gij ondervinden. 't Zijn heele brave menschen.’

Later begreep ik, dat mevrouw Van Gravendonk bekend was door het groote Antwerpen, omdat zij geen meiden kon houden; zij had er wel dertien in het jaar.

Nu, mevrouw Van Gravendonk kwam bij mevrouw Vranken, en het scheen dat de getuigen voldoende waren, want ik werd dadelijk gehuurd, tegen fr. 20 met veel verval, als tweede meid.

Ik was erg trotsch, dat ik in zoo'n deftig huis kwam; er waren drie meiden, dan nog een huisknecht en daar men een rijtuig hield, was er ook nog een koetsier; de knecht deed dienst als palfrenier, 's Zomers zouden wij naar Duffel gaan, waar de familie een prachtig buiten had.

Ik zond een opgewonden brief naar huis en moeder schreef terug, dat zij heel blij was en mij feliciteerde, maar die wijze Ant had mij niets anders te schrijven dan:

‘Alle verandering is geen verbetering!’

Nu, dat heb ik ondervonden; ik was zoo trotsch en zoo blij, omdat ik zoo goed terecht gekomen scheen, dat ik met droge oogen afscheid nam van die goede menschen, die toch zooveel geduld met mij hadden gehad, en ik ging met heel veel moed en lust in mijn nieuwen dienst.

Maar och! och! ik was er geen veertien dagen of ik kon niet anders dan met natte oogen denken aan mijn goede, lieve mevrouw.

Mevrouw Van Gravendonk was ongenaakbaar trotsch en zoo vreeselijk precies, als ik nog nooit iemand zag. Zelf ging zij door alle kamers en langs alle meubels, en streek met haar hand er overheen en wee mij, als er nog een stofje aan bleef kleven, of zij wreef met haar vingers over de meubels, die ik met was had moeten inwrijven en als de vingers nog geluid maakten of muziek, dan moest ik alles weer opnieuw doen.

Dat was nu maar een kleinigheid en zoo ging het telkens - er mocht niets aan het werk mankeeren. Mevrouw vergde het onmogelijke van ons; haar keukenmeid was er reeds twintig jaar en die had veel te zeggen. Zij keek mij aan of ik een ondeugend kind was en ik kon mij niet verroeren of het werd mevrouw oververteld. 't Ergste was echter, dat wij zoo weinig eten kregen; alle menschen hier in huis hielden niet van eten, mijnheer had de suiker-

ziekte en moest een regiem volgen en mevrouw gaf niets om eten; de jongeheer was student en at bijna nooit thuis, de dochters waren getrouwd en kwamen nooit anders, dan heel deftig met hunne mannen op diners.

De keukenmeid had een zwakke maag en at zoo goed als niets; nu was ik een en twintig jaar en gezond en flink. Ik moest hard werken en vroeg opstaan en had dus altijd honger - maar jawel, wat kreeg ik?

's Morgens twee dunne boterhammetjes met wat flauwe, afgetrokken thee van binnen zonder suiker en met een wolkje melk; om 12 uur weer twee sneetjes brood met wat Leidsche kaas er tusschen en een glas melk - en dan niets meer vóór halfzeven; dan was ik eigenlijk al over mijn honger heen, gelukkig maar! want wat ik nu kreeg, was allertreurigst.

Soep van beenderen of van de karkas van een kip, die ze gisteren binnen hadden opgegeten; een paar snippertjes vleesch en een tikje groenten. Wat een verschil met dien flinken, fermen hoop vleesch en groenten van mevrouw Vranken.

Zelfs als er diners waren, heel fijn en bijna alles van den kok, kregen wij er in de keuken niets van. Al het lekkers wat er overbleef, daar aten ze nog een week van, en bij mevrouw Vranken aten ze geen taartje of ik kreeg er, om zoo te spreken, de helft van mee.

En 't ergste was, dat ik niets durfde zeggen, zoo bang was ik van mevrouw en van Grietje, de keukenmeid; eerst was het zeggen, dat er drie meiden waren, maar die derde heb ik nooit gezien; mevrouw vond zeker, dat ik best het werk alleen af kon. Grietje had ook zoo'n manier van alles op mij te schuiven, en de knecht was ook een echte luilak, zoodat bijna al het werk in het groote huis op mij neerkwam en dan had ik zeer onvoldoende eten.

Geen wonder, dat ik spoedig mijn frissche kleur en dikke, roode wangen kwijt raakte en er echt Brusselsch begon uit te zien, bleek, flets en mager; maar toch wilde ik er met alle geweld blijven. Ik schaamde mij voor mevrouw Vranken en voor thuis, nu weer te veranderen en dan durfde ik voor geen geld mevrouw zeggen, dat ik te veel werk en te weinig eten had; de meiden op de lei waren allen even teruggetrokken en stil, 't was in zoo'n heele andere omgeving als in de J.-P.-straat en ik wilde mij ook deftig houden, zoolang ik kon, maar het duurde geen drie maanden.

Ik kon haast niet meer voort, zoo zwak voelde ik mij; ik hing tegen alles aan en op zekeren morgen kon ik niet meer opstaan, zoo mat voelde ik mij.

‘Allemaal kuren,’ zei mevrouw, ‘ik moest maar voort,’ en Grietje bromde:

‘Ik werk ook wel met mijn ziek lijf. De jongelieden tegenwoordig weten niet wat werken is.’

En zij zat nota bene den heelen dag in de keuken met een stoof onder de voeten en commandeerde mij even hard als mevrouw.

Ik stond op, kleedde mij aan en sleepte mij naar beneden, maar alles draaide om mij heen, zoo ziek voelde ik mij; maar mevrouw scheen het niet te merken.

Daar kwam de jongeheer, die voor dokter leerde, thuis en toen hij mij zag, riep hij:

‘Maar, mama, dat kind loopt met den dood in de schoenen. Zij hoort in bed.’

Ik begon te huilen van louter zwakte.

‘Och, wat! ge bederft dat volk met die toegevendheid; hoe dikwijls voel ik mij naar, maar ik verzet er mij tegen. Waar moest het naar toe, wanneer men de boden aan elk hoofdpijntje toe liet geven?’

De student voelde mij den pols, vroeg mij 't een en ander, en zei dat ik onmiddellijk naar bed moest; ik durfde niet, en ik keek mevrouw vragend aan, maar zij had zeker een wenk van haar zoon gekregen, en toen zei ze toch ook, hoewel met tegenzin, dat ik maar wat moest rusten.

Ik ging de kamer uit, maar bij de deur kon ik niet meer en moest tegen den post aanleunen, anders zou ik zeker gevallen zijn, en nu hoorde ik moeder en zoon praten.

‘Dat kind heeft bloedarmoede in den hevigsten graad. Ik raad u aan haar dadelijk naar huis te zenden, want als zij eenmaal komt te liggen, dan staat zij niet zoo gauw op en dan is u er verantwoordelijk voor.’

‘Maar hoe komt dat kind er aan?’ hoorde ik mevrouw op klagenden toon zeggen.

‘Zij zag er uit als een roos, toen zij hier kwam, maar nu is 't een schim geworden,’ ging hij voort.

‘'t Is misschien de lucht, waar zij niet tegen kan. Tegenwoordig hebben de menschen zooveel kunsten en kuren.’

‘Nu, dat zijn geen kuren en zij komt immers niet regelrecht van buiten. Ik denk, dat uw huisregel niet voor haar deugt.’

‘Hoe bedoelt ge dat? Ik ben zoo goed voor haar geweest, ik was zoo met haar op streek; zij begon zoo goed te werken...’

‘En zoo weinig te eten. Jammer dat, als zij juist zich aan zoo'n kuur beginnen te wennen, het lichaam troef verzaakt en zij weg moeten.’

‘Wat zegt ge? Krijgt ze geen eten genoeg?’

‘Ik was ten minste niet graag bij u in den kost.’

Dit had een ander moeten zeggen, maar de jonge mijnheer kon bij zijn mama een potje breken.

‘Zij eet wat wij eten - 't is een beproeving - nu zit ik weer zonder meid - en ik moet naar de vergadering voor de oprichting van een huis voor verwaarloosde poesen. Ik kan er niet af.’

Nu was ik een beetje bijgekomen en stommelde naar boven en kroop in mijn bed; den heelen dag bleef ik liggen en niemand kwam naar mij kijken en ik voelde mij toch zoo door en door ziek en onwillekeurig dacht ik aan mijn vorige ongesteldheid, toen mevrouw Vranken mij zelf had verpleegd en verzorgd en niets te goed voor mij was.

Ik was te ziek om alles goed te begrijpen, maar ik voelde het nu, dat ik erg ondankbaar geweest was en mijn lot verdiende en ik was vol wrok tegen mevrouw van Gravendonk, die zeker wel tien maal rijker was en presidente en secretaresse van zoovele liefdadige instellingen en regentes van een weeshuis en van een kattenhospitaal en die haar eigen dienstmeisje hard liet werken en geen eten genoeg gaf en zich er niet over bekommerde of zij uitging of niet en òf zij een gepaste uitspanning had.

Zoo lag ik dan heel verlaten dien heelen dag en nacht; 's avonds alleen bracht Grietje mij een glas melk, dat was alles, en den volgenden morgen heel vroeg kwam zij bij mij op de kamer; ik moest mij aankleeden, het rijtuig stond voor en ik zou dadelijk naar huis gaan; zij zou mij helpen pakken.

‘Als ge niet gauw klaar zijt, moet ge naar het Gasthuis,’ zei ze.

Dat hielp. Hoe ik mij gekleed heb, naar beneden ging en het rijtuig in kroop, weet ik niet; de knecht bracht mij naar de statie, nam een kaartje voor mij en stopte mij in een waggon derde klas.

Ik had niemand van de familie meer gezien; Jozef de knecht gaf mij mijn achterstallig loon en wat er nog in mijn vervalpotje was.

Later, toen ik het natelde, zag ik dat niet alleen mijn reisgeld, maar ook het geld van de vigelante er was afgetrokken.

XVI.

Zoo kwam ik dan thuis, doodziek en zwak. Antje kwam mij met een wagentje afhalen van de statie, want mevrouw had een briefkaart geschreven, die zij dien morgen pas ontvingen.

'Truus komt met den trein zooveel wegens ziekte thuis.'

Ik bleef lang ziek en sukkelde nog een heel poosje na, maar de frissche buitenlucht en het eenvoudige, maar overvloedige eten brachten mij weer gauw op streek.

Ik had echter zoo'n schrik gekregen van mijn deftigen dienst, dat ik er niet meer over wilde spreken.

Zoodra ik mij beter voelde, beviel het mij niet meer in huis; ik was in zoo'n heel andere omgeving gewoon geraakt, en vond alles hier zoo eenvoudig en armoedig. Ik verveelde mij trouwens ook erg; het nietsdoen drukte mij; Antje en Betje waschten voor de menschen en verdienden het onderhoud voor moeder, Jan was getrouwd en Klaas naar een andere fabriek ergens in Twente getrokken. Piet sukkelde nog altijd en Jans ging op school, maar het treurigste was, dat moeder niet meer zoo flink en opgeruimd was als vroeger; zij voelde zich niet wel, was knorrig en ontevreden en verweet mij spoedig, dat ik zooveel kostte en niets inbracht.

Dat liet ik mij niet zeggen en spoedig teerde mijn arm spaarbankboekje er heelemaal bij in; het werd hoog tijd, dat ik naar een dienst zocht; 't liefst wou ik naar Antwerpen terug, daar kende ik zoo goed den weg, maar de schrik voor besteedsters zat er bij mij in, en ik was dus heel blij, toen ik onverwacht een brief kreeg van tante Bet, van wie wij in al die jaren niets hoorden, een brief, die mij het meest aanging.

Tante schreef, dat zij haar man had verloren, (heel erg scheen zij daarover niet te treuren) en nu met vier kinderen was blijven zitten; gelukkig betaalden goede menschen voor die kinderen de kleeding. Zij kreeg een toelage van Vincentius en werd ook bedeeld door het armbestuur - moeder begreep niet, dat zij zich niet schaamde het te bekennen, dat zij zoo van de armen werd geholpen - en zij had een paar goede huizen, waar zij schoonmaakster was. Eigenlijk had zij het dus veel beter dan toen haar man nog leefde en zij was blijde, dat zij en de kinderen zoo knapjes voor den dag konden komen en als wij er op gesteld waren, wou ze graag van den zomer haar Bet en haar Jan een poosje naar ons sturen met den pleziertrein, die in A. stil hield; dan kostte het zooveel niet.

'Nu, dat kan zij wel laten,' pruttelde moeder, 'nadat zij ons zoo schandelijk heeft ontvangen.'

Maar nu maakte zij alles goed; in een der huizen, waar zij geregeld werkte, was de meid weggeloopen en toen was het haar ingevallen, dat een van de nichtjes misschien wel graag in Antwerpen zou dienen en het bloed kruipt, waar het niet gaan kan, en hoewel wij in zoo lang niets van mekaar hadden gehoord, zij en moeder bleven toch zusters; en dus, als een der meisjes er zinnigheid in had, dan moest zij maar dadelijk overkomen.

't Was mij, of er een boodschap kwam uit de wolken, en moeder was ook erg in haren schik met den brief; zij hoopte Bet nu nog eens terug te zien, alle grieven waren vergeten en ik zou reeds den volgenden dag vertrekken.

Ant, die altijd alles beter wil weten, zei wel: 'Ik houd niet van diensten, waar de meiden wegloopen,' maar die Ant had ook op alles wat te zeggen; noch moeder noch

ik luisterden er naar en ik maakte zoo spoedig ik kon mijn boeltje in orde - mijn koffer stond nog bij mevrouw Gravendonk - en vertrok reeds den volgenden dag.

Wat ik blij was Antwerpen weer te zien met al zijn drukte en beweging, met zijn vele lantaarns en trams en de lieve winkels en de gladde straten - ik had kunnen lachen en huilen te gelijk van plezier; zóó heerlijk vond ik het.

't Was of de huizen mij herkenden, en toen de muziek van de torens begon te spelen, dacht ik dat het te mijner eere was, zoo ging mijn hart mede; ik kwam zoo heel anders aan dan den eersten keer. Niemand hoefde mij af te halen, ik kende den weg zoo goed als op ons dorp; en toen regende het, nu was het warm, zonnig. Ook was het een heel verschil met toen ik vertrok, zoo ziek en zwak en lam als ik toen was; nu voelde ik mij weer sterk en levenslustig. Neen, er is maar één Antwerpen!

Ik ging dadelijk naar de buitenwijk, waar tante haar kamertje had; 't zag er wel eenvoudig uit, maar toch veel beter dan toen oom leefde en moeder haar bezocht; tante was nog niet thuis, maar Cor, haar oudste meisje, een flink kind van een jaar of tien, ontving mij en vroeg, wat ik liever woû, hier blijven of naar mijn nieuwen dienst gaan.

Ik zag wel, dat er hier niet veel plaats over was voor mij om te slapen en ik zei, dat ik tante dus zou opzoeken; zij wou mij wegbrengen, maar ik zei lachend, dat ik den weg kende; eerst moest ik tante van een ander

huis halen en dan met haar naar mijn nieuwe menschen gaan.

Tante zag er heel knap uit, al scheen zij ouder dan haar leeftijd; zij was heel vriendelijk tegen mij en vroeg haar juffrouw of zij mij even brengen mocht naar mijn nieuwen dienst. Dat werd toegestaan en onderweg bracht tante mij een beetje op de hoogte.

(*Wordt vervolgd.*)

Vaarwel.

Weet Gij 't, waarom ginds klacht aan klacht
   Langs de effen golven steent?....
Gij hoort, dat in die droeve stem
   Nog droever ziele weent.
Dat schreiend oog staart naar het strand,
   'Vooruit' klinkt het bevel,
En noode wuift de loome hand
Den jongsten groet aan 't vaderland,
   Misschien een laatst vaarwel.

Weet Gij 't, wat ginds dien jongen deert,
   Waarom hij zucht en weent?
Waaraan dat oog, pas schalk en blij,
   Dien doffen blik ontleent?
Het afscheid, telkens weer verdaagd,
   Komt altoos nog te snel.
Blijft nog een poos, had hij gevraagd.
Ach! of hij streelt en vleit of klaagt,
   Hem klinkt een droef vaarwel.

Weet Gij 't, waarom die jonge vrouw
   Ginds neerzit, star, versteend?
Geen traan welt uit dat starend oog....
   Och, had ze maar geweend!
Die kleine jongen op haar Schoot
   Was pas nog druk aan 't spel:
Bij 't spel greep hem de bleeke dood.
Wat offer of die moeder bood,
   De dood eischte een vaarwel.

Weet Gij 't, wat om dat houten kruis,
   Die kinderkens vereent,
Die bloemkes op hun steel geknakt,
   Die oogjes rood geweend?
Eén zerk dekt daar twee graven dicht.
   Twee graven, stom en kel......
Ach! wat in 't hart der weezen ligt
Wischt nooit de tijd van 't aangezicht,
   O, ouders, uw vaarwel.

26 Mei 1898.
P.F.H. VAN HOOFF, S.J.

Zwarte engelen, door Th.L.T. (*Vervolg en slot.*)

'Nu verzoek ik u,' zeide Wernlich, 'mee te gaan en u in mijn huis als mijn gast te beschouwen. Het zal u aan niets ontbreken. Alles, wat gij wenscht, zal tot uw beschikking zijn. Gij krijgt een werk te verrichten, dat u niet zwaar zal vallen en u misschien nog genoegen zal geven, en bovendien nog tienduizend dollar! Wilt gij, ja of neen?'

'Zeker wil ik,' antwoordde ik vastbesloten.

'Nu goed, dan is de zaak afgedaan. En ga nu mee. Ik wilde eigenlijk naar New-Orleans, daarom was ik hier aan de statie, maar uw kennismaking is voor mij van meer belang. Wij vertrekken dadelijk naar mijn bezitting. De Hemel heeft ons te zamen gebracht - dat staat vast.'

Eenige minuten later waren wij op weg en voeren langs de baai op een goed aangelegden weg, die met oesterschalen geplaveid was. Deze oesterbestrating, die in Mobile zeer goedkoop is, omdat daar jaarlijks vele millioenen oesters gevangen en verbruikt worden, strekt zich vele mijlen ver uit en vormt een goeden weg voor alle uitstapjes te paard en per rijtuig, die van Mobile uit, langs den oever of in de bergen, die zich op eenigen afstand van den oever verheffen, ondernomen worden.

Wernlich was zeer vriendelijk en maakte mij op de lieve punten in den omtrek opmerkzaam. Hij verklaarde mij de ligging der plaatsen in de nabijheid van Mobile, toonde mij aan, hoe de stad langzamerhand uitliep in een soort villapark met op zichzelf staande huizen, met uitstekend verzorgde tuinen, en noemde mij de namen der bergen, die wij rechts van ons zagen. Wij kwamen door groote moestuinen met hier en daar slechts een enkel huis.

Wernlich onderrichtte mij, dat hier vroeger overal katoenaanplantingen waren geweest, maar dat die ten gevolge van de daling der katoenprijzen niet meer opbrachten. De voormalige farmers verkochten hun plantages in kleine perceelen aan tuiniers, en deze maakten zeer goede zaken, daar niet alleen in de nabijheid van Mobile de groenten uitstekend gedijen, maar ze ook per spoor naar Washington, ja zelfs naar New-York en Chicago kunnen verzonden worden.

Eindelijk verlieten wij den oesterweg en sloegen een landweg in in de richting van de bergen; weldra zagen wij een eenvoudig, op een heuvel gelegen huis, dat Wernlich mij als het zijne aanwees. Toen kwamen wij op zijn grond, waar negers en negerinnen aan het werk waren; kort er op hielden wij stil voor zijn huis. Het had twee verdiepingen. In de bovenste werd ik te logeeren gebracht.

Ik reinigde mij eerst van het stof der reis en volgde toen de uitnoodiging, die mij een neger bracht met de woorden: 'Komen eten, eten klaar.'

Ik was toch eenigszins verrast, toen ik beneden een fraai ingerichte eetkamer vond, waarin Wernlich mij met een jonge dame van ongeveer twintig jaar afwachtte.

'Mijn dochter Dolly,' zei Wernlich; toen noemde hij mijn naam, en dadelijk er op gingen wij aan tafel. Mejuffrouw Dolly sprak moeilijk en gebroken Duitsch, want zij was reeds als kind naar Alabama gekomen, maar zij herinnerde zich het Duitsche vaderland nog zeer goed en verlangde van mij alle inlichtingen en ophelderingen daaromtrent. Wij hadden een zeer gezellig en aangenaam onderhoud, tot Wernlich verklaarde, dat het tijd was om te gaan slapen; hij moest morgen bijtijds uit de veeren. Hij bracht mij nog naar mijne kamer en vroeg, of hij mij den volgenden ochtend

reeds om acht uur zou kunnen spreken. Hij voegde er nog aan toe: ‘Ik hoop, dat ge u bij ons op uw gemak gevoelt. Goeden nacht!’

Mijn neerslachtige stemming was nu natuurlijk geheel verdwenen. Mijn omstandigheden hadden zich verrassend verbeterd - ik had een onderkomen en kon zelfs, naar 't scheen, weken lang zorgeloos leven. Had ik maar geweten, tot welk doel mij Wernlich geëngageerd had; maar overtuigd, dat de dag van morgen mij de noodige opheldering zou brengen, sliep ik welgemoed in en ontwaakte even vergenoegd.

Des morgens om acht uur trad mijn gastheer bij mij binnen. Hij had iets in een papier gewikkeld in de hand en zag er zeer ernstig uit.

‘Waarde vriend,’ sprak hij, ‘we zullen maar dadelijk over de zaak beginnen. Ik sta tegenover u in een zeer eigenaardige positie. Ik heb een groote onderneming op het oog, waarmee veel geld te verdienen is. Maar de gansche zaak moet stipt geheim blijven; wordt ze verraden, dan steekt een ander ons de loef af. Ik moet u althans voor een deel tot medeweter van mijn geheim maken, maar ken u niet, ik heb u immers eerst gisteren toevallig ontmoet. Derhalve ben ik verplicht een voorwaarde te stellen. Wanneer ik u gezegd heb, waarom het te doen is, dan moet gij u verplichten, mijn huis zonder mijn toestemming niet meer te verlaten.’

Toen ik op deze toespraak wat verwonderd opkeek, voegde Wernlich er aan toe:

‘Ik meen natuurlijk, slechts zoo lang tot de zaak is afgeloopen en verraad geen schade meer zou kunnen doen. Ik wil u ook volstrekt niet van uw vrijheid berooven; gij moogt u in huis en ook in den bloementuin naar believen bewegen, zooveel ge wilt, maar zult het moeten dulden, u door een paar negers bewaakt te zien. Ik laat het nu nog aan u over terug te treden; 't zou mij echter spijten, èn voor me zelf èn voor u. De zaak, die wij tot stand zullen brengen, is een zekere zaak en eervol.’

‘Waar is het dan eigenlijk om te doen?’ vroeg ik.

‘Ge zult, zooals ik u reeds gezegd heb, platen voor mij teekenen - nemen wij aan: heiligenbeelden, anders niets.’

‘En hoe lang zal de zaak duren?’

Wernlich trok de schouders op. ‘Dat kan ik u niet zeggen, dat hangt van uw werkvermogen af. Ik ben geen teekenaar en ook geen graveur en weet dus niet, hoeveel tijd men voor zoo'n plaat noodig heeft. In 't geheel zijn er een dertigtal platen te maken.’

‘Hoe groot zijn de platen ongeveer?’

Wernlich liet mij een pakje zien, dat de grootte van een gewoon zakboekje had. ‘Dertig zulke platen,’ zeide hij. ‘Welnu, landsman, overleg de zaak nog eens. Ga nu naar beneden om te ontbijten. Intusschen maak ik een wandeling door den tuin. Wij treffen elkaar bij het middageten om twaalf uur, dan kunt ge mij uw besluit meedeelen. Met mijn dochter Dolly behoeft gij over de zaak niet te spreken, zij weet van niets en kan u geen inlichtingen geven.’

Hiermee scheidden wij, en ik ging naar beneden om te ontbijten, waar ik juffrouw Dolly aantrof, die mij vandaag nog liever en aardiger voorkwam dan 's avonds te voren. Zij was zeer vriendelijk, schonk mij thee, maakte voor mij de warme boekweitkoeken klaar, die men in Amerika bij de morgenthee gebruikt, zette mij koud vleesch en eieren voor en praatte alleraardigst, terwijl zij haar vreugde te kennen gaf, dat ik nu wel voor eenige weken haar gast zou zijn. Zij voelde zich zoo eenzaam thuis, vertelde ze; zij kwam zelden te Mobile en dan nog alleen om inkoopen te doen. Vriendinnen of kennissen had zij niet.

Toen ik met mijn ontbijt gedaan had, stond Dolly op en verontschuldigde zich, met te zeggen, dat zij nu voor de huishouding moest zorgen; zij raadde mij aan, wat in den tuin te gaan wandelen, om dien eens op te nemen.

De tuin was netjes in orde, wat mij echter voor het oogenblik minder belangrijk was. Langen tijd ging ik peinzend op en neer. Ik bevond mij in een toestand, waarin men niet veel keus heeft. Ik kon geld verdienen, was echter verplicht mijn vrijheid, althans gedeeltelijk, ten offer te brengen. Maar Wernlich maakte een goeden indruk op mij, en deze werd nog versterkt door de dochter. Juist het aangename en gezellige onderhoud met het lieve, vriendelijke meisje, had mij zoo ingenomen en bekoord, dat het mij moeite zou gekost hebben, het huis weer te verlaten. Ik besloot Wernlich mijn toezegging te geven. Hij had in alles getoond, dat hij niets onbillijks van mij verlangde; hij wilde, dat wij te zamen geld zouden verdienen. Waarom zou ik hem dus niet beloven, tot zijn beschikking te blijven, tot het doel bereikt was?

Toen Wernlich tegen den middag thuis kwam, had ik mijn besluit genomen. Ik zei hem, dat ik hem voor een eerlijk man hield en de zaak met hem wou beginnen. Daarop gaven wij elkaar de hand en was ik deelgenoot in de geheimzinnige onderneming, waarvan ik den aard niet eens kende.

Na den eten ging Wernlich met mij naar mijn kamer en bracht het pakje, dat hij reeds des morgens bij zich had gehad, mee. Ik was natuurlijk zeer nieuwsgierig naar de onthullingen, die nu zouden plaats vinden.

‘Beschouw die platen eens,’ zei hij, mij het pakje overreikende.

Ik maakte het open en vond dertig leelijke platen, die oogenschijnlijk illustraties uit een bijbel waren. De platen stelden tafereelen voor uit het Oude en Nieuwe Testament en waren blijkbaar bestemd voor een weinig ontwikkeld publiek; ze waren waarschijnlijk afkomstig uit een goedkoope uitgaaf van het een of ander Engelsch of Amerikaansch bijbelgenootschap,

DE SCHUTTERSKONING, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRIEDRICH PRÖLSS.

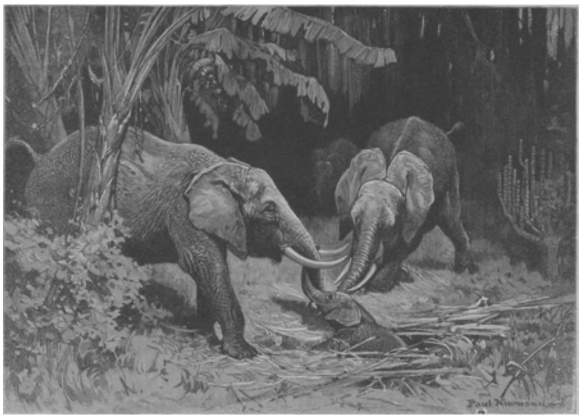

EEN OUDERPAAR IN ANGST, NAAR DE TEEKENING VAN PAUL NEUMANN.

opgericht met het doel, de bijbels bij duizenden gratis te verspreiden.

'Welnu, kunt gij zoo iets teekenen?' vroeg Wernlich.

'Ik kan Goddank iets beters,' antwoordde ik beslist.

'Nu, dat doet me plezier. Hoeveel tijd hebt ge noodig, om deze platen anders te teekenen?'

'Het komt er op aan, hoe en wat er anders van geteekend moet worden.'

'Heel eenvoudig. Uwe taak bestaat daarin, alle engelen - en op iedere plaat komen een of twee engelen voor- niet als blanken, maar als negers te teekenen, dat wil zeggen, de engelen moeten negergezichten en het haar van een neger hebben, en hun vleesch moet, voor zoover het zichtbaar is, er zwart uitzien.'

'En is dat nu uw heele geheim?' vroeg ik verbluft.

'Ja.'

'En voor welk doel moet ik dan die engelen in negers veranderen?'

'Het antwoord zal ik u later geven. Dat is juist mijn geheim.'

Ik moest lachen. De zaak kwam mij zeer komisch, in alle geval niet gevaarlijk voor.

'Dus bekommer u om niets anders, mijn waarde vriend, begin maar met het teekenen van de platen. Hoeveel tijd hebt ge noodig, om al deze engelen in negers te veranderen?'

Ik bladerde de platen door en zeide: 'Met de teekeningen kan ik, wanneer ze zoo gemaakt mogen worden als deze, gemakkelijk in drie weken klaar komen; moeten ze echter beter afgewerkt worden, dan wordt er de dubbele tijd voor vereischt.'

''t Is volkomen voldoende, als de platen zoo uitvallen als deze,' antwoordde Wernlich. 'Maar dan zou ik graag zien, dat gij de platen later in koper graveert. Nu begin maar. Om zes uur zien we elkaar weer aan tafel. 't Zal me plezier doen, wanneer ge mij dan reeds kunt laten zien, dat ge met het werk begonnen zijt. Ik moet nu naar buiten, naar het veld. Een ieder moet hier werken op zijn gebied, zooveel hij kan.'

Zoodra Wernlich weg was, ging ik zitten en nam een der platen ter hand, die een tafereel in den Hemel, God den Vader op den troon, omgeven door een menigte van engelen, voorstelde. Ik had in mijn koffer teekenpapier en potlooden en ook houtskool en Oost-Indische inkt. Ik kon dus dadelijk beginnen. Ik moest het dikwijls uitschateren van lachen, zoo komisch kwam mij zoowel de plaat, als mijn toestand voor. Maar het werk begon mij te wel te bevallen, en des avonds om zes uur had ik de eerste plaat, waarop een menigte pikzwarte neger-engelen voorkwamen, klaar. Ik stak ze bij mij, toen ik mij naar beneden aan tafel begaf, en vond hier weer den heer des huizes met zijne dochter.

Wernlich was over de teekening buitengewoon tevreden, maar hield ze ook voor zijn dochter geheim. Des avonds kwam hij nogmaals op mijn kamer en zeide mij, wanneer ik met zulk een ijver verder teekende en wanneer alle platen zoo goed uitvielen, dan mochten wij ons van een groote winstgevende zaak verzekerd houden.

Ik ging daarom den volgenden morgen reeds bijtijds aan 't werk en kreeg tegen den avond twee teekeningen klaar. Daarbij had ik nog den tijd, bij het eerste en tweede ontbijt met juffrouw Dolly te praten en maakte ook een wandeling van een half uur in den tuin, waarbij juffrouw Dolly mij vergezelde.

Zoo verliepen er veertien dagen, in welke ik geen enkel oogenblik het gemis mijner vrijheid gevoeld had. Na verloop van dezen tijd zouden ze mij, om een alledaagsche

uitdrukking te bezigen, met geen stok het huis uit gekregen hebben, al was het maar alleen om Dolly, met wie ik in dien korten tijd op den besten voet geraakt was.

Wernlich scheen er niets tegen te hebben, dat er tusschen zijn dochter en mij een vertrouwelijke en hartelijke omgang ontstond. Hij was tevreden met alles wat ik deed, en ik zou de gelukkigste der stervelingen geweest zijn, als ik maar had kunnen vermoeden, wat Wernlich met de zonderlinge teekeningen, die ik voor hem maakte. wilde uitvoeren. Was hij soms lijdende aan de een of ander hersenschim? 't Komt immers voor, dat overigens zeer verstandige menschen het een of ander stokpaardje berijden.

Na verloop van drie weken, was ik met mijn teekeningen gereed; nu begon het graveeren. Ik herhaalde wat ik Wernlich reeds eerder had gezegd, dat houtsneeplaten veel vlugger en goedkooper waren te maken dan kopergravures, maar hij schudde het hoofd.

‘Dat gaat niet,’ zeide hij. ‘Wanneer ik het werk aan een houtsnijder geef - want gij kunt immers niet graveeren in het hout - dan heb ik een nieuwen vertrouweling noodig en dat waag ik er niet op.’

En zoo begon ik er dus mee, de platen in koper te graveeren, wat ook niet moeilijk was, omdat ze volstrekt niet ingewikkeld en enkel in ruwe trekken ontworpen waren. Toch kreeg ik er voor langen tijd werk door, en dat maakte mij bepaald gelukkig. Met Dolly was ik al meer en meer vertrouwelijk geworden en wij vonden samen goed dat ik bij haar vader aanzoek zou doen om haar hand.

Hij scheen daar niet in het minst over verwonderd. ‘Dat heb ik sedert lang zien aankomen,’ sprak hij glimlachend, ‘en ik heb er niets tegen. Dolly is in de jaren om te kunnen huwen, en gij zijt een flink en in uw vak bekwaam man. Ik schenk u mijn volledige toestemming en zal u nu ook uitleggen, waarvoor gij de teekeningen en gravures gemaakt hebt.’

Ik was zeer nieuwsgierig en verzocht hem voort te gaan.

‘Wanneer gij met de toestanden alhier maar eenigszins op de hoogte waart geweest,’ zei hij, ‘dan zou 't voor u niet moeilijk geweest zijn te raden, voor welk doel deze platen zullen dienen. Gij kent onze negers niet; gij hebt er niet het minste gedacht van, welk een ijdel, verwaand en kinderachtig volk het is. Zij willen ook in den Hemel alleen huns gelijken zien. Met deze platen, waarop alle engelen als negers zijn voorgesteld, wil ik nieuwe bijbels uitgeven en ik ben er zeker van, dat de negers mij gaarne voor zulk een bijbel vijf dollars zullen betalen, terwijl de prijs anders maar een halven dollar bedraagt. Nu weet gij, waar het om te doen is, en zult ge ook wel begrijpen, dat ik mijn geheim niet prijs mocht geven. Wij beginnen nu binnenkort met het drukken. Ik heb al een oude drukpers opgescharreld, en Dolly zal ons helpen met het inplakken van de platen in de bijbels, die ik natuurlijk voor den verkoop klaar van het bijbelgenootschap betrek.’

Drie maanden later brachten wij de nieuwe bijbels met de vreemde illustraties in den handel. Ik had niet al te veel vertrouwen in de zaak, die mijn aanstaande schoonvader met mij op touw zette, maar ik zag al spoedig, hoe nauwkeurig hij de negers en hun karakter kende. De eerste proef werd genomen met den neger Niagara, die in huis de plaats van een factotum innam, en wien Wernlich zulk een bijbel ten geschenke gaf. Niagara stelde zich aan als een zot van vreugde. Hij was gedurende een heelen dag ontoerekenbaar van geluk over de fraaie platen, waarop de negers zulk een voorname rol speelden. Des avonds verschenen alle zwarten, die op het veld werkten,

en vertelden, dat zij van Niagara van de nieuwe bijbels gehoord hadden. Zij verklaarden, dat zij tot elken prijs de bijbels met de nieuwe platen koopen wilden.

Om kort te gaan: wij hadden na verloop van veertien dagen zonder eenige reclame en alleen doordat de zaak onder de negers van mond tot mond werd rondverteld, vijfduizend bijbels tegen vijf dollars het stuk verkocht, wat voor Wernlich en mij een zuivere winst van meer dan twintigduizend dollar gaf.

Nu vertrok ik naar Mobile, want thans moest er zoo spoedig mogelijk geproduceerd worden, vóórdat de concurrentie ons de zaak bedierf. Daar richtte ik met het verdiende geld eene plaatdrukkerij op, waarin in de eerstvolgende maanden nog duizenden platen gedrukt werden.

Na verloop van drie maanden was het natuurlijk met onze zaak zoo goed als gedaan. De concurrentie bracht nieuwe platen in den handel, waarop alle beelden, zelfs God de Vader, de Zaligmaker en de apostelen, als negers waren voorgesteld. Onze zaak marcheerde nog wel, maar het gaf toch niets meer in vergelijking van hetgeen ze in den eersten tijd geweest was.

De zuivere winst van mijn schoonvader en mij bedroeg ruim tachtigduizend dollar en het kapitaal bleef bijeen, want ik was intusschen met Dolly getrouwd. Een gedeelte van het geld werd besteed om nog een paar naburige warmoezerijen aan te koopen, die mijn schoonvader onder zijn beheer nam. Ik bleef te Mobile en richtte naast mijn plaatdrukkerij een boekdrukkerij op, die ook weldra zeer goed ging. En dat alles dankte ik aan de gelukkige omstandigheid, dat ik toevallig mijn schoonvader aan de statie te Mobile trof, en dat deze een gedacht had, aan welks uitvoering hij eerst kon denken, op het oogenblik, dat hij mij leerde kennen.

De riddertijd.

‘Graaf Gerald, uw verwaten taal’ -
Zoo toornt Bouillon's gezel
Zijn makker toe - ‘zij hoont te fel
Mijn eer; ontbloot uw staal!’

Men dringt zich om de strijders heen;
Het tweetal staat gereed,
Omschorst door 't zilvren maliënkleed
En met hun zwaard als één!

De zwaarden gieren door de lucht
En beuken botsend neer
Op helm en halsberg keer op keer,
En splintren 't schild geducht.

Daar nadert, op zijn fier genet,
Vorst Godfried: ‘Vóór den strijd’ -
Zegt hij - ‘moet eerst het zwaard gewijd
Door 't ridderlijk gebed!’

En biddend staken zij den strijd.
En toen?.... Hun toorn was heen!
O, kom weer met uw heerlijkheên,
Gij, gulden riddertijd!

A.B.

Bij de Platen.

Landmeisje uit den omtrek van Linz. -

Hoe meer de oude volksdrachten verdwijnen, om plaats te maken voor de alles gelijkmakende 'laatste mode', hoe meer zij om haar schilderachtige eigenaardigheid de aandacht trekken van den kunstenaar.

Zoo heeft de schilder Carl Kronberger zich aangetrokken gevoeld door het zwierig kapsel, gedragen door de meisjes en vrouwen in de omstreken van Linz, de aloude merkwaardige hoofdstad van Opper-Oostenrijk.

Ofschoon deze stad, wier eerwaardige oude gebouwen van een grootsch verleden spreken, sinds lang met al de geriefelijkheden van den nieuwen tijd is toegerust en door spoorwegen, paardentrams en stoombooten zelfs een druk verkeer onderhoudt met de belangrijkste plaatsen uit den omtrek, heerscht binnen haar muren de gemoedelijke stilte van een plattelandsstad en de bevolking blijft over het algemeen aan de oudvaderlijke zeden en gewoonten trouw.

Zoo is ook de sinds eeuwen overgeleverde kleederdracht behouden, en een blik op onze gravure zal elke onzer lezeressen overtuigen, dat het ook bepaald jammer zou wezen, als het vlugge, kleurige kapsel, het aardige jakje met het sierlijk daarover geplooide halsdoekje voor het eenvoudige en lang niet altijd even smaakvolle damescostuum onzer dagen moest wijken.

Als nu ook de goede oude zeden van eenvoud, rechtschapenheid en vroomheid maar even trouw worden bewaard als de voorvaderlijke dracht, dan mag men de bescheiden landlieden van Linz zeker tot de gelukkigste volken van de wereld rekenen.

De schutterskoning. -

Een gelukkig volk zijn ongetwijfeld de Tyrolers en dat ook hoofdzakelijk, omdat zij, ondanks al wat er om hen heen verandert, onveranderlijk blijven gelijk hun bergen en meren. Ook in Tyrol houdt men de oude overleveringen in eer, de oude dracht, de oude gebruiken, de oude katholieke zeden, maar ook de oude feesten, en voor de rechtgeaarde Tyrolers is er geen heerlijker genot dan het schuttersfeest oplevert en geen grooter eer dan de koning van dat feest te mogen wezen.

Dat voorrecht is den forschen jonkman van ons tafereel te beurt mogen vallen. Wat een vreugde, wat een trots voor zijn goede, bejaarde moeder, voor zijn vroolijke, hupsche zusters! Zij kunnen hem niet genoeg bewonderen, zooals hij daar voor haar staat, met het vaandel, het zinnebeeld van zijn koningschap, in den arm en de van kogels doorboorde schijf zegevierend in de handen.

Wat een eer voor de heele familie, dat hij den eersten prijs als nooit missend schutter heeft mogen behalen! Maar de practische oude vrouw denkt nog aan wat anders dan de ijdele eer alleen. Haar jongen heeft bewezen, een vaste hand en een geoefend oog te hebben, en dat maakt hem tot een onovertroffen jager in het gebergte. Van de jacht nu moeten de bergbewoners leven, en er is heel wat noodig om zoo'n talrijk gezin behoorlijk den kost te geven. Zoolang haar oudste zoon echter de buks kan hanteeren, hoeft zij voor haar kinderen geen zorg te hebben.

Een ouderpaar in angst. -

Honderden anekdoten zijn in omloop omtrent de schranderheid en de edele eigenschappen van den olifant, en de onderzoekingen van de natuurvorschers brengen nog dagelijks nieuwe bewijzen aan den dag voor de onderlinge hulpvaardigheid der dikhuiden in den nood en inzonderheid voor de toewijding, waarmee zij hun jongen voor gevaren beveiligen of daaruit redden.

Die gevaren worden hun gewoonlijk door den mensch berokkend en vooral de wilde volken gaan daarbij dikwijls met ergerlijke gruwzaamheid te werk. Zoo plegen de negers aan den Boven-Nijl de olifantenkudden in het oeverriet te omsingelen en dit dan in brand te steken. Daarbij is het voorgekomen, dat de gefolterde dieren zich om hun jongen schaarden, die met hun lichamen dekten en ze door middel van hun snuit met water begoten om ze voor de zengende vlammen te vrijwaren.

Een ander voorbeeld van ouderliefde is door den onderzoekingsreiziger H. Johnston waargenomen en wordt den lezer op ons tafereel voorgesteld. De ouden redden hier een jong, dat in een valkuil geraakt is. De eene slaat den snuit om dien van den kleine, terwijl de ander het beestje met den zijnen poogt op te beuren.

Zoo heeft men ook opgemerkt, dat olifanten een volwassen makker uit den kuil poogden te bevrijden door met hun slagtanden de aarde aan den rand op te woelen en zoodoende den put aan te plempen.

De angst van het minnend ouderpaar en hun inspanning om den geliefden jongen telg te redden, is werkelijk aandoenlijk om aan te zien.

Langs de boorden van de Peel.
Horst.

't Is een heel eindje van het station naar het dorp Horst; maar wij verkiezen toch een wandeling van een goed half uur boven het verblijf in een oude, onooglijke postkar, die dagelijks eenige malen, ten gerieve van reizigers, die Horst bezoeken of verlaten, van het dorp naar het station *vice-versa* rijdt en die bij stil weder een heel eind ver kan gehoord worden. De weg leidt langs typische Limburgsche huizen en huisjes, waaronder er niet weinige zijn op te merken met een uithangbord, waarop woorden als: bier, wijn, tapper en dergelijke te lezen staan. Doch

> Wij hebben nog geen dorstig keelgat
> En wenschen geen natte fourage, zoodat wij
>
> Vooreerst nog niet drinken ons buiksken zat
> In Bacchus' hermitage.

Nu, Limburg is een Nederlandsch Dorado voor herbergen, estaminets, café's, Wirtshausen, afspanningen, koffiehuizen enz. enz., en Horst heeft ook in dit opzicht een echt Limburgsch voorkomen.

De weg vertoont alle goede eigenschappen, die een weg maar kan hebben. Hij is effen als een dansvloer - een wielrijder zou er den hoed voor afnemen en hem in zijn gids met een sterretje aanteekenen - hij is aan weerskanten beplant met boomen; doch zonder dat dit het uitzicht hinderlijk is.

De boomen zijn wel geen majestueuze eiken, maar zij leveren toch een niet onaardig gezicht op, vooral nu hun roode bessen in de zomerzon glinsteren. Het veld langs den weg biedt weinig afwisseling. Rogge-, boekweit- en aardappelakkers liggen er in schijnbare wanorde door elkander. Onderweg is het niet erg druk. Wandelaars van beroep zijn er, geloof ik, te Horst zeer weinig; maar wie zal dezen kant kiezen om van de schoone natuur te gaan genieten? Een eindje voor ons uit rijden een paar karren, ongeveer van hetzelfde maaksel als waarop Hildebrand en Vlerk eenmaal plaats namen en wanneer wij hun paarden wat meer van naderbij konden bekijken, dan geloof ik dat de gedachte aan Christoffel Hermans en diens stappertje wel in ons op zou komen. Achter ons kondigt een geschreeuw als van een miniatuur-spoortrein den nieuwen tijd aan: een paar wielrijders in echt costuum snorren ons als een pijl uit den boog voorbij en kunnen den ernstig gestemden mensch herinneren aan de snelheid des levens. Dat die aardige knapen zich daar op het oogenblik veel mee plagen, geloof ik niet, evenmin als wij ons zelven. Men gaat geen uitstapjes door Limburg doen om bespiegelingen over het menschelijke leven te houden.

Onze weg brengt ons vanzelf op het marktplein, maar aan den ingang van de dorpskom, nabij dat heerenhuis met zijn prachtig groen, zal de photograaf zijn toestel even plaatsen. Twee dames verschijnen op de stoep; een wielrijder springt van zijn fiets en houdt even stil, terwijl de jachthond, die hem vergezelt, den linkerpoot op den trapper zet; eenige schoolkinderen kunnen ook hier het landschap illustreeren; er zijn er van verschillenden leeftijd en uit verschillende standen. De jeugd begrijpt dadelijk wat er te doen is; zij schaart zich bij elkander en stelt zich in positie, maar blijft op een eerbiedigen afstand. 't Is of dat groepje op deze wijze meer geposeerd heeft.

En nu naar het centrum der uitgestrekte gemeente Horst: het marktplein. 't Is omzoomd door flinke huizen, waaronder gezellige herbergen; ook de kerk en het raadhuis liggen er langs.

Aan den ingang van het dorp Horst.

De kerk van Horst is een van die merkwaardige oude, Gothische kerken, gelijk er het hertogdom Limburg den oudheidminnaar nog zoovele ter bewondering aanbiedt. Zij dagteekent uit de veertiende eeuw en haar sierlijke pilaren en haar prachtig gewelf maken op den bezoeker den gunstigsten indruk. Deze kerk, toegewijd aan den H. Lambertus, bevat een schat van oudheden, gelijk alleen mogelijk is in die streken, waar de R.K. godsdienst door alle eeuwen heen onverhinderd is uitgeoefend. Haar steenen doopvont dagteekent uit de elfde eeuw; het schoone beeld - de Moeder van Smarten met het lichaam van haar goddelijken Zoon op den schoot - is een kunststuk uit den bloeitijd der Gothiek (14e eeuw). Het Lieve-Vrouwenbeeld *à deux faces*, vroeger door een stralenkrans omgeven van het O.-L.-V.-koor afhangende, wordt zoo om zijn sierlijkheid, als om zijn zeldzaamheid, zeer geroemd. Een dergelijk beeld versiert ook de heerlijke kerk van Venray, waarnaar het, gelijk de overlevering meldt, in 1648 even voor de sluiting der R.K. kerken in de Meierij, uit Deurne zou zijn heengevoerd.

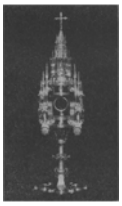

Monstrans uit de 15e eeuw in de kerk te Horst.

Als een kunststuk van Gothischen stijl wordt o.a. ook geroemd een prachtige vergulde zilveren monstrans uit het begin der 15e eeuw. Buiten tegen de kerk staat in steen een voorstelling van het lijden des Zaligmakers, bestaande uit een *Ecce Homo*, een kolom met symbolen en een relief, voorstellende de *Missa Bolsena*, gecelebreerd in tegenwoordigheid van Paus en kardinalen. Onder de Consecratie verschijnt Christus in menschelijke gedaante. Jammer, dat dit schoon, oud beeldhouwwerk uit het laatst der 15e eeuw aan weer en wind is blootgesteld. Voorheen stond het in de kerk, waar het voorzeker beter bewaard was dan in de open lucht. Kenners roemen het als een der beste beeldhouwwerken uit het laatste der 15e eeuw.

Treedt men van de zijde der markt de kerk binnen, dan valt het oog aanstonds op een sierlijken zerksteen, die eenmaal het verheven praalgraf dekte van Jhr. Johan van Wittenhorst, den Alden, die den 3en Juli 1569 overleed. Dat graf bevindt zich in het groote koor der kerk, maar den steen heeft men, om meer ruimte in het koor te hebben, verplaatst, en achter in de kerk in den muur gemetseld. In fraai relief beeldhouwwerk geeft hij de beeltenis van den overledene, in harnas gekleed, en die zijner echtgenoote, met hun wapenschilden en die der aanverwante familiën. Op den steen leest men: Anno 1569 den 3 July sterf Jan van Wittenhorst, heer zu der Horst, Connincl. majest raet en drost des lants van Kessel.

De toren, welke zich aan de westzijde dezer kerk verheft, moge al met een hooge spits prijken, veel sierlijks is er niet aan te bespeuren. De klokken echter zijn hoogst merkwaardig, niet alleen om haren ouderdom, maar ook om haren krachtigen, vollen toon. De oudste, de St.-Jansklok, dagteekent van 1405; de groote klok, een geschenk van jhr. Jan van Wittenhorst en diens gemalin Juduca van Wees († 1572), draagt het jaartal 1537 en is gegoten door Aelbert Hachmans te Kleef. Zij moet zeer zwaar zijn, want, toen zij naar de kerk gevoerd werd, stortte de 'Smaelbrug'

onder haar last in. Het kerkbestuur liet de brug herstellen en nam voortaan het onderhoud voor zijn rekening. Er wordt verteld, dat men bij gunstigen wind het gelui dezer klok vaak op de wallen der stad Gelder gehoord heeft. 't Zou ver zijn.

Beeldhouwwerk uit de 15e eeuw bij de kerk van Horst.

Dagteekent de kerk van Horst uit de veertiende eeuw, het raadhuis, dat zich aan de andere zijde der markt verheft, telt nog pas enkele jaren en is in oud-Hollandschen stijl gebouwd. Met zijn trapgevels en ornamentwerk maakt het een aangenamen indruk. Het benedengedeelte is in gebruik bij de Harmonie, die weldra haar tachtigsten verjaardag zal vieren en ver in den omtrek beroemd is.

In de gemeenten om De Peel zijn in de laatste jaren nog al enkele nieuwe raadhuizen verrezen. Die van Venray en Horst zijn zeer smaakvol, dat van Deurne wint het van alle in grootte.

Die Peel is voor de omliggende gemeenten een goudmijn geworden, en zoo ooit het ‘Sesam, open u’ in Noord-Brabant of Limburg toepassing heeft gevonden, dan voorzeker is het hier. En de berg opende zich en toonde zijne schatten.

En nu naar de ruïne, naar de puinhoopen van het vermaarde Huis ter Horst!

Grafzerk van Johan van Wittenhorst in de kerk van Horst.

We volgen den grindweg naar Venray en komen na een goed kwartier wandelens aan de Molenbeek, die in de Peel haar oorsprong vindt en zich in de Maas ontlast. Hier slaan wij rechtsaf en bereiken langs de vervallen oprijlaan de pachterswoning. Een groote karnhond kondigt door luid geblaf onze komst aan; de pachter verschijnt, wenscht ons beleefdelijk goeden dag, en op onze vraag, of wij de ruïne zien kunnen, geeft hij heel leuk ten antwoord:

‘Dat zal aan uw oogen liggen; gaat ze maar zien, ge zult den weg wel vinden.’ Na den hond het zwijgen opgelegd te hebben, stapt hij weer binnen en laat ons beiden ongestoord onzen gang gaan tusschen mergelblokken en struikgewas. De hond heeft zich verborgen achter een fraaien gevelsteen, waarop benevens het jaartal 1661 een

wapen is uitgebeiteld. *Sic transit gloria mundi!* Die steen, weleer boven den ingang eener adellijke woning prijkende, maakt thans deel uit van een hondenhok!

En de diepste stilte heerscht hier om ons heen. ‘Niets spreekt meer tot den denkenden geest dan puinen,’ heeft August Snieders ergens geschreven, en bij het beschouwen van deze ruïne, rijzen er onwillekeurig allerlei gedachten in onzen geest op. Hier kan men de waarheid gevoelen van de regels:

De kerk te Horst.

Geen muren
Verduren
Der uren geweld.

Alles rondom ons predikt hier vergankelijkheid. Ja

Daar vaart langs heel de wereld
Een woeste doodsorkaan,
De scheppingen der menschen
Verrijzen en vergaan.

De wereldvorsten bouwen
Paleizen uit de rots;
De maarschalk der verdelging,
De tijd, verbreekt hun trots.
(Schaepman *Ava Sofia*.)

Waar het oog thans over met ruigte en struiken bewassen puinhoopen ziet, daar verhief zich tot in deze eeuw nog een trotsche, middeleeuwsche burg uit breede grachten. De tufsteen, waarvan een gedeelte was opgetrokken, wees op een hoogen ouderdom. De geschiedenis roemt de krijgshaftigheid en de trouw zijner heeren aan hun vorsten; en wat zij deden voor den dienst van Gods Huis, dat zal de nakomelingschap nog getuigen, als deze puinhoopen reeds lang zullen weggeruimd zijn. De klokken, die ten kerkdienst roepen, het hoogaltaar, de predikstoel enz. enz., 't zijn alle geschenken, door de heeren van Horst aan het Huis des Heeren gedaan.

Sic transit! De beide grachten hebben geen water meer; een schaap staat er rustig te grazen tusschen de braamstruiken. Van de met goudleer behangen kapel is niets meer te onderscheiden, in de gevangenkelders groeien distels en struweelen.

Het raadhuis te Horst.

De laatste heer van Horst, baron Frans Clemens von Fürstenberg, overleed den 24en Februari 1827, niet op zijn adellijk huis, maar in de woning van een zijner pachters, waar hij, geheel onnoodig, in een omgeving beneden zijn stand de laatste jaren zijns levens had doorgebracht. Allerlei verhalen omtrent zijn zonderling gedrag zijn nog in omloop.

Een teekening van het slot, gelijk het zich nog in 1830 vertoonde, bevindt zich in het uitstekende werk van den heer Adolf Steffens: *Geschiedenis der aloude Heerlijkheid en der Heeren van ter Horst* (Roermond 1888.) Het was toen reeds zeer in verval. In 1840 begon men het kasteel bij gedeelten voor afbraak te verkoopen en zoo is er heden ten dage niets meer overgebleven dan die uitgestrekte puinhoopen met hun geheimzinnige sagen.

Wij hebben onze onderzoekingen gestaakt. Weldra zullen wij deze plek verlaten. Maar terwijl wij op den mergelsteen neerzitten en genieten van het schoone landschap rondom ons, komt een hond snuffelende in onze nabijheid. 't Is dezelfde, dien we straks, met den linkerpoot op het rijwiel, voor het heerenhuis in de straat aantroffen. Zijn meester is ginds op een honderd passen van ons in 't weiland. De vélocipedist is in een jager herschapen.

Ruïne van het huis ter Horst.

Welke figuur uit onzen tijd zou beter bij deze ruïne passen dan een zoon van Nimrod? En boven op het breede stuk muur, zullen jager en hond plaats nemen tegen een achtergrond van groen gebladerte. En de flegmatieke drijver, met zijn aarden pijp in den mond, zal poseeren tegen dien schoorsteen, waaruit de uil nog 's avonds zijn akelig geroep doet hooren en den bijgeloovige den schrik in het harte jaagt. - De mensch in het landschap, hij verhoogt er de levendigheid van.

[Nummer 26]

GEDENKPENNING,
gemodelleerd door Bart van Hove en geslagen in de Kon. fabriek van zilverwerken van C.J. Begeer te Utrecht.

Inhuldigings-gedenkpenningen.

Ter blijvende herinnering aan het heuglijk feit der inhuldiging ontvingen al de vorsten, ministers en verdere genoodigden tot de plechtigheid een gedenkpenning, op last van Hare Majesteit in de koninklijke fabriek van zilverwerken van C.J. Begeer te Utrecht, in goud, zilver en brons geslagen. De voorzijde dezer medaille vertoont het portret van Hare Majesteit in profiel, gemodelleerd door Bart van Hove, terwijl de keerzijde, in de werkhuizen van genoemde fabriek gemodelleerd, de koningin voorstelt, ten teeken der vereeniging met haar volk de Nederlandsche Maagd de rechterhand reikende.

Het geheele personeel der hofhouding en alle dignitarissen ontvingen een kleinen gedenkpenning, aan de voorzijde het portret der beide koninginnen in profiel vertoonende, gemodelleerd door den te vroeg gestorven beeldhouwer Wortman, en aan de achterzijde een lauwerkrans met opschrift, gemodelleerd in de werkplaatsen van meergenoemde fabriek.

Aan Hare Majesteiten zelf schonk de stad Amsterdam exemplaren in goud, zilver en brons van de groote vierkante medaille, door J.C. Wienecke gemodelleerd en bijzonder merkwaardig zoowel om haar vorm als door de moeilijkheden, bij het slaan daarvan overwonnen.

Zij stelt de Amsterdamsche stedemaagd voor, die, door de zinnebeelden van handel en scheepvaart omgeven en den Nederlandschen leeuw aan haar voeten, met een palmtak in de hand wijst op de Nieuwe Kerk, waar de plechtige inhuldiging werd voltrokken.

GEDENKPENNING,
gemodelleerd door Wortman en geslagen in de Kon. fabriek van zilverwerken van C.J. Begeer te Utrecht.

Gedenkpenning, door de stad Amsterdam Haren Majesteiten aangeboden en gemodelleerd door J.C. Wienecke.

Ten slotte dient nog melding gemaakt van de fraaie medaille, door den heer J. Ph. M. Menger, 1e rijks-stempelsnijder, op last der regeering geslagen naar het bekroonde portretmodel van H. Baas, en in goud, zilver en chrystokol verkrijgbaar.

Aan de voorzijde vertoont deze medaille de buste van H.M. de koningin, met gevlochten diadeem in het haar en het rondschrift: 'Wilhelmina Koningin der Nederlanden.' Bij den fraai bewerkten kop springt vooral de gelijkenis tusschen H.M. de koningin en haar Moeder terstond in het oog. Aan de keerzijde bevindt zich een oranjetak en het opschrift: 'Te Amsterdam ingehuldigd 6 September 1898.'

Medaille, geslagen door J. Ph. M. Menger, naar het portretmodel van H. Baas.

Herinnering.

Soms suizelt de wind mij een lied in het oor,
Waarbij ik uw suikerzoet stemmetje hoor,
   Kleine prater.
In-innig zie 'k àl-zoo uw mondeken klein,
Uw goudglanzige oogjes, uw voorhoofdje rein -
   Blank als water,
Uw poezelige armpjes in daverende pret,
Uw mollige voetjes in 't woelende bed....
   Ach!... en later,
Uw staren zoo wijd-oogs, zoo wild, zoo ontdaan...
Stil binden u Engeltjes vleugeltjes aan,
   En nu gaat er,
Nu gaat er omhoog - och! als schreiden wij niet
Bij 't marmerkoud lijkjen, verdwaasd van verdriet -
   Blij geschater...
Weer suizelt de wind me dat lied in het oor
Waarin ik u, allerliefst Engeltje, hoor....
   Kind! - tot later!

(Afgeluisterd.)
P.F.H. van Hooff, S.J.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde. (*Vervolg*.)

‘Ziet ge,’ sprak zij, ‘het zijn beste menschen, maar wel een beetje vreemd. Mijnheer is meester, een heele knappe man, ge ziet dus dat het volstrekt geen klein spel is en mijnheer is erg geleerd.’

‘Meesters zijn die niet altijd erg verstrooid?’ vroeg ik.

‘Ja, dat zeggen zij wel. Mijnheer bemoeit zich met niets en mevrouw is een sukkeltje; zij kan niet tegen drukte en 't is altijd even druk in huis; een van de juffers is student en de andere speelt den heelen dag op de piano en gilt of zij buikpijn heeft, en de derde is een schrijfster en zij fietsen allemaal en hebben haar eigen vriendinnen, ja, druk is 't er wel.’

‘O, daar geef ik niet om, drukker dan bij mevrouw Van Gravendonck kan het er niet zijn.’

‘Maar daar is ook weinig orde en regel en precies hoeft ge ook niet te zijn; mevrouw heeft het altijd even druk, zij kan u niet nagaan. Ge kunt net doen, waar ge lust in hebt.’

‘En waarom is de meid dan weggeloopen?’

‘Och! ge begrijpt, als ge zoo dikwijls verandert, dan krijgt ge allerlei werk. Toen ze hoorde dat ik nog een nichtje had, die bij hen komen wou, was mevrouw den koning te rijk en zij verlangde dat ik ze dadelijk zou schrijven. Zij heeft met de schoonmaaksters ook zoo vreeselijk gesukkeld. Ik hoop dat het goed zal gaan, maar als ge meer Brusselsche diensten hebt gehad, dan moet ge die uit het hoofd zetten, want het gaat er hier heel anders toe.’

‘Hoe dikwijls komt u in de week?’

‘Tweemalen. 's Woensdags en 's Zaterdags.’

Wat was ik toch veranderd sedert ik mijn eersten dienst kreeg! Ik zag er niets tegen op in zoo'n heel vreemde omgeving te komen; integendeel, ik vond het veel prettiger andere gezichten te zien en andere manieren te leeren.

Wij kwamen aan het huis; 't was een mooi benedenhuis op de.....kaai, van twee verdiepingen hoog met een beneden en keuken aan de straat. De gang zag er deftig uit, met een marmeren vloer en een rooden looper er over heen; het was nog klaarlichte dag buiten, maar hier begon het reeds een beetje te schemeren; tante Betje had den sleutel van het huis in den zak en zoo kwamen wij dus zonder bellen binnen.

‘Betje,’ hoorde ik een klagende stem uit de zijkamer roepen.

In de gauwigheid keek ik even rond en zag een paraplustandaard behangen met jassen, hoeden en capes; tegen den muur stonden twee fietsen en aan het plafond hing een lantaarn met gebroken gekleurde glazen.

‘Zijt ge daar Betje met uw nichtje!’

‘Ja, mevrouw!’

‘Goddank! Ik heb vandaag maar geen eten gekookt, mijnheer is naar Kras en de dames zijn gaan fietsen - ik weet niet, waar zij hun eten hebben opgehaald, maar ik heb zoo'n hoofdpijn, ik kan niet meer.’

De deur was opengegaan en ik zag een dame van middelbaren leeftijd met een wollen doek om het hoofd en veel te korten rok aan en een blouse, die ze bij wijze van jak er over heen droeg - in een woord, meer lijkend op een vogelverschrikster dan op een meestersvrouw.

‘Kom binnen! Betje, en is dat uw nichtje. O, wat 'n flinke meid! Ik hoop maar dat zij zich hier wennen kan. Ik ben toch zoo goed voor mijn meiden en toch loopen ze allemaal weg. Ik begrijp niet hoe het komt.’

Wij gingen intusschen binnen in hetgeen de huiskamer scheen, maar wat een vreeselijke rommelboel was; geen stoel of er lag iets op van kleederen, van keukengereedschap, van papieren en boeken, van boeken vooral; er waren genoeg meubels in om drie kamers mee te vullen.

't Was anders een schoon vertrek met een veranda er achter, maar daar stonden ook bloempotten en halve dooie palmen en andere planten met een leege vogelkooi en en een kattenbak en een hondenhok door elkander. 't Rook er benauwd en duf; op het buffet, dat heel schoon maar slecht onderhouden was, stonden nog restjes van eten; een canapé was midden in de kamer getrokken, het paardenhaar kwam door het bekleedsel gluren. In een hoekje stond een petroleumstel, waar iets op kookte, wat een zurige lucht gaf, karnemelk scheen het, en 't licht walmde bovendien.

Mevrouw maakte twee stoelen leeg, zij ging op de canapé zitten en zei toen tegen ons:

‘Ge moet maar niet rondkijken, 't is zoo'n boeltje hier. Ik hou er toch zoo van, alles netjes in orde te hebben, maar ik weet niet hoe 't komt, 't is hier altijd zoo'n rommel. Winnie is hier bezig geweest; zij moest een boek hebben en zij beweerde maar, dat het in die kast zat en nu heeft zij alles ten onderste boven gesmeten.’

In eens schrikte ik op; daar hoor ik een gil uit de naaste kamer of iemand geknepen werd.

Tante Betje lachte:

‘Dat is juffrouw Frederique, die studeert,’ zei ze, ‘ge moet zoo niet schrikken.’

‘Och, daar begint ze weer opnieuw! Ik was al zoo blij, dat ze uitscheidde, dat is den heelen middag zoo geweest, en mijn hoofd barst van de pijn.’

En ze drukte beide handen tegen de slapen.

Ik dacht:

‘Ook een schoone dochter die zoo blaêrt als haar moe hoofdpijn heeft. Dat zou mij niet in de hersens komen.’

En 't ging door, a - a - a - a - aaaa. Ja, het was om gek te worden; maar meteen sprongen mevrouw en tante te gelijk op.

‘De pap - och, mijn pap! Die kookt over.’

En daar stroomde de karnemelk over het tapijt, dat zeker vroeger heel duur en heel schoon moest zijn geweest, maar er nu uitzag of de muizen er aan hadden geknabbeld.

Tante ging naar de keuken een vaatdoek halen, om den vuilen boel op te nemen en intusschen zat mevrouw maar tegen mij te kreunen en te klagen.

‘Och, pap is 't eenige, wat ik door mijn keel kan krijgen, en als Betje nu maar hier is, dan kookt die ze voor mij; maar wanneer ik alleen ben, dan knoei ik zoo'n beetje op het stel, maar dat geeft toch niemendal. Ik hoop dat ge koken kunt - hoe heet ge ook, Truus niet waar?’

‘Neen, mevrouw, Geertruida.’

‘Nu, dan zal ik u maar Truus noemen; mijn vorig meisje heette Trees, dat is zoo makkelijk. Ge hebt een goeie tante; ik zou niet weten wat ik begon, als ik haar niet had, maar ik heb zoo'n ellendigen tijd achter den rug. Maar twee keer in de week hulp. Ge ziet er zoo vlug uit, dunkt me, is dat niet zoo?’

‘Ja, mevrouw, ik geloof het wel.’

‘De meiden hebben hier nooit gedaan. Ik weet niet hoe het komt; hiernaast wonen menschen met elf kinderen, maar daar zijn ze altijd wel twee uur vroeger met het werk klaar dan hier.’

Tante kwam binnen met een schoteltje van de geredde karnemelk, en zette dat voor mevrouw neer.

‘Eet u nu maar lekker, mevrouw, 't is wel een beetje aangebrand, maar morgen zal Trui voor u koken en dan wed ik dat het beter smaakt.’

‘Och ja! Ik ben zoo flauw. Dank u wel, Bet.’

Zij at een paar lepels en scheidde toen uit.

‘Neen, 't is niet te eten; 't smaakt zoo naar de rook, en zet het raam van de veranda open Betje, want als straks de heeren binnenkomen en het ruikt zoo naar karnemelk, dan beginnen ze weer te brommen, en dan heb ik het weer gedaan.’

Een oogenblik later begon ze weer:

‘Och, nu is 't weer tijd voor thee; het water moet opgezet worden. Doet ge dat, Bet?’

‘Ja, mevrouw, heel graag, maar ik moet weg. De juffrouw, bij wie ik ben, is zoo goed geweest mij even vrij te laten, om mijn nichtje te brengen, maar nu is het hoog tijd, dat ik weg kom. En Trui moet zich toch even verkleeden en ik zal ze haar kamertje wijzen.’

‘Wilt ge dat doen? Heel best hoor! Dan zal ik zien, dat ik het water opzet.’

En met moeite stond zij op en deed een paar stappen.

‘Is uw goed er al, Truus?’

‘Neen, mevrouw; alleen maar wat ik dadelijk noodig heb, is in het handkoffertje, dat in de gang staat. Mijn groote koffer is nog bij mevrouw Van Gravendonck gebleven.’

‘O ja, daar hebt ge het laatst gediend, Bet wou dat ik daar getuigen zou halen, maar bij die deftige lieden kom ik niet. Ik zou mij dan weer moeten kleeden en 't is zoo'n eind daarheen en de meester houdt er niet van, mij eene koets te laten nemen. Als het mij betreft, kunnen zij hun geld altijd beter gebruiken. Ik vertrouwde dan maar op uw tante. Ik weet dat die mij niets kwaads zal aanbevelen. Maar ge moet mij veel vertellen over die rijke lieden, hoor Truus!’

Ik had nog nooit een mevrouw gehad, die zoo vertrouwelijk met haar meiden sprak en ik wist niet wat ik hoorde; mijn eerste mevrouw, ge weet wel van den dokter, kon ook wel zoo eigen doen, maar dat was nog zoo'n jong ding, dat kunt ge beter begrijpen.

‘Kom nu maar mee,’ zei tante, ‘ik heb geen tijd om hier te kletsen.’

En mee dat zij dat zegt, wordt de deur opengeflapt en een juffrouw komt binnen met een Schotsche blouse aan en een matrozenhoedje op en een veel te korten rok - zeker voor het fietsen - en een lorgnet op den neus, en die zegt heel kortaf:

‘Moeder, wil u zorgen dat er straks theewater op mijn kleine kamer is en een theeblad en een trommeltje met koekjes? Ik ga nu even naar de drukkerij om mijn proeven te corrigeeren van het tijdschrift en als ik thuis kom, dan verwacht ik twee meisjes, om ze te leeren lezen en schrijven.’

‘Maar kind, kan u dan niet een kop thee halen? Ik ben zonder meid op het oogenblik. Daar komt het nieuwe meisje juist aan - en die weet natuurlijk nog geen weg.’

‘'t Is hier ook altijd een gezeur met die meiden. Ik kan toch niet op en neergaan, al die trappen af, voor een kopje thee.’

‘Maar ge kunt het de kinderen laten doen.’

‘Dat zou ook wat schoons zijn. Die kinderen zijn niets meer dan ik. Omdat ik hun een dienst bewijs, kan ik ze niet voor mij laten loopen, wat ik te zwaar en te lastig voor mij vind. Nu, tot straks, over een uurtje komen ze en dan zal ik ook wel thuis zijn.’

En zonder groeten weg was zij.

Mevrouw begon weer half te huilen.

‘Die kinderen spaart zij, en mij, haar moeder, laat zij wel loopen trap op, trap af.’

‘Ik zou er hartelijk voor bedanken,’ riep tante Bet, ‘als het mijn kinderen waren, zou ik het hun anders leeren.’

‘Och, wat kan ik er aan doen? Ik ben een ouderwetsch mensch. In mijn tijd en bij mijn moeder was het anders. Ik had het eens moeten probeeren, zoo iets te zeggen, maar 't is nu alles anders - de oude lieden rekenen niet meer mee. De jonkheid heeft alles te zeggen.’

‘Ik zou dat eens willen zien. Kom, Trui, anders komen wij nooit weg.’

In de andere kamer werd nog altijd gezongen of liever geschreeuwd van a - a - a - aaaa...

Wij gingen wel vier trappen op naar mijn kamertje, dat op zolder was; op de laatste verdieping zei tante Bet tegen mij:

‘Daar is de kamer van juffrouw Winnie en die vergt nu van haar moe, dat zij hier de theeboel klaar zet, voor haar en voor die arme sloeries van Jordaankinderen.’

Nu tante in de nieuwe buurt woonde, sprak zij met minachting van de Jordaan.

‘Maar tante, wat zijn dat voor rare menschen?’ vroeg ik.

‘Dat zijn nieuwerwetsche menschen,’ antwoordde tante met een gewichtig gezicht. ‘Ge zult hier nog wel andere dingen zien. Ieder leeft voor zichzelf en bemoeit zich niet met de anderen.’

‘En mevrouw dan?’

‘Die is nog ouderwetsch en die is de slavin van den heelen boel en zij kan niet meer voort.’

‘Nu, als ik haar was, werd ik ook nieuwerwetsch,’ zei ik.

Mijn kamertje was heel kaal en eenvoudig; het bed was nog niet eens opgemaakt.

‘Dat moeten wij mevrouw nog eens zeggen,’ zei tante.

Toen ik mij een beetje had verkleed, ging ik naar beneden en Betje vroeg mevrouw of zij mij lakens wou geven.

‘Och ja! 't Is waar ook. Ach! dan moet ik het nog uit de linnenkast halen. Hebt ge de keuken al gezien, Truus!’

Tante Bet bracht me nog even in de keuken, die heel groot, maar even rommelig was als de rest, met prachtig gereedschap, maar alles verwaarloosd en vernield. Dat heel de keuken vroolijk op de straat uitkwam, beviel mij wel.

Toen ging tante weg en drukte mij op het hart er mij maar flink door te slaan en vooral niet precies te zijn, zooals bij mevrouw Van Gravendonck, want daar kwam het er niet op aan.

Dat was niet tegen een doove gezegd; ik maakte mij met een zoogenaamden Franschen slag van alles af. In een oogenblik had ik de huiskamer opgeredderd, den theeboel klaargezet en boven op de kamer van juffrouw Winnie gebracht; maar de kinderen kwamen op den bepaalden tijd - het waren opgeschoten meisjes van 12 of 13 jaar - wie er echter niet kwam, dat was de juffrouw - eindelijk na negen uur kwam zij aangefietst; de kinderen zaten in de keuken.

‘Waarom ze niet naar mijn kamer gezonden?’ vroeg zij.

‘Maar Winnie, kind!’ zei mevrouw, ‘hoe kunt ge dat nu verlangen? Die vreemde kinderen kan men toch niet alleen daar boven laten, waar niemand anders is.’

‘Altijd dat wantrouwen! Omdat zij arm zijn, moeten ze daarom noodzakelijk dieven heeten? Zoo zal men nooit de ware gelijkheid tusschen de klassen krijgen.’

En zij ging met de schapen naar boven, maar nog geen half uur later kwam zij weer terug; de meisjes vielen om van slaap, er was niets mee te beginnen en zij gingen weg en de heele theeboel kon weer naar beneden worden gesjouwd.

Mevrouw zat alleen beneden voor de theetafel; ik bracht de schreeuwende juffrouw in de voorkamer haar thee; die zag er heel anders uit dan haar zuster. Met erg kroeshaar en een lichte japon, die vroeger zeker heel schoon was geweest, maar nu vol kronkels en vlekken zat.

Later op den avond kwam ook de student, juffrouw Jeanne, thuis; die had een heel bleek moe gezicht en die sprak niet veel; de anderen hadden het heel druk met elkaar en mevrouw zat er stil bij en toen mijnheer kwam, spraken zij allen heel hard dooreen en mevrouw zat maar achterover te leunen en drukte met de handen tegen de slapen; ge kon zien, dat al die drukte haar pijn deed aan het hoofd.

XVII.

Het was een druk, druk huishouden bij den meester; heel anders druk dan bij mevrouw Van Gravendonck, waar men eigenlijk altijd meer schoone dingen moest poetsen; hier had men dagwerk om wat er was zoo'n beetje in orde te houden en ieder had wat anders te bestellen.

Nooit wist men om hoe laat de familie at. De meester gaf het voorbeeld van ongeregeld thuis te komen; soms was hij er om halfacht nog niet en soms pruttelde hij als om halfzes het eten niet klaar was.

Dan kwam de eene juffrouw om zes, de andere om halfzeven, de derde in het geheel niet - en dan stond het eten om negen uur nog voor haar te warmen; de jonge heeren kwamen maar heel zelden, maar als die er waren, dan was er nooit eten genoeg.

Dikwijls kwam precies voor het eten een van de dames met een paar vriendinnen aan of een heer met een vriend en dan was er niemand die 't vooruit wist en dan moest er in de gauwigheid wat worden bijgemaakt. Was er op een groot gezelschap gerekend dan kwam er dikwijls niemand; dan weer moesten er drie of vier tafels te gelijk bediend worden, want dan hadden de jongelieden bezoek op hun eigen kamers en 't was een gebel en een geroep; Truus, Truus, Truus hier! Truus daar! of het in een logement was.

En mevrouw klaagde en jammerde altijd en zooveel, dat u medelijden met haar verging. Maar waarom klaagde zij altijd haar nood tegen tante en tegen mij en zei nooit eens ferm tot de kinderen, waar het opstond?

Zij vertelde ons elk kibbelarijtje, dat zij met haar man of de jongelieden had, en wat konden wij er aan doen?

‘Och!’ was het dan weer, ‘heb ge niet gehoord hoe de meester aanging van morgen? Hij moest om 9 uur op het college zijn en toen was er geen enkel knoopje aan zijn overhemd. Heel boos als hij was, ik vreesde dat hij een beroerte kreeg, zoo rood werd hij.’

‘Maar mevrouw,’ zei ik, want ik durfde haar alles zeggen, ‘had u het overhemd dan niet nagekeken, voordat mijnheer het aantrok?’

‘Ach! hoe kan ik dat nu doen? Ik kan niet aan alles denken. Ik heb zooveel aan mijn hoofd.’

Wat zij met haar hoofd deed weet ik niet, maar met haar handen deed zij niets; alles liet zij mij over en wanneer er iets niet in orde was, kreeg ik de schuld en bromden de dames dat het hier zoo'n warboel was, niet om uit te houden, zoo was 't nergens.

Mama huilde, maar men liet haar begaan; het was om zich dood te ergeren; niemand deed eigenlijk iets dan den boel in de war sturen; gelukkig kon ik er tegen en snauwde maar terug.

Ik heb nooit ook geweten dat er zooveel boeken in de wereld waren; alle kasten waren vol, vooral in mijnheers kamer, maar ook in de kamers van juffrouw Jeanne en Winnie was het er propvol van, en telkens kwamen er nieuwe pakken van boeken.

Dikwijls dacht ik, waarvoor dienen die boeken? Zij kunnen toch niet allemaal in het hoofd van die menschen zitten? Letters zijn toch maar letters, en als ge er een paar gelezen hebt dan moet ge toch zoowat weten wat er in allemaal zit; weinig dacht ik er toen aan, dat ik eens zelf zou probeeren een boek te schrijven.

Toch zag ik die boeken graag en dikwijls als ik aan den gang was, vergat ik er het stoffen bij en las alleen maar de titels.

Er waren er een boel bij, die ik niet verstond; zij waren in allerlei talen en dan dacht ik bij mezelf:

‘Wat zijn de dingen toch wonderlijk verdeeld op de wereld! Ik kan nauwelijks mijn eigen taal goed schrijven en lezen en de meester kan zeker wel tien of twaalf talen, en eenige boeken zijn gedrukt in letters zoo heel anders dan ons a b en c. Wat moet het hoofd van zoo'n man er van binnen heel anders uitzien dan het mijne.’

Dan kwam het mij in de herinnering hoe Kees, mijn vroegere vrijer, dikwijls uitgevaren had tegen die domme, luie rijken, die ons maar het werk lieten doen en hun handen altijd zoo schoon en blank hielden; maar als ik zag hoe hier mijnheer en de dames met het hoofd werkten en hoe moe of zij er uitzagen, vroeg ik mij dikwijls af, wie het 't hardste hadden, wij, die flink onze handen uitstaken, en werkten tot wij 's avonds moe en slaperig op onze bedden neervielen, waarvan wij 's morgens opstonden zonder ons iets te herinneren wat in dien tusschentijd voorgevallen was, òf die geleerde menschen, die altijd met den neus in de boeken zaten en wier hersens maar niet tot rust konden komen, zelfs niet 's nachts.

Want noch de meester, noch de dames konden ooit slapen, zonder allerlei kunstmiddeltjes, koude baden, Kneippmethode, drankjes en pillen, weet ik al wat, en dan zagen zij er 's morgens nooit uitgerust uit, nog veel moeier en matter dan des avonds, en 's zomers moesten zij naar buiten of naar een badplaats, en altijd door aten en dronken zij versterkende middelen en zagen er toch nooit anders dan even bleek en mager uit, terwijl ik altijd een roos scheen, veel te blozend naar mijn zin en naar mijn smaak.

In vele opzichten leek het huishouden van den meester op dat van de Van Meteren's, maar daar liep de boel in het honderd door het

pretmaken en hier door de geleerdheid; toch kon ik hier nogal goed aarden. Ik mocht doen en laten wat ik wou, mevrouw was van niets zoo bang dan dat ik wegliep; als mij iets niet beviel dan dreigde ik er ronduit, mee en zelfs de dames keken mij naar de oogen, hoe weinig die zich ook anders bemoeiden met het huishouden.

Daarbij was het erg gezellig, dat tante Bet een paar maal in de week bij me was; wij konden dan van huis praten en hadden altijd wat te vertellen onder het werk. Ik ging natuurlijk als ik mijn uitgaansdag had naar tante, en mocht 's avonds thuiskomen wanneer ik er lust in had. 't Was ook zoo gezellig dat de keuken aan de straat was. Ge kon met de vriendinnen praatjes maken, en als de slager of groenboer er was, dan kon ge zoo lang als ge wou met hem spreken en lachen zonder dat iemand het merkte. Het scheelde veel, dat ik niet zoo onder de plak zat, als bij mevrouw Vranken; toch voelde ik wel dat het daar een dienst was, die mij veel beter paste, en dat er dan veel meer zorg aan mijn geestelijk en lichamelijk welzijn werd besteed.

Bij den meester was men heel nieuwerwetsch, er werd nooit gebeden; ik heb zelfs nooit geweten van wat voor godsdienst zij waren. Ik mocht vrij naar de kerk gaan, maar ik was tevreden met een heel korte Mis en bleef dan een paar uur rondwandelen; de menschen wisten toch niet hoe lang de kerk duurde. Antje zou het nooit goedgekeurd hebben, maar tante vond er niets in en ik werd er spoedig vrij onverschillig onder.

Toch ging ik bij mevrouw voor heel fijn door.

‘Och ja,’ klaagde zij, ‘'t is zoo gelukkig als de menschen godsdienst hebben. In mijn jeugd was dat ook heel anders. De dominee kwam veel bij ons aan huis en wij sloegen nooit een Zondag over om naar de kerk te gaan, maar mijn man en de kinderen zeggen dat het alles maar gekheid is, dat God, als Hij bestaat, zoo hoog staat, dat Hij zich niet met ons menschen kan bemoeien en dat godsdienst alleen maar goed is voor weinig ontwikkelden. En zij zijn zoo knap, zij weten het zeker beter dan zoo'n dom, eenvoudig mensch als ik. Maar dat is zeker, vroeger waren wij veel gelukkiger.’

Toen ik er een groot jaar was, moest ik mijnheer, die op zijn studeerkamer zat, een kopje thee brengen; ik tikte aan de deur en kreeg geen antwoord; toen besloot ik de deur maar open te maken en ging naar binnen en nooit vergeet ik het vreeselijke gezicht. Mijnheer lag bij de kast, met een boek in de hand voorover, op den grond; ik riep gauw de dames en die kwamen al gillend naar hun pa kijken, en ik vloog naar een dokter in de buurt; maar toen die kwam was het reeds te laat.

De meester was door een zenuwberoerte getroffen en leefde nog eenige uren zonder eenig bewustzijn; toen kwam er verwarring in huis. Men moest natuurlijk het schoone, groote huis uit; er werd veel heen en weer gepraat; mevrouw huilde en klaagde nog tienmaal meer dan anders en eindelijk werd besloten het huishouden op te breken en van mekaar te gaan.

Juffrouw Fréderique, de zangeres, ging met een vriendin samen wonen; juffrouw Winnie, de schrijfster, richtte een tehuis voor verlaten kinderen op, ergens in de nieuwe buurt, en juffrouw Jeanne, de student, betrok met haar moeder kamers, waar zij ook pen sioen hadden. Ik geloof dat zij niets verstandiger konden doen, maar tante moest nu naar een nieuw werkhuis en ik naar een nieuwen dienst uitkijken; ik was heel gauw klaar, maar nu begon ik toch wel wat te sukkelen. Ik was erg verwend door dien makkelijken dienst en eerst kwam ik in een huis met tien kinderen, waar het mij te druk was, toen bij burgermenschen in een winkel, daar beviel het mij niets,

daarna bij een Franschen mijnheer, een weduwnaar, die een gouvernante bij zijn dochters had - daar hoorde ik volstrekt niet en eindelijk kwam ik goed terecht.

Z.H. DE SULTAN VAN SIAK.
Naar de photographie van Wilh. Ivens, hofphotograaf, te Nijmegen.

DE SULTAN VAN SIAK TE BRONBEEK.
Naar de photographie van Jac. de Vries Gz., te Arnhem.

XVIII.

Het was bij een dame, een weduwe, die vreeselijk veel ondervonden had en nu met haar zuster samen woonde; het waren zulke nette, godsdienstige dames, die keurig netjes woonden in een benedenhuis met een tuintje op een van de grachten.

Ik kwam aan dezen dienst door mijn biechtvader, die niet wilde hebben dat ik langer bij den Franschman bleef en aan wien Antje geschreven had om mij aan te bevelen.

Beter kon ik het zeker niet treffen; alles was er zoo keurig en zoo kalm; ik kon mijn werk op mijn slofjes af, en werd altijd even vriendelijk en aardig behandeld.

Na al dat sukkelen van den laatsten tijd voelde ik mij daar eerst of ik in den hemel was.

Ik mocht Betje eens bij mij te logeeren hebben; tante en de meisjes kwamen soms bij mij op de thee; zij hielpen mij met naaien en knippen, en het duurde niet lang of ik hield dol veel van mijn lieve dames; zoo goed deed ik mijn werk en zoo geregeld dat zij nooit een aanmerking op mij hadden, en zij gaven mij duidelijk te verstaan dat, als ik altijd bij haar bleef en trouw diende, zij goed voor mij zouden zorgen en mij na haar dood in haar testament zetten. Nu dan, ik verlangde niets liever dan hier mijn leven te slijten; meer dan een jaar ging er om zonder dat het minste of geringste voorviel.

Ik keek de dames naar de oogen; voor haar te vliegen was mijn grootste geluk en ik wist ook dat zij mij een echt gedienstige noemden.

En toen - toen begon het te veranderen.

't Ging niet in eens; wat er eigenlijk gebeurde weet ik niet, en hoe 't kwam kon ik mij niet goed meer herinneren.

Ik geloof dat het kwam omdat ik eens een verkeerde boodschap had overgebracht, het kon ook wel zijn, dat het was, omdat ik soep over het tapijt had gemorst.

Men zei mij niets bijzonders; alleen zag ik aan het gezicht van mevrouw dat zij erg teleurgesteld was en de juffrouw sprak niets dan:

‘Wel Truda, dat ge toch niet wijzer bent!’

En ik zette dadelijk een zuur gezicht, ik had erg het land op mij zelf; ik begreep zelf niet hoe ik zoo dom en onhandig had kunnen zijn. Had ik nu maar dadelijk gezegd:

‘Och! dames, het spijt me zoo dat het gebeurd is, in het vervolg zal ik voorzichtiger zijn,’ dan was er niets gebeurd; maar ik deed of ik mij beleedigd voelde.

‘Wat zeuren zij toch,’ zei ik tegen mijzelf; ‘in al dien tijd, dat ik hier ben, heb ik niets verknoeid of misdaan en als 't mij een enkelen keer overkomt, kijken zij mij aan als spinnen. Ik kan 't toch niet helpen, dat ik ongelukkig ben geweest voor een enkelen keer.’

Ik hield mij effen; anders had ik allerlei praatjes, nu ging ik stille trom, stille trom, de kamer in en uit, en of het ongeluk het zoo wou, telkens kwam er wat nieuws bij.

Te koppig om te vragen hoe het dan moest zijn, deed ik het op mijn eigen houtje en het kwam averechts verkeerd uit; dan vergat ik weer dit en dan weer dat.

De dames zeiden het mij heel bedaard, wat ik verkeerd had gedaan en dat was weer olie op het vuur; ik nam de dingen ruw weg, brak dan wat, kreeg een kleur en liep woedend de kamer uit.

De dames spraken mij niet aan, ik haar ook niet, ik bracht de boodschappen slecht over en voelde mij ongelukkig en ellendig, maar werkte er mij zelf hoe langer hoe meer in.

OP EEN RUSSISCHE PAARDENMARKT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOZEF BRANDT.

Dat duurde eenige dagen; toen ging de bui over; vanzelf begon ik weer gewoon te doen, de dames waren ook weer zooals anders, maar zooals vroeger werd het niet meer.

Telkens als er weer iets voorviel, dan begon het weer opnieuw en beter werd het niet na elke bui; en als ik nu had moeten zeggen, wat mij toch eigenlijk niet beviel en zoo telkens uit mijn humeur bracht, dan had ik met den mond vol tanden gezeten. Ik geloof eigenlijk, dat het mij ergerde altijd de mindere te zijn van de dames; ik kon niet goed velen dat er vriendinnen bij haar kwamen en dat zij samen praatten en lachten, en als ik binnen kwam, dan hielden zij zich stil en deden of zij over iets anders spraken.

Ook was ik altijd knorrig als de dames nieuwe japonnen en fijne hoedjes kregen; lieten zij mij die niet zien, dan keek ik als een spin en deed of ik het niet opmerkte: deden zij het wel, dan zei ik kortaf en op hatelijken toon:

'Nu dan zullen de kippen op straat u niet herkennen.'

Of wel:

'Wat 'n deftigheid en wat 'n sjiek!'

De dames hadden mij gaarne netjes gekleed, maar zij hielden niet van dwazen opschik. Zij raadden mij altijd aan te sparen, en liever eenvoudig, degelijk goed te nemen.

Al naar dat ik gestemd was, vielen haar raadgevingen in goede of minder goede aarde; was ik vriendelijk, dan waren de dames ook zoo goed, maar nauwelijks keek ik weer zuinig, of zij spraken niets en hielden zich ook op een afstand.

Dat vond ik erg vervelend en als de dames zoo tegen mij waren geweest, zou ik zeker reeds lang weg zijn geweest.

De omgang met tante Bet was ook eigenlijk niet wat mij deugde; zij had uit haar lang dienen allerlei kunstgreepjes overgehouden, die zij mij leerde en die ik maar al te gretig in de ooren knoopte.

'Ge moet u niet op den kop laten zitten.'

'Dat volk is niet beter dan wij.'

'Wij hebben altijd ongelijk bij hen. Wij krijgen nooit gelijk.'

'Als ge ze verwent, hebt u er later last mee.'

'Ge blijft toch altijd meid, al zijn ze nog zoo vriendelijk.'

't Is onbegrijpelijk, zoo weinig echten goeden raad ge eigenlijk krijgt, wanneer ge onder menschen zijt en hoe weinig dienstboden er zijn, die in hun meesters vrienden zien en geen vijanden.

Mijn dames meenden het zoo goed met mij en toch kon ik op den duur het daar niet volhouden en met den besten wil der wereld kon ik niet zeggen, wat mij daar mankeerde, en dat maakte mij juist ontevreden.

Ik had zoo'n lief kamertje, weinig en zeer geregeld werk; goed, flink eten, behoorlijk loon en verval, op mijn verjaardag, Sint Nicolaas, na den schoonmaak en als de dames van de reis terugkwamen aardige geschenkjes. Nooit een hard woord, beter kon ik het zeker niet hebben, en nu, al ben ik tamelijk tevreden, zou ik mij wel de haren uit het hoofd willen trekken, dat ik er niet gebleven ben; ik heet nu mijn eigen baas, want ik heb een man, ik heb mijn eigen kinderen en - goed mijn brood; ik zou dus heel, heel gelukkig moeten zijn en dat ben ik ook, maar toch er is geen enkele dienst, waar ik zoo'n gebonden leven had als nu - mevrouw Van Gravendonck misschien uitgezonderd - maar daar ben ik ook heel kort kunnen blijven.

Later is mij alles veel duidelijker geworden, en 't is mij gebleken, dat ieder in zijn stand gelukkig kan zijn, als hij maar niet onophoudelijk wenscht naar dingen, die buiten zijn bereik liggen. Vader had gelijk, toen hij op zijn sterfbed zeide dat ik brutaal en ijdel was; dat waren mijn grootste gebreken, dat zie ik nu in, en daaruit kwam al het verdriet, dat ik gehad heb, voort. Ik heb het aan niemand te wijten dan mij alleen.

Bij den meester, waar ik in de hoogte werd gestoken, daar beviel het mij eigenlijk 't beste; bij mevrouw Vranken en deze dames, die zoo goed waren en alles deden, wat zij voor mij het beste vonden, kon ik mij niet goed wen nen; misschien was het ook beter gegaan, als tante Betje zoo verstandig was geweest als Antje.

Maar zooals ik daar straks zei, had die allerlei praatjes, om mij tegen mijn overheden op te zetten; bovendien was zij erg ijdel en leerde haar dochters ook alles over te hebben voor den pronk.

Of zij thuis geen eten had, kon haar weinig schelen, als zij op straat maar deftig gekleed was; zij kon erg op haar overleden man schimpen, omdat hij minder goed oppaste, maar later vroeg ik mij dikwijls af, bij wie de schuld eigenlijk lag; of hij niet huiselijker geweest was, als tante het hem daar prettiger had gemaakt, in plaats van haar centen uit te geven aan mooie kleeren en veel te dure hoeden en zoete snoeperij.

De lust was er door de jaren van bittere armoe niet uitgegaan; zoodra zij het weer beter had, begon de oude Eva weer op te komen en gaf tante meer uit aan het overbodige dan aan het nuttige.

Toch bleef zij altijd ontevreden en pruttelde over de grooten, die deden nooit genoeg naar haar zin, al werd zij nog zoo goed geholpen - zij had nooit genoeg en zij waardeerde het niet, hoe betrekkelijk goed zij het had, na al die jaren van ellende.

(*Wordt vervolgd.*)

De sultan van Siak.

Onder de Indische vorsten, die als vazallen van H.M. de koningin de plechtige inhuldiging van H.M. door hun tegenwoordigheid hebben opgeluisterd, is de sultan van Siak, een rijk aan de Oostkust van Sumatra, zeker de voornaamste.

De sultan, wiens volledige titel is Tang di Pertoewan besar Sjarif Hasjim Abdoel Djalil Saifoeddin, behoort tot een zeer aanzienlijk Arabisch geslacht. De erfelijke titel Sjarif wijst aan, dat de sultan afstamt of althans geacht wordt af te stammen van Hassan, den oudsten zoon van den khalief Ali (neef en pleegkind van Mohammed) en Fatima (Mohammed's dochter). Naar Arabische begrippen is de sultan dus van hoog edel bloed, van voornamer afkomst nog dan het hoofd der ‘geloovigen,’ de sultan van Turkije, die geen Arabier is.

Een zijner voorvaderen, aan het Siaksche vorstenhuis verwant, wist zich in 1791 van den troon meester te maken. Ofschoon Nederland suzerein was over het rijk van Siak, was dit land tot 1857 feitelijk van ons onafhankelijk.

Maar in dat jaar werd de toestand van den sultan door moeilijkheden met zijn onderdanen en het verzet van zijn broeder, den onderkoning, onhoudbaar. Hij week uit naar Singapore, de hoofdplaats der Engelsche bezittingen aan de straat van Malakka, en wendde pogingen aan, om zich en zijn land onder Britsche suzereiniteit te plaatsen. Een in 1824 te Londen tusschen Nederland en Engeland gesloten tractaat

belette evenwel zulk een regeling. De sultan aanvaardde daarop de hulp van een Engelschman, zekeren Wilson, maar deze speelde al spoedig in Siak dermate den baas, dat de sultan de bemiddeling der Nederlandsch-Indische regeering inriep. Deze verleende hulp, verdreef Wilson, herstelde den sultan in zijn gezag en aanvaardde de haar aangeboden souvereiniteit.

De sultan, die in 1857 het behoud van zijn positie geheel aan dat gouvernement had te danken, kon zich, toen orde en rust in zijn land waren weergekeerd, in de nieuwe verhoudingen niet schikken en smeedde in 1864 plannen om de Nederlanders te verdrijven. Deze werden echter tijdig ontdekt, en overeenkomstig den wensch der gezamenlijke rijksgrooten werd hij van den troon vervallen verklaard. Zijn jongere broeder verving hem; deze overleed in 1880 en werd opgevolgd door zijn zoon, den tegenwoordigen sultan.

Zooals men naar zijn portret kan oordeelen, is deze Indische vorst in zijn schitterende kleeding een kranige verschijning. Zijn tunique is bezet met gouden versierselen, waartusschen ontelbare kleine diamanten fonkelen. De schouderbedekking bestaat uit dof gouden epauletten met zware gouden gedraaide franje, op het bovengedeelte weer met tal van diamantjes versierd. Over de tunique draagt de sultan een bandelier, afhangende van den rechterschouder naar de linkerzijde, geheel van dof, massief goud en eindigende in een kwast van gouden franje. Van den hals hangt een groote, uit diamanten gevormde figuur af, terwijl de broek een breede gouden naadbedekking heeft. Het hoofddeksel van den sultan bestaat uit een glad castoren talpa met een gele pluim, vastgehecht aan een uit tallooze diamanten gevormden pluimhouder. Ten slotte draagt de Indische vorst een eenigszins kromloopende sabel, waarvan de scheede geheel van dof goud is, terwijl het gevest, door een kroontje gedekt, eveneens van edelgesteenten schittert.

Lang niet zoo kranig ziet de sultan er uit op de groep, te Bronbeek genomen, waar de Indische prins de gast is geweest van den commandant, generaal Karel van der Heyden, die, aan de linkerhand van den sultan staande, een heel wat indrukwekkender verschijning is. Uit een vergelijking der beide photographieën kan men zien, dat het spreekwoord van de kleeren, die den man maken, ook van toepassing is op Oostersche vorsten.

Nederlandsche legenden.

X.
De Priestermoord.

Heer Willem van Egmond had tot zijn meier Olof aangesteld en wijl heer Willem zich meer ophield aan het hof van graaf Floris V dan op zijn slot te Egmond, kon de meier alles doen en naar eigen believen regelen.

Olof, om zijn rooden baard en haren door de landlieden de roode Olof genaamd, was gierig en schraapziek. Van de goederen van zijn heer kon en durfde hij zich niets toeëigenen, maar zooveel te meer wist hij door brutaal geweld de hoorigen, evenals de schat en tiendplichtigen, te dwingen meer op te brengen, dan zij naar recht en billijkheid behoefden te doen.

Men betichtte hem van menige daad, welke door zijn heer zeker gestreng zou gestraft zijn geworden, indien deze het wist; maar heer Willem was te zelden te Egmond om het te kunnen weten.

De heeren van Egmond voerden den titel van 'advocaat der abdij.' Zij waren volgens dien titel verplicht de rechten van dit beroemde Benedictijnerklooster te verdedigen, maar in dien plicht zijn zij meermalen te kort geschoten. Verschillende heeren van Egmond hebben de rechten der abdij verkort.

Heer Willem bemoeide zich ook zelden met de zaken der abdij. Hij liet die aan zijn gunsteling Olof over. De meier onttrok meermalen inkomsten, welke rechtmatig aan de abdij toekwamen, om die ten eigen bate aan te wenden. Hij deed dit telkens onder den schijn, alsof hij de inkomsten der abdij ontnam ten behoeve van zijn heer.

De abt Floris van Utenhage, die zeer nauwgezet was, waar het geestelijke rechten en plichten gold, bekommerde zich minder om het stoffelijke; trouwens de zorg daarvoor had hij opgedragen aan een zijner monniken, pater Herpert van Foreest. Deze had Olof reeds meermalen onder het oog gebracht, dat hij zich zwaar bezondigde door aan de abdij tienden en andere inkomsten te onttrekken.

De oogst van het jaar 1293 begon te rijpen, de tienden zouden weldra moeten worden opgebracht en in het begin van Augustus had pater Herpert van Foreest den meier verklaard niet te zullen dulden, dat hij onrechtvaardigheden pleegde, niet alleen tegenover de abdij, maar nog minder tegenover de arme landlieden. De monnik had Olof bedreigd, dat als hij zich weer schuldig maken zou aan zijn ge-

wone knevelarijen, hij hem dan bij zijn heer, en zoo dat niet hielp, bij den graaf zou aanklagen.

De roode Olof, die door den duivel der hebzucht geheel beheerscht werd, nam zich voor te zorgen, dat de pater hem niet in den weg zou staan, wanneer de tienden zouden worden binnengehaald.

Het was in den vroegen morgen van den 12 Augustus van het jaar 1293, dat pater Herpert van Foreest, na in de kapel van de abdij het H. Misoffer te hebben opgedragen, zich naar het veld begaf. De vrome Benedictijn had zijn getijdeboek opengeslagen en liep te bidden. De meier volgde den monnik van verre, en toen deze ver genoeg van de abdij verwijderd was, dat hij vandaar uit niet meer gehoord of gezien kon worden, greep de roode Olof den vromen priester bij de keel en stiet hem zijn jachtmes in het hart. De pater slaakte een smartelijken kreet. Dadelijk herkende hij zijn moordenaar. Hevig bloedend viel hij naast hem ter aarde neer. De monnik gevoelde, dat hij doodelijk getroffen was.

'Ik vergeef u, gelijk ik hoop, dat God mij vergeven zal,' waren de eenige woorden, welke de verslagene nog kon stamelen, en toen blies hij voor de voeten van zijn moordenaar den laatsten adem uit.

De heiligschennende moord woog Olof loodzwaar op het hart. Als de pater niet meer in de abdij terugkeerde, zou men hem gaan zoeken. Olof wilde vluchten, doch plotseling hoort hij geritsel van voetstappen. Daar naderen een drietal landlieden. Het zijn drie broeders, hoorigen van den heer van Egmond.

Olof verschuilt zich in het riet. De drie broeders naderen meer en meer en eindelijk komen de landlieden ter plaatse waar het ontzielde lichaam van den monnik lag.

De oudste, Ranc Beenders, ontdekt het eerst het lijk. 'Mijn God,' zoo roept hij uit, 'er is een priester, een monnik der abdij vermoord. Wie pleegde die heiligschennende daad?'

Vol medelijden knielde hij naast het ontzielde lichaam neer en onderzocht de wonde, waaruit het bloed nog vloeide. Hij lichtte het lichaam gedeeltelijk op. Hierdoor spatte er bloed aan zijn kleederen. Om de wonde te onderzoeken trok Ranc zijn mes uit de scheede, om de kleederen van den vermoorden priester los te snijden. Ook aan het mes kwam bloed.

Op dat oogenblik sprong roode Olof te voorschijn.

'Ha, ellendige laat, wat hebt gij gedaan?' snauwde de meier Ranc Beenders toe. 'Laffe moordenaar, gij hebt den beste der monniken vermoord. Bij God, gij zult die daad, dien moord met uw leven boeten.'

Het baatte niet, dat Ranc Beenders en zijn beide broeders al bezwoeren, dat zij den pater vermoord hadden gevonden. Olof wees Ranc op diens met bloed bevlekte kleeren en knijf. Hij blies op den horen en weldra kwamen een vijftal knapen, die den armen Ranc en zijn beide broeders naar het slot voerden, waar de baljuw het doodvonnis uitsprak.

Den volgenden morgen reeds zou dit vonnis voltrokken worden.

Eén was er echter in Egmond, die niet wilde gelooven aan de schuld van Ranc Beenders. Die eene was de schoone bruid van Ranc, de jeugdige Ecke. Zij kende den vromen zin van den veroordeelde. Zij kende zijn eerbied voor den priester en daarom geloofde zij vast, dat de moord niet door haar bruidegom kon gepleegd zijn.

Ecke smeekte den baljuw om genade, doch hij kon en wilde die niet schenken. Haar tranen, haar smeeken baatten niet. Zij bidt en smeekt om uitstel der voltrekking

van het vonnis. De baljuw wijst haar op de keuren, welke hem verplichten het vonnis den volgenden middag te doen voltrekken. Uit medelijden met haar deelt hij haar mee, dat alleen de abt uitstel kan verleenen. Ecke ijlt naar de abdij en werpt zich voor den abt op de knieën, maar deze meent dat het gerecht zijn loop moet hebben, wijl de schuld van Ranc Beenders, naar zijne meening, overtuigend is gebleken.

Ecke is bijna der wanhoop ter prooi. De maagd beroept zich op Hollands keuren. Zij verklaart den veroordeelde te willen huwen, maar de abt, Floris van Utenhage, ontzegt haar het recht, om door het huwen van den veroordeelde diens leven te redden, want het geldt hier een priestermoord, en voor priestermoordenaars is geen lijfsbehoud te verkrijgen door een huwelijk.

Ecke verlaat de abdij; zonder te weten waarheen dwaalt zij rond. Zij begeeft zich in westelijke richting; zij heeft nog geen tien minuten geloopen, toen zij voor een kapel stond, wier open deur haar noodigde te komen tot Hem, die allen, die belast en beladen zijn, noodigt tot Hem te komen, opdat zij verkwikt zullen worden.

Ecke kende deze kapel zeer goed. Zij wist het, dat in den grond, waarop de kapel gebouwd was, eenmaal begraven was geweest het stoffelijk overschot van den apostel van Kennemerland, van den heiligen diaken Sint Adelbert; zij wist, dat door een wonderbare verschijning de vrome maagd Wilsit van God de openbaring had ontvangen, dat Hij wilde dat de overblijfselen van Zijn dienaar Adelbert zouden vereerd worden; zij wist, dat op voorbede van Sint Adelbert tallooze blinden het gezicht hadden teruggekregen; zij wist, dat nadat het lichaam van Sint Adelbert verheven was, een bron was ontsproten ter plaatse waar het eertijds gerust had; zij wist, dat zij, die zwak naar lichaam zijn en drinken van het water uit die bron, hunne krachten terugkregen; zij wist, dat Erlanda, dochter van graaf Dirk II, die langen tijd het gebruik van een harer oogen had gemist, door de voorspraak van Sint Adelbert het genot harer beide oogen had teruggekregen.

Waarom zou zij niet bidden tot Egmond's heiligen patroon? Waarom zou Sint Adelbert haar gebed niet verhooren? Waarom zou hij haar bruidegom niet willen redden?

Ecke trad den tempel binnen, wierp zich op de knieën en bad. Vurig smeekte zij Sint Adelbert, dat hij de onschuld van haar bruidegom aan den dag zou brengen. Ecke bad geheel den namiddag, geheel den nacht, geheel den morgen.

Reeds naderde de zon de middaghoogte, nog altijd ligt Ecke te bidden. Plotseling staat zij op. IJlings gaat zij naar het slot. Te midden van een menigte menschen ziet ze den galg opgericht. Met een strop om den hals beklimt haar bruidegom, Ranc Beenders, de ladder, welke tegen den galg geplaatst is. Dit alles ziet Ecke. Het geeft haar voeten vleugelen. Eindelijk is zij de gerechtsplaats genaderd.

'Houdt op, houdt op!' zoo roept Ecke van verre. 'Bij God en Sint Adelbert, Ranc Beenders is onschuldig. Roode Olof heeft pater Herpert, zoon van heer Willem van Foreest, vermoord.'

De menigte wijkt ontsteld achteruit om de maagd door te laten. De beul weifelt om zijn treurigen arbeid te volbrengen. De baljuw wordt toornig, wijl een tengere maagd zich verstout tegen zijn vonnis in verzet te komen.

Roode Olof wordt doodsbleek.

Eindelijk is Ecke den zetel van den baljuw genaderd. Nu herhaalt zij hare beschuldiging. Men vraagt haar bewijzen. Zij antwoordt:

'Sint Adelbert heeft het mij geopenbaard. Indien gij den gordel en de tasch van Olof onderzoekt, zult gij de bewijzen vinden.'

Bij het hooren van deze woorden valt Olof machteloos ter aarde. De baljuw doet zijn gordel en tasch onderzoeken, en tot aller verbazing komen daaruit de zegelring en het getijdeboek van pater Herpert te voorschijn.

Andere bewijzen waren niet meer noodig. Ook de straf op Olof toe te passen was overbodig. Hij had opgehouden te leven. De baljuw deed zijn lijk aan de galg hangen en Ranc Beenders verliet aan den arm zijner bruid de gerechtsplaats en begaf zich naar de kapel van Sint Adelbert. De menigte, die de terechtstelling van Ranc Beenders had willen bijwonen, vormde thans zijn bruidsstoet. In de kapel gekomen, dankte Ecke God, dat Hij, door voorspraak van Sint Adelbertus, haar bruidegom van den dood en de schande had gered.

De mare, dat Ranc onschuldig was en van Olofs plotselingen dood, was weldra ook binnen de muren der abdij verbreid. De abt, gevolgd door zijn monniken, begaf zich in processie naar de kapel, om er Sint Adelbertus te danken, dat door zijn tusschenkomst nog tijdig de ware schuldige ontdekt was.

Toen de abt in de kapel kwam, zag hij Ranc en Ecke geknield liggen voor het altaar van Egmond's patroon. Na met zijn monniken een loflied te hebben gezongen ter eere van Sint Adelbert, wendde de abt zich tot Ecke en vroeg haar of zij thans nog Ranc wilde huwen. Ecke antwoordde bevestigend en Ranc stemde met haar in. De abt zegende hun huwelijk op den eigen stond in, en toen enkele dagen later heer Willem op het slot kwam en het voorgevallene hoorde, stelde hij Ranc Beenders tot meier aan in plaats van den onwaardigen Olof.

JOËS a LEYDIS.

Fiat lux!

Bergentransen
Gloeien, glanzen,
Jubelen in het morgengoud.
Aaklig duister,
Spookgefluister
Dommelt hier door 't Doornenwoud.

Torenspitsen
Worden flitsen,
Pijlen met een punt van vuur.
Kil en traag blijft,
Wat omlaag drijft
In de slaperige natuur.

's Hemels vrijheid
Met Gods blijheid
Lacht mij van Gods bergen toe.
Donkre dalen
Fluistren, smalen:
'Zij zijn hoog en gij zoo moe.'

Waar het licht is,
't Hart zoo dicht is
Dij Gods Liefde: God is Licht.
En geen duister
Schendt den luister
Van Zijn zaligend aangezicht.

Op! ten hoogen

Heengevlogen,
Harte mijn, het Licht te moet.
Licht is 't zingen,
Licht is 't dringen
Van Gods Liefde.... een scheppingsgroet.

P.F.H. VAN HOOFF, S.J.

Bij de Platen.

Op een Russische paardenmarkt. -

Het gaat in Rusland heel anders toe dan bij ons, ook op een paardenmarkt, zooals de gravure op blz. 205 reeds op het eerste gezicht aantoont. Wel zijn daar op de markt natuurlijk ook paarden, paardenverkoopers en -koopers, maar daarmee houden ook alle punten van overeenkomst op De Rus houdt wel van een grapje, en zoo'n grapje zien wij hier afgebeeld. De ruiter, die fier met zijn muts zwaait, heeft een paard gekocht en krijgt de mooie schabrak, die op den grond ligt, op den koop toe, als hij met goed gevolg over de hindernis weet te springen.

Die voorwaarde is aangenomen, maar of de schabrak zal verdiend worden, is een andere vraag. De twee Russen toch, die de vaardigheid van den ruiter op de proef moeten stellen, zijn een paar guitige kerels, die er schik in hebben, de hindernis dan lager, dan hooger te houden, zoodat heel wat handigheid vereischt wordt om ze te overwinnen.

De andere Russen in hun eigenaardige kleederdracht en gemoedelijk een pijpje rookend, zijn belangstellende toeschouwers, die straks den ruiter, als hij overwinnaar blijft, van harte zullen gelukwenschen, maar hem, als hij in het stof bijt, even hartelijk zullen uitlachen.

De klomp goud.
Een geschiedenis uit Klondyke in negen tafereelen.

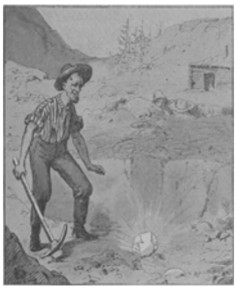

1. Bill trok er op uit om in de afgelegen wildernissen van Alaska zijn geluk te beproeven. De fortuin was hem gunstig; want hij vond zoo maar een heelen klomp goud.

2. Met geladen geweer hield hij de wacht opdat zijn schat hem niet ontroofd mocht worden; want zijn buren Bob en Brown waren niet te vertrouwen.

3. Ten laatste wierp hij zich echter van slaap overmand in zijn tent neer. Maar de nijd slaapt niet. Terwijl Bill in zoete droomen verzonken was sluipt Bob op de tent toe en schiet hem.... door den hoed.

4. Dit geval gaf Bill te denken. Hij verliet het onveilig oord, waar hij geen oogenblik van zijn schat zeker was, en spoedde zich met twee pakken beladen op weg.

5. Maar de roofgierige kerels rustten evenmin. Zij lieten zich zoo gauw mogelijk den baard afscheren, om door Bill niet herkend te worden.

6. Daar hij de rivier wil oversteken, noodigen zij hem als twee fideele kameraden uit, in hun bootje te stappen: hij hoefde er, omdat hij het was, geen cent voor te betalen.

7. Zonder den argwaan, die in hem opkwam, te verraden, stapte Bill schijnbaar welgemoed in het bootje, legde het grootste van zijn pakken naast zich neer en hield het kleinste op zijn schoot.

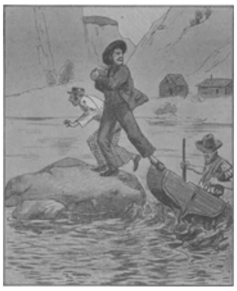

8. Aan den oever van een eiland gekomen, springen de twee schurken aan wal, Brown met het grootste pak in de hand.

9. Maar hij had den klomp goud niet; dat merkt men wel aan Bill's spotlachend gezicht. Er was een steen in den doekgebonden. Zoo moet men zich in Klondyke tegen kapers op de kust weten in acht te nemen.

[Nummer 27]

De inhuldiging van H.M. de Koningin binnen Amsterdam.

De grootsche en schitterende plechtigheid, sinds maanden door het heele Nederland met ongeduldig verlangen verbeid, is dan voltrokken. Onder inroeping van Gods zegen is de jeugdige vorstin namens het Nederlandsche volk binnen de hoofdstad des rijks plechtig gehuldigd als koningin.

Al konden betrekkelijk maar weinigen, door ambt of waardigheid daartoe aangewezen, van het verheven schouwspel der inhuldiging getuige zijn, de gansche bevolking toch nam in den geest daaraan deel. De oogen van het gansche land waren op Amsterdam gericht, en de verslagen van de plechtigheid en de daaraan verbonden feestelijkheden, door de dagbladen uitvoerig meegedeeld, werden tot op de meest afgelegen dorpen met gretigheid verslonden.

Het kan niet in onze bedoeling liggen, hier nog eens in het breede te herhalen wat onzen lezers sinds lang uit de dagbladen bekend is. Wat de *Belgische Illustratie* getracht heeft, is, de voornaamste momenten van het onvergetelijke feit in beeld te brengen, om die haar alom verspreide lezers alsnog te doen aanschouwen en meeleven, en ook om hun tevens een blijvende herinnering te verschaffen aan dit eenige nationale feest.

Onder daverende vreugdeschoten, vroolijk klokgelui en het gejuich van duizenden toeschouwers den 5en September per extra-trein om kwart over tweeën te Amsterdam aangekomen, werden de koninginnen in het rijkversierde paviljoen van de statie begroet door den commissaris der koningin in Noord-Holland met de Gedeputeerde Staten, door den burgemeester met de wethouders en den raad der hoofdstad, omstuwd door de hooge ambtenaren der justitie, de militaire commandanten enz. En vandaar begaven zij zich met haar luisterrijken stoet, door de feestelijk ge tooide stad, alom door de jubelende menigte met geestdrift verwelkomd, naar het Paleis op den Dam.

Had de werkstaking der timmerlieden in de laatste weken voor een mislukking der stadsversiering doen vreezen, op den grooten dag van de blijde inkomste viel daar niets van te bespeuren. De algemeene geestdrift van Amstels burgerij had wonderen verricht: aan alle kanten vroolijk uitwaaiende vlaggen, fladderende vanen en wimpels, eindelooze slingers van sparregroen, waartusschen de gekleurde glaasjes voor de avondverlichting glinsterden, sierlijke eerepoorten en zegebogen en een weelderige rijkdom van bloemen, een kwistige overdaad van kleuren en geuren, verzinnebeeldend den overvloed van geluk en heil en zegeningen, door het trouwe volk zijn vorstinne toegewenscht.

Overal verdrongen elkander de toeschouwers, om den stoet te zien voorbijtrekken; op de stoepen, op de bruggen, in de vensters, op de tribunes, hier en daar opgetimmerd, ja tot op de daken en in de boomen wemelde het van kijkers.

GEZICHT IN DE NIEUWE KERK TE AMSTERDAM IN FEESTTOOI VOOR DE INHULDIGING VAN H.M. DE KONINGIN.
Naar een voor de *Belg. Ill*. door de firma Roelofsen, Hübner & Van Santen genomen photographie.

De stoet werd geopend door zestien politie-

wachten te paard; dan volgden een eskadron huzaren met standaard en muziek, een detachement rijdende artillerie, een compagnie vestingartillerie, een detachement van de Koloniale Reserve, een detachement schippers, telkens afgewisseld door kleine groepen van officieren te paard; vervolgens de kapel der grenadiers en jagers, eene afdeeling matrozen, een compagnie van de stedelijke schutterij en eindelijk het eerste gedeelte van de eerewacht te paard.

Nu volgde de eigenlijke koninklijke stoet. Voorafgegaan door een stalfoerier en twee rijknechts te paard, verscheen eerst de ceremoniemeester van H.M. in een rijtuig met twee paarden; dan de dienstdoende kamerheeren, in twee rijtuigen, de hoofden van de departementen der hofhouding, ook in twee rijtuigen en dan het tweede gedeelte der eerewacht.

Voorafgaan door weer twee bereden officieren, volgden nu de hofdames der koningin en die der koningin-moeder, elke groep in een rijtuig met twee paarden; dan de grootofficieren van H.M. in een rijtuig met vier paarden, de *dames du palais* van H.M. ook in een rijtuig met vier paarden, evenzoo de grootmeesteressen van H.M. en de opperceremoniemeester.

Na het derde gedeelte der eerewacht te paard, verschenen verder twee stalmeesters in buitengewonen dienst te paard, de ordonnansofficieren van H.M. te paard, rijdende op één gelid, en eindelijk.... daar naderde in de vorstelijke staatsiekoets met acht paarden bespannen, elk door een koetsier bij den teugel geleid, Hare Majesteit de Koningin vergezeld van haar doorluchtige Moeder.

Rechts van het rijtuig stapten het hoofd van het Militaire Huis, adjudant-generaal van H.M., de generaal-bevelhebber in de eerste Militaire Afdeeling en de commandant van de eerewacht; links de luitenant-generaal, adjudant-generaal van H.M. en de onder-commandant van de eerewacht.

Achter het koninklijk rijtuig sloten zich aan de adjudanten van H.M. in gewonen dienst, rijdende op één gelid, Zijne Hoogheid Jang di Pertoewan besar Sjarif Hasjim Abdoel Djalil Saifroeddin, sultan van Siak Sri Indrapoera en onderhoorigheden; Pangeran Ario Mataram, broeder van den Soesoehoenan van Soerakarta; Pangeran Mangkoe Negoro en Pangeran Sosro, zoons van den sultan van Koetei, allen te paard en rijdende op één gelid.

Wederom adjudanten in buitengewonen dienst, nu rijdende in groepjes van drie, de niet ingedeelde bereden hoofdofficieren van Amsterdams garnizoen, het vierde gedeelte der eerewacht te paard, de beide eerewachten van schutterij en voetvolk, die voor het station opgesteld hadden gestaan en eindelijk een commando cavalerie tot sluiting van den stoet.

In feestelijken, luisterrijken optocht ontrolde zich die lange processie langs de Sarphatistraat, over de Hooge Sluis, het Frederiksplein over, de Utrechtsche straat door tot aan de Heerengracht, dan de noordzijde van die gracht volgende voorbij het Thorbeckeplein tot aan de Vijzelstraat, de brug over en langs de zuidzijde der Heerengracht tot de Leidschestraat, deze straat weer door tot aan de Keizersgracht, deze aan de oostzijde langs tot aan de nieuwe Raadhuisstraat, deze door, den N.-Z.-Voorburgwal over, de Paleisstraat door naar den Dam, en om het monument heen, eindelijk het Paleis bereikend.

De stedelijke schutterij en het garnizoen der hoofdstad, langs den geheelen weg opgesteld, zorgde met de politie voor de handhaving der orde.

Verder stonden van afstand tot afstand vijf en dertig burgerlijke en tien militaire vereenigingen geschaard, om de binnentrekkende vorstin bij haar zegetocht hulde te bewijzen, in het geheel een zesduizend personen met vaandels en muziekkorpsen, terwijl de veelbelovende wakkere jongens van de eerewacht 'Klein maar dapper' vóór de tribune op het Frederiksplein waren opgesteld. Zoodra het koninklijk rijtuig naderde, hief het muziekkorps der vereeniging, die gepasseerd werd, het *Wilhelmus* aan, terwijl de leden, het hoofd ontblootende, uit volle borst riepen: 'Leve de koningin!'

Aldus naderde de koningin, gestadig door de tonen van het Wilhelmus en de vivats der menigte begroet, den Dam, waar een eerewacht van matrozen en mariniers met het stafmuziekkorps der Nederlandsche zeemacht haar afwachtte.

Den volgenden morgen omstreeks halftien kondigde een geschut van honderd en een kanonschoten, door klokgelui en klokkenspel vroolijk begeleid, den aanvang aan van de gewichtige plechtigheid, die in de Nieuwe Kerk zou worden voltrokken.

Reeds weken te voren had men gearbeid aan de versiering van het oude, eerwaardige tempelgebouw, dat reeds drie Nederlandsche koningen onder zijn statige gewelven kronen zag. Tegen het fraaie koperen koorhek, blinkend als goud, was de troon opgericht, door de gunstig bekende firma Jansen te Tilburg voor deze gelegenheid opzettelijk vervaardigd en overhuifd met een baldekijn, dat zich zeventien meter boven den vloer verhief.

Het plaveisel van blauwe zerken was bedekt met een houten vloer, met prachtige tapijten en loopers belegd; in de open ruimten tusschen de pilaren hingen breede draperieën van lichtblauwe stof, met heraldieke leeuwen bezaaid, terwijl de kerkbanken met geel fluweel waren bekleed.

Aan weerszijden van den troon en recht daartegenover waren tribunes opgeslagen voor de hooge genoodigden; daardoor was de preekstoel geheel aan het oog onttrokken, terwijl verder alle balken en ijzeren steunsels tusschen de pilaren verborgen waren onder lambrekijnen, waaruit groote oranjekleurige strooken doek afhingen; de gaskronen waren tijdelijk uit het gebouw verwijderd. De ruimte achter het koorhek eindelijk was met een rijke plantenversiering aangevuld en daardoor als in een bloemhof herschapen.

Tijdig voor de plechtigheid waren de koninklijke kroon, de schepter, de rijksappel en de grondwet des Rijks reeds in het kerkgebouw gebracht en op rood fluweelen kussens op een credentietafel tegenover den troon neergelegd.

Om tien uur waren al de dames en heeren, aangewezen om Hare Majesteiten en de verdere vorstelijke personen naar de kerk te vergezellen, in het koninklijk Paleis vergaderd, terwijl de schutterij en het garnizoen op den Dam waren opgesteld. Als eerewacht stond voor den linkervleugel van het Paleis een compagnie schutterij met muziek, voor den rechtervleugel de Nederlandsche Studenten-Schietbond; voor den ingang der kerk rechts een compagnie grenadiers met muziek, links een compagnie jagers. Van de deur tot halverwege den troon stond een enkele rij manschappen van de schutterij geschaard.

Van het Paleis tot aan de kerk werd als een laan gevormd door een dubbele rij adelborsten en cadetten.

Achtereenvolgens kwamen nu al de verschillende genoodigden in het kerkgebouw samen. Eerst de leden der beide Kamers, die, om tien uur in het Paleis bijeengekomen, zich een kwartier later, geëscorteerd door een commando infanterie, op weg begaven naar de kerk, waar zij aan den ingang door twee ceremoniemeesters werden ontvangen

en naar hun zitplaatsen geleid tegenover den troon. Hier vergaderden zij zich tot een openbare en vereenigde zitting der Staten-Generaal.

Een kwartier daarna volgden de ministers en leden van den Raad van State, het *corps diplomatique*, de ministers van Staat, de grootkruisen der Nederlandsche orden, de Hooge Raad, de Rekenkamer, de commissarissen der Koningin in de verschillende provinciën, het Hoog Militair Gerechtshof, de Hooge Raad van Adel en verdere staatsambtenaren, wien plaatsen in de kerk waren aangewezen.

Om kwart voor elven verschenen de Indische vorsten, die plaats namen rechts en links aan den voet van den troon, om daar Hare Majesteit af te wachten; weer vijf minuten later de aan het koninklijk Huis verwante vorsten en vorstinnen, in een koets met acht paarden van het Paleis kerkwaarts gebracht; zij namen plaats in de loge rechts van den troon.

Tien minuten voor elven reed de koninginmoeder naar de kerk, ook in een rijtuig met acht paarden en evenals de vorigen haar weg nemende door de Paleisstraat om af te stappen voor de kerkdeur aan den N.-Z.-Voorburgwal. De stoet, die haar vergezelde, bestond uit een escorte cavalerie, de ceremoniemeesters in rijtuig, de kamerheeren in twee rijtuigen, verder de grootmeesteres van H.M., haar hofdame van dienst, haar kamerheer en haar particulier secretaris, eindelijk de hofdames, de thesaurier, de intendant van Soestdijk enz., allen in rijtuigen en eindelijk een escorte cavalerie tot sluiting van den stoet.

Aan den ingang der kerk werd de Koningin-Moeder opgewacht door haar *dames du palais* om haar bij het binnentreden van het gebouw te volgen.

Onmiddellijk bij haar binnentreden deed het orgel, door blaasinstrumenten versterkt, zijn machtige galmen hooren als voorspel op het *Wilhelmus*, dat straks bij de verschijning der koningin zelve jubelend zou losbarsten.

Om elf uur verliet Hare Majesteit, onder de losbranding van het geschut, het gelui der klokken en de tonen van den beiaard, het Paleis om zich tusschen de rijen der adelborsten en cadetten door te voet naar de kerkdeur op den Dam te begeven, voorafgegaan door de Herauten van Wapenen met hun trompetters, de Koningen van Wapenen, de ceremoniemeester, die echter pas aan den ingang der kerk zijn plaats innam, twaalf kamerheeren gaande drie aan drie, de hoofden van de departementen der hofhouding, de groot-officieren der Kroon, het Rijkszwaard ontbloot gedragen door den gepensioneerden luitenant-generaal K. van der Heyden, den standaard van het koninkrijk, gedragen door den gepensioneerden vice-admiraal P. ten Bosch, het vaandel van het 7e regiment infanterie en den standaard van het 3e regiment huzaren, door officieren gedragen, het vaandel van de schutterij en dat van de grenadiers en jagers en eindelijk de opperceremoniemeester.

H.M. werd gevolgd door vier adjudanten, dragers van den koninklijken mantel, den grootmeester van H.M., de adjudanten in gewonen en buitengewonen dienst, de ordonnans-officieren, de vlagofficieren en de generaals in actieven dienst. Allen, die deelnamen aan dezen stoet, met uitzondering van de dragers van vaandels en standaarden en van de herauten met hun trompetters, waren blootshoofds.

Aan de deur werd H.M. ontvangen door een commissie uit de Staten-Generaal, die haar naar den troon geleidde, terwijl een uitgelezen koor inmiddels het *Wilhelmus* aanhief. De drie strophen, door den grijzen Nicolaas Beets opzettelijk voor de plechtigheid geschreven, werden gezongen:

> Wilhelmus van Nassouwe,
> Heldhaftig, goed en groot,
> Het Vaderland getrouwe

Gebleven tot den dood!
Zoo dikwijls wij ons scharen
Om een van Uw geslacht,
Wordt ook met stem en snaren
Uw lied en deugd herdacht.

Wilhelma van Nassouwe,
Tot Koningin gekroond!
U blijft het volk getrouwe,
Dat U zijn liefde toont.
In U zien wij herleven
Wat ons herleven doet,
Ten top van eer verheven,
Oranje's naam en bloed.

Wilhelma van Nassouwe,
Draag lang en blij de kroon!
Wij steunen op Uw trouwe,
Zoo steune God Uw troon!
Zoo blijven U bewaken
Zijn Godlijk oog en hand,
En alle harten blaken
Voor U en 't Vaderland.

De koningin, op den troon gezeten, hield nu, met krachtige, duidelijke stem, nadruk leggend op elk woord, zoodat tot in de verste hoeken der kerk alles kon worden verstaan, de volgende toespraak:

'Mijne Heeren leden der Staten-Generaal,
Reeds op jeugdigen leeftijd heeft God Mij door het overlijden van Mijnen overgetelijken

Vader tot den Troon geroepen, dien Ik onder het zoo wijze en zegenrijke Regentschap Mijner innig geliefde Moeder beklom.

'Na de vervulling van Mijn achttiende levensjaar, heb Ik de regeering aanvaard; Mijne proclamatie heeft dit aan Mijn dierbaar Volk bekend gemaakt.

'Thans is de ure gekomen, waarin Ik Mij, te midden van Mijne getrouwe Staten-Generaal, onder aanroeping van Gods Heiligen naam, zal verbinden aan het Nederlandsche volk tot instandhouding van zijne dierbaarste rechten en vrijheden.

'Zoo bevestig Ik heden den hechten band, die tusschen Mij en Mijn volk bestaat en wordt het aloud verbond tusschen Nederland en Oranje opnieuw bezegeld.

'Schoon is de taak, die God op Mijne schouders heeft gelegd. Ik gevoel Mij gelukkig het volk van Nederland te regeeren, dat klein is in aantal, maar groot in deugden, krachtig door aard en karakter.

'Ik acht het een groot voorrecht, dat het Mijn levenstaak en plicht is, al Mijne krachten te wijden aan den bloei van Mijn dierbaar vaderland.

'De woorden van Mijnen onvergetelijken Vader maak ik tot de Mijne: 'Oranje kan nooit, Ja nooit genoeg voor Nederland doen.'

'Bij het vervullen van die taak heb Ik uwe hulp noodig, heeren leden der Staten-Generaal. Ik ben overtuigd dat Gij Mij die in ruime mate zult verleenen. Laat ons samen arbeiden voor het geluk en den voorspoed van het Nederlandsche volk. Dat zij ons aller levenstaak.

'God zegene Uwen en Mijnen arbeid, dat hij strekke tot heil van Ons Vaderland!'

Was deze toespraak onder doodsche stilte aanhoord, diep treffend was ook het volgende oogenblik, toen de Koningin van haar troon opstond, om den eed van trouw af te leggen aan haar volk.

Allen rezen eerbiedig van hun zitplaatsen, en door de ademlooze stilte klonken plechtig de woorden, met welluidende, vaste stem uitgesproken:

'Ik zweer aan het Nederlandsche volk dat ik de Grondwet steeds zal onderhouden en handhaven.

'Ik zweer dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid en de rechten van alle mijne onderdanen zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de wetten te mijner beschikking stellen, zooals een goed koning schuldig is te doen.'

Daarop zette de koningin zich weer neder op den troon om de hulde te ontvangen van de Staten-Generaal. De voorzitter trad vóór den troon om de door de Grondwet voorgeschreven verklaring af te leggen, waarna de griffier achtereenvolgens al de namen aflas om ieder lid gelegenheid te geven die verklaring voor zich te beëedigen of te bevestigen.

Onmiddellijk daarop zwaaide nu de oudste der Koningen van Wapenen zijn schepter, met luider stem zeggend: 'Hare Majesteit koningin Wilhelmina is ingehuldigd. Leve de koningin!'

Tot driemaal herhaalde hij dien kreet, door den anderen Koning van Wapenen op zijn beurt driemaal uitgeroepen.

De Herauten van Wapenen begaven zich met hun trompetters buiten de kerk, om den volke het heuglijke nieuws te verkondigen.

In de kerk hadden inmiddels orgel en blaasinstrumenten de melodie aangeheven van het lied *Nun danket Alle Gott*, waarop het koor eenige verzen zong, voor deze gelegenheid op die melodie geschreven.

Een groet van kanonschoten, klokgelui en klokkenspel verkondigde ver in het rond dat de plechtigheid ten einde was en Nederland en Oranje opnieuw het wederzijdsch verbond met heiligen eed hadden bevestigd.

Onder het duizendstemmig gejubel der dichte scharen, die op den Dam de voltrekking der inhuldiging hadden afgewacht, begaf de koningin zich naar het Paleis terug, waar zij zich weldra op het balkon aan haar juichend volk vertoonde als de pas gehuldigde Vorstinne des lands.

Herinneringen van een dienstmeisje, door Mathilde. (*Vervolg en Slot*)

't Ergste was, dat haar kinderen ook begonnen te denken, dat er niets gaat boven een lui leventje, lekker eten en nette kleeren, en dat een goed en rein geweten en een eerlijke naam niet veel meer waard zijn.

Tantes oudste dochter Cor is nu een deftige dame, zij gaat prachtig gekleed en ziet niet meer naar mij, haar eenvoudig nichtje, om, - maar toch huilt tante iederen dag om haar, want zij is geen braaf meisje meer. Voor die ijdelheid heeft zij haar ziel opgeofferd en nu ziet tante te laat in, dat zij in haar domheid eigenlijk de eerste oorzaak daarvan is. Maar ik wou over mijzelf spreken en ik praat maar van tante Betje.

't Duurde niet lang of ik maakte bij haar aan huis kennis met den zoon van een van haar vrienden, een slagersknecht; het was een flinke, knappe jongen, oppassend ook, en ik was heel blij toen hij mij vroeg of ik zijn meisje wilde worden; hij beviel mij dadelijk goed. Hij was ook goed Roomsch, lid van den Volksbond, en men zei, ferm voor zijn werk, en ik geloof zeker dat de damen niets tegen eerlijke verkeering van mij met Frits Welders hadden gehad; maar ik vertelde er haar niets van; 't was eigenlijk tantes schuld.

‘Gij moet het nooit vertellen aan de menschen,’ zeide zij, ‘als gij verkeering hebt. Dat kunnen zij niet velen, dan veranderen zij dadelijk; ik heb het ook zoo gehad.’

Dus volgde ik dien raad maar al te trouw op en zei er mijn goeden dame niets van; maar ik had mijn hoofd zoo vol met andere dingen, dat ik maar half bij mijn werk was; ik vergat al hetgeen mij gezegd werd, ik liep droomend voort, werd lusteloos, vervelend, verstrooid, ik gaf onophoudelijk redenen tot aanmerking; bij de minste terechtwijzing vloog ik op als buskruit, werd onhebbelijk en brutaal. Ik had niets geen hart meer voor de damen, van wie ik toch eerst zooveel had gehouden. Ik had geen rust thuis en wilde maar altijd uit; wanneer het niet uitkwam, maakte ik een spektakel als een oordeel en deed of ik zeer onrechtvaardig werd behandeld.

De damen zagen er bleek en moede van uit; mevrouw, die altijd zwak was geweest, werd nu nog erger, zoodat de dokter moest komen; de juffrouw liep met roode oogen en ik voelde dat ik niet zonder schuld was en toch kon of wilde ik niet veranderen.

Ik begreep spoedig dat de damen alles wisten; hoe zij het hoorden, was mij onbegrijpelijk, maar ik kon niets doen of laten, of zij kwamen er achter en eens werd ik binnen geroepen en mevrouw nam mij ernstig onder handen.

‘De dokter had gezegd dat zij naar buiten moest, en nu hadden zij maar besloten voorgoed in een Kempisch dorp te gaan wonen; ik moest maar zelf weten of ik mee wou of niet.’

‘Er zullen wel redenen zijn,’ voegde de juffrouw, die altijd meer bij de hand was dan mevrouw, er veelbeteekenend bij, ‘die u liever hier doen zijn, maar zooals gij in den laatsten tijd zijt, begrijpt ge wel dat wij er niets rouwig om zullen zijn.’

Ik kreeg een kleur als bloed.

‘Wat bedoelt u?’ vroeg ik verlegen.

‘Och! denkt ge dat wij het niet reeds lang weten, dat ge kennis hebt aan Welders, den slagersjongen van Everstein. Maar natuurlijk zulke dingen mag iedereen weten in de heele buurt, alleen de damen, die zooveel om u geven, die hoeven er natuurlijk niets van te weten; daar komt het er niets op aan. Die stellen ook niets geen belang in u, die kan het niet schelen of het u goed gaat of niet; wanneer ge dan zoo'n belangrijk besluit neemt, dat uwe heele toekomst betreft, dan blijven die maar buiten alles. O, 't is erg hartelijk, dat moet ik zeggen en dat hebben wij wel aan u verdiend.’

‘De damen veranderen ook zoodra haar meisjes geëngageerd zijn’, bromde ik haast onhoorbaar.

‘En de meisjes veranderen niet, hé? Die blijven altijd even vriendelijk en even goed voor haar werk en men kan niet aan haar merken dat zij iets anders aan het hoofd hebben. Maar wij willen uwe geheimen niet weten, houd ze voor u als gij het verkiest.’

‘O ja, wij meisjes hebben het altijd gedaan; de mevrouwen hebben altijd gelijk en wij nooit.’

‘Och Rosalie,’ verzocht mevrouw bijna smeekend, ‘laat haar begaan. Zij moet het zelf weten of wij haar vertrouwen waard zijn of niet. Ik dacht dat zij hart voor ons had, maar nu begin ik te gelooven van niet en is het beter dat zij maar hier blijft.’

‘'t Zal haar bevallen in een anderen dienst.’

‘Stil, stil! Wat ik u bidden mag, maak toch geen onaangenaamheid; wij hebben nooit iets met elkaar, waarom moeten wij het met dat kind krijgen?’

't Was een zware strijd, dien ik nu moest voeren. Mijn verstand zei me, dat ik nooit meer zoo'n goeien dienst terugkreeg, en dat het gelukkigste dat mij overkomen kon, zou wezen, stil bij de damen te blijven, haar goed te dienen en haar de hartelijkheid te bewijzen, waaraan zij zoo'n behoefte hadden; maar de vrees Frits te verlaten liet mij geen rust; tante Betje raadde mij ook ten sterkste aan in Antwerpen te blijven; op een kleine plaats zou ik mij doodkniezen.

Natuurlijk had Frits ook liever dat ik in de stad bleef en ik zei dus aan de damen, dat ik niet met haar medeging; zij zeiden er niet veel op; maar in de laatste maanden veranderde ik geheel, ik was zoo vlijtig en vriendelijk als in den eersten tijd, ik hielp haar goed inpakken en verhuizen.

Het afscheid was zeer hartelijk; ik moest beloven haar te schrijven en zij zeiden, dat ik met mijn trouwen een lief geschenk van haar zou krijgen.

XIX.

Maar dat schrijven hield spoedig op.

Ik had een dienst gekregen in een winkel, waar ik niet lang bleef; ik had langzamerhand nogal een gevoel van eigenwaarde gekregen en vond dat ik nergens beter was dan in heel deftige betrekkingen.

Nu kon ik bij heel rijke komen met drie meiden en een knecht, waar het echt deftig toeging; niet zoo kaal als bij de Van Gravendoncks. Kort nadat ik de goospenning ontvangen had, kreeg ik om een kleinigheid woorden met Frits; het gaat niemand aan waarom, dus zal ik het maar heel kort vertellen. Ik zei in mijn drift dat het dan maar uit moest zijn, niets anders denkend, dan dat hij mij weer zou vleien en soebatten om weer goed te worden, maar Frits, die een heele goeie jongen was, alleen een beetje ruw, antwoordde kortaf:

‘Best, 't is misschien ook beter zoo!’

En den volgenden dag kreeg ik mijn cadeau's terug en hij vroeg mij de zijne weerom; toen heb ik mijn kop gebogen en wat ik - behalve bij mevrouw Vranken - nooit eer had gedaan, deed ik nu; ik vroeg hem vergiffenis en beloofde voortaan niets meer te doen wat hem onaangenaam was en wat hij groot gelijk had af te keuren, en niet meer dadelijk zoo scherp en driftig zou zijn; maar hij wilde het niet meer aanknoopen.

‘Ik geloof toch niet, dat wij gelukkig zouden worden,’ zei hij, ‘gij zijt niet zuinig en gij kleedt altijd graag zoo lief. Gij doet veel te veel als uw tante Bet en dat bevalt mijn moeder, die een eenvoudig mensch is, ook maar hall, en nu in dit geval heb ik goed aan u gemerkt, dat wij niet bij elkaar passen; 't is dus beter ten halve gekeerd dan geheel gedwaald.’

Ik had er vreeselijk veel spijt van en nu werd Antwerpen, waarvan ik altijd zooveel had gehouden, mij in eens onuitstaanbaar; ik kon er niet meer zijn. Ik bracht mijn grooten huurpenning terug en zocht een dienst buiten. Wat had ik nu graag bij mijn damen teruggekeerd, maar ik schaamde mij haar te schrijven

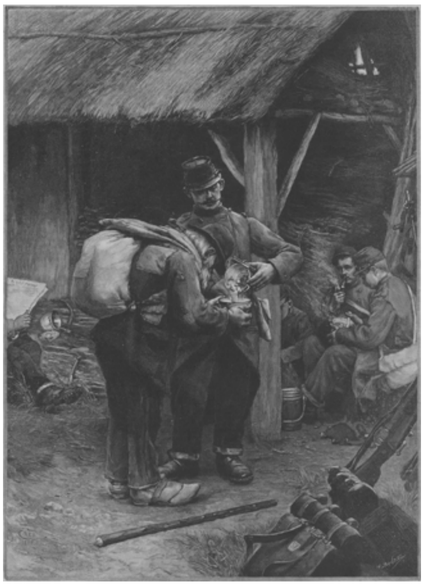

IN HET KAMP: ‘HET DEEL VAN DEN ARME’, NAAR DE SCHILDERIJ VAN CHARLES CRÈS.

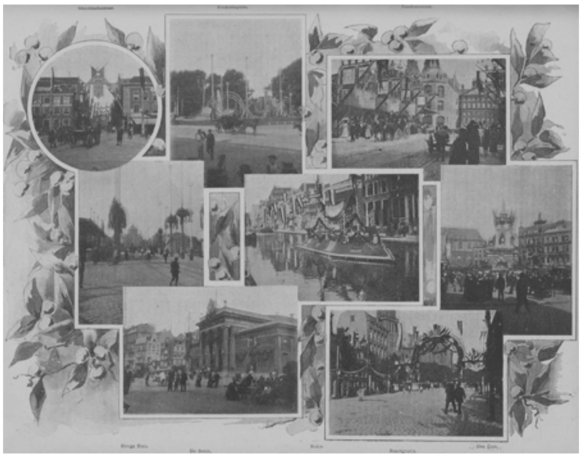

Utrechtschestraat.
Frederiksplein.
Raadhuisstraat.
Hooge Sluis.
Rokin.
Den Dam.
De Beurs.
Rozengracht.
GEZICHTEN OP HET VERSIERD AMSTERDAM.
Naar voor de *Belg. Ill*. door de firma Roelofsen, Hübner & Van Santen genomen photographieën.

dat het uit was tusschen Frits en mij en bovendien, zij waren heel tevreden met het meisje dat zij nu hadden, en ik heb nooit meer iets van haar gehoord.

Ik verhuurde mij nu bij een schilder en zijn vrouw, die op een heidorpje woonden; mijnheer en mevrouw - zij hadden geen kinderen - schilderden beiden; zij zaten òf in hun atelier òf zij gingen met hun schilderdoos onder den arm naar de duinen en bleven den heelen dag uit. Mevrouw had mij vooruit gezegd, dat zij zich niets bemoeide met het huishouden en dat ik alles moest doen, van kousen stoppen tot diners klaarmaken op mijn eigen houtje, als ze menschen over hadden.

Nu, dat nam ik graag op mij; maar toch vond ik het er zeer vervelend en doodsch; te meer daar ik nog altijd zoo'n verdriet had van dat geval met Frits.

Nooit spraken mijnheer en mevrouw met mij; ik deed alles zooals ik wilde, ik hoefde nooit te vragen wat wij moesten eten, in alles moest ik zelfstandig optreden; dat was dikwijls heel moeilijk en lastig; bovendien was het erg stil op het dorp, ik kende er niemand en voelde mij te landerig om kennissen te maken. Het huis was zoo ongezellig mogelijk, de meubels waren door mijnheer zelf geteekend en zoo wonderlijk van model, als ik nooit eer zag. Voor de ramen waren geen gordijnen, men kon er zoo doorheen kijken, mijnheer zei, dat het diefstal was van het licht, door het af te sluiten, maar zomers was het brandend heet en als het regende of sneeuwde erg griezelig, wanneer de ruiten nat waren van de druppels, en dan was het niets plezierig, zoo te koop te zitten voor alle voorbijgangers.

Mevrouw zei wel men mocht alles zien, wat zij deden, want zij voerden niets verkeerds uit, maar toch vond ik het gruwelijk vervelend als de schoolkinderen voor de haag stonden en lange halzen maakten om naar binnen te kunnen zien.

Ik heb daar wat tranen gelaten; ik voelde mij daar zoo diep ongelukkig en toch wou ik niet weg, want ik was zoo moe van het veranderen.

Dikwijls genoeg was ik uit mijn humeur en had grooten trek dagen lang te mokken en brutaal te zijn, maar noch mijnheer noch mevrouw letten op mijn gezicht, en als ik eens iets op een bitsen toon zei, dan schenen zij het niet eens te hooren Zoo heel anders als bij de damen, die 's morgens reeds dadelijk aan mijn gezicht konden zien, of aan mijn stem hooren, of het mooi weer was bij mij of niet.

Nu ik zag dat niemand lette op mijn boos of goed zijn, verging mij de lust om kuren te verkoopen. Ik had ook het geluk een goeden biechtvader hier te vinden; tot nu toe had ik mijn plichten altijd vervuld, dat spreekt, maar ik was altijd zoo vol van andere dingen, dat ik alles onverschillig deed en dikwijls de kerk uitging, zonder een Wees Gegroetje met aandacht te hebben gebeden.

Nu ik hier zoo ver van menschelijken troost af was, begon ik mij te herinneren, dat ik een goeden Vader in den Hemel had, die mij niet zou verlaten, noch verstooten, als ik goed mijn best deed en trouw de plichten van mijn staat vervulde.

Ik begon verlichting te vinden in het gebed en in de raadgevingen van den goeden, verstandigen pastoor; ik offerde des morgens al mijn werk en al mijn onaangenaamheden van den dag op aan onzen Lieven Heer en deed al mijn werk zoo goed mogelijk, hoewel ik wist dat niemand er naar keek en ik heel vrij was om te doen of te laten wat ik wilde.

Zoo heb ik het daar anderhalf jaar volgehouden, en ik was hoogstwaarschijnlijk er nog langer gebleven, als ik niet plotseling naar huis was geroepen, omdat moeder erg ziek was.

Toen ik in mijn dorp kwam vond ik moeder stervende; zij had al lang geklaagd en gesukkeld, maar niemand, zelfs Ant niet, hadden zoo'n treurigen afloop binnen dien korten tijd voorzien.

Wij waren oprecht bedroefd bij haar dood en begrafenis, maar wij konden niet met de handen in den schoot blijven zitten en moesten dus overleggen, wat er zou gedaan worden.

Wij konden ons huisje geschikt verkoopen aan den baron van W., die een kasteel had met grooten tuin, vlak achter ons; hij wilde van ons huis de tuinmanswoning maken.

Door die onderhandelingen kwamen wij veel met den tuinman in aanraking; hij kwam toch reeds bij ons over huis, en was weduwnaar met twee kinderen.

Hij had gaarne Antje tot vrouw gehad, maar zij wilde er niets van weten en nu kwam, na moeders dood het hooge woord er uit, zij wilde naar het klooster gaan, als haar plichten haar niet langer meer thuis hielden.

Nu, dat kon best geregeld worden, Piets gezondheid was veel beter en hij deed nu tuinmanswerk in het park van het kasteel; hij kon daar ook voor 's nachts blijven. Betje had een goede betrekking bij den burgemeester, dus Jansje alleen bleef nog over.

Terwijl wij daar nog zoo aan het overleggen waren, kreeg ik aanzoek van den tuinman; hij was een door en door brave, oppassende man, die een goede betrekking had, zijn kinderen waren zoo heel klein niet meer, en dus had het veel voor.

Ik wist nu toch, dat ik Frits nooit zou krijgen en al hield ik van Thijs lang zooveel niet, ik achtte hem zeer en voelde dat ik een goeie vrouw voor hem zou zijn; ik ben dus met hem getrouwd en tracht mijn plichten ook tegenover zijn kinderen goed te vervullen.

Antje heeft haar hartewensch vervuld en is nu in het klooster; Jansje woont bij ons. Thijs is zeer goed voor mijn broers en zusters, die bij ons hun tehuis hebben.

Werkelijk, ik heb geen reden van klagen; ik dank onzen Lieven Heer dagelijks, dat Hij mij nog zoo goed heeft geleid door alle gevaren van de wereld, want nu eerst zie ik in, hoe slecht gewapend ik was tegen verkeerd gezelschap, en hoe dwaas ik soms mijn geluk heb vergooid.

Nu zie ik verder in, dat ieder mensch plichten te vervullen heeft, onverschillig of hij baas of knecht, mevrouw of meid is, en wij zijn dan zoo onverstandig om juist tegen die meesteressen, die haar plicht het beste vervullen, het onaangenaamste en weerbarstigste te zijn.

Niet in de ijdelheid der wereld, maar in stille plichtsvervulling is ons geluk gelegen; de meiden klagen tegenwoordig over de mevrouwen en de damen over de meiden. Ik geloof, dat wanneer men van weerskanten deed wat men moest, de klachten wel spoedig zouden ophouden; maar ongelukkig blijft men tegenover elkander staan, vol wantrouwen, en zoo blijft men vijanden, terwijl men zoo goed vrienden kan zijn, al staat men ook op verschillende plaatsen.

Ik hoop dat andere meisjes uit mijn voorbeeld nut zullen trekken, want wie zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht.

Nederlandsche legenden.

XI.
Het wapen van Heusden.

De heeren van Heusden voerden als wapen een rood wiel op een gouden veld. De overlevering verhaalt omtrent het ontstaan van dit wapen het volgende:

Toen omstreeks de helft der IXe eeuw de Noormannen het land van Heusden verwoestten, vluchtte Heer Robert met zijn gemalin, Ida van Cuyk, en hun zoon Boudewijn naar Brabant. Na den dood zijns vaders in 857 verliet Boudewijn Brabant en begaf zich naar Engeland, waar hij als knaap in dienst trad van koning Elderik.

Zoowel de koning als de koningin schepten behagen in den jeugdigen Boudewijn, wien zij om zijn voorkomendheid en bescheidenheid een dagelijksche plaats aan hun tafel gaven.

Daar leerde Boudewijn 's konings deugdzame dochter Sophia kennen. Tusschen de beide jongelieden ontstond weldra een hartelijke genegenheid, welke tot een huwelijk met goedvinden der koninklijke ouders zou hebben kunnen leiden, indien Boudewijn van Engelschen adel en nog in 't bezit zijner goederen was. Elderik en zijn gemalin zouden in die omstandigheden een huwelijk gaarne gezien hebben.

Elderik ging na eenigen tijd op reis; zijn gemalin vergezelde hem. Van deze gelegenheid maakten de jongelieden gebruik om te vluchten. Met behulp van een kamerdienaar en een knecht verlieten zij het koninklijk paleis, scheepten zich in, zetten koers naar Holland en kwamen door een gunstigen wind spoedig in Zeeland aan.

Het eerste werk der jongelieden, nadat zij hun voet aan wal hadden gezet, was, zich door een huwelijk te vereenigen. Zij begaven zich vervolgens naar Heusden, waar heer Boudewijn het verwoeste slot deed herbouwen.

Koning Elderik was zeer bedroefd over het verlies zijner dochter. Hij zond gezanten naar Frankrijk, Schotland, Ierland, Brabant en Denemarken, om haar te doen opsporen, maar nergens was eenig spoor van haar te ontdekken.

Sophia leidde intusschen een voorbeeldig, godvruchtig leven. Haar gemaal en hunne kinderen, Edmond en Robert, waren haar alles. De armen en gebrekkigen vonden bij haar hulp. Geheel het land van Heusden noemde haar de goede vrouwe.

In 870 stierf heer Boudewijn. De weduwe bleef met hare beide kinderen het kasteel bewonen. Terwijl ze op zekeren dag in de burchtzaal zat te spinnen, liet zich een koopman aandienen. Binnengelaten erkende de koopman, die uit Engeland kwam, in de burchtvrouw van Heusden Sophia, de dochter zijns konings. Terwijl de koopman zijn waren uitpakte en aan de burchtvrouw liet zien, sprak hij haar opeens in het Engelsch aan.

Sophia verstomde van schrik bij het hooren harer moedertaal, welke sedert jaren niet meer in hare ooren had geklonken. Zij kocht van den koopman een grooten voorraad goederen, onder voorwaarde, dat hij haar niet zou verraden. De koopman beloofde dit, maar hield geen woord.

De koopman, die door koning Elderik gezonden was om de prinses op te sporen, keerde ijlings naar Engeland terug.

Aan het hof toegelaten, deelde de koopman den koning mede, dat hij diens dochter had teruggevonden, dat zij weduwe was en twee zoons had. De koning schreef dadelijk een brief, waarin hij zijne dochter vergiffenis schonk en haar uitnoodigde, met haar beide zoons naar Engeland te komen. Dezen brief stelde hij ter hand aan een voornaam edelman, die naast het Engelsch ook Hollandsch sprak. Hij beval den edelman om met een grooten stoet van dienaren en den koopman naar Heusden te reizen en zijn dochter terug te voeren.

Het gezantschap vertrok en weldra kwam het te Heusden aan. Tot de burchtvrouw toegelaten, vond de ridder Sophia zijde spinnende aan een rood spinnewiel, evenals

de koopman haar had gevonden, gelijk zij altijd deed, sedert zij het hof haars vaders was ontvlucht.

De ridder overhandigde de burchtvrouw den brief haars vaders, noodigde haar namens den koning uit, met haar beide zoons, zoo spoedig doenlijk, met het gezantschap naar het hof haars vaders terug te keeren en verzekerde haar, dat alles vergeven en vergeten zou zijn.

Toen Sophia den brief gelezen had, begon zij bitter te weenen. Eerst nu begon zij den geheelen omvang van het verdriet te overzien, dat zij haar vader had berokkend.

Zij ontving het gezantschap op de meest gastvrije en luisterrijke wijze, gaf verscheidene feesten, noodigde de edellieden van den omtrek uit om met het gezantschap ter jacht te gaan, maar stelde den dag van vertrek van den eenen dag tot den anderen uit.

De ridder, door koning Elderik gezonden, bepaalde ten slotte een dag, waarop hij, het kostte wat het wilde, zou vertrekken. De burchtvrouw van Heusden smeekte den ridder te gaan zonder haar, haar beide zonen wilde zij mee laten vertrekken. Zij schreef een langen, hartelijken brief, waarin zij haar vader vergiffenis vroeg, en verzocht haar beide kinderen welwillend te willen ontvangen en hen zoo spoedig mogelijk weer naar hun vaderlijk erfgoed te Heusden te willen terugzenden.

Het gezantschap vertrok en scheepte zich in. In Engeland aangekomen en tot den koning toegelaten, vielen de beide jongelingen den koning te voet en smeekten om vergiffenis voor hunne moeder; zij verontschuldigden haar, dat zij de reis niet mede had gemaakt, wijl zij uit schaamte over hare vlucht uit het vaderlijk huis en door het aangaan van een huwelijk beneden haar koninklijken stand, niet onder de oogen haars vaders durfde verschijnen.

Koning Elderik deed de beide knapen opstaan, omhelsde hen recht hartelijk en voerde hen mede naar zijn vertrekken, waar hij hen kostbare gewaden deed aantrekken.

Alsnu keerde de koning met Edmond en Robert aan de hand terug en stelde hen aan zijn hof voor als zijn kleinzoons, die het als de kleinzoons des konings had te eerbiedigen en te gehoorzamen.

De ridder, die door koning Elderik gezonden was, verhaalde nu, dat hij Sophia had gevonden gelijk de koopman had meegedeeld, zijde spinnende aan een rood spinnewiel.

De oude koning deed daarop zijn beide kleinkinderen voor zich komen en sprak: ‘Het wapen van uw geslacht voert acht gouden schepters, welke aan de rechterzijde rood zijn. Dit wapen moogt gij niet meer voeren. Boudewijn, uw vader, die in mijn dienst was, heeft mijn dochter overgehaald met hem in het geheim en zonder mijn toestemming te huwen. Dit was een onverstandige, een domme daad. Ezels alleen doen domme daden. Uw moeder heeft zich moeten verlagen om met hare koninklijke handen te spinnen. Aan mijn hof deed zij dit niet. Het spinnewiel, dat zij altijd gebruikt, is rood. Daarom zij vanaf heden uw wapen een' rood wiel, waaraan twee ezelsooren op een gouden veld.

De heeren van het geslacht van Heusden hebben altijd dit wapen blijven voeren.

Koning Elderik behield Edmond bij zich aan zijn hof, waar hij kort daarna stierf, en zond Robert met zijne geschenken naar Holland terug, met den last zijn moeder uit te noodigen, ten spoedigste naar Engeland te komen. Sophia heeft echter aan die uitnoodiging niet voldaan, zij durfde niet verschijnen in tegenwoordigheid haars vaders, dien zij zoo zeer beleedigd had door zijn dienaar te huwen.

JOËS a LEYDIS.

De duivelswals, door Th.L.T.

Het concert van den beroemden violist S. was afgeloopen. Overladen met luidruchtige, bedwelmende betuigingen van bijval, had de gevierde kunstenaar zich verplicht gezien, gevolg te geven aan den drang der geestdriftige menigte, door na zijn laatste voordracht nog een nummer te geven, dat niet op het programma vermeld stond. Het was een kort muziekstuk van een zeer eigenaardig demonisch karakter. Mocht het ook aan muzikale waarde verre achterstaan bij de heerlijke scheppingen van Mendelssohn, Vieuxtemps en Brahms, welke wij gedurende de laatste twee uren gehoord hadden, toch boeide het door de stoute opvatting en door de sombere hartstochtelijkheid der melodie, onweerstaanbaar de aandacht der toehoorders. Het was een stuk, dat slechts door een kunstenaar kan gespeeld worden, vol van de

moeilijkste passages, en de artist had het zonder twijfel alleen gekozen, om zijn meesterschap in de behandeling van het wondervolle instrument nog eens in het helderste licht te stellen.

Stormachtig brak dan ook opnieuw het gejuich los, toen de virtuoos geëindigd had, en meer dan eens moest hij met een gelukkig lachje, vriendelijk dankend, het zwartgelokte hoofd neigen. Maar onder de toehoorders, die nu eindelijk de zaal verlieten, werd overal de vraag gehoord naar den titel en den componist van het zeldzame stuk, dat de artist het laatst gespeeld had. Niemand herinnerde zich, het te voren gehoord te hebben, en ook ik moest het antwoord schuldig blijven, toen een bevriende dame er mij naar vroeg.

Toevallig viel mijn blik op de tengere, onder den last der jaren een weinig gebogen gestalte van den geëerden meester, die voor mij, jaren geleden, een geestrijke en diepzinnige wegwijzer was geweest in het rijk der tonen. Wanneer er iemand eenig uitsluitsel kon geven, dan was het deze grondige kenner van de muzikale literatuur, wiens verwonderlijke kennis en buitengewoon geheugen ik reeds zoo vaak had mogen bewonderen.

Zonder talmen trad ik daarom met een eerbiedigen groet op hem toe. Maar ik had dadelijk spijt over mijn onbescheidenheid, toen ik zag hoe ongelegen hem blijkbaar deze stoornis was, want hij had zich, zooals 't zich liet aanzien, achter een der dikke pilaren teruggetrokken, welke de zoldering van de voorzaal schraagden, om zonder lastig gevallen te worden, den golvenden menschenstroom te laten voorbijtrekken. Het vervallen uitzicht van zijn verstandig, bleek gelaat en het zwakke voorkomen van zijn nauwelijks middelmatig groote, teergebouwde gestalte, stemden mij treurig; want ondanks zijn grijze haren, was het mij nooit te voren zoo duidelijk opgevallen, dat de voortreffelijke man het einddoel zijner aardsche wandeling zeer nabij was.

Meer om mijn aanspreken te verontschuldigen, dan wel omdat ik er nu nog bijzonder belang in stelde, vroeg ik hem naar den titel en de herkomst van het muziekstuk. En mijn vermoeden, dat hij er wel mee bekend zou zijn, bleek juist te zijn.

‘De titel is *Valse diabolique*,’ zei hij met zijn gewone vriendelijkheid, ‘en de componist heet Boleslaf Ostrowski.’

‘Een geheel onbekende naam. Maar een componist, die, naar het schijnt, een toekomst heeft.’

Een weemoedige trek gleed over het gelaat van den ouden heer.

‘Neen, mijn waarde dokter. De arme Ostrowski heeft geen toekomst meer, want hij ligt reeds vijf en dertig jaar in de koele aarde, en niets heeft hem overleefd dan deze vreemde duivelswals, die ik eveneens al lang voor dood en vergeten hield.’

Ik kreeg den indruk, alsof hem het spreken moeilijk viel, en daarom wilde ik mij met een woord van dank terugtrekken. Maar de muziekdirecteur legde de hand op mijn arm.

‘Wanneer ge mij morgenavond in mijn woning komt opzoeken, dan zal ik u het een en ander van Boleslaf Ostrowski en van de duivelswals, die met de vreeselijkste herinnering van mijn leven onafscheidbaar verbonden is, vertellen. Maar voor vandaag moet ge mij verontschuldigen.

‘Ik zou zeer zeker niet hier gekomen zijn, als ik had kunnen vermoeden, dat S. dat ongelukkig stuk zou spelen.’ Hij sprak met ontroering in zijn stem en ik nam een haastig afscheid. Maar den volgenden avond klom ik met hooggespannen verwachting de trap op naar de woning van den eerbiedwaardigen meester. Hij woonde daar in groote teruggetrokkenheid met een bejaarde zuster, die zijn klein huishouden

waarnam. Zijn echtgenoote was reeds voor jaren overleden, en kinderen had hij nooit gehad. Al zijn liefde en de rest van zijn langzaam wegstervende levenskracht, wijdde hij aan de door hem zoo hoog vereerde kunst.

Ik vond hem over een lijvige partituur gebogen en zag tot mijn voldoening, dat hij er frisscher en beter uitzag, dan den vorigen avond. Hartelijk reikte hij mij de hand en noodigde mij uit naast hem op de sofa te gaan zitten. In de gezellig verlichte kamer, welker wanden met talrijke afbeeldingen van beroemde toonkunstenaars waren versierd, te midden van het voorvaderlijk huisraad, waarvan elk afzonderlijk stuk voor den bezitter zijn bijzondere geschiedenis had, viel het mij niet moeilijk de rechte stemming te vinden, die ons anders voor de herinneringen der jeugd van anderen niet altijd ten dienste staat.

De muziekdirecteur begon niet dadelijk over Boleslaf Ostrowski te spreken, zooals ik verwacht had. Hij praatte eerst over het een en ander, alsof het hem moeilijk viel, zijn gisteren gegeven belofte te vervullen, en toen ik eindelijk een bescheiden herinnering waagde, ontstond er tot mijn verwondering een lange pauze, vóór dat hij mijn nu vrij levendig geworden nieuwsgierigheid bevredigde.

Nooit in mijn leven heeft mij een verhaal zoo machtig aangegrepen, als dat, 't welk ik hier vernam. Toen ik in het late avonduur diep ontroerd van den ouden heer afscheid nam, drukte ik hem in plaats van elke verdere verzekering, slechts zwijgend de hand, toen hij zeide: ‘En nu nogmaals, waarde dokter, zoolang ik nog op aarde vertoef, zult gij de geschiedenis van den armen Ostrowski niet openbaar maken. 't Kost mij altijd een stukje leven er aan herinnerd te worden, en ik mag wel zuinig te werk gaan met den kleinen voorraad, die mij nog rest.’

Kariger dan hij het zelf dien avond mocht vermoeden, heeft het lot dezen voorraad afgemeten. Reeds eenige maanden later droegen wij den edelen, bescheiden man grafwaarts en ik was reeds vroegtijdig van de belofte ontheven, welke ik hem door mijn handdruk gegeven had. Maar niettemin heb ik tweemaal het jonge gras op zijn grafheuvel laten ontspruiten, vóór dat ik nu in een ernstig uur besluiten kon, ook voor anderen dat sombere tafereel na te teekenen, dat zich destijds uit zijn eenvoudig en in elk woord de zuiverste waarheid ademend verhaal, voor mij ontrolde.

Het is toch altijd de gruwzame werkelijkheid, die, alle dichters ten trots, de diepst aangrijpende tragedie geeft!...

De muziekdirecteur verhaalde:

‘Het was op een Novemberavond van het jaar 1856. Ik had juist met eenige met bijval opgenomen composities, mijn eerste klein succes in het publiek weggedragen en bevond mij in de gelukkige stemming van een jongmensch, wien het gansche leven als een groote paradijs tuin, vol geluk en zonneschijn voorkomt. In den geest zag ik mij reeds als een toekomstige celebriteit naast de groote helden der toonkunst, en voor alle ander aardsch genot was voldoende gezorgd door mijn juist beklonken verloving met een dierbaar wezen, dat voor mij natuurlijk het begrip van alle vrouwelijke bekoorlijkheid was. Geen wonder dus, dat ik gaarne de heele wereld zoo gelukkig had gezien, als ik zelf was. Ondanks mijn bescheiden inkomsten, had ik op mijn terugweg naar mijn woning een dronken vagebond, die mij om een aalmoes aansprak, een halven frank in de hand gedrukt, en het bewustzijn van deze vermeende goede daad deed me nog de borst zwellen, toen ik door een zeer onverwacht bezoek verrast werd.

Ik zat aan de piano en mijn in de benedenverdieping gelegen kamer werd slechts verlicht door een ongelukkig brandende straatlantaarn, die juist voor mijn vensterraam stond. Ik hield van deze flikkerende, onbestemde verlichting, die zulke phantastische

schaduwen wierp, en beeldde mij in, dat mijn scheppende kracht er door werd opgewekt. Maar ze was te flauw, dan dat ik de trekken van den binnentredende, een hoog opgeschoten, slanken man had kunnen onderscheiden, en eerst toen ik hem hoorde spreken, herkende ik hem aan den weeken klank der stem en aan het lichte Slavische accent.

'Boleslaf!' riep ik in oprechte blijdschap. 'Ge zijt dus nog onder de levenden, oude jongen?'

De schertsend gedane vraag was wel eenigszins gerechtvaardigd, want zes jaren te voren waren wij van elkaar gescheiden met de heilige belofte, elkaar in korte tusschenruimten te zullen schrijven, en ik had de oprechte bedoeling gehad, mijn belofte te zullen houden. Maar mijn eerste brief was onbeantwoord gebleven, en de tweede was, na lange dwaalwegen, als onbestelbaar teruggekomen. Geen enkel teeken van leven had ik in dien langen tijd van Boleslaf Ostrowski ontvangen, en daar mij ook op geen andere wijze eenig bericht omtrent hem ter oore was gekomen, was ik inderdaad beginnen te gelooven, dat hij overleden was. Beiden waren wij immers bij ons afscheid overtuigd geweest, dat hij niet de helft van dezen tijd noodig zou gehad hebben, om wereldberoemd te worden. Wij hadden het onderricht van dezelfde meesters genoten, maar hij was verreweg de meest begaafde. Hij had

bij ons allen - den ervaren leeraar niet uitgezonderd - als een genie gegolden, en meer dan eens had ik geheel verrukt tot diep in den nacht zitten luisteren naar de hartstochtelijke, grillige phantasieën, waarin hij zich op zijn viool verdiepte. Hij was naar Parijs gegaan, om daar zijn vorming te voltooien, maar hij had het zeker in het groote Babel aan de Seine niet lang uitgehouden, daar ik reeds zoo spoedig zijn spoor verloren had. Nu maakte het mij dubbel gelukkig hem weer te zien, want ik was nooit ontvankelijker geweest voor de herinneringen aan oude vriendschap, dan in dezen voor mij zoo kostelijken tijd.

Ten toppunt van vervoering, greep ik zijn beide handen, die ijskoud in de mijne lagen, en 't viel mij niet dadelijk op, dat de haastige wijze van zijn antwoord weinig beantwoordde aan mijn stormachtige geestdrift.

‘Ik las uw naam in eene gazet,’ zei hij, ‘en ik besloot u op te zoeken. Men heeft immers de kleinigheid, waarmee gij 't geprobeerd hebt, zeer vriendelijk opgenomen, en ge zult niet afgunstig worden, wanneer ge hoort van de gunstige wending in mijn lot.’

Zijn woorden krenkten mij een weinig, want ik was zoo gewoon vol oprechte bewondering tot zijn meerderheid op te zien, dat ook zijn schitterendste triomfen zelfs geen opwelling van afgunst bij mij in 't leven zouden geroepen hebben. Openhartig gaf ik hem dit te kennen, en hij knikte daarbij als bij iets, wat van zelf sprak.

‘Ja, ja, ik geloof u. Gij zijt nog niet als de anderen. En ik weet, dat gij nog altijd mijn vriend zijt. Luister dus: men heeft mij benoemd als eersten kapelmeester aan het hertogelijk hoftheater te C., en te gelijker tijd ontving ik van de Berlijnsche opera bericht, dat mijn opera *Signe* in repetitie is genomen. Een schoon begin, niet waar?’

Van ganscher harte wenschte ik hem geluk, want dat was immers voor een man van zijn jaren inderdaad een buitengewoon succes. Maar Ostrowski sneed mij spoedig met een ongeduldige schouderbeweging het woord af.

‘Waarvoor zooveel woorden! - 't Is toch heel natuurlijk, dat ik toch eindelijk eens erkenning zou moeten vinden. Die domkoppen geloofden tot nu toe, mij te kunnen onderdrukken - mij! Ha, de menschen zijn zoo laag, zoo gemeen, mijn waarde! Ik heb een harden strijd te doorstaan gehad. Maar, Goddank, 't is nu overwonnen.’

‘Ge moet mij dat alles heel uitvoerig vertellen,’ drong ik aan. ‘Ge komt me voor als uit de lucht gevallen, en ik heb er geen flauw vermoeden van, wat ge gedurende deze zes lange jaren hebt uitgevoerd. Maar laat mij nu voor alles licht opsteken! Ik kan immers in deze duisternis bijna uw gezicht niet onderscheiden.’

‘Toch niet!’ weerde hij af. ‘'t Is mij juist aangenaam zoo. En wat zou er ook veel te vertellen zijn! 't Zij genoeg, dat ik sedert mijn huwelijk als een landlooper de wereld heb rondgetrokken, tot deze gelukkige wending is gekomen.’

In mijn verrassing kon ik mij niet weerhouden, hem in de rede te vallen. ‘Hoe? Gij zijt getrouwd? Op uw jeugdigen leeftijd?’

‘Ja, sedert vier jaar. Gij vindt dat onbegrijpelijk, niet waar? Gij Duitsche philisters met uw kikvorschenbloed kunt natuurlijk bij zulk een dwaasheid niet bij. En met uw verstandige behoedzaamheid zijt gij er dan ook altijd honderdmaal beter aan toe, dan een der onzen, bij wie het heete bloed bij elke gelegenheid met het verstand er van doorgaat.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Uit het kamp. -

Soldaten hebben en verdienen den naam van goedgeefsch te zijn. Heel breed hebben ze het zelf niet, maar toch kan er altijd iets voor een armen stakker overschieten.

Dit ondervindt de oude tobber op onze gravure, die misschien in geen dagen warm eten gehad heeft en, door den geur der soep verlokt, zich in de nabijheid van het kamp heeft gewaagd. Met bedeesde stem klaagt hij zijn honger, en aanstonds is een dier ferme jongens bij de hand, om zijn warm middagmaal te deelen. ‘Hier, vadertje, hou maar op,’ zegt hij goedig en giet de grootste helft van zijn portie in het bakje van den zwerver uit.

Een typischen aanblik levert onze gravure op, een aanblik, die tevens een stilzwijgende, maar welsprekende vermaning is, om jegens den arme steeds de christelijke liefdadigheid op christelijke wijs te beoefenen.

***

SCHILDERIJ VAN H.M. DE KONINGIN, TE PARAMARIBO VERVAARDIGD VOOR DE TENTOONSTELLING VAN VROUWENARBEID TE 'S GRAVENHAGE.

Een eigenaardig schilderij. -

Op de Tentoonstelling voor Vrouwenarbeid te 's-Gravenhage was uit Paramaribo een hoogst eigenaardig schilderij ingezonden, wel waard in dit tijdschrift te worden weergegeven.

Het ontwerp van het schilderij is: De bevolking van Suriname brengt haar hulde aan koningin Wilhelmina. Om dit uit te drukken stelt het schilderij op wit satijnen grond voor: de buste der koningin, gekleed in een toilet uit relief kunstnaaldwerk vervaardigd, waarop fijne gouden cantille bloemtakjes zijn gewerkt. De buste is omstrengeld door een paar met zijde geborduurde takken van oranjebloesem, terwijl de oranje-appeltjes met chenille gewerkt zijn. Deze takken van fijn cantille naaldwerk zijn door het wapen verbonden. Boven het hoofd der koningin is een kroon aangebracht, welke twee zwervende engelen ondersteunen als zinnebeeld dat alle wettig gezag van God komt.

Het lichtblauwe kleed der engelen en hun sneeuwwitte vleugelen zijn evenals de gouden cantillekroon, wapen enz. van fijn relief kunstnaaldwerk vervaardigd. Onder de takken van oranjebloesem ziet men aan den eenen kant het opschrift: ‘Gesticht voor Onderwijs der Eerw. Zusters’ en aan den anderen kant ‘Apostolisch Vicariaat van Suriname.’

Dit kunststuk van borduurwerk is vervaardigd door de eerw. zusters Franciscanessen te Paramaribo.

Het schilderij is gevat in een lijst van 54 verschillende Surinaamsche houtsoorten, door Surinaamsche timmerlieden gemaakt onder leiding van een broeder der orde van de eerw. paters Redemptoristen.

Schilderij zoowel als lijst strekken den vervaardigers tot eer en bewijzen welk een hoogen trap van volmaaktheid het kunsthandwerk in die kolonie bereikt heeft.

[Nummer 28]

Van de inhuldigingsfeesten te Amsterdam.

De grootsche feesten in de hoofdstad ter gelegenheid van de plechtige inhuldiging der beminde Koningin behooren tot het verleden, maar de herinnering daaraan is onuitwischbaar. Heel die aaneenschakeling van feestelijkheden was één uiting van trouw en gehechtheid en verknochtheid, door Koningin Wilhelmina met haar harten veroverende minzaamheid beantwoord. Nooit is er een verbond tusschen vorst en volk op zoo geestdriftige wijze bezegeld als te Amsterdam in de onvergetelijke feestweek geschiedde.

Het was een historische gebeurtenis van hooge waarde, zoodat er alleszins reden voor is, althans enkele momenten daaruit in ons tijdschrift te vereeuwigen. Daartoe is de gravure beter in staat dan het woord, dan de uitvoerigste en nauwkeurigste beschrijving.

Met bijzondere ingenomenheid zullen ongetwijfeld al onze lezers - zij, die het voorrecht hebben gehad de feestelijkheden bij te wonen, zoowel als degenen, die zich met een verslag daarvan in de dagbladen moesten tevreden stellen - de afbeeldingen bezichtigen, die op den intocht van Hare Majesteit binnen Amsterdam, een zegetocht, als nooit een Romeinsch triumphator schitterender mocht beleven, betrekking hebben.

En de luisterrijke koninklijke stoet, èn de dicht opeengepakte menschenmassa, geestdriftig de Hooge Vrouwe toejuichend, èn de fraaie, dikwijls kostbare versiering der hoofdstad wordt den beschouwer te gelijk voor oogen gevoerd. Het is als het ware een schadeloosstelling voor hen, die al die praal en pracht niet mochten aanschouwen, terwijl het voor degenen, die dat voorrecht wel genoten, aangenaam moet zijn, al die schittering, al die geestdrift, al dat gejubel nog eens te zien, niet zooals het in een visioen hun oog voorbijtrok, maar kalm en op hun gemak te beschouwen.

Had de trotsche Amstelstad zich ter eere van Hollands beminde Vorstin in den rijksten feestdos gestoken, vooral bij avond schitterde zij in oogverblindende pracht. Als vurige kransen slingerden zich de golvende lichtlijnen langs de eindelooze rijen van gevels en weerspiegelden in het stille water der grachten. Elders waren het kleurige Venetiaansche of Chineesche ballons, zacht glanzend tusschen het donkere dennegroen als groote uitheemsche bloemen. Weer elders spreidde het electrisch licht zijn schellen gloed ver in het ronde of teekenden zich in vlammende lijnen de gevels der openbare gebouwen, de fantastische vormen van eerebogen, piramiden en zuilen tegen den donkeren avondhemel af. De afbeeldingen in dit nummer kunnen eenigszins een denkbeeld geven van de schitterendste punten der verlichting.

INTOCHT VAN KONINGIN WILHELMINA BINNEN AMSTERDAM: De koninklijke stoet op de Hooge Sluis.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

I. Gravin Machteld.

Ten noordwesten der aloude St.-Pieterskerk te Leiden, wijst men nog, onder den naam van 's-Gravensteen of 's-Gravenstein, het verminkte overblijfsel van een middeleeuwsche vorstelijke huizing. In het begin der dertiende eeuw was zij een met grachten omringd en met torens versterkt kasteel, dat door zijn trotsch en vorstelijk voorkomen de macht en het aanzien verried van zijn bewoner.

Van de hooge tinne wapperde toen de fiere Liebaart van Holland, de roode klimmende leeuw in het gouden veld. Want in die dagen was het slot de zetel der landsvorsten, de roemrijke Hollandsche graven, die te Leiden hof hielden en het bestier des lands uitoefenden, zoodat de grijze Sleutelstad, binnen wier muren ook de grafelijke schatkist bewaard werd, toen ter tijde met recht de ‘Kamer van Holland’ genoemd werd.

In een hoog en ruim vertrek van den grafelijken burcht zat op een heerlijken Julidag van het jaar 1235 de jeugdige gravin Machteld aan de wieg van haar jongste lieveling, de pas voor weinige maanden geboren Margareta. De warme zonnegloed, die door het open spitsboogvenster vrijelijk binnenviel, speelde op de blozende koontjes en de goudblonde lokjes van het sluimerende wicht en de bezorgde moeder trok het blauwzijden wiegekleed zachtjes naar voren, opdat het felle licht den slaap van haar engel niet verstoren mocht.

Met moederlijk welgevallen rustte haar oog een wijle op het lieve kopje en toen boog zij zich snel over de rijk vergulde en kleurig beschilderde wieg om een vluchtigen kus te drukken op het fijne, blanke voorhoofdje.

Nu kwam ook de kleine vierjarige Aleide, jaloersch op haar jonger zusje, aan het wiegje staan en vlijde het blonde hoofdje met de lieve zijachtige haren tegen de knieën harer moeder.

‘Aleide is ook zoet,’ zei de gravin, liefkoozend de handjes van het meisje in de hare nemend. ‘Zij zal zusje niet wakker maken; maar de knapen moeten buiten gaan spelen op den binnenhof; zij maken hier te veel geraas.’

Dit zeggende, wendde zij zich tot een paar jongskes van zes en zeven jaar, die elkaar midden in het vertrek met houten degens en schilden te lijf gingen en die onschadelijke wapenen hanteerden als een paar ridders in tweegevecht.

In het vuur van den strijd hoorden zij de aanmaning van hun moeder niet. Met trots en welgevallen zag deze nog een wijle het ridderlijke spel der knapen aan. Jonker Willem, de oudste, wien een dunne gouden band om de zwarte haarlokken glinsterde, ten bewijze dat zijn hoofd bestemd was eenmaal de gravenkroon te dragen, bewoog zich al met een zwier en gratie, zijn hoog geslacht waardig. Zijne tengere, veerkrachtige gestalte boog, zwenkte, sprong vooruit of week ter zijde, naarmate het edele steekspel dit meebracht; het fluweelen wambuis en de nauwsluitende zijden hozen deden het slanke kinderlichaam in al zijne forsche lenigheid uitkomen.

Jonker Floris was nog wat onbeholpen zoo in den aanval als in het verweer, en nam de zaak ook niet zoo ernstig op als zijn ouder broertje; zijn heftigste stooten

gingen van een gullen kinderlach vergezeld, en zelfs als hij een stoot ontving, lachte hij nòg. Willem wist dan ook met echt ridderlijke grootmoedigheid zijn jonger en minder geoefend broertje te sparen, zoodat zijn slagen Floris' vroolijkheid niet hoefden te storen.

Het ging gravinne Machteld blijkbaar aan het hart, het spel der kloeke knapen te breken, en zich omwendende, wisselde zij een blik van verstandhouding met hare kamervrouwen, die bij een ander venster der zaal op eene groote gebeeldhouwde bank aan eene zware eiken tafel zaten, bezig met naaldwerk.

Ook deze hadden een wijle den arbeid laten rusten om het spiegelgevecht der twee toekomstige ridders aan te zien.

'Wat dunkt u er van?' scheen de stralende blik harer gebiedster te vragen, en de bewonderende glimlach der vrouwen bewees dat zij de voldoening der vorstelijke moeder deelden.

Maar op het oogenblik dat jonker Willem, forsch met den kleinen voet op den grond stampend, weer tot den aanval uitschoot, legde de gravin hem toch zachtjes de hand op den schouder.

'Hebt ge niet gehoord, Willem, wat moeder gezegd heeft?'

Onmiddellijk draaide de knaap zich op de hielen om en salueerde met zijn houten zwaard als een volleerd ridder, die zijn dame begroet.

'Wat belieft mijn vrouw moeder?' vroeg hij, kaarsrecht voor haar staande en het zwartgelokte hoofd eerbiedig, doch fier tot haar oprichtend. Zijne donkere oogen schitterden als zwarte diamanten en op het fijne bleek van zijn wangen gloeiden een paar blosjes als versch ontloken rozen. De fraai gevormde oorschelpen leken vurig gekleurde rozeblaadjes en de kersroode mond, die half geopend, een rij van parelwitte tandjes liet doorschemeren, was zoo frisch als een bloemkelk.

Het was een beeldschoone knaap, en geen wonder dat het oog der moeder er een wijle met welgevallen en fierheid op bleef rusten. Maar toch scheen de aanblik van dat veelbelovende vorstenkind een weemoedige gedachte bij gravinne Machteld op te wekken; want een wolk overtoog haar effen jeugdig voorhoofd, onder den smallen gouden hoofdwrong, die haar sluier van doorschijnend zijdegaas vasthield.

Haar helder donker oog had een vochtigen glans, terwijl het zich op den knaap richtte, en er was iets wat aan onbestemden angst deed denken in de hartstochtelijke beweging, waarmee zij zich tot het kind overboog om hem een kus op het blanke voorhoofd te drukken.

'Wat schort mijn vrouw moeder?' vroeg jonker Willem met de vroegtijdige schranderheid, die hem eigen was.

De moeder verborg hare bekommering onder een gullen glimlach.

'Niets, Willem.... Uw ridderlijke kloekheid bracht mij uw heer vader te binnen, en de vrees kwam bij mij op, dat uw moed u later dezelfde gevaren zal doen zoeken, waaraan hij zich blootstelt.'

'Zeker, moeder,' zei de knaap, en hooger gloed tintelde zijn wangen, vuriger glinsterden zijn oogen, 'zeker, ook ik zal, als vader op ridderavonturen uitgaan... Als vader, van het tornier thuis rijdt, krijg ik een echt zwaard, heeft hij beloofd....'

'*Als* hij thuiskomt,' herhaalde gravinne Machteld als werktuiglijk voor zich zelve en haar oog staarde een pooze bekommerd naar buiten, als in bang voorgevoel.

In het lange slepende gewaad van effen zilverlaken, waarover een blauwzijden overkleed met wijde mouwen geworpen was, stond zij een oogenblik onbeweeglijk als een beeld te midden der dartele kleinen. Aleide speelde met de zilveren sleutelreeks, die naast de beugeltasch aan haar met goud doorwerkten gordel hing.

Jonker Willem nam haar rechterhand en kuste die met ridderlijke hoofschheid, Floris nam de andere en bracht die kinderlijk lief koozend aan de lippen.

De levendigheid der kinderen wekte de moeder uit haar sombere gepeinzen. Zij werkte zich uit hun omhelzingen los en zei op licht bestraffenden toon:

‘Komaan, knapen, ik had gezegd dat ge buiten zoudt gaan spelen; hier zoudt ge zusje Margareta wakker maken door uw luidruchtigheid.... Zie eens, wie daar aankomt,’ voegde zij er bij, met de hand door het open boogvenster naar buiten wijzend.

Daar trad een jong edelman in karmozijnrooden mantel en met een witte pluim op de roode kaproen over den binnenhof en lichtte zwierig het sierlijke hoofddeksel, terwijl hij onder het venster voorbijstapte.

‘Oom Willem!’ juichten de knapen, in de handen klappend van blijdschap, en terwijl Aleide vroolijk over den vloer van gladde estriken danste, huppelden Willem en Floris naar de deur om het zware, kleurige hangtapijt weg te schuiven, dat den ingang verborg.

Weldra trad hun daar de verbeide gast te gemoet: heer Willem, des graven broeder, die tijdens diens afwezigheid als Voogd van Holland het bestier waarnam, terwijl hij anders alleen met het beheer van Oost-Friesland belast was.

Bij het binnentreden liet hij den mantel achteloos op een zetel nabij de deur neerglijden, lichtte de gepluimde kaproen van het hoofd en trad van de kinderen omstuwd de zaal binnen en op de burchtvrouw toe, die hem vriendelijk te gemoet ging.

‘God groete u, vrouw gravinne en liefste zuster,’ sprak hij met een hoofsche buiging. ‘Als ik u noodig heb, hoef ik waarlijk niet in beraad te staan, waar u te zoeken,’ voegde hij er met een glimlachenden blik op de kleinen bij, ‘daar ik altijd zeker ben u bij de kinderen te vinden.’

‘Waar zou ik mij over het afzijn van mijn heer en gemaal beter kunnen troosten dan in het gezelschap van onze kinderen?’ hernam vrouwe Machteld met een lichten zucht. ‘Maar zet u neer, heer broeder. Ik hoop niet dat het verontrustende dingen zijn, die u herwaarts voeren.’

‘Integendeel, ik heb goed nieuws,’ zei heer Willem, zich behaaglijk uitstrekkend in den zetel, dien de gravin hem had aangewezen tegenover de diepe vensternis, waarin zij zelf had plaats genomen en die met de gekussende banken als een afzonderlijk vertrekje vormde, waar zij vertrouwelijk met den gast spreken kon.

‘Ik heb goed nieuws,’ herhaalde heer Willem, ‘tijding uit Corbië, van het tornier. Ik wenschte wel dat ik er bij had mogen wezen: het belooft een zoo schitterend wapenspel te worden als er in jaren niet te zien is geweest. Er moeten wel duizend ridders zijn binnengereden op den dag der wapenschouwing, hertogen, graven, baanderheeren, alle van het edelste bloed, het puik van de Fransche ridderschap. Ongerekend nog de menigte van vreemde prinsen en heeren; want het schijnt dat de oude graaf van Clermont zijn herauten door gansch Kerstenrijk heeft rondgezonden om al wat hoog en edel is tot zijn steekspel te nooden. Zijn huwelijk met de jeugdige gravin Blanca heeft den bejaarden heer weer jong gemaakt en nu wil hij heel de wereld de oogen uitschitteren. Het zou schande geweest zijn als onze genadige heer graaf daar ontbroken had. Nu zal hij er uitblinken met een gevolg, als waarop menig koning groot zou gaan: Brederode, Teilingen, Aemstel, Voorne, Egmond, Persijn, Hollands beste ridders. De edelvrouwen van Picardië zullen haar oogen uitkijken aan die sierlijke mannen van wapenen. En onze jonge ridders zullen ook een rijke keur hebben; want, naar ik verneem, zijn er wel tachtig vergulde of gesierde

kamerwagens binnengereden met edel en jonkvrouwen, die het tornooi wenschen aan te zien. Maar zij schijnen geen oogen te hebben dan voor den graaf van Holland: hij wordt algemeen geroemd als het toonbeeld van den volmaakten ridder.'

Gravinne Machteld zuchtte bij die lofspraak, die haar als de gelukkige echtgenoot van den gevierde met fierheid had moeten vervullen. Een bang voorgevoel beklemde haar het gemoed, zoodat de schitterende tafereelen, door haar jongen schoonbroeder van het groote Corbische wapenspel opgehangen, haar niet in zijn opgetogenheid konden doen deelen.

'Ik wenschte dat grave Floris al terug was,' mompelde zij.

'Dan krijg ik een zwaard,' zei jonker Willem met stralende oogen. Aan de knie van zijn oom staande en spelende met het blinkende gevest van het korte zwaard, dat in diens gordelriem hing, had hij elk woord gretig opgevangen.

'Ja, als uw vader thuis komt, zal er feest zijn hier te Leiden,' sprak heer Willem; 'hij zal eerekransen genoeg meebrengen om er de gansche burchtzaal mee te behangen. En er zal nog grooter gejuich zijn onder het volk,

dan toen hij als overwinnaar terugkwam uit den kruistocht tegen de Stadingers. Want had hij toen de woeste Heidenen bedwongen, nu zal hij zegevierend terugkeeren uit den eerekamp met de edelste ridders van Kerstenrijk.'

'Dat geve God!' zei vrouwe Machteld. 'Ik intusschen zal geen rust kennen voor ik hem weer behouden en veilig in mijn armen mag sluiten.'

'Maar waartoe die ijdele bekommering! Ik herken u niet, zuster. Zijt gij dezelfde kloeke Machteld van Brabant, die als kind naar Holland gekomen en als speelnoot met den dapperen, strijdlustigen Floris opgegroeid, de waardige levensgezellin zijt geworden van Hollands roemrijken graaf? Tijdens zijn langen krijgstocht tegen de geduchte Stadingers, toen hij maanden en maanden op het oorlogsveld rondzwierf, heb ik u nimmer zoo bekommerd gezien, al zaagt ge ook toen reikhalzend uit naar zijn terugkeer. Waarom dan die angst, nu het geen bloedigen kamp geldt, maar enkel een spel; want wat is het anders dan een spel voor onzen Floris, een ridder uit den zadel te lichten of met een lans een schild te splijten? Nimmer zag ik u zoo neergeslagen als thans, nu heel Kerstenrijk met lof van Hollands graaf gewaagt als de parel der ridderschap.'

'Gij spreekt waar, heer broeder,' bekende Machteld, 'nimmer voelde ik mijn hart dus beklemd; maar nimmer had ik daartoe ook zoo goede reden.'

'En die is?'

'Knapen,' dus wendde de moeder zich tot den kleinen jonker Willem, die met zijn schrander donker oog haar vorschend in het gelaat zag, 'al tweemaal heb ik u gezegd, dat ge buiten zoudt gaan spelen.'

'Gaat maar naar den wapenmeester,' zei hun oom, 'dan kom ik straks eens hooren of hij tevreden is over uw vorderingen.'

'Doe dat gerust, oom,' zei jonker Willem met fier zelfvertrouwen, en met zijn broertje aan de hand huppelde hij de zaal uit.

'Ge vraagt naar den bekenden weg, heer Willem,' ging de gravin voort, nadat de knapen weg waren en terwijl de kleine Aleide door een der kamervrouwen werd bezig gehouden. 'Toen Floris tegen de Stadingers optrok, wist ik dat hij voor een heilige zaak streed, dat de zegen van den Heiligen Vader op zijn wapenen rustte, en daarom had ik het vaste vertrouwen dat hij zegevierend uit den krijg zou terugkeeren. Dat vertrouwen sterkte mij in de eenzaamheid, als ik met ongeduldig verlangen uitzag naar zijn wederkomst en soms den moed verloor bij het lang uitblijven der tijdingen van het oorlogsveld. Maar thans is het anders gesteld. Gij weet hoe onze Heilige Vader die ijdele kampspelen veroordeelt, waarin de dapperste ridders tegenwoordig nutteloos hun krachten verspillen, terwijl de Christenen in het Oosten hun machtigen arm zoo dringend behoeven tot hun bescherming tegen de wreede Saracenen. Hij heeft alle Christenvorsten opgeroepen, den keizer te vergezellen op den nieuwen kruistocht, dien hij tot bevrijding der verdrukte Kerk in het Oosten onderneemt. Aan grave Floris inzonderheid heeft hij in herfstmaand van 't vorig jaar uit, zijn stad Perugia een brief gericht om hem te vermanen, zich aan het hoofd van een welgewapende schaar zijner mannen bij 's keizers leger aan te sluiten. Had Floris aan die roepstem gevolg gegeven om ten kruistocht te trekken, in trouwe, ik zou hem geen oogenblik weerhouden hebben zoo min als ik er mij tegen verzet heb, toen hij tegen de Stadingers uittoog; want ik weet dat een ridder het zwaard draagt om de vromen te beschermen en de boozen te tuchtigen. Maar nu hij optrekt om op een tornooi ijdele eer en roem te behalen en van de edelvrouwen als een schoon ridder

geprezen te worden, nu had ik liever dat hij in 't belang van land en luiden thuis gebleven was. Want bij zulk een nutteloos kampspel wordt in weinige dagen tijds aan kostelijke uitrusting en praalvertoon meer gelds ten koste gelegd dan noodig zou zijn om een heel kruisleger uit te rusten. En het deert mij dat in deze droeve tijden, nu de Kerk Gods in het Oosten zoo droevig geweld lijdt, een zoo dapper strijder als mijn beminde heer gemaal, zijn zwaard, in den vromen krijg geheiligd, tot zoo ijdel vertoon misbruiken kan.'

'In trouwe, vrouw Machteld, ge zoudt een voortreffelijke kruispreeker zijn. 't Is of de geest van den grooten Olivier van Keulen, zaliger gedachtenis, in u gevaren is. Maar mij dunkt dat onze Heilige Vader te Rome waarlijk geen klagen heeft over het gemis aan ijver bij de Hollandsche graven voor de heilige zaak van het kruis. Of heeft onze roemrijke heer vader, wiens ziel de eeuwige rust hebbe, niet het machtig Damiate voor Christus veroverd, en heeft Floris niet moedig de kruisvaan geplant op de sterkten van de woeste Stadingers, die het rijk aan zijn oostergrenzen bestookten? Waarlijk, wie zich dùs van zijn heiligen ridderplicht kwijt, mag zich ook ter verpoozing wel in ridderlijk spel verlustigen. En wanneer dit de eenige grond van uw bekommering is, dan dunkt mij die - vergun dat ik het u vrijmoediglijk zeg, vrouw Machteld - Floris' gemalinne onwaardig.'

'God geve dat mijn bezorgdheid ongegrond blijke, ik kan de vrees niet van mij zetten.'

'Ik weet een goed middel om uw gedachten te verzetten, zuster,' zei heer Willem opgewekt van zijn zetel rijzend. 'Het was daarover juist dat ik u wilde spreken. Er dienen toebereidselen gemaakt te worden om grave Floris feestelijk als overwinnaar in te halen.'

'Gij verwacht hem dan zoo spoedig al?' vroeg de gravin levendig verrast en het blijde vooruitzicht wekte al een licht blosje op haar wangen.

'Zekerheid omtrent den dag van zijn komst heb ik niet, maar ik vermoed wel dat hij na afloop van het tornier onverwijld huiswaarts zal keeren. Het kon geschieden dat het gezelschap van vrienden hem nog een paar dagen ophield, maar het is geen riddergebruik na gewonnen zege in den eerekamp nog lang te toeven, als om met de behaalde lauweren te pronken, en daarom denk ik veeleer dat grave Floris eenige vrienden met zich nooden zal om gezamenlijk huiswaarts te reizen. En voor dat geval zal hij wenschen, dat hem een luisterrijke inkomst in zijn goede stad wordt bereid. Elk oogenblik kan de bode komen, die zijn aantocht meldt. De vroedschap en de overlieden der poorters behooren intijds verwittigd te zijn, opdat ieder zich tegen den dag kunne gereed houden. Ook de mannen der kerk.....'

'Bedenk dat Floris ditmaal niet uit den kruistocht terugkeert.'

'Toch kunnen de clerken, zoo zij den landsvorst al niet in plechtgewaad willen te gemoet gaan, niet minder doen dan hem met klokgelui begroeten. Die hulde mogen ze hem wel brengen als blijk van erkentenis voor de mildheid, waarmee hij steeds de kerken bedacht. Hoe vorstelijk heeft hij niet voor weinig maanden de kerk van St. Pieter begiftigd bij gelegenheid dat de kleine Margareta, die daar in haar wiegje ligt, er ten doop werd gehouden.'

Een glans van blijde verwachting verhelderde Machtelds gelaat bij de heuglijke vooruitzichten, door heer Willems woorden gewekt. Maar het was slechts voor een oogenblik, want aanstonds drong zich het bange voorgevoel weer tusschen den mooien droom en weifelend mompelde zij:

'Doe, wat u oorbaar dunkt, heer broeder... Mij staat het hoofd niet tot feesttoebereidselen.'

Heer Willem stond nog een oogenblik besluiteloos, toen een dienaar de zaal betrad met de boodschap, dat er een ridder in de voorhalle wachtte, die onverwijld tot hem toegelaten begeerde te worden.

'Dat zal de bode zijn,' sprak hij vroolijk verrast. 'Hoe is zijn naam?'

'Dien achtte hij onnoodig te noemen, daar hij van u, zegt hij, aanstonds herkend zal worden. Hij staat met gesloten vizier en draagt geen merkbaar wapenteeken.'

Met een vluchtige beweging oorlof nemend van de gravin, volgde heer Willem den dienaar de zaal uit.

Vrouwe Machteld verbleekte en moest zich aan een zetel vastgrijpen om niet te bezwijken onder den overweldigenden angst, die haar plotseling van de kruin tot de voetzolen doortrilde en haar knieën verlamde.

Was die geheimzinnig aangeduide vreemdeling werkelijk de bode, die haar de komst van haar gemaal meldde? Maar waarom sprong dan het hart haar niet van blijdschap op in den boezem bij zoo heuglijke tijding? Van waar dat benauwende, verstikkende voorgevoel? Hij kwam zoo plotseling, zoo schielijk, en zegt men niet dat ongeluksboden het snelst rijden?

(*Wordt vervolgd.*)

De duivelswals,
door Th.L.T.
(*Vervolg.*)

'Maar niettemin benijd ik u niet wegens uw slaperige tevredenheid en uw kalme genietingen - waarachtig, mijn beste Frans, ik benijd u niet.'

Ik haastte mij hem te verzekeren, dat hij daar in zijn gelukkige positie inderdaad niet de minste reden toe had, waarna hij, mij de hand op den schouder leggende, dicht aan mijn oor fluisterde:

'Wanneer gij eens wist, wat wij doorleefd hebben, mijn vrouw en ik! En zij was zoo vol vertrouwen in mijn ster, zonder iets kwaads te vermoeden, toen ze mij haar hand reikte - een teeder kind van nauwelijks achttien jaren! Als opgejaagd wild hebben ze ons verdreven, van plaats tot plaats, die schurken, die zich den schijn gaven, mijn talent niet te zien, omdat zij vreesden, dat zij anders spoedig genoeg in het stof zouden neerliggen voor mijn grootheid. Wij hebben nachten doorleefd, mijn vriend, waarin wij geen dak boven ons hoofd hadden, en geen bete broods, om onzen honger te stillen. De berekening dezer ellendelingen was immers zoo eenvoudig en zoo schandelijk in haar lompe eenvoudigheid. Door honger en ellende wilden zij mijn kunstenaarstrots tam maken, wilden ze mij tot een van die veile loonslaven vernederen, die ademloos van het eene lesuur naar het andere rennen of de goddelijke kunst ontwijden, door den brutalen wansmaak der kortzichtige menigte te vleien. Maar ik was sterker dan zij - 't is hun niet gelukt! Hoe woedender ze mij vervolgden, des te hooger en vrijer verhief zich mijn genius boven alle ellenden van het lage hondenleven. Nooit is een opera onder zulke omstandigheden voltooid geworden, als de mijne, en toch is er nooit een grootscher werk gewrocht dan dit. Ik zeg u, Frans, het zal velen het schaamrood op de wangen jagen, wanneer mijn *Signe* haar zegetocht begint door de heele beschaafde wereld.'

Ostrowski had nooit tot de bescheidenen behoord in den gewonen zin van het woord, en het trotsche zelfvertrouwen zijner toespraak bevreemdde mij daarom niet. Ja, zoozeer stond ik nog onder den invloed mijner oude bewondering voor zijn

schitterende bekwaamheden, dat ik zonder meer zijn aanklacht en zijn hoopvol vertrouwen volkomen gerechtigd achtte.

'En uw vrouw,' vroeg ik, 'heeft die dat alles met u meegemaakt?'

'Ja, zij heeft trouw aan mijn zijde stand gehouden, de arme kleine Celeste. En zij heeft het geloof in mij nooit verloren, ook niet toen die gevoellooze kramerzielen mij uitmaakten voor een gek. Maar ik zal er haar voor beloonen, zooals nooit een vrouw is beloond geworden. Koninginnen en vorstinnen zullen haar benijden.'

Er ontstond een kleine pauze, want tegenover de hartstochtelijke vlucht en het vuur zijner uitdrukkingen, kwamen mij alle vragen, die ik nog op het hart had, zoo prozaïsch en nuchter voor, dat ik den moed niet vond ze uit te spreken. Maar eindelijk vroeg ik dan toch, hoewel eenigszins beschroomd, wanneer hij zijn eervolle betrekking dacht te aanvaarden.

'Ik heb daaromtrent nog geen bepaald besluit genomen,' antwoordde hij losweg. 'De hertog wenscht, dat ik mij zoodra mogelijk aan hem zal voorstellen; maar men moet de grooten dezer aarde niet verwennen. Ik heb zoo lang moeten wachten, nu mag de beurt

INTOCHT VAN KONINGIN WILHELMINA BINNEN AMSTERDAM: De koninklijke stoet op het Singel.

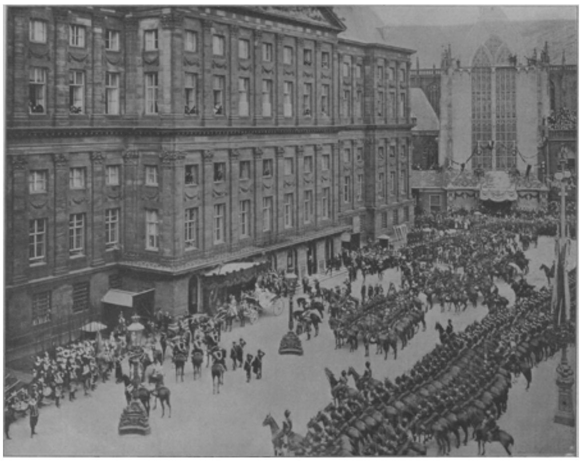

INTOCHT VAN KONINGIN WILHELMINA BINNEN AMSTERDAM: Aankomst van Hare Majesteiten aan het Paleis op den Dam. Naar een voor de *Belg. Ill*. door de firma Roeloffzen, Hübner & Van Santen genomen photographie.

van wachten ook eens aan anderen ten deel vallen. - Daar,' en hij trok een rol papier, die hij tot nu toe in den borstzak van zijn overjas geborgen had, te voorschijn, om ze met een minachtende armbeweging op de tafel te werpen, 'dit armzalige ding, dat ik in een wanhopigen nacht met kloppende slapen geschreven heb, is een heerlijk bewijs voor de slechtheid en den slaafschen geest der menschen. Aan de deuren van alle muziekuitgevers heb ik er mee aangeklopt, voor een bedelpenning zou ik het hun hebben toegeworpen - en allen, allen hebben het mij schouderophalend teruggegeven, als was het onnoozel broddelwerk van den eersten den beste. En thans, nu mijn ster aan het opgaan is, nu zij zien, dat ik er mij doorgeworsteld heb, ondanks al hun schurkerij, nu komen zij kwispelstaartend naderkruipen, om er mij om te bidden als om een gunst. Maar zij zullen zich nog lang in het stof kunnen wentelen, vóórdat ik het aan een dezer ellendelingen geef. De tijd is gekomen, dat ik mij voldoening zal verschaffen voor alles, wat ze mij en mijn arme Celeste hebben aangedaan.'

Ik had de muziekrol geopend en was er mee aan het venster getreden. Bij het flikkerende schijnsel der straatlantaarn las ik op het titelblad het fraaie, sierlijke schrift van een dameshand. '*Valse diabolique*,' phantasie voor viool van Boleslaf Ostrowski.'

't Is de eerste uwer composities, die mij onder de oogen komt,' zeide ik. 'Staat ge mij toe, ze eenigen tijd te behouden?'

'Ik geef ze u cadeau. Maar hoor eens: Ge kondt mij wel naar mijn woning vergezellen, dan zou ik ze u kunnen voorspelen. Het is nog al een eind van hier. Maar wij hebben elkaar in zoo'n langen tijd niet gezien, en wanneer ge nog mijn vriend zijt, zult ge mij dit niet weigeren.'

De uitnoodiging kwam mij niet zeer gelegen, want ik werd door de familie van mijne aanstaande aan den disch verwacht. Maar zijn beroep op mijn vriendschap maakte het mij onmogelijk, hem een weigerend antwoord te geven. Ik maakte nog slechts een beschroomde tegenwerping.

'Uw vrouw zal ontevreden zijn, wanneer gij haar nog zoo laat een bezoeker brengt, Boleslaf. Was het niet beter, dat ik misschien morgen....'

'Neen, neen!' viel hij ongeduldig afwerend in. 'Celeste zal blij zijn u te leeren kennen. Ik heb haar dikwijls van u als van een braven jongen gesproken.'

Nu bestond er voor mij geen mogelijkheid meer, nog langer te weigeren. Mijn verloofde moest mij verontschuldigen, wanneer ik mij om wille van den weergevonden vriend over den bepaalden tijd liet wachten. Terwijl ik mij haastig voor het uitgaan gereed maakte, vernam ik tot mijn nieuwe verwondering, dat Ostrowski en zijn vrouw zich reeds sedert bijna vier maanden hier in de stad ophielden. Ik deed hem vriendelijke verwijten, dat hij zich voor mij had verborgen gehouden, maar hij wees ze kort weg af.

'Ik wou niet als een bedelaar bij u aankloppen. Was er geen verandering in de zaken gekomen, dan hadt ge mij ook nu niet gezien.'

Wij gingen de straat op. Het was een onaangename, stormachtige avond van een zeer winterachtig karakter. Eerst toen ik hem herhaaldelijk hoorde hoesten, merkte ik op, hoe dun Boleslaf gekleed was, en ik was er inwendig kwaad over, dat hij te trotsch was geweest, om zich eerder tot mij te wenden.

'Zouden we niet een rijtuig nemen?' vroeg ik hem. 'Ge zegt immers, dat uw woning nogal een eind uit de buurt is?'

Hij schudde zeer beslist het hoofd. Ik heb een hekel aan die rammelende kasten. Dat is goed voor rijken, maar niet voor mij. En is het niet een genot, bij deze frissche, versterkende lucht te wandelen?'

Desondanks hoestte hij bijna onophoudelijk, in 't bijzonder buiten in de oostelijke voorstad, waar langzamerhand de huizen ophielden, en de snijdende wind ongehinderd over het onbebouwde land streek. Ik was nog nooit te voren tot hier geweest, en toen wij het laatste huis van de ongeplaveide en oogenschijnlijk bijna nog onbewoonde straat bereikt hadden, dacht ik, dat wij nu toch eindelijk aan het doel van onze lange wandeling moesten zijn. Tot mijn bevreemding zag ik, dat Boleslaf, die gedurende de laatste twintig minuten bijna geen woord meer gesproken had, met lange schreden verder ging.

'Men zou meenen, dat we hier aan het eind van de wereld waren,' merkte ik, daar mij het zwijgen onverdraaglijk werd, op schertsenden toon op. 'Gij woont, naar 't schijnt, reeds op het land.'

'Nog tien minuten!' antwoordde hij. 'Mijn woning ligt wel wat eenzaam, maar de nietswaardigheid der menschen heeft mij geleerd, de eenzaamheid lief te hebben.'

In een hernieuwd zwijgen legden wij ook deze laatste tien minuten af. Het was een afschuwelijke weg, die mij ondanks al mijn oprechte vriendschap voor Boleslaf mijn inschikkelijkheid bijna deed berouwen. Gedurende het laatste tiental jaren is daar immers buiten eerst een arbeiderskwartier ontstaan; maar destijds strekte er zich een groote zandvlakte uit, en er was noch een behoorlijke straat, noch de allereenvoudigste verlichting. Meer dan eens struikelde ik over de oneffenheden van den bodem, en bijna nooit was mij een wandeling zoo lang gevallen als deze.

Als een sombere, vormlooze massa dook eindelijk een groot gebouw van drie verdiepingen voor ons op, in welks ingang een lantaarn brandde. Met een onaangenamen heeschen lach wendde zich Ostrowski tot mij.

'Dat is mijne villa, Frans! 't Was ook zoo'n schoft van een speculant, die dat ding gebouwd heeft. Hier ergens in de nabijheid zou een groote fabriek opgericht worden, en de slimmerd haastte zich op zijn waardeloos terrein een huurkazerne te timmeren, waarin de ongelukkige arbeiders voor grof geld als de schapen in een kooi opgesloten zouden worden. Maar de Hemel had een ander inzicht en maakte een streep door zijn fijne rekening. De fabriek is op een geheel andere plaats gebouwd, en nu deden er zich voor het huis geen huurders op. Want hier buiten, waar de vossen elkaar goeden nacht zeggen, wil niemand wonen. Niemand, tenzij een arme muzikant, die zonder dit goedkoope onderkomen misschien op de straat had moeten slapen. Ge kunt dus wel denken, dat het geen moderne salons zijn, waarin ik u ontvang, maar ik heb u immers reeds gezegd, dat het slechts aan mij ligt, om aan al deze ellende morgen reeds een einde te maken.'

Er heerschte een onaangename lucht van kalk- en olieverf in het inwendige van het gebouw. Een ijzige, doordringende koude, zooals vochtige muren plegen uit te wasemen, scheen het geheele gebouw te vervullen. Terwijl ik achter Ostrowki de smalle, slechts door de lantaarn in het voorhuis verlichte trap opging, greep mij een diep medelijden met de arme jonge vrouw aan, die sedert vier maanden veroordeeld was geweest, tusschen deze vochtige en duffe, muffe, kille lucht uitwasemende muren te leven.

'En ge zijt nog altijd de eenige huurder in dit huis, Boleslaf?'

'Ja. Wij hebben het hier heel rustig. Dat is ook wat waard voor een scheppend kunstenaar.'

Met den sleutel, welken hij uit zijn zak genomen had, opende hij een deur op de eerste verdieping. Een diepe duisternis, zwart als de nacht, deed zich aan mij voor.

‘Blijf hier op den drempel staan, tot ik licht heb aangestoken,’ waarschuwde mij Ostrowski. ‘Ge kondt anders licht ergens tegen aanloopen.’

Ik hoorde, hoe hij naar lucifers rondtastte, en gedurende de twee of drie minuten, welke verliepen, voor dat hij ze gevonden had, gevoelde ik een bijna onweerstaanbaren drang, om te keeren en weg te loopen. Het moest de afschuwelijke lucht in dit huis zijn, die mij zoo zwaar en beklemmend op de borst drukte. Het ademhalen viel mij moeilijk, en ik voelde hoe mijn hart met versnelde slagen klopte. Inderdaad moest ik al mijn wilskracht te hulp roepen, om niet onder die verzoeking te bezwijken, en ik begroette het als een verlossing, toen eindelijk het blauwe phosphorvlammetje onder Boleslaf's vingers opflikkerde.

Hij stak de lamp aan, en terwijl hij daarmee bezig was, met den rug naar mij toegekeerd, overzag ik met haastigen blik het vrij ruime, van twee vensters voorziene vertrek, waarin wij ons bevonden. Wanneer ik tot nu toe eenigen twijfel mocht gehad hebben omtrent de waarheid der schildering, welke hij mij van zijn armoede gegeven had, dan had mij deze vluchtige beschouwing wel moeten leeren, dat hij niet overdreven had. Het niet behangen vertrek was bijna geheel kaal. Als venstergordijnen deden een paar verschoten, uitgerafelde lappen katoen dienst, en de spookachtige figuren, veroorzaakt door uitzweetende vochtigheid, maakten het eenige sieraad uit van de ruw gekalkte muren. De weinige armzalige meubels verloren zich in de groote kamer, die buiten de deur, door welke wij binnengekomen waren, nog een anderen uitgang had, eveneens met een oud, gelapt katoenen gordijn bedekt.

Van de vrouw van mijn vriend was niets te zien, en in aanmerking nemende de duisternis, die ons hier ontvangen had, vermoedde ik, dat ze was uitgegaan. Juist wilde ik hieromtrent een vraag doen, toen zich Ostrowski naar mij omkeerde. En zijn gezicht liet mij de vraag op de lippen besterven. Ik zag toch zijn gezicht op dit oogenblik, nu het door de lamp helder verlicht werd, dezen avond eigenlijk voor de eerste maal. En nooit had ik een zoo verwoest, een door woeste hartstochten zoo misvormd gelaat gezien, als dat van den ongelukkige, wiens ideale schoonheid eens een voorwerp onzer bewondering was geweest. Zijn wangen waren hol, zijn voorhoofd door diepe voren doorploegd als dat van een grijsaard, en onder zijn ver in hun kassen weggezonken oogen lagen donkere, bijna zwarte schaduwen. Zooals zich nu zijn smalle, bloedlooze lippen tot een verwrongen glimlach over de witte tanden terugtrokken, herinnerde mij het vermagerde hoofd onwillekeurig aan een doodshoofd, en dubbel huiveringwekkend was op mij de uitwerking van het sombere vuur der koortsig gloeiende oogen.

‘Een gepast kwartier voor een groot kunstenaar, niet waar? En toch hebben wij 't in deze vier jaren wel slechter gehad, dan hier.’

Ik wilde hem iets antwoorden, maar 't was mij, alsof de verstikkende lucht, die ik inademde, mij het spreken onmogelijk maakte. En hij wachtte ook geen antwoord van mij af, maar ging, na de lamp opgenomen te hebben, naar de met de gordijnen behangen deur. Het gordijn in de hoogte houdende, keek hij naar binnen. Daarop gaf hij mij een wenk nader te komen.

‘Daar ligt mijn kleine Celeste,’ zeide hij met gedempte stem. ‘Zie eens, hoe schoon zij is, vóór dat ik haar wakker maak.’

Ik wilde tegenstribbelen, want zijn woorden gaven immers teekenen, dat ik een slapende zou begluren. Maar zoo ruw en gebiedend herhaalde hij zijn: ‘Kom!’ dat ik met een beklemd hart gehoorzaamde.

Terwijl hij met de linkerhand het gordijn terughield, hield Ostrowski den rechterarm met de lamp omhoog. Het volle licht viel op de eenvoudige legerstede, die dicht bij de deur tegen den muur van de kleine slaapkamer stond.

'Is zij niet schoon?' fluisterde hij. 'Zal ze niet betooverend zijn, wanneer zij onder den zonneschijn van het geluk opbloeit als een jonge roos?'

Maar mij was het, als zonk de grond onder mijn voeten weg. Alsof het een stroom ijskoud water was, ging mij een koude rilling over het lijf; verlammend en verstikkend werd ik door een hevigen schrik bevangen. Die daar voor mij op het witte kussen lag, met losgemaakt, goudblond haar en over de borst gevouwen handen, was een lijk! Wel mocht het smalle wassen gelaat eens wonderschoon geweest zijn, want de lippen waren fijn en zacht gewelfd als die van een kind, en de zijden wimpers der gesloten oogen wierpen lange schaduwen op de marmerwitte wangen; maar ik zag toch niets anders, dan dat het het bloedelooze gezicht van een doode was met den niet te ontkennen verschrikkelijken stempel, dien de onbarmhartige doodsengel altijd op zijn offers drukt.

Hoe lang het duurde, vóórdat ik van mijn eersten schrik bekomen ben, weet ik niet. Maar er zijn zeker seconden voorbijgegaan,

voor ik kracht genoeg had den druk af te schudden, die mij als met een ijzeren band de keel dicht kneep.

‘Boleslaf!’ riep ik uit, ‘uw vrouw is immers....’

Hij liet mij niet uitspreken. Zijn linkervuist had mijn arm omklemd, alsof hij hem verbrijzelen wilde, zijn oogen boorden zich fonkelend in mijn gezicht en met heeten adem siste hij mij in 't oor: ‘Zeg niet, dat ze dood is, ik raad het u, zeg het niet! Ik moet het immers beter weten, en alleen een schurk vermag mij tegen te spreken, wanneer ik beweer, dat zij leeft. Dat zij sedert twee dagen slaapt, is dat iets zoo buitengewoons voor een mensch, die vier jaren lang geen rust heeft gehad, noch bij dag noch bij nacht? Zie, ik kon haar immers wekken, met een enkelen streek op mijn viool. Maar dat wil ik niet, hoort ge, ik wil niet! Ik gun haar van harte deze lange sluimering, waaruit zij met nieuwe kracht zal ontwaken, met nieuwe kracht, om het geluk te genieten.’

Hij trok mij van de deur terug en liet het gordijn vallen. Half bewusteloos zonk ik op den stoel neer, die het dichtst bij me stond. Ostrowski zette de lamp weer op de tafel en begon met lange schreden de kamer op en neer te wandelen. In haastige, afgebroken woorden, maar met hoogdravende, zielroerende uitdrukkingen begon hij mij van de verheven schoonheden zijner opera te spreken. En met elke verdere minuut kreeg ik hoe langer hoe meer de vreeselijke, de gruwelijke zekerheid van hetgeen ik te voren met een verborgen sidderen in zijn somber gloeiende oogen had meenen te lezen. Een waanzinnige had mij opgezocht, en een waanzinnige was ik, zonder iets te vermoeden, gevolgd in dit eenzame, afgelegen huis! Alles, wat hij daar in één adem in hoogdravende woorden inkleedde - de schitterende vooruitzichten van zijn in repetitie genomen werk, de eervolle onderscheidingen, die hem aan het hertogelijke hof toelachten, - waren niets anders dan ingebeelde hersenschimmen van een door wanhoop gekrenkten geest. Alleen in zijn zieke verbeelding bestond de gelukkige wending in zijn rampzalig lot, en terwijl hij vol vurigen ijver alle heerlijkheden der aarde op het hoofd zijner beminde vrouw ophoopte, die zijn trouwe gezellin in de dagen van ellende was geweest, lag de arme kleine Celeste - duizendmaal gelukkiger dan hij - vijf schreden van hem verwijderd, koud en verstijfd op haar doodsbed!

Ik houd 't er voor, dat ik destijds nauwelijks in staat was, de tragedie van den ijzingwekkenden toestand in zijn volle vreeselijkheid te vatten. He ontzettendste was te plotseling, te onverwacht over mij gekomen, dan dat ik het ten volle had kunnen begrijpen. Ik was als gebroken naar lichaam en geest. Onmachtig het een of ander besluit te nemen, zat ik op mijn stoel ineen, met een doffe overgeving en een somber voorgevoel, dat er nog iets vreeselijkers gebeuren zou.

En het vreeselijkste kwam nog inderdaad.

Als door een plotselinge ingeving aangegrepen, bleef Ostrowski eensklaps voor de tafel staan, die zich tusschen mij en de ingangsdeur bevond.

‘Maar daar valt me een ander gedacht in, Frans! Zie, sedert twee dagen breek ik mij het hoofd, hoe ik mij op dit ellendig gespuis voldoening zal verschaffen voor al den smaad, dien ze mij hebben aangedaan. Want ik moet mijne wraak hebben, een onbarmhartige, een ongehoorde wraak - iets, dat hen allen te zamen treft. - Allen. - Allen! Hoe ik ook peinsde, het rechte wilde mij maar niet invallen, en nu opeens heb ik 't gevonden. Wat hielp het ook, al zou ik een rivier vergiftigen of een stad in de lucht kunnen laten springen. 't Zouden toch altijd maar een armzalige paar honderdduizend zijn, die mijn wraak gevoelden. Maar wanneer ik me zelf dood -

verstaat ge? - mij zelf. Wanneer ik koelbloedig het grootste genie dezer eeuw vernietig met alles, wat er nog in hem begraven ligt aan kostelijke schatten, zie, Frans, dat ware een daad van vergelding, een titan waardig. Met mijn rijkdom had ik dit armzalig geslacht en zijn nakomelingen gelukkig kunnen maken, tot in eeuwigheid. Maar ik wil niet! Ik toon hun den schitterenden gehorenden Siegfried slechts, om hem onder hoongelach voor hun verblinde oogen in de zee te verzinken, daar, waar ze het diepste is. Is het niet een goddelijk ding, het bewustzijn van zulk een macht! Ik doof de zon, die hen verlichten zou, en zij moeten in hun beklagenswaardige duisternis verder rondtasten, omdat ik het zoo wil. Voor een nul hebben ze mij gehouden, voor een nietigen worm, dien men met de voeten vertreden kon, en nu sta ik hier als een reus, als een god, die met een enkelen druk van zijn vinger het lot van de wereld bepaalt.'

Hij greep in zijn zak, en het lamplicht scheen op den dubbelen loop van een zakpistool, welker kolf zijn lange sneeuwwitte vingers omklemden. Opgeschrikt door den hevigsten angst, vloog ik op hem toe.

'Boleslaf,.... ik bid u.... neen dat kan, dat moogt gij niet doen!'

'Ik had hem het wapen willen ontwringen, maar hij greep mij met de linkerhand in de borst en slingerde mij tegen den muur terug, als was ik een kind. Aan dit magere lichaam gaf de waanzin in waarheid iets van de bovenmenschelijke kracht eens titans.

'Wilt gij u op mij werpen, arme knaap?' riep hij medelijdend uit. 'Hebt ge ooit gezien, dat een reus zich door een dwerg liet tegenhouden? Maar ge zijt een goede jongen. Ik geloof, dat gij eenig menschelijk gevoel zoudt gehad hebben, ook al was ik in de dagen mijner vernedering tot u gekomen. Daar wil ik u voor beloonen, zooals slechts een vorst beloonen kan. Nog na eeuwen zal men zich uw nietigen naam herinneren, wanneer men den mijnen met schroomvalligen eerbied uitspreekt. - Gij zult met mij sterven.'

Een enkele blik op zijn verwrongen gelaat moest mij overtuigen, hoe verschrikkelijk ernstig de onderscheiding was gemeend, welke zijn waanzin mij had toegedacht. Geen enkel oogenblik kon ik in het onzekere zijn omtrent het wanhopige van mijn toestand. Ook al hadden mij veel aanzienlijker lichaamskrachten ten dienste gestaan, dan de natuur mij geschonken heeft, zou de strijd met dezen niet toerekenbare een strijd geweest zijn, welks noodlottige uitslag voor mij van te voren al te zeker was. En van buiten kon mij geen hulp geworden.

In den verren omtrek bevond zich immers buiten ons beiden geen menschelijk wezen, en ongehoord zou mijn hulpgeroep zijn weggestorven, dat zonder twijfel mijn verschrikkelijk lot slechts zou verhaast hebben.

Wel dacht ik er aan, het met verstandige redeneeringen te beproeven, maar de wijze, waarop Ostrowski mij reeds bij de eerste woorden met een sombere dreigende herhaling van zijn vonnis in de rede viel, moest mij elke hoop ontnemen, om hem op deze wijze van meening te doen veranderen. In mijn doodsangst greep ik naar een wanhopig middel.

'En uwe vrouw?' riep ik. 'Waar heeft zij 't aan verdiend, wat gij haar wilt aandoen?'

Werkelijk scheen hij voor een oogenblik besluiteloos te worden. 'Celeste!' mompelde hij. 'Mijn arme, kleine Celeste?'

Maar daarop schudde hij slechts beslister het hoofd.

'Zij heeft mij nog altijd begrepen, en zal mij ook nu begrijpen. Zij zal mij verkoelende lauweren op de doodelijke wonde leggen, en zij zal trotsch zijn op haren held. Laat haar rustig slapen, Frans! En wij, laten wij ons haasten, want de gezanten van den hertog zullen mij niet meer onder de levenden vinden. Plaats u daar voor

het gordijn en vrees niet! Mijn hand is nog vast. Mijn woord van eer er op: ik tref u midden in het hart.'

Het flikkerde mij voor de oogen; mijn handen beefden, mijn knieën knikten. Zelfs al had ik nu een wapen gehad, om hem neer te vellen, zou ik er toch de sterkte en de lichamelijke kracht niet toe gehad hebben. Maar desondanks wilde ik mij niet aan mijn gruwelijk lot overgeven, ik wilde niet sterven! Het leven lag immers zoo zonnig voor mij, en ik was nog zoo jong! Honderd verschillende gedachten omtrent de wijze waarop ik mij, ondanks mijn wanhopige omstandigheden, nog zou kunnen redden, schoten mij door het hoofd, en een van deze hield ik vast, misschien die, welke de minste kans bood en het gewaagdste was van alle.

'Goed! Laat het zoo zijn!' zei ik, en mijn stem klonk mij in 't oor als die van een vreemde, ofschoon ik al mijn kracht had ingespannen, om haar vastheid te geven. Maar ik verlang te voren, dat gij uw belofte houdt. Want ge zult u herinneren, dat ik oorspronkelijk niet hier gekomen was, om met u te sterven, maar om uw compositie te hooren.'

Van onder de zwarte wenkbrauwen trof mij een stekende, wantrouwende blik. Er verliepen een paar seconden, seconden, aan elk waarvan mijn leven hing. Daarop boog Ostrowski toestemmend het hoofd.

'Gij hebt gelijk. Ik wil niet met een onvervulde belofte van hier gaan. Wij zullen een lief stukje begrafenismuziek maken, mijn jongen!'

(*Slot volgt.*)

De gouden koets.

Onder de tallooze huldeblijken, de jeugdige Koningin bij de aanvaarding van de regeering, door haar volk aangeboden, is er misschien geen zoo treffend als de zoogenaamde 'gouden koets', een geschenk der Amsterdamsche burgerij, door H.M. tijdens haar verblijf in de hoofdstad bezichtigd.

Voor deze feestgave heeft Hare Majesteit dan ook gemeend, een uitzondering te moeten maken op den regel, dien zij zich gesteld had, van namelijk ter gelegenheid der inhuldiging geen geschenken aan te nemen.

Het denkbeeld is rechtstreeks uitgegaan van de bevolking der bekende Oranjebuurt, de Willemstraat en omgeving, waar sinds het jaar 1884 de 'Oranjevriendenkring' bestaat. Die vereeniging vergadert geregeld in een huisje op het zoogenaamde 'klooster', een hofje van oude vermaardheid om de Oranjeliefde zijner bewoners.

Het huisje is een klein museum, waar allerlei herinneringen aan Oranjefeesten als reliquieën bewaard worden. Daar hangen vaderlandsche prentjes en portretten van Oranjevorsten aan den wand, en in een rijke kast prijkt het kostbare vaan van den 'Oranjevriendenkring,' verder de banier, waarmee de kinderen der 'Oranjeklanten' op nationale feestdagen naar Den Dam trekken en meer dergelijke merkwaardigheden.

In dit vergaderlokaal worden de kleinen ook geoefend in het zingen van Oranjeliederen, waaraan de heeren bestuurders van den kring soms dapper meedoen.

Sinds lang nu was in de vergaderingen van den kring al gesproken over een geschenk, dat men Hare Majesteit bij haar inhuldiging wenschte aan te bieden en dat tevens een blijvend aandenken zou zijn aan de heuglijke gebeurtenis. Hierover waren allen het eens, maar de vraag was, waarin dat geschenk zou bestaan.

Toevallig was er in de rijtuigfabriek der gebroeders Spyker op de Stadhouderskade een galakoets gereedgekomen voor een Indisch vorst, en een bestuurslid van den kring had dat staatsierijtuig van de straat af gezien. In de eerstvolgende vergadering

opperde hij het denkbeeld, ook aan Hare Majesteit zulk een gouden koets aan te bieden, en dit vond onmiddellijk bijval. Men begreep echter dat een zoo kostbaar geschenk niet door de Oranjebuurt alleen bekostigd kon worden en dat het billijk was, de gansche Amsterdamsche burgerij er toe te laten bijdragen. Het moest een volksgeschenk worden, waaraan alle Amsterdamsche Oranjevrienden moesten meedoen. Men stelde zich in verbinding met andere buurtverenigingen, en mocht al om de hartelijkste deelneming vinden.

Zoo kwam men geleidelijk tot de stichting van de 'Vereeniging van het Amsterdamsche Volk tot het aanbieden van een huldeblijk aan H.M. Koningin Wilhelmina.' Er werd een bestuur gekozen, terwijl Dr. J. Th. de Visser

het eerevoorzitterschap werd opgedragen en tevens besloten werd, een twaalftal aanzienlijken uit Amsterdam uit te noodigen, een eerecomité te willen vormen, dat van advies kon dienen en tevens tot waarborg strekken voor den ordelijken gang van zaken.

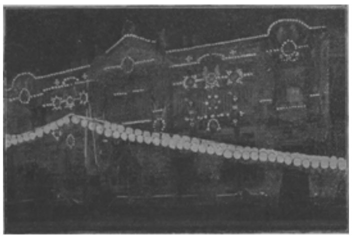

ILLUMINATIE DER NEDERLANDSCHE BANK MET ELECTRISCH LICHT, tijdens de inhuldigingsfeesten. Naar een voor de *Belg. Ill.* door de firma Roeloffzen, Hubner & Van Santen genomen photographie.

Allereerst moest men zich nu vergewissen of Hare Majesteit het ontworpen huldebewijs zou gelieven te aanvaarden, en na lang over en weer schrijven tusschen het bestuur en Harer Majesteit particulieren secretaris, mocht men eindelijk de toezegging ontvangen, dat de Koningin, zoo niet bij de inhuldigingsplechtigheid, dan toch later het geschenk in ontvangst wilde nemen En die toestemming werd bevestigd in 1897, toen de gezanten uit de vereeniging bij Hare Majesteit ter audiëntie werd toegelaten en uit den eigen mond der Vorstinnen vernemen mocht, hoezeer het plan haar welgevallig was.

Nu kwam het er maar op aan, voor de gelden, die inmiddels al ruim toevloeiden, iets te laten vervaardigen, dat de verheven bestemming waardig was. De heeren Spyker waren al aanstonds van oordeel, dat voor dit vaderlandsch geschenk ook de vaderlandsche kunst en nijverheid behoorden aangesproken te worden, zoodat het werk aan de Nederlandsche werklieden ten goede kwam. Verschillende industrieën moesten toch elkander de hand reiken tot de vervaardiging der gouden koets. Zoo leverden Van den Bossche en Crevels het beeld- en boetseerwerk, P. Buwalda en Co. het Indische djattihout, waaruit het rijtuig moest worden getimmerd, Krantz en Co. te Leiden het laken, waarmee het moest worden bekleed, C.W. van der Meer te Leiden het marokijnleer, H.A. Schmier en Co. te Leiden het verdere leer, S. Schagen te Amsterdam het kapleer; Hocker en Zoon te Amsterdam het zilverwerk; Jacob Roos en Co. en H.A. Drieman, beiden te Amsterdam, het passementwerk; Jos. Kneepkens te Amsterdam de goudstiksels; W. Stevens te Rotterdam het tapijtwerk; de gebroeders Koch te Amsterdam het verguldwerk; W L. Walraven te Amsterdam de decoratieschildering; De Ruiter Walck te Amsterdam het gebogen en geëtst glas; de gebroeders Bos te Amsterdam laken en trijp; H. en J. Suyver en Co. te Amsterdam het benoodigde phosphorbrons; J.L. Hassolt te Amsterdam het ivoorwerk en Becht en Dyserinck te Amsterdam de bronswerken.

ILLUMINATIE DER HEERENGRACHT TE AMSTERDAM, tijdens de inhuldigingsfeesten. Naar een voor de *Belg. Ill.* door de firma Roeloffzen, Hubner & Van Santen genomen photographie.

Het kunstnaaldwerk, ter waarde van duizenden guldens, werd onder leiding van mevrouw Van Emsteede, bestuurster der kunstnaaldwerkschool te Amsterdam, naar teekeningen van professor Sturm, uitgevoerd door Amsterdamsche meisjes en vrouwen, alsmede door de leerlingen der kunstnaaldwerkschool, door de leden van 'Arbeid adelt' en 'Tesselschade,' de verpleegden van het Roomsch-katholiek Maagdenhuis, het Burgerweeshuis enz.

Alzoo mag de Nederlandsche nijverheid zich beroemen, geheel alleen dit nationaal kunststuk te hebben vervaardigd, waarvoor zelfs de grondstoffen zooveel mogelijk uit Nederland en zijn koloniën werden betrokken. Natuurlijk moest men voor het goud der verguldsels elders aankloppen.

Wat den stijl betreft, koos men de Hollandsche renaissance, zonder daarom juist een oud-Hollandsch rijtuig te maken, dat natuurlijk slecht aan de tegenwoordige behoeften voldoen of bij de hedendaagsche kleederdracht passen zou. Op verlangen van Hare Majesteit werd de koets verder zoo hoog boven den grond gemaakt dat de koningin, wanneer zij er in rijden zal, gemakkelijk haar volk zal kunnen zien, evenals het volk daardoor in de gelegenheid wordt gesteld zijn vorstin te aanschouwen. Van binnen moest ze daarbij zoo hoog zijn, dat de koningin er rechtop in kon staan, zonder gevaar haar hoofdtooisel te beschadigen. En eindelijk mocht ze weer niet zoo hoog worden, dat het binnenrijden van poorten of doorgangen er door bemoeilijkt werd.

Met al deze eischen is bij den bouw rekening gehouden zonder dat de goede proportiën uit het oog werden verloren. De koets hangt op een dubbel stel veeren met hangriemen, waardoor de onaangename schommeling bij het stapvoets rijden en het herhaald inhouden der paarden voorkomen wordt.

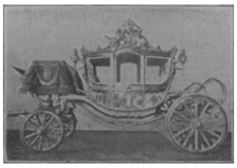

DE GOUDEN KOETS.
Geschenk van het Amsterdamsche volk aan H.M. Koningin Wilhelmina. Reproductie voor de *Belg. Ill.*, naar een photographie vervaardigd door de firma Roeloffzen, Hübner & Van Santen.

Van buiten is de koets keurig beschilderd door N. van der Waay, hoogleeraar aan 's Rijks Academie voor beeldende kunsten. Het paneel rechts stelt voor de hulde van Nederland en vertoont de figuren van vrede, onderwijs, ge loof, landbouw, veeteelt, handel, nijverheid, muziek, dichtkunst, wetenschap en beeldende kunsten, eindelijk het recht, geleid door de wijsheid en geschraagd door het leger, de tucht en de orde.

Het paneel links, voorstellende de hulde der koloniën, geeft de Nederlandsche maagd te zien, met de schatten van Oost en West aan haar voeten en de wapens van Oost- en West-Indië in de handen; verder een Indisch vorst en verdere Indische waardigheidbekleeders omgeven door inlanders, hun hulde en geschenken aanbrengende; eindelijk de figuren van beschaving en ontwikkeling.

De voorzijde der koets geeft een zinnebeeldige voorstelling van de toekomst, terwijl de achterzijde de historie, dus het verleden in beeld brengt.

Boven op de koets prijkt een beeldgroep, de vier voornaamste bedrijven voorstellende, die de volkswelvaart uitmaken en de kroon van Oranje hoog houden, namelijk de handel, de arbeid, de scheepvaart en de landbouw.

Een verdere beschrijving der onderdeelen zou, zonder afbeeldingen, door den lezer moeilijk te volgen zijn. Wij eindigen daarom met te zeggen dat de goude koets, volgens het eenparig oordeel der kenners, een waar kunststuk in haar soort mag genoemd worden, en met den wensch uit te spreken, dat de Amsterdamsche burgerij menigmaal het genoegen moge smaken de beminde vorstin in dat vorstelijk staatsierijtuig door hare straten te zien rijden.

[Nummer 29]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

II. Tijding van het steekspel.

Ondertusschen stond heer Willem in de voorhalle tegenover den onbekende. Het was een forsche gestalte, in een bestoven reismantel gehuld; de beenen staken instevige leeren hozen en het hoofd was gedekt met een dof metalen helm zonder siersel.

Zoodra heer Willem met den vreemdeling alleen was, lichtte deze het vizier van zijn helm en onthulde daardoor voor zijn verbaasde blik ken een van vermoeidheid en smart ontdaan en verbleekt gelaat, nog somberder door de schaduwen, die de donkere helm daarover wierp.

‘Herkent gij me niet, jonker van Holland?’ vroeg de onbekende met toonlooze stem.

Daar hij geen antwoord kreeg op zijn vraag, wijl de ander hem sprakeloos van onbestemden schrik aanstaarde, sloeg hij zijn mantel open en nu herkende heer Willem het wapen, op zijn lijfrok geborduurd: acht geleliede schepters met het rad op keel.

‘Graaf Dirk van Kleve!’ riep hij verrast. ‘Wij dachten u nog op het tornooi te Corbië. Gij hier, en dat alleen?’

‘Een paar volgers wachten op het voorplein met mijn paard.’

‘Waarom hen niet doen binnenkomen? Wacht, ik zal gelasten dat men ze binnenroepe en voor hun paarden zorge. Ontdoe u van uw rusting en zit neer, dan zal ik de gravin van uw komst doen verwittigen.’

‘Neen, roep haar niet vóór ik mij tegenover u van mijn boodschap gekweten heb. Ik breng eilaas treurig nieuws uit Corbië en kom spoorslags van daar gereden, opdat het u door niemand anders zou bereiken. Graaf Floris is gewond.’

‘En gij komt recht van Corbië om dat te melden, maar dan is zijn wonde gevaarlijk.’

‘Dat is ze; ze kan doodelijk zijn.’

‘Wàt zegt gij?’ En 's graven broeder sprong op, als had de ongeluksbode hem onvoorziens een vlijm in het hart gestooten.

‘De waarheid,’ hernam de graaf van Kleef somber.

‘Neen, gij spreekt de waarheid niet. Gij verheelt ze mij. Graaf Floris is gedood!’

En de straks nog zoo vroolijke, zorgelooze jonkman stond daar nu met verbleekt gelaat, angstig opgesperde oogen en trillende lippen voor den onheilsbode. Met hijgende borst trad hij op den graaf van Kleef toe, en met bevende hand diens arm omklemmend, steunde hij met heesche stem en het gelaat bijna tegen dat van den graaf gedrukt:

‘Spreek, heer graaf: is het niet waar, dat mijn broeder gedood is?’

DE ROOMSCH-KONING: En op hetzelfde oogenblik doorboort hem de speer van Clermont....

De ander antwoordde niet, maar vochtig glinsterden zijn oogen in de donkere diepte onder het helmvizier en een pijnlijke trilling liep over zijn mannelijke wezenstrekken.

'Jonker van Holland,' sprak hij eindelijk, terwijl hij de hand losmaakte, die zijn arm omklemd hield, en ze met innige warmte drukte, 'jonker van Holland, ge zijt een man, niet waar, en een man moet de kracht hebben om de waarheid te dragen. Zet u neer, opdat ik u alles verhale.'

En hij drukte den als wezenloos sidderenden jonkman met zachten drang op de vensterbank neer, terwijl hij zich zelf uitgeput op een zetel liet neervallen.

'Neen, niet aldus laat ik mij op de pijnbank leggen,' riep heer Willem opvliegend. 'De waarheid, de volle waarheid!'

Met op de borst gezonken hoofd, in elkaar gedoken als een beschuldigde voor zijn rechter, staarde de krachtige man van onder het helmvizier den jonkman aan, die daar voor hem stond, alsof hij hem zijn geheim uit de borst wilde scheuren. Het zwoegde in zijn binnenste, zoodat de stalen ringen van zijn maliënkolder zich bewogen met de golvingen van zijn borst. Ten laatste worstelde zich uit zijn geprangde keel de bekentenis los:

'De waarheid?' mompelde hij. 'Gij hebt ze al gezegd.'

'Gedood dus! o God, mijn broeder gedood!'

En jammerend de handen voor de oogen slaande, wendde hij het hoofd om en waggelde als een dronken man.

Graaf Dirk van Kleef rees van zijn zetel en ving hem in zijn armen op. Hij omhelsde hem als een ouder broeder en beide mannen hielden elkaar een wijle omklemd in de verbroedering van gedeelde smart. Jonker Willem snikte tegen de borst van zijns broeders boezemvriend, die zelf den doode als een broeder beweende.

Zachtjes richtte de graaf den nokkenden jonkman op.

'Jonker van Holland, wees een man, uw geslacht waardig.... Zie, ik kwam met gedekt wapenteeken en ongekend herwaarts gereden, omdat ik geen ander mijn droeve boodschap vertrouwen wilde. Ik bracht die het eerst over aan u, opdat ge mij helpen zoudt, vrouw Machteld voor te bereiden op den verpletterenden slag; maar nu gij, die een man zijt, u zoo onmachtig toont, het groote leed te dragen, hoe zal ik dan den moed hebben, de gravin den dood van haar gemaal te melden?'

'Mijn zuster, mijn arme zuster, ze zal het besterven,' kreunde Willem. 'Hollands gravin weduwe, haar kinderen weezen!.... Wie zal haar die ramp aanzeggen!....'

Plotseling wendde hij, op een verdacht geluid, verschrikt het ontdaan gelaat om naar de deur, en deinsde ontzet achteruit.

Daar stond Machteld de gravin, bleek als een doode, hoog opgericht in het lange, slepende gewaad voor het hangtapijt, waartegen haar rijzige gestalte zich afteekende als een roerloos marmerbeeld.

Zij had den zevenjarigen jonker Willem bij de hand en drukte diens zwartgelokt hoofdje, waarop zij de andere hand liet rusten, in de plooien van haar kleed. Er scheen geen leven meer in het bleeke gelaat; alleen de oogen brandden met een verterenden gloed.

Sprakeloos en als verlamd staarden de beide mannen haar aan.

'Vergeef mij, graaf van Kleef,' zoo sprak zij met ijzingwekkende kalmte, 'dat ik u beluisterde.... Mijn angst dreef mij herwaarts.... Ik voelde aan mijn hart welke boodschap gij brengen kwaamt.... Ik was dus voorbereid.... Ik heb alles gehoord.

Spaar mij niet langer.... Nu kan ik alles dragen. Zeg mij, hoe is mijn gemaal gestorven?'

'Als een vroom ridder, met het kruis op de borst en den naam van zijn trouwe gemalin op de lippen: zijn laatste zucht was voor u, voor zijn kinderen.'

'Ach! dat hij ons kon verlaten!' weeklaagde de weduwe, de armen in folterende smart ten hemel slaande; en het scheen dat zij in tranen zou uitbarsten; maar haar brandende oogen bleven droog.

'Zeg mij alles. Hoe werd hij gedood? Was het ongeluk?'

'Neen, verraad, laffe, lage sluipmoord,' dus viel de graaf van Kleef uit, alles vergetende om zijn lang opgekropte verontwaardiging lucht te geven.

'Wat zegt ge daar?'

'Wie is de moordenaar?'

'De oude graaf van Clermont zelf, de gastheer, die dùs de gastvrijheid nakwam, die hij zijn genoodigden schuldig was....'

'Maar mijn God, wat had mijn edele Floris hem misdaan?'

'Niets dan dat zijn ridderdeugd den aterling in de oogen stak.... Luister, en zeg of ooit snooder gruwel in Kerstenrijk is gezien. Maar ik vergeet dat ik spreek tot graaf Floris' gemalinne - wat zeg ik? - tot graaf Floris' weduwe....'

En de stem stokte den krachtigen man in de keel, als van ingehouden tranen verstikt.

'Neen, spreek, heer graaf, ik bid u er om, ik wil alles weten....'

'De eerste dag van het tornooi was ten einde. Graaf Floris had den roep gerechtvaardigd, die hem te Corbië was voorgegaan. Reeds bij de wapenschouwing en bij de feestelijke samenkomst op den tornooiavond was hij door allen begroet als het toonbeeld van den volmaakten ridder. In het wapenkrijt nu, waar aller oogen op hem waren gevestigd, had hij zich waarlijk den kloeksten en vroomsten der ridders getoond. Geen, die hem verwon in kracht van aanval of in zwier van houding, maar allerminst in ridderlijke hoofschheid. Zelfs de kampioenen, die hij uit het zaal geworpen had, brachten hem welgemeende hulde. Allen eerden hem als koning van het tornooi. De hoogste prijzen, een gulden helmkrans, een kostelijk torkeel, had hij gewonnen, en toen hij met die sieraden getooid als overwinnaar onder het geschal der klaroenen het krijt rondreed, toen schenen de getimmerten in het rond te zullen instorten onder het daverend gejuich der toeschouwers. Uit het paviljoen, waar de edelvrouwen gezeten waren, regende het wimpels en strikken en bloemen voor zijn voeten.... Ach! wie had toen kunnen denken dat op zoo schoone zege, nog vóór de avond gevallen was, een zoo droevig einde volgen zou!....'

'Ga voort, heer graaf,' gebood de gravin, die hijgend van spanning aan des verhalers lippen hing.

'Na afloop van den kamp reden wij gezamenlijk stadwaarts, waar de graaf ons onthalen zou op zijn burcht. Hij stond aan het venster om den langen stoet van ridders te zien binnentrekken. En vóór hem zat in de vensterbank zijn jonge gemalin, de gravin Blanca, te midden van haar kamerjuffers. Zij boog zich ten halven lijve door het kozijn om de ridders te herkennen aan hun kleurigen wapendos. Eensklaps wendt zij zich zonder erg om naar den graaf en vraagt: "Wie is nu toch de graaf van Holland?" Op die argelooze vraag ziet de oude nijdigaard haar vorschend aan en zegt schamper grimlachend: "Ziet ge ginds die banier met den leeuw van keel op een veld van goud? Welnu, dat is graaf Floris van Holland, de volmaakte ridder; zie hem goed aan; want weet dat het ras met hem gedaan zal zijn." Met dat hij dit zegt, ijlt hij de zaal uit om zich beneden onder de menigte te mengen. Wij ondertusschen, niets kwaads vermoedende, reden op de burchtpoort toe, graaf Floris, met zijn

schildknaap, die speer en banier droeg, blijmoedig en statelijk voor ons uit op zijn brieschend genet. Fier op de zege, in het ridderspel behaald, boog hij naar alle zijden met den witgepluimden helm, en toen hij onder het venster kwam, waar gravin Blanca in haar mantel van hemelsblauw sameet te midden van haar rijk uitgedoste kamerjufferen zat, bood hij den edelvrouwen zijn ridderlijken groet....'

'En?....' hijgde vrouw Machteld.

'En op hetzelfde oogenblik doorboort hem de speer van Clermont, die hem verraderlijk in het gewoel genaderd was.'

'O God, hoe kondt Gij dàt gedoogen!' riep de weduwe, de handen boven het hoofd te zamen slaande, en er daarna het gelaat mee bedekkend.

'Troost u, edele gravin,' riep graaf Dirk van Kleef opspringend en in woeste drift het zwaard uit de scheede trekkend. 'Troost u, hij is gewroken; met dit zwaard is zijn moordenaar geveld.... Met een kreet zonk graaf Floris achterover; niemand had het schelmstuk gezien dan ik, en als een bliksem boorde ik den aterling dit staal in het hart....'

Met afgrijzen wendde de gravin zich af.

'O God! alweer bloed.... waartoe?' jammerde zij, 'daarmee was mijn Floris niet gered. Hoe stierf hij?'

'Als een vroom ridder, gelijk hij geleefd had. Wij droegen hem in het naaste huis, ontdeden hem van zijn rusting, wieschen de wonde en stelpten het bloed. Een heelmeester kwam aangeloopen en legde een verband. Eilaas, tevergeefs. Hier kon niemand helpen dan de priester, die nog tijdig kwam om zijn laatste biecht te hooren en hem het Lichaam des Heeren te reiken. Schreiend als kinderen knielden wij rondom het doodbed en hoorden hoe hij zijn moordenaar vergaf, met zwakke stem oorlof nam van ons, zijn lieve vrienden, en zijn dierbare gemalin en kinderen aanbeval in Gods heilige hoede en de bescherming van zijn trouwe vazallen.'

Eerst bij die woorden mocht het hart der weduwe, dat tot dusver door de felle smart als was samengeprangd, lucht vinden in een weldadigen tranenstroom. Zij liet zich in een zetel neerzinken en het hoofd een wijle moedeloos tegen de hooge rugleuning rusten, als vernietigd onder den last van haar wee, terwijl de mannen haar met stomme deernis aanstaarden. Maar opgeschrikt door het bitter geschrei van het jongske, dat zich aan haar vastklemde, opende zij de oogen, boog zich met onstuimig gebaar over den knaap en kuste hem met moederlijke teerheid herhaalde malen op het voorhoofd, zoodat haar heete tranen zijn zwarte lokken besproeiden.

Het arme vorstenkind sloeg de armpjes om den hals zijner moeder, die hem met wilden angst aan het hart drukte, als vreesde zij dat ook hij haar uit de armen zou gescheurd worden.

'Moeder,' snikte Willem, 'keert vader niet meer terug?'

Die kinderlijke vraag doorpriemde als met een dolksteek de borst der jonge weduwe.

'Neen,' had zij wel willen uitschreien, 'uw vader keert nooit weer terug.' Maar zij bedwong zich ter liefde van het onschuldige kind en daarbij deed zijn vraag haar denken aan het stoffelijk overschot van den geliefden doode.

'Ja, hij keert toch hier terug, niet waar, heer graaf?' vroeg zij, haar betraande oogen op Dirk van Kleef vestigend.

'Hij is al in aantocht, edele gravin,' antwoordde deze, die haar begreep. 'Men heeft ons ongehinderd het lichaam laten meevoeren. De gansche stad was met het droevig einde van den volmaakten ridder begaan en vol verontwaardiging over de gruweldaad van zijn moordenaar. Geen der vrienden of gasten van den graaf van Clermont waagde

het diens partij op te nemen. Velen verlieten aanstonds de stad, zeggende dat zij geen dag langer in het gebied van Clermont vertoeven wilden, sinds de gastheer zoo gruwzaam de gastvrijheid geschonden en alle riddereer met voeten getreden had. De kamprechters van het tornooi, dat onmiddellijk gesloten werd verklaard, wisten intusschen te bewerken dat er onmiddellijk een zoen werd getroffen tusschen de volgelingen van graaf Floris en van den graaf van Clermont. De heer van Nielle beloofde daarbij namens de laatsten, dat tot uitboeting der misdaad op de plek van den moord een kapel zou gebouwd worden, waar ten eeuwigen dage voor de rust van graaf Floris' ziel zal gebeden worden.'

Met gretig oor ving de gravin die mededeelingen op. De algemeene deelneming in het lot van haar gemaal was haar een zoete troost in het bittere leed. De gedachte, dat hij als een vroom ridder in den Heer ontslapen was, verzoende haar althans eenigermate met het schrikkelijke denkbeeld, dat hij in den bloei der jaren van haar zijde was weggerukt. Zij had gesidderd van angst, dat hij te midden van een wereldsch feest, dat de Kerk als ijdel

en zondig veroordeelde, door den dood zou zijn verrast. En die vrees had de vrome vorstin meer nog bekommerd dan de bezorgdheid voor haar zelve of de kinderen. Nu die vrees geweken was en graaf Floris gevallen bleek, niet als het schuldig slachtoffer van eigen roekeloosheid, maar als de beklagenswaardige prooi van snood verraad, voelde zij als een verademing.

Dat droevig einde sierde den volmaakten ridder als met een martelaarskroon, die ook het ongeluk van zijn nagelaten weduwe en weezen heiligde.

De fierheid der vorstin kwam weer de zwakheid der wreed beroofde vrouw en moeder te boven. Met waardigheid richtte zij zich in haar zetel op en zich haar plichten als burchtvrouw herinnerend, droogde zij haar tranen.

‘Vergeef het aan mijn smart, heer graaf,’ sprak zij, ‘dat ik verzuimde u te danken voor de groote vriendschap, die u dreef, zelf mij deze droeve mare te brengen. Hoe treuriger de boodschap, hoe zwaarder de taak van den boodschapper.’

‘Ik nam die willig op mij ter liefde van graaf Floris, wiens stervende mond mij gelastte u zijn laatsten groet over te brengen te gelijk met dit pand zijner trouw.’

En uit zijn gordel een zijden beurs nemend, haalde hij daaruit een glinsterenden ring te voorschijn, dien hij de gravin aanbood.

‘Zijn trouwring!’ riep vrouw Machteld geroerd uit en haar tranen vloeiden opnieuw, terwijl zij het kleinood aan de lippen bracht en vurig kuste.

‘Heb dank, heer graaf,’ stamelde zij met nog door tranen verstikte stem. ‘Ja, ik wist wel dat mijn Floris geen trouwer vriend had dan u, die hem in den kruistocht tegen de Stadingers het leven redde. Ach, dat het u niet gegeven was, ook te Corbië het verraderlijke staal van zijn borst af te wenden.’

‘O als ik dat vuig verraad had kunnen voorzien! Maar ik heb graaf Floris toch mogen wreken met ditzelfde zwaard, dat hij me eenmaal als pand van vriendschap schonk.’

‘Zeidet ge niet, heer graaf, dat Floris zijn moordenaar vergeven had en de zoen getroffen was over zijn dood?’ vroeg vrouw Machteld met zacht verwijt. ‘Spreek dan niet meer van wraak, die de doode niet langer begeert, nu hij is bij den God van vergeving. De vriendschap jegens Floris, die u in een oogenblik van blinde drift, dat God u vergeven moge, tot de gruwzame wraakneming dreef, vraagt thans andere diensten van u: zijn weduwe, zijn vaderlooze kinderen bevelen zich in uw machtige bescherming.’

‘Mijn zwaard is steeds tot uw beschikking, edele gravin.’

‘God geve, dat het in de scheede moge blijven.... Ik doelde op den steun en den raad, dien ik zal behoeven, nu ik, zwakke vrouw, plotseling alleen sta met mijn kinderen en Holland geen anderen heer heeft dan dezen zevenjarigen knaap,’ sprak de vorstin, het snikkende jongske voor hem plaatsend.

‘Hij moge zijn vader een waardig opvolger zijn,’ hernam Dirk van Kleef plechtig, terwijl hij al zegenend de hand legde op het zwartlokkige hoofdje van jonker Willem.

‘Toch minder in wapenroem, dan in de toewijding voor zijn volk,’ zuchtte de vorstin. ‘Doch ontdoe u van uw rusting, heer graaf, en beschouw u hier als ten uwent. Te lang reeds liet ik u staan als een vreemde, zonder u zelfs een dronk tot lafenis te bieden, u, mijn Floris' trouwsten vriend, terwijl ik toch wist dat gij naar verkwikking moet smachten na zoo vermoeienden, droeven tocht.

‘Gij zult het ons vergeven, niet waar, graaf,’ zei Floris' broeder met de hand over zijn roodgeweende oogen strijkend, ‘de smart doet ons de eerste plichten der gastvrijheid vergeten.’

Dirk van Kleef drukte den jonkman, die als gebroken voor hem stond, nogmaals deelnemend en bemoedigend de hand, en wendde zich daarop tot de gravin met de woorden;

‘Uw gastvrijheid, edele vrouw, zal ik gaarne aannemen voor dezen nacht; maar morgen keer ik op mijn schreden terug om het lijk te gemoet te gaan.’

‘En ik zal u vergezellen,’ sprak heer Willem. ‘Dat zal dan de feestelijke intocht zijn, dien ik Floris bereiden wilde!’ voegde hij er bij, en scheen opnieuw in tranen te zullen losbarsten. Maar het gezicht der waardige smart van de gravin weerhield die uitbarsting van onmannelijke droefheid, en zich bezinnend dat de volgers van den gast nog buiten stonden, zei hij: ‘'t Wordt tijd dat ik aan uw gevolg denk, heer van Kleef, ik ga last geven dat men hen doe binnenkomen en hun alles verschaffe wat zij behoeven.’

Met dat hij de deur opende klonk een heldere vrouwestem uit de aangrenzende zaal. Het was een der dienstmaagden, die, nog niets vermoedend van het onheil, dat het huis getroffen had, het oude lied zong van *Het daghet in den Oosten*.

Een huivering voer vrouw Machteld door de leden, toen de woorden van het lied haar oor troffen:

Och, lichdi hier verslaghen,
Versmoort al in uw bloet!
Dat heeft ghedaen uw roemen
Ende uwen hoghen moet.

Och, lichdi hier verslaghen,
Di mi te troosten plach!
Wat hebdi mi ghelaten
So meneghen droeven dach!

(*Wordt vervolgd.*)

De duivelswals, door Th.L.T. (*Slot.*)

Hij keerde zich van de tafel af, en met een spanning, die mij zelf den waanzin nabij bracht, volgde ik elk zijner bewegingen. Nooit zal ik kunnen schilderen, wat ik gevoelde, toen ik waarnam, hoe bedachtzaam hij naar de deur ging, den sleutel omdraaide, hem er uit nam en hem toen naast de pistool voor zich op de tafel legde. Reeds in 't volgende oogenblik had hij de viool in den arm, en nu eerst werd ik gewaar, dat de kast met het instrument onder de tafel gestaan had.

De wijd geopende, in het somber vuur van den waanzin opflikkerende oogen onafgewend op mij gevestigd, begon hij te spelen. Het was, alsof van deze oogen een magnetische kracht uitging, die mij onweerstaanbaar vastboeide op de plaats, waar ik stond. Ik voelde het instinctmatig, dat hij mij wantrouwde, en zag vooruit, dat hij bij mijn eerste verdachte beweging weer naar de pistool zou grijpen. Het was een afstand van minstens vijf of zes schreden, die mij van hem scheidde, en daarom

hield ik het voor uitgemaakt, dat hij mij vóór zou zijn, ook al had ik over de vlugheid en de lenigheid eener kat kunnen beschikken.

Destijds hoorde ik Boleslaw Ostrowski's duivelswals voor de eerste maal - tusschen een waanzinnige en een lijk, den eigen dood voor oogen. Ge zult me wel willen gelooven, wanneer ik u zeg, dat ik niet weet, hoe hij ze speelde. Ik hoorde niets dan het onstuimig kloppen van mijn hart, en ik zag niets, dan deze vreeselijk vlammende oogen, die voor mijn benevelden blik tot monsterachtige vuurkogels aangroeiden.

Op eens - ik weet niet hoe lang ik wel toehoorder van dit afschuwelijk concert mag geweest zijn - verliet Ostrowski met langzame, oogenschijnlijk werktuiglijke bewegingen zijn plaats voor de tafel. Zonder ook maar een oogenblik met spelen op te houden, ging hij mij voorbij op de deuropening toe, die naar de slaapkamer leidde. Met den voet stiet hij het gordijn terug en ik zag hem daar achter verdwijnen.

Er was geen twijfel aan, hij wilde de doode met zijn viool uit haar vermeenden slaap wekken.

Hoe ik in mijn toestand bij de tafel gekomen ben en hoe 't mij mogelijk is geweest, met den haastig weggegrepen sleutel de deur te openen, zal mij steeds een raadsel blijven. Ik herinner mij van die oogenblikken alleen nog maar de omstandigheid, dat de pistool geraasmakend op den grond viel, toen ik naar den sleutel greep, en dat ik Ostrowski's vioolspelen nog altijd hoorde, toen ik mij reeds op de trap bevond.

Toen sloeg mij de snijdende noordwesten wind in 't gezicht, en ik rende, rende, rende tot alles om mij heen donker werd en stil en leeg.

Eerst vele weken later kwamen mijne herinneringen terug. Ik ontwaakte in het ziekenhuis als een met veel moeite aan den dood betwiste patiënt. Bewusteloos had men mij ver buiten de voorstad op den weg gevonden, en alleen aan een waarlijk opofferende verpleging dankte ik het behoud van mijn leven. Vele, vele dagen gingen er nog voorbij, vóór dat het mij met de grootste zelfbeheersching mogelijk was, den naam Boleslaw Ostrowski uit te spreken, en vóór men mij toestond van hem te vertellen.

Toen vernam ik, hoe het met zijn *Valse diabolique* gegaan was. De brievenbesteller, die de opera *Signe*, door de intendance van het hoftheater afgewezen, bij hem had moeten bezorgen, had hem dood gevonden. Naast de doodssponde van zijn arme, kleine Celeste lag hij zelve over de gebroken viool, koud en stijf. De geneesheeren verklaarden, dat zijn dood reeds vele uren te voren moest zijn ingetreden.

Wat was er geworden van den veelbelovenden jonkman uit vroegere jaren! Zoover hadden de ongelukkige kunstenaarstrots, de grootheidswaan hem gebracht. Ongelukkig de jonge talenten, die in hun verblinding hun kunst als een godheid vereeren, om wie zij alles vergeten en om wie zij alles ten offer brengen.

Een muziekuitgever, wien hij vroeger waarschijnlijk een exemplaar van de duivelswals gezonden had, gaf de compositie in druk uit, toen het einde van den componist bekend werd. Hij speculeerde misschien op de deelneming van het publiek voor den ongelukkigen kunstenaar. Maar ik vrees, dat hij er een slechte rekening mee gemaakt heeft. De muziek was te zwaar en in zijn geheel te weinig dankbaar. In den beginne werd het stuk hier en daar nog wel door den een of anderen virtuoos gespeeld maar het was weldra vergeten.

Nooit had ik kunnen denken, nog eens op een openbaar concert aan mijn rampzaligen vriend en aan het verschrikkelijkste uur van mijn leven herinnerd te zullen worden.

Van de inhuldigingsfeesten te Amsterdam.

Wij kunnen nog geen afscheid nemen van de inhuldigingsfeesten. Er zijn nog treffende momenten, die vereeuwigd moeten worden, opdat de lezers der *Illustratie* zich nog na jaren door het aanschouwen onzer gravures de heuglijke en indrukwekkende gebeurtenis voor den geest kunnen terugroepen.

Had het trouwe volk zijn koningin op den weg van het station naar het Paleis op den Dam luide toegejuicht, het wenschte haar ook op het balkon van haar paleis te zien, om nog eens zijn geestdrift voor de draagster van het hoogste gezag lucht te geven in klanken, die bij haar een onuitwischbare herinnering zouden achterlaten.

Duizenden en duizenden vulden den Dam tot aan de kleine steentjes voor het Paleis, allen onafgewend den blik naar één punt gericht, in afwachting van de lieflijke verschijning. Daar verscheen ze, lieftallig als altijd, en terwijl haar Moeder zich bescheiden op den achtergrond hield, wuifde zij met haar zakdoek de geestdriftige menigte toe, die in een donderend ‘Leve de Koningin!’ uitbrak. Het was een onvergetelijk oogenblik.

Nog treffender is het moment, dat onze volgende gravure afbeeldt. Hier geen geestdriftig juichende menigte, maar de koningin te midden der vertegenwoordigers des volks, der hoogwaardigheidsbekleeders en hooge genoodigden, om als souvereine gehuldigd te worden.

Hier is ernst, hier is majesteit. Voor God heeft de koningin gezworen, dat zij de onafhankelijkheid en het grondgebied des rijks zal

KONINGIN WILHELMINA OP HET BALKON VAN HET PALEIS OP DEN DAM TE AMSTERDAM, HAAR GEESTDR FTIG VOLK TOEWUIVEND.

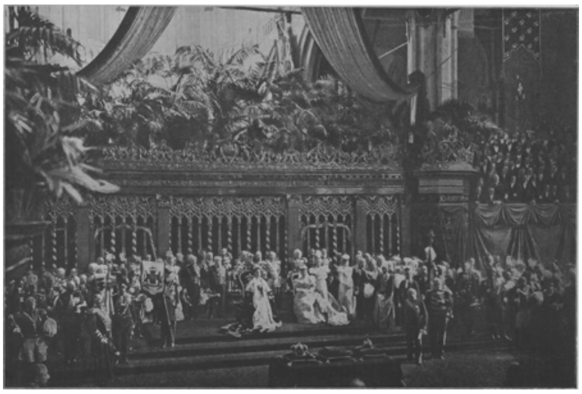

PLECHTIGE INHULDIGING VAN H.M. KONINGIN WILHELMINA IN DE NIEUWE KERK TE AMSTERDAM, 6 SEPTEMBER 1898.
(Naar een origineele photographie van Guy de Coral & Co. te Amsterdam, genomen op last van H.M.)

verdedigen en bewaren, dat zij de vrijheid en rechten van al haar onderdanen zal beschermen; en thans ontvangt zij de hulde harer goede en getrouwe Slaten-Generaal, die zweren haar onschendbaarheid en de rechten harer kroon te zullen handhaven. Die eed was van beide zijden oprecht gemeend; het verbond, in de Nieuwe Kerk tusschen Nederland en Oranje opnieuw bezworen, zal èn door koningin Wilhelmina èn door het volk gestand worden gedaan.

Op de laatste bladzijde geven wij nogmaals een paar gezichten op de schitterende en rijke verlichting der hoofdstad gedurende de feestdagen. De aanblik op het Frederiksplein is wonder, en ook de Poort der Genie, wier scherp afgeteekende lijnen prachtig uitkomen tegen den donkeren achtergrond, doen aan een sprookje denken. Maar was heel dat feest eigenlijk niet als een sprookje, waarvan de koningin het middelpunt was?

Het geschoten varken.
Vertelling door J.A.H.

In zeker land woonde zeker koning, die goedhartig en goedlachs was. En in dat land woonde ook een boer, die van den morgen tot den avond werkte voor een stuk brood voor zich en de zijnen, en voor de landhuur van zijn heer. Van zijn kennis van den landbouw en de veeteelt hadden vaderlijke en voorvaderlijke overleveringen den grondslag gelegd, de dagelijksche ondervinding had he gebouw voltrokken. Van de nuttige en nood zakelijke kundigheden had hij geen begrip; hij had geen school ooit bezocht, wist van spelkunst noch schrijfkunst; zijn geoefend oog dat kool- en knolzaad wist te onderscheiden, dat reeds heel vroeg in 't jaar de knoppen bemerkte, die bloem en vrucht beloven, kende geen a uit een b; rechte voren wist hij te ploegen met het onwilligste span, maar een pen wist hij niet te besturen; wanneer ir 't voorjaar de grond warm en droog geworder was, trok hij met spade en vork, met hark er schoffel den tuin in; dan hanteerde hij richtsnoer en maatstok en, als een tweede Le Nôtre werd door zijn vlijt en behendigheid, door zijn kunstenaarsoog de wintersche woestheid van den tuin veranderd in schilderachtige regelmatigheid; hij kende meetkunst noch teekenkunst, doch de perken en paadjes van zijn tuin waren behoorlijk rechthoekig, evenredig, kortom zooals 't behoort. En, ondanks dat, of omdat nooit een volgeling van Pestalozzi zich bemoeid had met zijn denkbeelden en begrippen en de ontwikkeling van zijn geestvermogen geleid had, beschikte hij over een goede dosis levenswijsheid en was hij van een gemoedelijke levensopvatting.

Naast zijn erf lag de trotsche woning van jonkheer Kalenberg, omgeven door heerlijke tuinen en parken. Deze verwaardigde natuurlijk het arme boertje nooit met een blik. Geen grooter genot bestond er voor hem dan rijden en rossen en jagen; als hij haas of konijn of patrijs achtervolgde, dan kende zijn drift geen perken; dan ging het dwars door velden en weiden, door 't rijpend graan en over de verschbezaaide akkers van zijn armen buurman.

Dat deed het boertje pijn; maar wat zou hij klagen? Met groote heeren is 't kwaad kersen eten; hij koos de verstandigste partij en zocht in deemoed zooveel mogelijk te herstellen, wat 's jonkers overmoed bedorven had.

Eens was de jonker weer ter jacht getogen, doch had bij het uitgaan verzuimd het hek te sluiten van het park.

Een varken van den boer had van de gelegenheid gebruik gemaakt om het vreemde gebied te betreden. Het had zich de weelde veroorloofd, zich te wentelen in de bloemperken; het had gewoeld in den mullen grond en gehold door het jonge plantsoen.

En toen de jonker terugkeerde van de jacht, was het dier nog bezig zich te vermaken op zijn manier. En toen nam de jonker in arren moede het geweer en schoot het varken dood.

Groote ontsteltenis bij den boer! Want dat varken zou hij verkocht en met het geld zijn strengen heer betaald hebben; hij wist niet, hoe hij nu het pachtgeld zou bijeen krijgen. Hij ging naar den jonker, ver- telde hem dat het toch zijn schuld was, dat het varken was binnengekomen in het park; maar in plaats van vergoeding te krijgen, werd hij door de bedienden aan de deur gezet.

Nu vatte de boer het plan op, zijn recht te zoeken. Reeds zoo dikwijls had hij hooren spreken van de goedheid en rechtvaardigheid des konings; dus besloot hij bij den koning zijn beklag te doen. Hij deelde zijn voornemen mee aan den barbier, terwijl deze op een Zondagmorgen het zeepsop klopte, dat weldra zijn baard zou beschuimen; en deze, die op de hoogte was van alle gewone en buitengewone haarklooverijen, trok een ernstig gezicht en probeerde de scherpte van het scheermes op den nagel van zijn duim; en eenige oogenblikken later gleed des barbiers mes langs de wangen des boers en drong des barbiers advies fluisterend zijn ooren binnen. 't Was wel een moeilijke zaak, maar de baardscheerder zou voor den boer doen wat hij kon; zijn hand reikte ver: den schoolmeester en den secretaris ging hij wekelijks scheren, en die heeren zouden door zijn bemiddeling dat zaakje wel in orde brengen voor den boer.

Na eenige dagen werd den boer voorlezing gedaan van een verzoek, dat te zijnen behoeve was opgesteld; daarbij was gevoegd eene juiste teekening van het terrein, waarop het feit in kwestie was voorgevallen. Ons boertje hoort met open mond naar het officieele stuk, waarvan hij geen jota begrijpt; zijn vrouw, in even geringe mate als haar man bekend met de schoolsche wetenschap, heeft haar lippen geplooid in lieflijke treurigheid; haar rechterhand grijpt onbewust naar den tip van haar voorschoot om de tranen af te vegen, die dadelijk hare oogen zullen bevochtigen.

‘Wat is het toch schoon!’ zegt ze, als de voorlezing ten einde is. Maar haar man heeft er het zijne niet van. Hij blikt naar het dichtbekrabbelde papier, dat voor hem op de tafel ligt en kijkt naar de teekening er naast, en schudt het hoofd. En als de heeren vertrokken zijn, nadat hij den tol zijner dankbaarheid betaald heeft, dan zegt hij tot zijn vrouw: ‘Neen, vrouw, daar kan de koning niets mee doen; dat is prulwerk, waarvan geen mensch wat verstaat. Ik heb de heele zaak bijgewoond, ik ken ze van begin tot 't einde, ik ken mijn huizing en landerijen en 't park van den jonker van kindsbeen af; maar uit dat gekribbel en die strepen kan ik niet uitkomen. Hoe wil de koning daar wijs uit worden, die van zijn leven niet hier is geweest? Neen, neen, die heeren hebben er geen verstand van. Weet gij wat, vrouw, ik ga zelf naar den koning!’

De vrouw sloeg de handen in elkaar van verbazing en keek hem met groote oogen aan. ‘Maar man, bij den koning is alles zoo schoon, heb ik dikwijls hooren zeggen; daar mag niemand komen, die niet netjes gekleed is, en gij hebt niet eens eene jas!’

‘Ik zou ook geen jas aantrekken, al had ik er een,’ antwoordde hij. ‘In een jas voel ik me gevangen. Ik ga in den kiel, daarin kan ik me gemakkelijk bewegen. De koning zal gauw genoeg weten, wie ik ben. Als boer ga ik klagen en als boer vertoon ik mij.’ En alzoo besloot de boer tot de verre reis.

Nog denzelfden avond werden de noodige voorbereidende maatregelen getroffen. Terwijl moeder de vrouw den knapzak rijkelijk vulde met brood en koeken, smeerde de dochter zijn stevige schoenen duchtig met traan. De boer zocht een eind plank en krabbelde er op met krijt.

't Was een reis van eenige dagen; maar ons boertje was er een van dat stoere voorgeslacht, dat tegen elke vermoeienis bestand was. Overdag was hij voortdurend op het pad; 's middags sprak hij zijn knapzak aan; hij leschte zijn dorst met het water der beek, en des nachts vond hij in schuur of hooiberg een legerstede. Eindelijk, daar daagde het koninklijk kasteel. Hij sloft met zijn schoenen door het natte gras om het grijze stof te verwijderen, en wil binnen.

'Werda!'

Hij wordt aangeroepen door een schildwacht, maar hij stoort er zich niet aan. De toegeschoten wacht houdt hem tegen en tracht hem duidelijk te maken, dat hij zoo maar niet bij den koning kan komen. Maar dat begrijpt de boer niet. Hij wil en moet bij den koning en roept overluid, dat hij komt klagen en dat de koning hem zal helpen.

'Dan hebt gij zeker een request,' zegt de wachthebbende officier. 'Geef dat maar, we zullen het zijne majesteit ter hand stellen.'

'Een request? Een papier, waar iets op gekrabbeld is, dat geen mensch begrijpen kan? Dat hebben ze me willen maken. Maar dat is prulwerk! Hier heb ik mijn verzoek; dat heb ik zelf gemaakt en dát zal ik den koning laten zien.'

Te gelijker tijd haald hij zijn eind plank onder zijn kiel te voorschijn.

De goedhartige koning komt op dit oogenblik van de wandeling en hoort de luidruchtige woordenwisseling. Hij gaat bij het boertje en zegt:

'Ik ben de koning, vertel me uw klacht.'

Onbeschroomd deelt de boer daarop Zijne Majesteit mee, hoe hij door zijn buurman jonker Kalenberg voortdurend geplaagd wordt, hoe zijn varken door 's jonkers eigen nalatigheid in het park was gekomen en hoe de jonker het in drift doodgeschoten had, en hoe hij nu de pacht niet kan betalen, wijl de jonker weigert de schade te vergoeden. Op het plankje staan eenige krijtkrabbels, die als in runenschrift de eigenlijke ligging van gebouwen en landerijen voorstellen.

De grootste krabbel verbeeldt des jonkers landhuis, een kleinere de woning des boers; een streep daartusschen teekent de haag, die het park omringt; een dwarsstreepje het hek, dat de jonker openliet; terwijl iets, dat op een viertandige kam gelijkt, het varken moet voorstellen, eerst in de weide des boers, dan in het park des jonkers; nog dient opgemerkt, dat het varken in het laatste geval met de pooten omhoog geteekend was, zeker om zijn droevigen dood aan te duiden.

De koning hoort geduldig en belangstellend de klachten van het boertje aan; doch als deze zijn model van plastische kunst hem voor de oogen houdt, dan kost het Zijne Majesteit moeite om een luidruchtigen schaterlach te onderdrukken. Hij krijgt schik in 't geval, als de boer de verschillende voorstellingen uiteenlegt, en al spoedig begrijpt hij den zin dezer primitieve teekening.

Hij zegt tot den boer:

'Beste man, kom met uwe plank van middag om vijf uur op 't kasteel, dan zal u recht geschieden.'

En de wacht gaf hij bevel, den boer vrij te laten passeeren, terwijl den portier beduid werd hem bij zijne komst in de groote eetzaal binnen te laten.

Onder de vele gasten aan 's konings tafel waren ook eenige geleerden, die vooral hun studie wijdden aan datgene, wat de oude volken van hun vroeger bestaan hebben achtergelaten. Zij waren gereisd naar de hunnebedden van 't Noorden; in 't Oosten hadden ze de eerwaardige brokstukken gezien van Hindoetempels; zij hadden de Acropolis van Athene en de pyramiden en obelisken van Thebe bewonderd. Hun vernuft had zich gespitst op het noorsche runenschrift, ze hadden getuurd op de hiërogliefen der Egyptenaren, op het spijkerschrift der Assyriërs.

Met aandacht had de koning geluisterd naar wat zij meedeelden van hun reizen en ontdekkingen en gekeken naar de proeven van het schrift dier oude volken: schrapjes en streepjes en figuurtjes, voor hem zonder zin, een rebus, dien hij niet kon oplossen; en hij had verbaasd gestaan over de knapheid zijner gasten, die de beteekenis van streep en figuur hadden gevonden en 't geheel ziel en leven wisten in te blazen. En 't had hem verrast, hoe de menschen uit overoude tijden zich eenvoudig en juist wisten uit te drukken in zichtbare vormen.

Terwijl het lichaam genoot van de keurige gerechten, die de koninklijke tafel droeg, hield de geest zich nog bezig met het pas gehoorde, en de tafelgesprekken liepen voornamelijk over runen en beeld- en spijkerschrift.

Daar kwam ons boertje de groote zaal binnen; niemand der gasten had hem opgemerkt, doch om 's konings lippen krulde een schalksche lach, toen zijn oog hem gewaar werd.

Onze man was niet in 't minst verlegen. Hij zocht eene plaats dicht bij het vuur en gaf toen zijn oogen den kost; hij zag dat de zaal mooi was en dat de heeren daarginds het zich goed lieten smaken.

‘Zien eten wekt den appetijt’, en ons boertje, dat nog maar kort geleden zijn maag met een stuk koek getrakteerd had, voelde opnieuw de prikkeling in dat orgaan. Toch kreeg hij geen trek naar de koninklijke tafel, al drongen ook de heerlijkste geuren tot hem door. ‘Wat een boer niet kent, eet hij niet’; en daarom bepaalden zich zijn lusten tot den inhoud van zijnen knapzak.

Eindelijk is het maal afgeloopen; de heeren zitten onder een glas wijn te praten over bovengenoemd onderwerp. Op eens fluistert de koning een der dienende geesten iets toe, en weldra is het eindje plank van den boer met de oorspronkelijke krijtkrabbels in 's konings handen. Dan zegt hij:

‘Mijne heeren, door onze geleerde gasten zijn we straks ingeleid in de geheimen der oudheid; we hebben verbaasd gestaan over hun vindingrijkheid, die de onze ver overtrof; wat de eenvoud in beeld en teekens bracht, moest de geleerdheid verklaren en in het licht stellen. Maar nu, mijne heeren, is het mijn beurt. Wie uwer kan mij de beteekenis zeggen van dit schrift?’

Het eind plank ging van hand tot hand; iedereen bekeek de krijtkrabbels, maar gaf het hoofdschuddend aan zijn buurman. Niemand vond de oplossing. De plank kwam weer bij den koning.

‘Nu zal ik u de verklaring geven,’ ging hij zegevierend glimlachend voort.

En hij deed alzoo.

En de gasten keken er vreemd van op.

Maar ons boertje, dat de drukte met zijn plank bemerkt had, was naderbij gekomen; en toen de koning gedaan had, klopte hij hem vertrouwelijk op den schouder en zei gemoedelijk:

‘Ja, ja, 't is juist als ge zegt. Maar als ik 't u van morgen niet verteld had, wist gij 't nu ook niet.’

Een daverende schaterlach, dien geen hofgebruik kon bezweren, weerklonk.

En 't eind van de historie?

De groote heeren, de koning voorop, tastten in den zak; de grap was hun wel een goudstuk waard; terwijl de jonker veroordeeld werd de gedane schade aan den boer te vergoeden.

En vroolijk keerde ons boertje naar huis.

Aldus geschiedde in den tijd, toen nog geen kantoorgeest de wegen afzette, die den onderdaan tot zijn regeerders geleiden, en toen de eenvoud geloofd werd ook aan het hof des vorsten.

Keizerin Elisabeth van Oostenrijk.

Voor eenige weken werd de heele wereld pijnlijk opgeschrikt door de tijding, dat de keizerin van Oostenrijk te Genève onder het moordwapen van een Italiaanschen anarchist was gevallen. Bij die pijnlijke gewaarwording voegde zich oprechte verontwaardiging over een zoo laffen aanslag, want in keizerin Elisabeth beschouwde men sinds lang niet meer de vorstin, omgeven door een schitterenden hofstoet, maar zag men enkel meer de treurende moeder, van het eene land naar het andere dwalend om balsem te zoeken voor haar schrijnend leed. De aanslag op Oostenrijks keizerin was meer nog een aanslag tegen de menschelijkheid dan een politieke misdaad, en daarom vooral was de deelneming zoo innig, de verontwaardiging zoo algemeen.

H.M. KEIZERIN ELISABETH VAN OOSTENRIJK,
† 10 September 1898.

Wie had kunnen denken, dat de vroolijke, levenslustige Beiersche prinses, op nauwelijks zeventienjarigen leeftijd op een der machtigste tronen van Europa verheven, een zoo treurig uiteinde zou vinden, na te voren door de zwaarste slagen te zijn getroffen? Den 23en April 1854 hield zij haar zegevierenden intocht binnen Weenen, als op de handen gedragen door het Oostenrijksche volk, betooverd door haar jeugdige, aanvallige schoonheid, en den volgenden dag werd zij door kardinaal Rauscher in den echt verbonden met keizer Frans Jozef. Heel het trouwe Oostenrijksche volk jubelde, en een schitterende toekomst scheen zich voor de jonge keizerin te ontsluiten, aangebeden door haar ridderlijken gemaal, vereerd door al hare onderdanen.

Helaas! dat die schoone geluksdroom reeds zoo spoedig verstoord moest worden, eerst door staatkundige, daarna door familieslagen, die elkaar onverpoosd opvolgden. Deze laatste troffen het hardst. De eene zuster der keizerin was Marie Sophie, de ongelukkige onttroonde koningin van Napels, die na de heldhaftige verdediging van Gaëta als balling door Europa zwierf; de andere de hertogin van Alençon, die het vorig jaar op zoo tragische wijze omkwam bij den brand van den Weldadigheidsbazaar te Parijs.

Haar schoonbroeder Maximiliaan had, verlokt door den glans der kroon, zich laten bewegen, in de nieuwe wereld een keizerrijk te stichten, - een keizerrijk van één dag, dat te Queretaro onderging met de terechtstelling van den jongen en edelen vorst. Maar de zwaarste slag was de treurige dood van haar zoon Rudolf in het ontzettende drama van Mayerling, - een onopgelost raadsel.

Hiermee was de maat vol van hetgeen die arme moeder dragen kon. Haar uitgestrekt rijk werd haar te eng, zij vond geen genoegen meer aan het hof, en zelfs het Hongaarsche land, dat zij zoozeer had liefgehad, ontvluchtte zij. Enkel aan den oever der wijde, wijde zee kon zij meer leven, alleen met zich zelf, met hare smartelijke herinneringen. Maar rust kende en vond zij ook thans niet; van het eene strand zwierf zij naar het andere, altijd in diepen rouw gekleed, overal met deernis en eerbiedig medelijden begroet.

En deze vrouw, deze treurende moeder koos een ellendeling uit als het slachtoffer van zijn krankzinnigen haat; haar stiet hij het vlijmende staal in het hart, dat na weinige minuten een einde aan haar veelbewogen leven maakte.

Laten wij hopen, dat God zich over deze vorstelijke vrouw, die zoo ruim haar aandeel heeft gehad in de menschelijke ellende, ontfermd en haar opgenomen heeft in Zijn Hemel, waar zij thans de rust smaakt, die zij hier op aarde niet vinden kon. Moge God ook den edelen keizer Frans Jozef bijstaan, die met echt christelijke gelatenheid de nieuwe beproeving heeft aanvaard, welke de Voorzienigheid hem overzond, en waarvoor hij althans eenige verzachting heeft gevonden in de algemeene en hartelijke deelneming, hem door zijn trouw volk betoond.

De zwarte kapu.[1)]
Door T.

Het was in Juni van het jaar 1735. Op het spiegelgladde water van de breede gracht, welke het keizerlijk jachtslot Ebersdorf, een groot vierkant gebouw in de nabijheid van Weenen, omgaf, gleed een sierlijk gebouwde boot langzaam voorwaarts. Een rood wit gestreept baldakijn beschermde de beide zich in het lichte vaartuig bevindende personen voor de stralen der middagzon, en de boomen der dreef, die zich van de helling der gracht tot aan den oever van de vaak zich kronkelende Donau uitstrekten, temperde den hitte.

Uit de wandeldreef klonk nu en dan het afgemeten kloppen van den specht of de lokkende stem van een verlaten goudmeerl; anders was er niets, wat de aangename stilte der plaats verbrak, dan het plassen der riemen in het water. De jonge ruiter, die de roeispanen hanteerde, trok deze nu ook in, legde ze naast zich neer en zag met welgevallen naar de statige dame, die tegenover hem in den hoek der boot aan het roer zat.

Haar gelaat werd al rooder en rooder onder diens blik, doch al spoedig kreeg zij haar bedaardheid terug.

‘Wel, waar wordt nu weer over gedacht en gedroomd?’ vroeg zij, om hare verlegenheid te verbergen.

De ruiter antwoordde niet dadelijk en toen nog slechts langzaam en afgebroken, alsof hij werkelijk gedroomd had en nu eerst tot bezinning kwam.

‘Ik dacht aan het sprookje, waarin de schoonste en liefelijkste jonkvrouw der wereld, de dochter van den wijsten en machtigsten keizer, alle pretendenten, die uit de meest verwijderde rijken kwamen om haar hand te verwerven, afsloeg. De koningszonen uit Spanje en uit Portugal werden afgewezen, de veel belovende zoon van den Pruisischen koning liep even goed een blauwtje als die van Keurbeieren.’

‘Halt, Hoogheid!’ viel hem de dame lachend

1) Hoofdman.

in de rede, ‘de droom neemt te realistische vormen aan, om met het gewone slot te eindigen: toen kwam er een arme prins en zoo voort....’

‘Maar wanneer hij nu toch zoo zou eindigen?’

Deze vraag was weer vergezeld van denzelfden diepen, trouwhartigen blik, dien de dame niet kon weerstaan, en welke haar in hare verlegenheid zoo aan het roer deed drukken, dat het kleine vaartuig zwenkte. Slechts een nauwelijks hoorbaar gemurmeld afwerend: ‘Maar hertog!’ ontvlood hare lippen.

Hertog Frans van Lotharingen maakte zich het gunstige oogenblik ten nutte. ‘Wanneer het nu toch zoo was,’ ging hij met warmte voort, ‘wanneer een arme prins, wien de Franschen zijn vaderlijk erfdeel ontroofd hebben, voor de heerlijkste aller vorstendochters trad en zeide: ‘Ik heb geen land te regeeren, maar een trouw en toegewijd hart, dat van vurige liefde verteert. Neemt gij het in ruil voor het uwe, Maria Theresia?’

De keizersdochter wierp een veelbelovenden blik harer zielvolle oogen op haren ridder, en een seconde lang ontmoetten elkaar beider blikben; toen sprak zij zacht: ‘Een trouw hart is meer waard dan alle schatten der aarde.’

‘Mag ik dit voor een antwoord houden?’ riep in vervoering de hertog, onstuimig voor Maria Theresia op de knieën vallend, zoodat de gondel op gevaarlijke wijze begon te schommelen.

‘Hoogheid!’ waarschuwde de keizersdochter, ‘daar komt juist bij de landingsbrug gravin Fuchs aan! Gauw de riemen gegrepen!’

De verliefde prins bracht met weinige slagen de boot in de richting van de houten brug, waar werkelijk de opperhofmeesteres der aartshertogin Maria Theresia, de weduwe gravin Maria Carolina Fuchs, met blijkbaar ingehouden ongeduld het paar gadesloeg. Toch bleef den wakkeren roeier nog zooveel tijd over, om nogmaals aan de hooge, tegenover hem zittende dame dezelfde vraag voor te leggen.

‘Mag ik u door 't heele leven varen, Keizerlijke Hoogheid, zooals vandaag deze boot?’

Maria Theresia zag hem vriendelijk glimlachend aan. ‘Roeien dat moogt gij - maar het roer blijft in mijn hand.’

De gondel landde, met lichten voet sprong zij er uit en werd door de opperhofmeesteres ontvangen met een bijzonder stijf knikje.

Maar de wakkere, levendige dochter van Karel VI sloot de oude dame in hare armen.

‘Niet boos zijn, gravin, dan vertel ik u een groot geheim.’

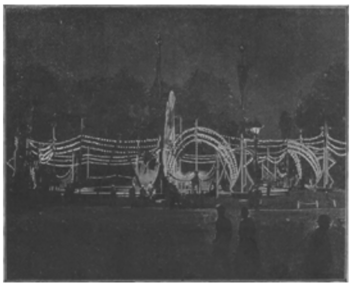

DE VERLICHTING VAN HET FREDERIKSPLEIN.
Naar een voor de *Belg Ill.* door de firma Roeloffzen, Hubner & Van Santen genomen photographie.

‘Uwe Keizerlijke Hoogheid hebbe de genade in aanmerking te nemen, dat gravin Fuchs ondanks den last harer vier en vijftig jaren nog over goede oogen beschikt, en te veel ondervinding bezit, dan dat het beloofde geheim voor mij eene verrassing zou kunnen zijn.’

Daarbij maakte zij voor den juist de brug opgaanden hertog een overdreven eerbiedige buiging en berichtte, dat de rijtuigen, die de dames en heeren naar Weenen zouden terugbrengen, reeds lang gereed stonden.

Op den weg er heen klonken plotseling drie lange, klagende, trompetsignalen. Hertog Frans bleef staan en beet onwillekeurig op den gekromden wijsvinger zijner linkerhand, een gewoonte, welke hem eigen was, zoodra hem plotseling iets onaangenaams overkwam.

‘Verontschuldig mij, Keizerlijke Hoogheid, ik moet om een kwartier verlof verzoeken. Voor mij valt er een goede daad te verrichten.’

‘Wat is er te doen? Zoo plotseling?’

‘Ik ben vandaag zoo gelukkig, dat ik het voor mijn plicht beschouw, ook anderen gelukkig te maken. Het signaal, dat wij zoo even gehoord hebben, geeft het begin eener militaire rechting te kennen. Nu volgt de laatste voorlezing van het vonnis - ik moet mij haasten, zal ik voor den ongelukkige niet te laat komen.’

‘O, hoe goed is Uwe Hoogheid!’ riep Maria Theresia, den hertog de hand reikende. Haast u, om niet te laat te komen. Wij zullen hier wachten.’

Hertog Frans van Lotharingen ijlde weg in de richting, vanwaar de signalen gekomen waren, en van waar na eenigen tijd een eigenaardige, langzame, gedempte trompetmarsch zich hooren liet.

II.

In het tot het keizerlijk jachtslot behoorend dorp van gelijken naam en in het naburig stadje Schwechat lagen in dien tijd de vier eskadrons kurassiers van het regiment ‘graaf Johann Friedrich Lanthière’. Op een open terrein, 't welk tusschen het Schwechatriviertje, een afgeleide molenbeek er van en de Donau een driehoek vormde, stonden tweehonderd kurassiers in twee gelederen met het gezicht naar elkaar gekeerd. De manschappen stonden zoover van elkaar verwijderd, dat zij, hun arm zijwaarts uitstrekkende, hun buurman niet konden aanraken. De kurassiers, uitgerukt in rijbuis met muts en hooge laarzen, maar zonder helm en kuras, hadden den getrokken pallas naast zich in den grond gestoken en de losgemaakte teugelriemen in de rechterhand.

VERLICHTING VAN DE POORT DER GENIE.
Naar een voor de *Belg. Ill.* door de firma Roeloffzen, Hubner & Van Santen genomen photographie.

Zoodanig was bij de in die dagen gebruike lijke straf van het spitsroedenloopen - bij de ruiterij werden in plaats van roeden de stangriemen gebezigd - de uitrusting en de opstelling der gelederen, tusschen welke een veroordeelde loopen moest om zijne straf te ondergaan. De veroordeelde, van een hooge, reusachtige gestalte met

verward zwart haar, een donkere gelaatskleur en met een somberen, trotschen blik, stond aan het eene eind der gelederen met ontbloot bovenlijf en over de borst gebonden armen; voor hem een oude wachtmeester, die de getrokken sabel onder den arm, de spits naar achteren gekeerd hield, om den veroordeelde een te haastig doorloopen der gelederen te verhinderen.

De majoor liet het voorgeschreven rechtingsignaal blazen, waarop de aanklager met eentonige stem voorlas, dat de kurassier Peter Bagin wegens de misdaad van desertie, voor de derde maal gepleegd, voor dit keer met tienmaal spitsroedenloopen door de gelederen van tweehonderd man zou worden gestraft, en hem werd aangekondigd, dat hij bij herhaling van de misdaad aan de doodstraf door den kogel zou vervallen.

Toen vroeg de aanklager, of de veroordeelde nog iets in 't midden te brengen had.

'Dadelijk doodschieten!' riep Bagin op een toon van vertwijfeling. 'Ik loop toch dadelijk weer weg!'

De auditeur verstond met opzet het Hongaarsch-Duitsch van den overtreder niet en gaf het teeken tot uitvoering van de gruwzame straf.

De trompetter stemde den voor deze treurige handeling voorgeschreven marsch aan, waarvan soldatenhumor de woorden maakte:

> Waarom zijt ge weggeloopen?!
> Daarom moet ge spitsroe loopen.

De wachtmeester ging naar de maat der melodie door de gelederen, hem volgde de veroordeelde, en elk der kameraden moest hem met den lederen riem een krachtigen slag op den rug geven, zoodra hij hem voorbij ging.

(*Wordt vervolgd.*)

[Nummer 30]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

III. Grafelijke uitvaart.

Weinige dagen later keerde graaf Floris IV als lijk terug in zijn hofstad Leiden, die hij kort te voren blakend van gezondheid en ridderlijken moed had verlaten.

In plaats van de feestelijke inkomst, die zijn broeder Willem hem als overwinnaar in het tornooi had toegedacht, bereidde de treurende stad zijn stoffelijk overschot een ontvangst, die van haar diepen rouw getuigde om den beminden landsvorst.

Al de klokken der stad, die hem in heer Willems voorstelling anders het blijde welkom zouden toegeroepen hebben, weeklaagden nu in sombere tonen over zijn droeven, ontijdigen dood. De geestelijkheid ging het lijk in koorgewaad tot aan de poort te gemoet om het daar in ontvangst te nemen en over te brengen naar de St.-Pieterskerk nabij het grafelijk slot, waar de eerste plechtige lijkdienst voor de rust zijner ziel zou worden opgedragen.

De burggraaf van Leiden, de baljuw, de vroedschap, de overlieden der gilden, al de edelen uit den omtrek en duizenden poorters sloten zich bij de geestelijkheid aan en ontmoetten aan de poort den somberen stoet, die den lijkwagen in zijn midden voerde.

Het waren de aanzienlijkste edelen van Holland, Brederode, Tellingen, Aemstel, Voorne, Egmond, Persijn, die weinige weken geleden hun vorst in schitterenden wapendos hadden vergezeld om hem bij zijn intocht binnen Corbië tot luisterrijk gevolg te strekken, die daar getuige waren geweest van zijn zegepraal, daar gedeeld hadden in zijn roem, en die hem nu als een zielloos lijk aan zijn hofgezin en trouwe stad kwamen terugbrengen.

Verschillende vorsten en grooten, die met graaf Floris hadden deelgenomen aan het steekspel, door de lage gruweldaad van den gastheer zoo rauwelings verstoord, hadden hun deelneming in het lot van het edele slachtoffer willen toonen, door zijn lijk tot in zijn hofstad te vergezellen, ten einde daar in persoon de gravin Machteld hun leedwezen te betuigen over den schrikkelijken afloop van het zoo hoopvol begonnen feest.

De Hollandsche heeren met hun gevolg reden voorop. Dan kwam, voorafgegaan door 's graven schildknaap, die de omfloerste banier van Holland droeg, de lijkwagen, door vier paarden getrokken en behangen met zwart fluweel, waarop in goud de leeuw van Holland was gestikt. Op het baarkleed van wit laken, met gouden franje omzet en met een gouden kruis bestikt, lag het ridderzwaard met de gravenkroon.

De vreemde vorsten en edelen, allen in doffe wapenrusting en zwart rouwgewaad, volgden, en te midden van een plechtige stilte, trok de lange stoet, onder het klagend klokgelui, door de samengepakte menigte der poorters heen, de treurende stad binnen.

H.M. KONINGIN WILHELMINA IN KRONINGSORNAAT.
Naar een photographische opname door Kamecke.

Langs de nauwe bochtige straten verdrongen de toeschouwers elkander op de smalle stoepen en op de dorpels der deuren; uit de vensters zagen vrouwen, grijsaards en kinderen op den zwarten optocht neer. Zoolang het lijk nog in aantocht was, rekten zij nieuwsgierig de halzen en wezen elkaar de bekende heeren van 's graven gevolg. Maar zoodra de witte wiegelende vederbossen van den lijkwagen zichtbaar werden, zonken zij op de knieën, sloegen een kruis, klopten op de borst en baden voor de zielerust van den beminden landsvorst.

Want graaf Floris was de lieveling en de trots geweest van zijn volk. Niet alleen eerde en vierde het in hem den volmaakten ridder, den held van alle tornooien, den roemrijken overwinnaar der Stadingers, die door zijn schitterende wapenfeiten den naam van Holland in gansch Kerstenrijk met eere deed noemen; maar bovenal beminde het in hem den vaderlijken landsvorst, wien de belangen zijner onderdanen innig ter harte gingen.

De opkomende steden had hij met keuren en handvesten bevoorrecht, die nering en bedrijf deden bloeien en de burgerij tot welvaart en voorspoed brachten; door den aanleg van dijken en waterkeeringen, van vaarten en wegen, had hij de landelijke bevolking opgebeurd, den handel bevorderd, de veiligheid verzekerd.

De zwakken mochten in hem een machtigen beschermer vinden tegen de grooten en sterken en zoo had hij zich het hart gewonnen van de kleine luiden, terwijl hij den adel aan zich wist te binden door het aandeel, dat hij dezen gaf in zijn roemrijke ondernemingen.

En die beminde, gevierde vorst was nu plotseling weggerukt in zijn volle mannelijke kracht, in den bloei des levens, eerst vijf en twintig jaren oud. Hij was een twaalfjarige knaap geweest, toen de dood van zijn vader, graaf Willem I hem als opvolger riep op den grafelijken zetel. Maar slechts kort had hij onder voogdij gestaan van zijn oom van moederszijde, den graaf van Gelre; want de voorspoedige ontwikkeling van den vorstelijken jonkman maakte hem weldra bekwaam, om zelfstandig de teugels van het bewind te voeren.

Helaas, zijn weldadige en schitterende regeering was al te kort geweest, en met bezorgdheid vroeg de bevolking zich af, wat nu de toekomst brengen zou. Maar meer nog dan die vreeze vervulde op dit oogenblik deernis met Floris' nagelaten weduwe en jonge kinderen aller gemoed.

Vrouw Machteld zag van uit het hooge torenvenster den treurigen optocht naderen. Zij stond daar, doodsbleek in het slepende rouwkleed, met den rouwsluier over de gravinnekroon geworpen en hield haar beide jongskes Willem en Floris bij de hand.

Met roodbekreten oogjes staarden de knapen naar buiten; het vreemde schouwspel van die vele menschen, die zwarte ridders te paard en die witgepluimde zwarte wagen in de verte deed de kleinen voor een wijle hun droefheid vergeten om het verlies, dat zij nog niet konden beseffen. Zij konden niet begrijpen, dat onder die witte vederbossen en fluweelen drapeering hun vader rustte, dien zij fier en welgemoed te paard hadden zien vertrekken.

En toen het treurig en statig psalmgezang der priesters, die het lijk voorafgingen, hun in de ooren klonk, toen het onbestemde gedruisch van den stoet met paardengetrappel en gestommel van voeten over het oneffen plaveisel als een dof, onheilspellend rumoer tot hen opsteeg, toen zij eindelijk den zwarten wagen met zijn wiegelende pluimen schommelend zagen naderen, grepen zij zich angstig aan het kleed hunner moeder vast, en met kinderlijke naïveteit vroeg Floris:

'Moeder, waar is vader nu?'

Het woord drong de weduwe als een vlijmende dolk in de ziel en een oogenblik verwrongen zich haar marmerbleeke trekken als onder den invloed van een folterende pijn; maar zij bedwong zich ter liefde van de kleinen, en zei, terwijl zij het warme, zachte handje van den knaap met innigheid drukte:

'Kom, dan gaan wij vader te gemoet.'

Zij gaf de kamervrouwen achter haar een wenk haar te volgen, en met Willem en Floris aan de hand ging zij naar beneden. Een oogenblik later verscheen zij op de brug over de slotgracht, tusschen de kleine jonkers Willem en Floris, terwijl een der kamervrouwen achter haar het jongste kind op den arm droeg en een andere de vierjarige Aleida bij de hand hield.

'Ocharm,' zei een goedhartige poortersvrouw, die niet ver daarvandaan met een kind op den arm in haar deur stond, 'daar komt vrouw Machteld met haar kinderen op de brug. Zie eens hoe bleek zij ziet; men zou ze haast niet meer herkennen.'

'Geen wonder,' hernam haar man, een stoere jonge zwaardveger, die naast haar stond. 'Ze zal in de laatste dagen menig traantje geschreid hebben.... Stel u maar eens in haar plaats; want ze voelt ook als vrouw en moeder, al is ze gravin van Holland.'

'Ja, dat zal wel waar wezen; voor den dood zijn we allemaal gelijk, en zoo schamel we zijn, zou ik nu niet met haar willen oversteken,' zei de vrouw, terwijl zij haar kind kuste. 'En wat gij, Wouter?'

'God bewaar me, vrouw, zwijg stil. Zie die arme schapen van kinderen eens; ze weten niet eens recht wat er gaande is.'

'Stil, daar is het lijk....'

Zwijgend zonken beiden op de knieën, evenals de gansche menigte in het rond, en terwijl hun lippen een stil gebed prevelden, volgden zij met meewarige oogen de bewegingen der gravin op de brug.

Vrouw Machteld trad, toen de lijkwagen voor de poort stilhield, met de beide jonkers aan de hand naar voren en knielde met hen voor het dierbare lijk neer, terwijl zij het hoofd stil schreiend tegen het baarkleed liet rusten. Haar kamervrouwen en verder gevolg van edelen en dienstlieden, evenals zij op de knieën gezonken, vormden een breeden kring om de aandoenlijke groep, en een lange pooze bleef alles in diep, eerbiedig stilzwijgen verzonken.

Alleen het psalmgezang der priesters en het gelui der klokken bleven de lucht vervullen met hun klagende galmen, die de stilte nog slechts meer hoorbaar en hartbeklemmender maakten. En tusschen die zware statige tonen door ruischten zuchten, zacht gesnik en geschrei; want al de duizenden, die daar in 't rond geknield lagen, voelden op dat oogenblik de smart mee van die jonge, vorstelijke weduwe, te midden van haar schreiende kinderen, neergebogen over het lijk van den teergeliefden gemaal.

Ten slotte stond een der ridders, die het dichtst in haar nabijheid knielde, bezorgd op, naderde haar behoedzaam, legde haar met vaderlijk gebaar de hand op den schouder en fluisterde haar iets in het oor.

Het was vrouw Machtelds broeder, hertog Henrik van Brabant, die op het eerste bericht der ramp, die zijn zuster getroffen had, was overgekomen om haar zijn troost en steun aan te bieden. Hij was vele jaren ouder dan zij en dat rechtvaardigde zijn vaderlijk beschermende houding.

Hij maakte zich bezorgd, dat Machteld, wier hoofd van snikken schokte tegen het witte, met goud omzoomde baarkleed, zich te zeer door haar smart zou laten meesleepen. Het gezicht der schreiende moeder deed ook de tranen der kinderen opnieuw vloeien. Het werd tijd, de weduwe met zachten drang van de lijkbaar weg te tronen, wilde men straks niet genoodzaakt zijn haar bezwijmd van droefheid weg te dragen.

Zachtjes beurde hij haar op, en op zijn arm geleund, verhief zij langzaam weer de rijzige gestalte, nog slanker gemaakt door het lange, slepende rouwkleed.

Haar tranen afwisschend en zich den rouwsluier voor het bleeke gelaat trekkend, zag zij naar haar kinderen om, reikte Willem haar rechter en Floris haar linkerhand en wenkte zwijgend de edelvrouwen de kleine Aleida en Margareta naar binnen te brengen.

De lijkwagen zette zich weer in beweging en de gravin, met de kleine jonkers aan de hand, voegde zich onmiddellijk daarachter, gevolgd door graaf Floris' beide broeders: Otto, bisschop van Utrecht in purperen mantel, en heer Willem, de Voogd van Holland tijdens des graven afwezigheid en dus thans de aangewezen man om voorloopig in naam van diens onmondigen opvolger, den zevenjarigen graaf Willem, het graafschap te besturen. Verder volgden hertog Henrik van Brabant en de andere vorsten en edelen, allen ditmaal te voet, daar nog slechts weinig schreden afstands hen scheidden van de St.-Pieterskerk. De schildknapen en dienstlieden hadden intusschen de paarden in de ruime stallingen van den grafelijken burcht onder dak gebracht.

De toegang tot het kerkgebouw was, van het slot af tot het breede portaal toe, met krijgsvolk afgesloten, zoodat de lijkstoet zich ongehinderd door de samengepakte menigte daarheen kon begeven. Eerst nadat het lijk en al degenen, die het volgden, binnen de kerk waren, werden de deuren geopend voor de breede scharen van poorters en landlieden, die van nabij en van verre gekomen waren om den lijkdienst voor hun overleden graaf bij te wonen.

Weinige dagen daarna bood de grafelijke hofstad Leiden een nog grootscher en indrukwekkender schouwspel aan. Het was toen graaf Floris' lijk vandaar moest overgebracht worden naar de vorstelijke grafstede in de abdijkerk van Rijnsburg.

Tot die plechtigheid waren al de naburige vorsten en edelen en zelfs velen uit Frankrijk en Duitschland, die met graaf Floris bevriend waren, naar Leiden gekomen of hadden daarheen hun vertegenwoordigers gezonden.

Nooit had men in Holland zulk een praalvertoon bij de uitvaart van een graaf gezien.

Al die hertogen, graven, baronnen en edele heeren volgden den lijkwagen te paard, voorafgegaan van hun herauten of banierdragers met de omfloerste blazoenen, en gevolgd door hun schildknapen en dienstmannen, allen in de eigenaardige kleedij van hun ambt.

Die ridderlijke groepen werden afgewisseld door rijke met fluweel en zijdelaken behangen wagens voor de edelvrouwen. Die van de gravin, welke onmiddellijk achter den lijkwagen reed, werd getrokken door vier schimmels, bedekt met schabrakken van wit damast, met goud omzet en met de gravenkroon en den leeuw van Holland in goud bestikt.

Vrouw Machteld zetelde daarop, tusschen haar beide zoontjes, onder een vergulden troonhemel, behangen met sabel en hermelijn, die in den rug met het wapen van Holland en op den top met de gravenkroon prijkte.

Zij zat daar als het levende, neen het roerlooze, in marmer gehouwen beeld der smart. Tegen het zwarte rouwgewaad stak haar bleek en vermagerd gelaat af als was het uit elpenbeen gesneden. De oogen bleven gestadig neergeslagen.

Anders, wanneer zij aan de zijde van haar Floris uitreed, gewoon, met hoofsche minzaamheid de geringste harer onderdanen te begroeten, scheen vrouw Machteld nu heel geen oog te hebben voor haar trouw volk, dat haar met innige deernis beschouwde.

Maar niemand die het haar misduidde; ieder begreep dat de plotselinge smart de anders zoo lieftallig beweeglijke trekken verstijfd, den vriendelijken blik dier oogen verstard had.

En even roerloos bijna zat aan haar zijde de kleine graaf, de beeldschoone slanke knaap, met het fijn besneden gezichtje, de donkere glinsteroogen en de gitzwarte lokken, bijeengehouden door den gouden haarband, die naar boven kroonvormig was uitgetand, ter onderscheiding van het smaller gouden bandje, dat de slapen van zijn jonger broertje om spande.

Met echt vorstelijke fierheid troonde hij naast zijn moeder op het hooge gestoelte, de welgevormde jonge leden nauw omsloten door den lijfrok van zwart fluweel met den leeuw van Holland in goud op de borst geborduurd en om de middel opgehouden met een gouden gordel, waaraan in een gulden scheede een kleine degen hing.

Verwonderd liet de vorstelijke knaap het oog weiden over de bonte menigte, die hem op den tocht door de stad van alle zijden aanstaarde. Las hij de innige deelneming, op die duizenden gezichten uitgedrukt? Merkte hij hoe de poorters en de kleine lieden hem elkander aanwezen en meewarig het hoofd schudden; hoe de moeders een traan wegpinkten en haar kinderen ophieven, opdat zij den kleinen graaf goed mochten zien?

Het valt moeilijk te zeggen wat er op dit oogenblik omging in dat schrandere, zwartgelokte hoofdje, met den vorstelijken diadeem omspannen. Maar zeker is het, dat de hoogbegaafde en vroegtijdig ontwikkelde knaap diep nadacht over hetgeen hij hoorde en zag.

Het ongeluk is een groot leermeester. Wat de zevenjarige Willem in de laatste dagen had opgemerkt en opgevangen had zijn geest, van nature al zoo helder, nog fijner gescherpt. Hij had de tranen zijner moeder zien vloeien; hij zelf had bitter geschreid, omdat hij zijn vader, wiens oogappel hij was, nu nooit meer zou terugzien. Zijn altijd geopende ooren hadden gretig alles ingedronken wat hij in de burchtzaal of onder de dienstlieden had opgevangen omtrent zijn gruwzamen dood. Dat tornooi, waarvan hij zooveel schitterends had hooren verhalen, en de snoode sluipmoord, die het zoo bloedig verstoord had, al de bijzonderheden van dat akelig treurspel stonden hem levendig voor oogen, fantastisch vergroot door zijn kinderlijke verbeelding. Het ontvankelijk gemoed van den knaap, in het blijde opluiken der jeugd, zoo hard en wreed aangegrepen, had daarvan een indruk behouden, onuitwischbaar voor het gansche leven. Het nog ongevormde karakter had in den ijzeren kneep van het strenge lot een plooi gekregen van mannelijken ernst, van heilige vreeze voor de schrikkelijke oordeelen Gods, die heel zijn verdere ontwikkeling zouden kenmerken, al de daden van zijn leven zouden beheerschen

Hij had de gesprekken gehoord, in de burchtzaal gevoerd tusschen de gravin en zijn ooms: den hoogwaardigen bisschop van Utrecht, die hem vaderlijk tusschen de knieën genomen en zegenend de hand op zijn hoofd gelegd had; hertog Henrik van Brabant, die zijn zuster beloofde, haar zoon steeds een steun en raadsman te zullen zijn; heer Willem, die zich telkens weer liet verhalen van het steekspel en van de

lauweren, daar door zijn broeder gewonnen, als achtte hij die zelfs met zijn bloed nog niet te duur gekocht.

Hij had zijn vader door de edelen en grooten als het toonbeeld van een volmaakt ridder hooren roemen; maar ook gezien hoe de poorters en het landvolk hem als den zorgzamen landsvader eerden.

En zoo ontkiemden, onder den invloed van zijn omgeving, in zijn kinderziel van zelf de begrippen van ridderdeugd en vorstenplicht, en ontwaakte in hem allengs het besef van wat het zeggen wilde: graaf van Holland te zijn.

Dat vorstelijk bewustzijn, 't welk zich nu reeds in den rechtgeaarden telg der Hollandsche graven, gesproten uit het oud-Frankische koningsbloed, ontwikkelde, spiegelde zich af op het blanke, edelgevormde kindergelaat, het glinsterde als een gouden vonk in de schitterende zwarte oogen, het troonde op het effen, reine voorhoofd, omkranst van de gitzwarte lokken, waarover de gravenkroon een glans van majesteit wierp.

‘Wat is hij schoon, onze kleine graaf!’ fluisterden de moeders in bewondering, als zij hem op den staatsiewagen aan de zijde van gravin Machteld zagen voortrijden.

‘Op en top graaf Floris!’ zeiden de vaders. ‘Hij belooft een vroom ridder te worden.... Een goed zoon, die naar zijn vader aardt. God zegene hem!’

Naarmate de stoet vorderde en de lijkwagen zich uit het gezicht verwijderde, werden de toeschouwers vrijer in hun opmerkingen. Zij wezen elkander de verschillende edelen aan, kenbaar aan hun omfloerste blazoenen en noemden elkander de namen.

Maar toen de groep der monniken en clerken

naderde, die de purperen draagkoets van den Utrechtschen kerkvoogd omgaven, zonken allen toch eerbiedig op de knieën, om den zegen te ontvangen.

Beurtelings rechts en links vertoonde zich buiten de draagkoets de hand van den bisschop, in den purperen handschoen, met het kruis van edelsteenen bestikt, verhief zich en daalde zegenend neer over de geknielde schare. Het volk eerde in bisschop Otto niet enkel den hoogsten vertegenwoordiger van het geestelijk gezag in deze landen, maar ging er ook trotsch op dat de machtige prelaat van het bloed zijner fiere graven was.

Het naast achter de Hollandsche edelen kwam een rijke groep Vlaamsche ridders, die met scherpe blikken gemonsterd werden; want de aloude naijver tusschen Holland en Vlaanderen, die in het verleden zoo menige bloedige worsteling had veroorzaakt, werkte hier nog na.

De twistappel tusschen beide graafschappen was het gemeenschappelijk bezit van Zeeland bewester Schelde, waarvoor de graven van Holland aan die van Vlaanderen leenhulde verschuldigd waren, terwijl zij de inkomsten met hen moesten deelen. Het was een heel ingewikkelde verhouding, die tot herhaalde verschillen en oneenigheden aanleiding had gegeven; maar sedert de overeenkomst, in 1226 tusschen graaf Floris en de gravin Johanna van Vlaanderen gesloten, hadden zich toch geen verwikkelingen meer voorgedaan.

Met dat al leefde onder het volk de herinnering aan den alouden strijd voort en dat was de reden dat de Vlaamsche gasten meer dan gewone aandacht trokken.

‘Wie dat jongske wel mag zijn?’ vroeg een blozende poortersdochter aan een bejaard man naast haar, die heur vader scheen te zijn. En zij wees op een baardeloos jonkman, nog bijna een knaap, die op een glanzend zwart ros met gouden toom kwam aangereden.

Te midden der groote forsche riddergestalten, die hem op eerbiedigen afstand omgaven, toonde hij klein en schraal; maar hij zat fier en hoog opgericht in het zadel. Zijn gelaat had niet den blijden blos, die aan zijn jonge jaren zou voegen; maar die eigenaardige bleekheid, welke geen ongezond bloed, maar een geheim verdriet verraadt.

‘Noemt ge dien een jongske?’ hernam de poorter glimlachend. ‘Ziet ge niet dat de leeuw van Vlaanderen voor hem uit gedragen wordt? Hij is de vertegenwoordiger van de gravin van Vlaanderen.’

‘Is hij dan haar zoon?’

‘Wel neen, vrouw Janne heeft geen zoon. 't Is haar zusterskind Jan van Avennes.’

‘Hij ziet er niets vroolijk uit.’

‘Dat zou ook kwalijk voegen bij een begrafenis.’

‘Alevel hoeft hij niet zoo kniezerig te zien.’

‘Daar kan hij wel reden toe hebben,’ hernam de man op een toon, alsof hij er wel meer van wist.

‘Hoe zoo, vader?’ vroeg het meisje nieuwsgierig, terwijl zij den somberen jonkman naoogde.

‘'t Is algemeen bekend dat sinds zijn moeder Margareta - ze wordt in de wandeling Zwarte Griet genoemd - met heer Willem van Dampierre, een Borgondisch edelman, hertrouwd is, zij haar twee zonen uit het eerste huwelijk, dezen Jan en zijn broer Boudewijn, weinig meer telt en wel liefst heelemaal aan een kantje wou schuiven.’

‘Fij! dat is schande,’ zei de rechtschapen poortersdochter verontwaardigd, en oogde nog eens den jongen Vlaming na. ‘Geen wonder dat de jongen niet vroolijk kijkt. Wie zou dat kunnen lijden, van zijn eigen moeder verschopt te worden... Maar bij zijn moei, de gravin Janne schijnt hij dan toch hoog aangeschreven te zijn, dat ze hem met zoo'n deftigen post hier heen belast.’

‘'t Is zijn petemoei, en ze mag dus wel wat voor hem over hebben. Hij moet een kloek jonkman zijn, die ook buiten Zwarte Griet zijn weg wel vinden zal; maar met dat al is het een hard gelag voor hem, den oudsten zoon, zich bij kinderen van een tweeden vader achtergesteld te zien.’

‘'k Heb deernis met den hupschen jonker, zoo weinig hij me aangaat,’ hervatte het meisje, hem nog eens naoogend; maar daarop werd haar aandacht weer getrokken door een troep pijpers, die eensklaps een snijdend klagende treurmuziek aanhieven.

De lange stoet trok intusschen verder en het voorste deel was al lang buiten de poort, den weg naar Rijnsburg op, toen de eindelooze trein nog door de nauwe straten van Leiden kronkelde.

Langs den ganschen weg stonden landlieden geschaard, van ver uit den omtrek samengestroomd om het lijk van den beminden graaf te zien voorbijtrekken of het te vergezellen naar zijn laatste rustplaats.

Bij de nadering van de witgepluimde lijkkoets ontblootten zij eerbiedig het hoofd, bogen de knieën en prevelden een gebed voor de rust van graaf Floris' ziel. Heele scharen van mannen, vrouwen en kinderen hielden den optocht bij. Velen paarden hun stemmen met het psalmgezang, door de breede groepen van monniken en clerken beurtelings aangeheven.

Eindelijk naderde men Rijnsburg en zag den spitsen toren der abdijkerk, sinds den brand van 1183 in nieuwen luister herbouwd, hoog boven het geboomte uitrijzen. Statig klepte het klokgelui zoo van de abdij- als van de buurt- of parochiekerk. Nog weinige schreden verder, langs den lommerrijken, met linden omzoomden weg - en daar verhief zich de trotsche abdij, met torens gekroond en met een breede gracht omringd als een vorstelijke burcht.

En inderdaad was de abdij een vorstelijk gesticht, een eeuw geleden door vrouwe Petronella, de weduwe van graaf Dirk II opgegericht om tot schuilplaats te strekken voor adellijke jonkvrouwen, die buiten het gewoel der wereld, in kloosterlijke afzondering haar leven in versterving, gebed en vrome overweging aan den Heer wilden wijden.

Alleen de dochteren van de aanzienlijksten des lands mochten hier toegang verkrijgen om naar den regel der Benedictijnen van Cluny te leven. Want te Rijnsburg werden enkel zulke jonkvrouwen opgenomen, die van zwaarden spillezijde (dat is van vaders- en moederskant) van edelen bloede waren en de ‘quartieren van vier voorgaande grootvaders en grootmoeders konden opzweren.’ Verscheidene telgen uit het Hollandsche gravenhuis hadden daar, gedurende het honderdjarig bestaan der abdij, reeds den sluier aangenomen, en op dit oogenblik droeg Ada, de zuster van graaf Floris, dien men te Rijnsburg in het graf zijner vaderen ging ter ruste leggen, er het nederig nonnekleed.

In de abdijkerk, naast het hooge koor, was 's graven kapel. Daar was in 1144 de stichteres der abdij, gravin Petronella, ‘met christelycken uitvaert als betamelic is’[1], ter aarde besteld. Daar rustten ook de ouders van graaf Floris; zijn moeder, vrouwe Aleid, in 1218 gestorven, en zijn vader, graaf Willem I, de roemrijke overwinnaar

1) Melis Stoke.

van Damiate, die haar ten jare 1223 in het graf volgde. Daar zou ook zijn stoffelijk overschot ‘met groten rouw in een graf naest zyns ouders graf beaerd’[2] worden.

De valbrug over de gracht was neergelaten, en onder de breedgewelfde poort verscheen de hoogwaardige vrouwe van Rijnsburg, de abdis Emessa, in haar wijden zwarten mantel, waarover de zwarte sluier neerhing, en met den kromstaf in de hand. Zij was als een vorstin omgeven van haren stoet: haar hofmeester, haar rentmeester-generaal, haar biechtvader en kapelanen, de priorin en kamerjoffers, en werd gevolgd door al de zusteren van het convent in de nederige nonnensluiers, waaronder zich, naast 's graven zuster, Ada van Holland, de telgen van Hollands edelste geslachten verscholen.

De aanblik van den lijkstoet, die zich in zijn volle staatsie voor het oog der zusters ontplooide, mocht haar als een sprekend beeld gelden van de vergankelijkheid der aardsche grootheid, die zij zoo edelmoedig hadden versmaad. Zij hadden gehandeld overeenkomstig het woord, dat men nog in de zeventiende eeuw op een der steenen van de verwoeste abdij geschreven vond:

Da tua, dum tua sunt
Post mortem tunc tua non sunt.[1]

Onder statig psalmgezang haalden de zusters het stoffelijk overschot in van den landsvorst, die als graaf van Holland den titel droeg van ‘patroon en fondateur van Rijnsburg,’ dien zij bij zijn leven menigmaal feestelijk binnen de muren der abdij hadden mogen begroeten en die voor altijd in haar vreedzaam heiligdom naast zijn voorouders kwam rusten.

De abdijkerk, anders zoo vroolijk verlicht door haar hooge spitsboogvensters met de wapenschilden van al de vorstelijke en adellijke weldoeners der stichting kleurig bemaald, bood nu een somber plechtigen aanblik. Breede en hooge draperieën van zwart laken bedekten de wanden en sloten het vriendelijke zonnelicht buiten. Maar het rijke hoogaltaar straalde in den gloed van honderden waskaarsen, en daar droeg bisschop Otto van Utrecht, omgeven van de hoogste geestelijke en wereldlijke heeren des lands en van ver daarbuiten, voor de rust der ziel van zijn grafelijken broeder het heilig misoffer op.

(*Wordt vervolgd.*)

Eenige aanteekeningen
Bij den
H. Zweetdoek des Zaligmakers.

In No. 17 van dezen jaargang deelden wij eenige bijzonderheden mee omtrent de kostbare reliquie, in de hoofdkerk van Turijn bewaard, en voegden er een afbeelding bij, voorstellende de vereering der heilige Lijkwade door de geloovigen. Een en ander geschiedde naar aanleiding der toenmaals van den zweetdoek genomen photographie, die, zooals men zich herinnert, zulk een verrassende afbeelding opleverde van het lichaam des Zaligmakers.

2) De clerk uit de Lage Landen.
1) Door Schotel aldus vertolkt:
Geef 't uwe, o mensch! terwijl 't het uwe is, bij uw leven. Als 't uwe kunt gij 't na uw sterven niet meer geven.

Thans wordt ons uit Turijn door bemiddeling van den eerw. pater Lucas van de Pavoordt, O.F., die photographie zelf toegezonden met eenige aanteekeningen betreffende de reliquie, die wij hier met de reproductie van het lichtbeeld laten volgen:

Met de grootste zorg werd gedurende de plechtige uitstelling van den H. Zweetdoek, die dit jaar van den 25sten Mei tot den 2den Juni te Turijn plaats had, voor de eerste maal van deze kostbare reliek een photographie genomen. Hoewel deze nog niet in den handel is, zijn wij toch nu reeds in staat de godsvrucht der duizenden lezers van de *Belgische Illustratie* te bevredigen door een getrouwe afbeelding. Zooals men weet is de H. Zweetdoek, die in Turijn vereerd wordt, volgens de vrome overlevering dat zuivere lijnwaad, hetwelk Joseph van Arimathaea, naar de evangelisten Matthaeus, Lucas en Marcus, kocht, om er de ziellooze ledematen van den Verlosser na de kruisafneming mee te bedekken. Alleen deze Doek raakte onmiddellijk het H. Lichaam; andere van minderen omvang kwamen over dezen Doek heen.

Daar het bloedende lichaam van Jesus in de lengte op de eene helft van den H. Doek gelegd werd, en de andere helft over het gezicht, de voorste leden en het uiterste der voeten gespreid werd, (de Doek is 4 meter 63 centimeter lang, en 1 meter 15 cm. breed) bleef de beeltenis van den Goddelijken Lijder er met bloedige trekken op de eene helft en de andere helft in afgedrukt. Indien men nu op den H. Doek of op de photographie, die een allertrouwste copie daarvan is, de afbeelding van den Allerheiligsten Verlosser zeer duidelijk wil zien, dan moet men zich niet in de war laten brengen door de twee zwartachtige lijnen, die boven en onder over de geheele lengte van den Doek loopen, en die omtrent regelmatig door romboidale zwarte vlekken afgewisseld worden. Deze lijnen en vlekken worden eenvoudig aldus verklaard. Eeuwen lang reeds bewaart men den Doek op de volgende wijze.

In de lengte opgevouwen en met zijden lint langs de plaats der evenwijdige lijnen opgebonden, worden deze linten door twee groote zegels aaneengehecht. Toen nu in het jaar 1532 in den nacht van den 4den December een vreeselijke brand in de koninklijke kapel van het kasteel te Chambéry uitbrak, waar de H. Zweetdoek toen bewaard werd, smolten de zilveren kist, waarin de Doek geborgen was, en de koninklijke zegels, terwijl de hitte van het vuur de linten verbrandde. Doch door de Goddelijke Almacht spaarde het vuur den Doek, daar deze slechts volgens de twee aangegeven lijnen en op de plaatsen, waar de zegels drukten, even verschroeid werd. Zoo was meteen de critiek beantwoord, die later het niet verbranden van den Doek daaraan wilde toeschrijven, dat hij van asbest was.

Als men dus de photographie of den Doek zelf in de lengte beschouwt, dan bewondert men op de eene helft de zeer duidelijke afbeelding van het Lichaam van voren, en op de andere helft (minder duidelijk, als men niet goed oplet) datzelfde Lichaam van achteren gezien. Zeer duidelijk ziet men op het gelaat de wenkbrauwen, de bloedige teekenen der doornekroon, de lange haren om het hoofd heen en op den rug door zweet en bloed samengekleefd, en eindelijk den baard, in tweeën gedeeld. De armen liggen kruiswijze en de handen zoodanig op den onderbuik vereenigd, dat één hand slechts zichtbaar is; en op deze is in de polsstreek de wonde van het kruis zeer goed door een zwarte vlek (bloedvlek) te kennen, zooals ook de wonden der beide voeten en bovenal de H. Wonde der Zijde (aan de rechterhand van dengene, die het Lichaam van voren beziet).

Ik zou te uitvoerig worden, als ik de heele photographie moest uitleggen. De bloedige striemen b.v. op de armen en op den rug ziet men noodzakelijk. Zoo vestig ik ook niet verder de aandacht op het verschil, dat er bestaat tusschen de bloedvlekken hierboven aangegeven en andere vlekken, die van den balsem afkomstig zijn. De critiek heeft zich hiermede eeuwen lang bezig gehouden; mij is het moeilijk op een afstand alles met den vinger aan te duiden. Slechts verhaal ik in het kort de geschiedenis van deze allerkostbaarste reliquie, nadat zij aan Jesus in het graf tot bedekking gediend had.

Gedurende vele eeuwen werd de H. Zweetdoek door de Christenheid van Jerusalem bewaard. Toen Saladijn in het H. Land kwam, bracht koning Guy de Lusignan hem naar Cyprus. In 1353 werd hij door Godfried II van Charny eigenhandig naar Lirey overgevoerd, en in 1452 door hertog Lodewijk van Savoye, die hem ten geschenke ontving, in de Franciscanenkerk van Chambéry ter bewaring gegeven. Hertog Karel III wilde den kostbaren Doek bij zich te Vercelli, doch Emmanuel Philibertus bracht hem weer naar Chambéry terug. Toen eindelijk in 1578 de H. Carolus Borromaeus van Milaan te voet den H. Doek wilde komen vereeren, liet dezelfde Emmanuel Philibertus dien naar Turijn vervoeren, ten einde zoodoende den moeilijken pelgrimstocht voor den heiligen aartsbisschop te verkorten.

Hier nu werd de Doek eerst in de kapel van den H. Laurentius geplaatst, later in de kerk van het koninklijk paleis, en eindelijk den 1en Juni 1694 in de kostbare kapel, welke Guarini geheel van zwart marmer in het koor der kathedraal van den H. Joannes bouwde.

Lezers, laten wij met een vurig geloof deze reliquie van het Lijden onzes Heeren vereeren, die door God met treffende mirakelen verheerlijkt werd; op wonderdadige wijze toch werd zij uit de handen van roovers gered; de paarden, die haar eens uit Chambéry moesten wegvoeren, konden aan de poort der stad niet meer vooruit, door

onzichtbare macht weerhouden; en uit een vreeselijken brand werd zij op bovennatuurlijke wijze gered. Ik zou ontelbare geschiedkundig vastgestelde mirakelen kunnen verhalen, doch had dan een heel boek noodig. Dappere hertogen, vorsten, keizers, vereerden ze in den diepsten ootmoed, Pausen begunstigden de vereering met talrijke aflaten; zij was de vreugde van tal van heiligen en zaligen, terwijl zij nog thans de vreugde van den katholiek is en het zijn zal, zoolang het Catholicisme bestaat. Laten wij Jesus onzen dank betuigen, daar Hij ons in Zijn H. Zweetdoek zulk een heerlijk bewijs Zijner eeuwige liefde achterliet; en kussen wij in den geest dien H. Doek, die, onomstootbaar bewijs der heerlijke Verrijzenis, met het Bloed van den Godmensch, dat ons Zijn beeltenis achterliet, tevens op welsprekende en zichtbare wijze de geschiedenis Zijner onuitsprekelijke smarten aan den nakomeling: verhaalt.

De historische optocht te Amsterdam.

Van de reeks der feestelijkheden bij gelegenheid der inhuldiging van H.M. koningin Wilhelmina binnen Amsterdam was ongetwijfeld het glanspunt de historische optocht.

Het was een gelukkig denkbeeld bij dit feest van heden ook het verleden op te roepen, waaruit het is voortgekomen. In koningin Wilhelmina toch eeren wij de afstammelinge der roemrijke Oranjes, die Nederland hebben groot gemaakt; daarom was een herinnering aan den gouden tijd, dien Holland nooit moet vergeten, hier volkomen op haar plaats.

De historische optocht moest dien tijd in levendige groepen aanschouwelijk maken. Hij was verdeeld in drie hoofdgroepen, waarvan de eerste een beeld gaf van het laatst der zestiende eeuw, de tweede van het begin der zeventiende en de laatste van het midden der zelfde glorievolle eeuw.

Het middelpunt der eerste groep was Willem de Zwijger met zijn vier broeders, Jan de Oude, Adolf, Hendrik en Lodewijk, omstuwd door de vermaardste staatslieden uit dien tijd als Oldebarneveldt en Pouw.

Voorafgegaan door een vendel in het schilderachtig Hendrik-III-costuum van dien tijd, maakten die kloeke gestalten, hoog te paard gezeten, een kranig figuur.

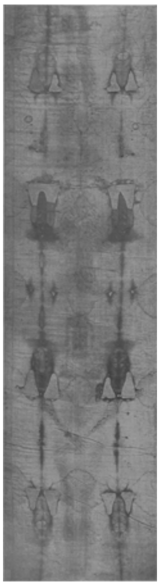

DE H. ZWEETDOEK DES ZALIGMAKERS.
Reproductie naar een photographie der reliquie, berustende in de hoofdkerk te Turijn.

In de tweede groep was Prins Maurits de hoofdpersoon. In het blinkende harnas, vervaardigd naar een portret in het Rijksmuseum, reed hij te midden van tien zijner voornaamste generaals, waaronder behalve een paar prinsen van Nassouwe, ook een Waldeck, een der voorvaderen van de koningin-regentes. Vooral opmerkelijk bij deze groep waren de kanonnen uit het begin der zeventiende eeuw, getrokken door vijf paarden en omringd door kanonniers, paardenleiders enz. in historisch getrouwe costumes, alle evenals de bespanning der kanonnen

De Admiralenwagen.
Het slot van den stoet op weg naar het feestterrein.
De wagen der Goudsmeden.
De Drukkerswagen.
Het keurvendel Prins Maunts.
Het middelgedeelte van den stoet op weg naar het feestterrein.
GROEPEN UIT DEN HISTORISCHEN OPTOCHT TE AMSTERDAM.
Naar een voor de *Belg. Ill.* door de firma Roeloffzen, Hübner & Van Santen genomen photographie.

zorgvuldig nagebootst naar afbeeldingen op oude prenten van den slag bij Nieuwpoort.

Een vendel uit den tijd van prins Maurits sloot deze voorstelling van den strijd te land, waarop nu de strijd ter zee zou volgen.

Hadden de eerste tafereelen de dagen van bangen kamp in herinnering gebracht, nu was het de beurt aan de zegepraal en de hoogste ontwikkeling van Hollands grootheid en macht. Wie van Hollands glorie spreekt, denkt het eerst aan zijn roemrijke helden ter zee. Hier verschenen zij alle, De Ruyter, Tromp, Evertsen, Van Galen en nog zoovele anderen, wier namen als sterren op de geschiedbladen flonkeren, gezeten op een grooten zegewagen, in den vorm van een ouderwetsch galjoen. Zegevierend droegen de admiralen de vlaggen in de hand, op den vijand veroverd.

Hun zegewagen werd voorafgegaan door vlaggedragers en Noordpoolvaarders als Heemskerk en Barends en gevolgd door een groep, voorstellende Neerlands handelsbetrekkingen in Oost en West. Hier zag men vreedzaam in gezelschap Chineezen en Japaneezen, Negers en Turken, Arabieren en Laplanders en boven alles uitstekend een kameel, die heel gemoedelijk in den optocht meestapte.

Daarna kwamen de grondleggers van het Nederlandsche gezag in Indië, de eerste gouverneurs-generaal, de ontdekkers, een groep zoogenaamde ‘bijltjes’ of scheepstimmerlieden van de landswerf, en eindelijk Joan Maurits, de gouverneur van Brazilië, omringd door raadslieden, inboorlingen van Brazilië en matrozen.

Eenige trompetblazers en klaroendragers benevens een groot muziekkorps besloten deze groep.

De derde hoofdgroep rangschikte zich om Frederik Hendrik, den stededwinger. Zij werd door een vendel uit dien tijd, door de herauten van 's-Hertogenbosch, Breda, Maastricht en Grol en vaandeldragers met veroverde Spaansche vlaggen geopend.

De roemrijke stadhouder met zijne knapen, werd gevolgd door Willem III en den grooten keurvorst. Daarna verschenen in een zeventiende-eeuwsche staatsiekoets Amalia van Solms, Louise Henriette en Maria Stuart. Dit gedeelte werd voorafgegaan door een Engelsche lijfwacht in Staatschen dienst en gevolgd door een Brandenburgsche lijfwacht in Staatschen dienst.

Nu kwamen de vertegenwoordigers van Hollands grootheid op het gebied van wetenschappen en kunsten: eerst een groep van uitvinders met een zegewagen, waarop een oude drukpers, herinnering aan Laurens Coster. Dan een groep ingenieurs, bouwkundigen, klokkengieters, vestingbouwkundigen, met vier blazoendragers van de rederijkerskamers *In lief de bloeyende* en *Kosters Academie*.

Nu waren de meesters van het woord aan de beurt: Vondel, Hooft en hun medepoëten, gevolgd door een groep voorstellende het landspel de ‘Leeuwendalers,’ dat indertijd werd opgevoerd ter viering van den Munsterschen vrede. In dit feestjaar, nu het juist 250 jaar geleden is, dat die vrede gesloten werd, mocht zeker deze groep niet ontbreken.

Ten laatste kwam de schilderafdeeling. Achter Rembrandt, Ruysdael en Flinck verschenen in levenden lijve al de personages, afgebeeld op de zoogenaamde ‘Nachtwacht?’ En evenzoo volgde achter Van der Helst de ‘Schuttersmaaltijd,’ door levende personen voorgesteld. Bij deze kunstenaarsgroep sloten zich aan de goud- en zilverdrijvers Vianen en Lutma, vergezeld van een zestal knechts, met gouden en zilveren voorwerpen. Op een zegewagen zaten de Ijdelheid, de Kunst en de Smaak, door bevallige vrouwenfiguren afgebeeld, terwijl voorop eenige gezellen bezig waren de laatste hand te leggen aan een gedreven vaas.

Eindelijk volgden nog Frans Hals, Mierevelt, Dou enz. met een levende voorstelling van een der beroemde schuttersstukken uit Haarlem, namelijk de ‘St.-Adriaansdoele.’ De groep werd besloten door Jan Steen, Ostade, Cuyp en Bol en - tot aardige afwisseling - een wagen, waarop een der grappigste tooneeltjes van Jan Steen, namelijk de ‘kiezentrekker’, werd voorgesteld.

De zwarte kapu.
Door T.
(*Vervolg*).

De majoor aan de eene en de adjudant aan de andere zijde vergezelden den veroordeelde achter de gelederen en teekenden met een krijtstreep den rug van de soldaten, die niet hard genoeg hadden toegeslagen; hen volgde de officier van gezondheid, om bij het in onmacht vallen van den mishandelde met aderlating en koud water te kunnen bij springen.

Een doek tusschen de tanden geklemd, schreed Peter Bagin in grimmigen trots met vasten tred door de gelederen; alleen de wenkbrauwen trokken zich samen bij elken slag der neersuizende riemen. Reeds de eerste slagen kleurden de huid van den man brandend rood; en nog was hij niet aan het einde van zijn eersten gang, of het bloed druppelde reeds op verscheiden plaatsen langs zijnen rug.

Plotseling brak door de dichte menigte der toeschouwers en door de rangen der schildwachten de jonge hertog van Lotharingen; geen acht slaande op geroep of waarschuwing, ijlde hij regelrecht op den trompetter toe en sloeg hem het instrument uit de hand. Zoodra de spitsroedenmarsch verstomde, hielden de veroordeelde en de hem vooruitgaande wachtmeester den pas in en de tot slaan opgeheven armen zonken neer.

‘Alle duivels!’ riep de majoor geërgerd. ‘Wat beteekent dat? Voorwaarts, trompetter, blaas door.’

‘Halt!’ riep hertog Frans zijn witten zakdoek zwaaiende. ‘Genade!’

De majoor herkende nu den hertog en ging hem groetend te gemoet. ‘Uwe Hoogheid behaagt het den beklaagde genade te brengen, maar de dienst gebiedt mij in zoo'n geval....’

‘Goed, goed, waarde majoor, ik draag de volle verantwoording. Ge kunt u op mij beroepen, ik zal 't u op schrift geven. Wat heeft de kerel, wien ik genade gebracht heb, eigenlijk uitgevoerd?’

‘'t Is een onverbeterlijke deserteur, Uwe Hoogheid, anders een goed soldaat, een uitstekend ruiter en schutter. Dient drie, vier maanden zonder dat er aanmerking op hem te maken valt, dan grijpt hem een soort razernij aan - hij zegt: het heimwee - en weg is hij.’

‘'t Is zeker reeds een oude jongen?’

‘Bij de veertig, Hoogheid. 't Moet een Methusalem worden, om de wegens desertie gekregen strafjaren uit te dienen. Overigens is 't een Hongaar, die zich onder ons, Wallachen en Bohemers, niet op zijn plaats voelt.’

‘Een Hongaar en kurassier? Zou een overplaatsing naar de huzaren niet raadzaam zijn?’

‘Het behage Uwe Hoogheid den man eens aan te zien. Zoo'n kolossus en - een licht huzarenpaard!’

De hertog, die sedert zijn vijftiende jaar te Weenen zijn vorming ontving en ook een weinig Hongaarsch sprak, ging naar Bagin toe en sprak hem in de lang ontbeerde

vaderlandsche klanken aan; hij zeide hem, dat hij hem op voorspraak van des keizers dochter van de rest der straf ontslagen had; maar daarvoor moest Bagin beloven, van nu af het keizerlijk vaandel trouw te zullen blijven.

Een niet te beschrijven treurige trek gleed over het gebruinde gezicht van den begenadigde. 'Heer!' sprak hij, 'ik dank u en de schoone dochter des konings en zal uw goede bedoeling niet vergeten; maar, heer, laat mij mijn straf ondergaan, laat mij dooden, want die belofte kan ik u niet geven. Ik moet vrij zijn. En daarom zweer ik hi er, bij de eerste de beste gelegenheid weer te zullen wegloopen. Meet toch de maat uwer goedheid vol en bewerk mijne vrijheid! God zal 't u loonen.'

'Nu, nu, wij zullen zien, wat er aan te doen is,' beloofde de hertog losweg, om aan de zaak een einde te maken. 'Hier is een pleister voor uwe wonden.'

Hij wierp hem eenige geldstukken toe, groette den majoor met een genadig knikje en ging heen.

Bij het bruggetje over de Schwechat stelde zich een oude Zigeunerachtige vrouw op zijn weg.

'Heer,' smeekte zij, 'laat mij de sporen kussen, die uwe voeten in het stof drukken! Ontvang den dank van een zwaar beproefd moederhart voor de weldaad, door u bewezen! Dat geluk en zegen u volgen op al uw wegen. Dat uw kinderen opbloeien tot een machtig geslacht...'

'Goed, goed, oude!' stuitte de hertog den woordenstroom der vrouw, 'ik heb haast.' En hij onttrok zich haastig aan de hem nog naklinkende zegewenschen.

'Dat zal ik den keizer vertellen, Hoogheid!' zoo prees Maria Theresia de goede daad van haren ridder, nadat hij haar bericht van het voorgevallene gegeven had.

''t Zal wel noodig zijn, om mijn eigenmachtig ingrijpen te bekrachtigen. Nu denk ik ook nog meer te doen door den armen kerel ontslag bij de kurassiers te bezorgen.'

'Zeker, Hoogheid. Men moet met graaf Lanthière spreken!'

Maar de graaf was destijds niet te Weenen, en toen hij er kwam, dachten hertog Frans en de nu openlijk met hem verloofde aartshertogin Maria Theresia, aan heel andere dingen dan aan den armen Bagin. Lanthière kwam namelijk eerst bij de verlovingsfeesten van het hooge paar te Weenen, welke den 12 Februari 1736 onder grooten luister plaats hadden.

Bij gelegenheid van een hoffeest herinnerde graaf Lanthière den hertog aan de verhaalde episode in Ebersdorf en betreurde het, dat de door hooge gunst begenadigde soldaat zich zoo ondankbaar had getoond, daar hij voor eenige dagen voor de vierde maal was gedeserteerd.

Hertog Frans van Lotharingen beet zich in den wijsvinger.

III.

De oorlog, welken Oostenrijk met Turkije van 1737 tot 1739 voerde, is van beide zijden arm aan groote en gelukkige wapenfeiten; men vergenoegde zich met van tijd tot tijd uit vaste legerplaatsen stroop- en plundertochten te ondernemen in het rijk van den tegenstander, zonder hem zelf op te zoeken.

De troepen van den veldmaarschalk Seckendorf lagen in de legerplaats van Karansebes in het banaat Temes, en voorzagen met geweld in hun onderhoud in de arme dorpen der Wallachen. De ongelukkige landman dier streek, door Duitschers en Turken verdrukt, verliet zijne haardstede en werd door den nood gedrongen, wat de toenmalige soldaat als zijn voorrecht beschouwde, roover.

Hierdoor kregen de troepen van Seckendorf althans eenige bezigheid, zij konden op roovers jacht maken. De hoogere officieren daarentegen jaagden in de bosschen in het moerassig struikgewas tusschen de Bega, de Bistra en haar talrijke zijrivieren op herten, evers en zelfs op de destijds nog niet uitgeroeide Wallachijsche beren.

Op een schoonen dag werden hertog Frans en zijn jongere broeder prins Karel van Lotharingen, die zich bij het leger bevonden, door een toeval van het jachtgezelschap gescheiden, doordat zij zich bij de vervolging van het spoor van een reusachtig wild zwijn te ver verwijderden. Het spoor liep door een moeras, 't welk te paard over te steken niet raadzaam scheen, en daarom stegen de beide vorsten af, hun jachtpaarden den pikeur overgevende met de opdracht, het zich lang uitstrekkende moeras om te gaan; zij zelf waadden er door en namen het spoor weer op, dat naar het naburige dichte woud leidde. De ijverige, vurige jagers drongen door doornen en struikgewas, klommen over gevallen boomen en afgewaaide takken, waadden door poelen en plassen en kwamen eindelijk aan een breeden, langzaam stroomenden arm van de Bistra. Hertog Frans wilde hier de verdere vervolging opgeven, maar de jongere prins wilde nog verder doordringen. Met behulp van een scheef over het water hangenden elzenboom, welken men beklom, om zich aan de er overreikende takken op den anderen oever neer te laten, werd de overtocht volbracht, maar aan den anderen oever verloor

zich het spoor. Al het zoeken was tevergeefs. De tijd verliep en met hem verdween de door de mislukte poging afgekoelde jachtlust. Hertog Frans drong nu krachtig op terugkeer aan. Een nieuwe moeilijkheid deed zich nu voor. De terugweg over het water was op dezelfde wijze als te voren niet uitvoerbaar, boven en beneden was ook geen geschikte overgang te vinden, steeds verder en verder moesten de nasporingen worden uitgestrekt, het water werd breeder, de oevers werden moerassiger. Menige zijarm en waterloopen werd nog over menig moeras omgetrokken, tot ten laatste beide vorsten moesten bekennen, dat zij verdwaald waren.

Zij riepen luid, maar alleen de zwakke galm van het woud gaf hun antwoord; zij schoten herhaalde malen hun geweren af, doch de knal verloor zich zonder eenigen uitslag in de stilte. Daarbij viel de schemering in het woud, begunstigd door den bewolkten hemel vroeg in; den rechten weg te vinden in deze moeras- en boschachtige wildernis scheen een onmogelijkheid.

Moedeloos en ten einde raad beet Frans herhaalde malen op zijnen wijsvinger, maar de moedige Karel besloot op goed geluk in een en dezelfde richting voort te wandelen. Hij geloofde een al was 't ook weinig begaan voetpad ontdekt te hebben, dat toch naar de een of andere door menschen bewoonde plaats moest leiden. Meer dan een uur lang hadden de vermoeide, hongerige en bezorgde jagers dit onzekere pad gevolgd, toen zij een licht zagen schijnen, waarop zij nu vol hoop afgingen.

Naderbij gekomen bleek het, dat dit schijnsel afkomstig was van een klein houtvuur. Een oude vrouw roerde in een ketel, die er boven hing, en onder een windscherm van boomtakken en schaapsvellen zaten vier jonge mannen in de kleederdracht van de Wallachijsche boeren.

Hertog Frans, die achter zijn broeder liep, raakte diens schouder aan. ‘Een onaangenaam gezelschap!’ fluisterde hij zacht.

Karel trok minachtend de schouders op. ‘Voor zooveel ik zien kan hebben de kerels geen geweren en zullen wij met hen wel klaar komen. Overigens hebben de woudbewoners scherpe zintuigen - zie maar, ze hebben ons al ontdekt.’

En zoo was het inderdaad. Men zag bij het schijnsel van het vuur de Wallachen opstaan en hoe zij als verrast wild in de richting van de aankomenden loerden; toen grepen zij naar hunne bijlen, die zij voor eenig wapen hadden.

Nu bleef aan de beide jagers niets over, dan vastberaden en zoo onbevangen mogelijk te naderen. De geweren tot schieten gereed houdend, traden zij in den lichtkring van het vuur en wenschten in 't Duitsch goeden avond.

(*Wordt vervolgd.*)

De Haagsche feesten.

Te midden van de blijde dagen, welke de Residentie vierde, kwam daar, als een donderslag bij helderen hemel, het schokkende bericht: ‘Een onverlaat heeft de keizerin van Oostenrijk vermoord.’ De menschen verdrongen zich om de bulletins, lazen ze met ernstige gezichten en liepen een wijle stil voort, verlevendigd als bij hen was het besef der gevaren, waaraan gekroonde hoofden blootstaan. De dragers van het hoogste gezag in den Staat mogen dan omringd zijn door een trouw volk, dat hen op de handen draagt, een verwaten vreemdeling kan hen nog naar het leven

staan. Onwillekeurig rees daarbij het beeld voor oogen van de jeugdige koningin, huiverde men bij de gedachte, dat ook Haar dierbaar bestaan gevaar kon loopen. En toen weinige uren na het algemeen bekend worden van het treurig bericht, koningin Wilhelmina uitreed, klonken de juichkreten hartelijker nog dan te voren, als wilde men H.M. verzekeren: ‘Van ons hebt gij niets te vreezen! Wij zullen u verdedigen! Rijd vrij onder ons rond!’

Dat wist zij trouwens wel, de jeugdige koningin, en onbeschroomd volvoerde zij hare tochten. Het gejuich, dat weerklonk bij haren intocht, had haar verkondigd hoe blijde men hare komst vierde. Als een bruisende watervloed stroomde op dien gedenkwaardigen 9en September het gejubel voort langs het Bezuidenhout, langs de lanen van het heerlijke Bosch, langs Kneuterdijk en Voorhout, Parkstraat en Paleisstraat naar de vorstelijke woning. En daar op het voorplein steeg het, toen de koningin zich op het balkon vertoonde, omhoog als een reuzengolf, oprijzend uit een branding van zwaaiende hoeden en petten, wuivende zakdoeken en handen.

En steeds klonk gedurende de schoone feestdagen het geestdriftig gejuich, als de koningin zich vertoonde. Waar zij heenreed, ter kerke of ter feestgetij, naar Scheveningen of naar de omringende dorpen, naar het sportterrein of naar het Malieveld, steeds vond zij een saamgepakte menigte langs haren weg, die ongeduldig, neen geduldig het oogenblik van haar verschijnen afwachtte. Zoodra dan het vorstelijk rijtuig werd opgemerkt, jubelden die honderden, die duizenden, of zij de koningin voor het eerst zagen. En haar voor het eerst zien deden zij stellig niet, allerminst de Hagenaars onder hen.

J.A. FRANKEN,
Hoofdcommissaris van Politie te Amsterdam.

De Haagsche feesten een herhaling van de Amsterdamsche? Al ware het zoo, dan toch een heerlijke herhaling. Dien zegevierenden intocht van H.M. in de koets van maagdelijk wit en vorstelijk goud, omstuwd door den zoo rijken stoet, wie had dien hier willen missen? Dat verschijnen der jonge vorstinne op het balkon van het prachtig versierde paleis in het Noordeinde, wie had het willen ontberen?

Maar allesbehalve waren de Haagsche feestelijkheden een herhaling, zelfs de intocht niet. In de hoofdstad huldigde men de vorstin, die kwam tot den troon, in de Residentie de ingehuldigde vorstin! 't Kwam feitelijk op hetzelfde neer, maar voor wie nadacht was er groot verschil. In Amsterdam werd de koningsdochter binnengeleid door haar zorgvolle moeder, in Den Haag kwam de koningin, vergezeld door haar gelukkige moeder, die haar werk zoo schoon bekroond zag.

En wat Amsterdam moest ontberen: de kerkelijke plechtigheid. Eenige uren na haar triomftocht in de Hofstad, bevond zich de koningin in stille ingetogenheid in de Groote Kerk, om, volgens haar eigen verlangen, aan de inhuldiging eene godsdienstige wijding te geven. Daar boog de souvereine, voor wie alle hoofden in Nederland buigen, godvruchtig het hoofd voor den Koning der koningen. Aan Neerlands grooten, daar rond haar verzameld, gaf zij, ten aanschouwen van een talrijke schare, het schoone voorbeeld, Gode te geven wat Gode toekomt. Waar zij zoo voorging, zal de Nederlandsche natie, die eene godsdienstige natie is, jegens haar met te meer vreugde voldoen aan het gebod: den keizer te geven wat des keizers is.

Een nauwkeurig verslag van de kerkelijke plechtigheid, reeds zoo uitvoerig door de bladen gegeven, zal men hier niet verwachten; evenmin van de andere nummers van het rijke program. Hier zij slechts op het algemeen karakter der Haagsche feesten gewezen.

In de eerste plaats worde er dan de aandacht op gevestigd, hoe ruim aandeel de jeugd hier had aan de huldiging der jeugdige souvereine. Den dag na den intocht werd op de achterplaats van het koninklijk paleis door duizenden schoolkinderen een morgengroet aan de koningin gebracht.

> 'Goeden morgen, koninginne!
> Goeden morgen!
> Blijde dag!
> Laat ons vroolijk liedje binnen,'

klonk het daar frisch en vroolijk, onder de bezielende leiding van Neerlands beste kindercomponiste, Catharina van Rennes, die zoo gelukkig was geslaagd met haar *Oranje-Nassaucantate* (woorden van Van Dokkum).

De kinderhulde heeft de koningin stellig zeer behaagd, evenals het daarop gevolgde stoet der jeugdige zangeressen en zangers, waarbij de meisjes bloemen legden aan haar voet, de jongens, naar jongensaard, met de petten zwaaiden en rondweg: Hoezee! riepen.

Twee dagen later (Maandagmiddag) waren weder duizenden kinderen bijeen ter viering van het koninginnefeest, ditmaal in het ruime Malieveld, dat zoo oordeelkundig in vakken was verdeeld en waar, ondanks het groote aantal jeugdige feestgenooten, alles zoo regelmatig verliep. De koningin bracht er de vroolijke schare een bezoek en reed het Malieveld rond, waar toen natuurlijk alle spel werd gestaakt.

Vanaf de koninklijke tribune zag de achttienjarige, wier jeugd reeds zoo ernstig was, het dartel spel aan dier velen, die nooit zooveel zorgen zullen kennen als zij. En uit hare trekken sprak de ingenomenheid met het aanlokkelijk schouwspel. Alvorens te vertrekken reed zij nogmaals het veld om, even zooveel gelukkigen makend als daar kinderen waren: zij hadden de koningin goed kunnen zien.

Als herinnering aan den schoonen middag ontvingen de kinderen ieder een kroningsbeker, waarvan er ook een der koningin werd aangeboden.

Ook de volksspelen, Dinsdag op het Sportterrein gehouden, mochten zich in de belangstelling der koningin verheugen. Kwam er eerst recht leven en opgewektheid onder de spelen, toen HH. MM. er waren, de koningin gaf als haar verlangen te kennen, voor zij vertrok het terrein rond te rijden. De deelnemers, allen mannen en jongens 'uit het volk', vergaten toen een wijle hun masten en boegsprieten, hun tonnen en zakken, hun prijzen in geld en *natura*, om een dichte, maar beweeglijke, een dankbare en jubelende haag te vormen langs den weg der koninklijke koets.

Des middags in het Malieveld *concours hippique*. Hiervan een aardig tafereeltje. Voorbij de koninginnen trokken boeren en boerinnen uit de verschillende provinciën, in volkseigen kleederdrachten en voertuigen. De boeren namen den hoed af, de boerinnen bogen, alles heel vormelijk, door de koninginnen met een buiging beantwoord. Maar daar kwam de Zeelandsche wagen, en het daarop gezeten boerinnetje, toegevend aan den drang des harten, wuifde de koningin, haar koningin, vroolijk toe. En de koningin schepte behagen in die ongekunsteldheid. Zij nam haar zakdoek en wuifde de Zeelandsche lachend toe. En al de honderden toeschouwers klapten in de handen, naijverig op de Zeeuwsche, die zoo de rechte snaar had getroffen.

Dat de koninginnen houden van een ongekunstelden groet bleek gedurende de feesten ook in een der straten. Twee groepen jonge damen stonden daar, toen de koningin voorbijreed. De eene groep boog stijfdeftig, wat natuurlijk met een vriendelijke buiging werd beantwoord, maar de andere wuifde gemoedelijk-luidruchtig. En vroolijker werden de trekken der vorstinne, die den hartelijken groet met wuiven beantwoordde.

Doch blijven wij bij de feesten. Een prachtige hulde werd der koningin gebracht door den *Alg. Ned. Wielrijdersbond* met zijn bloemencorso, waaraan werd deelgenomen door de eerste standen der Residentie. Wat keur en rijkdom van bloemen aan fietsen en zegewagens! Wat smaakvolle groepen! Wat aardig bedachte en keurig uitgevoerde versièringen. En ook, wat lange stoet vol afwisseling! Het was een weelderig bloemenfeest, zooals we in Nederland niet licht weer te genieten zullen krijgen.

Wat eveneens zeldzaam lief was: de levende beelden op den gala-kunstavond in den Dierentuin. Maar die waren ook voorbereid door het eerste schilderkundig genootschap van Holland, *Pulchri Studio*. 't Was de ideale werkelijkheid, die daar op het tooneel werd voorgesteld. Bij de beelden sloten zich aan: de minder goed geslaagde cantate van mr. J. van schitterende ‘groote stukken’! Het oog was voortdurend geboeid door die flonkering van licht, hel afstekend tegen den duisteren hemel, fantastisch beschijnend de saamgestroomde menschenzee. Maar schooner dan het schoonste moment van de knetterende en knallende vuurpracht was even te voren de komst der koningin geweest. Van het *Hotel Garni* was zij, terwijl soldaten met roodschijnende toortsen haar pad verlichtten, geloopen naar de tribune voor het paviljoen. Die lichte, ranke gestalte in den rossen gloed, frank en vrij voortschrijdend te midden dier menschenzee, wier gejuich overstemde het doffe geloei der zee van water - 't was een bekoorlijk tafereel uit een tooversprookje.

Zullen wij ten slotte nog gewagen van de vele versieringen in de Residentie, waar de keurige tooi van het Paleis het hoofdpunt vormde, of van de decoratie te Scheveningen, zoo fraai juist door de eigenaardigheid van het materiaal: netten en visscherijbenoodigdheden? Men kan het zich voorstellen, hoe stad en dorp onherkenbaar waren door den overvloed van siermasten en vlaggen, eerebogen en tropeeën, kransen en wimpels, wapenborden en op-E. Banck (muziek van H. Viotta) en het als dichtstuk veel hooger staande *Oranje-vredelied* van dr. Schaepman (muziek van Richard Hol), beide gezongen door een uitgelezen koor van dilettanten. Nog had zich daarbij moeten voegen de opvoering van *Loevesteyn*, een gelegenheidsstuk van Marcellus Emants, dat gelukkig is weggelaten. De inhoud van dat tooneelwerk was allesbehalve geschikt om te worden opgevoerd, allerminst op een avond als deze, waarop eigenlijk slechts uitgelezen kunst mocht worden te genieten gegeven.

Aan deze breede rij van feesten hebben we nog toe te voegen de militaire taptoe, waarvan de ruim driehonderd muzikanten voor het paleis gezamenlijk de indrukwekkende *Wilhelmus* - melodie en *Huldigingsmarsch* van W.A. Bouwman uitvoerden, de verlichting der stad en het vuurwerk te Scheveningen.

DE INHULDIGINGSFEESTEN TE 'S-GRAVENHAGE. - HH. MM. de koninginnen op weg van de Groote Kerk naar het Paleis. Naar een photographie genomen door den heer J.A. van Rooy, amateur-photograaf.

De verlichting. Den Haag als lichtstad! De schriften - beschrijven laat het zich minder, vooral niet in een kort bestek.

Thans zijn al die uitroepen van de Oranjegezindheid verdwenen, maar de heerlijke indruk der feesten blijft. De wijze, waarop Den Haag de Inhuldiging van koningin Wilhelmina heeft gevierd, zal nog lang in aller blijde herinnering voortleven!

A.J. OOSTDAM.

Bij de Platen.

H.M. koningin Wilhelmina in kroningsornaat. -

Aan portretten van Hare Majesteit, mooie en minder mooie, is er natuurlijk tijdens de feestdagen geen gebrek geweest; overal waar men den blik wendde zag men de beeltenis der jeugdige vorstin. Maar één portret vooral is er, dat, ook later, blijvende waarde zal behouden, omdat het een herinnering is aan een der gewichtigste oogenblikken uit koningin Wilhelmina's leven; wij bedoelen het portret Hare Majesteit voorstellend in kroningsornaat. Die afbeelding, waarop wij de beminde koningin in vorstelijken tooi en vorstelijke houding aanschouwen, hebben wij gemeend onzen lezers niet te mogen onthouden.

De heer J.A. Franken, hoofdcommissaris van politie te Amsterdam. -

Het was een uiterst zware en inspannende taak, die de Amsterdamsche politie van den vijfden tot den negenden September te vervullen had, en indien zij zich, naar aller eenparige getuigenis, daarvan op uitstekende wijze heeft gekweten, moet daarvoor op de eerste plaats lof worden gebracht aan den hoofdcommissaris den heer Franken, die door zijn beleid en tact heeft weten te bewerken, dat de onvergetelijke feestdagen door geen enkelen wanklank werden verstoord.

Algemeen is de hulde geweest, door de Amsterdamsche burgerij den hoofdcommissaris en in hem het geheele politiekorps betoond. Zelfs sir Howard Vincent, lid van het Engelsche Parlement en oudhoofd der Londensche politie, die de Inhuldigingsfeesten bijwoonde, voelde zich gedrongen, den heer Franken geluk te wenschen ‘met den prachtigen uitslag van alle door u genomen maatregelen,’ en tevens hulde te brengen aan de beleefdheid en tact, waarmee zijn officieren en manschappen tegenover het publiek optraden.

Onzen lezers zal het stellig genoegen doen, kennis te maken met de beeltenis van den kranigen politieman, wiens verdiensten ook door H.M. de koningin op voor hem eervolle wijze zijn erkend.

[Nummer 31]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

IV. De verstooteling.

In de hooge burchtzaal van het grafelijk slot te Leiden waren de nabestaanden van graaf Floris met de verwante vorsten en de edelen vergaderd om orde te stellen op de aangelegenheden van het graafschap, dat door den ontijdigen dood van den diepbetreurden landsvorst thans bleef overgelaten aan de handen van een zevenjarigen knaap. Door moordenaarshand in den bloei zijner jaren aan zijn gezin en volk ontrukt, had Floris geen schikkingen omtrent de regeering of ter verzekering der belangen van zijn onmondige kinderen kunnen nalaten. De eerste zorg was dus, te voorzien in de voogdij van zijn minderjarigen opvolger.

Bisschop Otto van Utrecht bekleedde als oudste broeder des overledenen en tevens om het gezag, dat zijn hooge kerkelijke waardigheid hem verleende, den voorzitterstoel; en aan zijn rechterzijde zat jonker Willem, zijn jongere broeder, die tijdens Floris' afwezigheid het bestuur van het graafschap reeds had waargenomen.

Tegenover den prelaat leunde gravin Machteld, bleek en afgemat, in een zetel met hooge, overhuifde rugleuning, en had aan haar zijde haar eigen broeder, hertog Henrik van Brabant.

Ofschoon het Duitsche leenrecht den oudsten naastbestaande als aangewezen voogd beschouwde, liet het evenwel toe, dat ook de moeders of grootmoeders als voogdessen voor onmondige vorstenkinderen optraden, en de geschiedenis van het graafschap Holland bood daarvan verschillende voorbeelden. Dit verklaarde de tegenwoordigheid van gravin Machteld in dezen ernstigen mannenraad; maar de jeugdige weduwe was te veel vrouw en moeder, dan dat zij zich geroepen kon voelen tot de zware taak van landvoogdes. Enkel levend voor den dierbaren gemaal, aan wiens zijde zij van kindsbeen was opgegroeid, en voor de kinderen, die zij hem had geschonken, had ze zich nooit bijzonder met staatszaken ingelaten; en de smart, waarin zijn droeve dood haar had gedompeld, maakte haar thans daarvoor allerminst geschikt.

Zij nam dan ook maar een gering aandeel in de gewichtige beraadslagingen, zoo pijnlijk bovendien voor haar gevoel, daar ze haar levendig de gevolgen voor oogen stelden van de ramp, die haar en haar kinderen getroffen had. En haar aanwezigheid noopte de mannen van hun kant zich niet in lange redeneeringen te verdiepen.

ZEEROBBEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. ANCHER.

Er werd besloten dat bisschop Otto van Utrecht zich met de voogdij over den jongen graaf en het toezicht op zijn opvoeding belasten zou. Daar evenwel het bestuur van het bisdom en de regeering van het Sticht hem niet veroorloofden, buiten hooge noodzakelijkheid Utrecht te verlaten, zou zijn broeder Willem het graafschap blijven besturen, tot de

graaf zelf het bewind in handen kon nemen. Den bisschop bleef inmiddels enkel het oppergezag, terwijl bovendien heer Willem een raad van edelen werd toegevoegd, dien hij in alle gewichtige aangelegenheden zou hebben te raadplegen.

Tot leden van dien raad werden gekozen Willem van Teilingen, Nicolaas Persijn, Wouter van Haarlem, Dirk van Wassenaar en Nicolaas van Putten, mannen, die het volle vertrouwen van den overleden graaf genoten hadden en waarvan enkele zelfs reeds onder zijn vader graaf Willem I in hoog aanzien geweest waren.

Gravin Machteld behield alleen het onmiddellijk toezicht over haar beide dochtertjes Aleide en Margareta.

Terwijl de heeren nog bijeen bleven om dit alles nader in bijzonderheden te regelen en er plechtige acte van op te maken, nam de gravin oorlof van de vergadering en verliet, op den arm van haar broeder geleund, de zaal.

‘Ik begrijp,’ sprak hertog Henrik van Brabant, terwijl zij gezamenlijk de breede, gewelfde gangen van het slot doorwandelden, ‘dat het hard voor u was al die beraadslagingen te moeten aanhooren; maar nu ook zijt ge van een groote zorg ontheven; alles is zoo geregeld dat er voor de naaste toekomst geen verwikkelingen te vreezen zijn.’

‘God moge het geven,’ zuchtte de gravin. ‘Intusschen ben ik niet zonder vreeze of Willem als Voogd van Holland wel de rechte man zal blijken. Niet dat ik zijn bedoelingen zou mistrouwen. Ik ken hem van der jeugd af en ben overtuigd dat niemand den jongen graaf trouwer kan toegewijd zijn dan hij. Hij heeft denzelfden ridderlijken aard als mijn Floris had, hetzelfde gouden hart; maar het is er ver van af, dat hij hem ook in mannelijken ernst en kloek beleid zou evenaren. Nog meer dan Floris mint hij den hoofschen zwier, de schitterende wapenpraal. Wat maakte hij niet al werks van dat onzalige tornooi, waar Floris zijn leven zou laten! Zonder zijn aandrijven had de graaf misschien de uitnoodiging afgeslagen; want ik weet dat de brief van den Heiligen Vader hem ernstig had aangegrepen. Na den kruistocht tegen de Stadingers roemrijk volbracht te hebben, zou hij bereid zijn geweest ter kruisvaart naar het Oosten te trekken, als dat ongelukkig steekspel niet tusschenbeide was gekomen. Daar mocht hij niet ontbreken, de eer van Holland vorderde het, zei Willem. En de edelen gaven hem natuurlijk groot gelijk: 't was vrij wat lichter, met den graaf op een tornooi te schitteren, dan hem als kruisridder naar het Oosten te volgen.... Als die ijdele roemzucht den Voogd van Holland maar niet tot roekelooze daden verleidt!.... 't Is waar dat Floris' lot hem een gevoelige les is geweest.’

‘Vergeet ook niet dat de raad van edelen, die hem is toegevoegd, een machtige breidel zal zijn voor zijn jeugdige voortvarendheid.’

‘Ik weet niet of edelen wel juist de beste raadgevers zijn voor een vorst,’ hernam Machteld hoofdschuddend. ‘Als Floris alleen naar hen geluisterd had, zou hij nu door zijn volk niet als een vader beschreid worden. En dat hij hun nog te veel het oor leende is zijn dood geweest.’

‘In allen geval is de bisschop er nog om een wakend oog op de zaken te houden. Mij dunkt dat gij u noodeloos verontrust, Machteld. Dat is u na het gebeurde niet euvel te duiden, maar 't is toch niet verstandig. Wel beschouwd is er geen reden om de toekomst donker in te zien. Zooals gij zelve zegt, is Willem den jongen graaf van harte toegedaan. Van de omringende vorsten, zijn verwanten, kan hetzelfde getuigd worden. En zoolang in Vlaanderen vrouw Johanna regeert, is ook van dien kant geen gevaar te duchten. Er is dus niemand dat ik weet, die op het oogenblik iets tegen

Holland in het schild zou voeren en daartoe van 's graven minderjarigheid partij zou willen trekken. En als over een zevental jaren Willem zelf de teugels kan voeren, welnu, dan mogen wij vertrouwen dat hij zijn vader waardig zal zijn.'

'Ik vrees dat hij daartoe in zijn oom niet den rechten leermeester zal hebben,' hernam de gravin. 'Die zweert altijd bij riddereer en wapenroem.... En de knaap heeft toch al zoo vurig een aard. Hij droomt al van zwaard en lans.'

'Maar wilt ge dan dat hij zijn bloed verloochenen zal, Machteld? Nu begrijp ik u niet meer. Zijt gij de dochter der hertogen van Brabant en verontrust gij u omdat hun bloed en dat der Hollandsche graven in uw Willem herleeft? Ge moest trotsch zijn op zulk een zoon.'

De gravin antwoordde niet, maar schudde treurig het hoofd en bleef onwillekeurig staan. Weer hadden haar oor de tonen getroffen van het oude lied, dat haar op den dag van Floris' doodstijding zoo geweldig had aangegrepen. Uit een der binnenvertrekken van den burcht klonk het droef klagend:

Dat heeft ghedaen uw roemen
Ende uwen hoghen moet.

'Hoort ge dat?' vroeg zij, hertog Henrik bij den arm grijpend.

'Ja.'

'Begrijpt ge nu, wat mij verontrust als ik mijn Willem zoo moedig zie en dien moed nog door zijn oom zie aanvuren. O, ik zie aankomen dat die moed ook hem in den dood voert.'

'Machteld,' zei haar broeder, haar zachte hand vaderlijk in zijn forsche vuist knellend, ''t is de weduwe en moeder, die in u spreekt; daarom wil ik er u thans niet hard over vallen; anders zou ik u onder het oog brengen dat de gravin van Holland daarboven moet staan.'

'O, gij mannen zijt allen dezelfden.'

'En uw Willem zal een man zijn. Zie eens...' Zij waren ongemerkt aan de wapenzaal gekomen, van waar hun een verward rumoer van jongens- en kinderstemmen tegenklonk. Nieuwsgierig blikten zij door de open deur en zagen daar den jongen graaf weer bezig met zijn broertje Floris den houten degen te kruisen. De kleine Aleide, aan de hand van een kamervrouw, zag het steekspel met groote belangstelling aan. Zij klapte in de handen bij elken welgeslaagden stoot, vuurde de strijders aan: 'Toe Willem! tsa Floris!' en danste uitgelaten rond, nu de onhandige Floris onvoorziens het zwaard in zijn vuistje aan splinters geslagen zag en lachend met het gevest over den vloer rolde.

De wapenmeester, die met de leiding van de wapenoefeningen der knapen belast was, kwam toegeschoten en hief den gevallene van den grond op tot hoog boven zijn hoofd, zoodat Floris het uitkraaide van pret.

'Jonker Floris kan tegen een stootje,' zei hij lachend en wendde zich daarop weer tot een jonkman, die ook het spel aanzag en wien hij blijkbaar bezig was, de oude wapenrustingen te toonen, die tegen de wanden der zaal hingen.

'Wie is die hupsche knaap?' vroeg hertog Henrik, op dien jonkman wijzend aan zijn zuster, terwijl zij nog steeds voor den drempel der zaal bleven.

'Dat is Jan van Avennes, de vertegenwoordiger van gravin Johanna. Herkent ge hem niet?'

''t Is waar: zijn oogen en haren zeggen duidelijk genoeg dat hij de zoon is van Zwarte Griet.... Schande over haar, zulk een stamhouder te verloochenen!.... Maar wat doet hij hier?'

‘Och, hij schijnt zich hier beter thuis te voelen dan onder de struische kerels van Vlaanderen, met wie hij hierheen is gekomen. Hij en onze Willem zijn al groote vrienden, hoezeer ze ook in jaren verschillen; maar Willem is zijn leeftijd ver vooruit, en de jonge Avennes is gewoon met zijn jongeren broer Boudewijn om te gaan. Hoe moeten die arme verstootelingen zich aan elkaar hechten, nu ze van hun eigen moeder worden verschopt. Ik kan dien knaap niet aanzien, zonder dat mijn gemoed volschiet bij de gedachte aan zijn treurig lot. Zoo jong nog en dan al zoo diep ongelukkig! Want al wordt hij onder de mannen gerekend, zijn hart voelt nog als dat van een kind en het gaat open als een bloemkelk voor den morgendauw, nu het hier de hartelijke toespraak vindt, die het thuis derven moet.’

De deernis met den beklagenswaardigen vorstentelg deed de teergevoelige vrouw een oogenblik haar eigen smart vergeten.

‘Arme knaap.... ontaarde moeder,’ mompelde hertog Henrik, terwijl hij met innig meedoogen den jonkman beschouwde, die door een hartelooze moeder op het wreedst in zijn kinderlijke gevoelens gegriefd, herademde in deze weldadige atmosfeer van moeder- en kinderliefde.

Vrouwe Machteld trad, door haar broeder gevolgd, de zaal binnen. Het gezicht van haar rouwkleed en bleek gelaat temperde aanstonds de dartelheid der kleinen door hun te binnen te brengen wat zij in hun kinderlijke luchthartigheid - gelukkig! - zoo licht vergaten.

Half verlegen kwamen zij op hun moeder toe, en de kleine Aleide verborg haar blond hoofdje in de plooien van het rouwgewaad.

‘Speelt maar gerust, kinderen; ge hebt lang genoeg geschreid,’ sprak de gravin.

De jonker van Avennes kuste haar eerbiedig de hand, die zij hem minzaam toereikte, en boog voor hertog Henrik, die hem gulhartig de hand drukte.

‘De jonker van Avennes is wel goed,’ zei vrouw Machteld, ‘dat hij onzen graaf zoo vriendelijk gezelschap houdt.’

‘Hij heeft ons weer een nieuw spel geleerd,’ riep Floris.

‘En hij heeft mij uitleg gegeven van de vreemde schilden en oude wapenrustingen, die hier hangen,’ voegde de kleine graaf er met glinsterende oogen bij.

‘Ge moet maar veel van hem leeren, terwijl hij hier is, Willem, dat ge spoedig even fraai als hij in het zaal moogt zitten en de wapens voeren,’ zei hertog Henrik, den graaf op den schouder kloppend.

‘Ik wenschte dat hij maar altijd hier mocht blijven,’ hernam deze, met bewondering naar den welgevormden jonkman opziende. ‘Dan zou ik hem spoedig inhalen: ik ben haast even groot,’ voegde hij er met kinderlijke fierheid bij, zich zoo hoog mogelijk oprichtend naast zijn nieuwen vriend, wien hij juist tot aan den schouder reikte.

De gravin moest ondanks haar leed glimlachen om het zelfbewustzijn van den kloeken knaap.

‘Welnu,’ sprak zij, ‘wellicht wil jonker van Avennes nog wel eenigen tijd onze gast blijven.’

Een glans van blijde verrassing gleed over het ernstige gelaat van den jonkman.

‘Als het de edele gravinne behaagt, zou ik niets liever wenschen,’ antwoordde hij, ‘maar ik vrees dat de opdracht van mijn genadige vrouwe, de gravin van Vlaanderen, mij niet veroorlooft hier achter te blijven en mij tot plicht maakt, met de andere edelen uit Vlaanderen derwaarts terug te keeren.’

‘O, die zullen u wel bij uw goede petemoei verontschuldigen,’ zei hertog Henrik glimlachend. ‘Zij zal het zoo streng niet met uw opdracht nemen. En overigens ben ik bereid bij haar te uwer gunste te spreken.’

‘En ook ik zal gaarne mijn woord daarbij voegen,’ ging de gravin voort. ‘Maar kan uw vrouw moeder er ook iets tegen hebben, dat gij zoolang afwezig blijft?’

‘Mijn vrouw moeder!’ hernam de jonkman somber. ‘Die vraagt er weinig naar, waar ik me ophoud, als ik haar maar uit de oogen blijf. Het liefst zag ze mij nimmer terug; en als ik niet aan mijn broeder Boudewijn dacht, zou het mij ook weinig deren of zij daarin haar wensch had: dan kon zij zich ongestoord wijden aan haar geliefde Dampierres.’

Die woorden werden op zulk een toon van bitteren wrok en vlijmend sarcasme uitgesproken, dat de zachtaardige gravin er van huiverde. Onwillekeurig zag zij haar Willem aan, bij de gedachte hoe vreeselijk het zijn zou, als haar zoon eenmaal op dien toon over zijn moeder mocht spreken.

‘Jonker,’ sprak ze verwijtend, ‘het strekt u niet tot eer aldus over uw moeder te spreken.’

‘God gave dat ik anders over haar spreken kon; maar zoo ik het nu deed, ware ik een huichelaar, dien ieder verfoeien moest. Want ieder weet dat Margareta van Vlaanderen, sinds ze Willem van Dampierre haar hand heeft gereikt, de zonen uit haar eersten echt

verstoot als wangebroed, waarmee zij niets gemeens wil hebben. En de eer van mijn ongelukkigen vader vordert, dat ik het onrecht openlijk aanklaag en opkom voor zijn bloed.'

De bleeke trekken van den jonkman verscherpten zich bij die woorden tot de uitdrukking van mannelijke vastberadenheid; onverzettelijke wilskracht gloeide in zijn anders kwijnend oog. De droomerige knaap was opeens een man geworden van geweldige kracht.

'Goed gesproken, jonker,' zei hertog Henrik van Brabant, hem de hand toestekend, 'en al wie rechtschapen denkt, moet u gelijk geven. Als ik ooit iets voor u doen kan, kunt gij op mij rekenen.'

'Heb dank, heer graaf, 't is de steun der rechtschapen lieden, die mij sterk maakt.'

'En zoodra ik een man ben en een zwaard draag, zal Zwarte Griet van mij hooren!' riep eensklaps de kleine graaf daartusschen, tot groote verbazing van zijn moeder, maar tot zichtbare voldoening van zijn oom, die een lach niet kon onderdrukken, toen hij den opstuivenden knaap zijn houten degen zag zwaaien.

'Kind, Willem,' zei de moeder, 'wat zegt ge daar? Wat weet *gij* van dit alles?'

'Ik weet genoeg, moeder; ik ben geen kind meer, maar graaf van Holland.'

En in uitdagende houding trad de knaap vooruit. Maar merkende hoe verbaasd en bekommerd zijn moeder hem aanzag, ontzonk hem de moed. Hij wierp zijn zwaard weg, snelde op de gravin toe en haar met beide armen omvattend, vroeg hij, terwijl er tranen in zijn gitzwarte oogen glinsterden:

'Moeder, gij zult toch niet als Zwarte Griet een anderen vader en andere kinderen nemen en ons van u wegstooten?'

'Kind, lief, dierbaar kind!' riep de gravin uit, en liet zich op een bank neervallen, terwijl zij hem in vervoering aan het hart drukte. 'Waar denkt ge aan? Hoe zou ik mij ooit van u kunnen scheiden, gij die mij alles zijt, het eenige wat mij ter wereld overblijft....'

En daar ook Floris en Aleide nu om haar schoot drongen, kuste zij ze allen en omvatte ze in één moederlijke omhelzing.

Met vochtig oog staarde Jan van Avennes dat aandoenlijk tooneel aan; het voerde hem terug naar de vervlogen dagen zijner kindschheid, toen ook hij en zijn broertje werden geliefkoosd door dezelfde moeder, die hen nu niet meer wilde kennen!

Zich omwendende, sloeg hij de handen voor de oogen, en hij, die straks als een man gesproken had, weende nu weer als een kind.

Hertog Henrik eerbiedigde de smart van den verstooten zoon. Maar de kleine graaf rukte zich uit de armen zijner moeder los en op den jonkman toevliegend, riep hij:

'Niet schreien, jonker.... Bij òns blijven, en als ik groot ben, trekken wij samen op tegen Zwarte Griet.'

Inderdaad keerde jonker Jan van Avennes niet met de overige leden van het Vlaamsche gezantschap naar Vlaanderen terug, maar vertoefde nog verscheidene maanden aan het hof van Holland. Een brief van vrouw Machteld aan de gravin Johanna, door de Vlaamsche edelen meegenomen, strekte hem tot voldoende verontschuldiging bij zijn petemoei, die gaarne den verstooteling van haar zuster den troost gunde, dien hartelijke vriendschap en deelneming hem bieden konden.

De jonge graaf had zich on middellijk aan hem gehecht als aan een ouder broeder, op wien hij de liefde overdroeg, die hij voor zijn vader gekoesterd had. Zijn

ingeschapen gevoel van recht, vroegtijdig gescherpt door het snoode onrecht, waarvan zijn vader het slachtoffer geworden was, wekte in hem een machtige deelneming voor den wreed verongelijkte; zijn edelmoedig jong hart voelde een grenzenloos medelijden met den vriend, die niet alleen als hij vaderloos was, maar ook door zijn moeder verstooten werd. Gravin Machteld van haar kant, zachtaardig en medelijdend van natuur, door eigen leed bovendien nog gevoeliger gemaakt voor dat van anderen, kon niet anders dan met moederlijke deernis den verlaten wees aanschouwen, en zag in den welgevormden jonkman tevens de voorafbeelding van wat eenmaal haar Willem wezen zou.

En de verstooteling zelf, in het eigen ouderlijk huis aan zoo weinig liefde gewoon, leefde op aan het hof te Leiden, waar de dood des graven wel rouw had gebracht, maar die rouw juist de liefde nog inniger had gemaakt. Hij voelde zich onweerstaanbaar getrokken tot het edele, mooie, rijkbegaafde vorstenkind, dat hem met zijn volle vertrouwen vereerde en in bewondering tot hem opzag als tot een toonbeeld, zijn jonge eerzucht ter navolging voorgesteld.

Er bestond tusschen die twee vorstentelgen een geheime, innige zielverwantschap. Beider karakter had in den tijd der jeugdige kneedbaarheid onder den harden hamerslag van het ongeluk den stempel ontvangen van vroegen ernst, van besef dat er onrecht en snoodheid was in de wereld en dat een man àl zijn kracht van lichaam en geest moest ontwikkelen om dat onrecht te fnuiken. Beiden wilden groot en sterk worden voor de vervulling van die levenstaak; beiden zweefde als het hoogste ideaal voor, de beschermer der zwakken, de schrik der verdrukkers te zijn; in beider ziel leefde een echt, heilig riddergevoel.

Toen na eenige maanden Jan van Avennes terugkeerde naar Vlaanderen, waar zijn jonger broeder Boudewijn hem reikhalzend verbeidde, schreide de kleine graaf heete tranen bij het afscheid, en zijn vriend mocht niet vertrekken dan na de stellige belofte, zoo spoedig mogelijk weer te komen.

Die belofte werd door den jonker trouw gehouden: niet alleen dreef hem daartoe de erkentelijkheid voor het hartelijk onthaal, dat hij aan het hof van Holland had mogen vinden, en zijn oprechte genegenheid voor den jongen graaf, maar ook zijn welbegrepen eigenbelang. De onterfde vorstenzoon begreep, dat zoo hij ooit zijn miskende rechten tegenover zijn moeder en stiefbroeders wilde doen gelden, hij daartoe machtige bondgenooten zou behoeven, en de graaf van Holland, eenmaal meerderjarig geworden, hem alsdan een sterke steun kon worden.

Hij liet zich dus door zijn jongen vriend niet te vergeefs naar Leiden noodigen, maar verscheen daar zoo dikwijls de omstandigheden het gedoogden. Dan verbleef hij maanden lang op het grafelijk slot, waar hij door al de burchtzaten gaarne gezien werd. De kleine Floris en Aleide, die evenals de jonge graaf onder de liefdevolle leiding hunner moeder voorspoedig opgroeiden, begroetten zijn komst haast met niet minder vreugde dan Willem.

Hij scheen ongemerkt een lid te zijn geworden van het gezin en ook de verwanten der gravin werden gewoon, hem als zoodanig te beschouwen. Menigmaal toch vergezelde hij haar, als zij zich met haar kinderen raar Rijnsburg begaf, om er op het graf van haar onvergetelijken echtgenoot te bidden en tevens een bezoek te brengen aan haar schoonzuster Ada en de hoogwaardige vrouwe abdis.

Een andermaal bezocht hij met hen het nonnenklooster te Loosduinen, door vrouw Machteld nog tijdens het leven van haar gemaal en onder diens medewerking gesticht, en dat zij met haar voortdurende gunst bleef vereeren. Of hij ging met hen voor eenige dagen in waardschap bij de jonkvrouwe van Delft, 's graven moei Richardis.

Soms verbleef hij weken lang met de grafelijke familie op haar landelijk kasteel te 's-Gravesande of toefde met den jongen graaf, diens broeder Floris en eenige jeugdige edelen op het jachtslot in den Hage[1], om zich in de omliggende bosschen met het edele weispel te verlustigen.

Zijn omgang had op de ontwikkeling van den jongen graaf een overwegenden en weldadigen invloed; want niet alleen was hij bedreven in al de ridderlijke oefeningen, die toenmaals voor het hoogste sieraad van een edelman of vorstenzoon golden en waardoor hij ook het hart stal van den Voogd van Holland, een hartstochtelijk minnaar van den ridderlijken zwier. Maar hij was ook ervaren in andere kundigheden, die toenmaals door ridders en vorsten minder algemeen werden beoefend. Van zijn vader, Bosschaert van Avennes, die eenmaal den leerstoel in de rechten aan de hoogeschool van Orleans had bekleed, had hij namelijk de liefde voor de wetenschap en de letteren geerfd. De geleerde edelman had zijn oudsten zoon, zijn vreugd en trots, zijn zoetste troost in de kwellingen van zijn ongelukkig huwelijk, van jongsaf onderwezen in velerlei vakken van menschelijke kennis, die veelal nog als het uitsluitend eigendom van clerken en monniken golden, maar die toch allengs ook aan de vorstenhoven en op de adellijke kasteelen in eere kwamen. En wellicht was ook Jan, onder den vaderlijken invloed, een geleerde geworden, als niet zijn vader hem zoo vroeg was ontvallen en bovendien de krijgshaftige aard, van zijn moeder geërfd, en het wreede lot aan zijn ontwikkeling niet een heel andere richting gegeven hadden.

Intusschen onderscheidde hij zich door een voor zijn tijd en stand ongemeene geestbeschaving, die zich vanzelf ook meedeelde aan zijn jeugdigen boezemvriend, den leergierigen en hoogbegaafden Willem, wiens opvoeding trouwens, dank aan de zorgen van zijn hoogwaardigen voogd, den bisschop van Utrecht, aan de beste meesters was toevertrouwd.

De kroniekschrijvers getuigen van den jongen graaf dat hij van zijn vroegste jeugd het harde staal boven het schitterende goud verkoos. Maar niet enkel oefende hij de krachten van zijn lenig en forsch lichaam in het hanteeren van zwaard en schild, in het werpen van den steen of de speer, in het schieten met boog en pijl, in het loopen en springen om een langen adem te verkrijgen, in het bedwingen van het vurige ros, dat een kloek ridder in vollen ren en in volle rusting zonder beugel moest kunnen bestijgen. Ook de vermogens van zijn geest ontwikkelde hij door ijverige studie en gestadige oefening. Want tot de zeven ‘vromigheden,’ die voor den ridder golden wat de zeven vrije kunsten waren voor den clerus, behoorde behalve rijden, zwemmen, boogschieten, schermen en jagen ook het vernuft scherpende schaakspel en de edele dichtkunst, waaronder niet alleen het smeden van verzen, maar ook de kunst der tonen moet verstaan worden, daar het middeleeuwsche lied onafscheidelijk was van de muziek.

Zoo vormde zich, onder de leiding van wijze en ervaren meesters, onder de liefderijke hoede van een teerminnende vrome moeder, onder den prikkelenden invloed van een voortreffelijken vriend en onder het oog van een oom, wien de roep van volmaakt ridder boven alles ging, de veelbelovende zoon van Floris IV tot een jonkman, de hooge bestemming, die hem wachtte, waardig.

(*Wordt vervolgd.*)

De groote zeilwedstrijd te Cowes.

1) Het latere 's-Gravenhage.

Zijn de Engelschen over het algemeen hartstochtelijke liefhebbers van alle takken van sport, het zeilen en roeien behoort tot hun meest geliefkoosde uitspanningen en vooral de academische jongelingschap geeft zich daar met groote voorliefde aan over. De jaarlijksche roei- en zeilwedstrijden tusschen de studenten van de verschillende hoogescholen worden met nog grooter belangstelling gevolgd dan hun prijskampen in de academische leervakken, en wie als roeier of zeiler den prijs behaalt, wordt meer gevierd dan hij, die de schitterendste examens aflegt.

Van nog meer belang dan de wedstrijden tusschen de verschillende academiën is echter de groote regatta, jaarlijks uitgeschreven door de Londensche Koninklijke Jachtclub (*Royal Yacht Club*) en waaraan de hoogste edellieden van het land, met den prins van Wales voorop, deelneemt.

Zelfs de hulpelooze toestand, waarin zich de sportlievende troonopvolger, ten gevolge van zijn val, op het tijdstip van den jongsten zeilwedstrijd bevond, heeft hem niet kunnen weerhouden, ook ditmaal, zoo niet van de partij te

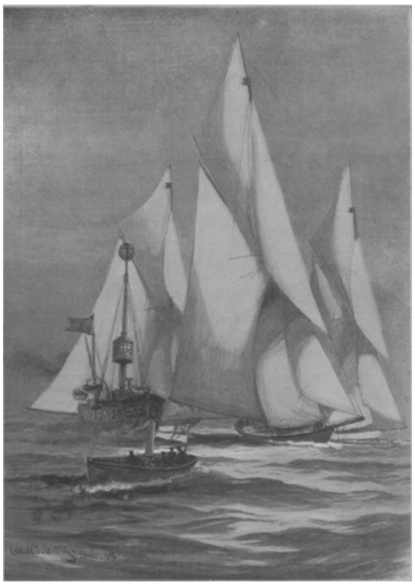

DE ZEILWEDSTRIJD TE COWES. - Nabij het lichtschip.

DE ZEILWEDSTRIJD TE COWES. - Aankomst van het koninklijk jacht 'Osborne.'

zijn, dan toch het opwekkend watertooneel bij te wonen.

Op een rustbed, opzettelijk voor deze gelegenheid vervaardigd, werd hij in een ambulance-rijtuig van Marlborough House vervoerd naar het spoorhal Paddington, van waar hij met den trein naar Portsmouth stoomde. Hier werd hij door de matrozen, die daarop door lange oefening te voren afgericht waren, in zijn rustbed aan boord van het koninklijke jacht *Osborne* gedragen, dat ook al opzettelijk met het oog op zijn ziekte voor hem was ingericht; en een half uur later stoomde het jacht naar Cowes, waar de groote wedstrijd moest plaats hebben.

De prins was vergezeld van zijn gemalin en dochter, alsmede van prins Nicolaas en prinses Maria van Griekenland, terwijl daags daarna, Zondag 31 Juli, koningin Victoria zelf ook aan boord van het koninklijk jacht verscheen.

Onze gravure op blz. 245 stelt de aankomst voor van de *Osborne* op het tooneel van den strijd, waar zij begroet werd door een koninklijk saluut van Harer Majesteit *Crescent*, die als wachtschip te Cowes gemeerd lag. Zoodra het koninklijk vaartuig verscheen, streken al de jachten, die voor de regatta zeilvaardig lagen, eerbiedig de vlag.

Op zijn rustbed liggende, zag de prins van onder een tent, aan boord der *Osborne* opgeslagen, te midden van zijn vorstelijke familie den lang verbeiden wedstrijd op Maandag 1 Augustus aan. Ongelukkig voldeed die niet aan de hooggespannen verwachting. De wind was namelijk niet sterk genoeg voor groote wedvaarten, waarom de af te leggen afstand om de helft moest bekort worden. Toch bedroeg die altijd nog ten naaste bij vier uren zeilens. De jachten moesten van Cowes zeilen tot een lichtschip, op onze gravure van blz. 244 afgebeeld, na dit omgezeild te hebben, terugkeeren en vervolgens denzelfden toer nog eens maken. De hoogste winner van dien dag was de *Bona*, behoorende aan den hertog van Abruzzi. Het mooiste nummer van het programma was de wedstrijd voor jachten van 55 tot 68 voet. Vijf booten hadden zich daarvoor aangemeld; bij het uitzeilen scheen het aanvankelijk, dat geen van de vijf het in snelheid van de andere winnen zou: ze bleven alle gelijk. Eindelijk scheen de *Astrild* toch het eerst het gestelde eindpunt te zullen bereiken, maar ze werd op het laatst nog voorbijgezeild door de *Senta*, die den prijs wegdroeg: ze had den tocht gemaakt in 3 uren, 57 minuten en 59 seconden.

Den volgenden dag moest er gezeild worden om den prijs door de koningin uitgeloofd, een prachtigen vergulden beker. Ditmaal was wind en weer gunstig en de wedstrijd leverde een opwekkend en prachtig schouwspel op. De prijs viel ten deel aan de *Betty*, behoorende aan het parlementslid John Gretton. Onze beide platen kunnen den lezer eenigermate een denkbeeld geven van het belangrijk watertooneel.

De zwarte kapu.
Door T.
(*Vervolg en slot.*)

De mannen antwoordden niet, maar hun blikken onderzochten met wantrouwenden angst, of er achter de beide vreemdelingen niet nog anderen kwamen, en toen deze vrees ongegrond bleek, vertrokken zich hun gezichten tot een grijns. Zij mompelden iets in 't Wallachijsch, wat de vorsten niet verstonden.

De oude vrouw had slechts een enkelen blik op de vreemdelingen geworpen, en hield zich toen ijverig bezig met haar ketel, om de diepe aandoening te verbergen, die zich van haar begon meester te maken. Daarbij beschouwde zij onophoudelijk van onder haar hoofddoek, die het gezicht half verborg, zoowel de vreemdelingen als haar gezellen.

‘Hé, maruschka, oude, misschien spreken de heeren Hongaarsch,’ riep een hunner, ‘zeg hun, dat zij hun geld, hun kostbaarheden en hun wapens heel zoet voor zich neerleggen, anders zullen wij ons met onze bijlen weten te helpen.’ Daarbij zwaaide hij zijn korte werpbijl woest om het hoofd.

In plaats van dit bevel te vertolken, sprak de oude de vorsten in 't Hongaarsch volgenderwijze aan: ‘Heeren, gij hebt niets te vreezen, al zijt ge ook onder roovers. Maar verraad in 's Hemels naam niet, dat gij Hongaarsch verstaat, en geeft uw wapens niet uit handen. Toen wendde zij zich tot de roovers en zeide: ‘De heeren verstaan geen Hongaarsch.’

‘Goed, dan zal ik met hen een taal spreken, die iedereen verstaat,’ riep dezelfde knaap, maar de oude plaatste zich tusschen hem en de vreemdelingen.

‘Gij zult den beiden heeren geen haar krenken, verstaat ge!’ sprak zij dreigend. ‘Eerstens, omdat de kapu, mijn zoon, er niet is; ter tweede, omdat de heeren waarschijnlijk verdwaalde jagers zijn, die niet veel geld bij zich hebben, en het misschien veel loonender is hen voor losgeld vast te houden, en ten derde, omdat ge niet zoo dom zult zijn, u overhoop te laten schieten. Ziet ge niet, dat ieder van hen een geweer met dubbelen loop bereid houdt?’

‘Zoo? denkt ge dat, oude? Ge kunt gelijk hebben!’ antwoordde de man ietwat verlegen. ‘We zullen wachten tot de kapu komt.’

Daarop ging hij weer liggen, maar wendde geen oog van de vreemdelingen af. Zijn gezellen deden insgelijks.

Prins Karel, die geen Hongaarsch verstond, vernam van zijn broeder de waarschuwing van de oude vrouw, in wie zij blijkbaar een bondgenoote gevonden hadden, en overeenkomstig haar raad hielden zij, ondanks honger en vermoeienis, eveneens hun tegenstanders in 't oog. De oude hield zich intusschen oogenschijnlijk onverschillig met haar ketel bezig, plaatste nog een pot boven het vuur, neuriede eerst een zachte, woordelooze melodie, zong toen met valsche, heesche stem eenige Wallachijsche volkswijzen en ten laatste ook een Hongaarsch lied.

De vorsten gaven in 't begin geen acht noch op de bezigheid der vrouw noch op haar gezang, tot dat de zich vaker herhalende woorden van den tekst van het Hongaarsche lied de opmerkzaamheid van den hertog trokken, daar ze blijkbaar tot hem gericht waren.

‘Brave zoon van den grooten keizer,’ zong de oude, ‘vrees niets. Mijn dappere zoon zal u naar de uwen geleiden, geen kwaad zal u overkomen. Wees voorzichtig en doe alles, wat hij verlangt, opdat die vier honden daar niet wantrouwend worden. Anders moet er bloed vloeien, en dat wil mijn zoon niet.’

Na dit lied zong de oude nog eenige andere Wallachijsche en Servische liederen, zonder verdere beteekenis, tot het gedempte gekras van een nachtuil, dat uit de diepte van het woud kwam, haar plotseling deed verstommen.

‘De kapu!’ riepen de Wallakken opspringend.

Eenige oogenblikken later betrad een man van een hooge gestalte de legerplaats. Ook hij was evenals zijn gezellen als een Wallak gekleed; de voeten staken in zware, met ijzer beslagen schoenen, het hoofd was gedekt met een muts van lamsvel; het kolossale lichaam was in grof linnen gehuld, en in zijn breeden lederen gordel staken

twee Turksche pistolen en een dolkmes; over den schouder droeg hij een zwaar Janitsaren-geweer en in de rechterhand de zeker treffende werpbijl. De uitrusting en nog meer de reusachtige gestalte van den man met zijn gebruind, door een pikzwarten baard omlijst gezicht, was indrukwekkend, en de ‘zwarte kapu’ was dan ook de schrik der omstreken.

De oude was haar zoon te gemoet gesneld en had hem in 't Hongaarsch iets toegeroepen.

‘Hè, geen geheimen, oude!’ riep haar wantrouwend een der Wallakken na. ‘Hier wordt Wallachijsch gesproken.’

Een blik van den kapu legde hem het zwijgen op, een tweede korte blik trof den hertog.

Den man had deze reeds ergens gezien. Maar, waar?

Was het toeval, of wilde de kapu het geheugen van den hertog opfrisschen? Kort en goed, hij keerde zich naar Frans en sloeg zich met de vlakke hand een paar maal op den rug.

Dat wekte plotseling de herinnering bij den hertog op. Die man daar was geen ander dan de door hem van het spitsroedenloopen geredde kurassier Peter Bagin.

Maar verder nam de kapu geen notitie van de aangekomen vreemdelingen, noch met woorden, noch door een enkelen blik.

‘Is het eten klaar, moeder? Ik heb honger,’ zeide hij, bij het vuur plaats nemende, en zijn gezellen deden insgelijks, haalden houten lepels te voorschijn en doopten ze beurtelings in de sterk gekruide brij van schapevleesch en maïsmeel. De beide vreemdelingen versmaadden het ondanks hun honger, aan den maaltijd deel te nemen, maar namen een stuk spek en een stuk maïsbrood aan.

‘Luistert nu!’ begon de kapu. ‘De oude heeft weer gelijk. Die beide heeren daar zijn zonder twijfel aanzienlijke lieden; die moeten een behoorlijk losgeld betalen. De een blijft hier als gijzelaar, den anderen help ik morgen terecht, om ons het geld voor zijn kameraad te verschaffen. Hoeveel zouden ze waard zijn?’

‘Eerst moeten ze laten zien, wat ze bij zich hebben, dan is de taxatie gemakkelijker,’ antwoordde een van de roovers. Overigens is een vogel in de hand beter dan tien in de lucht.’

‘Geen slechte gedachte, Endju,’ zeide de kapu goedkeurend, en zijn pistolen op de beide vorsten richtende, schreeuwde hij in gebroken Duitsch: ‘Niet angstig zijn - wil die vier honden maar bedriegen. Daarom voor den dag met het geld - voor u neerleggen!’

Een ruwe Wallachijsche vloek besloot deze toespraak.

Prins Karel, in 't begin eenigszins bedremmeld, maar door zijn broeder, die het geheel begon te overzien, ingelicht, haalde eenige documenten te voorschijn, en ook de hertog gaf zijn beurs over.

De kapu verdeelde dadelijk het geld onder zijn gezellen, die nu zijn voorstel aannamen.

‘Op een goed gelukken willen wij ons nu iets bijzonders veroorloven,’ vroolijkte Peter de bende op. ‘Hé, moeder, haal het vaatje brandewijn eens voor den dag!’

De Wallakken klapten in voorsmaak van den verwachten dronk met de tong, terwijl de oude uit het strooisel aan den voet van een hollen boom een klein vaatje te voorschijn krabde en daaruit den beker van haar zoon vulde.

De Wallakken gaven eveneens hun bekers aan.

‘Foei!’ riep de oude, de bekers aannemende. ‘De trog van een Servisch zwijn is nog reiner dan uw bekers, en daar zou ik den heerlijken drank in doen? 't Zou zonde wezen? Ik zal ze eerst uitwasschen.’

‘Doe maar niet zooveel moeite, maruschka! Dat hindert niets,’ riepen haar de Wallakken na, maar de oude liet zich niets gezeggen, en reinigde aan de bron achter den boom de bekers, waarbij zij ongemerkt uit den aarden pot, welken zij te voren op het vuur had gehad, iets in de bekers deed, er toen mee terugkwam, en zonder ze uit de handen te geven, tot aan den rand met brandewijn vulde.

‘Op het welzijn onzer gasten!’ lachte de kapu, en allen ledigden de bekers.

De oude had intusschen den aarden pot met brandewijn uit het vaatje gevuld en dit weer zorgvuldig verborgen.

‘Ziezoo,’ zei ze, ‘vandaag wordt er niet meer gedronken, als er in den pot is, anders gaat het weer als de laatste keer, dat er niets overblijft. Maar gij, Peter, moogt nu niets meer drinken, want gij hebt morgen een verren tocht te maken.’

‘Gij hebt gelijk, moeder! Daarom leg ik mij dan ook maar te slapen,’ antwoordde de kapu.

‘Maar wij hebben nog al den tijd en ook nog plaats in de keel!’ riepen de Wallakken. ‘Schenk nog eens in, maar niet zoo zuinig, oude? De drank smaakt vandaag bijzonder kruiderig, maar slapjes.... slapjes.’

‘Dan moet ge maar te meer drinken!’

De mannen dronken en maakten heel wat spektakel, terwijl de kapu na korten tijd door een levendig snorken bewees, dat hij sliep. Maar ook de anderen werden weldra slaperig, geeuwden en vielen ten slotte zingend, met verglaasde oogen en lijkvale gezichten in een diepen slaap.

Na een poos stond de kapu voorzichtig op, overtuigde zich, dat zijn gezellen nu niet meer gevaarlijk waren en bond ze met veel vlugheid en handigheid met behulp van eenige door zijn moeder gereed gehouden touwen uit bast vervaardigd. De slapers merkten er niets van.

Daarop ging hij naar de beide jagers, wierp zich voor den hertog op den grond, kuste hem de voeten en riep: ‘Ik dank den Hemel, dat hij mij de gelegenheid heeft gegeven, u o heer, een dienst te bewijzen. Herkent gij mij?’

‘Gij zijt Bagin, de deserteur, die nu aan de doodstraf vervallen is, wanneer hij gegrepen wordt. Gij zijt de gevreesde kapu van een rooverbende,’ antwoordde hertog Frans.

‘Ik heb geroofd om te leven, evenals de Duitsche en de Turksche soldaten doen, maar aan mijn handen kleeft geen bloed. Deze vier daar hebben gevaar geloopen, als eerste offers van mijn hand te vallen. Ik had ze neergeveld om u, heer, als de oude met haar bilzenkruid geen beter middel geweten had.’

‘Zij zullen slapen als houtblokken, twaalf, veertien uur lang,’ sprak de oude er tusschen.

‘En den vierden keer ben ik gedeserteerd,’ ging Bagin voort, ‘omdat gij, genadige heer, ondanks uwe voorspraak, mijne vrijheid niet hebt kunnen verwerven. Zes maanden heb ik er op gewacht. Maar nu ben ik de vrijheid moede, het leven, dat ik hier in de bosschen geleid heb, is erger dan dat van een opgejaagden wolf. Ik zal u en gij zult mij uit dit moerassig woud leiden, ik u in de armen van de keizersdochter, gij mij in 't gezelschap van eerlijke lieden. Maak mij tot uw knecht, heer, ik zal u trouw zijn als een slaaf!’

De beide prinsen beloofden, voor Bagin te zullen zorgen en men brak op.

‘Nog iets!’ sprak Bagin en hij maakte zich gereed om aan zijn voormalige slapende gezellen het geld weer af te nemen, maar de hertog verhinderde dit.

‘Mogen hun de weinige goudstukken dienen, om een nieuw leven te beginnen,’ zeide hij en gaf toen last om de armen der geboeiden vrij te maken, ten einde hun in staat te stellen zich bij hun ontwaken te kunnen redden.

Uren lang had de kleine groep - de oude met eenige huishoudelijke artikelen beladen - door het woud gemarcheerd, en hertog Frans kon van vermoeidheid niet meer. Toen nam Bagin hem op den rug en droeg hem nog meerdere uren lang verder.[1)]

Tegen den middag bereikte men het armzalige dorpje Slatina. Verder konden de oververmoeide ruiters niet; bij den Wallachijschen schout gebruikten zij wat melk en maïsbrij en sliepen daarna op stroo en schapenvellen tot den volgenden dag, op welken de door afgezonden boden onderlichte veldmaarschalk Seckendorf met een talrijk gevolg verscheen, om de vermiste en angstig gezochte vorsten persoonlijk af te halen en aan hertog Frans twee blijde tijdingen te brengen: het gelukkig herstel van zijn ernstig ziek geweest zijnd dochtertje Maria Elisabeth en zijn benoeming tot groothertog van Toskane. Over eenige weken zou het jonge echtpaar naar het schoone Toskane vertrekken.

De eerste zorg van den nieuwen groothertog was, het lot van zijn redder te verzekeren. Het was geen gemakkelijke taak, en alleen de genade des keizers vermocht het wettelijk onvermijdelijk lot van Peter Bagin te veranderen. Hij werd gevangen gezet en het proces had zijn gewoon verloop. Het vertrouwen op de macht en den

1) Historisch.

goeden wil van zijn hoogen beschermer werd op een zware proef gesteld, toen hij, na ter dood veroordeeld te zijn, eerst op het laatste oogenblik gratie ontving.

De groothertog nam Bagin mee naar Florence en later naar Weenen als zijn getrouwen jagermeester, en behield hem ook in zijn dienst, toen hij in 1745 als Duitsch keizer gekroond werd. Ja, de reusachtige Bagin was - hoewel een zeventiger - nog flink en gezond en in keizerlijken dienst, toen keizer Frans in 1765 te Innsbruck onverwachts overleed.

Maria Theresia had in het dorpje Slatina een nieuw kerkje gesticht en het met een rijk misgewaad begiftigd, waarop met goud geborduurde en met parelen versierde afbeeldingen te zien zijn, welke betrekking hebben op de verhaalde gebeurtenis. Het zorgvuldig bewaarde miskleed wordt tegenwoordig nog met trots aan de vreemdelingen vertoond, evenals de houten bekers, waaruit de vorsten op hun vermoeienden tocht gedronken hebben.

De helden van Omdoerman.

Gordon, de vriend en voorvechter der beschaving, de schrik der slavenhandelaars, de groote bewonderde Gordon, had de Soedaneesche troepen voor zich uitgedreven, de Derwisjen bedwongen en zegevierend zijn intocht gehouden binnen Khartoem. Doch de mahdi verzamelde zijn verstrooide benden weer, rukte op tegen de stad, die hij had moeten ontruimen en sloot Gordon in binnen de muren der vesting. En toen de afgezonden hulptroepen onder generaal Wolseley den Nijl opstevenden en aankwamen voor de grijze hooidstad van Soedan, toen vonden zij deze in handen hunner vijanden en Gordon vermoord, als slachtoffer van de dweepzucht der Arabieren. Als een toonbeeld van moed, beleid en trouwe plichtsbetrachting werd hij geëerd en beweend door zijn landgenooten, die in heilige geestdrift zwoeren, zijn schandelijken dood bloedig te wreken.

SIR HERBERT KITCHENER, THANS LORD KITCHENER OF KHARTOUM, overwinnaar der Derwisjen.

Dertien jaren ruim gingen er voorbij, eer de Engelschen den smaad, hun aangedaan, konden uitwisschen door een schitterende overwinning. De eerste dagen van September trok het Engelsch-Egyptische leger opnieuw zegevierend Khartoem binnen en kon een bededag houden bij het graf van den beroemden voorvechter, die hier gevallen was in het belang van vooruitgang en beschaving.

En de naam van den generaal, van den sirdar, die de Britsche, Egyptische en bevriende Soedaneesche troepen voerde ter overwinning, is thans op aller lippen.

Sir Herbert Horatio Kitchener, de sirdar, ofschoon een der jongste generaals in het Engelsche leger, wordt door lord Wolseley en andere militaire autoriteiten van erkende bekwaamheid, beschouwd als een der eerste en beste aanvoerders. Om op te klimmen tot deze benijdbare positie, heeft hij zich geheel en al, met hart en ziel

gewijd aan het groote en schoone werk, dat hem wachtte in Egypte, de bestrijding van den slavenhandel, de bevordering der beschaving en het vestigen van een geregeld bestuur.

Hij is de oudste zoon van luitenant-kolonel H.H. Kitchener en nog slechts acht en veertig jaren oud. Doch wat al werk heeft deze onvermoeide man reeds gedaan in dit betrekkelijk kort tijdsverloop! Met recht mag de *Royal Military Academy* van Woolwich trotsch wezen op haar oud-leerling, zoowel als de *Royal Engineers*, waarbij hij in 1871 werd geplaatst.

Reeds was hij opgetreden in Palestina en Cyprus eer hij geroepen werd naar Egypte, en had zich daar doen kennen als een dapper, onversaagd en schrander krijgsman.

In Egypte wijdde zich de jonge Kitchener, vol ijver en met een moed, die geen grenzen kende of vrees, aan de grootsche taak, die hem op de schouders werd gelegd. Sir Evelyn Wood V.C. schonk hem al spoedig een gelegenheid om te toonen, wat hij vermocht als majoor der ruiterij, en Kitchener overtrof de verwachtingen van zijn overste. Hij sprak met eenig gemak Arabisch, een beslist voordeel in dien onbestendigen tijd, toen het voor Engeland noodig was Arabi Pasja te voorkomen en te verschalken, en opnieuw een vasten vorm van bestuur te schenken aan het geschokt Egypte.

In lord Wolseley's Nijl-expeditie stond hij aan het hoofd der gidsen, waarmee hij zich nu hier, dan daar vertoonde, en zich zoo snel verplaatste, dat men hem den vereerenden naam van den alomtegenwoordigen Kitchener schonk.

Na dezen gedenkwaardigen tocht heeft hij jarenlang den khalief bestookt en de Derwisjen stap voor stap teruggedrongen uit hun gebied. Eerst bracht hij hun een bloedige nederlaag toe bij Dongola en daarna versloeg hij hen aan de oevers der Atbara. Steeds hen op de hielen, zonder rust, zonder verademing, hen bespiedend, vervolgend en bestrijdend, effende hij met zijn Engelsch-Egyptisch leger den weg naar Khartoem en heeft het met moed, vastberadenheid en doorzicht geleid ter overwinning.

Als voorvechter der beschaving en vurig bestrijder van den onmenschelijken slavenhandel, verdient hij de erkentelijkheid van het nageslacht.

Ofschoon Kitchener betrekkelijk nog een jong man is, hebben de brandende zon der woestijn en de Afrikaansche tochten zijn haar reeds doen grijzen. Doch ondanks de zware vermoeienissen van den aanhoudenden krijg, ondanks de eindelooze marschen onder een verzengenden hemel, ondanks de gevaren, waaraan hij geregeld heeft blootgestaan, draagt hij het hooge, forsch gespierde lichaam nog ongebogen en fier. Hij is en blijft even werkzaam en ijverig als ooit, steeds opmerkzaam en voorzichtig en toont zich in den omgang liever toehoorder dan spreker; doch waar zijn oordeel wordt gevraagd, daar zegt hij zijn meening beslist en met een overtuiging, die een gevolg is van ernst, studie en ondervinding.

GENERAAL HUNTER,
een der onderbevelhebbers van den sirdar in den strijd tegen de Derwisjen.

Gedurende zijn heele loopbaan als krijgsman was hij een moedig en ondernemend krijgsman, en nauwelijks had hij een moeilijke en gevaarlijke taak beëindigd, of een

nieuwe wachtte hem, die hij met dezelfde toewijding aanvaardde en met dezelfde wilskracht door zette.

Ofschoon de blinde fortuin hem meer dan eens begunstigd heeft in zijn ondernemingen, toch laat de sirdar niets aan het toeval over, indien er vooruitzicht bestaat een vaste berekening te maken voor zijn plannen, en zooveel het hem mogelijk is, doet hij zelf het werk, waarvoor hij zich verantwoordelijk rekent. Voor zich blijft hij streng en veeleischend met een hoog gevoel van plicht; zijn ondergeschikten behandelt hij vriendelijk, voorkomend en zacht, spaart hen voor alle nutteloozе inspanning, zonder daarom de tucht te laten verslappen en boezemt de krijgslieden moed in en vertrouwen, waardoor zij onweerstaanbaar worden in den veldtocht en bijzonder geschikt zijn voor grootsche daden in het belang van den vooruitgang en de beschaving.

De generaal-majoor Hunter, die onder leiding van sir Kitchener het bevel voerde, is een officier, die eveneens een schitterende loopbaan als officier in Soedan achter zich heeft. Hij werd majoor gedurende lord Wolseley's Nijl-expeditie. Daarna bleef hij in het Engelsch-Egyptisch leger, en nam achtereenvolgens deel aan het gevecht bij Ginuirs, waarbij hij zwaar gewond werd en later bij Arguin en Toski, waar hij een brigade Egyptische troepen aanvoerde. Hij werd benoemd tot kolonel in 1894 en werd generaal-majoor te gelijk met Rundle. Deze vorderingen werden beschouwd als bijzondere voorbeelden van erkenning hunner krijgskundige bekwaamheden. De moed en onversaagdheid van Hunter kennen geen grenzen, en zijn beleid en overleg maken hem tot een trouwen helper voor den grooten sirdar.

Khalief Abdoellah, ofschoon nog slechts ongeveer vier en vijftig jaren oud, ziet er uit als een afgeleefd grijsaard. Eerst leidde hij te Omdoerman enkel een leven van plezier, en de sterke, werkzame Abdoellah, een man van middelbare, doch fiere gestalte, werd langzaamaan lui, verwijfd en dik. Kort geleden evenwel kwam de vijand meer van nabij hem bedreigen, en met de zorgen, die zijn toestand hem baarden, keerde de geestkracht weer, de zwaarlijvigheid verdween, doch de vergrijsde man bleef er lichamelijk zwak uitzien.

Na den dood van Mohammed Achmed bekoelde de godsdienstwaanzin van den bekeerling wel eenigszins. Hij en zijn volgelingen begonnen te twijfelen aan de uitspraak van den mahdi, waarbij deze verklaarde, hoe God had voorspeld, dat hij niet sterven zou, eer hij het Mohammedanisme over de heele aarde zou verbreid hebben.

Khalief Abdoellah rekende door alle listen en kunstgrepen er op, de goedgeloovigheid, de vrees en de verlangens op te wekken van een bijgeloovig, onwetend volk. Om zijn doel te bereiken, nam hij nu eens zijn toevlucht tot vleierij, dan tot bedrog, pijniging en zelfs tot moord, en wist, ondanks het verval van het fanatiek Mahdisme zijnen toestand te verbeteren en zijn khalifaat te vestigen.

Met heldenmoed heeft hij gestreden tot in het laatste treffen, doch thans zijne zijn troepen vernederd en verstrooid.

L.v.M.

NAUWGEZET.
Maar man, als ge honger hebt, eet dan nog een broodje.
Beroemd professor: Dat kan ik niet. In mijn levensbeschrijving staat immers, dat ik dagelijks bij de koffie maar één broodje eet.

IN DE GERECHTZAAL.
(Het openbaar ministerie heeft zes weken gevangenis geëischt.)
Verdediger (nadat hij zijn pleitrede gehouden heeft, zegevierend tot beklaagde): Nu, hoe denk u over de zaak?
Beklaagde (droogjes): Hm, nu krijg ik minstens drie maanden.

Bij de Platen.

Zeerobben. -

Echte zeerobben, gehard in weer en wind, met gebruinde gezichten en vereelte knuisten geeft het sprekend schilderij van den Duitschen kunstenaar Ancher ons te zien. Het is of de oude en jonge zeebonken met hun scherpziende, vorschende oogen ons in levenden lijve aanstaren, zoo levendig en pakkend heeft hij ze ons voorgesteld op het oogenblik, dat zij aan het strand, op den rand van een boot geleund, hun blikken laten weiden over de zee.

Kennelijk hebben zij iets in de gaten, een naderend schip misschien, dat al hun aandacht tot zich trekt, wellicht het een of ander vreemd vaartuig, dat door bijzonderen bouw hun opmerkzaamheid gaande maakt. Want allen, ouden en jongen, staren in dezelfde richting, met toegeknepen oogleden, tegen het felle licht in, en geven ons alzoo gelegenheid hun typische zeemansgezichten op ons gemak op te nemen en te vergelijken. De voorste man met de pijp in den mond lijkt ons de echte type van den gemoedelijken goedronden zeeman, die ook door het booste stormweer niet uit zijn humeur wordt gebracht; die naast hem schijnt van een minder opgeruimden, een meer ernstigen en somberen aard; hij behoort tot degenen, die in de aanhoudende gevaren en stormen, waarmee hij te kampen heeft gehad, iets stugs en norsch en hards over zich gekregen hebben, dat zich intusschen alleen tot zijn uiterlijk zal bepalen; want onder de ruwe schors schuilt bij den zeeman gewoonlijk een warm, edel hart.

De overige waterratten vertoonen ons weer andere, telkens onderscheiden typen, naarmate van hun leeftijd meer of minder geprononceerd. Het geheel is een schilderachtige groep.

Allerlei.

De haat onder bloemen. -

Hoe paradoxaal het ook moge klinken, de haat woont niet alleen onder de menschen, maar sluipt ook in de harten der bloemen. Een natuurvorscher heeft dit zonderlinge feit ontdekt. Zoo kunnen bij voorbeeld rozen en reseda's elkaar niet uitstaan, en men kan zelf de proef op de som nemen, door deze bloemen met andere kinderen Flora's in een glas water te zetten. Na verloop van ongeveer een half uur kan men waarnemen, dat rozen en reseda's verwelkt zijn en haar geur hebben verloren, terwijl de andere bloemen aan frischheid en geur schijnen te hebben gewonnen.

De eerste sigaar. -

Voor het eerst vindt men van de sigaar melding gemaakt in de ‘Geschiedenis van Nicaragua’ van den Spaanschen geschiedschrijver Gonzalo Fernandez de Oviedo y Valdez, die in 1555 voltooid werd. Bij de feestelijke bijeenkomsten der Indianen, aldus verhaalt de geschiedschrijver, drinken zij zich graag een roes aan chicha, een uit maïs bereiden wijn, en nemen daarbij een pakje bladeren van planten, ongeveer zes duim lang en zoo breed als een vinger. Deze bladeren, die opgerold zijn en met een draad worden vastgehouden, worden aan het eene uiteinde in den mond gestoken. De Indianen trekken den rook naar binnen, houden dien een tijd lang bij zich en blazen hem dan uit den mond of uit de neusgaten weg.

Vorstelijke kleeren. -

Den sultan van Turkije ziet men nooit anders dan in lichtbruine kleeding; de keizer van Oostenrijk geeft de voorkeur aan de grijze kleur; de Duitsche keizer ziet zich het liefst in een schitterende uniform of in een kranig jachtcostuum, terwijl de czaar van Rusland bij voorkeur een eenvoudig pak van donkere kleur draagt.

Tegen het uitvallen van haren. -

Wie aan het uitvallen van haren lijdt, moet dagelijks zijn hoofd met koud water wasschen, waaronder een beetje Fransche brandewijn gemengd is. Ook moet hij harde, scherpe kammen vermijden.

Kunstboter. -

In Parijs alleen wordt dagelijks meer dan 15.000 kilo margerine-boter bereid, waarvan ongeveer evenveel naar Normandië, Bretagne en Holland wordt verzonden.

De bevolking van Europa.-

Voor vijftig jaar bedroeg de bevolking van Europa ongeveer 250 millioen zielen, terwijl dat getal thans tot 360 millioen is aangegroeid.

Het vaderland der katten. -

In Perzië staan de poesjes in hoog aanzien. De sjah houdt er een heele familie op na, daar hij er maar eventjes over de vijftig heeft. Elke kat heeft een eigen oppasser en een afzonderlijke ‘eetzaal.’ Gaat de sjah uit, dan vergezellen hem al zijn katten, waarover een bewaker te paard een oogje houdt.

[Nummer 32]

AVOND IN KATWIJK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HUGO KÖNIG.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

V. Van knaap tot man.

Jaren waren voorbijgegaan met hun sombere en blijde dagen. Barre winterstormen hadden geloeid om de torens van het grafelijk slot te Leiden, maar ook zachte voorjaarskoeltjes hadden de grauwe muren omspeeld.

Nu was het weer lente en de zoete Meilucht golfde door de open boogvensters de hooge burchtzaal binnen, waar gravin Machteld als gewoonlijk in stille huiselijkheid met haar gezellinnen arbeidde.

Het blijde zonnelicht wierp een vriendelijken glans over het gelaat der vorstin, dat wel niet meer de bloeiende schoonheid had van haar jonge jaren, maar nu nog een hooger bekoorlijkheid ontleende aan de uitdrukking van innige goedheid, vromen ernst, christelijke berusting en kalmen zielevrede.

Wel droeg zij niet meer den zwarten weduwsluier, maar nog scheen een lichte schaduw van dien somberen tooi te hangen over haar voorhoofd, waarop smart en zorgen hun onuitwischbaren stempel hadden gedrukt.

Veel had de zwakke en toch in het ongeluk sterke vrouw nog moeten lijden na dien eersten slag, waardoor haar levensgeluk in zijn vollen bloei was geknakt. Vooreerst had zij moeten beleven dat de Voogd van Holland, wien tijdens de minderjarigheid van den jongen graaf de belangen van het graafschap waren toevertrouwd, zich liet meesleepen in een krijg, door graaf Dirk van Kleef tegen den aartsbisschop van Keulen gevoerd.

De heftig opstuivende graaf, die te Corbië onmiddellijk zijn zwaard trok om den sluipmoord op zijn boezemvriend te wreken, had nu de wapenen tegen den Keulschen kerkvoogd opgevat, door wien hij zich verongelijkt waande. En de Voogd van Holland, door hem te hulp geroepen, had gemeend aan de vriendschap en erkentelijkheid jegens den wreker van zijn broeder verplicht te zijn, hem in den strijd bij te springen. Tevergeefs had zijn oudere broeder, bisschop Otto van Utrecht, uit alle macht gepoogd hem van die noodlottige onderneming terug te houden; tevergeefs had vrouwe Machteld hem gesmeekt toch de belangen van het graafschap en den minderjarigen vorst niet in gevaar te brengen. Zij moest het aanzien dat de Voogd, enkel door vriendschap voor graaf Dirk en een valsch gevoel van riddereer gedreven, met een gewapende Hollandsche vloot langs de Waal en den Nederrijn naar het land van Kleef stevende, niet alleen om de troepen van den Keulschen kerkvoogd te bevechten, maar licht ook die van zijn eigen broeder bisschop Otto, die tegen hem voor den aartsbisschop partij had moeten trekken.

Alzoo zag graaf Floris' weduwe diens beide broeders tegen elkander in het harnas gevlogen en sidderde voor de onheilen, die deze treurige twist voor het graafschap kon na zich sleepen. Gelukkig maakte de bemiddeling van den graaf van Gelder al spoedig een eind aan den strijd; de oorlogvoerende partijen kwamen tot een vergelijk, waarbij Dirk van Kleef moest beloven, het slot Aspel, dat hij reeds verwoest had, te herbouwen en in beter staat dan het geweest was aan den aartsbisschop terug te geven.

Gravin Machteld herademde. Maar nauwelijks was deze storm overgedreven, of er kwam nieuwe rouw over het grafelijk hof te Leiden.

Willem de Voogd, nog meer dan zijn ontijdig gestorven broeder, de 'volmaakte ridder,' een hartstochtelijk minnaar van de schitterende, maar gevaarvolle kampspelen, waartegen Paus en bisschoppen tevergeefs waarschuwend de stem verhieven, liet op zijn beurt in een tornooi het leven!

Eerst zeven en twintig jaar oud, werd hij het slachtoffer van zijn liefde tot ijdele wapenpraal, en weer suisde in vrouw Machtelds oor de droeve nagalm van het oude lied:

> Dat heeft ghedaen uw roemen
> Ende uwen hoghen moet.

Inderdaad had zij wel gedaan met het rouwkleed nog niet af te leggen, dat zij om haar Floris droeg; nu gold het een dubbelen rouw; want ondanks zijn gebreken was Willem haar een liefhebbend en trouwhartig broeder geweest, en bovendien, nu stond ze voor de tweede maal als hulpelooze weduwe met haar minderjarige kinderen alleen.

Maar gelukkig niet voor lang. Want eindelijk naderde de ongeduldig verbeide dag dat de jonge graaf zelf de teugels van het bewind in handen kon nemen. Voor de korte pooze, die nog tot dat tijdstip verliep, was in heer Willems plaats tot Voogd van Holland gekozen graaf Boudewijn van Bentheim, die met het Hollandsche gravenhuis was verwant en den jongen vorst ook in de eerste jaren van zijn regeering nog trouw met zijn raad bleef ter zijde staan.

Naar het gebruik des tijds werd Willem op zijn veertienden geboortedag weerbaar verklaard, en dank zijn voorspoedige ontwikkeling naar lichaam en geest, kon hij van dat oogenblik, ondanks zijn jeugdigen leeftijd, met rechtmatig zelfvertrouwen in den kring der mannen treden.

Het was een onvergetelijke dag voor gravin Machteld, toen zij met den Voogd van Holland haar geliefden Willem, met een gewijde waskaars in de hand naar het altaar mocht leiden, in dezelfde St.-Pieterskerk, waar hij eenmaal met groote praal was gedoopt, en waar hij nu als een tweede doopsel zou ontvangen. Had het eerste hem den toegang tot de Kerk ontsloten, het tweede lijfde hem in onder de christen strijders. Omgeven van zijn vorstelijke verwanten, den ganschen adel van het graafschap en de trouwe burgerij van zijn goede stad Leiden, ontving hij uit de hand des priesters het zwaard en het bandelier, door de gebeden der Kerk geheiligd. En zijn peters en meters hechten hem de zilveren sporen aan de laarzen van wit marokijn.

Met luisterrijke feesten was de heuglijke dag besloten, waarop gravin Machteld voor het eerst het rouwkleed had afgelegd om zich in feesttooi te dossen ter eere van haar man geworden zoon. O, de vreugde van dien dag vergoedde haar ruim de geleden smart en bekommering.

Met moederlijken trots zag zij op tot den kloeken, edelen, schoonen jonkman, het evenbeeld van zijn ridderlijken vader. Het was als herleefden voor haar weer de lang vervlogen dagen, toen zij zelf aan Floris' zijde haar blijde inkomste had gehouden als gravin van Holland. Nog zoeter vreugde dan toen overstroomde haar hart, nu zij haar Willem plechtig als graaf zag gehuldigd door de ridderschap en het trouwe volk, dat met uitbundige geestdrift zijn jeugdigen landsvorst begroette. En al vergezelde zij hem niet op zijn zegetocht door het graafschap, toch vernam zij met zalige voldoening den nagalm der toejuichingen, waarmee hij ontvangen was te Haarlem,

te Delft, in den Hage, in al de voornaamste plaatsen des lands, waar hij de trouwe liefde van zijn onderzaten mild met voorrechten en vrijheden vergold.

Nog meer dan de plechtige hulde der edelen hadden de hartelijke ontboezemingen der eenvoudige poorters en huislieden haar goed gedaan. Met vertrouwen mocht zij nu de toekomst te gemoet zien, omdat zij wist dat haar Willem steunen mocht op de liefde en toewijding van zijn volk, die hij - ook daarop durfde zij rekenen - door echt vorstelijke deugden zich meer en meer zou waardig maken.

Want niet te vergeefs had de jeugdige vorst een harde leerschool doorloopen. Wat hij als kind en knaap had ondervonden, was voor den jonkman niet verloren gegaan. Zijn diepdenkende geest had verwerkt wat zijn schrander oog, zijn altijd opmerkzaam oor had opgevangen in de leerrijke omgeving, waarin hij was opgegroeid. En bovenal hadden de schrikkelijke oordeelen Gods, die hij met siddering had aanschouwd in den ontijdigen dood van zijn vader en zijn oom, zijn ziel vervuld met die heilige vreeze Gods, die het beginsel der wijsheid is. Toen hij uit de hand des priesters het gewijde zwaard had ontvangen, had hij in oprechte vroomheid des harten, in jeugdige edelmoedige geestdrift de gelofte uitgesproken, dat het nooit om ijdelen wapenroem, maar alleen tot bescherming zijner onderzaten, ter verdediging der Kerk, tot Gods eer zou worden gevoerd.

In dit opzicht kon gravin Machteld dus zonder vreeze zijn. Maar naarmate de jongeling tot man rijpte en zich met de andere vorsten in de staatkundige verwikkelingen mengde, werd haar moederhart weer door andere zorgen bekneld.

Het Heilige Roomsche Rijk beleefde droevige tijden. De goddelooze keizer Frederik II voerde met list en geweld een verbitterden krijg tegen den Stedehouder Gods, den H. Vader te Rome, die tegen de willekeur en aanmatiging van den machtigen heerscher moedig voor de rechten der Kerk en de belangen der heele Christenheid opkwam. Reeds herhaaldelijk door vorige Pausen met den banvloek getroffen, was de onwaardige keizer op de kerkvergadering van Lyon in 1245 weer plechtig van de gemeenschap der Kerk afgesneden en daardoor feitelijk van al zijn waardigheden vervallen verklaard, zoodat er een nieuwe Roomsch-koning moest gekozen worden, om in plaats van Frederiks zoon Koenraad, dien hij al in 1237 tot Roomsch-koning had laten kronen, zijn opvolger te worden.

Die noodlottige strijd tusschen Paus en keizer verscheurde nu al sinds jaren de eenheid van het Duitsche Rijk, hield de vorsten in twee vijandige kampen verdeeld en teisterde de vreedzame bevolking met al de gruwelen en naweeën van gestadigen oorlog. Het kon niet anders of ook de graaf van Holland moest als een der aanzienlijkste Rijksvorsten in dien kamp worden meegesleept, en wie kon zeggen waartoe zijn vurige moed, zijn heilige ijver voor het recht den jeugdigen vorst vervoeren konden?

Die gedachte kon gravin Machteld niet van zich zetten, en vandaar de zorgelijke trek, die zelfs op dezen mooien lentedag, in de aangename genoeglijkheid van den huiselijken kring, de uitdrukking van moederlijk geluk op haar gelaat temperde.

Nu dartelden geen speelsche kinderen meer om haar knieën, als in de eerste jaren van haar droeven weduwstaat. Een bloeiende jonkvrouw met minnelijk blozend gelaat en weelderige blonde haarlokken zat aan haar zijde. Dat was haar oudste dochter Aleide, die even vier jaren telde, toen de dood van graaf Floris zijn kinderen weezen maakte.

En aan haar linkerhand zat op een vouwstoeltje een twaalfjarig meisje, even voorspoedig ontwikkeld en haast even groot als haar zuster; het was de kleine

Margareta, die, toen de verschrikkelijke tijding kwam, nog onbewust in haar wiegje sluimerde.

Met moederlijk welgevallen zag de gravin uit haar hoogen stoel op het lieve kind neer, zoo ijverig bezig met gekleurde glaskralen op een stuk zijden stof te hechten, dat zij zich den tijd niet gunde van haar werk op te zien en de inspanning haar onwillekeurig een zucht deed loozen.

'Ge zucht er van, Margareta,' zei de moeder glimlachend. 'Wil het niet vlotten naar uw zin?'

'O ja wel,' hernam het meisje, met een tevreden lach tot haar moeder opziende, 'ik begin al goed te vorderen; er komt teekening in. Maar het is zoo moeilijk de lijnen zuiver te houden.'

En zij hield de bewerkte lap uitgespreid, opdat haar moeder over de vordering van haar arbeid kon oordeelen. Deze knikte goedkeurend.

'Dat belooft bijzonder fraai te worden. Wat zegt gij er van, Aleide?'

Aleide, die op het oogenblik in gedachten uit het venster staarde, schrok op die vraag uit haar droomerijen op, wendde schichtig het hoofd om en zei toen onverschillig:

'Inderdaad, dat kan heel fraai worden.'

'Ik geloof, Aleide,' zei haar moeder, haar verstrooidheid merkende, 'dat u die geschiede-

nis daar te veel door het hoofd speelt. Zulke histories zijn voor jonge meisjes eigenlijk weinig oirbaar om te lezen. Ik wenschte dat gij het boek nu maar wegsloot.'

Dit zeggende, doelde zij op een sierlijk boekdeel, in rijk besneden blank ivoor gebonden en met fraai bewerkte gulden klampen gesloten, dat op het roodzijden kussen der vensterbank voor Aleide openlag.

Het was de aandoenlijke romantische geschiedenis van *Floris en Blancefloer*, door den Vlaamschen edelman Diederic van Assenede eerst kort te voren uit het Fransch in de Dietsche sprake overgezet, en door jonker Jan van Avennes eigenhandig overgeschreven om er een geschenk aan Aleide van te maken op haar jongsten naamdag.

De jonkvrouw wierp een verlegen oogslag op het boek, dat zij zorgvuldig sloot om het weg te bergen in een kunstig gebeeldhouwde kast.

'Toch dacht ik niet aan die historie, moeder,' sprak ze licht blozend onder het verwijt.

'Dan toch zeker aan den schenker van het schoone boek,' hervatte de gravin met een schalk lachje. 'Beken het maar gerust: niemand zal het u euvel duiden.'

'Het zou allesbehalve hartelijk van mij zijn, als ik heel niet meer aan den jonker dacht, met wien ik van kindsbeen af als met mijn broeders heb verkeerd,' hernam Aleide met een zweem van gekrenkte fierheid in haar toon. 'Hoe zou ik hem kunnen vergeten, die toont zoo trouw aan mij te blijven denken, nu het hem niet meer mogelijk is, ons te bezoeken. Te midden van al zijn pogen en zwoegen om voor zich en zijn broeder recht te verkrijgen, heeft hij nog den tijd kunnen vinden om alleen ter liefde van mij dit heele boek te schrijven, en ik zou zelfs geen gedachte voor hem over hebben? In trouwe, dat ware al te onheusch. De arme jonkman is waarlijk al genoeg te beklagen, dan dat ik hem nog door mijn onverschilligheid leed zou doen. Sedert gravin Johanna, zijn goede petermoei, ter ziele is, staat hij letterlijk alleen tegenover Zwarte Griet, die nu als gravin van Vlaanderen alles naar haar hand meent te kunnen zetten; geen der edelen bijna, die het meer voor hem durft opnemen tegen het boosaardige wijf, dat nu de kroon van Vlaanderen draagt. En zou ik hem nu ook in den steek moeten laten?'

De gravin kon een lichten glimlach niet onderdrukken bij die heftige ontboezeming, waardoor het meisje verried, welk gevoel in haar hart voor den wreed verongelijkten jonkman leefde. Toch deelde zij ten volle in het medelijden en de verontwaardiging harer dochter.

'Ik zei u immers,' sprak zij, 'dat niemand u euvel kon duiden als ge aan Jan van Avennes dacht. Ik voeg er zelfs bij: het strekt u tot eer, dat ge zoo moedig voor den verstooteling opkomt. De jonker verdient uw belangstelling en vriendschap, en hij mag zich ook overtuigd houden van de mijne, al zag ik liever dat hij andere boeken voor u afschreef dan juist die verliefde historie, die u maar aan het droomen en mijmeren brengt. Ook de graaf en hertog Henrik zijn hem hartelijk genegen, en als zij iets voor hem doen kunnen, zullen zij het niet achterwege laten....'

'Maar ik dacht volstrekt niet aan die historie,' verzekerde Aleide nogmaals, door de afkeurende woorden van haar moeder geprikkeld; 'en ook niet aan den jonker; ik dacht aan onzen graaf, dien we heden thuis verwachten... Ik zal hartelijk blij zijn, als wij hem terugzien; want het huis lijkt mij als uitgestorven, als hij niet bij ons is.'

'Daar hebt ge gelijk in, Aleide,' stemde de gravin toe; 'vooral nu hij zoo'n verren tocht ondernam en zoo lang afwezig bleef. God geve dat hij met goede tijding moge

huiswaarts keeren!' voegde zij er met een zucht bij. ''t Is de eerste maal dat hij aan een vergadering der Rijksvorsten deelneemt, en nu wil het geval dat het juist een bijeenkomst van zoo groot gewicht is, de keuze van een nieuwen Roomschkoning! Hopen wij dat de heeren te Hochheim het eens mogen geworden zijn en de uitverkorene een man is, die eindelijk aan het Rijk en de Kerk den lang gewenschten vrede mag teruggeven.'

'Wie zou de gelukkige zijn?' vroeg Aleide.

'De gelukkige! Hoe kunt gij het zeggen, kind? Begrijpt ge dan niet, dat wie de nieuwe Roomsch-koning ook moge zijn, hij aanstonds tegen den sluwen keizer en zijn machtigen aanhang zal te kampen hebben? Voorwaar, wie zich nu de keuze laat welgevallen, mag wel alle gedachten aan ijdele zelfvoldoening ter zijde zetten; want hij laadt zich een ontzettenden last op. de schouders en niemand zal hem als een gelukkige benijden. Gelukkig mag hij zich rekenen, als ten minste de goedgezinden hem door hun steun den last willen verlichten, waaronder hij anders zeker bezwijkt.'

'Dus zal met de keuze van een nieuwen koning de strijd niet beslist wezen,' sprak de jonkvrouw nadenkend.

'God gave dat het waar was,' hernam gravin Machteld, 'want die strijd heeft al jammer en ellende genoeg over het Rijk gebracht; maar het is te vreezen dat hij veeleer met nieuwe felheid ontbranden zal. Want de keizer zal liever het heele rijk in vuur en vlam zetten, dan voor den nieuwen koning te wijken. Gij weet toch hoe hij het banvonnis van het Concilie heeft opgenomen. Toen de tijding van zijn veroordeeling hem geboodschapt werd, liet hij zich de rijkskleinoodiën brengen en zette zich de kroon op het hoofd. "Ze is nog niet verloren," riep hij uit, "noch Paus, noch Concilie hebben ze mij kunnen ontrooven, en ze zullen me die ook niet ontrooven, zonder dat er bloed vergoten wordt." O, die man is vreeselijk, hij is in zijn verbittering tot het uiterste in staat: wie den banvloek der Kerk niet meer acht, ontziet niets meer.'

'Maar hoe is het mogelijk dat een keizer, die openlijk den vrede van Christenrijk verstoort, die bisschoppen en prelaten geweld aandoet, kerken en kloosters berooft, den H. Vader zelfs in de Heilige Stad bestookt, zoodat hij bij nacht vluchten moet; die op een plechtige kerkvergadering ten aanhooren van koningen en vorsten van ongeloof, meineed, leenbreuk, kerkroof en heiligschennis wordt overtuigd, dat zulk een onverlaat nog bondgenooten vinden kan!' riep Aleide uit en een blos van verontwaardiging kleurde haar wangen.

Haar moeder schudde treurig het hoofd.

'Inderdaad moest dat onmogelijk zijn,' sprak zij. 'Geen vorst, die zich Christen noemt, moest den gezworen vijand der Kerk meer de hand reiken; geen, die zijn eer liefheeft, moest met den eerlooze iets gemeens willen hebben. Maar de ervaring leert, eilaas, dat velen zich nog door de sluwe drogredenen van den aartsleugenaar laten verschalken. Tegenover hen weet hij zich als de belasterde en vervolgde onschuld te doen doorgaan. Zoo heeft hij altijd de banvonnissen van den H. Stoel kunnen trotseeren. Telkens huichelde hij onderwerping, en als hem de hand der verzoening geboden werd, stiet hij die met hoonenden spot terug. Nog op de laatste kerkvergadering, die de Paus te Lyon moest houden, omdat hij in zijn eigen stad voor zijn doodvijand niet veilig was, bood hij hem gelegenheid zich voor de geheele Christenheid te rechtvaardigen. Daar waren alle koningen door hun gezanten vertegenwoordigd. Maar Frederik verscheen niet. Tevergeefs verleende de H. Vader hem nog veertien dagen uitstel. Hij spotte met die verzoenende pogingen en liet het vereenigd Concilie uitspraak doen alsof het hem niet aanging. Kan een keizer van

het Heilige Roomsche Rijk, die de eerste beschermer der Kerk behoort te zijn, smadelijker de Kerk den rug toekeeren? En toch, eilaas, zijn er tal van rijksvorsten, die hem nog blijven aanhangen en uit alle macht de verkiezing van een waardiger hoofd des rijks tegenwerken.'

'Ik begrijp het niet,' hernam Aleide. 'Om den wille van een dwingeland, die recht, wet en eer met voeten treedt, het Rijk aan beroering en oorlog prijsgeven!'

'O, met de jaren zult ge nog veel leeren begrijpen, wat u nu duister is,' hernam de gravin met een weemoedig lachje. 'Gij weet nog niet wat eigenbelang, eerzucht en naijver in deze booze wereld brouwen.'

'Maar ten laatste moeten toch de oogen der verblinde vorsten opengaan.'

'God geve dat het spoedig zij; want het rijk snakt naar vrede na de eindelooze beroeringen. Wij willen vertrouwen....'

Haar woorden werden afgebroken door een schetterend klaroengeschal van de poortwacht, vergezeld van een naderend gedruisch.

'Dat zal de graaf zijn!' riep Aleide vroolijk opspringend. 'Nog vroeger dan wij verwachtten.'

Margareta, die intusschen ijverig aan haar naaldewerk had voortgearbeid, lei nu ook vlug haar glaskralen en gouddraad ter zijde.

De gravin met haar dochters en de kamervrouwen, die in de nabijheid waren, ijlden naar de voorzaal, die met haar hooge vensters op het voorplein uitzag. Te midden van een menigte juichende poorters, naderde een kleine troep ruiters, wier blinkende helmen in de volle zon straalden. In hun midden reed, hoog en fier op een wit ros, de graaf, kenbaar aan de gouden kroon op den zilveren helm, en aan zijn rechterhand zijn broeder, jonker Floris, die hem was te gemoet getrokken. Minzaam boog hij naar alle zijden op de luide toejuichingen van het volk, dat den beminden jongen vorst hartelijk het welkom in zijn goede stad toeriep.

'Vivat onze graaf!' klonk het aan alle kanten, en de mutsen en kaproenen zwaaiden lustig in de opgestoken handen.

Terwijl de stoet de valbrug en het voorplein overreed, zag graaf Willem op naar de vensters, waar zijn moeder en zusters hem het welkom toewuifden, en beantwoordde met hoofsche buiging en zwierig handgebaar haar blijden groet.

In de hooge voorhalle kwamen de gravin en de jonkvrouwen hem al te gemoet. Naar het ridderlijk gebruik boog hij de rechterknie voor vrouwe Machteld en kuste haar eerbiedig de hand. Met van vreugde en moedertrots stralenden blik liet de gravin een wijle het oog op de mannelijk schoone gestalte rusten, doch daarop rondziende naar zijn gezellen, vroeg zij:

'Is hertog Henrik niet meegekomen?'

'De hertog doet u zijn eerbiedige groetenis aanbieden,' hernam de graaf, 'maar tot zijn leedwezen kon hij geen gevolg geven aan de uitnoodiging, mij naar Leiden te vergezellen, daar dringende aangelegenheden zijn tegenwoordigheid in het hertogdom vereischen. Zijn schoonzoon namelijk, de landgraaf van Thuringen, is op Hemelvaartsdag te Hochheim tot Roomsch-koning gekozen, en de hertog wenscht onverwijld maatregelen te nemen om de zaak van den koning krachtig te steunen, zooals trouwens elk goedgezind Rijksvorst betaamt.'

'Zijn schoonzoon Roomsch-koning, Hendrik Raspe van Thuringen!' riep de gravin verrast uit. 'En hij heeft de keuze aanvaard? God zegene zijn hoogen moed en vromen ijver! Maar verhaal ons dat nader, lieve zoon.'

De graaf en jonker Floris, door de schildknapen van helm en kuras ontlast, volgden vrouw Machteld in de burchtzaal, terwijl het gevolg zich op hun wenk verwijderde.

Aleide nam een zilveren drinkschaal van het fraai gebeiteld dressoor, vulde die uit een zilveren schenkkan met fonkelenden wijn en bood haar broeder den welkomstdronk.

'Drink heil, heer broeder,' sprak zij met zusterlijke gulheid. 'Wij zegenen uw behouden wederkomst; want wij hebben u met ongeduld verbeid. Gij hebt lang getoefd met huiswaarts te keeren.'

'Maar, lieve Aleide, ik kom met den hertog spoorslags van Hochheim gereden; want waarlijk de zaken des Rijks lijden geen uitstel. Dat echter de vergadering zoo lang slepende bleef is mijn schuld niet. Is het geen schande dat bijna geen enkel der groote Rijksvorsten aan den oproep van den Heiligen Vader had gevolg gegeven?' riep hij uit, driftig de drinkschaal, die hij in één teug had leeggedronken, ter zijde zettende en zich tot de gravin wendend. 'Alleen de kerkelijke vorsten waren tot de keuze van den nieuwen Roomsch koning opgekomen. Zelfs hertog Otto van Beieren, die toch waarlijk tot dusver niet voor een vriend des keizers gold, liet zich tevergeefs wachten. Men mompelt dat Frederik hem voor zich heeft weten te winnen door hem de hand zijner dochter te vragen voor zijn zoon Koenraad. Zoo laten de machtigste Rijksvorsten zich nog door eigenbelang of staatzucht ver-

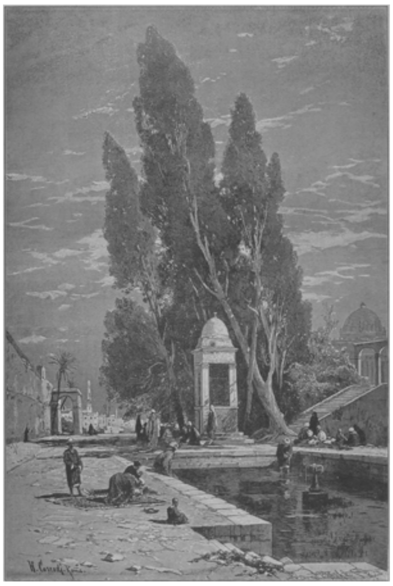

DE HEILIGE BRON TE JERUSALEM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. CORRODI.

blinden en blijven een keizer aanhangen, die door de geheele Christenheid om zijn schanddaden verfoeid wordt. Tevergeefs schortten wij dagen en dagen de vergadering op in afwachting van de boden, die naar alle zijden rondgezonden waren om de vorsten op te roepen. Sommigen gewaardigden zich niet eens te antwoorden. Anderen zochten uitvluchten en grepen voorwendsels aan om zich te verontschuldigen. 't Is de laffe schrik voor den geweldenaar, die hen met lamheid slaat. Ze zijn beducht voor zijn wraak, in hun oog meer te vreezen dan de banvloek der Kerk. Maar, bij God, wij zullen hun toonen dat er nog mannen zijn in het Heilige Roomsche Rijk, die den meineedigen dwingeland met heel zijn aanhang het hoofd durven bieden. Willen zij met den heiligschenner, die als een verrot lid van de Kerk is afgesneden, nog gemeene zaak maken, zij mogen toezien wat er het einde van zal zijn. Wij hebben naar den wensch des Heiligen Vaders en na inroeping van den H. Geest op den dag van 's Heeren Hemelvaart Hendrik Raspe eenparig tot Roomsch-koning gekozen, en die heeft verklaard, ter eere Gods en uit gehoorzaamheid aan de Kerk de kroon te aanvaarden, die te heilig is om langer door een onwaardige te worden onteerd.'

'God zegene hem in zijn heilig voornemen,' sprak de gravin met bewondering opziende tot haar zoon, die daar, met de hand aan het gevest van zijn zwaard, met hoog opgeheven hoofd voor haar stond, het oog fonkelend van edele geestdrift, het fijn besneden gelaat doortrild van heilige verontwaardiging. 'En zal de nieuwe koning voldoenden steun vinden?' vroeg zij.

'Wie het recht aan zijn zijde heeft en voor de zaak Gods strijdt, ziet niet angstvallig naar steun om. Zijn hulp is in den naam des Heeren. Mogen Frederiks aanhangers den nieuwen koning smalend den "papenkoning" schelden, ze zullen tot hun schade ondervinden, dat heel het christelijke Duitschland zich om zijn vaan zal scharen. De kerkvorsten hebben besloten dat in alle kerken de ban tegen den keizer afgekondigd en de heilige oorlog tegen hem zal gepredikt worden. Daarom is ook bisschop Otto van Utrecht onmiddellijk in zijn sticht teruggekeerd en heeft mij opgedragen u zijn groete en zegen over te brengen. Over het heele rijk zullen dus allen, die naar de Kerk hooren, zich met afschuw van den verworpeling en zijn aanhang afwenden, om den nieuwen koning te huldigen, die op den steun van den Heiligen Vader en de gansche Christenheid rekenen kan. Men zegt dat Koenraad al bezig is een leger tegen hem op de been te brengen; maar wij van onzen kant zullen ook niet stil zitten. Met al onze macht zullen wij des konings gelederen versterken, en zoo Koenraad hem slag durft leveren, zal het enkel zijn om een smadelijke nederlaag te lijden, die hem en zijn aanhang voorgoed vernietigt. Komaan,' besloot de graaf op luchtiger toon om de bekommering der gravin te verdrijven, 'laat ons daarop nog een beker ledigen, Floris.' En de schenkkan opnemend, vulde hij zijn broeders drinkschaal tot den rand.

DE DUITSCH-EVANGELISCHE VERLOSSERKERK TE JERUSALEM, IN TE WIJDEN DOOR DEN DUITSCHEN KEIZER.

'Op de zege van den nieuwen Roomschkoning!' sprak jonker Floris, de zilveren schaal opheffend. 'Als hij ons zwaard mocht behoeven tegen den schandekeizer, dan is het hem in nood en dood gewijd.'

'Bij 't heilig kruis, ja!' riep de graaf. 'Maar vooreerst zal dit wel niet noodig zijn; want de keizer zit ver van hier in Italië, waar hij de handen vol zal hebben, en als Koenraad in Duitschland het hoofd durft opsteken, zal de koning hem wel weten af te slaan. Al wat wij voorshands doen kunnen, is hem wakker steunen met goud, dat toch de zenuw is van den krijg'

'Dus zal de hertog vooreerst het zwaard niet hoeven te trekken voor zijn schoonzoon?' vroeg de gravin.

'Stel u gerust, vrouw moeder. De hertog denkt daar voor 't oogenblik zoo weinig aan, dat hij u vriendelijk te waardschap noodigt aan zijn hof. Hij zegt dat gij de Brabantsche vrienden al te onhartelijk schijnt te vergeten en dat met name de abt van Afflighem zich al vaak beklaagd heeft, dat de hooge beschermvrouw der abdij deze in geen jaren met een bezoek heeft vereerd.'

'Inderdaad is het lang geleden dat men mij in Brabant gezien heeft en de vrome abt heeft zeker reden van klagen; maar ik kan het niet gebeteren dat de abdij van Rijnsburg en het klooster van Loosduinen zooveel dichter in de buurt liggen dan Afflighem,' hernam de gravin met een glimlach van aangenaam herdenken. 'Ook ik zou gaarne de oude vrienden nog eens bezoeken en de herinneringen der jeugd verlevendigen door het weerzien van het land, waar ik als kind heb gespeeld. Als er niets tusschen komt, zal ik met genoegen dezen zomer een reisje naar Brabant maken.'

'Dan mag ik u zeker vergezellen?' vroeg Aleide.

'En ik?' riep Margareta.

'Daar willen we nog eens over denken,' zei de moeder glimlachend.

'In elk geval hoop ik u tot geleide te strekken,' hernam de graaf; 'want er valt nog veel met den hertog te bespreken omtrent de zaken van het Rijk.'

'Hebt ge ook iets vernomen omtrent de zaak van Jan van Avennes?' vroeg Aleide zachtjes aan den graaf, terwijl zij zich vertrouwelijk tot hem overboog.

'Die is in goede handen, denk ik, daar de koning van Frankrijk en de pauselijke legaat Odo bezig zijn, ze te onderzoeken.'

'Maar omtrent de uitspraak?'

'Die zal nu wel spoedig volgen, en ik vertrouw, dat ze den jonker in zijn volle rechten zal herstellen, wat Zwarte Griet er ook tegen mag inbrengen.'

Aleide loosde een zucht van verlichting en staarde weer droomerig door het venster in den bloeienden boomgaard, waar zij menigmaal aan de zijde van haars broeders boezemvriend had gewandeld onder den rooskleurigen appelbloesem, gelijk Floris en Blancefloer in de lustwaranden van den Moorschen koning, waarvan verhaald werd in dat kostbare boek, dat de jonker haar had geschonken.

Voor de jeugdig dwepende verbeelding van het meisje had zich de gestalte van Jan van Avennes allengs vereenzelvigd met den held van de romantische historie. Floris en Blancefloer leerden samen; zij lazen met elkander velerhande boeken, en uit dat vertrouwelijk verkeer ontsproot hun wederzijdsche genegenheid. Zoo had ook jonker Jan, die in de kennis van veel boeken ervaren was, Aleide meermalen tot leermeester gestrekt. Vooral was hij haar behulpzaam geweest in het aanleeren van de 'Walsche sprake', het Fransch, dat reeds toenmaals aan de vorstenhoven in hoog aanzien stond en algemeen gesproken werd. En toen het kind allengs tot jonkvrouw opgroeide, had hij haar bekend gemaakt met de fraaiste werken, in die taal geschreven, berijmde verhalen van edele ridders en schoone jonkvrouwen, vol vreemde en verrassende avonturen, gelijk vooral de Walsche schrijvers die het vernuftigst wisten te bedenken. Zoo hadden zij ook gezamenlijk de schoone historie van *Floire et Blanceflor* gelezen, die, eerst kortelings uitgekomen, de ronde deed op alle burchten en kasteelen, waar zij oud en jong betooverde door haar liefelijke poëzie en alle adellijke joffers aan het droomen en mijmeren bracht.

Ook Aleide had niet zonder tranen de roerende lotgevallen kunnen lezen van die twee prinselijke kinderen, welke elkaar zoo innig liefhadden, zoo wreed gescheiden en, tot loon van hun trouwe genegenheid, zoo gelukkig hereenigd werden. De hardvochtige koning, die de lieve Blancefloer het land uit liet voeren, opdat Floris meenen zou dat ze dood was en haar vergeten zou, was in haar oog het evenbeeld van de ontaarde Zwarte Griet, die haar twee zonen uit het eerste huwelijk zoo gruwzaam durfde verstooten. In Floris, die weeklagend alle landen doortrok om zijn verloren Blancefloer te zoeken, herkende zij jonker Jan van Avennes, die aan alle vorstenhoven aanklopte om recht te verkrijgen voor zich en zijn broeder tegenover de hartelooze onrechtvaardigheid van zijn moeder. En in Blancefloer, ver van haar Floris, in een vreemd land, in een toren opgesloten, herkende Aleide zich zelve.

Sinds Jan van Avennes niet meer op den grafelijken burcht te Leiden verscheen, voelde zij zich daar bij wijlen even eenzaam als Blancefloer in haar toren. Wel was zij daar van moeder, zuster en broeders omringd, maar zij miste den lieven vriend harer kinderjaren, dien zij er in gelukkiger dagen zoo vaak met hartelijke blijdschap had begroet. En evenmin als Blancefloer te midden van haar vriendelijke gezellinnen Floris kon vergeten, zoo ging ook Aleide de jonker van Avennes niet uit de gedachten.

Het snoode onrecht, waarvan hij het slachtoffer was, kwelde haar alsof het haar zelve gold. Zij begreep niet, hoe graaf Willem, die hem toch als zijn boezemvriend liefhad, dat kon aanzien. Naar haar meening had hij onmiddellijk Zwarte Griet den oorlog moeten verklaren en haar met geweld van wapenen dwingen, haar oudste zonen in hun rechten te herstellen. Voor haar waren de gewichtige aangelegenheden van het Heilige Roomsche Rijk, die op dit oogenblik al de aandacht der vorsten vereischten, niets in vergelijking met de zaak van de verstooten en onterfde zonen der Vlaamsche gravin. En het besef, dat zij zelve niets te hunnen behoeve kon doen gaf haar een gevoel van machteloosheid, alsof ook zij gelijk Blancefloer in een toren zat opgesloten.

Nu graaf Willem van de vergadering te Hochheim terugkeerde, had zij gehoopt dat hij ook gunstig bericht omtrent de zaak van Avennes zou meebrengen. Het verlangen naar die tijding vooral had haar zoo ongeduldig naar Willems terugkomst doen uitzien. Zij dacht er niet aan, dat Vlaanderen niet tot het Duitsche rijk behoorde, maar een leen van Frankrijk was, en dat bovendien te Hochheim oneindig gewichtiger zaken verhandeld werden dan een loutere familietwist. En nu graaf Willem, vandaar teruggekeerd, enkel sprak van Paus en keizer en Rijk, nu hij de tijding bracht dat er een nieuwe Roomsch-koning gekozen was, voor wien alle goedgezinde vorsten de wapenen moesten opnemen, nu voelde zij zich teleurgesteld.

Zij kon niet deelen in de algemeene opgetogenheid, door die tijding verwekt, en terwijl haar broeders met geestdrift spraken over den nieuwen Roomsch-koning en de kansen overwogen van den beslissenden strijd, die ophanden was, staarde zij stil naar buiten in den bloeienden boomgaard, denkende aan de dagen, dat zij daar met haar broeders in kinderlijke zorgeloosheid had gedarteld in gezelschap van den nu afwezigen vriend.

(*Wordt vervolgd.*)

De reis van den Duitschen keizer naar het heilig land.

Evenals de Duitsche keizers der middeleeuwen ter kruisvaart togen naar het Heilig Land, zoo wilde ook keizer Wilhelm, de *Reisekaiser*, een reis naar Jerusalem ondernemen. En beoogden zijn voorgangers uit vroeger eeuwen met die vrome tochten de bevrijding der Christenen uit de macht der ongeloovigen en de uitbreiding van hun eigen gebied en gezag, ook keizer Wilhelm zal zijn Jerusalemsche reis wel niet zonder politieke oogmerken ondernomen hebben. De Franschen, die trouwens allicht het ergste van hem denken, verbeelden zich in elk geval dat hij er op uit is, zich een protectoraat over de Christenen in het Oosten aan te matigen, waarop zij meenen de oudste rechten te kunnen doen gelden. Het was voor hen dan ook een groote geruststelling, toen de H. Vader, in zijn brief aan kardinaal Langénieux, duidelijk te verstaan gaf dat de Fransche invloed behoort gehandhaafd te worden in die plaatsen, waar zij zich dien van ouds verworven hebben. Intusschen mag de Fransche regeering wel toezien dat zij dien niet door eigen achteloosheid laat te loor gaan, terwijl andere mogendheden als Duitschland, Engeland en Rusland alle pogingen aanwenden om hun invloedssfeer in het Oosten uit te breiden.

Aan de Fransche ordesgeestelijken en missionarissen, die zich aan de Christenen van het Heilig Land wijden, ligt het niet, wanneer daar langzamerhand de vlag van het katholieke Frankrijk zou moeten wijken voor die van niet-katholieke mogendheden. Zij ijveren genoeg voor de voortplanting en instandhouding van het Catholicisme in die streken, door de aardsche omwandeling van den Verlosser zelf geheiligd. Maar de onderscheiden protestantsche secten zitten evenmin stil en, ondersteund door rijke giften uit Europa, openen zij te Jerusalem, te Nazareth, te Bethlehem, de eene school na de andere, stichten er de eene kerk voor en de andere na.

Ook keizer Wilhelm gaat te Jerusalem een nieuwe evangelische kerk inwijden en tot bijwoning dier plechtigheid heeft hij vertegenwoordigers van alle protestantsche kerkgenootschappen uitgenoodigd. Ook de Nederlandsche Hervormde Kerk zal daarbij vertegenwoordigd zijn.

Van de kerk geven wij in dit nummer een afbeelding. Zij is ontworpen door den *Geheim Oberbaurath* Adler te Berlijn, maar, naar men wil, zou de keizer, die, zooals men weet, nagenoeg alle kunsten als dilettant beoefent, zelf aan de uitwerking der plannen niet vreemd wezen; met name de klokketoren, die zich nogal eigenaardig van de overige Jerusalemsche kerkgebouwen onderscheidt, zou een schepping van hem wezen. Overigens sluit het gebouw, gelijk de teekening doet zien, zich in bouwtrant vrij wel aan bij hetgeen men in het Oosten gewoon is te zien.

Daarvan kan de lezer zich al aanstonds overtuigen door vergelijking van het nieuwe gebouw met de oude, die zichtbaar zijn op het schilderachtige landschap op blz. 252. Wij herkennen dezelfde koepels, dezelfde smalle en diepe rondboogvensters, denzelfden massieven bouw van gehouwen natuursteen.

Dat landschap geeft ons meteen een goed denkbeeld van het zonnige Oostersche land met zijn wiegelende palmen en donkere cypressen, met zijn witte huizen, zijn koepels en slanke minarets, helder afstekende tegen den blauwen, licht bewolkten hemel. Het vertoont ons de omgeving van de zoogenaamde 'heilige bron,' een soort gemetselden vijver, aan welks water door de Muzelmannen een bovennatuurlijke geneeskracht wordt toegeschreven, waarom zij die stille plek bij voorkeur uitkiezen voor hun godsdienstige wasschingen. Enkelen zien wij, eerbiedig gebogen, in het gewijde water baden; anderen naar Oostersch gebruik, op een stuk tapijt neergeknield, hun gebed verrichten; weer anderen in de schaduw van het hooge geboomte neergehurkt.

De gebouwen, die wij in het rond bemerken, zien er vervallen uit, gelijk dat in de Oostersche steden veelal het geval is. Tegen de komst van den Duitschen keizer heeft men echter in Jerusalem en op andere plaatsen, waar hij verwacht wordt, zijn best gedaan om het àl te bouwvallige en verwaarloosde in beteren staat te brengen, de wegen te effenen, bruggen en steigers aan te leggen, kortom te zorgen dat alles er een beetje fatsoenlijk uitziet.

Te Constantinopel heeft de sultan voor de weinige dagen, die de keizer daar vertoeft, zelfs een splinternieuw paleis laten bouwen, dat verscheidene millioenen moet gekost hebben, - iets wat de berooide schatkist van den Grooten Heer nu juist geen goed zal doen.

Aanvankelijk was de aankomst van den keizer te Constantinopel op 17 October bepaald, maar later werd dit tot 21 October verschoven. Waarschijnlijk zullen daardoor de overige datums van aankomst op de verschillende plaatsen wel zijn achteruitgezet; maar wij dienen ons nog tot het oorspronkelijk vastgestelde reisplan te bepalen.

Volgens dat plan zou de keizer, die van de keizerin en een groot gevolg vergezeld is, den 25en October te Haifa zijn aan den voet van den berg Carmel. Daar neemt de bekende firma Cook & Zonen, die al zooveel karavanen veilig door het Heilige Land gevoerd heeft, de leiding van de reis op zich. 't Is de eerste maal, dat zij een keizer onder haar klanten heeft; wel heeft zij al meermalen prinsen en prinsessen tot geleide gestrekt en soms gezelschappen van wel duizend pelgrims vervoerd, maar op een zoo hoog gezelschap als ditmaal heeft zij zich nog nimmer kunnen beroemen. Men kan er zeker van zijn, dat zij wel haar beste beentje zal voorzetten om te zorgen, dat de keizerlijke reizigers geen klagen hebben en zij in het hart der woestijn al het noodige zullen terugvinden van hun paleis te Berlijn.

Den 26en October zal het gezelschap, volgens genoemd reisplan, den tocht maken langs de kust van Cesarea om den 27en Jaffa te bereiken, het beroemde Joppa van de Schriftuur.

Van Jaffa naar Jerusalem loopt een spoorlijn, maar de keizer is niet gekomen om in een waggon te zitten. Na te Jaffa het huis van Simon en andere historische merkwaardigheden te hebben bezichtigd, vertrekt hij te paard naar Jerusalem, kampeert des nachts onderweg te Latrun en houdt den 29en, 's middags om een uur, zijn intocht in de Heilige Stad.

Aan de Jaffapoort stijgt het gezelschap af, om te voet een bezoek te gaan brengen aan de kerk van het Heilig Graf.

Op Zondag 30 October is er godsdienstoefening te Bethlehem, bezoek aan den hof van Gethsemane en in den namiddag godsdienstoefening op den Olijfberg.

Op Maandag 31 October heeft de wijding plaats van de evangelische kerk, het eigenlijke doel der reis. Vandaar vertrekt de keizer naar Jericho, waar het kamp wordt opgeslagen.

Op 1 November bezoek aan de Doode Zee en den Jordaan; 2 en 3 November brengt het gezelschap te Jerusalem door om den 4en een bezoek te brengen aan het klooster te Marsala.

Op 5 November terugkeer naar Jaffa en den 7en te Haïfa, van waar in twee dagen tijds al

de heilige plaatsen rondom Nazareth zullen worden bezocht. Den 9en gaat de keizer scheep naar Beyroet, Damascus en Baalbec, die achtereenvolgens zullen worden bezocht, waarna hij den 16en uit Beyroet naar huis vertrekt.

Ayah, door G. van Neubourg.

I. Wat eigenlijk eene Ayah is?

Een goede Ayah - en men verzekerde mij, dat verreweg de meesten als bekeerlingen goede zijn - is voor de kinderen der Anglo Indianen heel wat meer dan een Fransche *bonne* of een Hollandsche kinderjuffer! 't Is de zwarte inlandsche naast de blanke Europeesche moeder.

Deze, ongewoon aan het warme klimaat, is meestal ziekelijk; de hitte laat haar niet toe zich, zooals in het vaderland, te wijden aan die honderden kleine huiselijke bezigheden, zoo eenvoudig, zoo natuurlijk hier, maar zoo verschrikkelijk ongewoon voor de Europeesche in de verzengende luchtstreek.

De Ayah daarentegen leeft in haar element. Zij is dag en nacht bij hare kleintjes, wien, wakend of slapend, zij een zorgvolle bewaarengel is; behendig jaagt zij de lastige muskieten van het snoeperige gezichtje haars lievelings, voor wien zij keuriger dan iemand de *arrow-root* weet te bereiden; zij is onafscheidbaar bij het sierlijke kinderwagentje, dat ze trekt of voortduwt, naar gelang het haar in den zin komt. Als loon van dat alles mag zij dan ook, nog vóór haar voedsterkindje het met ongeduld verwachte ‘papa en mama’ kan stamelen, uit zijn rozig mondje het zoete ‘ayah’ vernemen.

Een waar Indiaan zal dan ook nimmer dien naam vergeten en die goedige zwarte postuur nooit uit het geheugen verliezen.

Van een dezer volgt hier de treffende levensgeschiedenis.

II.

Bijna dertig jaren lang was Mariamah - zoo heette zij - reeds in dienst der familie Clifford, wier hoofd thans onder-collecteur van Sittiour was.

In de weelderige schaduw harer waakzame hoede was mijnheer Clifford opgegroeid, hij niet alleen, maar ook zijn eenige oudere zuster, van wie Mariamah reeds lang ayah was, toen voor hem het levenslicht begon te schemeren. Geen wonder dus, dat, toen hij later vader werd, de drie kinderen, die hem de dochter van kolonel Spalding schonk, met wie hij 's levens lief en leed voor altijd in den echtelijken staat zou deelen, ook aan de trouwe voedster werden toevertrouwd. Zoo had Henri, de oudste, reeds het zesde, Betsy 't vierde en de kleine Johnny 't tweede levensjaar bereikt.

De kleinste, natuurlijk vertroeteld door allen, door Mariamah niet het minst, was de lieveling van iedereen.

Men noemde hem ‘mijn schatje’, naam, een reine kinderziel overwaardig!

Dat allen toch, wien zulk een onwaardeerbare schat is toevertrouwd, zijn onschatbare waarde mochten begrijpen en waardeeren en hem voor de veege dievegge, ‘de ergernis’, met de grootste zorg mochten bergen en bewaken!

Mariamah was Christinne, katholiek, haar meesters protestant. Wat had ze die dertig jaren al veel gebeden, die arme ayah voor die kostbare zielen, buiten de ware Kerk tevergeefs naar vrede zoekend! Mijmerend bij haar slapenden kleine, was het haar zoo menigmaal onbegrijpelijk voorgekomen hoe de familie rust of duur kon hebben buiten het ware geloof!

Geen H. Sacrament, geen H. Biecht, geen Onze Lieve Vrouw, hoe was 't mogelijk daar zonder te kunnen bestaan.... Ja, ze erkenden wel een God, Jesus Christus zelf, maar ze gehoorzaamden niet aan Zijn wetten. Haar meesters noemden zich zelfs Christenen, ze lazen ook den bijbel ja; gingen 's Zondags ten tempel heen. Maar hun pastoor was maar een gewoon mijnheer... getrouwd... en vader van vele kinderen... Hij kon immers niet met algeheele toewijding zich opofferen voor zijn kudde... neen, dat ging niet;... hij was toch door den familieband nauwer aan de zijnen dan aan de hem toevertrouwden verbonden!... En als hij aan huis kwam en hij troosten wilde... Hoe koud! hoe geheel anders dan haar biechtvader... en dan sloot ze angstig haar klein schatje, haar onschuldig engeltje, aan het kloppend hart en prevelde bezorgd: ‘H. Maagd Maria, bid voor ons!’ Haar toch stond het vrij *heur* eigen geloof te belijden en na te leven.

Zij was door een R.K. missionaris als klein wichtje, dank der vrijgevigheid der Europeanen, - die uit alle onbruikbaar geworden kleinigheden geld, veel geld doch jammer! nog lang niet geld genoeg weten te slaan ten bate van de ongelukkigen, die nog in den duisteren nacht des ongeloofs jammerlijk ronddwalen, - zij was, (zeiden we) vrijgekocht en in het weeshuis van den *Goeden Herder* te W... aangenomen en opgevoed.

Was het toeval of Gods beschikking, dat zij, na eenige jaren het gesticht verlaten te hebben, in dienst trad der protestantsche familie Clifford?

Voor den rechtgeloovige neen! bestaat geen toeval, maar hij ziet in alles en overal Gods wijs en goed raadsbesluit, zonder wiens toedoen geen haartje van ons hoofd gekrenkt wordt en wiens aanbiddelijke wilsbeschikking in eeuwigheid geprezen zij!

Men belette haar niet de godsdienstplichten te vervullen. Iederen Zondag ging ze ter kerke, iedere maand ter H. Tafel, en ofschoon dikwijls uitgenoodigd, manmoedig had ze steeds de verzoeking weerstaan met hare meesters naar *hun* kerk te gaan. ‘Ik ben Christen’ zei ze dan telkens, en als haar meesteres dan weerlegde: ‘maar wij toch ook, ayah!’ dan glimlachte ze droevig, sloeg zuchtend de oogen neer en kuste de Moeder Gods-medaille, die ze altijd bij zich droeg.

Men eerbiedigde hare onwetendheid? want, niettegenstaande haar zachte inborst, als het op haar geloof aankwam, had ze een wilskracht, die bergen verzet zou hebben! Zij, de zwakke, die altijd gereed was anderen te dienen, had liever den laatsten druppel bloed gegeven, dan haar God te verraden. Men kende haar nu eens en liet haar stil begaan.

Mevrouw Clifford zag, (en welke moeders zien het niet gaarne) met innige vreugde hoe Mariamah slechts leefde voor den kleinen Johnny. 't Was geen oogendienen, o neen! Mevrouw had haar in het geheim bespied en door Betsy doen bespieden, maar steeds was zij altijd dezelfde: Een moeder, een bewaarengel voor haar pleegkindje.

Een bewaarengel! 't is niet te veel gezegd.

Door het blanke, fijne vel heen, in de diepte van die heldere lachende oogjes zag zij steeds een kinderziel, een kinderziel smetteloos en rein, en daarom zoo dierbaar

aan den goeden God, een uit de engelenkoren, die de hemel uit loutere goedheid wel voor een korte poos aan de aarde wilde afstaan!

Als de kleine dan op haar zachte armen gewiegd zoetjesaan was ingesluimerd en zij hem daar zoo lief slapend en blozend van onschuld schier met moedertrots aanschouwde, werd het haar niet zelden bang om het harte, want dan dacht ze onwillekeurig aan de toekomst; God! hij ook zal eenmaal protestant zijn.... als dat zieltje ontloken zal zijn, zal het ook langzaam de dwaling inzuigen, helaas!.... hij zal Maria, de Moeder Gods, niet kennen en als hij nog van zijn ayah zal houden, met haar bidden zal hij toch niet meer willen.... hij zal medelijden hebben met haar geloof.... en schaamrood worden over haar Kerk....

En telkens welden er heete tranen uit Mariamah's oogen. Ach! zij minde Johnny toch zoo zielsveel! Wel is waar, ook mijnheer Clifford en zijn gade en Henry en Betsy en iedereen vonden den kleine een hartediefje. In de stralen van dat aardige zonnetje voelde aller hart zich gekoesterd, hij was de dreumes, die goed of kwaadschiks kraaide in het huisgezin en door wien allen zich welgemoed lieten beheerschen.

En dat was Mariamah bijna een doorn in 't oog; de lief koozingen van zoovelen kwamen haar voor een aanslag te zijn op hare grondwettelijke rechten. Van de moeder! Dat kon er nog door! Maar van mijnheer Clifford, een man! en van Henry, een kwajongen! en miss Betsy, een nuf! waarmee bemoeide zich dat volkje toch! Ik, ik alleen ben ayah en geen mensch anders!

O ja! ze was trotsch en ze verkneukelde zich heimelijk als ze zag, hoe haar kleintje geprezen, vertroeteld, om strijd gevleid en geliefkoosd werd! Maar 't te durven bestaan, haar liefde voor hem naar de kroon te steken, dat, dat was te veel, inderdaad!

Ze zegevierde dan ook niet weinig, als bijvoorbeeld de kleine Johnny luide begon te weenen, wanneer hij bijwijlen door zijn onhandigen vader in de hoogte getild, met zijn mollig gezichtje onverwachts in aanraking kwam met diens stekeligen snorbaard; want dan reikte hij altoos terstond naar haar, zijn ayah, die hem door onnavolgbare liefkoozingen steeds wist tot bedaren te brengen, en als hij straks door zijn traantjes heen haar aanstonds weer tegenlachte, dan was haar triomf volkomen. Ja, 't stond bij haar vast: de kleine beminde haar, zijn zwarte moeder, meer dan de overigen.

‘Foei! die stoute pa! niet waar schatje!’ bestrafte ze dan, half gemeend, half schertsend, mijnheer Clifford; en hij, op zijn beurt bijna jaloersch, stond verslagen en pruttelde heengaande in zich zelven: ‘Sapristi! ik begrijp er niets van!’

III.

Zoo groeide de kleine Johnny op, bewaakt, beschermd, bemind door Mariamah. Bemind, o ja! Haar liefde strekte zich over heel de familie uit, want ze was een dier trouwe, ouderwetsche dienstboden, die met den dag zeldzamer worden, gehecht, met hart en ziel gehecht, aan hare meesters; maar geen van hen achtte zij haar liefde meer waard, dan haar schatje, dat veel bevalliger, veel zachter, veel teederder, veel engelachtiger was dan de anderen, die zij groot gebracht had.

De lezer heeft 't reeds gemerkt: Johnny was zoo wat een half afgodje voor Mariamah.

Jammer genoeg voor hem en zooveel anderen onzer kleintjes, die door te verregaande liefde van moeders, grootmoeders zeer dikwijls, tantes of anderen, menig valsch trekje behouden, zonder welke zij de beste menschen van de wereld zijn

zouden. Hun liefde vermag den lievelingen nooit iets te weigeren, en tot groote teleurstelling ondervinden dezen, grooter geworden, hoe vaak men zijn zin moet ondergeven voor dien van anderen!

Men begrijpt dus licht hoe het goede hart der liefhebbende ayah moet gebloed hebben, toen op zekeren dag haar klein troetelkindje ziek geworden, de ontboden dokter hopeloos bij zijn heengaan gezegd had: ‘'t Is de typhuskoorts in den ergsten graad!’

Aanstonds waren Henry en Betsy uit het huis, waar het nog nooit zoo doodsch en stil geweest was, verwijderd en naar bloedverwanten gestuurd.

Aan zijn bedje stond mijnheer Clifford en zag zwijgend zijn jongste spruit overgegeven aan het hevigste lijden; aan het hoofdeinde snikte de arme moeder, en Mariamah bereidde de medicijn, terwijl ze zachtjes prevelde: ‘H. Maria, bid voor ons!’

Op eens daar gilt de moeder in vertwijfeling: ‘Ayah, gauw, gauw, hij is aan 't sterven.’

De brave schiet toe, en ofschoon haar het hart in den boezem dreigt te breken, zegt ze zacht:

‘O mevrouw, Onze Lieve Heer is te goed...’

‘Gij hoopt nog, ayah,’ herademt deze, met een flauw sprankje vertrouwen in het oog.

‘Ja, mevrouw, want ik bid voortdurend tot Onze Lieve Vrouw.’

‘Och! zeg haar toch, dat ze mijn Johnny redde!’

En de ayah, van droefheid overstelpt, werpt zich op de wijze der Indianen, zoo lang ze is op den vloer, en het voorhoofd tegen den

grond slaande, herhaalt ze nokkend: *'Amma! Amma! Bebicaghe vendi kolloum!* Moeder! Moeder! bid voor den kleine!'

Tegen den avond was de dokter nog eens komen aanloopen, had het kind onderzocht en was weggegaan, zonder iets gezegd te hebben. Eerst in den tuin durfde mijnheer Clifford hem ondervragen.

'Welnu, dokter!'

'De temperatuur is verschrikkelijk!'

'Dus geen hoop meer?'

'Bitter weinig... misschien, als...'

'Groote God!'

De van natuur christelijke ziel, als alle menschelijke hulp faalt, richt zich ten slotte onwillekeurig tot haar Schepper en looft maar al te dikwijls tegen zich zelf in, Gods grootheid, macht en wijsheid!

Ach, wat werd er in stilte gebeden in die kinder-ziekenkamer.

Middernacht was reeds voorbij als eindelijk de slaap de uitgeputte, zwakke moeder overviel; Mariamah echter was sterk genoeg om in haar liefde hem te trotseeren, daar ze het einde nabij geloofde. Ze lag op haar knieën naast het wiegje, ze bad, bad innig, vurig.

''t Zal haast gedaan zijn!...' dacht ze bij zich zelve; 'straks klopt dat hartje niet meer... Dan is haar schatje een lijk... koud, bleek... en het zieltje!... Is Johnny wel gedoopt?... Is hij als zij inderdaad Christen?... de dominee heeft hem wel gedoopt... maar komt men met dat doopsel wel in den hemel?' Hoe! Johnny, haar lieveling zou dan nooit den goeden God zien?...'

't Waren verschrikkelijke, folterende gedachten, die in haar geest kruisten! Ze huiverde over al haar ledematen, en... haar besluit was genomen. Opstaande neemt ze in een glas wat gewijd water, blikt even smeekend ten hemel, giet het in de holte harer hand, en vervolgens over het hoofd van den kleine terwijl ze eerbiedig sprak: 'Johnny, als gij nog niet gedoopt zijt, doop ik u in den naam des Vaders en des Zoons en des H. Geestes!'

Een luide gil van het kindje deed mevrouw Clifford opschrikken.

'Hemel! Mariamah wat is er?'

'Niets, mevrouw, 't is de koorts!'

En ayah nam de kleine hand in de hare, streelde eenige malen zachtjes over het heete hoofdje van haar jongsken, dat nu van lieverlede begon te sluimeren.

's Morgens heel vroeg was de dokter er reeds.

Een klein onderzoek was slechts noodig om den man der wetenschap blijde te doen uitroepen:

'Proficiat! uw zoontje is gered!'

'Gered, dokter! Meendet gij dan, dat Johnny ging sterven!' riep mevrouw.

'De menschen kunnen zich vergissen, mevrouw, God beschikt over leven en dood!'

O! ja, God in Zijn barmhartigheid had den kleine het leven geschonken, maar een dubbel leven, een leven, dat nimmermeer zou eindigen, dat der genade!

Naargelang de lieveling der familie herstelde, keerde de vreugde in de harten terug en de ayah, meer dan iemand verheugd, dankte God vurig, want: 'O geluk' jubelde zij, 'de kleine Johnny is thans katholiek!'

En bij de verschillende gebeden, die zij dagelijks gewoon was te verrichten, werd voortaan nog een bijgevoegd: 'Voor den kleinen Johnny!'

IV.

Zoo was het wichtje een jongetje van zeven jaar geworden, maar nog altijd het troetelkindje van de ayah gebleven, die onwillekeurig wel wat ongerust begon te worden. Johnny was katholiek en hij wist het niet. Zij had hem gedoopt, denkend, dat hij ging sterven, maar nu was hij in 't leven gebleven; hij groeide op en was reeds tot de jaren van verstand gekomen! Zou dan dat doopsel vruchteloos zijn? en moest hij onwetend blijven van de groote genade, die hem geschonken was! Maria, de goede Moeder, had hem van den dood gered; zou hij niet mogen weten welk een machtige Moeder in den hemel hij bezat?....

Maar zou zij durven zeggen, wat zij gedaan had? Wat zouden haar meesters dan zeggen.... Mogelijk joeg men haar voor altijd weg, en dan was alles verkeken.... Neen, liever zou ze nog wat wachten.... en dan later, later zou ze zelf alles zeggen, want hij, neen, hij toch zou haar niet wegjagen, als ze hem met tranen in de oogen alles zou vertellen.... o, dan zou hij zeker medelijden met haar hebben.... en wie weet.... God zal misschien zijn hart raken.... hij zal blij zijn, dat hij gedoopt is.... hij zal zijn ayah dankbaar zijn.... O! als hij eens dankbaar zal juichen: ‘ik ben katholiek, ik bemin Maria, mijne Moeder!.... wat zal ik dan gelukkig zijn!’

IN HET DUIN.
Naar de schilderij van B.J. Blommers.

En de voedster wachtte, wachtte geduldig totdat haar lieveling het volle verstand had om haar te begrijpen; met den dag werd zij teederder te zijnen opzichte en de familie kon maar niet uitgeroepen komen over de goede ayah van Johnny.

Maar ook de kleine was niet ongevoelig voor haar liefdevolle zorgen; hij hechtte zich, opgroeiend, meer en meer aan haar, die hij als uit instinct meer en meer beminde. Bij tijd en gelegenheid sprak de ayah haar voedsterkind wel eens van God, van de H. Maagd en van den katholieken godsdienst. Dan luisterde de kleine met een aandacht, die Mariamah goed aan het hart deed en had hij voortdurend een menigte van die kinderlijke, onschuldige, maar toch dikwijls verschrikkelijke vragen op de lippen, die de voedster niet zelden in verlegenheid brachten. Wat is dat, de H. Communie? Waarom gaat gij niet naar onze kerk? Wie komen in den hemel en wie in de hel? Wat is het vagevuur? Op deze en dergelijke vragen antwoordde zij eenvoudig, ongekunsteld, der moeder gelijk, die tot haar kindje spreekt.

Zelfs had ze hem al eens mee ter kerke genomen, met hem voor het schoone beeld der Lieve Vrouw geknield; Johnny had haar met al zijn kinderlijke aandacht beschouwd, zonder haar te storen, zonder aan wispelturig heid, zoo natuurlijk aan den kleine, toe te geven, maar zooals hij haar zag doen, de kleine handjes gevouwen,

om zoo, zonder, dat hij 't zich bewust was, met meer eerbied, Maria's zegen te ontvangen, die Mariamah voor hem van Gods Moeder afgesmeekt had.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Avond in Katwijk. -

Het zijn niet enkel de Hollandsche schilders, die er behagen in scheppen het leven en bedrijf van het visschersvolkje onzer zeekusten op het doek te brengen, er zijn ook een aantal buitenlandsche kunstenaars, die opzettelijk hierheen komen om die tafereelen te beoefenen en daartoe in onze visschersdorpen studies te maken. Tot dezulken behoort bij voorbeeld de Franschman Henri Bource, van wiens strandgezichten de *Illustratie* meermalen voortbrengselen heeft gegeven. Van de Duitschers kunnen wij er verscheidene noemen, die hun penseel met voorliefde aan de Hollandsche visscherswereld of het Hollandsche landschap wijden, zooals Liebermann, Skarbina, Hans Hermann en de schilder van het tafereel in dit nummer, Hugo König.

Zij allen vertoonen ons Hollandsche strandof dorpgezichtjes, gestoffeerd met witgemutste vrouwtjes, pratende oude mannetjes, visschers op grove klompen, vischvrouwen met de vischmand op het hoofd of onder den arm, zeelui, die van den dijk het gat inkijken en dergelijke typische figuren meer.

Een dergelijk tafereeltje biedt ons König's ‘avond in Katwijk’. Op den voorgrond staan een paar pratende vrouwtjes, kennelijk jonge moeders, die het druk hebben over haar kinderen. Doodbedaard komt daarachter een visscher met het pijpje in den mond en de handen in de zakken op zijn klompen aangestapt, en op den achtergrond worden we nog een aantal even bescheiden figuren gewaar, die het geheel maken tot een rustig gemoedelijk en toch levendig schilderijtje.

In het duin. -

Van het dorp naar het strand is in Katwijk en de meeste Hollandsche stranddorpen maar een stapje. Die dorpen steken toch meest als met den neus in de zee; gewoonlijk staat de kerk met den ouden verweerden toren voorop aan het strand als een wachter ter bescherming van de roodgedakte huizengroep achter het duin. Dat is het werk van de stormen en overstroomingen, die in verloop van eeuwen het dorp gedeeltelijk hebben verzwolgen, zoodat de kerk, die oorspronkelijk in het midden stond, ten slotte den uitersten voorpost innam.

Alzoo is men van het dorp gauw aan het strand, en dat is een groot gerief voor de huismoeders, die in haar ongeduld eens gauw naar zee willen loopen om te zien of de welbekende schuit van den geliefden man en vader nog niet in aantocht is. Als het een jonge moeder is, neemt zij het kleintje mee en zet zich met het kind op den schoot tegen de helling van het duin neer, van waar zij uren lang het eindelooze watervlak kan zitten bespieden. Zulk een jonge moeder met haar veelbelovenden lieveling vertoont ons Blommers op zijn idyllisch tafereeltje.

Allerlei.

Wat een mistige dag kost. -

In den laatsten tijd heeft één mistige dag Londen alleen ongeveer 376.000 franken aan gas gekost, ongerekend nog de onkosten voor petroleum, electriciteit en de schade der kooplieden door de volkomen stremming van het verkeer.

Een kerk van... papier. -

In de stad Bergen (Noorwegen) bestaat een kerk uit... papier, welke duizend zitplaatsen bevat. Het gebouw is met opgeloste kalk, geronnen melk en met eiwit waterdicht gemaakt.

Aantal talen. -

Op de geheele aarde worden 2750 talen en dialecten gesproken.

[Nummer 33]

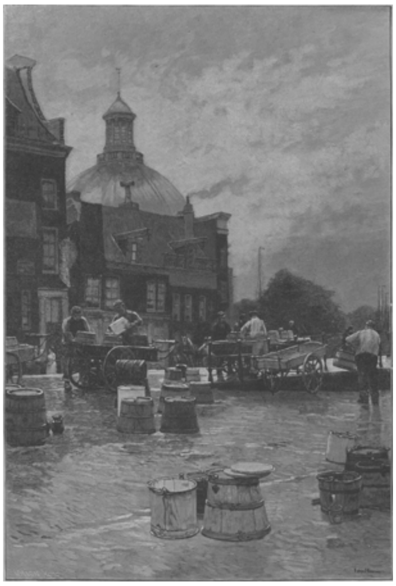

MELKMARKT AAN HET SINGEL TE AMSTERDAM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. HERRMANN.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

VI. De abdij van Afflighem.

Een heerlijke Augustusdag, een van die heldere, lichte, zonnige dagen, waarop de natuur schijnt feest te vieren en den mensch uitnoodigt alle zorgen op zij te zetten, om volop te genieten van Gods schoone schepping.

Geen wolkje aan den blauwen hemel. Overal licht en zon als een zee van blijheid uitgebreid over de groene velden, die 's nachts te voren door een malsche regenbui waren verfrischt en nu vernieuwd schenen als een pas uitgeklopt en opgeborsteld tapijt.

Geen stof ook op den mullen weg, die door het dorp Affighem leidde naar de vorstelijke abdij, de eerste en voornaamste van heel Brabant. En toch zou de joelende, bonte menigte, die zich daarop bewoog, anders allicht wat stof opgewoeld hebben. Maar de tijdig gevallen regen had dit verhoed; die had aan alles een verfrischt en vernieuwd voorkomen gegeven. En het juist van pas opgestoken windje, dat tegelijk de warmte van den zomerdag behaaglijk temperde, was bezig de laatste stofjes weg te blazen van de bontgeverfde houten huizen met hun rieten daken, die de hoofdstraat van het dorp uitmaakten.

Slingers van versch sparregroen schommelden lustig over de straat, hier en daar afgewisseld met kronen van klatergoud en kleurig doek, met bonte bloemen doorvlochten.

Het leien dak van de kerk blonk als gepolijst staal en vroolijk wapperde uit den toren de zwartgele vlag van Brabant, die ook den gevel van menig huis sierde, afgewisseld met dundoek van nog levendiger kleurenmengeling.

Een schetterend geluid weerklonk uit de verte en tegelijk begonnen aan den anderen kant de klokken der abdij lustig te beieren. Ongeduldig en met gezichten vol blijde verwachting bewoog zich het volk in de richting, vanwaar het geluid gehoord was.

‘Daar komen ze! daar komen ze!’ riepen de kwajongens en liepen op hun bloote voeten vooruit, hier en daar een snauw of een stomp oploopend van eerzame dorpers of deftige lieden, die zij haast het onderste boven wierpen.

‘Wat die wilde rabauwen toch drijft!’ zei een meisje, dat op den drempel van haar deur staande, schuw achteruit week, beducht voor haar schoonen nieuwen rok.

‘Wel noodig dat te vragen!’ hernam een bejaarde, dikbuikige dorper grinnekend. ‘Zie maar eens hoe ze grabbelen! De hertog laat met volle handen penningen rondstrooien.’

Het meisje boog zich nieuwsgierig uit haar deur en zag met schrik het woeste gestommel van de deugnieten aan, die al vechtende om de penningen over den grond rolden.

Maar meer toch trok de stoet zelve haar aandacht. Met eerbiedigen schroom zag zij de fiere ridders naderen, hoog te paard gezeten, in hun wapperende karmozijnroode, hemelsblauwe of zeegroene mantels van zijde of fluweel en met hun wuivende vederbossen. In het felle zonlicht schitterden de gouden boordsels en edelsteenen, de ridderketens en degengevesten, de gordels en rijk beslagen toomen der paarden.

‘Wie is nu de hertog?’ vroeg zij, daar haar oog in al die pracht verdwaalde.

‘De middelste met die groote, gele en zwarte pluimen op den kop van zijn paard. Bij mijn patroon, hij is oud geworden, al houdt hij zich nog recht in 't zaal. Hij is zoo grijs als ik temet; ja, als de jaren komen wordt men oud, men mag dan prins of dorper wezen. Alleen de gekken grijzen niet.’

‘Vivat onze hertog! vivat!’ klonk het van alle kanten en onze dorper stemde er warm mee in.

‘En die jonkman met het lange zwarte haar, aan zijn rechterhand, is zeker zijn zoon?’ hernam de deerne.

‘Neen, zijn zoon, de aanstaande hertog Hendrik, rijdt aan zijn linker. Ziet ge niet dat hij sprekend zijn vader is? Hij zal ons een wakker en braaf hertog zijn, maar 't is te hopen dat we den tegenwoordigen nog menig jaar houden; want we weten wel wat we hebben, maar niet wat we krijgen; en bovendien dat sterven van een ouden vorst en het inhuldigen van een nieuwen kost meer gelds, dan voor land en luiden goed is om op te brengen.’

‘Maar wie is dan die schoone prins aan zijn rechterzijde.?’

‘Wel, dat is grave Willem van Holland - een schoone prins, dat zegt ge naar waarheid. Hij is van denzelfden leeftijd als onze aanstaande hertog; maar 't is hem aan te zien dat hij al jaren de gravenkroon draagt. Hoe vorstelijk zit hij te paarde! En hoe rijk kleedt hem die bliaud van goudlaken met den rooden leeuw van Holland voor de borst geborduurd.’

‘En hoe fijn en blank van wezen,’ lispte het maagdelijn, ‘men zou voorwaar zeggen: het witte beeld van onze Vrouwe in de abdijkerk.’

‘Ja,’ grinnikte de oude dorper, ‘haast al te fijn voor een man; maar hij is ook nog geen twintig jaar, en dat zal dus wel beteren: de felle gloed van zijn zwarte oogen zegt genoeg dat hij geen vrouwenaard heeft.’

‘Vivat graaf Willem van Holland!’ riep een stem in zijn nabijheid en onmiddellijk wendde de graaf verrast het hoofd om, als had hij te midden van juichkreten en rumoer die stem herkend. Zelfs hield hij een oogenblik zijn paard in, zoodat het hoog opsteigerde; maar hij, die den kreet had geuit, had, als verlegen over zijn uitroep, het gelaat afgekeerd en keek nu schijnbaar onverschillig in een andere richting.

Het was een nog jonge man, van donkeren oogopslag, maar geheel verborgen in een wijden sorkoet of overrok van grijs laken, voorzien van een groen fluweelen kap, die hij over het hoofd en tot dicht over de oogen getrokken had. Onder den arm droeg hij een lier of kleine harp, zooals de meistreelen of sprookzeggers gebruikten bij het voordragen hunner gedichten.

Toen de graaf met zijn gezelschap verder gereden was, sprak de jonkman tot een deftig man, in een langen tabberd en met een zwart fluweelen kaproen op het hoofd:

‘Het scheelde maar weinig of de graaf had mij herkend.’

‘En dat onder duizenden, mag men wel zeggen,’ hernam zijn metgezel. ‘Ge hoeft dus niet te vreezen, dat hij u vergeten heeft.... Hij heeft een edel en vroom voorkomen.’

‘Graaf Willem is de bloem der vorsten,’ hernam de jonkman met vuur. ‘Maar zacht; ginds komen de edelvrouwen. Eet op, dan zal ik u Aleide wijzen.’

Na de ridders en knapen op hun trappelende, hooge rossen verscheen een groep amazones in lange fladderende gewaden, alleen om bovenlijf en armen engsluitend, maar verder in breede plooien bijna tot op den grond neerhangend. In dien zwierigen dos van levendig gekleurd en glanzend fluweel of satijn, bevallig wiegelend op haar edele rossen, schenen ze zwevende nimfen. Een zwerm van jonge pages in

nauwsluitende zijden hozen en fluweelen wambuizen huppelde en trippelde voor en tusschen de paarden; met hun wijde opwapperende mouwen leken ze kapellen, die een rijkgeschakeerden bloemruiker omfladderen.

De man in den langen tabberd beschouwde met bewonderenden blik de sierlijke groep; maar zijn jongere gezel in den grijzen sorkoet stiet hem met den elleboog aan en fluisterde hem in het oor:

'Die op de witte hakkenei in het effen zilverlaken kleed met den langen blauwen sluier over de blonde haren, dat is Aleide.' En terwijl hij dit zeide, bleef zijn tintelend donker oog op de bevallige gestalte gevestigd, alsof het die wilde vasthouden.

'Bij mijn ziel, een beeldschoon kind,' prevelde de man in den deftigen tabberd, terwijl hij naar de jonkvrouw opzag, die juist het zachtblozende gelaat naar deze zijde wendde. Een lichte trilling doorliep als een electrische stroom het lichaam van den jonkman op het oogenblik, dat de ronddwalende blik van haar zachtblauw oog even, in 't voorbijgaan den zijne ontmoette en onmiddellijk sloeg hij de tintelend zwarte oogen neer, terwijl hij met een vurigen blos het gelaat afwendde.

Het meisje, dat in de deur stond, had de bijzondere belangstelling opgemerkt, waarmee de beide mannen de jonkvrouw van Holland hadden opgenomen en nog naoogden.

'Wie mogen die twee wel zijn?' vroeg zij aan den bejaarden dorper.

Deze bekeek het tweetal ter sluik en fluisterde haar in 't oor:

'Ik denk voor 't naast dat het heerschap in den tabberd een sprookzegger is, die aan het feestmaal in de abdij de hooge heeren op een lied of een mooie historie wil onthalen, en de ander, die de harp draagt, zal zijn dienaar of helper zijn. Waar hertogen en graven banketteeren, maken dergelijke luiden natuurlijk dat zij er bij zijn; licht valt er voor hen een hartig stukje van den disch.'

'De hoogwaardige abt zal nogal wat hebben op te scheppen voor zooveel monden,' zei het meisje, de handen ineenslaande. 'Zie eens aan, daar komt nogal meer volk.'

'O, daar is de keuken der abdij best op ingericht; 't is de eerste keer niet dat hertogen en graven daar eetmalen, en de abt ziet hen gaarne komen; want zulke hooge heeren betalen de gastvrijheid niet als arme pelgrims met een 'God loone 't u'. Nu niemand zal het den vromen paters misgunnen, dat zij vorstelijk worden begiftigd; want hun huis staat nacht en dag voor den moeden reiziger en zwerveling open en geen arme klopt aan de kloosterpoort of hij wordt gastvrij opgenomen. En dan, als de abdij hooge gasten ontvangt, vaart ook het dorp er wel bij. Als de hertog de abdij bedenkt, zal hij ook haar onderhoorigen niet vergeten. Hij is een goed en mild vorst.'

'Zie eens, wat kostelijke wagen; hij lijkt wel van klinkklaar goud,' riep het meisje opgetogen. 'Wie daar wel in mag zitten? Zeker de genadige vrouw hertoginne.'

'Dat raadt ge zonder fout. God zegene de vrome vrouw,' zei de eenvoudige man, nederig de muts van de grijze haren lichtend.

Door zes witte paarden, met goudlaken dekkleeden, getrokken, kwam langzaam een open wagen aangerold, op vier vergulde wielen en overspannen met een zijden tentdak, rustende op vergulde kolommen. Op fluweelen kussens zaten daarin een viertal vorstelijk uitgedoste vrouwengestalten.

'Wie is nu de hertogin?' lispelde het meisje.

'Die met het gouden kruis op de borst en met de eenvoudige witte huive onder de hertoginnekroon. 't Is licht, in haar de dochter te herkennen van de heilige Elisabeth, de landgravin van Thuringen, zoo in de versmading van wereldsche praal als in liefde tot de armen. Ze is een ware moeder voor haar volk. God geve dat wij haar nog lang mogen bezitten.'

En de dorper nam eerbiedig de muts af om de beminde en geëerde landsvorstinne te begroeten.

Maar de weetgierigheid van het meisje liet hem nog geen rust voor hij haar ook nog gezegd had, wie de schoone vrouw was, die tegenover hertogin Sophia in den wagen zat.

‘Zij ziet zoo vergenoegd naar alle zijden rond, en toch heeft ze zoo'n vreemde treurig heid over zich,’ voegde het meisje er bij.

‘Geen wonder,’ hernam de oude man, ‘dat is vrouw Machteld, gravinne van Holland, de zuster van onzen hertog. Bij het kruis, ik herken haar nog goed, al is ze veel verouderd en.... veranderd. Het leed is ook haar niet bespaard, och arme! Ze heeft al wat moeten beleven sinds den tijd, dat ze hier als een zorgeloos kind en later als een hupsche jonkvrouw de abdij kwam bezoeken en het wonderbeeld van onze Lieve Vrouw vereeren. Want al was ze als kind naar Holland gevoerd, om er aan de zijde van haar Floris op te groeien, toch kon zij haar geliefd Brabant niet vergeten en onze Lieve Vrouw van Affligheim bleef haar geliefkoosde toevlucht.... Wie had kunnen den-

ken dat zij haar beminden Floris maar zoo kort als gemaal zou mogen bezitten! Nog geen zeven jaren waren zij gehuwd of hij liet op een tornooi het leven, en weinig jaren later trof zijn broer Willem, den voogd van haar jongske, hetzelfde lot... Ja, meiske, ook haar is de gravinnekroon geen rozenhoed geweest. 't Is geen wonder dat haar wezen een treurige plooi heeft gekregen. Maar nu blikt ze toch vergenoegd rond; het doet haar goed, na zoo lange afwezigheid, de oude bekende streken terug te zien, waar ze als kind heeft omgezworven.... Zie, ze wijst naar de kerk.... ze gluurt door de boomen of ze de torens van de abdij nog niet gewaar wordt.... Hoor eens, hoe de klokken haar tegengalmen! 't Is ook zoo lang geleden, dat zij de beschermvrouw van de abdij mochten begroeten. En het dorp mag haar ook wel feestelijk inhalen; want het heeft meermalen haar vrijgevigheid ondervonden en die zal zich ook nu niet onbetuigd laten. God zegene de vrome gravin Machteld.'

Ondertusschen was de schitterende wagen met de vorstinnen statig voorbijgerold, en het meisje had maar half naar de bespiegelingen van den ouden man geluisterd: zóóveel hadden haar oogen te zien en te bewonderen.

Na den wagen kwam weer een troep ridders te paard en eindelijk volgde de heele tros van dienaren, groepen van jagers, met hun bogen schuins over den rug, en valkeniers met den valk op de vuist, garsoenen, die koppels jachthonden voortdreven of eigenlijk door de ongeduldige, dartele beesten voortgetrokken werden, dienstlieden, zoo van de vorsten zelven als van de edelen, die hun hofstoet uitmaakten.

In het gedrang der nauwe dorpstraat bekneld, kon de vorstelijke optocht maar stapvoets verder trekken; de paarden stieten op elkander en schudden, door hun ruiters in toom gehouden, ongeduldig de gepluimde koppen. Maar eenmaal op den open weg gekomen, kon de stoet zich in volle breedheid ontplooien. Het was een verademing voor de ridders en hun vurige rossen, die dartel brieschend opsteigerden bij het opsnuiven van het frissche koeltje.

Graaf Willem van Holland klopte zijn edel dier bedarend op den glanzenden nek en zei glimlachend tot zijn oom, den hertog:

'Het is hier beter onder de groene boomen, dan daarginds onder de groene kransen. Ik wil eens zien of onze dames het er zonder kleerscheuren afgebracht hebben.'

Mèt wendde hij zijn paard om, dat hem in een paar luchtige sprongen bij de groep der edelvrouwen bracht. Daar voegde hij zich bij zijn zuster Aleide en zich tot haar overbuigend, fluisterde hij haar in het oor:

'Het was me ginds in het dorp of ik een bekende stem vernam; heeft die u soms ook getroffen?'

'Een bekende stem?' vroeg de blozende Aleide, de blauwe oogen verwonderd tot haar broeder opslaande. 'Wiens stem dan?'

'Een stem, die ik onder duizenden herkennen zou. Ze riep: Vivat de graaf van Holland! Maar toen ik omzag, merkte ik niets dan gapende dorpers op.... Ge hebt dus niets vernomen?'

'Neen, het was een gedrang en gejoel, dat men zijn eigen woorden niet meer verstond. Maar welken bekende meent ge dan gehoord te hebben?'

'Ik zal me vergist hebben,' hernam de graaf ontwijkend. 'Hoe kon ik ook zoo dwaas zijn, in die joelende menigte een bekende te vermoeden?'

'Maar wien bedoelt ge?'

‘Nog eens; 't zal verbeelding zijn geweest,’ zei de graaf en wendde zich schijnbaar onverschillig om. Met een paar sprongen van zijn paard was hij weer bij zijn gezelschap terug.

Maar jonkvrouw Aleide kon de gedachte aan het geval niet zoo licht van zich afwerpen. Een bekende stem had haar broeder uit de menigte toegeklonken, en hij had haar gevraagd of ook zij die stem niet vernomen had. Derhalve moest het een stem geweest zijn, zoowel hem als haar bekend, en aan wien kon die anders toebehooren dan aan beider vriend, jonker Jan van Avennes?

Zoolang zij met haar moeder en broeder in Brabant vertoefde, had ze zich al met de stille hoop gevleid, den jonker te ontmoeten. Aan het hof van Brabant en op hun tochtjes door het land maakte zij dagelijks kennis met nieuwe edelen en ridders, maar de eenige, naar wien zij uitzag, was daar niet onder. Het nieuwe en verrassende van de reis, de eerste van eenig belang, die het meisje meemaakte, prikkelde haar jongen, zonderlingen geest; zij droomde van de avontuurlijkste ontmoetingen, in den geest als ze die in zoo menig boeiend ridderverhaal gelezen had. En zoo was de meedeeling van haar broeder voor haar doordravende verbeelding een uitgangspunt voor een reeks van inbeeldingen, waarin de jonkman van haar droomen in allerlei gedaanten optrad.

In haar half hoopvolle. half treurige jongemeisjes-mijmerij vergat ze den stoet, waarvan ze deel uitmaakte; ze hoorde niets meer van het vroolijk gejoel om haar heen, noch het getrappel der paarden, noch het gejuich der menigte, noch het gebimbam van de klokken der abdij, die de hooge bezoekers het welkom toeklepten. Zich geheel overgevend aan haar gedachten, liet ze de teugels van haar paard slap neerhangen en merkte het niet eens, toen die op het laatst zelfs haar hand ontschoten.

Werktuiglijk stapte het trouwe dier volgzaam met de andere mee en bleef regelmatig in den pas, zoodat ook Aleides gezellinnen, lustig links en rechts rondziende, haar verstrooidheid niet opmerkten. Wellicht had zij aldus, zonder het te merken, de abdij bereikt, als niet plotseling een nietig voorval den heelen stoet, juist op het oogenblik dat de voorsten de ophaalbrug der abdij betraden, in verbijsterende opschudding had gebracht.

Een van de windhonden, die achter in den stoet door de jagers werden meegevoerd, was aan zijn geleider ontschoten en holde nu als dol tusschen de paarden door, die verschrikt ter zij sprongen, opsteigerden en met de hoeven sloegen, zoodat hun berijders, niet wetende wat er gaande was, schots en scheef door en tegen elkaar geworpen, alle moeite hadden om de vurige dieren in toom te houden.

Met een gil schrok Aleide uit haar droomerijen wakker en voelde zich in wilden loop meegevoerd door haar paard, dat door den dartelen hond onvoorziens aangeblaft, besprongen en gebeten, een woesten zijsprong deed en met lossen teugel in een stofwolk voortholde, recht op de diepe ringgracht aan, die de abdij omsloot.

In de verwarring van het oogenblik, het opgejaagde stof, de verschrikte uitroepen, de angstkreten van toeschouwers, die in het gedrang onder den voet dreigden te raken, werd het ongeval eerst niet opgemerkt.

Als razend vloog het schichtige dier door en over alles heen, door den gillend blaffenden hond achtervolgd; het volk stoof van weerszijden verschrikt uit elkaar. Wanhopig klampte Aleide zich vast aan de fladderende manen en deed nog een poging om de teugels te grijpen. Maar daar zag zij het helder in de zon glinsterende water voor zich en den steilen gemetselden kant.... Nog een oogenblik en ze zou reddeloos in de diepte storten.... Het water suisde haar al in de ooren, het schemerde

haar voor de oogen en, radeloos alles loslatend, sloeg zij de handen voor het gelaat, zich blindelings overgevend aan het onvermijdelijke lot...

Opeens, daar voelt ze een geweldigen schok, die haar ruw achterover van het paard werpt.... Zij meent reeds het koude water om haar leden te voelen, zij denkt weg te zinken in het vochtige graf.... Maar neen, ze voelt zich krachtig en toch teer omvat.... Ze opent de oogen en.... blikt in een gelaat, doodsbleek, maar waaruit twee oogen haar aanstaren, die haar tot bezinning roepen.... Zij wil zich oprichten, ze wil spreken, een naam noemen.... de tijd wordt er haar niet toe gelaten. Van alle kanten ziet ze zich omvat, medelijdende hoofden over haar heengebogen, ze hoort bezorgde stemmen tot haar spreken; maar het gelaat, dat zij het eerst heeft aanschouwd, het gezicht van haar redder, is verdwenen.

De graaf, de hertog, zijn zoon, verschillende ridders en edelvrouwen omringen haar; maar te vergeefs zoekt haar blik hem, die haar het eerst had omvat en die haar, op de nadering van haar verwanten, aan hun zorg had overgelaten.

‘Een teug water!’ hoorde zij graaf Willem roepen. ‘Gauw, of ze bezwijmt!’

Een oogenblik later voelde ze den kouden rand van een beker aan haar lippen; gretig nam zij een slok en kwam weer bij adem. Gesteund door krachtige armen, kon zij zich oprichten.... Zij zag om zich heen en merkte dat zij op het gras lag, terwijl de graaf, aan haar zijde neergeknield, haar den beker voorhield.

‘Hoe is het Aleide, hebt ge u bezeerd?’ vroeg hij.

Zij schudde van neen; zij voelde werkelijk geen pijn; alleen de schrik verlamde haar nog, maar het bewustzijn dat zij gered was, gaf haar de kracht terug.

Glimlachend kon zij antwoorden:

‘Ik had niet durven denken er zoo af te komen.... Maar waar is mijn redder?’ vroeg zij, gretig rondziende.

‘Ja, waar is die brave borst?’ vroeg de graaf, op zijn beurt den kring rondziende.

Niemand kon hem antwoord geven; verlegen keek men elkander aan of zag vorschende in 't rond.

‘Waar de wakkere jonkman gebleven mag zijn?’

‘Wie was het?’

‘Geen dorper! Zijn heele houding verried den edelman.’

‘Al was hij het niet, zijn moed adelt hem tot ridder,’ sprak de graaf.

‘Hij droeg een grijzen sorkoet, met de kap over het hoofd.’

‘Dan is hij de knaap, die de harp van den meistreel droeg.’

‘In dat geval zal hij licht terug te vinden zijn; de sprookzegger zal zich toch wel in de abdij doen hooren.’

‘Ik verlang dat hij onmiddellijk gezocht en voor mij gebracht worde,’ gebood de graaf. ‘Hij verdient een vorstelijke belooning.... En nu naar de abdij.... Ha! daar is de hoogwaarde vader abt reeds. Uw zegen, hoogwaarde vader,’ sprak de jonge graaf en wierp zich deemoedig op de knieën voor den prelaat, die daar inderdaad al met zijn gevolg op de plek des onheils verschenen was.

Deelnemend boog de abt zich over Aleide, die nog altijd in het gras lag.

‘Ik hoop dat de jonkvrouw zich niet ernstig bezeerd heeft.... Dat is gelukkig afgeloopen, God zij geloofd en gedankt.... Als het paard niet tijdig tot staan was gebracht, had het zich met de jonkvrouw van den steilen kant in de diepe gracht gestort.... Hier is een draagstoel,’ voegde hij er bij, de monniken wenkend, die hem volgden, ‘laat de jonkvrouw daarin plaats nemen.’

Maar Aleide, die inmiddels geheel van den schrik bekomen was, wees glimlachend het bezorgde aanbod af.

‘Wees eerbiedig gedankt, hoogwaarde vader,’ sprak zij met een licht blosje, ‘ik ben al van den schrik hersteld en heb me volstrekt niet bezeerd. Ik zou onmiddellijk weer te paard kunnen stijgen,’ en met een vlugge beweging schudde zij zich het stof van het lichte zilverlaken kleed.

‘Kindlief, wat een angst heb ik om u uitgestaan,’ zuchtte haar moeder, gravin Machteld, die op den arm der hertogin van Brabant geleund, ook ademloos en bleek was toegeschoten.

‘Ik vraag u eerbiedig vergeving, vrouw moeder; het was mijn eigen schuld en ik had verdiend er minder goed af te komen.... Maar waar is toch de jonkman, die mij gered heeft?’

Ja, waar was die? Nogmaals werd aan alle zijden rondgekeken en gevraagd. Maar tevergeefs. De abt nam op zich, nasporingen te laten doen en drong er op aan, dat zijn gasten in de abdij van de doorstane vermoeienissen en den schrik zouden uitrusten.

De plechtige ontvangst, die hij hun had toegedacht, was door het ongeval natuurlijk geheel verstoord; maar door hartelijke gulheid en gastvrijheid vergoedde hij ruimschoots wat de vorstelijke abdij in dat opzicht onvrijwillig tegenover haar hooge bezoekers was te kort gebleven.

Alvorens de gasten naar de groote ontvangst-

zaal te leiden, waar hij hun den welkomstdronk zou toebrengen, noodigde hij hen naar de kloosterkerk om onze Lieve Vrouwe van Afflighem te danken voor den gelukkigen afloop van het ongeval, dat zoo noodlottige gevolgen had kunnen hebben.

Tevens bracht hij nog eens de geschiedenis in herinnering van het wonderbeeld van witten lavendersteen, dat boven den hoogen autaar prijkte.

Voor dit beeld had, nu ongeveer honderd jaar geleden, de heilige Bernardus van Clairveaux, toen hij in de abdij vertoefde, neerge knield en den groet des Engels gepreveld: *Ave Maria*. En daarop had hem uit het beeld een stem toegeklonken: *Ave Bernarde*. Sedert was dat beeld de schat, de trots geworden van de abdij, het middelpunt der vereering van den heelen omtrek.

Nog toonde de abt zijn bezoekers met eerbied de crootse of kromstaf van den heiligen Bernardus, dien hij der abdij ter gedachtenis van zijn verblijf had achtergelaten, een eenvoudigen houten staf met een bekroning van rood koper, zonder eenig siersel. En ten slotte, onder het verlaten der kloosterkerk, verhaalde hij nog hoe de heilige Bernardus, opgetogen over het godvruchtig leven der toenmalige monniken, had uitgeroepen:

'Overal elders heb ik monniken gevonden, maar hier vind ik engelen.' Tot tweemaal toe had hij hen zelfs aangespoord, hem naar Citeaux te volgen.

'Ik vrees,' voegde de abt er glimlachend tot de monniken bij, 'dat als de heilige Bernardus nog eens terugkwam, hij onder ons maar weinig engelen zou terugvinden.'

'Toch schijnen hier in den omtrek beschermengelen om te zweven,' sprak graaf Willem.

HUISWAARTS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN HUGO KÖNIG.

‘Hoe anders te verklaren dat de redder van onze Aleide, op het beslissende oogenblik als uit den hemel gedaald, weer als een geest verdwenen is?’

‘Gij zult u spoedig kunnen overtuigen of hij tot de geestenwereld behoort, waarde neef,’ dus kwam hertog Henriks zoon er tusschen, ‘de lieden van den hoogwaardigen abt hebben hem zoo even, half met geweld binnengebracht.’

‘Waar is hij?’ vroeg graaf Willem ongeduldig. ‘Men brenge den wakkeren knaap aanstonds hier.’

‘Hij heeft verzocht, tot den graaf van Holland alleen toegelaten te worden.’

‘Zijn wensch worde vervuld. Laat de edelvrouwen en heeren zich om mij niet ophouden, maar den hoogwaardigen heer abt naar de gastenzaal volgen. Ik zal er spoedig bij hen zijn en hoop hen dan den redder van jonkvrouw Aleide voor te stellen, opdat hem de eer geschiede, die hem toekomt.’

De vorstelijke stoet werd nu door den hoogwaardigen abt ter gastenzaal geleid, waar een welvoorziene tafel was aangericht. Al wat de moestuin, de boomgaard en de vischvijver der abdij kostelijks bood, was met zorg uitgekozen en bereid om den hoogen gasten te worden voorgezet. De edelen uit den omtrek hadden zich beijverd, door het zenden van fijn wild en gevogelte en de edelste wijnen uit hun kelders, de abdij in staat te stellen, haar hooge bezoekers naar eisch van stand te onthalen.

Voor de dienstlieden was in een ruime zaal der bijgebouwen een afzonderlijke tafel aangerecht, waar zij zich aan een minder uitgezochten, maar niet minder overvloedigen maaltijd konden verkwikken, terwijl de paarden en honden in de ruime stallen een gastvrij onderkomen en volop voer vonden.

(*Wordt vervolgd*.)

ALLERZIELEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. LAMET.

Ayah,
door G. van Neubourg.
(*Vervolg en slot.*)

V.

Johnny heeft den leeftijd bereikt, dat hij zich bij zijn ouderen broeder Henry in Engeland zal gaan vervoegen aan de Universiteit van Oxford.

Hoe meer de dag van vertrek naderde, te drukkender het de bedroefde ayah om het harte werd. Ze zag en ze maakte mee de toebereidselen voor den toekomstigen student. Wat tranen presten zich al dien tijd uit haar oogen, als ze maar geen geregelden loop aan haar gedachten kon geven, omdat ze zooveel te denken had over zijn toekomst, en vooral over dat geheim, zoolang reeds bewaard dat ze hem, zoo ooit, dan nu toch openbaren moest!

Tien, twaalf keeren was ze reeds op 't punt geweest hem aan te spreken, hem te zeggen, dat ze hem voor zijn vertrek nog iets gewichtigs vertellen wilde, maar tien, twaalf keeren waren de woorden op haar lippen bestorven, was het of iemand haar de keel toegewrongen had, en welke vaste voornemens ze ook telkens maakte, ‘nu de eerstvolgende gelegenheid stellig en zeker!’ 't hooge woord wilde en kon er maar niet uit.

Waar beginnen? Hoe het aan te vatten?

Ze zou, de brave, kracht gaan vragen bij onzen Lieven Heer, de eenige, maar ook de zekerste bron!

De vooravond van het vertrek was aangebroken. Men had een klein feestje op touw gezet, maar een afscheidsfeest! Daar ligt altijd een zeker droevig waas overheen; men wil vroolijk zijn, maar 't wil niet lukken. Johnny dwong zich tot feestelijkheid voor de anderen, de anderen voor hem en toch schoten aanhoudend in aller oogen tranen, die zij vergeefs de een voor den anderen zochten te verbergen.

Wie 't meest en onbewimpeld aan de droefheid toegaf, 't is licht te begrijpen, was de ayah. Ze was vol van die onbeduidende en toch zoo veel liefde verradende voorkomendheden voor haar jongen! Eén zaak vooral kwelde haar: hem nog eens alléén te spreken.

Tegen den avond bood zich een schoone gelegenheid; Johnny bevond zich alleen op zijn kamer en nu, zonder aarzelen, trok ze de stoute schoenen aan, trad binnen, viel op de knieën en begon bitter en luide te weenen.

Johnny stond niet weinig verstomd! Die tranen, neen! ze waren hem geen raadsel; hij wist, dat Mariamah zielsveel van hem hield; maar die houding van een smeekende! Nooit toch had ze hem iets misdaan, en als er vergiffenis te vragen was, zou het aan hem zijn dit te doen.

Verbaasd vroeg hij dan ook:

‘Maar, goede Mariamah, wat beteekent dat! Kom sta op, droog uw tranen en....’

‘Ach, dierbare jongen, laat mij.... o! ik heb u nog iets te zeggen. Ik heb een geheim op het hart, dat God alleen weten moet.... God alleen en gij!’

En ze snikte nog veel heviger.

‘Kom, ayah, wees bedaard,’ hij hief haar zachtjes op. ‘Vertel me gerust wat u drukt.’

En aangemoedigd door den vertrouwelijken toon van haar Johnny, hernam ze:
'Gij waart nog heel klein, lieveling, en men meende, dat gij gingt sterven... Toen heeft uw ayah ten minste uw ziel willen redden.... Uw moeder was te bed gegaan en ingeslapen.... en toen.... toen heb ik u gedoopt.... Gij zijt katholiek, Johnny.'
Wederom viel ze op de knieën en omarmde snikkend de voeten van haar pleegkind.
Johnny stond aan den vloer genageld. Hij katholiek! En onder een geweldigen indruk van het oogenblik, richtte hij zijn voedster op en sprak zacht, met een stem, die welluidend trilde als de snaren van een kunstig bespeeld instrument:
'Wees gerust, mijn ayah; gij hebt zeer wel gedaan; ga, en bid veel voor uw Johnny.'

VI.

De stoomboot, die Johnny naar Europa ging overbrengen, lag zeilree. De heele familie had hem vergezeld en wilde aan boord zelf hem het laatst vaarwel toeroepen. De ayah, zielsbedroefd, stond achteraan. 't Eerste teeken tot de afvaart was reeds gegeven en met tamelijke gejaagdheid werden nog eenige woorden door de familie gewisseld. Ach, dat scheiden! dat scheiden! wat veroorzaakte het een wee aan menschenharten; een wee, des te grooter, naarmate men meer aan elkaar gehecht is!
Hier gold het den jongsten telg, door allen bemind, door allen vertroeteld. Wat wilde men hem nog veel op 't hart drukken! Maar telkens schoten de tranen in de oogen, die de stem in de keel deden stokken. Mariamah ontzag zich voor niemand, maar liet ze haar vrijen loop; met haar jongen verloor ze alles, want alles was haar voortaan hier om het even. Johnny hield zich tamelijk wel. De reeds roodgekreten oogen werden van tijd tot tijd wel vochtig, maar hij wist zich te bedwingen, òf wel om der anderen droefheid niet te vergrooten, of wel om zich mannelijker voor te doen dan hij inderdaad was.
Andermaal klinkt het teeken. In der haast wordt de hand voor den zooveelsten keer toegestoken. De moeder slaat hartstochtelijk de armen om haars lievelings hals, drukt hem nogmaals een warmen kus op beide wangen, spreekt nog snikkend enkele zoete woorden, en zich losrukkend bestijgt Johnny wankelend het vaartuig, terwijl hij de ayah, die zich op 't eind vooruitgedrongen had, nog hoort zeggen: 'O Amma, ik heb mijn jongsken verloren, Gij waakt thans over hem!'
Nog een laatste 'tot weerziens!' en de dierbaren zijn uit eikaars oog verdwenen, om ieder over honderderlei gedachten in stilte te mijmeren en de liefde, die elkaar verbond, in al hare zoete wreedheid te ondervinden!
De ayah bleef het langst onder den indruk van het scheiden. Hare zorgen bepaalden zich nu tot miss Betsy, die zestien jaar oud was. Nog enkele jaren bleef ze bij de familie Clifford, toen de miss in het huwelijk trad.
In iederen brief, dien de student schreef, herinnerde hij zich voortdurend zijn ayah. O! wat waren die enkele woorden een balsem voor haar immer voortbloedend hart! Ach, had ze toch ook maar kunnen schrijven, al ware het slechts om hem aan de belofte van zijn heilig doopsel te herinneren; want dat was de geheele en voornaamste oorzaak van hare bezorgdheid. Maar wat ze niemand kon noch durfde toevertrouwen, dat zei ze biddend aan Maria: 'O Amma, zeg Gij het hem!'
Toen mijnheer Clifford na eenigen tijd in een ander district tot ontvanger benoemd werd, en Mariamah, juist wegens de godstdienstaangelegenheden, dankte om de familie te volgen, hoorde ze van lieverlede niets meer van haar Johnny. Maar haar gebeden bleven voor hem, al haar gebeden en haar vertrouwen op de lieve Amma in den hemel mochten, noch zouden haar beschamen.

VII.

De drie jaren, die Johnny aan de universiteit van Oxford doorbracht, werden met den besten uitslag bekroond. Zij deden, na diepzinnige, onpartijdige studie, vooral eigen studie, het ware licht in al zijn heerlijkheid gloren in den zoo rijk begaafden geest en het nog rijker begaafd hart van den jeugdigen Clifford: de Roomsch-Katholieke Kerk kon niet anders dan de eenige ware zijn; vandaar dat de menschelijke wetenschappen die zoekende ziel niet vermochten te bevredigen.

Hij ontdekte het wankelende geloof zijner leeraren en dat ontstelde zijn gemoed, zoo begeerig naar zuivere waarheid; en in zichzelven gekeerd, sprak hij zich toe: die heeren hebben hunne meeningen; 't geloof, dat zalig maakt, hebben ze niet. Is het te verwonderen dat hij plotseling aan zijn goede, oude ayah dacht, zij, zoo gehecht aan haar geloof!

Weer zag hij haar op de knieën voor het beeld der Moedermaagd liggen en van lieverlee vulde zich de leemte in zijn hart, hij meende te gevoelen, dat iemand over hem waakte, en dat hij weldra ook zou zien, al hetgeen Mariamah zag.

De Heilige Vaders bestudeeren was daarom ook zijn lust en leven. Hij zag, hoe zij de Kerk verdedigden tegen hare vijanden; hoe zij haar 'Mijne Moeder' noemden. Hij verdiepte zich in die beschouwingen, las, herlas, overwoog het voor, het tegen, niet alleen wat de tegen maar ook wat de voorstanders en verdedigers zeiden en de slotsom, die hij eensdaags maakte, was: Neen, die Kerk is de onze niet.... Onze voorvaders zijn haar afgevallen, helaas, en hebben een nieuwe gesticht, een vreemdelinge, een.... zij is geene moeder, maar een stiefmoeder!

Dat alles trof hem tot in het binnenste zijner edele ziel, en meermalen reeds had hij geroepen: Die Moeder, de ware, wil ik ook beminnen.

Die de waarheid zoeken met oprecht hart en zich niet alleen laten misleiden, maar ook laten onderwijzen, vroeg of spade zullen zij zich in het geluk der onschatbare vondst voor tijd en eeuwigheid verblijden!

Wat hevige strijd er ook in zijn binnenste gevoerd werd, nog nooit had de student er iets van in zijn brieven laten blijken.

Zoo had hij het einde zijner studies bereikt en de universiteitsgraden gehaald, hij zou naar Indië wederkeeren.

Met blij ongeduld verwachtte men ginds de jongste spruit, den lieveling der familie, door de lange afwezigheid en de schitterende lauweren nog dierbaarder geworden.

Helaas! in plaats van den teerbeminden zoon aan te voeren, rolde er bij het landen van de stoomboot als een geweldig krakende donderslag, want in zijn plaats kwam een brief, die vrijmoedig meldde:

'Vader, moeder, vergeef mij, maar ik ben thans katholiek.... ik heb de waarheid ingezien, naar mijn geweten geluisterd.... Binnen eenige dagen treed ik in het seminarie.... ik wil missionaris worden. Zielen voor den hemel winnen!.... Ziedaar mijn droom voor de toekomst.'

Mijnheer Clifford stond aan den grond genageld; mevrouw dreigde van droefheid te bezwijken. Zij hadden jaren zoo verlangend naar hun zoon uitgezien, nu was hij terug, maar dood voor hen!.... Katholiek? Hij? Zoo begaafd! Missionaris! Hij! Zoo tenger, zoo zwak!

De vader beproefde een hard, bestraffend antwoord te geven, maar de brief werd onmiddellijk verscheurd; de moeder zou zich er mee belasten.

En zij schreef een brief, teeder, zooals de moederliefde er slechts een vermag in te geven, een brief, tolk van een bedroefde moeder, die in de levendigste kleuren sprak over smartelijke droefheid en nog smartelijker liefde, en die eindigde met deze eigenaardige, maar toch zoo diepgevoelde woorden: ‘Johnny, Johnny, gij doet uw moeder van droefheid sterven: niettemin blijft uw moeder u beminnen en zegenen!’

VIII.

Hoe heviger in 't begin 's menschen gemoedsaandoeningen zijn, des te sneller zij meestal tot bedaren komen. Ook in de familie Clifford kwam de kalmte van lieverlede weer. Immers Johnny's brieven uit het seminarie waren zoo zacht, ademden zooveel kinderlijke toegenegenheid, geurden van het reinste geluk! Daar had men overwogen, dat hij als missionaris eerstdaags naar Indië kon gestuurd worden; men zou hem dus weerzien, ja meer, met hem kunnen leven.

Maar Hij, die de dingen wendt en keert tot 's menschen heil, had andere, verhevener plannen voor!

Er leefde in de stad, niet ver van het huis van Clifford, een katholiek priester-missionaris derzelfde Congregatie, als waartoe Johnny behoorde. Niets natuurlijker dan dat de familie zich hoe langer hoe meer tot dezen aangetrokken gevoelde; eerst werden hem de brieven van den seminarist, later werden bezoek en tegenbezoeken gebracht en al spoedig vriendschap gesloten. De katholieke godsdienst werd nu besproken, de vooroordeelen vielen, de een na de andere, men was zelfs niets meer verwonderd over Johnny's bekeering en begon er aan te

denken zijn edelmoedig voorbeeld te volgen.................

Nogmaals waren drie jaren ten einde en zagen Johnny 's Heeren priester voor eeuwig. Hij wachtte thans met ongeduld zijn bestemming; zijn ziel blaakte van ijver voor de eer van God en het heil van den evenmensch.

Hij werd zekeren avond bij zijn overste ontboden. Na een kort gesprek vernam hij daar wat men met hem voorhad. Hij was Indiaan, Indië werd hem als werkveld voortaan aangewezen.

Reeds den volgenden morgen scheepte hij zich in om naar zijn vaderland terug te keeren.................

Toen het anker geworpen was, betraden een oude heer en twee dames het dek. Een jeugdig priester ontving hen in zijn open armen.

‘Johnny!’

‘Vader! moeder! Betsy!’

Dit waren de namen, die over de lippen van het viertal kwamen.

Blij wederzien voor den priester zoon vooral, want spoedig vernam hij, dat datgene wat hem zoo zwaar gedrukt had, met betrekking tot dit wederzien, een reden van zoete vreugde voor hem zou worden, daar een onuitsprekelijk geluk hem morgen wachtte, als hij in de kathedraal voor 't eerst de Hoogmis zou zingen.

IX.

's Heeren tempel was in top versierd, en met alle recht; een driedubbele grootsche plechtigheid ging heden binnen zijn rijk gedrapeerde muren plaats grijpen: De familie Clifford, vader, moeder, broeder en zuster, gingen in den schoot der ware Moederkerk opgenomen worden; de missionaris-vriend had hun in den heiligen godsdienst onderwezen; het H. Doopsel ging haar toegediend worden door den jongsten telg, de lieveling der familie, de neo-presbyter Johnny.

De kathedraal, eivol, wachtte in eerbiedige stilte het begin der plechtigheden.

De Pinksterzon - 't was Pinksterzaterdag - wierp breedspattende gouden stralen door de hooge gekleurde vensterbogen.

Alles stemde tot feest.

Het orgel heeft reeds aangestemd en vertolkte in zoetvloeiende akkoorden de gevoelens der biddende menigte.

Daar verschijnen op het hooge priesterkoor een zevental geestelijken, voorafgegaan door een langen sleep koorknaapjes; de laatste, Johnny Clifford, draagt een paarse koorkap. Allen knielen neer en vragen God de genade, opdat het H. Sacrament des Doopsels aanstonds waardig toegediend en nog waardiger ontvangen mag worden.

Processiesgewijs begeven zij zich vervolgens naar den hoofdingang, waar hen de doopelingen, vader, moeder, Henry en Betsy, met heilig ongeduld reeds wachten.

De plechtigheden, volgens het Romeinsch ritueel, worden niet zonder geringe aandoening door den jeugdigen priester voltrokken, en onder warme vreugdetranen laat hij eerst de heiligmakende wateren des H. Doopsels over hunne hoofden vloeien, om straks in de H. Mis voor 't eerst hen te sterken met het Brood des levens.

Hoe baadde dat gelukkig priesterhart in een tot nog toe ongekend zalig genot! Voor de zielen der zijnen te zaligen had hij alles verlaten, en zie, de God van liefde

schonk hem heden die zielen; zijn lange, vurige gebeden waren verhoord; de heele familie was thans geloovig, katholiek.

Dat moge ons geen verwondering baren! Waar der heerscharen Heer gebeden wordt voor het zielenheil, Hem zoo overdierbaar, daar moet Hij Zijn woord gestand doen: ‘Vraagt en gij zult verkrijgen.’

Wie bidt, met volharding en vertrouwen bidt voor de bekeering der afgedwaalden, der verstokten, zal zonder twijfel eenmaal zijn gebed verhoord zien! Hij volharde slechts en worde niet moe te vragen.

Bij al dat geluk wachtte Johnny ten slotte nog een laatste. Edelmoedigheid toch wordt door den Hemel steeds met nog grooter edelmoedigheid beloond. God laat er zich nimmer in overtreffen.

Eenige dagen na de plechtigheden, die zulk een diepen indruk gemaakt hadden op allen, die er bij tegenwoordig waren, ontving de jeugdige priester van den bisschop zijn benoeming als pastoor van het weeshuis ‘de Goede Herder’ te W...

Met een blakenden ijver, die doorgaans den nieuwgewijden priester bezielt, spoedde hij zich kennis te gaan maken daar, waar hij het eerst zijn nieuwen werkkring beginnen zou.

De goede zusterkens en weezen hadden hun nieuwen pastoor een feestelijke ontvangst bereid. In minder dan geen tijd waren bloemfestoenen, ruikers en kronieken smaakvol aan den ingang en binnen de feestzaal met kunstige handen aan gebracht.

Blijdschap, kinderlijk reine blijdschap vervulde aller harten, die erkenden, dat alle gezag van God komt, en de minste der oversten Gods plaatsbekleders zijn.

Eén echter had behalve deze edele reden nog een andere om verheugd te zijn. 't Was een oudje, geen zuster, geen weeze, geen bediende, maar.... loopen we onze geschiedenis niet vooruit.

X.

Zonnig, als een echte feestdag, was de plechtige ontvangt des nieuwen pastoors eindelijk aangebroken.

De weesjes en weezen in hun Zondagskleeren, netjes, zindelijk als men dit in een zustersweeshuis steeds verwacht, waren in de groote speelzaal aan weerszijden opgesteld, terwijl de goede religieuzen hier en daar voor orde zorgden, hetgeen haar niet veel moeite kostte, daar kleinen en grooten aan tucht gewoon waren, dank de goede opvoeding hunner leermeesteressen. Eenigen der kleinen waren zenuwachtiger dan de overigen, klaarblijkelijk het gevolg van de toespraak, dat ze in rijm of onrijm voor te dragen hadden. Die fraaie ruikers toch verrieden de verrassing, die hun nieuwen vader wachtte.

Aan de zij van moeder Overste, kwam zijneerwaarde ten laatste de zaal binnen, langs wier versierde muren op dat oogenblik een luid handgeklap ging, dat op een gegeven teeken begonnen, eveneens netjes te gelijk eindigde.

‘Waar orde is, is vrede,’ was de machtspreuk der brave verpleegsters en dat was de verzorgde weezen in hart en ziel ingeprent. Een allerliefst kinderkoor riep juichend een driewerf ‘welkom’ toe aan dengene, wiens taak 't voortaan was, het geestelijk welzijn vooral van het weeshuis te bevorderen.

Versjes, in den kindermond dubbel kinderlijk, volgden, 't een al aardiger dan 't andere.

Een der grooteren hield een meer geleerde toespraak, en zuster opzienster sprak zeer roerend ten slotte, in naam der zusters en kinderen, in warme woorden de blijdschap uitdrukkend, die heel het huis bezielde en den nieuwen Vader van de vurige gebeden verzekerend, die allen voor zijneerwaarde dagelijks zouden storten.

Een tweede koor zong nu 't 'Lang zal hij leven in gloria.' De beurt was aan mijnheer de pastoor; van zijn zetel opstaande, dankte hij recht hartelijk, zeer eenvoudig voor de hem bewezen eer. 't Had hem getroffen, men kon het merken aan zijn stem. Hij was verheugd, gezonden te zijn tot de kleinen en meer nog tot de weezen, voor wie hij een vader, een hartelijke, liefdevolle vader beloofde te zullen zijn, voor wie hij wilde leven en sterven, zoo 't moest. Ook de eerwaarde zusters dankte hij en vroeg nederig haar krachtdadige hulp bij de opvoeding der lieve weesjes.

Hiermee was de plechtigheid ten einde, dacht de pastoor, maar zoo niet moeder overste. Ook zij wilde een woordje in 't midden brengen. 'Zeereerwaarde heer,' zoo begon ze, 'allen in dit huis hebben u eerwaarde reeds een hartelijk welkom toegeroepen; één echter nog niet; sta mij toe ook aan deze dat geluk te gunnen, waarop ze reeds met het grootste ongeduld wacht!'

Op haar wenk opende een der zusters nu een deur en een oud vrouwtje strompelde, weenend als een kind, vooruit tot bij den geestelijke, waar ze zich op de knieën liet zakken, en snikkend stamelde: 'Eerw....' en zich zelven verbeterend, 'Johnny, mijn Johnny!'

Op dat enkel woord rees plotseling een heel verleden voor den geest des ontdanen priesters, een verleden, dat alles teruggaf in dezen enkelen naam: 'Ayah! goede Mariamah!'

Tranen van aandoening persten zich uit zijn oogen en ai de omstanders, kleinen en grooten, allen waren tot schreiens toe geroerd.

Ja, 't was de ayah, die nadat zij de familie Clifford, waar haar rol afgespeeld was, verlaten had, aan het weeshuis van 'Den Goeden Herder,' waar ze haar opvoeding ontvangen had, was komen aankloppen met de bede er haar laatste levensdagen te mogen slijten. Gods voorzienigheid, die alles ten beste wendt, ook al schijnt het den mensch soms onaangenaam, had haar en haar pleegkind hier een laatste ontmoeting willen bezorgen, voor beider harten een zoete troost!

Ayah onderbrak het eerste de stilte, die eenige oogenblikken geheerscht had.

'Heilige Moeder Gods! laat me nu maar sterven, want ik weet dat Johnny thans gelukkig is!'

'Neen, neen, goede Mariamah, gij zult nog blijven leven om met mij dat geluk te deelen!' antwoordde de pastoor.

XI.

Nog ettelijke jaren heeft ze inderdaad geleefd; haar was de dagelijksche zorg voor den nieuwen geestelijken Vader opgedragen.

Onnoodig te zeggen met hoeveel toewijding zij er zich van kweet; wat vreugde 't voor beiden was, van vervlogen dagen te spreken, of de familie nu en dan te mogen ontvangen.

Eindelijk waren haar dagen geteld. Johnny voorzag zijn ayah van de laatste H.H. Sacramenten, zooals zij hem eens de eerste had toegediend, en toen haar brave ziel verscheiden was en een eenvoudige uitvaart voor haar stoffelijk overschot plaats had, sprak de diepgeroerde pastoor bij de doodsbaar een kort woordje tot de weezen,

wien hij ayah - zoo noemde in den laatsten tijd haar iedereen in 't huis - voorstelde als een toonbeeld van een brave, verknochte dienstbode, en die hij aanspoorde in latere dagen dat toonbeeld te volgen, opdat uit het huis vele eerlijke en trouwe dienstboden mochten voortkomen, want trouw en eerlijkheid loont God steeds en ook de menschen.

Bij de Platen.

De melkmarkt aan het Singel te Amsterdam. -

We mochten in een vorig nummer wèl de opmerking maken, dat de buitenlandsche kunstenaars in ons land met voorliefde studies maken. Hier hebben wij alweer een tafereeltje, dat zoo'n buitenlander, de Duitsche schilder H. Hermann, bij ons heeft afgezien. 't Is de melkmarkt aan het Singel te Amsterdam, die hem geboeid heeft en die dan ook met haar eigenaardige bedrijvigheid, haar blauwgeverfde melktonnen en haar gemoedelijke boertjes een werkelijk schilderachtig hoekje vormt van dit oude stadsgedeelte, waar in de vijftiende eeuw nog de uiterste grens der thans zoo uitgestrekte stad lag.

Het is een van de eigenaardigheden van Amsterdam, dat, hoe het zich ook moderniseert en meer en meer het eenvormig cosmopolitisch voorkomen der groote wereldsteden aanneemt, men er toch zulke typige ouderwetsche echt Hollandsche plekjes aantreft, die men eer in een verachterd plattelandstadje zou zoeken. En wat die plekjes zoo aantrekkelijk maakt in het oog van den schilder, dat is de Amsterdamsche mist, die de scherpe kanten wegdoezelt, de schelle kleuren dempt, alles in een poëtisch waas hult en zulk een hoekje tot een tonig geheel maakt, een ‘mooi geval,’ zooals de kunstterm luidt.

Zulk een Amsterdamsch hoekje, door den morgennevel vermooid, heeft de Duitsche kunstenaar ons pogen weer te geven. De groote koepel, die op den achtergrond van onze schilderij zichtbaar is, is het koperen dak van de ronde Luthersche kerk en geeft den beschouwer, die niet geheel vreemdeling is in Amsterdam, dadelijk gelegenheid zich te oriënteeren. De nauwe steeg tusschen de twee huizen op den voorgrond voert naar den Nieuwen Dijk.

Op dit hoekje, waar de straat naar den waterkant schuin afloopt om de melkkanen in staat te stellen, zoo dicht mogelijk de melkschuiten te naderen, heerscht iederen morgen in de vroegte een levendige

drukte. Hier komen toch de verschillende melkverkoopers van de stad den verschen voorraad inslaan, die door de boeren uit den omtrek in schuiten wordt aangebracht, en dien zij bij de kleine maat weer aan hun klanten slijten.

Huiswaarts. -

Het begint alweer leelijk naar het najaar te loopen; de boomen verliezen zoo zachtjes aan hun weelderigen bladertooi, die vergeelt, verschrompelt en dan afvalt. Bij dag, als de herfstzon haar zachten gloed over het geboomte werpt en al de wisselende tinten van het dorrende loover in schilderachtige mengeling doet uitkomen, kan het buiten nog heerlijk zijn; maar als de vroege avond valt, wordt het guur en huiverig. Dan verlangt de buitenman naar zijn gezellig thuis, waar moeder de vrouw bij de lamp zit en een kommetje warme koffie schenkt. Dat aangenaam vooruitzicht van een gemoedelijk avonduurtje is ook te lezen op het vergenoegde gezicht van den daglooner op onze plaat, die in gezelschap van zijn twee jongste dochtertjes lustig voortstapt door het bosch om maar gauw thuis te wezen. Aan de kinderen, die zich warm toegestopt hebben, kan men merken dat het koud is; maar des te genoeglijker zal straks de thuiskomst wezen.

Allerzielen. -

De weemoedige dag der dooden brengt ons in de rechte stemming om dit aangrijpend tafereel te beschouwen. Wij zijn in de woning van een bejaard kunstenaar, wien de kunst misschien wel lauweren, maar blijkbaar geen weelde gebracht heeft. De omgeving van den eerbiedwaardigen grijsaard spreekt van een leven van bescheiden arbeid, gesleten in den schoot van zijn gezin. En nu is zijn grootste steun, zij die hem door haar liefdevolle zorgen de taak, die hem dagelijks zwaarder begon te vallen, verlichtte, zijn beminde echtgenoote, hem door den dood ontrukt. In het aangrenzend slaapvertrek ligt de teergeliefde vrouw op het doodbed uitgestrekt. Een brandende waskaars werpt haar stil schijnsel op het lijk, waarbij een zuster, in gebed verdiept, de wacht houdt.

Nu blijft den grijzen kunstenaar niemand meer over dan zijn dochter, die uitgeput van het nachtwaken der laatste dagen en vernietigd door de smart, aan zijn hart komt uitweenen.

Voortaan zijn zij alleen; de zorgzame moeder, wier bedrijvige bezigheid aan de stille woning zulk een gezellige huiselijkheid gaf, zal door haar opgeruimdheid het kleine gezin niet meer verlevendigen. En wie weet of met haar ook de levenslust en laatste werkkracht van den overlevenden grijsaard niet begraven is. Treurig vooruitzicht voor den armen kunstenaar, treuriger nog voor het jonge meisje, wier jeugd zal verwelken in deze sombere, neerdrukkende atmosfeer. Gelukkig dat zij zelve dat niet voelt, en de liefde tot haar ouden vader, de voldoening, die zij in haar toewijding vindt, dit eentonige leven voor haar op den duur nog tot een stil genot kan maken.

De St.-Stephansdom met Domplatz te Halberstadt.

Mag ik, alvorens de aandacht te vragen voor bijbehoorende plaat, naar een schilderij[1] van den heer Jan Striening, den schilder van dit tafereel, even aan de lezers der *Belgische Illustratie* voorstellen?

Jan Striening Jzn. is hoofdleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten te Rotterdam en, wat meer zegt, een schilder en teekenaar, wiens hooge verdiensten als zoodanig, hoewel niet altijd op hun juiste waarde geschat, onbetwistbaar zijn.

Wanneer we onzen verdienstelijken landgenoot beschouwen als kunstenaar, dan bewonderen we in hem vooral dat volkomen meesterschap over den vorm der dingen, de verbazingwekkende vaardigheid en gemakkelijkheid, waarmee hij met enkele lijnen weet uit te drukken het karakter van wat hij wil afbeelden; zijn door veel arbeiden verkregen juisten blik op wat de karakteristiek der voorwerpen uitmaakt, een blik, die niet blijft hangen aan de voor allen zichtbare oppervlakte, maar doordringt tot in de kiem der dingen, doorgrondt als 't ware hunne samenstelling, vlug beschouwd wat er kenmerkend is. Striening teekent niet maar na de lijnen en bogen van den Dom: hij zet het machtig bouwwerk als 't ware in elkaar met forsch getrokken lijnen, hij doordringt zich van de gedachten des bouwmeesters, al teekenende bouwt hij zuil naast zuil en boog boven boog, kartelt hij uit met groote nauwkeurigheid en opperst toegewijde liefde de teere omtrekken der fijne, afspitsende torens en de schier tot kantwerk verragde ornamentaties.

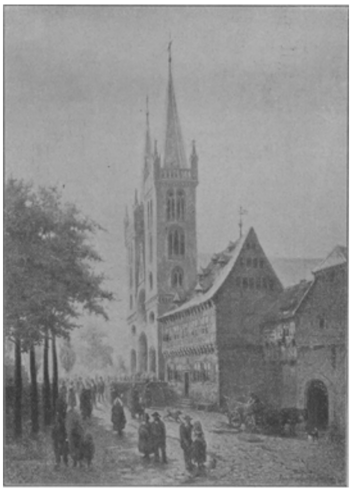

DE ST.-STEPHANSDOM MET DOMPLATZ TE HALBERSTADT.

Striening kent en waardeert ze, de grootsche, oude bouwwerken, de mooie, antieke dingen; hij bemint ze met een liefde, die den oningewijde overdreven moet schijnen, hij heeft de laatsten verzameld, heel zijn leven door, met veel moeite en heel veel opoffering, hij koestert ze met teedere zorg, ze bekijkend met welgevallen, hij vult er zijn schoone, deftige werkplaats mee, hij voelt zich zoo thuis, zoo innig vertrouwd tusschen al die lieve, oude dingen, hij is er als 't ware mee één geworden O, hoe haat deze kunstenaar met innigen haat al dat lompe, banale, ploertig schreeuwerige maakwerk, dat karakterloos fabrieksgoed, helaas zoo talrijk in onzen tijd! Hoe vreemd staat deze kunstenaar, geestverwant onzer zeventiende-eeuwsche grootmeesters in kunst, in het woelen en drijven dezer eeuw van den stoom, hoe weinig begrijpt hij de negentiende-eeuwsche menschen, deze droomer van met pieuze toewijding vervolmaakte, rustig- mooie dingen, en hoe weinig begrijpen de menschen hem!

1) De schilderij is het eigendom geworden van den heer Doyer te Deventer.

Van deze liefde voor hoog volkomene, dierbare kunst getuigen zijne mooie, karakteristieke teekeningen, zijne vele schilderijen: pittoreske stadsgezichten, zeventiende-eeuwsche binnenhuizen. Ge kunt ze bezichtigen door een vergrootglas, die heerlijk raakgezette figuurtjes, die zoo precies staan waar en zooals ze staan moeten, die zich bewegen over den Domplatz; hoe karakteristiek is b.v. die oude man, leunende op zijn begeleidster; alles in de houding drukt blindheid uit; hoe schoon en waar die bespannen wagen aan den ingang der van nauw lichtend duister trillende poortruimte. Beweging is er in de menschen massa, die aangolft uit de wijdopen ingangen van den machtigen Dom, in dat blanke, wemelende licht in het verschiet, verlouterend tot schier enkel glans het loover der boomen, die hoog staan te stralen in al dat blijde licht, zacht vervloeiende langs 't breede kerkpad....

Machtig rijst in 't licht dat heerlijk, streng Gothiek bouwwerk, de Dom, getuigende van een grootsch verleden, toen de bisschoppen, die te Halberstadt resideerden, en aan wie de stad haar opkomst dankt, krachtig bevorderden de heerlijke, bloeiende kunst bij uitnemendheid. Kostbare proefstuk daarvan bergt deze Domkerk: o.a. een rijk met beeldhouwwerk versierden bisschopszetel, schoone glasschilderijen, belangrijke altaarkostbaarheden. Tegenwoordig is Halberstadt een grootendeels protestantsche plaats, maar heerlijk verkondigt haar Dom aan 't nageslacht den zielverrukkenden luister, de wonderbare triomfen der katholieke kunst!

Ik ben den lezer nog eenige levensbijzonderheden schuldig van den kunstenaar, wiens kostbaar talent dit schoon zoo allerwaardigst wist te vertolken.

Jan Striening werd den 27en Februari 1827 te Haarlem geboren. Van jongs af openbaarde zich bij den knaap de lust tot teekenen, zoodat hij dan ook spoedig bij een teekenmeester werd in de leer gedaan. Als veertienjarige knaap kwam hij als leerling op de Stadsteekenschool, waar hij om zijn talent de aandacht trok der leden van het teekencollege ‘Kunst zij ons doel’; deze schilders stonden den verstandige knaap toe, hun studiën naar gekleed model te deelen, waarvan hij dan ook niet weinig nut heeft getrokken. Hier leerde hij ook Bosboom kennen, voor wien hij altijd een groote vereering is blijven koesteren.

Maar meer dan op scholen of teekengenootschappen leerde de jonge Striening door eigen oefening, door veel en onvermoeid werken, door alles maar stoutweg aanpakken wat hem voorkwam. Zóó heeft hij zich eigen gemaakt die wonderbare vaardigheid, die bewonderenswaardige knapheid, die zekerheid van werken.

De verdienstelijke kunstenaar bleef natuurlijk niet onopgemerkt: men bood hem de betrekking aan van leeraar aan de Teekenschool te Deventer.

Toen zijn voor Striening gekomen de harde plichten van 't onderwijzer zijn, dubbel hard voor wie als artist een af keer heeft van schoolmeesteren; toch hebben ze niet kunnen dooden dit krachtig artistiek leven, integendeel! Zijn beste jaren heeft de kunstenaar beleefd te Deventer, hij schilderde er zijn schoonste doeken en ontwierp er zijn schitterendste decoraties, o.a. die voor den Schouwburg.

In 1881, nadat hij het vorig jaar ingevolge opdracht der regeering met den heer Molkenboer een reis door België had gemaakt, met het doel, daar de inrichting van het teekenonderwijs te bestudeeren, kwam hij naar Rotterdam, waar hij nog steeds werkzaam is als hoofdleeraar aan de Academie van Beeldende Kunsten.

En evenals te Deventer heeft deze energieke kunstenaar, deze bekwame leeraar ook in deze stad de stadsteekenschool gemaakt tot een kunstinstituut, dat een goeden naam heeft in den lande, heeft hij leerlingen gekweekt, wier werk gezien mag worden onder al wat door onze vaderlandsche schilders wordt geleverd. Van de te Rotterdam

woonachtigen noem ik Nachtweh, met zijn gevoelige, subliem-opgevatte en nobel uitgevoerde stadsgezichten, Heyberg met zijn forsche, echt Hollandsche soldatentypen....

En nu moge de blinde vooringenomenheid van velen, die zich onder de jongeren rangschikken, het werk van sommigen onzer oudere schilders, vertegenwoordigers van een nu uitstervend geslacht van kunstenaars, met geringschatting bejegenen, groot zullen zij blijven in de herinnering van 't nageslacht om hunne eerbiedwaardige, onwankelbare overtuiging van 't goede recht hunner kunstopvattingen, hun volhardenden ijver en onvermoeiden, nimmer verflauwenden werklust, hun noesten arbeid tot bereiking van kunstidealen, hun krachtig willen en onbaatzuchtig streven, bovenal om hun zuivere, beminnelijke, eenvoudige maar mannelijk sterke liefde voor wat zij schoon en goed achtten!

Zoo de heer Striening, één uit de velen, die reeds niet meer zijn: een krachtig protest tegen dat slappe, wil- en krachtelooze, dat het kenmerk is van deze weldra voltooide eeuw.

M.V.

[Nummer 34]

Een wandeling door Haarlem. door J.F. Nuyens.

Wij, Nederlanders, hebben ons nooit kunnen beroemen op een eerlijke en onpartijdige beoordeeling van onze buitenlandsche mede-planeetbewoners. Voor vele, zelfs vlak in de buurt wonende volken, waren de Hollanders een eigenaardig ras, een steer en grof gebouwd slag van menschen, die niets deden zonder een lange Goudsche pijp in den mond en in huis op kousen rondslopen, de vrouwen gewapend met een stofdoek, de mannen voorzien van bovenbedoelde pijp en een bitterflesch.

In de laatste jaren is dit wel eenigszins veranderd. De scheldnaam van water-Chineezen van Europa is al ietwat ouderwetsch en de meening, dat wij, Nederlanders, hoofdzakelijk leven van kaas begint zoo zoetjesaan weg te slijten. Toch kan men nog bij lange na niet zeggen, dat het buitenland een juiste voorstelling heeft van de toestanden en de levenswijze in ons vaderland en wat er dan nog goed van is, hebben wij te danken aan enkele mannen, die na langdurige studiën en persoonlijke aanschouwing hunne ondervindingen te boek stelden.

Een eereplaats behoort hier te worden toegekend aan Henry Havard, die in zijne verschillende werken: *Voyage aux villes mortes du Zuiderzee, Amsterdam et Venise* en in zijn *Bedreigde grenzen, een reis door de Oostelijke provinciën*, blijk geeft, dat hij met onbevangen blik heeft rondgekeken, en, gesteund door degelijke studiën in verschillende archieven, een juisten kijk heeft gekregen op Nederland en zijn bewoners.

Heeft Havard voor een goed deel ook de zeden en gewoonten van het volk bestudeerd, de Duitscher Dr. Georg Galland heeft vooral werk gemaakt van de Nederlandsche bouwkunst en als 't ware een reconstructie gegeven van het tijdperk der Renaissance. Behalve deze twee mannen, die met eere genoemd moeten worden, zijn er nog verschillende andere geweest, die, door het uitgeven van boeken plaatwerken, steentje voor steentje het gebouw van valsche meeningen en vooroordeelen hebben afgebroken en op de ruïnen daarvan een nieuw monument gesticht, dat de waarheid tot grondslag heeft.

Hoe echter het buitenland over ons heeft gedacht of misschien nog denkt, één ding staat onwrikbaar vast.

Als een ster van de eerste grootte straalt de Hollandsche kunst aan het firmament van het schoone, en de vreemdelingen, die de Nederlanders zich voorstelden als een volk van kaasboeren, hebben tonnen gouds uitgegeven aan Nederlandsche kunstschatten; ja, de tijd is nog niet verre, dat ons kleine vaderland - een stip op de wereldkaart - werd beschouwd als de schatkamer van Europa.

Men overdrijft niet, als men zegt, dat scheepsladingen vol schilderijen, porselein- en aardewerk, pronkstukken van goud- en zilversmeearbeid, kerkmeubelen, snijwerk in hout en ivoor; kortom, kunstwerken van allerlei aard en vorm naar het buitenland zijn vertrokken. Amsterdam wordt niet alleen het *Venise du Nord* genoemd, om den eigenaardigen bouwtrant der stad op honderden eilandjes, maar ook en vooral omdat de Amsterdamsche schilders, de glorie der Hollandsche school, de evenknieën zijn van hunne Venetiaansche kunstbroeders.

DE TOREN DER ST.-BAVOKERK TE HAARLEM.
Naar een photographic van J.G. Kramer, te Groningen.

En om dezelfde redenen kan Haarlem het ‘Hollandsche Florence’ genoemd worden; het heeft met deze stad gemeen, dat het een stad der kunst en een stad der bloemen is.

Daar zijn wij eindelijk op ons eigenlijk onderwerp gekomen. Zou het den lezer aangenaam zijn, met mij een kleine wandeling te maken door deze schoone en wijdvermaarde Hollandsche stad, een der weinige, die door vreemdelingen altijd bezocht, meestal gunstig en doorgaans eerlijk beoordeeld wordt? Ik zal u daarbij niet vervelen met droge documenten uit de archieven, langdradige rekeningen uit die en die eeuw, of geleerde beschouwingen en vergelijkingen van het heden met het verleden.

Neen, wij willen de stad doorkruisen als een toerist, met de reistasch op den rug en den stok in de hand; wij willen rondblikken vroolijk en onbezorgd als een vogel in Gods vrije natuur en als een vogel het voedsel oppikt, dat hij overal vindt, willen wij het schoone opmerken, dat door de geheele stad verspreid is, zonder ons te verdiepen in diepzinnige bespiegelingen of het hoe en waarom van alles op te sporen. Wij willen ons tochtje maken als goed reiziger. Wij zullen ons niet geneeren om hier of daar voor de toonbank eenige oprechte Haarlemmer halletjes op te snoepen of op straat uit de hand een paar peren of een handvol kersen te eten; ja, als de warmte het ons soms wenschelijk mocht maken, zal ik u onbeschroomd een der zindelijke kraampjes binnenleiden, die hier en daar verspreid staan en u trakteeren op een portie komkommer in 't zuur of een schoteltje ingemaakte uitjes.

Laat ons de reis dan beginnen!

Wij nemen, als deftige lieden past, ons uitgangspunt van Amsterdam, vooreerst, omdat Haarlem als 't ware een voorstad en de omgeving, de

tuin van de hoofdstad is geworden; en ten tweede, omdat dan de tegenstelling tusschen het vlakke polderland en de schoone duinstreek des te grooter is.

De weg van Amsterdam naar Haarlem biedt werkelijk niets fraais of bijzonders aan; 't is één uitgestrekt vergezicht over vlakke weiden, zonder boomen bijna en niets doet vermoeden, dat wij een der meest boschrijke en liefelijkste oorden van ons land naderen. Even buiten Halfweg echter, wenkt ons de toren van de Groote Kerk reeds toe en weldra zien wij den geheelen omtrek van het zware gebouw, dat, zooals Vosmaer het uitdrukt, als een middeleeuwsche mastodont uit de moderne stad omhoog rijst.

Het eerste wat wij van Haarlem voorbijsnorren zijn de werkplaatsen van de Holl. Sp. Maatsch., een inrichting, waar meer dan 1200 menschen werk vinden. Even verder passeeren wij (met uw toelating) de gemeentelijke aschvaalt en vlak daarnaast ligt een onbebouwd terrein, nu nog weiland, waar de nieuwe celgevangenis zal komen, die rond zes ton moet kosten.

De lezer herinnert zich zeker wel de deelnemende interpellatie, door den liberalen afgevaardigde van Haarlem in de Tweede Kamer gehouden naar aanleiding van den bouw van dit boevenpaleis. Deze heer was bang, dat de gevangenen last konden krijgen van den rook, die soms van de aschvaalt omhoog stijgt, wanneer daar waardelooze voorwerpen verbrand worden; en inderdaad, een gevoelig mensch moet medelijden hebben met de arme stakkers, die daar opgesloten zitten en den onaangenamen damp niet kunnen ontwijken. Waarom richt men de gevangenis niet op in Bloemendaal, waarom koopt het Rijk niet de buitenplaats ‘het Klooster’ aan den Schoterstraatweg, die (de villa meen ik) al zoo lang onbewoond staat?

De gemeente heeft er wel een bod op gedaan, om er een gasfabriek op te richten. En nu vraag ik u, wat is nuttiger, wat noodzakelijker, wat geeft meer blijk van beschaving en verlichting: een gasfabriek of een gevangenis? Wie hebben meer behoefte aan frissche lucht: de arbeiders der fabriek (die toch de verschillende walmen niet kunnen ontloopen), of de arme opgesloten gevangenen, die men daarvoor ten minste kan vrijwaren?

Wij willen echter deze nuttelooze overdenkingen afbreken, want de trein rommelt over de spoorbrug en gunt ons daarbij een schoon gezicht op het Spaarne (de levensader van de stad) en op de stad zelve. Nog een klein eindje singel, en wij stappen af op het altijd drukke statie-plein. Welkom hier!

Hoewel wij als echte slenderaars door de stad willen dwalen, stel ik u toch voor, eenigszins een vast plan te volgen. Wij laten dus de welbekende fabriek van de heeren Beynes, vlak over het statie, links liggen en gaan recht uit, recht aan naar de Groote Markt. Onze weg loopt daartoe langs den Kruisweg en de Kruisstraat.

Het is verbazingwekkend, hoeveel kloosters Haarlem in de Middeleeuwen rijk was. In het laatst van de 15e eeuw telde men er niet minder dan vijf en dertig. De Kruisweg en -straat zijn dan ook genoemd naar een klooster van de Kruisheeren, dat hier vroeger gestaan heeft.

Wij loopen nu door de Barteljorisstraat en komen uit op het middelpunt van de stad, de wijdvermaarde Groote Markt, die door alle eeuwen heen het centrum van alle verkeer en vertier is geweest. Er is hier, om te beginnen, al zooveel op te merken, dat ik u voorstel op ons gemak ergens te gaan zitten om op zijn Hollandsch eens een heel gemoedelijk praatje te houden.

Wie Haarlem kent, kent ook het koffiehuis Brinkman. Wat Kras is voor Amsterdam is Brinkman voor Haarlem en wie bijgeval geen liefhebber is van koffiehuizen, kan ten minste zijn hart ophalen aan den fraaien gevel van het gebouw en zijn herinnering verfrisschen bij het beschouwen van den gedenksteen, die hoog boven den grond is opgericht ter nagedachtenis van Bilderdijk. Inderdaad heeft de groote dichter hier eenige jaren van zijn leven gesleten, toen Lodewijk Napoleon zijn hof hield op het Paviljoen aan den Hout, en zijn stoffelijk overblijfsel rust aan den voet van een der zware kolommen in de Groote Kerk, waar niets anders dit feit vermeldt, dan een eenvoudige steen met den eenvoudigen naam: Bilderdijk. Maar de Schoolmeester had wel gelijk, toen hij zong:

> Geen grafschrift zoo rijk,
> Als uw naam, Bilderdijk!

Wij nemen dus plaats voor dit historische gebouw, bestellen een kop koffie of een glas bier en steken behaaglijk een sigaar op. Kijk nu eens rond!

Vlak tegenover ons zien wij de Groote Kerk, daarnaast de beroemde vleeschhal en aan onze rechterhand het stadhuis, altemaal gebouwen, waarvan de *Illustratie* u hier de afbeelding geeft.

Een paar huizen links van ons, op den hoek van de Smedestraat staat het oude raadhuis, vroeger het verblijf van de graven van Holland.

Ik heb gezegd, dat ik u niet zou vervelen met droge historische opmerkingen, maar al te lichtzinnig kunnen wij ook niet te werk gaan.

Ik vraag dus beleefd eenige oogenblikken (heusch waar, eenige maar) uw aandacht. Geeft gij daar den brui van, ik zal mij onderwerpen. Kijk dan onder de hand maar even naar de plezierige drukte, die op de markt heerscht; vermaak u met de aangename beweging, die veroorzaakt wordt door de onophoudelijk aanrollende tramwagens en omnibussen; loop anders eens om het standbeeld van Coster (in den volksmond Louwtje geheeten) of maak eenige meteorologische studiën voor het weerhuisje, dat met het omgevende voetpad de markt in tweeën verdeelt.

Wanneer Haarlem gesticht is, is onzeker en daarmee natuurlijk de ouderdom van de stad. Sommigen willen den naam afleiden van Herulenheim, anderen verklaren een zekeren Heer of Haer Lem tot stichter. Hoe dit zei, in de r tiende en elfde eeuw was Haarlem al een verblijfplaats van de Hollandsche graven, die er een jachthuis bezaten. Later werd de stad ommuurd en tot het jaar 1355 werd de om trek gevormd door het Spaarne, de Oude- en Kraaienhorstergracht (verlengd tot de Korte St.-Jansstraat) en de Bakenessergracht. Na dien tijd werd de overzijde van het Spaarne er bij getrokken, misschien ook al naar aanleiding van de zware branden, die in 1328 en 1347 de stad teisterden, maar daar de bevolking steeds bleef wassen, werd de stad in de eerste helft der 15e eeuw nogmaals uitgebreid.

De meest belangrijke vergrooting erlangde Haarlem echter in de 17e eeuw, toen het geheele gedeelte, gelegen tusschen Zijl- en Raamsingel, de Turfmarkt en de Oude- en Kraaienhorstergracht bij de stad werd gevoegd, een kwartier, dat een oppervlakte had, bijna gelijk aan het oude gedeelte zelf.

De Groote Markt, waar wij nu zitten, heette eertijds ‘het Zand’ en was onder dien naam vrij wat grooter dan zij nu is. De geheele oppervlakte werd in tweeën gedeeld door ‘de Beek’, een watertje, dat uit de duinen komende door de Koningstraat, langs de Groote Kerk en door de Damstraat stroomde en zoo in het Spaarne uitliep. Tegenwoordig is dat beekje overwelfd, zoodat het niet meer te zien is en ‘het Zand’

is heel wat ingekrompen door het blok huizen, dat begrensd wordt door de Groote Houtstraat, de Spekstraat en de Lepelstraat, meer bekend als ‘tusschen de paaltjes’.

En na deze zeer korte verklaring verzoek ik u beleefd onzen tocht te willen aanvangen. 't Spreekt vanzelf dat de Groote Kerk het eerst aan de beurt is.

(*Wordt vervolgd.*)

De Roomsch-Koning,
door J.R. van der Lans.

VII.
Aleides redder.

Intusschen stond graaf Willem tegenover den onbekenden redder van jonkvrouw Aleide. De jonkman in den grijzen sorkoet bleef op eerbiedigen afstand; hij hield de kap van zijn gewaad nog over het hoofd geslagen en het gelaat afgewend.

‘Treed nader,’ sprak de graaf, ‘dat ik u in de oogen schouw en dankbaar de hand druk. Gij hebt mij heden een dienst gedaan, dien het mij nimmer mogelijk zal zijn u naar waarde te vergelden. Gij hebt mijn beminde zuster Aleide het leven gered. Spreek op, waarmee kan ik uw moed loonen?’

‘Wat ik gedaan heb vergt geen loon of lof,’ hernam de vreemdeling onverschillig, ‘elk rechtschapen man zou in mijn plaats hetzelfde gedaan hebben.’

‘Ongetwijfeld, mits hij tevens over uw moed, uw kracht en vlugheid beschikte. En niet ieder zou het stout bestaan zoo glansrijk gelukt zijn. Al vergt uw daad geen loon, zij verdient het toch, en de graaf van Holland is niet gewoon, diensten, hem bewezen, onvergolden te laten. Zeg dus waarmee ik u mijn dankbaarheid toonen kan. Vraag mij een gunst, en zoo ze binnen mijn bereik valt, is ze u toegestaan.’

‘Ik ben niet gewoon gunsten te vragen,’ hernam de vreemde koel.

‘Dat klinkt trotsch, jonkman. Wie zijt gij, die zulke taal voert en mijn gunst schijnt te versmaden.’

‘Dat heb ik niet gezegd, heer graaf. God verhoede dat ik ooit uw gunst zou versmaden.’

‘Maar waarom wijst gij dan de vergelding af, die u rechtmatig toekomt? Wat kan ik voor u doen? Zeg mij uw naam.’

‘Vraag mij niet naar mijn naam; want die brengt vloek over den ongelukkige, die hem draagt.’

‘Dus zijt gij ongelukkig? Dan wil ik dat gij gelukkig zijt, als het in mijn macht staat. Spreek, ben ik bij machte u te helpen?’

‘O ja, ten minste aan de middelen ontbreekt het u niet.’

‘Welnu dan, beschik over mij: ik ben uw schuldenaar. Wat wilt gij?’

‘Niets dan recht.’

‘Gij lijdt dus onrecht? Wat kan ik doen om u recht te verschaften. Niets zal mij te veel zijn om uw edelmoedige daad te loonen.’

‘Alweer spreekt ge van loonen; weet, heer graaf, dat zoo hier van loon sprake kan zijn, ik mijn loon al ruimschoots ontvangen heb.’

‘Ge spreekt in raadselen, jonkman:wat wilt gij daarmee zeggen?’

‘Dat de redding der jonkvrouw het rijkste loon is dat ik zou kunnen begeeren, het eenige dat ik verlangde.’

‘Voorzeker is het de hoogste voldoening voor u, niet vruchteloos uw leven gewaagd te hebben.’

‘Ik zou het gaarne gegeven hebben voor haar, die mij dierbaarder is dan het leven....’

Bij deze woorden sprong de graaf op, greep den jonkman bij den arm, trok hem de kap van het gelaat weg en zag hem met oogen, stralend van blijde verrassing, aan.

‘Is het mogelijk,’ riep hij, ‘dat ik u niet eerder herkend heb! Jonker van Avennes, de redder van Aleide! Wie kon het ook anders zijn! Wie zou zich aldus dwars voor haar paard geworpen hebben, op gevaar af van met haar in den afgrond te worden gesleurd! Maar wie zou u hier verwacht hebben en in deze vermomming!.... Dan is het toch uw stem geweest, die ik uit duizenden herkende, toen ze mij op den weg hierheen begroette met: ‘Leve de graaf van Holland!’

‘Ik vermoedde toen wel, dat ge mij herkend hadt; ge wenddet onmiddellijk op mijn roep het hoofd om, maar de grijze sorkoet misleidde u.’

‘En ditmaal uw veranderde spraak. Ik wist niet dat ge zoo'n volleerd tooneelspeler waart.’

‘Dat leert men wel als men met sprookzeggers optrekt. Ik ben hier eenvoudig de dienaar van Diederik van Assenede, den meistreel, die de hooge vrouwen en heeren straks aan tafel op zijn jongste dichtwerk, *Floris en Blance floer* wil vergasten. Zoo het u verwondert, mij met den waardigen man op zoo vertrouwelijken voet te zien, voeg ik er bij dat hij het volle vertrouwen geniet van mijn hoogvereerde vrouw moeder, en het voor mij van

belang is te weten wat Zwarte Griet in 't schild voert....'

'Welk een verrassing voor Aleide, den dichter van haar lievelingsboek te mogen hooren! Maar wat is dat bij de vreugde, die uw weerzien haar verschaffen moet; spoeden we ons naar de zaal, waar de gasten u met ongeduld verbeiden. Wat zal Aleide zeggen!....'

En in zijn opgetogenheid wilde de graaf zijn boezemvriend al naar de zaal meevoeren, maar Jan van Avennes hield hem terug.

'Ik zal mij niet voor Aleide vertoonen,' zei hij, 'vóór ik antwoord heb op mijn vraag. Ge beloofdet straks mij recht te zullen verschaffen; is dat u ernst, heer graaf?'

'Twijfelt ge dan aan mijn woord? Het woord, dat ik u reeds als knaap gegeven heb? Uw zaak, Avennes, is de mijne, dat heb ik u al voor jaren gezworen. En wee Zwarte Griet, als de zaken van het rijk eenmaal zóó geregeld zijn, dat ik de handen vrij krijg! Godlof, bestaat er alle hoop dat dit weldra het geval zal zijn. Koning Hendrik ziet zijn wapenen gezegend. De slag, dien hij op St.-Oswalsdag den eervergeten Koenraad toebracht, heeft dien voor lang machteloos gemaakt. Maar helaas, op den rijksdag te Frankfort ontbraken toch nog vele vorsten, van wie men verwachten mocht dat zij den rechtmatigen koning hulde zouden doen. Zoolang zij met den tegenkoning medewe ken, kan het rijk niet tot rust komen en zal koning Hendrik gedwongen zijn hen met het zwaard tot onderwerping te brengen. Elk oogenblik kan hij daartoe de hulp van zijn getrouwen noodig hebben, en bij zijn eersten oproep, dat hebben hertog Henrik, zijn schoonvader, en ik hem plechtig beloofd, zullen wij optrekken om hem ter zijde te staan. In deze omstandigheden blijft er voor u niets over, dan geduld te oefenen. De zaak van Christenrijk gaat vóór alles: waar die al onze aandacht vraagt, moeten persoonlijke belangen zwijgen.'

'Dus moet ik mij maar rustig neerleggen bij de uitspraak van den Franschen koning, ook waar die zich uitstrekt over leengoed van het Duitsche Rijk, waarover hij niets te beslissen heeft!' dus stoof Jan van Avennes driftig op.

'Bedaar, mijn vriend,' hernam de graaf, hem de hand op den schouder leggend, 'ik begrijp uw bitteren wrok, uw ergernis en woede....'

'Neen, die begrijpt ge niet, heer graaf; anders kondt ge zoo koel niet spreken. O, als ge het tooneel te Péronne had bijgewoond, waar de ontaarde mij, haar oudsten zoon, ten aanhooren van den koning en heel zijn hof, schaamteloos verloochende! Het lichaam van mijn goede moei Johanna, wier ziel de eeuwige rust hebbe, was nog nauwelijks koud, of Zwarte Griet was er al op bedacht aan de Dampierres de erfenis te verzekeren. Met den oudste, Willem, toog ze dadelijk op reis naar Péronne, onder voorgeven, den koning hulde te willen doen, maar met geen ander doel, dan hem Willem van Dampierre als haar beminden oudsten zoon en eenig rechthebbenden opvolger voor te stellen. Maar gelukkig was ik haar voor; met mijn broeder Boudewijn reisde ik haar achterop en kwam nog juist op het rechte oogenblik te Péronne om den schandelijken toeleg te verijdelen. Zij raasde als een bezetene en haar lieve zoon schold mij en Boudewijn voor bastaarden. Maar, bij God, ik bleef hun het antwoord niet schuldig. De koning stond er van ontzet en het heele hof sloeg de handen ineen. Nooit had men het beleefd, dat een moeder aldus haar eigen kinderen verloochende.... De koning kwam tusschenbeide en legde haar zoowel als mij het zwijgen op. Hij gebood ons heen te gaan, hij zou de zaak onderzoeken en uitspraak doen.... Ik wachtte, wachtte in de hoop dat er nu recht geschieden zou. Eindelijk volgde de uitspraak. En wat bepaalde die? Dat Zwarte Griet haar leven lang in het rustig bezit der beide

graafschappen zal blijven, en dat na haar dood Henegouwen aan Avennes, maar Vlaanderen aan Dampierre zal vervallen! Is dat recht, mij den eerstgeborene, uit mijn erfdeel te stooten?.... En dat laat ik nog daar, wijl het den koning vrijstaat, met zijn landen te beleenen, wie hij verkiest. Doch heeft hij ook het recht te beschikken over die deelen van net Vlaamsche land, die niet tot het Fransche gebied, maar tot het Duitsche Rijk behooren? Het land van Walcheren, Zuid- en Noord-Beveland, Borselen en al de Zeeuwsche eilanden, de vier Ambachten, het land van Waas en Aalst, Geraldsbergen en al het land, dat de Vlaamsche graven van den keizer te leen hebben gehouden vóór zij ook het bewind over Henegouwen kregen? Kan de koning van Frankrijk daarover beschikken?'

'Zeker niet; maar ge begrijpt toch dat, nu het heele Roomsche Rijk in het harnas staat vóór of tegen koning Hendrik, de tijd allerminst gunstig is om een geschil van zoo persoonlijk en plaatselijk belang beslecht te krijgen.'

'Licht bood deze troebele tijd juist de geschikte gelegenheid om het zelf te beslechten.... met het zwaard. Als de graaf van Holland mij daartoe het zijne wilde leenen en hertog Henrik van Brabant deed desgelijks....'

'Waar denkt ge aan! Terwijl een vonk in de opgehoopte brandstof in staat is geheel Christenrijk in vuur en vlam te zetten, zou ik aan dezen uithoek des rijks met vuur gaan spelen. En hertog Henrik, de schoonvader des konings, zou daartoe mee de hand leenen!... Gij weet dat ik ter wille onzer oude vriendschap, ter liefde van Aleide, wie gij straks het leven gered hebt, veel voor u over heb, maar verg niet van mij dat ik om u de belangen van Christenrijk in gevaar breng. Voor groote dingen moeten de kleine achterstaan en vorstenplicht gaat boven vriendschap....'

'Aldus heb ik dan uw gulle woorden van straks op te vatten, dat elke gunst, die ik vragen zou, mij toegestaan zou worden,' merkte Jan van Avennes bitter op.

'Mits ze binnen mijn bereik viel, heb ik er bijgevoegd. Wat ik voor u doen kan, bij mijn zwaard, dat zal ik doen; maar moedwillig den rijksvrede storen, terwijl allen, die van goeden wil zijn, pogen het lang geteisterde volk den vrede terug te geven, dat mag ik niet.'

'Dan zullen wij er verder geen woorden over verliezen, heer graaf. Er blijft mij niets over dan oorlof te nemen.'

En na een koele buiging wilde hij zich naar de deur wenden. Maar de graaf hield hem met levendig gebaar terug.

'Oorlof nemen! Denkt ge dat ik u zóó zal laten vertrekken, zonder Aleide gegroet te hebben, die u haar leven te danken heeft!'

'En denkt ge dat ik opnieuw voor Aleide verschijnen wil als de oude verschoppeling, die nergens recht kan bekomen?' vroeg Jan van Avennes, zich fier oprichtende en met al de bitterheid, die de jarenlang gevoede wrok in zijn hart had opgehoopt. 'Als ik weer voor Aleide verschijn, dan zal het wezen met opge richten hoofde, als een man die zich zelven recht heeft weten te verschaffen, die haar een graafschap kan aanbieden en haar uitnoodigen den troon met haar te deelen. Weet ge nu, heer graaf, waarom ik kort recht begeer en niet rusten zal, voor het mij geworden is?'

'Avennes, dierbare vriend,' riep de graaf, de beide handen van den jonkman met warmte vattende, 'hebt gij een gravenkroon van noode om die aan Aleides voeten te leggen? Zijt ge zelf haar niet meer waard dan alle kronen der aarde.... Zult ge haar liever zijn als de graaf van Vlaanderen dan als de verstooten vorstenzoon, wien sinds lang haar hart behoort en wien zij nu het leven dankt?.... Kom, volg mij en verlustig u in haar blijdschap u weer te zien....'

Reeds had de graaf de deur in de hand, maar Avennes hield hem opnieuw terug.

'Voorzichtig, breng mij niet in gevaar.... Licht schuilen hier handlangers van Zwarte Griet!'

'Wat zijn dat nu voor grollen!' riep de jeugdige graaf, half verbaasd, half geërgerd. 'Zwarte Griet zal hier ons feest niet bederven, en bij mijn kroon, gij zult er de held van zijn.... Doch daar valt mij iets in; wij zullen de verrassing nog verrassender maken....'

En zorgvuldig de deur sluitend, trok hij zijn vriend naar zich toe om hem fluisterend een plan mee te deelen, waarvan hij zich blijkbaar hooge voldoening voorspelde.

In de ruime statige gastenzaal van de abdij zaten de edelvrouwen en hooge heeren om den feestelijken disch; aan het hoofd der tafel de hoogwaardige vader abt tusschen den machtigen beschermheer der abdij, hertog Henrik, en diens waarden gast, den graaf van Holland; tegenover hen de hertogin Sophia met gravin Machteld aan haar rechter- en jonkvrouw Aleide aan haar linkerzijde, en verder in bonte afwisseling de ridders en edelvrouwen van het gevolg.

Het eigenlijke maal was reeds ten einde en het bovenste ammelaken omgeslagen. De groote tinnen schotels met gebraden en gezouten varkens-, lams- en schapevleesch, met herte of reebout, met pauwen en zwanen, in vollen vederdos ter tafel gebracht, moesten plaats maken voor het nagerecht. De vlugge schildknapen dribbelden af en aan van de tafel naar het rijke dressoor, bezet met schenkkannen en zilveren vaatwerk, bekers en schalen, vorstelijke geschenken van hooge bezoekers of begunstigers der abdij. In zilveren mandjes brachten zij nu de verkoelende fruiten en het ooft, perziken en druiven, roode oranjeappels en blauwe pruimen, granaten, olijven en amandelen. Weer andere droegen de taarten aan, de Leuvensche koeken, de suikerrozaat, de kompost, de kruiden vergulde koek, de gedroogde, gesuikerde of met specerijen ingelegde vruchten.

Maar het glanspunt, het eelste sieraad van de tafel, moest nog komen. Van de estrade, tegenover de groote deur opgeslagen en waarop de speellieden hebben plaats genomen, weerklinkt opeens het geschetter van trompen en klaroenen ten teeken dat er iets bijzonders in aantocht is. Daar worden de wijde vleugeldeuren opengeworpen en verschijnt een groep monniken, die op een burrie een hoog gevaarte dragen, met vlaggen en wimpels versierd. Het is een nabootsing van de abdij van Afflighem in gebak, het heele klooster en de kerk met al de torens en pinakels, omringd van de muren en grachten, alles kunstig in het bakhuis van de abdij uit fijn deeg gekneed en gebakken en met suikerwerk afgezet.

Onder de fanfares van de muziek en de toejuichingen der gasten wordt het reuzengebak tot midden in de zaal gedragen en vóór den hoogwaardigen abt en zijn gasten op tafel gezet. Maar nauwelijks heeft de eerste bewondering voor dit kunstwerk zich lucht gegeven, of daar schallen andermaal de trompen en klaroenen, en nu verschijnt een nog fraaier groep: edelknapen in de kleuren van den Hollandschen Liebaart, geel en rood gedost, dragen op hun beurt een gebouw van gebak binnen. Het is de nabootsing van 's Graven Steen te Leiden, zorgvuldig tot in de kleinste bijzonderheden weergegeven. Van de tinnen wapperen drie banieren en elke draagt een opschrift. Op de eene leest men: 'Welkom aan grave Willem van Holland'; op de andere 'Welkom aan gravinne Machteld van Holland,' en de derde: 'Welkom aan jonkvrouw Aleide van Holland.'

Nu gaat nog luider gejuich op vanwege de zinrijke hulde aan de waarde gasten, en graaf Willem laat zich een beker malvezy vol schenken om daarmee den

hoogwaardigen vader abt zijn dank en hulde te brengen voor de geestige verwelkoming.

Daarna wendt hij zich tot zijn zuster Aleide, die alleen te midden der algemeene opgetogenheid stil en afgetrokken schijnt, schoon ze zich moeite geeft om haar inwendige bekommering te verbergen. Sinds het ongeval van dien morgen, dat haar het leven had kunnen kosten, was de onbekende redder, die zoo onverwacht als uit den hemel gevallen en weer even geheimzinnig verdwenen was, haar geen oogenblik uit de gedachten gegaan. Een geheim voorgevoel zei haar wie het wezen moest: slechts een oogenblik had ze hem in het half door de kap bedekte gelaat kunnen zien; zijn stem had ze niet gehoord, en toch meende zij zeker te zijn, hem te herkennen. Maar van den anderen kant vreesde zij toch dat haar ontstelde verbeelding haar mocht misleid hebben. Haar broeder, de graaf, had den vreemdeling gesproken, maar hem niet in de zaal meegebracht om hem, volgens zijn belofte, aan het gezelschap voor te stellen. De onbekende, dus had hij gezegd, wenschte zich aan alle hulde voor zijn moedige daad te onttrekken. Toch zouden de dames en heeren, had hij er met een schalk lachje bij gevoegd, hem op even geheimzinnige wijze als dien morgen, schoon in an-

DE ROOMSCH KONING. - Avennes hield haar den stijgbeugel en hielp haar in het zadel....

dere gedaante, nog dien eigen dag in hun midden zien verschijnen.

'Dan schijnt hij toch tot de geestenwereld behooren,' had daarop de jonge Henrik van Brabant opgemerkt. Anderen meenden schertsend dat men met een heksenmeester te doen had. De vrouwen hadden gemompeld van een dolenden ridder, die op avonturen uit was. Maar allen hadden hun spijt uitgedrukt dat de koene jonkman niet met hen aan den feestdisch wilde komen en spitsten zich niet weinig op de kennismaking met den raadselachtigen onbekende.

In de vroolijke drukte en de gesprekken van den maaltijd was den aanzittenden intusschen de gedachte aan den zonderlingen redder door het hoofd gegaan, en niemand dacht op het oogenblik meer aan hem, dan Aleide, die vreemd opzag, toen haar broeder haar aandacht vestigde op het meesterstuk van koekbakkerskunst, dat haar den ouderlijken burcht in het geheugen moest roepen.

'Gij zegt niets, Aleide,' sprak de graaf. 'Is het geen aangename verrassing voor u, zoo ver van huis, uw huis terug te zien?'

'Inderdaad; dit is wel een dag van verrassingen, heer broeder,' hernam zij, licht blozend.

'Wacht maar, zusje, er zullen er nog wel meer komen, niet waar, vrouw moeder?' hernam de graaf, zich tot gravin Machteld wendend.

KONINGIN LOUISE VAN DENEMARKEN, † 29 September 1898.

Deze glimlachte en wisselde met haar zoon een blik van verstandhouding. Het was Aleide opgevallen dat de graaf, kort na zijn binnentreden in de zaal, fluisterend een vrij lang onderhoud had gehad met haar moeder, waarbij deze nu en dan steelsgewijze naar haar dochter had omgezien. Wat konden die twee toch bedisseld hebben, dat haar scheen te betreffen, terwijl zij toch van alles onkundig gelaten was? Had de omgeving van zoovele vrienden haar niet weerhouden, ze zou haar moeder om inlichting verzocht hebben; maar te midden van het rumoer der gastenzaal miste zij daartoe de gelegenheid en ook den moed: een geheime schroom hield haar aan haar plaats geboeid.

Intusschen was er nog een derde groep verschenen, die niet minder toejuichingen uitlokte: schildknapen in de kleuren van Brabant, zwart en groen, hadden het kasteel van hertog Henrik te Leuven binnengedragen en aan het andere uiteinde der tafel neergezet.

En nog was daarmee de reeks der verrassingen niet geëindigd, want nogmaals schetterden trompen en klaroenen, nogmaals openden zich de vleugeldeuren, en daar verschenen eerst twee allerliefste kleine edelknapen in blauw fluweel en wit satijn,

de eene dragende een kwartijn in blank perkament gebonden en met groenzijden linten dichtgestrikt, de andere een ivoren harp met gulden snaren. Zij werden op den voet gevolgd door een man in een langen paarschen tabbaard gehuld en met een zwart fluweelen baret op de reeds grijzende, maar nog weelderige haren.

'Meester Diederik van Assenede, de meistreel van het hof van Vlaanderen,' riepen de dienaars, die de deuren wijd voor hem geopend hielden, terwijl hij met kalme waardigheid al buigende binnentrad.

Een storm van toejuichingen en handgeklap overstemde het geschetter der speellieden op de estrade. Alleroogen waren op den gevierden zanger gericht; de edelvrouwen richtten zich hoog op in haar zetels en rekten de blanke halzen om hem te zien. Aleide was bleek geworden van verrassing: dat was dan de schrijver van haar lievelingsboek, de schoone historie van *Floris is en Blancefloer*, die zij zoo vaak had gelezen en herlezen, eerst met jonker van Avennes in de hoofsche Walsche sprake, later in de eenzaamheid, in de Dietsche vertolking, die jonker Jan haar bezorgd had.

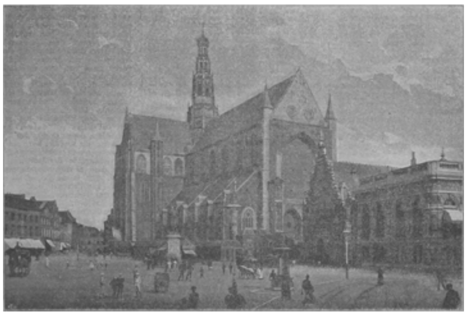

DE GROOTE MARKT TE HAARLEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

Zie, daar strikte de edelknapen reeds de groene linten los, bladerde in het rijk verluchte boek dat het goud en de kleuren der miniaturen haar van verre tegenschemerden; hij zocht de bladzijde op, die de meester hem had aangewezen en hield het boek op die plaats open, ten einde het den dichter op den eersten wenk te kunnen overhandigen. En terwijl de andere edelknapen zacht de snaren der harp stemde, hield meester Diederik een korte toespraak in dichtmaat tot den prelaat en diens hooge gasten, waarin hij het land gelukkig prees, dat onder den kromstaf van een zoo wijs en deugdenrijk kerkvoogd leven mocht, en de prinselijke vrijgevigheid roemde der edele vorsten van Brabant en Holland, die stichten en kloosters mildelijk met rijke gunsten begiftigden. Ten slotte beval hij zich zelven in de gunst van den hoogwaardigen abt en de edele heeren en vrouwen en verzocht verlof om een gedeelte van zijn jongste dichtwerk, het tafereel des wederziens van Floris en Blancefloerte mogen voordragen.

Het jubelend handgeklap, waarmee die woorden ontvangen werden, voorspelde den dichter al aanstonds een dankbaar gehoor. De vader abt zelf reikte hem een gulden beker van den fijnsten wijn, opdat hij zich eerst door een koelen teug mocht verkwikken.

Daarop bracht meester Diederik, tot goed verstand van hetgeen hij zou voordragen, nog eerst in het kort de geschiedenis in herinnering. Hij verhaalde hoe de Saracenenkoning Fenus in Spanje onder zijn slavinnen een christen edelvrouw had, wier echtgenoot in den strijd was gevallen; hoe deze gevangene, op denzelfden dag dat den koning een zoon geboren werd, op Palmenzondag, een dochtertje het leven schonk, en hoe de beide kinderen met elkander opgroeiden, zoodat al van de eerste jaren de teerste verknochtheid wortel schoot in hun hart; hoe daarop de booze koning zijn zoon Floris de lieve Blancefloer ontrukte door deze te verkoopen aan een koopman van Babylonië, terwijl Floris in den waan gebracht werd, dat zijn vriendinnetje gestorven was; hoe de edele koningszoon daarop verkwijnde van smart, en ten slotte begrijpende dat men hem bedrogen had, zwoer niet te rusten voor hij Blancefloer had teruggevonden; hoe hij eindelijk vernam, dat zij in Babylonië gevangen zat in een toren met zevenmaal twintig gezellinnen, die evenals zij den emir moesten dienen, wiens vrouw zij moest worden; hoe Floris daarop den cipier van dezen kerker wist om te koopen, zoodat hij hem bij zijn geliefde Blancefloer bracht, verscholen in een korf vol bloemen.

Intusschen had meester Diederik zijn paarsch overkleed over den schouder naar achter geworpen, zoodat zijn wambuis van donkergroen fulp zichtbaar werd, waarop de gouden keten flonkerde met den eerepenning, dien hij in een grooten zangersprijskamp gewonnen had. Hij had de harp van elpenbeen uit de hand van den knaap aangevat en tokkelde zachtkens de gulden snaren.

In gespannen aandacht luisterde het gezelschap toe; ademloos hing Aleide aan des zangers lippen, terwijl deze met geoefende stembuiging en met al het gevoel, dat de dichter in zijn eigen werk kan leggen, de roerende geschiedenis voordroeg:

Nu es comen die Meye dach,
Daer Floris sin al ane lach,
Dien hij node soude hebben verseten.
Hi quam ghecleet als hem was gheheten
Van een roden bliaude, als hem wel sat.
Dat was hem gheraden omme dat
Die bliaut ghelijc was den rosen

Entie nature minst soude nosen.
Die portwerder, als hi hadde gheacht,
Een corf, die scone was ende best ghewracht,
Dede hi draghen in sine camere binnen
Ende seide: ‘Floris, seldi ghewinnen
Die joncfrouwe ende bi liste bejaghen,
Men souden metten corve opdraghen.’
Doe gincter Floris ligghen inne....[1)]

Aleides oogen glinsterden vochtig en haar wangen waren bleek van ontroering bij de gedachte aan de blijdschap, die de arme Blancefloer in haar kerker het hart overstelpen zou bij het weerzien van den geliefden vriend harer jeugd. De meistreel vervolgde:

Die portwerder sette hem een hoet
Opt hooft van rosen, die hem wel stoet,
Ende decten met rosen daer hi lach
Inden corf, datte niement en sach.
Twee cnapen riep hi te hem doe,
Die duchtich waren ende goet daertoe:
‘Nemet,’ seit hi, ‘dese rosen ende gaet
Ten torre ende clemt ten hoechsten graet,
Tes ghi comt ten hoechsten vloere,
Ende seght mire joncfrouwen Blancefloere,
Dat icse haer sende; si selre uut lesen
Selke die haer bequaeme sal wesen,
Ende segt haer ghetrouwelike mijn saluut.’[1)]

Langzaam, woord voor woord den vereischten klem gevend, opdat het zijn indruk op de hoorders niet missen mocht, en ook om hun aandacht gespannen te houden, vervolgde de meistreel het aandoenlijk verhaal, nu en dan zijn voordracht onderbrekend door een greep in de snaren, wier klagende tonen als met teere zuchten en snikken van een meedoogend hart de treffendste zinsneden begeleidden.

Zoo klonken diep weemoedig de woorden van Blancefloer, als zij weigert naar de haar gebrachte bloemen te komen zien, wijl haar bedroefd hart daartoe niet gestemd is:

Die in goeden hopen sijn van minne
Hem staet wel te pleghen der blomekine
Om te vergheten der pine:
Maer mi naect droefheit ende niet el.[2)]

1) Nu is de Meidag gekomen, waar Floris' zin aan lag en dien hij noode zou hebben verzuimd. Hij kwam gekleed, zooals hem geheeten was, in een rooden bliaud, zooals hem goedstond. Dat was hem geraden omdat de bliaud (in kleur) gelijk was aan de rozen en het minst bij de natuur zou afsteken. De poortwachter liet, zooals hij (raadzaam) geacht had, een korf, die schoon en best afgewerkt was, zijn kamer binnendragen en zeide: ‘Floris, zult gij de jonkvrouw gewinnen en door list bemachtigen, dan moet men u met den korf naar boven dragen.’ Toen ging Floris er in liggen.

1) De poortwachter zette hem een krans van rozen op het hoofd, die hem goed stond, en dekte hem, terwijl hij in den korf lag, zoo met rozen dat hem niemand zag. Toen riep hij twee knapen bij zich, die sterk en daartoe goed (geschikt) waren. ‘Neemt,’ zei hij, ‘deze rozen, gaat naar den toren en klimt daar tot de hoogste trap tot gij komt aan de hoogste verdieping, en zegt aan mejonkvrouwe Blancefloer dat ik haar die bloemen zend; zij moge er die uitzoeken, welke haar zal bevallen, en brengt haar getrouwelijk mijn groete over.’

2) Die in goede hoop leven, kunnen zich met bloemen verlustigen om de smart te vergeten; maar mij wacht niets anders dan droefheid.

Met roerenden eenvoud schetste hij in weinig woorden het heuglijk weerzien, als Blancefloer eindelijk de bloemen wil beschouwen en Floris haar daaruit tegenlacht:

> Blancefloer kendene alsine sach,
> Si kinde hem ende hi kinde hare.
> Beide verloren si haer ghebare,
> Dat si een woort spreken en mochten.[3)]

En met fijn gevoel wist hij de kinderlijke blijdschap der gelukkige jonkvrouw te vertolken, als zij den weergevonden vriend harer kinderjaren aanspreekt:

> 'Floris,' sprak Blancefloer, 'nu heb ic u vonden,
> Mine bliscap es nu te desen stonden
> So groot, dat ict gheseggen niet en mach.
> Sint quam die leede dach,
> Datmen maecte tusschen ons een ghesceet,
> Hebbe ic ghedoghet menich leet:
> Nu es mi mine pine wel verganghen.
> In groten sere ende in langhen
> Hebbic gheweest ende in groter noot
> Dor uwen wille ende wel na doot.
> Floris,' seit si, 'sidi dan dit
> Die weder mi spreect ende neven mi sit?[4)]

In ademlooze stilte luisterde het heele gezelschap toe; met meewarig ter zij gebogen hoofd zagen de edelvrouwen den spreker de woorden van de lippen en de teergevoeligsten pinkten ter sluiks een traan weg.

Aleide vergat den meistreel en de heele zaal; zij leefde nog enkel met de helden van haar droomen, met wie zij zich zelve en den verloren vriend harer jeugd vereenzelvigde. Zij hoorde niets van de toejuichingen en loftuitingen, waarmee de meistreel aan het einde van zijn gedicht werd beloond. Zij hoorde niet hoe opnieuw de klaroenen schalden en op dat geschetter een bonte stoet van edelknapen in veelkleurigen dos de zaal binnenhuppelde. Allen droegen korven en manden vol rozen, die zij met een hoofsche buiging den edelvrouwen aanboden.

Aleide kwam eerst tot haar zelve, toen zij den grootsten van al die bloemkorven, door een viertal edelknapen gedragen, voor haar voeten geplaatst zag en plotseling die rozen begonnen te leven.

Waakte ze of droomde ze?

Daar richtte zich uit dat geurige bed ook een jonkman op, het hoofd met rozen omkranst en de leden in een rozerooden bliaud gehuld. Hij trad op Aleide toe met een roos in de hand, die hij haar aanbood, terwijl zijn lippen zachtjes stamelden:

'Aleide....'

'Jonker van Avennes,' murmelde de jonkvrouw, blozend als de roos, die zij met bevende hand aannam en op haar borst stak.

Een daverend geschal van trompen en klaroenen vervulde de zaal, maar het handgeklap en de toejuichingen klonken er nog boven uit. Toch wisten de meesten niet recht wat er gaande was; alleen de naaste omgeving van jonkvrouw Aleide, haar

3) Blancefloer kende hem zoodra zij hem zag. Zij kende hem en hij kende haar. Beiden konden van ontroering geen woord spreken.

4) 'Floris,' sprak Blancefloer, 'nu heb ik u gevonden. Mijn blijdschap is op dit oogenblik zoo groot, dat ik het niet uitspreken kan. Sedert dien noodlottigen dag, dat men ons van elkander scheidde, heb ik veel leed doorstaan: nu is mijn smart geleden. Om uwentwil ben ik in groot hartzeer en verlangen en in grooten nood geweest, ja ik zou bijna gestorven zijn. Floris,' zeide zij. 'zijt gij het wel, die tot mij spreekt en naast mij zit?'

moeder, graaf Willem en zij, die hij in zijn geheim had ingewijd, genoten reeds de volle blijdschap van het oogenblik. De anderen keken verrast op en verhieven zich van hun zetels; allen vermoedden wel dat die jonkman, daar zoo plotseling uit de rozen opgedoken, dezelfde was, die des morgens zoo te rechter tijd verschenen was om Aleides hollend paard tot staan te brengen en van wien graaf Willem had aangekondigd, dat zij hem op een even onverwachte wijze zouden terugzien.

Aller blikken wendden zich naar den graaf, die stilte gebood en met een hoofsche buiging den breeden kring rondziende, sprak:

'Hoogwaardige vader, en gij, edele vrouwen en ridders, mijn veellieve vrienden, ik heb u aangekondigd, dat de redder van jonkvrouw Aleide even onverwacht als hedenmorgen in uw midden verschijnen zou: ge hebt reeds geraden, dat hij hier voor u staat en uw toejuichingen brengen hem verdienden lof voor zijn koene daad. Maar zijn naam kent gij nog niet. Weet dan dat de redder van Aleide is messire Jan van Avennes, mijn zeergeliefde vriend sinds vele jaren, die waarlijk niet tot dezen dag heeft hoeven te wachten om het hart van de jonkvrouw te winnen. Het behoort hem al van der jeugd toe, gelijk dat van de schoone Blancefloer aan haar beminden Floris behoorde. Daarom zal ook jonkvrouw Aleide niet aarzelen, hem heden het loon te schenken, dat alleen zijn daad naar waarde vergelden kan, door zich voor het leven te geven aan hem, die haar het leven redde. Ik geef daartoe mijn volle toestemming en goedkeuring, mij verheugende daardoor niet alleen een edele daad te mogen loonen, maar ook den vriend, dien ik van jongsaf als een broeder liefhad, met de teerste banden aan mijn huis te mogen verbinden. Messire van Avennes, reik jonkvrouw Aleide uw vingerlijn als pand van trouw, en gij, edele heeren en vrouwen, drinkt met mij den verloofden heil!'

Een machtige juichkreet voer door de ruime zaal als een storm, die het heele gezelschap opnam in eenzelfde vervoering. De vlugge edelknapen vulden de bekers, die, schuimend opgeheven, lustig rinkelden in de handen der opgetogen gasten, en het gejubel kwam eerst tot bedaren, toen de hoogwaardige abt plechtig de handen uitstrekte over het jonge paar om den zegen des Hemels over hun verbintenis af te smeeken.

Blozend van geluk, zonken Aleide en Jan van Avennes, elkander bij de hand houdend, voor de voeten van den prelaat op de knieën en bogen eerbiedig het hoofd onder zijn zegen. Toen zij weer opstonden, was hun aan

het hoofd der tafel reeds de eereplaats ingeruimd als de helden van den dag.

Zoo vierden de gasten van den abt van Affighem onverwacht een verlovingsfeest, en dit bepaalde zich niet tot dezen dag alleen; want graaf Willem wilde openlijk toonen hoezeer hem de verbintenis zijner zuster met zijn beminden vriend verheugde.

Den volgenden dag reed het vorstelijk gezelschap uit ter valkenjacht. Aleide besteeg weer haar vurig ros, dat haar daags te voren bijna in de kloostergracht geworpen had. Avennes hield haar den stijgbeugel en hielp haar in het zadel, en haar broeder de graaf merkte schalks op:

'Nu hebben we voor Aleide geen ongelukken meer te vreezen: ze heeft een ridder aan haar zijde, die trouw over haar waken zal.'

(*Wordt vervolgd.*)

Koningin Louise van Denemarken.

Het was niet alleen de hoogbejaarde vorstin van een klein afgelegen rijk, die den 29en September 11. op het eenvoudige kasteel Bernstorff bij Kopenhagen den laatsten adem uitblies, - het was, zooals zij bij haar leven meermalen schertsenderwijze genoemd werd, de 'moeder van Europa', die in koningin Louise van Denemarken is heengegaan. Dat verklaart, waarom zoovele hooge vorstelijke personen uit de verschillende hoeken van ons werelddeel naar Bernstorff togen, toen de afgeleefde, een en tachtigjarige vorstin op haar uiterste lag, en haar stoffelijk overschot volgden, toen het op Vrijdag 14 October in den koninklijken grafkelder te Roskilde naar zijn laatste rustplaats werd gebracht.

Om haar sterfbed stonden de koning, haar gemaal, de keizerin-weduwe van Rusland, haar dochter, haar andere dochter, de prinses van Wales, de kroonprins van Denemarken met zijn gemalin, de hertog en de hertogin van Cumberland, prins Waldemar en prins Karel van Denemarken met hun echtgenooten, de hertog en de hertogin van Sparta en nog tal van jongere prinsen en prinsessen.

Haar lijkstoet volgden de keizer van Rusland, de koning van Zweden, de erfgroothertog van Mecklenburg-Strelitz, hertog Adolf Friedrich van Mecklenburg-Schwerin, prins Eduard van Anhalt en landgraaf Alexander van Hessen, terwijl koningin Victoria evenals onze koningin een vertegenwoordiger gezonden had.

Door de huwelijken toch van haar kinderen en kleinkinderen was de overleden koningin met de Russische, Engelsche, Grieksche en verschillende andere regeerende vorstenhuizen verwant, en vandaar dat tijdens haar leven het kasteel Bernstorff herhaaldelijk het geliefkoosd oord van samenkomst was voor de onderling verwante vorsten, die in die betrekkelijk bescheiden omgeving, in het gezelschap van het gemoedelijke Deensche koningspaar, zich van de staatszorgen kwamen verpoozen.

Ongetwijfeld had koningin Louise, een geboren prinses van Hessen Kassel, in haar jeugd niet kunnen droomen dat zij de moeder en schoonmoeder van koningen en keizers zou worden. Zij reikte den 26en Mei 1842 haar hand aan prins Christiaan van Sleeswijk-Holstein-Sonderburg Glücksburg, wien zij zes kinderen schonk. Doch toen in 1863 het huis Oldenburg in Denemarken was uitgestorven, zag zij zich, als naaste bloedverwante van het uitgestorven koningshuis, met haar gemaal, onder den naam van Christiaan IX, op den troon verheven.

Moest het Deensche koningspaar reeds in het volgende jaar het verlies van Sleeswijk en Holstein betreuren, daarentegen mocht het de voldoening beleven, door de huwelijken der twee oudste dochters zich verbonden te zien met de aanzienlijkste vorstengeslachten van Europa. En den invloed, dien deze verwantschap koningin Louise verschafte, heeft zij steeds als zorgzame moeder aangewend om de belangen der onderscheiden vorstenhuizen en der daarbij betrokken landen zooveel doenlijk met elkander overeen te brengen.

Aan haar tusschenkomst zal het wel te danken zijn, dat na de schrikkelijke nederlagen van Griekenland in Mei 1897 de koning der Hellenen, haar tweede zoon, nog zulke betrekkelijk gunstige vredesvoorwaarden mocht bedingen.

Tot haar dood toe moet koningin Louise er op uit zijn geweest, de wrijvingen tusschen de Engelsche en Russische politiek naar haar beste vermogen te verhoeden. Hiermee werd dan ook de plotselinge reis der prinses van Wales, die in Augustus van het ziekbed haars gemaals naar Bernstorff toog, in verband gebracht.

Reeds toen wekte de toestand der hoogbejaarde vorstin ernstige bezorgdheid. Wel trachtte zij met groote wilskracht zich nog staande te houden, maar van dag tot dag namen haar krachten zichtbaar af, en weldra ontsliep zij te midden harer kinderen en kindskinderen, die al sedert maanden in het ouderlijk huis vereenigd waren, en wier welzijn haar gestadige zorg was geweest.

Ofschoon haar wieg in Kassel gestaan had, kwam prinses Louise toch lang vóór haar huwelijk reeds naar Kopenhagen, waar haar vader in Deenschen krijgsdienst getreden was. Zij heeft zich dan ook steeds één gevoeld met haar volk, waarvoor zij zich een ware landsmoeder heeft getoond.

Slimme paardenkoopers.

Volgens menschen, die het weten kunnen, wordt er bijna nergens zooveel bedrog gepleegd als bij den paardenhandel, en ontelbaar zijn de knepen, die gewetenlooze verkoopers aanwenden om aan hun knollen een goed voorkomen te geven.

Een vermakelijk staaltje van paardenverschacheren verhaalt de Hongaarsche humorist Maurus Jokai.

Een heer, die voor zijn open raam zat, zag, hoe op straat een Zigeuner bezig was een Jood zijn paard aan te smeren. Voor tien gulden werden ze het eens; de Zigeuner stak het geldstuk in den zak en gaf het paard aan den Jood.

‘Hé, Cigo!’ riep de heer, ‘hoe kwam ge er op, dat paard voor tien gulden te verkoopen, daar het nog jong en krachtig is.’

‘Maar 't loopt mank,’ grinnikte de Zigeuner en wreef zich vergenoegd de handen.

De heer had schik in het geval en liep den Jood na.

‘Hoe komt het in je hoofd op, tien gulden te geven voor een kreupel paard?’ vroeg hij.

‘'t Is met kreupel,’ zei de Jood lachend, ‘'t is enkel maar vernageld; als ik den nagel er uit trek, loopt het weer goed.’

De heer riep den Zigeuner terug.

‘Hé, Cigo, gij zijt bedrogen! Uw paard was maar vernageld.’

‘Vernageld? Zijt ge gek, 't was al kreupel voordat het beslagen was. Toen heb ik het een spijker door den hoef gedreven, opdat men zou denken, dat het daardoor kreupel liep.’

Opnieuw ging de heer naar den Jood en vertelde het hem.

‘'t Beteekent niets,’ zei de zoon van Israël; ‘het tienguldenstuk, dat ik hem gegeven heb, was valsch.’

Een ander staaltje, dat voor de slimheid van den kooper pleit.

Zekere Misko moest een paard hebben en een goed ook; van paarden had hij echter hoegenaamd geen verstand, maar toch waagde hij zich op de markt. Eindelijk vond hij een schimmel, die hem bijzonder goed beviel, te meer wijl zijn verkooper het domste gezicht had van alle boeren op de markt. De prijs was zeshonderd gulden.

‘Ik wil 't wel koopen,’ zei Misko, ‘maar ik moet het eerst een uur probeeren.’

De verkooper was 't er mee eens. Nu ging Misko met den schimmel aan de lijn staan en deed alsof hij hem verkoopen wilde. De paardenhandelaars kwamen het beest bekijken en noemden alle gebreken op, die het had. Misko moest er toen niets meer van hebben en bracht het naar zijn eigenaar terug. Hetzelfde spelletje herhaalde hij met andere paarden net zoo lang totdat hij er een vond, waarvoor de handelaars denzelfden prijs wilden geven, die hem gevraagd was. Nu was hij er zeker van, een goed paard te hebben.

Toch zijn er natuurlijk ook eerlijke paardenverkoopers.

Zoo kocht een boer het paard van een Zigeuner. ‘Maar is 't paard wel goed?’ vroeg de man nog eens voorzichtigheidshalve.

‘Of 't goed is! Dat zou ik denken; maar 't is geen sterrenkijker, het vreet geen ijzer en klimt niet in de boomen.’

De Zigeuner sprak de waarheid: het paard was blind, weigerde den stang in den bek te nemen en was met geen geweld over een brug te krijgen.

De keizer van China.

Niet zonder belangstelling zal de lezer in dit nummer de naar het leven geteekende beeltenis beschouwen van den ongelukkigen ‘Zoon des Hemels,’ die in elk geval den hemel niet op aarde blijkt te hebben.

Hoe het op het oogenblik nu eigenlijk met den jongen keizer van China zit, is moeilijk te zeggen; want al is de Chineesche muur sinds lang in bouwvalligen staat, het groote Rijk van het Midden blijft voor ons nog haast even geheimzinnig als in de dagen van den onderzoekingsreiziger Marco Polo.

De zonderlingste tijdingen volgden elkaar in de laatste weken op omtrent de raadselachtige gebeurtenissen te Peking. Nu eens heette het dat de jonge keizer gestorven, dan weer dat hij op sterven na dood was; een andermaal heette hij op last van de keizerinweduwe, die geen bijzonder liefderijke moeder schijnt te wezen, geworgd. Later vernam men weer dat hij op haar last in het binnenste van het paleis gevangen werd gehouden; dat hij wel ziek, maar aan de beterhand was, doch dat hij toch binnenkort plechtig onttroond zou worden, zoodat de keizerin-weduwe het rijk alleen zou hebben.

Zooveel schijnt zeker dat de ‘Zoon des Hemels’ bitter weinig in te brengen heeft, en ook niet mans genoeg is om zich te doen gelden. Hij is zoo leidzaam, dus wordt van hem verteld, dat zijn dood volkomen overbodig zou wezen.

Die leidzaamheid nu schijnt zijn ongeluk te zijn geweest. Door onvoorzichtige raadslieden moet hij zich hebben laten meesleepen tot hervormingen, die van de oude Chineesche tradities afwijken om zich te richten naar de Europeesche manieren. In China is dat steeds een hachelijk onderwinden geweest, maar vooral in dezen tijd, nu de Chineezen alle reden hebben om de Europeanen te wantrouwen. Sinds den jongsten oorlog met Japan, dat ook al met de gehate Westerlingen meedoet, en den

zichtbaren toeleg der Europeesche mogendheden om van China's verzwakking partij te trekken, is daar de afkeer van de ‘vreemde duivels’ er niet op verminderd. Er is een machtige partij, over het heele rijk verspreid, die de vernietiging dier gehate indringers gezworen heeft.

En nu waagde het de jonge keizer toenadering tot die gezworen vijanden van het Hemelsche Rijk te betoonen. Ja, op zekeren dag ontzag hij zich niet, zich in Europeesche kleederdracht te vertoonen, zooals de mikado van Japan al sedert jaren gedaan had!

Dat was natuurlijk heel het eeuwenoude Chineesche rijk het onderstboven gekeerd. Daar zou de keizerin-weduwe, die van alles onderricht was, een stokje voor steken. Eer de bevolking van Peking wist dat hij het zomerpaleis verlaten had, was de keizer onder voogdij gezet en zij als regentes in zijn plaats getreden.

Kong-joe-wei, de voornaamste raadsman van den vorst, die het spelletje had zien aankomen, was wijselijk twee dagen te voren gevlucht. Tsjang-jen-Hoean, de tweede hervormer, stelde zich zelven in handen van het gerecht: hij werd van zijn ambten ontzet en

naar Koeldsja verbannen. De machtige partij van het oude, onveranderlijke China zegevierde, - niet zonder gevaar voor de 'vreemde duivels,' die in het land vertoefden.

Bij het maanfeest (1 October) ontstonden er opstootjes te Peking, waarbij de gehate vreemdelingen het moesten ontgelden en die de Chineesche overheden dood bedaard aanzagen.

De Europeesche vertegenwoordigers lieten zich dat intusschen niet welgevallen. Zij lieten van hun eskaders landingstroepen komen om de Europeanen te beschermen. Zoo rukten dan den 7en October 30 Kozakken en 36 Russische zeesoldaten met twee stukken veldgeschut, 25 Britsche alsmede 30 man Duitsche marinesoldaten de Chineesche hoofdstad binnen.

Daar de Chineesche regeering zich nu haastte maatregelen tot herstel der orde te nemen, konden de Europeesche troepen spoedig weer naar hun schepen terugkeeren.

Maar of daarmee alle gevaar voor de Europeanen in China geweken is, valt zeer te betwijfelen. Te Sjanghai werden proclamaties onder de bevolking verspreid, die het volk opwekten, de provincie van het juk der Europeanen te bevrijden en als het doelmatigst middel daartoe de vergiftiging van hun levensmiddelen aanprezen. Te Tsjifoe eischten de geheime genootschappen, dat alle werk in dienst der vreemdelingen gestaakt zou worden, wat dan ook werkelijk gebeurde. Wel richtten de consuls tot den landvoogd aldaar een krasse nota, maar zij konden daarmee niet bewerken, dat de Chineezen een hand ten hunnen dienste uitstaken. Te Girin in Mantsjoerije werd de Russische ingenieur Zivinsky door Chineezen overvallen en levensgevaarlijk gewond, omdat zij het aanleggen van de spoorbaan door Mantsjoerije beschouwden als een vergrijp tegen de oud-Chineesche zeden en gebruiken.

In deze omstandigheden ziet het er voor de Europeanen in China lang niet rooskleurig uit; want al mochten de verschillende mogendheden het eens worden, om den Chineezen mores te leeren, eer het zoover was, zouden de vreemdelingen, over het uitgestrekte rijk verstrooid, al lang onder de woede van het gepeupel gevallen zijn.

KOEANG HSOE, KEIZER VAN CHINA.
Naar het leven geschetst door een Engelschman, die bij een keizerlijke receptie tegenwoordig was.

Ondertusschen zit de jonge keizer Koeang-Hsoe om hunnentwil al in den kerker te brommen, en wie weet wat hij van zijn lieve mama nog te wachten heeft!

Allerlei.

In Afrika worden jaarlijks minstens 65.000 olifanten geschoten, die ongeveer voor elf millioen gulden aan ivoor opleveren.

De offers der Alpen. -

Alle ongelukken in de Alpenwereld gedurende het jaar 1897 zijn in een belangwekkend artikel in een Fransch tijdschrift aangeteekend. Volgens dat blad verloren het vorig jaar 33 bergbeklimmers het leven, van wie de helft zonder gids hun tochten ondernamen. Acht van de drie en dertig kwamen door lawinen om, twee door vallende rotsblokken, twee door uitglijden op de sneeuw, drie door uitglijden op andere manier, en 15 op de steile rotswegen. Drie verloren het leven in afgronden. Onder de drie en dertig verongelukten waren twaalf Zwitsers, acht Oostenrijkers, zes Duitschers, drie Franschen en één Engelschman, terwijl men van drie personen de nationaliteit niet heeft kunnen vaststellen.

Enkele wetenswaardigheden omtrent Londen.-

De stad Londen heeft een oppervlakte van meer dan 700 Engelsche vierkante mijlen en over de 5 millioen inwoners, waaronder zich ongeveer 260.000 vreemdelingen van alle landen bevinden. In Londen zijn meer katholieken dan in Rome, meer joden dan in geheel Palestina, meer Ieren dan in Dublin, meer Schotten dan in Edinburg. Alle vijf minuten wordt een kind geboren, alle acht minuten sterft een inwoner, en door elkaar gebeuren er dagelijks zeven ongelukken. Jaarlijks worden er 40 mijlen nieuwe straten aangelegd en 15.000 huizen gebouwd. Gemiddeld liggen dagelijks 1000 schepen in de haven, en er werken daar ongeveer 10.000 man. 38.000 personen worden elk jaar wegens dronkenschap gearresteerd 298 millioen brieven worden jaarlijks uit Londen verzonden. De maatschappij van onderaardsche spoortreinen laat dagelijks 1211 treinen naar alle richtingen loopen. De omnibus-maa schappij bezit meer dan 700 rijtuigen, die jaarlijks ongeveer 56 millioen passagiers vervoeren.

Het is op de straten van Londen gevaarlijker te loopen, dan op een schip den Oceaan over te steken. Alleen in het jaar 1883 werden op de straten meer dan 130 personen gedood en 2600 personen gewond. De stad Londen bezit 15.000 politieagenten, 15.000 koetsiers en 15.000 postambtenaren. Jaarlijks woeden er 600 ernstige branden. Aan dag- en weekbladen is er in Londen ook geen gebrek, meer dan 400 zien er het licht.

[Nummer 35]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

VIII. De stem des Heeren.

Weer was het lente en de boomgaard van 's Graven Steen te Leiden stond in vollen bloei. Weer wandelden onder de sneeuwwitte of rozige bloesems Aleide en Jan van Avennes, gelijk zij zoo menigmaal als kinderen gedaan hadden, maar nu als jonggehuwd paar, arm in arm.

Graaf Willem zag het aan van uit het boogvenster der torenkamer, waarin hij gewoon was zich tot den arbeid of de studie af te zonderen. Maar ditmaal plooide geen lach van voldoening zijn lippen, straalde er geen blijdschap uit zijn oog bij de aanschouwing van het geluk dier twee.

In somber gepeins verdiept, leunde hij tegen de middelspijl van het venster en staarde naar buiten zonder te zien. Bleek en strak stonden zijn trekken, en als hij nu en dan de gitzwarte oogen opsloeg, dan lichtte onder de lange zijachtige wimpers een somber vuur, gelijk aan den gloed der koorts. Hij ademde diep als benauwde hem de lucht in het ruime, hooggewelfde vertrek, hoewel toch het frissche avondkoeltje hem de verkwikkendste lentegeuren toewuifde. Nu en dan streek hij met de klamme hand langs de weelderige zwarte lokken, door den gouden gravenwrong op zijn voorhoofd opgehouden, en dan werden op zijn blanke slapen de gezwollen blauwe aderen zichtbaar.

Het levendig gesprek van Avennes en Aleide, die juist onder het venster doorgingen, trok de aandacht van den graaf. Een wijle zag hij het gelukkige paar na, dat weer onder de wit bloesemende boomen schuil ging; dan schudde hij het hoofd met een uitdrukking half van ergernis, half van medelijden, wendde zich van het venster af en wierp zich in zijn zetel, aan de tafel, die met boeken en schrifturen bedekt was.

In het midden lag een geopend, beschreven perkament, waaraan het zegel hing van 's graven oom, hertog Henrik van Brabant. Het scheen dat hij dit schrijven, dat hij al herhaaldelijk doorloopen had, nog eens wilde ter hand nemen; maar met een schichtige beweging trok hij zijn hand terug.

Wat kon dit schrijven behelzen, dat het den machtigen geest van den hoogbegaafden vorst blijkbaar zoo geweldig had aangegrepen? Wat woelde er in het hoofd van den edelen, groothartigen jonkman, dat het geluk van zijn zuster en zijn boezemvriend hem scheen te hinderen?

O, sinds hun huwelijk, voor weinige maanden met groote praal en luide feestvreugde gevierd, was er veel gebeurd, veel wat den diepdenkenden vorst geweldig in de ziel gegrepen had.

DE DROOM DER H. CAECILIA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ADOLF HIRSCHL.

De nieuwe Roomsch-koning, tot wiens keuze hij met zooveel geestdrift had meegewerkt, op wiens moed en beleid de Heilige Vader zoo hoopvolle verwachtingen had gebouwd voor het herstel van den vrede in Christenrijk, landgraaf Hendrik van Thuringen, die zijn tegenstander Koenraad in den slag op St.-Oswaldsdag vernietigd scheen te hebben en reeds in vollen luister te Frankfort hof gehouden had, was plotseling in de vaart zijner overwinningen gestuit. Op zijn kasteel te Eisenach had hij in Februari van dit jaar schielijk den dood gevonden. Door verradershand? Wie zou het durven zeggen? Zeker was het dat de aanhangers van keizer Frederik en Koenraad voor geen gruwelen terugdeinsden om hun oogmerken te bereiken. De keizer zelf gaf daartoe het voorbeeld. Nog kort geleden had hij een aanzienlijk prelaat, een bloedverwant des Pausen, die in zijn handen gevallen was, in het openbaar een smadelijken dood doen sterven. En op Goeden Vrijdag, den dag, waarop de Kerk bidt voor allen, ook voor haar onverzoenlijkste vijanden, had de H. Vader opnieuw den banvloek moeten uitspreken over den geweten-

loozen vorst, die, goddelijke noch menschelijke wetten achtend, de gansche Christenheid verscheurde. Zij zou geen rust noch vrede kennen, zoolang die geesel Gods bleef voortwoeden.

En wie zou het Heilige Roomsche Rijk van dat monster bevrijden, nu de nieuwe Roomsch koning, die met zoo zegevierende wapenen de aanhangers van den schandekeizer bestreed, plotseling als door een giftigen pijl, uit de duisternis afgeschoten, lag neergeveld?

Tevergeefs had de Heilige Vader zijn legaten uitgezonden over heel Europa om een vorst te vinden, met genoeg moed en toewijding voor de belangen der Christenheid bezield, om den hachelijken strijd te aanvaarden, waarin Hendrik van Thuringen zoo treurig bezweken was. Niemand, die de reuzentaak aandurfde, als wreker der Christenheid op te treden.

Ten einde raad, was kardinaal Pietro Capuzzio, na tevergeefs alle Duitsche vorsten gepolst te hebben, komen aankloppen bij den schoonvader van den overleden Roomsch-koning, hertog Henrik van Brabant. En deze had gemeend hem een jong, moedig en deugdzaam vorst te kunnen aanwijzen, die geschikt zou zijn, het ontzaglijk werk te ondernemen en aan de Christenheid den vrede terug te geven.

Die vorst was niemand anders dan zijn twintigjarige neef, graaf Willem van Holland. In den brief, dien de graaf voor zich had liggen, zette zijn oom hem dat denkbeeld uiteen. Hij stelde hem voor, welk een grootsche taak, de hoogste eerzucht waardig, hier voor hem te vervullen was, en welken onsterfelijken roem hij zich verwerven zou, als het hem gelukken mocht, ze tot een gelukkig einde te brengen: de kroon van het Heilige Roomsche Rijk, de hoogste der Christenheid zou zijn deel zijn.

Was het wonder dat die brief den jeugdigen graaf tot in het diepst van zijn wezen schokte? Welk een gedachte! hij, de twintigjarige graaf van Holland, hij zou uit al de vorsten der Christenwereld geroepen zijn om het rijk aan den schandekeizer te ontweldigen en zelf, tot bevrediging en heil der Christenheid, den hoogen zetel in te nemen, dien Frederik door zijn misdaden had verbeurd! O, aan edele eerzucht, aan echt ridderlijke toewijding voor de zaak der Christenheid ontbrak het hem niet. Van jongs af had hij in zijn hart het heilig vuur voelen branden van den ijver voor den strijd des Heeren. Maar hij was nog zoo jong en onervaren. Zou hij kunnen, wat de dappere landgraaf van Thuringen niet had vermocht, en wat na hem geen enkel vorst aandurfde?

Kon hij maar iemand om raad vragen! Gewis, zijn oom hertog Henrik moedigde hem aan, zich voor den Heiligen Vader beschikbaar te stellen. Maar kende de hertog zijn neef wel genoeg? Was hij niet door zijn vaderlijke genegenheid voor den zoon zijner zuster verblind?

Besluiteloos, in heftigen tweestrijd tusschen zijn edele toewijding, zijn mannelijke eerzucht en het nederig besef van zijn zwakheid, wandelde de graaf het vertrek op en neer.

Wat zou hij antwoorden? De vraag leed geen uitstel. Beneden, in de eetzaal der dienstlieden, wachtte de bode, die het schrijven gebracht had en nog denzelfden dag met het antwoord moest vertrekken.

Weer blikte de graaf uit het venster. Nog altijd wandelde Avennes aan de zijde van zijn beminde Aleide in het warme gouden licht der ondergaande zon, onder de

welige bloesems, die door het avondwindje geschud, hun rozige sneeuw uitstrooiden over het gelukkige paar.

Zou hij zich tot zijn vriend wenden om raad? Maar neen, Jan van Avennes, hoe rechtschapen en ridderlijk, was te voortvárend, te onstuimig en hartstochtelijk om hem hier een wijs raadsman te zijn. Het onrecht, dat hij van der jeugd af had geleden, had zijn hart verbitterd, en wel hadden liefde en echtelijk geluk den ouden wrok voor een pooze doen insluimeren, maar op het eerste woord van zijn vriend zou die weer heftiger dan ooit ontwaken. Zoodra Willem hem den voorslag van hertog Henrik mocht meedeelen, zou het denkbeeld dat Willem Roomsch-koning kon worden, hem onmiddellijk de schitterendste uitzichten openen voor het herstel van zijn eigen grieven. Geen twijfel of hij zou zonder bedenken tot aanneming van het voorstel raden, maar daarbij zou hem minder het heil der Christenheid, dan zijn persoonlijk rechtsherstel en de vernedering van Zwarte Griet voor oogen staan.

Neen, Avennes mocht de graaf niet in het geheim nemen.

Zou hij dan zijn jonger broeder Floris raadplegen? De graaf glimlachte bij het denkbeeld. Floris was een kloek jonkman, hupsch en zwierig en bedreven in alle wapenspel, die van niets anders droomde dan eenmaal als zijn vader te schitteren op tornooien en aan vorstelijke hoven. Ook hij zou zijn broeder raden de kroon, die hem geboden werd, met beide handen aan te grijpen; maar dat zou zijn omdat de uiterlijke glans dier kroon hem de oogen verblindde. Bij hem kon Willem dus evenmin te rade gaan.

Maar gravin Machteld? Ginder zat zij op het binnenplein onder de groene linde naast haar jongste dochter Margareta. Wat zou zij op hertog Henriks voorslag zeggen? O, zij zou hem in haar moederlijke bezorgdheid angstig terughouden. Geen oogenblik zou zij de gedachte kunnen verdragen, dat haar zoon, haar Willem, zich aan het lot zou blootstellen, dat den landgraaf van Thuringen getroffen had. Het schrikbeeld van haar gemaal Floris, op het steekspel te Corbië verraderlijk gedood, zou onmiddellijk voor haar ontstelde verbeelding oprijzen. De schrik, ook haar zoon te kunnen verliezen, zou alle andere gevoelens bij haar overheerschen. Neen, hij kon de teerhartige moeder van het denkbeeld zelfs niet spreken. Zij, evenmin als de anderen, zou hem begrijpen: de grootsche gedachte, zich op te offeren voor het heil der Christenheid, alle menschelijke overwegingen ter zijde te zetten om alleen de zaak Gods voor oogen te houden, was haar te machtig.

Die gedachte kon enkel rijpen in de koninklijke heldenziel van den jeugdigen graaf en ze wijdde hem reeds tot koning bij Gods genade, nog vóór iemand aan zijn toekomstig koningschap had gedacht.

Voor zichzelven aarzelde Willem geen oogenblik. Moest hij al wat hij bezat, zijn uitzichten op het rustig genot van zijn vreedzaam en bloeiend gebied, zijn jong veelbelovend leven misschien ten offer brengen, - dat alles telde hij voor niets, als hij daarmee den vrede der Christenheid, het heil van land en luiden koopen kon.

Maar zou hij, door een taak te aanvaarden, te zwaar voor zijn zwakke schouders, niet juist de belangen van het Rijk en de Kerk in de waagschaal stellen? Was het geen ijdele eerzucht, die hem dreef, in plaats van zuiver belanglooze toewijding?

Die vragen folterden zijn edel hart en lieten zijn afgetobde hersenen geen rust. Weer wandelde hij met groote schreden het vertrek op en neer. Nogmaals staarde hij besluiteloos naar buiten in het zachte groen en rozige wit van den boomgaard, waar de vogeltjes dartel van tak op tak hupten of een lustig lied kweelden, terwijl daaronder, even zorgeloos, het jeugdig echtpaar in gemoedelijk vroolijken kout rondwandelde.

Op eens sprong graaf Willem op. Een lichtstraal had plotseling het duister der bange onzekerheid in zijn ziel doorbroken. Nu wist hij, tot welken raadsman zich te wenden in den pijnigenden twijfel.

Hij nam het perkament, vouwde het dicht en sloot het zorgvuldig in een rijk gebeeldhouwd, met zilver beslagen schrijn. Daarop sloeg hij zijn mantel om en verliet het vertrek. In de hooge torenkamer, waar door het wijdgeopende venster het laatste zonnelicht vrijelijk binnenstroomde, was het nog helder dag. Op de trappen en in de gangen van het groote oude kasteel hing echter al een sombere schemer. En onopgemerkt kon de graaf het huis verlaten langs een zijpoortje, dat in een nauwe straat der stad uitliep.

Maar weinige schreden had hij af te leggen om de St.-Pieterskerk te bereiken, het trotsche tempelgebouw, welks hooge toren den zwervenden schepeling op de Noordzee tot baken strekte. Dat eerbiedwaardige heiligdom was getuige geweest van de gewichtigste oogenblikken zijns levens. Daar was hij gedoopt; daar had hij geknield aan de lijkbaar zijns vaders; daar had hij voor het altaar voor het eerst het zwaard aangegord.

Heilige schemering heerschte in de gewijde ruimte, waar het kwijnende zonlicht niet kon doordringen dan getemperd door den kleurengloed der beeldramen. Slechts hier en daar, in de zwarte schaduw van een breeden pijler, knielde een moeilijk te onderscheiden gestalte in eenzaam gebed voor een heiligenbeeld, door kaarslicht beschenen. Langzaam en eerbiedig trad de graaf op het koor toe, waar de Godslamp haar zacht flikkerend schijnsel wierp op het kostbare hoogaltaar, door graaf Willem zelf aan de kerk geschonken.

Voor het altaar knielde hij neer en boog diep het hoofd voor den verborgen God in den tabernakel. Hij herinnerde zich den plechtigen dag, toen hij uit des priesters hand het gewijde zwaard had ontvangen en hoe hij toen met hart en mond de gelofte had uitgesproken, dat het nooit om ijdelen wapenroem, maar alleen tot straf der boozen, tot bescherming der vromen, ter verdediging der Kerk, tot Gods eer zou worden gevoerd. Thans was hem gevraagd dat hij het zou aangorden tot bevrediging des rijks, dat hij zou voorgaan in den strijd tegen den schandekeizer. Moest hij die roeping volgen? Nederig bad hij om voorlichting in het duister, waarin zijn onzekere geest rondtastte.

‘U is het bekend, Heer,’ zuchtte hij, ‘dat ik niet mij zelven zoek, noch wereldsche grootheid, maar dat ik ook den arbeid en den strijd niet schuw, waar Uw eer en het heil der Christenheid dien vorderen. Wat moet ik doen? Spreek, Heer, uw dienaar luistert....’

En met gesloten oogen, als in blinde overgeving aan den wil des Heeren, boog hij diep voorover, gelijk het lastdier dat zich bukt om de vracht op zich te nemen, die het wordt opgelegd.... Zijn lippen prevelden geen woorden meer; hij zweeg en luisterde om Gods stem te vernemen in zijn binnenste.

Lang bleef hij dus geknield, tot de schemering het heiligdom geheel in geheimzinnig duister had gehuld.

Toen stond hij op; hij had Gods stem vernomen. Nu wist hij wat hij hertog Henrik antwoorden moest.

In zijn kamer teruggekomen, greep hij naar perkament en veder en schreef zijn bemin den oom zonder aarzelen of bedenken een mannelijken brief.

Toen hij dien had dichtgevouwen, drukte hij er met krachtige hand zijn zegel op, met het omschrift, dat hij tot zijn zinspreuk gekozen had: *Spes mea Dominus a*

juventute mea, in te confisus sum ex utero; de ventre matris meae tu es protector meus.

En met inniger overtuiging dan ooit herhaalde hij ditmaal die treffende, vrome leuze:

'Ja, Heer, Gij zijt mijn hoop van der jeugd af aan; op U heb ik vertrouwd van den beginne; van den moederschoot af zijt Gij mijn beschermer!'

(*Wordt vervolgd*.)

Een wandeling door Haarlem.
door J.F. Nuyens.
(*Vervolg*).

De tegenwoordige kerk dagteekent uit de 14e en 15e eeuw, maar op de plaats, waar zij staat, stond al een paar eeuwen vroeger een parochiekerk, toegewijd aan St. Bavo. Daar deze kerk echter door uitbreiding van het zielental der gemeente te klein werd, besloot de pastoor in het laatst der 14e eeuw tot geheele vernieuwing van het gebouw. Pauselijke gunsten en aflaten bevorderden het werk, en hoewel de geheele bouw meer dan een eeuw duurde, in 1500 werd het dwarsschip geheel met steenen gewelven overdekt en daarmee was de tempel voltooid. De gewelven van het middelschip zijn van hout en dientengevolge zijn ook de steunbeeren en luchtbogen niet uitgevoerd, die anders in de Gothiek bij een werk van dezen omvang onmisbaar zijn. Aan de westzijde heeft men een zwaren hoofdtoren op

willen richten, maar de fondamenten waren niet zwaar genoeg en het bouwwerk werd weer afgebroken. Daarna begon men in 1502 met een massieven klokkentoren op het kruis, maar ook hier waren de grondslagen te zwak, zoodat in 1519 de tegenwoordige toren werd gebouwd, die geheel bestaat uit hout, met lood overtrokken. Deze toren, door zijn vorm welbekend door het geheele land, nadert in zijn constructie reeds tot de vormen van de Renaissance. De herhaalde horizontale verdeeling wijst er op, dat de zuivere Gothiek niet meer aan het woord is.

De kerk is tegenwoordig bijna geheel hersteld en prijkt, wat het uitwendige aangaat, ongeveer in haar oorspronkelijke schoonheid. De kolossale, prachtige transeptramen in den Noorder- en Zuidergevel zullen in ons land slechts in enkele tempels hun gelijke vinden; zij maken op den beschouwer een machtigen indruk, te meer, daar ook de transeptgevels zelf geheel in hun oorspronkelijken toestand zijn hersteld en den indruk maken, alsof de bouwmeester zelf eerst kort geleden de laatste hand aan zijn werk heeft gelegd. Tegenwoordig is de reusachtige steiger, die bij de geheele herstelling dienst doet, opgericht voor den voorgevel en ieder, die de zware palen, balken en planken veertig à vijftig M. hoog de lucht in ziet gaan, en de soliede bouwing van het geheel bewondert, moet erkennen, dat deze stelling alléén reeds een bijzonderheid is. Die, welke bij de herstelling van den Domtoren in Utrecht dienst doet, is er nietig bij.

Het spreekt van zelf, dat bij een gebouw als de St. Bavo, waaraan verschillende geslachten hebben gewerkt, nooit sprake kan zijn van volkomen eenheid in den stijl. Ik wil u slechts wijzen op de vroegere doopkapel aan de Zuidzijde, tegenwoordig de grafkapel van Arent de Raets. De sierlijke gevel van deze kapel past volkomen met den stijl van het geheele gebouw, maar de bijzonderheden, de steunbeeren, het topgeveltje, de kogels en de omlijsting van grootere en kleinere lichtopeningen vertoonen de fraaie vormen van de vroeg-Renaissance en kunnen door de groote overeenkomst, die zij vertoonen met de versieringen van de Vleeschhal, gerust aan Lieven de Key worden toegeschreven.

Wij laten nu het uitwendige van de kerk verder buiten beschouwing. Evenmin keuren wij de barbierswinkeltjes, zuur- en eierenhuisjes en verdere gebouwtjes, die tusschen de steunbeeren van den kolossus zijn opgericht, onze aandacht waardig en treden het inwendige binnen. Een machtigen indruk maakt het tweede middelschip, dat zich uitstrekt tot aan het hoogkoor met zijn heerlijke, rijkbeschilderde houten stergewelven. Onwrikbaar staan de talrijke ronde zuilen in het gelid geschaard en dragen de zware bogen, de dikke hoofdmuren en de ribben van hoofd- en zijbeuken. Vooral het dwarsschip, dat ruim genoeg is om een kerk op zich zelf te vormen, is de aangewezen plaats, om van het geheele bouwwerk den meest verheffenden indruk te verkrijgen.

Als steenen reuzen rijzen de vier hoofdpijlers omhoog, om tot steun te dienen voor het kolossale steenen kruisgewelf, dat het middelste gedeelte van het dwarspand overdekt. De groote transeptramen laten overvloedig licht in de wijde halle binnenstroomen en het oog rust met welgevallen aan de eene zijde op het vermaarde orgel, aan den anderen kant op het fraaie koorhek. 't Is waar, de Groote Kerk van Haarlem munt niet uit door rijke ornamentiek of overdadige versiering, maar weinig kerken inboezemen zoozeer door eenvoudige schoonheid, statigen ernst en bewonderenswaardige evenredigheid van vormen en verhoudingen.

Welke zal dan wel de indruk geweest zijn ruim drie eeuwen geleden, toen de tempel in volle pracht aan den dienst van God was toegewijd; toen de schennende hand der woeste beeldstormers het vlekkelooze gewaad van de bruid des Heeren nog niet had gescheurd en bezoedeld! Stel u voor de kerk, versierd met vier en dertig altaren, toegewijd aan verschillende Heiligen en opgericht door gilden of particuliere familiën. Denk u verplaatst in het grootsche gebouw op een der hooge kerkelijke feestdagen. De dienstdoende priester verricht de plechtigheden in het hoogkoor, waarvan de zuilen beschilderd zijn met rijke ornamenten in tapijtvorm. Het massief zilveren beeld van St. Bavo, een zilveren beeld van de H. Maagd en ontelbare beelden van andere heiligen versieren de pijlers en wanden, of prijken op de altaren in de kapellen of zijbeuken. Groen en bloemen sieren het hoofdaltaar en de rijke schat van gouden en zilveren tempelvaten, de zware kandelaars en de heerlijke priestergewaden getuigen van de offervaardigheid der geloovigen en hun ijver voor de glorie van Gods huis. De leden der verschillende gilden in hun schilderachtige kleeding wonen het Misoffer bij, en als later het H. Sacrament in processie wordt rondgedragen, dan volgen zij den Heer der heirscharen en de tallooze rijkbewerkte vanen en banieren geven den stoet een feestelijk en plechtig aanzien.

Van al de schatten der St. Bavo is zoo goed als niets overgebleven. Een klein gedeelte van het gebouw is ingericht voor den dienst der protestanten, en voor de rest is het schoone gebouw te beschouwen als een middending tusschen een museum, een kerk en een muziektempel.

Als muziektempel doet het gebouw dienst iederen Dinsdag- en Donderdagmiddag gedurende het orgelconcert en somtijds ook nog als er een oratorium of ander ernstig toonstuk wordt uitgevoerd door deze of gene Haarlemsche zangvereeniging. Als kerk kan men er iederen Zondag vóór- en na den middag een paar uren terecht, waarna de kathedraal weer voor zes dagen lang in haar doffe en kille ongebruiktheid terugzinkt; en als museum wordt het beschouwd door de vele vreemdelingen en enkele malen door sommige ingezetenen, die, met den hoed op het hoofd, luid kakelend door de wijde beuken dwalen en hoofdzakelijk hun bewondering uiten voor het orgel.

Ziezoo, daar zijn we eindelijk aangekomen bij het orgel, - moet ik het er nog bij zeggen? - het grootste orgel van ons land.

Laat ik beginnen te zeggen, dat ik voor mij het werk, zooals het zich uitwendig voordoet, niet schoon vind. Noch de smakelooze krullen en het drukke beeld- en snijwerk uit den Barok-stijl, die het ornament van de orgelkast en het koor uitmaken, noch het winderige en opgeblazen marmeren beeldhouwwerk van Xavery onder het eigenlijke hoofdwerk zelf, passen bij den stijl der kerk of zijn op zich zelf beschouwd fraai te noemen. Maar dit zijn bijzaken, waaraan de geest des tijds schuld heeft en het orgel als orgel is een meesterwerk.

In 1735 besloten de burgemeesters en de vroedschap tot den bouw, die werd opgedragen aan Christiaan Muller te Amsterdam en reeds in 1738 was het geheele werk voltooid en ingewijd.

Een volledige beschrijving kan de weetgierige lezer vinden bij oude kroniekschrijvers, als: Ampzing, De Koning, Van Oosten de Bruijn en anderen. Ik zal alleen volstaan met te zeggen, dat het orgel ongeveer 15 M. breed en ruim 30 M. hoog is; dat het 3 klavieren en 68 registers telt en dat het aantal pijpen het eerbiedwaardige aantal van 4295 bedraagt, waarbij er zijn van 32 voet lang. Als instrument is het orgel onovertroffen en als de organist de volle schoonheden van het werk doet uitkomen, blijkt het den bewonderenden toehoorder, dat de klank van

het reusachtig kunstgewrocht volkomen in overeenstemming is met de wijde ruimte van de kerk.

Verdere opmerkenswaardigheden in het gebouw zijn het fraaie koorhek, gedeeltelijk Gothisch, gedeeltelijk uit het tijdperk der vroegRenaissance; verder het koorgestoelte, de preekstoel en een klein oud kerkgestoelte met opmerkelijk fraai snijwerk.

In het priesterkoor ziet men de zware zuilen zonder kapiteelen, welke zuilen beschilderd zijn met de reeds hierboven genoemde tapijtmotieven. Jarenlang is dit schilderwerk bedolven geweest onder den protestantschen witkwast en toen men eindelijk de kalk weer afkraste, om het werk in zijn oude glorie te herstellen, kwam er - treffende speling van het toeval - het eerst te voorschijn: *Et in unam sanctam catolicam et apostolicam ecclesiam*; ‘en (ik geloof) in éene heilige, katholieke en apostolische Kerk.’

En nu wenschte ik nog uwe aandacht te vestigen op de scheepjes, die gij aan de Zuidzijde van het koor aan de gewelven ziet hangen. Die vaartuigjes dienen tot voortdurende herinnering aan de verovering van Damiate in 1219, bij welk oorlogsfeit onze Hollandsche graaf Willem I en in het bijzonder ook de Haarlemmers hebben uitgemunt.

Een andere en meer bekende herinnering aan deze gebeurtenis bezit Haarlem in de welbekende Damiaatjes, kleine klokjes, die nog steeds iederen avond van negen tot halftien worden geluid.

Over een en ander hoef ik hier zeker niet meer uit te weiden, na hetgeen daaromtrent is meegedeeld in het historisch-romantisch verhaal *De tocht naar Damiate*, en vooral in de bijgevoegde noten, in den 25sten jaargang.

En hiermede kunnen wij afscheid nemen van de St. Bavo, met den wensch, dat de herstelling van de kerk volkomen mag slagen en dat de tijd nog eens zal komen dat het schoone gebouw, door katholieken gesticht, bestemd voor den katholieken eeredienst, aan zijne oorspronkelijke bestemming terug zal worden gegeven.

Maar al verlaten wij nu de Groote Kerk, met de Groote Markt zijn wij voorloopig nog niet klaar. Onmiddellijk tegenover den westgevel van de hoofdkerk staat een gebouw, dat, bij zijn reusachtige buurvrouw vergeleken, een dwerg mag heeten, maar toch in zijn soort even fraai, even opmerkenswaardig is als deze. Ik bedoel de wijdvermaarde Vleeschhal, algemeen erkend als het meesterwerk der Hollandsche Renaissance. De *Illustratie* geeft u hierbij een welgeslaagde afbeelding van dit wonderfraaie gedenkteeken van burgerlijke bouwkunst, maar het fijne, bijna overdadig rijk aangebrachte beeldhouw- en ornamentwerk moet men in *natura* komen bewonderen, om er de volle bekoring van te ondervinden.

De Vleeschhal is evenzeer de trots en roem der Haarlemmers als de St. Bavo. Een paar jaar geleden is het gebouw op rijkskosten geheel opgeknapt en schoongemaakt. De gebeeldhouwde zandsteen heeft weer zijn frissche, blanke natuurkleur; de roode baksteen vertoont de heldere tint, aan dit nationale materiaal eigen; de luiken der kruisramen zijn geschilderd in de stadskleuren: rood en wit, en de wapens in den voor- en zijgevel aangebracht, prijken op vergulden grond in de oorspronkelijke kleuren. Dit alles bijeen maakt een bijzonder fraai, kleurig en vroolijk effect.

Het gebouw dagteekent van 1603. Er is wel eens getwist over de vraag, of de gevel van het gebouw wel geheel oorspronkelijk ontworpen was. Men dient nl. te weten, dat de kunst der Hollandsche Renaissance, vooral de bouwkunst, zeer veel invloed heeft uitgeoefend op de Renaissance in Duitschland, Denemarken en verder langs de kusten van de Oostzee.

Dit scheen echter niet zeer naar den zin van eenige geleerden van 'das grosse Deutsche Vaterland', die dit voor bedoeld 'Vaterland' eenigszins vernederend schenen te vinden. Hoe dit zij, er werd indertijd beweerd, dat de gevel van het tuighuis in Dantzig of die van het Prellersche huis in Neurenberg den Haarlemschen bouwkunstenaar tot model zouden hebben gediend. Dit sprookje is echter voorgoed uit de wereld geholpen en de geleerde Duitsche veronderstellingen tot leugen verklaard, want het tuighuis van Dantzig dagteekent van 1605 en het bekende huis uit Neurenberg eveneens van dat jaar. Haarlem mag dus met recht trotsch zijn op zijn grooten zoon. Want al droeg Lieven de Key den nederigen titel van stadstimmeraar en -bouwkundige, hij is een der uitstekendste kunstenaars, die in het tijdvak van de Hollandsche Renaissance leefden, en noch wat aangaat weelderige verbeeldingen, of beredeneerde bouwvormen of gelukkige harmonie behoeft hij onder te doen voor Van Campen of De Keyzer. Toch is De Key, evenals zoovele van zijn kunstbroeders, geen geboren Nederlander. In 1560 zag hij te Gent het levenslicht, maar moest reeds in zijn eerste jeugd met zijn ouders de vlucht nemen naar Engeland, ten einde te ontkomen aan de vervolgingen van Alva.

In 1585 huwde hij in Londen met een meisje,

eveneens uit Gent geboortig, en vestigde zich daarna in 1591 in Haarlem, waar hij al spoedig tot 'stadsfabryk' werd aangesteld. In Haarlem is dan ook het hoofdterrein van zijn werkzaamheid.

DE VLEESCHHAL TE HAARLEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen

De oude St.-Jorisdoelen, gelegen aan de Groote Houtstraat, waar deze samenkomt met de Geerstraat, is hoogstwaarschijnlijk zijn eerste bouwwerk geweest. Van later tijd zijn de typische stadswaag aan het Spaarne, de bij uitstek fraaie toren van de Nieuwe of St.-Annakerk, welke prijkt met een der sierlijkste spitsen van het geheele land, het oude-mannenhuis en eenige kleinere werken. Maar zijn hoofdwerk blijft de vleeschhal.

Willen wij het fraaie gebouw eens nader beschouwen?

De voor- en achtergevel zijn gelijk en behandeld als trapgevels, bekroond met een fronton en prijkende met slanke pyramides. Twee zware, vierkante lijstwerken, die om het geheele gebouw heenloopen, dragen veel bij tot de fraaie doorsnede van het geheel en de flinke kruisramen, de poortvormige hoofddeuren en de beredeneerde toepassing van het console systeem, benevens de rijke versiering met lijsten en dergelijke Oud-Hollandsche motieven drukken op het geheel een eigenaardigen stempel, die uiterst vroolijk aandoet. Uiterst rustig werken de straalvormig geschikte steenen boven de ramen.

HET STADHUIS TE HAARLEM.

Het meest de bewondering waard zijn echter de drie dakvensters van den zijgevel, het z.g. langfront. In het ornamentwerk van deze vensters heeft de inbeelding van den meester de hoogste hoogte bereikt. Hier heerscht een over-

vloed van beeldhouwwerk, van vroolijke krullen, van pinakeltjes en kleine pyramiden, van zuiltjes en lijstwerken, consoles en banden, die zou doen spreken van overlading en opeenstapeling, als het genie van den kunstenaar niet alles had geordend tot een geheel, dat in weerwil van al dien rijkdom toch rustig en genotvol aandoet.

Fraaier werk is er ontegenzeglijk in de laatste drie eeuwen in Nederland niet geleverd.

Het inwendige van de Hal is in overeenstemming met het uiterlijk. Ruime kelders met zware gewelven liggen onder den grond en de eerste verdieping van het gebouw (de eigenlijke Vleeschhal) is door een rij zuilen van hoogst origineele opvatting in twee beuken verdeeld, die door fraaie gewelven overdekt zijn.

Zooals gezegd is, was de Hal in 1603 voltooid en van het begin af aan trok het fraaie gebouw de algemeene aandacht; ja, van heinde en ver kwamen kunstliefhebbers toegestroomd om het kunstgewrocht te bewonderen. Deze toevloed werd zelfs zoo groot, dat in 1605 de vroedschap een bevel uitvaardigde, waarbij den burgers werd aangezegd, niet langer dan noodig was in de Hal te vertoeven. De menschenstroom scheen schadelijk te werken op den goeden gang van zaken.

Lieven de Key stierf in 1627, maar zijn meesterstuk kan, bij goed toezicht, nog wel driehonderd jaar staan als een pronkjuweel van de schoone bloemenstad aan het Spaarne.

Daar staan we opnieuw op de Groote Markt en wij wenden ons naar het westen om een derde opmerkelijk gebouw - het stadhuis - in oogenschouw te nemen.

(*Wordt vervolgd.*)

EEN CHINEESCHE GERECHTSZITTING.

Zijn stiefmoeder,
door Agatha de Haan.

Zij is mijn mama, zij is mijn moeder niet.
R. FAASSEN.

Huilend strijkt de wind langs de boogvensters van het oude slot en begeleid met zijn sombere stem het eentonig gekletter der regendroppels op de breede vensters. Met nijdige rukken giert hij in den schoorsteen en doet het vuur in den haard wild opvlammen. Het lusthofje is bedekt met geschrompelde kleurlooze bladeren, die nu en dan tegen de ruiten worden opgeworpen, of op het toornige lied van den storm een zonderlingen, dollen dans uitvoeren.

Nu is het aangenaam in de ruime, stille torenkamer, slechts verlicht door een kleine roode lamp en de vlammen, die in den haard spelen en nu en dan trillende lichtstreepen langs de muren en het prachtig geschilderde plafond werpen.

Een kostbare ijsberenvacht ligt bij het vuur en op den breeden, grijnzenden kop zit een allerliefst, ternauwernood zevenjarig knaapje, dat met grappigen ernst den lakei, die zoo zacht mogelijk de theetafel gereed maakt, eenige vermaningen geeft.

De bediende zet zijn onderdanigst gezicht en doet zijn uiterste best, het den kleine naar den zin te maken, want hij weet bij ondervinding, dat het hem te pas kan komen, bij den knaap in een goed blaadje te staan.

Toch is het niet enkel eigenbelang, dat de bedienden, bij het minste verlangen, voor den kleinen meester doet vliegen; allen, zonder uitzondering, houden van jonker Harry, want al is hij wat verwend, er is geen goedhartiger en oprechter kind dan hij.

Graaf Arendsheuvel bewoonde des zomers het eenzame kasteel met zijn eenig zoontje, diens gouverneur en zijn trouwe verpleegster, een oude, vriendelijke vrouw, die van haar jeugd af bij de grafelijke familie gediend had en nu nog door Harry's vader beschouwd werd als een braaf, trouw schepsel, waarvoor hij zorgen moest tot aan haar dood.

Juffrouw Henders wist dat en toonde haar dankbaarheid voor die goede meening door met hartelijke zorg voor zijn kind, zijn lieveling, te waken.

De graaf was nog zeer jong en kon dikwijls nog echt jongensachtig wild en uitgelaten met kleinen Harry stoeien; en dan, als het donker werd, zaten ze in de vensterbank en werden er grappige sprookjes verteld, tot eensklaps de verraderlijke Morpheus nader sloop en zich van den lieven luisteraar meester maakte, om hem te streelen met droomen van het in de kinderwereld zoo vermaarde luilekkerland.

Ja, zij leefden heel gelukkig en tevreden, graaf van Arendsheuvel en zijn zoontje, daar op het eenzaam gelegen kasteel met zijn prachtige bosschen en uitgestrekte landerijen. De jonge man bracht zijn tijd door met het bezoeken zijner pachters, want hij liet het bestuur van het landgoed alleen aan den rentmeester over, als hij lust in verre reizen kreeg, wat meestal tegen den winter 't geval was; de overige uren van den dag besteedde hij aan schilderen, lezen, rijden en muziek maken.

Die heerlijke tijd had echter nog niet lang geduurd. Bij het leven van mevrouw ging het er heel anders toe. Er werden toen feesten gegeven, zóó schitterend, dat de eenvoudige dorpsmenschen er schier niet over uitgepraat konden raken, en als er op het kasteel niets te doen was, reden mijnheer en mevrouw naar andere partijen of maakten een reis, om den tijd te dooden. De gravin hield niet van thuisblijven, als

er geen vroolijke stoet van voorname gasten verbleef. Zij was schoon, werd overal als geestig geprezen; zij was een uitmuntende zangeres en dus geboren, om geëerd en bewonderd te worden. Ja, de gravin had, toen zij nog niet meer dan een meisje was, al begrepen, geschapen te zijn, om een groote voorname rol te spelen, om te gebieden, want al was zij niet rijk, haar naam kon zij aanwijzen in de geschiedboeken op de bladzijden, waar de roemrijke daden van heldhaftige mannen werden vermeld, en dat voorrecht moest zij weten te gebruiken, om hooger op te gaan en de oude wapenschilden weder te doen blinken in al den glans, dien het goud er op kan werpen. Daarom had zij den jongen, rijken graaf haar veelbegeerde hand geschonken, hoewel hij haar eigenlijk onverschillig was.

'Liefde, och dwaasheid,' had zij eens minachtend lachend den graaf toegevoegd, toen hij nauwelijks een maand na hun huwelijk haar een verwijt over haar verregaande koelheid maakte.

'Liefde, dwaasheid, dat is goed, mijn vriend, voor arme en gewone menschen, die niets anders bezitten, maar wij moeten aan zulke sentimenteele opwellingen niet toegeven, wij hebben iets beters: rijkdom en een ouden naam, dat is genoeg, ten minste voor mij.'

O zeker, voor haar, de trotsche, ongevoelige vrouw, was dat voldoende en de jonge graaf voelde zich diep teleurgesteld in de schoone verwachtingen van zijn jeugdig huwelijk.

Hij had de kalme, gelukkige huiselijkheid zoo lief, waarvan zij geen begrip had of niet wilde hebben. En toen hij later zijn Harry had, hoopte hij nog op verandering. Vergeefs, aan het kind werden evenmin liefkoozingen besteed, als aan den vader. Dat hinderde hem geweldig, want hij herinnerde zich nog zoo goed de zoete gewaarwording, die hem altijd bezield had, als zijn eigen, lieve moeder hem den nachtkus op het voorhoofd drukte en hem met tooversprookjes of een vleiend lied in slaap suste.

Dat genot kende zijn lieveling niet; zijn mooie mama verscheen 's avonds in de helder verlichte zalen, in kostbare zijde en in kanten gehuld en schitterend van juweelen, en de welluidende stem, die in de muziekkamer of de zaal zoo roerend en wegsleepend het wiegelied van Brahms kon zingen, had nog nooit een liedje aan het bed van haar kind gezongen. Niemand der gasten, die er aan dacht, als de schoone gastvrouw hen allen met haar stem betooverde en aan haar lippen gekluisterd hield, dat haar 'eenigste' zoo verlaten in zijn kostbaar ingerichte kamer sliep, zonder dat het moederoog de wacht over zijn eerste sluimering hield.

Zoo leefde ze voort, in haar aristocratischen hoogmoed, nooit een blik van belangstelling werpend op wat beneden haar stond, terwijl juffrouw Henders haar vergeten moederplichten waarnam; tot eensklaps de onverbiddelijke dood met zijn schrikwekkende zeis de schoone gravin naderde en zonder medelijden met haar levenslust, haar wegrukte uit haar glansrijke, maar korte levensbaan.

Aan het 'tot hiertoe en niet verder,' dat vonnis, hetwelk éénmaal over allen wordt uitgesproken, had zij nog nooit gedacht; daarvoor was zij veel te jong en te wereldsch geweest en nu trof het haar zóó plotseling, dat zij het niet kon of wilde gelooven. In alle tonen van wanhoop en verbittering had zij uitgeroepen, dat ze nog niet sterven kon, dat ze nog wat wilde leven en genieten. Zoo duurde die akelige strijd van dood en leven lange dagen en nachten en toen.... bleef de bleeke, stille overwinnaar en teekende, als het bewijs zijner zegepraal, huiveringwekkende lijnen op haar gelaat, die haar schoonheid grootendeels wegwischten.

Alleen juffrouw Henders had gehoord, hoe de graaf, toen hij een laatsten blik op het zoozeer veranderde lijk wierp, een diepen zucht loosde en zich daarna afwendde, om zijn zoontje in de armen te nemen.

Zou het een zucht van verlichting, van bevrijding geweest zijn? De oude juffrouw meende het wel te mogen gelooven; want hij, de edele, fijngevoelige man, had zich grootelijks in haar vergist.

De graaf kon geen enkelen traan storten, toen men haar uit zijn huis de trappen afdroeg, dat hij eens met haar zoo gelukkig en vol hoop was opgestegen. Zij zelf had met onverschillige hand al de liefdebloemen, die in zijn hart voor haar bloeiden, er uitgerukt en als onkruid weggeworpen en kon er dus bij haar heengaan geen groote smart of ledigheid in achterlaten.

De oude getrouwe had ook gehoord, hoe hij met een weinig bevende stem tot het knaapje zeide: ‘Kus mama vaarwel, Harry, zij gaat voor altijd heen.’

En toen het kind angstig en schuw een lichten kus op de doode, kille hand drukte, die hij nooit anders dan met juweelen overladen had gezien, toen had de brave juffrouw op een toon van diep gevoel gemompeld:

‘Mama, ach ja, arm kind, zijn moeder was zij niet.’

De graaf had haar met een bleek gelaat ernstig even toegeknikt, hij had haar begrepen.

Maar keeren wij terug tot het knaapje, dat van zijn berenhuid is opgestaan en voor het raam plaats nemend, met verlangende blikken in de duisternis daarbuiten tuurt, terwijl de lakei het lichtje onder den ketel aansteekt.

‘Zou het nog lang duren eer vader komt, Johan?’ vraagt Harry eindelijk.

De lakei kijkt op de pendule en antwoordt eerbiedig:

‘Ik denk, dat de jonker nog wel een poosje geduld zal moeten hebben. Mijnheer de graaf heeft een langen rit en dat in zulk een weer.’

‘Het huis van den baron ligt wel drie uren hier vandaan, of zou het nog verder zijn?’ vraagt Harry weer.

‘Ja, het zal wel ongeveer drie uren zijn,’ beaamt Johan.

‘Zeg eens, Johan, zou gij ook wel een eigen rijtuig willen hebben om uit te gaan, zooals vader?’ Harry moet zelf om zijn vraag glimlachen.

‘Nou jonker, of ik,’ bekent Johan volmondig.

‘En als ge nu eens veel geld kreeg, wat zoudt ge dan het eerst koopen?’ gaat het kind nieuwsgierig voort.

‘Dan, jonker, zou ik een beter huis nemen voor mijn grootmoeder; dan hoefde ze niet te werken en het ook niet te verdragen, dat zij op haar ouden dag wordt afgesnauwd en slecht behandeld.’

‘Wie doet dat dan,’ is de deelnemende vraag, ‘uw vader of moeder?’

‘Neen, zeker niet, mijn moeder was altijd zoo goed voor de oude vrouw, maar zij is vroeg gestorven en toen kwam er een stiefmoeder in huis, die haar niet mocht lijden en haar alles liet doen. Zoolang vader leefde ging het nogal, die hield haar dikwijls de hand boven het hoofd, maar nu is hij ook dood en kan mijn stiefmoeder doen wat zij wil.’

De arme Johan had de tranen in de oogen, toen hij dat alles vertelde en Harry staarde hem met innig medelijden aan.

‘Sloeg zij u wel eens, Johan?’

‘Ja jonker, dikwijls genoeg,’ en Johan balt bij die herinnering de stevige vuist, alsof hij wraak wilde nemen over de ondergane mishandeling.

‘Ik heb wel eens in mijn platenboeken gelezen van slechte stiefmoeders,’ zegt Harry peinzend, ‘maar ik dacht, dat het wat erger gemaakt was, dat ze zoo boos niet zouden zijn en nu is het toch waar,’ voegt hij er half vragend bij.

‘Of het waar is!’ roept Johan met volle overtuiging, ‘zij deugen geen van allen; het is te hopen, dat de jonker nooit een stiefmoeder krijgt, ze doen er anders moeite genoeg voor,’ zegt hij zeer onvoorzichtig halfluid.

Het kind heeft hem verstaan. ‘Wie doen daar moeite voor, Johan?’ vraagt hij verwonderd.

‘O, niemand, jonker,’ dus tracht Johan hem, een beetje verschrikt, te misleiden, ‘ik zei daar maar iets, dat niets beteekent.’

Maar Harry is scherpzinnig en laat zich niet gemakkelijk beetnemen. ‘Neen, Johan,’ houdt hij aan, ‘ge moet het mij zeggen, wie er moeite doen, om mij een stiefmoeder te geven; ik heb u heel goed verstaan.’

Johan krijgt het bij het hardnekkig aandringen van het kind te benauwd, hij rakelt het vuur wat op, verschikt het een en ander in de kamer, bekijkt met aandacht het geschilderde portret der overleden gravin, dat boven de schrijftafel hangt, kortom, doet al zijn best de gevreesde uitlegging te ontgaan, maar de gedachten van Harry laten zich niet afleiden en zijn krijgslist mislukt.

'Johan,' begint de kleine opnieuw, 'kom nu hier, het portret van mama hebt ge al wel honderdmaal gezien, ik moet eerst weten, wie al die moeite doen en dan praten wij nog wat over u grootmoeder.'

Die belofte verlokt den armen lakei; toch tracht hij zich nog door een noodleugentje te redden, maar de kleine jonker brengt hem door zijn aanhoudend vragen zoodanig in de war, dat hij geen kans meer ziet, zich te redden uit het moeilijke parket, waarin hij zich door een onvoorzichtig woord gebracht heeft.

Als Harry hem voor de zooveelste maal vraagt, wien hij zooeven bedoelde, stotter hij aarzelend:

'Ik meende.... och, jonker, ik dacht aan al die mooie dames, die altijd op de plaatsen zijn, waar mijnheer de graaf komt.'

'Hebt gij dat dan gezien?' valt Harry hem angstig in de rede.

Nu het woord er eenmaal uit is, voelt Johan zich er geheel mee verzoend. Wie weet, denkt hij, of het maar niet het beste is, dat het kind alles weet; de graaf houdt zooveel van hem, misschien houdt de jonker hem nog van zoo'n stap terug. Hij beantwoordt de vraag van Harry dan ook toestemmend en laat zich zelfs ontvallen, dat hij bemerkt heeft, hoe de dames het er op aanleggen hem te ontmoeten en dan allen even lief tegen hem zijn.

Daarna begint hij weer over zijn grootmoeder te spreken en de kleine jongen luistert aandachtig, ja, hij wil zelfs weten, waar zij woont. Is zijn nieuwsgierigheid ook in dit opzicht bevredigd, dan vleit hij zich in een gemakkelijken stoel, terwijl de lakei het vertrek verlaat.

Nog altijd huilt de storm en drijft met geweld de regendruppels tegen de ruiten, maar boven zijn gebulder klinkt nu het zware rollen van wielen op de brug. Harry snelt naar een der ramen en ziet juist nog, hoe een slanke mannengestalte de trappen opgaat en vandaar nog eenige woorden met den koetsier wisselt, terwijl de storm aan zijn mantel rukt en met zijn hoed op de vlucht dreigt te gaan.

Kort daarop klinken vlugge schreden in de gang, die naar de torenkamer leidt, en het kind ijlt verheugt zijn vader te gemoet, die hem lachend in de armen opvangt en hoog in de lucht heft.

'Eindelijk thuis, lieveling!' zegt hij vroolijk als hij den knaap weer met een hartelijken kus op den grond zet, 'was u niet ongeduldig, Har?'

'Ja vader, wel een beetje,' is het eerlijke antwoord.

'Zoo, zoo, dat dacht ik wel, ge zijt wat verwend, kleine,' plaagt de graaf en zet zich aan de theetafel, waar hij zich handig een kopje volschenkt en er ook een aan Harry toereikt, die naast hem is gaan zitten; doch iederen keer als het kind zijn handje uitstrekt om het kopje aan te nemen, trekt zijn vader dit terug en dat spelletje duurt zoolang, tot de kleine jongen het opgeeft en het aan zijn vader overlaat, de thee neer te zetten.

Graaf Arendsheuvel was een innemend man; zijn welgevormd gelaat straalde van levenslust en gezondheid en hij was altijd in een prettige stemming.

Harry geleek sprekend op hem, beiden hadden dezelfde fijnbesneden trekken, groote, donkere oogen door fraai gewelfde wenkbrauwen overschaduwd en hetzelfde donkerblonde krulhaar.

De lakei had waarlijk geen ongelijk gehad, toen hij zeide dat de dames moeite deden, hem te veroveren; zijn rijkdom en rang maakten hem bovendien een zeer begeerenswaardige partij. Tot nog toe was het echter aan geen enkele gelukt, zich

eenigen invloed bij hem te verwerven, hij was beleefd jegens allen, maar tevens koel en afgemeten. Zijn boezemvriend, baron Van Zandenhuijse, plaagde hem dikwijls met die teruggetrokken houding, maar kon er niet in slagen, daarin verandering te brengen.

Nog dezen middag weer had hij schertsend gevraagd, wanneer hem toch de eer zou te beurt vallen, als bruidsjonker van graaf Arendsheuvel en freule zus of zoo, te worden uitgenoodigd; maar daarvan had hij niets willen hooren.

'Hoe wreed,' had zijn vriend spottend gezegd, ''t is onverantwoordelijk van u, Fred, al die lieftallige dames, die zooveel werk van u maken, zoo te leur te stellen. Gij moest er, dunkt me, ten minste ééne gelukkig maken. Kom, oude jongen, biecht eens op, wie u tot gravin Van Arendsheuvel wil verheffen.'

(*Wordt vervolgd.*)

Het weerhuisje.

Wij hadden weer eens alle toebereidselen voor een picnic gemaakt, en wederom viel ze in het water. In de eerste morgenuren had er een onweder gewoed, dat met een hevigen plasregen eindigde, die in een eleganten 'avond'-regen overging. En die was niet mis: van de straten stroomde het naar de grachten, en ons balkon stond reeds half onder water. Uit de loodgrauwe wolken, die dicht boven de huizen schenen te hangen, goot de regen zonder ophouden, als pijpestelen.

'Natuurlijk,' zuchtte ik, terwijl ik mistroostig naar al dat gekletter stond te kijken, 'wij hoeven ons maar wat voor te nemen.... Nu kan ik mijn wit batisten jurk wel weer in de kast hangen; ze ziet er van dat gedurige uithalen en wegpakken al heelemaal verkreukeld uit. Zie dat regenen toch eens aan!' zoo wendde ik mij tot mijn man, die door het geratel van den op vijf uur gestelden wekker, zoo vroeg uit de veeren gedreven was. 'Wat moet ik toch doen?'

'Bestel den regen af!' geeuwde hij, 'dan gaan wij van middag rijden.'

'En wat moet ik dan den godsganschelijken dag met de kinderen beginnen?' vroeg ik verder.

'Voor de kinderen bouw u scheepjes van papier, dan kunnen ze op het balkon den zeeslag bij Manila spelen,' antwoordde hij, hulde zich gemakkelijk in zijn morgenjas en richtte zich weer naar de slaapkamer. 'Ik ga maar weer op één oor liggen en dien vervelenden regen wegsnurken.'

Daar ik wist, dat ik van ontstemdheid toch geen oog zou kunnen toedoen, ging ik aan de schrijftafel zitten en klaagde mijn schoonmoeder den nood. 'Professor Falb had voor de heele periode *warm en uiterst droog* weer voorspeld, de Utrechtsche weerkundige hoogleeraar had, wegens het totaal ontbreken van ijsbergen in de allernoordelijkste zeeën, *droog en uiterst warm* geprofeteerd, en in het weerbericht van het *Handelsblad* had gestaan: *schoon, geen wolken, geen neerslag*. Bovendien had de bakkersvrouw, die het brood van buiten brengt, uitdrukkelijk verzekerd: als het niet regende, zou het nog lang droog blijven. En nu was het toch weer een weer dat men geen voet buiten de deur kon zetten, enz....'

Mijn schoonmoeder antwoordde mij per omgaande. 'Bij haar thuis telde men Falb's voorspellingen heelemaal niet, van weerkundige professors had men nooit iets gehoord, en wat het *Handelsblad* zei, daaraan stoorde men zich in Venloo bepaald niet. In die streek maakte ieder zichzelf zijn weer.... Daar had haar buurvrouw een weerhuisje, - dat was iets buitengewoons! Als *hij* buiten stond, dan werd het zonder

mankeeren schoon weer, maar als de “watermeid” kwam, dan regende het den volgenden dag zoo zeker als tweemaal twee vier is. Over acht dagen zou zij ons, volgens afspraak, komen bezoeken en dan zou zij zoo'n weerhuisje meebrengen....’

Ik was werkelijk nieuwsgierig naar het ding, vooral daar ik niet wist, wat de geheimzinnige ‘hij’ en de fabelachtige ‘watermeid’ eigenlijk beteekenen moesten.

En mijn schoonmoeder bracht mij inderdaad zoo'n weerhuisje mee. Het was een heel aardig kamerpronkje, een van plankjes en dennetakjes gebouwd huisje met een dak, waarop mos de bedekking uitmaakte, - een van die gedenkenissen, zooals men ze, meen ik, uit den Harz meebrengt. De voorzijde was van een balkon voorzien en bevatte twee openingen: in de eene stond een figuur, zoo iets als een man van de brandweer, in de andere een vrouwelijk wezen met een blauwe japon en witte schort. Vóór den spuitgast was een papiertje geplakt, waarop stond: *Schoon*; vóór het dienstmeisje een ander met: *Regen*.

‘Dit is ‘hij’, verklaarde mijn schoonmoeder en wees op het mannetje. ‘Als die uit zijn opening op het balkon komt, dan wordt het schoon weer, maar komt ‘zij’ - zij wees op het vrouwtje - ‘dan regent het; daarom heet zij ook ‘watermeid.’

‘Ja wel, maar waar vandaan weet u dan dat alles?’ vroeg mijn twijfel.

‘Nu ja,’ antwoordde zij, ‘wat wij eenmaal weten, dat weten wij. U zal 't wel zien.’

's Avonds toonde ik het wonderding aan mijn man. ‘Wel,’ meende die, ‘dat is nogal eenvoudig. De poppen zitten aan een snaar. Al naar het vochtgehalte in de lucht, zet die zich uit of krimpt in, en zoo naar gelang wordt de een of de andere figuur naar buiten geschoven.... Dat is al een oude geschiedenis.’

‘Dan verwondert het mij alleen maar, dat u vrouw daar nog niets van geweten heeft,’ viel mijn schoonmoeder hem eenigszins kregelig in de rede, want die heeft niet graag, dat iemand de stoutheid neemt aan de waarheden te komen, die zij op grond van lange ervaringen heeft opgedaan. ‘Maar daarin kunt ge mij gelooven: mijn ééne snaar is honderdmaal meer te vertrouwen dan al uw Falbs en weerkundige professors en *Handelsbladen* te zamen genomen. En zooals gezegd, u zal wel zien....’

En nu werd het weerhuisje met hulp van de heele familie op het balkon buitengehangen. ‘Het moet goed recht hangen,’ betoogde moeder, ‘precies in 't lood, anders werkt de watermeid niet.’

‘En de snaar ook niet,’ bracht mijn man in 't midden.

‘Weet ge wat,’ zette moeder hem terecht, ‘ge moest nu eens met u vervelende snaar ophouden. Bemoei u met uwe zaken! Het weer maken wij nu hier. En wanneer “hij” Zaterdag naar buiten komt, dan kunt ge lieden Zondag gerust uw pic-nic houden.’

Nu werd het weerhuisje dagelijks verschillende malen door ons bezichtigd. De figuren bewogen zich niet van hun plaats.

‘Het blijft bestendig,’ verklaarde moeder, en feitelijk was het weer dan ook sinds het begin der week niet veranderd. Toen zich Vrijdags de poppetjes nog niet vertoond hadden, maakte ik andermaal op de omstandigste wijze toebereidselen voor ons buitenpartijtje.

Daar kwam Zaterdagnamiddag moeder ijverig in de keuken loopen en zei: ‘Ge kunt uw batisten japon wel weer wegpakken, van die partij komt niets, de watermeid staat buiten.’

Ik ging naar het balkon. Jawel, de vrouwelijke figuur was tot omstreeks de helft van de vrije ruimte naar buiten getreden. ‘Maar het is vandaag toch nog heel schoon weer,’ meende ik.

‘Nu ja,’ oordeelde moeder, ‘maar het komt 's nachts. Morgenvroeg zal u 't wel zien....’

Den volgenden morgen zag ik blauwen hemel, ademde heerlijke lucht in en verblijdde mij over de lachende zon. Toen wij zaten te ontbijten, was een der prachtigste zomermorgens aangebroken.

Wellicht zag moeder 't ons aan, hoe teleurgesteld wij waren. ‘In den namiddag komt er vast een zwaar onweer,’ troostte zij zich, ‘een onweer met geduchten hagelslag, zooals dikwijls heel plotseling opkomt. Voor niemendal komt de watermeid er niet uit....’

‘Die is er uit gekomen,’ babbelde kleine Liesje, ‘omdat Ernst gisteren, toen hij uit school kwam, den brandweerman heel hard met den vinger heeft aangestooten.’

Ernst werd zoo rood als een kers. ‘Ja, maar dan....’ sleepte moeder.

‘Ge zijt toch een nare jongen,’ beknorde ik hem.

‘Wanneer u weer aan het weerhuisje komt,

dan zal het anders afloopen,' bromde mijn man.
En de Zondag verliep onder den heerlijksten zonneschijn!

Acht dagen later hing mijn batisten japon weer buiten. 'Ditmaal zal het u gelukken, lieve dochter,' verheugde moeder zich, 'want zie maar,' tegelijk troonde ze mij mee naar het balkon. In het weerhuisje stond 'hij' buiten, 'hij' was zoowat tot aan den rand van het balkon getreden.

'Dat zal morgen een Zondag worden!' jubelde moeder, 'zoo iets heb ik thuis zelve nog nooit gezien: daar is hij nog nooit zoover er buiten geweest.'

'Maar het ziet er aan den hemel toch vrij bedenkelijk uit,' bracht ik in 't midden, 'in. 't westen een dreigende wolkenbank, in 't zuiden ook; als zich daar nu maar geen onweersbuien samentrekken!'

'Wel neen,' stelde moeder mij gerust, 'die paar wolken verdwijnen gauw genoeg.'

Maar de wolken kwamen hoe langer hoe hooger, ze bedekten eindelijk den ganschen hemel - en het regende, regende, regende - troosteloos, eindeloos!

HOLLANDSCH WINTERGEZICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN L. APOL.

'Het zal tegen den middag bepaald nog wel opklaren,' meende moeder, 'zulke spoedig opkomende en voorbijtrekkende buien ziet men in den zomer vaak. Wanneer "hij" zoover naar buiten durft....'

'Ja,' klikte kleine Ernst op zijn beurt, 'verder naar buiten kan hij niet. Liesje heeft er gisteren met een breinaald zoo hard tegen geprikt, dat hij eruit is gekomen.'

Liesje werd purperrood. 'Ja, maar dan....' sleepte moeder weer.

'Die domheden laat u achterwegen,' beet ik het kind toe.

'Het weerhuisje mag u niet aanraken; wanneer ik u er op betrap,' dreigde mijn man, terwijl hij zich alle moeite gaf om een glimlach te onderdrukken en ernstig te blijven.

En den ganschen Zondag hield de regen niet op, maar de kinderen moesten beloven niet meer te zullen klikken.

Sedert dien tijd was uit het bedorven weerhuisje en zijn figuren in 't geheel niet meer wijs te worden. Men kon noch op 'hem' noch op de 'watermeid' meer rekenen. Was 'hij' buiten, dan regende het; kwam 'zij' aanstappen, dan kreeg men een paar hondsdagen. Tusschenbeide scheen het, alsof beide poppen heen en weer draaiden en geen van beide nog veel lust had zijn of haar programma te ontwikkelen. Dan was het buiten nu eens helder, dan weer bewolkt, deels met, deels zonder neerslag, soms warm, soms koel. Moeder wist weldra heelemaal niet meer, hoe zij het er mee had.

Op zekeren morgen stond zij, met het hoofd schuddend, weer vóór het weerhuisje. De vrouwelijke figuur stond tot aan den rand vooruitgeschoven, en natuurlijk was de buis van den thermometer haast niet lang genoeg voor het kwikzilver, zoo vreeselijk

gloeide de zon aan den hemel. Maar met de 'watermeid' was het verder ook niet in den haak: vroeger had zij altijd rechtuit gekeken, en nu staarde zij krampachtig naar het westen. En 'hij' - nu hij had zich achter den pilaar verscholen en het hoofd naar het oosten gedraaid.

'Met het huisje is iets gebeurd,' besliste moeder zeer ernstig. 'Waarschijnlijk weer de kinderen....'

'Ernst, zijt gij er weer aan geweest?' ondervroeg ik.

'Neen, moeder,' verklaarde deze ernstig.

'Liesje, gij dan?' tot mijn dochtertje.

'Neen, moeder,' klaagde deze en vertrok het gezichtje tot schreien. 'Ik niet.... ik niet.... maar....' Ze mocht niet klikken, maar de verdenking? - 'Maar.... Anna. Toen die vandaag stof wou afnemen, is het huisje naar beneden gevallen en de poppen er uit, en toen heeft zij ze er weer op gelijmd.... en toen ze er uit waren, wist zij niet meer, waar de man gestaan heeft, en waar de vrouw - en toen heeft ze gezegd, dat het ook wel hetzelfde was.... en toen heeft zij ze er verkeerd opgelijmd.... en ik moest er u ook niets van zeggen.... en....' Het arme kind vergoot de bitterste tranen.

'Ja, maar....' knorde moeder.

'Kom, Liesje, stel u maar gerust; eigenlijk is het ook net hetzelfde,' troostte ik de kleine.

'Houd maar op met u schreien!' bromde mijn man boos. 'De zaak is de moeite niet waard. Een paar poppen aan een snaar kunnen wij hier in Amsterdam ook wel laten dansen; daarvoor hebben wij dien rommel van buiten volstrekt niet noodig.'

'Het is goed, mijn zoon,' zei moeder, nam het weerhuisje van den spijker en borg het in haar voorschoot. 'Het ei wil weer eens wijzer zijn dan de hen. Overigens kan ik ook morgen dadelijk weer vertrekken....'

Toen moeder acht weken later werkelijk vertrok, heeft zij haar weerhuisje, dat zij in de diepste diepte van haar reiskoffer gestopt had, weer meegenomen....

BÉHA.

Bij de Platen.

De droom der H. Caecilia. -

Een hoogst poëtische gedachte heeft hier den kunstenaar bezield tot het scheppen van een treffend en bevallig tafereel. Hij vertoont ons de beminnelijke bescherm heilige der Godgewijde toonkunst, in sluimering verzonken. Zij droomt, en daar de droom gewoonlijk de afspiegeling is van hetgeen ons wakende bezighoudt, is het heel natuurlijk dat de Heilige, wier liefste b zigheid is, haar stem en snarenspel met de koren der engelen te vereenigen om Gods lof te zingen, ook in den slaap de muziek der hemelsche geesten meent te aanhooren. Terwijl hun liederen de sponde der slapende omruischen, zien zij met stille bewondering op Caecilia neer, die weldra voorgoed in het gezelschap der hemelingen zal opgenomen worden om eeuwig met hen te jubelen voor Gods troon.

Een Chineesche gerechtszitting. -

Het is bekend dat de Chineesche rechtspleging niet van de gemakkelijkste is. Zij geschiedt volgens de wetten van den 'grooten tsing,' die het eerst in 1646 en later

nog meermalen in Europa zijn uitgegeven. Dat wetboek bestaat uit zeven afdeelingen, waarvan de eerste slechts algemeene bepalingen behelst, terwijl de volgende handelen over het burgerlijk leven, de belastingen en den eigendom, de plechtigheden en gebruiken, de krijgszaken, de straffen en den openbaren arbeid. Alle artikelen onderscheiden zich door duidelijkheid en bepaaldheid. Het wetboek van strafvordering kent tien groote misdaden, nl. opstand, diefstal, desertie, vadermoord, moord, roof van heilig goed, goddeloosheid, onruststokerij, weerspannigheid en ontucht, waarop, buiten de van ouds gebruikelijke verminkingen, vijfderlei straf is gesteld in stokslagen, verbanning of den dood. Later is de ballingschap veelal door kerkerstraf vervangen.

Bij het verhoor is de pijnbank in gebruik, en wie zich niet van een aanklacht kan zuiveren zonder dat de waarheid daarvan bewezen kan worden, moet toch de halve straf ondergaan. De hoogste straf is gesteld op hoogverraad, en zelfs de naaste bloedverwanten van den misdadiger worden daarbij niet verschoond. Moord in het algemeen wordt gestraft met onthoofding, maar wie een mandarijn vermoordt, wordt tusschen twee planken overlangs doorgezaagd, terwijl brandstichters den hongerdood moeten sterven. Het vindingrijkst is men voorts geweest in het bepalen van allerlei verminkingen: roovers verliezen de beenen of den neus, valsche munters de oogleden; en het wegsnijden van bepaalde hoeveelheden vleesch komt dikwijls voor.

Wanneer mandarijnen hun plicht vergeten jegens de zoodanigen, die boven hen staan, ontvangen zij een brandmerk op het aangezicht.

Gewone dieven worden veroordeeld om een houten kraag (*kang*) te dragen, zoodat zij niet zonder hulp voedsel kunnen gebruiken.

In vele gevallen kan men zich intusschen met geld van de straf vrijkoopen; en ook vindt men bepalingen, die van meer menschelijkheid getuigen, zooals bij voorbeeld dat de eenige zoon van een weduwe niet mag verbannen worden, en dat kinderen, die klachten indienen tegen hun ouders, wanneer die gegrond zijn, met honderd bamboesslagen, en wanneer zij ongegrond zijn, met den dood gestraft worden.

Onze gravure stelt een Chineesche gerechtszitting voor, waarbij blijkbaar twee beschuldigden in het verhoor genomen worden. De rechter hoort de aanklacht van den beschuldiger aan, terwijl twee schrijvers zich gereed houden om het verhoor op te teekenen. Klaarblijkelijk geschiedt dat verhoor, zooal niet op de pijnbank, dan toch op pijnlijke manier. Ten minste wij zien de gerechtsdienaars met stokken gewapend, en terwijl op den ontblooten rug van den eenen beklaagde de striemen van de slagen al goed te zien zijn, bukt de andere onder de portie, die hij zoo juist ontvangt.

De overige aanwezigen schijnen hooge personen, die in het gerechtshof geen vreemdelingen zijn; ze drinken daar ten minste op hun gemak thee en rooken een pijp, waarbij het gezicht van de foltering hen niet bijzonder schijnt te hinderen.

Hollandsch wintergezicht. -

Zoo zachtjesaan bleekt de tijd weer aan, dat we niets dan watergezichten om ons heen zien. Nu, ook die hebben hun eigenaardig schoon, en er zijn schilders, die ze verkiezen boven het weelderigste zomerlandschap. Ieder zijn smaak, zeggen wij. Als wij het voor het verkiezen hadden, zouden we liefst het heele jaar groen en bloemen zien; maar daar wordt ongelukkig weinig naar gevraagd, en dus zullen we ons in deze dagen maar getroosten, de schoonheden van den winter te gaan bewonderen. Onze bekende schilder Apol geeft ons daartoe al een schoon lesje door zijn keurig

tafereel op deze bladzijde. Een rivier, wier kalme oppervlakte een dikke grauwe sneeuwlucht weerspiegelt, wat scheepjes, een molentje en een besneeuwd veld met kale knotwilgen, - dat alles ziet er zoo echt winterachtig uit, dat wij er bij de kachel frisch van worden.

[Nummer 36]

Puvis de Chavannes.

Wie ooit het voorrecht heeft gehad, in de ontheiligde kerk der H. Genoveva, thans het Pantheon te Parijs, de heerlijke muurschilderingen te zien, voorstellende de geschiedenis der maagdelijke schutsheilige van de wereldstad, die weet meer van den meester, wiens naam hierboven staat, dan hier in een kort bestek van hem verteld kan worden.

Als een visioen uit een ver en vroom verleden, toen de menschheid nog in kinderlijke onschuld daarheen leefde, zoo vertoonen zich voor ons oog die eenvoudige, maar grootsche tafereelen in de edele soberheid van hun lijnen, en de stille wazige zoetheid van hun gedempte tinten. Een idyllisch landschap met ijl geboomte, dat den blik vrijlaat op verre verschieten, en daarin grazende schaapjes, schamel gekleede landlieden, bezig met den veldarbeid, maar ook een bisschop, die als een vader te midden zijner kinderen rondwandelt en in het nederig herderinnetje het bevoorrechte kind ontdekt, dat het merk der goddelijke uitverkiezing op het voorhoofd draagt.

Hoe is het mogelijk, vraagt men zich af, dat in onzen verlichten, wijsneuzigen, koud-prozaischen, nuchteren tijd dergelijke schilderingen konden ontstaan, die door hun naïeve, teer-mystieke poëzie de gouden legenden der middeleeuwen voor den geest roepen? Dat in de negentiende eeuw, midden in het moderne Babylon van de Seine, aldus het leven der engelachtige maagd van Nanterre voor de verbaasde blikken van *boulevardiers fin de siècle* zou worden ontrold op de muren van een tempelgebouw, aan den eeredienst van den God van Genoveva onttrokken en met verwaten trots aan de ‘groote mannen’ van Frankrijk gewijd?

Ja, hoe is dat mogelijk?

Hier staan we voor een zelfde verschijnsel, als waarop ik kort geleden wees bij de bespreking van den Engelschen kunstenaar Burne Jones.

Het is de reactie tegen den geest des tijds, die kunstuitingen te voorschijn roept als die van Burne Jones in Engeland en die van Puvis de Chavannes in Frankrijk. Wars van den materieelen geest der eeuw, voelen dergelijke kunstenaarszielen zich getrokken tot het ideale, het reine en heilige. Aanvankelijk begrijpt de groote menigte niets van hun streven; vandaar dat zij te kampen hebben met de bekrompen eenzijdigheid van de heerschende school, met de botheid van het domme publiek, dat hun eerste pogen belacht, tot eindelijk, langzaam aan toch het mooie wat zij droomden ook door anderen begrepen en gevoeld wordt en de officieele academische kunst gedwongen wordt hun arbeid te huldigen.

Er is veel overeenkomst tusschen de kunstenaarsloopbaan van Burne Jones en Puvis de Chavannes. Beiden mochten eerst na lang en bang worstelen voor hun kunst de waardeering vinden, waarop zij aanspraak mag maken. De bijval van Puvis de Chavannes dagteekent pas van een tiental jaren terug; vóór dien tijd telde hij maar een kleine schaar van stille vereerders.

De groote meester, voor weinige dagen in in vier-en-zeventigjarigen ouderdom overleden, was te Lyon uit een oude Borgondische familie geboren en zou zich aanvankelijk aan de wetenschap wijden, toen een reisje, dat hij naar Italië maakte, over zijn roeping besliste.

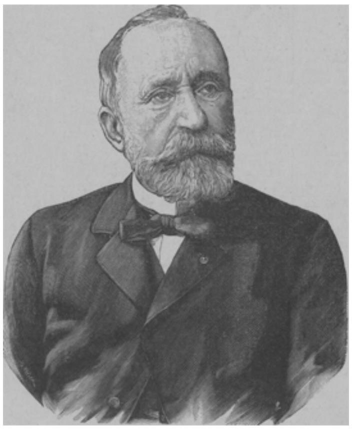

PUVIS DE CHAVANNES, † 25 October 1898.

Hij kwam in de leer bij Henry Scheffer, den broer van onzen beroemden landgenoot Ary Scheffer, werkte vervolgens ook onder leiding van Delacroix en Couture, tot hij zich in 1852 zelfstandig vestigde in zijn werkhuis op de plaats *Pigalle*, waar hij tot vóór twee jaren onvermoeid gearbeid heeft.

Scheffer en Delacroix, de keuze dier meesters wijst duidelijk op de voorliefde van den leerling voor het ideale, die hij bij het aanschouwen van de meesterstukken der christelijke kunst in Italië had opgedaan en die hij trouw zou blijven ondanks de machtige realistische en naturalistische strooming.

Toch maakte hij zich spoedig van den invloed dier meesters los om geheel zelfstandig zijn eigen oorspronkelijk talent te ontwikkelen. Grondige studie en diep nadenken hadden hem gevormd tot een veelzijdig kunstenaar van uitgebreide kennis en heel eigenaardige gaven. Hij was de man niet om platgetreden paden te bewandelen; hij was geroepen een nieuwe eigen baan te openen en.... hij werd de schepper van de nieuwe decoratieve kunst in Frankrijk, ja misschien de grootste wandschilder van onzen tijd.

Elke van zijn muurschilderingen is een meesterstuk. In zijn wandtafereelen in het museum van Amiens *Picardianutrix* en *Ludus pro patria* toonde hij zich de evenknie der grootste meesters. Het museum van Marseille vertoont van hem twee doeken, ‘Marseille de poort van het oosten’, en ‘Marseille als Grieksche kolonie’, waarin vooral het landschap bewonderenswaardig is van zachte harmonie. In het stadhuis van Poitiers bewondert men zijn ‘Heilige Radegonde’ en zijn ‘Karel Martel’; in het museum van Lyon, zijn geboortestad: ‘Het gewijde bosch’, ‘Visioen deroudheid’en ‘Christelijke bezieling.’

Dit laatste tafereel is weergegeven in den 21n jaargang der *Belgische Illustratie* blz. 325 en de lezer, die deze reproductie wil naslaan, zal getroffen worden door de hooge poëzie, het diepe en fijne gevoel, de omvangrijke kennis en de groote meesterschap, waarmee daar de heilige begeestering der oude christelijlijke meesters is weergegeven.

De opmerking is gemaakt, zelfs in katholieke bladen, dat Puvis de Chavannes in de straks genoemde tafereelen (*Bois sacré* en *Vision antique*) gelukkiger is geweest in de vertolking van de poëzie der heidensche oudheid, dan in de *Inspiration chrétienne*, waardoor hij den christelijken schoonheidszin huldigde. Mij komt dat een heel subjectieve opvatting voor: het heidensche vormenschoon trekt uit den aard van de zaak onze zinnelijke natuur meer aan dan het ascetische mysticisme van het christelijk schoonheidsideaal; en vooral waar dat heidensche schoon door een Puvis de Chavannes werd geïdealiseerd, is het heel natuurlijk dat het den oppervlakkigen

beschouwer meer behaagt dan de heilige ernst der strenge monnikfiguren op het christelijke tafereel.

Maar het gaat niet aan daarom te zeggen dat de schilder meer heidensch voelde dan christelijk; het ligt geheel aan den beschouwer zelf, die door de uitwendige bekoorlijkheid der heidensche vormen meer geboeid wordt dan door het geheel geestelijke en innerlijke, het zieleschoon, dat zich in de christelijke kunst uitspreekt.

Dat Puvis de Chavannes juist dat zieleschoon diep heeft gevoeld bewijst zijn 'Leven der H. Genoveva' in het Pantheon, dat natuurlijk in

oogenblikkelijke werking ver achterstaat bij zijn profane tafereelen als b.v. 'Zomer' en 'Winter' of 'Victor Hugo zijn lier aanbiedende aan de stad Parijs', alle in het Parijsche stadhuis, of de bewonderenswaardige *Hémicycle* in de *Sorbonne*, maar dat bij aandachtige beschouwing voor den fijnvoelenden Christen toch oneindig treffender is.

Ik kan mij de hooge bewondering verklaren, waarmee onze Derkinderen in de dagen van zijn jeugdige geestdrift voor die schilderingen van het leven der H. Genoveva vervuld was. De invloed van Puvis de Chavannes is dan ook duidelijk merkbaar in zijn geroemde 'Processie van het H. Sacrament van Mirakel' alsmede in de linkerwandschildering van het Bossche stadhuis, vooral in het tafereel van de 'Barmhartigheid.'

Dergelijke kunst, waarbij de gedachte den vorm overheerscht, is voor de groote menigte niet licht te begrijpen; dat heeft Derkinderen ten onzent moeten ondervinden, gelijk Puvis de Chavannes dit ondervonden heeft in Frankrijk.

Geregeld stelde deze de kartons voor zijn wandschilderingen en soms die doeken zelf in de jaarlijksche zaal ten toon; maar het duurde lang eer men ze daar eenige onderscheiding waardig keurde. Wel moest men verklaren dat de kunstenaar onberispelijk was in zijn teekening, dank aan de ijverige studieschetsen, die hij maakte en waarvan onlangs in de galerij van het Champ-de-Mars een merkwaardige verzameling te zien was. Maar men begreep niet, waarom hij die teekening vereenvoudigde tot een soberheid, die men voor magerheid schold, hoewel hij juist door dien eenvoud de groote, machtige werking verkreeg, dat zijn samenstellingen zoo grootsch maakt. Evenzoo verweet men hem geen colorist te zijn; maar evenals de vereenvoudiging der lijnen was ook de soberheid der tinten bij hem opzettelijk gewild en doordacht. Het waren immers geen schilderijen, geen *peinture de chevalet*, die hij maakte, maar wandschilderingen, dat is monumentale, decoratieve kunst, die van geheel andere beginselen behoort uit te gaan dan de kunst van het omlijste paneel of doek.

Ondanks de vinnige aanvallen der critiek heeft Puvis de Chavannes zich nooit laten afbrengen van den weg, dien hij voor zich als den rechten erkend had. Later genoot hij de voldoening, de bewondering te hebben afgedwongen van degenen, die hem vroeger miskend hadden.

Na vijftien jaren eindelijk zag ook hij zijn arbeid door de officieele goedkeuring geijkt; in 1877 werd hij benoemd tot lid van het legioen van eer, later tot officier en commandeur, en in 1882 verkreeg hij de eeremedalie. De Nationale Maatschappij van Schoone Kunsten verkoos hem tot voorzitter en een gansche school van veelbelovende jongeren eerden hem als hun meester.

Maar in de zegepraal van den bijval bleef hij toch dezelfde eenvoudige werker als te voren: zijn kunstenaarsleven ontrolt zich voor ons als een statige stroom, die zich door niets van zijn rechte bedding laat afvoeren. Onafhankelijk van allen ging hij zijn weg, streng logisch zijn beginselen doorvoerend, kalm en waardig, met de edele, hooge rust, die zich in zijn scheppingen weerspiegelt.

J.R. van der Lans.

De Roomsch-Koning,

door J.R. van der Lans.

IX.
Elisabeth van Brunswijk.

De lente en de zomer van het jaar 1246 gingen voorbij zonder dat er in den treurigen toestand van het Duitsche rijk eenige verbetering viel te bespeuren. De ontijdige dood van den Roomsch-koning Hendrik van Thuringen, die zoo goed op weg scheen om de orde te herstellen, had alles weer in de oude verwarring teruggeworpen. Er heerschte volslagen regeeringloosheid. Er was geen recht meer te bekomen voor de zwakken, die naar willekeur werden onderdrukt door de machtigen. Ongeregelde benden liepen het land af, plunderden en brandschatten de ongelukkige bevolking. De roofridders overvielen van uit hun roofsloten de kooplieden, die met hun goederen langs de wegen trokken, verklaarden hun koopwaar voor goeden buit en namen hen zelf gevangen om hen niet dan tegen hoogen losprijs vrij te laten.

Zoo moest alle handel en nering ten slotte ophouden, werkgebrek en armoede overal de vroegere welvaart verdringen. De landman bezaaide zijn akkers niet meer, daar hij niet wist of de oogst niet onder de hoeven der paarden zou worden vertrapt. Hongersnood en ellende teisterden geheele landstreken.

Er was geen ordelijke samenleving mogelijk, zoolang niet de regeering des rijks op de oude hechte grondslagen zou zijn hersteld.

Dit nu was de gestadige zorg van den H. Vader te Rome, Paus Innocentius IV, die, terwijl de Duitsche vorsten door hun oneenigheid de algemeene verwarring bestendigden, door zijn legaten aan alle hoven tot samenwerking ten goede liet aandringen.

De kardinaal Pietro di Capuzzio reisde reeds sedert Maart het land af met brieven voor alle Duitsche vorsten, waarin de H. Vader hun schreef ‘dat hij hun dezen geleerden, schranderen en deugdzamen man, als een engel des vredes toezond, om uit te roeien en te vernielen, om op te bouwen en te planten, gelijk hem zou goeddunken, en dat zij zijn voorschriften derhalve als die van hem zelven hadden op te volgen.’

Met al de strafmiddelen, waarover de Kerk toenmaals nog beschikte, moest hij de partij der wanorde te keer gaan. Hij had in last, ‘op alle plaatsen, waar zich het volk verzamelde, den kerkelijken ban aan te kondigen aan iedereen, die tor de partij van Frederik en Koenraad terugkeerde, en te doen verbieden dat men dengene, die het na hun afzetting met hen gehouden had, eenig burgerlijk voorrecht zou laten genieten of eenige gemeenschap, zelfs die van koopen en verkoopen niet uitgezonderd, met hen zou onderhouden.’[1)]

En ondertusschen ijverde de kardinaal uit al zijn vermogen voor de keuze van een nieuwen Roomsch-koning. Eindelijk en ten laatste was hij in zijn pogingen in zooverre geslaagd dat er tegen St.-Michaelsdag te Keulen een vergadering der rijksvorsten tot in den dat doel kon bijeengeroepen worden. De stad Keulen evenwel, die het nog met den keizer hield, sloot haar poorten voor de samengekomen vorsten, zoodat de vergadering in het kleine plaatsje Worringen, twee uren van Keulen, gehouden moest worden. De Duitsche kerkvorsten waren in grooten getale opgekomen; de aartsbisschoppen van Keulen, Ments en Trier, bisschop Otto van Utrecht en nog een tiental andere aartsbisschoppen en bisschoppen hadden aan de uitnoodiging gevolg gegeven. De wereldlijke vorsten hadden zich minder ijverig getoond; men telde onder

1) Meerman. Geschiedenis van Graaf Willem van Holland, 1e deel blz. 166.

hen koning Wenceslaus van Bohemen met zijn twee zonen, den hertog van Brabant, de graven van Gelder en Loos en nog een aantal rijksvasallen; maar men miste er toch velen, wier deelneming mocht verwacht worden. Het was de schrik voor den geweldigen keizer Frederik en zijn aanhang, die hen terughield. Sommigen echter hadden den legaat hun schriftelijke toestemming doen toekomen tot al hetgeen er besloten zou worden.

Daar het kleine Worringen geen ruimte bood om al de vorsten en prelaten te herbergen, zochten verscheidene een onderkomen in de naburige stad Neuss, waar dan ook gedeeltelijk de voor-verhandelingen plaats vonden.

Nooit had de onaanzienlijke stad zooveel vorsten, prelaten en rijksgrooten met hun hofgezin en gevolg binnen haar muren gezien. De straten wemelden van ridders en edelvrouwen, van schildknapen en dienstlieden en op alle uren van den dag zag men voor de adellijke of deftige koopmanshuizingen en herbergen, waar de vreemde gasten hun intrek hadden genomen, groepen van ernstig redeneerende of druk redekavelende mannen. Want behalve degenen, die gekomen waren voor het eigenlijke doel der vergadering, was er ook menigeen, die, òf nog besluiteloos òf bepaald onwillig om daartoe mee te werken, toch de gelegenheid niet had willen missen daar oude bekenden aan te treffen of door nieuwsgierigheid of andere oogmerken hierheen gedreven was.

Tot dezulken behoorde ook hertog Otto van Brunswijk, die, als zorgzaam huisvader bedacht op de toekomst van zijn talrijk kroost, zijn beide zonen Albert en Johan en zijn nog ongehuwde dochters Elisabeth en Agnes had meegebracht en met hen in het huis van een aanzienlijk poorter een onderkomen gevonden had. De practische, koel berekenende man oordeelde dat het zijn nut had, de jongelieden in de wereld te brengen en betrekkingen aan te knoopen, waarmee later voordeel was te doen. Daarom ergerde het hem dat er zoo te Neuss als te Worringen van niets anders sprake was dan de keuze van den nieuwen Roomschkoning, die hem tamelijk onverschillig liet.

Op zekeren keer, dat hij voor de deur van zijn verblijf weer was staande gehouden door eenige rijksvasallen en geestelijke heeren, die hem voor de zaak van den legaat poogden te winnen, onttrok hij zich wrevelig aan het lastig gezelschap en kwam driftig het vertrek binnengestormd, waar zijn beide dochters aan het venster zaten.

‘Ik denk dat we wijs zullen doen met morgen aan den dag te vertrekken,’ riep hij gramstorig uit, zich op een zetel werpend. ‘Ik hou het hier niet langer uit in dit verwenschte babbelnest. Mijn ooren tuiten van den Roomschkoning.’

‘Wat! nu al vertrekken, vóór de vergadering is afgeloopen?’ vroeg de jonge Agnes, verrast opziende van het venster, waardoor zij met gretig oog het gewoel der ridders en edelknapen in de straat gadesloeg.

‘Wat maakt mij die vergadering! 't Is mij om 't even welke stroopop er nu weer koning gemaakt wordt. Als keizer Frederik niest, blaast hij hem weg als een veer. We hebben het aan den dapperen Hendrik Raspe gezien, wat het zegt tegen Frederik en Koenraad den handschoen op te nemen.’

‘Treurig genoeg dat de vijanden van Paus en Kerk aldus zegevieren,’ hernam Elisabeth, en zag haar vader met de zachte, diepblauwe oogen ernstig in het gelaat. ‘Schande over de Duitsche vorsten, die zich christen noemen, en dit werkeloos aanzien,’ voegde zij er bij, en er straalde bij die woorden een gloed uit haar oogen, die aan haar edel gevormd gelaat een glans van heilige bezieling gaf.

‘Ge spreekt als een kind,’ mompelde de hertog gemelijk. ‘Wat weet gij van den keizer of de Duitsche vorsten af?’

‘Ik weet dat de keizer om zijn schanddaden door den Heiligen Vader met den ban getroffen is, en dat de christen vorsten verplicht zijn, hem naar 's Pausen verlangen een opvolger te geven, die vrede en orde in het rijk herstelt.’

‘Ja wel, gij hebt de predikaties van de geestelijke heeren ijverig gevolgd. Maar ge vergeet dat geen banbliksems keizer. Frederik of zijn zoon Koenraad het zwaard uit de handen kunnen slaan. Wat zal die melkmuil, uit een achterhoek van het rijk opgescharreld, die Willem van Holland, dien de Paus met alle geweld tegenover Frederik wil stellen, tegen hem uitrichten?’

‘Heer vader, bezondig u niet met aldus te spreken,’ hernam Elisabeth van haar zetel oprijzende. ‘Als de Heilige Vader en al de Duitsche Kerkvorsten hun hoop op graaf Willem van Holland vestigen, dan zullen zij daar zeker gegronde redenen toe hebben: dan zal hij hun vertrouwen ook waardig wezen.’

‘Wat! Zij hebben moeten nemen, wien ze krijgen konden. Geen verstandig man, die het aandurfde, nadat Hendrik Raspe het zoo treurig heeft afgelegd. Zijn ze niet overal rond geweest, tot ver buiten het rijk, bij Richard van Cornwallis, ja tot bij koning Haco van Denemarken toe, doch die verklaarde wijselijk dat hij geen vijand van den Paus was, maar daarom toch geen plan had al den vijanden van den Paus den oorlog aan te doen.’

‘Als die zoo heeft gesproken, heeft hij zich

geen vriend van den Paus betoond en geen rechtgeaard vorst, wien het heil der Christenheid ter harte gaat. Hij had minstens zijn steun kunnen toezeggen. Maar hoe ook de koning van Denemarken gesproken hebbe, de Duitsche vorsten mogen zeker niet langer dulden dat het rijk aan beroering, oorlog en allerlei jammer ter prooi blijft. Ik begrijp niet, heer vader, hoe gij daar onverschillig voor kunt zijn.'

'Hm, in Brunswijk hebben wij van die beroeringen weinig last. Laat ieder maar voor zich zorgen! In ieder geval hoeft geen melkbaard, uit de moerassen van Holland gekropen, een knaap, die nog zelfs zijn riddersporen niet verdiend heeft, hier orde op 's rijks zaken te komen stellen.'

'Als geen ander rijksvorst die taak durft of wil op zich nemen? Dan verricht die Willem van Holland, als hij zich daartoe beschikbaar stelt, een heldendaad, waarvoor hem eeuwige roem toekomt. Dan beschaamt hij, ondanks zijn jonge jaren, al de vorsten der Christenheid. Vader,' ging Elisabeth voort, terwijl ze zijn hand greep en zich op eene knie voor hem liet neerzinken, 'ik bid u, onttrek u niet in schuldige onverschilligheid aan het groote werk, dat de Heilige Vader voorheeft. Ga ter vergadering, neem deel aan de beraadslagingen en geef uw stem aan hem, die onder inroeping van den H. Geest gekozen zal worden om waardig de kroon van het Heilige Roomsche Rijk te dragen.'

'Kom, kom, wat zijn dat voor klerkensermoenen! Ik zal mij wel wachten, mij de wraak van keizer Frederik op den hals te halen.'

'Vader, men moet God meer vreezen dan de menschen.'

'Zwijg en ga mijnentwege naar de preek van Capuzzio.'

Driftig stiet hij het meisje van zich af. Met betraande oogen stond zij op en verliet het vertrek met een vluchtigen blik naar haar zuster, die ondertusschen, vol belangstelling voor de hooggepluimde ridders en fraai uitgedoste edelvrouwen in de straat, uit het venster was blijven kijken, zonder aan het onderhoud tusschen Elisabeth en haar vader eenige aandacht te wijden. Zij was niet gewoon zich te mengen in dergelijke ernstige gesprekken, die meermalen tusschen den hertog en zijn dochter voorvielen. Van die staatszaken had zij geen verstand, zei ze, en ze had haar vader niet op de reis vergezeld, om zich daarmee het hoofd te breken.

Bij haar hoefde Elisabeth dus geen troost te zoeken, en daarom nam de diepgekrenkte jonkvrouw haar toevlucht tot haar slaapvertrek. Maar ook daar achtervolgde haar het gedruisch en gejoel der straat, het woelen en drijven van menschen, die voor het meerendeel allerlei kleine persoonlijke oogmerken nastreefden, terwijl maar weinigen, o zoo weinigen eigen belang en eigen eerzucht konden ter zijde stellen voor de groote zaak der Christenheid.

De edeldenkende Elisabeth voelde behoefte, zich voor een wijle vrij te maken uit dien kring van eigenbaat, naijver, laffe vrees, onverschilligheid, dien zij benauwend rondom zich voelde, als zij haar vader of degenen, die met hem eenstemmig dachten, spreken hoorde. Zij wilde ruimer ademen en zocht daartoe de eenzaamheid van den kleinen, zonnigen bloemhof achter het huis. Het tuinpoortje stond open en onwillekeurig trad zij naar buiten, onder het groene geboomte van den stadswal en ten laatste de poort uit, die naar het vrije veld leidde.

Hoe kalm en vredig was het hier in vergelijking met de drukke stad, waar alle gemoederen vol waren van de aanstaande koningskeuze, waar allerlei tegenstrijdige meeningen, openlijke of bedekte veeten, boosaardige woelingen en listige kuiperijen het groote werk dreigden te verijdelen, waartoe aller goede wil gevorderd werd!

In gedachten verzonken wandelde zij voort, ongemerkt afdwalende van den eenzamen landweg op kronkelende zijpaden tusschen lommerrijk geboomte, langs groene weiden met grazend vee, door wuivende boschjes, waaruit haar vriendelijk het gezang der vogelen tegenklonk.

Zij overwoog wat zij haar vader had hooren zeggen en vergeleek zijn angstvallig berekende houding, zijn flauwhartige onverschilligheid met de edelmoedige aandrift, de heilige eerzucht van dien jonkman van twintig jaren, door hem voor een melkbaard gescholden, maar in wien zij het ideaal vereerde van den waarachtig christen vorst.

Hij had zich, naar men zeide, op de uitnoodiging van den Heiligen Vader beschikbaar gesteld om de taak te aanvaarden, waarvoor alle andere rijksvorsten sidderend terugdeinsden. Welk een stoute, grootsche gedachte, het rijk te bevrijden van den geweldenaar, die trotsch de heele Christenheid braveerde; vrede, orde en welvaart te doen terugkeeren in alle Duitsche landen!

Wat moest hij groot en edel zijn, die in den opgang van zijn jaren tot zulk een taak werd uitverkoren! En in haar maagdelijk rein en edel hart, van nature gevormd om alle heldengrootheid te bewonderen, ontkiemde de stille begeerte, toch vóór haar terugkeer naar het hof te Brunswijk den jeugdigen vorst te aanschouwen, op wien de hoop der Christenheid gevestigd was.

Zij hoopte dat haar vader maar geen gevolg mocht geven aan zijn voornemen, nog vóór den afloop der vergadering de stad te verlaten. Zij mochten niet huiswaarts keeren, alvorens den nieuwen Roomsch-koning gezien te hebben.

En wilde haar vader niet tot diens verkiezing meewerken, zij wilde daar toch toe bijdragen door haar gebed voor den zegenrijken afloop van het werk, waartoe, op aandrang van den Heiligen Vader, alle kerk- en rijksvorsten waren opgeroepen, en voor welks goeden uitslag dagelijks de gebeden der Christenheid ten hemel stegen.

Er stond een kapelletje in het groen verscholen, aan den zoom van het eenzame voetpad. Daar knielde Elisabeth neer en bad voor den vrede en de eendracht onder de Christen vorsten, zij smeekte voor hen de voorlichting des H. Geestes af bij de gewichtige keuze van den nieuwen Roomsch-koning; zij bad ook voor den onbekenden jonkman, den held harer droomen, die, naar men zei, voor de kroon was aangewezen, en dat het hem gegeven mocht zijn, de reuzentaak, die hij op zich nam, tot Gods eer en tot heil der Christenheid tot een goed einde te brengen.

De zon van den korten Octoberdag neigde reeds ter kimme en de schemering begon al te vallen, toen zij eindelijk opstond, bedenkende dat zij nog ver van huis was en het haar moeilijk zou vallen in den avond den terugweg te vinden.

Juist wilde zij den tocht aanvaarden, toen zij zich plotseling door twee krachtige handen voelde aangegrepen, van den grond getild en meegevoerd.

In den eersten schrik wist zij niet wat haar overkwam. Met verbijsterde oogen zag zij een drietal forsche kerels, waarvan de eene haar voortdroeg en de ander een paard aanbracht.

‘Hulp! Jesus, Maria!’ kreet zij. ‘Roovers!’ En wanhopig worstelde zij tegen, terwijl de eerste aanvaller haar op het paard poogde te binden.

‘Stil wat, lief duifje, niet zoo schrikachtig!’ spotte haar belager, terwijl hij haar met ijzeren hand op het paard neerboog en de touwen aansnoerde, die de ander hem aanreikte.

‘Om Godswil! laat mij los! Wat heb ik u misdaan?’

‘O niets, we zullen u ook geen leed doen; het eenige wat wij verlangen is een goede losprijs voor een zoo schoone vangst.’

‘Hulp! roovers!’ gilde het meisje in haar angst.

‘Nog eens, houd u bedaard, schoone jonkvrouw, of we zullen u met geweld tot zwijgen moeten brengen.’

‘Hulp! hulp!’ kreet Elisabeth in vertwijfeling, met al de kracht van haar longen.

‘Stop haar een prop in den mond of ze verraadt ons,’ zei de andere roover, een ineengefrommelde lap aanreikend.

‘Hulp! hulp!’ klonk haar noodkreet door de stilte van den avond.

‘Het zal wel dienen,’ hernam de eerste aanvaller, de prop uit de hand van zijn kameraad aannemend.

‘Hulp!’ gilde Elisabeth nog eens en verweerde zich in wanhopige worsteling.

Op eens weerklonk uit de verte de hoefslag van een paard; het geboomte ruischte en ritselde of er een stormwind door heen voer, de grond dreunde. Er naderde hulp.

Verschrikt sprongen de booswichten te paard en renden voort, de arme Elisabeth, geboeid en machteloos, zelfs buiten staat nog om hulp te roepen, meevoerend.

Maar de hoefslagen naderden; het geboomte ter zij van den weg week krakend uiteen, en daar sprong uit het kreupelhout een ruiter in volle wapenrusting midden op het pad, met uitgetogen zwaard den boeven den weg versperrend.

‘Staat, roovers!’ bulderde hij, ‘of ik kloof u met paard en al doormidden.’

‘Daar is mijn zwaard ook goed voor!’ riep de voorste der roovers, woest op den ruiter aanstormend en met geweldige kracht zijn zwaard zwaaiend.

Maar met een behendige zwenking ving de ander den slag op en bracht zijn aanvaller in het volgend oogenblik zulk een vervaarlijken houw toe, dat hij met een doffen smak van zijn paard viel en voor dood bleef liggen.

Nu drongen de beide anderen met toomelooze drift vooruit en hakten van weerszijden verwoed op hun bestrijder in, die echter zijn zwaard als een weerlicht in de hand liet ronddraaien, zoodat het elken houw afweerde en ondertusschen nog tijd vond den boeven slag op slag toe te brengen. Als een voorhamer op een aanbeeld, zoo verpletterend beukte des ruiters zwaard op hun helmen. De vonken vuur sprongen uit de kletterende wapenen.

Op eens boog zich een der roovers ter zij om het paard van den ruiter een steek toe te brengen; maar deze had den toeleg al gemerkt en nog vóór de roover tijd had om toe te stooten, lag hij languit op den grond neergeveld.

Met een hevig bloedende wond krabbelde hij op en poogde weer zijn paard te bestijgen, maar op hetzelfde oogenblik werd zijn metgezel het zwaard bij den greep, als een riethalm afgeslagen.

‘Vlucht!’ riep deze, zich ontwapend ziende; beiden wendden met wanhopigen ruk hun paard om, priemden het de sporen in de zij en holden den weg op in vliegende vaart. Het paard, waarop Elisabeth lag vastgebonden, en hun gewonden makker lieten zij in de vlucht achter.

De ruiter steeg van zijn ros en zijn eerste werk was, de half bezwijmde jonkvrouw de prop uit den mond te nemen. Daarop trok hij zijn zwaard om de touwen los te snijden, die haar ledematen beknelden.

Op dat oogenblik keerde een der vluchtende roovers zich even op zijn paard om, bracht de hand bij wijze van een spreekbuis aan den mond en riep:

‘Schoone jonkvrouw van Brunswijk,... uitstel is geen afstel.... denk aan Herman van Rittberg!’

Op die woorden richtte de van schrik en benauwdheid half bezwijmde jonkvrouw zich verrast en ontzet op en met wijd opgesperde oogen poogde zij in het schemerdonker den vluchteling te herkennen.

Maar onmiddellijk daarop verdwenen beide schurken in het kreupelhout, dat van verre reeds in de schemering wegdoezelde. Nog een poosje werd de hoefslag van hun paarden gehoord, maar eindelijk stierf ook dat weg en werd het volkomen stil op het eenzame pad.

'Het geschreeuw van dien rabouw meldt mij wie ik het voorrecht gehad heb uit de klauwen der roovers te redden,' dus sprak de onbekende Elisabeth aan, terwijl hij haar behulpzaam was, zich van het paard te laten glijden. 'Hoe bevindt ge u nu, mejonkvrouw van Brunswijk?'

Elisabeth tegen haar redder leunende, wiens krachtige arm haar ondersteunde, haalde nog met moeite adem, loosde een langen zucht en sprak eindelijk met nog hijgende borst:

'Goddank, heer ridder, dat gij intijds gekomen zijt.... Gij hebt mij het leven gered.... Ik zou het bestorven zijn.... Is het geoorloofd te vragen, wien ik mijn redding te danken heb?' vroeg zij, tot de slanke, fiere gestalte opziende, die daar met nog altijd gesloten visier voor haar stond.

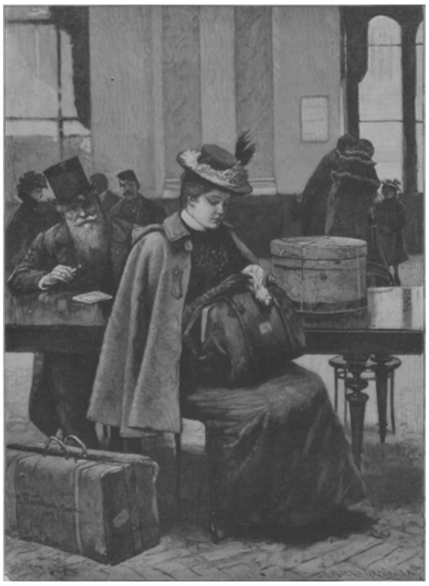

DE WERELD IN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. BACHRACH-BARÉE.

'Het vragen is zeker geoorloofd, doch evenzoo zij het mij vergund het antwoord op die vraag schuldig te blijven,' hernam de onbekende hoffelijk. 'Mijn woord moge u voldoende zijn, dat ik, hoewel geen ridder, zooals gij mij noemt, een man van eer en zonder blaam ben, op wien gij u veilig verlaten kunt. Wees dus zonder vrees. Ik zal u behouden tot uw heer vader terugbrengen. Maar rust eerst nog een wijle hier op het gras. Gij beeft van den schrik. Geen wonder na zulk een ontmoeting!.... Ginds stroomt de Rijn; laat mij beproeven daar wat water te scheppen, al is het maar om uw slapen en polsen wat te verfrisschen....'

'O neen, heer, verlaat mij niet, bid ik u,' riep het meisje, hem angstig bij den arm grijpend. 'Zij moesten eens weerkomen!'

'Ze zullen het niet wagen, dat geboefte. De schurk schreeuwde u zijn naam toe. Kent ge hem?'

'Als hij den naam draagt, dien hij me daar toeriep, ken ik hem maar al te goed. Herman van Rittberg dong eenmaal naar mijn hand. Mijn vader wees hem af, misschien met te smadelijken spot. De jonkman zwoer zich te wreken. Hij verdween spoorloos uit het land. Maar sedert stonden mijn vader en ik herhaaldelijk bloot aan geheimzinnige aanrandingen, waarin Herman van Rittberg blijkbaar de hand had. Wie had kunnen denken, dat hij me zelfs tot hier zou achtervolgen!'

'De ellendeling! Jammer dat mijn zwaard niet hem getroffen heeft in plaats van zijn makker hier,' hernam de onbekende, minachtend met den voet naar het lichaam wijzend, dat roerloos dwars over den weg lag. 'Deze schijnt het loon voor zijn schanddaad al ontvangen te hebben. Maar bij het kruis, ook de ander zal zijn gerechte straf niet ontgaan! Een weerlooze jonkvrouw oplichten, en dat bijna onder den rook van de stad, waar de vorsten van het halve Duitsche rijk vergaderen! Schande voor het rijk, dat zulke gruwelen mogelijk zijn. Maar met Gods hulp zal het spoedig anders worden,' voegde hij er bij met een beslistheid, die de jonkvrouw scheen te verwonderen.

Zij wischte zich het angstzweet, dat zij nog klam op haar voorhoofd voelde, van het gelaat en zag vragend en bewonderend den onbekende aan, die daar, op zijn zwaard geleund, koen en forsch voor haar stond als het beeld der wrekende

gerechtigheid. De schemering vergrootte nog zijn rijzige gestalte, zoodat hij haar een man leek in de volle kracht der jaren. Maar de lenige zwier van zijn bewegingen en de jeugdige welluidendheid van zijn stem verrieden toch den jonkman. Wat had zij gegeven, als zij hem een oogenblik in het gelaat had kunnen zien! Doch het gesloten v zier

hield zijn trekken onverbiddelijk voor haar verborgen.

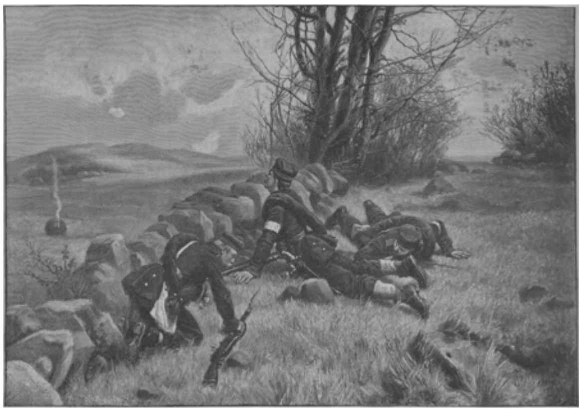

EEN BOM! NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. HÄNTEN.

'Wilt ge u niet een wijle nederzetten om adem te scheppen?' vroeg hij, met vriendelijke bezorgdheid.

'O neen, ik voel me nu al geheel hersteld. Ik wenschte, als het u goed is, maar aanstonds huiswaarts te rijden vóór het geheel donker wordt. Men mocht zich anders om mij verontrusten.'

'Het was wel onvoorzichtig u tegen den avond onveizeld zoo ver van de stad te wagen. Wist ge niet dat de streek onveilig was?'

'Ik had wel vernomen dat de roofridders hun strooptochten tot onder de muren der stad uitstrekten. Maar ik had toch niet vermoed, dat mij zulk gevaar dreigde, anders had ik mijn wandeling niet tot hier uitgestrekt. Ik was een oogenblik gaan neerknielen in de kleine genadekapel ginds bij den grooten lin deboom. Daar schijnen de roovers mij beloerd te hebben; want toen ik opstond, voelde ik mij plotseling door hen aangegrepen.'

'De aterlingen! Maar wee hun, zoodra er weer recht zal heerschen in de Duitsche landen!'

'God geve dat het spoedig zij; ik heb er straks voor gebeden, en zal er voor blijven bidden tot mijn gebed verhoord is.'

'Dat kan niet lang uitblijven. De Heer van Hemelrijk kan niet langer gedoogen dat zijn rijk op aarde aldus zijn vijanden blijft prijsgegeven. Hij die de harten der vorsten leidt als waterbeken, zal hun ingeven een koning te kiezen, die bij machte is den vrede te herstellen.'

Hij had die woorden zoo plechtig uitgesproken, dat Elisabeth hem verwonderd aanzag. Wie was hij, die, ofschoon verklarende geen ridder te zijn en blijkbaar ook nog jong van jaren, sprak met een ernst als behoorde hij in den raad der vorsten? Zij dacht aan den graaf van Holland, door haar vader minachtend een melkmuil gescholden, maar door Paus en kerkvorsten aangezocht voor de hoogste taak, die een Christen vorst in deze dagen op zich nemen kon. Zou het mogelijk zijn? Stond zij tegenover den aanstaanden Roomsch-koning! O, dat hij toch maar een oogenblik het vizier van zijn helm wilde opslaan! Als hij werkelijk de uitverkorene was, dat moest op zijn gelaat te lezen staan. Uit duizenden moest hij te herkennen wezen.

'Op wien zou de keuze vallen?' ging zij aarzelend voort.

'Het zal zijn wien de Heilige Geest aanwijst,' hernam de ruiter kortaf.

‘Men zegt algemeen dat het graaf Willem van Holland zal wezen. Kent gij hem soms?’

En het hart trilde haar in den boezem bij die stoute vraag.

'Ik ken hem genoeg om te weten dat hij zich den onwaardigste van allen rekent om de kroon van het Heilige Roomsche Rijk te dragen.'

'En hoe denkt gij zelf over hem?' vroeg Elisabeth al stouter voort.

'Die vraag zal den rijksvorsten op de vergadering worden voorgelegd. Het is ijdel ze te stellen aan een onbekende op den weg,' hernam de ruiter.

Elisabeth voelde de lichte bestraffing, die in den toon zijner woorden lag; maar moedig liet zij er op volgen.

'Wie gij ook zijn moogt, een onbekende zijt ge voor mij niet, sinds uw moedige, edele daad mij u beter heeft doen kennen dan het schitterendste ridderblazoen. En zoo ge meent dat het mij niet voegt, u in zoo ernstig een zaak te ondervragen, dan durf ik tegenwerpen dat het niet enkel de zaak der vorsten is, maar van de gansche Christenheid. Duid mij dus niet euvel dat ik, die van verre sta waar de vorsten beslissen moeten, u durfde ondervragen omtrent den man, die hun, naar men zegt, door den Heiligen Vader zelf wordt aanbevolen. Maar dunkt u de vraag ongepast, beschouw ze dan als niet gesproken.'

De onbekende scheen een oogenblik met zich zelf in beraad te staan wat hij zou antwoorden. Daarop nam hij, als in verlegenheid, onwillekeurig den helm van het hoofd om zich het zweet van het voorhoofd te wisschen.

Met gretigen blik staarde Elisabeth hem aan; ondanks de schemering erkende zij een fraai en edel gevormd jonkmansgelaat, waarin met zachten glans twee gitzwarte oogen schitterden. Een rijkdom van weelderige zwarte lokken golfde van onder den helm uit, toen hij dien oplichtte. Slechts een oogenblik had hij het hoofd ontdekt, maar dat was voor Elisabeth voldoende. Geen twijfel of dat moest de veelbesproken jonge graaf van Holland zijn. Haar hart zeide het haar en ze voelde zich van eerbiedig ontzag vervuld. Zij wilde spreken, maar ze vermocht geen woord te stamelen. Zij was bedremmeld en ontroerd bij de gedachte dat zij misschien tegenover den man stond, die eerlang de eerste in het rijk zou wezen, de uitverkoren strijder Gods, die, bestemd als wreker der ongerechtigheid op te treden, haar nu al verschenen was als verdediger der belaagde zwakheid, als haar redder uit de handen der roovers.

Nog stond zij sprakeloos, toen de ruiter zich eensklaps tot haar wendde met de woorden:

'Jonkvrouw van Brunswijk, ge zeidet zoo even dat ge voor het rijk en den nieuwen koning gebeden hadt. Dat is het beste wat gij doen kunt. Ga daarmee voort en de Heer van Hemelrijk zal uw gebed verhooren.... En nu, als het u goed is, zou ik u raden op te stijgen om huiswaarts te rijden; want de avond valt en we hebben nog een langen weg te maken.'

Dit zeggende ontdeed hij zich van zijn mantel en legde dien bij wijze van zadel op het paard, waarop Elisabeth straks gebonden had neergelegen. Hij maakte, naar ridderlijk gebruik, zijn hand tot een stijgbeugel en hielp haar te paard.

'Het spijt mij dat ik u geen beter ros kan aanbieden,' sprak hij, 'maar wij mogen nog dankbaar zijn dat de roovers ons dit hebben achtergelaten. Het zal u licht veilig te Neuss terugbrengen.'

Elisabeth gehoorzaamde zwijgend aan zijn leiding. Haar hart was te vol dan dat zij spreken kon. Was het mogelijk dat zij daar aan de zijde reed van den man, wiens naam in de laatste weken op ieders lippen was, aan de zijde van den aanstaanden Roomsch-koning?

Maar neen, dat moest verbeelding zijn. Haar zinnen waren nog ontsteld van den doorgestanen schrik. Welke reden had zij om in haar onbekenden redder den graaf van Holland te zien? Dat hij een kloek en schoon jonkman was, gelijk zij dezen had hooren beschrijven? Misschien zijn woorden over de koningskeuze? Maar aldus zou ieder rechtschapen en voorzichtig rijksvorst gesproken hebben. Zij moest zich zelve bekennen, al zeer lichtvaardig en voorbarig besluiten te trekken.... En toch, een geheime stem in haar binnenste bleef haar toefluisteren, dat zij zich niet bedroog.

Het was volslagen duister toen zij de stad bereikten en voor het huis aankwamen, waar haar vader verbleef.

‘Gedoog dat ik hier oorlof van u neem, mejonkvrouwe,’ sprak de onbekende.

‘Neen, heer, zoo moogt ge niet heengaan,’ riep Elisabeth. ‘Mijn vader zou het me nooit vergeven, als ik den redder van zijn dochter had laten vertrekken zonder dat hij hem dank betuigd had.’

‘Ik begeer geen dank, mejonkvrouw, en rijd spoorslags terug om uw belager op te sporen en het land van zijn roofbende te verlossen.’

Elisabeth wilde hem nog terughouden, maar op dat oogenblik werd de deur geopend en de ruiter, haar aldus in veiligheid ziende, gaf zijn paard de sporen en verdween in de duisternis.

‘Mijn God, Elisabeth, waar zijt ge geweest?’ vroeg hertog Otto van Brunswijk, die zijn dochter ontrust te gemoet trad. ‘De dienstlieden en uw broeders zijn overal heen geweest om u te zoeken. Wat is u overkomen?’

Ook haar zuster Agnes en de bewoners van het huis kwamen toegeschoten. Haar geheimzinnig verdwijnen en lang uitblijven had groote ongerustheid verwekt. Men wist hoe onveilig in deze tijden van beroering de wegen waren en hoe de roofridders er op loerden, buit en gevangenen te maken.

In weinig woorden verhaalde de jonkvrouw wat er voorgevallen was, maar toen zij met haar vader en zuster alleen was in het ruime huisvertrek, voegde zij er bij:

‘De aanrander heeft mij in de vlucht zijn naam toegeworpen. Denk aan Herman van Rittberg, riep hij.’

‘Wat! waagt die onverlaat het, u zelfs tot hier te achtervolgen?’

‘Dat schijnt zoo,’ hernam zij kalm, ‘maar het is niet onmogelijk, dat ook hier de straf hem achterhaalt; want de onbekende, die mij uit zijn handen bevrijdde, is reeds teruggereden om hem op te sporen.’

‘En gij kunt niet gissen, wie uw redder is?’

Elisabeth schudde het hoofd; zij durfde de vermoedens niet uitspreken, die zij voor zich zelve koesterde, maar die, dat voelde ze, geen redelijken grond hadden.

‘Wij zullen het spoedig weten,’ besloot zij, en staarde met stil vertrouwen voor zich uit, inwendig zich verheugend in een blijde zekerheid, die zij anderen niet kon meedeelen.

(*Wordt vervolgd.*)

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg.*)

‘Schei maar uit,’ was het lachend antwoord van den graaf geweest, ‘schei maar uit, Otto, als ge een tweede cicero was, zou het u nog niet baten, op dit punt ben ik stokdoof. Laat die dwaasheid dus maar ter zijde en bespreken we liever een reisplan,

dat ik voor dezen winter heb ontworpen; ik neem Harry en zijn gouverneur mee en het zou me een groot genoegen zijn, als ge mij gezelschap wilde houden.'

'Natuurlijk, vriend, wat zou ik hier den ganschen, langen winter alleen doen?'

En daarmee was de zaak besloten.

Juist is de graaf van voornemen zijn zoontje van de reis te vertellen, als deze hem voorkomt, door van Johans grootmoeder te spreken en hem dringend verzoekt, den armen lakei geld voor een nieuw huis te geven.

Daar heeft Arendsheuvel wel wat bedenkingen tegen, maar Harry houdt vol en klautert op zijn vaders knie.

'Och toe, doe het maar,' vleit hij met een smeekende uitdrukking in de donkere oogen, 'u weet wel, dat ik twee nieuwe ponny's zou hebben, geef mij die dan maar niet en laat mij het geld aan Johan geven.'

Getroffen blikt de graaf in de lieve kinderoogen; het bevalt hem, dat de knaap zoo onbaatzuchtig afstand doet van het hem beloofde ter gunste van een arme vrouw, die hij niet eens kent.

'Wij zullen eens zien, wat er aan te doen is, Harry,' betuigt hij vriendelijk.

'Als u dat zegt, zal u zeker voor haar zorgen,' juicht het kind en slaat vol geestdrift de armen om vaders hals, 'dat moet ik dadelijk aan Johan gaan vertellen; wat zal hij blij zijn,' en meteen springt hij op den grond.

'Niet zoo voorbarig, kindlief,' dus weerhoudt de graaf hem, als hij de kamer wil uitstormen, 'morgen zal ik er zelf met hem over spreken en luister nu eens naar mij, ik heb u iets heel prettigs te vertellen.'

Hij beurt Harry weer op zijn knie en verhaalt hem van de pas ontworpen reis, wat den knaap in verrukking brengt.

'O! hoe heerlijk!' jubelt hij, 'wat zullen wij veel schoons en vreemds zien. Nu zal ik ook niet meer aan die nare stiefmoeders denken, want als wij weggaan, kunnen al die schoone damen niet bij u komen.'

Als zijn vader hem bij die woorden verbaasd aankijkt, gaat hij gewichtig voort:

'Johan heeft me gezeid, dat er dames zijn, die moeite doen om mij een stiefmoeder te geven; is dat waar, vader, waren er nu ook damen.'

Het valt den graaf in, het kind uit te hooren en hij antwoordt:

'Ja, Harry, er waren heel lieve damen.'

'En houdt u daarvan?' klinkt het naïef.

'Ja, Harry.'

'En wil u hebben, dat ze mij een stiefmoeder geven, vader?' De heldere kinderstem beeft.

'Als ik dat nu eens heel graag wilde, mijn jongen?'

'Maar ik wil geen stiefmoeder hebben, ik ben bang voor haar, ze zijn allemaal slecht; Johan zegt het zelf, och vader, doe het toch niet, ik houd zooveel van u en zal nooit ondeugend zijn, als zij maar niet hier komt, hoort u wel, vader, zeg dat ze niet komen zal.'

(*Wordt vervolgd*.)

Een wandeling door Haarlem.
door J.F. Nuyens.
(*Vervolg*).

Eigenlijk kunnen wij van één gebouw kwalijk spreken. Het is een opeenstapeling van Gothische muren, doorboord met Renaissancevensters en versierd met balkonnetjes en deuren uit den Barok-tijd. De wonderlijkste vormen gaan er samen. Zuilen en pijlers uit de 13e en 14e eeuw dragen een stuk muur, waaraan de arbeid is waar te nemen van geslachten, die twee, drie en vier eeuwen later leefden. De tinnen uit den tijd van Floris V prijken nog hoog in de lucht, maar stemmen weinig overeen met de toevoegsels van latere tijden. Kortom, het Haarlemsche stadhuis is een bouwkundige hutspot! Het geheel smaakt wel goed, maar men weet niet juist te zeggen, welk oordeel men moet uitspreken over deze samenflansing van verschillende bestanddeelen.

Het hoofddeel wordt gevormd door het groote, vierhoekige, met tinnen gekroonde gebouw, dat oorspronkelijk het slot was der Hollandsche graven. Haarlem was steeds voor deze heeren een punt van bijzondere aantrekkingskracht. De boschachtige en wildrijke schoone omstreken lokten uit tot voortdurend verblijf en de ligging der stad aan het breede Spaarne deed als vanzelf handel en nijverheid bloeien. Dit oude kasteel is dan ook te beschouwen als het begin van de stad zelf. Van uit deze woonplaats gingen de graven door de Koningsstraat (vandaar deze naam) naar de St.-Gangolfskerk, welke gelegen was op de tegenwoordige Botermarkt. In 1576 is deze kerk afgebrand en met haar meer dan vierhonderd huizen en gestichten. In de Paarlaarsteeg woonden de juweliers en goudsmeden, die hoofdzakelijk van het grafelijk hof moesten bestaan en die hun naam aan dit straatje hebben gegeven.

Vóór dit slot tot stadhuis was ingericht, huisvestte de vroedschap in een gebouw, dat aan de Markt was gelegen op den hoek van de Smedestraat, zooals een oud opschrift vermeldt:

Wanneer de graaf hier op het Sant
Zijn prinsenwoning had geplant,
Zoo werd dit loflijk oud gesticht
Tot Haarlems raadhuis ingericht.

De verschillende bijgebouwen zijn allen uit later tijd. Het Noord-Oostelijk gedeelte diende vroeger tot schavot, maar is tegenwoordig in gebruik bij ‘den burgerlijken stand.’

Een eigenaardig teeken van onzen tijd, die de moordenaars vertroetelt en brave menschen in alles beadministreert. Het meest opmerkelijk gedeelte uit den nieuwen tijd is de Noordelijke vleugel, die met een gevelbreedte van ruim 9 meter aan de markt grenst en met een langfront van ongeveer 40 meter aan de Zijlstraat ligt. Dit gebouw, opgericht door den stadssteenhouwer Pieter de Lange en den metselaar Teunis Willemszoon in de eerste helft der 17e eeuw, vertoont in zijn ramen met de straalvormige bogen nog den invloed van Lieven de Key, maar de meesters gaven toch toe aan den geest des tijds door de ramen in den voorgevel met frontons te bekronen. Hoogst origineel is verder de fraaie overstekende kroonlijst, versierd met gesneden consoles, een der zeldzame voorbeelden van deze soort, die in ons land te vinden zijn. Het torentje, dat vroeger dit gedeelte versierde, is al lang afgebroken, maar de bovenmatig hooge schoorsteenen, die toch geen kwaad effect maken, steken nog boven het dak uit.

Het inwendige van het stadhuis geeft heel wat meer te zien dan het uiterlijke.

Daar hebt ge vooreerst de groote Hal, die de geheele inwendige ruimte van het oude slot uitmaakt. Hier ziet ge nog de fraaie, kolossaal zware zolderbalken, die de kleinere binten dragen. Hier prijken de afbeeldsels der verschillende graven uit de opeenvolgende huizen. Hier hangen de wapens van de voornaamste oude Haarlemsche geslachten. Hier bewondert gij de fraaie beschilderde glazen, het kolossale schilderij van Wijnveld, voorstellende Kenau Simonsz. Hasselaar op de wallen van Haarlem, benevens een reusachtige walvischkaak, van een kolossaal beest, in 1596 door Linschoten bij Waaigat gevangen. Hier ook wordt gij aangenaam getroffen door den oprecht Hollandschen zin voor zindelijkheid en practisch nut bij het aanschouwen van eenige slecht houten spuwbakjes, die getuigenis afleggen, dat ons volk zelfs in deze historische omgeving de oude tabak rookende en kauwende natie blijft. Deze ruime hal dient tot eervolle voorzaal van het stedelijk museum van schilderijen en oudheden, dat zich bij het stadhuis aansluit.

Dit museum, in hoofdzaak stukken bevattende van Haarlemsche meesters, en in het algemeen beschouwd ver achterstaande b.v. bij het Mauritshuis of het Rijks-Museum, geniet echter een wereldvermaardheid door de groote schuttersstukken van Frans Hals, die de glorie uitmaken niet alleen van Haarlem, maar van geheel ons land.

Treedt binnen, als 't u belieft!

Eerst komt gij in een zaaltje, laat ik zeggen een kamer, waar de portier u berooft van wandelstok of paraplu, en u, naar den aard van zijn betrekking, een waardelooze zinken penning daarvoor in de plaats geeft. In deze kamer hangen wel enkele portretten van Kruseman e.a., maar veel opmerkelijks is er niet te zien. Achter deze kamer ligt een trapportaal met een paar ijzingwekkende stukken van Van Wieringen e.a., voorstellende den slag van Gibraltar en de inneming van Damiate, waarop men schepen in de lucht ziet springen en hoog boven den grond (of de zee) matrozen

uiteen ziet spatten. Vervolgens komt gij door een gangetje met een paar goede schilderijen en dan treedt gij de hoofdzaal binnen.

Hoeden af, a.u.b! Daar hangen ze in ééne rij, de zes groote doeken van den onovertroffen Haarlemschen meester, de evenknie van Van Dijk, weinig minder dan Rembrandt. Daar stralen ze in volle glorie, de forsche en frissche koppen van de officieren der verschillende schuttersdoelen van twee en een halve eeuw geleden, even forsch en frisch op het doek getooverd door hun gevierden medeburger. Daar ziet gij ze werken met hand en tand aan den welvoorzienen disch, dat hun blozende gelaatskleur overgaat in licht purper en de oogen, kleiner geworden door den invloed van den wijn, glinsteren u guitig tegen van 't inwendig genot, dat hun op het aangezicht staat te lezen. Daar zetten ze het mes in het sappige ooft of druppelen het verfrisschende citroensap over de smakelijke oesters, want bij voorkeur lieten de heeren zich uitschilderen als zij, aan het dessert gezeten, het toppunt hadden bereikt van een tafelgenot. Sommigen houden een gemoedelijk praatje, anderen schijnen den beschouwer recht in de oogen te zien in het volle besef van hun waardigheid; nog anderen laten hun glas vullen of drinken onverstoorbaar door, onverschillig voor degenen, die hunne handelingen gadeslaan; en een enkele zelfs heeft blijkbaar iets te veel van zijn krachten gevergd en houdt u, eenigszins boven zijn 'bier', het leege glas voor, waaruit nog een enkele druppel op den grond lekt, terwijl hij u met een ietwat botten glimlach aanziet. Alles op deze schilderijen is in overeenstemming met de flinke oud-Hollandsche koppen. Het tafellinnen met ingeweven of geborduurde patronen is hagelwit en schijnt splinternieuw. De schotels en glazen schitteren u tegen als kristal en al het verdere tafelgerei is naar verhouding, terwijl de schilderachtige en kleurrijke costuums met de geborduurde sjerpen bewijzen, dat de heeren officieren hun best hebben gedaan een goed figuur te slaan op hun conterfeitsel. Geen kop is er te vinden of de schilder heeft er een karakter in weten te leggen en als gij den tijd hebt, brengt gij met pleizier een paar uren zoek alleen met het beschouwen van deze meesterstukken der schilderkunst uit alle tijden. Kunstenaars hebben beweerd, dat het groote doek van 1633 het juweel is van deze schatten, maar ik voor mij geloof, dat dit niet is uit te maken. Alles is even schoon, even frisch, even krachtig en gemakkelijk gepenseeld; alle heerlijke eigenschappen van dezen feniks der schilders blinken in deze doeken uit: zijn rijk coloriet, zijn forsche toets, zijn volkomen meessterschap om treffende gelijkenis en sterk sprekend karakter in zijn portretten te leggen. Tevens bewijzen deze schilderstukken, dat Frans Hals een eerste meester was in het schilderen van stillevens.

Meer achter in de zaal hangen nog twee groote doeken van Hals, door hem op bijna 80jarigen leeftijd in zijn laatste levensjaren geschilderd. Zij stellen voor de regenten en de regentessen van het Oude-Mannenhuis.

Op het eerste gezicht schijnen deze stukken onafgewerkt, zoo breed is de toets, zoo sober is het coloriet. Deze krachtige werken zijn de laatste arbeid van Haarlems grootsten zoon. Kort na hunne voltooiing stierf hij en zijn lijk rust, evenals dat van zoovele andere vermaarde stadgenooten, onder de hooge gewelven van de Groote Kerk.

Behalve de onovertroffen stukken van Frans Hals bezit het Haarlemsch Museum nog menig ander stuk, dat de moeite van het beschouwen overwaard is. Fraaie werken hangen er van Jan de Braij, van Cornelis van Haarlem, van Jan van Scorel, van Maarten van Heemskerk. Minder bekende namen zijn Vroom en Willaertz, beiden zeeschilder, maar Lastman en vooral Brouwer mogen met eere genoemd worden. Berkheijde prijkt hier met eenige flinke stukken en van den kerkschilder Saenredam

is ook goed werk te zien. Een groot zeestuk van Vroom: 'de aankomst van Leicester in Vlissingen' is een der sieraden van de tweede zaal.

In de derde zaal hangen vele slechte portretstukken uit de vorige eeuw en enkele fraaie stukken, bijeengebracht door de Vereeniging tot uitbreiding van de kunstverzameling.

De zalen, waarin het stedelijk Museum is gehuisvest, behooren niet meer tot het stadhuis. Zij maken een deel uit van het vroegere klooster der Predikheeren of Dominicanen, waartoe ook het Pand, het Prinsenhof en de daarachter gelegen tuin behoorden. In 1287 werd het onder bescherming van graaf Floris V gesticht, die het Westelijk gedeelte van zijn hof aan de geestelijken afstond. De monniken zelf waren afkomstig uit een klooster in de Jacobistraat te Parijs en werden daarom wel Jacobijnen genoemd, welke naam nog bewaard is gebleven in de Jacobijnenstraat, welke langs het klooster liep. Tusschen twee haakjes: in deze Jacobijnenstraat staat de school, waarin Beets zijn jongensjaren doorbracht, en naar men zegt, wordt de schoolbank, waarop hij gezeten heeft, nog als een reliek bewaard.

Wij verlaten nu het museum en het stadhuis. Wilt gij soms eerst nog de oudheidkamer bezichtigen? Gij vindt daar gildebekers, oude hellebaarden en andere wapens, waaronder een paar beulszwaarden, en dergelijke zaken, die in ieder ander museum te vinden zijn. Hebt gij daar uw hart opgehaald, laten wij dan nog even opsteken bij Brinkmann en daarna onze wandeling vervolgen.

Wij verlaten nu de Groote Markt, passeeren het huis, waar eens Laurens Coster woonde en loopen achter de Groote Kerk om de Damstraat in naar de Kaasmarkt. Let wel op het onovertroffen Hollandsche stadsgezicht, dat gij hier hebt. Naar links en rechts breidt zich het Spaarne uit, met zijn breede en lommerrijke kaden. Juist op deze hoogte maakt dit water een bocht, die ons veroorlooft een groot gedeelte van zijn loop te overzien. De plek waar wij staan is de Kaasmarkt, het drukste gedeelte van het geheele Spaarne, waar het stoombootverkeer met andere plaatsen zich concentreert.

Op den hoek van Spaarne en Kaasmarkt staat de Waag, reeds vroeger genoemd, en daarnaast prijkt een rij huizen, die honderd à tweehonderd jaar oud, met hun vroolijke geveltjes een allergezelligst effect maken.

Wij stappen nu door en passeeren een paar huizen verder het welbekende Teylers-museum. De huizen, die wij zooeven bewonderden, behooren ook bijna alle tot de Teylers-fundatie. Deze heer Teyler, beter gezegd Pieter Teyler van de Hulst, moet bepaald een schatrijk man zijn geweest, want wie het Teylershofje beziet en het reglement daarvan doorleest; wie den fraaien gevel van het museum beschouwt en het prachtige inwendige bewondert, waar alles u tegenschittert van kleurig marmer, albast en echt brons; wie de rijke en beroemde bibliotheek bezoekt of het natuurkundig Museum of de verzameling schilderijen en de bekende collectie teekeningen en etsen, komt tot de conclusie, dat alleen een groot kapitaal zoo iets kan stichten en onderhouden.

De tijd, om dit museum te bezoeken is te kort. Ik zou u anders wijzen op de versteeningen van voorwereldlijke dieren; op de volledige collectie etsen en edelgesteenten; op de rijke verzameling natuurkundige instrumenten, waaronder de bekende reusachtige electriseermachine en op zooveel andere dingen, die zoo in een oogenblik niet te noemen zijn.

Wij moeten echter verder. Wij steken dan bij de Gravensteenenbrug (waar vroeger een toren stond, een soort burcht) het Sparen over en loopen de aloude

Sparenwouderstraat door, die ons voert naar de poort van dien naam, meer bekend als de Amsterdamsche Poort. Dit gebouw is het eenig overgebleven gedeelte van de vroeger zoo uitgestrekte vestingwerken van Haarlem. Met ware Vandalenwoede heeft de vroede Raad van Haarlem in de helft van deze eeuw ongeveer zich geworpen op de belangrijke wallen, muren en poorten, die eeuwen lang de veiligheid van de hoofdstad van Kennemerland moesten waarborgen. Vooral de jaren tusschen '60 en '70 zullen berucht blijven. Veel, dat zonder moeite in stand had kunnen blijven, dat weinig aan onderhoud had gekost en niemand zou gehinderd hebben, is zonder nadenken vernield. Daar was b.v. de schilderachtige Kleine-Houtpoort, een werk in 1571 door den schilder Maarten van Heemskerk opgericht of liever vernieuwd, daar het gebouw reeds van 1420 dagteekende. Daar had men de Zijlpoort, een werk van Salomon de Braij. Daar waren verder de teekenachtige Schalkwijkerpoort, de Eendjespoort, de Nieuwpoort en zooveel andere, die voor eenige honderden guldens in handen van sloopers zijn gevallen, terwijl zij, bij weinig kostbaar onderhoud, nog jaren en jaren lang Haarlem tot sieraad hadden kunnen strekken. Alleen de Amsterdamsche poort is, zooals gezegd is, aan de sloopingswoede ontsnapt en zoo één, dan verdiende wel dit gebouw bewaard te blijven.

Het schilderachtige en nog stevige monument bestaat uit twee gedeelten. Het eigenlijke poortgebouw is 7 M. lang en 8.70 M. breed. De hoogte der muren bedraagt 17 M. en het dak steekt daar nog 4½ M. boven uit, zoodat de geheele hoogte komt op 21½ M. Aan weerszijden van de poort staan twee achthoekige torentjes van ongeveer 20 M. hoog, die door een open gang verbonden zijn. In den Noordelijken toren is een spiltrap, die naar de bovenverdieping leidt. Vóór het hoofdgebouw ligt een omsloten voorplein van 7.60 bij 5.30 M., verdedigd door twee ronde torens, die door een boogvormige doorgang, een tweede poort dus, verbonden zijn. Ook over deze poort loopt een galerij, maar deze is overdekt. Gesteld nu, dat in de middeleeuwen een vijand de stad door de Amsterdamsche Poort wilde binnentrekken. Hij zou dan eerst de ophaalbrug moeten vermeesteren en de eerste poort overweldigen. Was hem dit gelukt, dan bevond hij zich in het omsloten voorplein, waar de soldaten als schapen in een hok stonden opeengepakt, zonder veel uit te kunnen voeren, terwijl zij van alle zijden van boven konden bestookt worden. Daarna moest nog de tweede poort worden vernield, het zwaren houten valhek met ijzeren punten (de herse) worden verbrijzeld en eerst daarna kon de aanvaller de stad binnentrekken. Zelfs in dit uiterste geval echter stond de massieve poort den vermetelen indringer als een dreigend spook in den weg. Eerst als zij geheel veroverd was, was de vijand veilig. Het gebouw is opgericht in baksteen, versierd met bergsteenen kantstukken, en vroolijk spiegelen de helderbruine muren en tinnen, benevens de sierlijke spitse daken zich af in het klare water. Het geheel is uiterst schilderachtig, want bij al hun voorliefde voor het practische hadden onze voorouders toch ook oog voor het schoone en teekenachtige.

(*Wordt vervolgd.*)

DE AMSTERDAMSCHE POORT TE HAARLEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

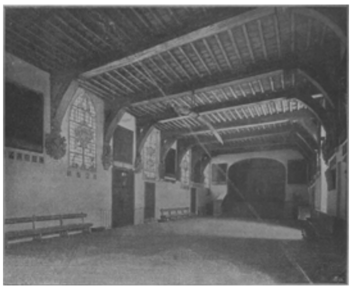

HAL VAN HET STADHUIS TE HAARLEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

Bij de Platen.

De wereld in. -

Het is tegenwoordig niet meer als in den ouden tijd, toen de menschen als oesters op een zelfde plaats bleven plakken en leefden en stierven, waar zij geboren waren. Bij de groote toeneming der bevolking in de bewoonde centrums en den vinnigen strijd om het bestaan dientengevolge gevoerd, vindt niet ieder in zijn geboorteplaats een positie, die met zijn behoeften, neigingen, opvoeding enz. strookt. En al vroeg kijkt menig ondernemend jongmensch dan ook verder om zich heen. Afstanden tellen niet meer bij het gestadig vergemakkelijkt verkeer; verplaatsing naar een andere provincie, naar het buitenland zelfs is geen beletsel voor de aanvaarding van een betrekking of positie, die uitzicht oplevert voor de toekomst.

En niet enkel jonge mannen gaan aldus moedig de wereld in; ook meisjes zien zich vaak genoopt dat voorbeeld te volgen en zeggen familie en vriendinnetjes vaarwel om ver van haar geboorteplaats, soms over de grenzen, ja over zee een bestaan te zoeken.

Zulk een ondernemende jonge dame aanschouwen we op het levendig tafereel in dit nummer, dat ons verplaatst in de wachtkamer van een groote statie. Daar zit zij in afwachting van haar trein, te midden van haar reisgoed, in ernstig gepeins verdiept. Zij heeft den zakdoek nog in de hand, waarmee zij straks een traan afwischte, die in haar oog opwelde bij de gedachte aan het dierbare thuis dat zij verlaten heeft en aan de onzekere vreemde bestemming. Zal zij daar vinden wat zij er zich van heeft voorgesteld? Zal zij onder goede menschen aanlanden, die haar gulhartig de hand toereiken? Of zal zij onverschilligheid, tegenwerking, naijver en valschheid ondervinden?

Dit schijnt ook de oude heer zich af te vragen, die haar ter sluik gadeslaat en zich blijkbaar bewogen voelt met het lot van haar, die zoo jong nog, alleen de wijde wereld in moet.

Een bom! -

Aan herinneringen uit den grooten oorlog van het jaar '70 heeft het in de laatste jaren niet gemankeerd; ons tafereel op blz. 285 - naar een schilderij van den bekenden veldslagenschilder E. Hünten - verplaatst ons nog wat verder terug, door ons levendig een episode voor te stellen uit den Duitschen veldtocht tegen Denemarken, waarbij de kunstenaar zelf tegenwoordig was.

Het was in de laatste dagen vóór de bestorming der Düppeler schansen, die niet alleen ware meesterstukken van versterkingskunst, maar ook met talrijke artillerie bezet waren. Van het korps van prins Friedrich Karl was een kleine patrouille Brandenburgers van het 64e infanterie-regiment behoedzaam tot zeer dichtbij genaderd, toen plotseling een geweldige Deensche bom vlak voor hen neergeploft kwam. In een oogenblik lagen de Brandenburgers, op het geroep van hun aanvoerder, achter een laag steenen plat op den grond uitgestrekt en wachtten in ademlooze spanning het springen van de bom af.

Dergelijke uit gladde geschutmonden in hooge bogen opgeworpen bommen zijn van een lont voorzien, die men te voren tot op zulk een lengte afsnijdt, dat ze even lang branden kan als de vlucht van de bom duurt. De bom is namelijk hol en bevat een ontplofbare stof, die door de naar binnen slaande vlam van de lont tot ontploffing wordt gebracht. Als het ontploffingsoogenblik goed berekend is, moet het zich voordoen wanneer de bom zich nog zoo wat anderhalven of twee meter boven den grond bevindt.

Dit was nu bij de bom, die zoo dicht bij de patrouille neergekomen was, niet het geval geweest; de lont brandde nog altijd door, terwijl de groote kogel in het gras lag. In zoo'n geval is het verstandigste wat men doen kan plat op den grond te gaan liggen, daar de stukken van zoo'n bom bij het ontploffen gewoonlijk meer omhoog dan zijwaarts vliegen.

Ditmaal zou het echter niet eens tot een knaleffect komen: de lont was blijkbaar slecht geweest; na een kleine poos was het blauwe rookwolkje geheel verdwenen en bleef de bom doodkalm liggen. Zoodra de Brandenburgers dit zagen, sprongen ze natuurlijk op, lachten om den onnóodigen schrik, dien zij hadden uitgestaan, vermaakten zich een tijdje met elkaar den kogel als een kegelbal toe te werpen en zetten ten slotte welgemoed hun patrouilletocht voort.

[Nummer 37]

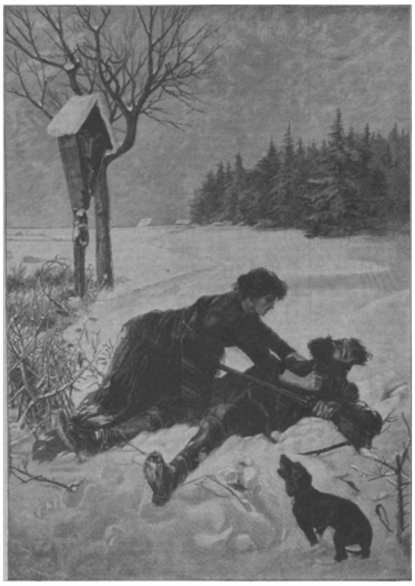

EEN OFFER VAN ZIJN PLICHT, NAAR DE SCHILDERIJ VAN A. SINGER.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

X. De ridderslag.

Inderdaad behoefde hertog Otto van Brunswijk niet lang in onzekerheid te blijven, aan wien hij de redding van zijn geliefde Elisabeth uit de klauwen van den roofridder te danken had.

Den volgenden dag - het was de 3e October 1247 - had op het kasteel te Wörringen, na het opdragen eener heilige mis tot inroeping van de voorlichting des H. Geestes, de plechtige keuze plaats van den nieuwen Roomsch-koning.

Met eenparige stemmen van de aanwezige kerkelijke en wereldlijke vorsten, die tot de koningskeuze gerechtigd waren en onder de toejuiching der overigen[1] werd daar gekozen de jeugdige graaf Willem van Holland, tot groote blijdschap van allen, die met den H. Vader hoopten, dat hij den vrede des rijks zou weten te herstellen, tot groote ergernis van degenen, die het met den onwaardigen keizer Frederik hielden.

Met trompetgeschal werd de uitslag der stemming afgekondigd, en nu gold het den nieuwgekozene als koning te huldigen. Maar waar was hij? Onder de rijksvorsten was hij bij de stemming niet aanwezig. Toch verzekerden zijn verwanten, bisschop Otto van Utrecht en hertog Hendrik van Brabant, dat hij in den omtrek moest zijn. Met hen was hij ter vergadering gekomen, doch sinds den vorigen dag was hij verdwenen.

De aanranding, waaraan de jonkvrouw van Brunswijk had blootgestaan en die natuurlijk niet geheim gebleven was, gaf daaromtrent afdoende opheldering. De onbekende, die haar veilig bij haar vader had teruggebracht, was onmiddellijk weer uitgereden om de rooverbende op te sporen. Geen twijfel of het moest de vermiste graaf van Holland zijn, en naar alle zijden werden de boden rondgezonden om hem op te zoeken, hem den uitslag der stemming mee te deelen en hem uit te noodigen, de hulde der vorsten te komen ontvangen.

Weldra was hij gevonden. Slechts noode liet hij de taak, die hij zich opgelegd had, de opsporing van den roover, aan anderen over. Maar thans riep hem een oneindig grooter en verhevener taak; aan het gansche rijk behoorde hij thans toe en van hem verwachtte het, dat hij alom recht en vrede herstellen zou.

In zegepraal werd hij naar Wörringen gevoerd, waar hij de gelukwenschen en hulde der vorsten ontving, die allen hem bij eede beloofden, dat zij hem met hun persoon en hun goederen zouden ter zijde staan.

Elisabeth juichte: haar vermoeden was dan bewaarheid; de jonkman, wien zij haar redding dankte, was de uitverkorene van Paus en bisschoppen, van al de rechtgeaarde Duitsche vorsten. Nu zou ook haar vader niet weigeren hem hulde te brengen; dreef de dankbaarheid hem daartoe niet onweerstaanbaar aan?

Stralend van blijdschap ijlde ze naar den hertog.

‘Nu weet ge, heer vader, wie mij uit de handen van Rittberg verlost heeft. Nu kunt ge hem, tegelijk met uw dank, ook uw hulde gaan brengen als koning.’

1) ‘Communi voto principum, qui in electione cesaris ius habere noscuntur ceteris principibus aupplaudentibus’, - zoo luidt het in een brief van Paus Innocentius IV. (Otto Hinze, Das Königtum Wilhelms von Holland, blz. 14).

Maar gramstorig legde de hertog haar het zwijgen op.

‘Ge weet niet wat ge zegt,’ sprak hij, driftig opstuivend; ‘hem als koning huldigen staat gelijk met keizer Frederik den oorlog te verklaren. Laten anderen zich voor de stroopop van Capuzzio in het harnas steken; ik waag er mij niet aan. Wij keeren stil naar Brunswijk terug. Daar kan ik rustig afwachten hoe de zaken loopen zullen. Het rijk van den nieuwen koning zal niet van langen duur zijn, zoo min als dat van zijn voorganger....’

‘God verhoede dat hem een dergelijk lot treffen moest! Hoe kunt gij zoo spreken, vader, gij, die aan graaf Willem te danken hebt, dat ik nog hier voor u sta.’

‘Is het mijn schuld, dat gij 's avonds alleen buiten de stad gaat zwerven, terwijl ge weet dat het op de wegen niet veilig is? Waart gij voorzichtig thuisgebleven, zooals Agnes, dan hadt ge mij niet in ongelegenheid gebracht. Maar wat staat mij nu anders te doen dan als een dief weg te sluipen? Hoe kan ik den Hollander onder de oogen komen, na hem tot zijn verkiezing mijn stem geweigerd te hebben?’

‘Gij kunt alles goedmaken door hem thans te huldigen! 't Is het verlangen van den Heiligen Vader, die het beveelt in het belang van het rijk en de gansche Christenheid; 't is voor u bovendien de plicht der dankbaarheid.’

‘Genoeg! Wij vertrekken. Ik zal Albrecht en Johan verwittigen dat zij zich tegen morgen gereed houden. We moeten hier zonder verwijl vandaan na de moeilijkheid, waarin gij me door uw dwaasheid gebracht hebt.’

‘Ik kan niet gelooven, heer vader, dat Albrecht en Johan uw handelwijze zullen billijken,’ wierp Elisabeth nog schuchter tegen.

‘Daar zal ik weinig naar vragen. Zij hebben te gehoorzamen.’

Inderdaad bleken de jongelieden de zaak anders in te zien dan hun vader. Zoolang de uitslag der koningskeuze nog twijfelachtig was, hadden zij de terughouding van hun vader begrepen. Maar nu zij den jongen Hollandschen graaf, ondanks de kuiperijen van zijn tegenstanders, zegevierend op het schild zagen geheven, kwam hun een verandering van gedragslijn raadzaam voor. Hun jeugdige eerzucht, door het schouwspel der verheffing van een twintigjarig jonkman geprikkeld, droomde van de rijke gunsten, die hij hun kon toebedeelen. Ongetwijfeld zou de nieuwe koning, om zich aller steun te verzekeren, geneigd zijn tot vergeven en vergeten. Met open armen zou hij allen ontvangen, die hem wilden huldigen en zich het minzaamst betoonen tegenover hen, die hem te voren vijandig of ongunstig gestemd waren. Het kon hun dus in hun oog niet anders dan voordeelig zijn, als hun vader thans de partij van den koning omhelsde. De dankbaarheid, die hij dezen schuldig was, bood er hem een geschikte aanleiding toe.

Anderen, die evenmin tot de keuze van graaf Willem hadden willen meewerken, begrepen ook dat het thans zaak was, zich hem tot vriend te maken. De stad Keulen, die haar poorten gesloten had voor de vergaderde vorsten, toonde zich nu bereid, den nieuwen Roomsch-koning binnen haar muren te ontvangen, beseffend welke voorrechten zij zich van hem bedingen kon, welke voordeelen alleen reeds de feestelijkheden bij zijn ridderslag de burgerij moesten aanbrengen.

Binnen weinige dagen zou de graaf van Holland plechtig te Keulen tot ridder geslagen worden; het was gebruik dat als een jong vorst in den ridderstand verheven was, hij onmiddellijk daarna die eer meedeelde aan een schaar edelknapen, die hij op zijn beurt tot ridder sloeg. Zij ontvingen gouden riddersporen ten geschenke en werden daarnaar *milites aurati* geheeten. Wie weet of de koning niet geneigd zou blijken, ook de zonen van den hertog van Brunswijk onder die bevoorrechte schaar op te nemen?

Na den ridderslag zou hij drie dagen te Keulen hof houden. Welk een vooruitzicht als zij daar mochten schitteren in zijn vorstelijke omgeving, deelnemen aan de luisterrijke feestelijkheden, kortom zich koesteren in den gloed van zijn rijzende zon!

Zoo dachten en spraken hertog Otto's zonen en toonden daardoor in berekenend eigenbelang wel naar hun vader te aarden. Hun overwegingen hoorde hij dan ook met meer aandacht aan, dan hij aan de hooger en edeler beweegredenen van Elisabeth gewijd had. Maar hij liet zich daardoor niet van zijn plan afbrengen:

‘Gij spreekt als kinderen zonder ondervinding,’ zei hij hoofdschuddend. ‘Omdat die baardelooze knaap door het drijven van papen en clerken tot koning verkoren is, meent gij dat hij het al in werkelijkheid is en vergeet dat hij het rijk nog op keizer Frederik zal hebben te veroveren. Omdat gij hier de bisschoppen met een handjevol rijksvasallen, die aan hun leiband loopen, dien Hollander ziet huldigen, vergeet gij dat de voornaamste Duitsche vorsten voorzichtig zijn thuis gebleven. Waar is hertog Albrecht van Saksen? Waar blijven Otto, de paltsgraaf van den Rijn, en de hertog van Beieren? Waar zijn de beide markgraven van Brandenburg en de markgraaf van Meissen? Zij allen houden het wijselijk met keizer Frederik, die met zijn zwaard meer vermag dan de Paus te Rome met al zijn banbliksems. Wie ziet ge hier? Als ge den koning van Bohemen uitzondert, louter kleine vasallen van den Beneden-Rijn en den omtrek, den hertog van Brabant, den graaf van Gelre, den graaf van Loos. Heel de adel van Stiermarken en Oostenrijk ontbreekt. Voeg daarbij dat de meeste steden van den Rijn, in Zwaben, Beieren en Zwitserland, Worms, Spiers en Metz zeker haar poorten voor den nieuwen koning sluiten zullen. Zelfs Aken, waar hij gekroond moet worden, is in handen van Koenraad, die het nog kort geleden geducht heeft versterkt. Wat kunt ge dus hopen van dezen schijnkoning, die misschien zijn hoofd al kwijt zal zijn vóór hij er de kroon op kan zetten? Hier is niets te hopen en alles te vreezen. Daarom kunnen we niet wijzer doen dan ons er buiten houden en morgen stil naar Brunswijk terugkeeren. Houdt u dit voor gezegd. Ik wil er geen woord meer over hooren.’

Als hertog Otto eenmaal zoo gesproken had, wisten zijn zonen wel dat er niets meer aan te veranderen viel. Maar de gedachte, naar Brunswijk terug te keeren op het oogenblik dat alles naar Keulen zou stroomen tot bijwoning der luisterrijke feesten, waarmee de nieuwe Roomsch-koning zijn regeering zou inwijden, was voor de jongelieden onverdraaglijk. Konden zij daar niet als genoodigden verschijnen, zij wilden toch minstens onder de toeschouwers zijn. Te midden der duizenden vreemdelingen, zou hun aanwezigheid immers niet opgemerkt worden. Waarom behoefden zij dan een schouwspel te missen, dat hun misschien nimmer in hun leven meer geboden zou worden: de ridderslag en de inhuldiging van een Roomsch-koning?

Hun beide zusters Agnes en Elisabeth hielpen hen naar beste vermogen in hun aandringen bij den hertog. De eerste was nog begeeriger dan de edelknapen om van de pracht en praal, die de rijke Hollandsche graat op zijn eersten hofdag als koning zou ten toon spreiden, al was het maar van verre getuige te zijn. Ook zij betreurde het levendig dat haar vader zich onwillig terughield, terwijl toch zoovele andere rijksvorsten den nieuwen koning bijvielen. Wat een genot zou het voor haar geweest zijn, zich te kunnen mengen in den schitterenden stoet van ridders en edelvrouwen, die hem omringden!

En Elisabeth? Zij durfde de begeerte niet uitspreken, die haar met kloppend hart deed verlangen, in de glorie der koninklijke praal den ridderlijken jonkman te aanschouwen, die haar in het schrikkelijk gevaar als een reddende engel verschenen

was. Zij waagde het niet, het machtig gevoel van haar hart te uiten, wel beseffend dat zij door niemand begrepen zou worden.

Het griefde haar diep, dat hertog Otto, zelfs den plicht der dankbaarheid miskennend, hardnekkig weigerde den nieuwgekozen koning te gaan begroeten. Gaarne had zij zelf dat verzuim goed gemaakt door zich nederig aan zijn voeten te werpen en hem te bezweren dat, al zou met haar vader ook het heele rijk hem de hulde weigeren, zij hem met hart en ziel toebehoorde.

Had hij haar niet uit de macht van haar belager bevrijd, hij, die door den Heiligen Geest geroepen was, het rijk van alle ongerechtigheid te verlossen? Had hij dus geen recht op haar, hij die bestemd was over alle vorsten en vorstinnen te heerschen?

O, als het haar eens mogelijk was, hem te

naderen, zijn aandacht te trekken, hem door een enkel woord, door een enkelen oogslag de dankbaarheid en vereering uit te drukken, die zij voor hem koesterde! Helaas, welk een diepe, breede kloof was er tusschen hen gegraven sinds dat onvergetelijk avonduur, dat zij aan zijn zijde gereden had, met het onbedrieglijke voorgevoel in haar binnenste dat hij de voorbestemde uitverkorene des rijks was! Hoe vertrouwelijk hadden ze toen met elkander gesproken, schoon zij elkaar nooit hadden gezien. Hun harten hadden onmiddellijk elkanders zielenverwantschap gevoeld. Hun zielen hadden elkander ontmoet in eenzelfde bede voor den vrede van Christenrijk. Dat had hen aanstonds zoo innig tot elkander gebracht.

En thans scheen het of zij weer voor immer gescheiden waren. Zouden zij elkaar ooit ter wereld nog terugzien? Zou zij ooit nog een woord van zijn lippen opvangen? O, hoe bracht zij zich nu met naijverige zorg elk van zijn woorden te binnen!

Hij had haar aangemaand te volharden in haar gebed en haar voorspeld dat God het verhooren zou. Reeds daags daarop was die voorspelling in vervulling gegaan door den verblijdenden afloop der koningskeuze.

Door haar gebed had zij deel gehad aan zijn verheffing; nu verlangde zij niets vuriger dan hem in zijn geluk te aanschouwen.

Geheel in die zoete droomerijen verdiept, hoorde zij ternauwernood wat voor redenen haar broeders en zuster bij den hertog aanvoerden, om hem tot toestemming te bewegen. Zij begreep alleen dat zij naar Keulen wilden om den nieuwen Roomsch-koning in staatsie te zien en dat was haar genoeg.

'Ja, heer vader, sta ons dat toe,' vleide zij.

De stugge man liet zich eindelijk verbidden. Hij bewilligde er in dat de jongelieden gezamenlijk den tocht zouden maken, op voorwaarde dat dit aan niemand bekend werd. Zij zouden met hem de stad Neuss verlaten, voorgevende rechtstreeks naar Brunswijk terug te keeren, en zich vervolgens voor een paar dagen van hem afscheiden om zich heimelijk onder de duizenden vreemdelingen te mengen, die ter gelegenheid der feestelijkheden de bevolking der oude Rijnstad zouden verdubbelen. Daar was men inmiddels al druk bezig met de toebereidselen voor de ontvangst der talrijke hooge gasten met hun gevolg van dienstlieden en paarden.

Van alle adellijke huizingen, kloosters en herbergen wapperden de banieren der vreemde vorsten, die er hun intrek hadden genomen. Er was geen toren, geen erker, geen balkon zonder vlag; het was of zwermen van kleurige, fladderende wondervogels over de stad waren neergestreken, die de oude straten en gassen, de grijze huizen en kerken verlevendigden met hun bont gewriemel.

In de straten golfde en bruiste een dichte menschenstroom, hier samengeperst tusschen de enge, onregelmatige oude muren en zich dan weer breed uitstortend over een marktplein of den voorhof van een kerk of klooster. Poorters en edellieden, ridders en knapen, monniken en krijgsvolk woelde in warrelende mengeling dooreen.

De Rijn lag vol bewimpelde vaartuigen, barken en aken, Friesche koggen en Noorsche snebben, die te water de vreemdelingen hadden aangevoerd; en buiten de stad, in het vrije veld waren hooge getimmerten opgeslagen, strijdperken afgebakend en slagboom en geplaatst voor de groote ridderspelen en wedkampen.

Reeds in den vroegen morgen riep het gebeier van al de klokken der stad, het geschal der klaroenen uit al de vorstelijke kwartieren de poorters en hun gasten uit den onrustigen slaap. Alles stroomde naar de Domkerk, waar de plechtigheid van den ridderslag moest plaats hebben. Ieder wilde, als het kon, van nabij dat schitterend

en verheffend tooneel aanschouwen en dus trachten zich een plaats te veroveren. Maar gewapende wachten te paard waakten aan de toegangen en keerden de al te onstuimig voortdringende scharen van nieuwsgierigen. Slechts man voor man mochten zij het kerkgebouw binnentreden en daarbinnen zorgden de dienaars van den aartsbisschop dat het koor en het middelschip vrij bleven voor de prelaten en vorsten.

Eindelijk op het gestelde uur, terwijl een ademlooze menigte de zijbeuken en kapellen tot in de afgelegenste hoeken vulde, deed de vorstelijke stoet zijn intrede. De aartsbisschop Koenraad van Hochstaden, omstuwd van zijn gansche geestelijkheid, en gevolgd door al de aartsbisschoppen en bisschoppen, die aan de koningskeuze hadden deelgenomen, veertien in getal, de kardinaal-legaat Pietro Capuzzio di San Giorgio in Velabro, of zooals in de landstaal zijn titel luidde, Mijn Heer Peter ten Gulden Zeile, de koning van Bohemen met zijn beide zonen, de hertog van Brabant, de graaf van Gelre en al de vorsten, die of te Wörringen hun stem op graaf Willem van Holland uitgebracht of hem sedert gehuldigd hadden, schreden in statigen optocht door het eerwaardige tempelgebouw en namen hun plaatsen in, hetzij in het koorgestoelte, hetzij op de voor hen bestemde zetels in het middelschip. Twee hooge troonzetels verrezen aan weerszijden van het altaar, de eene ter rechterhand bestemd voor den kardinaal legaat, als vertegenwoordiger des Heiligen Vaders, de andere links voor den nieuwverkozen koning, graaf Willem van Holland.

Aller oogen waren op dezen gericht. Dat was dan die uitgelezen jonkman, van wiens begaafdheden en deugden de faam wonderen verhaalde. Dat was hij, die, nauwelijks twintig jaren oud, geroepen was tot een taak, waarvoor de krachtigste mannen terugdeinsden, de graaf van Holland, een uithoek des rijks, waaraan niemand te voren gedacht had en vanwaar toch de uitverkorene moest komen, die onder de inroeping des Heiligen Geestes zou worden aangewezen om de kroon te dragen van het Heilige Roomsche Rijk.

Daar lag hij over de knielbank gebogen, verdiept in gebed, - een beeldschoon jonkman van rijzige gestalte, met edelgevormde trekken en hooggewelfd voorhoofd, door weelderige gitzwarte lokken omlijst; nog baardeloos en met fijne, blanke gelaatstint bijna als die eener jonkvrouw. Zijn anders gezond blozende kleur was geweken voor een matte bleekheid, het gevolg der overspanning van het bidden en vasten, waardoor hij zich op den ridderslag had moeten voorbereiden, het gevolg ook van de aandoening, die hem in deze ure overstelpte.

Hij bedacht toch hoe hij thans als man zou hebben te bevestigen wat hij eenmaal als knaap in de St.-Pieterskerk te Leiden voor het altaar had beloofd: een strijder Gods, een *miles Christi* te wezen, altijd bereid tot den strijd voor de zaak des Heeren. Wat hij als onervaren knaap nog maar flauw kon vermoeden, stond hem nu als vroeg gerijpt man in alle helderheid voor den geest. De reuzentaak, die hem weinige dagen te voren op de schouders was gelegd, had hem geleerd wat het zeggen wil, zich als strijder te wijden aan God; voor niets terug te deinzen, waar de stem des Heeren tot zijn dienaar spreekt.

Inmiddels was het heilig Misoffer aangevangen. Graaf Willem sloeg de oogen niet op, dan toen het Evangelie gezongen werd en hij met al de duizenden om hem heen zich oprichtte om het staande te aanhooren. Nu verhelderde de gloed van zijn donkere stralende oogen opeens de doffe bleekheid van zijn gelaat; er kwam leven en ziel in zijn straks zoo matte trekken.

De koning van Bohemen, in purperen met hermelijn omzoomden mantel gedost en met de gouden kroon op het hoofd, trad op graaf Willem toe en wenkte dezen hem te volgen.

Met deemoedig gebogen hoofd volgde de graaf den koning tot voor den kardinaal-legaat, die in bisschoppelijk plechtgewaad voor het altaar stond. Hij had den mantel, die straks zijn leden omhulde, van de schouders laten glijden, en knielde nu in eenvoudig wit gewaad, als een smeekeling voor den gezant des Pausen neer.

'Heilige Vader,' dus sprak de koning van Bohemen den kardinaal aan, 'uwer waardigheid brengen wij dezen uitverkoren jongeling en bidden inniglijk dat het uwer waardigheid moge believen, de belijdenis zijner begeerte te ontvangen, opdat hij in ons ridderlijk gezelschap waardig moge opgenomen worden.'

Daarop richtte zich de kardinaal, staande, tot den geknielden smeekeling:

'Ieder man,' sprak hij, 'die ridder begeert te worden, moet zijn geboren van hooge magen, mild van gaven, met eerbaarheid; grootmoedig in verlies, statig met zedigheid, hoog van moed, edelmoedig tegenover allen, die hem weerstaan, bescheiden met heuschheid, streng en wijs met vroomheid en mannelijkheid. Maar eer gij de belofte van uw professie doet, zult gij aanhooren den last van den regel der Ridderlijke Orde, onderscheidenlijk en met wijs beraad.

'Ten eerste zal zich geen ridder tot eenige onderneming begeven, voor hij 's morgens nuchteren en met innigheid de Mis zal gehoord hebben, waar hij die kan bijwonen, overdenkende het lijden onzes Heeren.

'Ten tweede zal hij zijn leven stoutelijk in de waagschaal stellen voor het christelijk geloof en bereid zijn, zijn bloed te storten om de Heilige Kerk te verdedigen tegen allen, die haar onrecht en geweld aandoen.

'Ten derde zal hij weduwen en weezen in hun nood helpen en beschermen.

'Ten vierde zal hij onrechtvaardige strijden schuwen en geen vordering of soldij van onrecht doende en onderdrukkende lieden aannemen, ook alle oneerlijke begiftigingen versmaden.

'Ten vijfde zal hij voor de onschuldigen en onnoozelen, wien kracht en geweld aangedaan wordt, kampen om ze te verlossen.

'Ten zesde zal hij geen tornooi hanteeren dan alleen om de ridderlijke oefening, met bescheid en gehoorzaamheid zijns dienstes.

'Ten zevende zal hij den Roomsch-koning of zijn oversten en dienaren met bescheid onderdanig zijn.

'Ten achtste het gemeengoed der steden in goeden staat houden en niet verkwisten.

'Ten negende des keizers leengoederen niet vervreemden in anderer luiden hand en geweld.

'Ten tiende en laatste redelijk en bescheiden voor God en onberispelijk voor de wereld leven.

'Is het dat gij houdt deze statuten van den Ridderlijken Regel om ze naar uw vermogen na te leven, zoo zal men u hier wereldlijke eer geven en hiernamaals zult gij ontvangen boven in den Hemel de blijdschap zonder einde.'

Na deze woorden vatte de kardinaal des jongelings handen en lei ze saamgevouwen in het missaal op het Evangelie, dat zoo even gezongen was en vervolgde:

'Wilt gij met begeerte de Ridderlijke Orde ontvangen in den naam des Heeren en den voorgesproken regel naar vermogen nakomen?'

'Ja,' klonk het antwoord, helder en krachtig.

Daarop reikte de kardinaal hem een perkament over, waarop de belofte geschreven stond, die hij had af te leggen. Met luider stem las de graaf ze voor:

'Ik, Willem van Holland, een prins der ridderschap en vasal des Heiligen Rijks, belijde met mijnen eed, in tegenwoordigheid mijns Heeren Peter ten Gulden Zeile,

Diaken Kardinaal en Legaat des Stoels van Rome, te houden dezen Ridderlijken Regel, bij het Heilig Evangelie, hetwelk ik hier met de hand aanraak.'

Daarop sprak de kardinaal:

'Deze heilige gelofte zij een aflaat uwer zonden.'

Nu trad de koning van Bohemen toe, trok zijn zwaard en bracht daarmee den geknielden jonkman met het plat een slag in den hals toe, zeggende:

'Ik sla u tot ridder in den naam en ter eere des Almachtigen Gods en met groote bereidwilligheid ontvang ik u in onze Orde der Ridderschap. Gedenk altijd den kaakslag, die den Verlosser der wereld voor Caiphas, den hoogepriester, voor u werd toegebracht; hoe Hij bespot voor Pilatus, gegeeseld en met doornen gekroond, voor Herodes met een spotmantel bekleed, daarna geheel naakt voor al het volk aan het kruis gehangen werd; welk kruis ik u raad en vermaan altijd te houden

HET ONTWAKEN OP ST.-NICOLAASMORGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ERNST PAYER.

DE ROOMSCH-KONING. - ‘Heil! heil!’ schalde en schaterde het van de tribunes.

in uw hart en geheugen, en Zijn bitteren dood op Zijn vijanden te helpen wreken.'[1)]

Daarop leidde de koning van Bohemen den nieuwen ridder weer naar zijn plaats onder den troonhemel, terwijl de kardinaal zich naar het altaar omwendde om het H. Misoffer voort te zetten.

Terwijl de nieuwe ridder met fier opgeheven hoofd, als gesterkt door den pas ontvangen ridderslag, de oogen in het voorbijgaan liet rondweiden over de menigte van toeschouwers, die elkander rondom de koorafsluiting verdrongen, viel zijn blik op een gelaat, dat hem onweerstaanbaar trok, zoodat hij een wijle aarzelde onder het voortgaan.

Te midden der honderden gezichten had hij de schoone, blonde jonkvrouw herkend, die hij voor weinige dagen uit de macht van haar belager bevrijdde, en een glimlach van blijde voldoening gleed over zijn ernstige trekken.

Had hertog Otto van Brunswijk met onvergeeflijke onheuschheid niets meer van zich laten hooren, zijn dochter had er toch prijs op gesteld den hoogtijdag van haar redder bij te wonen. Bleek van aandoening, met vochtig glinsterend oog staarde zij hem aan. Dankbaarheid, vereering, heilige vervoering straalde van haar wezen; een zalige glimlach plooide haar lippen en een glans van blijde voldoening lichtte in haar zachtblauw oog, toen zij bespeurde dat de graaf haar had opgemerkt.

Beiden wisselden maar een vluchtigen blik, maar die zei meer dan vele woorden hadden kunnen uitdrukken. Die twee edele harten begrepen elkander ook zonder te spreken.

Onder den troonhemel teruggekeerd, verdiepte de Roomsch-koning zich weer in gebed tot het heilig Misoffer geëindigd was. Toen werd hij, onder de gebruikelijke gebeden en zegenspreuken met de verschillende teekenen van zijn ridderlijke waardigheid toegerust, het bandelier met het gewijde zwaard, de gouden riddersporen, het zilveren borstkuras, waarover de bliaud van goudlaken werd geworpen, met den rooden liebaart van Holland bestikt; de blinkende zilveren helm met roodgouden pluim werd hem op het hoofd gezet; de metalen handschoenen werden hem aangetrokken, speer en schild hem in de hand gegeven.

En zoo trad hij, in vollen ridderdos, omstuwd van vorsten en prelaten onder jubelend trompetgeschal en de daverende toejuichingen van het saamgestroomde volk, uit de domkerk naar buiten.

Aan den drempel wachtte hem een ridder te paard, evenals hij in vollen wapendos. Het was de zoon des konings van Bohemen, de dappere Premislaus Ottokar, die de eer zou genieten, het eerst met den nieuwen koninklijken ridder een lans te breken.

Het plein voor de kerk was tot een ridderkrijt ingericht en met slagboomen afgebakend. De vorsten en prelaten namen plaats op de hooge tribunes ter eene zijde; een schaar van schitterend uitgedoste edelvrouwen hadden haar plaatsen al ingenomen op die ter andere zijde. Het volk verdrong zich aan alle zijden rondom de staketsels.

Aan den drempel der kerk had de nieuwe ridder het vurige zwarte ros bestegen, dat zijn vriend Jan van Avennes hem, onder een hoofsche buiging, bij den teugel aanbracht. Zonder den stijgbeugel aan te raken, had de nieuwe ridder zich met koenen zwaai in het zaal gewipt, en nu reed hij met statigen zwier het strijdperk binnen, naar

1) Aldus naar een oud handschrift, meegedeeld door A.D. Schinkel in 'Konings-krooning van Hollands Grave Willem den Tweede, met inleiding en aanteekeningen van Alberdingk Thijm,' (C.L.v. Langenhuysen, Amst. 1853).

alle zijden buigend en met de hand wuivend ten dank voor de luide toejuichingen, die het geschetter der trompetten overstemden.

'Heil! heil! den nieuwen ridder heil!'

'Leve de Roomsch-koning!'

Zoo schalde en daverde de jubelkreet ver in het rond over de hoofden der duizenden, die in dichte drommen op de staketsels aandrongen, zoodat zij bijna voor den druk dreigden te zwichten.

De vorsten op de tribunes monsterden met kennersoog de beide ridders, die hun krachten moesten meten; zij vergeleken beider gestalte en houding, hun rusting en paard en schenen besluiteloos, wien van beiden zij den prijs zouden toekennen.

Voorzeker de nieuwe Roomsch-koning zat forsch en zwierig te paard; zijn sierlijke, hoofsche bewegingen verrieden buitengewone lenigheid van arm en leest; ongedwongen bewoog hij zich in de zware rusting en had zijn al te vurig paard meesterlijk in bedwang: hij scheen het toonbeeld van den volmaakten ridder, gelijk men zijn vader genoemd had.

Maar ook prins Premislaus toonde zich in houding en gebaar een meester in het edele wapenspel; hij was krachtiger gebouwd dan graaf Willem, schoon niet zoo hoog van gestalte.

Men was begeerig het ridderlijk kampspel te aanschouwen, nog onzeker wien men den krans der overwinning zou mogen toewijzen.

Nog eenmaal reden de beide ridders, naar alle zijden groetend, in tegenovergestelde richting het strijdperk rond, als zij elkaar ontmoetten hoffelijk de speer latende zinken ten teeken van groet. Op het oogenblik dat beiden aan het tegenovergestelde einde der baan gekomen waren, bliezen de klaroenen een heftige fanfare als een onstuimige aanhitsing tot den strijd.

Graaf Willem drilde met forsche en geoefende vuist de zware speer, drukte zijn ros de sporen in de zijde en rende met gevelde lans op zijn tegenstander los, die van den anderen kant als een stormwind op hem kwam toegeschoten. Beiden schokten in het zaal bij de geweldige botsing, maar beiden ook richtten zich fier en los in de stijgbeugels op en reden, na ridderlijk groet, door om hun aanloop te nemen tot een tweeden aanval.

Ademloos volgden de vorsten en edelvrouwen op de tribunes, en de dichte rijen van het volk achter de staketsels de bewegingen der beide kampioenen. Een enkele uitroep mocht dezen of genen onwillekeurig ontsnappen, allen waren te zeer gespannen op het boeiende en geliefkoosde schouwspel dan dat zij zich den tijd gegund zouden hebben, een woord met elkander te wisselen.

Voor de derde maal zouden de twee kampvechters den aanval beproeven en nog was de afloop van den strijd onzeker; geen van beiden had zich bloot gegeven; zij betoonden zich even geoefend zoowel ten aanval als tot verweer.

Wel was graaf Willem ontwijfelbaar de schoonste ridder van de twee, maar of hij ook de krachtigste zou blijken, was twijfelachtig. Doch daar reden beiden weer tegen elkander in, en.... met een fijn berekenden, behendig toegebrachten stoot wierp graaf Willem den prins van Bohemen uit het zaal.

'Heil! heil! heil!' schalde en schaterde het van de tribunes, waar de edelvrouwen in de hand klapten. 'Heil!' dreunde het als een rollende donder uit de rijen der toeschouwers, terwijl de graaf, hoffelijk op zijn tegenstander toetredend, dezen uit het zand oprichtte en hem de hand reikte.

Een regen van kransen, wimpels, strikken en bloemen overstelpte den overwinnaar. De zegeteekenen, die hij toevallig opving, reeg hij aan zijn speer, terwijl hij naar alle

zijden buigend groette en dankte. Maar een der toegeworpen bloemen raapte hij opzettelijk van den grond op; het was een zachtroode roos, waarvan de stengel met een wit lint was omstrengeld. Ze was niet van de tribune der edelvrouwen geworpen; ze kwam uit de rijen van het volk achter de staketsels, maar graaf Willem had gezien wie ze in het krijt had geslingerd. Het was dezelfde onder het volk verscholen jonkvrouw, wier blik in de kerk hem had geboeid. Ook hier had zij getuige willen zijn van zijn triomf; zij trotseerde het gedrang der menigte om een plaats in een der voorste rijen te bemachtigen. Verwonderd en geërgerd vroeg de Roomsch-koning zich af, waarom zij niet onder de edelvrouwen had plaats genomen; maar hij bedacht zich dat haar vader niet zou gedoogd hebben, dat zij zich op zijn hofdag vertoonde: daarom had zij zich onbekend onder het volk moeten mengen.

Met een minzame buiging dankende en groetende, bracht hij de roos aan de lippen en bevestigde ze op zijn gewaad. Daarna met prins Premislaus en de vorsten het strijdperk verlatend, wendde hij zich nog eenmaal naar haar om, maar zij was in het gedrang verdwenen.

Meermalen gedurende de drie dagen, dat hij te Keulen hof hield, vroeg hij zich af, of onder de menigte van gasten toch eindelijk de hertog van Brunswijk met zijn dochter niet verschijnen zou. Maar hij wachtte tevergeefs. Hij gaf last te onderzoeken of de hertog met zijn gezin ook in de stad vertoefde, maar verkreeg ten antwoord dat niemand den hertog, zijn zonen of dochters had gezien. Zij waren uit Neuss rechtstreeks naar Brunswijk vertrokken. De hertog scheen dus blijkbaar de partij van keizer Frederik te blijven aanhangen.

Graaf Willem zuchtte, en herhaaldelijk, te midden der luisterrijke feesten, waarmee drie dagen lang zijn aanvaarding der koningskroon werd gevierd, te midden der ernstige beraadslagingen en beslommeringen, welke zelfs tijdens die feesten zijn aandacht vergden, zag men hem in weemoedige overpeinzing de roos met het witte lint beschouwen, die hij in het strijdperk had opgeraapt.

Tevergeefs poogde zijn omgeving het geheim te achterhalen, dat aan die zorgvuldig bewaarde bloem verbonden was. De koning bewaarde daaromtrent ook tegenover zijn innigste vertrouwden een ernstig stilzwijgen.

Graaf Willem zelf poogde de gedachte aan de schoone en edele jonkvrouw van Brunswijk uit zijn geest te verbannen. Oneindig gewichtiger zaken toch eischten thans zijn volle aandacht.

Zijn vijanden noemden hem de stroopop van den Paus, den papenkoning. Hij moest toonen, niet in schijn, maar in werkelijkheid koning te zijn en zijn koningsmacht tegenover al de vijanden des rijks doen gelden.

Te Aken, in de Heilige Stad van Karel den Groote moest hij gekroond worden; maar Aken was nog in de macht van Koenraad en zou dus haar poorten niet voor hem openen. Zijn eerste werk moest dus zijn, de stad te veroveren, en toen dan ook de drie hofdagen verstreken waren, liet hij op den vierden dag tot den krijgstocht blazen ter vermeestering van Aken

Al de aanwezige vorsten, rondom den koning geschaard, herhaalden vol geestdrift den kreet, waarmee hij zijn afscheidsrede besloten had:

‘Op! ter verovering van Aken!’

(*Wordt vervolgd.*)

Broeder Livinus.

Op Vrijdag den 23en September 1898 is te Jerusalem overleden de bekende, ja beroemde broeder Livinus van Hamme, Franciscaan en Vlaming van geboorte; die gedurende vele jaren de gids was voor de pelgrims van alle natiën, die de Heilige plaatsen bezochten.

Veertig jaren heeft broeder Livinus doorgebracht in Palestina, en al dien tijd hield de eenvoudige kloosterling zich bezig met zijn studie en zijn onderzoekingen. Deze, gesteund door zijn geregelden omgang met de inlandsche Syriërs en Arabieren, de getrouwe bewaarders van lokale overleveringen, verschaften den waardigen Franciscaan een algemeene bekendheid en een onbetwist gezag.

De samenvatting van zijn geschiedkundige en topographische kennis is saamgevat in den *Guide-Interlocuteur de la Terre-Sainte par le Frère Liévin;* en geleverd door de drukkerij der Paters Franciscanen te Jerusalem. Dit jaar was broeder Livinus nog naar Europa gekomen om een oog te houden op het drukken der kaarten, plannen en gravuren voor een nieuwe uitgave van dit boek, het laatste dat van hem zou verschijnen.

Het werk van broeder Livinus is niet alleen een handboek, dat de historische en andere gegevens bevat over elk monument der Heilige Plaatsen, maar een verklarende gids, die op de minuut af de afstanden aangeeft van de eene rustplaats naar de andere, en de noodige inlichtingen verschaft omtrent wegen, bruggen, voetpaden enz., en zoo de aanwijzingen van den afwezigen monnik kan vervangen. De

pelgrims zullen nog lang den eenvoudigen en gedienstigen broeder Livinus in gezegende herinnering houden en van zijn boek getuigen: *De functus adhuc loquitur*.

De Paters *de l'Ascension* te Parijs, die zoovele uitmuntende Oriëntalisten in hun midden tellen, benoemden telken jare bij hun aankomst in Palestina, ter gelegenheid van den boetpelgrimstocht, broeder Livinus tot hoofd der karavaan en tot trouwen en geliefden cicerone van hun pelgrims.

De begrafenis van den eenvoudigen monnik heeft te Jerusalem plaats gehad in den avond van 24 September, onder den toeloop van een groote menigte, bestaande uit alle nationaliteiten en alle gezindten.

De Paters Franciscanen beweenen als een onherstelbaar verlies het heengaan van broeder Livinus, die op bijna tachtigjarigen leeftijd is gestorven in het Klooster des Zaligmakers, na een werkzaam leven vol vermoeienissen en vol verdiensten voor de wetenschap en voor God.

Wij twijfelen er niet aan, of het werk, door broeder Livinus ondernomen, zal voortgezet worden, want thans reeds had hij helpers en mededingers op zijn arbeidsveld, doch men zal nog lang hulde brengen aan den eenvoudigen kloosterling, die beschouwd kan worden als de stichter der school, wier meesters en leerlingen zich gezamenlijk beijveren, om het Heilige Land en de plaatsen, waar de Godmensch heeft geleefd en geleden, in breederen kring te doen kennen en geestdrift te wekken voor de oorden, die zoo dierbaar zijn aan het oprecht christelijk gemoed.

L.v.M.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg*.)

Sussend legt Arendsheuvel de hand op het krullekopje van het van opgewondenheid bevende kind en tracht hem gerust te stellen.

'Wees maar niet bang, lieveling, ik maakte maar gekheid, er komt hier geen nieuwe moeder, om mijn kleinen jongen te plagen; wij blijven altijd samen, zie me eens aan, jongenlief.'

Die teedere woorden missen hun uitwerking niet. Harry beurt zijn hoofdje op en kijkt zijn vader met betraande oogen aan.

'Zal zij heusch niet komen, vader?'

'Neen, lieveling, nooit,' en terwijl de graaf dit verzekert, vliegt zijn blik naar het portret zijner overleden gemalin. Het schoone, koude gelaat staart strak op hem neer; dat wel fraaie, doch door het waas van onbeschrijflijken hoogmoed, dat er over gespreid lag, weinig aantrekkelijke gelaat, past goed in de zware, kostbare lijst, in welker hoeken de vereenigde wapenschilden der beide familiën prijken. Haar kleine, blanke handen torsen een weelderigen schat van geurige rozen; zij had altijd zooveel smaak gehad, om haar feestzalen met bedwelmende bloemen te versieren, maar het leven van echtgenoot en kind met de zoete, betooverende rozen van liefde en teederheid te doorweven, die der vrouw aangeboren kunst, had zij niet verstaan.

De graaf wendt de oogen van de beeltenis af, waaraan zich voor hem geen liefelijke herinneringen vastknoopen en staart met innige liefde op het bekoorlijk kinderkopje,

dat in zachte sluimering tegen zijn schouder leunt en, gerust onder vaders belofte, dat nooit een booze stiefmoeder hem zal komen kwellen, al droomt van de schoone oorden, die hij spoedig zal zien en bewonderen.

De storm is langzamerhand bedaard, maar de lucht is nog met dikke, grauwe wolken bedekt, waardoor de maan zich nieuwsgierig een opening tracht te maken, om te zien, hoe de bulderbast de weerlooze aarde geteisterd heeft.

Een jammerlijk gezicht. Prachtige, eeuwenoude boomen, wier geweldige stammen eertijds het sieraad van het woud uitmaakten, onbuigzame zuilen, wier takken den hemel zelven schenen te willen bereiken, die moedig tal van jaren de hevigste orkanen hadden weerstaan en in wier breede kruinen tallooze vogelen een gastvrij toevluchtsoord vonden, zij liggen neergeworpen als reuzen, als door de geweldige, niets ontziende knots eener vertoornde godheid ter aarde gesmakt, en door de gebroken, mishandelde twijgen vaart een zacht kreunende huivering, als de kermende zucht eens stervenden, die de bladeren doet krimpen en sidderen.

Een zoele wind strijkt koozend langs de gespaarde toppen, alsof hij wilde goedmaken, wat de ruwe geweldenaar bedorven had en hen troosten over de smadelijke les, dat de grootste en sterkste onder hen zoo waren vernederd geworden.

Arme grijsaards onder de boomen, fier en recht trotseerden zij den tijd, die zoovele geslachten deed komen en gaan, zonder zich aan hun majesteit en kracht te durven wagen en nu op eenmaal als speelgoed, dat verveelt, aangegrepen en vernietigd.

Het fluistert daar in de takken der overgebleven boomen ernstig en klagend, en als de wind zacht de regendruppels van de bladeren schudt, is het alsof ze stil en somber zoovele gevallen grootheden beweenen.

BROEDER LIVINUS.

En de maan spiegelt haar bleek, deelnemend gezicht in de diepe plassen in den tuin, die flauw zich rimpelen, als een voorhootd, dat zich fronst in droeve gedachten.

II.

Graaf Arendsheuvel was uitgereden met baron Van Zandenhuijze, om eens te gaan zien naar de verwoestingen, die de storm in het bosch en elders had aangericht.

Kleine Harry bleef dus alleen, want zijn bestuurder had eenige weken verlof, om zijn ouders te bezoeken, en juffrouw Henders had het te druk met allerlei huishoudelijke dingen, om nu veel op hem te letten. Een poos trachtte het kind zich in huis te vermaken, maar weldra verveelde hem dit en hij besloot, wat buiten te gaan spelen met zijn hoepel. Snel liep hij de breede marmeren trap af, om niet door een der lakeien te worden bemerkt.

Het gelukte; er was niemand in de nabijheid en toen de knaap zich buiten bevond, blikte hij met een lachje van zelfvoldoening om zich heen. Weldra dartelde hij vroolijk en onbezorgd rond, als het veulen in de weide, dat geen verlangen naar stal betoont en halster en toom als zijn erfvijanden beschouwt. Langzamerhand rijpte er evenwel een ander plan in zijn hoofdje, de hoepel werd weggeworpen en na een kort beraad dwaalde hij het bosch in met de handjes in de zakken van zijn fluweelen pakje gedrukt. Het is nog vroeg, dus redeneerde hij bij zich zelven, als ik goed doorloop, kan ik tot bij het huis van Johans grootmoeder gaan, het moet ergens achter het bosch liggen.

Dapper toog het kleine ventje op weg. De grond was nog eenigszins week en drassig van den hevigen regen, en nu en dan moest hij zich met moeite en inspanning een doortocht banen tusschen ontwortelde boomen en afgescheurde takken. Doch ondanks deze hinderpalen werkte hij zich vol moed verder en geraakte, zonder het te merken, in een ware wildernis, waar geen enkel gebaand pad den weg meer wees. Een wilde menigte kruipplanten bedekte den moerassigen grond, en een vochtige uitwaseming van den boden maakte het op die plek onaangenaam en huiverig.

Hijgend van vermoeienis stond Harry stil en wierp een onthutsten blik op zijn vreemde, sombere omgeving.

'Hier ben ik nooit geweest,' stamelde hij angstig en zag vergeefs uit naar een pad, waarlangs hij dit stille, onbehaaglijke oord zou kunnen ontvlieden.

Niets, overal struiken en boomen, wier dikke wortels gelijk slangen over den grond kronkelden. Was er maar een enkele voetafdruk te zien geweest, Harry zou er niet, zooals Robinson op zijn eiland, voor teruggeschrikt zijn, maar vol blijdschap het spoor gevolgd hebben. Besluiteloos tuurde hij voor zich heen, tot eensklaps een fraaie hagedis het slimme kopje nieuwsgierig van onder eenige dorre bladeren ophief en snel de tong onderzoekend uitstak.

'Een slang!' gilde Harry, krampachtig de handjes ineenwringend en snelde in blinden schrik voort, niet anders denkend, of het giftige dier zou hem naspringen en hem bijten. Ademloos leunde hij eindelijk tegen de ruwe schors van een mastboom, in wiens kruin een eekhoorntje op zijn gemak zijn maaltijd hield en bevallig den breeden staart heen en weer bewoog.

Over zijn heele lichaam bevend keek Harry naar den kant, vanwaar hij gekomen was, doch toen er geen spoor van het gewaande monster te merken was, werd hij wat kalmer en veegde met zijn zakdoek zich het verhitte gezichtje af, wat het eekhoorntje met verwonderde belangstelling gadesloeg. Het kind had in zijn angst een grooten afstand geloopen en was onbewust den goeden kant gegaan. Statige mastboomen wiegelden droomerig suizend de altijd groene kruinen in de zonnige lucht. Wilde duiven vlogen af en aan of kirden droefgeestig, en om de woudbloemetjes zoemden ijverig de bijen en verzamelden onvermoeid de honig, om die naar de korven te brengen.

Hevig door dorst gekweld en met pijnlijke voetjes doolde de arme Harry verder, altijd nog hopend, het huis der oude te zullen ontdekken.

'Het bosch zal nu toch wel haast uit zijn,' prevelde hij, de drooge lipjes met de tong bevochtigend, 'ach, was ik maar niet weggeloopen,' snikte hij berouwvol, 'dan was ik niet zoo moe geworden en zou vader niet ongerust zijn.'

Nadat hij weer eenigen tijd was voortgegaan, begon hij om hulp te roepen, maar hij was moe en heesch; zijn zwakke kinderstem kaatste dof tegen de masteboomen terug, alsof een booze naklank den spot met hem dreef. Schreiend knielde hij in het zachte groene mos, dat als een tapijt onder de boomen lag uitgespreid; allerlei schrikbeelden warrelden door zijn hoofdje en in zijn opgewonden verbeelding scheen

het hem, dat hij nooit meer zijn vader zou zien en hier zou moeten omkomen van dorst. Arme Harry!

Zoo zat hij aan wanhoop ter prooi alleen in het groote, eenzame woud en waagde in zijn verslagenheid zelfs geen poging meer om iemands hulp in te roepen; als in een nevel zagen zijn doffe oogen de zonnestralen spelend tusschen het bonte loover glinsteren, en het zachte melodische ruischen der twijgen klonk hem als een wiegelied, ver, heel uit de verte. Allengskens verflauwde dit alles voor

hem, de boomen schenen omhoog te zweven en het fluisterend gemurmel in de struiken leek een mat geritsel, als van wieken. Harry meende, dat er schitterende lichtgestalten met loomen vleugelslag bij hem nederdaalden en hem drinken boden uit geurige bloemenkelken en toen zag hij niets meer, hij was ingeslapen.

Da lieg' ich unter den Bäumen,
Trüb' ist mein Herz mir und schwer.
O sage, sag' mir getreulich:
Mein Herz, was drückt dich so sehr?
Was drückt dich so sehr?

Zoo klonk het door het stille bosch en de echo klaagde mede: ‘mein Herz, was drückt dich so sehr.’

De zangeres was een jonge dame van ternauwernood twintig jaren, die den morgen had doorgebracht met het zoeken van planten, waarvan ze een bonte verscheidenheid in de armen droeg. Zij was een lieve verschijning in haar eenvoudig, doch uiterst elegant kleedje van bleekblauwe stof, waarover twee zware blonde vlechten hingen. Langzaam volgde zij het smalle voetpad, dat zich in duizend bochten slingerde langs de boomen, waaronder het uitgeputte kind was neergezonken. Haar blik volgde een spin met lange pooten, die zich bedrijvig voortrepte over het mos. Met een uitroep van verrassing trad zij een schrede terug, terwijl een uitroep van medelijden en bewondering tevens over haar schoon gelaat gleed. Daar lag het jongske als een slapende engel met een treurig gezichtje, waarover de blonde krullen ordeloos neervielen en met zijn armpje onder het hoofd.

Voorzichtig knielde het jonge meisje bij hem neer en beschouwde met teedere belangstelling zijn allerliefst gezichtje.

‘Wie zou hij zijn?’ fluisterde ze bij zich zelve, ‘zijn kleeding duidt een kind van rijke menschen aan, maar hoe komt dat zoo alleen hier?’

Harry maakte een beweging en opende half de oogen, doch had geen kracht zich op te heffen.

‘Wees maar niet bang, kleine,’ sprak het meisje vriendelijk troostend en streelde met haar zachte hand zijn verwarde lokken.

‘Dorst,’ klaagden de droge lipjes met moeite.

‘Arm kind,’ fluisterde zij deelnemend en haalde een kleine veldflesch van tusschen haar planten te voorschijn, welke het jongske gretig aannam en tot op den bodem leegdronk, waarbij zij hem glimlachend steunde.

(*Wordt vervolgd.*)

Een wandeling door Haarlem.
door J.F. Nuyens.
(*Vervolg*).

Na dit korte bezoek aan het belangrijk overblijfsel der middeleeuwen wandelen wij den buitenkant der stad langs, steken bij de Hooge Brug opnieuw het Spaarne over en wandelen langs den lommerrijken Kouden Horn naar de Bakenesser kerk, de oudste der overgebleven middeleeuwsche godshuizen.

Dit gebouw dagteekent van ongeveer 1250. Door velen wordt de stichting toegeschreven aan den Roomsch-Koning Willem, en tot aan de hervorming toe behield zij den oorspronkelijken naam van O.L.V.-Kapel. In 1620 werd zij door aanbouw van een Noordelijk zijschip op juist niet zeer fraaie wijze vergroot, bij welke vergrooting het portaal behoort, dat aan Lieven de Key wordt toegeschreven. Fraaier dan de kerk is de laat-gothische toren uit het begin van de 16e eeuw. Het onderdeel is vierkant opgemetseld uit rooden baksteen; dan volgt een fraaie leuning, waarop een achthoekige bovenbouw rust uit gehouwen steen, rijk versierd met kogels en fialen, en daarboven verheft zich het eveneens achthoekige hoogste gedeelte, uit hout vervaardigd en met lood overdekt, waarop de tulpvormige spits rust, die ook aan den toren van St. Bavo voorkomt. De verhoudingen van den Bakenesser toren zijn nog fraaier dan die van St. Bavo en de versiering is rijker, zoodat de algemeene indruk nog gunstiger is dan die van de hoofdkerk.

Na al deze merkwaardigheden uit den ouden tijd, rest ons nog te spreken over een instelling, die uit de laatste jaren dagteekent. De schrandere lezer zal al wel begrepen hebben, dat ik hier bedoel het Brongebouw en al wat daar bij behoort.

Het schijnt een tegenspreking van den eersten rang, in ons vlakke polderland te spreken van een ‘bron’, evenals het een uitgemaakte zaak is, dat men, als er sprake is van een ‘badplaats’, alleen denkt aan Scheveningen, Zandvoort en anderen. En toch is Haarlem op weg een mededinger te worden van Spa, Wiesbaden, Ems en dergelijke beroemde plaatsen, en de nieuwste parel, die de stedekroon van de aloude Spaarnestad siert, heet: ‘Staalbad Haarlem.’

DE BAKENESSER KERKTOREN TE HAARLEM.
Naar een photographie van J.G. Kramer, te Groningen.

Deze jongste titel van ‘Staalbad’ dankt Haarlem aan een eenvoudigen stroom water, die in den Haarlemmermeer-polder uit den grond opborrelt. Op de hoeve ‘D'IJserinck’ levert de bron al van 1854 af elke etmaal 100.000 L. water, dat, vóór men er de waarde van kende, in de slooten en vaarten van de omgeving wegliep en door den boer en zijn familie, benevens het vee en andere huisdieren eenvoudig tot drinkwater werd benut. Het gebruik van dit water werkte allergunstigst op den gezondheidstoestand van alle redelijke en onredelijke hoevebewoners, ja, men kan gerust verklaren, dat het ijzerhoudend nat de geheele familie het bezit verschaft van ijzeren zenuwen en stalen spieren. De eigenaardigheid echter, dat het water overal, waar het langs stroomde een roodachtigen neerslag achterliet, vestigde de aandacht van deskundigen op dit bijzondere vocht, en het duurde niet lang, of het was een uitgemaakte zaak, dat Nederland in zijn meest vlak en laagst gelegen gedeelte een staalwaterbron bevat, die in één adem genoemd mocht worden met de beste uit het buitenland. De scheikundige ontleding toonde aan dat het Haarlemsche staalwater

0,1112 gram ijzer (Ferro hydrocarbon) per L. bevatte en in dat opzicht alleen overtroffen wordt door de beroemde Pouhon te Spa. Hiertegenover echter staat, dat de aanwezigheid van ijzer vergezeld gaat met niet minder dan 3.2445 gram keukenzout per L. en hiermee kan geen een bekende bron op één lijn gesteld worden, of zoo er al een enkele is, die meer zout bevat, dan is de hoeveelheid ijzer veel minder.

Zoodra dit resultaat bekend was, besloten eenige ondernemende mannen, de uitstekende eigenschappen van het Haarlemsch staalwater mede te doen werken tot meerderen bloei van de stad. Hiertoe was het noodig, het water uit de Meer door ondergrondsche buizen naar Haarlem te leiden, daar men toch midden in den vlakken polder geen badplaats kon stichten. Dit was echter niet genoeg. Een drinkhal moest den patiënten gelegenheid geven hun glaasje staalwater te gebruiken en een brongebouw zou de noodige gemakken en vermakelijkheden aanbieden om den badgasten verstrooiing te geven. En behalve dat zou nog een badhuis verrijzen, waar alle mogelijke soorten koude en heete baden konden genomen worden, electrische- en modderbaden niet uitgesloten.

Ziedaar dus het ontstaan van het Brongebouw verklaard en daarmee de ontwikkeling van Haarlem als badplaats.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Een offer van zijn plicht. -

'Laat mij maar weer eens vrijkomen, dan zal ik u wel vinden,' zoo had de beruchte strooper den boschwachter toegeroepen, die hem eindelijk op heeter daad betrapt en aan het gerecht overgeleverd had.

En de schurk had woord gehouden!

De arme jonge vrouw schoot die bedreiging te binnen, toen zij in den langen winternacht tevergeefs op de terugkomst van haar man wachtte. Hoe dikwijls was zij naar buiten geijld om in de duisternis naar hem te zoeken! Hoe dikwijls had zij gekeken naar de wijzerplaat van de oude klok, waarop de wijzers zich maar onverbiddelijk voortbewogen!

Reeds brak achter het dennenbosch de mor genschemering door; toen trof het klagend ge blaf van den trouwen hond haar oor. Door bange vermoedens gedreven, ijlde zij naar buiten en volgde den hond, die met groote sprongen over de witte sneeuw kwam aangevlogen. Zij had het wel gevreesd! Daar vond zij haar man levenloos in de sneeuw. Een kogel had zijn trouw hart doorboord.

De ongelukkige vrouw werpt zich op het lijk en poogt tevergeefs den doode tot het leven terug te roepen. IJdele moeite, hij was gevallen als offer van zijn plicht.

Het ontwaken op St.-Nicolaasmorgen. -

Dat is me een verrassing voor de kleine, die den avond te voren is ingeslapen met het heerlijk vooruitzicht, 's morgens te zullen zien wat Sinterklaas gereden heeft. Allerlei voorstellingen heeft ze zich gemaakt van hetgeen de goede Sint haar wel brengen zou; want ze houdt zich overtuigd, dat hij haar, al is ze nu en dan ook eens stout geweest, toch wel goed bedenken zal. Vol vertrouwen heeft zij dan ook haar

schoentje uitgezet onder den schoorsteen, geen oogenblik vreezende er de roe in de vinden, die voor de stoute kinderen bestemd is.

En zie, nu zij vol verwachting vroeg in den morgen ontwaakt, ziet zij al vlak bij haar bedje een leelijk duiveltje staan met de bestraffende roe in de hand. Spottend kijkt het haar aan, terwijl zij groote oogen opzet van verbazing. Maar ze begrijpt toch gauw, dat dit een aardigheidje moet wezen van Sinterklaas, die haar een oogenblikje heeft willen foppen; want achter het duiveltje ziet ze al zooveel schoons en lekkers haar wachten, dat ze gauw het bedje uitvliegt om kraaiend van plezier naar al de kostelijke giften uit te zien, die de goede Sint in den nacht voor haar gereden heeft.

[Nummer 38]

RUSSISCHE POSTKOERIER DOOR WOLVEN BESPRONGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN T. RYBKOWSKI.

De Roomsch-Koning,
door J.R. van der Lans.

XI.
De dom van Keulen.

Op ter verovering van Aken!' dus schalde, onder het geschetter van trompen en klaroenen, de wapenkreet van koning Willems getrouwen, tot besluit der drie feestelijke hofdagen, te Keulen gehouden.

Maar alvorens het zwaard tegen de Heilige Stad van Karel den Groote te trekken, besloot de koning eerst te trachten ze door vredelievende voorstellen te winnen, gelijk hij zich de poorten van het trotsche Keulen had weten te ontsluiten.

Daarom toog hij, vergezeld van zijn hoogwaardigen gastheer, aartsbisschop Koenraad van Keulen, en omringd van een talrijk gevolg naar Aken, om de stad voor zich als den rechtmatigen Roomsch-koning op te eischen.

Maar voor de poort gekomen vond hij die gesloten en de valbrug opgehaald; van den toren wapperde de vlag van den schandekeizer, de banier der Hohenstauffen, en van den torentrans en de muurkanteelen zagen gewapende mannen uitdagend en dreigend neer op den vorstelijken stoet aan de overzijde der gracht.

Koning Willem gebood een trompetter het sein te blazen, dat er bezoekers voor de poort stonden, die toegang begeerden.

Op dat trompetgeschal verscheen een man boven de poort, die op norschen toon vroeg:

'Wie is daar?'

'De Roomsch-koning, grave Willem van Holland, die toegang begeert tot zijn goede stad Aken om er gekroond te worden.'

'Wij kennen geen anderen koning dan Koenraad van Hohenstauffen en geen anderen heer dan zijn vader, den roemrijken keizer Frederik.'

'Frederik en Koenraad zijn om hun euveldaden met den ban der Heilige Kerk geslagen en met hen allen, die hun aanhangen. Grave Willem van Holland alleen is de Roomsch-koning door de uitverkiezing des H. Geestes en de instemming van alle vrome prinsen en prelaten van het Heilige Roomsche Rijk. Zoo gij hem uw poorten ontsluit, zal zijn genade u ten deel worden. Hij zal aan de stad Aken dezelfde voorrechten en vrijheden verleenen, die hij aan zijn goede stad Keulen heeft toegestaan, en de bezetting van Koenraad den Hohenstauffer zal vrijen aftocht hebben.'

'Wij begeeren geen gunsten van den papen-koning. Wij kennen geen koning dan Koenraad van Hohenstauffen.'

'Zoo gij den Roomsch-koning, grave Willem van Holland, niet goedschiks binnen uw muren toelaat, zal hij terugkomen met geweld van wapenen om uw wallen te belegeren tot hij over de puinen van uw verwoeste poorten de stad binnentrekt.'

Een uitdagend gelach, dat schaterend van den muur en uit den torentrans weerklonk, was het antwoord op deze bedreiging.

'Laat hem komen, als het hem lust, den papenkoning,' zei een stem boven het gelach uit. 'Hij mag zijn heele heir meebrengen. Ziehier hoe wij hem ontvangen zullen.'

En er siste een pijl door de lucht, door verschillende andere gevolgd. De boogschutters in den toren hadden hun bogen gespannen.

‘Bij mijn zwaard, die hoon zal niet ongewroken blijven. Ik zweer u dat ge zult ondervinden wie er Roomsch-koning is!’ riep koning Willem, zich driftig in het zaal oprichtend en zijn zwaard trekkend.

Doch de aartsbisschop wenkte hem, te bedaren. Kalm reed hij met zijn paard naar voren en sprak met waardigheid:

‘Daar de stad Aken den vrede niet wil aannemen, dien de Roomsch-koning haar aanbiedt, en zij het blijft houden met den Hohenstauffer, den uitgeworpene, zoo zij ze van heden af in den ban der Heilige Kerk.’

Daarop haalde hij van onder zijn kleed een gezegeld perkament te voorschijn; het was de banbul des Pausen tegen al degenen, die den afgezetten keizer en diens zoon bleven aanhangen en zich tegen den nieuwen Roomsch-koning verzetten.

Twee dienaars hielden, terwijl de kerkvorst met luider stem het Latijnsche stuk voorlas, aan weerszijden een brandende kaars vast. Toen hij geëindigd had en zich omwendde, bliezen zij de kaarsen uit en wierpen ze ter aarde, ten teeken dat voor de weerspannige stad het licht der genade was uitgedoofd en zij tot straf voor haar hardnekkigheid aan de macht der duisternis was overgeleverd.

Koning Willem wendde evenals de bisschop met zijn gevolg den teugel. Met gebogen hoofd en zwijgend trokken allen af, achtervolgd door het hoongelach en de pijlen en steenworpen uit den toren, die een enkele maal een paard verschrikt deden opsteigeren, maar toch de berijders niet deerden.

Zoo had dan Aken de genade van den Roomsch-koning versmaad: nu zou het zijn gerechte gramschap ondervinden.

Koning Willem smartte het diep dat zijn verzoenende poging op zoo smadelijke bejegening was afgestuit. Gaarne had hij aan Aken evenals aan Keulen aanstonds de mildheid van zijn koninklijke gunst betoond. De korte ervaring, sinds den dag van zijn kroning opgedaan, had hem al geleerd, dat zachtheid een machtig wapen is ter verovering der harten. Door gunsten en geschenken had hij reeds talrijke rijksvasallen, die hem tot dusver vijandig of onverschillig waren, voor zich gewonnen. Het machtige Keulen, dat zelfs de vergadering der vorsten niet binnen zijn muren had willen dulden, juichte nu met geestdrift den nieuwen Roomsch-koning toe, waar die zich in de straten vertoonde. De nijvere burgerij had wel gewenscht dat hij voorgoed zijn zetel mocht vestigen op den Keulschen burcht om de voordeelen, die de luisterrijke hofhouding voor de stad moest afwerpen. De deftige poorters verheugden zich in de voorrechten en vrijheden, die hij ten eeuwigen dage hun stad gewaarborgd had. De kooplieden en neringdoenden zagen den handel beveiligd tegen de roofridders, die zich nu wel wachtten, zooals vroeger, den eerzamen koopman op de wegen nabij de stad te overrompelen; want al was het den koning nog niet gelukt, den belager der jonkvrouw van Brunswijk in handen te krijgen, toch was dank aan zijn ijver de omtrek al van roofgespuis gezuiverd. De kleine luiden op hun beurt herinnerden zich hoe de koning bij zijn feestelijken tocht door de stad met volle handen zilveren penningen onder het volk had laten uitstrooien; hoe zij tijdens de feestdagen zich te goed hadden mogen doen aan de springbronnen van Rijnschen wijn, die op alle pleinen het gouden vocht lieten stroomen. Zij waren verrukt over de mildheid en minzaamheid van den vorst, die hun in zijn jeugdige schoonheid en schitterenden dos als een tooverkoning voorkwam.

Op die wijze had graaf Willem gemeend ook Aken te kunnen veroveren. Helaas, nu moest hij het met de wapenen doen. Het was geen schrik voor den strijd, die hem

het hart beklemde: het was het bange voorgevoel dat zijn edelste bedoelingen zouden worden miskend, dat hij tegenstand zou vinden waar hij steun gehoopt had, dat hij het zwaard zou moeten trekken tegen het volk, dat hij wilde gelukkig maken.

Intusschen was hem geen andere keus meer gelaten dan de strijd, als het moest tot het uiterste. Zoolang hij nog niet met de kroon van Karel den Groote was gesierd, zou zijn koningschap maar schijn wezen, en om gekroond te worden, moest hij meester van Aken zijn.

Daarom moest zijn eerste werk wezen een leger te verzamelen om de geducht versterkte stad te bemachtigen. Hij toog dan rond om aan te kloppen bij de kerkvorsten en rijksvasallen, die tot zijn verkiezing hadden meegewerkt; thans moesten zij de beloften van trouw en van steun gestand doen, hem te Wörringen gegeven. Achtereenvolgens was hij de gast van den bisschop van Luik, Hendrik van Gelder, van de aartsbisschoppen van Trier en Ments. Overal werd hij met hartelijke geestdrift ontvangen, overal haalde de bevolking hem in als den man, op wien aller hoop gevestigd was, en overal ook waar hij kwam, trachtte hij door milde gunsten steden en kloosters, edelen en dorpers, voor zich te winnen.

Op het woord van den pauselijken legaat Pietro Capuzzio en de bisschoppen werd intusschen in alle Duitsche landen de heilige oorlog gepredikt tegen den schandekeizer, die in Italië nog steeds de Kerk bleef bestoken, terwijl zijn zoon Koenraad in Zwaben gemeene zaak maakte met oprperige ketters.

In alle kerken werd de pauselijke banbul afgelezen tegen degenen, die het met de Hohenstauffen hielden en den nieuwen Roomsch-koning de gehoorzaamheid weigerden. De Predikheeren en Minderbroeders trokken overal rond, om de strijders aan te moedigen zich onder de vanen van koning Willem te scharen en het kruis aan te nemen tot den kruistocht, ditmaal niet tegen de Saracenen, maar tegen de goddeloozen, die den vrede van Christenrijk verstoorden.

Van alle zijden boden zich de strijders aan om, met het kruis geteekend, onder de bevelen van koning Willem tegen Aken op te trekken. Weldra was, door de vereende pogingen van Willems getrouwen, een leger op de been gebracht, waarmee hij nog vóór het einde van het jaar het beleg van Aken kon ondernemen. Zelfs meende hij over genoeg manschappen te beschikken om te gelijk ook het kasteel Keizersweerd aan te tasten, een sterkte aan den Rijn, nabij Dusseldorp, die door zekeren graaf Gernand voor Koenraad werd bewaard.

De barre winter kwam ondertusschen de belegering van Aken dwarsboomen en toen eindelijk vroeg in het voorjaar de belegeringswerken weer konden hervat worden, werd koning Willem plotseling van die taak afgeroepen. Een droeve slag had hem getroffen. Zijn vaderlijke raadsman en krachtige steun, zijn oom hertog Henrik van Brabant, was hem den 1en Februari door den dood ontvallen, en nu ijlde hij uit het leger naar Leuven om den dierbaren doode de laatste eer te bewijzen.

Het afsterven van den beminden hertog, die zich om zijn vorstelijke deugden den eernaam van den Grootmoedige (*magnanimus*) verworven had, was een zwaar verlies niet alleen voor Brabant, dat hem als een vader beweende, maar voor het gansche Roomsche Rijk; want niemand had meer dan hertog Henrik bijgedragen tot de verheffing van den nieuwen Roomsch-koning, door alle welgezinden als de dageraad van betere tijden begroet.

Gelukkig dat zijn zoon Hendrik III, die reeds de mannelijke jaren bereikt had, in zijns vaders voetstappen beloofde te treden en zijn neef Willem denzelfden belangeloozen steun verleende, als deze van zijn vader had mogen ondervinden.

Ternauwernood was de koning in het leger voor Aken teruggekeerd, of hij moest dit opnieuw verlaten, daar dringende aangelegenheden hem naar zijn erflanden riepen. Daar oefende zijn broeder **F**loris in zijn afwezigheid wel het landsbestier uit, maar het opperste gezag bleef toch in Willems handen, zoodat het iedereen vrijstond zich in zwarigheden van meer of minder gewicht op zijn beslissing te beroepen.

De jonge Floris bleek niet de man, op wien hij zich in alle omstandigheden kon verlaten, en daarom moest hij, om grooter verwikkelingen te voorkomen, zelf wel orde op de zaken gaan stellen.

Slechts kort mochten gravin Machteld en zijn zusters Aleide en Margareta den beminden zoon en broeder op den ouderlijken burcht te Leiden zien; want de gedachte aan Aken liet hem geen rust.

'Geduld maar,' sprak hij tot afscheid, 'zoodra Aken ons is, wacht ik u daar allen bij mijn plechtige kroning. Tot weerziens dus binnen Aken.'

Met bange bekommering omhelsde vrouw Machteld den zoon, die haar sinds zijn verheffing tot het koningschap voorgoed ontrukt scheen. In de vijf maanden, die sinds den dag van zijn verkiezing verloopen waren, had ze hem maar eenmaal mogen zien, en dat was

geweest aan de lijkbaar van haar diepbetreurden broeder, hertog Henrik.

Nu ging hij haar weer verlaten. Voor hoe lang? Hij spiegelde haar in zijn jeugdigen overmoed voor, dat zij hem binnen weinig maanden te Aken met de kroon van Karel den Groote zou zien sieren; maar de bezorgde moeder zuchtte bij de gedachte, dat die kroon toch eerst kon worden gewonnen na bloedigen strijd.

En daarbij, wat kon er, terwijl hij voor Aken in het veld stond, niet in Holland gebeuren! Hoe licht konden woelgeesten van zijn afwezigheid gebruik maken tot het verwekken van beroeringen. Floris was nog zoo jong en onervaren: al was hij een kloek en edel jonkman, de vroege wijsheid van zijn broeder was hem niet ten deel gevallen.

Met een angstig voorgevoel zag vrouw Machteld dus graaf Willem weer vertrekken.

Aleide had hem gaarne vergezeld. Als hij het haar had toegestaan zou zij vóór Aken met haar geliefden Avennes de gevaren van het beleg zijn gaan deelen. Maar de koning wees haar terug met de schertsende opmerking:

‘Alle versterking van het leger voor Aken is mij welkom: maar belegeraars van uw soort zouden de oproerige stad niet veel schrik inboezemen. Als gij naar Avennes verlangt, houd hem dan niet af van den krijg; want hoe spoediger die is uitgevochten, hoe eerder ge met hem hereenigd zult zijn. Dat zal een heuglijk weerzien zijn, als wij elkander allen binnen Aken begroeten!’

Graaf Willem toog weer naar het leger en nam zijn weg over Keulen ten einde in het voorbijgaan den aartsbisschop nog eens te begroeten.

Helaas, daar wachtte hem een droevig schouwspel. De eerwaardige oude domkerk, waar hij kort te voren met zoo groote praal tot ridder werd geslagen, was niet meer dan een zwartberookte puinhoop. Een ontzettende brand had het aloude heiligdom tot den grond verwoest.

Met weemoed staarde de koning op die sombere puinen, die ingestorte bogen en afgebroken zuilen, die zich als klagend ophieven uit de algemeene verwoesting.

Gindsche hoop geblakerde en gebarsten steenen was het altaar geweest, waarvoor hij geknield lag, toen hij den ridderslag ontving. Nogmaals knielde de vorst neer, te midden der stuivende asch, op die plek, waar hij zijn heilige riddergelofte had afgelegd. Wat grootsche plannen, wat hooge idealen hadden hem voor den geest gezweefd op dat plechtig oogenblik. En zie, al die plannen werden gedwarsboomd; die schitterende idealen verbleekten in het koude, schelle licht der werkelijkheid. Het was of een booze geest er behagen in schiep, al zijn schoone droombeelden te verwoesten, gelijk die trotsche tempel daar in puin lag.

Was dat een teeken dat de Heer het offer niet begeerde, dat hij zoo blijmoedig en groothartig had gebracht, het offer van zijn gansche wezen voor het heil van Christenrijk?

Geknield te midden der puinen, tot verbazing van de mannen, die hem vergezelden en niet begrepen wat er in zijn binnenste omging, vroeg hij zich af of niet menschelijke beweegredenen van eergierigheid en roemzucht een aandeel hadden gehad in zijn toewijding, of het geen ijdele waan was geweest, wat hij voor de stem des Heeren had gehouden.

‘Gij alleen, Heer, kunt in mijn hart lezen,’ bad hij, in ootmoedig besef van zijn onvolmaaktheid. ‘Gij weet of er aan de zuiverheid van mijn bedoelingen iets ontbreekt. Maar laat mij door mijn onwaardigheid geen beletsel zijn voor den vrede van Christenrijk. Werp mij als een onnut werktuig weg, als het werk zelf maar moge tot

stand komen. Laat het gebouw van mijn leven, dat ik mij zoo schoon en groot gedroomd had, verwoest worden als deze tempel, als maar Uw Rijk wordt opgebouwd.... *Spes mea Dominus a juventute mea....*'

Terwijl hij zoo bad, voelde hij een hand op zijn schouder, en zich omwendende, zag hij den aartsbisschop Koenraad van Hochstaden, die hem hartelijk begroette.

'Welk een verwoesting, hoogwaardige vader!' riep de koning uit, met droevig hoofdschudden op de zwarte puinen wijzend.

Maar de krachtige kerkvoogd hief met hoopvolle fierheid het hoofd op.

'Uit die verwoesting zal des te schooner het heiligdom herrijzen,' sprak hij. 'Te lang reeds heeft Keulen zich met den ouden bouwvalligen dom vergenoegd. Daarom heeft God eindelijk zijn hemelvuur afgezonden om ons zijn wil kenbaar te maken. De Heer eischt een waardigen tempel ter bewaring van den overdierbaren schat, dien Hij ons heeft toevertrouwd, de hoofden der heilige drie koningen. Zij hebben, als de beschermers onzer stad, Keulen rijk en groot gemaakt boven al de Duitsche steden. Het voegt dus dat de stad hun een domkerk bouwe, die uitsteekt boven alle kerken des rijks. Uit deze puinen zal een tempel verrijzen, welks gelijke de wereld niet heeft gezien, noch zien zal tot in het verre nageslacht. Wilt gij mij tot dit werk de hand leenen, heer koning?'

'Met vreugde, hoogwaardige vader,' hernam koning Willem vol geestdrift, zijn hand leggende in die van den aartsbisschop. 'Moet ik zelf mijn koningsstad nog veroveren, de heilige drie koningen zullen hun koninklijke woonstede niet missen. Als een gunst verzoek ik van u, hoogwaardige vader, mijn deel te mogen hebben in den bouw van den nieuwen dom, het heilige Keulen en zijn drie gekroonde schutsheiligen waardig.'

'Uit naam van Keulen en de heilige drie koningen, zeg ik u dank, heer koning. Met geen schooner werk kunt gij uw regeering inwijden. Binnen weinige weken hoop ik u te kunnen uitnoodigen tot het leggen van den eersten steen.'

Nog denzelfden zomer, daags voor Maria Hemelvaart had met grooten luister die zinrijke plechtigheid plaats. De kardinaal-legaat Pietro di Capuzzio, de aartsbisschop met een schaar van prelaten en abten omgeven, de nieuwe Roomsch-koning met zijn getrouwe vrienden Jan van Avennes, Hendrik van Brabant, Adolf van Berg, Dirk van Kleef, Walram van Limburg en Otto van Gelder, het stadsbestuur en de aanzienlijkste poorters van Keulen waren op de heilige plek vergaderd, en nadat de aartsbisschop den grondsteen had gewijd, werd die door den Roomsch-koning ingemetseld, waarop de pauselijke legaat over het grootsche werk, dat hier werd aangevangen, zijn zegen uitsprak.

Zoo werkten dus de beide vertegenwoordigers der geestelijke en der wereldlijke macht, de pauselijke legaat in naam van het Opperhoofd der Kerk, en de nieuwgekozen Roomsch-koning als kroondrager des rijks, mede tot de stichting van het bewonderenswaardige bouwwerk, dat voor alle volgende eeuwen de middel-eeuwsche maatschappij in haar welgeordenden samenhang moest verzinnebeelden.

Na afloop der plechtigheid werd die zinrijke symboliek van het ontworpen monument den hoogen gasten verklaard, toen de aartsbisschop hen in zijn paleis de plannen voor het bouwwerk door den ontwerper zelven liet verklaren.

Daar verscheen te midden der vergadering van vorsten en prelaten een man in het witte habijt en den zwarten mantel der Dominicaner monniken. Hij kon omstreeks vijf en vijftig jaren oud zijn, maar uit zijn oogen straalde een nog jeugdig vuur, en

hoe bescheiden ook zijn optreden was, zoo teekende toch heel zijn houding den vorst in het rijk des geestes, den man, die door het genie zijn tijd beheerscht.

Aller oogen waren met nieuwsgierige belangstelling op hem gevestigd; maar vooral de Roomsch-koning zag met bewonderenswaardige vereering tot hem op; want die man was Albertus Magnus, het wonder zijner eeuw, in wien al de wetenschap van zijn tijd was belichaamd.

Het was de nederige broeder Albertus, die in het Dominicanerklooster van Keulen het ambt van *lector* bekleedde, maar door heel de geleerde wereld werd geëerd en gevierd als de meester in alle wetenschappen, ‘groot in de magie, nog grooter in de philosophie, maar het grootst in de theologie.’ Hij had geleeraard aan de hoogescholen van Hildesheim, van Freiburg in Breisgau, van Regensburg, van Straatsburg, van Keulen en Parijs en de grootste geleerden van zijn tijd, Thomas van Champré, Humbert, Johannes van Breisgau, ja de grootste van allen, Thomas van Aquino, vereerden hem als hun meester.

Zijn machtige geest omvaamde niet alleen alle menschelijke kennis, maar beheerschte ook als koning het wondere gebied van poëzie en kunst. Albertus was niet alleen geleerde, hij was ook dichter en kunstenaar.

En de Roomsch-koning, die van der jeugd af in poezië en kunst steeds zijn liefste ontspanning had gevonden na de inspannende oefeningen van den krijger en den staatsman, graaf Willem, wiens edel hart blaakte voor al wat groot was en schoon, achtte zich gelukkig den man te leeren kennen, van wiens buitengemeene gaven de faam wonderen verhaalde.

Met eerbied verhief hij zich van zijn zetel om Albertus te gemoet te gaan en den eenvoudigen Domicaner monnik in dezen kring van vorsten en prelaten welkom te heeten als den meester, wiens wijsheid allen begeerig waren te aanhooren.

‘Onze hoogwaardige vader aartsbisschop Koenraad,’ dus sprak hij, ‘heeft ons gezegd, dat gij bereid zijt ons de plannen te ontvouwen tot het verheven bouwwerk, dat een waardig reliekschrijn zal wezen voor de overdierbare hoofden der heilige drie koningen en tot het verste nageslacht den roem zal uitmaken van het heilige Keulen.’

‘God gave, voor de eer van Zijn naam, dat mijn nederige arbeid die lofspraak verdienen mocht, heer koning,’ hernam Albertus bescheiden, ‘doch wat mijn zwakheid vermocht, heb ik gedaan. De koning, de hoogwaardige en edele heeren mogen oordeelen in hoever ik geslaagd ben, iets te bedenken dat de verheven bestemming met geheel onwaardig is.’

Daarop ontrolde hij, op 's konings uitnoodiging, op de lange kunstig gebeeldhouwde eiken tafel de perkamenten, waarop zijn teekeningen tot in de fijnste bijzonderheden met groote nauwkeurigheid waren uitgewerkt.

Eerst ontvouwde hij het machtige grondplan en toonde vervolgens door telkens nieuwe teekeningen van doorsneden en opstanden aan, hoe zich daarop de trotsche kathedraal zou verheffen, in den vorm van een Latijnsch kruis zich uitstrekkend van het oosten naar het westen; hoe zich aan de westzijde de groote hoofddeur zou openen als het zinnebeeld van den ingang tot het tijdelijke en eeuwige leven; hoe aan de beide uiteinden van het dwarspand twee deuren zouden openstaan ter aanduiding van den toevloed aller volken van links en rechts. Het gansche tempelgebouw zou toch de Kerk van Christus verbeelden, evenals deze bestaande uit drie deelen: de onderaardsche krocht of doodenkapel als afbeelding van de lijdende Kerk in het vagevuur, het schip als beeld der strijdende Kerk op aarde, het hooge gewelf als beeld der zegepralende Kerk in den hemel. Boven de hoofddeur zou de groote

driehoek worden gespannen als symbool der heilige Drieëenheid en het groote roosvenster daarboven zou herinneren aan de goddelijke voorzienigheid en voorlichting. De hooge koepel, die zich boven het kruispunt van schip en dwarspand zou welven, zou de schepping of het heelal verbeelden. De ruimte daaronder was de plaats der verkondiging van het evangelie aan alle schepselen. Het hoogaltaar met zijn kruisbeeld en zes kandelaren bracht het geheim der verlossing in beeld, daar in den tabernakel het Allerheiligste van het Nieuwe Verbond werd bewaard. Ter rechterzijde zou het spreekgestoelte zijn voor het evangelie, ter linkerzijde dat voor de apostolische zendbrieven. Het hooge koor was het zinnebeeld der heiliging en verlichting door den H. Geest. Daar zouden in het rond de gestoelten staan voor de kerkelijke en wereldlijke overheden. Zij waren het beeld van den algemeenen wil, de wet en het geloof van gansch Christenrijk.

De kapellen, die rondom het koor als een stralenkrans zouden vormen, langs de beide zijden van het schip voortgezet, zouden met hun altaren de onderscheiden Christengemeenten en bijzondere volken verbeelden, terwijl de ruimte in de drie kruisbalken de

vergaderplaats voorstelde voor alle volken uit alle werelddeelen.

En niet alleen de geestelijke, ook de burgerlijke ordening der christelijke samenleving zou in het zinrijke samenstel zijn uitdrukking vinden. Gelijk de christelijke wereldorde berustte op de harmonie tusschen de geestelijke en de wereldlijke macht, zoo zouden twee gelijkvormige torens den gevel sieren, de rechter aan de geestelijke, de linker aan de wereldlijke macht gewijd. Elke zou uit vier, zich uit elkaar ontwikkelende geledingen bestaan. De onderste zou bij den rechtertoren verbeelden de parochiegeestelijken, de daarop volgende de dekenen en aartspriesters, de derde de bisschoppen, de vierde de aartsbisschoppen en primaten, terwijl de spits het zinnebeeld zou zijn van den Paus. Evenzoo zou in den linkertoren de onderste geleding verbeelden schouten en schepenen, de tweede de landen gouwgraven, de derde de hertogen, de vierde de koningen, terwijl de spits het zinnebeeld des keizers zou zijn.

'Zoo zal dan,' besloot broeder Albertus, 'de nieuwe Keulsche dom, als hij eenmaal zijn torens hoog in de lucht zal heffen, als hij in den vollen gloed zijner glasramen en den rijken

DE ROOMSCH-KONING. - Koning Willem gebood een trompetter het sein te blazen.

tooi zijner beelden prijken zal, een sprekende afbeelding, een kort begrip in steen, een kristallisatie zijn van de christelijke wereldorde, in haar hoogste harmonie en volmaking.'

Onwillekeurig was de kloosterling-kunstenaar bij de ontwikkeling van zijn grootsche conceptie in vuur geraakt; een blos kleurde zijn magere wangen; heilige bezieling straalde uit zijn gloedvol oog.

Stom van bewondering zagen de prelaten en vorsten hem aan; voor hun verbeelding had de kunstenaar door zijn schilderend en beeldend woord, dat de teekeningen deed leven, een wonderbouw opgetrokken, waarvan zij duizelden en dien eerst onze eeuw in vollen luister zou voltooid zien.

Maar geen der hoorders had den spreker zoo goed begrepen als de Roomsch-koning, die geen woord van zijn betoog verloren, geen lijn van zijn teekeningen gemist had.

Ook hem kleurde de geestdrift de wangen en deed de gitzwarte oogen schitteren met vochtigen glans, toen hij opstond en den kunstenaar ten dank de hand reikte.

'Meester Albertus,' sprak hij met trillende stem, 'gij hebt een domkerk bedacht, die niet alleen de roem van Keulen zal zijn, maar de verheerlijking van gansch Christenrijk.... Uw tempel is haast te schoon voor deze aarde.'

'Heer koning,' hernam Albertus bescheiden, 'wat ik gedaan heb is slechts weinig. De geest kan alleen uitdenken en ontwerpen; maar uw koninklijke vrijgevigheid kan den bouwmeester Gerhard van Ryle in staat stellen, het werk ten uitvoer te brengen. Dat zegt meer.'

De Roomsch-koning schudde met een treurigen glimlach het hoofd.

'Meester Albertus,' sprak hij, 'gij leeft in de wereld der idealen. Daar zijt gij oppermachtig koning. Maar in het rijk der werkelijkheid kan een koning niet wat hij wil. Onze hoogwaardige vader de aartsbisschop weet dat ik mijn steun tot den bouw van zijn nieuwe domkerk niet heb geweigerd. Meer kan en mag ik niet doen. Mij roept een andere taak. Ik moet in werkelijkheid tot stand brengen wat gij zoo schoon hebt in beeld gebracht: de welgeregelde orde van Christenrijk, de harmonie van geestelijke en wereldlijke macht, den vrede tusschen Paus en keizer. Uw kunstrijk plan herinnert mij den plicht, in werkelijkheid te scheppen, wat gij zoo schoon in beeld hebt gedroomd; want zonder die werkelijkheid zou uw beeld een leugen zijn. Ik dank u, meester Albertus, voor den prikkel, mij in uw arbeid gegeven. Zoodra Aken gewonnen is en ik gekroond ben, keer ik te Keulen weer....'

DR. MÜLLER.

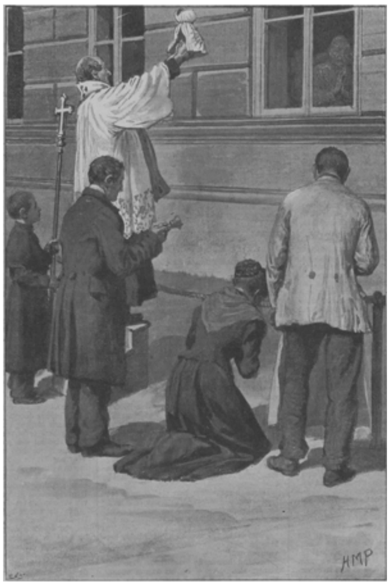

TOEDIENING DER LAATSTE H. SACRAMENTEN AAN DEN PESTLIJDER DR. MÜLLER TE WEENEN.

‘Dan durf ik u spoedig terug verwachten, heer koning,’ sprak de aartsbisschop, ‘want de heilige drie koningen zullen onzichtbaar aan uw zijde strijden. Dezen winter op hun feestdag zien wij u hier terug om met ons hun gedachtenis te vieren en hun te danken voor hun machtige hulp.’

‘Als dat gebeuren mocht,’ riep koning Willem met hoopvol stralende oogen, ‘zal ik zeker niet met leege handen in hun heiligdom komen neerknielen, maar hoop, als cijns der dankbaarheid, een koninklijke offergave op hun altaar neer te leggen. Tot weerziens dus op Driekoningendag! En thans alweer op naar Aken!’

(*Wordt vervolgd.*)

Dr. Müller,
Een martelaar der wetenschap.

Sinds de geneeskundige wetenschap tot de ontdekking is gekomen dat, hetgeen men vroeger de smetstof noemde bij besmettelijke ziekten niets anders zijn dan uiterst kleine organische wezens, die zich verbazend snel vermenigvuldigen en die zij met den naam van bacteriën bestempelt, geeft zij zich met die bacteriën over aan proefnemingen, die helaas niet zonder gevaar zijn, gelijk het treurig drama te Weenen bewezen heeft.

Ten einde den aard van de bacteriën der onderscheiden ziekten te bestudeeren, wordt dat gevaarlijke goedje kunstmatig gekweekt. Vervolgens brengt men die bacteriën in het lichaam van gezonde dieren als konijnen, ratten, muizen, Guineesche biggetjes enz., ten einde de verschijnselen te kunnen nagaan, die zich alsdan bij die arme beestjes openbaren, om daaruit te besluiten tot de uitwerking, die bedoelde bacteriën moeten hebben op het menschelijk organisme.

Nu schijnt een bediende, werkzaam in de kliniek van professor Nothnagel te Weenen, zekere Barisch, die belast was met het schoonmaken der hokken van de bovenbedoelde beestjes, daarmee wat onvoorzichtig te werk

te zijn gegaan, en daaraan zou de dood zijn te wijten van een vijftal personen, die met den ongelukkige in aanraking kwamen.

Barisch was een heel vertrouwd man, zoo handig in het laboratorium, dat men hem meer als een helper dan als een bediende beschouwde. De dagelijksche omgang met het gevaar maakt echter op den duur roekeloos en zoo is het niet te verwonderen, dat Barisch op de een of andere manier de voorzichtigheid uit het oog verloor.

Toen hij ziek werd dacht in den aanvang niemand aan pest; men hield zijn ziekte voor longontsteking, terwijl zijn vrouw eenvoudig meende dat hij kou gevat had. Weldra openbaarde zich echter het kwaadaardig karakter van zijn kwaal; de twee verpleegsters, die hem in zijn ziekte verzorgden en dr. Müller werden allen zwaar ziek, en dr. Müller erkende spoedig, dat hij door de pest was aangetast. Zoodra hij de pestbacillen had aangetoond, verklaarde de moedige man der wetenschap met groote gelatenheid: ‘Over vijf dagen zal ik sterven.’ Die voorspelling is helaas verwezenlijkt: Dr. Müller is gestorven als een offer van de wetenschap, waaraan hij nog zulke onberekenbare diensten had kunnen bewijzen.

Doctor Franz Hermann Müller, de zoon van een beambte aan de Weener universiteitsboekerij, was pas twee en dertig jaar oud. Na in 1889 te Graz gepromoveerd te zijn, was hij eerst te Munchen aan de kliniek van professor Ziemesen werkzaam geweest en nu sinds drie jaar assistent van professor Nothnagel te Weenen en docent voor inwendige ziekten. Zijn lezingen werden goed bezocht.

Toen de academie een pest-expeditie naar Engelsch-Indië zond, vertrouwde zij de leiding daarvan toe aan dr. Müller en in Februari 1897 kwam hij, in gezelschap van de bacteriologen Albrecht en Ghon en dr. Rüdolf Pöch te Bombay aan. Hij onderzocht in Indië meer dan duizend gevallen van pest, dikwijls onder de meest ongunstige omstandigheden. Van daar teruggekeerd had hij een werk over die vreeselijke ziekte bijna voltooid, toen de hospitaal-knecht Barisch naar de kliniek van professor Nothnagel werd overgebracht.

Spoedig ontstond bij dr. Müller het vermoeden, dat hij met een pestgeval te doen had; hij zonderde den zieke dan ook af en staakte zelf zijn lessen en ziekenbezoek.

Nadat Barisch gestorven was, ontsmette hij eigenhandig diens ziekevertrek, en nadat ook de beide verpleegsters ziek waren geworden, reed hij in een infectiewagen naar het hospitaal, waar zij in een afgelegen paviljoen waren opgenomen. Drie geestelijke zusters hadden daar de verpleging op zich genomen en ontvingen, daar zij van de buitenwereld afgezonderd moesten blijven, haar voedsel door het venster.

Ook dr. Müller verliet de patiënten niet meer; zijn recepten werden door het venster overgereikt, afgeschreven en aanstonds verbrand. Reeds daags daarop voelde hij zich zelven door de koorts aangetast en sprak hij op bovengemelde wijze zijn eigen doodvonnis uit.

De zekerheid, kalmte en koelbloedigheid, waarmee hij zijn eigen diagnose maakte, was bewonderenswaardig. Van het oogenblik af dat hij zich door de ziekte aangetast wist, beschouwde hij zich zelf als een merkwaardig geval en bestudeerde de ziekte aan zijn eigen persoon, alsof het niet hem, maar een ander betrof. Hij ontleedde zelf zijn toestand, telde de polsslagen, mat de temperatuur en schreef al die waarnemingen op kleine strookjes papier, die hij tegen het venster plakte en die van buiten werden afgelezen. Voorts maakte hij zijn testament en schreef afscheidsbrieven aan zijn ouders en aan professor Nothnagel.

Aan zijn laatsten brief ontleenen wij de volgende treffende zinsneden:

‘Weenen, 21 Oct. 1898. Lieve ouders, broeders en zusters. Er is geen twijfel meer aan, ik ben lijdende aan de pest en ik weet, dat binnen een paar dagen de dood mij wacht. Daarom, lieve ouders, wil ik van u afscheid nemen, daar ik u op aarde niet meer zal weerzien.

Vergeef mij, wanneer ik u in mijn leven verdriet heb veroorzaakt. Leeft gelukkig en weest er van overtuigd, dat ik rustig en pijnloos sterven zal. Het testament, dat ik voor mijn afreis naar Bombay heb geschreven, blijft van kracht. Ik heb geen pijn en hoop ook pijnloos te sterven. Met een kus voor allen, uw liefhebbende zoon en broeder Hermann.’

In dien brief schreef hij ook, dat na zijn dood zijn lichaam, om niemand in gevaar te brengen, verbrand moest worden, aan welken wenk echter geen gevolg is gegeven.

Zijn einde voelende naderen, verzocht dr. Müller om de laatste troostmiddelen der H. Kerk. Oogenblikkelijk was de priester bereid aan dat verzoek te voldoen, maar kon niet tot den zieke toegelaten worden. Voor het gesloten venster staande gaf hij den stervende de absolutie, nadat deze met luider stem geroepen had: ‘Ik heb berouw over al mijn zonden.’ In plaats van hem de H. Teerspijze te kunnen reiken, vertoonde hij hem nu het H. Sacrament door het venster, terwijl de stervende daar biddend de oogen op gevestigd hield. Onze gravure geeft dat aangrijpend tooneel weer.

Reeds daags daarop, Zondag 23 October, bezweek de ongelukkige aan de schrikkelijke kwaal. Bij zijn dood waren aanwezig dr. Pöch en een geestelijke zuster, die zich met hem in de ziekekamer hadden opgesloten.

Nadat hij den geest gegeven had, hulden zij het lichaam [in] een laken, dat in een sublimaatoplossing was gedoopt, legden daarna het lijk in een houten kist, die al gereed stond en met gecarboliseerde houtspaanders was opgevuld, terwijl de voegen met pek waren gedicht. Daarna werd de lijkkist dichtgeschroefd, in een tweede sublimaatlaken gewikkeld en vervolgens in een metalen kist gezet, die dichtgesoldeerd werd.

's Maandagmorgens had de begrafenis op het Centraal-kerkhof plaats; ze werd slechts door achttien personen bijgewoond. Op bevel der overheid reden de rouwdragenden met de kransen vóór den lijkwagen en allen, ook de priesters, moesten op vijftien pas afstands van het graf blijven staan. Na de inzegening van het lijk door den priester las de docent dr. T. von Hochwart een door professor Nothnagel geschreven lijkrede, die deze zelf wegens heeschheid niet had kunnen uitspreken en waarin hij hulde bracht aan den overledene, die gestorven is als een martelaar der wetenschap.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg*.)

‘Hoe heet u toch?’ vroeg hij daarna, vertrouwelijk de armen op haar schoot leggend, ‘ik heb u nog nooit gezien en ik ken toch alle menschen uit den omtrek.’

‘Zoo? Maar ik ben nog niet lang hier, ik woon te Scheveningen en ben maar voor eenige maanden hier met mijn zwakke tante, het is buiten veel rustiger voor haar, begrijp u?’

Harry knikte. ‘Weet u hier goed den weg?’

‘Zeker, ik kom hier dikwijls, er groeien zoovele plantensoorten, die ik nog niet in mijn verzameling heb.’

‘Ik wou, dat ik ook den weg kende, dan ging ik naar huis, vader zal zoo ongerust zijn en ik heb zoo'n vreeselijken honger,’ zei Harry verlangend, terwijl hij haar blonde vlecht spelend om zijn vinger wond.

‘Weet u dan heelemaal niet, waar u zijt?’

‘Jawel, in ons bosch, maar het is zoo erg groot, ik weet niet waar het kasteel is, och toe, breng mij een eindje weg,’ vleide hij trouwhartig.

De jonge vrouw nam haar planten op en het kind hing zich vol blijdschap aan haar arm. De kleine beentjes trippelden moedig naast haar voort; maar Harry was vermoeid en de weg lang.

‘Wat is u lief voor mij,’ babbelde het knaapje met opgewonden vereering, ‘ik hou veel van u....’

Lachend hoorde de jonge vrouw deze verklaring aan. ‘Als u op het kasteel woont, weet ik wel hoe u heet,’ antwoordde ze.

‘Hoe dan?’

‘Jonker Harry van Arendsheuvel.’

‘Wie heeft het u gezegd?’ vroeg de knaap nieuwsgierig.

‘De menschen uit het dorp.’

‘En hoe is uw naam?’

‘Elzire; is dat geen schoone naam?’

‘Prachtig; maar waarom is u nooit bij ons gekomen.’

‘Omdat ik uw vader niet ken, kindlief.’

‘Hij is erg lief en hij zal zeker veel van u houden, evenveel als ik,’ verklaarde Harry naïef, ‘zal u morgen komen, of wil u nu meegaan?’

‘Onmogelijk, Harry, mijn tante zal even ongerust zijn als uw vader, het is al laat.’

‘En ik word zoo moe; duurt het nog lang?’

‘Neen, nog maar dit zijpad en dan kan u het kasteel zien.’

Harry spande zijn laatste krachten in en begroette met een juichkreet het trotsche gebouw, dat tusschen de boomen zichtbaar werd.

‘Nu ga ik heen, lieve jongen, verdwalen kan u niet meer, loop maar rechtuit, dan ben u aanstonds bij vader, vaarwel.’

Zij bukte zich en kuste hem, en na beloofd te hebben, als zij tijd had op het kasteel te komen, wendde zij zich om en snelde langs den breeden, met heesters omzoomden weg naar huis.

Het vermiste kind werd met een kreet van blijdschap ontvangen door den trouwen Johan, die evenals zijn meester in hevigen angst verkeerd had.

(*Wordt vervolgd*.)

Een wandeling door Haarlem.
door J.F. Nuyens.
(*Vervolg en Slot*.)

In en bij het Frederikspark (van ouds de Koekamp) verrezen de verschillende gebouwen. Het voornaamste en fraaiste is natuurlijk het Brongebouw zelf. De architecten V.d. Steur en V.d. Arend hebben hier een schoon stuk werk geleverd. In zijn algemeene opvatting, met hoekpaviljoens, steile daken en groote schoorsteenen, evenzeer als in zijn ornamentwerk en verdere versiering, toont het overeenkomst met de Fransche vroeg-Renaissance, zonder echter zijn stempel van originaliteit te verliezen.

Door een flinke, ruime, tochtvrije vestibule betreedt men de groote zaal, die een oppervlakte heeft van 22 bij 19 M. Hier springt vooral in het oog het meesterlijk ontworpen en uitgevoerde houten tongewelf, dat zich zonder zuilen over de geheele ruimte heenspant. Om de zaal loopen een beneden- en een bovengalerij en de spreek-, biljart- en leeszalen staan onmiddellijk in verband met de hoofdruimte. Op de eerste verdieping liggen nog een damen-zaal en verdere zalen en vertrekken voor partijen of bruiloften. De groote zaal doet dienst bij muziekuitvoeringen of zeer groote partijen, en een tooneel met een opening van 8 M. bewijst, dat nu en dan ook aan de dramatische kunst geofferd wordt.

Vijf breede doorgangen geven van de hoofdzaal direct toegang tot het terras, dat met de twee geheel tochtvrije veranda's een oppervlakte beslaat van 400 M2. Hier heeft men het heerlijkste zitje van het geheele gebouw. Vóór ons ligt de oude Koekamp, nu veranderd in een verrukkelijk klein park, dat aan de eene zijde grenst aan de Dreef, aan den anderen kant aan het Frederikspark en den kleinen Houtweg. Men geniet hier om zoo te zeggen van de opening tot den Hout.

Aan de andere zijde van het Park ligt de Drinkhal. Een zware, uit één stuk steen gehouwen drinkbak vangt het staalwater op, dat uit de Meer hierheen geleid wordt, en eigenaardig is het, den invloed op te merken, dien dit vocht op de geheele omgeving uitoefent.

De marmeren toonbank, de drinkbak zelf, de tafeltjes en zelfs de vloer vertoonen overal roodbruine vlekken, ja, de toonbank heeft in plaats van wit te blijven, bijna geheel deze kleur aangenomen. 't Is het sterkst sprekend

bewijs, dat het water een groote hoeveelheid ijzer bevat. Als men het water in een glas opvangt is het kristalhelder, maar laat men het maar een half uur rustig staan, dan wordt het troebel en schijnt zich een bruinachtige neerslag te vormen. Mocht er nog iemand twijfelen, dan heeft men hier de proef op de som.

Vlak naast de Drinkhal staat de dikste en oudste boom van Haarlem en omstreken. 't Is een Canadeesche populier van kolossalen omvang. Drie reusachtige takken, die ieder op zich zelf een zwaren boom zouden vormen, ontspruiten op een paar meters boven den grond uit den hoofdstam en strekken zich dertig à veertig meter hoog de lucht in. De stam zelf is indertijd door het hemelvuur getroffen en middendoor gescheurd, maar men heeft deze wond geheeld, door de ontstane opening dicht te metselen en de steenen te bedekken met cement, waaraan men de kleur en den vorm van de schors heeft gegeven. Dezen reus geeft men in de wandeling den naam van 'de dikke buurman,' welke titel hem is geschonken door den bewoner van een nabijstaande villa, den heer Van Eden, den welbekenden kruidkundige.

DRINKHAL.

Het derde gebouw, dat aan de Maatschappij tot exploitatie der Staalwaterbron 'Wilhelmina' behoort, is het badhuis, dat ten Oosten van het brongebouw over den kleinen Houtweg is gelegen. Het is een gebouw met een front van 50 M. lang aan de straat en maar één verdieping hoog. De eene helft is de mannen-, de andere de vrouwen-afdeeling; beide zijn volkomen gelijk. Alle mogelijke snufjes op het gebied van baden zijn hier present en er is geen manier te bedenken, waarop iemand zijn lichaam met water in aanraking kan brengen, of ze is in deze stichting vertegenwoordigd. Eenvoud en degelijkheid gaan hier zamen.

En nu wilde ik u nog een klein woordje zeggen over het Hollandia-tafelwater, dat niets anders is dan staalwater uit de bron, van zijn ijzer en andere minerale stoffen ontdaan en vervolgens in koolzuurhoudend water veranderd.

De meest uiteenloopende reclamemiddelen zijn gebezigd, om dit water overal te introduceeren, en de heer Koolhoven, de bestuurder der Maatschappij, heeft zich een zekere vermaardheid verworven door de vindingrijkheid, waarmee hij telkens iets nieuws bedenkt.

Dank zij deze volharding, maar niet minder wegens de werkelijk voortreffelijke eigenschappen van den drank zelf, houdt het Hollandiawater met eere den strijd vol tegen andere, vooral buitenlandsche concurrenten, en doet als 't ware een zegetocht door ons vaderland en de koloniën.

En hiermede zijn wij, naar aanleiding van de photographieën voor de *Illustratie* genomen, aan het eind gekomen van onze kleine wandeling door Haarlem. Niet, dat ik ben uitgepraat of dat er in de goede Spaarnestad niets meer zou zijn op te merken. Bij lange niet! Ik zou u nog moeten rondvoeren door den Hout (wie spreekt van Haarlem, zonder aan den Hout te denken). Ik zou u het Paviljoen moeten laten zien,

gesticht door den schatrijken bankier Hope, later bewoond door koning Lodewijk-Napoleon, daarna weer Rijkseigendom en schilderijen-museum en nu in gebruik bij de Ned. Maatsch. v. Kunstnijverheid, die op de bel-étage een bezienswaardig museum heeft aangelegd, terwijl de grondverdieping is ingenomen door het Koloniaal-Museum. Wilt gij nog meer weten, dan zoudt gij mij moeten volgen naar de bekende school van Kunstnijverheid, die bloeit onder leiding van zijn bekwamen bestuurder E. von Saher en als een der beste inrichtingen van dien aard in ons land bekend staat. Gij zoudt een bezoek moeten brengen aan het Bisschoppelijk Museum[1], aan de Nieuwe Kathedrale kerk van St. Bavo[2], aan de rijtuigfabriek der heeren Beynes, aan de werf Conrad, die baggermolens en dergelijke aardigheden meer over de geheele wereld verspreidt en aan zoo menige andere industrieele instelling, die een meer dan vaderlandsche vermaardheid geniet. Want Haarlem is niet alleen een fraaie oude stad, die door tal van typische en vroolijke geveltjes en gebouwen den bezoeker boeit; Haarlem is niet enkel een der juweelen der Nederlandsche natuur, wat zijn ligging betreft; Haarlem staat ook op een hoog standpunt, wat aangaat handel en vooral nijverheid, om nog niet eens te spreken van zijn wereldberoemde bloembollen en bloemen.

Misschien komen al deze zaken later nog wel eens aan de beurt. Laat ons daarom eindigen met een algemeen overzicht der stad en omgeving, en daartoe gebruik maken van een zonnigen zomerschen Zondag, wanneer de natuur evenals de menschen haar beste pak heeft aangetrokken.

In de morgenuren is de zon de meesteres der straten. De winkels blijven gesloten en alles is stil. De Haarlemmers blijven Zondags een uurtje langer slapen dan in de week en maken langzamer, meer bedaard en zorgvuldiger hun toilet. Eenige uitgaande kerken, wel te verstaan de brave lieden, die hun godsdienstplichten hebben vervuld, roepen eenige tijdelijke beweging te voorschijn, maar eerst tegen tienen, als de verschillende protestantsche en katholieke diensten een aanvang nemen, worden de straten gevuld door een menigte deftige, haast zei ik statige burgeren en burgeressen, die nog, evenals in den tijd van Hildebrand, onder hun beste tuig liggen. Zoolang de godsdienstleeraars aan het woord zijn, blijft het in de omstreken rustig. De buitengezelschappen van ‘Trouw moet blycken’ is nog steeds tegenwoordig en de ‘logementen’ bergen al jaren, zooals vroeger, huurders en gasten, maar tot 's Zondags twaalf uur zijn de Dreef en de Hout tamelijk eenzaam en verlaten.

Alleen de niets ontziende fiets komt tegenwoordig de oude traditie verbreken. Het is verbazend, hoeveel van die voertuigen alle dagen en vooral des Zondags de omstreken van Haarlem doorkruisen.

Een inwoner der Spaarnestad behoeft tegenwoordig niet bang meer te zijn, dat hij met ‘de schuit van achten’ uit Amsterdam een steen gezonden krijgt in den vorm van een onwelkomen neef, hij moge dan Nurks heeten of Goedhart; want de schuit is al lang een historische merkwaardigheid geworden, en bij de tegenwoordige verdraagzaamheid (een gevolg van al de neutraliteit bij onderwijs en opvoeding) zal men niemand meer aanmerkingen hooren maken op eens andermans boord of schoenen. Maar in plaats van één zoo'n steen, krijgen de Haarlemmers in het algemeen tien personen op de fiets uit de hoofdstad gestuurd. In den vroegen morgen snorren enkele bij-de handjes reeds door de eenzame Zijlstraat om den weg naar het Duin in te slaan. Maar zoo tegen twaalven komt de groote trek. In ploegen van soms tien of twaalf peddelen zij door de stad, niet zooals in Hildebrands jonge jaren, gemiddeld één mannetje op zes of zeven wijfjes, maar tamelijk wel gelijkmatig over beide seksen

1) Zie de beschrijving met afbeeldingen door Deken J.J. Graaf in den 29en jaargang, blz. 76.
2) Zie de beschrijving met afbeeldingen door Joseph Cuypers in den 30en jaargang, blz. 121.

verdeeld. Van lange Goudsche pijpen, die zij tusschen duim en voorvinger losjes laten heen en weer slingeren, is natuurlijk geen sprake meer. De fiets is in 't algemeen een vijandin van het rooken. Enkele heeren hebben een sigaret of een ander stuk tabak tusschen de tanden, maar de meesten rijden nicotine-vrij.

BRONGEBOUW TE HAARLEM.

Aardig is het de verschillende typen op te merken.

Er zijn in Amsterdam eigenaardige wezens van een ander ras dan de overige Nederlanders. Buiten hun stad van inwoning willen zij zich gaarne grootsteedsch voordoen, maar hun bekende kleinsteedschheid verraadt gewoonlijk spoedig hun afkomst. Zoo ziet men onder de Zondags-fietsers in Haarlem heeren, die zich het air geven van een lord met een te verteren rente van een half millioen, terwijl zij toch slechts den eervollen, maar nederigen rang bekleeden van winkelbediende en op hun uitstapje naar de bloemenstad leven

van één kwast en een broodje met kaas. Zoo komen er damen voorbij op een rammelende huurfiets, die gekleed zijn (de damen meen ik) in een volledig sportcostuum, met fietsbroek en al wat er meer bij hoort en die men door de week in den Jordaan achter een kar met zuur kan zien loopen; want driekwart van dergelijke geëmancipeerde damen behooren tot den stam van Juda.

Soms ontmoet men een geheele familie van vader, moeder en twee kinderen, allen op de fiets, terwijl de jongste spruit, die nog niet het vrije gebruik van zijn beenen heeft, op vaders stuurstang is vastgebonden.

Tandems ziet men in soorten. Bij sommige zit de heer voorop, bij andere de dame. In het eerste geval heb ik deze symboliek altijd zoodanig opgevat, dat de man in huis de baas is; in het tweede geval bekroop mij steeds het sombere voorgevoel, dat de vrouw niet alleen in eigenlijken, maar ook in figuurlijken zin de broek aan had. Maar in dergelijke zaken kan mijn oordeel falen en gaarne geef ik mijn oplossing voor een betere.

Al deze kettinggangers nu zoeken zoo spoedig mogelijk de vrije natuur. Sommigen rijden door de stad op een wijze, die onze oostelijke naburen ‘grossartig’ noemen: met éène hand sturen zij, de andere hand houden zij sierlijk in de zij en met een lorgnet voor het oog blikken zij rond met het air van een generaal tijdens de inspectie.

Anderen daarentegen zitten krampachtig over hun stuur gebogen en bellen zenuwachtig voor ieder twee- of vierbeenig wezen, dat hun in den weg schijnt te kunnen komen. De grootste vijanden van dezulken zijn honden en kleine kinderen en als zij het ongeluk hebben een van deze wezens te na te komen, verliezen zij dadelijk hun tegenwoordigheid van geest en hun trappers en rijden in onbestuurde hulpeloosheid tegen iemand anders, die hun tien meters ver uit den weg liep en met het geheele spektakel niets had uit te staan.

Ook zijn er heeren velocipedisten, die schijnen te gelooven aan de onoverrijdbaarheid van het menschdom. In volle vaart stormen zij door de dichte drommen stemmige kerkgangers, die juist het Godshuis hebben verlaten, en toonen een merkwaardige onverschilligheid voor de scheenen en beenen van hunne medemenschen. Een schrille tegenstelling vormen dezen met de uiterst voorzichtige rijders, die liever een straatje om maken of, als zij het gedrang niet kunnen vermijden, afstijgen en hun stalen ros aan de hand meevoeren. Merkwaardig is het te zien, met welk een ingespannen gelaat en onderzoekenden blik deze rijders telkens aan den band voelen of den ketting betasten of onder den zadel gluren, om de wereld in den waan te brengen, dat hun te voet gaan te wijten is aan eenig gebrek aan hun tuig en volstrekt niet aan hun onbedrevenheid.

WILHELMINABRON TE HAARLEMMERMEER.

Zooals gezegd is, zakken al deze fietsers af naar buiten, in gezelschap van rijtuigen, voetgangers en meerdere liefhebbers. Er zijn er nog wel, die hun weg nemen naar

Heemstee en de Glip, of doorrijden naar Bennebroek, Lisse en Hillegom, maar de grootste massa zoekt toch tegenwoordig Overveen en Bloemendaal.

En waarlijk, deze kanten uit is de natuur op haar schoonst. Haarlem is geen doode stad. Telkens worden verbeteringen ingevoerd of nieuwigheden die den bloei der gemeente kunnen bevorderen. Een electrische spoor zal weldra Haarlem met Amsterdam en Zandvoort verbinden; een andere tram is in aanleg, die Bloemendaal in vijf minuten zal doen bereiken, en behalve deze verbindingen komen er nog andere om en in de stad tot stand.

BADHUIS.

Geen wonder, dat de streek naar het westen de meest bevoorrechteblijft. Daar liggen Velserend met de ruïne van Brederode; daar vindt men de Blauwe Trappen, het hoogste duin uit de omgeving, van waar men een uitgestrekt, prachtig vergezicht heeft; daar kan men dwalen door het Schaperduin, door het Bloemendaalsche bosch en de omstreken van Zomerzorg en Meerenberg; daar eindelijk is kort geleden het villa-park Duin en Daal geopend, dat het schoonste is van het schoone en de roem van Haarlems omstreken. Wie ooit Haarlem bezoekt, verzuime niet met dit paradijs kennis te maken.

Verder naar het Zuiden liggen het Kolkje en Kraantje-lek, die met hun houtrijke omgeving de verbinding tot stand brengen met den Aardenhout en Vogelenzang.

In deze heerlijke omgeving nu brengen duizenden hun Zondag door. De Amsterdammers, die thuis moeten eten, zakken om twee of drie uur al weer af. Anderen, wier beurs beter gespekt is, blijven tot 's avonds en nemen dan den trein huiswaarts, om den volgenden dag te verteilen, hoe heerlijk zij gefietst hebben. De oprechte Haarlemmers komen eerst na den middag opdagen en blijven tot de maan aan den hemel schijnt. Maar velen ook vertrekken vroeger en gaan Houtwaarts om te genieten van de muziek in de stadstent of in het park van het Brongebouw.

En na deze kleine Zondagswandeling wensch ik den geduldigen lezer bestendig welzijn met de uitnoodiging: Kom zelf eens een bezoek brengen aan de schoone Bloemenstad en hare heerlijke omstreken bewonderen!

Bij de Platen.

Russische postkoerier, door wolven besprongen. -

Het gaat met de brievenpost niet overal zoo gemakkelijk en geregeld als in ons kleine, van spoorwegen in alle richtingen doorsneden land. In de onmetelijke sneeuwvelden van Rusland, waar nog geen spoorwegverkeer bestaat, moet de brievenmaal nog door den koerier te paard van de eene plaats naar de andere overgebracht worden, en die plaatsen liggen soms dagreizen ver uit elkaar.

Als er bij ons een baantje als postbode vacant is, dan doen zich de sollicitanten bij tientallen op. Het is echter te betwijfelen, of zij wel zoo hard zouden loopen, als het er op aan kwam het baantje van zoo'n Russischen postkoerier waar te nemen.

Want waarlijk, dat is geen hapje! Is de urenlange eenzame rit door een besneeuwde, hard bevroren woestenij op zich zelf al weinig uitlokkend, bepaald hachelijk wordt het geval als de ruiter, zooals die op ons tafereel, onderweg nog door uitgehongerde wolven wordt besprongen.

Blijkbaar is de man op dergelijke minder aangename ontmoetingen verdacht; want hij is behoorlijk met een pistool gewapend; en dat hij dit als een geoefend schutter weet te hanteeren, bewijst het dood uitgestrekte beest aan zijn rechterhand, terwijl de wolf, die hem links bespringt, op het oogenblik ook ineenkrimpt onder een schot, dat hij zoo juist in het lijf heeft gekregen.

Maar daarmee is de koerier nog niet van dat gevaarlijk gezelschap af; want er komt uit het bosch nog een heele zwerm aangestormd, die hem nog een ongemakkelijk half uurtje kan bezorgen. Gelukkig dat zijn paard ook niet op de kennismaking met die vlugge sneeuwloopers gesteld is en er stevig van door jaagt. Zoo is er kans dat hij spoedig behouden in een bewoonde plaats aanlandt, waar de lieden op het oogenblik misschien weinig vermoeden, hoeveel kans zij hebben, dat de aan hen geadresseerde brieven bij de wolven te recht komen.

[Nummer 39]

HET DOCHTERTJE VAN DEN JUWELIER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN JOS. FLUGGEN.

Het Dochtertje van den Juwelier.[1)]

De vader zag zijn winkel rond
Vol goud en edelsteen:
‘De beste parel, die ik vond,
Wie zou dat wezen, kindlief?....
Helene, gij alleen!’ -

Een ridder kwam, jong, schoon en fier:
‘'k Bied, jonkvrouw, u mijn groet!
Gegroet, mijn waarde juwelier!
Maak voor mijn bruid een kroontje
Vol diamanten-gloed!’

Toen 't kroontjen in den winkel lag,
Van goud en diamant,
Daar neemt Heleen, met droeven lach,
Als haar geen oog begluurde,
't Voorzichtig in de hand:

‘Och, wel gelukkig is de maagd,
(Zoo zucht en fluistert zij)
Die eens als bruid dit kroontje draagt!
Schonk hij mij slechts een kransje
Van rozen - 'k ware al blij.’ -

De ridder kwam en zag de kroon
En prees het kunstwerk luid:
‘Maak, juwelier, mij even schoon
Een ring met eêlgesteente
Voor mijn geliefde bruid!’ -

Toen 't ringetje met edelsteen
Klaar in den winkel lag,
Stak, met een droeven lach, Heleen
Het halfweg aan haar vinger,
Terwijl geen oog het zag:

‘Och, wel gelukkig is de maagd,
(Zoo zucht en fluistert zij)
Die eens als bruid deez' trouwring draagt!
Schonk hij mij van zijn lokken
Eén vlokje - 'k ware al blij.’ -

De ridder kwam en zag den ring
En prees het kunstwerk luid:
‘Dit kroontjen en deez' vingerling
Zijn waardige geschenken
Voor mijn geliefde bruid!’

‘Ik ben benieuwd, hoe 't haar zal staan....
Och, jonkvrouw, toon het mij,
Door in haar plaats te treden, aan,
Hoe rijk 't mijn bruid zal sieren!

1) Deze ballade is door Jos. Beltjens voor zang en piano op muziek gezet en uitgegeven bij G. Alsbach & Co. te Amsterdam.

Zij is zoo schoon als gij.' -

't Was Zondagmorgen, 't zonlicht scheen;
Helene stond gereed
Ter Hoogmis op te gaan meteen,
Dies was zij zoo bevallig
In best gewaad gekleed.

Door 't blozen werd zij dubbel schoon.
De ridder zet verbleekt
Op 't buigend hoofd de gouden kroon,
Schuift 't ringetje aan den vinger
En vat heur hand en spreekt:

'Helene, hoor mijn rijp besluit,
Ik scherts nu langer niet:
Gij zijt de veelgeliefde bruid,
Voor wie ik door uw vader
Dit sieraad maken liet.'

'Zijn beste parel, die hij vond,
(Verklaarde hij) zijt gij:
O blijf, na 't heilig echtverbond,
Gij, vroom, oprecht, zachtmoedig,
Een parel ook voor mij!'

Naar UHLAND.
B. VAN MEURS.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XII. Het beleg van Aken.

Het leger voor Aken was reeds tot tweehonderdduizend krijgers aangegroeid, die dagelijks nauwer de veege stad omsingelden en haar uitgemergelde bezetting geen uur van den dag of van den nacht rust lieten.

Uit alle Duitsche landen waren de mannen toegestroomd, die, met het kruis geteekend, onder de banieren van den nieuwen Roomsch-koning tegen den aanhang van den schandekeizer wilden ten strijde trekken. Het gold hier toch een heiligen oorlog, en wie daaraan deelnam, verwierf dezelfde geestelijke verdiensten alsof hij ter kruisvaart toog tegen de Saracenen.

In Holland en Friesland waren tal van edellieden, poorters en dorpers, die bij de jongste kruisprediking de gelofte hadden afgelegd, naar het Heilig Land te trekken om daar de Christenen uit de slavernij der ongeloovigen te bevrijden. Door tusschenkomst van den kardinaallegaat verkreeg de koning, dat de H. Vader hun toestond, in plaats van den verren tocht naar het Oosten te maken, aan de belegering van Aken deel te nemen. En nu kwamen talrijke scharen van Hollanders en Friezen zijn gelederen versterken.

Eenmaal verscheen een gansche troep weluitgeruste Friesche krijgers in het kamp. Hun aanvoerder, een edelman in de volle kracht der mannelijke jaren, verzocht tot den koning toegelaten te worden.

'Heer koning,' riep hij uit, zich voor graaf Willem nederwerpend, 'ik en de mannen, die mij volgen, hebben eens onder uw roemrijken grootvader gestreden, toen hij het sterke Damiate bemachtigde. Mij heeft hij met eigen hand tot ridder geslagen. Vergun mij thans, u, zijn waardigen nazaat, den steun van onze wapenen aan te bieden tot verovering van Aken.'

'Wees welkom voor Aken, wakkere mannen,' dus begroette hem de koning. 'Hebt gij mijn zaligen grootvader Damiate helpen winnen, dan zult ge mij zeker de poorten van Aken openen. Hoe is uw naam, edele ridder?' vroeg hij aan den aanvoerder.

'Okko Garvema,' hernam deze met fier opgeheven hoofd.

'Okko Garvema, die op zijn *Santa Maria* het torengevaarte vooruit den Nijl opzeilde?' vroeg de koning verrast.

'Dezelfde,' hernam Okko Garvema met een glimlach van hooge voldoening. 'Uw roemrijke grootvader schonk mij dit schild: de gouden palm op het azuren veld.'

'Ik weet het: honderdmaal heb ik als kind de geschiedenis der verovering van Damiate hooren verhalen... Hier zal geen drijvende toren noodig zijn,' liet hij er schertsend op volgen, 'hier vallen geen uitgespannen ketenen door te zeilen; maar het schrander beleid en de stoere moed der Friezen zullen hier niet minder te stade komen. Met vreugde heet ik u en uw mannen welkom in onze gelederen, heer Garvema. Hier wordt geen mindere strijd gestreden dan voor Damiate: ook hier gaat het om de eere des kruises. En heeft mijn zalige grootvader uw diensten vorstelijk weten te loonen, reken er op, dat ik in erkentelijkheid voor grave Willem I niet wensch onder te doen.'

Al spoedig vonden de Friezen gelegenheid hun ouden roep van dapperheid opnieuw te toonen. Ten noorden der stad was een opwaarts glooiende vlakte, die voor de belegeraars een allergunstigsten post opleverde. Tot dusver hadden de belegerden hun echter steeds belet, dien post te bezetten. De Friezen namen op zich hem te bemachtigen en vielen er met onstuimige kracht op aan. Tot driemaal toe braken de belegerden de poort uit om hen terug te slaan, maar ondanks al het geweld van hun aanval weken de onverzettelijke Friezen geen voet terug: het veld werd genomen en verschanst.

Ook een andere sterkte, in het gezicht van een der poorten gelegen en die niemand te voren had durven aantasten, werd gelukkig door hen vermeesterd.

Nu was de stad van alle zijden zoo dicht ingesloten, dat er niemand uit noch in kon en alle toevoer was afgesneden.

Zoodra z[i]ch maar een verdediger zonder bedekking op de wallen vertoonde, werd hij onbarmhartig neergeschoten of met het zwaard afgemaakt.

Tevergeefs had koning Willem, in zijn begeerte om het leven der burgers te sparen, hun keer op keer zijn genade laten aanbieden, wanneer zij maar tot overgave der stad wilden besluiten. Met spot en hoon werden die minnelijke voorstellen telkens afgewezen. De Akenaars hoopten namelijk altijd nog op ontzet, hun door herhaalde brieven van Frederik en Koenraad toegezegd, om hen tot den uitersten tegenweer te prikkelen.

Zoo moest de koning het beleg dus wel met alle kracht voortzetten. In het begin had hij er zich toe bepaald, den toevoer van levensmiddelen naar de stad af te snijden, ten einde ze door uithongering tot overgave te dwingen. Maar hoe nijpend het gebrek ook bezetting en burgers kwelde, hoe fel het scherpe zwaard van den honger ook

binnen de muren woedde, zij bleven hardnekkig in hun weigering volharden. Daar de ringmuur rondom de stad nog niet voltooid was, groeven zij een diepe gracht en plantten daar palissaden voor.

Nu en dan waagden zij wanhopige uitvallen, ten einde zich, als het kon, van eenigen leeftocht meester te maken; een enkele maal mocht hun dit ook gelukken; maar meestal werden de uitgeputte krijgers door de telkens versche benden der belegeraars neergehouwen of met bebloede koppen binnen de muren teruggedreven.

Het baatte niet of zij poogden van de duisternis gebruik te maken; want na den eersten nachtelijken uitval gebood koning Willem, dat de eene helft van het leger bij nacht, de andere bij dag zou rusten en dat de belegeringswerken geen uur onderbroken zouden worden.

Het moest tot een einde komen. Van den eenen kant dreef hem daartoe zijn vurige begeerte om de kroon te bemachtigen, die hem in de oogen van de nog wederspannige vorsten eerst waarlijk tot koning zou maken; aan den anderen kant ook zijn medelijdend hart, dat van bloedvergieten gruwde en de gedachte niet kon verdragen, dat hij eerst meester van Aken zou zijn, na de bevolking tot den laatsten man te hebben uitgeroeid.

Nog een andere beweegreden noopte hem het eind van het beleg zooveel doenlijk te bespoedigen. Het onderhouden van zooveel duizenden krijgers onder de wapenen verslond schatten gelds. Al zijn middelen waren uitgeput. Reeds had hij de vrije Rijksstad Nijmegen voor de som van elfduizend marken fijn zilver moeten verpanden aan graaf Otto van Gelder, en ten slotte maakte ook de gravin van Vlaanderen, de onverzoenlijke Zwarte Griet, van zijn geldgebrek misbruik, om hem midden in de volvoering van zijn plannen te dwarsboomen.

De graven van Holland waren overeenkomstig een oud verdrag aan die van Vlaanderen leenhulde schuldig voor de Zeeuwsche eilanden bewester Schelde en moesten de inkomsten van die eilanden met de graven van Vlaanderen deelen.

Nu had graaf Willem het niet van zich kunnen verkrijgen, de haatdragende Zwarte Griet, de ontaarde verstootster van zijn geliefden vriend Jan van Avennes, plechtig als zijn hooge leenvrouwe voor een deel van zijn gebied te gaan huldigen. En thans, nu hij tot Roomsch-koning verheven was en dus van haar de geperste hulde vorderen kon voor die deelen van Vlaanderen, welke tot het Duitsche rijk behoorden, was hij daar allerminst toe geneigd, te minder daar Zwarte Griet hem niet als Roomsch-koning wilde erkennen en hem als niet meer dan graaf van Holland beschouwde. Wat de achterstallige gelden betrof, die zou hij zeker graag hebben voldaan, als hij daartoe voor het oogenblik maar de middelen had hezeten. Juist dit oogenblik had echter de wraakgierige Zwarte Griet, die Willem zijn vriend-

schap voor Avennes niet vergeven kon, uitgekozen om, terwijl hij met zijn leger voor Aken lag, zijn broeder Floris met haar eischen lastig te vallen.

Op het eerste vernemen van die tijding sprong de jonge vorst verontwaardigd op. Moest hem, te midden van den heeten strijd, van verre ook dat kwaadaardige wijf nog komen bestoken! In de opwelling van zijn drift wilde hij haar een antwoord doen toekomen, dat haar den lust moest doen vergaan, nog verder met haar ongelegen eischen aan te komen. Maar hij begreep, dat het dan tot strijd zou moeten komen en de gedachte aan de heiligheid van zijn zaak weerhield hem. Geen persoonlijke veete of vijandschap mocht die in gevaar brengen. Zoolang het rijk nog niet tot rust was gebracht, mocht hij zich aan een uithoek daarvan geen moeilijkheden op den hals halen. Hij gelastte dus zijn broeder, te trachten voorloopig de gravin tevreden te stellen: zoodra de zaken des rijks het veroorloofden, zou hij in persoon met haar komen onderhandelen.

Maar Zwarte Griet liet zich niet tevreden stellen. Zij wist heel goed, dat haar eischen op het oogenblik niet voor inwilliging vatbaar waren; ze waren haar enkel een voorwendsel om, terwijl de graaf voor Aken in het veld stond en zijn graafschap van verdedigers ontbloot was, met haar krijgsvolk zijn gebied te overvallen en aldus haar lang opgekropten wrok tegen den beschermer van den gehaten Avennes lucht te geven.

Terwijl het beleg van Aken dag en nacht werd voortgezet, en de koning, die op alle punten te gelijk wilde zijn om zijn mannen aan te vuren, zich ternauwernood den tijd gunde om voor enkele uren het harnas af te leggen, moest hij vernemen, dat ondertusschen zijn eigen erflanden door het Vlaamsche krijgsvolk werden overrompeld en dat Zwarte Griet zijn broeder de vernederendste voorwaarden durfde stellen voor een stilstand van wapenen.

Op een avond dat hij, afgemat van den uitputtenden strijd, in zijn tent terugkeerde om zich op zijn leger te werpen, wachtte hem daar de onheilsbode met het noodlottig bericht. Zonder zijn wapenrusting af te werpen, rukte de koning den bode het perkament bijna uit de hand, en verscheurde met trillende vingers het zegel. Terwijl een schildknaap een toorts ontstak om den koning bij te lichten, verslonden zijn blikken den inhoud van het schrijven.

Driftig slingerde hij het op de tafel voor zich neer, liet zich in volle wapenrusting op een zetel vallen en zei met half verstikte stem tot den bode:

'Ga heen; zoodra het antwoord gereed is, zal ik u doen roepen.'

De schildknaap wilde hem den helm en het borstkuras afnemen, maar de koning wees hem met een ongeduldig gebaar af.

'Laat mij alleen,' sprak hij kortaf, en de knaap verdween met een verwonderden, bezorgden blik op zijn meester, buigend achter het voorhangsel.

Zoodra de koning alleen was, greep hij opnieuw naar het perkament en las nog eens de vernederende vredesvoorwaarden, die Zwarte Griet zijn broeder durfde voorschrijven. Hij moest beloven de rechten der graven van Vlaanderen volkomen te zullen erkennen en te bewerken, dat ook zijn broeder, de koning, die zou erkennen en bevestigen. Die rechten nu had Willem nooit betwist; dus tegen deze vordering kon hij geen bezwaar hebben. Maar zijn onverzoenlijke vijandin eischte meer. Floris zou haar vier gijzelaars zenden, die zij in bewaring zou houden tot alles zou zijn nagekomen. Bovendien moest Floris zelf met eenige edelen haar genade en vergiffenis in persoon komen afbidden en zich in haar handen stellen, waar zij wilde; doch zoodra

de hertog van Brabant om zijn vrijlating vroeg, zou dat toegestaan worden, en ook als de hertog dat binnen acht dagen niet geliefde te doen, zou Floris toch op vrije voeten worden gesteld. Noch hij noch een van de Zeeuwsche leenmannen zouden den koning mogen bijstaan, zoo deze zich tegen de voorwaarden, inzonderheid de leenhulde betreffende, verzetten mocht.

Binnen twee jaar zou Floris al de achterstallige gelden aanzuiveren en ook tot waarborg hiervoor gijzelaars stellen. Bij eede en bij open brief zou hij verklaren, dat als ooit Zeeland hem mocht te beurt vallen, hij daarvoor de gravin hulde zou doen. Alle gevangenen zou hij met hun goederen vrijlaten. De koning, Floris en de Zeeuwsche edelen zouden binnen het jaar Paus Innocentius moeten verzoeken, de overeenkomst wegens de erkentenis van het recht der graven van Vlaanderen op Zeeland te bekrachtigen en, zoo één van hen allen ze niet mocht nakomen, hun land met den ban der Kerk te slaan en hun persoon van de gemeenschap der Kerk af te snijden, tot zij voldoening gegeven hadden. Eindelijk zouden Floris en de Zeeuwsche edelen bewerken, dat de koning de gravin wegens de hulde voldoening gaf.

Dat durfde Zwarte Griet eischen van den vorst, die zich eerlang de kroon van het Heilige Roomsche Rijk op de slapen hoopte te drukken.

Weer wierp de koning het onbeschaamde stuk weg en stapte driftig in de tent op en neer. Zijn rusting benauwde hem en wrevelig rukte hij die af, dat de metalen stukken rinkelend op den grond vielen. Met een zucht van verademing zette hij zich op een rustbank en verzonk, met het hoofd in de hand en den elleboog op de tafel leunende, in somber gepeins.

Wat moest hij doen? Kon hij, de Roomsch-koning, zich dergelijke vernederende voorwaarden laten stellen? Moest hij niet veeleer Zwarte Griet onmiddellijk vervallen verklaren van al wat zij van het rijk te leen hield en met een leger naar Vlaanderen oprukken om haar voor de verraderlijke overrompeling van zijn erflanden te tuchtigen? Maar hij stond voor Aken, en Aken te bemachtigen ging vóór alles: hij had gezworen dat niets hem zou aftrekken van dien heiligen strijd...

Daar bewoog zich het voorhangsel der tent. Gramstorig zag de koning op. Wie vermeet zich, tegen zijn uitdrukkelijk bevel, zijn eenzaamheid te storen? Maar de strenge uitdrukking verdween van zijn trekken, toen hij zijn trouwen Avennes herkende.

‘Toorn niet op uw schildknaap,’ sprak deze verontschuldigend, ‘hij heeft zich genoeg tegen mijn binnendringen verzet. Maar ik had gehoord, dat er een bode uit het vaderland was gekomen en kon niet nalaten mijn nieuwsgierigheid te bevredigen. Mag ik binnentreden?.... Is er slecht nieuws?’ vroeg hij met een bezorgden blik op het bleek en ontdaan gelaat des konings.

‘Daar, lees,’ hernam Willem kortaf en schoof zijn vriend het perkament toe, dat deze met gretige blikken doorliep.

‘God sla het vervloekte wijf!’ riep hij opspringend van woede, en al de verkropte verbittering tegen de ontaarde moeder welde den verstooten zoon naar de keel.

‘Vloek niet, Avennes,’ sprak de koning bestraffend, ‘bedenk, dat zij uw moeder is... Zeg mij liever wat ik doen moet.’

‘Wat gij doen moet? Vraagt gij dat nog? En dat aan mij?’

Zijn donkere, gloeiende oogen vestigden zich met doorborende blikken op den koning, die de zijne onwillekeurig nedersloeg, verschrikt van den haat en den hartstocht, die uit Avennes' oogen flitsten.

Inderdaad had hij in zijn vriend en schoonbroeder ditmaal al een zeer onvertrouwbaren raadsman gekozen, dit begreep hij nu zelf. Avennes had hem van

jongsaf opgezet, tegen Zwarte Griet de wapenen op te nemen; maar steeds had de gedachte aan de groote belangen, die hem riepen, hem daarvan teruggehouden.

'Vraagt gij dat nog?' herhaalde Avennes. 'Mij dunkt, dat gij nu toch wel de noodzakelijkheid zult inzien van hetgeen ik u al sedert jaren geraden heb: dat kwaadaardige wijf moet vernietigd worden.'

'Avennes, 't is de oude wrok, die uit u spreekt,' hernam de koning ernstig, 'en haat is een slechte raadgever.'

'Zou ik u dan misschien moeten raden, haar te voet te vallen? Bij het kruis, dat zou een houding zijn, den Roomsch-koning waardig!'

Graaf Willem beet zich op de lippen: hij voelde al het tergende van den eisch zijner vijandin; ook hem kookte inwendig het bloed, maar een koning moet allereerst zich zelven kunnen beheerschen, en juist de onstuimige drift van zijn schoonbroeder bracht hem dien plicht te binnen.

'Ik meende, dat het de plicht was van den Roomsch-koning, zijn gezag tegenover weerspannige rijksvazallen te handhaven,' ging Avennes schijnbaar kalm voort.

'Dien plicht hoeft ge mij niet te herinneren,' hernam de koning uit de hoogte, 'mij dunkt, dat ik hier voor Aken genoeg bewezen heb, dien te kennen.'

'Welnu, dan zult ge hem ook weten te vervullen tegenover Zwarte Griet.'

'Dat hoop ik,' hernam de koning, die thans al zijn kalmte en zelfbeheersching herwonnen had.

Avennes zag hem vragend aan. Na een wijle vervolgde hij:

'Mag ik u een gunst verzoeken, mijn koninklijke broeder?... Ik denk, dat gij Zwarte Griet het antwoord op haar eischen zult doen toekomen op de punt van den degen? Mag ik de overbrenger van het antwoord zijn?'

'Ge bedriegt u, beste Avennes; ik zal haar het antwoord doen toekomen langs denzelfden weg als mij haar eisch geworden is. Morgen aan den dag zal ik er den bode mee belasten.'

'En wat zal het behelzen?'

'Inwilliging van de vredesvoorwaarden. Hoe onbeschaamd ook gesteld, zijn haar eischen toch niet onrechtvaardig, en de koning moet vóór alles gerechtigheid oefenen.'

Avennes deinsde verrast een schrede achteruit.

'De koning!.... de koning!' stotterde hij in zijn drift. 'Maar bij Hollands Liebaart, kan de graaf van Holland zich daarbij neerleggen?'

'De graaf van Holland is zijn verplichtingen niet nagekomen en de koning moet hem dus in het ongelijk stellen. Het eenige wat ik op de voorwaarde zal afdingen, is dat onmiddellijk na het teekenen van den vrede de gijzelaars in vrijheid moeten gesteld worden: ik wil op mijn woord geloofd worden.'

'Ik begrijp er niets van,' mompelde Avennes, in verbeten woede de tent op en neer stappend. 'Wat zal men in Holland zeggen? Dat de graaf zijn erflanden in den steek laat, nu hij koning is geworden. En men zal gelijk hebben. Inderdaad, zóó vaart Holland er wel bij, dat zijn vorst de Rijkskroon draagt.'

'Die draagt hij ten oirbaar van het gansche Rijk, niet van Holland alleen!'

'Maar het gansche rijk wordt bedreigd, als ge Holland door Zwarte Griet de wet laat stellen.... Ik heb het u meer voorspeld: zoolang ge aan het rijk van dat kwaadaardige wijf geen einde maakt, zal ze u geen rust laten.... Geef mij oorlof naar Vlaanderen op te rukken, en bij mijn zwaard, ge zult in der eeuwigheid van Zwarte Griet geen last meer hebben.'

'Ik zal mij wel wachten, mij ter wille van een kwaad wijf van uw degen te berooven, die mij hier vóór Aken zoo noodig is.'

‘Ha, omdat zij weet, dat ge hier vóór Aken al uw strijdkrachten noodig hebt en Holland weerloos is, durft ze zulke eischen stellen!’

‘Juist, en daarom zal ik haar niet het genoegen doen, òm haar al mijn plannen in gevaar te brengen: Aken gaat vóór alles.’

‘Ik voorspel u: het zal u berouwen, haar voet te hebben gegeven. Ik ken haar: Zwarte Griet zal u meer moeite veroorzaken dan alle wederspannige rijksvorsten te zamen.’

‘Goed, dan zal het nog tijd genoeg zijn, haar te tuchtigen: ik zal beginnen met haar recht te doen.... En nu, waarde schoonbroeder, wensch ik u goeden nacht. Ook ik heb behoefte aan rust. Morgen wacht ons alweer vroeg de strijd.... Hier is onder de brieven, door den bode aangebracht, ook nog een schrijven van Aleide voor u; het zal u in aangenamer stemming brengen. Als zij u vraagt hoe het met het beleg staat, moet ge maar antwoorden, dat wij haar weldra binnen Aken hopen te ontvangen tot bijwoning van de kroning.’

Begeerig strekte Avennes de hand uit naar het verzegelde schrijven en spoedde zich er

EEN UITVINDER, NAAR DE SCHILDERIJ VAN VICTOR GUÉTIN.

mee naar zijn tent, waar de gedachte aan zijn geliefde jonge vrouw, die reikhalzend het oogenblik van hun weerzien verbeidde, hem voor het oogenblik Zwarte Griet en haar booze aanslagen deed vergeten.

De koning ging echter nog niet ter ruste; tot laat in den nacht hield hij zich met de beantwoording der treurige berichten uit zijn erflanden en verdere staatszaken bezig. En toen hij eindelijk van slaap overmand op zijn leger neerzonk, verkondigde reeds een dof gerommel en gebons uit het kamp, dat de vervaarlijke belegeringstuigen, de stormrammen en blijden, de mangeneelen of muurbrekers, de springalen of ribodekijnen hun vernielenden arbeid van iederen dag alweer hadden aangevangen.

Dit ging zoo de eene dag voor en de andere dag na. Van den morgen tot den avond slingerden de werptuigen ontzaglijke steenen in de stad, die, waar zij neerkwamen, alles verpletterden.

Zware houten torens, van onder tot boven met krijgers gevuld, werden met macht van paarden en mannen tot onder de muren gerold om de belegeraars van nabij te kunnen bestoken en over de brug, die uit de torens op den muur kon neergelaten worden, zoo mogelijk de stad binnen te dringen. Maar met hardnekkige woede sloegen de belegerden al die aanvallen af. Op andere punten beukten de stormrammen tegen de waggelende muren of de met ijzer beslagen deuren der poorten.

Aan dat vereenigd geweld kon de stad, hoe sterk ook bevestigd, op den duur onmogelijk weerstand bieden, en elken dag hoopte koning Willem dat de verdedigers ten teeken van overgave de witte vlag zouden hijschen, opdat toch aan de vernieling en het bloedvergieten een einde mocht komen. Maar de uitgeputte bezetting hoopte nog altijd op het ontzet, door Koenraad herhaaldelijk beloofd, en wees alle voorslagen tot overgave met verachting van de hand.

SCHIPBREUK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. PATT.

Zoo scheen het, dat koning Willen zijn kroningstad niet eer zou binnentrekken voor zij een puinhoop geworden was.

Met weemoed staarde hij op zekeren dag van den St.-Salvatorsberg de verwoesting aan, in gezelschap van kardinaal Capuzzio, die herhaaldelijk de vorderingen van het beleg kwam gadeslaan en den moed der strijders aanvuren.

'Ik vrees, mijn vader,' sprak hij, 'dat het mij eer gelukken zal Aken te verwoesten dan het te bemachtigen.'

De prelaat schudde het hoofd.

‘Als dat zoo zijn moest, mijn zoon, dan zoudt ge slechts een oordeel Gods hebben voltrokken over de goddelooze stad, die de hand opheft tegen den gezalfde des Heeren. Maar

vertrouwen wij, dat God, die den dood des zondaars niet wil, doch dat hij zich bekeere en leve, ook hier genade voor rechtvaardigheid zal laten gaan; dat Hij de oogen der verblinden moge openen, opdat zij intijds nog inzien wat hun tot heil verstrekt. Gij intusschen, mijn zoon, zet moedig den strijd voort: God wil het!'

Terwijl zij nog spraken, werd een bode tot den koning gevoerd, die hem weer brieven van zijn broeder Floris bracht.

'Wat mag er nu weer zijn?' mompelde Willem met bekommerd voorgevoel. 'Als die vermaledijde Zwarte Griet maar niet in 't spel is!'

'Maar er is tusschen uw broeder en haar immers een zoen getroffen?'

'Voorzeker, den 3en van Oogstmaand is te Brugge de vrede geteekend... en toch...'

Driftig had hij intusschen het zegel van Holland, waarmee het perkament gesloten was, verbroken en doorliep in spanning het schrijven.

'Dacht ik het niet?' riep hij verontwaardigd uit. 'Nu komt zij weer met andere eischen: het is haar om niets anders te doen dan om mij te dwarsboomen.'

'Wat verlangt zij?'

'Dat ik haar onmiddellijk leenhulde zal komen doen! Omtrent de achterstallige gelden verklaart zij zich bevredigd; maar daarmee zegt zij, is aan haar gewichtigsten eisch, dien omtrent de leenhulde, nog niet voldaan. Wel heb ik erkend die schuldig te zijn, maar die erkenning is niet genoeg: ik moet haar als leenvrouw voor Zeeland komen huldigen.... Ha! Avennes heeft wel gelijk gehad, dat ik met dat heilloos verdrag nog niet van Zwarte Griet af zou zijn.'

'Maar dat is een onbillijke, onbeschaamde eisch!' riep de kardinaal verontwaardigd uit. 'Daar kunt en moogt ge niet aan voldoen. Zoudt ge om de gril van een booze vrouw deze heilige onderneming, die met Gods hulp weldra tot een goed einde zal gebracht zijn, in gevaar brengen!'

'Het is haar enkel om een voorwendsel te doen om mijn broeder nieuwe moeilijkheden te berokkenen.'

'Wees onbekommerd, mijn zoon, en laat aan mij over, haar tot reden te brengen. Gij intusschen, denkt aan niets anders dan Aken en uw kroon. God wil het, vertrouw op Hem: Hij zal uitkomst geven te gelegener tijd.'

De koning en de kardinaal scheidden, de eerste om met vernieuwde wilskracht den strijd voort te zetten, de ander om zich te wijden aan zijn taak van verzoening en vrede. Inderdaad mocht het hem door zijn wijs en voorzichtig beleid gelukken, de twistzieke gravin van Vlaanderen voor het oogenblik te bevredigen. Hij stelde haar het gevaar voor oogen, dat de Christenheid bedreigde, als de koning thans in zijn groote oogmerken verhinderd werd; hij verzekerde haar, dat de vorst volkomen geneigd was, haar de verschuldigde leenhulde te doen; een uitstel van eenigen tijd verminderde immers haar recht niet; de koning had het al erkend en zou het, desgevorderd, opnieuw erkennen.

Ten slotte liet de heerschzuchtige vrouw zich belezen, maar niet dan onder uitdrukkelijk beding, dat het uitstel noch haar recht, noch dat van haar erfgenamen zou verkorten; dat 's konings opvolgers evenals hij aan het oude verdrag zouden gebonden zijn en dat de gravin hem op welken tijd zij verkoos het betuigen der hulde kon opleggen.

De koning bewilligde in alles om voor het oogenblik maar van zijn doodvijandin verlost te zijn. Ondertusschen was het al September geworden, en ofschoon gebrek, hongersnood en ellende binnen de benauwde veste al even fel woedden als het geweld

van wapenen en stormtuigen daarbuiten, liet het zich aanzien, dat het beleg nog wel maanden duren kon.

Wat intusschen noch wapengeweld, noch ontberingen vermochten, dat bewerkte het schrander beleid van 's konings wakkerste strijders, de trouwe Friezen.

Eens dat hij in treurig gepeins van den St.-Salvatorsberg, waar hij gewoon was uit een tent den strijd gade te slaan, op de aan alle zijden dicht omsingelde stad neerzag, naderde hem Okko Garvema, die, eerbiedig op éene knie neerzinkende, verzocht een woord tot den koning te mogen spreken.

'Spreek, heer Garvema,' zei de koning, aangenaam verrast, terwijl hij hem minzaam opbeurde, 'ik ben nog niet vergeten hoe gij met uw mannen de vlakte hebt weten te bezetten, die geen onzer had kunnen vermeesteren. Reken er op, dat ik uw diensten indachtig zal zijn, zoodra Aken ons en de tijd der vergelding daar is.'

'Als het zoo moet doorgaan, als tot dusver,' hernam de Fries met een bitter lachje, 'vrees ik dat er na de verovering van Aken, weinig zal te verdeelen vallen dan puinhoopen. De koning heeft eenmaal gelieven op te merken dat hier niet als voor Damiate een drijvende toren zou van doen zijn; maar mij dunkt toch dat de waterbouwkunde der Friezen ook hier goed te pas zou komen.'

'Wat wilt gij zeggen?'

'Zie, heer koning,' hernam de Fries, naar de stad wijzende, die met haar kerken en torens in haar gordel van wallen voor hen lag. 'Aken ligt in een dal, aan alle zijden van bergen en heuvelen omgeven; van die hoogten ontvangt het bij stroomen zijn zoete en zwavelachtige wateren, die ginds, waar de stad het laagst is, hun uitweg vinden. Wij hebben het dus in de hand de stad door overstrooming tot overgave te dwingen. Wanneer wij toch de uitwatering ginds door een hoogen dam afsnijden, dan kan het niet missen, als de aanstaande herfstregens wat mee helpen, of de stad moet onder water gezet worden. En dan zullen de belegerden zich wel moeten overgeven, tenzij ze liever als ratten mochten verdrinken.'

'God zij geloofd, heer Garvema, die u deze gedachte heeft ingegeven,' riep de koning verrast opspringend. 'Ik wist het wel, de Friezen, die mijn grootvader Damiate hielpen innemen, zullen ook mij Aken helpen veroveren. Ik verleen u volle macht tot uitvoering van uw plan. Stel aanstonds uw mannen aan het werk, en zooveel helpers ge nog mocht noodig hebben, ze zullen tot uw beschikking zijn. Aan de bevelhebbers zal ik last geven u te gehoorzamen.'

Weinige uren later waren duizenden handen aan het werk tot het opwerpen van den voorgestelden dam. Alle wagens, die in het kamp te vinden waren of uit den omtrek konden worden bijeengehaald, moesten dienst doen tot het aanvoeren van grond van de naburige hoogten; over de heele breedte van het dal was alle man met spaden en schoppen aan het werk. Alle overige arbeid bleef voorloopig rusten; dag en nacht werd met lust en ijver doorgewerkt en binnen weinige dagen was er met vereenigde krachten een dam opgeworpen, die, waar het dal het laagst was, een hoogte van veertig voeten bereikte.

'Als het nu maar regenen wil,' zei Okko Garvema, met voldoening zijn werk bezichtigend, 'dan zult ge zien hoe gauw de Akenaars in het water spartelen en de handen om redding naar ons zullen opsteken.'

En alsof de hemel er behagen in vond, het schrander beleid der Friezen te bekronen, opende hij zijn sluizen en deed den regen dagen achtereen bij stroomen neerplassen, zoodat de smalste bergbeekjes zwollen tot rivieren, die alle binnen Aken als in een grooten vergaarbak samenvloeiden. De belegeraars konden naar de omringende hoogten hun toevlucht nemen en de belegeringswerken staken: het water nam thans

hun taak over. Het steeg binnen de stad met elken dag hooger: geen pompen, schepraderen of emmers, door de belegerden inderhaast vervaardigd, mochten baten om het af te voeren. Het overstroomde de straten en pleinen, die in vaarten en vijvers werden herschapen, waarop men met schuiten rondvoer. Het steeg in de huizen en dwong de bewoners naar de bovenkamers en zolders te vluchten. Nergens zagen zij meer uitkomst: binnen de muren, bij de geesels van honger, uitputting en ziekte, die hen al sinds maanden teisterden, nu de nieuwe vijand, waaraan geen ontkomen was; buiten de muren de geweldige scharen der belegeraars; een winter in 't vooruitzicht, waarin zij van gebrek moesten omkomen, en geen hoop meer op ontzet!

Eindelijk werd de lang verbeide witte vlag op den toren geheschen en verschenen in het leger de gezanten der stad om de onderhandelingen te openen.

Zoo onverbiddelijk de koning zich getoond had tegenover de weerspannige stad, zoo genadig toonde hij zich thans, nu zij eindelijk tot onderwerping geneigd bleek. Hij beloofde het gebeurde niet meer te zullen gedenken, al haar oude rechten en vrijheden te zullen handhaven en eischte als eenige voldoening een schadeloosstelling voor de kosten van het beleg.

Den 16en October verscheen de baljuw van Aken, van twaalf der aanzienlijkste poorters vergezeld, in het leger om de overgave te bekrachtigen. Zij zwoeren den Paus en koning Willem gehoorzaamheid, terwijl de vorst van zijn kant met plechtigen eed beloofde, indien zij trouw in de onderwerping volhardden, zich stipt aan de bepalingen der capitulatie te zullen houden.

Aanstonds werden de poorten geopend en de dam doorgestoken, zoodat het water zich langs de oude bedding kon ontlasten.

De koning kon de verzoeking niet weerstaan, nog tegen den avond van den eigen dag, van weinige getrouwen vergezeld, een blik te gaan werpen binnen de vurig begeerde veste, waar hij eindelijk de kroon zou ontvangen, die hem eerst in aller oog tot koning zou maken van het Heilige Roomsche Rijk. De aanblik van haar verhavende gebouwen en van de uitgemergelde bewoners, die, bleek en uitgeput, in lompen gehuld, als schimmen langs de straten doolden, temperde de hooge vreugde, die hem bezielde bij de gedachte, dat eindelijk het groote doel was bereikt.

Met diepe ontroering knielde hij een wijle neder in het aloude heiligdom, door Karel den Groote gebouwd, waar al zijn roemrijke opvolgers waren gekroond en waar weldra ook Willem van Holland met de heilige teekenen der koningsmacht zou worden bekleed. Vurig dankte hij God, die hem tot dusver had geleid en beval zich verder in Zijn Vaderlijke hoede.

Bij het verlaten der kerk Okko Garvema in zijn nabijheid ziende, drukte hij dezen nogmaals erkentelijk de hand.

'Aan uw schrander beleid, mijn vriend, hebben wij het te danken, dat het heilige Aken ons zijn poorten ontsloot.'

'Neen,' sprak de Fries ernstig, 'hier moet gezegd worden wat de vrome Olivier van Keulen zeide van Damiate: niet door de overmacht van krijgers, maar door de genade des Heeren is Aken gewonnen.'

'*Non nobis, Domine, sed nomini tuo da gloriam*, niet aan ons, maar aan U, Heer, zij de eere,' sprak kardinaal Capuzzio plechtig.

Koning Willem herhaalde met vuur de woorden van zijn zegelspreuk:

'Spes mea Dominus a juventute mea!'

(*Wordt vervolgd*.)

Een troost.

Daar is zoo woest geen heidegrond,
Waar niet één bloempje bloeit,
Dat in het licht der morgenstond'
Van schoone kleuren gloeit.

Daar is geen bosch zoo afgejaagd.
Waar niet in lentetij
Eén vogeltje den echo plaagt
Met zoete melodij;

Geen storm, die door zijn wilde kracht
Het diep der zeeën stoort;
Zoo donker dreigt geen wolkenvracht,
Dat niet één lichtstraal gloort....

En ook: zoo dof geen zielesmart,
Zoo droef geen levenslot,
Of daar blijft immer 't christen hart
Eén troost.... de hoop op God.

Naar WILH. KREITEN.
H. DONDERS Pr.

De Rijwielenfabriek ‘Simplex’ te Amsterdam.

In de laatste 10 à 15 jaar is het rijwielvak fel vooruitgegaan. Overal zijn fabrieken verrezen. Geen tak der nijverheid, gelooven wij, heeft in zoo korten tijd zoo hooge vlucht genomen. Het hoogste punt schijnt dan ook al bijna bereikt. De goedkoope, maar dikwijls slechte Amerikaansche machinen hebben daar flink aan mee geholpen, zoodat er nu geen streek in ons land zal zijn, waar geen rijwielen gevonden worden, ja zelfs waar geen rijwielen te krijgen zijn. De Algemeene Nederlandsche Wielrijdersbond is thans al meer dan 20,000 leden sterk.

BANKWERKERIJ.

Toch eischt het aanschaffen van een fiets nog een heele uitgaaf; want een nieuw, werkelijk goed rijwiel is niet onder de 250 frs. te krijgen.

De opgang, dien de fiets in zoo korten tijd heeft mogen maken, heeft zij hoofdzakelijk hieraan te danken, dat zij een practisch, doelmatig, gezond en prettig vervoermiddel is geworden.

Ook in ons land worden veel rijwielen gefabrikeerd of om het rechte Nederlandsche woord te gebruiken, in elkaar gezet. In elkaar gezet uit buitenlandsche *fittings*.

Zeer zeker is het een verblijdend teeken, dat dit wordt gedaan; want veel werkloon blijft daardoor in ons land; maar Nederlandsch fabrikaat is het aldus vervaardigde toch eigenlijk niet te noemen.

Wij zijn eens aan het snuffelen gegaan, maar hebben bevonden, dat heel, heel enkele Nederlandsche rijwielfabrikanten de fittings zelf maken, ja dat er zelfs fabrieken met gunstig bekenden naam zijn, die alles uit Engeland laten komen.

Wij zullen den lezer eens een blik geven in een fabriek, waar werkelijk Nederlandsche wielen worden gemaakt.

In de bankwerkerij wordt het raam van het rijwiel in elkaar gezet. Elke bankschroef, die wij zien, is in menschelijke kracht één man. De afwerking, het fijne werk, zoodat de machine geheel blank ter emailleering gereed is, wordt hier ook verricht.

In de draaierij worden de eigenlijke *fittings* gemaakt, dat is de assen, naven, moeren, bouten en ringen gedraaid.

De navenbank maakt alleen naven; dat is de huls, die om de as loopt, en waarin de spaken en het oliedopje komen.

De fraisinrichting behandelt kettingwielen, tandt die uit, maakt geulen in platen, openingen in onderdeelen, snijdingen in boutjes en schroeven.

Het is een aanschouwelijke voorstelling van den tand des tijds, zoo'n frais. Een reeks beitels in den vorm van raderen, die ronddraaien en door het aanhoudend raken van het metaal telkens er iets van afslijten of uitbijten.

In de draaierij en fraisinrichting loopt boven de machinen een buisleiding, gevuld met olie, die precies lek is daar waar olie noodig is om het behandelde materiaal koel te houden. De olie wordt weer opgevangen, gezuiverd en opnieuw gebruikt.

Hadden wij meer ruimte, dan plaatsten wij nog photo's van de magazijnen, de machinekamer, het directiekantoor, kantoor van het personeel, van de smederij, van de emailleerinrichting, van de slijperij en polijstafdeeling, voorts nog van de nikkelruimten en de monteerinrichting - we konden dan nog per lift gaan naar de rijschool, dan hadden wij in een paar oogopslagen, waar wij anders een paar uur te voet over zouden doen, de geheele Rijwielfabriek Simplex gezien, die met ongeveer driehonderd werklieden haar echt Nederlandsch fabrikaat vervaardigt.

DRAAIERIJ.

De voordeelen van een Nederlandsch fabrikaat te koopen zijn vele. Ten eerste steunen wij den werkman, bevorderen den vaderlandschen arbeid, en bevoordeelen ons zelf; want al het geld, dat hier in het land wordt besteed, komt allicht weer te onzen eigen bate terug. Ten tweede, wanneer wij een ongeluk met onze machine hebben. Wij worden bijvoorbeeld aangereden en onze fiets komt er deerlijk gehavend af, dan kunnen wij deze veel gauwer en meer afdoende laten repareeren. Ook wanneer er eens een foutje in het materiaal mocht zijn, dan kunnen wij gemakkelijker garantie krijgen en zal deze breeder worden opgevat.

Wat intusschen voor den kooper aangenaam is, is soms voor den fabrikant minder aangenaam. Hij toch wordt over elke kleinigheid, waarop men aanmerking meent te moeten maken, aangesproken en lastig gevallen.

De binnenlandsche fabrikant m o e t zijn afnemers beter bedienen dan de buitenlandsche. Buitenlandsche fabrieken zijn immers zoo groot, dat men daar toch niet met een kleinigheid kan aankomen.

Wanneer wij ten slotte nog vertellen, dat de Simplex bezig is automobielen te bouwen, hebben wij de overtuiging, dat deze fabriek een eerste plaats in ons land inneemt en zij geacht kan worden met haar tijd mee te gaan.

Zijn stiefmoeder,
door Agatha de Haan.
(*Vervolg*.)

‘Jonker, jonker, wat hebt ge toch gedaan!’ riep de goede Johan, ‘mijnheer de graaf en de baron zijn met alle bedienden het bosch in om u te zoeken en juffrouw Henders is haast ziek van 't schreien.’

‘Was vader boos, Johan?’ vroeg hij.

‘Neen jonker, maar wel heel verdrietig en angstig.’

Harry beklom de trap van het bordes en vertelde den jongen lakei de geschiedenis van het verdwalen, terwijl de oude stalknecht, die alleen nog maar thuis was, het pad

volgde, dat zijn meester gegaan was, om dezen den behouden terugkeer van zijn zoontje te melden.

Johan luisterde aandachtig en fronste het voorhoofd bij de geestdriftige schildering van Elzires vriendelijkheid.

'Jonker, ik vind het heel vreemd, dat die dame daar juist rondzwierf,' zei Johan wantrouwig; 'dat doet zij misschien met opzet, om zich bij u in te dringen en op die manier ook den graaf in te palmen. Als ik u was, zou ik het niet vertellen.'

'Waarom niet, Johan?' vroeg Harry, die er niets van begreep.

'Weet u niet meer wat ik gisterenavond verteld heb van de schoonmoeders?' was de ernstige wedervraag.

'Jawel; maar Johan, die lieve dame kan toch niet zoo valsch zijn?' riep Harry verschrikt.

'Ik weet het niet, maar het is in elk geval heel vreemd, u moet voorzichtig zijn,' ried Johan aan.

'Zij was zoo lief en goed, neen Johan, het kan toch niet waar zijn, ge wilt me bang maken.'

'Hoe heet zij, jonker; ik zal het eens gaan onderzoeken in het dorp.'

'Zij heet Elzire.'

'Best, jonker, nu zal ik er wel achter komen, maar kijk eens, jonker, daar komt mijnheer, zeg er nog niets van.'

Harry sprong op en snelde in de uitgebreide armen van zijn vader, die hem teeder aan zijn hart drukte.

'Mijn lieveling, wat heb ik een angst om u uitgestaan. Kleine weglooper, waar ben u geweest?'

Harry leunde zijn krullebol tegen den schouder van den graaf en sloeg de armen om zijn hals. 'Ik wilde naar de grootmoeder van Johan en toen ben ik in het bosch verdwaald, ik was erg bang en had zoo'n vreeselijken dorst en viel onder de boomen in slaap en toen ik wakker werd, was er een dame, die mij drinken gaf en mij hierheen bracht.'

Een waarschuwende blik van Johan stuitte eensklaps zijn woordenstroom, hij had zich al versproken.

'Nu, en....?' vroeg de graaf, 'wat was dat voor een dame, Harry?'

'Zij was oud en leelijk, vader,' viel Harry haastig uit, wat den baron, die er tot nog toe zwijgend bij had gestaan, in lachen deed uitbarsten.

'Bravo!' riep hij grinnekend, 'hij kent het klappen van de zweep al.'

Zelfs Johan had moeite zich bij dien zet goed te houden en draaide zich snel om, terwijl de beide heeren met Harry het kasteel binnengingen en juffrouw Henders al den angst, dien zij had doorstaan, vergat en met haar gewone bedrijvigheid voor een verfrissching ging zorgen.

FRAISINRICHTING.

Elzire zat in haar eenzame kamer voor het venster en staarde droomend naar buiten, waar een troepje musschen als een bende straatjongens aan 't ravotten was met luid getier. En terwijl haar oog het dartele spel van het zorgelooze volkje gadesloeg, toefden haar gedachten bij het knaapje, dat zij in 't bosch gevonden had.

Zij begreep zelve niet, hoe dat kind haar zoo opeens een diep gevoel van vriendschap had ingeboezemd; het kwam zeker doordat zij zoo weinig had om lief te hebben. Haar ouders waren vroeg gestorven en bloedverwanten had ze niet dan

een oude tante, die haar tot zich genomen had, toen zij als een hulpeloos meisje in de wereld stond.

Die dame leefde stil en afgezonderd van een pensioen; vermogen bezat zij sinds lang niet meer, dat was door haar echtgenoot in dollen overmoed verkwist. Toch had mevrouw Van Steenhove haar pleegkind een uitmuntende opvoeding gegeven en het jonge meisje had haar zorgen met liefdevolle dankbaarheid beloond. Altijd waren zij samen, de oude dame met deftig, doch innemend gelaat en eerbiedwaardige zilveren lokken en het jonge meisje, uit wier oogen niets dan vroolijke levenslust en kinderlijke eenvoud straalden. Meestal hielden zij hun verblijf te Scheveningen, waar mevrouw Van Steenhove een kleine villa bezat, maar in den zomer, als het voor het zwakke gestel der oude dame te druk werd, gingen zij soms eenige maanden naar dit afgelegen plekje, waar zij hun intrek namen in een Zwitsersch landhuis, dat aan Elzires ouders had behoord.

Het jonge meisje was de laatste van een geslacht, dat eens zeer rijk was geweest, maar de lustige ridders hadden hun schatten aan feesten en kostbare slemppartijen verspild, de kisten met goud en juweelen raakten langzamerhand ledig en vielen vermolmd ineen; de eene bezitting ging na de andere in vreemde handen over en voor de latere telgen van een roemrijk geslacht lieten zij als eenige vergoeding een lange lijst hunner dappere daden en het oude wapenschild na, om te vertellen van de verdwenen, ingestorte heerlijkheid.

Over dat alles peinzend, leunde Elzire het hoofd tegen de ruit en plukte werktuiglijk aan een rozenstruik, die in de vensterbank stond en kwijnend zijn laatsten knop liet hangen.

Hoe kwam het toch, dat ze zich op eenmaal zoo alleen gevoelde? Vroeger had zij toch ook geen ander gezelschap gekend dan haar tante en de bejaarde dienstbode; waarom had zij zich toen niet eenzaam gevoeld? Elzire vermocht niet, die vreemde gewaarwording te ontraadselen, maar toch was zij zich helder bewust, dat er een verlangen in haar woonde, waaraan zij geen naam kon geven.

(*Wordt vervolgd.*)

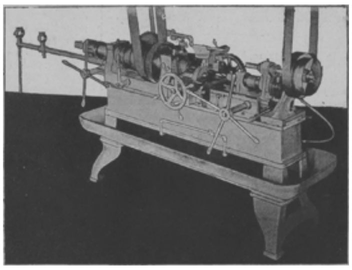

NAVENBANK.

Bij de Platen.

Een uitvinder. -

Zonderlinge menschen, die uitvinders. Zij zijn als de echte dichters en kunstenaars, die alleen leven voor hun kunst, die daarin opgaan en al het overige er om vergeten. Men verhaalt van Edison, dat hij, op den dag van zijn huwelijk zich na de trouwplechtigheid afzonderde in zijn werkplaats en daar acht en veertig uren aan één stuk aan den arbeid bleef zonder meer aan zijn vrouw te denken. Als dat waar is, zal het wel het toppunt zijn van uitvindersafgetrokkenheid.

Ook de man van ons tafereel is zoo'n uitvinder, die zich op zijn zolderkamertje, te midden van zijn instrumenten en toestellen, de gelukkigste der stervelingen voelt. Als hij daarmee maar ongestoord mag bezig blijven, denkt hij er niet aan, dat buiten de zon schijnt en de menschen zich verlustigen in het leven. Hij verlangt van dat leven niets: de voldoening, die hij vindt in de scheppingen van zijn vernuft, is hem genoeg.

Zulke uitvinders blijven als de echte kunstenaars vreemd aan de wereld buiten hen; die interesseert hen niet. Zij scheppen zich een eigen kleine wereld om zich heen. Vandaar dat zij, hoe schrander en vindingrijk ook in al hetgeen hun arbeid betreft, vaak onbeholpen en verlegen staan, als zij buiten dien kring treden. Zij kennen de menschen niet met al wat hen drijft en beweegt; zij blijven altijd als groote kinderen en vandaar, dat zij ook dikwerf het slachtoffer worden van sluwe uitbuiters, die zich met hun uitvindingen verrijken.

De schilder Victor Guétin biedt ons de type van zoo'n wereldvergeten uitvinder, op zijn schoone schilderij vol realisme, maar toch ook vol poëzie.

Schipbreuk. -

Schrikkelijk is de zee als zij, door den storm geprikkeld en getergd, in wilde woede haar machtige wateren verheft. Dan acht zij in haar blinde drift en toomeloozen trots een pantserschip en een salonstoomboot even weinig als een schamele visschersboot en slingert ze door elkander op het strand of tegen de klippen zooals een kind eierschalen in het water werpt.

Maar het schrikkelijkst en geweldigst toont zij zich, als zij haar brullende golven, in plaats van op het platgeslagen zandige strand, brandend en donderend tegen rotsachtige oevers aanbeukt, zoodat het ziedende schuim hoog opspringt en als een stofnevel door den wind wordt meegevoerd.

Wee de arme boot, die door het overmachtig geweld van storm en stroom tegen zulk een oever geworpen wordt! Zij ontgaat den afgrond niet, als niet een ijzerharde hand en een scherp adelaarsoog de veege hulk nog de veilige haven weet binnen te sturen.

Achter den rotsmuur, onder den regen van het verstuivende schuim knielen moeders en vrouwen en vaders en wringen de handen in doodsangst om de ongelukkigen, die daar op de golven rondzwalken en met wind en baren om hun leven worstelen.

Het is een hard stuk brood, dat de zeeman op den onstuimigen plas verdient; maar zou het niet even hard zijn voor zijn betrekkingen, die thuis al de angsten mee doorleven, die hij zelf op het water uitstaat?

[Nummer 40-41]

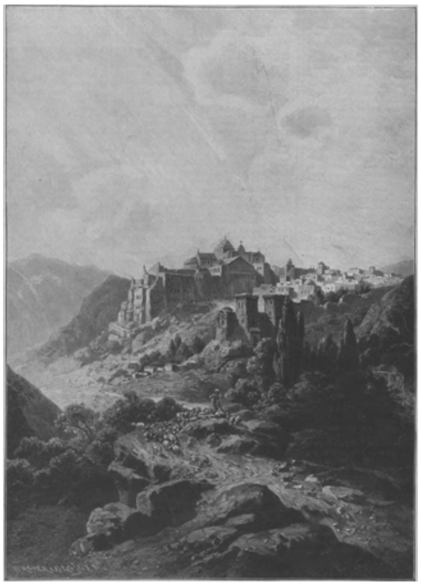

BETHLEHEM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN PAUL LINKE.

'Venite adoremus dominum.' Oorspronkelijke kerstvertelling door Rusticus Taxander.

Het is Kerstnacht van het jaar 1780.

IJskoud blaast de noordoosterbries over de heuvelen en dalen van Bretagne, en drijft in snelle dwarreling de sneeuwvlokken voort over den bevroren grond, om ze in dikke massa's op te stapelen tegen huizen en hellingen, in groeven en holle wegen.

Fel geeselt hij de wanden en vensters van het oude kasteel Lambrezac, dat met zijn somberen gevel en helverlichte kruisramen als een reusachtig baken uitsteekt boven de zwarte rotsen, die Bretagnes kusten beheerschen.

En binnen zijn grijze muren woedt eenzelfde teisterende storm in het gemoed van den rampzaligen kasteelheer, die den vrede met God en zichzelf sinds lange jaren heeft verloren, den zoeten Kerstvrede, dien het Kindje van Bethlehem heeft gebracht aan alle menschen, die van goeden wille zijn.

Van goeden wille, ja dat waren sinds lange jaren de bewoners van dezen alouden burcht.

Van goeden wille, dat waren de vermaarde hertogen d'Ayenne, die met den grooten H. Lodewijk ter kruisvaart togen, en den dood vonden onder de muren van Damiate.

Van goeden wille, dat was hun roemrijke afstammeling, die Frankrijk en Bretagne hielp bevrijden van het knellend juk des Engelschen overheerschers.

En met denzelfden geest van opoffering was ook de meesteres des huizes bezield, de zorgvolle moeder, die sinds eenige jaren slaapt in de schaduwen der gothische slotkapel, na lang en veel te hebben geleden, naar het lichaam en naar de ziel.

Ook naar de ziel, helaas! want of zij het zich ontveinzen wilde, neen, haar gemaal had niet dien goeden wil, steunde niet op de heilige tradities zijner vaderen.

Vroegtijdig vertrokken naar het weelderig hof van den regent Philips van Orleans, had hij weldra aller aandacht tot zich getrokken door zijn luidruchtige ongebondenheid. Geen dwaasheid scheen te verregaand, geen dolle streek te onbesuisd voor den jongen edelman, die een grooten naam zocht in wuftheid, en roem in schande.

Toch had hij nog voorvaderlijke fierheid genoeg in het bloed, om, alle huwelijkslisten der fluweelige hofdamen versmadend, zich een vrome vrouw te kiezen uit de edelste dochteren van het roemruchte Bretagne.

Och, of de zachte huwelijksband hem had weerhouden in de perken der Christelijke zedenleer, waarbinnen hij om harentwille was teruggekeerd.

Helaas, de glans van het hof trok hem onweerstaanbaar binnen zijn noodlottigen lichtkring, om weldra al het goede, dat nog huisde in zijn borst, te verzengen door den alverterenden gloed van den hartstocht.

En ware het hierbij gebleven! Maar met de zuivere liefde vlood ook het onwrikbare geloof der vaderen uit zijn besmeurde ziel. De kille spot der Encyclopedisten verstikte het goede zaad, door deugdzame ouders in zijn gemoed gestrooid, en de idealen, waarvoor zijn vaderen hun bloed vergoten, moesten bij den laatsten hertog d'Ayenne wijken voor de utopieën van een d'Alembert en een Jean-Jacques Rousseau.

De laatste hertog d'Ayenne! Was het om de moeder leed te besparen, was het om den vader te straffen, dat hun echt niet met kinderen werd gezegend?

Hoe het ook zij, één dochter slechts werd der godvreezende geschonken, en - de vader mocht het noodlot vloeken - met haar zou de doorluchte naam d'Ayenne voorgoed verdwijnen van Frankrijks geschiedrollen.

Zie, daar zit Bertha d'Ayenne-de Lambrezac aan het ziekbed haars vaders, vol zorg voor den jongen grijsaard, dien de kwalen van den ouden dag vroegtijdig hebben verjaagd van Lodewijks prachtlievend hof, dien wij terugvinden op het oude kasteel als een hulpbehoevenden kranke. Daar zit zij bij het ziekbed, en tracht den zwakke de laatste oogenblikken te verzoeten.

Zij is beeldschoon, de edele dochter der kruisvaarders: in lichte lokken valt het blonde haar langs de blanke wangen; het hooge voorhoofd en de krachtig geplooide mond spreken van de vastheid der d'Ayennes, terwijl de zachtheid harer moeder helder straalt uit de trouwhartige donkerbruine oogen, die thans vol medelijden neerzien op den onrustig woelenden zieke, zwaar gepijnigd door lichaamsleed en zielesmart.

Wat hebben moeder en dochter lang en vurig gebeden voor de bekeering van dien rampzalige!

Blijmoedig bracht de edele gemalin al haar lijden en strijden, al haar ziekte en droefheid ten offer aan den goeden Heiland, opdat Hij het verdwaalde schaap op Zijn schouderen zou laden en terugbrengen naar den eenen schaapstal.

En toen zij eindelijk bezweek zonder een klacht op de lippen, getuigde haar laatste woord: ‘Bid veel voor vader, Bertha!’ hoe ook haar stervenssmart werd geheiligd door haar levensdoel: het geluk van haar onwaardigen echtgenoot.

Trouw volgde de brave dochter den raad harer vrome moeder: trouw knielde zij telken dage neer voor het beeld der Zoete Moedermaagd en bad de ‘Toevlucht der zondaren’, dat zij den armen verdoolde onder Hare machtige hoede zou nemen, om hem te voeren aan de voeten van Haren goddelijken Zoon.

Zij deed meer: na rijp beraad, offerde zij geheel haar leven als zoenprijs voor den ongelukkige, en beloofde dat zij zou trachten te vergoeden wat hij misdeed, door een verstorven leven onder strenge kloostertucht.

En eindelijk zag de Hemel met instemming neer op zooveel gebed en zooveel smart, eindelijk nam Hij het offer aan, dat deze reine ziel Hem bracht.

Drie jaren was het geleden dat de dood der hertogin den kasteelheer op den ouden burcht terugbracht: drie jaren van opoffering en zielelijden voor de edelmoedige dochter.

Want wel was de oude hoveling naar het lichaam geknakt, doch niet naar den geest gebogen en al het scherp vernuft van een verfijnde maatschappij deed bij hem dienst tot bespotting van ‘monniken en papen,’ ter hekeling van Openbaring en Christendom.

Maar toen hij bemerkte dat zijn bijtende kwinkslagen steeds afstieten op het ondoordringbaar schild der kinderlijke lijdzaamheid, verstomde eindelijk de spot op zijne lippen, om plaats te maken voor bitter naberouw in zijn ziel.

Waartoe had dan zijn leven gediend, dat leven zoo vol hartstocht en vermaak, zoo ledig aan ernstig plichtbesef en vrome daden?

Zeker, hij had zich naar hartelust gedompeld in den roes van het zingenot: hij had onvermoeid en onverdroten gestreefd naar al wat weelde was, maar och! hoe verging al die ijdelheid als rook in het aanschijn van den dood.

Want ja 't was wel de onverbiddelijke dood, de vriend van den plichtgetrouwen lijder, maar de aartsvijand van den uitgeputten wereldling, 't was wel de dood, die nader, steeds nader kwam, onherroepelijk en snel.

O, de zondaar voelde zijn ijskouden adem reeds zweven over zijn ingevallen kaken, hij voelde de magere hand reeds rusten op zijn hijgenden boezem, terwijl de knokkelige vingers zich uitstrekten naar zijn afgemat hart.

En meer dan ooit voelt hij het heden, op den grooten Kerstdag, nu tal van oude herinneringen wakker worden in zijn verdwaald brein, nu hij terugdenkt aan de schoone dagen, toen hij dankbaar hoogtijd vierde, als kind aan moeders schoot, als jongeling aan den ouderhaard, toen er rust heerschte in zijn gemoed, en de vrede uit den hooge neerdaalde in zijn ziel.

De aan het ziekbed neergezeten dochter ziet met vreugde die dierbare beelden voorbijtrekken in de schaduwen, die vlieden langs de doodsche wangen van den lijder. Plotseling rijst zij op en als door een goddelijke ingeving getroffen nadert zij onhoorbaar de clavecimbel.

Haar blanke handen zweven over de toetsen en haar zilveren stem zingt rein en zacht het overoude Kerstlied van het geslacht d'Ayenne, het meesterstuk van den grooten Palestrina:

Adeste fideles, laeti triumphantes,[1)]
Venite, venite in Bethlehem!
Natum videte Regem Angelorum,
Venite adoremus, venite adoremus,
Venite adoremus Dominum!

Als zij bij den kranke terugkeert, ziet zij heldere tranen blinken in zijn half verdoofde oogen, en een onuitsprekelijk genot doorstroomt haar kinderlijk hart.

‘Ja, Bertha,’ zoo spreekt langzaam de zwakke, ‘uw gebed is verhoord: te lang reeds weerstond ik aan de inspraak des Hemels: het Kindje Jesus zal mij den vurig gewenschten vrede brengen, dien ik zoo lang en zoozeer heb gemist.’

Met een kreet van blijdschap valt Bertha op haar knieën en sprakeloos overdekt zij de koude, vermagerde handen met warme kussen....

Eenige uren later staren vader en dochter, hand in hand, elkaar in de liefdevolle oogen.

De priester heeft zijn schulddelgend *Absolvo* laten hooren, en buiten moge de sneeuwstorm zijn eentonig lied zingen in den verweerden schoorsteen en als razend om de muren huilen, daarbinnen is eindelijk de zoete vrede neergedaald in een boetvaardig gemoed.

‘Nunc dimittis servum tuum, Domine!’ murmelt de zwakke, ‘laat nu Uw dienaar, volgens Uw woord, o Heer, heengaan in vrede: want mijn oogen hebben Uw heil aanschouwd, dat Gij hebt bereid voor het aanschijn aller volkeren.’

Wel mocht de oude hertog het woord van den grijzen Simeon herhalen: had ook hij niet het onuitsprekelijk geluk genoten het goddelijk Kind aan zijn gereinigd hart te drukken?

Nu kan hij zonder onrust acht slaan op den steeds verzwakkenden polsslag, op de pijnlijke ademhaling: want, boven het zwaarste lichaamslijden, gaat het heerlijk zielsgenot, zich verzoend te weten met zijn God, en vereenigd met zijn dierbaren.

1) Op getrouwen, komt in blijden triomf, komt naar Bethlehem! Aanschouwt de geboorte van den Koning der Engelen; op ter aanbidding, op ter aanbidding, op ter aanbidding van den Heer!

‘Mijn dochter,’ lispelt hij zachtkens, ‘ik ga naar uwe goede moeder; zwaar heb ik jegens u beiden misdaan, vergeef mij, zooals zij mij vergaf, en bid voor mijn arme ziel!’

‘Alles heb ik u sinds lang vergeven, vader,’ antwoordt Bertha snikkend, ‘veel, veel zal ik voor u bidden.’

‘Adeste fideles!’ fluistert nauw hoorbaar de stervende.

Haastig slaat Bertha de clavecimbel open en opnieuw ruischen de eenvoudige, liefelijke tonen door het oude kasteel.

‘Venite adoremus Dominum!’ herhaalt luide de hertog, en als de droeve bij de sponde terugkeert, ziet zij, hoe de boetvaardige met deze laatste verzuchting is opgestegen naar zijn alwetenden, doch barmhartigen Schepper.

En ongevoelig voor alles wat haar omringt, knielt daar als een marmeren standbeeld in de sombere zaal met haar hooge kruisramen en donkere vleugeldeuren, met haar zware paneelen en statige gobelins, onder het huilen van den wind en het knetteren der vlagen, de laatst overgeblevene van haar geslacht, biddend voor de arme ziel van den laatsten hertog d'Ayenne de Lambrezac.

II.

't Is Kerstmis van het jaar 1793.

Het schrikbewind woedt over heel Frankrijk.

Geweldig had de derde stand zich verheven, schreeuwend om brood, brullend om vrijheid en

> ..... bandloos als de orkaan,
> Die uit zijn kerker losgelaten
> De halve wereld doet vergaan!

En de halve wereld verging, troon en altaar stortten in puin, en zelfs Vergniaud's machtig woord vermocht de eigen zonen dèr revolutie niet te beschermen tegen het schuim, dat door de koningsmoorders opgewoeld uit de onderste lagen der maatschappij, Frankrijks hoogste gezag besmeurde.

Dat schuim der samenleving heerschte thans oppermachtig over het land van den H. Lodewijk.

Heerschzuchtige valschaards als de tijgerbeul Robespierre, woestelingen als de reus Danton, bloedhonden als de wellusteling St. Juste, halfkrankzinnigen als de fanatist Hébert, regeerden het arme Frankrijk naar de sentimenteele hersenschimmen van het sociaal kontrakt en de wreede grillen hunner bloeddorstige naturen.

En terwijl alom verbroederingsfeesten werden gevierd, terwijl het dolle volk danste om de vrijheidsboomen, terwijl beurtelings de wulpsche Godin der Rede en het raadselachtig ‘Opperwezen’ de wierook der menigte in ontvangst namen, - hotsten dagelijks als een snerpende bespotting, lange rijen karren met bleeke veroordeelden naar de allesgelijkmakende guillotine.

Ook heden doet dat ‘scheermes der vrijheid’ onverpoosd zijn afschuwelijken arbeid.

‘Het bloed der nonnen van Montmartre zal den Kerstdag zijn republikeinsche wijding geven,’ was het woord van Robespierre, en met een pennestreek heeft de onverbiddelijke dictator het gruwzaam vonnis gewezen.

En haar misdrijf? - Zij zijn verdacht, onbeeedigde priesters en vervolgde edellieden schuilplaats te hebben verleend; verdenking staat gelijk met bewijs, dus geen genade voor de ongelukkigen: allen zullen in den dood gaan, tegelijk met haar overste, de hoofdschuldige: ‘De hertogin d'Ayenne de Lambrezac.’

Zie, daar staat zij, fier en ongebogen, op de laatste kar van den droeven stoet.

Dertien jaren van boete en versterving hebben hun zegel geprent op het gelaat der jonkvrouw, maar toch bleven zijn edele lijnen ongeschonden, toch straalde de zoete Kerstvrede steeds uit haar zachtbruine oogen.

Zelfs nu, te midden van het gehuil der woedende bende met bloed bemorste sansculotten, te midden van het slijk, dat haar lichaam besmeurt en de nog vuiler lastertaal, die haar ziele treft, bij het bulderen der opzweepende *Marseillaise* en het lollen der liederlijke *Carmagnole* - zelfs nu spreekt een kalme berusting uit geheel haar wezen, al glijdt nu en dan een droefheidswaas langs haar verbleekte wangen.

Doch niet het heden geldt die smart, niet de vreeselijke portiers, de grofheid der cipiers, de onbeschoftheid der rechters; niet het getier van het gepeupel, het vloeken der dronken soldaten, het razen der kwaadaardige wijven; neen, 't is heel het droef verleden, dat haar vorschenden geest voorbijtrekt.

Zij ziet haar kommervolle jeugd aan de zijde eener lijdende moeder, zij telt de nachten, doorwaakt aan het ziekbed haars vaders; met een blijden glimlach herdenkt zij den triomf van het goede, heden voor dertien jaren op de machten der duisternis behaald, maar dan verdonkert weer haar blik bij de gedachte aan het leed, haar sinds berokkend door een speelmakker harer jeugd.

Waardig en beslist voorzeker, had zij het huwelijksaanzoek van Richard, markies van Douarnenez, afgeslagen: ‘Wat aan God behoort, moet de mensch eerbiedigen,’ was haar laatste woord geweest; maar toch werd zij diep getroffen door de treurmare, tot in het klooster doorgedrongen, dat de Bretagner edelman zich had aangesloten bij den beruchten Philippe Egalité, dat hij druk verkeerde met de woeste leiders der

oproerige clubs, en ijverig had meegewerkt aan de onzalige afscheiding van den derden stand.

Zou wellicht de korte omgang met haren spotzieken vader die slechte kiemen hebben gestrooid in dat jong en ontvankelijk gemoed?

Zoo ja, dan wil zij ook deze schuld delgen met haar edel bloed, en het offer brengen van een smartelijken dood voor den afgedwaalden broeder, evenals weleer moeder en dochter haar vlekkeloos leven gaven, om den ongelukkigen echtgenoot en vader aan te bevelen in de barmhartigheid Gods.

Doch plotseling staat de kar stil. De soldaten maken front. Het gehuil verstomt.

Het krachtig 'Wie daar?', van den bevelvoerenden officier, wordt met een nog krachtiger: 'De vrijheid of de dood!' beantwoord, en midden tusschen de bajonnetten dringt een rijzig jonkman naar voren, schoon nog en fier, al wijst geheel zijn uiterlijk op een veelbewogen bestaan.

Het hoog gewelfde breede voorhoofd, de scherp geteekende neus, de minachtende trek om den mond, en bovenal de aristocratisch bevelende blik zijn in zonderlinge tegenstelling met de uniform van majoor der nationale wacht, de vuurroode Jacobijnen-muts en den driekleurigen bandelier; terwijl de afmatting, waarvan zijn bleeke wangen getuigen, en vooral de kwalijk verholen walging voor het gespuis, dat hem omringt, een smartvol raadsel doen vermoeden.

Doch reeds heeft hij zijn volmacht getoond, en in één sprong is hij op de kar, waar het fluisterend, maar beslist van zijn lippen klinkt: 'Ik kom u redden, jonkvrouw!'

Bleek als de dood heft de non het hoofd omhoog: bitter en fier klinkt haar antwoord, terwijl zij den Jacobijn onverschrokken in de oogen staart: 'Niet hier is uw plaats, burger Douarnenez, maar ginds bij mijn beulen,' en met een hoofdgebaar wijst zij hem den tierenden volkshoop.

Een hevig rood tintelt plotseling op de verbleekte kaken van den markies, en hartstochtelijk hervat hij: 'Bij dat gespuis? - Neen, jonkvrouw, dat verwijt heb ik niet verdiend. Wel heb ik misdaan, zwaar en veel, maar nog kleeft geen bloed op mijn ouden naam. Neen, meer dan één onschuldige werd reeds door mij gered, zooals ik ook u redden zal. Hier is de volmacht om u naar de gevangenis terug te brengen, en,' zoo vervolgt hij op nog gedempter toon, 'hier is, op valschen naam, ons trouwbewijs!'

Als had zij op een adder getrapt, springt Bertha achteruit, maar voor zij een woord kan uiten, is Richard haar weer ter zijde, en smeekend doch vastberaden herneemt hij: 'Neen, neen, 't is geen dwang, dien ik u opleggen wil: gij zijt vrij, zoodra wij binnen eenige uren Parijs hebben verlaten, vrij om uw heilige geloften te houden, vrij om te gaan waarheen gij verkiest. Uw hand hebt ge mij geweigerd, uw leven althans wil ik redden. Bij mijn eer als edelman, bij God, die ons ziet, zweer ik u, dat dit bewijs alleen zal dienen, om u te redden van het schavot!'

'Maar,' herneemt Bertha, half overtuigd door zijn geestdrift, 'als gij mij redden wilt, waarom komt gij dan in de uniform mijner beulen?'

'Had ik de keus?' is de wedervraag, 'neen, jonkvrouw, meegesleept door den stroom der revolutie, is mij geen redding mogelijk, of ik moet mij aan zijn wieling weten te ontworstelen door een snelle vlucht: en dat juist is thans mijn doel.

'Kom, kom spoedig,' vervolgt hij op haastigen toon: 'er is geen tijd meer te verliezen; red u en red mij!'

Besluiteloos staart Bertha hem in het geestdriftvol gelaat. Zeker, zij kent de gevaren, die haar wellicht staan te wachten in dien troebelen tijd; zeker, zij weet wat heerlijke

martelkroon den geloofsheldinnen wacht - maar och! het leven blijft zoet zelfs voor de onthechten, zelfs voor de boetvaardigen dezer wereld.

En zij gelooft Richard: Bretagnes riddereer en godsdienstzin staan haar borg, dat hij zijn woord zal houden tot in den dood.

'Welnu spoed, burger!' roept plotseling de officier, die met moeite de orde handhaaft tegen de opdringende menigte.

'Kom, jonkvrouw, kom: nog is het tijd!' fluistert de markies, ernstig en overtuigend.

Doch als Bertha zich half aarzelend tot hem wendt, klinkt het eensklaps: 'Maar, moeder overste, gaat gij ons verlaten?'

Die stem van een der haren brengt Bertha tot zich zelve; zij ziet, hoe de oogen aller zusteren naar haar zijn gericht, hoe allen vol angst de pogingen van den Jacobijn gadeslaan, en haar besluit is genomen.

'Neen, neen,' voegt zij den verrasten jonkman toe, 'neen, markies, zelfs geen schijn van afval past der Christenmaagd; gij, soldaten, gaat in den dood voor het vaderland, wij religieuzen sterven voor ons geloof!'

En terwijl Richard met tranen in de oogen en wanhoop in het hart zich van de kar laat glijden, die hortend en stootend haar weg vervolgt, klinkt plotseling boven het huilen van het grauw, het zoete Kerstlied:

En grege relicto, humiles ad cunas
Vocati pastores approperant:
Et nos ovanti gradu festinemus,
Venite adoremus, venite adoremus,
Venite adoremus Dominum![1)]

En als weinige oogenblikken later stem na stem verstomt onder de meedoogenlooze valbijl, klinkt het steeds zwakker en zwakker, maar altijd helder en moedig in het gezicht van den dood:

Venite adoremus, Dominum!

Welaan, bruiden des Heeren, volgt met goeden moed de herders van Bethlehem, stijgt glorierijk ten Hemel; vrij moge de *Marseillaise* uw reine liederen overstemmen, vrij mogen geweld en bloeddorst uw maagdelijke lichamen vernielen - de koren der Engelen nemen uw *'Venite adoremus'* over, en voeren in blijden jubel uw blanke zielen voor den troon van God, waar uw triomflied over dood en hel den gelukzaligen wordt toegezongen van eeuwigheid tot eeuwigheid.

III.

't Is Kerstavond van het jaar 1820.

Huilend giert de storm door het Alpengebergte, rukt hier een rotsblok af, werpt ginds een lawine neder, om zich elders met verdubbelde kracht neer te storten in de enge bergpassen, die ongebaand en onbetreden, steeds dieper en dieper worden bedolven onder stofsneeuw en steengruis.

Op het hoogste punt van een der steilsthellende kronkelwegen, troont in onverstoorbare rust het grijze klooster van den kleinen Sint-Bernard.

1) Ziet hoe de herders, aan de roepstem gehoor gevend, hunne kudden verlaten en zich haasten naar de nederige Kribbe; komt, laten ook wij ons jubelend nader spoeden: Op ter aanbidding, op ter aanbidding, op ter aanbidding van den Heer!

Stilte en kalmte heerschen binnen zijn bemoste muren, en rustig geluk straalt uit het oog van al zijn bewoners; want trots vasten en nachtwaken, trots ontberingen en gevaren, huist in aller borst de driedubbele vrede, den menschen van goeden wille beschoren: de vrede met zichzelf, met den naaste, met God.

Toch drijft een zwaarmoedige wolk over het gerimpeld voorhoofd van den abt, die met een ouden folio-bijbel op de knieen, nadenkend het spel van vuur en vonken gadeslaat onder den breeden schoorsteen.

Hoog flikkeren nu eens de vlammen op, en werpen een wonderen schijn op de breede kruisramen, de gekalkte muren en de karige meubelen, om dan weer neer te slaan, het ruime vertrek in een geheimzinnig schemerduister hullend, en zwarte schaduwen werpend op de hoekige trekken van den grijzen monnik, die met strakstarenden blik, het hoofd op de borst gebogen, in steeds somberder gepeinzen verdiept schijnt.

En geen wonder! - Vroeg in den morgen toog een expeditie dalwaarts, om voor het hoogfeest van Kerstmis min sobere spijs te schaffen, dan de nauwelijks aan de sneeuw ontgraven kloostermoestuin te genieten geven kon; en nu is de avond sinds lang gedaald en nog gaf geen horen het sein der behouden wederkomst.

Wel is de in den strijd met storm en sneeuwjacht vergrijsde gardiaan, pater Hubertus, aan het hoofd der uitgezondenen, wel kent niemand beter dan hij elke rots en elken afgrond, wel is aller hoofd koel en aller voet vast op den moeilijken weg, wel leidt onwrikbare kloostertucht hun schreden en schraagt trouw plichtbesef hun moed, maar het fluiten van den wind

EERE ZIJ GOD IN DEN HOOGE! NAAR DE SCHILDERIJ VAN M. VON STUCKRAD.

DE HEILIGE FAMILIE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN F. LEFLER.

en het donderen der lawines, maar het stuiven der sneeuw om gindsche bergtoppen en het doffe dreunen der neerploffende rotsblokken, heeft den grijzen abt met droef voorgevoel vervuld.

'Neen, nog nooit beleefde ik zulk een sombere Kerstvigilie,' mompelt de oude, terwijl hij naar het venster strompelt en met valkenblik het nachtelijke duister tracht te doorboren. Doch opeens richt hij zich op in zijn volle lengte; hij houdt den adem in, hij luistert.

'Was dat geen hondengeblaf boven het gieren der vlagen?'

Daar werpt hij het venster open en zonder te letten op de dwarrelende vlokken, die hem den witten schedel bestrooien, buigt hij zich naar buiten.

Ja, 't was wel de stem van een der trouwe kloosterwachters: nader en nader komt het luide geblaf.

'Hier, hier!' roept de grijsaard met bevende maar krachtige stem, en plotseling springt midden in het vertrek, een prachtige Sint-Bernardshond, groot en ruig, met breeden kop en schranderen blik. In forsche bewegingen schudt hij de sneeuw uit zijn lange haren, maar wendt dan den kop met klagend gehuil naar zijn rechterzijde, waar een bloedige wonde zichtbaar is.

In één oogwenk heeft de abt den toestand doorschouwd, reeds is hij buiten de zaal en: 'Op, broeders, op!' galmt het door de breede gangen.

Met haastigen tred komen van alle zijden de monniken toegesneld; ernst en vastberadenheid spreken uit aller trekken.

Zonder een woord te spreken, wijst de grijsaard op den stommen onheilsbode aan zijn zijde, en als allen hem vragend aanzien, klinkt zijn kort bevel: 'Tien uwer gaan met alle honden onmiddellijk op weg, gij - en hij wijst op de oudsten - gij blijft bij mij, om te waken en te bidden.'

Een zwijgende hoofdknik toont dat het bevel is begrepen, en terwijl het *Kyrie eleison* van de Litanie der Stervenden plechtig door de holle zaal ruischt, dreunen de met ijzer beslagen Alpenstokken op den drempel en verkondigt een woedend geblaf, dat het spoor der verdwenen broeders aanstonds gevonden is en met ijver gevolgd wordt.

Het is eenige uren later: de gewone rust is weer in het klooster teruggekeerd en alleen de zachte voetstappen van den broeder-koster, die in vromen ijver het altaar siert voor de H. Middernachtmis, storen de diepe stilte.

Doch in de aangrenzende ziekenzaal hoort men een dof gekreun. Daar ligt pater Hubertus met een zware schedelbreuk op het bed der smarten. De oude abt zelf zit bij hem neder, en beschouwt hoofdschuddend het met doeken omwonden hoofd van den koortsigen lijder.

'Dat had de markies van Douarnenez nooit vermoed,' mompelt de abt, 'dat hij als pater Hubertus zijn leven zou laten bij het redden van een verdwaalden reiziger. Want ik bedrieg mij niet,' vervolgt hij na een korte poos, 'de wonde is doodelijk; zie, daar komt de koorts met vernieuwde kracht.'

Inderdaad, hevige trillingen gaan door het lichaam van den bewustelooze, zijn trekken bezielen zich met een somber vuur: 'Te wapen, burgers! *Formez vos bataillons!*'

'Marchez! .... qu'un sang impur abreuve vos sillons!' galmt hij geestdriftig; maar dan plooit zijn mond zich smartelijk: 'Kom, Bertha, kom, nog is het tijd,' fluistert hij zacht: 'red u en red mij!'

'Zij heeft u gered, oude getrouwe!' murmelt de abt met tranen in de strenge oogen en als had de gewonde die woorden verstaan, ruischt plotseling het *Venite adoremus* rein en zacht van de boetvaardige lippen.

Doch weer rimpelen zich de edele lijnen van het schoone gelaat, de verschrikkingen der laatste uren komen den kranke in den geest. 'Plicht voor alles,' stamelt hij in afgebroken woorden. 'Broeders, wij kunnen den verdwaalde niet aan zijn lot overlaten.... o, die lawine! zij komt, zij komt! Tegen den rotswand, onvoorzichtige!.... Te laat, te laat!'

't Was te laat geweest: de anderen hadden zich kunnen bergen, hij had met eigen lijf den pas geredden reiziger gedekt, en in diens plaats had het moordend ijsblok hem den schedel getroffen, terwijl de lawine voortholde in den afgrond.

Eenige uren arbeids waren voldoende geweest om het pad, dat den hond reeds doorgang had verleend, ook voor de dragers van den zwaargekwetste te effenen: zwijgend waren allen de donkere poort binnengegaan.

'Bonum certanem certasti.... in reliquo reposita est tibi corona justitiae!'[1)] spreekt de abt halfluid, terwijl zijn oog met voldoening rust op het slachtoffer van den plicht, en als deed die ongewone lof uit zulk een mond den lijder goed, opent hij eindelijk de oogen, en ziet verbaasd in het rond.

Op hetzelfde oogenblik beginnen de klokken te luiden, glorie zingend aan God in den Hooge, en den menschen van goeden wille, vrede verkondigend op aarde.

Dat geluid brengt den gardiaan tot zichzelf: 'Bekommer u niet om mij, vader,' zoo voegt hij den verrasten abt toe, 'ga gerust ter kerk: men wacht u op het koor.'

'Kalmte en rust, broeder gardiaan,' raadt de abt, 'straks zal ik u Ons Heer brengen,' en na een kort bevel aan den broeder-zieken-zorger, die in een hoekje zijn rozenkrans prevelt, treedt hij plechtig en waardig het koor binnen, waar allen zijn vergaderd, wachtend op den aanvang van het H. Kerstofficie.

Pater Hubertus is alleen gebleven: alleen met zijn gedachten en met God.

'Quare fremuerunt gentes, populi meditati sunt inania?'[2)] zoo psalmodieert het koor den eersten introïtus.

O, die siddering en die dwaasheid der volkeren, hoe heeft pater Hubertus ze gekend.

Nog ziet hij den razenden volkshoop, gereed tot bestorming der Tuilerieën. Hij ziet die duizenden havelooze mannen en zingende vronwen, met bloeddorst in de oogen en haat in het hart, oprukkend tegen hun goedigen koning en zijn ongelukkige familie; hij ziet de trouwe Zwitsers, schandelijk verminkt, in ordelooze hoopen op de trappen van het koninklijk paleis; hij hoort het knetteren der salvo's, het bulderen der kanonnen, het huilen van het grauw.

En dan ziet hij zichzelf terug, dwepend met de machtspreuken der revolutie, doch tevens de gruwelen verfoeiend, in haren naam bedreven, maar allengs verder en verder meegesleept door haren maalstroom, tot den heldenmoed van Montmartre's nonnen, met haar *Venite adoremus* ten hemel stijgend, tot de fiere woorden van Bertha d'Ayenne hem voorgoed de dwaasheid en misdadigheid toonden van zijn halfslachtige rol in het treurspel der omwenteling.

1) Gij hebt den goeden strijd gestreden;.... de kroon der gerechtigheid is voor u weggelegd. - Paulus ad Timotheum II, Cap. IV, 7, 8.
2) Waarom sidderden de geslachten en zonnen de volkeren op dwaasheden?

'Dominus regnavit, decorem indutus est Dominus fortitudinem et praecinxit se'[3], zoo entonneeren de monniken de tweede H. Mis.

Ja, de Heer heeft zijn rijk gesticht ook in het hart van den Jacobijn; de dag, die Kerstmis zijn revolutionnaire wijding geven zou, werd voor hem de dag der opstanding tot het eeuwig leven.

Wat heeft hij sinds in bidden en vasten zijn schuld geboet, vooral nadat het Sint-Bernardsklooster hem zijn poorten ontsloot; wat heeft hij dikwijls zijn leven gewaagd voor een armen reiziger, verdoold in storm en sneeuwjacht!

En eindelijk heeft God zijn offer aanvaard; eindelijk viert het Christelijk Geloof zijnen hoogsten triomf in den dood van een boeteling, stervend bij het beoefenen der naastenliefde; eindelijk ziet Bertha d'Ayenne van uit den Hemel haar werk voltooid en verwacht jubelend de vrucht van haar laatste overwinning over menschenvrees en lust tot zelfbehoud.

Hoe vurig dankt pater Hubertus het goddelijk Kind voor die bovenmenschelijke kracht, haar geschonken, die hem den weg ontsloot tot een beter leven: hoe vurig verlangt hij dat goddelijk Kind, heden geboren, nogmaals aan zijn boetvaardig hart te drukken.

En zie, daar verschijnt de vader abt, omstuwd van heel den vromen stoet der stoere menschenredders, ieder met een waslicht in de hand; en als allen zijn neergeknield, en de zwakke tot driemaal op de berouwvolle borst heeft geklopt, legt de priester de H. Hostie op de sidderende tong van den stervende.

Wie schetst de eerste oogenblikken na de H. Communie, vooral als het broze lichaam gesloopt, en de ziel geheel onthecht is aan het aardsche.

O samenspraak, o zoet genieten!
Bij 't in- en uit- en overvlieten
Eens strooms van innig zielsvergieten,
Waarbij ontvangen geven is,
En wellust droefenis! .....[1]

'Cantate Domino canticum novum, quia mirabilia fecit,'[2] zoo beginnen de monniken hun derde Misoffer.

Waarlijk, wonderen heeft de Heer gedaan. Door de opofferende liefde van een minnend hart hoedde hij twee onsterfelijke zielen tegen het eeuwig verderf: voor die eene hemelsche liefde boog zoowel de spotzieke Voltairiaan als de dwepende revolutionnair rouwmoedig het hoofd: beiden paarden vol eerbied en berouw hun '*Venite adoremus*' aan de maagdelijke klanken van Montmartre's nonnen.

Zoo peinst de immer verzwakkende lijder, en als echo op die vrome gedachten, klinkt het plotseling vol en machtig van het koor:

Aeterni Parentis, Splendorem aeternum,
Velatum sub carne videbimus:
Deum infantem, pannis involutum,
Venite adoremus, venite adoremus,
Venite adoremus Dominum![3]

3) De Heer heeft zijn rijk gesticht en zich bekleed met heerlijkheid. Hij heeft zich bekleed met kracht, en de wapenen omgord.
1) Broere: Dithyrambe op het Allerheiligste.
2) Zingt den Heer een nieuw gezang, want H j heeft wonderen gedaan.
3) Den eeuwigen glans van den eeuwigen Vader zullen wij zien onder den sluier van het vleesch: God, Kind geworden en in doeken gewikkeld; op ter aanbidding, op ter aanbidding, op ter aanbidding van den Heer!

Groote tranen stroomen over de vermagerde wangen van den stervende. 'Te veel geluk, mijn God! te veel!' murmelt hij, terwijl zijn blikken zich in verrukking opwaarts richten, en geheel zijn gelaat schittert van hemelsche vervoering.

En als straks de laatste klanken van het hemelsch lied onder de gothische gewelven zijn weggestorven, en de monniken in een lange rij de ziekenzaal binnentreden, bemerken zij, dat de boeteling met een glimlach op het strenge wezen het huis zijner eeuwigheid is ingegaan.

'Broeders!' en de abt treedt in het midden van den kring, 'broeders, hij stierf, zooals gij allen hem gekend hebt: altijd trouw in zijn plichten, altijd zelfvergeten en gehoorzaam: danken wij den menschgeworden Christus voor het onuitsprekelijk geluk hem geschonken, in de vaste hoop op een spoedig wederzien.'

En krachtig heft de abt de laatste strophe aan van het lievelingslied des overledenen:

Pro nobis egenum et foeno cubantem
Piis foveamus amplexibus,
Sic nos amantem, quis non redamaret?
Venite adoremus, venite adoremus.
  Venite adoremus Dominum![4]

'Amen,' spreekt de abt met droevig geplooiden mond, en één voor één verlaten de diep in hun kap gedoken monniken het sterfbed van hun plichtgetrouwen gardiaan, waar nog steeds de rozenkrans glijdt door de knokkelige vingers van den wakenden broeder, en het gele waslicht knetterend het lied der aanbidding zingt voor den Heer van al het geschapene: *'Venite, adoremus Dominum!'*

4) Hem, die voor ons arm geworden, neerligt op het hooi, willen we koesteren in vrome omhelzingen: wie zou zulk een liefde geen wederliefde schenken? Op ter aanbidding, op ter aanbidding, op ter aanbidding van den Heer!

De kinderbede.

't Is Kerstmis. De klokken die kleppen zoo blij,
Als wilden ook zij het verkonden,
Wat Engelen-tongen eens zongen bij nacht
Den herders, op Bethlehems weiden te wacht,
Van 't Kindjen in doeken gewonden.

En ouden van dagen, gekromd en vergrijsd,
En mannen en maagden en kleenen
En rijken, gedost in fluweel en satijn,
En armen, gestoken in ruw bombazijn,
't Spoedt alles ter kerke zich henen.

Daar nadert met vluggen, doch schuchteren tred
Het bleek-blonde knaapje den tempel.
Het dun, sletig jasje dekt nauwlijks de leên,
Die rillen van koude en van honger meteen;...
En 't staat er ontsteld op den drempel.

Dan spoedt het naar binnen, wringt zachtkens zich voort
Om 't Kindje in de kribbe te aanschouwen;...
En 't werpt er zich op zijne knietjes ter neer,
En 't heft er zijn oogjes naar 't Kindeke teer,
En 't bidt er, de handjes gevouwen.

En 't bidt er: ‘O, Kindeke Jesus, mijn God,
Och, zie hoe erbarmlijk wij lijden!
Reeds vader en zusje zij rusten in 't graf,
En honger en ziekte mat moeder zoo af,
Ook zij zal niet lange meer strijden.’

‘Dan leef ik verlaten, alleen op deze aard',
Dan zal ik van honger dra sterven.
O Jesus, mijn Jesus, lief Kindeke zoet,
Ik bid U, gij zijt zoo meelijdend, zoo goed:
Ach, laat mij mijn moeder niet derven!’ -

Inmiddels zong 't orgel verheffend en blij.
Het Gloria klonk langs de bogen.
De wierook ging geurend om 't heilig altaar,
Opdragend de beden der needrige schaar,
En vrede kwam af van den Hoogen.

....

En toen er de kaarsen op luchter en kroon
Reeds alle haar lichtjes verloren,
Lag dicht bij de kribbe nog 't knaapjen alleen;-
En 't bleek-blonde kopje op de marmeren treên
Scheen niets in zijn ruste te storen.

En 't rustte... voor eeuwig. Van moeder en kind
Had Jesus het lijden gelenigd:
Want toen van deze aarde de moeder ontvlood,
Toen lag ook haar kind voor het kribbeken dood.

Zóó bleven zij eeuwig vereenigd.

Groesbeek.
H. DONDERS, Pr.

Mgr. E.S. Luypen.

Zondag den 13en November ontving in het nederige Oudenbosch, dat zich voor deze gelegenheid getooid had met een pracht, een groote stad waardig, Mgr. E.S. Luypen, de nieuwbenoemde apostolische vicaris van Batavia, de H. Bisschopswijding.

In 1858 te Hoofdplaat in Zeeland geboren, deed de jeugdige Edmundus Luypen zijn lagere studiën aan het Klein Seminarie van het bisdom Breda, dat toen nog te Oudenbosch was gevestigd en den tegenwoordigen bisschop Mgr. Leyten tot regent had. Na aan het Groot Semenarie te Hoeven zijn studiën te hebben voltooid, werd Mgr. Luypen reeds in 1879, dus op nauwelijks 21jarigen leeftijd, tot priester gewijd.

Groot minnaar der muziek, mocht de jeugdige priester zich te Regensburg, onder de leiding der beste meesters van de beroemde Palestrijnsche school, drie jaar op die edele kunst toeleggen. Daarna in het vaderland teruggekeerd, voelde hij zich kort daarop tot den religieuzen staat geroepen en begon het noviciaat te Mariëndaal in de orde van den H. Ignatius van Loyola.

Reeds zes jaar later, op 31jarigen leeftijd, werd hij door zijn oversten tot het apostelambt in Ned.-Indië geroepen. Daar werkte hij als missionaris aan het heil der zielen te Batavia op Java, te Maumerie en te Lela op het eiland Flores, van 1889 tot 1898. Na het overlijden van Mgr. W. Staal viel op hem de keus van den H. Vader, om het uitgestrekte vicariaat van Batavia te besturen.

Den 13en November had, zooals wij reeds aanstipten, de plechtige bisschopswijding te Oudenbosch plaats, die verricht werd door Mgr. P. Leyten, bisschop van Breda, bijgestaan door Mgr. W. van de Ven, bisschop van Den Bosch, en Mgr. de Bie, prelaat der abdij van Bornhem. De bladen hebben van deze indrukwekkende plechtigheid, waaraan de bevolking van Oudenbosch den grootsten luister had bijgezet, uitvoerige bijzonderheden meegedeeld, zoodat wij daarop hier niet nader behoeven terug te komen. Zeker is het, dat Mgr. Luypen, wanneer hij in zijn vicariaat zal zijn teruggekeerd en het gewichtige, maar moeilijke ambt zal hebben aanvaard, nog dikwijls met voldoening zal terugdenken, aan den 13en November, door de geestdrift der Oudenbossche katholieken voor hem tot een onvergetelijken dag gemaakt.

Laboris non fugiens, ik vlucht den arbeid niet, - aan deze wapenspreuk zal de nieuwe bisschop tot zijn laatsten ademtocht trouw blijven. Moge God hem vele jaren en een rijken oogst schenken!

MGR. E.S. LUYPEN, BISSCHOP VAN OROPE,
de nieuwe apostolische vicaris van Batavia.

God waakt.
Historische novelle uit den Oostenrijkschen successieoorlog,
door
Theodor van Brussel.

I.

Zwei stolze Königshaüpter
Von steilen Bergeshöhn,
Ins Moldauthal hernieder
Mit starren Blicken seh'n.
(Hradschin und Wischehrad von Uffo Horn.)

Het was in 't jaar 1741 en het liep naar Kerstmis. Een koude wind joeg de reeds vroeg gevallen sneeuw door de straten der honderdtorensstad Praag. In een warmen mantel gehuld keerde Kunegunda Libensky terug van het kerkhof, waar zij gebeden had voor hare onvergetelijke moeder. Bijna twee jaren waren er nu heengegaan sinds de plechtige lijkstoet haars vaders huis verliet, om het stoffelijk overschot der vrome vrouw grafwaarts te voeren. Maar al droeg Kunegunda het sombere rouwgewaad niet meer, toch was het nog rouwe in haar hart, - dieper rouw misschien dan op dien droeven dag der scheiding. En geen wonder. Zooveel toch was er helaas veranderd in dat huis, waar de dierbare overledene zoo zegenrijk had rondgewandeld, levend slechts voor haren God, haren man en haar innig geliefd eenig kind.

Wenzel Libensky had door den grooten omvang van zijn gelukkigen handel met Fransche kooplieden een aanzienlijk fortuin gewonnen, en de deftige woning in de *Rittergasse* getuigde met haar weelderig versierden rococogevel en met haar ruime, keurig gestoffeerde zalen, van de schatten, die er den heer des huizes een paradijs schenen te scheppen op aarde. Helaas, met de rijkdommen uit Frankrijk toegestroomd, vloeiden hem tevens de verderfelijke producten toe der Fransche letterkunde.

De spotlust der Diderots, der Voltaires behaagde hem, en deden hem onbewust het gift des ongeloofs inslurpen, en toen dan ook de trouwe gade plotseling van hem werd weggerukt, toen bleek het, hoezeer de levenskracht zijner godsdienstige gevoelens ondermijnd was. Zijn verdord gemoed wist geen troost te zoeken bij den

alwijzen Beschikker van 's menschen lotgevallen, en tergend kwam hem de vraag op de lippen, of er wel een God zijn zou? Een God? Ja vroeger was hem geleerd, dat een Vader in den Hemel over ons waakt. Maar hadden zijne philosofen hem niet wijzer gemaakt? En ziet, in de smartelijke wonde welke die God, zoo er dan toch een was, hem geslagen had, druppelde niet de genezende balsem der christelijke berusting, maar de gal der verbittering en van de trotschheid des gemoeds.

Van toen af was uit het vroeger zoo vrome huis de verkwikkende geur van godsdienstzin, de alles beheerschende geest des geloofs geweken. Met weemoed dan ook herdacht Kunegunda de gelukkige dagen toen haars vaders huis nog zoo van echt christelijk leven getuigde - toen de kerkelijke feesten er familiefeesten tevens waren, en alle huisgenooten mededronken aan die bronnen van vrede en geluk. Thans stond zij alleen, wanneer 's morgens het klokje ter H. Misse riep; - alleen, wanneer de zware ‘Siegmund’[1)] van den St.-Veitsdom de groote feestdagen inluidde. Alleen - want van de trouwe dienaren, eertijds zoo gelukkig onder het wijze bestuur van Vrouwe Ludmilla, waren er geen gebleven. Hoe ook het hart hun bloedde bij de scheiding van Kunegunda, op den duur konden zij de norschheden van den verbitterden Wenzel niet verduren; en trachtte ook Kunegunda die zooveel mogelijk te vergoeden, telkens werden weer door onverdiende verwijten de pas geheelde wonden heropend, zoodat ten slotte de een na den ander heenging. Alleen zat zij, eenzaam teruggeweken naar hare kamer, wanneer des avonds de vrienden, helaas de nieuwe vrienden haars vaders bij hem kwamen, om bij den vurigen Lobositzer[2)] te spotten over geloof en godsdienst, en met den schuimenden beker dan eens hulde te brengen aan de vrijgeesten der eeuw, dan eens het geluk te begroeten, waarmee de klepperende dobbelsteenen menig goudstuk van Wenzel Lebinsky deden verhuizen naar de beurzen zijner aanbidders. Dan knielde zij voor haar kruisbeeld neer, terwijl het gejoel van beneden menige verwensching, menige godslastering tot aan hare kamer opstuwde, zoodat zij sidderend om erbarming smeekte voor haar huis. En meer

1) De Siegmund, 14.120 kilo's zwaar, is de grootste klok van den door Karel IV gebouwden St.-Veitsdom in de Koningsburg te Praag.
2) Lobositzer is puike Boheemsche schuimwijn, wordt in 't land alleen gedronken, daar de vraag veel grooter is dan de opbrengst.

De vlucht naar Egypte.

Gelijk een priester in gezalfde handen
Ootmoediglijk de blanke Hostie beurt -
Van lichte wierookwolken zoet omgeurd -
Doende den ritus der gestadige Offeranden,

Zóó 't Gods-Kind dragend - wijl de nachtwind neurt
In boomeloover of er zilvren snaren spanden
Treureng'len - vlucht een Maagd de passielanden,
Die 't bloed der jonge martelaren kleurt.....

O droeve menschheid van mijn Hemel-Koning,
Die vluchten moet, schoon gij Zijn Godheid draagt:
Een Godlijk Hart in arme aardsche woning!

Op 't schandhout gij verslagen nederlaagt, -
Maar d' eeuw'ge Godheid voert ter blijde kroning
Haar Heil'gen, wier verlossingsstonde daagt....

M.V.

Het stalletje van Bethlehem.

Wij geven in deze aflevering een afbeelding van het stalletje van Bethlehem, dat de heer Leo Stracké, beeldhouwer te Rotterdam, ontwierp en vervaardigde voor de kerk van het Begijnhof te Amsterdam. Dit welbekend en veelbezocht bedehuis bewaart zorgvuldig en eerbiedig de schoonste en dierbaarste tradities van het katholieke voorgeslacht. Ook het aloude, vrome gebruik, om bij Jesus' geboorte de kribbe en den stal in beeld voor te stellen, is, zoo ergens, in deze omgeving op zijn plaats, waar de geest onzer vrome, kinderlijk-geloovende voorvaders met hun naïeve zeden en gebruiken reeds bij het binnentreden zoo duidelijk tot ons spreekt. Tot die aantrekkelijke en het voorgeslacht meest dierbare gebruiken behoort immers ook het opstellen met Kerstmis van het stalleke van Bethlehem.

De invoering er van wordt toegeschreven aan den H. Franciscus van Assisi. Van dien teerminnenden Seraphijnschen vader verhaalt de H. Bonaventura, dat hij kort vóór zijn dood bij het naderen van het Kerstfeestlast gaf, dat alles wat in dien heiligen nacht te Bethlehem geschied was, in beeld moest worden voorgesteld. Met zijn ordebroeders en gevolgd door een menigte volks, ging Franciscus toen naar de plaats, waar het kribbetje gevonden werd. Het goddelijk Kindje lag daar op het harde stroo, omringd door de biddende figuren van Maria, Joseph en de herders. Ook de os en de ezel, die de vrome overlevering naar aanleiding van het woord van den propheet: ‘Het rund kent Zijnen eigenaar en de ezel de kribbe Zijns meesters’ (Is: 1, 3), in Bethlehems stal plaatste, ontbraken niet en alles straalde in den glans van ontelbare lichten. De Man Gods was op het diepst geroerd. Den geheelen nacht bracht hij dáár met zijn volgelingen door in aanbidding en met het zingen van heilige lofliederen. Des morgens werd de H. Mis bij de kribbe opgedragen. St. Franciscus-zelf, die als diaken fungeerde, zong met jubelende stem het Evangelie, waarin de blijde komst

van den Vredevorst wordt aangekondigd, en hield daarbij een wegsleepende toespraak over het Kind van Bethlehem.

Het getroffen volk en vooral de geestelijke kinderen van den Seraphijnschen vader, de Franciscanen, wilden van toen af, zoo dikwijls het blijde Kerstfeest aanbrak, deze heerlijke opwekking niet missen en van hun kloostergemeenten en kerken ging dit vrome gebruik al zeer spoedig over naar vele andere kerken en naar tal van christelijke woonhuizen.

HET STALLETJE VAN BETHLEHEM, NAAR LEO STRACKÉ.

In den kinderlijk-vromen tijd der middeleeuwen zal men bij het afbeelden van de heilige Kersttafereelen wel eens voorstellingen gemaakt en lofliederen gezongen hebben, die niet meer van onzen tijd en naar onzen smaak zijn, Wij kennen, helaas, die in vele opzichten innig-religieuze volkspoezië in beeld en zang niet. Maar gelukkig is het kribbetje en het stalletje zelf uit onze kerken en huiskamers nog niet verdwenen.

Ook in onzen tijd, ja vooral in onzen aan geestelijke opwekking zoo armen tijd is deze teedere en devote voorstelling van het aanminnig goddelijk Kind van het grootste nut en oefent zij een weldadigen invloed zelfs op van God vervreemde harten. Doch daarvoor is noodig, dat de kunstenaar, die met hart en hand zich aan die liefelijke afbeeldingen en tafereelen toewijdt, zich wete te beperken en vroomheid van gedachte en voorstelling pare aan edelen, soberen kunstzin. Het valt daarom te bejammeren, dat men maar al te dikwijls Kerstvoorstellingen vindt, die bij velen een glimlach opwekken om de potsierlijke houding en kleeding der figuren, om de bonte afwisseling en verwarring van het tooneel, waarvoor dikwijls een geheel speelgoedmagazijn schijnt leeggeplunderd. Zulke voorstellingen spreken niet tot het kunstgevoel en laten ook het hart koud. Gelukkig. mag men zeggen, dat deze onbehaaglijke groepen en voorstellingen meestal geen vaderlandschen kunstenaar tot ontwerper en vervaardiger hebben en ons alleen een denkbeeld behoeven te geven van buitenlandschen, vaak Duitschen kunstsmaak. De heer Stracké, een Hollandsch kunstenaar, heeft, naar onze meening deze klippen weten te vermijden en leverde, zooals men in deze aflevering zien kan, een eenvoudige, maar edele en juiste voorstelling van de heilige Kerstgeheimen.

Bij Stracké's stalletje van Bethlehem.

O Kersttooneel, vol zoeten vrede!
Ik zie vol eerbied 't Godlijk Wicht,
Dat in de harde kribbe ligt,
En luistert naar de stille bede
Der Moedermaagd, die Hem in stede
Van woelig dienstbetoon heur hart
In zaalge vreugde biedt en smart.

Ook Joseph komt hier aangetreden,
Maar stoort de rust niet van het Kind,
Door 't vreedzaam Herdersvolk bemind,

Door vrome Wijzen aangebeden.
Ik volg hen, spraakloos voortgeschreden,
Nu zij den kleinen Koning zien,
En Hem ontroerd hun offers biên.

Gij Engeltjes, door God gezonden,
Verbreekt de stilte van den mensch,
Vertolkt ons aller hartewensch,
Die nog geen woorden heeft gevonden.
Laat ons uw 'Gloria' verkonden,
Dat ons gejubel nu verwacht
Die óns den vreê, God eere bracht.

H.A.V. IJZERMANS, Pr.

God waakt.
Historische novelle uit den Oostenrijkschen successieoorlog,
Door
Theodor van Brussel. [Vervolg van p. 319.]

dan één dageraad, met dartel zonnestraaltje haar slaapsalet binnendringend, vond haar nog in gebed en in tranen, want ook dan eerst verlieten de vrienden het gastvrije huis, waarover zij zoo vermetel den vloek des Allerhoogsten afriepen.

Háár vriend daarentegen, de speelmakker harer jeugd, de goede, edele George Heyneck, was verre van Praag, als koninklijk huzaar opgeroepen naar de vlakte van Silezië. Wel was de vrede gesloten en zou hij spoedig terugkeeren, maar welke droevige verrassing zou het wederzien hem baren!

Immers, had haar vader haar ook al vrijheid gelaten in hare oefeningen van godsvrucht; drong hij haar ook nog niet tot het gezelschap zijner wufte vrienden; omtrent hare genegenheid voor George huldigde hij geen vrijheid, hoe hoog ook zijne wijsgeeren met dat tooverwoord schermden.

'Die kale sinjeur hoort bij ons niet thuis,' had hij met de grootste onverschilligheid tot het zielsbedroefd meisje gezegd.

't Was na een nacht, doorgebracht bij den Melniker[1)] en de dobbelsteenen. Had het verlies van zoo menig goudstuk hem misschien bezorgd gemaakt voor de toekomst zijner dochter, en moest, waar hij zich zelf geen teugels wist aan te leggen, een rijke, zij het ook karakterlooze partij, de leemte aanvullen, die de verkwisting des vaders met den dag grooter maakte?

Geen woord had Gunda tegengesproken, maar weenend was zij heengegaan naar het graf der dierbare moeder. Daar had zij het overvolle gemoed uitgestort, daar om troost gebeden en om sterkte. Om sterkte, ja die mocht zij wel vragen. Met den dag waren hare hoogachting en haar genegenheid voor den fermen jonkman toegenomen; en de smart, waarmee haars vaders woord haar trof, had haar al den omvang verraden harer liefde. Had zij vroeger George beschouwd als een trouwen vriend, een gezelligen speelmakker, nu voelde zij, dat hij haar meer was - meer dan alle zonen der stad, hoe schoon, hoe galant, hoe rijk ook, en de toekomst zonder hem scheen haar donker en onheilspellend. Wat waren het gelukkige uren geweest, wanneer zij op de clavecimbel zijn geestdriftvolle liederen begeleidde. Dan zong hij haar de schoonheid van Boheme, den roem zijner helden, en nooit zou hij den muziekavond besloten hebben, zonder

1) Boheemsche wijn, rood, soort Bourgogne.

in eigenaardige landsmelodie een groet vertolkt te hebben aan Bohemens hooggevierde koningin, Maria Theresia.

Dan, terwijl hare vingers nog huppelden over het elpenbeenen klavier, kon zij niet nalaten tot hem op te zien, die zoo fier aan haar zijde stond, in zijn heerlijke huzarenuniform, met de rijkbesnoerde attilla, de hooge rijlaarzen en den langen sleepsabel. Dat was meer dan bewondering geweest, ja nu voelde zij het, dat was liefde. Van hem had zij de meeste deelneming ondervonden bij het overlijden harer moeder. Trouwens zij wist het, hoe smartelijk ook voor hem het heengaan was der edele vrouw, die hem, reeds op jeugdigen leeftijd wees, zooveel goeds bewezen, zooveel bescherming verleend had. Waar het geringe vermogen, hem door zijn ouders nagelaten, te kort schoot, had Ludmilla hem in zijn studiën gesteund, en in de vacantiedagen stond haar huis steeds voor hem open.

Dan rustte haar oog met welgevallen op den schoonen knaap en liefdevol streelde zij hem de blonde lokken, wanneer hij met Kunegunda aan haar voeten zittend, luisterde naar hare godsdienstige verhalen of naar de sagen van het Boheemsche woud. En toen hij de militaire loopbaan tot zijn levenstaak koos, ja, toen had zij hem gezegend uit de volheid van haar vaderlandlievend gemoed. Want Boheme, het huis van Oostenrijk, Maria Theresia waren in nood: en Boheme was haar 't dierbaarst land op aarde; het Oostenrijksche huis haar het

bolwerk der Christenheid en Maria Theresia, de hooggeëerbiedigde landsmoeder, het toonbeeld der vorsten.

Met vurig verlangen en toch met vrees zag Kunegunda den terugkeer van George te gemoet, en nogmaals was zij raad gaan vragen en kracht gaan putten bij het graf van haar lieve moeder, op dezen dag van troost en verlossing voor zoovele verlatenen, die ook zich zelven niet helpen kunnen. Meester Gans'[1] uurwerk op het oude raadhuis sloeg reeds vijf uur, toen zij de Karelsbrug betrad. Een scherpe wind stuwde de opgezweepte Moldau voort, en dichter trok Kunegunda haren mantel toe, als zij even neerknielde bij de gedenkwaardige plek, waar de groote martelaar van het heilig Biechtgeheim in den stroom werd geworpen[2].

'Gunda,' klonk het haar eensklaps in het oor, en opziende zag zij George naast zich. Een kreet van blijdschap ontsnapte hare lippen.

'Reeds hier, George?'

'Goddank, ja, om u even weer te zien.'

'Hoezoo, George, 't is toch vrede.'

'Met Pruisen wel, niet met Frankrijk en Beieren. Ik ben op weg met een boodschap van generaal Neipperg aan Franz Stephan, en mag mijn paard hoogstens één uurtje op den burcht laten uitblazen. Maar kom, de scherpe wind op de brug is veel te koud voor u, geef mij uwen arm, dan leid ik u naar vader Wenzel. Vertel me eens, hoe gaat het u beiden?'

'Och, George, dat ik u wat goeds zeggen mocht! Gij zult u bij ons niet meer thuis voelen.'

'Bij u niet?'

'Nog erger, George, vader is met uwe bezoeken niet meer gediend. Geheel andere vrienden hebben uw plaats ingenomen aan zijn haard, en voor mijn goeden George wordt de deur gesloten.'

'Houd op, Gunda. Liever had ik een Pruisischen kogel, dan zulk een tijding. Wat heb ik dan misdreven?'

'Niets, George, integendeel uw bevordering tot officier getuigt van uw waardig gedrag, en ik voel mij gelukkig, ja trotsch aan uw zijde. Maar vader is zoo veranderd. Vroeger zoo christelijk, komt hij tegenwoordig in kerk noch kluis. Nog laat hij mij in de devotie, die moederzaliger mij leerde, maar gaarne ziet hij 't niet, en zijn vrienden durven reeds bij hem spotten over 'zijn kwezeltje'.

'Laat ze dat eens doen, als ik er bij ben, Gunda!'

'Toch, George, is dat het ergste niet. Veel erger is, dat zij mijn goeden vader geheel beheerschen en op rampzalige wegen voeren. Onzen huiselijken vrede hebben zij ondermijnd; om zijn goud en zijn edele wijnen vleien zij zijn eerzucht; en zij zijn het ook zeker, die hem tegen u hebben ingenomen. Hoe kon hij er anders toe komen, mij te verbieden langer met u om te gaan en u te ontvangen.'

'Heeft hij dat gedaan, Gunda? Zeg neen, of moet ik het hem zelf gaan vragen?'

'Doe dat niet, George; wacht gunstiger stemming af om bij vader te komen.'

1) In het benedengedeelte des torens van het Altstädter Rathhaus te Praag, stelde Meester Gans in 1490 een astronomisch uurwerk op, hetwelk bij elken uurslag uit twee venstertjes verschillende figuren doet voorttreden, zooals de twaalf apostelen, de dood enz.

2) De Karelsbrug, die de 'Altstädt' met de 'Kleinseite' verbindt, is met een en dertig standbeelden versierd. Tusschen de beelden der H. Drievuldigheid en van den H. Norbertus, wijst een marmerplaat met een stalen kruis de plaats aan der marteling van den H. Joannes Nepomucenus.

‘Hoor eens, Gunda; George Heyneck wil klaren wijn. Als krijgsman ga ik niet voor de eerste de beste moeilijkheid uit den weg. Ook is mij de herinnering aan uw onvergetelijke moeder te dierbaar en te hoog mijn achting voor uw arbeidzamen vader, dan....’

BETHLEHEM. - De kerk der Geboorte van binnen.

‘Vader, nog eens, George, gij kent hem niet meer. Sinds zijn nieuwe gasten hem de zucht naar eer en grootheid hebben ingeblazen, sinds zij hem de kans op het burgemeesterschap voorspiegelen, is het met zijn lust voor arbeid en handel gedaan. Geloof mij, vaders hoogmoed doet mij beven. Bang is mij de toekomst. Vroeger zijn lieveling, zijt gij, George, hem reeds te min geworden.’

‘Maar dat ik terugkeer als officier, Gunda, dat zal hem streelen. Houd goeden moed. Aanstonds ben ik ten uwent, ik moet eerst mij even bij de wacht aanmelden.’

En eerbiedig voor Gunda buigend, sloeg de jonkman de *Perlgasse* in, terwijl zij den sierlijken klopper op de voordeur liet vallen.

Wenzel Libensky zat in de voorzaal van zijn prachtige woning. Een behaaglijke warmte vervulde het rijk gestoffeerde vertrek, waar slechts het knetteren van het lustig opvlammende houtvuur onder den gebeeldhouwden schoorsteen nu en dan de stilte verbrak. Ook van de straat steeg geen geluid op, want, voerde ook de avond veel burgers tot het H. Officie der overledenen, de sneeuw, tot een dikke laag neergevallen, dempte de voetstappen der voorbijgangers. 't Was juist weer voor een echte Allerzielendagstemming. Had deze ook Wenzel Libensky aangegrepen, dat hij zoo peinzend daar neerzat in zijn warm, met bont omzoomd huiskleed. O, voorzeker moesten op dezen dag beelden voor hem oprijzen uit het verleden, uit een verleden zoo zonnig en zoo rein. Gewis moest deze dag hem spreken van velen, die waren heengegaan, van één vooral, die zooveel jaren de vreugde was geweest zijns levens, het geluk van zijn huis, en wier gemis een leegte had achtergelaten, die alleen christelijke berusting en de hoop op 't eeuwig wederzien konden aanvullen? Maar christelijke berusting had in Wenzels hart geen bodem meer gevonden, waar zij konde wortel schieten, groeien en bloeien tot vrucht van zoete vertroosting. En 't eeuwig weerzien? Hadden zijn vrienden, hadden de nieuwe voorlichters der eeuw er niet de schouders over opgehaald, en hem spottend gevraagd, of er ooit iemand iets was komen vertellen van gene zijde des grafs? Het waren dan ook geheel andere gedachten, die Wenzel bezighielden. De laatste berichten over de staatkundige verhouding der Oostenrijksche en Fransche kabinetten namen geheel zijn aandacht in beslag. Zij waren dan ook van den ernstigsten aard. ‘Den 20n April 1741 had Frederik II van Pruisen het Oostenrijksche leger bij Holwitz geslagen. Deze nederlaag werd het sein tot een algeheele coalitie tegen de dochter van Karel VI, Maria Theresia. De ziel der coalitie was Frankrijk.

De Bourbons meenden, dat de tijd gekomen was, om de Duitsche keizerskroon aan de Habsburgers te ontrukken en die te plaatsen op het hoofd van een vorst, die geheel en al van hen afhankelijk zou wezen. Zij wilden de erfstaten van het Oostenrijksche Huis verdeelen en aan Maria Theresia slechts een gedeelte daarvan laten. Vooral wilden zij de vereeniging van de keizerlijke kroon, naar welke de gemaal van Maria, Frans van Lotharingen, dong, met de kronen der Habsburgers, beletten; politiek van ijdelheid en eerzucht, waarbij niet één nationaal belang was betrokken, en waarvoor honderdduizend mannen in de kracht

huns levens tot kanonnenspijs moesten dienen. De staatkundige kardinaal Fleury was altijd geweest voor het behoud van den vrede; maar de oorlogszuchtige geest van den Franschen adel sleepte den koning mede, die naar gelang hij zich meer aan ongebondenheden begon over te geven, zich meer ten nadeele van zijn volk liet aftrekken van de wijze politiek zijns voormaligen leermeesters.

De zucht om Oostenrijk te vernederen, behield in het kabinet van Versailles de bovenhand. Door Franschen invloed werd den 18n Mei 1741 te Nymphenburg in Beieren een tractaat geteekend tusschen Frankrijk, Spanje en Beieren, om de staten van Maria Theresia te verdeelen. De koning van Pruisen, die van Polen (tevens keurvorst van Saksen), die van Sardinië traden tot dit verbond toe, waarbij zich later verscheidene Duitsche vorsten voegden.

De Fransche politiek had een geschikt werktuig gevonden in den keurvorst van Beieren, Karel Albert, een man zonder bekwaamheden, met nog meer ijdelheid dan eerzucht: een dier Duitsche vorsten, zooals de 18e eeuw er velen heeft gehad, die een vloek voor hun volk zijn geworden, dat zij uitmergelden om te voldoen aan hun zucht naar praal en naar plompe navolging van de slechtste der Fransche hofzeden. De keurvorst van Beieren dong naar de Duitsche keizerskroon, en beweerde, dat hij recht had op de Oostenrijksche landen. Om Rusland, dat genegen was Maria Theresia te steunen, werk te geven, wist de Fransche regeering Zweden over te halen tot een oorlogsverklaring aan den czaar.'[1)]

Nu was wel tusschen Maria Theresia en Frederik van Pruisen den 9n October het verdrag van Klein Schnellendorf tot stand gekomen, maar de Fransche legers hadden geheel Beneden-Oostenrijk in hun macht gekregen, waren op het einde van September tot op weinig afstand van Weenen genaderd, en trokken nu naar Bohemen op. Nu waren het niet de belangen van zijn handel, die Wenzel de komst der Franschen hoopvol deden begroeten, maar de nieuwe hartstocht, door de vleierijen zijner vrienden in hem gekweekt. Zoo iemand bij de nieuwe meesters in aanmerking konde komen voor de hoogste stadsambten, moest het toch op de eerste plaats Wenzel Libensky zijn, die zooveel betrekkingen in Frankrijk kon doen gelden, en wiens goud wel een machtige sleutel zoude zijn tot de harten der overwinnaars. En voor zijn vaderland meende hij in de grondstellingen der Fransche vrijgeesten den morgen te zien dagen, die geluk en voorspoed zoude brengen aan Boheme, zooals uit de verouderde instellingen, waarop het landsmoederlijk bestuur van Maria Theresia was gegrondvest, nooit zouden kunnen geboren worden. In deze overpeinzing werd hij gestoord door het zware neervallen van den koperen klopper der voordeur. Een rinkelende stap klonk door de gang, en als ware hij een verwachte gast, werd een rijzig offic er door den huisknecht bij Wenzel binnengelaten.

'Vader Libensky,' klonk de gulle groet van den krijgsman, terwijl hij den huisheer de hand toestak.

'Gij in Praag, George,' was het antwoord van Wenzel, te zeer onthutst om de aangeboden hand te drukken. 'Wat een verrassing,' ging hij eenigszins bedremmeld voort, als naar woorden zoekend. 'Blijft ge nu in de stad, George?'

'Neen, vader Libensky, ik ben op weg naar den hertog, en nu heb ik mijn bruine wat harder laten loopen, om een uurtje in Praag te kunnen toeven bij u en bij Kunegunda. Haar heb ik reeds getroffen op de Karlsbrug.'

1) Algemeene Geschiedenis des Nederlandschen Volks 16e Deel Dr. W.J.F. Nuyens. Nuyens vergist zich in het jaartal, waar hij 1745 schrijft.

‘Zoo! Kunegunda heeft u reeds gesproken en dat zegt zij haren vader niet. Ik meen toch dat ik het recht heb, te weten, welke ontmoetingen mijne dochter heeft.’

‘Dat moet ik u volkomen toegeven, al begrijp ik de strekking uwer woorden niet.’

‘Die zal ik u bondig verklaren, George. Zoolang gij en Gunda kinderen waart en onder de oogen mijner vrouw speeldet, was er niets tegen uwe vriendschap. Later heb ik dat al niet zoo gaarne meer gezien, maar ik dacht: komt tijd komt raad. Nu echter Kunegunda tot jaren is gekomen, die de rijkste jongelingen van Praag naar de eer doen dingen in mijn huis te worden toegelaten, nu is die tijd daar - nu heb ik bij mij zelven raad gehouden en ben niet geneigd, langer voor mijn dochter den omgang goed te keuren met een soldaat.’

‘Wenze Libensky, ik stel er eer in, soldaat te zijn. dubbele eer, nu ik mij aan u mag voorstellen als officier.’

‘Geluk gewenscht, George, met uwe bevordering, maar wat ik u gezegd heb, blijft gemeend.’

‘Ik houd mij echter overtuigd, dat Kunegunda van geheel andere meening is, en ook uwe vrouwe Ludmilla, hooggeprezener gedachtenis, zoude....’

‘De dooden hebben niets mee te praten; dood is dood.’

‘Ja misschien voor hen, die niet gelooven, maar voor den geloovigen Christen, en zulke zijn er ook in den krijgsmansstand, leven de overledenen voort, niet alleen in dankbare herinnering aan het goede, dat zij voor ons deden, maar ook in trouwe eerbiediging hunner verlangens en in bemoedigend vertrouwen op hunne belangstelling in ons geluk voor den troon van God.’

‘Kunnen alle huzaren zoo preeken? Nu, geen wonder, waar de koningin zoo devoot met den rozenkrans rondwandelt.’

‘Mijnheer Libensky, te veel goeds heb ik in dit huis genoten, en te dierbaar is mij de engel, die onder dit dak woont; anders, bij mijne eer van officier, uw spot bleef niet ongestraft. Goddank intusschen, dat de vorstin op Oostenrijks troon te hoog verheven staat boven al wat de kroon draagt in Europa, dan dat de gal harer belagers haar bereiken kunne.’

‘Die gij haar belagers noemt, reiken anders hooger dan haar wel lief zal zijn, en trekken haren adelaar al menige slagpen uit, zoodat hij dra vleugellam zal neerzinken.’

‘Ook het lot der vorsten is in Gods handen. Hij leidt naar zijn welgevallen de kansen van oorlog en vrede. Maar dit zeg ik u: Lang reeds zullen de namen van den Pruisischen huichelaar en den Franschen wellusteling door den geschiedvorscher aan den schandpaal zijn geslagen, wanneer die van Maria Theresia nog in al zijne reinheid zal blinken op het schild der historie. En moge nu het krijgsgeluk keeren zooals het wil, ik voor mij zoude het een voorrecht schatten, voor mijne koningin te mogen sterven.’

‘Wel een aanlokkelijk vooruitzicht voor mijne dochter dan, om uw bruid te zijn.’

‘Maar die mij zou verachten, indien ik mijn leven niet veil had voor het huis van Oostenrijk. Hooger toch schat zij een edel, trouw hart, dan geld of goed. Het eerste leg ik aan hare voeten neer, het tweede kan ik haar niet aanbieden. Maar spaart mij God het leven, dan hoop ik door mijn goed zwaard, door dapperheid en trouw, die onze edele vorstin nooit onbeloond laat, eens een rang te bereiken, die Kunegunda voere tot aan de trappen van den troon.’

‘Daar kunnen veel jaren over heengaan, en de berooide toestand van Oostenrijks krijgskas zal Maria Theresia wel leeren, spaarzaam om te springen met het schenken van bevorderingen, die steeds hooger eischen stellen aan haar begrooting. Voor mij dan ook is één vogel in de hand meer waard, dan tien in de lucht. George, ik heb

nooit over u te klagen gehad, en wat ik aan u gedaan heb, blijkt goed besteed. Ik wil ook heden nog iets voor u doen. Bij Izaak Rebecsky kunt gij over tienduizend franken beschikken; maar aan Gunda moet gij niet meer denken. Voor haar doe ik een andere keuze.'

'Behoud uw goud, Wenzel. Hadde ik geld gezocht, in menige veroverde stad heb ik het voor 't grijpen gehad. Maar hooger waarde had steeds voor mij een eerlijk gemoed, dat ik rein voor uw dochter bewaarde, voor haar, die mij alle schatten van Praag te boven gaat. Maar gelden bij u de rijkdommen meer, niet bij Kunegunda, en aan haar blijft toch de eindbeslissing.'

'Wat eindbeslissing! Zoude ik dan als vader niet te beschikken hebben over mijn kind? Geen woord meer, jonkman. Mijn knecht zal u uitlaten.' En met driftige hand schudde Wenzel de rinkelende bel.

'Mijnheer Libensky, God neme uw dochter onder zijne heilige bescherming,' sprak George, en verliet beleefd buigend, maar fier, de zaal, waar hij in vroeger jaren zoo gelukkige uren had doorgebracht.

Kunegunda, in bange verwachting het oogenblik verbeidend dat zij door haar vader zou worden binnengeroepen, meende dat het luiden der bel daartoe het teeken was en snelde aanstonds hare kamer uit, de gang in, waar zij George tegenkwam.

'Gunda,' vroeg hij haar zachtjes, 'zult gij mij altijd trouw zijn?'

'Ja, George, eeuwig!' fluisterde zij.

Haastig stak hij de hand in de binnenzijde zijner attila, haalde een ring te voorschijn en schoof haar dien eerbiedig aan den vinger.

'De ring mijner moeder,' sprak hij, drukte haar de hand en trad diepbewogen de *Rittergasse* op.

II.

Doch durch die Erde ging der Ruf,
Wie Groszes dieses Herz erschuf,
Und später Zukunft wurd'es Saat
Was er gewirkt in edler That.
(Aus Böhmens Vergangenheit von Adolf Hlawatsch.)

Zooals hij door Georges Heyneck aan Frans Stephan had laten toezeggen, had maarschalk Neipperg den 7 November te Znaim zijn troepen bij die van den hertog gevoegd, maar te langzaam was het vereenigde leger verder gerukt om nog tijdig versterking in Praag te kunnen werpen, want 19 November stonden Franschen en Beieren reeds voor de muren, die door slechts 2500 pas ingelijfde soldaten werden verdedigd. Het was dan ook te voorzien, dat de inneming der stad niet lang door zoo luttele bezetting zoude kunnen worden tegengehouden, want al trokken ook de studenten op tot verweer der wallen, onder de burgers heerschte geen geestdrift. Er waren er zelfs, die, tuk op visschen in troebel water, den val van Praag verlangend te gemoet zagen.

Onder dezen ook Hendrik Muhlenberg. Sinds enkele weken had hij zich in de Moldaustad als advocaat gevestigd. Van 's mans verleden wist niemand iets te vertellen - voer hem een gelukkige omstandigheid, daar anders het onbekend maakt onbemind wel zoude geworden zijn: bekend maakt onbemind en... onvertrouwd. Hij leefde op grooten voet in het deftige kosthuis 'Prinses Lybussa',[1] en had spoedig vrienden in de stad gemaakt, onder welke ook Wenzel Libensky. Niet meer geleid

1 Legendarische heldin uit Bohemens oude geschiedenis.

door den weldadigen invloed zijner zachtzinnige Ludmilla, was Wenzel in den laatsten tijd veel hardvochtiger tegen zijn schuldenaars opgetreden, en had tot inning eeniger posten den nieuwen rechtsgeleerde in den arm genomen. Nieuwe bezems vegen schoon, dacht Wenzel: en meester Muhlenberg zag niet nauw op het twijfelachtige der vorderingen. De opdracht dezer zaken had hem meermalen ten huize van Libensky gevoerd, waar hij den eerzuchtigen koopman dra genoegzaam doorgrond had, om op diens hartstocht de plannen te bouwen, die zijn ledige geldkist weer met goud zouden vullen. Gelijk hij er niet tegen opzag, de door allerlei middelen, hoe bedrieglijk of hardvochtig ook, van Wenzels schuldenaars afgeperste betalingen in zijn eigen zak te steken, en dezen daarentegen door voorgewende onmacht der gedaagden of het duistere der schulden een rad voor de oogen te draaien, zoo was hij ook sluw genoeg om door vleitaal en vrijgeesterij Libensky geheel voor zich in te nemen. En toen hij in de ‘Prinses Lybussa’ den argeloozen koopman een schitterenden maaltijd had aangeboden, was tusschen hen een vriendschap gesloten, die hem tot een onmisbaren gast maakte van het hooge huis in de *Rittergasse*.

Intusschen was in den nacht van 25 November de stad door de graven Moritz en Ru-

towsky, broeders van den keurvorst van Saksen, overrompeld en door de Franschen bezet. In het logement ‘Prinses Lybussa’ waren verscheidene officieren ingekwartierd, en vinden wij reeds op den eersten avond een hunner in de zaal, door mr. Muhlenberg betrokken, waar beiden voor het haardvuur hun glas Tokayer ledigen. Opmerkelijk hoe vloeiend Fransch die advocaat spreekt. Even luisteren!

‘Wie had ooit kunnen denken, u hier te treffen,’ hooren wij den officier zeggen, ‘ik zoude u niet meer herkend hebben - neen bepaald niet - met dien baard en snor, en vooral niet met die snede over uw gezicht. Waar hebt ge die opgedaan?’

‘Daar is tegenwoordig nog al kans voor,’ antwoordt de advocaat met de zuiverste taal ‘'t vecht links en 't vecht rechts, het vecht overal, licht dat men ook eens een houw krijgt.’

‘Nu, onverdiend zal hij wel niet zijn! Ik denk maar dat ge niet zoo vlug zijt geweest als in Straatsburg.’

‘Sapperloot ja, dat scheelde daar niet veel of de Broglie had mij te pakken, en dan: *adieu patrie, il faut mourir!*’

‘Jammer maar, dat u 't juweelkistje ontviel, toen getover den schansmuur sprongt.’

‘En toch heb ik toen den gelukkigsten slag geslagen van mijn leven.’

‘Hoe zoo?’

‘'k Had ook het zegel van den maarschalk en een bundel papier met zijn wapen tot watermerk er in. Die zaten geborgen achter mijn wambuis. Kostbaarder schat dan zijn juweelkist, hebben zij mij toegang verschaft tot allerlei hoogheden, meer nog, mij advocaat gemaakt, zonder ooit een voet in de universiteit gezet te hebben. Neen, voor geen geld geef ik ze prijs.’

‘Ha, Mijnheer den advokaat *Jacques Cruton*.’

‘Stil kerel, laat dien naam niet meer over uw lippen komen, 't zou u zoowel als mij verderfelijk zijn.’

‘Ah, ik vraag wel verschooning, mijnheer Muhlenberg. En hebt ge nu ook al mooie ontdekkingen gedaan in Praag?’

‘Nu ja, er woont hier een prachtige kalkoensche haan, dien ben ik aan 't plukken.’

‘En geen malsche kuikens er bij?’

‘Kerel, daar zegt ge zoo iets. Ja, een eenige dochter.’

‘Verduiveld! Dan zoude ik nog verliefd kunnen raken.’

‘Tracht ten minste het te schijnen. Den oude kan ik reeds om mijn vingers draaien; zie gij, hoever ge 't bij de dochter brengt. Voor uwe inleiding zal ik zorgen, de rest moet ge zelf klaar spelen.’

‘Hoe heet uw goede vriend?’

‘Wenzel Libensky in de *Rittergasse*. Maar denk er aan, hij is geen soldatenvriend.’

‘Dan zal ik moeilijk voor hem te spreken zijn.’

‘'t Zou wat, ge kunt krijgsgezant zijn, dat zijn geen vechtersbazen!! En... 't klinkt voornaam!’

‘Goeden hemel! Charles de Vermand, krijgsgezant! Op uw gezondheid, kerel. Ge bent een vernuft man!’

En de glazen klonken en werden nog veelmaals geledigd, totdat het schetteren der trompetten den kapitein der dragonders herinnerde, dat een officier nog andere zaken te doen heeft dan Tokayer drinken en avonturen beramen.

‘Kunegunda, 't past nu langer niet, dat ge u steeds terugtrekt, wanneer ik gasten heb,’ sprak Wenzel Libensky tot zijn dochter. ‘Morgenavond geef ik een feestmaal en ik verlang, dat ge daarbij de eer waarneemt.’

‘Hebt u er wel aan gedacht, vader, dat het morgen Kerstavond is?’

‘Geldt u die meer dan andere avonden, welnu, des te meer reden dan ook om te zorgen, dat ge prachtig voor den dag komt.’

‘Zeker geldt mij de Kerstavond meer, maar in christelijken zin als de vooravond van den grooten dag, die ons het heil der wereld gebracht heeft.’

‘Nu, wie weet, wat heil hij u niet brengt!’

‘Dat zal hij ons allen doen, indien wij hem voorbrengen in den geest der Kerk. Morgenavond, vader, zijn de heilige Officies zoo schoon, och of u daar met mij heenging; moederzaliger woonde die ook zoo trouw bij.’

‘Ja voor vrouwen is dat goed en een anderen keer kunt ge van de eene kerk naar de andere gaan, maar nu dezen keer niet. Het zoude er mooi uitzien. Meermalen reeds gaf de krijgsgezant van den nieuwen stadhouder der stad den wensch te kennen, mijn dochter te mogen begroeten. En nu ik hem voor morgen ten avonddisch heb genoodigd, zoude mijn dochter niet thuis zijn, om alle kerken van Praag af te loopen. Kom, kom, ga maar op den Kerstdag zelven het Jesuskindje vereeren, dan is het op zijn mooiste aangekleed en zal des te beter luisteren.’

‘O, vader, spot niet! Praag heeft zooveel aan het wonderbeeldje te danken.’

‘Dat dunkt mij ook! Vandaag krijgt ge deze soldaten in huis, morgen die. 't Eene jaar gooien de Saksers hun bommen op de stad, een ander jaar komen misschien de Oostenrijkers den boel plat schieten. Ja, we mogen wel *Te Deums* zingen.’

‘De tijd der dankzegging zal zeker komen, zoo we dien der boete weten te gebruiken. Maar waar is boete? Is het niet God geklaagd, dat in den heiligen Adventtijd zoo gefeest en gebrast wordt als bij het landverraad van de vorige week?’

‘Landverraad?’

‘Ja, vader, landverraad noem ik het, dat meer dan vierhonderd leden der Boheemsche Standen de kroning bijwoonden van Karel Albert.’[1)]

‘Zoo, zoo! Is misschien uw vader ook landverrader?’

‘Gij hadt den plechtigen eed niet afgelegd, dien zij der landsvorstin gezworen hadden, gij behoort niet tot de Standen, vader.’

‘Toch denk ik er spoedig onder geteld te worden. Mijn benoeming tot burgemeester wacht slechts op de komst van den nieuwen stadhouder, en voor den eersten magistraat van Praag blijft het Standenhuis niet gesloten.’

‘Och, vader, neem toch die benoeming niet aan; 't zoude een wederrechtelijke zijn. Alleen Maria Theresia kan die betrekking verleenen.’

‘Die heeft hier uitgepraat. Laat die maar met haren jongen bij de Hongaren blijven.’

‘Spot niet met het ongeluk van anderen, 't kan ook u treffen, en hoe hooger gij dan staan zoudt, hoe dieper de val. Denk aan de vensters van de raadzaal op den Koningsburg’[2)].

‘Hoor eens, kind; bewaar uwe kennis der geschiedenis maar voor een andere gelegenheid, en toon morgenavond maar eens uwe kennis in 't ophouden der eer van uws vaders huis.’

1) Karel Albert van Beieren werd 7 Dec. 1741 in de straten van Praag tot koning uitgeroepen en 19 December gekroond.

2) Op de tweede verdieping van den zuidelijken vleugel der ‘Burg’ is de Boheemsche ‘Rathsstube’. Uit het naar het oosten gekeerde venster werden in 1618 de stadhouders Slavata en Martinie met hun secretaris Tubricius door de Protestantsche Standen onder den graaf van Thurn naar beneden gestort.

Wenzel Libensky sloeg zijn pelsmantel dicht en verliet de kamer zijner dochter. Deze bleef in droevig gepeins achter.

Buiten dwarrelden dikke sneeuwvlokken door elkaar en kleefden aan het vensterglas, om spoedig, gesmolten door de warmte, die van het haardvuur op de ruiten scheen, in breede strepen neer te vloeien. 't Begon reeds avond te worden en de vlammen van het knappende hout tooverden allerlei grillige figuren, als de sneeuwvlokken tegen het raam, langs het goudleeren behangsel stoeiend. Ook in Kundegunda's geest dwarrelden allerlei beelden dooreen. Beelden van het zoetste verleden, beelden der bangste toekomst. Met welk een blij verlangen had zij zooveel jaren steeds het Kerstfeest te gemoet gezien - het feest van vreugde in kerk en huisgezin - van vreugde onder den Kerstboom, zoo rijk beladen met de heerlijkste geschenken, den gelukkigen ouders als 't ware nooit schoon genoeg voor het innig geliefde dochtertje - van vreugde, die haar nog meer verwarmde dan de dubbel gevoerde pelsmantel, wanneer zij met vader en moeder mocht opgaan ter H. Nachtmisse. Dan dreunde de zware Siegmund over de stad en met haar machtige tonen vereenigden zich die van de tallooze klokken van Praag, als wilden zij het woord vertolken van den Evangelist: ‘En plotseling was daar bij den Engel een menigte van het hemelsche heir, God lovende en zeggende: Eere in de hoogste hemelen aan God, en op aarde vrede aan de menschen van goeden wil.’ Vreugde wanneer Georges kwam, om ook zijn aandeel te ontvangen van de Kerstgaven, hem met zoo warme genegenheid aangeboden, maar ook zoo dankbaar gewaardeerd. O, dan weergalmde Libensky's huis van het gejubel der kinderen. Dan zong Georges zijn mooiste liederen voor Gunda's versierde Prager Jesuskindje, dat voorzeker met het innigst welbehagen op beider schuldelooze hartjes neerzag. En nu! De liefdevolle moeder, rustend onder den met sneeuw bedekten grafzerk, en haar vader door eerzucht verblind en verstrikt in de netten zijner valsche vrienden. Met dezen zou zij den H. Kerstavond moeten doorbrengen, hunne ruwheden, hunne ongeloovige taal aanhooren in 't gezegende uur, waarop het Licht der wereld, uit oneindige liefde voor het menschdom, in Bethlehems armen stal werd geboren.

O, ware haar goede George, haar beschermer bij haar! Maar deze, ver van haar, dwaalde misschien over de sneeuw- en ijsvlakten van het slagveld, of moest den H. Nacht vieren op wacht, onder den sterrenhemel verkleumend van koude. Was het wonder dat de droefheid haar overmeesterde en zij schreiende op de knieën zonk om troost te zoeken in het gebed? Dan nam zij uit haar doosje den ring, dien George haar had geschonken, drukte hem aan de lippen en las de bemoedigende woorden, die op den steen waren gegraveerd: *vigilat Deus*, God waakt.

Tot dien God ook had Maria Theresia hare toevlucht genomen. ‘Is ons ook alles ontnomen,’ zoo sprak zij, ‘ons blijft nog God.’

Wel vergoot zij bittere tranen, toen haar de val werd gemeld van Praag, maar dra verhief zich hare ziel weder tot de moedigste besluiten. ‘Alles wil ik op het spel zetten,’ was haar woord, ‘en moet het zijn, alles toegeven, om maar Bohemen te redden. Liever mogen al mijn legers worden vernietigd, dan een voet gronds af te staan van Bohemen!’

Uit Italië riep zij 10,000 man terug, waarbij zich 7,000 krijgers uit Hongarije voegden en 3,000 uit de Breisgau. Aan hun hoofd stelde zij den veldmaarschalk Khevenhiller, gevormd in de leerschool van den onvergetelijken prins Eugenius. 20 December verliet Khevenhüller Weenen, en was aanstonds de schrik der Fransche voorposten. Welk een vreugde voor Maria Theresia, toen als blijde gave op den Kerstavond haar de eerste tijding gewerd der behaalde voordeelen.

't Is waar, zij wist het, Kerstmis was een vredefeest, en jubelen over schitterende krijgsbedrijven, paste zoo weinig bij den vredezang van den H. Nacht. De doodsreutel van zooveel stervenden op het slagveld, de jammerkreten van zooveel gekwetsten, zij waren een akelige wanklank in het lied, dat eens over Bethlehems velden klonk. Maar niet *zij* had den oorlog gezocht. Aangevallen van alle zijden, had zij, zwakke vrouw, hare heilige rechten in Gods handen neergelegd, en in hoopvol opzien tot Hem haren getrouwen het zwaard omgegord, dat thans de zegen bevocht. Die getrouwen had haar woord, overvloeiend van zielenadel, begeesterd. '*Moriamur pro rege nostro!*' hadden de Hongaarsche magnaten uitgeroepen, toen zij met den kleinen Jozef in hun midden vluchtte. 'Voor u ons bloed en ons leven! Wij willen sterven voor onze koningin Maria Theresia!' En dat zij slechts het recht wilde, getuigde haar schrijven aan den zegenpralenden Khevenhüller, wien zij hare met briljanten omgeven beeltenis zond. 'Held en getrouwe vazal, handel, gelijk gij het voor God en voor de menschen kunt verantwoorden. Neem de gerechtigheid tot schild; doe wat gij meent rechtvaardig te zijn; wees blind in de veroordeeling der meineedigen; volg uwen in God rustenden leermeester Eugenius na in zijn onsterfelijke daden, en houd u verzekerd, dat èn gij, èn uwe familie, nu en ten eeuwigen dage van onze majesteit en haar nakomelingen,

alle genaden, gunst en dank, en van de wereld onsterfelijken roem zult erlangen. Dat zweren wij u bij onze majesteit. Leef en strijd wel!' 1)

TURKSCHE WACHT
IN DE KERK DER GEBOORTE.

Toen de maarschalk zijn officieren dit schrijven voorlas, trokken zij in geestdrift hun zwaarden, drukten er een kus op, en wuifden dien de beeltenis hunner geëerbiedigde koningin toe.[1)]

Onder hen was ook George Heyneck, en met hen ging hij van overwinning tot overwinning. Linz, Schaiding, Passau, Oberhaus kroonden de Oostenrijksche wapenen met lauweren, en reeds had Munchen zich overgegeven, toen Khevenhüller de pijnlijke tijding trof, 10,000 man naar Pruisen en Moravië te moeten zenden, want Frederik II had het verdrag van Klein-Schnellendorf gebroken.

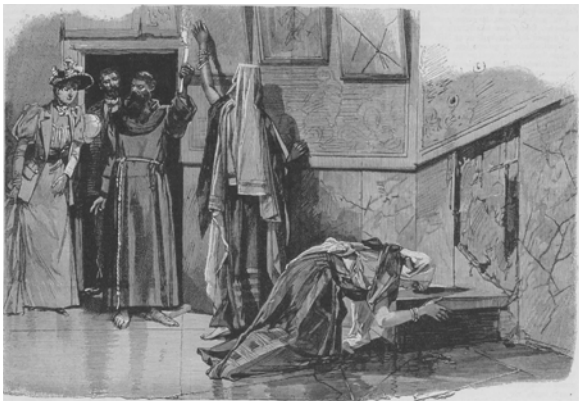

DE H. GROT DER GEBOORTE.

1) Historisch.

Als gehoorzame dochter had Kunegunda, hoewel met bloedend hart, behoorlijk voor het feestmaal zorg gedragen. Glanzend wit linnen dekte de tafel, waarop in zilveren kandelabres tal van kaarsen brandden, terwijl in hooge schalen van Boheemsch kristal de heerlijkste Zuidvruchten pronkten. Rijk geslepen kannen borgen de keurigste wijnen en van uit de keuken kwam den bezoekers de lekkere geur tegen van de meest uitgelezen spijzen. Op den bepaalden tijd kwamen de gasten, de een niet lang na den andere, want het was er te goed, bij Wenzel Libensky, om zich lang te laten wachten. Kunegunda ontving hen hoffelijk in de ruime voorzaal, maar toen Wenzel zijn vrienden Muhlenberg en De Vermand aan haar voorstelde, ging er een huivering door haar leden. Zij ontstelde bij het zien der sluwe oogen van den advocaat en van het liederlijk gezicht des kapiteins. Nochtans uit eerbied voor haar vader overwon zij zich, heette hen welkom en bood hun den edelen Melniker aan. Gelukkig bleven de dobbelsteenen van de tafel weg, en werd de tijd voor het avondeten doorgebracht in 't bespreken der politieke gebeurtenissen, waaronder niet het minst de eerstdaags te verwachten komst van den nieuwen, door kardinaal de Fleury gezonden, stadhouder van Praag, den hertog de Broglie, met wien vooral kapitein De Vermand goed bekend scheen, en van wien hij allerlei aardigheden wist te verhalen. Door het openen der vleugeldeuren echter maakte de huisknecht een einde aan dezen gezelligen kout; 't was het sein om aan tafel te gaan. Met sierlijke buiging trad de kapitein voor Kunegunda, en bood haar hoffelijk den arm. Als naderde haar een slang, zoo schrikte zij terug, maar ziende, hoe het oog haars vaders op haar rustte, bracht zij dit nieuwe offer en liet zich door De Vermand ter tafel leiden, waar hem door Wenzel de plaats naast haar was toegewezen.

De wijn begon reeds de tongen losser te maken, en de ernst, die voor 't eten nog de gesprekken gekruid had, maakte plaats voor scherts, die reeds hier en daar in ongebonden taal dreigde over te slaan. Kapitein De Vermand putte zich uit in lieflijkheid voor Kunegunda, maar zij, met hare gedachten geheel elders, lette niet op zijne liefheden, en zoo zij al eenig antwoord gaf, dan was het zoo geheel buiten verband met de vraag, dat zij haren galanten buurman meer droomend dan wakend moest toeschijnen. Intusschen maakte een kuchje van Muhlenberg er De Vermand opmerkzaam op, dat de schuimende Lobositzer zou worden rondgediend.

De kapitein ging onder verschooning aan Kunegunda even van tafel weg, en keerde terug met een rijk versierde doos, op wier deksel een prachtig juweel schitterde. De advocaat nam ze van hem over, en met den parelenden wijn Wenzel begroetend, sprak hij:

‘Waarde gastheer. Al mag ik mij ook verheugen in de meest vriendschappelijke betrekkingen met de hoogst geplaatste personen, al was het mij meermalen vergund aan te zitten aan den disch van koningen en vorsten, een grooter geluk acht ik het dezen avond bij dit feestmaal te mogen tegenwoordig zijn, een grooter voorrecht de vriend, ja de huisvriend te zijn van Wenzel Libensky, den eersten burger van Praag...’

‘Hoera, hoera!’ klonk het uit den mond der gasten, maar Muhlenberg gaf een teeken, dat hij wilde voortgaan.

‘Ja, mijne heeren, ik zeg van den eersten burger van Praag, en met recht, nu ik de eer heb u Wenzel Libensky voor te stellen als burgemeester der stad. Deze doos, hoogedelachtbare gastheer, bevat het brevet uwer benoeming door den nieuwen stadhouder, den hertog De Broglie, die uit waardeering der trouwe diensten van kapitein De Vermand, zich gehaast heeft nog vóór zijn intrede in Praag het te teekenen,

en aan zijn krijgsgezant te doen toekomen. Ik drink op de gezondheid van den nieuwen burgemeester, op het lange en gelukkige stadsvaderlijk bestuur van Wenzel Libensky. Lang moge hij leven!'

'Hoera, hij leve lang!' galmde het door de eetzaal, en ieder drong zich om Wenzel, om met hem aan te stooten, en hem nogmaals geluk te wenschen.

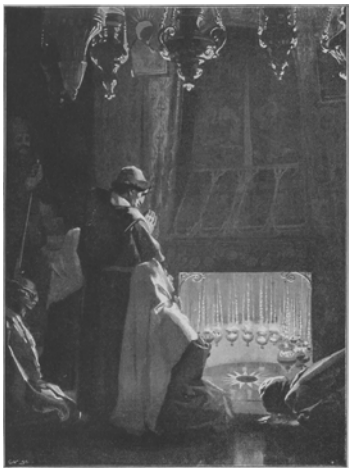

DE ZILVEREN STER, AANWIJZENDE DE PLEK WAAR CHRISTUS GEBOREN WERD.

Alleen Kunegunda was niet opgestaan - zij kon niet - haar knieën beefden, haar hoofd gloeide, en zij drukte de hand op den boezem, als om het jagen van haar hart te verbergen. Maar door de drukte van het oogenblik werd minder acht op haar geslagen.

'Ik dank u,' antwoordde Wenzel, 'voor de heuglijke tijding, die gij mij brengt, en die dezen avond maakt tot den gelukkigsten mijns levens. Kerstavond, zoo wordt hij ten minste nog genoemd, Kerstavond van 1741 zal mij geheel mijn leven in de dankbaarste herinnering blijven, en aan deze herinnering zal zich onafscheidelijk verbinden die van mijn nooit genoeg te waardeeren vriend Muhlenberg. Ook u, mijnheer De Vermand, bied ik mijn erkentelijke hulde aan voor uw hulp en voor uw belanglooze vriendschap. Moge gelijk ik zoo ook mijn dochter die meer en meer weten te waardeeren, en moge zij de doos, die het geluk mijns levens heeft omsloten, uit mijn hand aanvaarden als een onderpand uwer hooge genegenheid.'

Dit zeggende wilde Wenzel de doos aan Kunegunda overreiken, maar zij ontglipte zijn zenuwachtig bevende hand en tuimelde kletterend op het fijne kristal. De fonkelende steen sprong van den deksel los, rolde voort en bleef ten onderste boven voor Kunegunda liggen. Deze sloeg er een blik op en... zonk met een smartelijken gil onmachtig ineen.

Hevig verschrikt snelde Wenzel op haar toe en droeg haar in zijn sterke armen naar hare kamer, waar hij niet van haar sponde week. In de zaal wachtten de vrienden nog eenigen tijd op den gastheer, maar toen zij hem niet meer zagen terugkeeren, gingen zij verlegen naar huis, het ongeval betreurend, dat plotseling een einde maakte aan het feest, dat zoo juist een stemming begon te krijgen naar hun aard. Intusschen waren reeds de bekwaamste artsen van Praag bij de kranke geroepen. Zij echter hadden veelbeteekenend de schouders opgehaald en deelnemend den bedroefden vader de hand gedrukt, maar waren heengegaan zonder hoop te geven. Maar waar de kunst niets vermocht, daar was toch nog redding bij God. Bij God? Mocht hij, de ondankbare, hij, de bespotter der heiligste geheimen, hij, die het tergende *'écrasons l'infâme'* had meegezongen, mocht hij nog op God hopen, Hem het leven vragen van dat kind, hetwelk hij dien God had willen ontrooven, om het weg te schenken aan

Zijn vijanden? Wroeging woelde in het hart van Wenzel. 't Was een straal, die het Licht van den Kerstnacht in deze ongelukkige ziel liet vallen; - 't was een inspraak der genade van Hem, die vol van genade en waarheid in Bethlehems armen stal geboren werd.

De wind huilde door den schoorsteen, en sloeg bulderend op de vensterruitjes, die rinkelden in de looden sponningen. Maar Wenzel lette er niet op. Star bleef zijn oog gevestigd op het bleeke gelaat, en zijn oor gespannen luisteren naar het pijnlijk hijgen der zieke.

Daar klonken de zware tonen der Siegmundklok, en in zijn breede akkoorden mengden zich de klokken van alle torens der stad. *'Christus natas est nobis,'* zoo jubelden zij, 'Christus is ons geboren, komt laat ons Hem aanbidden!'

Wenzel schrok en hief het hoofd op. Zijn oog trof het beeld zijner trouwe Ludmilla, dat aan den wand hing. Bad zij voor hem? Nogmaals en heftiger klopte de genade aan zijn hart,... en weenend zonk Libensky op de knieën. 'Mijn God,' snikte hij, 'mijn God, barmhartigheid.'

En de klokken van den Kerstnacht juichten hem het antwoord toe: 'Vrede den menschen die van goeden wil zijn.'

III.

> Königliches Prag! Du Perle
> In der Städte buntem Kranz,
> Seh ich dich nach Jahren wieder
> In erhöhter Schönheit Glanz!.....
> .... Eine Zukunft? Ja, sie taget!
> Seht die Oriflammen weh'n!
> Und das Horoskop zeigt deutlich,
> Das die Sterne glücklich steh'n.
> (Prag, von J.F. Weigl.)

Maarschalk De Broglie was 26 December in de stad gekomen, en had zijne officieren bij zich geroepen, om over de krijgsplannen te

spreken, waarmee hij aan het zegevierend voortrukken der Oostenrijkers hoopte paal en perk te stellen. Allen waren behoorlijk aanwezig, alleen De Vermand was niet verschenen, en toen men hem nader uit het kosthuis liet ontbieden, bleek, dat op denzelfden dag, waarop De Broglie Praag was ingetrokken, de kapitein en de heer Muhlenberg waren uitgereden zonder terug te komen. Daar zij echter hunne rekening met den hotelhouder nog niet hadden vereffend, werden zij elken dag terug verwacht. Maar de eene dag verging na den anderen tot groote ergernis van den waard, die zich scheen tevreden te moeten stellen met een oud, ledig valies, dat de initialen J.C. droeg, en alles was wat de heeren hadden achtergelaten.

De Broglie echter was niet zoo spoedig tevreden, - een kapitein er zoo maar van door gaan - daar wilde hij meer van weten; en nu hij vernomen had, dat De Vermand meermalen bij den koopman Libensky was gezien, had hij dezen ontboden om meer licht te krijgen in deze geheimzinnige zaak.

Wenzel, geen oogenblik van het ziekbed geweken, was geheel onkundig gebleven van de zonderlinge gebeurtenis. Hij meende dan ook dat de uitnoodiging van De Broglie in verband stond met zijn benoeming, en hoezeer deze hem ook walgde, sinds de genade zijn hart had getroffen, achtte hij het toch zijn plicht, aanstonds aan het verlangen van den stadhouder gevolg te geven.

Deze ontving hem beleefd; maar, meer krijgsman in zijne manieren dan aristocraat, liet hij Wenzel geen tijd om de dankbetuiging uit te spreken, die deze onder het opgaan naar het raadhuis geformuleerd had, en begon dadelijk met de zaak in quaestie:

‘Naar ik verneem, mijnheer Libensky, hebt u in den laatsten tijd meermalen samenkomsten gehad met Charles de Vermand?’

Het verwonderde Wenzel, niet met ‘burgemeester’ te worden toegesproken; doch hij draalde niet met het antwoord: ‘Om u te dienen, excellentie; meermalen viel mij de eer te beurt, den kapitein met den advocaat Muhlenberg in mijn huis te ontvangen.’

‘Met dien mijnheer Muhlenberg heb ik niets noodig, ik zoek slechts te weten, waar De Vermand is.’

‘Die logeert in de *Prinses Lybussa*, het eerste logement van Praag, gelijk het past voor uwen krijgsgezant.’

‘Krijgsgezant!’

‘Ja, kapitein De Vermand, uw gezant!’

‘Wie heeft u dat wijs gemaakt? Zoo'n titularis heb ik nooit gehad.’

‘Zoo heeft hij zich toch aan mij voorgesteld.’

‘Dan heeft hij u niet onaardig bedrogen.’

‘Mij bedrogen,’ riep Wenzel uit.

‘Ja, u zoowel als den waard uit het hotel. Sinds Kerstmis zijn hij en die Muhlenberg met de noorderzon uit het hotel vertrokken, niets achterlatend dan een ledig valies, gemerkt J.C.’

Wenzel staat als verpletterd; hij kan geen woord uitbrengen. Gramschap en schaamte bestormen hem te gelijk. Het draait hem voor de oogen; hij moet zich aan de leuning van den zetel vasthouden om niet te vallen.

‘Excellentie,’ stamelt hij eindelijk, ‘is dit dan ook bedrog?’ en met bevende hand reikt hij den stadhouder het brevet over der burgemeestersbenoeming. Deze leest, beziet het zegel en houdt het papier tegen het licht.

‘Valsch, mijnheer Lebinsky, valsch van het begin tot het einde. Nooit is mij een verandering in Praags magistratuur in den geest gekomen of voorgedragen - valsch

het zegel, valsch het watermerk. Vroeger waren ze echt; sinds een drietal jaren heb ik een ander zegel en een ander merk. Van wien hebt ge dit stuk?'

'Van advocaat Muhlenberg en den kapitein.'

'Dan kan die Muhlenberg niemand anders zijn dan Jacques Cruton, die mij in Straatsburg mijn zegel ontstal en een bundel schrijfpapier. Jacques Cruton, het valies getuigt het.'

'Groote God,' zucht Wenzel. 'En de honderdduizend franken, die ik u door hen leende; hier is uw schuldbewijs.'

'Geen penning heb ik er van gezien, en het bewijs heeft niet meer waarde dan uw brevet. Mijnheer Libensky, u zijt het slachtoffer geworden van het schandelijkste bedrog, misschien ook van te groote eerzucht, anders dunkt mij, hadden de schurken het bij een koopman niet zoover kunnen brengen. Ik zal echter mijn best doen om hen in handen te krijgen, en hoop dan het geld nog bij hen te vinden.'

'Al waren het maar de juweelen mijner vrouw-zaliger, die De Vermand in Parijs tot een mijn dochter passend sieraad zoude laten veranderen; zij zijn mij meer waard dan de het geld.'

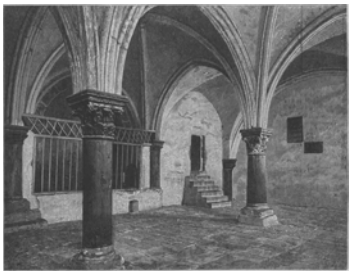

HET COENACULUM TE JERUSALEM.

'Nogmaals, ik zal mijn best doen,' zegt De Broglie, den diep vernederden man deelnemend de hand drukkend.

Met gebogen hoofd daalt Wenzel de trappen af van het raadhuis, die hij zoolang gehoopt had eens, onder de toejuiching van gansch Praag, als hoofd der stad te beklimmen.

'Mijn God,' bidt hij, 'ik aanvaard de straf en vernedering uit uw rechtvaardige hand, maar laat ze door Uwe oneindige barmhartigheid voldoende zijn, en behoud mij mijn kind.'

En toen hij de kamer zijner dochter binnentrad, strekte deze hem hare handen toe, en hij, ontroerd zich tot haar nederbuigend, drukte een blijden kus op haar voorhoofd.

'Vader,' fluisterde zij, als uit een droom ontwakend, 'vader, zalige Kerstmis.'

't Waren de eerste woorden, die weder haar lippen ontvloden. Zij klonken Wenzel als een hemelsch antwoord op zijne bede, en deden hem alle verlies en vernedering vergeten.

En met den dag ging de beterschap van Kunegunda vooruit. Trouwens de liefderijkste zorgen omringden haar; aan doeltreffende artsenijen ontbrak het niet, en de zachtere lucht, die de naderende lente voorafging, bespoedigde haar herstel. Toch ging de krachtigste bijdrage tot haar genezing uit van de blijdschap, die hare ziel vervulde over de bekeering haars vaders. Zij zag hoe het oude geloof in hem herleefde en hoe het zijn vreugde was uren bij haar te zitten praten over vroegere jaren, over haar moeder-zaliger, ja over George, dien hij weer zoo lief had, en wien hij vurig verlangde het ongelijk te herstellen, dat hij in zijn verblindheid den braven jonkman had aangedaan.

Eens op een zoelen namiddag, toen zij, op vaders arm leunend, de eerste schrede zette in den tuin, vroeg zij hem, of er de steen nog was der gebroken doos.

'Ik weet het niet,' antwoordde Wenzel; 'ik heb die prullen niet meer gezien.'

'Laat dan eens zoeken, vader, want ongaarne zou ik dien missen.'

'Och kind, is het niet beter, de herinneringen aan dien droevigen avond maar op te ruimen?'

'Neen, vader, dien steen niet, die heeft ons 't geluk teruggebracht. Dat danken wij aan moeder-zaliger. Hij kwam van haar.'

'Hoe zoo?'

''t Is het juweel, vader, dat gij en moeder bij mijn geboorte aan Onze Lieve Vrouw van Luggau[1] hebt geofferd.'

'Het kan niet zijn, Gunda.'

'Toch vader; te dikwijls heeft moeder mij dien beschreven; ik wist het te goed, datum en jaargetal mijner geboorte stonden er in gegraveerd, en bij de bedevaart voor mijn eerste H. Communie, heb ik zelf in Luggau hem gezien. Nu, toen hij bij 't breken der doos voor mij rolde, las ik dezelfde opschrift wat mij in onmacht deed vallen.'

Wenzel ging den steen halen.

'Gij hebt gelijk, Gunda,' sprak hij, en een traan viel op het kleinood.

Den 17n Mei 1742 waren bij Czaslauw de Pruisische en Oostenrijksche troepen op elkander gestooten. De getalsterkte der beide legers, ongeveer 30.000 man, was gelijk, maar de Pruisen hadden beter geschut, zoodat na een gevecht van vier uren de Oostenrijkers zich terugtrokken, maar in zoo volmaakte orde, dat zij weer slagvaardig stonden, en er alzoo van een besliste zegepraal voor koning Frederik geen sprake was. George Heyneck had zich weer een held getoond; aan het hoofd zijner trouwe huzaren had hij wonderen van dapperheid verricht en treurig was hij dan ook te moede, toen het sein tot den terugtocht werd geblazen. In die stemming reed hij 's avonds over het slagveld, toen hem weer een gewichtige, maar gevaarlijke zending was toevertrouwd. Hij had die met goed gevolg volbracht en kon nu zijn paard zachtjesaan laten stappen. Eensklaps werd zijne opmerkzaamheid getrokken, door een wezen, dat zich schuw oprichtte, en bij het naderen van George op de vlucht ging. Dat kon niets goeds beduiden. Hij drukte zijn paard de sporen en had den vluchtende dra achterhaald.

'Sta!' riep George, 'sta, of gij zijt een kind des doods!'

Deze wierp zich op de knieën en smeekte om genade. George kon hem thans goed in het aangezicht zien en schrikte op in het zadel.

'Ha, geboefte, zijt gij het!' donderde hij den knielende toe.

'Dat is nu den tweeden keer, dat gij mijnen weg kruist, maar vandaag ontsnapt ge mij niet. Toen gij de kapel van Luggau bestaalt, kwaamt ge er met een houw van mijn sabel af, ik zie er den naad nog van op uw gemeene tronie. Maar ditmaal struikelt mijn paard niet. Hier, wat ge daar hebt! Hier er mee, zeg ik u,'

1) Maria Luggau, druk bezochte bedevaartplaats in Tirol niet ver van Linz - 1144 meter boven de zee.

en van zijn paard springend, schudde George zijn gevangene bij den arm, dat deze het uitschreeuwde van pijn.

‘'t Zijn Boheemsche kristallen, heer.’

‘Wat, Boheemsche kristallen, daar waag gij uw leven niet voor, schurk. Vlug op biechten, hoor, of ge gaat naar uw voorvadertjes.’

‘'t Zijn edelsteenen, heer, van een gesneuveld krijgsman, sinds korten tijd in 't Pruisisch leger.’

‘Zoo, en wie geeft u 't recht, hem die af te nemen?’

‘Hij had ze gestolen, mijnheer, en....’

‘Ja, en nu wildet gij ze den eigenaar terugbezorgen, niet waar? Kom, kom, dat is veel te gevaarlijk voor u. Zie zoo, ik zal die taak voorloopig maar eens van u overnemen,’ sprak George, en wierp meteen een blik in den lederen buidel. Wat kwamen die juweelen hem bekend voor, die sieraden had hij meer gezien, maar waar?

‘Kerel, ge leeft geen oogenblik meer, als ge de waarheid niet spreekt. Ik ken deze kleinoodiën; hoe kwam die soldaat er aan?’

‘In Praag, heer.’

George's hart bonsde hem in den boezem.

‘In Praag, bij wien?’

‘Bij Wenzel Libensky.’

‘Bij Wenzel,’ riep George, ‘is hem dan een ongeluk overkomen?’

‘Niet meer, heer, dan dat de kapitein De Vermand, die daar ginds dood ligt, hem die steenen ontstolen heeft.’

Goddank, bad George, want de edele jonkman kende geen wraakzucht; integendeel, hij verheugde zich de kostbaarheden aan Wenzel wellicht te kunnen terugbezorgen, en zoo kwaad met goed te vergelden. Innig blij ook was hij, van Jacques Cruton, dien de lezer wel zal herkend hebben, zooveel nieuws uit Praag te kunnen vernemen. Hoe betreurde hij de verblindheid van Libensky, maar hoe geroerd werd hij door de trouw van Kunegunda, die hem zoo treffend bleek uit het verhaal, dat de Franschman hem deed over den Kerstavond bij Wenzel, en de plotselinge ongesteldheid zijner bruid.

De slag van Czaslauw had Frederik van Pruisen doen zien, dat de Oostenrijkers nog niet zoo gemakkelijk waren ter neer te werpen, en daar Maria Theresia om de handen vrij te krijgen tegen de Franschen en Beieren, aan zijn eischen omtrent Silezië wilde toegeven, werd den 28en Juni 1742 de vrede van Berlijn gesloten. Nu deed Maria spoedig hare legers om Praag samentrekken, die de stad in een ijzeren gordel sloten van mortieren en kanonnen. Hoog klom de nood in de benarde vesting, waar de Franschen nauwelijks de afkeerige bevolking konden in bedwang houden. De hospitalen vulden zich met zieken, gewonden en stervenden. Als een troostende engel toefde Kunegunda tusschen de sponde der lijdenden. Edelmoedig had haar vader zijn schatten voor haar verheven liefdewerk te harer beschikking gesteld. En zij, met ruime hand putte zij er uit, tot leniging van den kranken en lijdenden krijgsman.

Onder Karel van Lotharingen stond George voor de poorten, die dra zouden geopend worden. In den nacht van 16 December brak generaal Belleisle met 14000 man door de belegeringslinie heen, en liet Praag aan de Oostenrijkers, die jubelend Bohemens hoofdstad binnentrokken.

Blijde was de Kerstavond in het huis van Libensky. Weer prijkte er de Kerstboom met tallooze lichtjes en veelkleurige loovertjes, en onder de vele geschenken, die onder zijn bont gesmukte takken lagen uitgespreid, schitterden ook de juweelen van vrouwe Ludmilla-zaliger, die George ter blijde verrassing tot dezen avond had teruggehouden. Voor het prachtig versierde Prager Jesuskindje zong George, door Gunda begeleid, de schoone melodieën, die in vroegere jaren het vrome huis zoo jubelend hadden doorklonken. Ontroerd hoorde Wenzel, onder den breeden schoorsteen gezeten, de liederen aan, en toen het slot akkoord op de clavecimbel wegstierf, blikten zijn betraande oogen met welgevallen op de jonge verloofden.

‘Mijn kinderen,’ sprak hij, ‘mijne kinderen, wat is uw vader een dank, naast God, aan u schuldig. Ik weet het wel, gij wilt daar niets van weten, maar op dezen schoonen en plechtigen avond moet mijn hart zich eens uitstorten, ook voor u, George, die zoo machtig hebt bijgedragen tot het geluk, dat thans mij omringt. Vermetel had ik gezegd, den avond, dien ik 't vorig jaar onder spot den zoogenaamden Kerstavond heette, steeds dankbaar te zullen gedenken, niet om 's Hemels gaven, maar om den triomf, dien mijn eerzucht en mijn ongeloof meenden te vieren. En zie, op het oogenblik dat ik in mijne verblindheid mij tot de zegepraal gekomen achtte, overwon de oneindige barmhartigheid, overwonnen uw gebed en uw vertrouwen, en maakten mij terecht, maar Goddank in den waren christelijken zin, dien gezegenden Kerstavond tot den gedenkwaardigsten mijns levens. Veel heb ik aan u beiden goed te maken; moge God er mij nog veel jaren de gelegenheid toe schenken. Hij heeft zichtbaar over u gewaakt, Hij blijve u zegenen en bewaren. Weest gelukkig met elkaar, zoo gelukkig als gij het uwen vader gemaakt hebt.’

DE ECCE-HOMO BOOG TE JERUSALEM.

Snikkend viel Gunda haar vader om den hals, terwijl George hem eerbiedig de hand drukte.

‘En nu, kinderen,’ sprak Wenzel, zich minzaam van hunne liefdebetuigingen losmakend, laat mij u nog een afzonderlijk Kerstgeschenk geven, ter blijvende herinnering aan dezen onvergetelijken avond,’ en de rijk gebeeldhouwde kast openend, overhandigde hij aan Gunda een zware gouden keten, waaraan het juweel hing harer geboorte.

‘Neen, vader,’ weerde Gunda af, ‘neen, dat behoort aan Onze Lieve Vrouw van Luggau.’

‘Wees gerust, mijn kind, daar is onder goedkeuring van den bisschop reeds dubbel voor gezorgd,’ antwoordde Wenzel en hing ontroerd zijn dochter het kleinood om den hals.

‘En gij, beste jongen, eens hebt ge mij gezegd, ge hooptet Gunda nog te voeren tot aan de trappen van den troon. Ziehier dan een mantel die u daar te pas zal komen;’ en voor den verrasten George ontplooide Wenzel een prachtigen tijgerpels.

Maar George durfde hem niet aannemen. ‘Dat gaat niet, vader,’ sprak hij, ‘die kan alleen de koningin verleenen.’

‘Welnu, dat doet onze geëerbiedigde vorstin, zie hier de oorkonde,’ antwoordde Lebinsky, en lachend voegde hij er bij: ‘Onvervalscht en met het echte zegel.’

Daar klonken weer statig de daverende slagen der Siegmundklok en noodigden ter kribbe van den nieuwgeboren Verlosser der wereld. Niet tevergeefs was ditmaal zijne roepstem tot Wenzel. Met Gunda en George toog hij ter Heilige Nachtmisse, en terwijl zijn oog dankbaar ten hemel blikte, was het hem als schreven de sterren in schitterende letters aan den donkeren trans: ‘God waakt.’

Den 12 Mei 1743 werd Maria Theresia onder 't gejubel der bevolking in den St -Veitsdom als koningin en erfvorstin gekroond. Einde Juni aanvaardde zij in Linz de huldiging des lands en bij haar terugkeer naar Weenen, begroette het volk haar als ‘de Groote, de Liefdevolle.’.

In het Heilig Land.

Wie zou in deze dagen, nu de Heilige Kerk de geloovigen samenroept rondom de Kerstkribbe om in dankbare vreugde de geboorte van den Verlosser te gedenken, niet gaarne neerknielen op de heilige plek, waar eenmaal het groote geheim onzer verlossing werd voltrokken en de Zoon Gods als een hulpeloos wichtje ter wereld kwam?

Millioenen Christenen hebben zich alle eeuwen door aangetrokken gevoeld tot die gewijde oorden, waar de Zoon Gods voor ons het vleesch aannam, waar Hij opgroeide in welbehaaglijkheid bij God en de menschen, waar Hij al weldoende rondging en waar Hij eindelijk voor ons leed en stierf om ten derden dage glorievol uit het graf te verrijzen.

De gebeurtenissen der laatste maanden, de reis van den Duitschen keizer naar Palestina en de beschouwingen, die daaraan werden vastgeknoopt, hebben meer dan ooit onze blikken weer getrokken tot dat Heilige Land, waar bij elken voetstap de treffendste herinneringen zich aan den geest opdringen en de machtigste gewaarwordingen het geloovig gemoed overstelpen.

Met belangstelling zal daarom de lezer ons volgen, waar wij hem in dit Kerstnummer voeren naar enkele van de aangrijpendste heiligdommen en gewijde plaatsen van het Heilig Land, en hem allereerst uitnoodigen tot een tocht in den geest naar het stille kleine Bethlehem, door den profeet geprezen als geenszins de minste onder de steden van Judea, wijl van haar het Licht der wereld zou uitgaan.

Onze gravure op blz. 313 biedt een schilderachtig gezicht op de overoude stad van David, in een bevallig en vruchtbaar gewest tegen de helling van het gebergte gelegen. Gelijk een oude burcht verheft zich in haar oostelijk gedeelte een groot kloostergebouw, waarboven een overoude basiliek haar koepels nog hoog in de lucht beurt. Dat is de kerk der Geboorte, door keizer Constantijn gesticht boven de plek, waar de Verlosser in een stal geboren werd. Zij werd waarschijnlijk door keizer Justinianus aanmerkelijk verbouwd en op kosten van den Byzantijnschen keizer Manuel Komnenos, die van 1143 tot 1180 regeerde, werden de wanden met vergulde mozaïeken versierd. De kerk heeft den vorm van een kruis, maar is door muren, in deze eeuw door de Grieken tusschen het koor en het schip opgetrokken, in drie afdeelingen gescheiden. De voornaamste afdeeling, rustende op acht en veertig, in vier rijen geplaatste Corinthische marmerzuilen ter hoogte van zes meter, behoort aan de Armeniërs, een andere aan de Grieken, een derde aan de Latijnen.

Uit elke dezer afdeelingen voert een trap naar de grot der Geboorte, onder het hoogaltaar gelegen en gestadig door twee en dertig lampen verlicht. Die grot is ongeveer twaalf meter lang, drie en een halven meter breed en drie meter hoog.

De wanden zijn met kostbaar marmer, met Oostersche tapijten en schilderijen bekleed en de zuilen met prachtige geschenken versierd. Op den bodem in een der nissen wijst een zilveren ster de plaats aan, waar eenmaal de kribbe stond. Zij draagt het Latijnsch opschrift: *Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est;* hier is uit de Maagd Maria Jesus Christus geboren. In een andere wat dieper liggende grot wordt een marmeren afbeeldsel van de kribbe vertoond.

Den reiziger, die van Jerusalem komende, door het vruchtbare land Rephaim het oudeerwaardige Bethlehem nadert, biedt het vriendelijke stadje een bevallig schouwspel aan. Het telt thans bij de 5000 inwoners, die bijna uitsluitend Christenen

zijn. Met bewonderenswaardigen ijver hebben zij de terrasvormige hellingen van het kalkgebergte door boombeplantingen en het aanleggen van akkers vruchtbaar gemaakt, zoodat de stad door een krans van groene tuinen omgeven is. Ook wijnbouw en veeteelt worden hier uitgeoefend, en vooral de bijenteelt verheugt zich hier sinds overoude tijden in grooten bloei. Daar namelijk de tallooze pelgrims, die de heilige plaatsen bezoeken, gewoon zijn daar kaarsen te offeren is er groote vraag naar was.

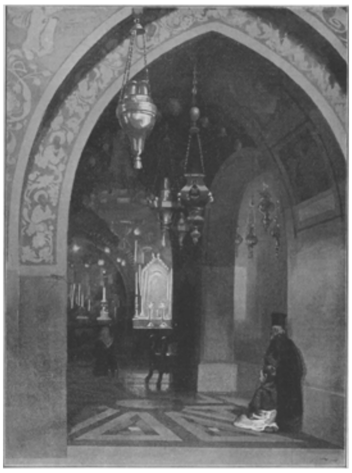

KAPEL VAN DEN CALVARIEBERG IN DE KERK VAN HET H. GRAF TE JERUSALEM.

Die talrijke karavanen van bedevaartgangers riepen te Bethlehem ook een eigenaardige kunstnijverheid in het leven; de bewoners snijden namelijk uit hout, kokosnoot en schelpen allerlei voorwerpen, die met gezichten van Palestina of voorstellingen uit de Bijbelsche geschiedenis versierd worden. Dergelijke gedachtenisjes worden door iederen bezoeker van de geboorteplaats des Verlossers gaarne meegenomen, en schelpen, waarop de bedoelde voorstellingen zijn gegraveerd, worden door de pelgrims als herkenningteeken aan den linkerschouder gedragen.

Bethlehem ligt slechts een paar uren gaans van Jerusalem. Nog talrijker en aangrijpender zijn daar de herinneringen aan het leven, lijden en sterven van den Godmensch. Enkele dier heilige plaatsen vindt men in dit nummer afgebeeld en wel allereerst het gebouw, bekend als het *Coenaculum* of de zaal, waar de Zaligmaker op den avond vóór Zijn lijden met de leerlingen het laatste avondmaal hield.

Dit gebouw ligt buiten de Sionspoort en wordt ook door de Turken als bijzonder heilig vereerd omdat daaronder zich het graf van David moet bevinden. Van binnen worden twee vertrekken getoond, vooreerst een zaal met een spitsbooggewelf uit de veertiende eeuw, die de plaats moet innemen, waar Christus zijn leerlingen op den avond voor zijn lijden om zich vereenigde, ten einde hun als gedachtenis zijn goddelijk liefdegeheim achter te laten. Een steen in den noordelijken wand geeft de plek aan, waar Hij te midden zijner apostelen gezeten was.

Het tweede vertrek, waartoe men met enkele treden opgaat, bevat een overdekte sarcophaag, die een nabootsing moet zijn van de lijkkist van koning David, verborgen in de onderaardsche gewelven, waar geen Christen mag binnendringen en die bij hooge uitzondering thans de Duitsche keizer, op uitdrukkelijk verlof van den sultan, heeft mogen betreden.

Ten tijde van keizerin Helena, de moeder van keizer Constantijn den Groote, verhief zich hier de kerk der H. Apostelen, die voor de oudste gehouden wordt van alle christelijke kerken en in elk geval tot hooger oudheid opklimt dan de kerk van het H. Graf.

Deze laatste basiliek werd in haar tegenwoordige gedaante gebouwd door de kruisvaarders. Zij omvat niet alleen het H. Graf, maar ook den Calvarieberg, de plek der verrijzenis en andere door eerbiedwaardige herinneringen geheiligde plaatsen. Midden onder den grooten koepel staat de marmeren kapel, die het H. Graf omsluit. Wanneer men ze binnentreedt, komt men eerst in de ‘kapel van den engel’; hier verkondigde de hemelbode aan de drie Maria's de wederopstanding van den gestorven en begraven Verlosser. Het is een soort vertrek, in welks midden men een porfieren kolom ziet.

Van daar komt men in een andere gewijde ruimte; dat is het H. Graf, dag en nacht door brandende lampen verlicht. De plaats waar eenmaal het goddelijk Lichaam de verrijzenis wachtte, wordt aangewezen door een wit marmeren plaat.

De kerk bevat nog meer dergelijke afzonderlijke heiligdommen of kapellen, aan Maria, Maria Magdelena of herinneringen aan 's Heeren lijden gewijd. Een smalle trap van een twintigtal treden leidt naar den Calvarieberg, waar eenmaal het kruis des Verlossers stond en waar thans de grond bedekt is met zilveren platen, met edelgesteenten, marmer en porfier. In dit heiligdom vergunt onze gravure ons een blik.

Een andere afbeelding vertoont ons den Ecce-homo-boog, die een der nauwe straten van Jerusalem overwelft. Hier moet eenmaal het rechthuis van Pilatus gestaan hebben, waar de gewetenlooze rechter, op Jesus wijzende, tot het volk sprak: ‘Zie den mensch.’

De noordelijke pijler van den boog verdwijnt in een groot, daartegen opgetrokken gebouw, het klooster van de katholieke Sions-zusters.

[Nummer 42]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XIII. De kroning.

Het was Allerheiligendag van het jaar des Heeren 1248 en het heilige Aken, dat zich zoo lang weerspannig tegen zijn koning en heer had verzet, maakte zich thans met blijdschap op om hem feestelijk in te halen.

DE ROOMSCH-KONING. - 'Ontvang deze blinkende kroon....'

Hoe was in weinige dagen tijds alles veranderd! De vorst, voor wien de veste hardnekkig haar poorten had gesloten gehouden, werd nu door de poorters met geestdrift als hun weldoener begroet.

Evenals te Keulen had koning Willem ook hier door zijn minzaamheid stormenderhand aller harten veroverd. Toen hij na de overgave voor de eerste maal de stad betrad, hadden de bewoners zich nog schuw teruggetrokken. Sommigen, die de leiders waren geweest van het verzet, waren zelfs uit vrees voor zijn wraak langs geheime uitgangen de stad ontvlucht. Hoe bedrogen zij zich in de bedoelingen van den edelen vorst!

Reeds twee dagen na de overgave had hij een koninklijken Giftbrief uitgevaardigd, waarin hij de stad Aken, 'na de stad Rome alle gewesten en steden in eere en waardigheid overtreffend', niet alleen in het bezit van al haar oude vrijheden en voorrechten bevestigde, maar haar zelfs tal van nieuwe gunsten schonk, gelijk geen Roomsch-koning ze vóór hem verleend had.

Met milde hand had hij levensmiddelen en aalmoezen laten ronddeelen, opdat de uitgeputte burgerij zich ten spoedigste uit haar staat van ellende kon opbeuren. De verwoeste huizen en gebouwen had hij laten herstellen; de straten en pleinen laten reinigen en plaveien, de kerken en godshuizen met luisterrijke geschenken begiftigd.

Nu luidden alle klokken hem het blijde welkom toe. De poorters hadden hun woningen met dennegroen en veelkleurige tapijten behangen, zegebogen opgericht en bloemen gestrooid langs den weg, dien de koninklijke stoet moest volgen naar den Munster van onze Lieve Vrouwe.

Van heinde en ver in het rond waren de vorsten met hun gevolg en duizenden vreemdelingen naar Aken gestroomd, hetzij om aan de kroningsplechtigheid deel te nemen, hetzij om van het grootsch en prachtig schouwspel getuige te zijn.

Voor weinige weken nog het tooneel van de jammerlijkste ellende, prijkte het heilige Aken weer in zijn alouden kroningsluister. Wel waren de oude rijkskenteekens, de kroon, de schepter, het rijkszwaard, de rijksappel niet aanwezig, daar die op het sterke slot Trifels bewaard werden, dat nog in de macht van Koenraad was; maar de bekwaamste goudsmeden hadden al hun kunst aangewend om ten spoedigste andere, even kostbare te vervaardigen, en alles was voor de kroningsplechtigheid in orde gebracht.

Daar kondigde het geschetter van klaroenen reeds de nadering aan van den schitterenden zegestoet. Met verrassing en opgetogenheid aanschouwde de verbaasde burgerij thans al die krijgers en ridders van velerlei landaard en wapendos, allen met het kruis op de borst, tegen wie zij een zoo wanhopigen kamp had

gevoerd en die daar nu vreedzaam binnentrokken met ontplooide vanen en banieren, met blinkende speren en zwaarden, met zilveren harnassen en gouden sporen, met wuivende vederbossen, met al het feestelijke en niets meer van het verschrikkelijke eener weluitgeruste heirmacht.

En dan de eigenlijke kroningsstoet: de beide pauselijke legaten, kardinaal Capuzzio en de bisschop van Santa Sabina, de aartsbisschoppen van Keulen, Ments en Trier, de bisschoppen van Luik en Verdun, van Munster en Minden, de abten van Munster, Prüm en St.-Cornelismunster; de hertogen van Brabant en Limburg, de graven van Gelder, van Gulik en van Loon en nog tal van andere rijksvorsten; eindelijk de koning zelf tusschen zijn broeder Floris en zijn schoonbroeder Jan van Avennes, gevolgd door zijn moeder, gravin Machteld en zijn zuster, gravin Aleide en zijn jongere zuster Margareta, omgeven door een stoet van edelvrouwen, - allen in den schitterendsten feestdos en hoog te paard gezeten, de gravinnen in kostelijke staatsiekoetsen met goudlaken, fluweel en zij behangen; en over al dien rijkdom van goud en zilver en juweelen, al die warreling van helle kleuren de stille gouden gloed der najaarszon, die met welbehagen dit schouwspel van hooge, feestelijke vreugde scheen te bestralen, na al de jammeren, die zij in de laatste weken beschenen had.

Wijd openden zich de bronzen deuren van het aloude heiligdom, door alle koningen en keizers met schatten verrijkt, maar het rijkst door den schat der overkostbare relieken, die het bevatte, en door het gebeente van den grooten keizer Karel, dat daar in zijn vorstelijke grafstede rustte.

Terwijl de vorsten en prelaten hun plaatsen innamen bij het hoogaltaar, werd de koning eerst naar de sacristie geleid, waar de bisschoppen van Munster en Minden hem ontdeden van zijn oppergewaad. Daarop bekleedden de bisschoppen van Luik en Utrecht hem met de dalmatiek van den diaken en leidden hem, aldus gekleed, tot voor den koninklijken stoel, den witmarmeren troon van keizer Karel.

Hier werd hij ontvangen door den aartsbisschop van Keulen, kanselier van Italië, van den Heiligen Vader tot de kroning gemachtigd, die hem op den 'stoel der mogendheid' deed plaats nemen, onder het uitspreken der woorden:

'Zit op den troon des Rijks met glorie en oefen recht en gerechtigheid op aarde.'

Dan werd hij, onder het uitspreken van gebeden, geleid tot voor het hoogaltaar, waar hij zich met uitgestrekte armen ter aarde nederwierp.

Daar vroeg hem de aartsbisschop van Keulen plechtig af:

'Wilt gij blijven bij het heilig katholiek geloof, rechtvaardige daden doen, de kerken en haar dienaren beschermen en verdedigen; voor het koninkrijk, dat God u heeft toevertrouwd, bestendig zorg dragen; de goederen, het Rijk onrechtvaardig ontnomen, weder veroveren en tot nut des Rijks aanwenden, het ongelijk van armen, weduwen en weezen wreken; den Paus en de katholieke Kerk onderdanig zijn?'

'Ja ik, steunende op Gods hulp en de gebeden der Christenen,' klonk plechtig het antwoord door de heilige stilte. 'Zoo waarlijk helpen mij God en alle Gods lieve Heiligen.'

Nu richtte de aartsbisschop zich tot de vorsten, de geestelijkheid en het volk en vroeg hen op hun beurt af, of zij zich aan hem onderwierpen en hem getrouw en gehoorzaam wilden zijn.

En daverend weergalmde onder het gewelf van den machtigen koepel de duizendstemmige kreet:

'Ja wij, ja wij.'

Nu richtte de koning, onder gebeden, die over hem de wijsheid, den voorspoed en de zegeningen van alle oude en heilige koningen afsmeekten, zich op, om geknield de heilige zalving te ontvangen.

De aartsbisschop van Ments vatte zijn rechterhand en zalfde die met de heilige olie onder het uitspreken der woorden:

‘Gelijk Samuel David met gewijde olie gezalfd heeft tot koning van het Hebreeuwsche volk, zoo zalf en heilig ik u tot Roomsch-koning, in den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. Amen.’

Nu legde de aartsbisschop van Trier hem beide handen op, zeggende:

‘In u dale neder de geest van wijsheid, van verstand, van kennis, van goedertierenheid, van sterkte en van raad, en moogt gij vervuld worden van den geest der vreeze des Heeren.’

Dan reikte hem de vertegenwoordiger des markgraafs van Brandenburg, als 's konings kamerling, den zegelring, met de woorden:

‘Neem dezen zegelring als een afbeelding der gansche wereld, die rond is; want gij zijt alleen de machtigste heer der wereld, opdat gij het Roomsche Rijk moogt behoeden voor de aanvallen der ongeloovigen.’

De vertegenwoordiger des hertogs van Saksen, 's konings zwaarddrager, gaf hem daarop het zwaard in de hand, onder het toereiken zeggende:

‘Neem dit koninklijk teeken om de ongehoorzaamheid te kastijden en de goedwilligen in vrede te beschermen.’

De vertegenwoordiger van den hertog van Beieren, paltsgraaf op den Rijn, 's konings spijsdrager, overhandigde hem den gulden rijksappel, onder het uitspreken der woorden:

‘Neem dezen ronden aardbol en dwing de wereld onder de gehoorzaamheid van het Roomsche Rijk, opdat gij moogt heeten een machtig vorst en altijd vermeerder des Rijks.’

Ten laatste naderde de koning van Bohemen,[1)] schenker des konings, en zette hem, met toestemming van den aartsbisschop van Keulen de gouden kroon op het hoofd zeggende:

‘Ontvang deze blinkende kroon en wees zoo uitblinkend in werken der deugd in de wereld, dat gij de kroon der eeuwige zaligheid verwerft in den hemel.’

Eindelijk nog spraken de beide pauselijke legaten den koninklijken zegen uit en toen werd de koning naar den troon geleid; zoodra hij daarop had plaats genomen, bogen al de aanwezigen, hertogen, graven, baronnen en grooten des rijks zich eerbiedig voor hem neer, driemaal met luider stem roepende:

‘Den grooten en vreedzamen koning zij heil, eer, lang leven en overwinning.’[2)]

Met stralenden blik overschouwde de jonge Roomsch-koning die gansche schitterende menigte van vorsten en prelaten aan zijn voeten, waarboven hij hoog verheven zat op den witmarmeren troon. Nu stond hij op het toppunt der eer en als een zoete bedwelming overstelpte zijn hart het zalig gevoel, dat hij, de twintigjarige jonkman, de vorst van een klein graafschap aan een uithoek des Rijks, tot die grootheid was uitverkoren. Niet tevergeefs had hij dus op God vertrouwd. Reeds als knaap in de St.-Pieterskerk te Leiden, later als ridder in den Dom van Keulen, had hij plechtig gezworen dat zijn zwaard den Heer zou zijn gewijd. Bij de aanvaarding van zijn keuze tot Roomsch-koning had hij zich zelven met al zijn jonge krachten ten offer

1) Volgens Meerman was ook deze afwezig en door een ander vertegenwoordigd; volgens Burckhardt was hij echter aanwezig.
2) Alzoo naar het oude handschrift, meegedeeld door A.D. Schinkel; verder Meerman, Burckhardt, enz.

gegeven voor het heil en den vrede der Christenheid: in zijn jeugdige, edelmoedige geestdrift had hij geen ander oogmerk gehad. En God had zijn offer aangenomen; gelijk den jongen David had Hij hem uitverkoren om den overmoedigen Goliath te verslaan, die het volk Gods teisterde en in verwaten trots den Hemel zelf durfde uittarten.

Hoor! geestelijkheid en volk zongen hem vol geestdrift toe:

'Benedictus qui venit in nomine Domini! Gezegend hij die komt in den naam des Heeren!'

Als de uitbarsting van een storm galmde hem die huldezang tegen, toen hij zich, in den koningsmantel gehuld, met de kroon op het hoofd, den schepter in de rechter- en den rijksappel in de linkerhand, vertoonde op den drempel der kerk om zich van daar, door herauten met het kruis en het zwaard voorafgegaan, in zegetocht te begeven naar den keizerlijken burcht, om daar hof te houden met de rijksvorsten en prelaten.

Zoo lang en zoo bang was er gestreden; nu gold het de zege te vieren. De dapperen, die zoo trouw aan 's konings zijde hadden gestaan gedurende het beleg, moesten nu ook deelen in zijn overwinning. Met vorstelijke gulheid werden zij onthaald en met rijke geschenken begiftigd.

Acht dagen achtereen werd met luisterrijke feesten de heuglijke kroning gevierd. Schitterende tornooien en ridderlijke spelen wisselden af met vorstelijke gastmalen en luidruchtige avondfeesten in de rijk versierde zalen, waar in den glans der zilveren luchters, de ridders en edelvrouwen ten rei gingen in zwierigen dans, waar de meistreelen op de tonen der ivoren luit of der gulden harp den moed der helden en de schoonheid der vrouwen bezongen. Koning Willem was van der jeugd af een groot minnaar geweest van de edele poëzie, die hij zelf met zijn boezemvriend Avennes in de zorgelooze jaren hunner jonkheid ijverig beoefend had. Een liederprijskamp, gelijk toenmaals aan de vorstenhoven gebruikelijk was, mocht dus ook bij de feesten te Aken niet ontbreken. De koning loofde een gouden penning uit aan den zanger, die hem het schoonste lied zou dichten op de verovering van Aken en eigenhandig hing hij dien penning aan een gouden keten den overwinnaar om den hals. Het was een jong edelman uit het land van Brunswijk, wiens dichterlijke schepping hem het meest getroffen en wiens welluidende stem en bezielde voordracht hem het meest geboeid had. Ten einde ook na afloop der feesten zich het duurzaam genot van 's jonkmans spel en zang te verzekeren, bood hij hem een vaste plaats aan in zijn gevolg.

Gelijk de koning verwacht had, verscheen op zijn hofdag ook menig rijksvasal, die tot dusver de zijde van Frederik en Koenraad gehouden had. De vrees voor den geduchten keizer had hen doen aarzelen, den nieuwen Roomsch-koning te huldigen; maar nu het geluk der wapenen dezen gunstig was gebleken, nu hij met geweld Aken had genomen en hem daar de kroon was opgezet, nu achtten zij het in hun belang, zich van de ondergaande naar de rijzende zon om te wenden.

De koning ontving hen met tegemoetkomende minzaamheid en beantwoordde hun hulde zonder eenige toespeling op het verleden, hun enkel den plicht voorhoudend, overeenkomstig hun riddereed, den wettig gekozen Roomsch-koning te gehoorzamen, en hun te verstaan gevend, dat hij voornemens was met alle kracht zijn gezag te handhaven.

Dag aan dag vertoonden zich nieuwe gasten in den keizerlijken burcht. Van alle zijden kwamen de vorsten met groot gevolg van ridders te paard en edelvrouwen in sierlijke kamerwagens naar Aken opgetrokken, om den zegevierenden koning te huldigen en aan de feesten deel te nemen. De stad was te klein om dien toevloed te

herbergen en alle kasteelen, abdijen en kloosters in het rond moesten meehelpen om de duizenden bezoekers te huisvesten.

De stad, die in den afgeloopen zomer tijdens het beleg zoo bitter geleden had, leefde nu als in gestadigen feestroes. De neringdoende burgerij maakte de geleden schade ruimschoots goed door de voordeelen, die het verblijf van een zoo talrijk en luisterrijk hof en de toevloed van duizenden vreemdelingen aanbracht. De mindere luiden vergastten zich aan de openbare feestmalen, die de koning voor hen liet aanrichten. Op de pleinen ontsprongen fonteinen van Rijnschen wijn, en als de koning uitreed, strooiden zijn dienaren met volle handen zilveren penningen onder de menigte.

In een zwijmel van algemeene vreugde vloog de feestweek voorbij en al te spoedig voor velen naderde de dag, waarop het Hof zou opgebroken worden.

Voor de laatste maal zetelde koning Willem in de troonzaal, te midden van zijn verwanten en getrouwen, om den afscheidsgroet te ontvangen van degenen, die oorlof kwamen nemen om te vertrekken.

Met den purperen koningsmantel omhangen en de gouden kroon, fonkelend van edelsteenen,

op de gitzwarte, weelderige lokken, troonde hij aan het hoofd der zaal op het hooge, overhuifde gestoelte en liet met weemoedig ernstigen blik het glinsterend donker oog over de vergadering rondweiden.

De dagen van feestelijk zegevieren waren voorbij; zijn verwanten, graaf Floris, zijn beminde broeder, gravin Machteld, zijn innig geliefde moeder, zijn beide zusters Aleide en Margareta, met wie hij zich gedurende deze dagen zoo genoeglijk vereenigd had gezien en die allen nog rondom hem gezeten waren, zouden weer naar Leiden terugkeeren. Ook velen van de vorsten, die zoo dapper aan zijn zijde gestreden hadden tijdens het beleg en door hun tegenwoordigheid zijn hofdag opluisterden, zouden met hun manschappen aftrekken om zich naar hun staten te begeven; en voor hem zou na de korte zegepraal weer de oude strijd aanvangen, de onverpoosde kamp tegen Koenraad en zijn aanhang, die hem nog de onderwerping weigerden.

Vooral sommigen onder zijn wakkere medestrijders zag hij noode heengaan. Zoo verscheen hier Okko Garvema, de Friesche edelman, die zich met zijn mannen bij de herhaalde bestormingen der stad zoo roemrijk onderscheiden en ten slotte door zijn vernuftig beleid aan het lange beleg een einde gemaakt had.

‘Hoe, ook gij wilt het leger verlaten?’ vroeg de koning, onaangenaam verrast. ‘Ik had gehoopt u nog lang onder mijn vanen te zien strijden. Een man als gij is een geheel leger waard.’

‘De koning gelieft te schertsen,’ hernam Okko Garvema bescheiden, ‘zoo uitbundige lof komt mij niet toe. Intusschen heb ik gedaan wat ik vermocht, en ik hoop dat de koning daarmee tevreden zal zijn. Reeds sinds lang had ik de belofte afgelegd, ten tweeden male ter kruisvaart te trekken, maar tot dusver was ik steeds verhinderd geworden, mijn woord gestand te doen. Toen kwam de beschikking van onzen Heiligen Vader te Rome, dat wie zich ter kruisvaart verbonden had, zich van die belofte kwijten kon door koning Willem te helpen tot de verovering van Aken. Onmiddellijk heb ik die roepstem gevolgd; ik heb in uw leger gestreden zoo lang tot Aken was ingenomen. Vergun mij thans huiswaarts te keeren, gelijk uw roemrijke grootvader mij ontsloeg na de inneming van Damiate. Mijn hoogwaardige broeder, de abt van Bloemhof, die op de terugreis van een kapittel zijner orde te Premonstreit over Aken kwam, verzocht mij dringend hem naar Friesland te vergezellen.’

De koning zag op naar den abt, die nu eerbiedig voor den troon trad om Okko's woorden te bevestigen en zich nederig op éene knie voor den vorst neerboog.

‘Het is, zooals mijn broeder zegt, heer koning,’ dus sprak hij, na zich opgericht te hebben. ‘Met de verovering van Aken is hij van zijn kruisgelofte ontslagen. De zorg voor zijn gezin en huis roept hem dringend naar Wittewierum terug. Bovendien kan hij mij en den broeders, die mij vergezellen, tot geleide strekken op den verren tocht, die in deze dagen niet zonder gevaar is. Ik bid u dus, hem met mij te laten gaan.’

‘Het zou mij niet voegen,’ hernam de koning, zich tot de beide broeders wendende, ‘na de groote diensten, die Okko Garvema mij voor Aken bewezen heeft, nog meer van zijn trouw te vergen. Aan hem heb ik naast God de verovering van Aken te danken. Gaarne zou ik hem voorgoed aan mijn leger verbonden hebben gezien, overtuigd dat zijn moed en beleid mij nog menigmaal tot de zege zouden helpen. Maar nu dat niet wezen mag, zal ik niet langer aandringen. Alleen hoop ik, dat niet al de Friezen, die u herwaarts gevolgd zijn, ook met u zullen huiswaarts keeren, maar velen ook verder met mij willen ten strijde trekken. Ga dus in vrede, heer Okko, en neem de verzekering mee dat ik u eeuwig dankbaar blijf voor hetgeen gij gedaan

hebt. Ten bewijze daarvan gelast ik dat, ter gedachtenis aan het roemrijk aandeel der Friezen in de verovering van Aken, zij te allen tijde de beschikking zullen hebben over een der geneeskrachtige baden binnen deze stad; dat hun een huis zal worden ingeruimd, waar zij, zoo vaak zij Akens baden bezoeken, vrije herberge zullen vinden, en dat hun een plaats zal worden aangewezen, van waar zij de zevenjaarlijksche vertooning der heilige relieken kunnen aanschouwen[1]. En gij, heer abt, verzuim niet dit alles in uw kronieken op te teekenen, opdat het nageslacht wete dat de verovering van Aken ten slotte aan het beleid der Friezen te danken is geweest'[2].

Door zooveel vorstelijke mildheid overstelpt, zonken de Friezen op de knieën om den koning hun diepgevoelden dank uit te spreken, terwijl de gansche vergadering in gejuich losbarstte en daardoor toonde hoezeer zij 's konings waardeering van de diensten der Friezen deelde.

Met dezelfde geestdrift werden ook de andere gunstbewijzen begroet, waarmee de koning de diensten zijner getrouwen vergold.

Zoo verkreeg Otto, de graaf van Gelder, die den koning tijdens het beleg uit de dringende geldverlegenheid geholpen en daarvoor de rijksstad Nijmegen in pand genomen had, de toestemming, door de Rijksstanden bekrachtigd, dat hij de stad behouden mocht en dat hij en zijn nakomelingen den tol van Lobec met het bijbehoorende rechtsgebied van het Rijk te leen mochten houden.

'Maar u, heer graaf,' zoo besloot de koning glimlachend, 'laat ik niet gaan vóór gij mij geholpen hebt tot de verovering van Keizersweerd, dat na Aken aan de beurt ligt. Zoodra de hofdag gesloten is, trekt ge met mij derwaarts op.'

'Daar kan ik weinig tegen hebben, heer koning,' hernam de graaf in de opgetogenheid over de hem verleende gunst. 'Keizersweerd zal ons niet zoolang ophouden als Aken; ik beloof u, nog vóór den winter zal het ons zijn.'

Zoo wist de koning door de ruime vergelding van bewezen diensten zijn vasallen aan zich te verbinden.

De abt Lubbert van Egmond, dien hij zijn vriend noemde en van wien hij getuigde dat deze in het bevorderen zijner zaak geen moeite gespaard, geen onkosten hoe zwaar, ja geen levensgevaar ontzien had en die te Aken de aangelegenheden des Rijks met veel lof en beleid had geregeld, ontving de toezegging, dat hem uit de grafelijke tienden van Texel jaarlijks ten behoeve van zijn abdij twintig hond garst zou verstrekt worden.

Ook de bewoners van Aken, die 's konings zaak bevorderlijk waren geweest, werden niet vergeten. Zoo mocht Willem van Rickel, kanunnik en aartspriester te Aken, uit 's konings mond vernemen, dat hij tot loon voor zijn diensten op 's vorsten voorspraak tot de waardigheid van abt van St. Truyen verheven was.

De koning wilde niet, dat iemand zich over hem beklagen kon: bij de scheiding wilde hij met allen zóó afrekenen, dat bij ieder de aangenaamste herinnering werd achtergelaten. Hij had al geleerd, dat goedheid zekerder en duurzamer de harten onderwerpt dan geweld.

Daar trad eensklaps Jan van Avennes, die zich tot dusver in stilte met zijn jeugdige gemalin Aleide onderhouden had, op den troon toe, en op ééne knie neerzinkende, sprak hij:

'Vergun ook mij, oorlof van u te nemen, heer koning, en u een gunst te verzoeken.'

Met gefronst voorhoofd zag Willem een wijle op zijn ouden vriend neer, vóór hij hem wenkte zich op te richten.

1) Volgens den Frieschen geschiedschrijver Ubbo Emmius.
2) Inderdaad heeft abt Menco in zijn kroniek van de abdij Bloemhof de heldenfeiten der Friezen voor Aken opgeteekend.

Daarop sprak hij met een uitdrukking van pijnlijke verrassing en zacht verwijt:

'Wat! ook gij, mijn trouwe vriend, wilt mij verlaten! En dat waartoe? Wat wilt ge?'

'Alleen recht zoeken, daar de koning mij er niet toe helpen wil.'

'Wie zegt u dat de koning u niet tot uw recht wil helpen?' vroeg Willem met een bestraffenden blik, die Avennes de oogen deed neerslaan. 'Maar het groote behoort voor het kleine te gaan. Het Rijk, de zaak der Christenheid gaat voor alles. Dat heb ik u meer gezegd, Avennes, en als ik u niet zoo grooten dank schuldig was voor uw trouwe diensten, zou ik u niet licht vergeven dat gij aldus tot den koning spreekt. Gij moet leeren geduld te oefenen.'

'Lang genoeg heb ik geduld gehad,' hernam de Vlaming gekrenkt, maar toch op meer onderworpen toon. 'Ik heb gewacht tot Aken ons was; dag en nacht heb ik aan uw zijde gestreden en uw zaak tot de mijne gemaakt. Maar nu moet ge mij ook vergunnen, voor mijn eigen zaak te strijden, die tevens de uwe is; want zoolang Zwarte Griet niet getuchtigd wordt, zal ook Holland geen rust kennen....'

'Hij heeft gelijk, heer broeder,' dus kwam jonker Floris er tusschen, die opgestaan en den troon genaderd was. 'Geef hem verlof, tegen Zwarte Griet op te trekken en zijn recht op te vorderen en daardoor meteen het smadelijk verdrag te wreken, dat zij ons afgedwongen heeft.'

Gravin Machteld en Aleide leenden met bezorgden blik het oor; zij kenden de vurige drift van Avennes, waartegen het kalm beraad van Willem vaak beteugelend moest optreden, en zij vreesden voor een botsing tusschen de twee vrienden, waarvan de eene in zijn onstuimigheid soms vergat dat de ander tot koning gekroond was. Daarbij scheen de ongeroepen tusschenkomst van jonker Floris niet geschikt den koning tot toegevendheid te stemmen. Deze fronste zichtbaar verstoord de wenkbrauwen en beet zich op de lippen.

Ook de omringende vorsten zagen vreemd op, getroffen door den ongewoon heftigen toon der woordenwisseling; maar daar deze in de landstaal der sprekenden gevoerd werd, begrepen zij niet aanstonds waar het over ging.

Het schrander oog van den jongen vorst had dit onmiddellijk gezien; hij voelde dat het hier gold, zijn koninklijk gezag, door zijn vriend en zijn broeder uit het oog verloren, te handhaven tegenover de vergadering.

Een lichte bleekheid had den opgetogen blos van straks vervangen; zijn lippen trilden, als gereed om Avennes en Floris een bestraffend antwoord toe te slingeren. Maar Willem bedwong zich met koninklijke zelfbeheersching en met een toegevend lachje om den mond, zei hij kalm, maar uit de hoogte:

'Mijn lieve broeder, de jonker van Holland, schijnt te meenen dat hier raadszitting wordt gehouden en daarbij te vergeten dat het niet voegt, den koning ongevraagd van raad te dienen.'

Zich daarop tot Avennes omwendende, ging hij voort met dezelfde hooghartige minzaamheid:

'Wat u betreft, mijn waarde Avennes, onze vriendschap van der jeugd af aan had u recht gegeven met meer vertrouwen tot mij te spreken, dan uw woorden van straks verrieden. Gij moest weten dat het niet noodig is, uw diensten in herinnering te brengen om mij een gunst af te dwingen. Die diensten ken en waardeer ik ten volle en ik had u heden daarvan een openlijk bewijs willen geven door een vorstelijke vergelding. Het had beter met uw belang gestrookt, bedaard af te wachten wat mijn koninklijke erkentelijkheid u had toegedacht, dan zelf een prijs voor uw toewijding te bepalen. Nu geschiede intusschen naar uw verlangen: ik geef u niet alleen oorlof

tegen Zwarte Griet op te trekken met al de manschappen, waarover gij voor Aken het bevel voerdet, maar ik stel mij zelfs voor, hun aantal nog aanzienlijk te vermeerderen. Liever, ik herhaal het, had ik gezien dat gij uw zwaard nog eenigen tijd aan mijn zaak, dat is die des Rijks, hadt willen wijden; maar ik wil u niet verhinderen, thans uw eigen rechten te gaan opeischen, overtuigd dat gij daarbij de zaak van koning en rijk niet uit het oog zult verliezen. Ga dus en strijd voor uw recht zoo grootmoedig en ridderlijk dat de koning zich zijn ouden vriend niet behoeft te schamen. Bedenk, dat mijn oog steeds op u gericht blijft. Niets zal mij aangenamer zijn, dan u ten spoedigste de vorstelijke belooning te kunnen schenken, die ik u reeds voor heden had toegedacht.'

De onstuimige Avennes had onder die vriendelijk verwijtende woorden deemoedig het hoofd gebogen en wist in zijn verlegenheid geen ander antwoord te vinden, dan de hand des konings te nemen en die eerbiedig te kussen.

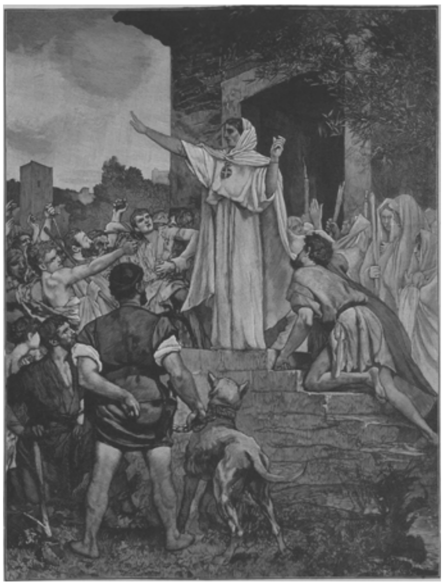

DE H. GENOVEVA, HET VERTROUWEN DER PARIJZENAARS OPWEKKEND BIJ DE NADERING VAN ATTILA,

naar de muurschildering van E. Delaunay in het Pantheon te Parijs.

DOOR DE SNEEUW NAAR HUIS, NAAR DE SCHILDERIJ VAN GERTRUD KNOBLOCH.

Andere vorsten stonden ondertusschen alweer gereed om zijn plaats aan den voet van den troon in te nemen en den koning hun afscheidshulde te brengen. Allen verlieten hem opgetogen over zijn minzaamheid en de koninklijke mildheid, waarmee hij ieder naar zijn verdiensten beloonde.

Toen de aartsbisschop van Keulen verscheen, stond de koning van zijn troon op, trad den kerkvorst te gemoet, en zich deemoedig op de knieën werpende, sprak hij:

‘U, mijn hoogwaardige Vader, laat ik niet gaan vóór gij mij gezegend hebt. Uw voorspelling is bewaarheid: de heilige drie koningen hebben, op uw gebed, onzichtbaar aan mijn zijde gestreden; zij hebben mij mijn koningstad helpen veroveren. Met vreugde zal ik nu ook de gelofte houden, waarmee ik mij jegens hen verbonden heb: op hun feestdag keer ik te Keulen terug om een koninklijke offergave op hun altaar neer te leggen. Uw zegen, hoogwaardige Vader, op dit voornemen.’

De aartsbisschop strekte zegenend de hand uit over den jongen vorst, tot wiens verheffing hij zoo krachtig had bijgedragen en dien hij weinige weken te voren, door den H. Vader gemachtigd, naar den troon van Karel den Groote had geleid. Dan richtte hij hem op en drukte hem vaderlijk aan zijn borst.

‘Tot weerziens op Driekoningendag, hoogwaardige Vader,’ sprak Willem ten afscheid.

Zoo zag de koning een voor een de trouwe vrienden en bondgenooten aftrekken, die tijdens het beleg aan zijn zijde gestreden en thans binnen Aken met hem de zege gevierd hadden.

Toen hij zich aan den avond van dien drukken laatsten hofdag in zijn bijzondere kamer had teruggetrokken, kwam een weemoedig gevoel van verlatenheid over hem. De gasten, welke dien nacht nog in den keizerlijken burcht zouden overbrengen, hadden zich ter ruste begeven om den anderen morgen vroegtijdig bij de hand te zijn voor het vertrek. De koning alleen waakte. Konden zij zich na de vermoeienissen der feestdagen aan den verkwikkenden slaap overgeven, den koning liet de zorg voor de aangelegenheden des rijks geen rust. Want al had hij trouwe vrienden en bondgenooten om zich heen, op hem kwam toch het volle wicht der verantwoordelijkheid neer. Hij was de koning: aller zaak was de zijne. Ieder zijner vasallen had zijn kleine, persoonlijke belangen; voor hem smolt alles samen in het ééne, groote, overwegende belang des rijks.

Dat maakte onmerkbaar, maar onvermijdelijk een scheiding, een vervreemding tusschen hem en zijn liefste vrienden, zijn dierbaarste betrekkingen. Tot niemand van hen kon hij meer met volle vertrouwen spreken, bij niemand zijn hart uitstorten, omdat hij stond boven allen. Hij voelde zijn koningschap als een ontzaglijk wicht, dat niemand hem kon helpen dragen, dat hij alleen torsen moest.

Wendde hij zich tot gravin Machteld, dan vond de liefhebbende, trouwe zoon bij haar al de teederheid der angstig zorgvolle moeder, maar de koning vond bij de zwakke, door het leed vroegtijdig geknakte vrouw, geen steun of raad.

Sprak hij tot zijn boezemvriend Avennes, dan vond hij dezen vervuld van zelfzuchtigen wrok en ongeduldige, persoonlijke eerzucht, die geen plaats liet voor de groote gedachte van het heil der Christenheid, waarin Willems koninklijke ziel opging.

Evenmin vond zijn hart weerklank bij zijn broeder Floris, den hoofschen, zwierigen jonker van Holland, enkel droomend van de glorie, die zijns broeders kroon afstraalde over zijn stamhuis en wapenschild.

Eéne was er maar, die hem ten volle begrepen had: het was de jonkvrouw, die hij nabij de stad Neuss uit de macht van den roover had bevrijd en met wie hij op den terugweg zoo vertrouwelijk gesproken had; de jonkvrouw, die getuige had willen zijn van zijn ridderslag te Keulen en die hem, toen hij voor de eerste maal als ridder in het krijt trad, de roos had toegeworpen, die hij toenmaals in vervoering aan de lippen had gebracht.

Hij had de bloem zorgvuldig bewaard en ze menigmaal in de eenzaamheid met zoete herinnering beschouwd. Nu ook voelde hij behoefte, die herinnering op te wekken en, op een rijk gebeeldhouwd schrijn toetredende, trok hij een lade open en haalde daaruit de verflenste roos te voorschijn.

De doordringende geur der verschrompelde bloem werkte op hem als een wonder bedwelmend aroma. Hij liet het rijkgelokte hoofd achterover zinken tegen de hooge rugleuning van zijn zetel, terwijl zijn gedachten zich vervaagden tot zoete droomerijen. Weer zag hij Elisabeth van Brunswijk voor zich, gelijk hij haar het laatst had aanschouwd in den dom van Keulen, met die heilige vervoering stralend van haar wezen, dien zaligen glimlach om de lippen, dien glans van blijde voldoening in de zachtblauwe, extatisch starende oogen.

Waarom was zij niet gekomen om getuige te zijn van zijn kroning te Aken, gelijk zij naar Keulen gereisd was om zijn ridderslag te aanschouwen?

Zooveel edele en schoone jonkvrouwen waren in gezelschap van vorsten en ridders aan zijn keizerlijk hof verschenen; zij hadden er al haar bekoorlijkheden ten toon gespreid om het oog des jongen konings te trekken; maar Elisabeth van Brunswijk was niet geweest onder die rijk uitgedoste, bevallige schare.

Zoovele rijksvorsten, die tot dusver geweigerd hadden, den nieuwen Roomsch-koning te erkennen, waren na zijn zegevierenden intocht binnen Aken hem daar komen huldigen; maar hertog Otto van Brunswijk was niet onder dat getal geweest.

En thans was het hof te Aken opgebroken; alle kans dat de koning den hertog en zijn schoone dochter nog zien zou, was vervlogen.

Ach, dat hij haar nog eenmaal zien, nog eenmaal zoo vertrouwelijk tot haar spreken mocht als op dien onvergetelijken avond op den stillen landweg, - het zou hem een feest zijn, waarbij al de glans der schitterende koningsfestijnen te Aken verbleekte.

Hij sloot de oogen bij de vervoerende gedachte, met welk een verukking zij hem in zijn koningsglorie aanschouwen zou, zij die immers gebeden had dat hem de kroon van Karel den Groote mocht sieren.

Maar eensklaps schrikte hij uit die verlokkende overpeinzingen op. Neen, Elisabeth van Brunswijk zou zich niet verlustigen in die uiterlijke praal. Zij had de kroon voor hem afgebeden, niet opdat ze enkel zijn hoofd mocht sieren, maar opdat ze hem de koninklijke majesteit, de kracht Gods mocht meedeelen, om tot Gods eer over het rijk te heerschen en vrede en recht te doen zegevieren.

'Neen, ik ben haar nog niet waardig,' sprak hij hoofdschuddend tot zich zelven. 'De kroon te dragen zegt niets, ik moet ze doen eerbiedigen tot vrede des rijks.... Eerst dan kan ik met fierheid tot haar treden en zeggen: Ziehier den strijder Gods, den wreker der ongerechtigheid, om wien gij gebeden hebt.'

En alle andere gedachten ter zij zettende, kuste hij nog eenmaal de roos en sloot ze zorgvuldig weg.

'Morgen trekken wij op naar Keizersweerd... Geen rust voor het rijk in vrede is!'

(*Wordt vervolgd.*)

De H. Genoveva, patrones van Parijs.

Ofschoon de ongeloovige regeering op het voorbeeld der revolutie uit de vorige eeuw de kerk der H. Genoveva te Parijs weer aan den katholieken eeredienst onttrokken en tot een Pantheon, een tempel der godheden van het moderne Frankrijk heeft verklaard, eert toch de geloovige bevolking der Seinestad nog altijd de vrome maagd van Nanterre als de eeuwenoude machtige schutsvrouw van Parijs.

Omstreeks het jaar 422 werd de H. Genoveva in het genoemde plaatsje, op twee mijlen afstands van het toenmalige Parijs, geboren. Zij was zeven jaar oud, toen de H. Germanus, bisschop van Auxerre, en de H. Lupus, bisschop van Troyes, op hun reis naar Groot-Brittannië, waar zij de ketterij van Pelagius gingen bestrijden, Nanterre bezochten.

Nauwelijks waren de beide bisschoppen daar aangekomen of zij zagen zich omringd van een groote menigte volks, die om hun zegen vroeg; maar onder die menigte onderscheidde de H. Germanus door een goddelijke ingeving onmiddellijk de jeugdige Genoveva. Hij liet haar bij zich komen met haar ouders, wien hij haar toekomstig heilig leven voorspelde; hij voegde er bij, dat zij haar voornemen om zich geheel aan God te wijden trouw zou blijven en door haar voorbeeld veel zou bijdragen tot heiliging van haar medemenschen.

Daarop zegende hij het engelachtige kind en leidde het in gezelschap van al het verzamelde volk naar de kerk. Hier legde hij haar onder psalmgezang en gebed de handen op, en alvorens hij den volgenden dag vertrok, schonk hij haar een koperen penning, waarop het teeken des kruises was gegrift en dien zij voortdurend om den hals moest dragen als een herinnering, dat zij aan God was toegewijd.

Van dat oogenblik leefde de jeugdige Genoveva afgezonderd van de wereld en legde zich enkel toe op godvruchtige oefeningen. Eens dat haar moeder haar wilde beletten naar de kerk te gaan en haar zelfs op haar aandringen een kaakslag gaf, zag de onverstandige vrouw zich daarvoor door plotselinge blindheid gestraft. Na meer dan twintig maanden van het gezicht beroofd te zijn geweest, genas zij eerst door de oogen te wasschen met water, door Genoveva geput en waarover deze het kruisteeken gemaakt had.

Toen Genoveva vijftien jaren oud was, ontving zij met nog twee andere maagden den sluier uit de hand van den bisschop. Na haar vader en moeder verloren te hebben, vestigde zij zich te Parijs bij een bloedverwante en zette daar haar heilig en verstorven leven voort. Zij at slechts tweemaal in de week, Zondags en Donderdags, en dan bestond haar voedsel enkel nog uit wat gerstebrood en boonen. Zij ontzeide zich ook het gebruik van wijn en dronk niet anders dan water.

Aldus leefde zij tot op vijftigjarigen ouderdom, toen eenige bisschoppen haar wegens haar lichaamszwakte geboden, ook gebruik te maken van melk en visch.

Ondanks haar heilig leven, geheel gewijd aan den dienst des Heeren en werken van naastenliefde, spanden toch de kwaadwilligen tegen haar samen en poogden haar als een bedriegster en huichelaarster in verdenking te brengen. Zoo stond de vrome vrouw aan bittere vervolging bloot tot de H. Germanus, voor de tweede maal naar Groot-Brittannië reizende, te Parijs kwam, haar verdediging op zich nam en haar lasteraars tot zwijgen bracht. Slechts voor korten tijd bedaarde de storm.

Hij brak weer met vernieuwde hevigheid los, toen Attila, koning der Hunnen, met een machtig leger Frankrijk binnentrok en Parijs bedreigde. De bewoners wilden in

hun radeloosheid vluchten, maar Genoveva, vervuld van dat vertrouwen op God, hetwelk eenmaal Judith en Esther tot heldinnen maakte, verloor den moed niet te midden der algemeene verslagenheid.

Zij durfde den Parijzenaars zelfs beloven dat zij de bescherming des Hemels zouden ondervinden, als zij maar door vasten, waken en bidden Gods genade inriepen. Eenige vrouwen, door haar woorden getroffen, vereenigden zich met haar in de kerk tot gebed en oefeningen van boetvaardigheid. Maar de anderen scholden haar voor valsche profetes en legden het zelfs op haar leven aan. Wie weet wat er nog gebeurd zou zijn, als niet juist op dat oogenblik de aartsdiaken van Auxerre gekomen was, om haar namens den H. Germanus gewijde geschenken te brengen ten bewijze van de hooge vereering, die de prelaat voor haar koesterde.

Dit deed Genoveva's vijanden beschaamd terugdeinzen, en toen zij haar woorden bewaarheid zagen, daar Attila inderdaad Parijs spaarde, veranderde hun haat in hoogachting en eerbied.

Nog bij andere gelegenheden bewees Genoveva de stad Parijs gewichtige diensten. Toen de stad door Childerik, koning der Franken, belegerd werd, stelde zij zich aan de spits dergenen, die uitgezonden waren om leeftocht te halen en bracht ze, ondanks tallooze geva-

ren, weer veilig in Parijs terug. Na de inneming der stad bracht Childerik, ofschoon heiden, openlijk hulde aan haar deugd en spaarde op haar voorbede de moedige verdedigers der veste. Ook zijn zoon en opvolger Clovis schonk telkens de vrijheid aan zijn gevangenen, als Genoveva voor hen zijn genade inriep.

Genoveva had niet alleen de gave der voorzegging, maar wrocht door haar gebed ook verscheidene wonderen te Parijs, te Meaux, te Laon, te Troyes, te Orleans en Tours. Zij koesterde een groote godsvrucht tot Frankrijks groote beschermheiligen, den H. Martinus en den H. Dionysius, wier kostbare overblijfselen zij herhaaldelijk bezocht en vereerde. Ter eere van den laatstgenoemden martelaar deed zij een kerk bouwen op de plaats, waar hij met zijn gezellen voor Christus den marteldood gestorven was. Ook vormde zij het plan tot den bouw der kerk van de HH. Petrus en Paulus, die door Clovis begonnen en door diens echtgenoote Clotilde voltooid werd.

Genoveva stierf in den ouderdom van negen en tachtig jaren, den 3en Januari 512, vijf weken na Clovis, den eersten christelijken koning van Frankrijk, en werd evenals hij in de nieuwgebouwde kerk der HH. Apostelen Petrus en Paulus begraven.

Later werd haar gebeente verzameld in een prachtig reliekschrijn, door den H. Eligius vervaardigd, dat in de dertiende eeuw door een nog veel kostbaarder vervangen werd. In tijden van besmettelijke ziekten en openbare rampen werd deze reliekkas met het gebeente der patrones van Parijs in plechtigen ommegang door de stad rondgedragen, en door de voorspraak der H. Genoveva mochten aldus de Parijzenaars herhaalde malen groote gunsten en genaden van den Hemel ontvangen.

Dit alles heeft niet kunnen beletten, dat de woede der revolutie zich op deze eerbiedwaardige overblijfselen wierp en ze aan de vlammen prijs gaf, terwijl het reliekschrijn naar de munt gebracht werd om er versmolten en tot geld geslagen te worden.

De revolutie ook kwam op het denkbeeld, de prachtige nieuwe kerk der H. Genoveva, waarvan de bouw op last van koning Lodewijk XV in 1746 door den bouwmeester Soufflot ondernomen was, tot een Pantheon voor de helden der omwenteling te maken. Tot tweemaal toe, in 1822 en 1851, werd het fraaie gebouw, eerst door Lodewijk XVIII, later door keizer Napoleon III aan zijn oorspronkelijke bestemming teruggegeven, maar helaas telkens weer werd het door de dweepzucht van de vijanden der Kerk aan die bestemming onttrokken. Toch prijken de muren nog altijd met de schilderingen uit het leven der patrones van Parijs, waarvan wij er in dit nummer een te zien geven, voorstellende het oogenblik, waarop de H. Genoveva den moed der bevolking verlevendigt bij de nadering van Attila.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan.

III.

Met een vergenoegd lachje blikte de oude vrouw Bergen rond in de nieuwe woning, die de liefde van haar kleinkind en de goedheid zijns meesters haar verschaft hadden.

Wat was ze nu gelukkig en wat waren er toch goede menschen! Haar Johan, haar eenig kleinkind, had in het prachtige kasteel niet vergeten, dat zij, arme vrouw, gebrek had, dat wind en regen door de verweerde ruiten van haar ellendig verblijf sloegen,

maar vooral, dat zijn stiefmoeder zich niet ontzag, de hand tegen de weerlooze vrouw op te heffen en haar de grofste smaadredenen naar het grijze hoofd te werpen.

Lang had zij geduldig en zwijgend het haar opgelegde kruis gedragen, nooit had zij er aan gedacht, in opstand te komen tegen het lot, maar toch hadden de oude, moede oogen vaak in de stilte des nachts bittere tranen vergoten en had het leven haar te hard en te lang toegeschenen.

Maar nu waren de grauwe, sombere wolken eensklaps van den hemel weggedreven en een vriendelijk avondzonnetje lachte haar toe en verwarmde met milde stralen het laatste gedeelte van haar moeilijken levensweg.

Graaf Arendsheuvel had aan de bede van zijn zoontje gehoor gegeven en der oude vrouw een rustig, onbezorgd bestaan verschaft. Bij toeval had zij later kennis gemaakt met Elzire, en het lieftallige meisje bezocht haar dikwijls en zorgde zooveel het in haar macht stond voor allerlei kleinigheden, die het leven der eenzame vrouw konden veraangenamen.

Zoo klopte dus eindelijk het geluk ook weer aan haar lang vermeden deur en wierp er rozen binnen, om haar de pijnlijke dorens te doen vergeten.

Peinzend staarde de goede oude naar de blauwe lucht, waarin lokkende beelden voor de toekomst van haar beminden kleinzoon oprezen; om heur mond speelde een lachje, dat zich guitig in de ingezonken mondhoeken trachtte te verschuilen en in haar oogen glinsterde weer een sprankje van vroegere blijde tinteling, zooals een vuur, dat lang gesmeuld heeft, nadat het eens is opgerakeld, weer nieuwe vonken doet opspatten.

Met voorzichtige hand werd de deur geopend en een jong meisje trad zachtkens binnen; de oude vrouw bespeurde het niet, zij was geheel en al weggedwaald in streelende gedachten, welke haar als met toovermacht geboeid hielden; de dorre handen bleven saamgevouwen in den schoot en het hoofd bewoog zich niet.

Met oprecht genoegen rustten de zachte oogen van Elzire op de vriendelijke oude in den wijden zetel tusschen de porseleinen potten, waarin een schat van frissche bloemen geurde. Dan, als het wachten haar te lang duurde, zeide ze lachend:

‘Goeden avond, moedertje.’

‘Lieve deugd, is me dat schrikken,’ riep de verbaasde vrouw, terwijl ze schielijk opstond, ‘freuletje, wat kan u een oud mensch verrassen. Is u alleen hierheen gekomen?’

‘Zeker,’ knikte het jonge meisje, ‘tante kon niet mee, ze laat u groeten; maar ik, ik had geen rust, voor ik u mocht gaan vaarwel zeggen, morgen gaan wij weg.’

‘Morgen al,’ en terwijl vrouw Bergen deze woorden sprak, kon ze niettegenstaande de treurige tijding een glimlach niet bedwingen.

Elzire toch had een mandje geopend en nam daaruit wat versch gebak.

‘Ziet u, moedertje, ik heb meteen gezorgd, dat wij iets bij de koffie hebben; neen, neen, ga maar weer op uw gemak zitten,’ lachte ze, terwijl zij de oude vrouw met vriendelijk geweld weer in haar stoel duwde, ‘laat mij voor 't laatst nog eens voor alles zorgen.’

Bedrijvig ging de jonge dame heen en weer, en onder het gezellig pruttelen van het water, dat op een kleine kachel stond, verrichtte zij welgemoed de noodige bezigheden.

Welk een prettigen, huiselijken indruk maakte dat wel niet hooge, maar vrij ruime vertrek. Het warme kleed op den vloer, de fraaie platen aan de muren en in een der hoeken een oude, praatzieke klok, die maar altijd het laatste woord wilde hebben en te midden dier vreedzame omgeving de bejaarde vrouw in haar zwart, stemmig kleed,

naast wie het schoone meisje stond; dat alles trof dan ook diep en aangenaam den jongen man, die onbemerkt door de ruiten keek.

Dat vrijpostige inkijken scheen de zon te mishagen, want eensklaps wierp ze verraderlijk zijn reusachtig vergroote schaduw in het vertrek, trok een wolkje, dat loom en lusteloos langs de roodglanzende avondlucht zweefde, als slaapmuts over het hoofd en ging ter ruste.

Verschrikt zagen de beide vrouwen op, doch eer zij een woord konden uiten, ging de deur open en stond graaf Arendsheuvel midden in de kamer. Een lichte jas omhulde zijn slanke gestalte; met een achtelooze beweging wierp hij hoed en handschoenen neer en stelde zich beleefd voor aan de jonge dame, die hem zonder aarzelen de hand toestak.

Onbevangen schonk zij den nieuwen gast een kop koffie, dien hij met een hartelijke dankbetuiging aannam. Zonder dat zij het bemerkte, volgden de oogen van den graaf haar bij iedere beweging; zij was het blijkbaar zich zelve niet bewust, welk een betooverende verschijning zij was, die teere, aristocratische bloem. Haar blonde krullen waren in een dikken wrong om het hoofd gelegd en zij droeg een nauwsluitend kleedje van zwart fluweel, waaronder de kleine voetjes behaaglijk uitkeken.

'Goede fee,' sprak Arendsheuvel schalks, 'verhoor welwillend de bede van een nederig sterveling en schenk hem nog een extra grooten kop van dezen geurigen drank.'

Met groote bereidwilligheid voldeed zij aan zijn verzoek, doch protesteerde met alleraardigste verontwaardiging tegen den haar toegelegden titel.

Onderwijl nam de graaf uit zijn brieventasch eenige portretten, ze stelden alle Harry voor in verschillende tijdperken zijns levens, nu eens als een mollige baby, te midden van een massa speelgoed, waarop hij met een uitdrukking van komische hulpeloosheid staarde, dan weer in zijn eerste jongenspakje, en eindelijk in zijn fluweelen kieltje op de knie zijns vaders, het schoone krullekopje aan diens borst geleund.

Met talrijke uitroepen van bewondering werden de afbeeldsels door vrouw Bergen bekeken en Elzire genoot zwijgend mee. Zij zinspeelde met geen enkel woord op het voorgevallene in het bosch, het zou juist zijn, alsof ik er voor bedankt wilde worden, dacht zij; het jonge meisje kon natuurlijk niet weten, dat Harry haar voor oud en leelijk had uitgescholden en dat de graaf dus met den besten wil ter wereld in haar niet de redster van zijn zoontje kon zien.

Het drietal zat heel genoeglijk bijeen, de kleine kachel verspreidde een zacht warmen gloed en de beschilderde, ouderwetsche lamp met hoogen voet verlichtte met rossigen glans het gezellige vertrek. De klok repte haar onvermoeide tong en vertelde op zangerigen toon, dat de tijd van geen stilstaan weet, en een taaie vlieg, die, niettegenstaande de herfst haast voorbij was en al haar vriendinnen verdwenen waren, nog vol levenslust was, wandelde heel weetgierig over het glas van de wijzerplaat heen en weer, als om de nauwkeurigheid van het uurwerk te controleeren.

Elzire luisterde met een glimlachje naar graaf Arendsheuvel, die met een onbeschrijflijk teeren klank in zijn buigzame, heldere stem de verrukking van zijn kleinen jongen schilderde bij het vooruitzicht van de reis. Haar blanke hand speelde met den vollen bloemtros eener hortensia, die dicht bij haar stond en de bleeke blaadjes sierlijk op haar zwart fluweelen kleedje afteekende.

Arendsheuvel sprak op boeiende wijze over het merkwaardige en schoone, dat hij op zijn reizen gezien had en soms, als hij bij zijn vertellingen in vuur geraakte, schitterden zijn oogen van warme, edele aandoening.

Roerloos luisterde Elzire naar den verhaler, zij voelde als het ware iederen indruk met hem mee. Zij volgde hem op al zijn tochten, zij wiegelde met hem in den zachten maneschijn op de blauwe Italiaansche meren en hoorde de droomerige tonen der mandoline langs het water ruischen en trillend wegsterven in het doffe golfgeklots; zij ving even gretig als hij de zoete geuren op, die de avondwind van de bloemen ontving, om ze mee te voeren in zijn dartel spel en ze rond te strooien in de stille lucht. Zij dwaalde met hem door sombere ruïnen, puinhoopen van grootsche gebouwen, die eenmaal onvergankelijk schenen, maar door den meedoogenloozen slooper, den tijd, werden neergeworpen, zoodat er slechts met mos bedekte, haast vormlooze steenmassa's van overbleven, die nu als waarschuwende memento's den reiziger tot ernstige mijmeringen aansporen.

Zij stond met hem stil in zwijgende, haast eerbiedige bewondering op bergen, wier toppen zich duister in den nevel der wolken verliezen zij blikte mee in dreigend gapende afgronden en hoorde de gerekte, melancholische tonen uit den Alpenhoorn van een eenzaam op de rotsen ronddwalenden herder door de ruimte beven, ja, zij voelde even diep als hij de gewaarwording van onmacht en kleinheid, die den fijngevoeligen mensch overvalt, wanneer hij de majestueuze scheppingen der natuur aanschouwt.

Zoo zaten zij een geruim en tijd bijeen, alles om zich heen vergetend, totdat de klok, boos, dat men zoo weinig aandacht op haar nam, een spottend geratel deed hooren en op nijdigen, harden toon verweet, dat het negen uur was.

Verrast sprongen de graaf en Elzire op en vrouw Bergen merkte lachend aan:

'Ja, zoo gaat het, als er druk gepraat wordt: men denkt niet eerder aan de klok voor ze kwaad wordt en op gaat spelen.'

Elzire greep vlug haar fluweelen mutsje en drukte dat op haar blonde lokken.

'Foei, graaf,' zei ze verwijtend, 'ik geloof dat u mij betooverd hebt door uw vertellen, wat zal tante boos zijn, ik heb dan ook waarlijk een duchtige berisping verdiend. Ik zal maar niet morren, als er een storm over mij losbarst, daarvoor heb ik te veel genot gehad.' Zonder dat zij het wist gebruikte zij de termen der fijnste behaagzucht. 'Vaarwel, moedertje,' sprak ze vroolijk, de beide handen der oude vrouw drukkend, 'als het weer zomer wordt, kom ik nog eens bij u op de koffie.'

'En Arendsheuvel verzoekt onderdanig van de partij te mogen zijn,' viel de graaf haar in de rede.

Een oogenblik later was het jonge meisje ai bij de deur, terwijl de jonge man smeekend om genade bad.

'Schoone fee,' riep hij ondeugend, 'laat mij, arm gewoon menschenkind, toch tijd om behoorlijk mijn jas te krijgen, het is nu toch te laat, die paar minuten zullen u de straf niet doen ontgaan.'

Zonder zich hieraan te storen, snelde Elzire als met gevleugelde voetjes naar buiten, maar de graaf volgde haar en beleefd buigend, verzocht hij als een gunst haar te mogen begeleiden.

Met vlugge schreden gingen beiden een poos naast elkander voort langs een breede sloot, waarin tallooze waterplanten wiegelden en waarover de bijna geheel van bladeren beroofde elzentakken zich zwaarmoedig heenbogen. Het water glinsterde tusschen de donkere struiken, als een dreigend oog, dat gluipend achter een zwarten sluier verborgen is.

Het was niet duister. De maan was nog niet vol, doch juist helder genoeg, om alles in een onzeker, zilverachtig waas te hullen, waardoor boomen en struiken een fantastisch aanzien kregen.

'Men beweert, dat er in deze beek booze waternimfen verblijven, die des nachts uit haar kil paleis opstijgen, om den eenzamen nachtwandelaar met geheimzinnige zangen in het verderf te lokken,' begon de graaf lachend.

'Brr, mij dunkt, dat het daar in dien stillen plas juist geen aangenaam slapen moet zijn, ten minste, als ik zulk een boosaardig elfenkind zag oprijzen uit den poel, ik zou het smeeken, mij rustig mijn weg te laten gaan,' antwoordde Elzire en blikte met afschuw naar het water.

Weldra kwamen zij op het open veld, het winterkoren sidderde in den ijzig scherpen nachtwind, die met doodenden adem langs de velden blies. Uit het slappe, verwelkte gras keken verbaasde madeliefjes met verkleumde gezichtjes omhoog en op een paal zat een uil op zijn eentje te philosopheeren.

'Kijk,' merkte Elzire guitig op, 'daar zit een vogel wijsgeerige bespiegelingen te houden in den maneschijn.'

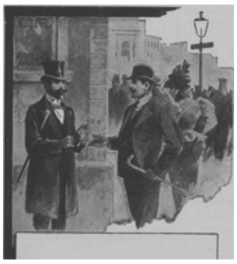

ONDEUGEND.
Jonge dokter: ‘Van nacht ben ik viermaal opgebeld.’
Zijn vriend: ‘Hadden de lieden bij u in huis allemaal den sleutel vergeten?’

STUDENTEN-LEVENSWIJSHEID
Oom: ‘Wat! vind ik [u] hier, in plaats van in de universiteit?’
Student: ‘Natuurlijk! Eerst leven en dan philosopheeren: *prius vivere deinde philosophari*.’

‘Ja,’ stemde de graaf toe, ‘hij luistert zeker naar de stemmen van den nacht, het beest is waarschijnlijk óók romantisch.’

‘Dat óók zegt u op een toon, alsof u zelf het niet minder bent,’ zegde nu het jonge meisje.

‘Dat is ook zoo,’ was het ronde antwoord. ‘En u?’

‘Ik, ik noem den mensch gelukkig, die gevoel voor romantiek en poëzie heeft, want het bewijst, dat zijn hart niet koud is, dat er in zijn gemoed plaats is voor innige, teedere aandoeningen, die wel vaak doen lijden, doch daarentegen ook zoo oneindig veel genot en reine, onvermengde vreugde schenken.’

Peinzend zag hij op haar neer, haar oogen glansden als sterren in een stillen, zoelen zomernacht en verrieden een onuitputtelijke bron van liefdevolle gedachten en neigingen.

‘En is het niet beter een enkele maal daarvoor te lijden, dan nooit werkelijke smart te kennen, maar ook nimmer van heilige geestdrift te gloeien, nooit het hart onstuimig te voelen kloppen voor al wat grootsch en schoon is. Ja, ik houd van romantiek en poëzie,’ herhaalde zij met vuur en overtuiging, ‘voor mij hebben zelfs de bekoorlijke sprookjes der kinderjaren nog waarde.’ Haar stem daalde tot een droomerig fluisteren, het was, alsof zij vergeten had, dat een vreemde naar haar luisterde. ‘Poëzie is noodig, vooral voor een vrouw, het is de rooskleurige sluier, die de scherpe hoeken van de soms zoo ruwe werkelijkheid verbergt, die scherpe kanten in het leven, die haar zouden afschrikken, als zij ze maar met koud waarnemende blikken beschouwde.’

‘Poëzie,’ mompelde de graaf; hij vergeleek onwillekeurig dit beminnelijke meisje met de vrouw, uit wier handen hij eenmaal meende het geluk te zullen ontvangen en die hem onmeedoogend uit den hemel zijner verwachtingen had neergestort. Ja, zij was louter poëzie en schoonheid, het blonde kind, dat zoo licht en bevallig naast hem ging, terwijl de wind met haar zijden krullen speelde. Gelukkige sterveling, die dat jonge, warme hart eenmaal het zijne zou mogen noemen.

‘Ja,’ dus vatte Arendsheuvel weder het woord: ‘een ideale levensbeschouwing heeft zoowel haar rozen als doornen en het ware te wenschen, dat alle vrouwen zoo dachten als u.’

Elzire zweeg, zij staarde naar de torens van het kasteel, die in de verte tusschen het geboomte zichtbaar waren. Daar sliep het aardige jongske zeker al gerust, zonder te kunnen vermoeden, dat zij nog met zijn vader door de verlaten velden liep.

Zij sloegen nu een zijpad in, dat duister zich voor hen uitstrekte; dichte rijen beletten het zwakke maanlicht door te dringen. Eenige minuten gingen zij zwijgend voort, maar de graaf duldde die stilte niet langer.

(*Wordt vervolgd*.)

Bij de Platen.

Door de sneeuw naar huis. -

Menige weekelijke stadshuismoeder zal de arme dorpsjeugd beklagen, die in den winter veroordeeld is, soms een half uur of een uur ver door de sneeuw naar school te gaan en weer huiswaarts te keeren.

De aanblik van dit levendige tafereeltje kan haar omtrent het lot van die beklagenswaardige kleinen geruststellen. Zij voor zich achten het allerminst een ramp, wanneer tijdens den schooltijd een flinke bui het heele veld met een goede laag sneeuw bedekt heeft. Integendeel, zij vinden dat een buitenkansje. Sneeuwballen gooien is een vermaak, waarvoor zij graag tintelende vingers of verkleumde voeten over hebben. Zij kunnen best tegen de kou; wie dag in dag uit door alle weer en wind den weg naar school heen en weer maakt, raakt daar wel tegen gehard. Zie zelfs de allerkleinste maar op ons aardig schilderijtje, de warm toegestopte meisjes op den voorgrond: ze hebben nog niet eens een kouden neus, maar babbelen en lachen en kijken het witte sneeuwveld over, even lustig als in den zomer, wanneer het een met bloempjes bespikkelde wei is.

[Nummer 43]

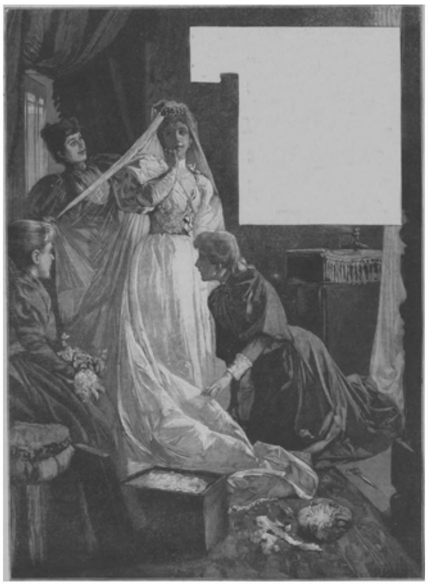

Het laatste dienstbewijs.

Hoe staart op eens zoo ernstig-droef het oog
Der bruid en kwijnt de glimlach om haar lippen,
Waaruit een ingehouden zucht komt glippen,
Alsof een bang gevoel haar hart bewoog?

Vanwaar de bleekheid, die haar wang betoog,
Nu zachte zusterhand met vingertippen
Haar bruidskleed plooit, al schikkend sleep en slippen.
Dat kant en zijde smijdig golven moog?

Die zusterdiensten, haar voor 't laatst geboden,
Herroepen, ach! den tijd, te snel gevloden,
In 't ouderhuis, bij speelsche kindervreugd.

Straks komt de bruigom haar naar 't altaar nooden
Ter trouwbelofte aan heilige echtgeboden:
Voor altijd is gesloten 't perk der jeugd....

J.R. VAN DER LANS.

De Roomsch-Koning,
Door J.R. van den Lans.

XIV.
De meistreel.

Voor de tweede maal sinds den gewichtigen Allerheiligendag, die graaf Willem van Holland tot koning van het Heilige Roomsche Rijk had zien kronen, had de herfst de Duitsche wouden ontbladerd.

Weer woedden de najaarsvlagen en gierden de stormen over het land, maar de wilde orkaan van den oorlog, die zoo lange jaren het rijk had geteisterd, was toch eindelijk bedaard. Koning Willem had niet gerust voor hij het wreed door den krijg verscheurde land den vrede had teruggegeven. Het geluk was zijn wapenen gunstig geweest; van de eene zege was hij naar de andere geijld; steden en sterkten hadden hem haar poorten geopend. Zijn tegenstander Koenraad, overal achtervolgd en langzamerhand van heel zijn aanhang verlaten, had de wijk moeten nemen naar Italië, waar zijn vader, de afgezette keizer Frederik, reeds een treurig uiteinde gevonden had.

Slechts enkele rijksvorsten hielden het nog met Koenraad of bleven althans aarzelen, koning Willem te huldigen, en onder die onwilligen behoorde ook hertog Otto van Brunswijk.

In somber mokken sleet hij zijn dagen op zijn burcht Danquarderode te Brunswijk, in stilte zich zelven verwijtende, dat hij niet van den aanvang koning Willems zijde gekozen had, maar tegenover zijn zonen zijn gedragslijn hardnekkig als hooge politieke wijsheid handhavend.

Buiten huilde en snerpte de herfstwind om de tinnen en torens van het hertogelijk slot, maar ook daarbinnen woedde de storm.

Wrevelig staarde de hertog door het venster en zag de boomen op het voorplein onstuimig door den wind geschud, zoodat de gele en verschrompelde bladeren als zwermen onrustige vogels rondfladderden. Als spottend omkringelden zij den grooten, in metaal gegoten en vergulden leeuw, dien 's vorsten voorzaat, de machtige Hendrik de Leeuw daar had laten oprichten. Zij bleven hangen in de wilde manen van het koninklijke dier, drongen in de oogholten, ja waagden zich zelfs in den vervaarlijken muil met de spitse tanden,

Hertog Otto had een gevoel alsof met hem zelf duizenden spotvogeltjes aldus hun spel dreven, en om die gedachte van zich af te zetten, merkte hij onverschillig op:

‘Men kan goed merken dat het alweer naar Allerheiligen loopt.’

‘Alweer Allerheiligen,’ hernam zijn zoon Albrecht, die tegenover hem in de vensternis zat. ‘Dan verjaart het voor de tweede maal dat de Hollander tot Roomsch-koning werd gekroond... Ge zult nu toch zeker niet meer beweren dat keizer Frederik maar hoeft te niezen om zijn kroon weg te blazen.’

‘Laat keizer Frederik in zijn graf met vrede,’ hernam de hertog gramstorig.

‘'t Is voor hem te hopen dat de ontheffing van den banvloek op zijn sterfbed hem den vrede gebracht heeft,’ mompelde de jonkman. ‘Hij heeft het treurig afgelegd: na zijn leven lang Paus en bisschoppen te hebben bekampt, moet het hem zwaar gevallen zijn, in zijn laatste uur de absolutie af te bedelen van den bisschop van

Palermo en in plaats van het keizerlijk purper het boetgewaad van een Cisterciënser monnik aan te trekken.'

'En nog is het de vraag of hem wel een rustig sterfuur gegund was,' merkte 's hertogs oudere zoon Johan ernstig op. 'Want het gerucht dat zijn basterdzoon Manfred zijn doodstrijd zou hebben bekort door hem onder een hoofdkussen te smoren lijkt me nog zoo onwaarschijnlijk niet.'

'Om Gods wil, zwijg daarvan,' riep Elisabeth uit, die aan een ander venster bij het spinnewiel zat, maar wegens de invallende duisternis haar arbeid moest staken. 'Bidden wij liever dat God de ziel van den ongelukkigen keizer genadig moge zijn.... met Allerzielen zal ik een lijkmis voor hem doen opdragen. Ik huiver als ik aan zijn schrikkelijk uiteinde denk. Zoo vergaat het dengenen, die de Kerk den oorlog durven aandoen en de hand opheffen tegen den Heiligen Vader.'

'Begint ge weer te preeken?' vroeg haar vader driftig. 'Laat liever licht ontsteken; want het wordt hier somber als in een sterfhuis.'

Elisabeth wilde opstaan, maar haar jongere zuster Agnes was haar voor en verliet het vertrek.

'In elk geval heeft Elisabeth groot gelijk met er op aan te dringen, dat wij ons ijdel verzet tegen 's Pausen wil laten varen,' hernam jonker Albrecht. 'Wij doen daarmee niemand schade dan ons zelven. Wie houdt het thans nog met Koenraad, sinds hij in den slag bij Oppenheim vernietigd werd en nu in Italië nog zoekt te vinden, wat in Duitschland voor hem verloren is!'

'Telt ge dan hertog Otto van Beieren voor niets?'

'O, zijn schoonvader! Die zal natuurlijk wel de laatste zijn om hem in den steek te laten. Maar wat kan hij voor hem doen, terwijl al de Rijksvorsten den nieuwen Roomsch-koning bijvallen?'

'En Saksen dan? En de keurvorst van Brandenburg?'

'O zeker, die zullen het zegevierende leger van Willem het hoofd bieden, als die hun beurt gekomen acht om ze tot onderwerping te dwingen,' hernam Albrecht met schamperen spot. 'In het open veld hoeven zij zich met den koning niet te meten; dat heeft Koenraad met zijn herhaalde nederlagen ondervonden. Zullen zij hem dan in hun versterkte steden afwachten? Maar de geduchtste sterkten, Ingelheim, de meeste plaatsen langs Rijn en Moezel, Bingen, Oppenheim, Freiburg in Zwitserland hebben hem haar poorten moeten openen.... Neen, het is thans dunkt me duidelijk genoeg, dat het wijzer is zich den koning tot vriend te maken, dan hem tot vijand te houden.'

'En ik verlang zijn vriendschap niet,' betuigde hertog Otto koppig.

'Nadeelig genoeg voor ons, die van 's konings gunst al menig voordeel hadden mogen verwachten,' hernam jonker Johan. 'Hoe vorstelijk weet hij niet den minsten dienst te vergelden! Hoe edelmoedig toont hij zich niet zelfs tegenover degenen, die hem het felst bestreden hebben! Hoe handelde hij bij voorbeeld met Gernand, die Keizersweerd tot het uiterste tegen hem verdedigd had? Zoodra hij meester was van de sterkte, gaf hij ze Gernand weer in leen met de aanmaning ze even trouw voor hem te bewaren als hij ze te voren voor Koenraad bewaard had. En daarmee nog niet tevreden, schonk hij hem zijn nicht Catharina van Brederode tot gemalin.'

'Als ge weten wilt wat 's konings vriendschap waard is,' viel Albrecht in, 'denk dan maar eens aan zijn mildheid jegens zijn zwager Jan van Avennes. Eerst stelt hij dien in staat zijn rechten tegenover Zwarte Griet op te eischen en haar zóó in haar eigen gebied te bestoken, dat ze voor zestigduizend ponden den vrede moet koopen. En daarna beleent hij hem op den Rijksdag te Ments met het graafschap Namen,

terwijl hij Avennes' gemalin als een huwelijksgoed het landschap Garviach in Schotland afstaat.... Hadden wij hem te Wörringen of te Keulen onmiddellijk gehuldigd, wie weet of wij een van beiden ook niet het voorrecht hadden gehad, nu met hem verzwagerd te zijn. Thans heeft hij zijn jongste zuster Margareta met een rijke huwelijksgift aan graaf Herman van Hennenberg gegeven.

Hertog Otto beet zich van ergernis op de lippen, begrijpende hoezeer hij zich en zijn huis benadeeld had, door niet in tijds de partij van den sterkste te kiezen. Maar wie had ook vóór drie jaren, toen de jonge graaf van Holland haast geen anderen steun had dan de Paus en de bisschoppen met enkele verwante vorsten, kunnen voorzien, dat hij binnen zoo korten tijd den machtigen aanhang van keizer Frederik zou weten te vernietigen? En hoe kon hij thans den koning zijn hulde aanbieden, na drie jaren wachtens, terwijl hij de eerste had moeten zijn om Willem als koning te begroeten wegens de erkentelijkheid, die hij hem schuldig was voor de redding van zijn dochter?

Hij voelde in welk een valsche positie hij zich door zijn berekenende eigenbaat gebracht had, maar wilde er tegenover zijn zonen niet voor uitkomen. Daarom veinsde hij geen aandacht te schenken aan hun woorden, door al zijn opmerkzaamheid te wijden aan den bediende, die de luchters in de burchtzaal ontstak.

‘Alom deelt hij gunsten uit,’ ging jonker Albrecht nog voort, ‘maar wij blijven natuurlijk van alles verstoken, in afwachting dat hij ons zijn volle ongenade doet gevoelen, waar hij alle reden toe heeft; want waarlijk, heer vader, hij had van ons een andere bejegening mogen verwachten na den dienst, dien hij onze Elisabeth bewezen heeft.’

Elisabeth bloosde en zag schuchter naar haar vader op, die rood van drift van zijn zetel opsprong en met de vuist op tafel slaande zijn zoon toebeet:

‘Nu is het genoeg, verstaat ge? Als gij om gunsten of gaven den Hollandschen papenkoning te voet wilt vallen, staat het u vrij. Ga hem gerust uw diensten aanbieden, ik kan ze ontberen. Maar zeg hem er bij, dat als hij verlangt, dat ik hem manschap zal doen, hij te Brunswijk kan komen, om die op te eischen. En nu geen woord meer daarover.’

Daarop greep hij een zilveren schenkkan, die in zijn nabijheid op een aanrechttafel stond, schonk zich een beker wijn in en dronk dien in één teug ledig.

De jongelieden, door de uitbarsting van den vaderlijken toorn opgeschrikt, bleven een pooze zwijgend voor zich zien; Elisabeth zuchtte; haar zuster schikte verlegen het een en ander in het vertrek, en geruimen tijd heerschte er een beklemmende stilte, die niemand het eerst scheen te durven verbreken.

De wind huilde buiten in het geboomte en rammelde aan de vensterluiken als wilde hij ze uit hun hengsels lichten. Hij zweepte er de regenvlagen kwaadaardig tegen aan en gierde fluitend langs de muren als zocht hij een opening om er met geweld binnen te dringen. Bij wijlen stoof hij met een ruk naar binnen door de hooge wijde schouw, zoodat de kaarsen op de luchters flikkerden in den tocht.

‘Bij het kruis, is me dat een weer!’ bromde hertog Otto wrevelig. ‘En dat nog vóór November! De kou rijdt me al door de leden of het Kerstmis was. Ge hadt wel last mogen geven om vuur aan te leggen, Elisabeth.’

‘Dat kan nog geschieden, heer vader,’ sprak de jonkvrouw, bereid op de minste wenken van haar vader te vliegen.

‘Neen, laat het nu maar rusten.’

‘Zal ik dan op uw slaapvertrek vuur laten aanleggen?’

‘Nog minder noodig: ge weet dat ik het niet verlang vóor November.’

Weer was het stil in de burchtzaal, tot eensklaps boven het gehuil van den wind uit de hoorn van den torenwachter weerklonk.

'Wat mag dat zijn?' vroeg Agnes.

'Zouden we bij dit weer nog onverwacht bezoek krijgen?' mompelde Johan.

Agnes, blij een voorwendsel te hebben om bij de onaangename stemming, die er in het huisvertrek heerschte, daarbuiten afleiding te zoeken, verliet de zaal en keerde wat later, gevolgd door een dienaar terug.

'Er is,' deelde zij met opgetogen gelaat mee, 'een zwervende meistreel aan de poort, die vraagt of hij den hertog en zijn hofgezin ook welgevallig kan zijn met een lied tot korting van den avond.'

'Als hij ons iets zingt wat de moeite waard is om naar te luisteren, heb ik er niets tegen dat hij ons zijn kunst eens toont,' zei de hertog schijnbaar onverschillig, maar inwendig ingenomen met de afleiding, die de onverwachte bezoeker brengen zou.

'Allicht zal het aangenamer zijn om aan te hooren dan het eentonig gehuil van den wind in den schoorsteen,' merkte jonker Albrecht op.

'En wie weet of hij geen nieuws meebrengt: die trekvogels vangen overal iets op,' meende Johan.

Alzoo kreeg de dienaar last, den meistreel binnen te laten en hem aanstonds in de burchtzaal te leiden.

Het was een nog jonge man van gunstig uiterlijk, wiens kleeding en houding onmiddellijk verried, dat hij gewoon was in vorstelijke kringen op te treden. Met eerbiedige buiging trad hij de zaal binnen, doch zette zich met gepaste vrijmoedigheid neer, toen de hertog hem een zetel had aangewezen, terwijl Elisabeth hem een beker wijn voorzette. Nadat hij zich door een frissche teug verkwikt had, vroeg hem de hertog of hij van verre kwam door het booze weer.

'Heden heb ik geen lange dagreis gemaakt, edele hertog,' antwoordde hij; 'de dagen worden er te kort voor; maar overigens heb ik toch een groote reize achter den rug; want ik kom recht uit het leger des konings.'

Allen zagen hem verrast en belangstellend aan, maar de hertog fronste het voorhootd, wat het schrander oog van den meistreel niet ontging.

'Wij mannen van het lied,' haastte hij zich op te merken, 'mengen ons niet in de twisten en krakeelen der vorsten. Wij leven alleen voor onze kunst, en waar die wordt geëerd voelen wij ons te huis. Ik was te Aken tijdens de kroning van Willem van Holland en had het voorrecht den vorst door mijn zang en spel te behagen. Hij is een groot minnaar van de edele poëzie en noodigde mij uit, in zijn dienst te blijven om hem door een lied te verpoozen van den strijd. Die vereerende uitnoodiging kon ik niet afslaan en twee jaren lang heb ik den koning op al zijn tochten vergezeld, tot eindelijk de lust mij bekroop, mijn vaderland Brunswijk weer te zien en in den kring mijner verwanten het Kerstfeest te vieren.'

De hertog kuchte gemelijk, bewoog zich onrustig in zijn zetel en zocht afleiding in een teug uit zijn beker. Maar Elisabeth wendde zich met glinsterend oog tot den zanger en vroeg met levendige belangstelling:

'Gij hebt dus te Aken de kroning gezien?'

'Dat voorrecht was mij vergund, ik mocht in 's konings gevolg de plechtigheid bijwonen. Nooit heeft mijn oog zoo luisterrijke pracht aanschouwd, en niet licht ook zal ik een zoo schitterend schouwspel meer genieten, tenzij wellicht.... als de koning een koningin naar het altaar en van het altaar naar den troon leidt.'

Terwijl hij dit zeide vestigde zijn oog zich als onwillekeurig op de schoone Elisabeth, die plotseling bloosde en de oogen neersloeg.

'Denkt de koning aan een huwelijk?' vroeg jonker Albrecht.

'Zoover ben ik niet in zijn vertrouwen gedrongen, dat mij iets omtrent zijn hartsgeheimen zou bekend zijn,' hernam de meistreel met een fijnen glimlach, 'maar dit weet ik wel, dat er in 's konings omgeving druk over een mogelijk aanstaand huwelijk gesproken wordt en velen zich het hoofd breken met de vraag wie de gelukkige jonkvrouw van zijn keuze zal zijn; want ofschoon de koning reeds gelegenheid heeft gehad, met de edelste en bevalligste prinsessen van Kerstenrijk kennis te maken, heeft hij voor geen van haar nog eenige voorkeur getoond. Zijn raadslieden hebben hem al menige verbintenis aangeraden, die wegens staatkundige oogmerken zou zijn aan te bevelen, en men zegt dat de Heilige Vader hem zelfs meermalen zijn bemiddeling zou hebben aangeboden tot een huwelijk, waardoor hij zich een machtigen steun kon verwerven; maar de koning slaat al die voorstellen af: als hij zich een gemalin kiest, zal het er een zijn, die hem ten volle waardig is; des ben ik zeker,' sprak de meistreel en weer viel zijn blik op Elisabeth, wier blos nu voor een fijne bleekheid geweken was.

'Maar verhaal ons liever wat van de kroning,' viel jonker Johan den spreker in de rede.

‘O ja, verhaal ons daarvan,’ lispte Elisabeth en hief nu het glinsterend oog weer naar den meistreel op.

‘Van de kroning! waar zou ik aanvangen en waar eindigen?’ hernam de zanger, maar hij liet zich toch niet voor de tweede maal bidden en schilderde in gloed van kleuren de plechtigheid in de Akensche Munsterkerk, de feesten, tornooien en maaltijden, die elkaar acht dagen lang aan het koninklijk hof waren opgevolgd.

De jongelieden hingen aan des verhalers lippen en ook de hertog, ofschoon hij zich onverschillig hield en meermalen zijn beker aansprak, leende aandachtig het oor.

‘Maar hoeveel pracht en praal ik ook te Aken gezien heb,’ ging de meistreel voort, ‘dit kon toch niet halen bij het toovermaal, dat den koning door Meester Albertus van Keulen bereid werd, toen hij met het feest der heilige Drie Koningen de gast was van den aartsbisschop.’

‘Een toovermaal?’ vroeg Agnes met kinderlijke verrassing.

‘Ja, zoo mag ik het wel noemen; want de kunst van den geleerden Predikheer grenst waarlijk aan toovermacht. Weet dan dat de koning te Keulen vertoefde om zijn dankoffer te brengen aan de heilige Drie Koningen, wier machtige hulp hij had ondervonden bij het beleg van Aken.

Nadat hij door den aartsbisschop op het vorstelijkst was onthaald, verzocht ook Meester Albertus dat de koning hem de eer mocht willen doen, bij hem te gast te komen. De koning, die den grooten geleerde en kunstenaar, den schepper van den nieuwen Keulschen dom hoogelijk vereert en al meermalen met hem de plannen besproken heeft voor den bouw van een prachtig hof in zijn erfland, dat een wonder van bouwpraal moet worden, nam gretig de uitnoodiging aan, als voelde hij zelf zich daarmee vereerd.

Op den bestemden dag begaf hij zich met zijn gevolg, waarvan ik het voorrecht had deel uit te maken, naar het klooster, waar de vrome kunstenaar een nederige cel bewoont. Wij werden in een groote, holle zaal gelaten, waar geen vuur was aangelegd; en daar het kort na Driekoningen was, voelden wij ons daar ver van behaaglijk, te meer daar Albertus ons vrij lang liet wachten. De heeren van het gevolg schimpten luide op de dorperheid van den monnik, die aldus den koning durfde ontvangen, maar deze bestrafte hen, zeggende dat dit wel met eenig oogmerk zou geschieden. Eindelijk verscheen Albertus en noodigde ons uit, hem in den boomgaard te volgen, waar de maaltijd was aangerecht.

Wij zagen elkaar verbaasd aan en dachten dat de monnik den draak met ons stak; hoe durfde hij ons, terwijl er buiten dik sneeuw lag, in de open lucht ten eten noodigen? Maar daar de koning niet aarzelde mee te gaan, moesten wij wel volgen, en na weinige schreden bevonden wij ons.... in een weelderigen lusttuin, vol bloeiende en vruchtdragende boomen, waarin zeldzame vogelen kweelden. Daar was midden in het frissche groen en de geurige bloemen de tafel bereid. Een aangename lentewarmte kwam ons met de zoete balsemlucht bij het binnentreden tegen, en zij, die straks het luidst over de kou geklaagd hadden, waren nu de eersten om hun pelsmantels af te werpen en zich op Albertus' uitnoodiging behaaglijk neer te vlijen. Met bewondering staarden wij rond en konden de oogen niet verzadigen aan de kleurenpracht der bloemen en de rijke verscheidenheid der uitheemsche gewassen. Het was of wij het verloren paradijs waren binnengedrongen. Intusschen waren de spijzen opgediend en Albertus noodigde ons uit, ons aan tafel te zetten. Nooit, zelfs niet aan 's konings disch, heb ik zulk een keur gezien van uitgelezen gerechten als

ons hier door eenvoudige kloosterbroeders werd voorgezet; want Albertus duldde niet dat een van 's konings gevolg aan tafel diende.

Wij aten en dronken zooals wij het ons leven lang niet gedaan hadden: alles wat ons werd aangeboden, was even smakelijk en verkwikkend. En toen wij verzadigd waren, verspreidden we ons weer in den hof om met eigen hand de kostelijke vruchten te plukken, die ons uit het weelderige loover toelachten. Wij waren allen opgetogen van bewondering en erkentelijkheid voor zulk een godenmaal en de koning, die zich niet gaarne in edelmoedigheid laat overtreffen, verzocht den gastheer hem om een gunst te vragen: als het in 's konings macht was, zou het verzoek worden toegestaan. Albertus antwoordde dat hij niets voor zich zelven begeerde, maar daar de koning hem toch een gunst toestond, verzocht hij dat de vorst, zoodra hij in de stad Utrecht mocht komen, daar een klooster voor de Predikheeren zou bouwen. Dat beloofde de koning van ganscher harte, en die belofte heeft hij trouw vervuld: de Predikheeren te Utrecht hebben thans een prachtig klooster met een toren versierd en met 's konings wapen op de ruiten geschilderd.

Onder herhaalde dankbetuigingen namen wij afscheid van onzen gullen gastheer, maar vonden ons niet weinig teleurgesteld, toen wij, buiten gekomen, weer de snerpende winterkou gevoelden: Albertus' wetenschap en kunst had den winter in den zomer omgetooverd.'[1)]

'Zulk een toovenaar zou ons bij dit gure weer ook te stade komen,' merkte hertog Otto schertsend op. Hij had evenals zijn zonen en dochters het verhaal met klimmende spanning aangehoord en het had hem ongemerkt in een betere stemming gebracht. Hij noodde den verhaler, wien de jongelieden met hun vragen geen rust lieten, nog eens zijn beker te ledigen en wenschte nu ook iets omtrent 's konings veldtochten te vernemen.

De meistreel liet zich niet bidden en na zich met een teug wijns de lippen verfrischt te hebben, verhaalde hij met opgewektheid van het beleg en de inneming van Keizersweerd, waar de koning reeds in December na zijn kroning met zijn leger was binnengetrokken; van zijn zegevierenden tocht langs Rijn en Moezel, waar alle steden hem haar poorten geopend en hem als overwinnaar, ingehaald hadden; van de veldslagen, waarin hij de legers van Koenraads aanhangers vernietigd had. En hij schilderde de dapperheid, het krijgsbeleid en de edelmoedigheid van den jeugdigen vorst en veldheer in zulke levendige kleuren af, dat de jonkers Albrecht en Johan hem met oogen, die van bewondering glinsterden, de woorden uit den mond zagen, en zelfs de oude stugge hertog zich door de geestdrift van den meistreel voor zijn koninklijken beschermer voelde meegesleept.

Maar vooral op jonkvrouw Elisabeth maakte die schildering een overweldigenden indruk; in vervoering hing zij aan des verhalers lippen, gelijk deze met voldoening waarnam telkens als hij, rechtstreeks of ter sluik, den blik op haar liet rusten.

'Ja, in die twee jaren,' zoo besloot de meistreel met vuur, 'heeft koning Willem wonderen gedaan. Men heeft hem den papenkoning, de stroopop van Paus en bisschoppen genoemd, maar hij heeft zich den man getoond, de kroon van het Heilige Roomsche Rijk waardig. Bij zijn verheffing tot den troon aan alle zijden van vijanden omringd, heeft hij die in vrienden en trouwe vasallen omgetooverd. Thans kent hij in het rijk bijna geen vijanden meer, en zoo er hem nog vijandig zijn, is het alleen hieraan te wijten dat zij hem niet kennen,' voegde hij er met een zijdelingschen oogslag op den hertog bij.

Diens stilzwijgen maakte hem stout en moedig ging hij voort:

1) Veltheim, Spiezel Historiael.

‘In elk geval kunnen zij niet beletten dat de overgroote meerderheid der Duitsche vorsten thans tot voordeel van hen zelven en tot heil hunner volken den koning gehoorzamen. Er ontbreekt nog maar aan dat de Heilige Vader hem te Rome de keizerskroon op het hoofd zet, gelijk hij hem op de jongste samenkomst te Lyon beloofd heeft....’

‘Hoe, gij waart ook daarbij tegenwoordig?’ vroeg Elisabeth.

De meistreel boog bevestigend het hoofd, terwijl hij met welgevallen de belangstelling der jonkvrouw opmerkte.

‘Zooals ik zeide heb ik den koning op al zijn tochten vergezeld. Na den bloedigen slag bij Oppenheim, die voor Koenraad de genadeslag was, toog hij op 's Pausen verlangen naar Lyon. De Heilige Vader die op het punt stond vandaar naar Rome terug te keeren, wenschte vurig vóór zijn vertrek den koning nog te zien en met hem over de aangelegenheden van het Rijk en de Kerk te beraadslagen. Omringd van een vorstelijk gevolg, reisde de koning naar Lyon en kwam er in het begin van April aan. Van de rijksvorsten vergezelde

OP WEG NAAR KLONDIKE, NAAR DE TEEKENING VAN R. CATON WOODVILLE.

hem alleen aartsbisschop Arnoud van Trier met een vijftigtal ruiters. Nooit zal ik het oogenblik vergeten dat ik, in 's konings gevolg, in 's Pausen tegenwoordigheid werd toegelaten. De Heilige Vader stond van zijn troon op om den koning en den aartsbisschop te gemoet te gaan en ontving ons allen met vaderlijke minzaamheid. Wij werden gastvrij in zijn paleis geherbergd en overvloedig van alles voorzien. Bij de beraadslagingen, die nu verscheidene dagen lang tusschen den Paus en den koning gehouden werden, was ik natuurlijk niet tegenwoordig, maar meermalen toch mocht ik den Heiligen Vader zien als hij uitreed en de koning hem eerbiedig den stijgbeugel hield. Dan knielden wij allen neer om zijn zegen te ontvangen. Intusschen liep het naar de Goede Week en van alle kanten stroomden duizenden geloovigen naar Lyon om van de plechtigheden getuige te zijn, die daar voor de laatste maal door den Heiligen Vader zouden worden verricht.

ROOD FLUWEELEN KASUIFEL MET GEBORDUURDE VOORSTELLINGEN VAN DE HH. FRANCISCUS, LODEWIJK EN ELISABETH.

KOORKAPPANDEN MET GEBORDUURDE HEILIGENBEELDEN.

Op Witten Donderdag had hij al die duizenden om zich samengeroepen, ten einde hun voor het laatst tot afscheid toe te spreken. De aartsbisschop van Trier stond naast het spreekgestoelte om 's Pausen woorden voor ons te vertolken, en zoo hoorden wij hoe de Heilige Vader in tegenwoordigheid van honderden bisschoppen en priesters en een onafzienbare menigte van geloovigen den koning in de regeering des Rijks bevestigde en nogmaals den banvloek over Koenraad uitsprak. Vervolgens droeg de Paus het heilig Misoffer op en reikte den koning de H. Communie, waarna hij ons allen zegende en ons vollen aflaat verleende. In den middag ontving hij den koning met al de prelaten in zijn paleis aan den disch. Maar met de Paaschdagen vierden wij vroolijk feest tot Woensdag daarop, toen de Heilige Vader ons met den koning en den aartsbisschop voor het laatst ontving. Hij nam minzaam afscheid van ons allen, noodigde den koning uit, spoedig naar Rome te komen, waar hij hem de keizerskroon op het hoofd zou zetten en schonk ons nog eenmaal zijn zegen. Den

volgenden morgen vertrok hij naar Italië, terwijl wij met den koning naar Duitschland afreisden.'

'Wie had voor twee jaren kunnen denken dat die jonge graaf van Holland in zoo korten tijd de hand zou uitsteken naar de keizerskroon!' mompelde hertog Otto in gedachten.

Jonkvrouw Agnes wekte hem uit zijn gepeinzen door hem opmerkzaam te maken dat het tijd werd voor het avondmaal, waarop hij den meistreel uitnoodigde niet alleen voor den avond, maar voor nog enkele dagen zijn gast te willen zijn.

'Gij hebt ons voor hedenavond een lied beloofd,' sprak hij vriendelijk, 'maar uw verhalen hebben ons wel zoo aangenaam den tijd gekort en morgen kunnen wij onze schade inhalen. Jonkvrouw Elisabeth is een groote minnares van poëzie.'

Met een glimlach van genoegen en met een hoofsche buiging nam de onverwachte gast die uitnoodiging aan. Dien avond kwam er niets meer van het zingen van een lied. De hertog en zijn zoons, maar niet minder zijn dochters hadden den bereisden zanger nog zooveel te vragen en deze wist aan hun nieuwsgierigheid op zoo onderhoudende wijze te voldoen, dat de lange avond verstreken was eer men er aan dacht. Maar de volgende dagen had hij gelegenheid om heel zijn schat van liederen ten gehoore te brengen, niet alleen voor den hertog en zijn burchtgezin, maar ook voor de gasten, die deze op het kasteel noodde om met hem van 's meistreels zang en spel te genieten.

Geen dankbaarder toehoorder had hij echter dan de schoone jonkvrouw Elisabeth, wie hij al de liederen moest leeren, die de konig hem het liefst hoorde zingen.

(*Wordt vervolgd.*)

Kerkelijke kunstvoorwerpen van de firma Janssen & Co., te Tilburg.

De verblijdende ontwikkeling van het katholieke leven in ons vaderland gedurende de laatste jaren heeft ook aan de beoefening der kerkelijke kunst hier te lande een nieuwe en sinds eeuwen ongekende vlucht gegeven. De talrijke nieuwe kerken toch, in onzen tijd verrezen, vorderen een versiering, evenredig aan haar onbekrompen en uit kunstoogpunt menigmaal voortreffelijken bouw. De kerkbouwmeesters hebben tot gevolg een heelen staf van kerkschilders, beeldsnijders, goud- en zilversmeden, borduurwerkers enz. enz., die zich beijveren de heiligdommen, door hen opgericht, te meubelen en te versieren.

KOORKAPSCHULP MET VOORSTELLING VAN DEN H. ANTONIUS.

Reeds meermalen hebben wij in de *Illustratie* afbeeldingen en beschrijvingen gegeven van kerkelijke kunstvoorwerpen, zoo in beeld- als schilderkunst. Ditmaal wenschen wij onzen lezers enkele producten te vertoonen uit de werkplaatsen van de firma Janssen & Co. te Tilburg, wier naam in den laatsten tijd, ook in het buitenland, herhaaldelijk genoemd en geroemd werd.

Bedoelde firma toch mocht de eer te beurt vallen den kostbaren troon te leveren, die voor de inhuldiging van H.M. de koningin gediend heeft in de Nieuwe Kerk te Amsterdam.

Reeds een jaar te voren had de kunstrijke arbeid dezer firma de aandacht mogen trekken van de toenmalige koningin-regentes. Het was bij gelegenheid dat door de heeren Janssen & Co., ten behoeve der St.-Antonius- en Lodewijkskerk aan den Boschkant te 's-Gravenhage een stel plechtgewaden en een geciseleerde ciborie geleverd werd, terwijl zij tevens de kerk van

het naburige Zoeterwoude met een prachtige gothieke monstrans verrijkten.

Het was den heer Janssen vergund, die voorwerpen met nog enkele andere voortbrengselen uit zijn omvangrijke werkplaatsen aan de koningin-regentes en tegelijk aan de jeugdige koningin te vertoonen, waarbij hij de voldoening had de beide vorstinnen haar hooge ingenomenheid met die kunststukken te hooren uitspreken. Vooral in den mond van koningin Emma moet den kunstenaar die lofspraak bijzonder aanmoedigend geklonken hebben, wijl H.M. over het vertoonde naald- en borduurwerk met buitengemeene kennis en juist oordeel sprak, zóó zelfs dat de heer Janssen, die wegens den aard van dit vak herhaaldelijk met dames daarover spreekt, verklaart nimmer een vrouw ontmoet te hebben, die van zoo grondige kunde en fijnen smaak blijk gaf.

Het is ons een genoegen, onzen lezers de afbeeldingen te kunnen voorleggen van het voornaamste, wat door den heer Janssen ten paleize vertoond werd.

Vooreerst dan vestigen wij hun aandacht op een rood fluweelen kasuifel met echt gouden borduurwerk en geborduurde beeldgroepen, voorstellende vooreerst den H. Franciscus, tusschen den H. Lodewijk en de H. Elisabeth, omgeven van schilddragende engelen met het ordewapen van den H. Franciscus en de wapens der beide heilige vorsten, die tot zijn orde behoorden. Daaronder ziet men de ontmoeting van den H. Franciscus met den H. Dominicus en heel onderaan de prediking van den H. Franciscus voor de vogelen.

Al die geborduurde voorstellingen munten uit door zuiverheid van lijnen, zachte kleurschakeering, innig godsdienstige uitdrukking en streng kerkelijken stijl. Het werk is daarbij zoo fraai en onberispelijk, dat men op het eerste gezicht meent de luchten en landschappen, die toch met vloszijde uit de hand zijn gewerkt, met het penseel op het doek te zien gebracht.

Een wat breeder voorstelling dan de smalle ruimte van een kasuifelkruis gedoogt, zien wij op de schulp van een koorkap. Ze vertoont den H. Antonius met het Kind Jesus op de armen, van zwevende engelen omgeven, naar de bekende schilderij van Murillo.

De twee voorpanden van deze koorkap zijn weer in den geest van het kasuifel bewerkt, dat wil zeggen dat de figuren of groepen in smalle vakken boven elkander geplaatst zijn. Wij onderscheiden Maria en Jozef, den H. Wilhelmus en den H. Adrianus.

De hierbij passende dalmatieken, het humerale en de lofstola waren in denzelfden geest geborduurd met voorstellingen uit de orde van den H. Franciscus. Deze paramenten vooral mochten de hoogste belangstelling opwekken van Hare Majesteiten, die zich tot in kleine bijzonderheden omtrent de technische moeilijkheden en de zinnebeeldige beteekenis der voorstellingen en tusschenversieringen lieten inlichten.

Maar ook aan het drijf- en ciseleerwerk schonken zij haar hooge aandacht, zoo bij voorbeeld de band voor een missaal, waarvan het voor- en achterblad elk uit één enkele zilveren plaat uit de vrije hand waren gedreven. Het voorblad geeft, zooals men uit de afbeelding kan zien, Christus aan het kruis te midden van Maria, Johannes en Magdalena te aanschouwen; het achterblad vertoont het offer van Melchisedech.

Ten slotte wijzen wij nog op de hoogst artistiek uitgevoerde gothieke monstrans (van voren en van ter zijde gezien) en de ciborie in denzelfden stijl, die een even

gunstig getuigenis afleggen van de hooge volkomenheid, waartoe in de werkplaatsen der firma Janssen & Co. de beoefening der kerkelijke kunst is opgevoerd.

Na in 1893 op de wereldtentoonstelling te Chicago met de eerste onderscheiding bekroond te zijn, behaalde deze firma herhaaldelijk lauweren.

Wij twijfelen niet of haar inzending zilverwerken voor de wereltentoonstelling te Parijs van 1900, waarmee men nu al druk bezig is, zal ook daar in dien grooten wedstrijd de eer onzer Nederlandsche kunst handhaven.

Gered.

Arm! Ja, 't is waar, ze zijn arm, maar toch rijk, rijk in 't bezit van hun lieveling, hun eenig kind, nu drie jaren oud.

Hij is een oppassend werkman, zijn karig weekloon brengt hij altijd trouw aan zijn vrouwtje, die met naaien er nog wat bijverdient. Wat kan zij veel doen, van het weinige, dat hij haar thuisbrengt; in haar handen vermenigvuldigt het.

Zij hebben maar één kamertje meer hebben ze ook niet noodig, ze zijn tevreden en gelukkig. Gelukkig ook, dat er een kindje kwam, een teer, broos kindje, dat echter langzamerhand krachtiger werd.

Het is een mooi kind, blond haar en blauwe oogjes, waar zij u, o zoo vriendelijk mee aankijkt en dan dat stemmetje zoo zacht en vleiend.

Zondags gaan ze met haar wandelen, iedereen kijkt haar na, wat zijn ze trotsch op hun eenigste. Het is hun eenigste gebleven en ze zijn er God dankbaar voor, dit kunnen zij nu geven alles wat het noodig heeft; waren er meer gekomen, dan hadden allen natuurlijk gelijke rechten, maar nu kreeg hun Anneke, hun trots, alles.

Maar misschien zouden zij weldra wenschen meer kinderen te hebben.

Anneke wordt ziek, is hangerig en ziet er bleekjes uit, het kind krijgt hevige koorts. Angst, angst voor den niets ontzienden dood bekruipt hen al meer en meer. Hun lieveling te moeten verliezen, erger konden zij niet beproefd worden. Het kon niet zijn, God zou hen niet boven hun krachten beproeven. In bange verwachting volgen zij het verloop der ziekte.

Hij moet den geheelen dag op 't werk zijn, machinaal doet hij, wat hem gezegd wordt, zijn gedachten zijn thuis bij de kleine zieke. Het ‘kerel, wat zijt ge vervelend, wat scheelt u vandaag,’ dat de opperman hem toeschreeuwt, doet hem verschrikt opkijken.

‘Ach, Jansen,’ zegt hij, ‘mijn kleine meid is zoo ziek.’

‘Kom vent, zijt ge gek, het zal wel weer beter worden, en anders kinderen genoeg op de wereld,’ zegt de hardvochtige Jansen, die werk heeft zijn acht spruiten in 't leven te houden. Die harde woorden, in plaats van eenige deelneming, doen hem pijnlijk aan, en dankbaar ziet hij naar de wijzers van de klok, die met rassche schreden het uur van vertrek naderen.

Wat wacht hem thuis; zou ze nog leven, zou ze misschien een klein beetje beter zijn? De angst werkt verlammend op hem, hij loopt al langzamer en langzamer, bang voor het zekere, bang om naar binnen te gaan en haar misschien niet meer levend te vinden.

Reeds in zijn verbeelding ziet hij haar bleek en roerloos op het bedje liggen, nooit zou dat rozige mondje zich meer openen, om hem en moesje lieve woordjes toe te fluisteren, nooit zouden die mollige armpjes zich meer naar hem uitstrekken.

Tranen, groote tranen rollen over zijn ruw gelaat, schuw veegt hij ze ter sluiks met zijn jasmouw af, ze mochten eens lachen om zijn smart. Niets is zoo pijnlijk, als dat men lacht om ons verdriet.

Een paar minuten aarzelt hij nog, eer hij den drempel overschrijdt, maar een inwendige stem spreekt hem toe: ‘Wees een man, denk eens om uw arm vrouwtje.’

Ja, zijn vrouwtje, wat hield zij zich kalm en verstandig, en was het voor haar niet oneindig veel zwaarder te dragen, zij, die moeite noch zorgen heeft gespaard om het kind op te kweeken?

Moest haar smart nog niet grooter zijn dan de zijne?

Zachtjes maakt hij de deur open. Zijn eerste blik is op het bedje gericht, een zucht van verlichting ontsnapte zijn benauwde borst, ze leeft nog.

Onrustig wendt zij zich heen en weer, met van koorts gloeiende wangetjes. Zijn dapper vrouwtje zit er bij en bevochtigt af en toe de lipjes.

‘Anna,’ zegt hij, ‘hoe is 't geweest vandaag?’

‘Slecht man, dadelijk komt de dokter, over een half uurtje treedt de crisis in en is ons Anneke behouden of.... dood.’

Het voor hem zoo verschrikkelijke woord wil haar nog niet goed over de lippen, ze wilde haar ook zoo gaarne in 't leven houden.

Juist komt de dokter binnen, een flinke; vriendelijke man.

‘Moedertje,’ zegt hij, ‘nu moet ge mij uw plaatsje afstaan en dan mag ik de lamp zeker wel daar zetten en nu maar moed gehouden, nog maar een korte tijd en de strijd is gestreden.’

Met gespannen aandacht volgt hij iedere beweging van het kind, dat zich stuipachtig heen en weer gooit, af en toe korte klankjes uitstootende.

Anna, meenende het woord ‘moesje’ te vernemen, wil toesnellen om het in haar armen te nemen, maar een gebiedende blik van den dokter houdt haar terug. Zij kan het niet langer aanzien, weenend verbergt ze haar gelaat in de handen. Zij kan zich niet voorstellen, dat het niet rustig zal worden, wanneer zij het in haar armen neemt; ze begrijpt niet, dat het de dood zou zijn, wanneer zij het kind nu opnam. Zoolang zij haar lieveling had opgepast, was zij kalm gebleven, maar haar zoo te zien liggen en er niets aan te mogen doen, kon men dat van haar, haar, de moeder, vergen?

Troostend legt haar man zijn arm om haar heen. Ook hij kan het haast niet langer aanzien, maar de gedachte, dat ieder oogenblik het laatste kan zijn, trekt zijn blik telkens weer naar het lijdende kind.

Plotseling blijft ze doodstil liggen. Zou het dan toch gebeurd zijn? denkt hij. Hij tracht op het gelaat van den dokter te lezen, wat er voorgevallen is, hij durft zich nog niet bewegen, uit angst, dat zijn vrouw haar handen voor de oogen weg zal nemen.

De dokter luistert naar de ademhaling van het kind; kalm en rustig ligt het nu.

Anna, het kind niet meer hoorende kreunen, kijkt op, strak staren haar oogen naar haar lieveling en zacht, haast onhoorbaar, zegt ze:

‘Is ze dood?’

Een tevreden trek ligt op het gelaat van den dokter. Als tot stilte aanmanende legt hij den vinger op den mond, en zegt:

‘Gered, zij slaapt rustig.’

Dit ééne woordje ‘gered’ klinkt als een jubelkreet in hun ooren, bevend van ontroering omhelzen zij elkander, hun kind, hun schat is behouden. Zachtjes, voorzichtig komen ze naderbij.

‘Dokter,’ zegt het dankbare vrouwtje, ‘wij danken u.’

‘Vrouwtjelief, mij hebt gij niet de danken, gij hebt toch gezien, hoe onmachtig ik er bij zat, niet in staat het kind eenige verlichting te bezorgen, hier kon er maar één helpen en dat is God; dank Hem, die het beter vond u het kind te laten behouden, ik ben maar een werktuig in Zijn hand.’

Al pratende was hij de deur genaderd, en eer zij iets verder kon zeggen, was hij verdwenen in de duisternis.

‘Anna, wat een beste, goede man is dat toch!’

‘Ja, man,’ zegt ze met een gelukkig gezichtje tot hem opkijkend, ‘en wat hij zegt is waar, kom laten wij bidden, niet alleen om Hem te danken voor zijn redding, maar ook voor haar verdere beterschap.’

Nog langen tijd zaten ze bij het bedje van de kleine haar rustigen slaap gade te slaan en af en toe hoorde men een van beiden het woordje ‘gered’ fluisteren; het was zoo heerlijk, het haast ongelooflijke telkens en telkens weer te herhalen.

DINA BOERS.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg*.)

‘Hoe oud is u, freule? Verschooning, 't is geen kinderachtige nieuwsgierigheid, die mij dit doet

vragen, maar u ziet er nog zoo heel jong uit en kan toch zoo'n bijzonder ernstig gezicht zetten, alsof u de wereld al jaren van alle kanten bekeken had.'

Elzire lachte zacht en zei, dat zij morgen juist twintig jaren werd.

Hij gaf zijn verwondering te kennen, dat zij op haar verjaardag vertrok, in plaats van dien dag vroolijk te vieren, waarop zij met een zweem van droefgeestigheid zeide, dat ze geen vrienden had, die feest konden komen vieren, alleen haar tante en de dienstbode zouden haar gelukwenschen en verder zou er niets gebeuren; zoo was het altijd geweest.

Weder stokte het gesprek, maar na een korte poos begon de graaf te vertellen van de schitterende feesten, die zijn overleden gemalin altijd gaf en hoe eenzaam hij zich dan gevoelde, als zijn huis vol vreemden was.

Een zwak licht drong eensklaps door het donkere dennegroen heen. Elzire stond stil en beschouwde aandachtig het vervallen huis, uit welks smalle vensters het schijnsel eener kleine lamp viel.

'Hoe vreeselijk verwaarloosd ziet alles er hier uit, graaf,' zei het jonge meisje zacht, 'als er geen licht brandde, zou men denken, dat het een sinds jaren onbewoond gebouw was, waar niemand zich meer om bekommerde; een week geleden ben ik hier ook langs gekomen en toen maakte de ordelooze toestand een pijnlijken indruk op mij, de vensters hangen uit hun scharnieren en zijn al even verveloos als de deur, het onkruid woekert in ongestoorde vrijheid voort en op de perkjes treuren nog enkele overgebleven verwilderde bloemen. Wie woont daar toch?'

'Het lijkt niet veel meer dan een verblijfplaats van ratten en muizen,' zei de graaf meewarig. 'Er woont een stokoude menschenhater, die zich nooit buiten vertoont en niemand bij zich duldt, dan een bijna even oude vrouw, die ondanks haar hooge jaren en gebogen rug nog binnen het noodige werk doet en voor het eten zorgt, want volgens zijn streng bevel mag geen vreemde voet zijn drempel betreden, behalve een kleine jongen, die de boodschappen doet.'

'Kent u zijn geschiedenis?' vroeg Elzire levendig.

'Gedeeltelijk ja.'

'Als het niet al te onbescheiden is, vertel er mij dan iets van.'

'Met genoegen; zijn geschiedenis is een treurig bewijs, dat zelfs het blijmoedigste menschenhart dor en ongevoelig wordt, als het veel teleurstellingen ondervindt.'

Bij deze ontboezeming schudde Elzire twijfelend het blonde hoofdje.

'Dat kan ik mij niet voorstellen,' bekende ze ernstig, 'dat een droevige ervaring iemand zoo hard en boos kan maken, dat hij zich vol mok kenden haat van de menschen afzondert, alsof die allen tegen hem misdaan hadden.'

'Maar u ziet er hier toch een voorbeeld van.'

'Het moeten, zooals u zegt, wel vele teleurstellingen zijn, die alle zachte plekken in een gemoed kunnen doen verstijven.'

Nadenkend keek zij nog even in het licht en wendde zich toen af.

'Kom, graaf, laat ons verder gaan,' verzocht ze.

Hij voldeed hieraan terstond, en onder het voortgaan vroeg hij:

'Is u het niet met mij eens?'

'O neen, u heeft mij niet overtuigd, laat mij op mijn beurt een voorbeeld aanhalen, vrouw Bergen. Zij heeft mij veel verteld van haar treurig leven, die goede vrouw heeft zeer veel leed gedragen en heel wat hoon en smaad moeten verkroppen. Al die lijnen en voren in dat verbleekte gelaat vertellen een lange geschiedenis van zwijgend

dulden en verdragen, die de tijd en de smart er met onuitwischbare teekens hebben ingeschreven. En is zij een sombere menschenhaatster geworden?’

‘U haalt daar een zeer schoon voorbeeld aan van zachtzinnig vergeven en vergeten,’ zei hij getroffen, ‘maar wij staan nog gelijk, voorbeeld tegen voorbeeld.’

‘Maar mijn tante dan?’ hield Elzire vol, ‘zij heeft ook veel verdriet gehad en is toch altijd even goed en liefdevol gebleven.’

‘Het schijnt dat de vrouw in dit opzicht beter is dan de man,’ sprak de graaf.

‘Och neen,’ zei het jonge meisje kalm, ‘laat ons liever aannemen, dat die oude man daar ginds een uitzondering op den regel is, uitzonderingen zijn er altijd; maar u zou mij van hem vertellen.’

‘Nu goed, het weinige dat ik er van weet zal ik u zeggen. Die oude man was vroeger gehuwd met een bekoorlijke, maar zeer wufte vrouw, die het niet met hem vinden kon en... er eenvoudig van door gegaan is. Hij deed nog veel moeite, om haar te ontdekken en zich met haar te verzoenen, doch zij zond hem een zegevierenden, spottenden brief toe, die hem zoodanig verbitterde, dat hij een grenzenloozen haat tegen de heele wereld opvatte en zich in het oude rattennest verborg, waar hij zich nimmer meer buiten vertoonde. Mijn moeder heeft mij dit alles verteld, het was nog vóór mijn tijd, ik heb het huis nooit anders dan stil en vervallen gekend.’

‘Arme man,’ fluisterde Elzire medelijdend, ‘hij moet wel veel van haar hebben gehouden en zij was naar mijn gedachte een slechte, hartelooze vrouw.’

‘Zij was in elk geval de oorzaak, dat hij al die jaren een troosteloos bestaan heeft geleid. Al konden zij misschien niet best overweg, daarom had zij hem toch niet mogen verlaten,’ meende de graaf.

‘Neen zeker niet,’ stemde Elzire toe, ‘zij had haar best moeten doen om zijn liefde te beantwoorden, en dan hadden beiden gelukkig kunnen zijn; maar....’

En met een kleine wijziging zong ze schalks de woorden van Kamphuijsen:

Ach waren alle vrouwen wijs
En deden daarbij wel,
Het huwlijk ware een paradijs.
Nu is het vaak een hel.

De graaf riep ‘bravo,’ maar nog was het woord hem niet van de lippen, toen met een kreet van schrik het jonge meisje voor zijn oogen verdween.

Al sprekende waren zij voortgewandeld over den duisteren weg, in welks midden een breede kuil gaapte, tot Elzire, die eenige schreden voor haar begeleider uitliep, er plotseling instortte, zoodat de graaf niets van haar vernam dan een gedempt lachen, dat uit een graf scheen op te stijgen.

‘Om Godswil, freule, waar is u?’ riep de jonge man doodelijk verschrikt en streek vol verwarring een lucifer aan, die echter door den wind in minder dan geen tijd werd uitgeblazen.

‘In de diepte der afgronden nedergeworpen door het noodlot,’ klonk het kalm tot hem omhoog.

Haastig stak de jonge man een tweede lucifer aan, daarbij zijn hoed als tochtscherm gebruikend; ditmaal was de wind zoo welwillend het dunne houtje een oogenblik rustig te laten branden. Arendsheuvel keek omlaag en zag, hoe Elzire in wanhopige gelatenheid midden op een heuveltje van los zand zat; het lieve gezichtje was naar hem opgeheven, en de blauwe oogen zonden een sprakelooze bede om hulp tot hem. Boosaardig deed de wind het lichtje onrustig flikkeren, een korte worsteling op leven en dood en knetterend stierf het vlammetje; de graaf stond weer in een Egyptische duisternis.

‘Hebt ge u bezeerd?’ vroeg hij bezorgd.

‘Neen, gelukkig niet, maar als u mij even wilt helpen, zal ik probeeren gauw uit deze ongezellige herberg te klimmen, het is hier te ongerieflijk ingericht om er den nacht door te brengen.’

Reeds was de graaf op zijn knie gebukt en strekte beide armen uit om haar omhoog te tillen. Tastend en zoekend greep Elzire eenige malen in de ijle lucht, maar eindelijk raakte ze zijn handen aan, waaraan zij zich vastklemde met de angstige drift van een drenkeling, die het reddend touw vastgrijpt. Langzaam klauterde zij, door den graaf geholpen, uit den verraderlijken kuil, tot zij den voet weer op vasten grond had.

‘Hebt ge u werkelijk geen pijn gedaan,’ vroeg de graaf deelnemend, ‘leun maar stevig op mij, ge beeft nog van schrik.’

‘O, dat zal wel overgaan,’ hernam zij; ‘laat ons wat sneller doorloopen.’

En om het geval maar dadelijk te doen vergeten, vroeg zij hoe het met Harry ging.

‘Harry,’ zei hij en eensklaps schoot hem binnen, dat het haar tante moest zijn geweest, die het kind in het bosch ontmoet had. Hij verzocht haar zijn innigen dank aan de oude mevrouw te willen overbrengen voor haar vriendelijke zorgen aan zijn zoontje besteed.

Elzire zweeg in de grootste verbazing, terwijl hij vervolgde:

‘Ik zou gaarne persoonlijk haar mijn dank gaan betuigen, maar ik vrees, dat mijn bezoek bij het ophanden zijnde vertrek te ongelegen zou komen.

‘Alles is al bijna overhoop gehaald,’ zei het jonge meisje luchtig, ‘als u daar niets om geeft, graaf.’

Wat beteekent dat nu, dacht ze bij zich zelve, hoe komt hij er op, te denken, dat tante de kleine Harry den weg gewezen heeft.

‘Als u geen andere bezwaren heeft, kom ik morgenochtend een bezoek brengen,’ besloot Arendsheuvel.

Daarop liepen beiden nog een poosje zwijgend naast elkander: de graaf dacht namelijk bij zich zelven, hoe jammer het was dat het meisje nu juist moest vertrekken: hij had zijn Harry zoo graag met haar in kennis gebracht.

‘Wij zijn er,’ met deze woorden deed Elize hem opschrikken; zij waren, zonder dat hij er acht op had geslagen, bij het Zwitsersche huis gekomen, en het jonge meisje had den glimmenden belknop reeds overgehaald, eer hij er de hand naar uit kon strekken.

Even daarna opende de dienstbode de denr en met een innigen handdruk nam Arendsheuvel afscheid. Nadat hij eenige schreden voortgegaan was, stond hij stil en zag om.

Elzire stond nog in de gang, de hanglamp wierp een rossen gloed over haar fijne gestalte, die zoo goed uitkwam in het gladde, fluweelen kleed. Hij nam zijn hoed af en wuifde er mee, en vriendelijk wenkte zij terug met de kleine, witte hand.

Toen viel de deur in het slot en de graaf wandelde, in gedachten verzonken, langs den stillen landweg naar huis.

IV.

Den volgenden morgen sloop Harry vroegtijdig, met een bedrukt gezicht, uit zijn slaapkamer en spoedde zich naar Johan, die bezig was aan de eerste toebereidselen voor het ontbijt. Het knaapje, dat niet gewend was zich zelf te kleeden, moest met beide handjes zijn goed vasthouden, om het niet te laten afzakken.

'Johan,' begon hij aarzelend, 'zou vader het meenen, dat ik mee moet naar die oude dame om te bedanken?'

'Zeker, jonker, ge moet er heen.'

'Maar dan zal het uitkomen, dat ik vader voorgejokt heb.' De arme Harry was niets op zijn gemak.

'Dat zal natuurlijk uitkomen,' bevestigde de lakei, terwijl hij den kleinen jongen met veel handigheid opnieuw kleedde. 'Weet u wat het beste is, jonker, vertel alles aan mijnheer. Ik heb onderzocht, wat voor damen zij zijn en overal heb ik goed van haar gehoord; mijn grootmoeder zei, dat de freule, Elzire heet zij, hè! een lief meisje is en dat zij altijd zoo vriendelijk over u sprak. Wees dus maar niet bang, jonker, en vertel alles, mijnheer zal niet boos zijn.'

Harry voelde zich opeens weer luchtig en vroolijk.

'Dat dacht ik wel, Johan, zij kon niet valsch zijn.'

'Wat is dat, zijt ge al op, jongen?' Arendsheuvel stond op den drempel en stak Harry zijn handen toe.

Hierdoor aangemoedigd, snelde de knaap in zijn armen en fluisterde smeekend:

'Ik moet u iets vertellen, vader, maar u moet niet boos worden, ik zal het nooit weer doen.'

'Ah zoo, kleine zondaar, hebt ge iets op uw

[gewe]ten? Nu, vertel me uw pekelzonde maar.'

En langzaam, bevend vertelde Harry zijn leugen, die den graaf wat een lust bezorgde.

'Ik wist niet, dat mijn zoon zulk een schelm was,' bulderde hij, met dreigende oogen op het kind toetredend, dat angstig achteruit week als een hondje, dat bevreesd is voor een schop.

'Ach vader, ik zal het nooit weer doen, kijk niet zoo verschrikkelijk,' jammerde hij klagend.

MISSAALBAND (Voorzijde).

De graaf stormde op hem toe en wierp hem in de lucht, en toen de kleine weer in zijn armen terecht kwam, fluisterden de kinderlipjes verheugd:

'Is u heusch niet boos, vader?'

'O, jawel, zóó boos,' riep de graaf en streel-de zijn blonden krullebol, waarna de jeugdige boeteling zich volkomen gerust voelde.

Na het outbijt liet de graaf zijn zoontje een sierlijk rijkostuum aantrekken en besteedde zelf eveneens veel zorg aan zijn uiterlijk.

De tuinman bracht een heerlijk geurenden ruiker van witte bloemen, waarvoor hij de broeikas in alle richtingen doorkruist had, en Harry kreeg een foedraal van marokijnleder in bewaring.

De stalknecht leidde een vurigen goudvos voor het bordes heen en weer, terwijl Johan een makken ponny bij den teugel hield.

Met schitterende oogen stond Harry toe te kijken en riep zijn viervoetigen lieveling vleiende namen toe.

'Vooruit maar, Harry, ge brandt immers van ongeduld, stijg op,' en vroolijk lachend wipte graaf Arendsheuvel de treden af, en bleef met de hand op den hals van zijn paard kloppend even toezien, hoe Harry zich met een aller liefst manier in het zaal zette; daarna wierp hij zich vlug te paard, en voort ging het de brug over.

Juffrouw Henders stond met eenige bedienden hem na te kijken.

'Och, och, wat herinner ik mij nog goed, dat graaf Alfred zelf op zoo'n klein paardje uitreed en zijn vader, met mevrouw aan den arm, hem stond na te kijken. Wat zag hij er goed uit van morgen. Voor wie zouden die witte bloemen bestemd zijn?'

Johan keek de spreekster veelbeteekenend aan en zei zachtjes:

'Let eens op mijn woorden, juffrouw, eer wij een jaar ouder zijn, hebben wij een nieuwe meesteres.'

'Zou het wezenlijk!' riep de oude juffrouw, allesbehalve gesticht door deze voorspelling.

‘Wees gerust, juffrouw, wij zouden wel een slechtere hebben kunnen treffen,’ zei Johan kalm en ging aan zijn werk.

Intusschen waren de graaf en zijn zoontje druk pratend voortgereden. Met welgevallen rustten de oogen van den vader op het knaapje, dat los en bevallig in den zadel zat. Wat zag hij er innemend uit met de blonde lokken, die golvend onder de witte pet uitkwamen? Nu en dan klopte hij met een gewichtige beweging op zijn borstzak, waarin het roode foedraal zat.

GOTHIEKE MONSTRANS (Van voren).

Elzire zat in de vensterbank en was ijverig aan een borduurwerkje bezig. Het trappelen der hoeven deed haar 't hoofd opheffen; het volgend oogenblik vloog het werk in een hoek en het jonge meisje snelde naar buiten, waar Harry haar tegemoet sprong, terwijl zijn vader de paarden vastbond; glimlachend hoorde ze zijn gelukwensch aan en liet hem in de ruime, eenigszins donkere kamer. Terwijl de kleine jongen alles met kinderlijke nieuwsgierigheid bekeek, naderde de graaf het meisje en bood haar de bloemen, die zij blozend aannam.

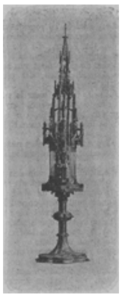

GOTHIEKE MONSTRANS (Van ter zijde).

MISSAALBAND (Achterzijde met rug).

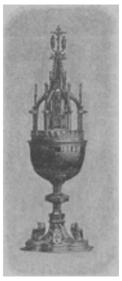

GOTHIEKE CIBORIE.

Beschroomd stak zij hem dankend de hand toe en hij drukte die zachte smalle hand lang en vast.

Nadat zij haar gasten een gemakkelijk plaatsje gewezen had, ging zij haar tante waarschuwen, die in een der andere vertrekken bezig was met inpakken.

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Op weg naar Klondike. -

Welke vermoeienissen en gevaren trotseert de fortuinzoeker niet, aangelokt door den verblindenden glans van het goud! Zie het ondernemende tweetal maar eens op ons naar het leven geteekend tafereel. Over met sneeuw bedekte rotsen en langs duizelingwekkende afgronden zoeken zij den weg naar het nieuwe goudland, naar Klondike, waar hen velen reeds zijn voorgegaan, helaas, om er in plaats van goud, honger en ellende te vinden. Het voorbeeld van die jammerlijk teleurgestelden schrikt hen niet af. Zij hebben enkel voor oogen de weinigen, die hun pogingen met goeden uitslag zagen bekroond of althans nog in hoop op welslagen leven. Zij hopen zich een bestaan, welvaart, rijkdom te veroveren in de nieuwe maatschappij, die daar in wording is in pas uit den grond gerezen steden.

Dat zal hun alle ontberingen, alle gevaren, alle vermoeienissen en ellenden van een tocht door de wildernis ruim vergoeden.

Zij voeren niets mee dan hun trouwe muildieren, die op hun rug al hun schamele have dragen, wat beddegoed, een houweel, een braadpan en dergelijk gereedschap, waarmee zij zich in de onherbergzame woestenij maar moeten zien te behelpen.

En wie weet of zij het vurig begeerde doel van den tocht wel ooit zullen bereiken!

[Nummer 44]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XV. Koninklijke bruiloft.

De meistreel had onder gulle dankbetuigingen voor het vriendelijk onthaal, hem op Danquarderode te beurt gevallen, het kasteel verlaten; en zijn vertrek had daar een door allen gevoelde leegte achtergelaten. De jonkers Albrecht en Johan, die zich uren lang met hem onderhouden hadden over den koning en diens vorstelijke mildheid tegenover de trouwe vasallen, die hem op zijn zegevierende veldtochten vergezelden, voelden nu des te pijnlijker de werkeloosheid en daaruit gevolgde achteruitzetting, waartoe huns vaders hardnekkige terughouding hen doemde.

KRIJGSGEVANGEN, NAAR DE SCHILDERIJ VAN TH. KLEEHAAS.

Hertog Otto zelf begreep, na al hetgeen hij van 's konings gunsteling vernomen had, alweer duidelijker hoezeer hij zich en zijn huis benadeeld had; maar wilde daar toch niet voor uitkomen, en om de verwijten van zijn zonen, waarop hij geen redelijk antwoord meer wist te geven, te ontgaan, sloot hij zich op in zijn torenvertrek, waar hij zich in de eenzaamheid soms met de vuist tegen het voorhoofd sloeg, van spijt over zijn onvergeeflijke domheid.

Wat had hij niet gegeven, als hij die ongedaan kon maken! Maar zich nederig tot den koning begeven, om hem de lang geweigerde hulde te brengen, zooals Elisabeth hem met bescheiden aandrang ried, terwijl zijn zonen daar met alle kracht op aandrongen, kon hij niet van zich verkrijgen. Hoe zou hij voor den koning verschijnen na de verregaand onheusche bejegening van den redder zijner dochter!

Diep griefde het Elisabeth, dat zelfs al hetgeen hij thans omtrent 's konings gulle vergevingsgezindheid vernomen had, hem niet van zijn koppig verzet kon afbrengen. Als het haar toegestaan was geweest, gaarne zou zij, al ware het blootvoets en in pelgrimsgewaad, den koning aan het uiteinde des rijks zijn gaan opzoeken, om hem vergeving te vragen voor de onverdiende vijandschap, die haar vader hem nog steeds betoonde.

De verhalen van 's konings meistreel hadden in haar geest weer het beeld verlevendigd van den ridderlijken jonkman, die haar eenmaal op den eenzamen landweg als een beschermer der onschuld verschenen was om haar uit de handen der roovers te redden; den jonkman,

die door den H. Geest was uitverkoren om het lang geteisterde rijk den vrede terug te geven, en dien zij in den dom van Keulen in blijde vervoering had mogen aanschouwen als den *miles Christi*, den strijder Gods, wiens zwaard bij heiligen eed was gewijd aan den dienst des Heeren.

In zoet-weemoedige droomerijen bracht zij zich het gesprek te binnen, dat zij op den weg bij de stad Neuss met hem had gevoerd en hoe zij toen beloofd had, voor hem te bidden, een belofte, waarvan zij zich nog elken dag trouwelijk kweet. Zij herinnerde zich hoe zij in den dom van Keulen den bezielden blik uit het oog van den pas tot ridder geslagene had mogen opvangen; hoe zij hem bij het tornooi op het Domplein van uit de menigte de roos met haar lint omstrikt had durven toewerpen. Hij had de bloem opgeraapt, ze zelfs aan zijn lippen gedrukt! Zou hij ze ook bewaard hebben.... maar neen; sedert waren hem reeds zooveel bloemen en kransen toegeworpen; zooveel roem en eer had hij reeds ingeoogst; zooveel vorsten en vorstinnen hadden zijn troon omringd om hem te huldigen: hoe zou hij nog denken aan haar, die zich nederig onder de menigte verschool, daar zij zelfs het recht niet had hem te naderen?

Neen, hij had haar vergeten; en het hertogelijk huis van Brunswijk had er hem niet naar bejegend, dat hij het in bijzondere welwillendheid gedenken zou.

Terwijl zij, aldus peinzende, in haar stil salet zat en den blik door het hooge kruisvenster over het sombere herfstlandschap liet dwalen, werd zij eensklaps opgeschrikt door het binnentreden van een persoon, die zonder zich door een tikje op de deur aan te melden, haar heiligdom binnendrong.

Onaangenaam verrast door zoo ongepaste vrijheid, zag zij op en aanschouwde den hertog haar vader, ditmaal niet norsch en somber, gelijk zij hem in den laatsten tijd bijna voortdurend gezien had, maar met een van opgetogenheid stralend gezicht.

‘Duid me niet euvel, beste Elisabeth, dat ik u aldus kom opschrikken,’ sprak hij, ‘maar ik kon niet nalaten u onmiddellijk deelgenoot te maken van de blijde tijding, die mij daar juist gewordt. Zoo even brengt een bode mij een schrijven.... raad eens van wien?’

‘Hoe kan ik dat raden?’ vroeg de jonkvrouw verlegen.

‘Nu, denk eens na,’ hernam hij met een zegevierende tinteling in de oogen.

Verwonderd over haars vaders opgeruimde stemming, wilde zij gaarne meewerken om die te behouden en ging dus aan het raden.

‘Van een mijner hoogwaardige broeders, denk ik, bisschop Otto van Hildesheim, of bisschop Koenraad van Verden.’

‘Dat zou niets bijzonders zijn; die hebben mij in den laatsten tijd brieven genoeg geschreven, die niet van de aangenaamste waren.’

‘Dan zeker van onzen meistreel.’

‘Alweer mis; van den koning zelf!’

‘Van den koning?’ vroeg Elisabeth en een vurige blos overtoog haar wangen: was het niet of zij op haar geheimste gedachten was betrapt?

‘Ja, van den koning; hij komt in persoon hierheen. We hebben hem binnen acht dagen te wachten. En gij zult nooit gissen, wat hij doen komt.’

Elisabeth zag haar vader eenige oogenblikken nadenkend aan; zijn zichtbare blijdschap, dacht zij, bewees dat hij uit de verlegenheid gered was, waarin hij zonder het te willen weten, verkeerde; en, zeker van haar zaak, riep zij uit:

‘O dat kan ik wel raden: 's konings edel hart zegt mij wat hij hier doen komt: na vergeefs gewacht te hebben, dat gij hem hulde zoudt brengen, komt hij zelf u de hand der verzoening reiken.’

‘Meer nog, en dat gaat u in 't bijzonder aan. Van u hangt het af of die verzoening tot stand komt.’

‘Van mij?’

‘Ja, de koning vraagt mij uw hand ter bezegeling van onzen zoen.’

Sprakeloos staarde Elisabeth den hertog een wijle aan, als vreesde zij hem niet goed verstaan te hebben, maar de opgetogenheid, die van zijn gezicht straalde, de blijde glans van zijn oogen stelden haar gerust. Een gevoel van zoo zoete zaligheid overstelpte haar, dat zij het niet scheen te kunnen dragen en lichtelijk verbleekend liet zij zich op een zetel in haar nabijheid vallen.

‘Hoe nu? Doet dat aanzoek u schrikken?’

‘Ja, vader,’ lispte zij, de hand voor den boezem slaande om het kloppen van haar hart tot bedaren te brengen.

‘Wàt zegt ge?’

‘Schrikken ja.... van overgroote vreugde.... Hoe had ik dat ooit durven denken! Ik de gemalin van den Roomsch-koning.... dat wil zeggen: vrede voor ons huis, voor ons land; vrede en verzoening met het Rijk en met de Kerk.... O God, hoe dank ik u!.... O vader, laat mij u omhelzen.’

En snikkend zonk zij in de armen van den hertog, die, hoe stug en barsch hij haar soms bejegend had, toch voelde dat zij het beste en edelste van zijn kinderen was en haar nu vrijelijk omhelzen mocht, daar ook tusschen hen nu de vrede hersteld was.

Acht dagen later verscheen inderdaad de koning op Danquarderode, vergezeld van den pauselijken legaat en den aartsbisschop van Ments om met den hertog tegelijk met de huwelijks- ook de vredesvoorwaarden te regelen. Maar die beraadslagingen liet de koning aan zijn hoogwaardige geestelijke raadslieden over; hij had alleen oog, alleen gedachten voor zijn beminde bruid, de blozende, overgelukkige Elisabeth.

Nooit had hij haar zoo bevallig gezien als thans, nu haar jeugdige schoonheid zich als een volle roos ontplooide in den zonneschijn van het geluk. Zij had, om hem te ontvangen slechts een eenvoudig, ofschoon rijk gewaad gekozen, een lang om het bovenlijf nauwsluitend kleed van zware witte zijde, aan den hals vierkant uitgesneden en met gouden boordsel versierd, om de middel opgenomen door een loshangenden gouden gordel en van onderen vorstelijk met een rand van bont omzet. De korte bovenmouw liet een ondermouw zien van glimmend goudlaken, die tot laag op de polsen afdaalde. De rijke goudblonde lokken waren op het hoofd gladgestreken en van achter opgenomen tot een knot, rijk met juweelen spangen vastgestoken, terwijl een smalle met edelsteenen bezette band als een diadeem haar blank voorhoofd bekroonde.

De koning droeg een lijfrok van karmozijnrood fluweel, aan de wijde mouwen en onder aan den schoot met hermelijn omzet en om de middel vastgehouden door een breeden rijkbewerkten gouden gordel, met groote ronde gespen tot sluiting. Witzijden ondermouwen omsloten zijn armen; de beenen waren bekleed met nauwsluitende witzijden hozen en de voetenstaken in fijne tootschoenen van Corduaansch leder. Geen kroon of haarband sierde zijn slapen, zoodat zijn weelderige gitzwarte lokken in volle vrijheid om zijn schouders golfden en hun donkere glansen vermengden met den rooden gloed van het smijdige fluweel.

‘Herkent ge mij nog, jonkvrouw van Brunswijk?’ vroeg hij met een lichte trilling in de stem, toen hertog Otto zijn dochter aan de hand binnenleidde en haar zijn hoogen gast voorstelde.

Schuchter sloeg de maagd de zachtblauwe oogen op en den koninklijken jonkman met eerbied in het welgevormd gelaat blikkend, sprak zij:

‘Ja heer koning, ik herken den ridder, die mij op den weg naar Neuss uit de handen des roovers redde, zeer goed, en het verheugt mij u heden eindelijk mijn diepgevoelden dank te mogen betuigen voor uw ridderdienst.’

‘Moeilijk zou ik dank kunnen aanvaarden voor een daad, waarmee ik mij zelven den grootsten dienst heb gedaan,’ hernam de koning met geestigen glimlach. ‘Ik dank veeleer mijn goeden engel, die mij op uw pad gevoerd en dus in staat gesteld heeft aan rooverhanden een zoo schoonen buit te ontrukken, dien ik thans mijn eigen mag noemen; want niet waar, jonkvrouw van Brunswijk, gij wilt mij toebehooren?....’

Blozend sloeg zij de oogen neer, maar stak hem de hand toe, die hij met ridderlijke hoofschheid kuste en daarop in de zijne klemde.

‘Ik had niet gedacht tot heden te moeten wachten alvorens u weer te zien; gaarne had ik vroeger onze eerste kennismaking hernieuwd; dat heeft niet mogen zijn; maar des te zoeter is thans het wederzien.’

‘Ge hadt mij toch nog wel elders gezien dan op den weg naar Neuss, heer koning?’ dus waagde Elisabeth hem te herinneren.

‘O ja, ik herinner mij zeer goed, u te hebben gezien bij mijn ridderslag in den Dom van Keulen en later bij het steekspel, waar ge mij deze bloem wildet toewerpen,’ hernam hij en haalde van onder zijn kleed de roos te voorschijn, die nu verwelkt in het lint gewikkeld was, waarmee ze eenmaal was omstrikt. ‘Ik heb te Keulen en later te Aken en Ments verlangend uitgezien, dat ge op mijn hofdag verscheent; ik weet wat u heeft teruggehouden en daarom duid ik het u niet euvel. Gij ziet intusschen aan deze bloem dat ik u niet vergeten heb; duld thans dat ik u voor uw huldebewijs op mijn beurt een aandenken, een pand van hulde en minne bied. Gedoog dat ik u dezen ring aan den vinger steke.’

Terwijl hij dit zeide nam hij van tusschen zijn gordel een flonkerenden ring, dien hij haar aan den blanken vinger schoof met een eerbiedige voorzichtigheid alsof hij er een heiligenbeeld mee tooide.

‘Ik dank u, mijn koning,’ lispelde Elisabeth en drukte op haar beurt met eerbied het kleinood aan de lippen.

‘Van nu af behoeven wij geen jaren om te zwerven alvorens elkander weer te zien. God geve dat wij altijd bij elkander mogen blijven.’

En den arm om haar slanke leest slaande, drukte hij haar een wijle met innige teerheid aan de borst. Elisabeth liet het hoofd tegen zijn schouder rusten: zij voelde zich zoo gelukkig, zoo veilig in de hoede van den man, die haar eenmaal zoo ridderlijk had beschermd en thans voor altijd haar ridder wilde zijn.

Hertog Otto had het tooneel met vaderlijk welbehagen en trots aangezien; maar zijn koel berekenende geest liet zich daardoor toch niet van zijn oogmerken afleiden. Voor hem was de verbintenis minder een verbond tusschen twee harten, die elkander gevonden hadden, dan wel een voor zijn huis voordeelig contract, welks bepalingen zooveel mogelijk te zijner gunste behoorden vastgesteld te worden. Niet voor niets had zijn schoone dochter het oog des konings getrokken: het hertogelijk huis van Brunswijk moest daar niet alleen ijdele eer bij inleggen, maar ook tastbare voordeelen van genieten.

Al spoedig wist hij het dus daarheen te leiden, dat de wederzijdsche voorwaarden nader geregeld werden. Terwijl de koning dit aan den pauselijken legaat en den aartsbisschop van Ments overliet, die zich daartoe met den hertog in diens torenvertrek begaven, verlustigde hij zich ongedwongen in het gezelschap van zijn verloofde met haar broeders en zuster en een enkelen vertrouwde van zijn gevolg, een dien Elisabeth onmiddellijk in den schitterenden kring van 's konings genooten had herkend: het was de meistreel, die weinige weken te voren de gastvrijheid op Danquarderode genoten had.

‘Hem hebben wij het te danken,’ fluisterde Willem zijn verloofde in, ‘dat dit heerlijk uur reeds zoo spoedig voor ons is aangebroken.... Mij stond uw beeld, vooral sinds den heuglijken dag te Keulen onuitwischbaar voor den geest; maar ik wist niet of het mijne ook u was bijgebleven. Slechts eenmaal had ik u gesproken, en dat was voor mij genoeg geweest om u te kennen en u te beminnen; maar ik wist niet of het u eveneens was gegaan; ik wist niet of mijn liefde bij u wederliefde vinden zou. En daarom zond ik den meistreel op verkenning uit. Vier dagen lang mocht hij op Danquarderode toeven en had dus ruime gelegenheid zich omtrent uw gesteldheid en die van den hertog uw vader te vergewissen. Wat hij me bij zijn terugkomst van u verhaalde deed mij aanstonds besluiten zelf herwaarts te komen.’

‘En wat de meistreel ons omtrent u ver-

haalde,' sprak Elisabeth, 'deed ons met vreugd uw komst begroeten.'

'Zoo heeft hij zich van weerszijden goed van zijn taak gekweten. Ei, meester zanger,' dus sprak hij met verheffing van stem den meistreel toe, 'het loon voor uw goede diensten zal u niet ontgaan; zing me nu eerst een lied.'

De koning had aan de zijde van Elisabeth plaats genomen op een overhuifde gebeeldhouwde bank, die wegens de gevoelige winterkou in de nabijheid geschoven was van het lustig opvlammende haardvuur in de hooge breede schouw. Daarover was te zijner eere een hermelijnen kleed gespreid, dat zich nog ver voor de bank op den vloer uitstrekte. Een breed zijden voorhangsel, rijk met gouddraad en veelkleurige zijde bestikt, bekleedde de hoogopgaande, in gothieke paneelen afgedeelde rugleuning.

Elisabeths zuster Agnes, in feestelijk gewaad van groen fluweel met zilvergrijs zijden mouwen en als bruidsmeisje met een krans van witte rozen om de haren, leunde tegen het hooge gestoelte; haar broeders Albrecht en Johan stonden genoeglijk te praten aan den haard en sloegen met ingenomenheid gade hoe hun koninklijke gast zich met Elisabeth onderhield. De hofmeester des huizes, die zooeven aan een knaap last had gegeven, wijn, gebak en vruchten binnen te brengen, en een oude dienstmaagd, die het vuur opgestookt had, bleven, toen zij hoorden dat de meistreel een lied zou zingen, achter de rugleuning der rustbank dralen om het gezang te beluisteren. Ook een oude dienaar des huizes, die het burchtgezin menigmaal door zang en spel verlustigde en nu Elisabeths geliefkoosd speeltuig had moeten aanbrengen, verkreeg door een wenk van zijn meesteres verlof het lied van den meistreel te mogen aanhooren en zette zich bescheiden op een vouwstoeltje aan een kleine tafel om den hoek van den haard.

Terwijl de knaap binnenkwam met een zilveren wijnkan en een zilveren blad vol ooft en gebak, dat hij op een laag tafeltje, met een smetteloos wit ammelaken bedekt, neerzette, vatte de meistreel zijn luit, en terwijl hij met de linkerhand de snaren tokkelde ter begeleiding van zijn lied, hield hij de rechter vrij voor de gebaren ter verlevendiging van zijn voordracht.

Daarop begon hij:

> Nu hoort, schoone vrouwen en edele heeren,
> Het nieuwe lied, waar gij uit moogt leeren,
> Hoe vrome moed verwerft de kroon
> En trouwe minne ontvangt haar loon....

Dan zong hij hoe er eens een schoone jonkvrouw was, die langs een eenzamen weg terugkeerde van een stille landelijke kapel, waar zij haar avondgebed had verricht. Plotseling schoten er drie roovers uit het kreupelhout, die de weerlooze jonkvrouw aangrepen en op een paard bonden. Zij zouden haar hebben weggevoerd, als niet plotseling een edele ruiter tot haar verdediging was opgedaagd. Deze velde een der roovers neer, joeg de beide andere op de vlucht en bevrijdde aldus de jonkvrouw, die hij op het paard van den verslagen roover zette en daarna veilig huiswaarts bracht.

Erkentelijk voor den haar bewezen ridderdienst betuigde de jonkvrouw haar dank en voorspelde haar redder:

> Dat hij, zijn hoogen moed ten loon,
> Eens dragen zou de koningskroon.

De jonkvrouw en de ruiter scheidden en zagen elkander in vele jaren niet terug, maar vergeten konden zij elkander niet. De voorspelling der jonkvrouw werd bewaarheid: haar redder verkreeg de koningskroon en overwon al de vijanden, die ze hem durfden betwisten.

Hij toog dan uit om haar aan het hof haars vaders op te zoeken en sprak:

De kroon, die gij me hebt beloofd,
Siert, schoone jonkvrouw, thans mijn hoofd.
Nu vraag ik, edel maagdelijn,
Wilt gij mijn koninginne zijn?

De jonkvrouw antwoordde met een minnelijken blos dat sedert hij haar aan de macht der roovers ontweldigd had, zij hem toebehoorde:

Gij reddet mij van smart en schand.
Nu schenk ik u mijn hart en hand.
O koning van het harte mijn,
Ik wil uw koninginne zijn.

Nog menigmaal moest de meistreel zijn lied in het vervolg ten gehoore brengen voor de hooge gasten, die 's konings verblijf op Danquarderode daarheen lokte. Want van alle kanten kwamen de rijksvorsten en prelaten uit den omtrek naar het Brunswijksche hof getogen om daar den koning te begroeten en deel te nemen aan de schitterende feesten, waarmee zijn verloving werd gevierd.

Daar dat jaar de vasten bijzonder vroeg in het voorjaar viel, werd de huwelijksdag bepaald op den 25en Januari, en toen aanschouwde Brunswijk een pracht en praal als het nimmer te voren had gezien.

De vergulde metalen leeuw op het voorplein van het hertogelijk slot blonk als louter goud in de heldere winterzon, die den heuglijken dag bestraalde. De sneeuw, die al de daken, torens en kanteelen van den burcht met smetteloos wit had omhuld, scheen het oude hertogsslot met een blanken hermelijnen koningsmantel te hebben omhangen. Het kasteel leek een tooverslot in dien maagdelijken tooi, vroolijk verlevendigd door de bonte vanen en banieren, die op alle spitsen wapperden, uit alle vensters neerhingen en hun veelkleurige banen ontplooiden tegen den staalblauwen winterhemel.

Heel Brunswijk prijkte in dien maagdelijk witten bruidsdos, waarmee de natuur zelf de oude stad ter eere harer jonge vorstin had getooid. De bewoners hadden zich beijverd, door kransen en slingers van dennegroen, door veelkleurige tapijten, uit de vensters neerhangende, aan het wit, dat straten en daken bekleedde en elke lijst, elk uitstekje geestig afteekende, zijn doodsche eentonigheid te benemen. Een sneeuwbuitje had in den morgen het groen bestrooid met witte bloesems, en toen wat later de zon doorbrak, bestraalde zij een wonderstad van wemelende kleuren, frisch afstekende tegen den blanken sneeuwdos, als bonte bloemen op wit satijn geborduurd.

En toen de koninklijke bruidstoet zich ontplooide langs den weg van het slot Danquarderode naar de kerk van den H. Blasius, wier klokken het bruidspaar blijde tegenklepten; toen de koning, voorafgegaan van prelaten in plechtgewaad en vorsten in hun feestelijksten tooi, in den purperen koningsmantel, met hermelijn gevoerd, en met de gouden kroon op het hoofd, statig voortschreed aan de zijde van zijn aanminnige bruid in haar witzijden kleed, waarover van den fonkelenden diadeem de kanten sluier afhing; toen de stralen der zon dartel speelden in de flikkering van al het goud en kostelijk gesteente, in de glansen van zijde en fluweel, in de glinstering

der rijke borduursels, - toen verlustigde zich de bevolking van Brunswijk en van ver in het rond in een nooit gezien schouwspel van overweldigende koningspracht.

Ademloos van bewondering zag de toegestroomde schare van poorters en dorpers dien schitterenden optocht voorttrekken over het breede pad van kleurige tapijten, die van het slot tot aan de kerk den van sneeuw schoongeveegden grond bedekten.

Aan beide zijden stonden de toeschouwers opeengedrongen; in de vensters, in de besneeuwde boomen, ja tot op de daken wemelde het van levendige menschenhoofden.

Toch hield het besef van de heilige plechtigheid, die binnen de wanden der St.-Blasiuskerk voltrokken zou worden, die duizenden in eerbiedig ingetogen stemming. Maar toen het bruidspaar weer uit het hooggewelfde portaal te voorschijn trad, door klokgelui, vreugdeschoten en feestmuziek begroet, toen barstte ook de geestdrift der bevolking los in duizendstemmige hoerra's.

Stralend van geluk leunde de schoone bruid op den arm van haar koninklijken gemaal, en het oog opslaande, omvatte zij met één blik de juichende menigte en de feestelijk gesierde stad, heel het tooverachtig kleurenspel van wimpels en slingers, hel afstekend tegen het smetteloos wit der daken en het reine blauw des hemels, in den gloed der volle middagzon.

‘Wat een schoone dag!’ sprak zij opgetogen tot haar gemaal.

‘Als daar maar niet een booze nacht op volgt,’ grinnikte een hatelijk schelle stem in haar nabijheid.

De blijde blos week op eens van haar wangen en met angstig gebaar wendde zij zich om; zij wilde zien van waar die stem gekomen was, maar haar blik ontmoette slechts gul juichende gezichten met stralende oogen en het woord, dat haar plotseling als een angel gestoken had, was alweer overstemd door het schaterend gejuich:

‘Heil het koningsbruidspaar! Heil koning Willem en koningin Elisabeth!’

‘Wat schort u, liefste?’ vroeg de koning, zich teeder tot zijn bruid overbuigend, die sidderend zijn arm omklemde, terwijl haar blik nog zoekend ronddwaalde tusschen de duizenden hoofden.

‘Hebt ge dan dat spottende woord niet gehoord: het joeg mij een rilling door de leden.’

‘Welk spottend woord? Ik hoor niets dan hoerra's: 't is een en al jubel u ter eere, Elisabeth.’

Maar zij schudde zenuwachtig het hoofd, en toen hij haar onder haar sluier in het gelaat blikte, schrok hij van haar bleekheid en de ontsteltenis in haar trekken.

‘Wat overkomt u, liefste? Ge ziet wit als de sneeuw....’

‘O, ik heb het wel gehoord.... ik heb de stem herkend,’ hervatte zij en haar arm trilde in den zijnen.

‘Wat gehoord, welke stem?’

‘De stem van mijn vijand, mijn belager, uit wiens macht gij me eenmaal bevrijddet.’

‘Waar denkt ge aan?’ vroeg hij met een glimlach. ‘Wat kunt ge vreezen, nu ik bij u ben?.... 't Is verbeelding, overspanning.... Zie, daar zijn we al op Danquarderode.... De aandoening, de drukte, de winterkou, dat alles zal u aangegrepen hebben....’

En haar kleine hand in de zijne klemmend, leidde hij haar door de prachtige eerepoort, over de versierde ophaalbrug het voorplein op, waar de vergulde leeuw hun stralend tegenblonk als wilde hij hen van vreugde te gemoet springen.

(*Wordt vervolgd.*)

De electriciteit in huis.

‘Alles gaat tegenwoordig met stoom,’ heeft het lang geheeten; spoedig zal die uitdrukking moeten veranderd worden in: ‘alles gaat met electriciteit.’ Want verbazend zijn inderdaad de vorderingen, in de laatste jaren gemaakt door de electrotechniek, die bezig is overal gas en stoom te verdringen.

In de groote steden is iedereen tegenwoordig in staat, voor zijn huiselijk gerief van de nieuwe vindingen der electrotechniek partij te trekken. De electrische inrichtingen toch, die ten behoeve van de straatverlichting in de meeste groote steden worden aangetroffen, voeren langs haar kabels den electrischen stroom de heele stad door, ja tot ver buiten haar grenzen. Het is alleen noodig zijn huis bij die geleidingen te laten aansluiten.

Maar ook plaatsen, die zich in geen open bare electrische inrichtingen verheugen, ook de bewoners van een eenzaam buitenhuis bij voorbeeld kunnen zich de noodige stroomen bezorgen, als zij zich maar van de gemakkelijke, hoewel altijd nog wat dure accumulators bedienen.

Accumulators of opzamelaars heeten die tooverkastjes, die de natuurkundigen ons bezorgd hebben en waarin electriciteit kan opgezameld en bewaard worden. Men zou ze bij potten met ingemaakte electriciteit kunnen vergelijken.

Van tijd tot tijd moeten die inmaakbussen natuurlijk weer gevuld worden. Zoo bij voorbeeld krijgen de bewoners der verschillende villa's in de voorsteden van Weenen door middel van een opzettelijk daartoe ingerichten batterijwagen van een electriciteit-inrichting in

DE ROOMSCH-KONING: Terwijl hij met de linkerhand de snaren tokkelde, hield hij de rechter vrij voor de gebaren.

de stad geregeld hun nieuwgevulde accumulatoren in ruil voor de uitgeputte thuis.

ELECTRISCH VERLICHT HORLOGEKASTJE.

Aanvankelijk waren het de fijnere eigenschappen van de electriciteit, b.v. haar onvergelijkelijke snelheid, die door de mannen der wetenschap ten gerieve der menschheid werden aangewend. Eerst later ontdekte zij de geweldige vermogens, die in deze natuurkracht sluimeren en voedde de jonge reuzin op tot een gewillige dienstmaagd, die ook het zwaarste werk verricht.

De groote snelheid maakt de electriciteit vooral geschikt tot het overbrengen van nieuwstijdingen; en tot dit doel meldde zij zich ook het eerst in onze woningen aan. Ieder kent thans het kleine knopje, dat bij een lichten vingerdruk de schellen doet overgaan, die den gast aankondigen of den bediende binnenroepen. Nog eenvoudiger heeft de electrische telephoon ons het verkeer met de onderscheiden huisgenooten gemaakt. Men heeft daar kleine toestellen voorbedacht, die er ook uiterlijk sierlijk uitzien en een bevallig sieraad vormen aan den wand, op de werktafel of aan het buffet.

ELECTRISCHE FRISEERTANG.

In het openbaar telephoonverkeer bedient men zich, zooals men weet, van tusschenstaties om de noodige verbindingen te krijgen. Voor het gebruik in huis heeft men de eigenaardige toestelletjes, die door een hefboom, over cijfers loopende, die met de onderscheiden kamers correspondeeren, de gewenschte verbindingen zelfstandig bewerkstelligen.

Eerst met de uitvinding der gloeilamp echter veroverde de electriciteit voorgoed het huis. Haar schoon helder licht overtreft in elk opzicht alle lichtsoorten, die door verbranding verkregen worden. Onvermijdelijk zijn bij voorbeeld met de gasen petroleumverlichting de verbrandingsgassen verbonden, die de lucht bederven, haar warmtegraad verhoogen en op het menschelijk organisme een nadeeligen invloed

uitoefenen. Alleen de electrische gloeilamp verschaft zonder noemenswaard bijproduct enkel wat van haar verlangd wordt: licht.

In de laatste jaren werden ook booglampen, die haar overgroote lichtmassa tot dusver enkel over straten, pleinen en in ruime zalen uitspreidden, in zoo kleine afmetingen vervaardigd, dat zij ook voor huiselijk gebruik geschikt zijn. Daarmee beginnen zij mee te dingen in den wedstrijd om de beste en - wat ook van niet gering belang is - de goedkoopste soort van verlichting.

Maar niet alleen helder en gezond, ook bijzonder makkelijk is het electrisch licht; ook hier is toch maar de druk op een knopje voldoende om een vertrek met licht te overstroomen. Het lucifertje is, zooals verder nog meermalen blijken zal, bij de electrische huisinrichting een factor, waarmee niet meer hoeft gerekend te worden.

De oogenblikkelijke gehoorzaamheid, waarmee het electrisch licht op onze wenken vliegt, heeft tot een aantal verrassende toepassingen geleid. Vooreerst is in de tijdelijke nachtelijke verlichting van portaal en trap op verschillende wijzen voorzien. Die verlichting hoeft natuurlijk niet langer te duren dan tot het oogenblik, waarop de bewoner, die in het donker thuis komt, zijn kamer bereikt heeft. Welnu, hij kan zich die gemakkelijk verschaffen door op een knopje te drukken, dat in de onmiddellijke nabijheid van de huisdeur is aangebracht.

Nog doelmatiger inrichtingen zijn door de rusteloos voortschrijdende electrotechniek bedacht. Men heeft er bij voorbeeld, waarbij alleen het openen van de deur de lampen vanzelf ontsteekt. Na een minuut of vijf sluit de stroom zich dan van zelf weer af ook.

Zoo heeft men ook horlogekastjes, van electrisch licht voorzien, die ons veroorloven, zonder een lucifer aan te strijken, midden in den nacht te zien hoe laat het is.

Al deze inrichtingen zijn al sedert jaren meer of minder beproefd en tamelijk algemeen bekend. Betrekkelijk nieuw daarentegen is het aanwenden van electriciteit tot het stoken en koken.

Bijna alle lichtbronnen, waarvan men zich sedert den tijd onzer voorvaderen en ook nu nog bedient, zijn te gelijk ook warmtebronnen. Zoo wordt bij voorbeeld het lichtgas ook met bijval tot koken en stoken gebruikt. In zulke gevallen moet de kracht van de vlam zooveel mogelijk in hitte omgezet worden. In hoe hooger mate dit het geval is, hoe voordeeliger men stookt.

Van alle natuurkrachten, die onze aarde aanbiedt, is er geen, die zich zoo tot alles laat gebruiken als de electriciteit; zij voldoet om zoo te zeggen aan elken eisch, dien wij haar stellen. Wenschen wij licht te hebben, dan kunnen wij den electrischen stroom, die te onzer beschikking staat, in licht omzetten, hebben wij zijn verwarming noodig, dan verschijnt hij in nieuwe gedaante als warmte. Dat zijn, zooals men gemakkelijk inziet, buitengewoon geriefelijke eigenschappen.

Wanneer dan ook op het oogenblik nog de meening heerscht, dat electrische verwarming te duur uitkomt, ligt dat enkel hieraan, dat de maatschappijen, die ze leveren, wegens het gering aantal deelnemers nog te hooge prijzen moeten vorderen. Dat zal vanzelf veranderen, naarmate het getal aansluitingen toeneemt. En dit is op den duur wel te verwachten, als men nagaat, dat bij electrische verwarming alle rook, roet of onaangename brandlucht uit het huis verbannen wordt, terwijl het omslachtig en onzindelijk gemorrel aan kachels eenvoudig door een lichten handgreep vervangen wordt.

ELECTRISCHE SIGARENAANSTEKER.

Maar hoe kan men nu het best de electriciteit in warmte omscheppen? Die vraag werd al voor een halve eeuw door de natuurkundigen beantwoord. Wordt een electrische stroom door draden geleid, dan worden die, als de stroom sterk genoeg is, verhit tot witgloeiend toe. De oorzaak van die verhoogde temperatuur ligt in den tegenstand, dien de draad den stroom in zijn vaart biedt. De grootte van dien tegenstand hangt weer af van de zelfstandigheid van den draad en van zijn dikte. In de vrije lucht zou een witgloeiend verhitte draad spoedig ontbranden. Daarom heeft men hem bij electrische gloeilampen in een luchtledig gemaakte glazen peer geplaatst; en zoo ontwikkelt hij licht zonder te verbranden.

Om alleen warmte-effect te verkrijgen moet men den stroom door zulke lichamen leiden, waarin hij niet tot lichten komen kan. Dit is het geval in de electrische verwarmings-platen, die wij bij de electrische verwarmingsen kooktoestellen in alle vormen aantreffen.

Die electrische verwarmingsplaten worden meestal op de volgende wijze verkregen. Een gegoten ijzeren plaat wordt met een zeer zware email-laag overdekt, waarin de stroomdraden verborgen zijn, die men, om des te sterker werking te verkrijgen, zoo dicht mogelijk als spiralen in elkaar gekronkeld heeft. De heele toestel wordt ten slotte met een dek-email be-

streken. Dat klinkt heel eenvoudig en toch heeft de vervaardiging dezer verwarmingsplaten den fabrikanten heel wat hoofdbreken gekost.

Zooals algemeen bekend is, zetten de lichamen zich bij verwarming uit en wel naar gelang van hun soort op heel onderscheiden wijze. Het is alzoo noodig een email te bereiden, dat zich gelijkmatig uitzet met de daarin verborgen draden; gebeurt dat niet, dan springen de draden binnen in de verwarmingsplaat. Het vervaardigen der geëmailleerde platen geldt dus voor een bijzondere kunst, die door de fabrikanten streng geheim gehouden wordt.

Kent men de samenstelling der verwarmingsplaten, dan is het licht te begrijpen hoe de electrische stroom warmte voortbrengt. De draden binnen die platen kunnen niet gloeiend worden omdat zij voortdurend hun hitte aan het omringende email afgeven.

Zeer practische electrische kachels werden het eerst in Engeland vervaardigd. Zij bestaan uit verscheidene verwarmingsplaten, die aan de electrische geleiding aangesloten zijn. Door een handgreep kan de stroom er in geleid, maar tegelijk ook zoo geregeld worden dat de kamertemperatuur op elke verlangde hoogte blijft.

Om een gemiddelde kamerwarmte van zoo wat 15 graden Celsius te verkrijgen, moeten de verwarmingsplaten een temperatuur aannemen tusschen 100 en 130 graden van de honderddeelige schaal. De verwarming van een vertrek van ongeveer 30 kubieke meter ruimte komt dan bij de tegenwoordige electriciteitsprijzen zoo wat op twaalf cents per uur.

Een aantal voorwerpen van dagelijksch gebruik en weelde, die men in de salons, werk-, slaap- en toiletkamers aantreft, zijn tegenwoordig electrisch ingericht en onderscheiden zich door smaakvollen uiterlijken vorm.

Een aardig voorbeeld hiervan levert de electrische sigarenaansteker op. Hij hangt of aan den muur of staat op een klein metalen tafeltje. De ophangtoestel of het tafeltje behooren tot de geleiding. Vat men den sigarenaansteker op, dan ontstaat de stroom van zelf en doet het voorste eind rood gloeien. Dit gloeivlak wordt meestal van asbest gemaakt, dat met platinadraden doorvlochten is.

Voor de dames zijn vooral de voorwerpen belangrijk, die ten gebruike in de toiletkamer bedacht zijn. Zoo heeft men vooreerst de electrische friseerinrichting. Deze bestaat uit een kleine kachel, die van binnen verscheidene verwarmingsplaten bevat. Door openingen kunnen tangen, krulijzers enz. gestoken en zoodoende op de verlangde temperatuur gebracht worden. Er zijn ook friseertangen, waarin de stroom rechtstreeks geleid wordt en die dus onder het gebruik niet koud worden.

Het toppunt van gemak en gerief wordt in de badkamer stellig door den electrischen waterwarmer bereikt. Hij staat rechtstreeks met de waterleiding in verbinding en houdt de vloeistof duurzaam op een gemiddelde temperatuur van 30 graden. Daar men het watervat zoo groot kan nemen als men wil, is men in staat het water steeds op de temperatuur te brengen, die men voor een bad verlangt.

Het langst heeft zich in de moderne huishouding de keuken tegen de invoering der electrische kracht verzet. De electrische toestellen tot het koken, zieden en braden bestaan natuurlijk hoofdzakelijk uit de beschreven verwarmingsplaten. Zij onderscheiden zich van elkander alleen hierdoor, dat de warmtegraden, die zij kunnen aannemen, verschillen naar gelang van de doeleinden, waaraan die toestellen onderscheidenlijk hebben te beantwoorden. Om voedingsmiddelen te roosten of te bakken is bij voorbeeld een gemiddelde temperatuur van 200 graden Celsius noodig.

Juist nu voor dat roosten, braden en bakken, derhalve voor de bereiding van vaste voedingsmiddelen heeft zich de electriciteit als bijzonder voordeelig getoond. Electrische braadpannen, bakovens en vleeschroosters worden reeds in alle mogelijke grootten vervaardigd.

Merkwaardig vooral zijn de electrische bakovens. Men heeft die zoo ingericht dat de kok het geheel in de hand heeft, een temperatuur van tusschen 130 en 290 graden te verkrijgen en naar believen te behouden. Op welke wijze een zoo nauwkeurige en bestendige temperatuur regeling op de ontwikkeling der kookkunst van invloed kan zijn, dat is een vraag, die de lezeressen der *Illustratie* beter zullen weten te beantwoorden dan wij.

In Engeland werden onlangs electrische kookhaarden vervaardigd, die alles in zich vereenigen wat de kookkunst vereischt en die dan ook met voorliefde in de kookscholen gebruikt worden.

Ook uit de electrische keuken zijn al die onaangenaamheden verbannen, welke het den kok of de keukenmeid soms zoo lastig kunnen maken. Afgezien van den prijs der electriciteit, die afhangt van het getal aansluitingen, komt het gebruik van den electrischen stroom voor keukendoeleinden veel zuiniger uit dan dat van het open haardvuur. Bij dit laatste toch worden voor het tegenwoordig zoo geliefde roosten maar twee ten honderd van het haardvuur daartoe aangewend; de rest gaat den schoorsteen in of doorstraalt als hinderlijke warmte de keuken en belendende vertrekken.

Veel grooter moeilijkheden heeft den mannen van het vak de vervaardiging van electrische kooktoestellen ter bereiding van vloeibare spijzen veroorzaakt. Maar ook in de vervaardiging daarvan zijn zij ten slotte geslaagd. Om een liter water aan de kook te brengen heeft men nog voor geen anderhalven cent stroom noodig.

Voor den gelukkige, die niet op een dubbeltje hoeft te zien, en die dus alleen naar zijn gemak heeft te vragen, zijn alle mogelijke kookinrichtingen verkrijgbaar. In de sierlijke en fijnste afwerking stellen de fabrikanten de electrische koffiekan, trekpot en eierkoker, de electrisch verwarmde borden en tafelkomforen tot zijn beschikking.

In ieder huis, waar electrische geleidingen zijn aangelegd, kan men zonder veel kosten het electrische strijkijzer invoeren. Dit overtreft inderdaad al zijn mededingers en komt niet duurder uit dan het gewone strijken met gloeiend gemaakte bouten. De verwarmingsplaten, waarmee het electrische strijkijzer gevuld wordt, ontvangen den stroom rechtstreeks door een dunnen kabel, die met een electrische lamp verbonden wordt. De temperatuur van het ijzer blijft dus steeds gelijkmatig en de strijkster hoeft derhalve geen oogenblik haar werk te onderbreken. Overigens zijn ook bijzonder voor kleermakers of hoedenmakers ingerichte electrische ijzers verkrijgbaar.

Onze gravure biedt een kijkje in een electrische strijkkamer. Van de zoldering, waar de geleidingen langs loopen, hangen draden af, die rechtstreeks aan de strijkijzers kunnen verbonden worden, waardoor de ijzers onmiddellijk worden verwarmd. Dergelijke electrische strijkkamers vindt men tegenwoordig veel in de schouwburgen, zooals b.v. den koninklijken hofschouwburg te Berlijn, in groote hotels en dergelijke inrichtingen. Daar bij deze manier van strijken hoegenaamd geen brandgevaar bestaat, is zij vooral geschikt voor meisjes-pensionaten, waar evenals in de kleedkamers der schouwburgen veel licht brandbare kleedjes van mousseline of dergelijke dunne stoffen gestreken moeten worden.

Het toppunt van den vooruitgang der electrotechniek werd bereikt, toen Werner von Siemens aantoonde, dat de electriciteit ook in staat was machinen in beweging te brengen. De electrische trams, die thans in de groote steden langs de huizen snorren,

zijn het oudste en ook het belangrijkste voorbeeld van deze beweegkracht. In elke electrische machine heeft men naar gelang van de bestemming een grooter of kleiner toestel, die de motor heet. Hij bestaat uit een vast en een beweeglijk deel. Zoodra de stroom door het vaste deel gaat, dan draait het beweeglijke deel, het ‘anker,’ met groote kracht rond en die beweging wordt overgebracht op een machine; die het eigenlijk gevorderde werk doet.

Verbindt men bij voorbeeld zoo'n electromotor aan een naaimachine, dan loopt die vanzelf, zonder dat de naaister er zich voor hoeft in te spannen. Op dezelfde wijze kan de electromotor worden aangewend tot het draaien van den koffiemolen, het bewegen van den stamper in den vijzel en dergelijke huiselijke werkzaamheden meer,

Op grooter schaal werden kortelings die motoren aangewend tot het op en neer bewegen van liften, hetzij om vaatwerk en spijzen van de keuken naar de eetzaal en omgekeerd, hetzij om personen van de eene verdieping naar de andere te vervoeren.

Zoo menigvuldig al zijn de toepassingen der electriciteit in huis! Zoodra de prijzen maar lager worden, zullen zij ter beschikking komen van de ruimste volkskringen, onze huizen gezelliger maken en den huiselijken arbeid verlichten. Dat dit in de naaste toekomst het geval zal zijn, daarvoor staat de vooruitstrevende geest, die in de techniek gevaren is en haar tot telkens hooger vlucht aandrijft, ons borg.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg*.)

Harry maakte van haar afwezigheid gebruik om een portretstandaard van een étagère te nemen, en op zijn vader toeloopend, zeide hij:

‘Dat is Elzire, wat is zij lief, hé? Weet u wat, ik zal haar het portret vragen.’

De graaf beschouwde de kleine beeltenis met bewonderende blikken.

Elzire trad weer binnen, Arendsheuvel vlijde zich in den lagen stoel bij het raam en wenkte haar, om tegenover hem plaats te nemen, wat zij, hoewel aarzelend, dan ook deed, na eerst de bloemen in een vaas op de vensterbank te hebben gezet.

Harry kwam aanstonds bij haar staan en haalde het foudraal te voorschijn.

‘Och, help mij even dit doosje openmaken,’ verzocht hij met een onschuldig lachje.

Elzire voldeed heel bereidwillig aan zijn wensch, maar staarde verrast op een gouden armband, waarin de portretten van den graaf en Harry waren gevat, door een ster van diamanten omgeven.

‘Dat is een gedachtenis van vader en mij,’ verklaarde Harry, ‘nu kan u ons zoo dikwijls zien als u wil, vindt u hem niet mooi?’

Elzire lette niet op zijn gebabbel, zij keek verbaasd en vragend naar den graaf, die haar schalks toelachte.

‘Dien armband heb ik eens aan mijn vrouw gegeven op haar verjaardag, zij droeg hem later nooit weer, hij was haar waarschijnlijk te sentimenteel,’ zei hij zacht, ‘nu heb ik hem voor u bestemd als aandenken en dankbetuiging voor de zorgen, aan mijn ondeugenden weglooper besteed. Hij is op dat portret nog maar een kleine dreumes, maar hij lijkt nog goed.’

‘Zou ik dien armband moeten dragen?’ prevelde het meisje ongeloovig.

Als eenig antwoord nam Arendsheuvel het kostbare geschenk en sloot den flonkerenden band om haar pols.

‘Draag hem alle dagen,’ fluisterde hij, zich tot haar buigend, ‘en denk, zoo dikwijls uw oog er op rust, aan ons, die ver af zijn, maar niettemin steeds aan u zullen denken.’

Toen mevrouw Van Steenhove binnentrad, viel haar blik het eerst op het aardige paar voor het venster. Arendsheuvel gaf juist een schets van zijn vriend Van Zandenhuyze en Elzires oogen weken niet van zijn gelaat. Harry zat op de sofa en bladerde in een plaatwerk.

Zoodra Elzire haar tante zag, sprong ze op en stelde de gasten aan haar voor, waarna alle vier zich om de tafel schaarden en een genoeglijk uurtje doorbrachten.

Maar eindelijk voelde de graaf, dat hij een eerste bezoek niet langer mocht rekken, dus stond hij op en boog diep voor de oude dame, terwijl hij haar beleefd verlof vroeg, haar, zoodra hij van de reis zou zijn teruggekeerd, nogmaals te mogen bezoeken. Vriendelijk gaf zij den jongen man daartoe vergunning, en na Harry vaarwel te hebben gezegd, begaf zij zich weer naar een andere kamer om met het inpakken te helpen.

Elzire stond bij de vensterbank en streelde de bloemen, zijn bloemen.

‘Geef er mij een voor mijn knoopsgat,’ zei de graaf en zij plukte met bevende vingers

een rozeknop uit den ruiker en stak dien op zijn jas. Daarna hield zij zich met Harry bezig, tikte hem op de wang en drukte de witte pet op zijn blonde krullen, zonder te vermoeden, dat Arendsheuvel bezig was haar portret uit de lijst te halen en het in zijn borstzak te verbergen.

Buiten gekomen sloeg Harry haar de armen om den hals en kuste haar, nogmaals en nogmaals, totdat zijn vader aanmerkte: 'Nu is het genoeg, dunkt me.'

Harry gehoorzaamde dadelijk, steeg op en pareerde zijn ponny. Toen, alsof hem iets te binnen schoot, riep hij:

'Wil u als 't u belieft het portret voor mij halen, dat in dien geschilderden standaard zit.'

Elzire snelde naar binnen, maar de lijst was ledig. Zeer verwonderd ging zij weer naar buiten en zei zacht:

'Het is er niet meer.'

Onwillekeurig keek zij naar den graaf, die druk bezig was met zijn van ongeduld stampenden vos. Hij sloeg, achter zijn paard staande, even de oogen naar haar op, zij las er een stoutmoedige schuldbekentenis in, maar tevens zegepraal en - wonderlijk! zij nam hem zijn schaamteloozen diefstal niet kwalijk.

Harry begreep met zijn zevenjarig overleg, dat achter deze geheimzinnige portretverdwijning iets school, waarnaar hij niet moest vragen, en glimlachend met de hand wuivend, riep hij:

'Vaarwel, lieve Elzire,' en reed heen.

'Tot weerziens, Elzire, denk dikwijls aan ons en reken op een bezoek, als het weer zomer wordt.'

De graaf vatte één voor één haar handen en haar diep in de oogen blikkend, voegde hij er bij:

'Zoek eens binnen in den ruiker, voor u hem wegdoet en word vooral niet boos op mij; tot weerziens.'

Hij wierp zich vlug op den rug van King Lear, die wild snoof en trotsch de dikke manen schudde. Een lichte slag van de karwats maande hem tot gehoorzaamheid en onderwerping, maar als had het prachtige dier besloten de vernederende ketens der slavernij los te rukken, zoo hief het zich op de achterpooten op en draaide brieschend heen en weer. Vlokkend schuim droop van het gebit en bedekte zijn borst en voorpooten; de oogen stonden woest en schoten vlammen; King Lear was schoon, maar vreesverwekkend om te zien.

Elzire staarde in onuitsprekelijken angst naar de slanke gestalte van den graaf, die met rustige zekerheid het weerspannige dier beheerschte en ondanks alle pogingen, die het aanwendde om hem af te werpen, geen oogwenk zijn kalme houding verloor. Snuivend verhief het koppige paard zich nogmaals, maar een nieuwe heftige slag, een vaste ruk aan den teugel en King Lear erkende den ijzeren wil en de krachtige hand zijns meesters en onderwierp zich.

Met een zucht van herademing keek Elzire in het fiere, schoone gelaat van den graaf, die lachend knikte, nog een hartelijk 'tot weerziens' riep en toen voortstormde langs den breeden landweg, waar Harry zich bij hem aansloot. Spoedig waren zij achter de boomen verdwenen.

Elzire stond voor de bloemen en herhaalde zijn woorden:

'Zoek binnen in den ruiker.'

Gejaagd boog zij de fijne takjes uiteen, niets... maar ja... daar tusschen een mirtentakje glinsterde iets, de rooskleurige vingers doken voorzichtig tusschen de bloemen en haalden een strookje papier te voorschijn met een smallen ring, waarin drie robijnen fonkelden. Hevig ontroerd vouwde zij het kleine papier open en las:

'Elzire, draag dezen ring, die eens aan mijn lieve moeder behoorde, aan uw vinger als een herinnering aan mij, totdat eens een ander van meer beteekenis hem zal vervangen. Alfred.'

Het meisje schoof het veelzeggende sieraad aan haar vinger en leunde droomend het hoofdje tegen de koude ruit. Zij zag niets van het eentonige, dorre landschap daar voor haar, zij dacht aan hem, dien zij nog maar zoo kort geleden had leeren kennen en die toch reeds een onuitwischbaren indruk op haar gemaakt had.

Twee van vreugde stralende meisjesoogen rustten op het sprekende mannengelaat naast het lieve kinderkopje op den armband; in Elzires oor zong een lied van jonge liefde en onwankelbaar vertrouwen. Gelukkig kind!

V.

De winter, die oude brompot, had ditmaal met bijzondere gestrengheid zijn schepter van ijs gezwaaid en de menschen onbarmhartig geplaagd met koude en sneeuw, en al wenschte men hem ook nog zoo vurig ver weg, hij, de ruwe, de onaangename, bleef zoo lang mogelijk.

Maar eindelijk werd de grimmige despoot onttroond, de zon spande met de jonge schitterende koningin Lente samen; zij slurpte met haar gloeiende stralen den witten sneeuwmantel op en deed zijn schepter van ijs tot niets versmelten. Lachend en juichend trok de schoone jonge heerscheres door haar rijk, strooide met kwistige hand overal groen en bloemen en sprenkelde er dauwdruppels als diamanten tusschen, terwijl de norsche winter, op een dorren boomtak steunend, grommend heentoog naar zijn verbanningsoord.

De natuur vierde feest, nu het verstijvende witte doodskleed haar van de leden genomen was en zij zich volop mocht koesteren in de stralen, die de vriendelijke zon haar bereidwillig bleef toezenden. Ook op het landgoed van graaf van Arendsheuvel zag alles er aanlokkelijk uit. De zware oude boomen wiegelden vergenoegd het frischgroene jonge loover in de zoele lucht, duizenden vogelkelen schetterden een vroolijk danklied tot Hem, die de wereld zoo schoon geschapen heeft. Overal hieven bonte bloemen de teere kelkjes op en coquetteerden met de bijen en vlinders, die in lustigen ijver rondvlogen.

Reeds vroegtijdig was men van de reis teruggekeerd, daar de graaf niets anders verwachtte, of Elzire zou zoo spoedig mogelijk naar buiten komen. Iederen dag reed hij alleen of met Harry langs het Zwitsersche huis en blikte naar de ramen, die nog maar steeds iederen nieuwsgierigen blik door donkere blinden afweerden.

Harry, die zich na de gezellige afwisseling van het reizen op het eenzame buiten wel wat verveelde, bestookte zijn vader van 's morgens tot 's avonds met smeekbeden en argumenten, om naar een badplaats te gaan. Voor hem was er thans geen grooter genot denkbaar, dan in het warme witte zand te liggen of door het bruisend golfgewoel te dartelen.

Eens, dat zijn vader weer van een rijtoer terugkwam en met meer opgewektheid dan gewoonlijk, Johan beval den rentmeester te ontbieden, maakte Harry van de gelegenheid gebruik en kwam op dringenden toon met zijn wensch voor den dag.

De graaf luisterde aandachtig naar zijn lange rede en toen de knaap geëindigd had en hem in gespannen verwachting met zijn groote oogen aankeek, zei hij lachend:

'Jongen, ge zijt een trekvogel geworden, gij hebt geen rust meer in het oude nest. Zorg maar, dat ge over een uur klaar zijt, ik heb het rijtuig al besteld, wij rijden naar Zandenhuyse om hem te vragen, of hij morgen mee naar Scheveningen gaat. Verwittig mijnheer Carels ook maar vast. Jongen, loop toch bedaard, ge zult nog eens den hals breken.'

Harry stormde het vertrek uit en holde van beneden naar boven en van boven naar beneden, om aan het gansche personeel, van de huishoudster af tot aan den minsten staljongen toe, de heerlijke tijding mee te deelen.

Zijn vader vermaakte zich met zijn opgewondenheid; het kind meende, dat het de inwilliging geheel aan eigen welsprekendheid te danken had, maar de ware oorzaak van het plotselinge vertrek was, dat Arendsheuvel van vrouw Bergen gehoord had, dat Elzire niet buiten kwam; haar tante, schreef zij aan de oude vrouw, was ernstig ziek en zij mocht niet aan uitgaan of vroolijkheid denken.

Zij kon dus niet hier komen, had de graaf op den weg naar huis geredeneerd; welnu, dan zou hij naar haar toegaan; het arme kind had behoefte aan troost en teedere bescherming: waar kon zij die beter vinden, dan bij hem?

Twee dagen later vinden wij Arendsheuvel terug in het hotel d'Orange, waar hij eenige der fraaiste kamers in gebruik heeft.

Natuurlijk had zijn onafscheidelijke vriend hem ook ditmaal niet in den steek gelaten en was hem naar Scheveningen gevolgd, zooals een trouwe hond zijn meester naloopt.

Zandenhuyse, die verscheidene jaren jonger was dan zijn vriend, was een knap man met een bijzonder goede inborst. Op zijn gelaat lag gewoonlijk een onweerstaanbaar guitige trek, alsof hij zich voortdurend over al zijn medemenschen en over zich zelven in 't bijzonder vroolijk maakte. Dikwijls ergerde hij zijn ouderen vriend door allerlei poetsen en streken, die hij argeloozen schepselen wist te spelen; maar zijn verdediging was altijd zóó vermakelijk en zijn gezicht zóó berouwvol onderdanig, dat de graaf zijn ernst niet kon bewaren en den zondaar lachend vergeving schonk.

Otto van Zandehuyse maakte echter meestal van die goedhartige vergevensgezindheid misbruik; had hij de berisping aangehoord, dan zat hij een uurtje met een boetvaardige houding over een of ander ernstig werk gebogen, alsof het hem meenens was met zijn bekeering; doch in waarheid zat hij slechts over den rand van het boek heen te gluren, terwijl zijn brein ijverig bezig was, nieuwe grappen te bedenken.

Zijn vriendschap voor Alfred dagteekende vanaf zijn jongelingsjaren, toen zij beiden studeerden en hij in den graaf steeds een welwillenden raadgever vond, als hij door zijn dolle streken in moeilijkheden geraakt was. Sinds dien tijd was graaf Alfred zijn afgod geweest, doch dit verhinderde niet, dat hij hem trachtte te misleiden, wanneer hij iets op zijn kerfstok had.

Den eersten dag van hun verblijf vinden wij de beide heeren in hun kostbaar ingerichte kamer. Arendsheuvel lag languit op een der zachte sofa's en rookte met gesloten oogen zijn sigarette, terwijl de baron door een der breede ramen naar de bonte menschenmassa keek, die in een afgebroken rij voorbijstroomde. De gezichtsbarometer van den jongen man stond op 'zeer schoon.' Behaaglijk rekte hij

zich uit, plukte eens aan zijn zwarte snor, verschikte iets aan zijn elegante strandkleeding en stak een bespottelijk groote bloem in zijn knoopsgat.

‘Hoe is 't er mee, vriend, staat ge haast op?’ vroeg hij eindelijk, maar de graaf verroerde zich niet en antwoordde onverschillig:

‘Laat mij met rust, Otto, ik heb ze hard noodig.’

‘Gij hebt gelijk,’ knikte de jonge baron spottend, ‘ik beklaag u, arme vent, en omdat ik medelijden met u heb, geef ik dan ook nog vijf minuten bedenktijd; als ge mijn boezemvriend niet waart, had ge al lang tijd gehad, om onder die sofa na te denken over uw beklagenswaardig lot.’

Hij opende een prachtigen vleugel, en zich met één vinger begeleidende, neuriede hij meesmuilend: *Schlaf Herzenssöhnchen*, enz.

‘Wil ik een glas suikerwater voor u halen?’ vroeg hij, nadat hij de muzikale foltering met loffelijke volharding had ten einde gebracht.

‘Dank u,’ bromde Arendsheuvel boos.

‘Wat een saai stuk mensch,’ dacht Otto, maar gaf toch den moed niet op. Met dreunenden tred wandelde hij heen en weer, lachte zichzelf bewonderend in den spiegel toe en wierp in verrukking een kushand naar zijn eigen beeld.

‘Ge zijt een allerliefste jongen, Otto, zoo bevallig en ongekunsteld.’

‘Kwajongen,’ mompelde Alfred, die het alles met één oog had gadegeslagen.

‘Dank voor dat woord, dierbaarste vriend.’ verzekerde Otto met een potsierlijke buiging. ‘Uw hooge goedkeuring streelt mij ten zeerste, slaap in vrede.’

Uiterst verheugd strekte de graaf zich nog eens gemakkelijk uit, meenende nu van zijn kwelgeest bevrijd te zijn, doch, ijdele waan.

‘Morgenroth, Morgenroth!’ jammerde Otto

in het aangrenzende vertrek, waar hij een reusachtigen waaier van den muur trok om er zijn ongelukkigen vriend mee te wuiven, waarvoor deze hem van ganscher harte naar de onderaardsche gewesten wenschte.

Daarna ging de onverbeterlijke Otto op den rand der sofa zitten en deed deze hobbelen als een sloep op de golven, totdat Alfred, ten toppunt van vertwijfeling gebracht, opsprong en op het dikke tapijt ging liggen, wat Otto alweer innig deed betreuren, dat hij de macht miste, om een aardbeving te verwekken.

ELECTRISCHE BRAADPAN.

ELECTRISCHE STRIJKINRICHTING.

Woedend smeet hij een paar stoelen om en de deur openrukkend, keek hij zoekend de gang in, hopend daar een voorwerp te vinden, waaraan hij zijn toom zou kunnen stillen. Een kleine, witte angora-kat sloop eenzaam de ruime gang door. Helaas, het arme dier zou weldra 't noodlot verwenschen, dat haar op zulk een onzalig tijdstip naar deze plek gevoerd had.

Otto stond met een verguld voetenbankje gereed het arme slachtoffer te bespringen. Argeloos sloop poes voort, maar eensklaps bombardeerde de verborgen vijand haar [me]t zijn geïmproviseerden kogel, wat haar een luiden jammerkreet ontlokte.

Op hetzelfde oogenblik werd een deur driftig geopend, en een dikke, grijze vrouw kwam naar buiten waggelen, met weeklagende stem uitroepend:

‘O, o, mijn arme lieveling!’

Otto was reeds achter een groot Chineesch scherm gevlucht en sloeg van uit dien veiligen wachtpost gade, hoe het plotselinge drama zich verder zou ontwikkelen.

Graaf Arendsheuvel was onthutst opgesprongen en beschouwde met verbaasde oogen de dame, die met haar schat in den eenen arm en het voetenbankje in den anderen, naar binnen stapte, terwijl zij hem, dien zij natuurlijk voor den bedrijver der snoode wandaad hield, op vernietigenden toon toevoegde:

‘Mijnheer, dat was een lage streek, waarvan ik u rekenschap kom vragen.’

‘Maar, mevrouw, ik ben onschuldig aan het geval,’ betuigde hij ernstig en bood haar beleefd een stoel aan, waarop zij neerviel met een schok, die het sierlijke, maar zwakke meubelstuk angstig deed kraken en steunen; voor zulk een gewicht voelde het zich niet berekend.

Dat de graaf zijn schuld ontkende, maakte de dame nog veel toorniger, in razenden ijver ging zij voort hem een reeks van smaadredenen naar het hoofd te werpen, die als een hevige storm om hem loeide, terwijl de oorzaak van dit kleine hoteloproer zich wentelde en kronkelde in dolle vroolijkheid; het hooge tochtscherm vrijwaarde hem voor de bliksemflitsen harer scherpe tong. De overmoedige baron moest zich op de lippen bijten, om zich niet door zijn stuipachtig lachen te verraden.

Gelukkig dat ademloosheid weldra de dikke dame het voortgaan belette, anders ware de graaf in een vloed van onverdiende verwijten verdronken en reddeloos verloren geweest.

Met kwaadaardig glinsterende oogen, maar machteloos hijgend, leunde de toornige vrouw in haar zetel, die bij de minste beweging een waarschuwend krak, krak, deed hooren.

Het opnieuw openen der deur deed haar omzien en zij aanschouwde haar drie, niet zeer schoone, jonge dochters, die met van verbazing uitpuilende oogen het zonderlinge tooneel aangaapten.

De oudste der drie meisjes waagde het naar de reden van dit ongewone leven te vragen, doch moeder voelde zich nog niet tot spreken in staat en liet het aan den graaf over, uitlegging te geven, wat hij op korten, drogen toon dan ook deed.

Als door tooverslag waren de snibbige gezichten der drie sinds lang huwbare, maar nog altijd ongehuwde dochters, in een allerbeminnelijkste plooi getrokken en om strijd trachtten zij het onaangename optreden harer krijgshaftige moeder in een zachter licht te stellen. Moeder was zoo zenuwachtig en daarbij, ze was dol met dat katje enz. enz.

Een nijdige blik uit mevrouws kleine, grijze oogen viel op de meisjes, toen zij haar eigen kroost naar den vijand zag overloopen; de boosheid belette haar, haar slimheid te bewonderen.

Er kwam een onaangename stilte, de graaf verkoos niet zich voor te stellen en speelde, als om te toonen dat hij zich verveelde, met een boek, dat op de tafel lag, en toch stond de dame niet op.

Eindelijk vermande de jongste zich en verzocht haar moeder om mee naar haar kamer te gaan, daar mijnheer zeker liever alleen zou blijven.

De graaf deed niet de minste poging, om die meening te weerleggen, maar keek lusteloos uit het raam.

Het meisje drong dus aan, maar de oude, onverstandige dame vergat, waarom zij eigenlijk met haar dochters op de badplaats gekomen was, en snauwde haar toe:

‘Zwijg nu, ik zal opstaan als ik dit verkies en eerder niet.’

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Krijgsgevangen. -

Soldaatje spelen is het echte jongensvermaak bij uitnemendheid. Paradeeren met een papieren steek of een houten geweer wil al de eerste de beste kleine dreumes, die maar een paar keeren de schutters heeft zien defileeren. Maar de grooteren kennen geen grooter genot dan een ‘heuzelijk’ gevecht met den ‘vijand.’ Zoo hebben de soldaatjes op onze gravure blijkbaar slag geleverd aan een vijandelijke bende; zij zijn overwinnaars gebleven in den strijd en hebben zelfs krijgsgevangenen gemaakt. Die worden nu in verzekerde bewaring gebracht in het hok onder de trap; daar zien we er al een paar achter slot en grendel gezet, maar toch niet zoo streng bewaakt of ze kunnen nog wel eens om het hoekje van de deur kijken hoe het met hun aanvoerder afloopt. Deze wordt op het oogenblik geboeid voorgebracht en schijnt een verhoor te ondergaan, dat niet malsch is.

Zoowel de gevangenen als hun overwinnaars schijnen evenveel schik te hebben in het geval: 't is te hopen dat zij in later jaren nooit in ernst hoeven te beleven wat ze nu als spel vertoonen.

[Nummer 45]

NIEUWSGIERIG AAGJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN W. RÖGGE.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XVI. Bange nacht.

Den ganschen dag was het feest op Danquarderode en in heel Brunswijk; want de koning had gewild dat ook de burgerij zou deelen in zijn vreugde en door milde giften ook de geringsten in staat gesteld onbekrompen zijn bruiloft mee te vieren.

Elisabeth vergat te midden der gelukwenschen, waarmee haar vorstelijke verwanten en de andere hooge gasten haar overstelpten, te midden van het feestgeruisch en in het gezelschap van haar beminden gemaal het boosaardige woord, dat haar dien morgen een oogenblik had doen schrikken. Alles om haar heen sprak enkel van geluk, van hoop, van een heerlijke toekomst; hoe zou zij zich niet overgeven aan de zaligheid, die haar jong hart overstelpte?

Met het lange schitterende bruiloftsmaal, opgeluisterd door spel en zang en tooverachtige verrassingen, waarin de vindingrijke prachtliefde dier dagen zich uitputte, - uitgezochte gerechten, door ruiters te paard onder klaroengeschal binnengedragen, taarten als kasteelen, pasteien, waarbinnen heele muziekkorpsen verborgen waren, fonteinen van fijne wijnen of kostelijk reukwater - met al die wisselende weelde ging de korte winterdag spoedig voorbij.

In de stad, waar men zich den ganschen dag had vermaakt met optochten en sledevaarten, met maaltijden en kampspelen en vroolijke rondedansen bij de vedel op den hardbevroren sneeuwen dansvloer, begon het al donker en stil te worden.

De poorters trokken zich van de straat in hun woningen terug om daar bij den schuimenden beker en het dampend gebraad den feestdag te besluiten en zich vroolijk ter ruste te begeven, in het vooruitzicht dat het den anderen dag weer feest zou zijn, acht dagen achtereen.

Lang reeds was de stad in dikke duisternis verzonken, toen de boogvensters van Danquarderode nog schitterden van licht en de galmen der feestmuziek van daar nog ver in het ronde weerklonken in den stillen winternacht.

Maar ten slotte verstomde ook daar het feestgeruisch en werden de luchters uitgedoofd, zoodat heel het tooverachtige lichtpaleis van straks verdween in het diepe donker, als verzwolgen in de golven van een zwarte zee, die feestgewoel en burcht en stad wegspoelde in vergetelheid.

Nacht, zwarte nacht en doodsche stilte. Geen ster boorde ook maar het zwakste straaltje door de dikke duisternis. Er was geen burcht of geen stad, geen hemel of aarde meer; alles was verloren in één grondeloos niet.

Opeens daar blonk in dien zwarten nacht, als een bliksemstraal, een hel opschietende vlam, en op hetzelfde oogenblik klonk een juichkreet, schril en snijdend als het gegrinnik van een duivel. Daarop werden voetstappen vernomen van een onzichtbaar wezen, mensch of duivel, dat wegvluchtte over den hardbevroren sneeuwbodem, voetstappen, die weldra wegstierven in de nachtelijke stilte.

Intusschen sloeg de vlam al breeder en hooger uit, en bij haar flikkerend schijnsel doken de muren en vensters en bogen van het slot weer plotseling op uit de zwarte zee, die nog alles in het rond bedolf. In spookachtigen gloed rezen eensklaps heele

torens en vleugels op om dan weer in de duisternis te verzinken; maar daar verschenen zij weer, telkens grooter en hooger, omdat de rosse gloed, die ze te voorschijn riep, gestadig verder om zich greep.

Een nieuwe vlam sloeg hoog uit op een ander punt, en elders weer een, die zich kronkelend vereenigden, uitbreidden en eindelijk met de eerste samensmolten tot één grooten, laaien brand, die het heele slot van de gracht tot den nok van het dak in fantastisch licht zette en ook de dikke rookwolken zichtbaar maakte, die warrelend om de tinnen en torens hingen.

Daar weerklonk op eens in de nachtelijke stilte de alarmklok van Danquarderode, met angstige gejaagdheid haar hulproep uitgalmende over de stad. Zwevende lichten vertoonden zich aan de vensters, de vensters werden opengeworpen, en akelig klonk beneden en boven, op alle verdiepingen, de noodkreet:

‘Brand! brand! hulp!’

Ondertusschen was een windje opgestoken, dat snel aanwakkerde als geprikkeld door de uitslaande vlammen, die het nu aanblies en opjoeg en voortzweepte, zoodat zij wild opvlogen en door elkander krinkelden als vurige slangen. De wind stoof de open vensters binnen, waaruit de bewoners radeloos om hulp schreeuwden; hij drong binnen langs de openingen van de gesprongen ruiten, speelde en joeg door de zalen en vertrekken, waar de burchtzaten en hun talrijke gasten in verbijstering heen en weer liepen, geen uitweg ziende in de duisternis, den rook en de verwarring; waar alle deuren waren opengeworpen, zoodat de wind vrij spel had om overal door heen te blazen, tot het heele kasteel van binnen één ontzaglijke vuuroven scheen.

Op het gelui der stormklok van Danquarderode had onmiddellijk de brandklok der St.-Blasiuskerk geantwoord, en het vereenigd noodgeschrei dier twee 'metalen stemmen had de burgers van Brunswijk uit hun slaap wakkergeschrikt. In alle haast waren der stede vuurmeesters, wier taak het was tegen brandgevaar te waken, het bed uitgesprongen en de straat opgevlogen om het reddingswerk te leiden.

‘Brand! Brand op Danquarderode! Brand!’ weergalmde het straat in, straat uit; overal kwamen de mannen naar buiten gestormd; de vrouwen en kinderen moesten volgens de stadskeure bij zulke ongevallen binnen blijven op verbeurte van hun overkleed.

Van alle kanten kwam men aangesjouwd met de brandladders, de hoosvaten en leeren brandemmers, de brandhaken en kapraven, die overal in gereedheid moesten gehouden worden, om ze in geval van brand bij de hand te hebben. Want daar de huizen nog meerendeels van hout waren opgetrokken, waren groote stadsbranden in die dagen geen zeldzaamheid. Daarom werd er op gezette tijden door der stede vuurmeesteren schouw gehouden over de brandweermiddelen, die vooral op feestelijke tijden, wanneer de stad veel vreemdelingen herbergde en het gevaar dus grooter was, in goeden staat behoorden te zijn.

Voor ieder huis werd de brandlantaren uitgehangen; en ieder poorter zette de hoosvaten of brandemmers, die hij volgens de stadskeur bereid moest houden, met water gevuld, voor zijn deur.

Alles liep storm naar Danquarderode, als een spookachtig vuurkasteel met zijn vlammende torens van verre zichtbaar in den donkeren nacht. Maar de mannen, die met hun brandladders en wateremmers over de neergelaten ophaalbrug wilden binnendringen stieten daar op de scharen van vluchtelingen, die half gekleed, in wilde wanorde met angstig hulpgeschreeuw het brandende slot ontvloden: mannen en vrouwen, edelen en dienstlieden, vorsten en prelaten, in woeste verwarring door

elkander, de eenen verbijsterd van schrik voorthollend, de anderen handenwringend omziende en roepende naar de dierbare verwanten, die zij misten....

Met geweld moesten de redders zich een doortocht banen, allen ter zij stootende, die hun in den weg kwamen, zonder in de duisternis en de verwarring te kunnen zien, wie zij voor zich hadden: dienstknechten of edelvrouwen, vorsten of keukenjongens; zij konden er niet naar vragen. Hier was geen verschil meer van rang of stand, geen gedachte aan onderscheid: hier waren enkel menschen, die in vertwijfeling vluchtten, en anderen, die moedig voortdrongen om te redden wie nog in de vlammen mochten achtergebleven zijn; een woeste mengeling, spookachtig door de vlammen beschenen, een blinde worsteling onder geschreeuw en gejammer en akelige wanhoopskreten, waarmee de noodklok van den St.-Blasiustoren nog altijd haar klagende galmen mengde.

Eenmaal de ophaalbrug over, konden de redders zich beter weren, hun ladders opstellen op het voorplein en de binnenhoven, hun wateremmers in den vuurgloed uitstorten of de ongelukkigen redden, die radeloos uit de vensters om hulp riepen.

De moedigsten drongen het brandende kasteel binnen om, half verstikt door den rook, die trappen en gangen vulde, degenen te hulp te snellen, die daarbinnen nog in doodsgevaar mochten verkeeren.

Zij vonden ijverige helpers in de dienstlieden van het slot, die hoewel eerst van schrik verbijsterd, ziende welke hulp er opdaagde, tot bezinning kwamen en, beter dan de vreemden met de inrichting van het huis bekend, dezen bij het reddingswerk den weg konden wijzen. Ook edelen en ridders, die eerst hun vrouwen en dochters in veiligheid hadden gebracht, keerden terug om de hand te reiken bij het redden en blusschen.

Zoo was ten laatste het brandende slot ontruimd; ten minste er werden geen noodkreten meer gehoord, en het kwam er dus maar op aan, de vlammen te stuiten. Van alle kanten werden de brandladders opgericht tegen de geblakerde gevels; bij flompen plonste het uitgestorte water in de vlammen, die sissend werden uitgedoofd. Ondanks bedwelmenden rook en stank hielden de blusschers het moedig uit. Maar de wind verijdelde telkens hun pogingen door het vuur aan te blazen en de vonken ver in het rond te verspreiden, zoodat ook de bijgebouwen, de stallen en hooischuren vlam vatten, ja zelfs verscheidene huizen der stad door het vuur werden aangetast. Gelukkig dat de sneeuwlaag een beschermende bedekking voor de huizen vormde, anders waren zeker vele der met riet gedekte woningen in de vlammen opgegaan.

Ten slotte toch werd men het vuur meester, maar reeds grauwde in het oosten het eerste licht van den tragen wintermorgen, toen de blusschers op Danquarderode nog bezig waren, met hun brandhaken de brandende muren omver te halen of ze met de kapraven in te stooten.

Het was een schrikkelijke nacht, die op den schoonen hoogtijdag volgde. De feestgenooten, die weinige uren te voren in de schitterende zalen van Danquarderode vroolijk bruiloft vierden, schoolden nu als schipbreukelingen bijeen in het raadhuis van Brunswijk, hun door de vroedschap der stad in de haast als voorloopige schuilplaats opengesteld. Daar zaten of stonden de vorsten en ridders, de prinsessen en edelvrouwen, in de kleeding, die ieder in de vlucht had kunnen aanschieten, ontdaan en terneergeslagen, sommigen gezengd en geschroeid, rondom het haardvuur, in de groote schouw der raadzaal aangelegd, en trachtten zich van den doorgestanen schrik en angst te herstellen door de hartsterkingen, die de vroedschap zich beijverde hun aan te bieden.

In de eerste uren was het een hartverscheurend geweeklaag en gejammer geweest in het vorstelijk gezelschap, waar de eene een zoon of dochter, de ander een broeder of zuster vermiste en allen in ongerustheid verkeerden of de ontbrekenden wel ooit zouden te recht komen. Maar naarmate er telkens nieuwe groepen kwamen binnengevlucht, veranderde de ongerustheid in vreugde over het gelukkig weerzien van verloren gewaande verwanten.

'Waar is Elisabeth? Waar is de koning?' riep de hertog en zag met verwilderd gezicht den haveloozen kring rond, waar niemand hem antwoord kon geven en sommigen, op het behoud van eigen dierbare betrekkingen bedacht, op zijn vraag niet eens acht sloegen.

'Ik keer onmiddellijk terug om ze te zoeken,' riep jonker Albrecht, maar zag zich weerhouden door zijn zuster Agnes, die hem schreiend om den hals viel.

'Om Gods wil, waag u toch niet weer in den brand.... ternauwernood zijn wij er zelf aan ontkomen....'

'Maar moet Elisabeth dan in de vlammen blijven? En de koning! Zal er dan niemand naar den koning omzien?'

‘De koning! is de koning nog in den brand?’ klonk het van verschillende kanten. ‘De koning moet gered worden. Ik ijl er heen om hem te zoeken....’

En de mannen, die zoo even hun echtgenoote, hun zuster of dochter in veiligheid hadden gebracht, rukten zich uit haar armen los om opnieuw de vlammen te gaan trotseeren.

De hertog zelf wilde zijn zonen vergezellen en stiet Agnes, die hem wilde terughouden, ruw van zich af. Maar gelukkig, daar vertoonde koning Willem zich op den drempel aan de zijde van zijn geliefde Elisabeth, wie hij, zelf ternauwernood gekleed, in der haast een mantel om de sidderende leden had geworpen.

‘Godlof!’ zei hij tot haar, ‘uw vader en broeders, uw zuster zijn hier al in veiligheid..,. Het zou mij slecht vergaan zijn, heer hertog,’ ging hij voort, zich tot dezen wendend, ‘als ik Elisabeth niet bij mij gehad had. Zij wist den weg en bracht ons behouden buiten den brand.... Wat hebben wij een angst uitgestaan, daar wij u niet meer in uw vertrekken vonden....’

‘En wij zochten u tevergeefs in de uwe.... Vertrouwend dat gij u al gered zoudt hebben, gaven wij het zoeken op, en ijlden hierheen. Denk u mijn angst, toen ik u ook hier niet vond!.... O God, welk een nacht! Maar nu zijn wij toch gelukkig weer allen bijeen,’ en half schreiend van aandoening, drukte de hertog zijn dochter Elisabeth aan het hart.

‘Maar allen zijn toch nog niet hier,’ hernam de koning, den kring rondziende, die op dat oogenblik nog ver van voltallig was. ‘Zoolang er nog iemand te redden valt, kan ik niet rustig hier blijven. Tot straks, Elisabeth!’

‘Dan ga ik mee,’ sprak de moedige jonkvrouw, zich uit haars vaders omhelzing losrukkend, ‘alleen laat ik u niet gaan. Ik zou hier toch geen oogenblik rust hebben, als ik u in gevaar wist.... O, ik zei het u dezen morgen wel, dat mijn vijand na den schoonen dag een boozen nacht voorspelde! Ik heb mij niet bedrogen. Rittberg heeft ons in de vlammen willen doen omkomen....’

‘Om Godswil, Elisabeth, wat zegt ge daar!’ viel heur vader haar heftig in de rede. ‘Gij spreekt van Rittberg, is dat de brandstichter?’

‘Dat weet ik niet, maar hedenmorgen heeft hij mij onheil voorspeld; ik herkende zijn stem in de menigte: hij zei, dat er op den schoonen dag een booze nacht zou volgen....’

‘En daar hebt gij niets van gezegd!’

‘Als dat waar was,’ kwam de koning met toornig fonkelend oog tusschenbeide, ‘bij mijn kroon, dan zou hij ondervinden dat hij zich op zijn schelmstuk heeft durven beroemen en aldus zich zelf verraden! Morgen laat ik het heele land naar hem afzoeken, en bij 't kruis, als uw vermoeden zekerheid blijkt, dan moge God hem genadig zijn!.... Maar dat is van later zorg. Nu moeten onze vrienden gered worden.... Blijf hier, Elisabeth! Ik ga zien wat er nog te doen valt.’

Zij wierp zich om zijn hals en klemde hem vast in de armen; maar hij duwde haar zacht ter zijde, en, den mantel omwerpend, die hem gedienstig werd aangereikt, ijlde hij, door een aantal mannen gevolgd, naar buiten.

In radeloozen angst bleef Elisabeth achter, teruggehouden door haar vader en zuster.

Zoo verliep de nacht in bange afwachting, afgewisseld door blijde verrassing, wanneer weer een groep vermisten terechtkwam, en droeve teleurstelling, telkens als nog deze of gene bleek te ontbreken. Eindelijk, toen de morgen aanbrak, waren

al de burchtzaten en gasten van Danquarderode in de zaal van het raadhuis bijeen; men miste enkel nog drie dienstlieden, maar vleide zich met de hoop, dat die zich wel geborgen zouden hebben. Helaas, die hoop bleek ijdel; later werden hun verkoolde lichamen van onder de puinen te voorschijn gehaald.

Toen de koning met de laatste groep van het kasteel terugkeerde, vloog Elisabeth hem om den hals.

‘God zij gedankt, dat wij ten minste voor elkaar behouden zijn!’ riep hij uit. ‘Wat we ook verloren hebben, we hebben toch elkander nog.’

‘We zullen anders weinig meer uit den brand gered hebben dan het leven,’ mompelde de hertog somber. ‘Mijn geliefd Danquarderode verwoest!’

‘O dat kan schooner dan te voren herbouwd worden,’ dus troostte hem de koning, ‘en dan hervatten wij het feest, dat nu zoo jammerlijk is verstoord. Nu dus niet getreurd; danken we liever den goeden God, die ons allen gelukkig voor elkander heeft gespaard.’

Aan voortzetting der feesten viel natuurlijk niet te denken. Nog in den morgen vertrokken de gasten, in der haast uit de stad van al het noodige voorzien, naar de kasteelen in den omtrek. Ook de koning moest met de hertogelijke familie op een slot in de nabijheid een toevlucht zoeken.

Danquarderode, daags te voren nog een weelderig lustpaleis, was niets meer dan een geblakerde puinhoop; van de schatten, die het bevatte, was niets meer te vinden, dan hier en daar een klompje versmolten edel metaal, met moeite uit de asch en het puin te voorschijn gebracht.

‘Ook uw kostelijke kroonsieraden verloren,’ zuchtte Elisabeth, toen zij, op den arm van haar gemaal geleund, met betraande oogen de verwoesting aanschouwde.

‘Het was gelukkig de heilige kroon van Karel den Groote niet,’ hernam de koning, ‘het was maar die ik mij te Aken zelf had laten vervaardigen. Nu dank ik God, dat de gewijde rijkskleinooden nog in handen van Koenraad zijn. Het verlies van de andere is een vingerwijzing des Hemels, dat ik niet rusten mag, eer ik ze hem heb ontweldigd.’

‘Daartoe helpe u God, heer koning,’ sprak Elisabeth met vuur.

‘Het zal mijn eerste werk zijn, zoodra wij Danquarderode herbouwd hebben,’ hernam de koning, de hand zijner beminde gemalin innig in de zijne drukkende.

Inderdaad werden op zijn verlangen ten spoedigste de werken tot den herbouw ondernomen; want na Paschen moesten de onderbroken bruiloftsfeesten hervat worden: de koning wilde aldus de treurige herinnering uitwisschen, die anders als een noodlottig voorteeken aan zijn bruiloftsdag zou verbonden blijven.

Na Paschen werd dan ook te Brunswijk opnieuw feest gevierd, nog luisterrijker dan de eerste maal ontworpen was, en nog grooter was het aantal gasten, want ditmaal zaten bij den feestdisch ook de keurvorst van Saksen en de markgraven van Brandenburg aan, de verwanten van den hertog, die tot dusver hardnekkig geweigerd hadden, den koning te erkennen.

Het voorbeeld en de aansporingen van den hertog hadden hen eindelijk en ten laatste overgehaald, de zijde van Koenraad te verlaten en in de Heilige Week voor Paschen naar Brunswijk gekomen, onderwierpen zij zich, op den feestdag van Onzer Lieve Vrouwe Boodschap, met al de grooten van hun gebied aan den zegevierenden koning, die aldus één voor één al de weerspannige rijksvorsten aan zijn voeten mocht zien.

Hoe zouden zij op den duur den edelmoedigen vorst kunnen weerstaan, die door zijn echt koninklijke deugden aller harten won?

In de Heilige Week had hij te Brunswijk weer allen gesticht door zijn innige vroomheid.

Die dagen, aan de herdenking van 's Heeren lijden gewijd, had hij in stille ingetogenheid doorgebracht met het lezen en overwegen van zijn geliefd meditatieboek *Agalma religiosorum*, dat hij volgens de kroniekschrijvers zelf zou hebben opgesteld, en dat, gelukkig voor ons bewaard, nog heden geldt als een der liefelijkste overblijfselen van de godsdienstige poëzie der middeleeuwen[1].

En op Goeden Vrijdag had hij, in een grof wollen kleed gehuld en blootsvoets, de kerken bezocht en milde aalmoezen aan de armen uitgedeeld.

Daarom nam ook heel Brunswijk thans weer deel in zijn feest, dat, in den winter zoo jammerlijk onderbroken, thans in de blijde lente met des te grooter opgewektheid werd hervat.

(*Wordt vervolgd.*)

Een hertenjacht.

't Was op een van die heerlijke Augustusmorgens, dat ik door de binnenglurende zon gewekt werd uit mijn zoete droomen; want daar het den vorigen dag zeer warm geweest was en ik daarom mijn raam opengelaten en mijn gordijn weggeschoven had, hadden haar stralen vrij spel op mijn kalen schedel.

Ik blikte naar buiten: een prachtige lucht, geen wolkje te bekennen!

Daar ik door deze lucht en dit heerlijk weer bekoord werd, wilde ik opstaan - ik dacht het was al ver in den morgen - maar toen ik op mijn horloge keek en bemerkte dat het pas vijf uur was, kroop ik er weer netjes in.

Ik was mij weer aan 't toedekken, toen mij opeens een flauw trompetgeschal in de ooren klonk! Aanstonds herinnerde ik mij dat men eenige avonden te voren over een op handen zijnde hertenjacht had gesproken.

Snel als de gedachte sprong ik mijn bed uit, kleedde mij aan, nam een pijp en met mijn lievelingsauteur Shakespeare onder den arm, ging ik op goed geluk af naar de plaats, vanwaar ik meende het geschal gehoord te hebben. En wel had ik eenige reden te denken dat het daar zijn moest: want een zeer uitgestrekt bosch lag op een kwartier afstands voor mij. Toen ik den straatweg af was en mij op het mullige zand bevond, merkte ik op den goeden weg te zijn; want overal was het zand omgewoeld door paardenhoeven, terwijl men er duidelijk de afdruksels van hondenpooten in kon herkennen.

Ik hoorde niets; het sein, dat ik in mijn bed gehoord had, was dus zeker het teeken tot de bijeenkomst geweest, en wellicht beraadslaagde men nu hoe en waar men zich zou plaatsen om de herten in de val te lokken.

Geheel en al verdiept in mijne lezing, was ik ongemerkt aan den zoom van het woud gekomen, wat ik voorzeker niet gemerkt zou hebben, als ik niet met mijn hoofd tegen een boom geloopen was, waardoor mijn hoed afrolde en, gelukkig toeval! juist een laan in, die ik anders zou zijn voorbijgeloopen. Aan het einde dier laan merkte ik een prachtigen witten hond.

1) ‘Gulielmi II, Hollandiae Comitis et Romanorum Regis Agalma religiosorum, sive Meditationes circa mysteria Passionis Dominicae,’ uit het Latijn vertaald door H.J.C. van Nouhuys, onder den titel ‘Het lievelingsbeeld der vromen, of bespiegelingen over de geheimen van 't lijden onzes Heeren Jesus Christus,’ van Willem II, graaf van Holland en Roomsch-Koning. - Amsterdam, C.L. van Langenhuysen, 1850.

Het deed mij plezier, de jachtclub gevonden te hebben: want hoewel zelf geen jager, mocht ik toch eenigen van hen mijn vrienden noemen.

Opgeruimd vervolgde ik dus met sneller pas mijn weg. Na weinige oogenblikken was ik te midden van het kamp, waar men, zooals ik gedacht had, in een grooten kring zat.

Met een stil geknik en een vriendelijk gegroet werd ik ontvangen (geluid mocht er niet gemaakt worden, uit vrees van het wild voór den tijd te verschrikken). Verwondering toonde zich echter op het gelaat mijner vrienden, die zich een weinig verlegen gevoelden, dat ze mij niet hadden uitgenoodigd tot het meemaken van de jacht. Ze hadden deze beleefdheid achterwege gelaten, daar zij wel wisten dat ik gewoonlijk zoo vroeg niet bij de hand was.

Hun gedachten radende, fluisterde ik:

‘Wel, wel, dat hadt ge niet gedacht, hè? dat de oude Cas zoo vroeg uit de veeren zou zijn? Ik begrijp het zelf ook niet; 't is mij sedert jaren niet gebeurd. Maar de warmte heeft mij het slapen belet. Gaat intusschen door met uw besprekingen, die ik zoo lomp ben komen storen!’

Ik ging rustig bij een boom zitten, met gretige oogen ‘Macbeth's’ avonturen verslindende.

Toen zij klaar waren vroeg ik hun wanneer zij gingen middagmalen; ik wilde nu een rustig plaatsje zoeken in het bosch, waarin ik nog

nooit geweest was. Ik zou mij dan na afloop van de jacht - want ik had een te heilige vrees voor mijn huid om er aan te durven deelnemen - weer bij hen voegen.

Na eenige minuten geloopen te hebben, zag ik tusschen de bladeren van het struikgewas door een water. Daarheen richtte ik mijn schreden en ik was verrukt door het heerlijke tooneel, dat de natuur mij aanbood. 't Was een prachtige vijver, omzoomd door frisch en jeugdig mos, waartusschen de met dauw bevochtigde boschviooltjes, door eeuwenoude eiken beschaduwd, in de zonnestralen schenen te spelen. De zon schoot haar stralen in het water en wierp over de oppervlakte een oogverblindenden glans. Eenige oogenblikken bleef ik in stomme verbazing staan. Daarna vleide ik mij op het donzig grastapijt neer en genoot bij volle stroomen de heerlijke ochtendlucht. Ik legde mijn pijp een eindje van mij af, want ik vond de lucht zóó fijn, zóó zuiver en zóó heerlijk, dat ik niet kon velen dat de heerlijke geuren, waardoor mijn reukorganen op dat oogenblik gestreeld werden, met de tabakslucht zouden vermengd worden.

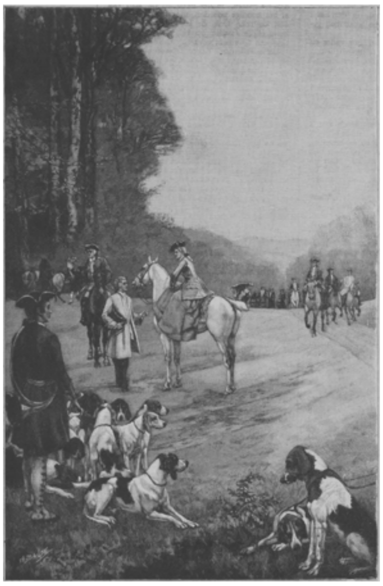

EEN HERTENJACHT: In afwachting.

Aldus lag ik ongeveer een half uur, toen mijn poëtische denkbeelden (wie krijgt die niet als hij zich in Shakespeare's verzen verdiept!) plaats maakten voor de prozaïsche gedachte: mijn pijp wederom eens te stoppen. Ik stond op om ze te krijgen, toen ik eensklaps een zacht geritsel in de bladeren hoorde.

Verschrikt wendde ik mij om, en hoe verbaasd stond ik, toen ik uit het struikgewas een hert van buitengewone grootte zag te voorschijn komen! Gij verplaatst u nu wellicht, waarde lezer, in gedachte in een dier groote dierentuinen, zooals te Amsterdam, Aken, Keulen, Antwerpen of elders, niet waar? Neem het mij niet kwalijk, als ik u dan zeggen moet, dat gij juist al uw kracht moet inspannen om daar niet aan te denken! Neen, ik spreek hier niet van een hert, dat, achter tralies opgesloten, van tijd tot tijd uit zijn liggende houding opstaat, om uit het handje van een kind, door een dienstmeisje vergezeld, met zijn tong een stukje brood te krijgen! Niet van een hert, dat den kop buigt om zich tusschen het gewei te laten aaien, of, zooals ik het ook wel gezien heb, heel goedmoedig een ‘pootje’ te geven. Neen, neen, ik spreek hier van een hert, dat, van zijn kracht bewust, geen meester boven zich erkent dan de natuur, van een hert, dat zich slechts voedt met het frissche gras en

niets liever drinkt dan het water uit de vijvers en beken, dat zijn kop slechts buigt, om met zijn scherp gewei zijn vijand open te rijten,

dat zijn poot optilt om nem te vertrappen!

Zulk een hert dan, zag ik uit het struikgewas komen, wat heel gemakkelijk ging, want ik bemerkte, dat het hout op die plaats was weggeschoven; het had dezen tocht dus meermalen gemaakt. Duidelijk bespeurde ik, dat het mij niet gezien had. Ik bleef eenige oogenblikken onbeweeglijk staan en hieid mijn adem in, blij als ik was, een hert van zoo nabij in de vrije natuur te kunnen bewonderen. Daarna vlijde ik mij heel stil neer en wachtte de verdere gebeurtenissen af. Het ging naar het water, om daar zijn dorst te lesschen.

Nu kwam het mij voor, dat het er een zeker behagen in schepte, zijn spiegelbeeld in het water te zien; gedurig toch schudde het fier den kop en bezag dan weer met welgevallen de weerspiegeling. Toen zag ik het met een droeven blik, waarin ik zekere beschaamdheid meende te bespeuren, naar zijn pooten staren, en mij dacht, dat het ze erg leelijk vond, die dunne, lange staken onder zulk een breed en welgevormd lichaam. Nadat het zijn dorst gelescht had, voedde het zich met de bladeren en het mos, en toen het daarvan genoeg had, ging het heen, na nog eens zijn prachtig gewei in het water bewonderd te hebben.

EEN HERTENJACHT: Het edele dier in doodsnood.

Doch nauwelijks had het zich omgekeerd, of daar weerklonk op eens een trompet. Het edele dier sprong verschrikt op en bleef toen onbeweeglijk stilstaan.

O, hoe prachtig was het op dat oogenblik! Ik zie het nog voor mij: Kop fier omhoog, borst gespannen, ooren gespitst, pooten gestrekt, ten loop gereed, terwijl de neusgaten van angst en vrees zenuwachtig trilden.

Dit alles duurde echter korter dan ik het beschrijven kan. Aanstonds was het weer opgestoven en stormde het met wilde sprongen vooruit, terwijl een akelig, onbeschrijfbaar, vlijmend geluid uit de benauwde borstkast klonk. Eenige groote honden zaten het op de hielen! Op 't zelfde oogenblik klonk een schot; 't miste echter zijn doel en had maar tot gevolg, dat het, door een drievoudige echo herhaald, van alle kanten jagers en honden deed aanrennen.

Een hunner kwam in woeste vaart juist in de opening, waar het hert straks door was gekomen. Dat nu, belet zijn gewonen terugweg te nemen, rende onstuimig rond, niet wetende, welke richting te nemen. Plotseling schoot het als een pijl uit den boog

vooruit, een lange laan in, door honden en jagers vervolgd. Hoe hard zij intusschen ook liepen, konden ze het tegen het hert niet volhouden.

Ik was een zijweg ingeslagen om getuige te zijn van dit belangrijk tooneel. Toen ik alle hoop op zijn behoud verloren waande, zag ik eensklaps de jagers hun vaart stuiten; want juist kwam een andere afdeeling jagers de laan afrijden; nu was het hert in hun macht; ontkomen was niet mogelijk. Onstuimig rent het dier de laan een eind wegs op en af, tot het eindelijk een uitweg vindt in het struikgewas. Het vliegt er door, met zijn gewei alles in woeste vaart afrukkende. Maar het struikgewas en kreupelhout wordt hoe langer hoe dichter, 't dier kan er eindelijk niet meer door; zijn prachtig gewei belet het hem. Terug? Daar was geen denken aan. Nog eenige seconden en de honden, hoe vermoeid zij ook zijn, zijn hem genaderd. Nog eenige wanhopige pogingen, een laatste vertwijfelde worsteling, en daar zit het vast. Vast! 't Kan niet achter-, 't kan niet vooruit. Vast! 't Kan zich niet verdedigen. Vreeselijk zijn de kreten, die het slaakt, terwijl het met ongekende kracht het geboomte op en neer slingert. 't Helpt hem echter niet! Nog een stevigen ruk! Vergeefs: te laat!

Ziet, daar vallen de honden woedend op hem aan, als wilden zij zich wreken, dat zij zoo lang en tevergeefs moesten loopen!

Arm, edel hert, dat gij zoo, niet in staat zijnde u te verdedigen, van alle kanten besprongen wordt! Wel slaat het met de achterpooten geweldig uit en doet het menigen hond in het zand bijten. Maar wat baat dat tegenspartelen? Zie, daar komt al een jager aan, met moeite zich door het hout wringende. Daar is hij al; hij knielt, hij legt aan, mikt.... daar klinkt een schot!.... Doodelijk in de borst gewond, valt het bloedend ter aarde; nog eenige tellen en het ademt niet meer!

O, was dat prachtige gewei, dat hij met zooveel welbehagen in het water bewonderd had, iets kleiner geweest, iets minder mooi, - had hij het maar heelemaal niet gehad - het was den dood ontkomen: het had nog genoten van de gaven der vrije natuur!

Waren die dunne, leelijke, magere pooten, die het verafschuwd had, iets dikker, iets mooier geweest: 't had zoo hard niet kunnen loopen, 't hadde zich over moeten geven, misschien al in de laan, niet door eenig toeval verhinderd, maar door onmacht gedreven.

Toen het uur van het middagmaal genaderd was en ik mij dus naar de jagers begaf, vond ik ze allen weer in een grooten kring gezeten, maar nu waren allen in vroolijk gesprek gewikkeld. Vroolijk klonk hun gelach door de bladergewelven van het woud. Hun doel hadden zij ook heerlijk bereikt; want buiten het wild, dat men zoo in 't voorbijgaan had opgepikt, waren zij nog drie mooie herten meester geworden.

Onder al die bedrijven door was het middag geworden. Wij verdeelden ons in groepjes en wandelden genoeglijk door het bosch. Iedereen vertelde van zijn jachtavonturen en tegen een uur of drie keerden wij allen in grooten stoet, vroolijk en welgemoed naar huis.

Zijn stiefmoeder, door Agatha de Haan. (*Vervolg en Slot.*)

Een kort gesteun en daar zakte de kleine stoel met een piependen doodskreet ineen. Dat was te erg, poes nam haastig de vlucht, de meisjes gloeiden van schaamte en ergernis, en over het gelaat van den graaf vloog een spottende glimlach.

Maar waar kwam dat luide uitgelaten lachen vandaan? Het tochtscherm schudde bedenkelijk en viel plotseling met een doffen slag voorover. Tableau!

Otto, baron van Zandenhuyse, lag als een echte kwajongen op het tapijt te schudden en lachte, dat het geluid met een rollenden weergalm langs de muren daverde.

Geen minuut later hadden de drie meisjes met haar zwaarwichtige moeder aan de spits het vertrek verlaten en Arendsheuvel lag naast zijn vriend Otto op de sofa om wat op adem te komen.

'Drommelsche vent,' proestte hij, 'ge had clown moeten worden.'

Maar Otto zuchtte met het gelaat van een miskend genie:

'Helaas ja, ik heb mijn roeping gemist. Ik zou zeker beroemd geworden zijn, maar de goden hebben het anders gewild.'

Na het eetmaal hernieuwde de baron zijn verzoek om een wandeling te gaan maken, maar zijn vriend wilde er niets van hooren.

'Moed verloren is alles verloren,' dacht Otto en besloot de hulp in te roepen van den kleinen Harry, die op het grasplein met zijn bestuurder aan het raketten was.

Nauwelijks had hij de kamer verlaten, of de graaf sprong op en liep nadenkend heen en weer.

'Ik moet haar zoo spoedig mogelijk trachten te spreken,' mompelde hij voor zich heen, 'maar hoe? Waarom heb ik haar toen haar adres niet gevraagd, domoor, driedubbele domoor, die ik was. Morgen ga ik er dadelijk op uit, ik verlang haar weer te zien. Harry dweept met haar en zal als in de wolken zijn, en ik, ik zal mijn droom van het ware geluk werkelijkheid zien worden.'

Weer geheel in een goede luim door dit blijde vooruitzicht, wachtte hij de komst van Harry af en nam zich voor, hem en Otto nog eens duchtig te plagen, eer hij hun den zin gaf; snel wierp hij zich weer op de sofa en sloot de oogen.

Daar ging de deur open en de knaap kwam met een verhit gezichtje en verwarde haren binnenloopen, op den voet gevolgd door den baron.

'Vader!' hijgde Harry nog buiten adem van het spel, 'gaan wij wandelen? Het is zoo heerlijk buiten.'

'Neen, mijn jongen, ik ben te moe.'

'Dat kan ik me best begrijpen,' zei Otto deelnemend, 'het moet een zware arbeid zijn, zoo den heelen morgen op de kussens te liggen rooken en luchtkasteelen te bouwen.'

De graaf bleef hoorende doof en bewoog zich niet.

'Maar nu alle gekheid op een stokje, vriend, ge moet mee, kerel, het is daar buiten zoo vermakelijk; heele zwermen schoonmoeders *in spe* gonzen als de bijen rond en azen op buit, sta op en laat me genieten van de vruchtelooze drijfjachten op uw kostbaar persoon.'

Otto putte al zijn welsprekendheid uit, maar de graat bleef onwillig weerstreven en gebood hem heen te gaan, totdat de jonge man zijn zakdoek te voorschijn haalde, ten einde de voorstelling wat aandoenlijker te maken.

'Ach, Fred,' bad hij luid snikkend, 'wees toch zoo wreed niet, mij als Bato in ballingschap te zenden. O, ik arm onschuldig wezen en reeds zoo diep verworpen.'

Harry schaterde het uit van pret en zijn vader beet zich op de lippen, om zich goed te houden.

'Zie eens, Otto,' zei hij, quasi-neerslachtig en wees op zijn luchtige kleeding van wit flanel, 'ik moet mij nog geheel verkleeden.'

'Maar wat duivel, kerel, hoe heb ik 't nu met u? Zoo niet uitgaan? Waarom ben u dan op een badplaats, als u niet doen kunt wat ge wil? Wees niet zoo dwaas, kom op

naar 't worstelperk, weer zal men om u strijden,' declameerde hij met pathos en sleurde zijn luidkeels lachenden vriend met zich mee.

De heeren waren nog maar even uit de gang verdwenen, of de drie dochters der grijze dame kwamen uit haar kamers te voorschijn en staken de hoofden bijeen. De uitslag dezer geheime bespreking was, dat de opzichtig getooide damen, schijnbaar druk pratend, den graaf en zijn vriend volgden en haar uiterste best deden, om door hen te worden opgemerkt. Zij waren de dochters van een rijken handelaar en na den dood van den ruwen, onbeschaafden man, deed de moeder haar best haar onbevallige meisjes aan een voornamen echtgenoot te helpen.

Otto had eens in een van zijn dolle buien tegen Alfred gezegd, dat een badplaats wel beschouwd niets anders was, dan een groot jachtveld, waarop huwbare dochters de ijverige jageressen en de moeders niet minder vlijtige speurhonden zijn, die het argelooze wild keffend onder het bereik der jageressen drijven. 'Fred, Fred, neem u in acht,' was zijn welgemeende waarschuwing geweest; 'houd u uit het gedrang; op dat terrein is zelfs een haas al welkom, met hoeveel gejuich moet dan zulk een edel hert, als mijn geëerde vriend, wel worden ontvangen.'

Hij had niet zoo geheel ongelijk gehad. Reeds aan tafel waren beteekenisvolle blikken tusschen de damen gewisseld, die men van den kant der moeders gerust kon vertolken, als: 'Die mag niet ontsnappen.' Ook op den jongen baron was meer dan één blik van belangstelling geslagen en menige sentimenteele schoone had een smachtenden oogopslag over tafel heen aan den hardvochtigen jongen man verspild.

Langzaam wandelden zij voort; Harry hield stevig de rechterhand van zijn vader omklemd en gaf zijn oogen flink den kost; hij zag er lief uit in zijn witlinnen pakje en met den grooten stroohoed op, waaronder de bruine oogen zoo vroolijk uitkeken.

Arendsheuvel was verstrooid en sloeg bijna geen acht op de scherpe aanmerkingen of de bijtende scherts van zijn vriend, wiens oogen tintelden en zoekend rondwaarden naar slachtoffers.

Een lange, trotsche vrouwengedaante stapte met een suikerzoet gelaat langs hen heen en dit sein werd onmiddellijk gevolgd door een vijftal jonge damen, blijkbaar haar dochters, die even zoet glimlachten als moeder.

'Uitverkoop voor een spotprijsje,' grinnikte Otto, toen de damen voorbij waren, maar de graaf hoorde hem niet.

'Word eens wakker, Alfred,' riep de baron luid en schudde zijn droomenden vriend duchtig heen en weer, 'word wakker, anders gaan al mijn schoone citaten voor u verloren.'

Op het strand ging het zeer levendig toe; het heerlijke weer had dit jaar de gasten buitengewoon vroeg doen besluiten, van de versterkende zeelucht te gaan genieten. De windstoelen waren haast alle bezet en een groote menigte had zich een plaats in het witte zand gekozen. Kinderen reden in troepjes op luie ezels, die voortdurend moesten worden opgepord, om ze te doen loopen, en een oude, stramme hit kauwde mismoedig op het muffe hooi, dat men hem had voorgeworpen, terwijl hij met doffen blik nadenkend op de bruisende golven tuurde, alsof hij daar de oplossing trachtte te vinden van het lastige vraagstuk, waarom hij hier als verschoppeling eenzaam stond, in plaats van deftig op twee beenen tusschen die wriemelende menschenmassa te mogen wandelen.

Eindelijk kozen de beide heeren zich een tamelijk rustig plaatsje en Harry verdreef zich den tijd door met schelpen te werpen naar de meeuwen, die in groote kringen rondzwierden en luidruchtig elkander in de meeuwentaai belangrijke nieuwtjes toesnapten. De zon ging langzaam onder, haar rozenroode stralen wierpen een

schitterenden glans over de donkergroene golven, die stoeiden en dartelden in onvermoeibare speelschheid en haar eindeloos lied vol sombere geheimzinnige voorspellingen zongen. Hier en daar wiegelde een scheepje op de rollende baren en teekende met de blanke zeilen zich bevallig af op het duistere water, waarover het luchtig scheen te dansen.

Nog niet lang hadden de vrienden van het kalme avondtooneel, dat de eeuwige zee hun bood, genoten, toen plotseling de bontgetooide dochters van den handelaar zich aan hun blik vertoonden en gelijk pauwen, in haar kleurige zijden kleedjes voorbijstapten.

‘Zie, uilenspiegel,’ begon Alfred, zoodra de damen buiten het bereik van zijn stem waren, ‘daar gaan ze, maar mama is er niet bij, zij heeft zeker te veel door den schrik geleden, toen de stoel opeens onder haar ineenzakte.’

Otto lachte en Alfred ging voort:

‘'t Is toch een moeilijke taak voor zoo'n vrouw, om dat drietal aan den man te brengen; mij dunkt, gij, die haar zoo deerlijk hebt

beetgenomen, mocht dat wel weer trachten goed te maken en haar taak verlichten, door een dier meisjes uw hand aan te bieden.'

Otto rilde; alleen bij de gedachte aan die mogelijkheid rezen zijn haren te berge.

'Ik moest u als straf voor dat barbaarsche voorstel een schoonmoeder als die dikke dame toewenschen, brr! Ik heb volstrekt geen lust, me als een moderne Daniël in den leeuwenkuil te laten werpen.'

'Hebt ge dan geen medelijden met de moeder, die zooveel moeite heeft om een schoonzoon te vinden?' lachte Alfred. 'Arme vrouw.'

'Geef moed en sterk bij 't zware werk de zwakke vrouw, amen,' reciteerde Otto met een schijnheilig gezicht, wat den graaf in den lach deed schieten.

'Gij hebt nu ook overal passende dichtregels bij de hand, hoe komt ge daar toch bij?' vroeg hij.

Otto haalde, om zijn onwetendheid te betuigen, zoo hoog mogelijk de schouders op en toen, zich plotseling voorover buigend, riep hij op een toon van grenzenlooze bewondering:

'Welnu, wat een beeld van een meisje gaat daarheen, zeg, Fred, zag u ooit zulke lange blonde vlechten? Gretchen, betooverend Gretchen.'

'Waar, waar?' vroeg de graaf gejaagd en sprong op, maar Otto barstte in een helder lachen uit.

'Beste vriend, ge hebt het leelijk weg,' gierde hij uitgelaten, 'gij dacht daar Harry's vriendinnetje te zien en het was maar een oude heks met een gezicht als een verkreukelde, geelgeworden minnebrief en spaarzame, grijze lokken, ha, ha, ha, ha!'

'Mooie vergelijking,' bromde Arendsheuvel boos; hij voelde zich bepaald beleedigd, dat Otto bij het zien van zoo eene aan zijn lieftallige Elzire durfde denken; die beiden verschilden als een frisch ontloken, bedauwde knop naast een oude, dorre, verschrompelde roos, waaraan niets boeiends meer was, zelfs niet de herinnering aan vroegere schoonheid.

'Pas maar op, dat Gretchen niet een Loreley voor u wordt, en houd het roer van uw scheepje in handen, als ge tusschen de klippen mocht raken,' waarschuwde hij, maar de baron lachte welluidend en overmoedig.

> Ich glaube, die Wellen verschlingen am Ende Schiffer und Kahn;
> Das hat mit ihrem Singen die Loreley gethan,

zong hij uitdagend en plukte aan zijn zwarten snor, alsof hij voor 't oogenblik geen gewichtigen bezigheid kende.

'Vader!' jubelde Harry, op den graaf toestormend, 'ik heb haar gezien, zij heeft mij deze roos gegeven en zei, dat zij heel blij was mij weer te zien.'

'Waar is zij nu?' vroeg Arendsheuvel haastig.

'Naar huis, zij was bleek en stil,' voer hij voort, met een medelijdenden trek op zijn lief gezichtje. 'Zij vertelde mij, dat haar tante heel ziek was geweest, maar nu een beetje beter was en dat de dokter haar iederen dag naar buiten stuurde, omdat zij zoo bleek was van het oppassen.'

'Waarom hebt ge mij niet geroepen?' vroeg de graaf verwijtend, maar de kleine jongen trok een grappig gezicht en bekende, dat hij daar niet aan gedacht had. 'Morgen komt zij weer,' zeide hij, om het weer goed te maken.

‘Krijg ik die roos van u, Harry?’ vroeg de baron en stak de hand er reeds naar uit, doch de graaf vatte snel de witte bloem en stak die in zijn borstzak, wat zijn vriend een glimlachje ontlokte.

De zon zonk weg, doch bleef nog na haar verdwijnen een zachten gloed werpen over de zee en deed de kleine wolkjes, welke als onbestemde gedachten vluchtig langs de blauwe lucht dreven, purper blozen.

‘Dat is als de naam van een groot kunstenaar,’ zeide Zandenhuyse wijsgeerig. ‘Lang nadat hij is heengegaan naar het schimmenrijk, schittert hij in zijn werken.’

‘Ge wordt sentimenteel, vriend.’

‘Ach ja,’ bekende Otto langzaam, ‘dat komt zeker door het vooruitzicht van weldra mijn besten vriend te moeten missen, want ben u weer getrouwd, dan heb ik niets meer aan u.’

‘Zoo ver zijn we nog niet, Otto.’

‘Neen, maar het zal toch al te spoedig zoover komen,’ mompelde hij mistroostig en schopte een krab voort, die zich stervend in het zand wentelde en wanhopige pogingen aanwendde, om de zee te bereiken, die haar hier trouweloos had neergeworpen.

‘Haar leed heeft uit en werd in vreugd herschapen,’ prevelde hij, toen het diertje in het water spartelde; ondanks zijn neerslachtigheid handhaafde hij zijn oude gewoonte.

Toen sloegen alle drie den weg naar het hotel in.

VI.

Den volgenden middag was er muziek op het kurzaal. De graaf dwaalde met Harry aan de hand tusschen de badstoelen en deed zijn best om Elzire te ontdekken, terwijl de baron voor stoelen zorgde.

Langzamerhand geraakten de zoekenden op het meer eenzame gedeelte, waar kleine garnalenscheepjes in het zand lagen en de hooge, met helm begroeide duinen zich verhieven.

Hier was een schilder ijverig bezig aan een schets, daar lag een jongen in het zand te lezen, ginds speelden kinderen in het water of maakten walletjes en forten.

Wrevelig schopte de graaf met zijn voet naar een sponsdier, waarvan er hier een menigte lagen. Droomerig klonken de tonen tot hen door van Mendelssohn's *Sommernachtstraum*; een lauw windje deed het lange helmgras ritselen en de zon werd door een donkere wolk verduisterd. Deze weldoende schaduw lokte den jongen man uit, om tegen den voet van een hoogen duintop te gaan rusten, want het langdurige rondslenteren in het mulle zand vermoeide hem. In gedachten verzonken naderde hij de duinen en wierp een blik van verlangen op het groene helm, maar als betooverd bleef hij staan. Een jonge dame zat roerloos over een voorwerp gebogen, het fijne profiel was naar hem gekeerd; in wijde plooien lag haar kleedje van geborduurd neteldoek om haar heen en een welige, schitterende overvloed van blonde lokken golfde langs rug en schouders; de blanke arm schemerde door het dunne omhulsel.

Snel gaf de graaf zijn zoontje een wenk, om zich stil te houden en sloop toen behoedzaam achter haar heen; zij zat een weinig in de diepte, dat was ook de oorzaak, dat hij haar niet eerder gezien had. Het droge gras boog en kraakte onder zijn voeten, maar toch gelukte het hem, haar onbemerkt te naderen, hij gluurde over haar schouder

en zag, hoe haar blik als vastgeboeid scheen aan de beeltenissen in den armband, dien hij haar eens gegeven had.

‘Is het portret zoo belangwekkend, dat er voor het origineel geen tijd overblijft?’ fluisterde hij plagend.

Een glans van geluk overtoog haar gelaat, toen zij hem herkende. Hij ging naast haar zitten en nam haar handen in de zijne, zij beefde, maar weerstreefde niet.

‘Elzire,’ dus ving hij aan, ‘gij weet niet, hoe aangenaam het mij verrast, u hier op deze stille plaats te vinden, nadat ik u meer dan een uur lang gezocht heb in het drukke gewoel daarginds, maar laat ik eerst vragen hoe mevrouw uw tante het maakt.’

‘Zij is veel, veel beter, hoewel nog uiterst zwak, maar waar is Harry?’

‘Hij speelt ginds in het zand, laat hem maar; ik wil bij het wederzien uw gezelschap met niemand deelen.’

Hij zag hoe zij bloosde en een zwakke poging deed om haar handen los te maken, wat hij glimlachend belette.

Hij vertelde haar nu op zachten, innigen toon de belofte, die hij eens aan zijn kleinen jongen gedaan had, om hem nooit, nooit een stiefmoeder te geven; in 't begin luisterde zij met een stralend gezichtje, maar weldra verbleekte zij en fluisterde met trillende stem, dat hij zijn woord moest houden en het kind geen verdriet moest aandoen.

De muziek voerde den *Hochzeitsmarsch* uit en de wind bracht de heerlijke klanken over naar bun plekje.

‘Hoor u, Elzire, dat is een voorteeken,’ zei de graaf.

Hij zag, dat de ring zijner moeder aan haar vinger prijkte en ging voort:

‘Alles wat van haar is, kan mij slechts geluk aanbrengen, daarom verborg ik juist dezen ring in den ruiker. Zeg mij eens, Elzire, wat u dacht, toen u hem tusschen de bloemen vond.’

Zij staarde naar de zee en antwoordde niet.

‘Was gij boos op mij?’

Zij maakte een ontkennende beweging.

‘Nu dan?’

Elzire bleef zwijgen, zij wilde geen onwaarheid zeggen en durfde evenmin bekennen, hoe gelukkig haar het vinden van dat kleinood had gemaakt.

De graaf schudde het hoofd en keek onderzoekend in het schoone gelaat; zij wendde verlegen het hoofd af.

‘Harry!’ riep Arendsheuvel luid.

Het kind, dat dicht bij hen in het zand zat te wachten, kwam dadelijk aanhuppelen; de graaf trok hem tot zich en fluisterde hem iets toe.

Harry knikte en zich tegen het jonge meisje aanvlijende, zei hij smeekend:

‘Lieve Elzire, zeg toch, dat u altijd bij ons wil blijven, dat u mijn moedertje wil worden, zeg maar ja en doe dan net als ik, als ik heel blij ben.’

O, die kleine guit, lachend duwde hij het jonge meisje naar zijn vader en rolde van vreugde door het gras. Hij wist wel dat hij in haar geen stiefmoeder zou hebben.

Bij de Platen.

Nieuwsgierig Aagje. -

Wat er toch op straat gebeuren mag, dat het aardige deerntje van onze plaat, straks nog zoo ijverig met haar naaiwerk bezig, eensklaps van haar stoel opspringt en uit het venster staart, daarbij wel zorgende dat zij van buiten niet gezien wordt?

Och, er hoeft zooveel bijzonders niet te gebeuren om de nieuwsgierigheid van een jonge dochter Eva's op te wekken. 't Is voldoende dat zij haar buurmeisje met een nieuwen hoed op naar buiten ziet komen of haar ziet praten met een onbekende. Dergelijke kleinigheden, waar een ander heelemaal niet op letten zou, ontgaan het scherpziend oog van ons nieuwsgierig Aagje niet, en zij moet er het hare van hebben.

Nu, zoo lang het dergelijke onschuldige kleinigheden betreft, zal niemand het zoo kwalijk nemen, dat zij er graag haar spits neusje in steekt. Dat gaat wel over als zij later andere dingen aan het hoofd krijgt dan dergelijke beuzelingen. Maar er zijn ook dochteren Eva's, wier neus met de jaren hoe langer hoe spitser wordt, waarmee dan haar tong gewoonlijk gelijken tred houdt. En dat is leelijker.

Sledevaart. -

Het is een trotsch, feestelijk gezicht, een mooi opgetuigd paard met pluimbossen en rinkelende bellen, in gelijkmatigen, huppelenden draf voor een sierlijke arreslee te zien, waarin, zooals op Eerelman's tafereeltje, een kloeke jonge dame, in bont gedost en door een prachtig tijgervel voor de doordringende kou beschut, de teugels houdt. En de schilder heeft al een bijzonder mooi spannetje uitgekozen, om ons dat eens goed te laten zien. We zijn in de gelegenheid, het goed op te nemen; want de spoorwegwachter sluit juist den slagboom van den overweg, daar in de verte de trein komt aansnorren. Met een krachtigen ruk aan den teugel brengt de dame in de slee het vurige paard onmiddellijk tot staan en het buigt gewillig den fieren kop onder het bedwang van haar zachte, maar sterke hand.

Eerelman is een meester in het schilderen van paarden; maar in dit arreslee-paard is hij al bijzonder gelukkig geweest.

Trouwe vrienden van de *Illustratie*. -

Een huiselijk tafereeltje, zooals men in de duizenden gezinnen, waar de *Illustratie* als huisvriend de geregelde gast is, elk oogenblik in werkelijkheid kan aanschouwen. Jong en oud hebben zich aan de tafel geschaard, waarop de afleveringen van het geliefkoosde tijdschrift liggen uitgespreid. De kleintjes hebben hoofdzakelijk oog voor de mooie platen of studeeren op de aardige raadseltjes en opgaven van den omslag. Wij zouden durven wedden dat

het jonge goedje op onze plaat bezig is met het oplossen van een rebus. De oudste zuster heeft er schik in, ze daarbij een handje te helpen. Ze moet lachen om de koddige origineele oplossingen, die van links en rechts aan de hand worden gedaan. Het kleine lachebekje in het midden slaat er maar een slag naar in het honderd, tot groot vermaak van haar broers, die het soms uitgieren, maar toch ook ijverig toezien of zij er niet beter uit wijs kunnen worden; want ziet ge, er is zoo'n prachtige prijs uitgeloofd, en elke goede oplossing dingt daarnaar mee.

SLEDEVAART, NAAR DE SCHILDERIJ VAN O. EERELMAN.

De moeder is intusschen blij, dat het levendige volkje door de *Illustratie* zoo rustig bezig gehouden wordt. Zij profiteert van de gelegenheid om gauw het slot uit te lezen van een mooi verhaal, waarvan de vervolgen haar al weken geboeid hebben. Het bevalt haar bijzonder en zij zal het haar man en zoon als die straks thuiskomen, eens warm aanbevelen; want zij heeft liever dat die thuis de *Illustratie* lezen, dan dat ze in het koffiehuis hun avonduren doorbrengen. 't Is een verstandige moeder, die de huisgenooten, groot en klein, in huis weet te houden; daartoe is geen beter middel dan een abonnement op de *Belgische Illustratie*.

Allerlei.

Keizer Frans Jozefs tocht naar het H. Land, voor dertig jaar. -

Naar aanleiding van den pelgrimstocht van keizer Wilhelm naar het H. Land, zal het den lezer wellicht aangenaam zijn, eenige bijzonderheden te vernemen omtrent den tocht, dien keizer Frans Jozef voor dertig jaar naar Palestina ondernam.

Vóór de ontscheping te Jaffa was de keizer en zijn gevolg niet weinig ongerust; maar reeds den volgenden morgen om acht uur had men de zekerheid, dat de landing zonder moeilijkheden zou geschieden. Vóór alles trokken de Bedoeïenen-sjeiks en de Droezenhoofden, die de pasja van Jaffa den keizer als eeregeleide had aangeboden, de opmerkzaamheid De donkerbruine, baardige gestalten met de fonkelende oogen en schitterende tanden, in breede, gestreepte boernoe's gehuld, het hoofd met de bonte, in vurig roode of gele kleuren schitterende muts bedekt, de naakte beenen in roode laarzen stekend, op hun kleine, goedgevormde paarden, waren de wildschoone stof van dit eigenaardig beeld, waarop ieder Europeaan zijn blikken gevestigd hield. Als wapen droegen zij meest lange, in scherpe punten uitloopende lansen, van boven met drie zwarte vederbosjes versierd, ook lange geweren, pistolen en de kromsabel der Oosterlingen.

De meesten hunner waren voorname hoofden, die vaak over meer dan 300 ruiters van hun stam het bevel voerden.

Zij waren ongeveer 150 in getal om den *Memza Padisjah* (Duitschen sultan) te begroeten en hem naar de H. Stad te begeleiden. De keizer verscheen in gezelschap van vorst Hohenlohe, den generaalmajoor, graaf Bellegarde en eenige Turksche hoogwaardigheidsbekleeders. De Bedoeïenen sloegen vervaarlijk met hun lange lansen door de lucht, vuurden hun geweren af, reden onder oorverdoovend geschreeuw woest door elkander, en hielden voor de oogen van den keizer een spiegelgevecht.

Eindelijk werd de karavaan in orde opgesteld. Vooruit reden de kawassen van het Oostenrijksch consulaat te Jerusalem, in Oostersche, rijk met goud gestikte kleederdracht, lange stokken met gouden knoppen in de hand. Daarna volgden de keizer en het gevolg, vervolgens de cavallerieafdeeling, de muildieren, de drie wagens en de twee draagbaren en eindelijk de kameelruiters. Er waren ten minste duizend ruiters, en eenige uren later, toen de karavaan zich meer en meer oploste, was zij meer dan een uur gaans lang.

Juist even buiten Jaffa kwam de kroonprins van Pruisen den keizer tegemoet, die met zijn karavaan van Jerusalem terugkeerde en met den keizer van Oostenrijk eenige vriendelijke woorden wisselde. Nabij Jerusalem werd halt gemaakt, om den intocht in de H. Stad ook uitwendig feestelijk te vieren. De keizer bekleedde zich met de maarschalks-uniform en den sjerp der St.-Stephanusorde, terwijl alle hoogwaardigheidsbekleeders van het gevolg zich in gala-uniform staken. Slechts een smalle bergrug scheidde de karavaan van het doel der reis. Op deze hoogte verscheen weldra de eerste deputatie, de Hongaarsche joden van Jerusalem, met een ontzaglijke vaan, waarop met gouden letters in het Hongaarsch geschreven stond:

TROUWE VRIENDEN VAN DE *Illustratie.*

‘Lang leve de keizer en apostolisch koning van Hongarije, Frans Josef! Lang leve de natie! De Hongaarsche, Moravische en Boheemsche Joodsche gemeente.’

Nu volgde snel de eene ontvangst de andere op. Duizenden menschen waren aan beide zijden der straten opgesteld en vulden de lucht met donderende toejuichingen en uitroepen. Bij den eersten eereboog wachtte een deel der geestelijkheid den keizer op; hier had men het eerste gezicht op Sion.

Keizer Frans Josef steeg hier van zijn paard, knielde neer en kuste eerbiedig den grond, dien de Goddelijke Heiland gedurende Zijn leven zoo vaak betreden heeft. Iedereen woonde de eenvoudige en toch zoo treffende handeling met diepe ontroering bij.

Door een tweeden triomfboog naderde de karavaan de poort van Jaffa. Hier steeg iedereen van zijn paard, om te voet den intocht in de stad te houden. Een sterke Turksche macht hield de poort bezet en moest de steeds aangroeiende menigte in bedwang houden. Hier ontving de keizer de katholieke geestelijkheid. Een geestelijke hield een lange toespraak in het Italiaansch, en de keizer werd daarna in feestelijke processie naar de kerk van het H. Graf geleid.

Reusachtige boomen. -

In Engeland zijn twee reusachtige boomen, die goed op weg zijn om beroemd te worden. De eerste is een eucalyptus, die voor zestig jaar door lord Salisbury, broeder van den Engelschen eersten minister, uit Oostenrijk naar Schotland is overgebracht. Ondanks de guurheid van het klimaat, heeft de boom buitengewone afmetingen bereikt. De andere is een yucca, welks takken tot op den grond neervallen. Hij heeft een omvang van 120 voet en onder zijn schaduw zouden gemakkelijk driehonderd kinderen kunnen zitten. In veertig jaar tijds is zijn omvang dertig voet vermeerderd.

Hoe men lelies in den winter kan laten bloeien. -

't Is vaak een wanhopig iets in den winter bloeiende lelies te behouden, als men geen broeikassen tot zijn beschikking heeft. Toch moet het middel om te voorkomen, dat de lelies in den winter dood gaan, zeer eenvoudig zijn.

Op een hoogte van ongeveer 50 centimeter van den grond, snijdt men een zeker aantal takken af, die men in een vaas zet in een verwarmde kamer, zoo dicht mogelijk bij een venster.

Het water in de vaas moet elke week vernieuwd worden en het is goed als men er een beetje lauw water bijvoegt. Ook kan het zijn nut hebben, van tijd tot tijd de takken met lauw water (maar men wachte zich wel van te warm water te nemen) te besproeien, terwijl men ze nooit van plaats moet doen veranderen.

Indien de atmosfeer goed warm en voldoende vochtig is, beginnen de lelies na drie of vier weken reeds te bloeien.

[Nummer 46]

De Roomsch-Koning,
door J.R. van der Lans.

XVII.
De uitdaging van Zwarte Griet.

In het midden van 's-Gravenhage verrijst als het edelste sieraad en kostbaarste monument der vorstelijke stad de aloude Ridderzaal. Op het statige Binnenhof verheft zij in majestueuzen eenvoud haar fraaien dertiendeeeuwschen gevel met het groote stralende roosvenster en de twee slanke torens, en herroept, te midden der negentiende-eeuwsche bedrijvigheid en het prozaïsch geredekavel der Kamers, voor ons geestesoog den gouden tijd van schoonheid en poëzie, het romantische tooverrijk der middeleeuwen.

DE ROOMSCH-KONING: Als hij met zijn geliefkoosd bouwplan bezig was, vergat hij het verlokkende jachtvermaak.

Op de fontein van kunstig smeewerk, die sinds eenige jaren dat klassieke binnenplein siert, prijkt het gulden beeld van den Roomsch-koning Willem II, die zich dezen trotschen koningsburcht stichtte en daardoor den grondsteen legde tot dat wijdvermaarde 's-Gravenhage, dat heden ten dage nog onze koningsstad is.

Al zijn de omringende gebouwen in het verloop der eeuwen verbouwd en van bestemming veranderd, het middelpunt van den koninklijken burcht, de Ridderzaal, heeft, behoudens de dichtgemetselde vensters, nog haar oorspronkelijk voorkomen behouden. De hooge, spitse, verweerde gevel met die blinde vensters, waarvan alleen de sierlijke traceeringen nog over zijn, doet denken aan een ouden, vergrijsden en verblinden koning, die ondanks de verwoestingen der jaren, toch het merk der koningsmajesteit nog op het voorhoofd draagt.

En de verdeeling der overige gebouwen, hun schikking rondom drie uitgestrekte pleinen, door poorten verbonden, geeft den hedendaagschen beschouwer, midden in een moderne stad, nog de heele inrichting te zien van een middeleeuwsche koningspalts.

Wie zich op den Vijverberg op een der banken onder het lommerrijk geboomte neerzet, kan zich een helder denkbeeld maken van het grootsche geheel. Voor zich ziet hij uit het stille water de oude muren en torens oprijzen van de gebouwen, die

het Binnenhof omgeven, en waar de Ridderzaal haar rijzig dak boven uit beurt. Thans nog maar aan ééne zijde - den kant van den Vijver - door water bespoeld, waren die gebouwen vroeger aan de vier zijden door een diepe gracht omringd, die eerst in deze eeuw gedempt is. Maar al is die ringgracht verdwenen en zijn dus de ophaalbruggen vervallen, toch kan men heden nog het Binnenhof niet betreden zonder een poort door te gaan.

Terwijl nu dat Binnenhof den eigenlijken burcht met de Ridderzaal, de kapel en de woningen voor 's graven gevolg bevatte, strekte zich daarvóór het Buitenhof of voorplein uit, omringd van de stallen, het tuighuis, het valkenhof, het hondenhuis en de woningen voor de dienstlieden en jagers.

Achter den burcht was de boomgaard en moeshof van het paleis, thans nog een open ruimte, kortaf het Plein genoemd[1)].

Ziedaar in groote trekken het vorstelijk lustpaleis, dat de kunstlievende Roomsch-koning

1) Zie de beschrijving van het Binnenhof te 's-Gravenhage met een afbeelding van het inwendige der Ridderzaal in den 23en jaargang der *Kath. Illustratie*, blz. 19.

zich voornam te bouwen in den Hage, het geliefkoosde wildrijke jachtgebied der Hollandsche graven, waar hij zich in zijn jonge jaren, in gezelschap van zijn broeder Floris, zijn boezemvriend Avennes en Hollands edelste ridders zoo vaak in het opwekkende weispel was komen verpoozen.

Sedert overoude tijden hadden de Hollandsche graven in den Hage een jachtslot, dat reeds in 1076, ten tijde van graaf Floris den Vette in de kronieken vermeld wordt[1)], en waar zij konden uitrusten van hun jachten in den boschrijken omtrek. Heel de kuststreek toch, van den Hage af tot Alkmaar toe was één uitgestrekt woud, waar niet alleen hazen, konijnen of gevogelte, maar herten en reeën, ja zelfs beren en wilde zwijnen den jachtlust der adellijke heeren opwekten.

In de maand Mei nu van het jaar 1253 vertoefde graaf Willem voor het eerst sedert langen tijd weer op het jachtslot in den Hage. Sinds zijn verheffing tot Roomsch-koning had hij slechts nu en dan een vluchtig bezoek aan zijn erflanden kunnen brengen. Maar thans nu het rijk tot rust gebracht was, wilde hij zijn jonge gemalin Elisabeth het lietelijke lustoord toonen, waar hij als knaap en jonkman zulke genoeglijke dagen gesleten had en waar thans de nieuwe koningsburcht verrijzen moest.

Reeds drie jaren geleden waren de eerste grondslagen gelegd voor het vorstelijk gebouw; de vijver en de grachten waren al gegraven en uit de opgeworpen aarde een vaste, verhoogde bodem gevormd, waarop de muren zich met den dag hooger verhieven. De kundigste bouwmeesters en bekwaamste werklieden waren met den arbeid belast, dien de graaf met de grootste belangstelling volgde. Van uit zijn vertrek op het jachtslot kon hij door het open venster de muren zien groeien onder de rappe handen der metselaars, die ijverig arbeidden op de steigers, waarlangs de opperlieden, met steenen en kalk beladen, vlug op en neer klauterden. Hoe zouden zij zich niet reppen onder het oog des konings, die, minzaam en gul voor de ijverige gezellen, geen dagdieven of treuzelaars duldde!

Al de ontwerpen en teekeningen moesten hem voorgelegd worden, en de meesters stonden opgetogen over het helder inzicht, de kennis en den smaak, waarmee hij die wist te beoordeelen, fouten aan te wijzen of verbeteringen aan de hand te doen. Niet zonder vrucht had hij zich zoo menigmaal met meester Albertus te Keulen over de edele bouwkunst onderhouden.

Als hij met zijn geliefd bouwplan bezig was, vergat hij het anders zoo verlokkende jachtvermaak, ofschoon de ongeduldige honden zich geeuwend tegen hem aanvlijden en den schranderen kop op zijn knie legden, of de valkenier met den valk op de vuist eerbiedig in een hoek van het vertrek wachtte, dat het den meester behagen zou, den jachtstoet te volgen, die al gereed stond om uit te rijden.

Alleen zijn beminde Elisabeth mocht hem in die oogenblikken komen storen: het was immers ook vooral voor haar, dat hij zooveel zorgen wijdde aan het huis, waar hij haar als koningin hoopte binnen te leiden.

'Alweer met uw plannen bezig?' vroeg de koningin, onopgemerkt binnentredende en vertrouwelijk den arm op zijn schouder leggend.

1) Het stond aan de noordzijde van de tegenwoordige 'Plaats,' ongeveer in het midden tusschen Kneuterdijk en Noordeinde. Tegen het einde der zeventiende eeuw was het nog aanwezig in den vorm van een zwaar, ouderwetsch gebouw, waarin toenmaals een herberg werd gehouden, die 'de Zwaan' tot uithangbord had.

‘Moet ik dan geen spoed achter het werk zetten, liefste?’ vroeg hij, op zijn beurt haar liefdevol in de zachtblauwe oogen blikkend. ‘Verlangt gij niet met mij in dit heerlijk oord voorgoed uw verblijf te vestigen?’

Lang en innig zag zij hem aan.

‘Als ik maar aan uw zijde mag zijn, is het mij overal goed,’ sprak zij. ‘Het geluk is aan geen plaats gebonden; maar als ik u verliezen moest....’

‘Waartoe die sombere gedachten, Elisabeth?’

‘Duid het mij niet euvel,’ hernam zij, uit het venster starend, ‘maar als ik daar die metselaars zoo ijverig aan den arbeid zie tot den bouw van den nieuwen burcht, dan denk ik aan Danquarderode, dat ternauwernood geheel herbouwd was of.... mijn vader werd er als een doode uitgedragen.’

Inderdaad droeg de liefhebbende dochter op dat oogenblik den rouw om haar vader, die in den afgeloopen zomer plotseling gestorven was. Zijn schielijke dood had een droevige schaduw geworpen over het eerste jaar van haar huwelijksgeluk. Dat geluk scheen dan ook al te zoet om geheel onvermengd te mogen zijn. Na de schitterende bruiloftsfeesten op Danquarderode scheen haar leven aanvankelijk slechts één lange feestdag. Zij vergezelde den koning op zijn reis naar Saksen, waar de keurvorst, die zich pas aan zijn gezag had onderworpen, zich beijverde om hem op het feestelijkst in te halen. Zijn reis door het land was een ware zegetocht; overal waar hij kwam, te Merseburg, te Halle, te Maagdenburg, begroette hem het volk met uitbundige geestdrift en kwamen de vorsten en prelaten hem om strijd hun hulde brengen, terwijl de koning van Bohemen hem kostbare geschenken zond.

Na deze echt koninklijke huwelijksreis zou zij den koning ook vergezellen naar Frankfort, waar hij in de maanden Juni en Juli rijksdag zou houden. Zij verheugde zich reeds in het vooruitzicht, hem daar op den troon te zien zetelen, omringd van al de trouwe rijksvorsten, om vonnis te spreken over de weinigen, die hem hun hulde nog schuldig bleven. Ook haar vader, de hertog van Brunswijk, maakte zich op om voor de eerste maal op Willems rijksdag te verschijnen; helaas, thans was het hem niet meer vergund. Juist toen hij op het punt stond om te vertrekken, werd hij overvallen door een ziekte, die hem binnen weinige dagen ten grave sleepte. Zijn oudste zoon Albrecht nam in zijn plaats aan den rijksdag deel en volgde hem met zijn broeder Johan in het hertogdom op.

De harde slag schrikte Elisabeth wreed op uit de zoete bedwelming van haar jong geluk. Zij moest te Brunswijk haar smart uitweenen, en den heelen winter verbleef ook de koning daar met haar in stille ingetogenheid. Maar toen de lente kwam, achtte hij het toch raadzaam zijn jonge gemalin te onttrekken aan de omgeving, die noodzakelijk weemoedige herinneringen bij haar moest opwekken. Hij zelf voelde er behoefte aan, den geliefkoosden geboortegrond, zijn dierbare betrekkingen weer te zien. Hij wilde zijn teerbeminde moeder, gravin Machteld, haar nieuwe dochter Elisabeth voorstellen; hij wilde zijn trouwe onderzaten in Holland hun nieuwe gebiedster toonen. En zoo toog hij dan met Elisabeth naar den Hage, waar hij door zijn broeder Floris en gravin Machteld met verlangen gewacht werd. Ook zijn zuster Margareta met haar gemaal, den graaf van Henneberg, was naar het landelijke jachtslot gekomen, en 's konings neef, de jonge hertog Henrik van Brabant, kwam hem daar al spoedig begroeten.

‘Ik had gehoopt,’ sprak de koning, in antwoord op Elisabeths weemoedige opmerking, ‘dat juist het gezicht van die bouwwerken, die lustige bedrijvigheid, die geheel nieuwe omgeving aan uw gedachten een andere richting zouden geven.... Geloof mij, ge laat u te veel door treurige opwellingen meesleepen. Doe u zelven,

ter liefde van mij, nu eens geweld aan om de droeve herinnering ter zijde te zetten en gelukkig te zijn.'

''t Is juist de liefde tot u, die mij soms zoo bang, zoo angstig te moede maakt.... Ik sidder bij de gedachte, dat ik ook u zou moeten verliezen. En toch bij wijlen komt het mij voor, of ons geluk te groot is om lang te kunnen duren. Dan is het mij of duizenden onzichtbare vijanden ons omringen om ons verraderlijk te treffen zooals de brandstichter op Danquarderode....'

'Om Godswil, spreek daar niet van, Elisabeth,' viel de koning haar driftig in de rede, 'want als ik bedenk, dat het mij ondanks alle nasporingen niet is mogen gelukken, den onverlaat in handen te krijgen, zou ik mij voor het voorhoofd kunnen slaan van machtelooze woede.... Denk intusschen niet, dat de schurk zijn straf ontgaan zal. Uw broeders hebben mij gezworen, de nasporingen voort te zetten en hem mij dood of levend in handen te leveren.... En in elk geval, hier, in mijn trouw Holland, hebt ge niets te vreezen; hier loert geen verraad; hier zijn we veilig, hier zijn we thuis.... Zie eens, liefste,' ging hij voort, haar naar het open venster leidend, 'hoe vriendelijk de lieve Mei ons hier van alle zijden uit het jonge groen toelacht, hoort ge hoe de vogeltjes ons met hun heldere keeltjes het lied van minne en blijde hope toezingen? Hoor, dat is de woudduif, die ons toeroept uit het bosch. Verstaat ge den zin wel van haar gekoer? Luister, zij roept: ik groet u, zoete lief, ik groet u.... En te midden van dat vogelgekweel zullen ook wij ons hier een nestje bouwen, een stille wijkplaats, een veilige veste voor ons geluk.... Ziet ge wel, hoe met den dag de muren hooger rijzen tusschen het frissche geboomte? Het zal een paleis worden, u waardig, Elisabeth.'

'God geve, dat gij het voltooid moogt zien,' lispte de koningin met een zucht, maar zoo zacht, dat de koning, die opgetogen naar buiten staarde, haar niet verstond. Zij wilde hem niet ontmoedigen door hem deelgenoot te maken van het bange voorgevoel, dat haar bij den aanblik van die muren en steigers onweerstaanbaar overmeesterde.

'Ik wilde u komen zeggen,' ging zij luider voort, 'dat vrouwe Machteld ongeduldig vraagt, waar gij toch blijft: Gij hadt beloofd ons in den noen gezelschap te komen houden.'

'Zij heeft gelijk, gaan wij haar opzoeken,' en den arm om Elisabeths middel slaande, begaf hij zich met haar naar de zaal.

'Wel, is het u toch gelukt, den koning aan zijn geliefde bouwplannen te ontrukken?' riep gravin Machteld Elisabeth bij het binnentreden toe. 'Ik heb eigenlijk dwaas gedaan met hier naar den Hage te komen: ik had u te Leiden moeten nooden; dan had die bouwerij mij niet gestadig van 's konings gezelschap beroofd. Wij zijn hier bijeengekomen om genoeglijk samen te zijn na de lange scheiding; maar in plaats van ons het genoegen van zijn bijzijn te schenken, verdiept de koning zich, als geen staatszaken hem bezighouden, in zijn plattegronden en opstanden....'

'Des te spoediger zal het huis gereed zijn, dat ons, naar ik hoop nog menigmaal allen zal vereenigen, vrouw moeder.'

'Gij hebt het zoo grootsch opgevat, dat ik het vooreerst nog niet voltooid zie,' hernam zij met een lachje, dat haar heimelijken trots verried.

'Het moet ook iets anders worden dan 's Graven Steen te Leiden of het hof te Haarem of de huizen van 's-Gravezande en Vogelezang: dit wordt mijn 's Graven Hage.'

'Ik hoop er u menigmaal te bezoeken, mijn koninklijke neef,' sprak hertog Henrik gul, 'en er dan altijd mijn waarde moei in gezondheid te ontmoeten.'

‘Als ik den koning met mijn kinderen en lieve verwanten maar om mij heen mag zien,’ hernam vrouw Machteld, ‘is dit oude slot mij rijk genoeg en verlang ik naar geen koningsburcht... Jammer, dat wij de lieve Aleide met Avennes hier moeten missen: zoo gaarne had ik ook hen hier bij ons gezien.’

‘Dat hebben we aan die vermaledijde Zwarte Griet te wijten,’ zei haar zoon Floris. ‘Die gunt hem geen rust of duur. Nu is zij in Henegouwen weer aan 't stoken. Zij heeft gezworen, dat Avennes nooit het graafschap hebben zal, schoon het hem door den Franschen koning uitdrukkelijk is toegewezen. Nu al zet zij eigendunkelijk al de Henegouwsche overheden in de steden af, om er haar eigen Vlaamsche trawanten voor in de plaats te stellen; het volk komt daar verontwaardigd tegen in opstand; doch wat bekommert zij zich daarom? Als zij haar kwaden wil maar kan doordrijven!’

‘'t Is treurig, die strijd tusschen moeder en zoon,’ sprak hoofdschuddend de zachtaardige en vredelievende hertog Henrik, ‘en het eind is er nog niet van te voorzien; want de een wil voor den ander geen haarbreed wijken.’

‘Zeg dat niet, heer neve,’ dus kwam graaf

Floris er tusschen, ‘Avennes zou het hoofd wel in den schoot leggen mits hem maar recht geschiedde. Hij heeft haar den oorlog aangedaan om haar het land van Waas en de vier Ambachten te ontwringen, dat hem toekwam; maar toen zij genoodzaakt was voor zes duizend pond den vrede te koopen, heeft hij van zijn aanspraken daarop afgezien en is rustig afgetrokken. Maar nu wil Zwarte Griet hem weer van Henegouwen berooven, dat hem toch door koning Lodewijk uitdrukkelijk is toegewezen. Kan hij zich dat laten welgevallen, hij die als oudste zoon de erfopvolging in al haar landen, Vlaanderen zoo goed als Henegouwen, mag opeischen? Is het al niet erg genoeg, dat hij en zijn broeder, ter wille van de Dampierres, uit hun erfdeel gestooten zijn?’

‘Zeker, 't is een schande voor Christenrijk, zooals Zwarte Griet tegenover haar oudste zonen handelt. Maar het vergaat er haar ook naar: eerst moet zij smadelijk Avennes den vrede afkoopen, en nu ziet zij den oudste der Dampierres weer op een steekspel gedood! Dit moet haar tot razernij hebben gedreven: openlijk beschuldigt zij Avennes, in dien moord de hand te hebben gehad.’

‘Dat is vloekwaardige laster!’ riep de koning verontwaardigd opspringend. ‘Avennes moge fel zijn in zijn verbittering, een verrader is hij niet: tot zoo dorpere laagheid is hij riet in staat.’

‘Ondertusschen ziet Zwarte Griet hem aan voor den bewerker van haar lieven Willems dood en zint op bloedige wraak. Wat thans in Henegouwen gebeurt, is maar een voorspel: God weet wat wij nog zullen beleven,’ sprak de hertog van Brabant.

‘Avennes heeft wel gelijk gehad,’ mompelde Floris, ‘toen hij den koning bezwoer het boosaardige wijf voorgoed onschadelijk te maken; want zoolang Zwarte Griet zich nog roeren kan, zullen deze landen geen rust kennen.’

Dit zeggende zag hij steelsgewijs zijn broeder aan, die hem met waardige hoogheid van antwoord diende:

‘Avennes heeft al ondervonden,’ sprak hij, ‘dat dit lichter gezegd is dan gedaan. Toen hij na het beleg van Aken met een wel uitgeruste krijgsmacht tegen Vlaanderen optrok, dacht hij met één slag Zwarte Griet te verpletteren. Maar hij ondervond spoedig, dat zij haar vijand staat gelijk de dapperste man. Ofschoon onvoorziens overvallen, wist ze zelf haar troepen tegen hem in het veld te voeren, zóódat hij hartelijk blij mocht wezen, toen zij aanbood met goud den vrede te koopen. Ik vrees, dat Avennes ondanks zijn moed den strijd niet lang zou hebben volgehouden. Ik had dan ook gewild, dat hij daarvoor betere tijden had afgewacht, maar zijn ongeduld wilde van geen uitstel weten. En wat is er nu met den strijd gewonnen? Niets dan dat de verbittering van weerszijden nog tot grooter felheid is aangeblazen.... Het zwaard is niet het eenige, noch altijd het zekerste wapen in den strijd voor het recht: overleg en geduld voeren, ofschoon langzamer, vaak wel zoo zeker tot het doel. Dit heeft Avennes nooit willen begrijpen. Het heugt mij nog hoe driftig hij opstoof, toen ik mij indertijd de vernederende voorwaarden van Zwarte Griet liet welgevallen. Toch heeft het mij nimmer berouwd, toenmaals haar recht erkend te hebben. Des te krachtiger kan ik thans tegenover haar mijn recht doen gelden, en bij mij zwaard, nu zal zij het op haar beurt erkennen! Ik heb mij stiptelijk aan het recht gehouden, zooals den koning betaamt. Op den rijksdag te Frankfort is de vierschaar gespannen over de weerspannige rijksvorsten. Daar heb ik ten aanhooren van al de vorsten en prelaten den bisschop van Würzburg afgevraagd of niet na mijn verkiezing tot Roomsch-koning, mijn bevestiging door den H. Vader en mijn kroning te Aken alle

steden, sterkten en landen, tot het Rijk behoorende, mij onderdanig moesten zijn, en niet alle vorsten, edelen en leenmannen binnen jaar en dag hun leenen van mij verheffen moesten. Die vraag heeft de bisschop, recht sprekende, met ja beantwoord. Daarop heb ik den bisschop van Straatsburg de vraag gesteld of de vorstendommen en leenen van hen, die dien plicht verzuimd hadden, niet aan mij vervielen, opdat ik daarmee naar welgevallen beleenen mocht wie mij oirbaar dacht. Ook dit werd toegestemd. Toen heb ik mij gewend tot den aartsbisschop van Keulen met de vraag of de edelen en vasallen, die bij koninklijk opontbod tot het verheffen van hun leenen waren aangemaand en echter zes weken en drie dagen daarna weigerachtig waren gebleven aan dit bevel te gehoorzamen, niet van hun leengoederen vervallen verklaard moesten worden. En toen ook deze daarop bevestigend had geantwoord, heb ik de vergadering nog in het bijzonder het geval der gravin van Vlaanderen voorgelegd, die ondanks herhaalde aanmaning steeds geweigerd heeft den koning te huldigen. Het antwoord kon niet twijfelachtig zijn. Zij werd vervallen verklaard van al wat zij van het Rijk te leen hield, het land beneden de Schelde, Aalst en Waas en de vier Ambachten, en plechtig heb ik dat gebied toegewezen aan Jan van Avennes, opdat hij het ten eeuwigen dage van het Rijk te leen houde, gelijk de gravin het vóór hem bezeten heeft. Ik heb de beslissing van den Rijksdag ter kennis der gravin doen brengen en wacht nu eenvoudig haar bescheid. Dan zullen wij verder zien,' besloot hij met kalme waardigheid.

Nauwelijks had hij geëindigd of een ongewone beweging op het voorplein trok zijn aandacht en die van de overigen. Door het geopende venster zag men een paar ridders met klein gevolg te paard, na een kort onderhoud met de poortwacht, het slotplein oprijden.

'Wie weet of dat het bescheid van de gravin niet is,' merkte de hertog van Brabant op.

En inderdaad, weinige oogenblikken daarna kwam een dienaar melden, dat een gezantschap van de gravin van Vlaanderen was aangekomen en eerbiedig liet vragen, wanneer het den koning behagen mocht hen ten gehoore te ontvangen.

'Op staanden voet,' hernam de koning gulweg. 'Laat de heeren in de voorzaal; ik zal mij onmiddellijk tot hen begeven. - Ik ben benieuwd te vernemen wat zij tegen het besluit van den Rijksdag heeft in te brengen,' voegde hij er tot zijn gezelschap bij, toen de dienaar de zaal verlaten had.

'Ik niet minder,' zei jonker Floris, die verrast van zijn stoel was opgesprongen. 'Het zou mij iets waard zijn, als ik in 's konings plaats het kwade wijf mocht te woord staan.'

Hertog Henrik zag bedachtzaam voor zich en schudde het hoofd.

De koning had zich inmiddels naar de gezanten begeven; maar het duurde niet lang of hij keerde in het gezelschap terug - bleek van toorn en met fonkelende oogen, terwijl zijn trillende vingers een ontvouwd perkament vasthielden.

Zonder spreken liet hij zich op een zetel vallen, en met vlammenden blik den verbaasden kring rondziende, vroeg hij:

'Wat denkt gij wel dat de onbeschaamde durft antwoorden? Voor eenig antwoord eischt zij, dat ik haar onmiddellijk hulde zal doen voor Zeeland....'

En aanstonds weer driftig opvliegend en met groote schreden de zaal op en neer loopend, riep hij uit, in kort uitgestooten volzinnen zijn ergernis lucht gevend:

'Hoe! zal ik de dienaar van mijn dienaresse zijn! Zal ik leenman worden daar ik haar leenheer ben! Veeleer zou zij al wat zij heeft van mij te leen houden. Van haar wil ik niets ontvangen. Zij zal voor het land van de Schelde met recht mijn onderdaan

zijn. Het ware schande indien ik haar manschap bewees voor goed, dat aan het Rijk behoort. Ik ben koning; voor het overige mag zij doen wat haar goeddunkt.'[1)]

'Goddank!' riep jonker Floris, 'dat eindelijk ook des konings geduld is uitgeput.'

'Er is hier geen sprake van geduld,' sprak de koning, zich omwendende en zijn toorn beheerschende; 'zoolang het mij persoonlijk gold, kon ik geduld oefenen; nu zij de hoogheid des Rijks aanrandt, mag ik dit als koning niet gedoogen.'

De koningin, die bleek van schrik alles had aangehoord, knikte goedkeurend.

'Onmiddellijk ga ik haar aanschrijven, dat ik haar met de wapenen dwingen zal het besluit van den Rijksdag ten uitvoer te leggen. Nu moet het uit zijn. Te wapen tegen Vlaanderen!'

'Met vreugde zal ik u volgen, heer broeder,' riep Floris met geestdrift.

'Reken op mijn zwaard, het is u gewijd,' sprak de graaf van Henneberg, de hand aan den degen slaande.

'Gelijk het mijne en dat van al uw trouwe vasallen,' voegde hertog Henrik er bij.

'En mijn broeders, de hertogen van Brunswijk, zullen niet achterblijven,' sprak de koningin.

'Ik weet het,' hernam de koning, 'en, bij 't kruis, Zwarte Griet zal het ook weten. Nog heden zullen de gezanten haar mijn antwoord brengen. Ik ga het ten papiere stellen....'

En hij wilde de zaal uitsnellen, maar zijn moeder, de gravin Machteld, hield hem terug.

'Om Godswil, overijl u niet, mijn zoon. Is er geen middel om den strijd te voorkomen? Moet er dan noodzakelijk bloed stroomen? O God,' riep zij de handen voor de oogen slaande, 'heb ik nog geen bloed genoeg moeten zien?'

'Moeder, uw goed, uw edel hart verblindt u.... Laat mij gaan,' en reeds was hij verdwenen achter het hangtapijt, dat den ingang verborg.

'Zal ik dan nimmer in vrede mijn kinderen om mij heen mogen zien,' schreide de zachtaardige vrouw Machteld. 'Moet ik dan allen, die mij dierbaar zijn, steeds van mijn hart zien gescheurd?'

Elisabeth sloeg teeder den arm om haar hals.

'Schrei niet aldus, vrouw moeder,' sprak ze met zacht verwijt: 'ook mij bloedt het hart bij de gedachte, dat ik mijn Willem in den strijd moet zien trekken, na hem slechts zoo kort aan mijn zijde te hebben gehad. Maar hij is koning en moet de hoogheid des Rijks ongeschonden handhaven. Zijn koningsplicht roept hem: wij mogen hem door onze tranen niet terughouden....'

'Ik voelde mij zoo gelukkig u allen rondom mij te zien; eilaas, het is een korte vreugde geweest. Wanneer zal het eindelijk voorgoed vrede zijn?'

'Bedenk dat er geen vrede is,' sprak Elisabeth, 'die niet wordt verkregen door strijd. Strijden wij des konings strijd mee, sterken wij hem door onze liefde en ons gebed.'

'O, gij zijt wel Willems waardige gezellinne,' hernam vrouwe Machteld, met bewondering de betraande oogen tot haar schoondochter opslaande. 'Gij zijt koningin.... maar ik ben slechts een zwakke vrouw, een moeder, wier hart aan haar kinderen hangt.... Spreek, heer neef,' zoo wendde zij zich tot den hertog van Brabant, die in somber gepeins voor zich staarde, 'is er dan geen middel om den krijg te verhoeden?'

'Daar denk ik juist over, waarde vrouw moeie; maar het is te ver gekomen,' sprak hij met treurig hoofdschudden.

1) Melis Stoke.

‘Het is juist gekomen waar wij het hebben moeten!’ riep de overmoedige jonker Floris. ‘De koning zelf trekt tegen Zwarte Griet op. Dat moest Avennes weten!’ En met rinkelend zwaard stapte de strijdhaftige jonkman door de zaal.

De gravin sloeg er geen acht op, maar wendde zich opnieuw tot den bedachtzamen jongen hertog, die blijkbaar de uitbarsting van een oorlog minder luchthartig opvatte. Ook de koningin poogde op zijn gelaat te lezen: heimelijk toch verlangde ook zij niets liever dan dat de strijd nog vermeden kon worden; maar hertog Henrik vervolgde:

‘De koning kan onmogelijk terug: het is zooals hij zegt, het zou schande zijn als hij de hoogheid des rijks tegen zoo smadelijke aanranding niet met het zwaard handhaafde. En Zwarte Griet zal niet terug willen: zij heeft het opzettelijk aldus op de spits gedreven om haar boozen wil door te zetten.’ En nogmaals schudde hij het hoofd, geen uitweg ziende om de noodlottige botsing te ontkomen.

‘Toch zou het kunnen gebeuren, dat de

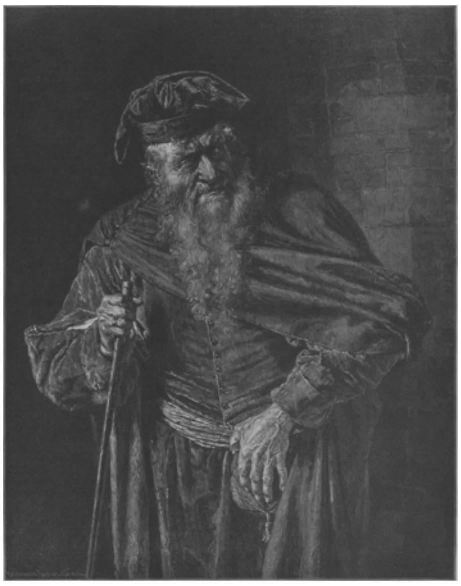

SHYLOCK, NAAR DE SCHILDERIJ VAN EDUARD GRÜTZNER.

DAAGS NA DEN STORM, NAAR DE SCHILDERIJ VAN G. HAQUETTE.

gravin van Vlaanderen, ziende dat zij niet alleen den koning, maar al zijn getrouwen tegenover zich krijgt, op stuk van zaken berouw gevoelt, hem aldus getart te hebben,' merkte de graaf van Henneberg op.

'Berouwen zal het haar zeker,' hernam de hertog, 'maar ook de koning zal niet zonder zwaren strijd zijn recht doen zegevieren; want Margareta heeft machtige bondgenooten in Frankrijk: daarom was een minnelijke schikking voor beide zijden het voordeeligst; maar hoe daartoe thans nog te geraken?'

'Als het den koning misschien gelukken mocht, haar door groote ontplooiing van strijdkrachten schrik aan te jagen?' opperde Elisabeth schuchter.

Levendig het oog tot haar opslaande, zag de hertog haar een wijle nadenkend aan.

'Inderdaad, dit kan van heilzamen invloed op haar zijn; ze heeft indertijd Avennes ook den vrede wel afgekocht.... Ik van mijn kant kon mij haar dan als bemiddelaar aanbieden. Wie weet!....'

'Waarde neef, wat ik u bidden mag: doe wat gij kunt,' smeekte gravin Machteld.

'Ik twijfel niet,' voegde Elisabeth er bij, 'of ook de koning zou, als hem bij minnelijke schikking voldoening werd gegeven, deze boven een kamp met de wapenen verkiezen.'

'Ik beloof u, als ik iels kan doen om den strijd te verhoeden,' verklaarde de hertog, 'zal ik het niet nalaten; maar.... ik vrees eilaas, dat het niet meer baten zal.'

(*Wordt vervolgd.*)

Ook gedecoreerd,
Door Tijn.

Polmans was een bekende figuur in Cortenberg. 'Lange Lijs' werd hij in de wandeling genoemd, en bij voorkeur 'Lange Zaniklijs'; want op zijn praatstoeltje was hij thuis, vooral als hij bluffen kon!

Eigenlijk was hij vroeger winkelier geweest, maar daar had hij een aardig duitje mee verdiend en kon nu, met de schaapjes op het droge, niet alleen rentenieren, maar zelfs de wetenschappen beoefenen. Want dat er iets bijzonders achter dat groote, diep gerimpelde voorhoofd zitten moest, had hij als axioma aangenomen; een genie wellicht, dat hem verdienstelijk zou maken voor 't geheele menschdom. 't Was namelijk de geneeskunde, die hij bestudeerde en waarin hij het, volgens zijn eigen beweren althans, vrij ver had gebracht.

Nu niet, dat hij wilde beweren, iets bijzonders te zijn, maar och! die hoogleeraren en doctors in de medicijnen, ze wisten er toch zoo weinig van, ochheer! Ze hadden toch al zoo menigeen het hoekje omgeholpen, terwijl hij niet eens zeggen wilde, wie al hun genezing aan hem te danken hadden.

Niemand wist zijn 'geheim' en niemand ook zou er ooit achter komen: de menschen zijn zoo ondankbaar! en groote genieën hebben gewoonlijk een treurig einde.

En velen geloofden in hem, vooral veel lieden van 't platteland; en hij genas hun kwalen met huismiddeltjes en kwakzalverij.

De dokter en de apotheker hadden er hem al eens heel leelijk om aangekeken, en namen niet meer den hoed af voor Lange Zaniklijs; maar de boeren bezagen hem

met des te meer eerbied, en dat maakte hem nog hoogmoediger dan te voren. En met een schouderophalend medelijden keek hij op ‘zijn collega’ neer, en vertelde aan wie het maar hooren wilde, dat het hem speet, dien besten man te moeten benadeelen; maar de belangen van het geheele menschdom gingen voor die van een enkel persoon!

En met het gelukkig gevoel van een mensch, die weet, dat hij zijn plicht doet, en dat hij nuttig is voor zijn medemenschen, leefde hij voort in stille tevredenheid, voldaan over zijn eigen persoon.... als de anderen hem maar wilden erkennen! Die ‘anderen’ dat waren de ‘hooge heeren’ uit Leuven.

Als die eens wisten, welk een verdienstelijk man hij was! Als die eens waardeerden wat hij voor 't menschdom gedaan had, en wat hij bereid was te doen! Als ze hem eens zoo'n doctorstiteltje schonken!

‘Dr. Polmans!’ Nog waardiger, nog fierder, zou hij 't hoofd in de hoogte dragen; de borst vooruit, als daar eens een eereteeken op mocht prijken!

‘Lange Lijs’ met een eereteeken! wat zouden ze er in Cortenberg om lachen.

‘Dr. Polmans’ gedecoreerd! wat zouden ze met eerbied naar hem opzien!

Toen kwam er een studentje uit Leuven zijn vacantie in Cortenberg doorbrengen.

‘Een student in de medicijnen!’ dat was koren op den molen voor Polmans! Als die hem eens inleiden kon bij een Leuvenschen professor, was zijn eerste gedachte. En toen liet hij den armen vacantieklant niet meer met rust. Hij sprak heel bescheiden over zijn kundigheden, zijn groot geheim, en de diensten, die hij reeds bewezen had. De wetenschap had reeds half den sluier voor hem opgelicht, en hem een gedeelte van het tot nog toe onbekende laten zien: hij zou nog meer ontdekken door verdubbelde vlijt en onvermoeiden arbeid.

Maar studenten zijn in den regel zoo dom niet! En 't Leuvensche persoontje had spoedig begrepen, waar ‘Dr. Polmans’ de schoen wrong, en ook dat er met hem een vermakelijke klucht te beleven viel. Hij vertrok, na langen Lijs met een warmen handdruk en welsprekende taal te hebben verzekerd, dat hij zijn belangen bij de heeren professoren zou behartigen; en dat hij niet rusten zou, alvorens eere bewezen was aan den man, wien eere toekwam!

Polmans was buiten zichzelf van vreugde en blijde verrassing. En met Perrette van La Fontaine maakte hij schitterende plannen voor de toekomst. Hij zou ‘de man’ zijn in de wereld; Dr. Polmans, de wereldberoemde naam. Over dag zat hij nog wel over zijn boeken heengebogen, maar ‘de studie’ wilde niet meer. Zijn gedachten waren elders, daarginds in Leuven, bij de heeren professoren, bij zijn doctorstitel, zijn eereteeken! En 's nachts kon de slaap hem niet meester worden; dan lag hij met zijn kleine, donkere oogen naar het plafond te staren, alsof een onzichtbare hand daar zijn diploma schreef; of hij sprong op, om zijn ongeduld te bedaren, en liep in zijn huis rond, zoekende naar wat er niet te vinden was.

Toen kwam er een aangeteekende brief voor Polmans: een brief uit Leuven!

Bevend over al zijn ledematen van aandoening, van een onuitsprekelijk zalig gevoel, dat alleen een erkend genie als Polmans overmeesteren kan, las en herlas hij het waardeerend schrijven, hem door de professoren (?) toegezonden.

Hij werd naar Leuven opgeroepen, naar de stad der wetenschap, om aldaar beloond te worden voor zijn onvermoeiden arbeid, zijn edele zelfopoffering!

Het slot van het merkwaardig epistel luidde:

‘In het jaar 18.., op den dertigsten dag der Julimaand, zult gij om elf uur in den voormiddag alhier verwacht worden.

‘Met de meeste waardeering en hoogachting.’

Toen een rij van lange onleesbare namen, maar Polmans kon ze wel ontcijferen, al las hij ze niemand voor, wat hij stellig zou gedaan hebben, als hij ze beter had kunnen uitspreken.

Den dertigsten Juli, 's morgens vroeg, zagen de bewoners van Cortenberg hem in gekleede jas en hoogen, zijden hoed voorbij komen. En velen staken nieuwsgierig het hoofd buiten de deur, om te zien, waar dat heen moest, al zoo vroeg, en zoo gekleed. Zijn gelaat stond ernstig, deftig; zijn groet was meer dan ooit uit de hoogte, nederbuigend!

Hij nam een kaartje eerste klas (minder ging toch slecht, dacht hij), en liet in zenuwachtige gejaagdheid ‘bijna’ de flink gevulde beurs aan het loket liggen.

‘Och, och, de ziekte der geleerden!’ mompelde hij hoofdschuddend, maar met niet te miskennen voldoening.

Hij was een genie, dat viel niet meer te betwijfelen: bewezen niet alle bijkomende omstandigheden, dat hij het was? En nu erkend te worden voor de geheele wereld! In ongeduldige afwachting scheen de weg van Cortenberg tot Leuven hem een eeuwigheid toe. Nog niet Aarschot voorbij!

Hij zag er bleek en ontdaan uit: Zoo wit als het keurig gestreken overhemdje met kraag, dat voor dezen enkelen keer niet door de huisjuffrouw, maar door de eerste Zomerbergsche strijkster behandeld was. Hij had dien morgen ook heel weinig ontbeten; en onderweg iets gebruiken stond zoo banaal, zoo gewoon-menschachtig. En als eenig antwoord op de ontevreden brommende stem van zijn hongerige maag, glimlachte hij bij de gedachte aan ‘dr. Polmans met een broodje’, en daar bleef het bij. En voor de zooveelste maal herhaalde hij de reeds lang van buiten geleerde dankbetuiging, waarmee hij de lofredenen der ‘hooge heeren’ zou beantwoorden.

Hij was er bij gaan staan, en declameerde nu overluid;

‘Hooggeleerde Heeren,

Ternauwernood was de zon hedenochtend aan den horizon verschenen, of Polmans had zich aan Morpheus' armen ontworsteld, om gevolg te geven aan de roepstem zijner wetenschappelijke vrienden uit...’

‘Den Haag!’ riep de gids. Bom! bom! en lange Lijs als uit een droom wakker geschud, tuimelde omver met een verbluft, onnoozel gezicht, terwijl zijn hooge, zijden hoed in onzachte aanraking kwam met een vooruitstekende armleuning der fauteuils, en zijn houding veel meer herinnerde aan die van een drinkebroer op Zondagavond, dan van een geleerden redenaar.

Tot overmaat van ramp was nu ook het portier geopend, en kwam er een klein, rond, dik manneke naar binnen gluren, met vlugge, levendige kijkers achter de gouden lorgnet verscholen.

‘Hier is plaats!’ riep hij met een eigenaardig, schril stemmetje, en op die verzekering kwamen er nog een tweetal medereizigers aangehold, tot groote ontsteltenis van Polmans, die nog niet geheel van den schrik bekomen, tevergeefs trachtte zijn gezicht weer in de plooi te zetten, en de deuken uit zijn hoed te strijken.

Hij ging in een hoek bij 't raampje zitten, en was zoo mogelijk nog bleeker dan te voren, haast witter dan zijn kraagje.

Maar zijn medereizigers waren niet van plan, hem zoo aan zijn eenzaamheid over te laten, althans een van hen trok de stoute schoenen aan, en stelde zich aan ‘lange Lijs’ voor als: ‘Wijsbergen, Dr. in de medicijnen te Leuven.’

‘Mijn naam in Polmans’, antwoordde lange Lijs, door die toenadering iets meer op zijn gemak en verheugd reeds dadelijk kennis te maken met een der ‘groote heeren!’ ‘Polmans?’ herhaalde de ander op verbaasden toon.

En toen heel eerbiedig, maar twijfelend: ‘Toch niet Polmans uit Cortenberg?’

‘Uit Cortenberg!’ hernam lange Lijs, gestreeld door die verwondering, nog meer door den eerbiedigen toon! Toen keken de nieuwbinnengekomenen elkander vol blijde verrassing aan, en drukten beurtelings den overgelukkigen, thans geheel verbluften Polmans de hand, en feliciteerden elkander met deze onverwachte ontmoeting.

‘Mag ik U voorstellen: mijn vrienden Weverdingen en Dremans,’ zei Wijsbergen hoffelijk, en begon toen een gesprek over geneeskundige onderwerpen, over het heil, dat de wetenschap voor de menschen brengt, zoodra ze goed begrepen wordt.

Toen geraakte ‘Lange Zaniklijs’ op zijn gemak en.... op zijn praatstoel; hij weidde uit over zijn kundigheden, doch vooral over ‘zijn groot geheim,’ terwijl de Leuvenaars als aan zijn lippen hingen, van tijd tot tijd elkander aanzagen met groote, verbaasde oogen, en aanhoudend met goedkeuring en bewondering knikten.

Zooveel bijval had Polmans nooit beleefd!

Hij genoot er van!

‘Een genie! een erkend genie!’ klonk een juichende, zegevierende stem in zijn binnenste, en deed zijn hart sneller kloppen, zijn oogen

schitteren van vreugde, en.... bracht zelfs de tong nog vlugger in beweging.

Hij merkte niet, in het vuur zijner redevoering, dat zijn toehoorders nu en dan met guitige, schelmachtige blikken elkander aankeken, en dan gauw naar buiten tuurden in de groote, eindelooze groene weiden, alsof ze wilden weten, hoe lang elke strook gronds, hoe breed iedere sloot was.

Professor (?) Wijsbergen was de lachlust te machtig geworden. En onder het voorwendsel van neusbloeding zat hij met zijn vlugge, doordringende kijkers achter den grooten zakdoek het ‘arme genie’ aan te staren, als wilde hij het hypnotiseeren. Maar lange Lijs liet zich niet van zijn stuk brengen. Hij was nu voorgoed op weg ook redenaar te worden; hij werd het gewaar met innige zelfvoldoening.

Jammer, dat zijn ouders niet meer leefden, om hem zoo verheerlijkt te zien. Wat zouden ze trotsch op hem zijn! Dat had zijn goede vader niet kunnen denken, toen hij in zijn grijs huisjasje, en met de groene pantoffels aan, achter de toonbank stond!

‘Dr. Polmans van...’

‘Leuven!’ riep de gids.

Dat was een nieuw gedacht! ‘Dr. Polmans van Leuven!’

Als een bliksemstraal, die spichtig, snel, onverwachts de donkere wolken doorklieft, één oogenblik alles verlichtend, alles betooverend met een eigenaardigen glans, zóó had het woord ‘Leuven’ den gedachtengang van Polmans doorkruist.

‘Dr. Polmans van Leuven!’

Maar er werd langen Lijs geen tijd gelaten om op dit nieuwe terrein luchtkasteelen te bouwen. Twee van de drie medereizigers waren reeds verdwenen, terwijl de derde, zoo half tusschen hemel en aarde hangend, in de koets nog maar alleen vertegenwoordigd was door een slipje van zijn gele zomerfrak.

‘Wat zijn die kerels vlug!’ dacht Polmans; ‘dat schijnt onder die geleerde lieden wel mode te zijn!’ En in een onweerstaanbaren aandrang om te doen, zooals ‘de geleerden’, kwam hij in een vaart den trein uitgehold, bijna tegen den statieoverste aan, die bezig was zijn orders te geven.

Op de stoep stond de ‘lijfwacht’ gereed om Polmans in te halen: statige, deftige kerels, ongeveer van dezelfde lengte, met lange, gekleede jas, hoogen, witten boord met dito strikje; elk één handschoen aan, terwijl het tegenstuk er van nieuwsgierig den duim als een verrader uit het zijzakje liet kijken; elk met een flinken, grooten bril op den neus, met of zonder glazen; en plechtige, indrukwekkende gezichten!

Professor Wijsbergen nam de waardigheden waar en geleidde Polmans, vergezeld van de lijfwacht, naar den voor hem bestemden triomfwagen: een keurigen, open koets, van binnen kwistig met groen versierd, en voortgetrokken door een gepluimd vierspan.

Toen ging het verder stapvoets door de stad, en 't kwam Polmans voor, dat allen op zijn komst waren voorbereid; want velen waren er toegestroomd, om den stoet te zien voorbijtrekken, en hielden vooral hun aandacht gevestigd op de koets, waarin hij gezeten was, Polmans, de wereldberoemde man. 't Was hem, als kon dit niet tot de werkelijkheid behooren, als moest deze erkenning, dit eerebetoon een droom zijn! Hij begon er van te duizelen: 't was zoo onverwacht! zoo onverhoopt!

Toen werd hij welkom geheeten in een groote, ruime zaal, waar de ‘hooge heeren’ hem den eerewijn aanboden, terwijl een hunner zich geroepen achtte een lange redevoering te houden, waarbij Polmans zijn allerdeftigst gezicht opzette, al begreep

hij er niet veel van: eenszins, omdat de redevoering in het Latijn gehouden werd; en anderszins, omdat het... klinkklare onzin was!

Lange Lijs dacht er over na, of nu de tijd gekomen was, met zijne redevoering voor den dag te komen, en zenuwachtig bewoog hij de vaal roode lippen, en prevelde binnenmonds eenige onverstaanbare woorden, die waarschijnlijk wel: ‘Hooggeleerde Heeren’ moesten verbeelden, terwijl de magere, klamme vingers piano speelden op de naden van zijn jas.

Blijkbaar had men geen antwoord van hem verwacht, misschien ook had men zijn zenuwachtigheid bemerkt, en wilde men hem voorloopig nog genade schenken: althans de stoet had zich wederom in beweging gezet, en voort ging het nu, even statig, even indrukwekkend als te voren, naar de .....straat.

In het hotel ..... was alles voor de komst van den ‘gevierden man’ in gereedheid gebracht: de groote eetzaal in 't groen gestoken, hier en daar afgebroken door vlaggetjes van de Belgische driekleur; de tafel rijk versierd met planten en bloemen; zelfs de vloer bedekt met rozen, doodjammer om vertrapt te worden! Of ‘de heeren Professoren’ altijd zoo verkwistend zijn?

Polmans kon er zich geen rekenschap van afleggen. Die eerewijn was zoo zwaar, en het glas zoo groot!

‘Echte eerewijn!’ dacht Polmans; en zijn hoofd knikte ‘ja’, en de knieën knikten mee!

En al knikkende en hikkende was hij op zijn plaats aangeland, blij, dat hij er eindelijk was.

Toen werd er een ‘Hiovivat!’ aangeheven.

Lange Lijs zong bijna zelf mee: hij neuriede de wijs hardop, en sloeg de maat met hoofd en wijsvinger:

> Hiovivat! Hiovivat!
> Dr. Polmans salutas!

En de Leuvensche heertjes deden, zooals ze van onze voorouders vertellen:

> Het ging er vroolijk toe:
> Ze klonken
> Ze dronken
> En werden 't nooit moe!

Toosten werden er nog in menigte gehouden, nu ook in zuiver Nederlandsch, maar zelfs de moedertaal was nu voor Polmans niet duidelijker dan Latijn voor een koe.

Hij zat met groote, glazige oogen op de figuren in het tafellaken te staren, alsof hij er decoraties van maken moest; en hikte bijtijden heel onbeleefd, en keek erg onwijs. Toen, aan het dessert, fluisterde Wijsbergen hem in 't oor, dat het nu zijn beurt was, om een redevoering te houden, en te bedanken voor de eer en de toosten.

En met een inspanning van al zijn krachten verhief hij zich uit zijn eerezetel, maar zijn onderdanen weigerden den dienst, dien hij vroeg.

Die weigering was het laatste wat hij zich van dien merkwaardigen dertigsten Julidag ooit herinnerd heeft.

In Cortenberg liep het praatje rond, dat Lange Lijs eens 's avonds door twee heeren was thuis gebracht, meer gedragen dan loopende; en dat hij zich toen de volgende dagen had ziek gehouden, omdat hij met zijn eigen een beetje verlegen was over het geval.

Of Polmans wist, wat ze van hem vertelden?

Hij zelf heeft nooit over de hem te beurt gevallen ‘onderscheiding’ gesproken, en zou wellicht zelfs zijn vreeselijke grootspraak achterwege hebben gelaten, als ‘bluffen’ niet een levensbehoefte voor hem geweest was.

Zelfs de decoratie, die hij 's anderendaags op zijn hoogen zijden hoed vond gespeld, heeft hij er wijselijk afgenomen. En al was de bekoring nog zoo groot, om dat wit en blauwe strikje op den omslag van zijn jas te laten pronken, hij heeft er zich mee tevreden gesteld, het te bewaren als een kostbaar kleinood, of het mee rond te dragen in zijn horlogezakje!

Doch al was de herinnering van dien ‘schoonen’ dag nog zoo vaag, dit éene was niet te ontkennen: hij was erkend door de ‘hooge heeren’, erkend en gedecoreerd!

De zegen der ouders is 't geluk der kinderen.
Uit het Fransch door J.A.H.

I.

De oudste lieden hadden nooit zoo'n storm hooren loeien in de diepe valleien der Vogezen.

Het was geen onweer uit den zomer, grootsch en indrukwekkend door het aanhoudend rollen des donders en het flikkeren des bliksems; neen, 't was een dier herfststormen, die, akelig en eentonig, maar éene stem hebben: de wind, en maar één gevoel wekken: neerslachtigheid.

Twee personen bevonden zich in een kleine. lage zaal van de pastarij van Gérarmy in de Vogezen: een dezer was de pastoor van dit dorp, Bergeret, de andere Basine, zijn huishoudster.

Basine zat neergehurkt in een hoek bij den haard; pastoor Bergeret zat aan den anderen kant in een grooten rieten leunstoel; bij hem stond een kleine tafel, gedekt voor één persoon; van een schotel gebakken visch stegen verleidelijke geuren op.

Het vertrek werd verlicht door de flikkerende vlam van het haardvuur en door het twijfelachtige licht van een koperen lamp met walmende pit in een der hoeken van den schoorsteen.

‘Zoudt ge niet met uw avondmaal beginnen,’ zei Basine op ietwat knorrigen toon; ‘de visch wordt heelemaal koud!’

‘Dadelijk, Basine, dadelijk! Veel eetlust heb ik vanavond niet, en wanneer ik aan al de ongelukkigen denk, die in dit oogenblik en bij zoo'n verschrikkelijk weer zonder dak en zonder brood zijn, dan....’

‘Maar, wanneer gij vast, zullen zij dan minder honger en dorst hebben?’

‘Ik beweer niet het tegendeel, Basine.... Komaan, ik zal gaan beginnen.’

Hij nam een forel op zijn bord, maar lei al dadelijk mes en vork neer en zei:

‘Basine, me dunkt dat ik op de voordeur hoor kloppen.’

‘Neen, eerwaarde,’ antwoordde Basine. ‘Dat doet de wind, die het luik van het kippenhok dichtslaat. Ge weet, dat het maar met een touwtje is vastgebonden.’

Maar een harde slag met den klopper bewees, dat de pastoor gelijk had.

Basine stond op, nam de eenvoudige lamp, die het avondeten van haar heer verlichtte, en slofte door de gang naar de voordeur.

‘Wie is daar?’ vroeg ze op ontevreden toon.

‘Bambocke, de postrijder, juffrouw Basine,’ antwoordde een stem van buiten. ‘Ik breng een reiziger, die den pastoor wenscht te spreken. Maak spoedig open, want de wind snijdt door het gezicht.’

Basine opende met de eene hand, terwijl ze met de andere de lamp onder den neus van Bambocke hield, om te zien of hij 't ook was. Zij herkende den postrijder. Een man van hooge gestalte, gehuld in een wijden pelsmantel, stond bij hem.

‘Gij kunt nu heengaan,’ zei de vreemdeling tot zijn geleider. ‘Zeg mijn kamerknecht, dat hij mij over een uur komt afhalen.’

Dan wendde hij zich tot Basine:

‘Juffrouw, ik wenschte den pastoor te spreken.’

‘De pastoor is aan zijn avondmaal,’ gromde de huishoudster.

‘Laat maar binnenkomen,’ zei de pastoor zelf, terwijl hij de gang intrad; het weer is veel te slecht om de lieden een vergeefschen weg te doen gaan.’

Basine geleidde den reiziger binnen en trok zich terug, maar niet zonder een ongerusten en ontevreden blik op hem geworpen te hebben.

II.

Er stonden op den schoorsteen twee zware koperen kandelaars met nieuwe kaarsen; pastoor Bergeret stak er een aan en plaatste dien op de tafel; vervolgens vestigde hij zijn blikken onderzoekend op den vreemdeling.

Deze was een man van meer dan middelmatige lengte, zeer mager en een weinig ge-

bogen; hij scheen tusschen 60 en 65 jaar; over zijn gelaat lag een koele trotschheid, die niet voor hem innam; dichte wenkbrauwen overschaduwden zijn groote, helderblauwe oogen; een arendsneus prijkte boven zijn dunne lippen, die in gestadige zenuwachtige beweging waren; ruige haren dekten zijn hoofd; zijn manieren waren die van een welopgevoed man.

Hij haalde uit den zak van zijn mantel een brief, dien hij aan den pastoor overhandigde.

Deze bekeek het adres en zei:

'Ha, dat is van Monseigneur.'

Dan verbrak hij het zegel en las het volgende:

'Weleerwaarde heer,

'Deze brief zal u worden ter hand gesteld door den prins van Nelstein, die mij zeer is aanbevolen door den bisschop van Breslau. Het doel zijner reis naar Gérarmy zal hij zelf u verklaren. Ik verzoek u, hem in zijn pogingen te helpen, zooveel dit met de plichten van uw ambt en met uwe waardigheid overeen te brengen is.

'Ontvang, weleerwaarde heer, de verzekering mijner hoogachting en toegenegenheid.

ROCH-ETIENNE,

Bisschop van Saint-Dié.'

'Waarin kan ik uwe hoogheid van dienst zijn?' vroeg de goede pastoor.

''t Is een lange geschiedenis,' hernam de reiziger; 'wilt gij ze hooren?'

De pastoor maakte een beleefde buiging en de reiziger, dien we in 't vervolg prins zullen noemen, begon het volgende te verhalen:

'Zooals uw bisschop u geschreven heeft, is mijn naam prins van Nelstein; ik ben opperkamerheer van zijne majesteit den koning van Pruisen en zijn gezant in Rusland, drager van 't grootkruis van den Zwarten Adelaar en commandeur van de orde voor militaire verdiensten; want ik heb in 't leger gediend, voor ik de loopbaan van diplomaat verkoos.'

(*Wordt vervolgd.*)

Bij de Platen.

Shylock. -

Onder de beurtelings liefelijke en geweldige scheppingen van Shakespeare is er misschien geen zoo aangrijpend van huiveringwekkende gruwzaamheid als de type van den Christenhatenden jood, de sluwe en bloeddorstige Shylock in 'De koopman van Venetië.'

De ellendige woekeraar, die den edelmoedigen Christen koopman Antonio niet luchten kan, omdat deze geld uitleent zonder rente en daardoor zijn schandelijken woeker afbreuk doet, heeft eindelijk het middel gevonden om den gehaten meedinger uit den weg te ruimen.

Antonio heeft namelijk, in oogenblikkelijk geldgebrek, zijn toevlucht moeten nemen tot den geldschieter, niet voor zich zelven, maar om een vriend uit den nood

te helpen. Hij heeft drie duizend dukaten noodig, die over drie maanden terugbetaald zullen worden.

Grinnekend zegt de jood het geld toe, maar eischt dat, in geval het hem niet op den bepaalden tijd en op de bepaalde plaats terugbetaald wordt, hij het recht zal hebben, zijn schuldenaar een pond vleesch uit het lichaam te snijden.

Hoe zonderling ook die voorwaarde klinkt, meent Antonio ze gerust te kunnen aannemen. Hij heeft toch schepen met rijke lading in zee en verwacht die terug een maand voor den vervaldag, zoodat hij dan reeds ruimschoots in staat zal zijn, de schuld af te doen. Ook kan hij niet gelooven, dat het den geldgierigen jood ernst zou zijn met zijn wonderlijken eisch en deze ooit een pond menschenvleesch zou verkiezen boven een ronde som in goud. Roekeloos zet hij dus zijn handteekening onder een notarieele acte, waarbij de jood het recht verkrijgt hem, in geval hij in gebreke blijft van betaling, een pond vleesch, het naast aan het hart, uit het lichaam te snijden.

Intusschen lijden zijn schepen schipbreuk en faalt dus zijn stellige rekening, dat hij op den bepaalden tijd de schuld zal kunnen afdoen. Nu komt de jood met zijn schrikkelijken eisch voor den dag. De zaak komt voor den Doge, die overeenkomstig de wetten van Venetië den jood zijn gruwzame vordering moet toewijzen. Er is niets aan te doen. Antonio heeft zich plechtig verbonden en hem blijft dus niets anders over dan de genade van zijn onverbiddelijken schuldeischer in te roepen. Genade bij den bloedgierigen jood, die zich verlustigt in de foltering van zijn slachtoffer! Eer zou men den wolf verbidden, die het lam al in zijn klauwen heeft, dan Shylock te doen afzien van zijn eisch.

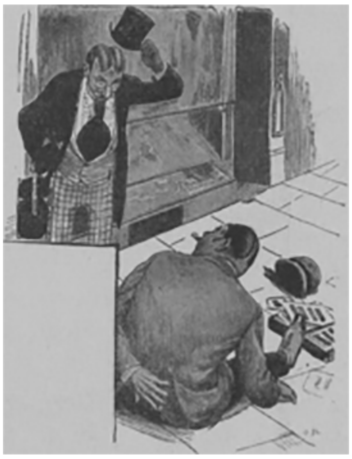

GEWETTIGDE BELANGSTELLING.
Reiziger (tot een collega, die ergens de deur uitgegooid is): ‘Vergeef mij de vrijpostige vraag, waarde heer collega; in welk artikel is u op straat gesmeten?’

HOOGST WAARSCHIJNLIJK.

Onderwijzer (den zondeval onder den boom der kennis besprekend): ‘Wat was het voor een boom, waar Eva den appel van plukte?’
Leerling: ‘Een appelboom.’

Tevergeefs biedt Antonio's vriend, radeloos dat deze om zijnentwil zal moeten sterven, twee-, driemaal het verschuldigde bedrag aan. De jood blijft op zijn eisch staan en beroept zich op het contract, dat hem op een pond van Antonio's vleesch recht geeft.

Eindelijk en ten laatste daagt er redding op voor Antonio. Een schrander wetsuitlegger komt verklaren, dat inderdaad het contract geldig is en de onverbiddelijke Venetiaansche wetten de verbreking daarvan niet toelaten, als de jood dit zelf niet uit meedoogen met zijn slachtoffer begeert. Het contract geeft hem recht op een pond vleesch uit Antonio's lichaam, maar.... het vergunt hem niet Antonio's bloed te storten; en wie het bloed van een medeburger vergiet, verbeurt zelf leven en goed! Nog meer, het contract geeft hem recht op een pond, nauwkeurig afgewogen, geen korrel meer of minder. En bovendien zegt de wet, dat wie een burger naar het leven zal hebben gestaan, al zijn bezittingen verbeurt, de eene helft ten bate van het slachtoffer, de andere helft ten bate van den staat. Nu is het duidelijk, dat Shylock door zijn gruwzame vordering Antonio's dood gewild heeft, en dus, al zag hij ook van zijn eisch af, niettemin de volle strengheid der wetten beloopt.

Tevergeefs heeft de jood al aangeboden, het geld in plaats van het vleesch te nemen, tevergeefs heeft hij al van zijn heele vordering afgezien; nu moet hij op zijn beurt de volle strengheid der wet ondergaan, waarop hij zich tot verderf van zijn slachtoffer beroepen had.

De rol van Shylock naar eisch op het tooneel te vervullen heeft altijd gegolden als een meesterproef voor den dramatischen kunstenaar. Maar hoezeer enkele beroemde tooneelspelers daarin ook mogen zijn geslaagd, geen hunner heeft zeker beter den Shylock vertoond dan de schilder Eduard Grützner in de figuur, die wij in dit nummer weergeven.

De grimmige verbittering, de felle, bloeddorstige haat, de duivelachtige sluwheid staat te lezen op het harde, beenige gezicht en in de half toegenepen slangenoogen. Het gebaar van de hand op den geldbuidel drukt daarbij sprekend de gouddorst uit van den jood, die verklaarde zijn weggeloopen dochter dood vóór zich te wenschen, als zij haar diamanten oorbellen maar aanhad, of ze voor zijn oogen gekist te willen zien, als haar kleinoodiën ook maar in de doodkist lagen.

Eduard Grützner heeft zich een welverdienden naam verworven door zijn gestalten uit Shakespeare. Tot dusver koos hij echter meer de humoristische figuren zooals Fallstaff tot onderwerp voor zijn penseel. Ditmaal heeft hij in zijn Shylock een karakterbeeld geleverd, als maar weinig tooneelspelers hem op de planken zullen nadoen.

Daags na den storm. -

De storm heeft uitgewoed, maar de geweldige golven, eenmaal in beroering gebracht, komen zoo spoedig nog niet tot bedaren. Woest bruisend verheffen zij nog haar beschuimde koppen en drijven een wreed spel met de arme schipbreukelingen, die nog redding hebben pogen te zoeken op een vlot, inderhaast samengebonden uit het wrakhout van hun uiteengeslagen en verzonken schip. Het is een visscher met zijn zoon, nog haast een kind, dat uitgeput van doorgestanen angst, ontbering en

vermoeienis voor dood aan zijn voeten ligt. Zal hij het jonkske nog levend thuisbrengen? Helaas, hij heeft geen bete broods, geen teug water om het op te beuren uit zijn bezwijming. Evenals dat afgetobde kind zal hij zelf straks uitgeput neerzinken om wellicht eenige dagen later met den kleine als lijk aan land te worden geworpen....

Maar Goddank! daar is een zeil in zicht! Het komt nader.... nu eens onttrekt een hooge baar het aan zijn angstig turende oogen, maar dan weer vertoont het zich grooter en nader. Hij roept om hulp, maar zijn zwakke stem kan het gebulder der golven niet overschreeuwen. Hij zwaait met een afgerukte flard, in de hoop, dat het fladderende doek ten minste de aandacht der schepelingen zal trekken. De afgemartelde knaap opent nog flauw de oogen. Het uitzicht op de nabijzijnde redding geeft beiden nieuwe kracht. Na de lange, bange worsteling mogen zij eindelijk hopen, straks behouden te zijn.

[Nummer 47]

HET RINGETJE, NAAR DE SCHILDERIJ VAN E. VON MÜLLER.

De Roomsch-Koning,
door J.R. van der Lans.

XVIII.
Verraad.

De felle Julizon bestraalde aan het Vlaamsche strand, bij het nederige dorpje Waterduinen, een ongewoon grootsch en levendig schouwspel. Zoover het oog reikte was de blauwe, kalme zee overdekt met witte zeilen. Het waren schepen van allerlei grootte en vorm, van wier masten kleurige wimpels fladderden in het frissche windje.

Op het breede strand strekte zich in onafzienbare rijen een eindelooze stad van linnen tenten en paviljoenen uit; vroolijk wapperden de roode en blauwe en gele banieren van de standaards, overal in het zand geplant, en tusschen de tenten wemelde en schitterde het van krijgsvolk, met blinkende zwaarden en bijlen, van ridders in het metalen harnas, met flikkerende lansen en wuivende vederbossen. Overal leven en beweging. Hier galoppeerde een groep kleurig uitgedoste ruiters met gele vaantjes aan de glinsterende pieken door het mulle zand. Daar was een troep boogschutters bezig zich te oefenen, elders zag men zwaardvegers onder luidruchtig gezang de wapenen scherpen. Ginder kwamen logge vrachtkarren met mondbehoeften voor het leger, door zware, schonkige paarden moeizaam door het zand aangesleept. Lustig horengetoet en lang uitgehaalde klaroengalmen klonken boven het bedrijvig rumoer uit, als kreten van ongeduld, ontsnapt aan een leger dat van verlangen brandt zich met den vijand te meten.

Het was het leger, dat Zwarte Griet op de been had gebracht om de krijgsmacht des konings het hoofd te bieden. Niet alleen had zij al haar Vlaamsche edelen met de mannen, die zij in het veld moesten brengen, opgeroepen; niet alleen de poorterschappen en gilden harer goede Vlaamsche steden in de wapenen doen komen; maar ook tegen hooge soldij een menigte Fransch krijgsvolk aangeworven. Borgondië, Picardië, Poitou en andere streken van Frankrijk hadden haar hun eerste edelen, hun dapperste ridders en wakkerste manschappen toegezonden, en zoo was haar leger aangegroeid tot wel honderdduizend[1)] man, waarvan zij de bloem hier rondom zich vereenigd had.

In het midden van de uitgestrekte tentenstad verhief zich haar vorstelijk paviljoen, waarboven de Vlaamsche standaard zijn breede banen fier ontplooide tegen de blauwe lucht.

Daar, onder het zijden dekkleed, door zilveren lansen opgehouden, hield zij raad met haar aanvoerders. Als een godin troonde zij in hun midden op het fulpen kussen van een vergulden zetel. Een vuurkleurig kleed omhulde haar forsche gestalte en een kostbare hoofdwrong, flonkerend van edelsteenen, omspande haar weelderige gitzwarte lokken, die in twee dikke vlechten aan weerszijden bij haar schouders neerhingen. Dikke zware wenkbrauwen, die boven den neus bijna in elkander liepen, en een donkere schaduw op de bovenlip gaven een mannelijke uitdrukking aan haar welgevormd, maar zacht gebruind gelaat, waarin de zwarte oogen vonken schoten als zwarte diamanten.

1) De meeste kroniekschrijvers maken er 150.000 man van, doch Gouthoeven reeds heeft aangetoond, dat dit getal ver overdreven is.

Aan weerszijden stonden haar twee zonen, Guy en Jan van Dampierre - de oudste, Willem had in een tornooi het leven gelaten - en wachtten met onbedekten hoofde nederig haar bevelen. Zij staken van het hoofd tot de voeten in het metalen harnas, waarover een zwarte, rijk met goud geborduurde wapenrok was geworpen.

Ook de andere ridders stonden eerbiedig in een kring om haar heen geschaard: Thiboud van Bar le Duc, met Margareta's dochter Johanna gehuwd, zijn broeder Reinout, verder Arnout graaf van Guisnes, Everard van Chacenay, de graaf van Joigny, de heeren van Clermont, van Chigny en van Boseck, Robert van Artois, Guy van St. Paul en Alphonsus van Boulogne; de edelsten uit de Vlaamsche, Henegouwsche en Fransche ridderschap.

Zooeven had een bode, pas in het kamp aangekomen, haar een verzegeld perkament gebracht, dat zij thans nog geopend in de hand hield. Op dit oogenblik doorliep zij het nog eens met een vluchtigen blik van haar schelle zwarte oogen, en een boosaardige spotlach krulde haar vleezige lippen, zoodat de schitterende dubbele rij der ivoorwitte tanden zichtbaar werd.

‘Edele ridders en heeren,’ sprak zij, op den vrijmoedigen, hoogen toon van iemand, die gewoon is te gebieden en nimmer tegengesproken te worden, ‘de zaken gaan zóó naar wensch als ik nauwelijks had durven verwachten. Onze lieve neef, de hertog van Brabant, heeft in den eenvoud zijns harten gemeend, dat wij zijn bemiddelingsvoorstel in ernst overwogen....’

Opnieuw zweefde een lichte spotlach om haar lippen en tintelden haar oogen van een boosaardig genoegen.

‘En de graaf van Holland,’ ging zij voort, ‘mijn weerspannige leenman, die mij de hulde weigerde wegens Zeeland bewester Schelde, weshalve ik hem van dat leen vervallen heb verklaard, heeft van hetzelfde onnoozel vertrouwen blijk gegeven. Argeloos als de duiven, zijn beiden naar Antwerpen gekomen om daar met mijn gezanten te onderhandelen over den vrede. Die vrome heeren verbeelden zich dat ik tot een vrede te vinden zou zijn, nog vóór ik mijn geluk met de wapenen beproefd zou hebben. In trouwe, als ik u hier vergaderd zie en het machtige heir overschouw, dat rondom ons gelegerd is, gevoel ik mij weinig opgewekt om over vrede te handelen. Mijn gezanten te Antwerpen kennen echter mijn gevoelens; zij weten dat het eenvoudig hun taak is, den graaf en den hertog zoo lang met besprekingen en vredesvoorwaarden aan den praat te houden, tot wij gelegenheid hebben, onverhoeds in Zeeland te vallen. Zij hebben zich van die taak zoo uitstekend gekweten, dat zij ons veroorloofd hebben, hier te Waterduinen ons leger samen te trekken en een vloot bijeen te brengen om het te verschepen, zonder dat noch de graaf, noch de hertog in hun argeloosheid eenig boos vermoeden opvatten. Zooeven heb ik vernomen dat zij nog bedaard met onze gezanten aan het onderhandelen zijn en het niet in hen opkomt ons te wantrouwen. Terwijl wij hen nu rustig in den zaligen waan laten, dat alles binnen eenige dagen peis en vreê zal zijn, ijlt gij met uw troepen naar Zeeland, waar men op niets verdacht is, en behaalt alzoo een gemakkelijke zege, die den graaf en den hertog rauw zal opschrikken uit hun zoeten vrededroom. Dus, edele ridders en heeren, op naar Zeeland! De vloot ligt zeilree; de wind is gunstig; alles werkt ons plan in de hand. Gaat dus onverwijld met uw troepen scheep, en Zeeland is ons!’

‘Op naar Zeeland!’ riep haar zoon Guy, vol geestdrift zijn zwaard trekkend.

‘Op naar Zeeland!’ herhaalden de andere bevelhebbers in koor, en op een wenk der gravin verlieten allen, na een eerbiedige buiging het paviljoen, om zich elk aan het hoofd zijner manschappen te stellen en hun inscheping te leiden.

Gravin Margareta besteeg haar zwarten hengst en reed tusschen haar beide zonen het strand op om van de inscheping getuige te zijn.

Over de heele uitgestrektheid van het kamp waren op eens alle handen in beweging om de tenten op te rollen, het reisgeld in te pakken en alles aan boord der schepen te brengen. Heel de linnen tentenstad, die straks nog zoo vroolijk haar duizenden met vaantjes en vlaggen gesierde spitsen omhoogstak, lag in een oogwenk voor den grond geworpen, als door een plotseling opgestoken storm dooreengeslingerd. Het strand leek een onafzienbaar marktveld, bezaaid met lappen en pakken, met korven en wagens, met wapenen en voorwerpen van allerlei aard, waartusschen een bonte menigte van krijgers als een opgeschrikte mierenhoop dooreenkrielde.

Ondanks de schijnbare verwarring ging alles met de grootste orde in zijn werk, daar ieder bevelhebber het oog hield op zijn eigen manschappen en dezen zorgden voor het bergen van hun eigen wapenen, hun krijgs- en mondvoorraad. Op honderden punten te gelijk zag men het krijgsvolk bezig, deels met behulp van wagens, deels al zeulende en sleepende, de pakken en kisten en bundels aan boord te brengen. Tot aan de heupen plasten zij door de bruisende golven, die hun te gemoet spoelden als verontwaardigd over de stoute inbreuk op haar gebied. Zij beurden en tilden en heschen en sjouwden onder luid geroep en rumoer en horengeschal, dat zich mengde met het statig geruisch der aanrollende baren tot een wilde, opwekkende muziek van blijden aftocht en hoopvollen strijdlust.

Met stralende oogen zag gravin Margareta het levendige schouwspel aan. Op haar fier Spaansch ros gezeten, dat, met een fonkelend karmozijnen kleed overdekt, aan kop en borst bedekt was met blinkende metaalplaten, van spitse punten voorzien, leek zij in haar vuurkleurig gewaad, breed uitwaaiend in den wind en het felle zonnelicht als de vlammen van een vuurgloed, een godin van den strijd. Met trots liet zij de blikken weiden over de dichte troepen van voetknechten en boogschutters en krijgers van allerlei wapenen, die zich in geregelden opmarsch over het strand ontplooiden om scheep te gaan. De zon weerkaatste met duizendvoudig geflonker in de blinkende schilden en harnassen, in de glinsterende lanspunten.

Achtereenvolgens kwamen de aanvoerders en edelste ridders met een diepe buiging en een eerbiedigen handkus afscheid van haar nemen, om zich bij de troepen aan boord te voegen. Zij staarde ze met de hand boven de oogen na tot zij verdwenen in het levendig en bont gewoel tusschen de wiegelende schepen, zacht hobbelend op de deining. Ten slotte was ook de beurt aan haar zonen Guy en Jan, om in de boot te stappen, die hen aan boord zou brengen van de groote galei, te midden der vloot, met den Vlaamschen leeuw in top, als ongeduldig heen en weer schommelend.

De oudste, Guy, die het opperbevel zou voeren, trad vooruit en kuste eerbiedig de van ringen flonkerende hand, die zijn moeder hem toestak.

'Mijn zoon,' sprak zij, 'God geleide u; maar kom nimmer meer onder mijn oogen dan als overwinnaar van Zeeland.'

'Moeder,' was het antwoord van den jonkman, 'het ga gelijk het wil: ik zal overwinnen of sterven. Vaarwel.'[1)]

In het heengaan zwaaide hij nog met het flikkerende zwaard ten laatsten groet, en onder het gejuich der omstanders stapte hij in de boot.

Op de schepen werden intusschen de ankers gewonden, de zeilen geheschen, en onder den gunstigen wind nam de eene galei na de andere haar draai en koos het ruime sop.

1) Melis Stoke.

De gravin, te midden van haar gevolg en het visschersvolk op het strand, oogde ze na zoolang zij ze zien kon. In het eerst onderscheidde men nog het gewemel der vlaggen en het gewuif der vertrekkenden, terwijl de wind nog afgebroken galmen overbracht van het gejuich aan boord; maar langzaam aan verstomde dit; de manschappen op de schepen werden klein als wriemelende insecten en ten slotte geheel onzichtbaar; eindelijk was van de gansche vloot, die het talrijke leger bevatte, niets meer te zien dan enkele witte stipjes aan den horizon, als zeemeeuwen drijvende op den onmetelijken waterplas.

Zoo was dan het verraad voltrokken. Onverhoeds, zoo stelde zich de gravin voor, zou dat ontzaglijk heir in Zeeland vallen, waar men nog in goed vertrouwen den uitslag der onderhandelingen in Antwerpen afwachtte. Overeenkomstig zijn belofte aan vrouw Machteld, had de edele, vredelievende hertog van Brabant al het mogelijke gedaan, om vóór het uitbreken van den krijg nog tot een minnelijke schikking te komen. Terwijl hij, evenals de andere bondgenooten des konings, de bisschop van Luik, de aartsbisschop van Keulen,

de graven van Kleef, Bergen en Luxemburg en tal van anderen zijn mannen in het veld bracht om 's konings leger te versterken, ondernam hij besprekingen met Zwarte Griet, die daartoe schijnbaar bereidwillig het oor leende.

Ook koning Willem, altijd bereid de hand der verzoening aan te nemen, waar die hem ook door den bittersten vijand geboden werd, gaf verheugd zijn toestemming, en zoo werd dus overeengekomen, dat hij en de hertog te Antwerpen met de gezanten der gravin zouden onderhandelen over een vergelijk.

Dagen achtereen wisten die gezanten hem daar bezig te houden met allerlei beuzelingen en spitsvondigheden, waarover zij telkens voorgaven hun gebiedster, de gravin, te moeten raadplegen, terwijl die drukke briefwisseling enkel ten doel had, Zwarte Griet tijd te geven om inmiddels haar slag te slaan.

De gedachte aan zulk een snood verraad kon noch bij koning Willem noch bij hertog Henrik opkomen. Toen hun dan ook te Antwerpen de tijding gewerd, dat het Vlaamsche leger reeds te Waterduinen gereedstond om scheep te gaan naar Zeeland, stonden zij een oogenblik als van den bliksem getroffen.

‘Heb ik daartoe met onuitputtelijk geduld dagenlang met haar trawanten geredekaveld en onderhandeld!’ riep ten slotte de koning, bleek van verontwaardiging uit. ‘Ben ik naar hier gekomen, om mij door dat arglistig serpent in de val te laten lokken! Maar, bij mijn kroon, het zal niet gezegd worden, dat de Roomsch-koning zich door een trouweloos vrouwspersoon heeft laten verschalken. Zij zal weten, met wien zij heeft durven spelen, de vileinige kweene. Er gaat onverwijld een vliegende bode naar Floris om hem te verwittigen dat hij zich op den aanval gereed houde. En wij ijlen hem zonder toeven na. De grond brandt mij hier onder de voeten.... Bij God, een zoo vuig verraad eischt bloedige wraak.’

‘God geve ons, den verraderlijken toeleg nog te verijdelen!’ riep de hertog van Brabant.

Inderdaad scheelde het maar weinig of het schandelijk opzet was gelukt.

Toen namelijk de bode te Arnemuiden aan wal stapte, was jonker Floris al aan boord om zich naar Antwerpen te begeven, waar de koning, zijn broeder, hem ontboden had tot het treffen van den zoen.

Daar riep de alarmklok, onmiddellijk op de tijding van den bode geluid, hem aan wal terug. Buiten zich zelven van schrik en woede, vernam hij daar het bijna ongelooflijk bericht van het verraad.

‘Ha, die venijnige slang!’ riep hij uit, hijgend van drift. ‘En met dat serpent was de koning te goeder trouw aan 't onderhandelen! Maar nu is het aan mij om met haar te handelen over den zoen. Bij mijn ziel, mij zal ze niet verschalken!’

In allerijl zond hij boden naar Beveland, naar Schouwen, naar Duiveland om volk op de been te brengen en ijlde zelf met zijn getrouwen spoorslags naar Middelburg. Van alle zijden riep de stormklok het landvolk te wapen. De verontwaardiging over het gesmede verraad en de haat tegen Zwarte Griet deed al wat maar wapenen voeren kon opspringen om zich rondom jonker Floris te scharen.

Weldra zag hij een kleine, maar geduchte strijdmacht om zich heen. Toen hij te Middelburg kwam, telde hij nauwelijks driehonderd mannen van wapenen, maar spoedig was het getal tot eenige duizenden aangegroeid, voetknechten, boogschutters en landvolk, inderhaast met zeisen, vorken, dorschvlegels, met al wat maar tot wapen dienen kon, uitgerust. En onder die kleine schaar waren Hollands edelste en wakkerste ridders. Jonker Floris zag zich omringd van zijn zwager, den graaf van Henneberg,

den graaf van Kleef, de heeren van Heusden en van Alblas, van Leerdam, van Botersloot en Heukelom, den burggraaf van Leiden, Dirk van Wassenaar, Arent van Heemskerk en Huygen van Akersloot, en uit Zeeland Henrik van Borsele en den heer van Soutelande. Met die schaar toog jonker Floris in den morgen van Vrijdag, den 4en Juli, naar Westkappel, waar de landing der Vlamingen verwacht werd.

Het was een hachelijke onderneming, met dit handjevol getrouwen hun landing te beletten of, zoo dat niet mogelijk was, ten minste hun voortdringen in het land te stuiten.

Maar de verontwaardiging over het schandelijk verraad en de ingekankerde veete tegen den Vlaming, daardoor tot nieuwe felheid aangeblazen, maakten die mannen tot duivels.

(*Wordt vervolgd.*)

De zegen der ouders is 't geluk der kinderen.
Uit het Fransch door J.A.H.
(*Vervolg.*)

Pastoor Bergeret stond op, nam van den schoorsteen de tweede kaars en plaatste ze naast de eerste, nadat hij ze had aangestoken.

‘Ik noem u mijn titels en waardigheden niet uit ijdelen trots,’ vervolgde de prins, ‘ik gevoel me, ofschoon ik ook nog het grootste vermogen van geheel Pruisen bezit, zeer ongelukkig; want ik heb geen kinderen, die mij in mijn ambten zouden kunnen opvolgen of mijn goederen zouden kunnen erven.’

Pastoor Bergeret boog opnieuw ten teeken van instemming.

‘Toch heb ik een zoon,’ hernam de prins.

‘Zooveel te beter,’ antwoordde de pastoor, ‘als hij een braaf Christen is en zich mag verheugen in een goede gezondheid.’

‘Ik ken noch den toestand zijner ziel, noch dien van zijn lichaam,’ hernam de prins met sombere stem; ‘wat ik weet, is, dat hij gehuwd is zonder mijn toestemming en zich in uw dorp schuil houdt.’

‘Als gij een schuldige zoekt, prins, wend u dan tot de burgerlijke overheid; wat mij aangaat, ik ken slechts ongelukkigen.’

‘Maar, als ik vergiffenis bracht....’

‘Dan ben ik geheel tot uwe beschikking, hoogheid!’

‘Hoor dan verder, eerwaarde heer. In 1814 was mijn eenige zoon, Koenraad van Nelstein, officier bij een der Pruisische regimenten, die onder de bevelen van den veldmaarschalk Blücher Frankrijk binnendrongen. Gewond in den slag bij Brienne, werd hij ter verpleging naar Nancy gezonden; vandaar schreef hij mij na eenige maanden om mijn toestemming te vragen tot een huwelijk zoo ongeëvenredigd, dat ik slechts antwoordde door zijn kolonel te verzoeken hem onverwijld naar Silezië te zenden, waar mijn landgoederen liggen.

‘Eenige weken verliepen en ik dacht mijn zoon heel en al van zijn dwaasheid genezen. Toen ontving ik een mededeeling van zijn kolonel, dat mijn zoon zijn ontslag had genomen uit den dienst en naar zijn meening wel naar huis zou zijn; men had hem althans na dien tijd niet meer gezien.

‘Ik deelde zoozeer die meening, dat ik al mijn vrienden de aanstaande terugkomst van mijn zoon bekend maakte. Daar verliepen echter dagen, weken, maanden en

Koenraad kwam niet. Het Pruisische leger was teruggekeerd; het regiment van mijn zoon kwam in garnizoen te Maagdenburg en ik begaf mij onmiddellijk daarheen.

'De officieren stonden allen verbaasd over mijne ongerustheid, overtuigd als zij waren, dat mijn zoon goed en wel thuis moest zitten. Een enkel officier, met wien mijn zoon meer vertrouwelijk had omgegaan, opperde het vermoeden, dat hij in Frankrijk zou gebleven zijn; doch waar was hem onbekend.

'Ik wendde mij dadelijk tot den graaf Von H..., onzen gezant te Parijs, en ik smeekte hem alles in 't werk te stellen om Koenraad te ontdekken; de graaf riep de hulp in van den minister van politie; bedrijvige en vindingrijke agenten werden gezonden in de oostelijke departementen; het goud werd met volle handen uitgestrooid, maar mijn zoon werd niet gevonden en ik begon te gelooven, dat hij in een tweegevecht was omgekomen, of, wanhopig omdat ik mijn toestemming tot zijn huwelijk weigerde, zich in een klooster had teruggetrokken.

'Niettemin zette ik mijn nasporingen voort, en, gedreven door een geheim voorgevoel, kwam ik zelf naar Nancy inlichtingen inwinnen omtrent de familie, met welke mijn zoon zich had willen verbinden. Ik vernam, dat, op een tijdstip, overeenkomende met de verdwijning van Koenraad, deze familie de stad verlaten had zonder hun kennissen te zeggen, waarheen zij dachten te trekken. Deze gelijktijdigheid stelde mij gerust omtrent het leven van mijn zoon, zonder mij evenwel geheel tevreden te stellen; want ik moest gelooven, dat hij zijn eer heeft weggegooid....'

'Maar, prins,' onderbrak schroomvallig de pastoor, 'wellicht is hij gehuwd.'

'Hebt ge mij geen anderen troost te geven?' riep de prins, opbruisende uit de kalme bedaardheid, welke hij tot nog toe bewaard had. 'Gehuwd, gehuwd! dat moet wel zoo zijn en dat maakt mij wanhopend! Maar gehuwd of niet, nu ik zijn schuilplaats weet, zal hij wel de banden moeten verbreken, die een schande zijn voor hem en een ongeluk voor mij!'

Na deze uitbarsting liet de vreemdeling het hoofd zinken tusschen beide handen en bewaarde het stilzwijgen.

'Ik deel oprecht in uw leed,' zei de goede pastoor met ernstige en bewogen stem, 'doch ik moet u zeggen, dat ik uw besluit niet kan goedkeuren om uw zoon mee te nemen, in welke omstandigheden hij zich ook bevindt; want als hij gehuwd is, hebt gij niet het recht en zult ge ook niet den wil hebben gewelddadig te scheiden, wat God verbonden heeft.'

'Gij spreekt van recht, eerwaarde; wie geeft u het recht mij een gedragslijn voor te schrijven in een zaak, die mij alleen aangaat?'

'Verschooning, prins, die zaak betreft ook de goede zeden en christelijke gebruiken, welke iedereen aangaan. Ik ben slechts een eenvoudig mensch, onbekend met uwe menschelijke wetten en maatschappelijke onderscheidingen; maar ik heb steeds een onsterfelijke wet, het evangelie, voor mijn oogen en daarin lees ik, dat de mensch zijn vader en zijn moeder zal verlaten om zijn gezellin te volgen. Zonder twijfel, uw zoon is schuldig, wijl hij u ongehoorzaam was; maar moet hij zijn fout boeten door een misdaad? Weten wij of hij zijn misstap niet reeds heeft uitgeboet? Het vaderlijk gezag, dat uit God is, vindt in God een onbuigbaren steun, een onverbiddelijken rechter, die de vaders dikwijls noodzaakt 's Hemels goedertierenheid in te roepen voor de zonen, op wier schuldige hoofden Gods hand straffend neerdaalde. En misschien bevindt zich uw zoon op dit oogenblik in zoo'n ongelukkigen toestand, dat gij God, die uw en zijn meester is, om vergiffenis zoudt smeeken voor hem, in

plaats van hem in uw gramschap te vervloeken, indien gij zijn ellende kondt aanschouwen.'

'Nooit, nooit!' sprak de prins met een stem, die half verstikt werd door de hevigheid der tegenstrijdige driften, die zijn gemoed in beroering brachten. 'Voor wien houdt ge mij? Ik heb in niets toegestemd, ik heb dus niets te erkennen; ik heb zeven jaren van mijn leven gesleten om het verblijf van mijn zoon te zoeken, zeker niet met het laffe voornemen om een daad goed te keuren, die een onuitwischbare vlek op mijn naam heeft geworpen.'

Pastoor Bergeret bewaarde het stilzwijgen; de prins vervolgde:

'Wat er ook van zij, eerwaarde heer, mijn zoon leeft verborgen in dit dorp, onder den naam van Frits Kleist.... Kent gij hem?'

'Ja, prins, ik ken hem en ik ween dikwijls met hem; want dagelijks betreurt hij nog de smart, die zijn ongehoorzaamheid u moet veroorzaakt hebben.'

'Is hij zeer ongelukkig?' vroeg de grijsaard.

De pastoor sloeg de oogen ten hemel met een uitdrukking van diep medelijden.

'Heeft hij kinderen?'

'Hij heeft er drie gehad: twee zijn gestorven, het laatste is stervende.'

'Welnu, wie zou hem dan beletten mij te volgen?'

'Maar zijn vrouw leeft, prins, zijn vrouw, die veel ongelukkiger is dan hij, omdat zij driemaal moeder is geweest en op dit oogenblik misschien....'

'Woont hij ver van hier?'

‘Maar een half uur; doch per rijtuig is de weg niet te volgen: slechts te voet of te paard is de reis mogelijk.’

‘Kunt gij me morgenvroeg tot hem geleiden?’

‘Ik ben tot uw dienst, als ge alleen een gids verlangt; maar ik zou tot mijn spijt moeten weigeren, indien ge mij tot medeplichtige denkt te maken van een gewelddadigen maatregel.’

Het trotsche gelaat verbleekte en zijn oogen schitterden onheilspellend; toch antwoordde hij met meer kalmte dan zijn gelaat uitdrukte:

‘Gij kunt handelen naar verkiezing, eerwaarde. In elk geval zal uwe tegenwoordigheid zeer nuttig zijn; want, al weigert gij uw raadgevingen, gij zult toch stellig in de gelegenheid zijn uw vertroostingen aan te bieden.’

‘Dan kunt gij op mij rekenen, prins. Wanneer wilt ge gaan?’

‘Zoodra het dag wordt.’

‘Ik zal de H. Mis lezen na het Angelus. Wilt gij ze bijwonen?’

‘Ik zal u wachten bij het uitgaan der kerk. Goeden avond, eerwaarde.’

‘Wel te rusten, hoogheid.’

IN DE HERBERG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN BENJAMIN VAUTIER.

III.

Na het vertrek van den prins bleef de pastoor nog eenige oogenblikken in gedachten verdiept zitten, naar aanleiding van het ontvangen bezoek. Eerst wilde hij, niettegenstaande het onstuimige weer en de duisternis, naar den armen Frits Kleist, om hem voor te bereiden op de beproeving, die hem morgen wachtte; dan weer zei hij tot zichzelf, dat hij in dit geval mogelijk nuttig gebruik zou kunnen maken van het zedelijk gezag, dat de rechtschapenheid geeft; maar dan mocht hij toch niet beginnen met het in hem gestelde vertrouwen

te beschermen. Ook wist hij, dat gebroken harten steeds gereed zijn nieuwe schokken te verdragen; ook zouden zijn arme vrienden, als hij hen niet waarschuwde, tijd noch gelegenheid hebben, om ook maar een deel hunner ellende te verbergen; en het gezicht van die ellende zou, hoopte hij, den prins zoodanig schokken, dat hij zijn zoon vergiffenis zou schenken.

Wij laten pastoor Bergeret zich door het gebed en de nachtrust voorbereiden op den strijd, dien hij morgen verwachtte; we zullen onderhand onze geschiedenis aanvullen, waarvan onze lezers nog slechts een gedeelte kennen.

't Is een onweerlegbaar feit, dat Frankrijk zoowel met zijn binnenlandsche welvaart als met zijn vrijheid den onmetelijken roem betaald heeft, die het om straalde gedurende de regeering van den held zonder voorgangers, zonder opvolgers, die Napoleon heette. De oorlog had den landbouw gedood, het continentaal stelsel had handel en nijverheid vernietigd; maar Frankrijk, dronken of getroost door de overwinningen, verborg met edele schroomvalligheid de wonden aan zijn welvaart toegebracht door den degen der veroveraars, dien degen, welks gevest een tweede lemmet is, dat den schoot des vaderlands verscheurt.

BEGRAFENIS IN RUSLAND, NAAR DE SCHILDERIJ VAN FRITZ VAN DER VENNE.

De heer Warech, een vermogend Antwerpsch reeder, was een der slachtoffers van dit belangrijk en rampspoedig tijdvak. Van de vereeniging der Nederlanden met de Fransche republiek tot den vrede van Amiëns had hij door gelukkige speculaties een fortuin verzameld, dat op vier tot vijf millioen geschat werd. De vernieuwing der vijandelijkheden met Engeland had zijn onmiddellijken en bijna geheelen ondergang ten gevolge. Vijftien schepen, die zijn rijkdom droegen, werden verbeurd verklaard bij het uitzeilen of genomen bij den terugkeer; en van al zijn schatten, waarvan de faam sprak van Antwerpen tot Amsterdam,

bleven alleen eenige huizen en landerijen over; ze waren nauwelijks toereikend om te voldoen aan zijn verplichtingen.

Maar de ondergang zijner zaken en het verlies van zijn schatten was niet zijn eenige smart; want bijna te gelijker tijd ontrukte hem de dood zijn nog jonge en schoone vrouw, die hij zoo teeder beminde; zij had al die ongelukken niet kunnen overleven. Het verblijf in Antwerpen was hem nu ondraaglijk; hij ging zich vestigen te Nancy met Suzanne, zijn eenige dochter, nog pas de kinderschoenen ontwassen. Hij leefde er sedert een tiental jaren van een mager postje bij de belastingen, toen de gebeurtenissen van 1814 de legers der verbonden mogendheden in Frankrijk, en de slag bij Brienne den jongen Koenraad van Nelstein in zijn woning brachten. Koenraad, gewond in den slag, was er liefderijk verzorgd geworden, gelijk zij dat kunnen, die zelve veel geleden hebben; hij had zich gehecht aan Warech en diens dochter, door een sterke genegenheid, die de deugd en het ongeluk inboezemen. Hij had hun zijn hoogen rang niet verborgen gehouden, noch den rijkdom en de weelde, die hem wachtten; zij hadden hem hun bescheiden afkomst en behoeftige omstandigheden niet verzwegen. Het gevolg daarvan was geweest, dat de eerlijke en rechtschapen Warech Koenraad eens ter zijde had genomen en, met de deur in het huis vallende, had gezegd:

'Mijnheer van Nelstein, gij bemint mijn dochter.'

Koenraad was rood geworden, niet van schaamte, maar van blijdschap, als iemand, die een goede tijding verneemt, en Warech was voortgegaan:

'Ja, mijnheer, gij bemint mijn dochter; en ik wil het u maar dadelijk ronduit zeggen; geloof aan mijn ondervinding:.... het oogenblik is gekomen, dat we van elkaar moeten scheiden!'

Maar Warech, als vele menschen, had zijn oogen niet den kost gegeven; hij verbeeldde zich als alle vaders, die nooit hun kinderen verlaten hebben, dat Suzanne nog een klein meisje was; hij had dus niet bemerkt, dat Suzanne op haar beurt den knappen uhlanenofficier beminde en dat het scheiden haar zou smarten.

Koenraad had evenals Warech begrepen, dat het zijn plicht was zich te verwijderen; hij had reeds een ander kwartier gekozen, in afwachting, dat het regiment, waarbij hij diende, de omstreken van Nancy zou verlaten. Maar Suzanne pogen te vergeten, dat was een taak, die boven zijn krachten ging. Al spoedig ondervond hij zulks. Eens, toen hij haar op de wandeling ontmoette, scheen zij hem lijdend en moedeloos toe. En hij ging naar zijn logement en schreef naar zijn vader, den prins van Nelstein; hij verklaarde hem zijn liefde voor Suzanne en bad om de toestemming tot het huwelijk.

Daarna was hij van zijn moedige daad mededeeling gaan doen aan Warech en hem bij voorbaat om zijn toestemming gaan vragen, voor 't geval hij die van zijn vader mocht verwerven.

Warech had geantwoord, dat hij gevleid was door het aanzoek; doch hij had ook gezegd, dat de toestemming van den prins hem een onmogelijke zaak toescheen; dat dus de plicht nog meer gebiedend voorschreef samenkomsten te vermijden.

Men kent uit 's prinsen eigen mond het antwoord, dat hij Koenraad deed toekomen.

Deze deelde het aan Warech mede, doch voegde er bij, dat hij besloten was, tegen den wil zijn vaders te trouwen, als Suzanne en hij, haar vader, bewilligden. De eerlijke man antwoordde, dat hij voor niets ter wereld voor zijn dochter een zoo groot offer, als Koenraad haar aanbood, wilde aannemen; het was toch niets minder dan vaarwel zeggen aan vaderland en familie, aan rang en stand, om de schoonzoon te worden

van een geruïneerden reeder; buitendien had hij te veel trots om toe te staan, dat zijn dochter in een familie indrong, die haar terugstootte; en dan was 't al zeer treurig een huwelijk te beginnen met een ongehoorzaamheid, die door een vervloeking zou kunnen gevolgd worden; armoede en ellende zijn al moeilijk te dragen, ook daar waar liefde heerscht, doch ze zijn ondraaglijk als ze de liefde overleven, wat gewoonlijk gebeurt. En daarom weigerde hij opnieuw zijn toestemming en smeekte Koenraad niet meer bij hem aan huis te komen.

Suzanne wist niets van alles wat er gebeurd was; zij schreef de zeldzaamheid van Koenraads bezoeken aan onverschilligheid toe; en dat pijnigde haar meer dan wanneer zij de ware oorzaak geweten had.

Onder deze bedrijven was Warech ziek geworden; zijn lichaam had geleden onder al de tegenspoeden, die hem getroffen hadden; hij erkende weldra, dat zijn toestand gevaarlijk was. Een doodelijke ongerustheid maakte zich van zijn geest meester, als hij dacht aan de verlatenheid, waarin Suzanne zou achterblijven. Van deze vrees tot een gevoel van berouw, dat hij Koenraads aanzoek had afgewezen, was maar één stap en - de vaderlijke zwakheid deed dien stap. Toch duldden zijn trots en zijn eergevoel geen pogingen in dien zin; in zijn geest kwam zelfs geen gedachte daaraan op; want het ongeluk had hem waardig en kiesch doen blijven.

Maar Koenraad was niet ontmoedigd; na met zijn vaderland gebroken te hebben, door ontslag te nemen uit het leger, en met zijn vader door voortdurend zwijgen, dacht hij, dat Warech zich eindelijk zou laten bewegen door een liefde, voor welke geen offer te groot was. Toen hij vernam, dat Warech ziek lag, liet hij verzoeken hem dezelfde zorgen te mogen bewijzen, die hij van Warech genoten had; en de arme vader van Suzanne had niet den moed tot een nieuwe weigering. Koenraad kwam dus weer in huis bij haar, die hij beminde; en na eenige weken noemde hem de stervende Warech zijn zoon, en een treurig-zoete glimlach trilde op zijn lippen, toen Koenraad zwoer zijn dochter nooit te zullen verlaten.

Weldra staan ze alleen op de wereld; het rouwgewaad is hun bruiloftskleed; wederkeerige liefde draagt de smarten van 't oogenblik en de zorgen voor de toekomst. Koenraad, door den nood gedwongen, huurde na lang zoeken en weifelen een kleine pachthoeve in de Vogezen op een half uur afstand van Gérarmey en hij vestigde er zich met zijn vrouw onder den verborgen naam van Frits Kleist.

Daar begon voor hen een reeks van tegenspoeden; pastoor Bergeret had er op gezinspeeld, toen hij den prins zei, dat zijn zoon misschien sinds lang zijn ongehoorzaamheid uitboette. Zij kregen kinderen en zij verloren ze! Zij werkten in 't zweet huns aanschijns zonder ophouden, en God zegende hun arbeid niet! Eens werd hun oogst door den hagelslag verwoest; het volgende jaar werd hij weggespoeld door een overstrooming.

Om den landheer te kunnen betalen wierpen zij zich in de armen van een woekeraar, die eerst inschikkelijk, later onverbiddelijk hard was. En eindelijk, toen de prins van Nelstein aankwam bij pastoor Bergeret, toen verwachtte zijn ongelukkige zoon de crisis, die hem zijn laatste kind zou ontnemen, en het uitzettingsbevel, dat hem uit zijn laatste rustplaats zou verdrijven. De ongelukken schenen beiden te vervolgen, zich op te stapelen boven hun hoofd, hoe heldhaftig zij ook tegen het noodlot streden.

(*Wordt vervolgd.*)

Familieportretten,

door
een naneef van den Ouden Heer Smits.

Zoodra de mensch (*homo sapiens*) verloofd is, komt hij tot de ontdekking, dat hij niet een vrouw, doch een gansche familie trouwt. De in een beschaafden mensch vereischte deugd, 'familiezwak' te hebben, bestaat nu hierin, dat men de bloedverwanten in drie klassen verdeelt en diensvolgens behandelt, nl.: I. In de zoodanigen, die iemand van nut zijn. Men noodigt hen vaak ten eten of op een avondje. II. In dezulken, die men tot niets gebruiken kan. Men laat hen links liggen. III. In hen, die iets van een mensch hebben willen (plat uitgedrukt: die ons afzetten). Voor dezen is men nooit thuis.

Bij oneenigheden (in den echt) over bloedverwanten vergete men nooit als laatsten troef uit te spelen: 'Natuurlijk - uw familie!'

De volgende portretten zijn naar typen ontworpen. Zij kunnen dus in iedere 'schoone kamer' opgehangen worden.

I.
De oom uit Amerika.

Geheimzinnige gestalte, die onder de bloedverwanten slechts aan de oudste familieleden persoonlijk bekend is. Hij gold als verloren zoon, toen hij op vijftienjarigen leeftijd van de Hoogere Burgerschool wegliep en zijn boeken voor een appel en een ei van de hand deed. Werd daarom als volslagen deugniet naar Amerika gezonden. Is voor de kinderen een aantrekkend figuur, uit een roman van Cooper. Iets nauwkeurigs weet men niet van hem: men neemt aan, dat hij aanvankelijk door de Sioux gescalpeerd is geworden, toen stoker op een Mississippi-boot, later goudgraver werd en nu een onmetelijk rijke nabob is, die in een fabelachtig paleis woont en alle dagen Champagne kan drinken. Er is sinds lang al geen 'steek meer aan hem los', en men is bereid hem met open armen te ontvangen. In stilte hoopt iedereen in de familie, ooms algemeene erfgenaam te worden. Meer verneemt men niet van hem. Oom Adolf bezit van hem het laatste teeken van leven, tien jaar geleden ontvangen. Daarin komen wel is waar de ruwe, echt Yankeeachtige woorden voor: 'Ik stoor mij nog al wat aan de geheele familie in Europa! *Good-bye!'* Toch geeft men nog niet alle hoop verloren.

II.
De 'verre' bloedverwant.

Ook een verblijdende verschijning. Op een goeden keer duikt hij op uit den een of anderen achterhoek der provincie. Gij hadt niet het minste gedacht van zijn bestaan, maar nu omhelst hij u en kust uw vrouw, spreekt u vertrouwelijk aan - zoo zonder 'u', weet-u! - en huichelt zijn onuitsprekelijke vreugde, u te leeren kennen. De verwantschap is namelijk zoo: een halve broer van uw schoonmoeder had een moei, wier nicht - moeizegster - een nichtje van mijn vrouw is. Of zoo iets, in dien trant. In elk geval, ge wordt er nooit wijs uit. Natuurlijk zoudt ge in de geheele familie voor een barbaar worden uitgekreten, als ge u in de eerste acht dagen niet uitsluitend aan hem wijddet en met hem niet de verschillende zomer- of wintertuinen (al naar

het jaargetijde) bezocht. Want slechts onbeschaafde menschen zonder ‘familiezwak’ zouden zeggen: Wat gaat mij die vreemde vent eigenlijk aan? - Bij het afscheid geeft hij uw vrouw een afschuwelijke pop van zoogenaamd brons - uit den twee-guldens-bazaar - als gift, die de meid nooit mag laten vallen, dat spreekt vanzelf. Ge kunt u dagelijks aan den aanblik ervan - van die pop nl. - vergasten. Want ze weg te sluiten zou voor ongehoord, voor gemis aan alle ‘bloedverwantschappelijke’ liefde doorgaan!

III.
Tante Leonie.

De voogd van de gansche familie. Weet alles, kan alles, maakt alles beter. De menschen zouden den hemel op aarde hebben, als zij zoo verstandig waren, naar tante Leonie's pijpen te dansen. Tante Leonie is met een compleet heerschappijgevoel op de wereld gekomen.

Zij bemoeit zich met alles in de familie: of de kinderen in een koud of warm bad moeten, hoe de meubels geplaatst moeten worden, of men Spanjaarden koopen dan wel Turken verkoopen zal, of men het gebraad vóór of na het koken in den oven moet zetten, en of de jongen koopman of advocaat worden zal.

Wanneer zij in de kamer komt, is zij dadelijk gereed met haar eeuwig: ‘Maar gij lieden moet u vast en zeker een nieuw kleed op den vloer aanschaffen!’ Alles, wat men doet, is verkeerd, tante Leonie eerst beslist hoe het gedaan moet worden. Zij waakt over de lezing en de handwerkjes in de familie en geraakt met zekere voorliefde over alles (maar vooral over de dienstboden) in zedelijke verontwaardiging. Zij heeft het altijd even druk, is meestal opgewonden, houdt zich, of zij steeds iets heel gewichtigs om handen heeft en stoort iemand in het beste van zijn middagslaapje met de vraag: ‘Heb ge lieden het al gehoord: Mientje Jansen is nu al driemaal met den jongen van Aimers gezien. Maar dat komt van die moderne opvoeding. Dat kan met mijn dochter nooit voorkomen.’ (Zij zegt er niet bij, dat deze er weinig kans op heeft, ooit met een aanstaande gezien te worden!) Zij en haar familie - van haar ‘eigen kant’ - zijn trouwens modellen van al wat edel, schoon en goed is.

IV.
Inkwartiering.

Om negen uur 's avonds ontvangt men het volgende telegram: ‘Komen vannacht twaalf uur statie Weesperpoort aan. Verzoeke afhalen. Kunnen we bij ulogeeren? Bertha en Rosa.’ Wat zal men als liefhebbende neef - Bertha is mijn vrouws tante, nog maar ‘aangetrouwd’, Rosa, haar dochter - anders doen dan, met woorden, die veel op een verwensching gelijken, om halftwaalf naar het statie te rijden en om twaalf uur hartelijke vreugde over beider overkomst te huichelen? ‘Wij blijven maar een paar dagen hier, neef, ge behoeft om ons volstrekt geen drukte te maken, wij nemen alles voor lief.’ Natuurlijk blijven de gasten zes weken, men maakt van 's morgens tot 's avonds drukte, en alles voor lief nemen, moeten slechts ik en mijn eigen huisgenooten. Men is uit zijn slaapkamer verdreven en moet op de veel te korte canapé in de huiskamer kampeeren; de linnenkast is voor tante Bertha ingeruimd geworden, en iederen morgen moet er opnieuw en tevergeefs naar een schoonen boord worden gezocht. Men is geen baas meer over zijn tijd, want tante en nicht beschouwen iemand als gids: men moet met haar naar Kras en het Panopticum, een uitstapje naar Haarlem, of, als 't zomer is, naar Bussum of Hilversum maken en, natuurlijk! het Rijksmuseum bezichtigen. Zijn lievelingsgerechten krijgt men niet meer, omdat tante en nicht daar niet van houden, en na het middagmaal kan men zich niet op een zetel uitstrekken, omdat tante Bertha eerst haar dutje moet doen. Spreekt men een minuut met zijn vrouw alleen, dan steekt nicht Rosa dadelijk het hoofd door een kier van de deur en lispelt: ‘Ik ke, ik stoor toch niet?’ Men kan zijn vrienden niet meer bij zich ontvangen, want tante blijft liever in den meest beperkten familiekring, om avond op avond de ‘familie’ er door te halen. Wanneer zij vertrekt, verzekert zij met bewogen stem: ‘Ik was graag nog wat bij u gebleven....’

V.
De verloren zoon.

De jonge man wil natuurlijk bij het tooneel of wil schilder of dichter worden. Onder presidium van tante Leonie wordt familieraad gehouden en de ontaarde zoon met vloek en onterving bedreigd. Men schildert hem het leven in een dakkamertje of in een sloot langs den weg met schrille kleuren af, men houdt hem de kwellingen van den honger voor oogen en herinnert hem aan de gebraden gans te huis; tevergeefs, hij blijft verstokt. 'De jongen heeft geen karakter,' beslist tante Leonie. 'Hij had altijd reeds zoo'n neiging voor het ongepaste. Ik heb het steeds gezegd: van dien jongen komt nooit iets behoorlijks.' - De jongen wordt in een bankierszaak gestoken (kinderen van achttien jaren hebben, zooals men weet, nog geen eigen wil!) - driemaal gaat hij er van door. Eindelijk staat men hem toe, naar het tooneel te gaan, maar onder voorwaarde, dat hij den respectabelen naam Nieuwland aflegt. Hij kiest het pseudoniem 'Smit.'

Zes jaar later is Smit-Nieuwland reeds tamelijk beroemd. Tante Leonie is zeer trotsch op haar neef, over wien de gazetten reeds ellenlange berichten brengen, en de familie geeft, door druk gebruik maken van de aangeboden vrijkaarten, te kennen, dat zij den verloren zoon weer in genade heeft aangenomen.

'Ik heb het altijd wel gezegd,' verklaart tante Leonie, voor wie het welslagen alles beteekent: 'de jongeman had steeds een neiging voor het geniale,' (Vroeger vertaalde zij dat vreemde woord door 'ongepast.' Hetgeen voor een dom mensch natuurlijk hetzelfde is.)

VI.
Asschepoester.

Asschepoester is een arme wees, en tante Leonie heeft haar bij zich in huis genomen. 'Men is immers verplicht, voor het arme ding te zorgen.' Daardoor spaart zij, dat spreekt vanzelf, een groote meid uit. Asschepoester heeft van den morgen tot den avond te werken. Daarvoor veroorlooft zich ieder in de familie haar af te snauwen. Maar alles, wat met haar geschiedt, moet zij zich nog als een bijzondere genade aanrekenen. Elke beet, die zij in den mond steekt, en elk afgelegd kleedingstuk, dat haar geschonken wordt, wordt haar als een oneindige weldaad voorgehouden. Zij moet des Zondags op het huis passen, zij moet de dochters van het concert afhalen, en wanneer er bezoek is, heeft zij altijd wat in de keuken te doen. Als dienstmeisje zou zij het overal elders natuurlijk veel beter en vrijer hebben. Asschepoester zou graag iets willen leeren, maar daarvoor heeft zij geen tijd. Zij wil in een betrekking gaan, maar tante Leonie stuift op: 'Zijt ge niet wijs? Wilt ge de familie schande aandoen? Dat past niet voor u.' Daar Asschepoester inmiddels knap geworden is en een jongmensch zich eens langer met haar heeft beziggehouden dan met de dochter van tante Leonie, heeft deze haar uit het huis gejaagd. Die concurrentie ontbrak er nog maar aan! 'Foei, zoo'n ondankbaar schepsel!' zucht zij tot haar kennissen. 'Wat heeft men al niet voor haar gedaan! Maar er is geen houw en trouw meer in de wereld.'

VII.
Oom Adolf.

De *deus ex machina* der familie. Zijn taak is het, alle oneenigheden in de familie te beslechten en alle door tante Leonie in de war gebrachte draden weer los te maken. Hij vertegenwoordigt het beminnelijke element in de familie: voor de kinderen brengt hij suikergoed mee, hij vergoelijkt de domme streken van mijnheer zijn neef en verschaft hem in stilte zakgeld. Hem vertrouwt men geheimen, wenschen en geheime zendingen toe: van de kinderen aan de ouders en van de eene familie aan de andere. Kortom, hij is altijd voorkomend. Bij hem bezwaart zich de vrouw over den man en de man over de vrouw, in de eigen familie altijd. Natuurlijk is ondank zijn eenig loon, zoodra twee strijdende partijen zich met elkaar verzoend hebben. Zijn geschenken worden in verloop van tijd als vanzelf sprekende giften beschouwd, en valt er een niet naar wensch uit, dan bromt men: ‘Hè, zoo'n vrek!’

VIII.
De suikertante.

Wordt heel voorzichtig behandeld, als een pas gelegd ei. Allen trachten bij haar het witste voetje te krijgen, om eens algemeen erfgenaam te worden. Zelfs tante Leonie speelt hier de onderdanige. De woning dezer tante lijkt wel een museum van handwerkjes: schilderstukjes, tafelloopers, antimakassars, borduurwerk van de nichtjes, figuurzaagwerk van de neefjes sieren haar huiskamer tot aan het plafond. Tante wordt zoo dikwijls op bezoek genoodigd en uit logeeren gevraagd, dat haar vroegtijdige dood bepaald aan belemmering der spijsvertering kan worden toegeschreven. Voortdurend wordt zij bezocht. (‘Mijn weg leidde juist bij u voorbij, ziet u!’). Slechts één ding ducht men: tante is zeer vroom en wordt door liefdadigheidsvereenigingen druk onder handen genomen. Hoezeer zou het testament dan eens kunnen tegenvallen! Alle liefdebetuigingen, alle figuurzaagwerk, alle borduurwerkjes en alle van buiten geleerde verjaar- en nieuwjaarsgedichten zijn dan vergeefsch geweest!

IX.
De trots der familie.

Dat zijn de bloedverwanten van naam! Men drukt zich steeds met zekeren fieren klemtoon uit: ‘Mijn oom (of neef) de bankier Nieuw land zei mij korts....’ Van de beroemde bloed verwanten, de aristocraten der familie, wordt veel door de vingers gezien - zelfs door tante Leonie - wat anders streng gelaakt zou worden. Die menschen mogen daarom wel een potje breken. Van alle kanten worden zij aangehaald, en een bezoek van hen geldt als een bijzondere onderscheiding. Alles, wat zij doen, heet goed en schoon en wordt in de hoogste tonen geprezen. Men vindt de - leelijke! - dochters bloeiend schoon en de - luie en brutale! - jongens grappig en vroolijk. De bankier wordt den kinderen als een doorluchtig voorbeeld voor oogen gehouden: ‘Ja, als ge 't nog eens zoo ver kondt brengen als uw oom, de bankier!’ Zijn en zijn vrouws fortuinmakend optreden wordt als noodzakelijk in zijn positie uitgelegd. Men neemt alle kleine beleedigingen voor lief - immers, van hem valt een straal van het licht op de familie neer. Door een lintje van den Nederlandschen Leeuw, dat hem onlangs vereerd werd, voelde zich de gansche familie gestreeld.

X.
Het donkere punt.

Het tegenovergestelde van de vorige: de in verval geraakte familie. Men spreekt niet gaarne van hen, en het liefst zou men ze wenschen naar het land, waar de peper groeit. En die menschen zijn zoo indringerig: ze bezoeken iemand ook nog! Ge kunt begrijpen, hoe pijnlijk dat is, wanneer men juist andere bezoeken heeft. Hoe gegeneerd! Hoe moet men ze wel voorstellen? Die menschen hebben ook volstrekt geen oordeel. Wanneer men zijn familie niets meer kan aandoen, moet men zich behoorlijk terugtrekken. En altijd willen die lieden wat!

Het eerst heeft tante Leonie hun den rug toegekeerd: zij heeft niet gaarne met twijfelachtige wezens te doen. (‘Bij mij moet alles helder en klaar zijn!’) Haar dienstmeisje krijgt de vaste boodschap mee: ‘Mijnheer en mevrouw zijn juist uitgegaan.’

Op de stoep denken de armen aan de harde, oude spreuk: ‘Het heeten bloedverwanten, die iemand het laatst helpen en hem het eeist bijten.’

BÉHA.

(Vrij naar Duitsche negatieven genomen.)

Bij de Platen.

Het ringetje. -

Of het juffertjes uit de stad dan wel boerinnetjes uit het Schwarzwald zijn, meisjes blijven altijd meisjes en houden van opschik.

Joseph de Maistre steekt in zijn *Voyage auiour de ma chambre* ergens den draak met de dwaasheid, die duizenden guldens uitgeeft om een smal reepje van den vinger te bedekken. Maar hoe de wijzen ook met dergelijke dwaasheden van de menschen mogen spotten, dezen laten zich door geen vertoogen daarvan afbrengen, en zoo'n smalle vingerbedekking van edel metaal, liefst met een nog kostbaarder steentje versierd, staat bij de opschiklievende schoonen hoog aangeschreven.

Zie maar eens met wat innige voldoening het frissche deerntje op onze plaat het kleinood aan haar vriendin toont, en met welk een belangstelling, waaronder zich zeker een beetje naijver mengt, deze het mooie ringetje bekijkt.

Wie weet of daarbij aan het ringetje nog niet een geschiedenis verbonden is. De ring werd van

ouds gebezigd als pand van trouw bij een verloving. Licht heeft hij ook voor het meisje op onze plaat die gewichtige beteekenis. Aan de gelukkige uitdrukking van haar onschuldig gezichtje en het ondeugend lachje van haar vriendin zou men wel zeggen, dat er iets dergelijks in het spel is.

In de herberg. -

Benjamin Vautier, de thans overleden kunstenaar, was de echte schilder van het gemoedelijke leven der eenvoudige bewoners van het Schwarzwald en toonde dit niet het minst in dit levendig tafereel, door hem in een boerenherberg afgekeken.

Het is marktdag in het stadje en de buitenlui uit de omliggende dorpen, die er hun inkoopen zijn komen doen, zetten zich, alvorens huiswaarts te keeren, nog een half uurtje in de herberg neer, om er op hun gemak hun pintje bier of glaasje wijn te drinken.

De knappe jonge boerin, die midden in het vertrek aan de tafel zit, heeft stof gekocht voor een nieuwen rok, dien de oude vrouw naast haar met kennersoog bekijkt, terwijl een jongere vrouw zich over de tafel heenbuigt om ook over het kleurige goed te kunnen oordeelen. Heel ernstig zit aan dezelfde tafel een oude houtvester zijn pijp te rooken naast een kleinen jongen, die zijn heele gezicht in een grooten pot bier verbergt. Aan de andere tafel zijn een paar kaartliefhebbers gezeten, doch worden daarin gestoord door een oud moedertje, die een van de spelers wat heeft te vragen. Aan het andere eind is een gemoedelijk paartje in een gewichtig onderhoud verdiept.

En ondertusschen komen maar weer nieuwe gasten binnen tot groot genoegen van den kastelein, die in zijn vuistje lachend achter de deur staat. Op zoo'n marktdag maakt hij goede zaakjes.

Begrafenis in Rusland. -

Een geweldige tegenstelling met Vautier's gezellige boerenherberg vormt dit aangrijpend tafereel uit Ruslands onherbergzame sneeuwsteppen. Een drietal boeren vervoeren per slede het lijk van een gestorven bloedverwant of buurman naar het kerkhof van het naaste dorp, misschien mijlen ver van hun eenzame hoeve gelegen. Gelukkig hebben zij flinke, vlugge paarden, die de slede met haar treurigen last over de sneeuw doen vliegen met de snelheid van den wind. Zoodoende behoeven zij niet langer dan noodig is onderweg te blijven. Maar bij den doortocht van het dichte bosch komt een troep uitgehongerde wolven op de slede toegeschoten, paarden en mannen bespringend om ze naar de keel te vliegen en, als ze konden, aan hun verscheurde lichamen hun razenden honger te stillen. Daarop hebben intusschen de reizigers gerekend; ze zijn met flinke buksen gewapend, die zij niet voor de eerste maal in hun leven op het roofgierig gedierte aanleggen. Een van de wolven ligt al door een schot geveld; een tweede deinst ook door een kogel getroffen af, wellicht zullen de andere nog een poos ademloos pogen de slede bij te houden, maar dan zal een welgemikt schot ook hen wel onschadelijk maken, zoodat de zonderlinge

begrafenisstoet ongestoord den treurigen tocht kan voortzetten en zich straks op het verre kerkhof kwijten van den laatsten plicht jegens den overledene.

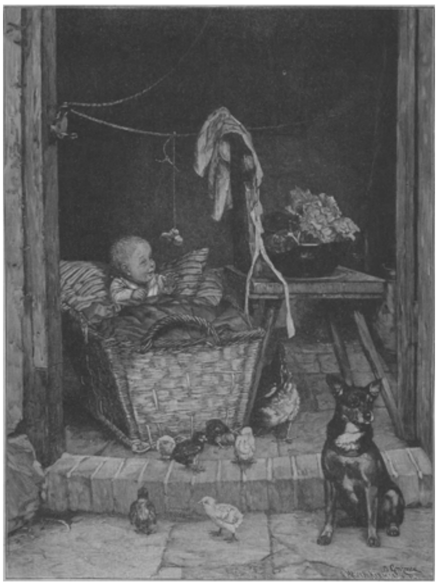

HET EERSTE SPEELTUIG, NAAR DE SCHILDERIJ VAN B. GENZMER.

Het eerste speeltuig. -

Armoe zoekt list! De schamele boerenvrouw beschikt over geen kindermeisje, dat, terwijl zij naar het land moet, op haar kleinen jongen moet passen. Als plaatsvervanger kan echter de waaksche huishond uitstekend dienst doen. Die zal wel zorgen dat geen onbevoegde hand aan zijn jong baasje raakt. Als de kleine zelf intusschen maar zoet wil wezen! Doch ook daar weet de schrandere moeder raad op. Een ongelukkig mensch, die zich zelf niet weet te helpen. Zij hangt eenvoudig aan een touwtje boven de wieg zeker ouderwetsch middel om den mond van schreeuwende zuigelingen te stoppen. Vooreerst biedt dit, aan het touwtje heen en weer schommelend, den kleine een aangenaam tijdverdrijf en mocht het hem gelukken, de versnapering te bemachtigen, dan zal die hem ook wel verder zoet houden.

[Nummer 48]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XIX. De slag van Westkappel.

Jonker Floris reed, in ernstig gepeins, aan de spits van het kleine, maar dappere leger. Hij overwoog bij zichzelven de kansen van den aanstaanden strijd. De inval moest afgeslagen worden, het kostte wat het kostte. Nooit zou hij het zich zelven kunnen vergeven, als hij den verraderlijken vijand het land had laten binnenstormen. Reeds suisde hem van verre het gebruis der zee in de ooren; het was hem of hij al de nadering vernam van den vijand, die over de golven kwam aangezweefd. Zou hij bij machte zijn hem met zijn geringe schaar tegen te houden? Als God, die toch dat gruwzaam verraad niet gedoogen kon, met hem was, zeker!

Daar rees de oude kerk van Westkappel voor hem op, met haar grauw verweerden toren, die over het duin heen, als een trouwe wachter zee in staarde. De grijze dorpsherder stond, van de dorpelingen omringd, op den drempel van het eenvoudige heiligdom, bereid om naar beste vermogen de strijders bij te staan in den bangen kamp.

Jonker Floris groette hem eerbiedig, maar steeg nog niet van zijn paard. Zich op zijn ros omwendend en zich hoog in het zaal verheffend, richtte hij het woord tot zijn volgelingen.

‘Mannen, broeders,’ sprak hij, ‘de strijd, die ons heden wacht, zal geweldig zijn. Wij zullen misschien tegenover den vijand staan als één man tegen zes. Maar vreest niet; want aan onze zijde is het recht, en God zal niet gedoogen dat het verraad over het recht zegeviere. Roepen wij Hem op als onzen bondgenoot in den strijd. Hij is de machtigste van allen. Hij kan ons de zege geven, ook al waren wij nog de helft geringer in getal.

‘Mannen, broeders, volgt mij in de kerk om Gods zegen af te bidden over onze wapenen. Terwijl een wacht boven in den toren het oog zal houden over de zee, om ons te waarschuwen zoodra de vijand in het gezicht is, zullen wij onze rekening vereffenen met God; want niemand onzer weet of hij heden den avond nog halen zal. Deze vrome priester zal met en voor ons bidden....’

Een gemompel van goedkeuring ging bij die woorden uit het leger op. Allen, edelen en gemeene lieden, ridders en voetknechten, traden het kerkje binnen, legden hun wapenen af, wierpen zich deemoedig op de knieën, klopten op de borst en beleden hun zonden aan den priester, die hun straks, nadat zij zich door het sacrament der boete gereinigd hadden, het Lichaam des Heeren reikte, om hen te sterken in den strijd en hun, voor het geval zij in den strijd sneven mochten, tot teerspijze te strekken.

DE ROOMSCH-KONING: Zij hakten en sloegen op de ordelooze benden van den vijand in alsof het slachtvee was.

Ten slotte vertoonde hij hun, om hun vertrouwen op de hulp des Hemels te verlevendigen, een kostbare reliquie, een gedeelte van het vereerenswaardig gebeente van den Heiligen Willibrordus, dat sinds overoude tijden in de kerk van Westkappel werd bewaard en dat bij zware rampen en in bange gevaren ter vereering voor het geloovige volk werd uitgesteld, opdat het door de machtige voorbede van den grooten apostel dezer landen van die rampen bevrijd of uit die gevaren verlost mocht worden.

Thans dreigde de inval van een overmachtigen vijand, die, als hij niet afgeslagen werd, het weerlooze land te vuur en te zwaard verwoesten zou. Zonder de hulp des Heeren was dat gevaar niet af te wenden; maar nooit, zoo sprak de priester, was die hulp tevergeefs afgebeden, wanneer onder vereering der heilige reliquie de voorbede van den H. Willibrordus was ingeroepen.

'Stelt dan uw vertrouwen op dien machtigen kampvechter des Heeren,' zoo besloot de priester. 'Ik zal deze dierbare reliquie vasthechten aan den standaard, waaronder gij tegen den vijand ten strijde trekt. Zoo zal Willibrordus met u in het eerste gelid strijden en met hem zult gij overwinnen. Gelijk de kleine bende van Gideon het machtige heir der Madianieten versloeg,' riep hij in profetische bezieling uit, 'zoo zult gij de legerscharen der trouwelooze Zwarte Griet verpletteren!'

'Amen! Zoo zij het!' riep jonker Floris, de banier ontplooiend, aan wier spits thans de kleine zilveren kas der reliquie als een stralende ster fonkelde.

'Amen!' klonk het in machtig koor uit de verruimde borst der strijders, die nu geen vrees meer kenden, al zou het ook tegen een tienmaal sterker vijand gaan.

Maar daar schetterde de horen van de torenwacht. De vijand was dus in 't gezicht. Alles stormde naar buiten en jonker Floris wees ieder zijn taak en plaats aan, daarbij zorgend dat diegenen, wier woningen het meest aan de invallen en geweldenarijen der Vlamingen waren blootgesteld, in het eerste gelid kwamen te staan.

De torenwacht berichtte, dat er een onafzienbare vloot in aantocht was; de zeilen waren niet te tellen. Er viel dus niet aan te denken, met eenige duizenden strijders, over het eindelooze strand verdeeld, een landing te beletten. Het was geraden zich achter de duinen in het struikgewas in hinderlaag te leggen, om den vijand, als hij, niets vermoedende, zoover was voortgedrongen, onverhoeds op het lijf te vallen. Zoo had men telkens maar te doen met de afzonderlijke afdeelingen, naarmate zij ontscheept waren, en zou men ook niet noodeloos de geringheid van het aantal verdedigers verraden.

'Gij, ruiters en speermannen,' dus sprak jonker Floris zijn manschappen toe, 'verbergt u met mij achter gindsch boschje, dat zich tot den duinkant uitstrekt. Gij met uw voetknechten,' zoo wendde hij zich tot den graaf van Henneberg, 'legt u daartegenover in hinderlaag; de boogschutters en slingeraars blijven met de overige luiden hier aan den voet van het duin om den vijand af te wachten: zoo zal hij wanen, maar geringen tegenstand te vinden en lokken wij hem in de val.'

Nauwelijks waren de strijders achter de boschjes verdwenen of daar klonken reeds van over het duin de juichkreten der Vlamingen, die lustig aan wal stapten, daar zij niemand op het strand vonden om hun dat te beletten. Hun toeleg was alzoo gelukt: men was op hun overval niet verdacht. In wilden overmoed reden zij het duin op, maar toen zij op den top verschenen, begroette hen al dadelijk een hagelbui van pijlen en steenen, die menigeen hals over kop naar beneden deed rollen.

Geen nood, dat was maar een nietig hoopje landvolk, inderhaast te wapen geroepen om hen tegen te houden. Wat maakte dit troepje onnoozele dorpers tegen het ontzaglijk

leger dat zij achter zich hadden? En lustig wuifden zij hun makkers op het strand en op de schepen toe, hen spoedig te volgen. Dan zouden zij dat hoopje wel eens onder den voet loopen.

In vliegende vaart kwamen zij nu het duin afgestormd; maar het versmade hoopje viel hen als een troep duivels op het lijf: het was zoo gering niet, als het zich van den duintop aanvankelijk had laten aanzien. Van achter iederen struik, elken dwergeik rees een kerel op, deze met een zeis, gene met een hooivork of dorschvlegel gewapend, en allen sloegen op de sierlijk gewapende, maar door schrik verlamde Vlamingen in als dorschers op het koren.

Toch drong de aanzwellende stroom, die als een waterval van blinkend staal en levendige kleuren van het duin bleef neerstorten, over die eerste hindernis heen.

'Vooruit, mannen!' riep de aanvoerder Guy van Dampierre, die zich met zijn naaste volgelingen al door het verwoede landvolk had heengeslagen en nu meende dat het land weerloos voor hem open lag.

'Vooruit!' En een schitterende, maar ordelooze troep van ridders te paard door onregelmatige hoopen voetvolk gevolgd, brak zich al vechtende baan, in de meening dat zij verder op geen tegenstand stuiten zouden.

Maar daar ging opeens uit het boschje ter zijde een vervaarlijk geschetter van trompen en klaroenen op, en alsof zij uit den grond oprezen, zoo vlogen uit het struikgewas honderden welgewapende ridders met gevelde speer onder daverend krijgsgeschreeuw op de niets vermoedende Vlamingen toe en joegen hun gelederen uiteen, zoodat zij naar alle richtingen verstoven.

Een groot gedeelte wilde, van schrik verbijsterd, den terugweg inslaan en weer tegen de duinen oprennen. Maar nu kwam van de andere zijde de graaf van Henneberg met zijn lichtgewapenden toegeschoten en sneed hun den pas af. De zwaar geharnaste paarden strompelden en struikelden in het mulle zand, waar de vlugge voetknechten zich met gemak bewogen en de moedigste ruiters uit het zaal wierpen.

Sommige vluchtelingen, die zoo gelukkig waren den duintop en het strand weer te bereiken, werden teruggedreven door hun eigen makkers, die pas ontscheept, in dichte scharen tegen het duin opvlogen om de voorsten ter hulp te snellen.

Anderen, die aan de worsteling ontkomen waren, vluchtten radeloos landwaarts in, doch werden daar door het verwoede landvolk opgevangen, ontwapend en uitgeschud.

Zoo duurde het uur aan uur voort. Gestadig bleef van de Vlaamsche schepen de stroom der krijgers toevloeien; maar gestadig ook stonden de mannen van graaf Floris gereed om elke nieuwe afdeeling het lot van de vorige te doen ondergaan. Stuksgewijze werd alzoo het gansche schitterende leger van Zwarte Griet vernietigd. Het was in vier afdeelingen gesplitst, waarvan er drie achtereenvolgens aan land waren gezet, helaas om één voor één in den strik te vallen, hun achter de duinenrij gespannen.

De aanval der Vlamingen geschiedde als in den blinde; van het strand konden zij niet zien wat hen achter den duinwal wachtte. Eerst als zij het duin overschreden hadden, ontdekten zij den vijand. En mocht de aanblik van de slachting daarbeneden hen een oogenblik van schrik doen aarzelen, de aandringende stroom van hun landslieden sleepte hen mee in het schrikkelijke bloedbad.

De mannen van graaf Floris vielen met telkens vernieuwde strijdwoede op elke nieuwe afdeeling aan. Terwijl de Vlamingen, zich hals over kop van het duin neerstortende, in woeste verwarring voortdrongen, hielden de Hollanders onwrikbaar stand; zij hakten en sloegen op de ordelooze benden van den vijand in alsof het

slachtvee was. Het was geen gevecht, het was een slachting. Tot aan de enkels plasten zij hier en daar in het bloed.

Ten slotte dreigden hun armen te verlammen van het onophoudelijk beuken en slaan, en nog kwamen telkens nieuwe benden Vlaamsche strijders als lawinen van de duinhelling neergestort. Het was de vierde en laatste afdeeling der Vlaamsche strijdmacht; maar de Hollanders konden niet weten, hoeveel er nog in aantocht waren. Er scheen geen einde te komen aan dien stroom en de krachten ontzonken hun om hen nog langer te keeren: zij konden niet meer.... Zouden zij het ten slotte dan nog moeten verliezen? Zouden zij, na duizenden Vlamingen te hebben neergeveld, eindelijk zelf bezwijken en over hun lichamen de zegevierende vijanden het weerlooze land binnenstormen?

‘Houdt moed mannen! slaat dood!’ dus vuurde Floris zijn krijgers aan, en ofschoon het zweet, met bloed en stof vermengd, hun langs het gezicht stroomde, hieuwen zij er overnieuw op in, maar hun verlamde armen hadden de kracht niet meer om doodelijke slagen toe te brengen.

Reeds herademde de vijand, toen plotseling van uit het land in wilde vaart een nieuwe schaar verdedigers kwam aangestormd. Een woeste juichkreet vloog hen vooruit.

‘De koning komt! slaat dood!’ galmde het uit de verte, en die blijde tijding gaf op eens graaf Floris' uitgeputte schaar nieuwe kracht en nieuwen moed.

‘De koning komt! slaat dood!’ herhaalden zijn mannen en beukten met vernieuwde felheid op den vijand in.

‘De koning komt!’ herhaalden vol schrik de Vlamingen, wien de wapenen ontzonken op het bericht, dat de onoverwinnelijke koning Willem zelf in persoon op het slagveld verschenen was. Verbijsterd, verlamd van ontzetting deinsden zij achteruit; de aanvoerders vuurden hen tevergeefs aan: in vertwijfeling poogden zij te vluchten, elkander op zij duwend en omverwerpend in hun blinde radeloosheid.

‘Geeft u over!’ riep een Hollandsch ridder den graaf van Guisnes toe, en ziende dat hij door zijn volgelingen in den steek gelaten werd en dus de strijd hopeloos was, reikte hij den Hollander ten teeken van overgave zijn zwaard toe.

Jonker Guy van Vlaanderen, die zich weer in het heetste van den strijd geworpen had, maar bloedig aan den voet was gewond, kwam, doodsbleek van uitputting en pijn, op zijn beurt aangereden om zich in Floris' handen te stellen. Zijn broeder Jan volgde dit voorbeeld. Thiboud van Bar le Duc, die in den strijd een oog verloren had en wien het bloed van het voorhoofd gutste, gaf zich gevangen aan den graaf van Kleef.

Over het heele slagveld was de strijd opeens uitgewoed. Van weerskanten staken de strijders het zwaard in de scheede en herademden na de uitputtende worsteling.

Met ongeduldig verlangen zagen de Hollanders, - in angstige verwachting de Vlamingen uit naar koning Willem, wiens plotselinge komst aan den woedenden kamp in eens een einde had gemaakt.

Inderdaad, daar verscheen hij, hoog te paard gezeten en van slechts weinige ridders omringd, maar gevolgd door een juichende schaar landlieden, die hem van Arnemuiden, waar hij aan land was gestapt, hadden gevolgd. Een eindeloos gejubel verwelkomde hem op het slagveld; de Vlamingen daarentegen verbeidden in angstig zwijgen wat hij omtrent hen zou beslissen. Regelrecht reed hij op graaf Floris toe en reikte hem gulhartig de hand.

‘Ik dank u, heer broeder,’ sprak hij, ‘gij hebt u treffelijk gekweten en op dezen dag uw riddersporen verdiend. Kniel neer,’ en toen Floris aan dien wenk van zijn

broeder gehoorzaamde, voegde hij er bij, hem met het plat van zijn zwaard een lichten slag op den schouder gevende:

'In den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes sla ik u tot ridder.'

'Heil, ridder Floris, vivat!' galmde de juichkreet in het ronde.

Ook den graaf van Kleef, den graaf van Henneberg en den anderen aanvoerders drukte de koning met warme erkentelijkheid de hand.

'Aan u dankt Holland, dat het voor den verraderlijken inval werd behoed.'

'En aan de machtige hulp van St. Willibrord, wiens gebeente, aan onze banier bevestigd, ons onverwinnelijk gemaakt heeft,' voegde jonker Floris er bij en hij verhaalde in korte woorden hoe zijn krijgers zich vóór den strijd door het gebed hadden gesterkt.

'Dan eerst aan St. Willibrord en den Heer

an Hemelrijk dank gebracht voor zijn machtige hulp,' hervatte de koning. 'Mannen, knielt neer, ontbloot uw hoofden en dankt met mij den Hemel, die zoo schoone zege heeft geschonken op onze wapenen.... *Spes mea Dominus a juventute mea*,' voegde hij er voor zich zelven in stilte met de woorden van zijn zegelspreuk bij en knielde neer, terwijl als één man de gansche schaar rondom hem op den met bloed doorweekten bodem nederzonk.

'O God, mijn hoop en beschermer van der jeugd af aan,' zoo bad hij met luider stem. 'Ik dank u dat gij ons gegeven hebt, het verraad te verijdelen, dat ons dierbaar land en volk bedreigde. Wij waren maar weinigen in getal tegen een overmachtigen vijand; maar Gij hebt ons gesterkt en een hemelschen strijder aan onze spits gesteld. Uw naam zij geloofd en gedankt in der eeuwigheid!'

'Amen,' klonk het plechtig in koor over het slagveld, bezaaid met dooden en gewonden, badend in hun bloed.

Een wijle nog bleef koning Willem in gebed verzonken en zijn mannen met hem. Toen stond hij op om het slagveld te overzien. Het was een ijselijk tooneel van verwoesting; overal bloed en lijken, rijk uitgedoste ridders, eenvoudige voetknechten, paarden, wapenen, alles in akelige verwarring dooreen.

Somber zwijgend stonden de Vlaamsche ridders daarbij, met angstig wantrouwen opziende naar den koning, wiens rechtmatige verontwaardiging over den verraderlijken inval het ergste voor hen deed vreezen.

'Ik zeide het wel,' sprak de grijze herder van Westkappel, die mee naar het tooneel van den strijd gekomen was, 'Sint Willibrord zou voor u strijden en uw wapenen de zege verschaffen. Ik heb hem de gelofte gedaan, dat als de overwinning ons zou zijn, wij telken jare zijn heilig gebeente op dezen dag in plechtigen ommegang zouden ronddragen. Die gelofte zal ik houden, opdat ten eeuwigen dage de gedachtenis levendig blijve aan deze wondervolle zegepraal, die wij aan Willibrordus' tusschenkomst te danken hebben.'[1)]

'Ja dat zullen wij!' riep het landvolk met vuur.

Op zijn bevel traden de jonkers Guy en Jan met de andere aanvoerders en ridders in deemoedige houding vooruit; zij zouden als krijgsgevangenen naar Holland gevoerd worden. Wat het mindere krijgsvolk betreft, dit kreeg last de wapenen en kleeren af te geven en werd aldus ontwapend en uitgeschud naar het strand gedreven om zich daar weer in te schepen.

Op zijn tocht van Arnemuiden naar het slagveld waren den koning al heele scharen uitgeplunderde vluchtelingen tegengekomen, die hem met opgeheven handen om genade hadden gesmeekt. Zij werden met de overigen naar de schepen teruggedreven.

De schitterende vloot, die in zoo overmoedigen trots met lustig uitgespannen zeilen en vroolijk ontplooide banieren herwaarts gestevend was, bood nu een treurigen aanblik. In hun vertwijfeling waren honderden vluchtelingen te gelijk in de voorste schepen gesprongen en de vaartuigen, plotseling te ongelijkmatig of te zwaar overladen, waren gezonken met de rampzaligen, die gemeend hadden op die bodems een veilige toevlucht te vinden en nu hun dood vonden in de golven. De overige schepen dobberden verlaten op de deining, schommelend en hobbelend als van angstig ongeduld, dat toch de ontscheepte krijgers zouden terugkeeren om ze weg te voeren van deze onherbergzame kust. Maar het meerendeel zou de Vlaamsche stranden niet

1) Inderdaad werd sedert op 4 Juli geregeld te Westkappel de processie met de reliquie gehouden. - Boxhorn, Chron. van Zeeland.

meer terugzien. Koning Willem verklaarde die vaartuigen met al het wapentuig, den leeftocht en wat zij bevatten, voor goeden prijs: de waarde van dien buit werd op driehonderd marken zilvers geschat.

Die schade was nog gering in vergelijking van de ontzettende verliezen in manschappen, waardoor Zwarte Griet haar snood verraad boeten moest. Het getal dergenen, die onder het Hollandsche zwaard sneefden of door de zee verzwolgen werden, wordt door de Vlaamsche kroniekschrijvers op meer dan dertig duizend, door de gematigdsten onder de Hollandsche op meer dan vijftig duizend geschat; een enkele Vlaamsche stad beweende tien duizend harer zonen. Bovendien moest de gravin haar beide zonen met de aanzienlijkste aanvoerders van haar leger, tweehonderd en dertig ridders, als krijgsgevangenen in koning Willems handen zien achterblijven.

Toen de koning, na van de inscheping der Vlaamsche voetknechten getuige te zijn geweest, tegen het vallen van den avond op het slagveld terugkeerde, zag hij daar een paar Dominicanermonniken bezig met het opzoeken der gekwetsten onder de dooden. Onder degenen, die den monniken bij dit werk van christelijke liefde de behulpzame hand boden, merkte hij een vrouwengestalte op, die hem bekend voorkwam.

Hij naderde nieuwsgierig en herkende zijn moeder, gravin Machteld.[1)]

‘Gij hier, vrouw moeder, en bezig met zulken arbeid?’ vroeg hij geroerd.

‘Tevergeefs,’ hernam de gravin, hem met betraande oogen aanstarend, ‘heb ik gepoogd den strijd af te wenden: het heeft mij niet mogen gelukken. Laat mij nu althans den troost, zooveel ik kan de geslagen wonden te heelen.’

‘God weet hoe gaarne ook ik den strijd verhoed had,’ sprak hij bewogen. ‘Als Zwarte Griet u geleek, zou al dit bloed niet vergoten zijn: nu heeft zij de straf voor haar verraad.’

(*Wordt vervolgd*.)

De samenzwering
van
Oldenbarnevelt's zonen tegen Prins Maurits.

De grijze Oldenbarnevelt, ‘'s lands vader,’ zooals Vondel hem noemt, die ‘Holland had gedragen onder 't hart, tot zijn afgeleefde dagen, met veel smart,’ had als de ‘vermoorde onnoozelheid’ zijn eerbiedwaardig hoofd moeten laten op het schavot.

De val van den eens zoo machtigen Landsadvocaat had zijn gezin in de diepste ellende gedompeld. Niet alleen toch waren al zijn bezittingen verbeurd verklaard, maar zijn zonen en zelfs zijn schoonzonen werden onmiddellijk ontzet uit de ambten en waardigheden, die zij te voren bekleedden en waarvan zij de inkomsten trokken, en bovendien stond Oldenbarnevelt's zes-en-zestigjarige weduwe met haar gezin aan den schandelijksten smaad bloot.

Van haar beide zonen was Reinier, heer van Groenevelt, tot dusver onderhoutvester van Holland geweest, en zijn broer Willem, heer van Stoutenburg, ritmeester en bevelhebber van Bergen-op-Zoom.

1) Melis Stoke.

Reinier, die rijk gehuwd was, kon na het verlies van zijn ambt nog leven van de bezittingen zijner vrouw, maar Willem, die met zijn post alles verloor, zag zich met vrouw en kind tot den bedelstaf gebracht.

Hij was er de man niet naar om daar lijdelijk in te berusten. Onstuimig en hartstochtelijk van aard, voor niets terugdeinzende om den feilen wrok te bevredigen, dien hij tegen prins Maurits als den bewerker van zijn ongeluk voedde, kwam hij op het denkbeeld den dood zijns vaders bloedig op den Stadhouder te wreken. Hij was niet onbekend met de verbittering, die door de vervolging der Remonstranten en andere kerkelijke gezindten, door het ontslag van zoovele vroedschappen, raden, baljuws en officieren bij zeer velen in den lande was gewekt.

Onder die ontevredenen had hij spoedig een eedgenootschap gevormd, dat zich ten doel stelde, een aanslag op het leven van prins Maurits te beramen. Met Adriaan van Dijck, afgezet secretaris van Bleiswijk, en David Koorenwinder, afgezet secretaris van Berkel, was hij, Stoutenburg, de ziel van de samenzwering. Het plan was, prins Maurits, als hij naar zijn paardenstoeterij te Rijswijk reed, wat zijn dagelijksche gewoonte was, onverhoeds aan te vallen en te vermoorden.

Om dit plan ten uitvoer te brengen, waren eenige stoute en vastberaden mannen noodig, die zoowel het gevolg van den prins moesten onschadelijk maken als de vlucht der daders beveiligen. Eindelijk lag het in het plan der samenzweerders, op het gestelde uur een menigte landlieden in Den Haag bijeen te brengen. Ook had men eenige matrozen, Jan Faessen, Jeroen Ewouts en enkele anderen in den arm genomen, doch dezen voorloopig wijs gemaakt, dat het er enkel om te doen was een paar Remonstrantsche predikanten uit hun kerker te verlossen.

Al die mannen moesten betaald worden; maar noch Stoutenberg, noch Van Dijck of Koorenwinder hadden geld en men berekende zes duizend gulden noodig te hebben.

Stoutenberg wendde zich nu tot zijn broer Groenevelt, die van den beraamden moordaanslag nog zoo goed als niets afwist en wist hem te bewegen, zich voor het benoodigde geld borg te stellen. Met de credietbrieven van zijn broer wist hij zich het geld te verschaffen en weldra werden geweren, kruit en lood aangekocht, die ten huize van zekeren Henricus Statius, vroeger predikant te Bleiswijk, in een koffer werden bewaard.

Die wapenen werden later overgebracht naar de herberg ‘den Vergulden Helm’ in Den Haag, waar Van Dijck voorloopig zijn intrek genomen had.

Reeds was bepaald dat de aanslag op den 7en Februari 1623 zou plaats hebben. Te voren echter zouden de samenzweerders nog op een afgelegen plek in de duinen van Scheveningen bijeenkomen, waar zij door de welsprekendheid van zekeren Jan Blansaert zouden worden aangevuurd, terwijl een door Statius geschreven boosaardig pamflet *De klaarlichtende Fakkel* de stof voor diens rede zou leveren.

Alvorens het daartoe kwam, hadden intusschen Stoutenburg en Van Dijck nog een samenkomst ten huize van Groenevelt, die thans scheen te aarzelen, verder zijn medewerking te leenen tot het moorddadig opzet.

Driftig duwde zijn broer Stoutenburg hem toe:

‘Vergeet niet dat het te laat is om terug te trekken; gij zijt in onze macht en uw bezittingen ook.’

Het plan werd nu nog eens in bijzonderheden besproken en geregeld, vooral wat betreft de overrompeling van Den Haag door de boeren in den omtrek.

Intusschen kregen op Zondag 5 Februari de matrozen Faessen en Ewouts kwaad vermoeden omtrent het werk, waartoe men hen had gehuurd. Men had hun wijs

gemaakt dat er niets zou gebeuren buiten meeweten van den prins, en daarom besloten zij er rechtstreeks den stadhouder over te gaan aanspreken.

Zij vonden den prins in zijn paardenstoeterij te Rijswijk en verkregen met veel moeite gehoor. Nadat Maurits alles vernomen had, zei hij den matrozen eenvoudig naar Den Haag terug te gaan. Hij zelf ijlde inmiddels onverwijld daarheen en ontbood den president van het Hof van Holland bij zich: nog denzelfden dag waren al de eedgenooten, die zich in 'den Vergulden Helm' ophielden, in hechtenis genomen.

Alleen Van Dijck wist te ontkomen; hij ging Stoutenburg waarschuwen, die zich nu ook ijlings uit de voeten maakte. Na zich een poos schuilgehouden te hebben, ontkwam deze met zijn neef Van der Dussen in een schip naar het gebied van Kleef en is nooit weer in zijn vaderland teruggekeerd. Hij trad in dienst van de aartshertogin Isabella en voerde in het vervolg de wapenen tegen het land, dat zich zoo gruwzaam aan zijn vader vergrepen had.

Van Dijck wist nog eenige dagen de dienaren der justitie te verschalken, maar werd ten slotte te Hazerswoude, waar hij op schaatsen door het ijs zakte, gevangen genomen. Allengs vielen ook anderen, die meer of minder in de samenzwering deel hadden gehad, in de handen van het gerecht; Jan en Abraham Blansaert te Emden, Statius niet ver

DE WEDUWE VAN OLDENBARNEVELT BIJ PRINS MAURITS GENADE VRAGENDE VOOR HAAR ZOON.
Naar de schilderij van H.J. Scholten.

DE HEILIGE STEDE TE HASSELT:
Oratorium. Het altaar staat weer op ongeveer dezelfde plaats, waar het in 1591 op heiligschennende wijze verwoest werd.
Heilig-Sacraments-tempeltje, ten dienste bij 't feest van ‘Hasselter Aflaat’ en andere feestelijke gelegenheden.

van Koevorden, waar hij door zijn vreesachtigheid de achterdocht wekte.

Zoodra de samenzwering ontdekt was, werd terstond alles openbaar gemaakt; alle dienaren der justitie kregen bevel de schuldigen te helpen opsporen en er werden premiën van 1000 tot 4000 gulden uitgeloofd voor degenen, die ze aan het gerecht zouden overleveren.

Groenevelt, die veel minder schuld had dan Stoutenburg en enkel door de zwakheid van zijn karakter was meegesleept, wist aanvankelijk uit Den Haag te ontvluchten. Een Scheveningsche visscher bood aan, de stormachtige zee te trotseeren om hem naar Engeland over te zetten, maar hij zelf deinsde voor de opgezweepte golven terug. Hij liep langs de duinen tot aan Den Helder, en stak vandaar over naar Texel, maar zich ook daar nog niet veilig achtend, vluchtte hij verder naar Vlieland. Daar werd hij, als visscher vermomd, ontdekt, gegrepen en naar Den Haag teruggebracht.

Behalve Stoutenburg en Van der Dussen waren nu allen, die maar iets van de samenzwering afwisten, gegrepen en bovendien nog menigeen, die later onschuldig bleek.

Allen, die eenigermate in het complot betrokken waren geweest, werden ter dood veroordeeld en onthoofd; zelfs drie eenvoudige Leidenaars, die wel iets van de plannen der samenzweerders hadden gehoord; maar verzuimd hadden dit bij de justitie aan te geven.

De eerste doodvonnissen werden ten uitvoer gelegd op den 27en Februari, het laatste den 8en Juli. Al de veroordeelden werden onthoofd; de lichamen van Van Dijck en Koorenwinder bovendien gevierendeeld; *De klaarlichtende Fakkel* van Statius voor zijn oogen verbrand, eer de beul aan hem zelf zijn bloedig ambt vervulde. Enkelen werden op de pijnbank gebracht om hen tot bekentenis te dwingen. In het geheel verloren vijftien mannen het leven op 't schavot te 's-Gravenhage, te Leiden en te Rotterdam wegens den aanslag op prins Maurits.

De meeste deernis verwekte de terechtstelling van Reinier van Oldenbarnevelt, heer van Groenevelt. Den 19en Februari was hij gevankelijk naar Den Haag teruggevoerd en den 28en Mei zou aan hem, te gelijk met Van Dijck en Koorenwinder, het doodvonnis voltrokken worden.

Tevergeefs poogde zijn grijze moeder, de weduwe van den onthalsden Landsadvocaat, het zwaard nog van het hoofd haars zoons af te wenden. Vergezeld van diens echtgenoote en zoontje begaf zij zich naar Prins Maurits om hem genade te smeeken voor den ter dood veroordeelde.

De stadhouder ontving de vrouwen beleefd, maar verklaarde onverbiddelijk dat het recht zijn loop moest hebben. Toen vroeg hij aan de grijze, door het ongeluk gebogen vrouw, waarom zij voor haar zoon vergiffenis kwam vragen, terwijl zij dat voor haar echtgenoot niet gedaan had.

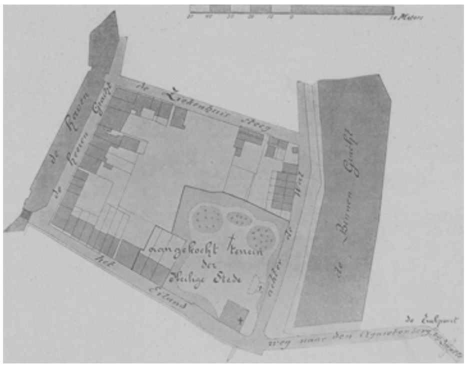

DE HEILIGE STEDE TE HASSELT: Situatie van de H. Stede.

Het antwoord was kort, maar veelzeggend: ‘Mijn man,’ sprak zij onverschrokken, ‘was onschuldig; maar mijn zoon is schuldig.’

Onze gravure op bl. 381, naar de schilderij van H.J. Scholten, geeft dat aangrijpend moment weder. Tegenover den strengen stadhouder staat de grijze weduwe, gebogen, maar niet gebroken, het hoofd nog fier opgeheven, en naast haar knielt de ongelukkige echtgenoote van haar ter dood veroordeelden zoon, schreiend den arm slaande om den schouder van haar onschuldig kind, dat met bange vrees den schrikkelijken man aanstaart.

Al wat de beide vrouwen verkregen was dat zij afscheid mochten nemen van den dierbaren veroordeelde! Groenevelt beloofde zijn echtgenoote, ‘ten minste als een Oldenbarnevelt te zullen sterven.’

Hij betrad dan ook het schavot, als een edelman gekleed, met den degen op zij en de bekenden van vroeger groetende, die hem thans kwamen zien sterven.

‘Kwade raadgevingen en wraakzucht,’ zoo sprak hij nog op het schavot, ‘hebben mij verleid; zoo ik iets moge misdreven hebben, God vergeve het mij om Christus' wille.’

Terwijl hij voor den zandhoop neergeknield lag, waarop straks zijn hoofd zou vallen, ontsnapte hem nog de uitroep:

‘Welk man ben ik vroeger geweest, en wat ben ik nu! Geduld!’

Zijn hoofd viel onder het zwaard, en de weduwe van Oldenbarnevelt was nu ook van haar kinderen beroofd. Zij overleefde haar ongelukkigen Reinier nog zes jaren.

De Heilige Stede van Hasselt.

Menigeen onzer lezers zal wellicht nimmer hebben gehoord van deze bedevaartplaats, die toch eenmaal duizenden en duizenden uit alle oorden des lands en van ver over de Duitsche grenzen als pelgrims zag toestroomen om den Hasselter aflaat te verdienen.

Dat komt omdat het beroemde genadeoord, in den storm der reformatie verwoest, sedert in vergetelheid is geraakt, hoewel toch altijd in de onmiddellijke omgeving de gedachtenis aan de Heilige Stede van Hasselt bleef voortleven. Door al de eeuwen heen en ondanks de gruwzaamste vervolging kwamen de geloovigen van het stadje en de omstreken in stilte neerknielen op de plek, door de wonderen van den verborgen God in het H. Sacrament en de gebeden hunner voorouders geheiligd. En sedert in het jaar 1891 die eerbiedwaardige plek, dank aan de onvermoeide pogingen van den ijverigen pastoor J.R. van Groeningen, weer in het bezit der Katholieken is teruggekeerd, zoodat ze daar vrijelijk kunnen bidden, begint ook ver in het rond de

oude devotie weer te herleven en komen van alle zijden scharen van pelgims het eens zoo luisterrijke heiligdom weer bezoeken.

Reeds in het begin der veertiende eeuw was de Heilige Stede van het stadje Hasselt bij

Zwolle vermaard om de vele wonderen, welke daar geschiedden. Zoo bestaat er nog een stuk van bisschop Jan van Diest uit het jaar 1328, waarin deze van die wonderen getuigt. Ook in latere tijden werd de godsvrucht der geloovigen er herhaaldelijk door zichtbare mirakelen verlevendigd, zooals wordt meegedeeld door den geschiedschrijver Arnoldus Moonen, die in de 17e eeuw predikant te Deventer was en het verhaal der wonderen overnam uit een thans verloren geraakt werk van Lindeborn.

In de middeleeuwen werd het jaarlijksche feest, bekend onder den naam van Hasselter Aflaat, met grooten luister gevierd.

Het stedelijk bestuur droeg zorg dat te voren straten en pleinen zorgvuldig gereinigd werden. Op het plein, dat de St.-Steffenskerk en het stadhuis omringt, het kerkhof der H. Stede, werden altaren opgeslagen, waarop bij de processie het H. Sacrament rusten moest en van waar de zegen gegeven werd. Overal in de stad werden versieringen aangebracht, de gevels der huizen werden in feestdos gestoken en hier en daar verrezen eerebogen.

Reeds op den avond voor het feest wemelde de stad van vreemdelingen; dan verschenen de leden van ‘Ridderschap en Steden,’ de stadhouder van Overijsel, die het beschermheerschap over de vermaarde kapel uitoefende, de drost van Vollenhoven, de drost van Arkelsteyn en de heeren van Hackfoirt, de abt van Dickeningen, de proost van het Zwartewater-convent, de prior van den Agnietenberg enz. Ook uit Gelderland stroomden heele scharen naar Hasselt, en de Overijselaars, die jaarlijks hun Geldersche naburen ter H. Stede zagen verschijnen, namen op hun beurt jaarlijks den pelgrimsstaf ter hand om het heiligdom van St. Cunera te Rhenen te bezoeken.

Met kanongebulder en klokgebeier werden de feestelijkheden geopend. Reeds in den vroegen morgen naderden de geloovigen in menigte tot de H. Tafel en na de plechtige hoogmis werd de ‘triumfante omgang’ of plechtige processie gehouden.

In den namiddag volgden dan allerlei openbare volksvermakelijkheden, en degenen, die tot de versiering hadden meegewerkt of den stoet hadden opgeluisterd, werden onthaald of ontvingen geschenken ter gedachtenis.

Aan dat alles werd plotseling een einde gemaakt, toen in 1582 de stad door de Staatschen veroverd werd, de pastoor der St.-Steffenskerk gevangen genomen en de kerk aan de ‘hervormden’ in gebruik gegeven werd. Evenals de hoofdkerk werd ook de kapel der H. Stede baldadig van al haar sieraden beroofd: de beelden werden zelfs tot spot op de vestingwerken geplaatst.

Van nu af begon voor de katholieken van Hasselt een droevige tijd. De H. Stede werd tot den grond toe afgebroken. Om de geloovigen ten diepste te grieven werd juist op H.-Sacramentsdag met het afbreken der kapel begonnen. Maar de straf voor de gruwzame heiligschennis bleef niet uit; want ruim een halve eeuw daarna werd de stad Hasselt, die te voren onder de aanzienlijkste van Overijsel geteld werd, door het krijgsvolk van Zwolle en Kampen platgeschoten en juist op den dag van Hasselter aflaat zag zij haar poorten door den vijand verbroken.

De bedevaarten naar de H. Stede werden op strenge boeten en straffen verboden, wat niet belette dat toch de geloovigen in de stilte van den nacht de onvergetelijke plek kwamen opzoeken. Zoo lezen wij dat in 1601 een vrome weduwe veroordeeld werd, omdat zij ‘opten xiij Octobris op de hillige Stede kerckhoff tegen het verbod van den Magistraet bedevaert gedaen heeft.’

Herhaaldelijk werden de keuren en plakkaten tegen het bezoek der H. Stede verscherpt. Alle pogingen werden in het werk gesteld om de eerbiedwaardige plek in kwaden reuk te brengen; een tijd lang stond er de galg; later maakte men er de mestvaalt van; als met duivelachtig opzet werd het genadeoord ontheiligd. Maar niets mocht baten: de geloovigen bleven de H. Stede in eere houden, en vooral was dit het geval sedert in 1811 de katholieke gemeente te Hasselt, die sinds de dagen der omwenteling was opgeheven, weer werd opgericht.

In 1873 herstelde Mgr. Schaepman het aloude feest van den Hasselter Aflaat door toe te staan, dat jaarlijks des Zondags na H.-Sacramentsdag het Allerheiligste den ganschen dag ter aanbidding zou worden uitgesteld.

In 1891 eindelijk gelukte het de parochie, weer in het bezit te komen van de H. Stede, de plek door zooveel wonderen geheiligd en waar door het vrome voorgeslacht zooveel gebeden gestort zijn.

Den 4en Juni 1893 bracht pastoor Van Groeningen, ter gelegenheid van Hasselter Aflaat, voor de eerste maal sedert de Reformatie het Allerheiligste Sacrament weer naar de H. Stede, waar het in plechtige processie werd omgedragen, en twee jaren later, den 16n Juni '95 was het hem gegeven, voor de eerste maal weder het H. Misoffer op te dragen ongeveer op dezelfde plek, waar vóór drie eeuwen het altaar heiligschennend was verwoest. Daar is thans een kleine eenvoudige kapel gesticht, die men weldra door een waardigen tempel hoopt te kunnen vervangen, en die op Zondag na H.-Sacramentsdag het middelpunt is van een treffende feestviering.

Het geheele terrein is namelijk in een fraaien tuin herschapen, die behoorlijk omheind en van den openbaren weg afgesloten, aan duizenden de gelegenheid geeft, hun geloof en godsvrucht jegens het H. Sacrament te komen opwekken en versterken.

Daar komen dan, gelijk in vroeger eeuwen, de geloovigen van verre in 't rond samengestroomd om er den verborgen God in het H. Sacrament te vereeren; dan wordt een processie gehouden zoo luisterrijk als de omstandigheden het veroorloven. Met elk jaarfeest groeit de toevloed der geloovigen aan en talrijk zijn ook door het jaar de processies, die naar de H. Stede in bedevaart optrekken.

Ten einde het godvruchtig bezoek van het genadeoord aan te moedigen heeft onze H. Vader, bij breve van 10 December ll. aan alle geloovigen, die derwaarts ter bedevaart opgaan, op de gewone voorwaarden een vollen aflaat verleend op de feesten van Paschen, Kerstmis en H.-Sacramentsdag en een aflaat van honderd dagen op de overige dagen van het jaar.

Ook heeft zich reeds een vereeniging gevormd met het doel: eereboete te brengen aan het H. Sacrament van Mirakel door het stichten van een fonds tot wederopbouw en herstel van de kapel der H. Stede.

Zoo wordt dus het aloude heiligdom van het H. Sacrament voor onzen tijd weer wat het eeuwen lang voor onze vaderen geweest is: *Afflictorum et miserorum asylon*, het toevluchtsoord voor bedroefden en bedrukten van harte.

J.R. van der Lans.

De zegen der ouders is 't geluk der kinderen. Uit het Fransch door J.A.H.

IV. (*Slot.*)

Het onweer had den heelen nacht geraasd; en toen 's morgens, even voor zessen, pastoor Bergeret het pleintje overstak, dat de pastorij van de kerk scheidde, dacht hij dat de prins den tocht zou moeten uitstellen tot 's anderendaags. De stortregen, die van den vorigen dag niet opgehouden had, scheen elk uur nog in hevigheid toe te nemen; de breede straten van het dorp waren veranderd in stroomende beken; hoeveel erger moest het niet gesteld zijn met de smalle voetpaden, die naar de omliggende gehuchten voerden.

Toch las de pastoor de H. Mis zooals hij beloofd had en daarna knielde hij neer voor een groot ivoren kruisbeeld, dat de naakte, kille wanden van de sacristie sierde.

Hij had nog maar weinige minuten gebeden, toen de koster, dien hij in 't kerkportaal op den uitkijk had gezet, hem kwam waarschuwen, dat een heer in langen mantel gehuld, hem had gevraagd of de Mis uit was en of hij den pastoor wilde zeggen, dat men hem wachtte.

Pastoor Bergeret ging haastig de kerk uit; daar stond de prins en, zonder gelegenheid te laten voor een morgengroet, klonk het barsch van zijn lippen:

‘Ik ben gereed, laten wij gaan.’

‘Maar, hoogheid, 't is nauwelijks dag en bij helder licht heeft men met onoverkomelijke bezwaren te worstelen om de woning van uw zoon te bereiken. Kunt ge niet uitstellen tot morgen of ten minste wachten tot het minder duister is en de regen wat ophoudt? Allicht klaart het weer op bij het opgaan der zon; laten wij dat afwachten; we kunnen dan nog altijd gaan, als 't niet verandert.’

‘De weg, de weg!’ riep de prins met schrikwekkende stem.

De pastoor zag wel, dat er van uitstellen niet te spreken viel. En nu 't eenmaal niet anders was, ging hij vooruit met een volhardenden ijver, die zijn ongeduldigen tochtgenoot verwonderde en zijn toorn bedaarde. Overigens merkte de prins, dat de waardige priester de moeilijkheden van den weg niet overdreven had; want elk oogenblik ontmoetten ze hindernissen, die hun voortgang vertraagden en tot terugkeer gedwongen hadden, zonder den onvermoeiden ijver en de tegenwoordigheid van geest van den pastoor. Eens hield hij den prins vast aan den kraag van zijn mantel, toen een windvlaag hem deed wankelen op den rand van een afgrond; een oogenblik daarna droeg hij hem door een breede en diepe beek; en, ofschoon even oud als de edelman, putte hij uit zijne liefde eene kracht, die de andere in zijn drift nooit zou gevonden hebben.

Gedurende het eerste kwartier was de prins voortgegaan met de losheid en lichtheid van een jongeling; maar 't zij dat hij moe begon te worden of dat hij bevreesd werd voor het schouwspel, dat hem wachtte en voor de taak, die hij zich had opgelegd, - sinds eenige oogenblikken had hij zijn stap vertraagd; zelfs had hij twee-, driemaal stilgestaan om de zweetdroppels at te vegen van zijn bleek en streng voorhoofd.

‘Zijn wij er nog niet haast?’ vroeg hij eindelijk den pastoor, met wien hij nog geen woord had gewisseld, sinds zijn uitroep: ‘de weg, de weg!’ bij het uitgaan van de kerk.

‘Als we uit dit kleine bosch komen,’ antwoordde de priester, ‘zult ge de hoeve zien, die maar een boogschot van ons ligt.’

Op dit oogenblik werden ze ingehaald en voorbijgereden door twee ruiters, die vroolijk samen praatten, terwijl ze zoo snel voortreden, als de weg toeliet. Ze groetten pastoor Bergeret en zijn reisgezel.

Toen de pastoor hen bemerkte, werd hij bleek en hij zei met bewogen stem tot den prins:

‘Wij zullen niet alleen zijn bij uw zoon, deze heeren gaan er ook heen; want deze weg leidt alleen naar de hoeve.’

‘Wie zijn deze menschen?’ vroeg de prins met een mengeling van trots en ongerustheid.

‘De oudste is een geneesheer,’ antwoordde de pastoor aarzelend, als wilde hij slechts de helft van zijn gedachten zeggen.

‘En de ander?’ hernam de prins.

‘De ander, de ander,....’ zei de pastoor met merkbaren tegenzin, ‘dat zult ge dadelijk wel vernemen.’

Nauwelijks had hij deze woorden gesproken of ze kwamen uit het kleine bosch, en de hoeve lag open en bloot voor hunne blikken. 't Waren eenige alleenstaande gebouwen, die er treurig en vervallen uitzagen, omringd door een bladerlooze heg. Eenige uitgehongerde schapen en twee magere paarden knabbelden met graagte aan de halmen der biezen en aan de stengels der braamstruiken, die voortkropen over een vlak, waar vroeger een weide moest geweest zijn. Aan den anderen kant zag men een gebroken ploeg in een voor vol drabbig water. En de akkers, tot deze hoeve behoorende, lagen braak, een treurige tegenstelling met de aangrenzende akkers, die met rijk en weelderig gewas pronkten.

Pastoor Bergeret stond een oogenblik stil om zijn reisgezel de gelegenheid te geven tot

beschouwing van het tafereel, dat zich voor hun oogen ontrolde; maar daar hij geen trek van ontroering in 't strakke gelaat van den prins gewaar werd, stootte hij tegen een klein hek, dat bij het opengaan brak; dan bleef hij even terug om zijn reisgezel te laten voorgaan.

Ze waren op de binnenplaats van de hoeve; en, ofschoon de prins door het treurige schouwspel, dat hij buiten gezien had, reeds was voorbereid, - wat zich nu aan zijn oogen vertoonde, scheen hem smartelijk te treffen. Het was de ellende in al haar verschrikkelijkheid, de verlatenheid in al haar naaktheid: stallen zonder deuren, bouwvallige schuren, waarvan de ingedeukte daken op uiteenvallende wagens en raderlooze karren neerhingen. Geen klank werd gehoord, geen geloei van koeien, geen vogelzang! De eenige levende wezens waren de twee paarden der ruiters, van wie we straks gesproken hebben, aan de eenige deur, die nog in haar scharnieren hing, vastgebonden.

Deze deur ging open; een man kwam er uit, steeg te paard en reed voorbij den prins en den pastoor weg; het was de dokter; ze durfden hem echter niet ondervragen.

‘We zijn er, hoogheid,’ zei de priester, terwijl hij op de deur wees, waardoor de dokter was gekomen; ‘wilt ge, dat ik uw zoon voorbereide?’

‘Ik wenschte met hem in Berlijn te zijn,’ zei de vorst met zacht bevende stem; ‘het is onmogelijk, dat mijn ongelukkig kind den moed heeft gehad in zulk een omgeving zooveel jaren door te brengen.’

‘Die hier woont, heet toch Frits Kleist,’ vervolgde de priester, die de noodzakelijkheid voelde om tot een einde te komen.

En bij deze woorden opende hij de deur van het woonhuis, overschreed den drempel en trad binnen met een vastberadenheid, welke hij putte uit een hoop, waarvan hij zich geen rekenschap kon geven; de prins volgde hem werktuiglijk, want hij scheen al de geestkracht, die hij tot nu toe getoond had, verloren te hebben.

V.

De schraalheid der akkers, de verlatenheid en de stilte in stal en hof, de akelige bouwvalligheid van 't geheel, dat waren nog opbeurende tafereelen in vergelijking met hetgeen het inwendige der hoeve aanbood.

In een groot, somber, naakt vertrek stonden twee mannen; ze waren van elkaar gescheiden door een vermolmde tafel; daarop lagen eenige bladen papier, die dicht ineengedrongen beschreven waren. Een dezer mannen zwaaide boven zijn hoofd een bijl, waarvan het ijzer glinsterde tegen de berookte zoldering van het vertrek, als een bliksemstraal in een stormachtigen hemel; de ander, bleek van schrik en bevend aan alle ledematen, zocht nu eens de tafel te naderen om de papieren te grijpen, die hij er op gelegd scheen te hebben, dan weer trachtte hij bij de deur te komen om te vluchten en zich aan het gevaar te onttrekken, dat hem bedreigde.

De eerste dezer mannen was Frits; de tweede was de man der wet, die hem uit zijn woning kwam zetten; de papieren bevatten het vonnis, dat hem veroordeelde en dat men nu ten uitvoer wilde leggen.

De bijl ontviel aan de handen van Frits: hij had den priester bemerkt.

Een oogenblik van stilte volgde op dit verschrikkelijk tooneel. De prins, gehuld in den wijden mantel, beschouwde zijn zoon, die onbeweeglijk voor hem stond; hij

zou hem herkend hebben aan den ontembaren trots in zijn houding, zelfs als hij niet wist, dat hij zich in zijn zoons tegenwoordigheid bevond. De priester sloeg zijn armen om den hals van Frits en drukte hem aan zijn borst, met al de macht van zijn genegenheid tot hem en van zijn liefde voor alle menschen. De deurwaarder, gerustgesteld door de aanwezigheid van twee getuigen, had een inktkoker uit den zak gehaald en schreef het proces-verbaal op zijn knie.

'Mijn zoon!' riep de prins uit en sloeg de kap open, die zijn gelaat gedeeltelijk bedekte.

'Mijn vader!' murmelde Koenraad van Nelstein, terwijl hij zijn aangezicht verborg aan de borst des priesters.

'Koenraad, ik kom u halen,' hernam de prins, terwijl hij eenige stappen deed om zijn zoon te naderen; 'zoudt gij weigeren mij te volgen?'

Voor eenig antwoord wees de jonge man naar een deur, welke naar het inwendige der hoeve scheen te voeren.

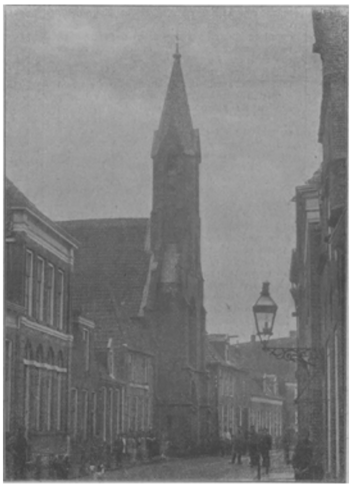

DE HEILIGE STEDE TE HASSELT: Parochiekerk van den H. Stephanus, vroeger kapel van het 'Heiligen Geest-gasthuis.'

'Verwijder u!' ging de prins gebiedend voort, terwijl hij zich tot den man der wet wendde. 'Ik weet niet hoeveel mijn zoon schuldig is, maar ik blijf voor alles borg.'

En daar de deurwaarder nog talmde, trok de edele vreemdeling een groote beurs uit den zak, wierp ze op tafel en hernam:

'In die beurs zijn tienduizend franks in goud; ik geef ze u voor uwe onmiddellijke verwijdering en uw eeuwig stilzwijgen. Wat het overige aangaat, hoeveel het ook zij, dat zult gij van avond in het hotel *de la Poste* te Gérarmey ontvangen. Ik ben de prins van Nelstein, gezant van Zijne Majesteit den koning van Pruisen bij het hof van Rusland.'

De deurwaarder maakte een buiging tot aan den grond, verzamelde zijn papieren en vertrok.

'Genade, genade!' riep toen Koenraad en wierp zich aan de voeten van zijn vader.

'Genade, hoogheid!' voegde de priester er bij en wees op een kruisbeeld, dat aan den muur hing.

Een onbeschrijflijke gemoedsbeweging vertoonde zich op eens op 's prinsen gelaat, welks trekken alle hardheid verloren hadden. Toch aarzelde hij nog; maar het was gemakkelijk te zien, dat die aarzeling voortkwam uit de onmogelijkheid, waarin hij zich bevond, om een gedachte te vormen, gelijk aan het gevoel, dat God deed ontwaken in zijn hart; het hoofd begreep het niet, maar het hart werd overweldigd door de zucht tot vergeving. Eindelijk strekte hij de armen uit naar de gesloten deur

van het binnenvertrek, die zijn zoon hem had gewezen, en hij zei met een door tranen verstikte stem:

'Waar is mijn dochter?'

Langzaam ging de deur open en op den drempel zag men een jonge vrouw verschijnen, die in haar armen een bleek, doch glimlachend kindje droeg. Zij schreed voort, kalm, moedig, onderworpen, gebroken door het lijden, maar gesteund door haar waardigheid van echtgenoote en moeder. Zij wist niet wat er voorviel; maar zij had vreemde stemmen gehoord en een geheim voorgevoel had haar gezegd, dat haar tegenwoordigheid noodzakelijk was. Koenraad ijlde haar te gemoet en sprak, op den prins wijzende:

'Suzanne, val hem te voet, 't is mijn vader!'

''t Is ook de uwe,' voegde de prins er bij, terwijl hij de jonge vrouw ophief om haar in zijn armen te drukken.

'Hebt goeden moed, mijne kinderen!' zei toen de priester; 'God zal medelijden met u hebben, nu uw vader u vergeven heeft.'

Allerlei.

De influenza vóór 300 jaar. -

In het jaar 1580 vertoonde zich in verschillende landen van Europa een besmettelijke ziekte, die in haar verschijnselen met de hedendaagsche influenza overeenstemt. Zij had zich te voren nooit vertoond en werd, daar zij vooral door de Spaansche soldaten werd verbreid, de Spaansche pip genaamd. Het woord pip is, zooals bekend is, de naam van een ziekte, die allerlei vogels en vooral kippen aantast. Een Pommersch geschiedschrijver maakt in zijn dagboek daarvan op de volgende wijze melding: In den herfst is ook een vreemde, snel zich verspreidende ziekte, *epidemia lues* of Spaansche pip genaamd, niet alleen in deze landen, maar over de geheele wereld, zoover men daar bericht van heeft, plotseling opgekomen, veel gelijkende op koorts. In het bijzonder zet zij zich vast in het hoofd en de borst en veroorzaakt veel hoesten.

De meeste menschen, jonge zoowel als oude, worden aangetast, en geen stad, dorp of huis blijft vrij. De meesten zijn echter weer genezen, vooral, die zich onthielden van veel medicijnen en aderlatingen.

Kolenverbruik op mailbooten. -

Verbazende hoeveelheden steenkolen worden door de nieuwerwetsche stoomschepen gebruikt. De *Bismarck* b.v., die den dienst tusschen Hamburg en New-York onderhoudt, gebruikt op een enkele reis, die nog met groote snelheid plaats vindt, meer dan twee duizend ton steenkolen. De op zulk een reis gebruikte hoeveelheid weegt 2,200,000 kilo, en vier treinen ieder van 50 kolenwagens zijn noodig om deze hoeveelheid aan te voeren. De machinen van het genoemde schip ontwikkelen daarbij 15,600 paardekrachten. Merkwaardig is, dat een kleine vergrooting van snelheid een groote vermeerdering van kolengebruik vereischt. Zoo gebruikt een even groot schip, dat voor de reis drie dagen langer noodig heeft, nauwelijks een derde van de kolen, die de snelvaarders behoeven. De vluggere overkomst moet dus wel duur worden gekocht.

[Nummer 49]

De Roomsch-Koning,
door J.R. van der Lans.

XX.
De Waterkoning.

Hebben we verleden jaar in Den Hage de lente verwelkomd, thans zullen we hier te Leiden de lieve Mei begroeten;' dus sprak koning Willem tot zijn beminde gemalin Elisabeth, terwijl hij arm in arm met haar onder de rozigblanke bloesems wandelde in den boomgaard van 's Graven Steen te Leiden.

DE ROOMSCH KONING: Al naaiende, luisterde ik naar de oude, mooie geschiedenissen.

'Den Hage of Leiden, dat maakt weinig verschil,' hernam de koningin, 'als ik maar uw bijzijn genieten mag. Doch in het voorjaar is er altijd de een of andere onderneming, die u van mij wegroept. Zoo denkt ge ditmaal weer aan een tocht tegen de Westfriezen,' voegde ze er bij met een zucht.

'Gij zucht daarover alsof het een kruisvaart gold en het zal niet meer dan een spelevaart wezen, waarvan we binnen weinige dagen hopen terug te keeren,' sprak de koning, zijn bezorgde gemalin met een glimlach geruststellend. 'Het komt er maar op aan dat oproerige volkje eens te toonen, dat de graaf van Holland er nog is, al hebben zij hem in lang niet gezien en al meenen zij, te midden van hun ontoegankelijke moerassen veilig te kunnen leven, alsof zij geen landsheer te eerbiedigen hadden. Ik zou die dorpere kerels al sinds lang tot rede gebracht hebben, hadden gewichtiger krijgstochten mij niet telkens weerhouden. Nu heb ik dat steeds aan anderen moeten overlaten, die daarvoor niet de rechte mannen schenen. Ten minste Gerrit van Heemskerk, dien ik als baljuw van Kennemerland met het bevel over den nieuwgestichten burcht Marquette heb belast, blijkt daarmee de Westfriezen niet in toom te kunnen houden. Het kan misschien noodig worden, dat ik zelf eenigen tijd onder hen vertoef; daarom heb ik last gegeven, te Alkmaar een huis te bouwen, waar ik mij desnoods kan ophouden, en nu wil ik eens zien hoever men daarmee gevorderd is. Maar vrees niet dat ik er ditmaal blijven zal; het geldt thans een scheepstocht tot vernietiging van de vloot, waarmee de oproerigen onze goede en rustige landzaten bestoken. Dat zal, zooals ik zeide, een spelevaart zijn.'

'Toch zal ik den Hemel danken als ik u weer behouden en wel hier terugzie,' sprak Elisabeth. 'Ik huiver nog als ik er aan denk, hoe ruw verleden jaar ons het genot der

lente verstoord werd. Het was juist op een schoonen voorjaarsdag als deze dat u de uitdaging der gravin van Vlaanderen gewerd.'

'Spreek mij niet van Zwarte Griet,' riep de koning gramstorig uit en er tintelde een vonk in zijn donker oog: 'de gedachte alleen aan haar vuig verraad is in staat mij het zoet van dezen lentedag te vergallen.'

'Heb maar geen vrees, lieve zuster,' dus mengde jonker Floris van Holland, die zich inmiddels bij het koninklijk paar gevoegd had, zich thans in het gesprek. 'Bij mijn zwaard, Zwarte Griet zal thans haar uitdagingen wel voor zich houden. Zij heeft in dien tijd geleerd dat de Roomsch-koning zich niet ongestraft laat hoonen. In plaats van uitdagen kan zij thans nederig om genade smeeken. Ha, de koning heeft het haar laten gevoelen, de trouwelooze. Na den slag van Westkappel durfde zij aanstonds de bevrijding van haar gevangen zonen vragen en zond haar gezanten hierheen om daarover te onderhandelen. Zij meende zeker nog op 's konings edelmoedigheid te mogen rekenen, maar de koning toonde terecht het verraad nog niet zoo spoedig vergeten te zijn. Zonder zich te gewaardigen de gezanten te ontvangen, vertrok hij naar Worms; daarheen konden ze hem volgen om eerst na dagen lang aandringen, door bemiddeling van den aartsbisschop van Ments en den bisschop van Spiers het eenig antwoord te ontvangen, dat hun trouwelooze meesteres voegde: eerst

moet zij in persoon den koning vergiffenis vragen voor haar verraad en voldoening geven voor den schandelijken hoon, eer zij hopen mag haar zonen weer te zien.'

'Laat die historie rusten, Floris,' sprak de koning kortaf, zich ongeduldig omwendende, 'ik wil er niet meer van hooren.'

'Ondertusschen zuchten haar zonen nog steeds in de gevangenis en zijn dus het slachtoffer van de hardnekkigheid hunner moeder,' waagde de koningin nog meewarig op te merken.

'Bekommer u niet om de gevangen Dampierres, liefste,' hervatte de koning met een glimlach. 'Hun gevangenschap is nogal draaglijk. Zij verblijven op het huis te Wateringen, waar het hun aan niets ontbreekt....'

'Dan de vrijheid,' vulde de koningin aan.

'De vrijheid om nieuw verraad te smeden,' hervatte de koning op zijn beurt.

'Zij mogen zich nog gelukkig achten,' merkte Floris op, 'dat de koning hen zoo genadig behandelt. Hij toont zich genadiger dan hun moeder, die het immers in de hand heeft om hen te bevrijden. Maar wat antwoordde de vileinige kweene, toen Jan van Avennes haar in een brief bezwoer toch om den wille van haar zonen zich aan den koning te onderwerpen? 'Om mijner zonen wil,' schreef zij terug, 'zal ik mij tot niets laten overhalen. Ze zijn in uw macht en aan uw goedvinden overgeleverd. Slacht ze, bloeddorstige beul, slacht uw broeders. Kook ze, zoo gij wilt, met peper, braad ze met knoflook en verslind ze.'[1)]

'Foei, wat gruwzame taal in den mond eener moeder,' sprak de koningin met afgrijzen.

'En ge zoudt wenschen dat de koning haar de Dampierres eenvoudig uitleverde vóór dat zij hem de geringste voldoening geschonken heeft! Het ware dwaasheid en schande!' zei jonker Floris. 'Zij zijn te Wateringen goed bewaard: niemand die hun eenig leed doet.'

'Maar wie weet,' hervatte de koningin nog, schuchter tot haar gemaal opziende, 'of 's konings edelmoedigheid, wanneer hij hun de vrijheid schonk, hun hart niet treffen zou, zoodat zij ook hun moeder tot toegeven bewogen.'

'Ik ben in edelmoedigheid zoo ver gegaan, als het maar eenigszins vereenigbaar was met mijn waardigheid,' hervatte de koning, zich driftig tot zijn gemalin wendend. 'Al de overige gevangenen heb ik tegen billijken losprijs laten gaan. Arnoud van Guisnes, Reinoud van Bar, Arnoud, graaf van Loon en Chiny, ze zijn allen reeds op vrije voeten. Alleen de Dampierres mag ik niet loslaten voor hun moeder mij voldoening gegeven heeft.'

'En dat Zwarte Griet daartoe vooreerst nog niet geneigd is,' hernam Floris, 'blijkt wel uit haar poging om den graaf van Anjou voor haar zaak te winnen. Heeft zij dezen niet heel Henegouwen als lokspijs aangeboden?'

'Zij kan gemakkelijk aanbieden wat het hare niet is,' sprak de koning minachtend. 'Hene gouwen behoort aan Jan van Avennes; het is hem door Anjou's broeder, koning Lodewijk, eerlijk toegewezen. Henegouwen blijft aan Avennes: zoo luidt ook de uitspraak van het plechtige leengericht, in Sprokkelmaand te Mechelen gehouden.'

'Wat bekommert Zwarte Griet zich om leengerichten, zij die zelfs de uitspraak van den Rijksdag niet acht!' hervatte Floris.

'Wij zullen afwachten of de ban, waarmee de Heilige Vader haar bedreigd heeft, de halsstarrige tot inkeer en onderwerping zal brengen.'

1) Deze woorden van Zwarte Griet worden vermeld door den kroniekschrijver Matthaeus Paris.

‘Anders moge zij zich spiegelen aan het lot van hertog Otto van Beieren, die ook de banvonnissen niet achtte en met den vloek der Kerk beladen plotseling uit het leven werd weggerukt.’

‘God moge haar voor zulk een schrikkelijk einde bewaren,’ verzuchtte de koningin.

‘Daar zeg ik van harte amen op, Elisabeth,’ sprak de koning ernstig en staarde een wijle peinzend voor zich.

Het was een aangrijpende gebeurtenis, die jonker Floris daar met een enkel woord in herinnering bracht. Hertog Otto van Beieren, de schoonvader van den tegenkoning Koenraad, had tot het laatste toe geweigerd zich aan den nieuwen Roomsch-koning te onderwerpen. Herhaaldelijk daarvoor met den ban der Kerk geslagen, had hij daarmee den spot gedreven. Tevergeefs had een der welsprekendste kruispredikers, de monnik Berthold, hem de straf des Hemels aangezegd, wanneer hij voortging aldus den vrede der Christenheid te verstoren. De vorst lachte met die vermaningen; doch reeds weinige weken daarna, den 30en November van het jaar 1253 ging de waarschuwing van den kruisprediker in vervulling. Nadat de hertog den avond nog vroolijk met zijn gemalin en vrienden had doorgebracht, overviel de dood hem zoo plotseling, dat hem geen tijd meer gelaten was tot boetvaardigheid en verzoening.

Dat schielijk afsterven werd door de geloovige bevolking algemeen als een straf des Hemels beschouwd, en het trof de beide zonen van den hertog zoo diep, dat zij zich onmiddellijk haastten den bisschop van Regensburg hun onderwerping aan te bieden. Aldus was de koning van den laatsten openbaren vijand verlost, die hem nog de heerschappij in het rijk betwistte; maar schoon hij natuurlijk reden had, zich daarover te verheugen, kon hij toch niet zonder innig leedgevoel aan het schrikkelijk lot van zijn bestrijder denken. Vandaar zijn peinzend zwijgen, nu het woord van zijn broeder Floris hem dat lot in herinnering riep.

‘Maar,’ zoo vervolgde deze, ‘wat bekommeren wij ons over Zwarte Griet! Zij zal het ons, na de geduchte les, haar het vorig jaar toegediend, vooreerst niet lastig maken. Voor het oogenblik vergt de tocht tegen de Westfriezen al onze aandacht....’

‘Hoe staat het met de uitrusting onzer vloot?’ vroeg de koning levendig.

‘Daaromtrent wilde ik u juist bericht geven: ze ligt zeilree en zoodra de wind gunstig is, kunnen wij van wal steken. Het belooft een heerlijke tocht te worden en vooral de Duitsche heeren van uw gevolg spitsen zich op 't genoegen hem mee te maken: de graven van Waldeck en Solms, Werner van Bolland, uw spijsdrager, ja zelfs meester Arnold, de geheimschrijver, hebben om de eer gebeden, den koning te mogen vergezellen.’

‘Het zij hun vergund,’ hernam de koning met een glimlach, ‘die landratten hebben nog nooit water gezien en maken zich van een tochtje naar Westfriesland een voorstelling alsof wij ter kruisvaart uitzeilden; het staat te bezien of zij zich aan boord wel op hun gemak zullen voelen....’

Aldus over den aanstaanden scheepstocht sprekende, wandelden de beide broeders, van de koningin vergezeld, den boomgaard door en kwamen aan de groene linde op het binnenplein, waar vrouwe Machteld op de rustbank zat onder het lichtgroene lommer.

Zoodra de koningin haar gewaar werd, trad zij op haar schoonmoeder toe en zette zich naast haar op de bank.

‘De schoone avond heeft dus ook u naar buiten gelokt om een luchtje te scheppen,’ sprak zij.

‘Men moet van de schoone dagen dankbaar genieten,’ hernam de gravin. ‘Er kunnen nog genoeg booze dagen volgen.... Maar zelden smaak ik in de laatste jaren

het genoegen, mijn kinderen hier om mij heen te zien; hoe zou ik me dus niet beijveren, zooveel mogelijk van uw gezelschap te genieten? Ik heb hier al menigen lente- of zomeravond alleen gezeten onder de linde, in weemoedige herinnering aan de dagen, dat Willem en Floris, Aleide en Margareta met jonker van Avennes hier als kinderen in den boomgaard dartelden.... Nu zijn ze allen wijd en zijd verstrooid,' zuchtte zij. 'Hoe lang is het niet geleden dat ik mijn goede Aleide gezien heb!....'

'Maar nu hebt ge ons toch bij u. Ik hoop nog lang met den koning hier te mogen toeven,' sprak Elisabeth. 'Nergens gevoel ik mij zoo thuis als in het lieve Holland.'

'Waarover hebben het de heeren toch zoo druk, dat zij voor ons geen aandacht schijnen te hebben?' vroeg de gravin.

'Zij bespreken den aanstaanden scheepstocht tegen de Westfriezen.'

'Altijd nieuwe krijgstochten,' hernam vrouwe Machteld hoofdschuddend. 'Zullen wij dan nooit een rustig uur hebben om in vrede met elkander gelukkig te zijn?'

'Stel u gerust, vrouw moeder,' riep haar nu de koning lachend toe, 'het geldt ditmaal geen kamp tegen de legers van Koenraad; ik heb alleen den oproerigen Westfriezen eens te toonen dat er nog een graaf van Holland is, dien zij hebben te eerbiedigen.'

'En bij mijn zwaard, we zullen hun ontzag weten in te boezemen met onze wel uitgeruste vloot,' voegde Floris er bij.

In opgewekt en vertrouwelijk gesprek werd nog een half uurtje onder de groene linde gesleten. Toen riep het avondmaal het vorstelijk gezin naar de burchtzaal, en toen ook dit was afgeloopen, bleef men nog gezellig bijeen, daar vrouwe Machteld en ook de koningin, in het vooruitzicht van den aanstaanden scheepstocht, wenschten te woekeren met de uren van het huiselijk samenzijn.

De avond was gevallen en, gelijk dat in het voorjaar vaak voorkomt, was de dampkring na zonsondergang plotseling afgekoeld. Het was koud en guur geworden buiten, maar in de burchtzaal, waar de vensters gesloten en de luchters ontstoken waren, werd men daar weinig van gewaar. Het vriendelijke waslicht, dat niet enkel een helderen gloed, maar ook een aangename warmte verspreidde, bestraalde er enkel vergenoegde gezichten.

'Wat zou het mij waard zijn,' verzuchtte gravin Machteld, met moederlijk welgevallen den kring harer dierbaren rondziende, 'als ik mijn beminde Aleide met haar Avennes ook eens voor enkele weken hier in waardschap mocht hebben! Sinds zoo lang heb ik hen niet meer gezien, en wij vernemen zelfs geen taal of teeken meer van hen.'

'Het spreekwoord zegt: geen tijding goede tijding,' merkte de luchthartige Floris op.

'Moge het hier een waar woord wezen! Maar ik weet niet wat mij zegt, dat wij het tegendeel te vreezen hebben. Zoolang die ongelukkige strijd met Zwarte Griet niet bijgelegd is, kan ik nooit zonder zorg aan hen denken. Zij zal niet ophouden hun lagen te leggen, en Avennes is zoo opvliegend, altijd gereed naar het zwaard te grijpen.... Aleide daarbij zoo jong en onervaren.'

'Zwarte Griet moge op listen en lagen zinnen, zooveel zij wil, voor het oogenblik is zij machteloos om iets te ondernemen. Dat is een groote geruststelling,' sprak de koning.

'We hebben haar zoo lam geslagen, dat ze zich in geen jaren meer roeren kan,' voegde Floris er bij.

‘Juist die machtelooze woede zal haar de felste prikkel zijn,’ hernam de gravin, ‘o, de haat is zoo vindingrijk. Als ik denk waartoe die haar drijven kan, sidder ik voor mijn arme Aleide....’

Het gesprek werd afgebroken door het binnentreden van een dienaar, die zeggen kwam dat er een vrouw aan de poort stond, die toegang tot den koning begeerde.

‘Op dit uur?’ vroeg deze verrast. ‘Weet zij dan niet, dat 's Graven Steen iederen morgen voor al mijn onderzaten openstaat?’

‘Zij zegt van verre gekomen te zijn en dat hetgeen zij den koning te zeggen heeft geen uitstel lijdt. Zij bad en smeekte zoo roerend, dat men haar met haar kind toch niet van de deur mocht stooten....’

‘Met haar kind?’ vroeg gravin Machteld verwonderd en medelijdend.

‘Ja, edele vrouwe, ze draagt een kind onder haar mantel op den arm.’

‘Och arme, en dat in den guren avond.... Dan moet het wel een wichtige zaak zijn, die haar op dit ongewone uur herwaarts drijft. Jaag haar niet van de poort, maar laat haar binnen. Dan zal ik zelf komen zien, waaraan zij behoefte heeft,’ sprak de gravin.

‘Maar zij verlangt den koning te spreken.’

‘Breng haar dan maar hier,’ gebood deze, ‘dan zullen wij spoedig weten wat zij begeert.’

‘Ja, laat haar hier komen,’ voegde de koningin er bij, wier vrouwelijke nieuwsgierigheid niet minder dan haar medelijden was opgewekt.

‘Tenzij hetgeen zij te zeggen heeft uitsluitend den koning mocht aangaan,’ zei vrouwe Machteld nog; ‘vraag haar dat eerst.’

De dienaar boog en verdween achter het

hangtapijt, dat de deuropening verborg. In gespannen verwachting zagen vooral de vrouwen uit naar de aangekondigde vreemde bezoekster. Daar verscheen, door den dienaar binnengeleid, een slanke gestalte, in een langen reismantel gehuld, waarvan de kap over het hoofd was geslagen en een donkere schaduw wierp over haar bleek gelaat. Zij droeg iets op den arm, dat gedeeltelijk onder de plooien van den mantel verborgen was.

Bij het binnentreden scheen zij een oogenblik te weifelen, als verblindde het plotselinge licht der luchters haar de oogen; maar den koning herkend hebbende, ging zij met vluggen, veerkrachtigen tred recht op dezen toe, viel voor zijn zetel op de knieën en uit de plooien van haar mantel een klein kind loswikkelend, dat ze met beide handen tot den vorst ophief, sprak zij op smeekenden toon:

‘Genadige heer koning, ik kom u om bescherming vragen voor dit onnoozel wicht, dat uit zijn erfdeel gestooten is.... Gij zijt rechtvaardig en goed, ik weet dat gij geen ongerechtigheid duldt, gij zult de bede van een arme moeder niet verstooten....’

Vrouwe Machteld sidderde op het vernemen dier woorden en terwijl zij zich met gretige blikken en ooren vooroverboog, greep zij zich met beide handen aan de armen van haar zetel vast.

Die knielende gestalte, die jeugdige, klagende stem, die blanke handen, van onder den mantel uitgestoken, meende zij te kennen.... Zou het mogelijk zijn? Maar neen, zij moest zich bedriegen.... En toch, het was haar of het hart in haar lichaam opgesprongen was bij het eerste woord, dat de onbekende jonge vrouw liet hooren....

‘Wie zijt gij, goede vrouw?’ hoorde zij den koning vragen.

‘Ik ben de vrouw van een rampzalige, die door zijn eigen moeder wordt belaagd en bestookt. Niet tevreden met hem zijn rechtmatig erfdeel te onthouden, heeft zij dat aan een vreemdeling weggeschonken, die het hem met macht van wapenen ontweldigt.... Ik ben,’ ging zij met fiere stemverheffing voort, ‘ik ben de gravin van Henegouwen, die haar staten en steden door den vreemdeling ziet ingenomen, zoodat haar geen wijkplaats meer overblijft om er te schuilen met haar pasgeboren wicht....’

‘Heilige Maagd! het is Aleide!’ riep gravin Machteld uit, en van haar zetel opspringende, beurde zij de knielende op en drukte ze in bange vervoering onstuimig aan haar hart.

‘Bij het kruis! zijt gij het, Aleide? Gij alleen hier! En wat voor tijding brengt ge ons daar? Waar is Avennes?’ vroeg de koning, driftig van zijn zetel opgevlogen, terwijl Floris haar sprakeloos van verbazing aanstaarde.

‘Avennes staat aan de spits van zijn krijgers om den vijand het hoofd te bieden,’ hernam zij, zich met gejaagdheid uit haar moeders omhelzing losmakende. ‘Maar wat vermag hij tegen de overmacht? Heel Henegouwen, op enkele steden na, heeft al voor Anjou moeten bukken....’

‘Voor Anjou?’

‘Ja, gij weet toch dat Zwarte Griet hem Henegouwen had aangeboden.’

‘Voorzeker; maar ook dat het leengericht te Mechelen die schenking nietig had verklaard.’

‘Alsof Zwarte Griet zich daarom bekommeren zou! Zij heeft eenvoudig tot Anjou gezegd: ik geef u Henegouwen, neem het! En hij heeft te Compiègne in stilte een leger verzameld, waarmee hij onverhoeds het land binnenrukte.... O moeder,’ ging zij voort, zich tot vrouwe Machteld wendende, ‘als gij wist welke angsten ik heb uitgestaan.... Ik lag doodziek te Bouchain te bed: mijn kleine lieveling hier,’ zei ze,

het kind hartstochtelijk kussend, 'was ternauwernood geboren, toen ons de schrikkelijke tijding bereikte dat Anjou al voor Valenciennes stond. Crèvecoeur, op de grenzen, was bij den eersten aanval bezweken. Haussy, Saussoit, Haspres werden in brand gestoken; Valenciennes bood nog tegenstand, maar hoe lang zou dat duren?.... Avennes wilde te wapen vliegen, om den overweldiger te keeren.... Om Godswil, smeekte ik hem, verlaat mij niet.... Om de liefde van ons kind, laat mij hier niet alleen, ik besterf het van angst als de vijand hier voor de poorten komt en ik heb u niet om mij te beschermen... Hij begreep dat hij me met ons kind niet weerloos aan den vijand kon ter prooi laten. Radeloos zat hij aan mijn bed.... Ik ried hem in allerijl zijn mannen te verzamelen en ze den vijand te gemoet te zenden.... Verbijsterd zag hij mij aan: het was of de schrik hem met lamheid geslagen had.... Nu eens vloog hij op als een razende, in machtelooze woede vloekende tegen Zwarte Griet; en dan weer kwam hij schreiend aan mijn leger neerknielen, of drukte ons kind met zoo heftige vervoering aan het hart, dat ik het hem met mijn zwakke krachten ontrukken moest.... Ha! de vermaledijde duivelin, bulderde hij, ziedend van toorn, juist dit oogenblik, dat ik u niet verlaten kan, heeft zij uitgekozen om ons te overrompelen.... Om Godswil, blijf bedaard, wierp ik hem tegen.... Wat baat het of gij hier al de vuisten balt en met het zwaard rinkelt, dat het kind er van opschrikt uit den slaap?.... Zend uw mannen den vijand tegen, maar blijf gij hier om mij en ons kind te verdedigen als het noodig wordt... Eindelijk scheen hij tot bezinning gekomen en schafte raad.... In duizend angsten verwachtte ik iederen dag dat de Franschen voor Bouchain zouden komen.... Telkens toch rukten zij nader: Bergen bood hun maar zwakken tegenstand, en zoo werd Anjou in de hoofdstad van het graafschap als heer gehuldigd. Het scheen dat Avennes waanzinnig zou worden, op het vernemen van dat bericht. Als een dolle zou hij heengesneld zijn, als ik hem niet ter liefde van ons kind bezworen had, ons toch niet te verlaten. Soignies, Braine-le-Comte, Maubeuge, Reulx, Binche, Beaumont, Le Quesnoi vielen achter elkaar Anjou in handen: elk oogenblik kon hij voor Bouchain staan, en bij die gedachte klemde ik mijn kleinen engel aan het hart als dreigde hij me reeds ontrukt te worden.... Godlof, de vijand ging Bouchain voorbij.... Of hij het deed uit ridderlijke kieschheid tegenover een weerlooze moeder met haar pasgeboren kind, weet ik niet. Zoo ja, dan hebbe hij daarvoor lof. Maar mijn lieveling was gered. Uit mijn ondraaglijken angst verlost, herwon ik nu spoedig mijn krachten, ik stond van mijn ziekbed op, nam mijn kind op den arm en sta nu hier om recht en bescherming te vragen voor dat onschuldig wicht....'

Hijgend naar adem zonk zij in de armen van haar moeder, die haar het kind uit de handen nam en het Elisabeth op den schoot legde.

'Mijn arme, lieve Aleide, moet ik u aldus terugzien!' jammerde gravin Machteld. 'Maar God zij geloofd dat ik u nu toch hier heb; hier zijt gij veilig. Schrei vrij uit aan mijn hart.... Doch hoe zijt ge hier gekomen? Hoe kon Avennes u laten gaan?'

'Hij wilde het niet, maar ik zelf stond er op: ik wist dat de koning hier was en ik hier hulp zou vinden.'

'Voorzeker, maar waartoe u zelf met uw kind aan die reis gewaagd? Waarom geen bode gezonden?' vroeg de koning, die haar bleek van ontsteltenis en verontwaardiging over de nieuwe trouweloosheid van Zwarte Griet had aangehoord.

'Wie kan beter de zaak van mijn gemaal en mijn kind bepleiten dan ik?' vroeg Aleide, de betraande oogen op haar broeder vestigend.

'Maar die behoeft geen pleidooi: die zaak is de mijne. O, als ik geweten had, dat Zwarte Griet aldus de uitspraak van het leengericht had durven trotseeren!.... Maar

de andere vorsten, die het bekrachtigd hebben, de bisschop van Luik, de hertog van Brabant, laten die het straffeloos schenden?'

'Ik zei u immers, dat Anjou onverhoeds Henegouwen is binnengerukt: niemand kon er op verdacht zijn. O, met duivelsche sluwheid had Zwarte Griet de overrompeling voorbereid. Alles is het werk van eenige dagen geweest. Thans is uit Luik en uit Brabant hulp in aantocht....'

'En ik kon van dat alles onkundig blijven!' riep de koning, driftig door de zaal stappend. 'Ha, het is of die duivelin met den Booze in bondgenootschap staat. Dit is nu de tweede maal, dat de trouwelooze mij verschalkt.'

'Dat zij zich om het leengericht weinig bekommeren zou, was te voorzien,' merkte Floris op; 'maar dat Karel van Anjou zich tot haar werktuig zou leenen, daarvoor had ik den broeder van Frankrijks koning toch nog te fier geacht.'

'Baatzucht en staatzucht achten niets te laag, als het hun oogmerken dienen kan,' hernam de koning met een uitdrukking van diepe verachting. 'Maar zeker is het, dat als de ridderlijke koning Lodewijk niet ter kruisvaart in het Heilig Land was, hij zijn broeder strenge rekenschap zou vragen van dezen verraderlijken inval. Zelf heeft de koning plechtig Henegouwen aan Avennes toegewezen, en nu komt zijn broeder eigenmachtig het zich zelven toeeigenen! Bij mijn zwaard, hij zal er niet lang genoegen van beleven, al was hij ook honderdmaal te Bergen als graaf van Henegouwen gehuldigd....'

Terwijl de mannen aldus de krijgs- en staatszaken bespraken, hielden de vrouwen zich enkel bezig met Aleide en haar kind. Gravin Machteld had haar den reismantel afgenomen, haar in een gemakkelijken zetel naast haar doen plaats nemen en haar een beker warmen wijn laten reiken. Met moederlijke deernis rustten haar blikken op haar dochter, die zij blozend van jeugd, gezondheid en levensvreugde gekend had en die zij nu moest terugzien bleek, vermagerd, uitgeput van lichamelijke en geestelijke overspanning,

Koningin Elisabeth zat met het kind op den schoot, dat haar met zijn heldere donkere oogjes verbaasd aanzag en opgevroolijkt door het tintelend kaarslicht, dat een behaaglijk warmen gloed verspreidde, de blozende tot vuistjes gebalde handjes naar de luchters uitstak.

'Wat een engel van een kind,' riep zij uit, en drukte het een kus op het blanke voorhoofdje. Maar die gemeenzaamheid scheen de telg van den fieren Avennes zich zelfs van een koningin niet te laten welgevallen; hij vertrok zijn aardig gezichtje en zette het op een schreien.

'Hij merkt wel dat het zijn moeder niet is,' zei Aleide, 'kom maar bij mij, lieveling,' en nauwelijks had zij het wicht een oogenblik op haar armen gewiegd of de traantjes waren alweer opgedroogd.

Gravin Machteld wendde nu haar bezorgdheid van de moeder naar het kind. Aleide wilde het in een aangrenzend slaapvertrek verzorgen en te bed brengen, maar de grootmoeder wilde het in haar nabijheid houden; zij gaf last het wiegje voor den dag te halen, waarin eenmaal Aleide gelegen had, en weldra sluimerde haar kleinkind onder de blauwzijden gordijntjes even rustig, alsof hij van zijn geboorte af geen ander leger gekend had.

De plotselinge verschijning van de jonge moeder met haar kind bracht een heel ongewone bedrijvigheid op 's Graven Steen, waar men sinds jaren aan geen kleine kinderen meer gewend was. De oude, trouwe dienstlieden, die Aleide zelf nog als kind gekend hadden, mochten binnenkomen om haar te begroeten en haar engelachtig klein prinsje te bewonderen.

Met blijden trots verlustigde zich de grootmoeder in hun uitroepen van opgetogenheid, maar gedoogde bijna niet dat zij de zorgen voor het onverwachte kleine gastje deelden, daar zij zelf met naijverige liefde zich daarmee wilde belasten.

Aleide moest ondertusschen nog veel verhalen van haar langen tocht en de treurige aanleiding tot die verre reis, en ondanks haar afmatting en zwakheid kon zij zelf daarvan niet zwijgen.

‘Och, hoe wreed,’ jammerde zij, ‘is door de haatdragendheid van die valsche Zwarte Griet ons geluk verstoord! Na de schrikkelijke tuchtiging, haar verleden jaar door den koning toegediend, gevoelden we ons zoo veilig en gerust. Zelfs de rustelooze Avennes scheen kalm en tevreden geworden. Wij leefden in de blijde afwachting der geboorte van ons kind. Hij kende geen grooter genoegen dan vertrouwelijk met mij samen te zijn, en terwijl ik ijverig aan de lieve kleine kleertjes arbeidde van den vurig verwachten lieveling, zocht Avennes de oude langvergeten boeken weer op, waarin wij hier te Leiden zoo vaak samen

HET DORP AIROLO, GEZIEN UIT DEN MOND VAN DEN ST.-GOTHARDTUNNEL.

HET DORP AIROLO NA DE VERWOESTING.

hadden gelezen; al naaiende luisterde ik naar de oude schoone geschiedenissen, die ons in de zorgelooze jeugd hadden geboeid en wier herlezing de herinnering opwekte aan de zoete uren van weleer.... En och, wat waren wij gelukkig, toen eenmaal onze lieve engel het levenslicht had aanschouwd!.... Eilaas, toen moest dat geluk zoo wreed verstoord worden....'

Weer schoten de tranen haar in de oogen, maar gravin Machteld sprak troostend:

'Daarom is het nog niet voorgoed verloren, liefste Aleide. Ge zijt nu hier met uw engel in veiligheid, en wat het overige betreft, laat dat maar aan den koning over. Hij zal niet dulden, dat Avennes onrecht geschiedt. Doch daarover spreken wij morgen. Nu is het hoog tijd voor u, dat ge u ter ruste begeeft. Ge ziet bleek van afmatting en uw roodgeweende oogen vallen dicht van den slaap. Kom, dat ik u naar uw kamer leide, uw oude kamer, waar alles nog is, zooals gij ze verlaten hebt. En zet u nu alle zorgen maar uit het hoofd: na de overspanning en vermoeienissen der laatste dagen is u niets noodiger dan rust....'

ALLES VERSPEELD.

Gravin Machteld bleek goed gezien te hebben; want toen Aleide den volgenden morgen, laat in den dag ontwaakte, voelde zij zich zoo machteloos, dat zij niet in staat was haar leger te verlaten. Haar krachtige wil had meer van haar verzwakt gestel gevorderd, dan waartoe het bestand was. Op de zenuwachtige overspanning volgde nu de reactie: het was haar of al haar ledematen met lamheid geslagen waren. Maar onder de liefderijke zorgen van haar moeder herwon haar jong en van natuur gezond lichaam toch spoedig de vroegere

krachten. Zij kon opstaan en met haar kleinen lieveling genieten van de lentezon in den bloeienden boomgaard.

Ondertusschen had de koning met zijn getrouwen raad gehouden. Hoe gaarne hij ook aan de eerste opwelling van zijn edelmoedig hart en van zijn rechtmatigen toorn gevolg had gegeven en onmiddellijk tot hulp van Avennes was opgerukt, bleek dat toch bij nadere overweging niet het verstandigste te zijn.

Voor het oogenblik zou de hulp, die Avennes uit Luik en Brabant gezonden was, hem allicht in staat stellen den overweldiger tot staan te brengen; en inmiddels kon de koning beproeven om hem door overreding tot terugtrekken te bewegen. Hij wilde Karel van Anjou onder het oog brengen, hoe zijn broeder koning Lodewijk zelf plechtig Henegouwen aan Avennes had toegewezen; hoe dus zijn inval in dat gewest niet alleen hoogst onrechtvaardig, maar met 's konings uitdrukkelijken wil in strijd was, zoodat de koning, als hij van zijn kruisvaart in Frankrijk terugkeerde, zijn broeder stellig strenge rekenschap zou vorderen van zijn eigenmachtig optreden. Daarom wilde koning Willem den zegevierenden Anjou raden zich eenvoudig terug te trekken, in welk geval hij hem zijn koninklijke vriendschap toezeide.

Op die wijze hoopte koning Willem door minnelijke schikking aan den onzaligen strijd een einde te maken. Dit beantwoordde niet alleen aan zijn vredelievenden aard en zijn wijs beleid; maar het liet hem bovendien ook de handen vrij tot zijn voorgenomen scheepstocht tegen de Westfriezen, waartoe reeds alle toebereidselen waren gemaakt en die geen langer uitstel lijden kon.

Aleide kon niet anders dan de wijze voorzichtigheid van haar koninklijken broeder prijzen en voorspelde zich van zijn machtige tusschenkomst het beste gevolg.

Onmiddellijk dus werd een bode, met de overbrenging van een brief des konings belast, naar Anjou afgezonden. En in afwachting van diens antwoord ging de koning met Floris en de verdere heeren van zijn gevolg scheep naar Westfriesland, terwijl Aleide met koningin Elisabeth bij haar moeder op 's Graven Steen achterbleef en in de kalme, vredige atmosfeer van het ouderlijk huis spoedig haar volle gezondheid en krachten herwon.

Gelijk de koning voorspeld had, keerde hij binnen weinige weken zegevierend van zijn tocht tegen de Westfriezen terug. Hij had in Kennemerland alles in de grootste wanorde aangetroffen, maar met krachtig doortasten spoedig de rust hersteld.

Den 11en Mei had zijn vloot de scheepsmacht der Westfriezen slag geleverd en die volslagen vernietigd. Vijfduizend vijanden hadden in dien slag het leven of de vrijheid verloren. Op gevoelige wijze had de koning zijn onwilligen onderdanen ontzag ingeboezemd voor den landsheer, dien zij gemeend hadden straffeloos te kunnen trotseeren. Nog eenige dagen vertoefde hij in het oproerige land om allerwegen zijn gezag te bevestigen en keerde daarop te Leiden terug, als overwinnaar ingehaald door heel de bevolking, maar vooral met vreugde begroet door zijn dierbare echtgenoote, zijn moeder en Aleide, die, hoezeer ook vóór zijn vertrek door hem gerustgesteld, toch niet ten volle gerust waren voor zij hem weer veilig en wel in haar midden zagen.

Een hoogst gewichtige tijding wachtte hem na die blijde zege. Zijn rijkskanselier, de bisschop van Spiers, toonde hem een schrijven van den H. Vader te Rome, waarin deze hem den dood meldde van den tegenkoning Koenraad, die jammerlijk in Italië was omgekomen.

De koning verbleekte van ontzetting, toen hij den rampzaligen dood van zijn bitteren vijand vernam. De ongelukkige vorst was, met den banvloek der Kerk beladen, in vertwijfeling gestorven, op zijn doodbed het uur van zijn geboorte vervloekend!

'Dat is het einde van de vervolgers der Kerk,' sprak de bisschop plechtig. 'Vreeselijk is het wraakgericht des Heeren over hen, die de hand opheffen tegen zijn Gezalfde. Wie u versmaadt, versmaadt Mij, heeft Hij gesproken, en dat woord heeft Hij gestaafd door de schrikkelijkste oordeelen. Gij echter, o koning, hebt reden tot juichen: al uw tegenstanders zijn de een na den ander door Gods straffende hand getroffen. Thans is er niemand meer, die u nog weerstaat; onbetwist en onaangevochten beheerscht gij het gansche Roomsche Rijk. Verneem wat de Heilige Vader u verder schrijft.'

En het perkament ontplooiende, las hij den verderen inhoud van het pauselijk schrijven, behelzende 'dat de Goddelijke Voorzienigheid, den vrede in de Kerk willende herstellen, hem (den koning) thans de duidelijkste bewijzen harer goedertierenheid verleende en hem de middelen aanwees om voorspoedig te regeeren; dat er, nu Koenraad was weggerukt, niemand meer overbleef, die de macht had hem te weerstreven en dat hij hem daarom bad, smeekte, vaderlijk vermaande en van hem vorderde, dat hij, kardinaal Capuzzio geraadpleegd hebbende, alle zwarigheden zou ter zijde zetten en zich bereiden om met koninklijke praal naar Italië te komen en tegen het aanstaande Kerstfeest te Rome te zijn, om aldaar de kroon des Rijks uit zijn handen te ontvangen.'[1)]

'Gij hebt het dus gehoord, heer koning, met het Kerstfeest wacht de Heilige Vader u te Rome om u de keizerskroon op het hoofd te zetten, gelijk eenmaal uw doorluchtige voorzaat Karel de Groote in den Kerstnacht tot keizer van het Westen werd gekroond.'

Met gebogen hoofd en nog bleek van ontroering hoorde koning Willem die woorden aan, welke hem diep in de ziel grepen. De keizerskroon, de hoogste glorie der Christenheid zou zijn deel worden! Hij duizelde een oogenblik als hij dacht aan de ontzettende hoogte, waartoe Gods hand hem in weinige jaren tijds had opgevoerd. Maar de Almachtige, die hem zoo hoog had doen klimmen, zou hem ook verder Zijn onmisbaren steun niet onthouden.

'*Spes mea Dominus a juventute mea*,' prevelde hij, '*tu es protector mens*. Gij, Fleer, zijt mijn hoop van der jeugd af aan, Gij zijt mijn beschermer....'

De vorsten en grooten van 's konings omgeving namen de tijding niet zoo hoog-ernstig op als hij. Zoodra zich onder hen het bericht verbreidde dat Koenraad, de tegenkoning was weggerukt en nu niets den koning meer weerhield, zich de keizerskroon op de slapen te laten drukken, verhoogde dit slechts de vreugde van de overwinning, pas op de Westfriezen bevochten.

Met uitbundige blijdschap werd die zege gevierd en het gejuich en de gelukwenschen van zijn getrouwen verdreven ongemerkt bij den jeugdigen vorst de ernstige, heilige stemming, waarin Koenraads doodsbericht en het pauselijk schrijven hem aanvankelijk gebracht hadden. De beker ging lustig rond in de luidruchtige feesthalle, waar de vorsten en edelen als wapenbroeders geschaard zaten rondom hun koning, die hen pas als overwinnaar ter zege had gevoerd. Zij haalden bijzonderheden op van den voorspoedigen tocht in het waterrijke land, die vooral voor de Duitsche vorsten, aan geen scheepsstrijd gewoon, iets bijzonder avontuurlijks gehad had.

1) Van Mieris. Charterboek van Holland.

Geen wonder dat in de opwinding van dezen kring en onder den invloed van den wijn den jeugdigen vorst het hart in de borst van fieren overmoed zwol, dat een hooge blos zijn mannelijke trekken kleurde en zijn donkere oogen straalden van blijden levenslust.

Juist op dit oogenblik kwam een schildknaap hem zeggen dat een heraut van Karel van Anjou was aangekomen met diens antwoord op zijn schrijven.

'Men brenge hem onmiddellijk hier,' gebood de koning, zich belangstellend in zijn hoogen overhuifden zetel oprichtend.

De heraut werd voor hem gebracht en bood hem, op éene knie neergezonken, eerbiedig het schrijven van zijn meester aan. Met ongeduldige hand wikkelde de koning het zegelkoord los en doorliep met gretigen blik het beschreven perkament.

Daarop barstte hij in een schaterlach uit.

'Edele vorsten en heeren, gelieft een oogenblik te luisteren,' zei hij, zich tot de grooten van zijn gevolg wendende. 'Ge zult niet licht gissen wat hertog Karel van Anjou mij daar gelieft te schrijven. Ik had hem aangemaand eenvoudig terug te geven wat hij tegen alle recht en billijkheid genomen heeft en zich uit Henegouwen terug te trekken, in welk geval ik hem mijn koninklijke gunst en vriendschap aanbood. En wat meent gij nu dat hij daarop antwoordt? Luistert: 'Zoo weinig het mij lust uit Henegouwen te verhuizen, zoo weinig geef ik om uw vriendschap of bondgenootschap. Bied ze anderen aan, die er begeerig naar zijn. De koning van Frankrijk is mijn broeder en kan mij, wanneer het noodig is, te hulp komen. U vrees ik niet en verlang alleen u, waar gij ook verkiest, aan het hoofd mijner legerscharen te ontmoeten. Gelief zelf tijd en plaats te bepalen. Hoe aangenaam zou het mij zijn, indien ik den Waterkoning eens uit zijn moerassen naar den vasten grond kon lokken. Dan zou ik mijn moed aan hem koelen zoodanig dat men er ten eeuwigen dage van spreken zou.'[1)]

'Wat zegt gij daarvan, heeren?' vroeg hij, het perkament minachtend ter zijde werpend en uitdagend den kring rondziende. 'Moeten wij dien Franschen praalhans niet eens leeren dat de Waterkoning den strijd op den vasten grond niet schuwt?'

Een wild rumoer, half van verontwaardiging, half van toejuiching was het antwoord op die vraag. De vorsten en ridders vlogen met uitgetrokken zwaard van hun zetels op:

'Welk een onbeschaamde hoon!' - 'Wat dorpere uitdaging!' - 'Wij zullen den dollen snoever tot zwijgen brengen.' - Ha, ha! hij zal den Waterkoning leeren kennen.' - 'Vivat de Waterkoning!'

Zoo joelde en juichte het woest dooreen, maar het spotgelach over de kwajongensachtige vermetelheid van den uitdager behield toch de overhand op de verontwaardiging wegens den hoon, den koning aangedaan.

Toen gebood de koning stilte, en zich weer tot den heraut wendende, die nog bedremmeld voor zijn voeten knielde, in afwachting van het antwoord, sprak hij, zich fier in zijn zetel oprichtend.

'Gij hebt gehoord en gezien hoe de ridderlijke boodschap van uw edelen heer hier ontvangen is. Welnu breng hem dat getrouwelijk over. Zeg hem dat schelden het werk van vrouwen is en dat het een dapper held meer betaamt zijn arm dan zijn tong te gebruiken. Wanneer hij inderdaad begeert zijn degen met den mijnen te meten, dan biedt de heide van Assche nabij Maastricht daartoe een uitstekende gelegenheid. Daar is een onoverzienbare vlakte, waar geen wateren hem zullen verhinderen te strijden, noch bosschen of bergen hem voor hinderlagen behoeven te doen vreezen;

1) Melis Stoke.

daar zal dus de dapperheid alles afdoen. Laat hem zelf een tijd bepalen, waarop de beide legers elkander moeten ontmoeten; dit wil ik alvast voor afgesproken houden, dat wie van beiden het eerst op de kampplaats wezen mocht, daar zijn tegenstander minstens een dag lang moet afwachten.'[2)]

De koning had inmiddels een schildknaap iets ingefluisterd, waarop de jonkman de zaal uit ijlde en weinige minuten later met een blinkende gouden ridderketen in de hand terugkeerde.

'En u, brave boodschapper, schenk ik deze gouden keten als bodeloon,' voegde hij er bij, het kostelijke halssieraad uit de hand van den schildknaap aannemend en het den heraut overhandigend. 'Dit is de ridderketen, die Guy van Dampierre droeg in den slag van Westkappel en die wij hem met een andere keten hebben doen verwisselen, die beter aan verraders past. Ga nu en wacht tot men u deze boodschap op schrift gegeven heeft; dan kunt gij, na u hier behoorlijk tegen de reis gesterkt te hebben, naar uw meester vertrekken.'

Een luidruchtig gejuich, dat met een schaterend gelach vermengd, uit de zaal opging, brak de stilte af, waarmee 's konings woorden door al de aanwezigen waren aangehoord. En bedremmeld droop de heraut af, in zijn verlegenheid zelfs geen woorden kunnende vinden om den koning dank te zeggen voor zijn vorstelijk geschenk.

2) Melis Stoke.

Toen hij bij zijn meester terugkeerde en daar het onthaal meedeelde, dat diens uitdaging te Leiden gevonden had, fronste Karel van Anjou de wenkbrauwen en toonde weinig lust gevolg te geven aan de uitnoodiging tot den strijd, die hij zelf in zoo roekeloozen overmoed had uitgelokt. De eene maand na de andere liet hij verloopen zonder er op te antwoorden, tot eindelijk tegen September koning Willem de vrijheid nam er hem aan te herinneren.

Toen maakte de fiere uitdager van den Roomsch-koning Zwarte Griet deelgenoote van zijn bekommering en deze stak hem een hart onder den riem door hem te zeggen:

‘Vrees niet; de koning zal nooit zoo vermetel zijn. Schrijf hem dat gij plaats en dag, door hem bepaald, aanneemt. Sla dan gerust uw leger in de heide op en vertoef er twee of drie dagen. Wees verzekerd, dat hij er u niet zal komen opzoeken, al laagt gij er ook jaren achtereen. Aldus zult gij u handhaven als graaf van Henegouwen: nooit zal mijn onwaardige zoon het graafschap bezitten.’

Hierdoor aangemoedigd, liet hij den koning weten, dat deze hem ten bepaalden tijde op de heide van Assche vinden zou, en dat wie van beiden daar het eerst mocht aangekomen zijn, den ander daar drie dagen zou wachten.

Koning Willem verscheen er inderdaad en wachtte drie dagen te vergeefs op den ridderlijken kampioen van Zwarte Griet, die van den wachttijd gebruik gemaakt had om zich stilletjes uit de voeten te maken.

Niet voor niets echter had de koning zijn leger op de heide van Assche verzameld. Hij maakte er nu gebruik van om voor Avennes de Henegouwsche steden te heroveren, die de Franschman hem weinige maanden geleden ontweldigd had. Bijna zonder tegenstand openden alle hem haar poorten en zegevierend voerde hij er Avennes, door de bevolking met vreugde ingehaald, als rechtmatig heer des lands binnen.

Wellicht had hij dien zegetocht nog voortgezet, als niet een blijde tijding hem plotseling naar huis teruggeroepen had.

Koningin Elisabeth had hem te Leiden tijdens zijn afwezigheid een zoon geschonken, en de gelukkige vader ijlde zonder verwijl naar zijn grafelijke stad om er getuige te zijn van den plechtigen doop zijns stamhouders, die naar zijn roemruchtigen vader den naam van Floris ontving.

Met luisterrijke feesten werd te Leiden de heuglijke gebeurtenis gevierd en ter eeuwige gedachtenis liet de Roomsch-koning in de St.-Pieterskerk, waar hij zelf eenmaal het heilig doopsel ontvangen had, een prachtige kapel oprichten, die hij met een doopvont verrijkte van zoo kunstig beeldwerk, dat ze in gansch Holland haar wedergade niet vond.

(*Wordt vervolgd.*)

De landverschuiving in Zwitserland.

Reeds sedert eenigen tijd hadden bouwmeesters voorspeld en al spoedig hebben ook leeken gemerkt, dat het dorpje Airolo met een bergstorting werd bedreigd.

Op Donderdag 29 December heeft aan de zuidzijde van den St. Gothard een gedeelte van den berg zich losgemaakt, en is met kracht, boomen ontwortelend, huizen verpletterend, neergeschoven in het dal en heeft een gedeelte van Airolo bedolven onder zand en rotsen.

De neergestorte massa wordt geschat op 400.000 kubieke meters en men berekent, dat de schade minstens een millioen franks beloopt.

Wat tot heden van het dorp gespaard bleef, verkeert nog in groot gevaar, daar men nieuwe spleten en scheuren in den Sasso Rosso heeft waargenomen, en men ernstig voor verdere nederstortingen vreest. Zoo mogelijk zal er getracht worden de rotsmassa, die de vallei nog bedreigt, te doen springen en het is te hopen, dat dit geschieden kan, zonder dat er eenig verder ongeval wordt veroorzaakt.

Het dorpje Airolo ligt in het kanton Tessino, aan de Italiaansche of zuidzijde van den beroemden tunnel, die door Favre dwars door den St.-Gothard werd geboord, om een rechtstreeksche verbinding tusschen Zwitserland en Duitschland met Italië tot stand te brengen. Dit reuzenwerk is door den Franschen bouwmeester ontworpen en voorbereid, en werd grootendeels uitgevoerd onder zijn leiding, doch de voltooiing er van mocht hij niet beleven, hij overleed aan een beroerte, nog eer het grootsche plan geheel was uitgevoerd.

Aan dezen tunnel dankt Airolo zijne bekendheid, want het is slechts een dorpje met ongeveer 2000 inwoners, die vroeger meerendeels hun bestaan vonden in landbouw en ook thans zich meest met dat bedrijf onledig houden. Sedert de spoorweg het plaatsje in betere en geregelde verbindingen heeft gebracht met de buitenwereld, heeft het zijn aandeel gehad van den toeristenstroom, die zich elken zomer over Zwitserland uitstort. En hoewel het zich moet tevreden stellen met een meer bescheiden deel dan de noordzijde, toch hebben de vreemdelingen ook hier leven en vertier gebracht. En allen, die den tijd gevonden hebben, om ook de vroolijke, lachende zuidzijde van het bergland te bezoeken, zullen de schoonheid roemen van het typisch Alpijnsche natuurtooneel, dat zich hier voor hunne oogen ontrolt.

De landverschuiving is niet het eerste onheil, waardoor het bergdorpje wordt getroffen. In 1877 werd het grootendeels verwoest door een hevigen brand.

Onder de nieuwe gebouwen, die daarna werden opgericht, bevindt zich ook een fort, dat op de berghelling is gebouwd, en zij, die met de plaatselijke gesteldheid nader bekend zijn, veronderstellen dat de bergstorting voor een gedeelte te wijten is aan het afschieten der kanonnen in deze versterking.

Aan de westzijde van Airolo, waar de Ticino ontspringt, verheft zich de indrukwekkende Pizzo-Rotondogroep, het hoogste punt van den St. Gothard. Het bestijgen dezer groep is hoogst moeilijk en zij alleen, die aan bergen beklimmen gewoon zijn, kunnen den top in acht tot negen uren bereiken.

L.v.M.

's Zondags buiten.
Een praatje door Julius.

Een voorstander van Zondagviering en goede Zondagviering, dat ben ik. Dan worden alle zorgen op zij gezet, iets anders aangetrokken dan in de week en een goede, lange H. Mis gehoord. In de week mag een Mis van Offerande tot de H. Communie er een enkelen keer door; maar des Zondags dan is het rustdag, de dag des Heeren. Een pastoor van mijn kennis, een dorpspastoor moet ge weten, niet zoo'n pastoor van deftige stadsluiden, zei dat op de hooge feestdagen de kerk 's morgens altijd even muf rook naar de trouwrokken, of beter trouwsjaals en trouwjaponnen, welke dan uit de kast gehaald worden. Die tijden beginnen voorbij te gaan. Nu heeft Bet of Trieneken gewoonlijk iets nieuws aan, en de mannen dragen ook hun trouwspul geen

kwart eeuw meer. De tijden veranderen; maar die van grootvader verschilden ook veel van de dagen, die zijn grootje zag. Onze tijd heeft zijn goede zijde, zoowel als die van onze voorouders zijn zwarten kant had.

Na de hoogmis is het bijeenkomst op het kerkplein. Langzamerhand verdwijnt de zwarte menschenmassa in de omringende herbergen of begeeft zich naar de kegelbaan. Nu worden de laatste nieuwtjes behandeld en door de jongeluiden hier en daar een kwinkslag gewisseld over Antje of Treesje. Waar het hart vol van is, loopt de mond van over. Antje, toen ze naar de Hoogmis ging, wierp een zijdelingschen blik naar den kant, waar Dirk gewoonlijk stond; of hij ook zag, hoe mooi ze was met de nieuwe muts met vuurroode rozen, welke wedijverden met die op haar wangen; en Piet zorgde wel in de voorste rij te staan, toen Grietje voorbij ging. Hij had een splinternieuw vest aan en een nieuwerwetsch boordje om. Straks na het Lof komt men menig paartje tegen in het veld. Of wel *zij* gaat een praatje maken met eenige vriendinnen op de bank voor het huis, waar *hij* straks moet voorbij komen, als hij naar de beugelbaan gaat. Vader en moeder gaan eens naar de vruchten zien, of het koren goed staat en de oogst veel belooft. Op de bank voor de herberg op den grooten weg zit de schoolmeester uit het naburige dorp met zijn zeven of acht spruiten. Een kan met bier staat op de tafel, en voor ieder aanzittende een miniatuur bierglas. De welgedane herbergiersvrouw heeft die uit alle hoeken bijeengezocht. Ze weet wel dat meesters beurs slecht voorzien is en die extra-uitgave niet te best kan lijden. Vader en kinderen genieten volop. Het is een heerlijk uitstapje voor hen. Ze zitten daar als groote luiden uit de stad, meenen de kinderen. Deze komen wel is waar met een rijtuig en drinken koffie en eten taart; maar dat zullen zij doen als ze groot en ook eens rijk zijn. Het is al schoon genoeg, dat ze daar zoo heerlijk zitten kunnen, met een groote kan bier voor zich en mooie gesteven en gestreken witte schorten aan. Dat zullen ze morgen eens vertellen aan buurmans Liesje en Claartje.

Daar zijn ook de notaris en zijn vrouw. Zie hoe lief ze glimlachen tegen vader. Nu komt de postbode met eega en kroost aangewandeld. Wat kijken die allen vergenoegd! Ze zetten zich bij de tafel, na een behoorlijken afstand te hebben gelaten tusschen de meestersfamilie en de hunne. Voor den postbode is de schoolmeester een heel personage.

Moeder vraagt met de noodige eerbied naar den welstand van de juffrouw, en haar echtvriend vertelt van de verkiezingen en de hooge prijzen van de grasverkoopingen. Onze postbode is een politicus. Onderweg leest hij de krant, en steeds volgt hij met veel belangstelling de verkiezingen. Hij geeft nu al zijn nieuws ten beste aan den meester; zich nu en dan, oudergewoonte, het verbrande voorhoofd afvegende, waar de rand van de uniformpots de scheiding teekent tusschen wit en bruin. Dat gebruik van den zakdoek is overbodig vandaag. Nu zit hij koel en rustig in het lommer van den grooten beukeboom. Morgen als hij de zware tasch weer opneemt, en onder de gloeiende zon langs 's Heeren wegen voortstrompelt, komt zijn groote geruite zakdoek te pas.

'In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood eten.' Hoe duidelijk staat dat te lezen op die gebruinde, scherp geteekende, magere gezichten bij de kegelbaan. En toch hebben ze de heele week gewerkt, hard gewerkt, van 's morgens vroeg tot 's avonds laat, ze hebben zich nauwelijks eenige uren rust gegund, want het is hooitijd, en het is of ze van geen vermoeidheid weten. Men is blij rustig te kunnen zitten in een schaduwrijk hoekje, in die groote hitte; en daar dicht bij den beukeboom beweegt zich een wriemelende, kegelende, spartelende menigte; armen, beenen, mond, longen, alles is bij hen in de weer.

Die boerenjongens weten van geen vermoeidheid af. Zes lange dagen van afmattenden arbeid konden hun niet verhinderen een uitspanning te nemen, welke een gewoon stadskind in een half uur van de been zou helpen. Het moet gezegd worden: Onze Lieve Heer geeft hun sterke beenen. Net als Gladstone. Dat was er me een. Die Engelschen weten wel wat goed is. Die trekken naar buiten, maken lange wandelingen te voet, hakken boomen voor hun tijdverdrijf, eten gezonden kost, niet zulk vervalscht maagverdervend goed als die Parijzenaars, worden oud en maken op een fatsoenlijke manier hun lange reis, na volop genoten te hebben van Gods heerlijke gaven en onvergelijkelijk schoone schepping.

Wilt ge dus van den Zondag genieten, lieve lezers en lezeressen, ga dan naar buiten. Maar niet 's middags een rij toertje maken, als de weg stoffig is, en uw mooi kleedje bederft, lieve damen, en uw kleur ook (vreeselijk niet waar)! Ga niet naar buiten als het beste er van af is; maar vertrek 's Zaterdagsavonds naar een of ander dorp, en maak daar eens een heelen Zondag mee, en ik ben zeker, dat ge de proef zult herhalen.

Prins George en Kreta.

Een jaar lang trachtten de mogendheden tevergeefs tot overeenstemming te komen omtrent de keuze van een Christen stadhouder voor het eiland Kreta.

Achtereenvolgens werden candidaat gesteld, maar als zoodanig verworpen: prins George van Griekenland, Numa Droz, voormalig president van den Zwitserschen Bondsraad, de Luxemburgsche kolonel Schoeffer en prins Petrovitsj, de neef van prins Nicolaas van Montenegro. De vertegenwoordigers der groote mogendheden wisten niet meer tot wien zich te wenden, toen de czaar opnieuw den tweeden zoon van den Griekschen koning aan hunne goedkeuring voordroeg.

Duitschland en Oostenrijk maakten groote bezwaren; maar Rusland handhaafde zijn voorstel, dat door Frankrijk werd gesteund, en, aangezien Engeland en Italië niet afkeerig waren van dezen candidaat, kwam de overeenkomst tot stand tusschen deze vier laatste regeeringen. Oostenrijk en Duitschland bepaalden zich er toe hunne troepen van Kreta terug te roepen en zich te onttrekken aan het Europeesch concert.

Van dat oogenblik af hadden de vier groote mogendheden den tijd om onderling het vraagstuk te bespreken en nauwkeurig de rol aan te geven, die hun lasthebber te vervullen zal hebben. Prins George toch is slechts benoemd voor den tijd van drie jaar, en daarin moet hij Kreta tot rust brengen en er een regelmatige administratie vestigen.

In overleg met de Nationale Vergadering, waarin alle Kretenzer elementen vertegenwoordigd zullen wezen, moet de stadhouder een zelfstandig bestuur invoeren, dat de veiligheid van personen en goederen kan verzekeren en vrijheid van godsdienst toestaat. Hij zal bovendien een locale krijgsmacht moeten stichten, in staat om de orde te handhaven.

Op deze grondslagen is het bestuur toevertrouwd aan prins George, die zijn mandaat heeft aanvaard en met de noodige plechtigheid als stadhouder van het eiland is ingehuldigd.

Prins George werd geboren te Corfoe in de maand Juni 1869. Hij studeerde met ijver, maakte snelle vorderingen, legde zich vooral toe op de beoefening der talen en werd geplaatst bij de marine, terwijl zijn oudere broeder, de erfprins en vermoedelijke troonopvolger, bij het leger ging. Hij volgde den cursus der Zeevaartschool van den Piraeus, zette zijn studie voort in Denemarken, waar hij vier jaren bleef en deed vervolgens verschillende reizen aan boord van Deensche oorlogsvaartuigen.

Bij zijn terugkeer in Griekenland werd hij benoemd tot overste van de kustverdediging des rijks en legde zich met ijver en met liefde toe op den dienst.

Bij gelegenheid van den laatsten oorlog voerde prins George het bevel over de torpedovloot, die was toegevoegd aan het eskader van het Oosten, en iedereen herinnert zich, hoe de moedige prins tot werkeloosheid werd gedoemd.

Door de christenbevolking van Kreta is prins George met vreugde en gejuich ontvangen en de Muzelmannen, hoewel zij misschien een andere keuze hadden gewenscht, kunnen hem niet erg vijandig zijn, want zij hebben van hem de belofte ontvangen, dat hij met volstrekte onpartijdigheid zijn mandaat zal vervullen, zonder onderscheid te maken tusschen of eenige voorliefde te toonen jegens de Kretenzers van de eene of andere belijdenis, van het eene of het andere ras.

De voorlichting en de medewerking van Numa Droz, die hem voor enkele dagen nog verzekerd schenen, zullen hem evenwel niet ten deel vallen. Men had gehoopt, dat de oud-president van den Zwitserschen bondsstaat met zijn rijpe ondervinding den goeden wil van prins George zou gesteund hebben. Maar daarop valt niet meer te rekenen, naar het schijnt, en dat is te bejammeren. Doch het is te hopen, dat de prins in het kleine rijk, dat gedurende twee en een halve eeuw zuchtte onder de Turksche overheersching en dat sedert zoovele jaren het Ottomaansche juk van de schouders trachtte te slingeren, de noodige medewerking vinden zal, om hem de moeilijke taak te helpen verlichten, die hij met moed en vertrouwen op zich heeft genomen.

En door heel Europa wordt de vurige, de hartgrondige wensch geslaakt, dat het zoo lang geteisterde volk, dat in de eeuwenlange verdrukking zijn welvaart zag verloren gaan, weder tot rust, bloei en voorspoed komen zal onder het onpartijdig en zegenrijk bestuur van den jeugdigen, moedigen en liefdevollen prins George van Griekenland.

L.v.M.

PRINS GEORGE VAN GRIEKENLAND.

De keizerin-weduwe van China.

Sedert eenigen tijd stonden aan het keizerlijk hof te Peking twee partijen vijandig tegenover elkander. De eene zocht den aandrang naar hervormingen tegen te houden en wilde de oude staatsinrichting zooveel mogelijk ongeschonden in stand houden. Aan het hoofd dezer partij stonden de moeder van den vorigen keizer, de keizerin Tze-si, en haar raadgever Li-hoeng-tsjang. De andere partij, waarvan Kang-joe-mei de leider was, wilde het Chineesche rijk door hervormingen naar Europeesch model herinrichten. Het was haar gelukt, den keizer voor zich te winnen, maar dit leidde tot een paleisrevolutie. De keizer werd gedwongen, de regeering aan de keizerin-weduwe af te staan, en Kang-joe-mei en diens aanhangers moesten uit China vluchten.

DE KEIZERIN-WEDUWE VAN CHINA.

De keizerin-regentes van China heeft reeds sedert tientallen van jaren in Oost-Azië een gewichtige rol gespeeld. Zij is nu in haar 64e levensjaar en de weduwe van keizer Hien-fong, die in 1861 stierf. Hij werd opgevolgd door zijn vijfjarigen zoon Tsai-tsjoen, in wiens naam de regeering gevoerd werd door een raad van voogdij, waarin ook de keizerin weduwe zitting had. China was toen door den opstand van de sekte der Taipings en door een oorlog met Engeland en Frankrijk op den rand van den afgrond gebracht. Aan de wijsheid der keizerin-weduwe gelukte het evenwel, de ergste gevaren af te wenden.

In het jaar 1873 nam de zeventienjarige keizer Toeng-tsji zelf de teugels der regeering in handen, maar hij stierf reeds twee jaar later. Wederom besteeg een kind, de in 1871 geboren prins Tsai-thien, een neef der keizerin-weduwe, den troon van China. Opnieuw nam de keizerin het regentschap op zich, en haar invloed verminderde niet, nadat de keizer in 1889 persoonlijk de regeering had aanvaard. Alle pogingen van verschillende hoogwaardigheidbekleeders, om haar het gezag afhandig te maken, bleven vruchteloos, en voor de krachtige vrouw moesten ook haar jongste tegenstrevers wijken. Over de eigenschappen der keizerin wordt verschillend geoordeeld: haar aanhangers prijzen haar bovenmate en haar tegenstanders trachten zooveel mogelijk haar verdiensten te verkleinen. Eerst in lateren tijd zal een billijk oordeel over deze merkwaardige vrouw mogelijk zijn.

Bij de Platen.

Alles verspeeld. -

Ontzettend zijn de uitersten, waartoe de hartstocht van het spel den mensch voeren kan. Nadat hij alles wat hij bezit op het spel gezet en verloren heeft, drijft de vertwijfeling den rampzaligen speler vaak, ten slotte ziel en zaligheid roekeloos te vergooien. Hoe dikwijls lezen of hooren we niet van menschen, die al wat zij aan waarde bezaten bijeenpakten, naar Monte Carlo of een ander dergelijk speelhol togen en daar zoo lang aan de groene tafel zaten tot zij hun laatsten cent hadden verspeeld - dikwijls binnen enkele uren. Dan strompelden zij, door dat moderne roofstelsel uitgeplunderd, de schoone speelzaal uit en.... joegen zich een kogel door het hoofd.

Op onze plaat, die in iederen trek van compositie, gelaatsuitdrukking, costuum enz. het werk van een meesterhand verraadt, speelt het tooneel in den ouden tijd, in de pruikenperiode van de vorige eeuw.

De jonge, zwierig gekleede man, die door de twee oude schurken is uitgeschud, herinnert levendig aan de figuur van Karl Moor uit Schillers bekend tooneelstuk. Alle drie dragen de aristocratische kleedij van het pronklievende tijdvak en ook het vertrek met zijn weelderige meubileering bewijst dat zij tot de deftige kringen behooren. Misschien is het een bijzonder huis, misschien ook een afgehuurde kamer in een groot hotel.

De twee ouden zijn in elk geval spelers van beroep, complotteerende duivels in menschengedaante, wier houding en gezicht de vertrouwdheid met de meest doortrapte kunstgrepen en schurkenstreken verraden.

Alles is er op berekend geweest om hun slachtoffer, als een vlieg in een spinneweb, te omstrikken. Zware wijnen en fijne, sterke likeuren waren bij de hand om de hersens van den jonkman te benevelen. Nu is het werk gedaan, nu is de arme kerel een weerlooze prooi van de twee duivels: hij heeft alles verspeeld, zijn geld, zijn horloge, ringen, al wat hij aan waarde bij zich had. Toen hij niets meer had om op het spel te

zetten, verschafte men hem tegen een behoorlijk geteekende schuldbekentenis opnieuw geld, en ook dat heeft hij waarschijnlijk alweer verspeeld.

Den gapenden afgrond van het niets ziet hij voor zich en vertwijfeling grijpt hem aan. Op de kunstmatige opwinding van straks is een akelige ontspanning gevolgd. De ledematen hangen hem slap bij het lijf, met troosteloozen blik staart hij op den grond; een schrikkelijke ontnuchtering is over hem gekomen. Hij ziet dat hem niets meer overblijft dan ellende, schande en.... misschien de dood door eigen hand.

Met gehuichelde vriendschap zijn de twee schurken nog bezig hem de zaak als onbeduidend voor te stellen; met losse scherts pogen zij den rampzalige nog te begoochelen; zij schenken hem nog eens in en sporen hem tot drinken aan. Maar het schijnt niet dat het hun meer gelukken zal; het noodlot zal zijn loop volgen en schrikkelijk zal het einde zijn.

Mocht dit aangrijpend tooneel onder de oogen komen van allen, die aan den hartstocht van het spel zijn verslaafd, en de aanblik van dat schouwspel hen tot waarschuwing strekken.

[Nummer 50]

DE LAWINE, NAAR DE TEEKENING VAN M. ZENO DIEMER.

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XXI. Ten ijstocht.

In een ruim, hoog gewelfd vertrek, aangenaam verwarmd door een groot houtvuur, dat in de breede schouw vroolijk vlamde, zat koningin Elisabeth aan de wieg van haar kleinen Floris. Het prinselijke bedje was zoo geplaatst dat de sluimerende kleine zoowel de warmte van den haard genoot als het bleeke licht van den winterdag, dat door het hooge kruisvenster naar binnen viel.

De koningin droeg een eenvoudig wit huisgewaad, met geen ander siersel dan het kleurige, met gouddraad doorstikte boordsel. Zij hield zich met licht naaldewerk onledig, ten einde al haar aandacht te kunnen wijden aan haar lieveling.

Haar schoonzuster Margareta, de gravin van Henneberg hield haar gezelschap en toonde ook van haar zijde meer belangstelling in het kind, dan in het borduurwerk, dat zij voor tijdverdrijf had ter hand genomen. Beurtelings zagen de beide jonge vrouwen van haar arbeid op om een blik in het wiegje te werpen, waar de kleine Floris, met rozeblosjes op de wang, rustig sluimerde. Vooral de moeder kon het oog niet afhouden van het fijne engelenkopje, dat zich met de gitzwarte lokjes levendig tegen het sneeuwwitte kussen afteekende; bij wijlen liet zij het werk een pooze rusten om zich in den aanblik te verlustigen.

‘Hij slaapt maar rustig door, mijn Floris, en bekommert zich niets om de gewichtige aangelegenheden, die zijn heer vader hier te Worms met de rijksgrooten afhandelt,’ merkte de koningin glimlachend op.

‘De tijd zal wel komen dat hij op zijn beurt aan de beraadslagingen van den Rijksdag deelneemt,’ hernam Margareta. ‘Er schijnt ditmaal wel veel gewichtigs te verhandelen te zijn, want er komt geen einde aan de zittingen,’ voegde zij er bij. ‘Nu, in dezen wintertijd biedt het samenzijn van al die vorsten hier in de stad een aangename afleiding.’

‘En mij verschaft die lange Rijksdag een uitstekende gelegenheid om•mij ongestoord aan mijn kind te wijden. Terwijl de koning lang en breed met de vorsten beraadslaagt, vergenoeg ik mij maar met mijn Floris, gedachtig aan het woord van vrouwe Machteld, dat wij moeders onze kinderen om ons heen moeten houden terwijl ze klein zijn, daar ze ons later niet meer toebehooren.... Ik hoop mijn Floris zoo lang bij mij te houden, als ik kan, niet waar lieveling?’ voegde ze er bij, zich over het wiegje heenbuigend en een vluchtigen kus op het blonde voorhoofdje drukkend. ‘Wat zal het heerlijk zijn, als de lieve lente weer in het land komt en ik met hem naar buiten kan in de vrije lucht! Ditmaal zullen we de lente hier niet ongeduldig bij den haard hoeven af te wachten, maar ze te gemoet reizen. Wat zal mijn Floris groeien en bloeien in de zachte lucht en de koesterende zon van Italië.’

‘Eindelijk dan toch,’ hernam Margareta, ‘schijnt het ernst te zijn met den tocht naar Rome. Ik hoop maar dat de koning mijn gemaal en mij toestaat, hem te vergezellen. Ik heb mij al op die reis gespitst van het eerste oogenblik, dat er sprake van was. Helaas, telkens werd ze verschoven, en zoo ontglipte mij telkens het genot, dat ik reeds nabij waande. Maar nu zal het er toch stellig van komen, niet waar?’

‘Ten minste hier op den Rijksdag is alles voor de reis vastgesteld. Wij zullen in den aanvang van de vasten vertrekken om met het Paaschfeest te Rome te zijn: te Augsburg zal het punt van samenkomst wezen voor de vorsten, die ons vergezellen.’

‘Als er ook nu maar niets tusschenkomt!’

‘Dat moogt ge wel zeggen, Margareta. Reeds verleden jaar had Paus Innocentius den koning in den Kerstnacht de keizerskroon willen opzetten! Helaas, wie had kunnen denken, dat hij zelf dien Kerstnacht niet meer beleven zou, maar reeds in het begin van December uit het leven zou worden weggerukt! God verhoede, dat een dergelijk treurig geval ook nu de kroning weer zou doen verschuiven!.... Thans verheugt het mij dat ze niet verleden jaar reeds heeft plaats gehad, omdat ik nu met mijn Floris de Roomsche reize zal kunnen meemaken.... De H. Vader had gewenscht dat wij ook ditmaal tegen Kerstmis in Rome zouden zijn; maar thans was de koning weer verhinderd door den nieuwen veldtocht, dien hij tegen de Westfriezen wil ondernemen en waartoe de winter als de beste tijd schijnt uitgekozen. Hij wilde het heele rijk in rust en vrede zien voor hij naar Rome toog. En wat mij betreft, mij lacht de reize in het voorjaar natuurlijk veel meer aan dan in den winter.’

‘Geen wonder; om dezen tijd van het jaar zou het niet geraden zijn, den kleinen Floris mee te voeren op zoo verren tocht.’

‘Daar zou geen denken aan zijn, en daarom verheug ik mij dat de reis thans tegen Paschen bepaald is; want juist om mijn Floris verlang ik er het meest naar.’

‘Nog meer dan om de keizerskroning?’

‘Sinds ik moeder ben, vraag ik weinig meer naar kronen. Mijn kind is mijn rijkste kroon!’ riep zij uit, op de wieg toetredend, waar juist haar Floris de oogjes opende en haar lachende de armpjes toestak.

In vervoering van moederliefde, beurde zij het kind hoog op, nog eens met vuur herhalend:

‘Mijn Floris is mijn rijkste kroon!’

Zij had niet opgemerkt, hoe inmiddels het hangtapijt, dat de deur verborg, was opgelicht, en de koning, haar beluisterend, het schouwspel van de jonge gelukkige moeder met haar eersteling op den arm, met innige voldoening gadesloeg.

‘Gelukkig de moeder die zich met die kroon vergenoegt,’ sprak hij, op de bevallige groep toetredend, ‘maar als gemalin des konings mag het u toch niet onverschillig zijn, dat de Heilige Vader hem de kroon van Karel den Groote op het hoofd wil zetten.’

De koningin keerde zich verschrikt om en, licht blozend van verlegenheid, hernam zij op den toon van zacht verwijt:

‘Meent gij in ernst, heer koning, dat uw verheffing mij onverschillig zou kunnen zijn? Maar zeg zelf, zoudt gij om de keizerskroon uw Floris willen missen?’

‘Elisabeth! welk een gedachte!’ riep hij, licht verbleekende van ontroering, en de krachtige jonge man omvatte verteederd, in één vurige omhelzing vrouw en kind.

‘Gij spreekt waar,’ ging hij voort, ‘Floris is ons beider rijkste kroon, de kroon onzer liefde, de kroon van ons levensgeluk. Wij kunnen den goeden God niet genoeg danken voor den schat ons in dit kind geschonken. Ik begrijp dat gij geen hooger kroon op aarde begeert; geene is er ook, die u schooner siert dan die van het blijde moederschap. Maar er is hier geen sprake van begeeren. God heeft ons de zware kroon des Rijks op den schedel gedrukt en met mannelijke fierheid moeten wij ze torsen, al dreigt ook het hoofd soms te buigen onder het wicht. Zeker, de kroon uit rozen van echtelijk geluk gevlochten, omstrengelt veel zachter de slapen. Maar gelijk wij die dankbaar uit 's Heeren hand aannemen, mogen wij ook de andere niet afwijzen,

nog meer uit knellende zorgen dan uit zwaar goud gesmeed. God is het bekend, dat ik ze nooit uit ijdele gloriezucht heb verlangd. Zoo ik het had gewild, dan had ik reeds lang uit de hand van 's Heeren Stedehouder de keizerskroon ontvangen; de Heilige Vader heeft mij vaak genoeg daartoe naar Rome genood. Maar alvorens ik mij met het heilig zinnebeeld der oppermacht liet sieren, heb ik eerst die oppermacht duurzaam willen bevestigen. Door Gods genade is mij dat mogen gelukken. Op dezen Rijksdag heb ik al de vorsten en vasallen zonder uitzondering in vrede en eensgezindheid rondom mijn troon mogen vergaderd zien, en met aller instemming en goedvinden is thans alles voor de aanstaande Roomsche reize geregeld. Nog meer: door het groote verbond van de zeventig Rijnsteden, dat hier is bekrachtigd, is het rijk voortaan beveiligd tegen beroeringen en geweldenarijen van roofridders en ander geboefte, dat wegen en vaarten onveilig maakte. Zoo zegenen de eerzame poorters der steden evenzeer mijn heerschappij als de prelaten en vorsten. Gelijk ik reeds voor eenige maanden aan mijn hooggeschatten vriend, den abt van Egmond schreef[1)], heb ik op mijn tocht omtrent den Rijn iedereen zoo begeerig gevonden om mijn heerschappij te erkennen, dat een moeder zich over het wedervinden van een eenigen zoon, dien zij verloren had, niet meer verheugen kan, dan het volk zich verheugde over mijn tegenwoordigheid en zich beijverde, al mijn wenschen te voorkomen. En opdat niets aan mijn koninklijk gezag ontbreken mocht, heb ik ook het slot Trifels met de keizerlijke sieraden mogen bemachtigen, de kroon en de speer, een menigte heiligdommen, een onnoemelijken schat, dien ik thans vreedzaam bezit. Nu mag ik niet langer weerstaan aan de uitnoodiging van den Heiligen Vader, die mij naar Rome roept om mij in St. Pieter tot keizer te kronen....'

'En ik en Floris zullen u vergezellen om te deelen in uw glorie,' sprak Elisabeth, met bewondering en trots tot haar koninklijken gemaal opziende. 'Uw koningskroning te Aken heb ik niet mogen aanschouwen; aan uw keizerskroning te Rome hoop ik deel te nemen. Ik wenschte dat de tijd al daar ware tot het vertrek....'

'Die tijd zal spoedig gekomen zijn, liefste. Zoodra ik teruggekeerd ben van mijn tocht tegen de Westfriezen, vertrekken wij naar Augsburg, waar het punt van samenkomst is voor de vorsten die ons vergezellen. En mocht ik wat te lang uitblijven, dan kunt gij alvast in gezelschap der vorsten daar op uw gemak heenreizen.'

Elisabeths gelaat betrok.

'Is het wel noodig,' vroeg zij schuchter, 'dat gij te voren nog dien tocht onderneemt?'

'Hoe kunt gij dat vragen, Elisabeth? Zou ik, na het gansche Rijk onderworpen te hebben, dulden dat in mijn eigen erflanden mijn gezag wordt getrotseerd? Ware het geen schande, terwijl ik door heel Christenrijk als koning wordt geëerbiedigd, mij door een troep oproerige dorpers in mijn eigen gebied te laten hoonen?[2)] De Westfriezen hebben zich, na de tuchtiging, die ik hun reeds toediende, opnieuw tot den opstand verstout: ditmaal zal ik hen voorgoed tot onderwerping dwingen.'

'Maar waartoe juist in dezen strengen wintertijd?'

1) Deze brief aan den abt van Egmond is te vinden bij Van Mieris. Charterboek van Holland.

2) Melis Stoke legt hem deze woorden in den mond:

Soudic varen in vreemden landen
En dwingen tote minen handen
De lieden, en myn selfs lant
Sonde bliven buten miere hant?
Het ware scende....

‘Omdat de winter de eenige tijd is, waarin zij tot in hun drassige schuilhoeken zijn te achtervolgen. Tot dusver hebben zij mij steeds verschalkt door de wijk te nemen achter hun moerassen en plassen, waar zij voor geen man in wapenrusting te bereiken zijn. De paarden zinken tot den buik in den modder, als men zich in dien doorweekten bodem waagt. Maar als de vorst hem tot een ijzeren vloer heeft gehard, zuilen de muiters mij niet meer ontkomen. Tevergeefs heb ik het te water en te land tegen hen beproefd; daarom heb ik gezworen, hen op het ijs te bestrijden. Heel Holland en Zeeland is tegen den winter ter heirvaart opgeroepen en staat gereed om mij te volgen. Nabij Alkmaar heb ik tot dekking van Kennemerland een nieuwe sterkte doen bouwen, die ik niet zonder reden Toornburg genoemd heb; want inderdaad mijn toorn tegen die onverlaten is ten top gestegen. Alles is alzoo tot den veldtocht gereed; aan uitstel valt niet te denken: morgen wordt de Rijksdag opgebroken en overmorgen reeds denk ik te vertrekken.’

De koningin zag hem met bekommerde trekken in het opgewekt gelaat.

‘Overmorgen al,’ zuchtte zij. ‘Van dien

dag af zal ik geen rust kennen voor ik u be houden terugzie.'

'Beste Elisabeth, waartoe die bekommering? Is het soms de eerste maal dat ik ten strijde uittrek? En hebt ge mij niet altijd als overwinnaar teruggezien?'

'Maar gij weet niet welke angsten ik uitstond zoolang gij afwezig waart.'

'Toch zijn die altijd ongegrond gebleken. Waartoe u dan nu weer noodeloos verontrust? Liefste Elisabeth, ik weet een goed middel voor u om u tijdens mijn afwezigheid te verstrooien en alle bange zorgen uit het hoofd te zetten. Wanneer ik vertrokken ben, dan maakt gij een reisje naar het slot Trifels om de kroningssieraden te bezichtigen. Sinds lang waart ge begeerig die te aanschouwen.'

'O ja, maar ik had gehoopt dat wij er gezamenlijk zouden heengegaan zijn.'

'De verhandelingen van den Rijksdag hebben het mij belet, en thans mag ik geen dag meer verliezen of ik verspeel den tijd voor den ijstocht.'

'Alleen trekt het tochtje mij weinig aan. Dan blijf ik liever bij mijn Floris,' hernam zij, het kind aan het hart drukkend en kussend.

'Maar dat gestadig thuis zitten zonder andere afleiding dan het kind maakt u weekelijk en overgevoelig. Hier in het stille huisvertrek laat ge te veel den vrijen loop aan uw gedachten; gij haalt u allerlei schrikbeelden voor den geest. Ge moet naar buiten in de frissche winterkou; ge moet dingen zien die uw geest afleiden en opbeuren. Beloof mij dat ge naar Trifels zult gaan. Ik zal den graaf van Waldeck last geven er u heen te geleiden. Het gezicht van de rijke kroonjuweelen zal u voorbereiden op het schouwspel der keizerskroning te Rome. Wilt ge mij beloven, het tochtje te maken?'

'Als gij er prijs op stelt, ja.'

'O, ge zult mij dank weten, dat ik er u toe aangespoord heb,' ging de koning voort, in zijn ijver om de gedrukte stemming van zijn gemalin te verdrijven. 'Nooit zag ik een zoo merkwaardig kasteel. Ter zijde van de stad Anweiler verrijst een hooge rots, van boven in drie spitsen uitloopend. Op de hoogste dier spitsen nu, waar al van overoude tijden een slot had gestaan, heeft keizer Frederik Barbarossa, nu schier een eeuw geleden, een zwaar en sterk kasteel van gehouwen steen doen opmetselen. In de kapel, door een monnik van de naburige abdij Eusserstal bediend, berust de gewijde kroningschat. Daar fonkelt de heilige kroon van Karel den Groote, de schepter, de rijksappel en de zegelring; daar liggen de tweeheilige zwaarden in hun kostelijkescheeden, de purperen keizersmantel, de albe van wit sameet, het gouden borstkruis, de scharlaken kousen, de met edelsteenen bezette schoenen en de gouden sporen.... Daarbij in kostbare schrijnen de overdierbare relieken: een deel van het kruis des Zaligmakers, een der heilige nagelen, waarmee onze Heiland daaraan gehecht werd, een tand van Johannes den Dooper, de speer van den H. Mauritius en nog andere heiligdommen, te veel om te noemen.[1] Hoe zoudt gij de gelegenheid niet aangrijpen om dien schat te bezichtigen, die relieken te vereeren?'

'Goed, ik zal er heengaan,' beloofde Elisabeth. 'Ik zal er onder vereering van het heilig kruishout onzes Heeren en onder aanroeping der heiligen, wier relieken ik daar kussen zal, bidden dat ik u weldra te Rome moge gesierd zien met de kroon van Karel den Groote.'

'Ik dank u, Elisabeth; zoo zij het,' sprak de koning plechtig en drukte haar als ter bezegeling dezer afspraak een innigen kus op het voorhoofd.

1) Haeberlin.

Twee dagen daarna nam hij afscheid van zijn gemalin. Schreiende hing Elisabeth hem om den hals; zij kon niet scheiden van den teergeliefden echtvriend.

‘Wat beangst u toch zoo droef, liefste?’ vroeg hij deelnemend. ‘Nooit te voren zag ik u zóó bekommerd. Binnen weinige weken zien we elkander immers weder en reizen gezamenlijk naar Rome. Zie eens hoeveel getrouwen mij vergezellen! Geen vorst of prelaat, die zich niet beijverd heeft, mij manschappen te leveren; geen stad in mijn rijksgebied, die er geen prijs op heeft gesteld, dat haar poorters met mij zouden uittrekken. Zaagt gij ooit schooner of talrijker leger? Wat vreest gij dus voor mij?’

‘Ik weet het niet,’ zuchtte Elisabeth, ‘maar mijn hart wordt bekneld van een angst, dien ik niet uit kan spreken.... God geleide u,’ besloot zij eindelijk, zich geweld aandoende, ‘en voere u behouden tot mij en onzen kleinen Floris terug.’

Hij steeg op en reed heen aan de spits van zijn krijgers, hoog te paard gezeten in het blinkende gulden harnas, voor de borst met den zwarten rijksadelaar en den rooden leeuw van Holland versierd. Inderdaad was het een schitterend leger, waarover hij gebood, en sierlijk ontplooide het zijn geledEren in het heldere licht van den frisschen winterdag.

Dank aan het vriezende weer, kon het ondanks de korte dagen, toch flinke dagreizen maken en weldra lag de stad, waar de koning zijn beminde gemalin en zoon had achtergelaten, mijlenver achter hem.

Menigmaal, terwijl hij lustig voorttrok naar zijn erflanden, zweefden zijn gedachten terug naar Elisabeth en Floris en bleven verwijlen in het gezellige huisvertrek, bij het wiegje aan den hoek van den haard. Dan bracht hij zich te binnen hoe angstig Elisabeth te moede was bij het pijnlijk afscheid en voelde hij zich zelf door een bang gevoel van naderend onheil beklemd. Maar met mannelijke beradenheid poogde hij dan die telkens opkomende bezorgdheid te onderdrukken. Nog weinige weken immers en hij zou Elisabeth terugzien, zijn Floris aan het hart drukken. Elke dagreize bracht hem nader tot het doel van den tocht. En was die volbracht, dan wachtte hem weldra een andere reize, de tocht naar Rome, waarop Elisabeth met den kleinen Floris hem vergezellen zou.

Nu reeds zou Elisabeth een voorgevoel smaken van dien blijden zegetocht als zij de schitterende kroonjuweelen in het slot Trifels beschouwde.

Terwijl hij, door deze hoopvolle gedachten beziggehouden, aan de spits zijner troepen voorttrok, werd hij plotseling in die aangename overpeinzingen gestoord door een bode, die het leger in vliegenden ren achterop kwam gereden.

‘Wat nieuws brengt gij van de koningin?’ was het eerste woord, waarmee de koning de eerbiedige plichtplegingen afsneed, die de bode, nog ademloos van den rit, als inleiding tot zijn boodschap meende te moeten maken.

‘Geen verblijdende tijding, heer koning,’ hernam deze, door 's konings onstuimige onderbreking eenigszins uit het veld geslagen. Maar toen hij zag hoe de vorst op die woorden verbleekte en hem met angstige blikken de woorden uit den mond staarde, liet hij er onmiddellijk op volgen:

‘Verontrust u niet, de koningin is reeds weer in veiligheid.’

‘In veiligheid? Wat is er dan met haar gebeurd?’

‘Toen de koningin, vergezeld van den graaf van Waldeck, uitreed ter bezichtiging van het slot Trifels, werd zij met haar gevolg op den heirweg bij Edisheim plotseling door een roofridder met macht van gewapende mannen overvallen, opgelicht en naar zijn slot gevoerd...’

‘Wat zegt gij daar?’ riep de koning, in opvlammenden toorn zijn zwaard uit de scheede trekkend.

‘De koningin is thans weer in veiligheid,’ haastte zich de bode er bij te voegen. ‘De lieden van Worms zijn onmiddellijk opgetrokken om haar te bevrijden. Paltsgraaf Lodewijk, graaf Frederik van Leiningen, Philips van Hohenstein, Philips van Falkenstein en Werner van Bolland stelden zich aan hun spits. Ook Ments en Oppenheim zonden op het eerste bericht hun mannen van wapenen. Zoo moest de roover zich en zijn buit onmiddellijk overgeven. Hij is thans te Worms in hechtenis; de Wormsers zouden hem verscheurd hebben; maar de stadsraad besloot dat hij in den kerker het vonnis zou afwachten, dat de koning zelf bij zijn terugkomst over hem zou uitspreken.’

‘Bij het kruis, dat vonnis zal niet licht zijn!... Doch hoe gaat het met de koningin?’

‘Schrik en angst hebben haar natuurlijk geweldig aangegrepen; maar thans is zij gelukkig hersteld. Zij heeft mij opgedragen u omtrent haar toestand volkomen gerust te stellen en u haar eerbiedenis en hartelijke groeten over te brengen. Zij wenscht u een gezegenden tocht en spoedigen behouden terugkeer.’

‘Als de ondernomen ijstocht uitstel toeliet, ijlde ik onmiddellijk terug,’ sprak de koning, in gedachten tot zich zelven; ‘maar die moet nu zonder verwijl worden doorgezet, of al de toebereidselen zijn vergeefs gemaakt en weer ontgaat mij voor een heel jaar de gelegenheid om die vermaledijde Westfriezen voorgoed te bedwingen.... Gij verzekert dat de koningin volkomen veilig en gezond is?’ ging hij tot den bode voort.

‘Zooals ik zeide, heer koning, de koningin heeft mij opgedragen, u uitdrukkelijk te verzoeken, u om harentwil niet te verontrusten of op te houden. Wel verlangt zij vurig uw terugkeer, maar wenscht dat het geval in niets uw krijgsplannen moge verstoren....’

‘Gij hebt mij den naam van den onverlaat nog niet genoemd, die het gewaagd heeft de hand naar de koningin uit te steken.’

‘Hij heet Herman van Rittberg....’

‘Herman van Rittberg! Ha, dat had ik moeten raden! Niemand dan die duivel kon het waagstuk bestaan hebben, op klaarlichten dag de koningin aan te randen, midden in het brandpunt van het Rijnsch Verbond, dat gezworen heeft den laatsten roofridder uit te roeien. Maar hij is in boeien, zegt gij?’

‘Te Worms zit hij in den kerker, en mag zich nog gelukkig rekenen dat muren en tralies hem beschutten voor de woede van het volk, dat hem aan stukken zou rijten.’

‘Rittberg eindelijk gevangen, de booswicht, dien ik nu bijna tien jaar vruchteloos opspoor,’ ging de koning bij zich zelven voort en er tintelde voldoening in zijn oog. ‘Waarlijk dat bericht zou mij haast reden geven, mij over zijn onbeschaamden aanslag te verheugen. Mij dunkt, de zekerheid, dat haar belager eindelijk in onze handen is, moet de koningin ruimschoots den doorgestanen schrik vergoed hebben. Rittberg ons! Ten slotte brengt gij toch nog goede tijding, ongeluksbode!’

Opgetogen over die gelukkige vangst, liet de koning nu zijn vertrouwdste raadslieden en wapenmakkers bij zich roepen, om met hen te beraadslagen over hetgeen hem te doen stond: naar Worms terugkeeren of den ijstocht doorzetten. De bode moest alles nog eens in bijzonderheden herhalen, en toen werd tot het laatste besloten. Nu de koningin weer in veiligheid en de roofridder gevat was, terwijl bovendien het gansche land blijkbaar gereed stond, elke verstoring van de eindelijk met zooveel moeite gevestigde orde en rust met vereende kracht te onderdrukken, scheen niets aan den Rijn de tegenwoordigheid des konings te vereischen. Juist de

onmiddellijke tuchtiging van den booswicht bewees dat het nieuw gestichte verbond der Rijnsteden aan zijn doel beantwoordde en 's konings oogmerk, de verzekering van orde en veiligheid bereikt was[1]. Daarentegen kon de ijstocht geen uitstel lijden. Men was in December; het vriezende weer scheen te zullen aanhouden; tegen dat men in Westfriesland zou aangekomen zijn, zou de vorst daar ongetwijfeld alle meren en plassen tot een vasten ijsvloer hebben gehard, waarover het leger veilig kon voorttrekken om de oproerigen tot in hun afgelegenste schuilhoeken te achtervolgen.

De koning zette dus zijn tocht voort en kwam weldra te Utrecht, de stad, die herhaaldelijk zijn vorstelijke mildheid had mogen ondervinden, die hem uit erkentelijkheid voor

1) Otto Hintze zegt in zijn werk ‘Das Königtum Wilhelms von Holland’; Men heeft dit feit (den aanslag op de koningin) met voorliefde voorgesteld als een bewijs, hoe jammerlijk het toch in zijn besten tijd met koning Willems gezag geschapen stond.... Het vormt slechts een illustratie tot die *discrimina viarum*, waarvan de stichtingsoorkonde van het Rijnsch Verbond spreekt. En de algemeene beweging daartegen van de naburige heeren en steden bewijst zeker meer v o o r het toenmalig gezag des konings, dan de drieste daad van een enkele daart e g e n . Overigens is de koningin in die streken gebleven [een bewijs dat het er volkomen veilig was].

DROEVE DAGERAAD, NAAR DE SCHILDERIJ VAN ALICE MARIE THÉRÈSE ECKERMANS.

zijn gunsten het eereburgerschap had aangeboden, en waar hij dan ook door de heele bevolking met warme toejuichingen werd begroet.

Door de geestelijkheid en de vroedschap met groote praal ontvangen, liet de koning zich naar de kapel van St. Joris in het noorderportaal der St.-Mariakerk brengen om er zijn devotie te verrichten jegens den machtigen schutspatroon der christen strijders. Eerbiedig knielde bij neer in het heiligdom, dat reeds door zijn voorzaat graaf Floris III rijkelijk was begiftigd, dankte God voor de behaalde overwinningen en smeekte zijn onmisbaren zegen af over den nieuwen tocht. Daarop schonk hij een rijke gave tot nieuwe opluistering van het vereerde heiligdom en onderhield zich nog eenigen tijd met de hooge geestelijke en wereldlijke heeren der stad, die hem omringden.

Een geestdriftige volksmenigte verdrong zich buiten het portaal in de straat om den beminden vorst, die opnieuw zijn bijzondere welwillendheid voor de aloude bisschopsstad had getoond, te zien en toe te juichen.

Plotseling, terwijl de koning nog met de prelaten en raadsheeren in gesprek was, vliegt er een zware steen, door een onbekende hand toegeworpen, het portaal in, strijkt den koning rakelings langs het hoofd en ketst, een paar schreden van hem af, op de zerken van den vloer neer.

Een oogenblik staan allen sprakeloos van ontzetting. Maar de koning, verbleekend van toorn, raapt den steen op, weegt hem op de hand en spreekt, schijnbaar kalm, maar inwendig trillende van verontwaardiging, de verschrikte kanunniken en raadsheeren toe:

‘Heb ik dit aan de burgeren van Utrecht verdiend, dat ze mij aldus met een steen zoeken te vermoorden? Is dit de vergelding voor het goed, dat ik hun tot hiertoe bewezen heb, voor de trouw, waarmee ik mij steeds als hun medeburger heb gedragen, voor den ijver waarmee ik hun vijanden ben te keer gegaan; voor het gevaar, de moeite en de kosten, die ik, om hen te verdedigen, niet heb ontzien? Maar,’ voegde hij er bij, en zijn stem verhief zich onder het aanzwellen van zijn toorn, als de bruisende vloed onder het opstuwen van den orkaan, ‘maar, zoo waar God en St. Joris leven, binnen jaar en dag zal ik deze majesteitschennis bloedig wreken.’

Zijn fonkelend oog weidde nog even rond in den van schrik verstomden kring. Daarop trad hij naar buiten; de prelaten, de raadsheeren, tot bezinning komende, wilden hem nog met verwarde betuigingen van leedwezen, met verlegen gestamelde verontschuldigingen terughouden. Hij sloeg er geen acht op. Met trots opgericht hoofd en vergramden blik stapte hij zonder omzien door de menigte heen, wie

ZIGEUNERKAMP.

de juichkreet op de lippen verstomde bij den aanblik van zijn rechtmatigen toorn. Hij steeg, zonder verder een woord te spreken, te paard, wenkte zijn volgelingen en reed met hen regelrecht de stad uit, waar hij, tot loon voor zijn koninklijke mildheid, met zoo grievenden smaad was bejegend.

In zijn legerkamp buiten de poort aangekomen, gebood hij onmiddellijk het kamp op te breken en den aftocht te blazen. Nog geen uur later was hij met zijn leger op weg naar Holland en trok recht naar Leiden, waar hij op den vaderlijken burcht door gravin Machteld en zijn broeder Floris met blijdschap werd verwelkomd.

Hoe versteld stonden beiden echter, toen zij uit Willems eigen mond vernamen aan welken aanslag de koningin had blootgestaan en aan welk schrikkelijk gevaar de koning zelf zoo pas ontsnapt was.

De onstuimige Floris vloog driftig op, maar de zachtaardige gravin Machteld schudde treurig het hoofd.

'Altijd nieuwe gevaren, overal loerende vijanden,' zuchtte zij. 'En nauwelijks zijt ge den een ontkomen, of ge gaat weer den ander tarten. O ik sidder, als ik aan den ijstocht denk, dien ge nu weer zult ondernemen.'

'Gij spreekt als Elisabeth, vrouw moeder,' hernam de koning. 'Gij vrouwen zijt allen dezelfde....'

'Behalve Zwarte Griet,' wierp Floris er tusschen.

'Wier strijdlust nu intusschen wel bekoeld zal zijn,' zei de koning. 'Maar,' ging hij tot zijn moeder voort, 'wat spreekt ge van gevaren zoeken en vijanden tarten? Ik tart niemand tot vijandschap, maar streef immer naar vrede en verzoening. Is het mijn schuld, dat mijn beste bedoelingen worden miskend? Als mijn rustige en vreedzame onderzaten zooals die van Kennemerland gestadig worden verontrust en bestookt door teugellooze woestelingen als de Westfriezen, ben ik dan niet als een goed landsheer verplicht, hen tegen die aanvallen en rooverijen te beschutten? En waar, gelijk te Utrecht, zoo smadelijk in mijn persoon de hoogheid des Rijks, de majesteit van het gezag wordt aangerand, moet ik daar dat geschonden gezag niet wreken? Waartoe anders is mij van Godswege het zwaard in de hand gegeven? Te Utrecht zal men dan ook weten, dat de koning zich niet straffeloos laat beleedigen.'

'Gij zult hun natuurlijk den oorlog aanzeggen?' vroeg jonker Floris.

'Tenzij ze mij den misdadiger in handen kunnen leveren, gewis!'

'Den oorlog, altijd den oorlog,' zuchtte in stilte de gravin, maar durfde toch niet luide meer tegen de krijgsplannen van haar zoon opkomen. Zij wist, dat hij alleen aan zijn plicht gehoorzaamde en niets liever verlangde dan genade in plaats van geweld te kunnen gebruiken, als hem maar rechtmatige voldoening gegeven werd.

De voldoening echter, die hij begeerde, de uitlevering van den misdadiger, kon hem niet gegeven worden. Te Utrecht verkeerde men daaromtrent in de grootste verslagenheid. Wie was de onverlaat, die door zijn onbeschaamde aanranding des konings rechtmatige gramschap over de stad had afgetrokken? Niemand wist het te zeggen. Niemand had gezien wie den steen geworpen had; de dader was in het gedrang spoorloos verdwenen. Tevergeefs hadden de dienaren van het gerecht de gansche stad afgeloopen; tevergeefs alle schuilhoeken doorzocht, alle herbergen doorsnuffeld, waar zich vreemdelingen ophielden. Want het stond vast bij den raad en de gansche burgerij, dat geen stadgenoot die gruwzame majesteitsschennis had gepleegd.

Maar nergens werd het minste spoor van den dader ontdekt. Waar men ook kwam, overal werd met verontwaardiging wraak en wee geroepen over den gruwzamen

aanslag, maar niemand wist eenige aanwijzing te doen omtrent den dader, die de gansche burgerij van de hoogste opgetogenheid plotseling in de diepste verslagenheid had gedompeld.

Daar kwam, gelijk men verwacht had, de oorlogsverklaring des konings.

Geen anderen uitweg ziende, besloot de vroedschap, gezanten naar Holland te zenden om den vergramden vorst te verbidden. Maar de koning meende zich, voor het oogenblik althans, onverbiddelijk te moeten toonen.

Streng en kortaf klonk zijn antwoord:

‘Den misdadiger mij in handen geleverd of de stad het onderstboven gekeerd.’

En daarmee konden de gezanten onverrichter zake aftrekken, terwijl de koning zich opmaakte tot zijn ijstocht tegen de Westfriezen.

(*Wordt vervolgd*.)

Liesje van Possenhofen.

Nu de moord op keizerin Elisabeth van Oostenrijk gepleegd nog versch in het geheugen ligt, zal het onderstaand zonnig verhaaltje harer geboorte door de lezers der *Belgische Illustratie* ongetwijfeld met weemoed worden ontvangen.

Het was Kerstmis van het jaar 1837, eigenlijk daags er voor, de 24ste December. De klokken der slotkapel van Possenhofen hadden juist den middag geluid, toen een heer van hooge, echt ridderlijke gestalte het park verliet en met veerkrachtigen tred naar het nabijgelegen Starnberger-meer stapte, om aan de heerlijke oevers een wandeling te doen. De vriendelijke, innemende trekken van den wandelaar schenen van blijde opgewondenheid te glimmen, als bij iemand, die plotseling van een zware zorg is bevrijd.

Hijgend onder den zwaren last van een grooten takkenbos kwam van den tegenovergestelden kant een oud vrouwtje hem te gemoet en groette hem met het gebruikelijke: ‘Geloofd zij Jesus Christus!’

‘In eeuwigheid amen!’ antwoordde de wandelaar. ‘Wel, moedertje,’ ging hij voort, ‘waar gaat u naar toe? Uw vrachtje schijnt nogal zwaar te wezen?!’

‘Ja, ja... 't is wel wat zwaar voor een oude vrouw als ik ben. Maar och, lieve heer, ieder mensch heeft zijn pakje te dragen; de een een groot, en de ander een klein. Waar ik heen ga? Naar den overkant, naar Mairingen, naar mijn dochter, naar Toni.’

‘Naar Mairingen?’ vroeg de heer, ‘dan behoef u u hier slechts door den veerman te laten overzetten.’

‘Och, Heeremijntijd!... laten overzetten! Dat kost een heelen kreutzer[1)]... dat is goed voor rijke lui!... Neen, neen, ik moet langs den oever tot de eerstvolgende brug loopen... ik zal er toch wel komen met mijn groote Kerstmis-geschenken. Hi-hi-hi-hi!’ lachte zij bijtend spottend.

‘En wat zijn dat voor geschenken, als ik vragen mag?’

‘Wel, deze takkenbos voor 't huishouden en in dit zakje een grof brood met een paar eieren, wat mijnheer pastoor mij voor de vijf kinderen heeft meegegeven, want ginds in die hut heerscht groote armoede, nood en ellende. Mijn dochter haar man is eerst kortelings uit het gasthuis gekomen. - Toni zelf is ook niet bijster gezond en

1) 3 Kreutzer waren 5 cents Ned. geld.

de kinderen zijn allegaar nog jong. Ja, ja, beste heer, bij u zal het Kerstkindje wel heel anders uitpakken.'

'Daar kon u wel eens gelijk in hebben, moedertje! Het Kerstkindje heeft zelfs van morgen vroeg persoonlijk mij bezocht. Mijn lieve vrouw heeft er mij een geschonken.'

'Wel zoo! ik begrijp u; en wat is het... een jongen of een meisje?' vroeg de oude vrouw nieuwsgierig.

'Het is een meisje!' antwoordde de heer lachend, 'en wel een allerliefst meisje, dat Liesje heet!'

'Wat?' riep de oude boerin, 'heeft het kind al een naam en 't is nog geen dag oud?'

'Ja,' antwoordde de gelukkige vader, 'in onze familie is dat zoo 't gebruik... als 't een jongen was geweest,' voegde hij er met een zucht bij, 'dan zou hij Max heeten.'

'Nu, mijnheer, dan wensch ik u van harte geluk, en hoop, dat, als de kleine meid groot is, zij een beste, brave man krijgt, die behoorlijk zijn brood heeft.'

'Ja, ja, dat willen wij hopen,' sprak de heer glimlachend, 'en nu, goede vrouw, neem uw takkenbos maar weer op; hier hebt ge een zilvergulden en laat u maar gerust van den veerman overzetten. En als u straks in 't dorp bij uw dochter bent, dan moet u haar zeggen, dat het Kerstkindje het vandaag te druk heeft om het Starnberger-meer over te steken, maar dat zij met haar vijf kinderen naar het kasteel moet komen en naar het Kerstkindje, naar Liesje van Possenhofen vragen: dan zal men haar wel ten antwoord staan.'

'Mijn God - mijn God, een echte zilvergulden!' riep het oudje herhaaldelijk, 'hoe is het mogelijk! Maar zeg eens, heertje lief, gaat het u niet aan uw hart, dat ge zooveel geld weggeeft?'

'Maak u daarover maar niet ongerust, moedertje, en doe wat ik u gezegd heb. God behoede u en goede reis!'

'God loone 't u duizendmaal!' stamelde de oude vrouw.

Een paar uren later verscheen Toni Gangelhuber met haar vijf kinderen volgens afspraak op het kasteel Possenhofen en vroeg in haar boersche eenvoudigheid inderdaad naar het Kerstkindje: Liesje van Possenhofen. Een rijk gegaloneerde bediende, die van de zaak scheen te weten, bracht de vrouw met heur angstig zich aan moeders rokken vasthoudend kroost, naar een prachtige zaal gelijkvloers, waarin zich een dame en een allerliefst meisje van een jaar of zes bevonden. De dame zei, dat het Kerstkindje van daag nog niet te spreken was, maar aan zijn zusje hier had opgedragen, aan de vrouw en hare kinderen geschenken uit te deelen.

En dit gebeurde dan ook en wel zoo overvloedig, dat de arme vrouw en de kinderen van blijdschap en verbazing niet wisten hoe ze 't hadden. Te gelijkertijd werd haar een aardig sommetje gelds overhandigd.

'Maar mijn Jesus, wien moeten wij nu op onze knieën daarvoor bedanken, dat wij voor langen tijd uit den nood zijn gered?' vroeg de boerin met tranen in de oogen.

'Op de knieën mag u slechts Hem bedanken, wiens heiligen naam u zooeven hebt uitgesproken,' antwoordde een deftige, jonge heer, die onbemerkt in de zaal gekomen was.

'Maar wien nog meer?' antwoordde de arme vrouw, 'wie is dan eigenlijk dat goede, lieve Liesje van Possenhofen, en wie is dan de mijnheer, die ons hier ontboden heeft, en wie is dat schoone, lieve meisje.... en wie is u, mijnheer?'

'Ge zijt nog al nieuwsgierig uitgevallen, want u vraagt veel; maar niettemin wil ik u billijke vragen beantwoorden. Liesje van Possenhofen is de op heden, vigilie van Kerstmis, geboren prinses Elisabeth van Beieren, en die u hier ontboden heeft is haar vader, hertog Max Joseph van Beieren; dit meisje, dat u de geschenken overgaf,

is de zuster van het Kerstkindje Liesje, nl. prinses Amalia, en ik - nu, als ge 't dan toch weten wilt - ik ben hertog Luitpold van Beieren!'

De 24ste December 1837 was voor de familie Gangelhuber in Mairingen een ware dag van geluk en zegen, want van toen af werd de armoede voor altijd uit hare hut verbannen. Toen Liesje van Possenhofen ouder was geworden, plachten de twee prinsessen vaak een uitstapje naar Mairingen te doen en de hut der Gangelhubers te bezoeken. Ja, zij bewerkten zelfs, dat de vijf kinderen een betrekking en onderkomen op de hertogelijke goederen kregen.

En ook later, toen het fraaie, jeugdige hoofd van Liesje van Possenhofen reeds lang de kroon als keizerin van Oostenrijk en dat harer zuster die van het koninkrijk Napels sierde, verzuimden de twee zusters nimmer, de hut van Gangelhuber te Mairingen te bezoeken, om de bewoners goeden dag te wenschen en eenige ververscing te gebruiken.

J.J.G.W.

Moederliefde.
Uit het leven van een dokter.
Door G.G.J.W.

Op zekeren dag kwam ik vermoeid thuis om te eten. Nauwelijks had ik mij aan tafel gezet, toen er gescheld werd en mijn bediende met een visitekaartje in de hand in de kamer trad.

‘Op dit uur van den dag ontvang ik geen patiënten; mij dacht, dat u zulks wel wist!’ riep ik, uit mijn stemming gebracht, hem te gemoet.

‘Maar deze heer is geen patiënt,’ antwoordde mijn bediende, ‘hij is reeds twee malen hier geweest en zou dokter gaarne over een zaak van aanbelang spreken.’

Ik nam het kaartje van hem aan - het was er een van mijn oudsten schoolkameraad Willem van Noordwijk. Terstond ging ik naar de spreekkamer en daar stond Willem met zijn armen uitgestrekt voor me. Ik was door dit bezoek aangenaam verrast, want wij hadden elkaar in zes jaar niet gezien.

‘Waaraan heb ik het te danken, dat ik u eindelijk wederzie? Zijt ge hier voor plezier of voor zaken?’

Willem liet zijn hoofd op de borst zakken.

‘'t Is een treurige geschiedenis, die ditmaal mij hierheen voert. Uit mijn brieven weet u, dat ik getrouwd ben en dat ik mijn vrouw als het ware vergoodde.... Marie is ziek.... een hevige oogontsteking....’

‘Blijf bedaard, misschien is de ziekte van voorbijgaanden aard.’

‘Ja, als dat het geval was.... Maar onze doktoren vreezen het ergste.... levenslang blind!.... In mijn radeloosheid heb ik haar hier gebracht, misschien dat het u gelukt haar te genezen.... Wat moet ik in 's hemelsnaam doen? Verlaat mij niet, onttrek me uw raad in dit ontzettend ongeluk toch niet, wat ik u bidden mag! Als het noodig is, ben ik bereid naar Parijs, naar Londen, naar het einde der wereld te reizen, om maar een middel te vinden, dat helpt.’

Vruchteloos bracht ik daartegen in, dat ik geen oogarts was, terwijl in dit geval alleen van een kundige specialiteit hulp kon worden verwacht. Willem wist dit en zijn bidden en smeeken om hulp gold hier niet den dokter, maar den vriend. Ik moest over de zieke praktiseeren, de kuur zelve regelen, naar mijn keuze de doktoren der universiteit uitnoodigen tot een consult, waarin zou beslist worden, of zijn vrouw te helpen was, ja of neen.

Om het in mij gestelde vertrouwen te rechtvaardigen, begaf ik mij onmiddellijk met hem naar zijn hotel.

Het schouwspel, dat ik daar zag, behoort tot die tooneelen, welke zelfs een door veelvuldig verkeer met de menschelijke ellende totaal ongevoelig geworden persoon tot in de ziel kunnen aandoen. In een keurig gemeubelde kamer, op welks tapijt kinderspeelgoed rondom verspreid lag, viel tusschen de reiskoffers mij een groep van drie personen op. Waarschijnlijk vermoeid door de in het vertrek heerschende stilte en duisternis - de gordijnen waren neergelaten - was een jongetje van een jaar of zes op een stoel geklauterd en volgde, met nieuwsgierige levendigheid zijn hoofdje achter het gordijn stekend, het gewoel op straat. In den lichtstraal, welke langs het door het knaapje opgetilde gordijn in de kamer drong, bespeurde ik een allerliefst meisje van een jaar jonger, een waar engelenkopje; het lange, goudblonde haar viel

op het lichtblauwe, korte jurkje; haar kleine voetjes waren geen oogenblik in rust, terwijl haar armen de slanke lede omstrengeld hielden van een dame, die op den zetel lag.

Willem hield mij op den drempel der aangrenzende kamer tegen.

‘Mama!’ riep het kind, en kuste haar moeder. ‘Mama, waarom wil u ook niet aan het raam komen staan? 't Is daarbuiten zoo schoon en er loopen zooveel lieve kinderen met hun mama's te wandelen. Daar buiten is het zoo prettig, zoo vroolijk en hier bij ons zoo donker, zoo akelig!’

Een zacht gekreun was het antwoord der moeder.

‘Maar mij kan u toch wel zien, niet waar, mama?’ sprak de kleine, met aan kinderen eigen, maar onbewuste wreedheid.

Er stonden tranen in Willems oogen.

‘De kinderen martelen de arme vrouw!’ merkte hij op en trad de kamer binnen.

‘Marie,’ zei hij, terwijl hij de hand zijner vrouw kuste, ‘ik breng een gast mede, mijn vriend, dokter Walter. Hij komt hier niet alleen als dokter, maar ook als mijn goede, oude vriend.’

De dame richtte zich op en reikte mij met een weemoedig lachje de hand.

‘Het spijt mij, dat ik u vroeger niet leerde kennen en - kon zien.’

Eerst nu, nadat mijn oogen zich gewend hadden aan het schemerlicht, hetwelk in de kamer heerschte, kon ik haar gelaatstrekken nauwkeuriger opnemen.

Zij was jong en schoon, maar er lag een diepe droefheid over dat bleek gelaat uitgespreid.

In den beginne liep ons gesprek slechts over onverschillige zaken; eindelijk riep Willem het dienstmeisje en beval haar de kinderen uit de kamer te brengen. Daarmede was het teeken gegeven, dat het geneeskundig consult zou beginnen, wat mijn vriend nochtans, waarschijnlijk uit vrees, niet wilde bijwonen. Een nauwkeurig onderzoek der oogen deed mij weldra erkennen, dat hun toestand hopeloos was. Het was de zoogenaamde ‘weeke staar’, een ziekte, welke soms binnen een paar uren ontstaat.

‘Dokter’, sprak de vrouw thans bijna smeekend, ‘verberg het niet voor mij, zeg mij de volle waarheid, ben ik werkelijk tot levenslange blindheid veroordeeld? O, misleid mij niet! Hoe mijn ziekte heet, hoe zij is ontstaan, kan mij niet schelen, is mij onverschillig; voor mij heeft alleen belang de vraag, of deze nacht, welke zich al zwarter en donkerder voor mijn oogen uitspreidt, eeuwig zal duren? Moet ik op zes-en-twintigjarigen leeftijd ophouden te leven, mag ik nimmer meer de zon, nimmer mijn kinderen meer zien. Waarmee heb ik zulk een straf verdiend?’

Van wanhoop en opgewondenheid begon zij hartstochtelijk te weenen.

Toen ik zag, hoezeer zij aan 't leven gehecht was, hoe dat jonge gestel schrikte van de gedachte blind te worden en daartegen in opstand kwam, besloot ik, de vreeselijke, maar onvermijdelijke waarheid niet langer voor haar te verbergen.

‘U vat de zaak al te treurig op, mevrouw. Ik kan niet ontkennen, dat uw toestand alleszins dreigend is, nochtans geloof ik, als de wetenschap mij niet bedriegt, u de verzekering te kunnen geven, dat u door een gelukkige, welgeslaagde operatie het gezichtsvermogen terug kunt krijgen.’

De dame sprong op.

‘U meent derhalve, dat een operatie mogelijk is?’

‘Ik ben er van overtuigd. Men heeft hier uitstekende oogartsen, geleerde mannen, die van heinde en ver geraadpleegd worden en grooten toeloop hebben. Ik zal nog heden professor S. opzoeken en hem verzoeken, u, zoo mogelijk, morgen een bezoek te brengen; het zou mij hoogst aangenaam zijn, als de professor mijn meening omtrent

uw ziekte bevestigde. Ik moet er u evenwel op voorbereiden, dat deze operatie zeer gevaarlijk is en er van uwen kant veel moed en kalmte noodig zal zijn, daar anders de uitslag er van niet alleen twijfelachtig wordt, maar elke verdere poging om u te redden nutteloos zou zijn.'

'Ik zal alles doen, wat u verlangt, dokter! De wereld, de zon, Willem, mijn kinderen weer te zien... o, welk een geluk!' In de overmaat harer vreugde wilde zij met een snelle beweging mijn hand aan haar lippen brengen. Deze daad van kinderlijke dankbaarheid van den kant eener volwassen vrouw en moeder trof mij tot in mijn ziel.

'U weet niet, dokter,' sprak zij, als wilde zij zich daardoor verontschuldigen, 'u kunt het niet begrijpen, waarom het dreigend verlies van het licht mijner oogen mij radeloos maakt. Ik was lang, zeer lang wees, een rijke weeze wel is waar, maar desniettemin verlaten, eenzaam; een aangenaam huiselijk leven was iets onbekends voor mij, ik wist van geluk, van vrijheid niets af. Eerst toen ik met uw vriend in 't huwelijk trad, begon ik te leven. Hij en mijn kinderen zijn de eenige menschelijke wezens, die ik op aarde bezit en lief heb, ik zou mijn hartebloed voor hen vergieten.'

(*Wordt vervolgd.*)

De eerste brand van een 'sky-scraper' te New-York.

Meer dan een menschenleeftijd is het geleden, dat in de huizenzee van New-York gebouwen van vier verdiepingen een zeldzaamheid waren. De tot fabelachtige prijzen gestegen waarde van den grond op Manhattan leidde er in de jaren na 1870 toe, op de nieuwe gebouwen een vijfde verdieping te zetten, ten einde zoodoende een grootere rente te krijgen voor den koopprijs van den grond. Maar zelfs de acht verdiepingen hooge huizen, die voor een tiental jaren in de City ontstonden, zijn dwergen in vergelijking met de reusachtige *sky-scrapers* in Broadway, de Nassau-, Ann-, Fulton- en Wall-Street, die twintig en meer verdiepingen tellen en uit het hechtste materiaal zijn opgetrokken.

HET PARK ROW-GEBOUW TE NEW-YORK, HET HOOGSTE DER MODERNE 'SKY-SCRAPERS'
(29 verdiepingen, 390 Engelsche voeten hoog.)

De hoogste dezer *sky-scrapers* is het door den architect Robertson gebouwde Park-Row-gebouw met zijn drie gevels aan Park-Row, Ann Street en Theater Alley. Dit reusachtig gebouw, dat een oppervlakte van 15.000 vierk. Engelsche voeten bedekt, heeft een hoogte van 390 Engelsche voeten tot aan de spits van den torenkoepel, een diepte der fondamenten van 54 voet en meet van het begin der fondamenten tot aan het uiteinde van den vlaggestok 501 voet. Het aantal verdiepingen bedraagt aan den Park-Row-gevel, die bijna 104 voet breed is, 27, en klimt op tot

29. De inhoud is 3.906.580 kubieke voeten, het gewicht 20.000 ton, waarvan alleen 8000 voor het gebruikte staal. Het heele gebouw heeft voor 950 kamers 2095 vensters en wedijvert wat het aantal be-

woners betreft (4000) met menig bloeiend landstadje. De bouwkosten hebben dan ook 24 millioen dollars bedragen.

De brandweerpolitie en de verzekeringmaatschappijen hadden bezwaren geopperd tegen zulk een reusachtig gebouw. Bonner, het hoofd der New-Yorksche brandweer, hield het voor een uitgemaakte zaak, dat het in geval van brand niet mogelijk zou zijn, dezen in de bovenste verdiepingen van zulk een *sky-scraper* met water krachtig te bestrijden, daar de drukking niet voldoende is, om de waterstralen tot zulk een hoogte naar boven te slingeren.

Geen brand heeft daarom zoowel te New-York als in andere steden der Vereenigde Staten zoozeer de aandacht getrokken als die, welke den 5en December jl. in een groot kleerenmagazijn in Broadway en Warren Street uitbrak en den belendenden reuzenbouw der *Home Life Insurance* bedreigde. Deze gebeurtenis was niet daardoor opmerkelijk, dat er bijzondere ongelukken bij plaats hadden, ook niet hierom, dat de aangerichte schade buitengewoon groot was, al bedroeg ze toch nog de ronde som van een millioen dollars, - neen, de brand was vooral van beteekenis, omdat hier voor de eerste maal een *sky-scraper* op de vuurproef gesteld werd en die proef vrij goed doorstond. Wel kwam de voorspelling van het hoofd der New-Yorker brandweer uit, want de waterslangen konden hun inhoud maar tot in de zestiende verdieping slingeren, en dit was nog alleen hieraan te danken, dat de spuitgasten de hoogere verdiepingen niet van buiten af, maar in het gebouw zelf bespoten. Hieruit blijkt, dat dergelijke reusachtige gebouwen op iedere verdieping een spuit met toebehooren dienen te bezitten.

DE EERSTE BRAND VAN EEN 'SKY-SCRAPER' TE NEW-YORK.

Maar in ieder geval is de vuurvrijheid der ijzer- en steengebouw der *sky-scrapers* in zoover gebleken, dat de *Home Life Insurance*, waar de hevige wind de vlammen van het brandende huis heendreef, niet eveneens door de vlammen werd verteerd. Geen steen werd van zijn plaats gerukt; alleen de marmeren platen, die den voorgevel bekleeden, kregen door de ontzettende hitte scheuren. Ook het dak hield het goed uit, terwijl de ramen sprongen en de meubelen, voor zoover zij uit hout bestonden, in asch werden gelegd. Het gebouw der *Home Life Insurance* heeft niet alleen het geweld van het vuur glansrijk doorstaan, maar zich ook tegen de verdere verbreiding van den brand als een arduinen dam verzet. Bij den hevigen wind hadden de vlammen anders licht op de heele wijk, ja misschien zelfs op andere wijken kunnen overspringen.

Bij de Platen.

De lawine. -

De lawine of sneeuwval ontstaat in het gebergte, wanneer de vochtige sneeuw op of nabij den top zich losmaakt van de helling, langs deze voortrolt, daarbij gestadig toeneemt in massa en eindelijk met groote snelheid en donderend geraas neerstort in het dal.

De sneeuwvallen komen op sommige plaatsen in het hooggebergte dikwijls voor en zijn gevaarlijk voor de reizigers, die er door meegesleept en er onder bedolven worden. Om die reden heeft men op de bergwegen boven de meest bedreigde plekken gaanderijen gebouwd, waaronder men veilig zijn tocht kan vervolgen, omdat de sneeuwvallen er overheen rollen. Reizigers, die in den zomer het Berner Oberland doorkruisen, zijn allicht in de gelegenheid, een sneeuwval waar te nemen, wanneer zij den Wengern-Alp bezoeken en vandaar het oog vestigen op de Jungfrau, van welks helling er gedurig in het Trümletendal neerdalen.

Dat is een trotsch gezicht, maar zoo bekoorlijk het schouwspel van een aanrollende lawine wezen moge voor den toerist, die van een veilig plaatsje dat natuurtafereel gadeslaat, zoo schrikkelijk is de aanblik der verwoesting voor den ongelukkigen bergbewoner, die door een dergelijke sneeuwstorting plotseling zijn nederige hut verwoest ziet, zooals onze plaat ons dat te aanschouwen geeft.

Het is maar een schamele *Sennhütte*, dat wil zeggen een soort optrekje hoog in het gebergte, waar de *Sennerin* een schuilplaats vindt, terwijl zij op de hooge Alpenweiden het vee laat grazen. Het zal dan ook niet zoozeer de verwoesting van die hut zijn, wat haar zoo bitter doet schreien als het verlies van de kostbare koebeesten en schoone geiten, die onder de lawine begraven zijn.

Intusschen mag zij nog den goeden God danken, dat zij zelve dat lot niet gedeeld heeft; want op het oogenblik dat de lawine neerstortte, had zij zich evengoed in de hut kunnen bevinden en zou misschien onder het instortende dak vermorzeld zijn.

Dat brengt de kameraad, die haar vertrouwelijk de hand op den schouder legt, haar tot haar troost te binnen; maar niemand zal het de wakkere deerne misduiden dat zij, met die verwoesting voor oogen, voor zijn troostredenen niet onmiddellijk vatbaar is.

Droeve dageraad. -

Nog treuriger dan de aanblik der verpletterde hut is dit schouwspel van verwoest geluk. Hier is als een lawine het ongeluk neergestort op het gelukkig gezin en heeft zich den man en vader tot slachtoffer gekozen. Zijn troostelooze vrouw, zijn aankomende zoon, zijn grijze, oude moeder hebben den nacht al biddende doorwaakt bij het kruisbeeld en de waskaarsen, die tot opluistering gediend hebben van de aangrijpende plechtigheid der toediening van de Sacramenten der stervenden. Nu dringt het bleeke licht van den morgen het vertrek binnen, waarbij de vlammen der kaarsen akelig geel afsteken. Het kleine dochtertje is intusschen ontwaakt en nog ongekleed de sombere kamer binnengeslopen, waar moeder en grootmoeder zoo treurig schreien en bidden. Het kind heeft geen besef van hetgeen er heeft plaats gehad, het begrijpt niet waarom allen in huis zoo bedroefd zijn, en in zijn kinderlijke onbezorgdheid vermaakt het zich nog met de kaarsen uit te blazen.

Treffende tegenstelling tusschen de naïeve zorgeloosheid van het speelsche kind, de bange bekommering, die er te lezen staat op het gerimpeld eerwaardig gelaat der oude vronw en de radelooze smart van moeder en zoon!

Wel is het een droeve dageraad, die opgaat over zooveel jammer.

Zigeunerkamp. -

De Zigeuners zijn een raadselachtig zwervend volk, dat over heel Europa, een groot deel van Azië en zelfs over Noord-Amerika verstrooid leeft en sinds zijn eerste verschijning in Europa in het begin der veertiende eeuw de aandacht van taalkundigen, aardrijkskundigen en geschiedschrijvers om strijd heeft bezig gehouden.

Hun taal, waarvan men in Europa omstreeks vijftien verschillende tongvallen telt, wijst met beslistheid op Indië als de eigenlijke bakermat van dit nomadenvolk. Over hun intocht uit dat vaderland weet echter de geschiedenis niets. In Byzantium het tegenwoordige Constantinopel, werden voor de eerste maal in het jaar 810, onder de regeering van keizer Nicephorus Zigeuners gezien. Op Kreta moeten zij aangetroffen zijn omstreeks 1322, in Wallachije omstreeks 1370.

Als de dagteekening van hun eerste verschijning in Hongarije wordt het jaar 1417 opgegeven, terwijl de Boheemsche jaarboeken reeds een jaar vroeger van Zigeuners melding maken zonder ze aan te duiden als een te voren onbekend volk.

In Polen en Rusland zijn ze omstreeks 1500 binnengedrongen; naar Zweden kwamen zij in 1512. In het jaar 1477 doken zij in Spanje op, ongeveer gelijktijdig ook in Engeland.

Wat zijn karakter betreft, is dit volkje lichtzinnig, trouweloos, vreesachtig, kruipend tegenover geweld, daarentegen aanmatigend en onbeschaamd waar zij meenen zich dit te kunnen veroorloven. en ten slotte ook nog wraakzuchtig.

Allen geven zich over aan bedelarij, terwijl vooral de vrouwen en kinderen daarbij ook nog stelen. Meestal huldigen zij in schijn den godsdienst van het land waar zij zich ophouden. Aan vaste woonplaatsen binden zij zich maar bij uitzondering. Gewoonlijk houden zij zich nog bezig met de kleinsmederij, zooals het vervaardigen van spijkers, hoefijzers enz.; ook zijn ze bekend als ketellappers en vervaardigers van klein houten huisgerief. Een van hun lievelingsbedrijven in alle landen vormt de paardenhandel, omdat hun list en doortraptheid in het liegen en bedriegen hun daarbij een ruim arbeidsveld openen.

Wat hun lichaam betreft valt op te merken dat zij, als gewoonlijk bij natuurvolken het geval is, bijzonder fraai gevormd zijn, zoodat zij aan de bronzen meesterwerken van de plastiek der ouden herinneren. Hun donkere huidkleur draagt daar nog toe bij; opmerkelijk is het dat de kleur van hun gezicht gewoonlijk lichter is dan die van het overige lichaam.

Het aantal der Zigeuners bedraagt in Europa wel ten naaste bij een millioen, waarvan de helft alleen voor Turkije komt.

[Nummer 51]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans.

XXII. Het einde.

Maar op het oogenblik de Heer-Hugo-Waard in Noord-Holland zijn onafzienbare groene vlakte van vette weilanden ontrolt, daar kabbelde in koning Willems tijd een uitgestrekt meer.

DE ROOMSCH-KONING: Hun beukende slagen verlammen zijn arm....

Toen hij daar evenwel op het laatst van Januari 1256 met zijn leger aankwam, had de vorst het in een ijzerharden, gladden ijsvloer herschapen, die de bleeke, achter nevelen verscholen winterzon flauw terugkaatste.

Laag hing de zware lucht over de grauwe ijsvlakte neer, waarover de matte weerschijn der zon een lange geelachtige streep teekende, maar die overigens, zoo ver het oog reikte, niet de minste afwisseling bood. Aan den verren gezichteinder smolt het grauw van het ijs met het grauw van den nevel ineen. Doodsche stilte hing over die akelige vlakte, enkel nu en dan verlevendigd door een krijschenden vogel, die er laag over heen schoor of door een windvlaag, die er snerpend langs schuurde.

Zwijgend stond koning Willem aan den kalen oever van den bevroren plas en liet den blik onderzoekend over de doodsche vlakte weiden. Terwijl hij te paard zoo dicht mogelijk langs het ijs op en neer drentelde, besnoof het edele dier telkens dien verraderlijk glanzenden bodem en wendde dan brieschend den kop af, als om zijn wantrouwen te uiten. Daarop wendde de koning zich plotseling tot zijn ridders, die op eenige schreden afstands, met het heele leger achter zich, met ongeduld zijn besluit afwachtten.

'Het ijs ziet er niet verlokkend uit, Brederode,' dus sprak hij een der voorsten aan, 'het lijkt me zoo grauw en dof.... Die gestadige afwisseling van dooi en vorst in de laatste dagen heeft er geen goed aan gedaan. Het kon wel wat broos blijken.'

'Het zou licht vallen ons daarvan te vergewissen; met een klein groepje manschappen was de proef te nemen,' hernam Willem van Brederode.

'Dat zullen we dan ook maar zonder verwijl doen; want het wordt hoog tijd dat we eindelijk den tocht doorzetten. Met dag aan dag op feller vorst te wachten, zouden we gevaar loopen den ganschen winter te laten verstrijken zonder een slag te slaan.

We zijn nu al sinds Kerstavond op weg, en hoeveel dagen hebben wij niet werkeloos te Alkmaar gelegen! De Westfriezen kunnen niet zeggen dat hun geen tijd gelaten is om zich te bezinnen. Dagen achtereen heb ik gewacht, of zij mijn eischen tot onderwerping of voldoening nog wilden involgen; maar zij hebben alle voorstellen met verachting van de hand gewezen. Het moet er nu eindelijk maar op los. Komaan, mannen, wie volgt mij op het ijs?'

Een verward en levendig geroep met lustig handgewuif ging uit de voorste rijen op. Allen waren bereid, het proeftochtje mee te maken. Het ongeduld om eindelijk in deze ijswoestenij eens een vijand te ontmoeten had de wakkere krijgers al te lang geprikkeld.

'Zoovelen zijn er niet noodig,' zei de koning, met voldoening den opgewekten geest van zijn troepen waarnemend, 'een twintigtal is voldoende.'

En hij wees met voordacht de zwaarst geharnasten aan om des te zekerder te zijn van de te nemen proef.

Zijn eigen paard de sporen gevend, dreef hij het, de anderen voor, de ijsvlakte op; eerst steigerde het onwillig; snoof langs den bodem en hief dan weer brieschend den kop omhoog; zijn eerste bewegingen waren onzeker, onbeholpen en schrikachtig, maar onder de aanmoedigende toespraak van zijn meester, vermande zich weldra het edele dier en galoppeerde ondanks den zwaren last van zijn metalen pantser en van zijn geharnasten berijder in zwierige sprongen over het gladde spiegelvlak, waarop zijn hoefslagen ketsend weerklonken.

De andere ruiters volgden, door het leger in spanning nagestaard. Weldra sprongen een

twintigtal zwaar geharnaste ruiters lustig over den ijsvloer rond, die rustig hun blinkende gestalten weerkaatste, zonder een krak te laten hooren.

'Het is of er ijzeren balken onder liggen,' merkte de koning schertsend op, maar hij maakte met zijn volgers toch eerst een flinke ronde vóór hij durfde besluiten, het leger over den plas te voeren.

Eindelijk docht hem de proef afdoende.

'Wij kunnen er ons zonder gevaar over wagen,' dus sprak hij tot de aanvoerders, 'maar vóór wij den tocht aanvaarden, zal ik u mijn plan blootleggen. Te Hoogwoude, een groot en volkrijk dorp, heeft de vijand zijn meeste manschappen verzameld. Daar wil ik mij met het gros des legers zelf heen wenden. Gij, Brederode en Lynden, tracht met het andere deel, dat ik onder uw bevel heb gesteld, intusschen de Drechterfriezen op het lijf te vallen en trekt dus op in de richting van Medemblik. Zoo tasten wij den vijand van twee kanten te gelijk aan en zullen het zekerst zijn tegenstand breken. Als ik hun bij Hoogwoude de nederlaag gegeven heb, ligt het gansche land voor ons open, en is dat oproerige nest platgebrand, dan zal de rest wel nederig zijn onderwerping komen aanbieden.'

Overeenkomstig dit plan werd het leger in twee ongelijke helften verdeeld, waarvan de grootste onder aanvoering des konings recht op Hoogwoude aanhield, terwijl de kleinste, met Willem van Brederode en Dirk van Lynden aan de spits de richting van Medemblik insloeg.

Lustig trok 's konings leger voort over den bevroren plas, waar de zon hun eenige gids was; want de dichte nevel liet niet toe aan den gezichteinder iets te onderscheiden, wat tot aanwijzing van den te volgen weg kon dienen.

De tocht geschiedde niet met te groote snelheid om de voetknechten niet te zeer af te matten; want daar men op het ijs moeilijk rust kon nemen, moest er onverpoosd doorgestapt worden tot men den Heer-Hugo-Waard achter den rug had.

Tot dusver ging alles voorspoedig. Zelfs kwam de slaperige zon gedurende eenige uren van achter haar dichte nevelgordijnen te voorschijn, als nieuwsgierig om te zien wat dat machtige schitterende heirleger kwam doen in deze ijswoestenij, waar zij niet anders dan ordelooze troepen ruwe dorpers placht te beschijnen.

Kletterend klonken de hoefslagen der paarden op de kristallen baan en dof de regelmatige stap der voetknechten daartusschen. De doorbrekende zon, de warmte door de lichaamsbeweging opgewekt, de strijdlust, die na de lange eentonige werkeloosheid in de borst der krijgers ontwaakte, het vooruitzicht zich weldra met den vijand te kunnen meten brachten het voorttrekkende leger in opgewekte stemming. Vroolijk schalden de strijdliederen ever het ijs, door de echo's weerkaatst, alsof er onzichtbare spotgeesten rondzweefden, die de lustige refreinen hoonlachend herhaalden.

Eindelijk schemerde heel in de verte iets in de nevelige lucht, dat niets anders dan de toren van Hoogwoude kon wezen. Maar al had men den Heer-Hugo-Waard nu ook goeddeels achter den rug, daarom had men nog geen vasten grond onder de voeten.

Tot nabij Hoogwoude strekte zich uit dien plas nog een breede arm uit, het Berkmeer geheeten, dat met de zee gemeenschap had. Als deze haar golven door de stormen voelde opgestuwd, dan zwollen ook de wateren van het Berkmeer aan en overstroomden aan weerszijden het lage land, overal poelen uithollende.

Thans was dit alles één eindelooze ijsvlakte, maar de rietbosschen, die er hier en daar boven uitstaken, braken toch de eentonigheid en bewezen tevens dat de weg thans over verdronken land voerde. Hij werd daar niet te veiliger om; want de verschillendheid van bodem en diepte maakte het ijs ook verschillend van kracht.

Nu en dan liet zich al een onheilspellend gekraak hooren, dat akelig doordreunde als een onderaardsche donder. De rietbosschen en groepen knotwilgen werden talrijker en versperden het leger den weg, zoodat het niet meer regelmatig kon doortrekken, maar zich bij groepen tusschen het verraderlijk dichte gewas moest verdeelen.

Plotseling, terwijl een dier groepen zich aldus van het leger gescheiden zag, ging er uit zulk een rietbosch een vervaarlijk geschreeuw op. Een dichte hoop Westfriezen, die zich daar in hinderlaag verscholen had, sprong daaruit te voorschijn. In hun lichte linnen wapenrokken waren de stoere kerels zoo vlug als duivels. Met werpspiezen, Deensche bijlen en halve pieken gewapend, vlogen zij op de verschrikte ridders en voetknechten aan, die zich in hun zware rusting maar moeilijk bewogen op dit verraderlijke strijdtooneel.

Moedig sloegen zij intusschen den aanval af, maar zoodra de Westfriezen merkten, tegen overmacht te staan, waren zij plotseling weer even geheimzinnig achter het riet- en houtgewas verdwenen, als zij daaruit te voorschijn waren gesprongen.

Naarmate het leger vorderde, hernieuwden zich telkens die schermutselingen op de meest onverwachte punten. Achter ieder boschje, achter elk groepje struikgewas bleken vijanden op den loer te liggen, en wee als een ruiter of een troepje voetknechten, in de wildernis van riet en ruigte van het leger afgedwaald, in den verraderlijken doolhof verward raakte, waar de onbetrouwbare bodem soms hun voeten ontzonk. Dan schoten de Westfriezen, met knuppels en polsstokken gewapend, uit hun hinderlaag op en maakten de ongelukkigen, die in het moeras spartelden, onder wild getier meedoogenloos af.

De koning, die aan de spits reed, merkte van dit alles weinig. Wel begreep hij dat het leger zich tot elken prijs door deze ontoegankelijke wildernis van ijs en moeras en rietbosschen moest heenslaan, wilde het vasten grond onder de voeten krijgen en zich kunnen roeren. En daarom ergerde het hem dat men zoo traag voorttrok door dit bevroren biesbosch, waar men telkens door dichte bundels spichtig opgeschoten riethalmen van elkander gescheiden werd en elk oogenblik den bodem onder zijn voeten voelde wijken. In zijn voortvarenden ijver zijn volgers willende aanvuren, reed hij met uitgetogen zwaard vooruit. Juist had hij zich dwars door een krakend rietbosch heengeworsteld en zag weer een mooi stuk glad ijs voor zich, waarover zijn moedig ros in groote sprongen voortholde.

Hij wilde zich omwenden en zijn volgelingen toeroepen.... Helaas! daar zinkt hij met een vervaarlijken schok in de diepte. Het ijs was onder het zware wicht van ros en ruiter met donderend gekraak ingestort en hulpeloos spartelde het edele dier met zijn berijder tusschen de ijsbrokken in het koude, woest opspattende water.

De plotselinge schrik, de koude, die zijn leden beving, het verbijsterend geraas der ijsschotsen, door het woest uitslaande paard als glasscherven omhooggeworpen, sloegen hem een oogenblik met stomme ontzetting. In de instinctmatige beweging tot zelfbehoud poogde hij zich, op de ellebogen steunende, boven het ijs uit te heffen. Helaas, het brokkelde onder het wicht van zijn metalen armstukken, broos als glas af. Radeloos zag hij uit naar hulp. Hij zag zich alleen, van het leger afgesneden. Wel hoorde hij in de verte het doffe rumoer van de aanrukkende scharen, maar niemand kwam hem te hulp gesneld en met elke seconde werkte het angstig spartelende ros zich dieper in het slijk.

Daar schoten uit de omringende boschjes de Westfriezen, die hem uit hun schuilhoek beloerd hadden, op den hulpeloos eenzamen ruiter toe. Onder wild geschreeuw zwaaiden zij hun vervaarlijke knuppels en knotsen en sloegen van alle zijden op den weerlooze los, die tevergeefs zijn schild tot dekking poogde op te heffen. Hun beukende slagen verlammen zijn arm, zoodat die machteloos neerzinkt. Hun pieken boren door de voegen van zijn rusting; zij dringen hem in de zijde, in de borst, in de keel.

'Mannen,' kreunt hij nog, 'vermoordt gij aldus een weerlooze? Mijn rusting, mijn ros, al wat gij eischt zal ik u tot losprijs geven, maar laat mij het leven!'

Die woorden prikkelen nog de woede der Westfriezen. Zij maken er uit op dat een der aanzienlijksten van de Hollandsche aanvoerders in hun handen gevallen is. En hun verbitterde haat kent geen genade.

'Slaat dood!' roepen zij. En opnieuw beuken hun slagen op den ongelukkige. Opnieuw doorvlijmen hem hun steken. Een golf bloed, die hem uit den mond gutst, verstikt hem de stem in de keel. Het bloed, dat onder den gebeukten helm langs zijn gelaat sijpelt, verblindt hem de oogen. De koude van het ijzige water, dat al hooger en hooger tegen zijn verbrijzelde ledematen opkruipt, slaat hem om het hart en doet hem bezwijmen.... om niet meer te ontwaken.

Roerloos zinkt hij achterover op den rug van het trouwe dier, dat uit honderd wonden bloedende, al onder hem bezweken is. Er is geen leven meer in de onkenbaar verhavende gestalte, die straks nog als een fiere held, blakend van moed en strijdlust zijn volgelingen voorging in den kamp.

'Gauw, gauw, eer men ons achterhaalt, het lijk naar het leger gesleept,' gebiedt de aanvoerder van den troep, hijgend van vermoeienis en onrustig om zich heen ziende.

En zelf het voorbeeld gevende, grijpt hij den eenen los neerhangenden arm, de anderen steken mee de handen uit en daar trekken zij met vereende krachten het zwaar geharnaste lichaam van het doode paard en sleepen het voort over het ijs, zonder omzien, tot zij er mee achter het naaste boschje verdwijnen.

Opgetogen over hun vangst sleuren de woestelingen het lijk naar Hoogwoude, een eenzame hoeve binnen en brengen het voor de daar vergaderde hoofdmannen, een viertal vervaarlijk forsche kerels, met korte daggen op zijde en blinkende bijlen, tusschen hun ruwleeren gordels stekende.

De voorste treedt nieuwsgierig op het lijk toe, dat druipend van bloed voor zijn voeten ligt.

'Groote God!' roept hij verbleekend uit, 'dat is de koning zelf! Ziet gij niet dat hij den rooden leeuw en den zwarten adelaar op zijn borstkuras draagt! Dat zal bloedige wraak over ons aftrekken.'

Ook de anderen staan stom van verslagenheid. Den koning zelf hebben zij vermoord, den koning van het Heilige Roomsche Rijk, den gezalfde Gods! Het godsdienstig gevoel, door de verbittering en den haat teruggedrongen, verheft zich op eens weer in die ruwe, maar toch niet gansch verdorven harten. Het geweten ontwaakt. Het besef van hun gruwzame misdaad en de schrikkelijke gevolgen, die zij na zich moet sleepen, bevangt hen met bijgeloovigen schrik.

Intusschen heeft een hunner den bebloeden helm van het hoofd gelicht. Daar ligt de doode voor hen, akelig bleek, met bloed en modder bemorst, de gitzwarte haren tegen het hoofd geplakt, afzichtelijk om aan te zien, maar toch nog herkenbaar als de schoone, ridderlijke, jonge vorst, die overal waar hij verscheen door de juichende

volksmenigte om zijn mannelijken zwier en edele minzaamheid op de handen gedragen werd.

‘Hij is het,’ gromde een uit den troep in zijn baard, ‘het is dezelfde, wien ik te Utrecht den steen naar het hoofd slingerde. Die steen vloog mis, nu is het raak geweest. Wat staat gij versuft, alsof er een ongeluk gebeurd was? Zijn we nu niet van onzen vijand verlost? Wel is het zaak, het geval geheim te houden, opdat de wraak, die zeker niet kan uitblijven, niet te eeniger tijd het zwaarst op onze hoofden neerkome. Niemand verneme dus ooit uit onzen mond, welken buit wij hier hebben binnengesleept. Ik zal wel zorgen dat het lijk verstopt wordt waar geen sterveling het zoeken of vinden zal. Zweert gij allen, het geheim te bewaren?’

‘Wij zweren het!’ klonk het met dof gedempte stem uit den kring.

‘En nu, mannen, geldt het ons voordeel te doen met den dood van hem, die onze vrijheid belaagde. De vijand is van zijn aanvoerder beroofd. Als het hoofd gevallen is, ontzinkt

het gansche lichaam de kracht. In den koning is heel het Hollandsche leger geslagen. Maken wij het af, gelijk deze hier afgemaakt ligt. Tot nu toe hebben wij het uit hinderlagen bestookt. Nu moeten wij het met onze volle krijgsmacht op het lijf vallen; wij moeten het vernietigen, dat er geen man meer naar Holland terugkeert om de boodschap van 's konings dood over te brengen. Gaat dus en keert niet terug zoolang er nog één Hollander in onze gouwen rondzwerft. Ik blijf hier om voor de verdwijning van het lijk te zorgen. Reeds valt de avond. De duisternis zal mij begunstigen. Morgen zult gij me weer bij u zien, maar niemand van u vrage mij ooit waar het lijk gebleven is.'

De mannen bogen voor hem, die aldus gebiedend als een der hoofdaanvoerders van den opstand tot hen gesproken had, en traden naar buiten.

Weldra weerklonk een gillend horengetoet, honderdvoudig van alle zijden beantwoord, door de stilte van den vroeg invallenden winteravond. In woesten stormpas kwamen in de duisternis van alle kanten de ordelooze drommen der Westfriesche strijders opzetten.

Gelijk bij een nachtelijke doorbraak de toomelooze wateren van verschillende zijden te gelijk komen samengestroomd en in weinige uren aanzwellen tot een bruisende zee, zoo vloeiden nu plotseling de verschillende verstrooide groepen der Westfriezen samen tot een machtig leger, dat onder schrikkelijk krijgsgeschreeuw in de duisternis tegen het leger der Hollanders optrok.

Zooals de Westfriesche aanvoerder gezegd had, was dit, door het verlies van zijn hoofd, plotseling met machtelooze verlamming geslagen.

'Waar is de koning?' die angstkreet was al spoedig uit de voorste rijen opgegaan, toen zij den aanvoerder, die hen zoo strijdlustig was vooruitgereden, niet meer terugzagen. Enkelen waren hem nageijld, doch hadden hem in den doolhof van riet en biezen en struiken niet meer gevonden. Een paar anderen hadden met ontzetting van verre aanschouwd hoe hun geliefde vorst in het ijs door de onmenschelijke woestelingen was afgemaakt. Bij dien aanblik als versteend, stonden zij een wijle als aan den ijsbodem vastgevroren. Maar toen waren zij, van schrik ontzind, teruggeijld naar het leger, al jammerend:

'De koning is omgekomen! Wee ons!'

En die kreet was als een stormwind over het heele leger heengestreken, als een storm, die gelijk de giftige woestijnwind alles doodt, waar hij over heen scheert. Gedood had hij op eens den moed, de hoop, den strijdlust, de weerstandskracht van heel dat fiere leger, dat weinige uren te voren nog onder opwekkende krijgsgezangen ten strijde trok.

'De koning gevallen! Wee ons! Vlucht!' weergalmde het met akelige echo's door de radelooze scharen. Zij hoorden naar geen bevelen van aanvoerders meer. Zij ijlden terug als schapen, die in blinde vaart achter elkaar voorthollen zonder te weten waarheen. De eene troep stuwde den anderen voort. Wat er eigenlijk gebeurd was wist bijna niemand van die duizenden. Slechts één gevoel had allen overmeesterd: een schrikkelijk, onbegrijpelijk noodlot had den koning aan de spits van het leger aangegrepen en zat nu het gansche leger op de hielen om ook dat te verdelgen.

En met de angstkreten der vluchtende krijgers mengde zich weldra het helsche krijgsgeschreeuw der Westfriezen, die van alle kanten uit den grond schenen op te rijzen om de ontzinde menigte te achtervolgen met hun doodende werpschichten, hun pieken en bijlen, hun alles neervellende knuppels.

En om de verbijstering volkomen te maken viel spoedig de duisternis van den vroegen winteravond in, zoodat de vluchtelingen niet meer zagen waar zij liepen en zich verwarden in de rietbosschen en de poelen of verloren liepen over eindelooze donkere ijsvlakten, altijd achtervolgd van het wilde krijgsgeschreeuw ‘slaat dood,’ dat hen voortjoeg, aldoor voortjoeg, tot een werpspies of een piek hen achterhaalde of zij uitgeput neerstortten, strompelend over een struik of trappend in een wak, waar zij spartelend in ijs of slijk den dood vonden.

O, dat was een verschrikkelijke, bange nacht! En toen eindelijk de winterzon met matgelen glans weer door de grauwe nevelen brak, zag zij heel den wijden omtrek bezaaid met ordelooze, verhavende, uitgeputte troepen van nog steeds vluchtende krijgers, die in hun radeloosheid de wapenen hadden weggeworpen, bezield met geen andere gedachte dan te ontkomen aan het schrikkelijke noodlot, dat den koning getroffen had.

De aanbrekende dag, die hen in staat stelde de ijsvlakte te overzien, waar zij nu niet langer door den vijand achtervolgd werden, gaf eindelijk aan de radeloozen de bezinning terug. De verstrooide groepen konden zich weer hereenigen en in beter geordenden marsch kon thans de terugtocht worden voortgezet. De aanvoerders herwonnen hun gezag en invloed op het krijgsvolk, dat hen nu weer blindelings gehoorzaamde, omdat het vertrouwde onder hun beproefde leiding weldra veilige wijkplaatsen te bereiken.

Ook het leger van Brederode kwam zich weer bij het treurig overschot van dat des konings voegen. Brederode had zich wakker van den hem opgedragen last gekweten. Het geluk was hem gunstig geweest. Maar zoodra ook hem de schrikkelijke mare bereikt had, was hij niet langer over zijn volk meester geweest.

‘Terug! terug!’ hadden zijn krijgers geroepen. ‘Nu de koning niet meer aan onze spits strijdt, zijn wij verloren.’

Hij had nog gehoopt, tijdig het andere deel des legers te bereiken om dit te hulp te kunnen komen; maar hij kwam, helaas, toen de nederlaag en de vlucht al voltrokken was.

(*Slot volgt.*)

Moederliefde.
Uit het leven van een dokter.
Door G.G.J.W.
(*Vervolg en slot.*)

‘De gedachte,’ zeide mevrouw Van Noordwijk, ‘dat ik de mijnen nimmer meer zou kunnen zien, dat ik hun geen steun, geen hulp zou kunnen bieden, daarentegen zelve altijd hulp- en steunbehoevend zou blijven, ja, dat ik hen in zekeren zin ongelukkig maak - die gedachte is het, welke mij zoo pijnlijk foltert, die mij tot wanhoop, bijna tot krankzinnigheid drijft.’

Bij deze woorden kwam Noorddijk in de kamer. Zijn jong vrouwtje ging hem met open armen te gemoet.

‘Willem!’ riep zij hem toe, ‘dokter beweert, dat mijn oogen nog niet reddeloos verloren zijn! Uw arme vrouw zal dus nog niet blind worden, de goede God wil die ramp van mij afwenden en ons nog gelukkige dagen laten beleven! Luid weenend verborg zij haar gelaat aan de borst van haren echtgenoot.

Eenige dagen daarna vergaderden de knapste oogartsen van Utrecht bij Willem's echtgenoote. Een operatie werd noodzakelijk geacht, zonder dat men nochtans het gevaarlijke karakter en den twijfelachtigen uitslag er van had verzwegen.

De zieke stemde onmiddellijk in alles toe en de hoop van het gezichtsvermogen terug te erlangen staalde haren moed. Er werd dus besloten tot de operatie over te gaan. Professor S. wilde die echter niet dadelijk uitvoeren, maar eerst het ontzenuwde, verzwakte gestel der patiënte versterken, om het daardoor des te beter in staat van tegenweer te stellen.

Deze taak werd mij opgedragen en ik moet bekennen, dat de vrouw van mijn vriend tot de beminnelijkste, aangenaamste patiënten behoorde, die ik ooit heb gehad. Mijn behandeling werd met het beste gevolg bekroond, en langzaam keerde er kalmte terug in het gemoed der zieke. Nu hare vrees voor levenslange blindheid verdwenen was, deed zij mij een inborst kennen, zoo edel, als ik slechts bij zeer weinig menschen had waargenomen. En toch scheen zij een weinig egoïstisch. Ofschoon ik zulks nooit aan haar liet blijken, scheen zij nochtans mijn gedachten te raden, want op zekeren keer trachtte zij zich te verontschuldigen.

‘U denkt misschien, dat het louter zelfzucht is, welke mij aanspoort zoo wanhopig te worstelen, om licht en gezondheid te erlangen. O neen! Niet om mij, maar om de mijnen doe ik dat. Ik wil niet, dat ik als vrouw en moeder hun tot last ben, dat de gedachte aan “de blinde” hun thuis van allen levenslust berooft. Mijn dochtertje is nu vier jaar; zou ik nu haar nimmer meer zien, nimmer hare opvoeding besturen mogen? Hoe zou ik in dezen treurigen toestand mij van mijn plichten kunnen kwijten? Hoe kan ik het toegeven, dat mijn kind, zoolang hare moeder leeft, als een weeze worde opgevoed?’

Zij bedekte haar gelaat met beide handen en weende bitter.

Eindelijk brak de groote dag aan. Mijne patiënte spreidde zooveel moed ten toon, dat zoowel ik, als mijn collega's daarover verbaasd stonden. Ietwat bleek, ontving zij ons met een lief lachje en antwoordde op de geruststellende woorden van den dokter:

‘Ik dank u voor uw troostende taal, professor, ofschoon zij eigenlijk overtollig was, want aan veiliger handen zou ik wel niet mijn leven kunnen toevertrouwen.’

Toen reikte zij haren man de hand en zei: ‘Wees welgemoed, het zijn immers niets dan goede menschen, die bij mij blijven.... Ga u nu naar de kinderen.’

‘Neen, dat kan ik niet.’

‘Nu, blijf dan in de kamer hiernaast, het zal maar een paar minuten duren,’ en als wilde zij verschooning vragen voor de onwillekeurige smart hem aangedaan, bracht zij zijn hand aan hare lippen. Willems oogen werden vochtig. Hij moest uit de kamer verwijderd worden, om de zieke door zijn aanwezigheid niet te verontrusten.

De dame verloor geen oogenblik hare geesteskalmte; zij verzocht ons haar te chloroformeeren, ten einde den dokter niet in zijn werk te hinderen. Gelukkig liep alles uitmuntend van stapel. Professor S. volvoerde de operatie met ongeëvenaarde behendigheid. De zieke werd met verbonden oogen in een donkere kamer gebracht - zij kon als gered worden beschouwd. Toen Willem in kennis werd gesteld van den gunstigen afloop der operatie, wilde hij onmiddellijk naar zijn vrouw snellen.

‘Bedaar!’ zeide ik en hield hem tegen, ‘een hevige gemoedsbeweging zou ons werk, alle hoop, welke wij koesteren, met één slag vernietigen. Vandaag moet alle opwinding van uw vrouw vermeden worden.’

Hij zag in, dat wij gelijk hadden en beloofde mij, in tegenwoordigheid van zijn vrouw kalm te blijven. Ik bracht hem in de donkere kamer bij haar en een oogenblik daarna knielde hij voor haar bed.

'Marie!' zeide hij, terwijl hij haar hand kuste, 'u bent gered!'

'Ik weet het al,' antwoordde zij glimlachend. 'Dank hebbe de Almachtige, dat ik dit oogenblik heb beleefd! Elke dag zal mij een eeuwigheid toeschijnen, tot dat ik u allen weer zal kunnen zien!'

'Des te geduldiger moet u zijn, mevrouw,' viel ik haar in de rede, 'want ik moet u waarschuwen, dat elke lichtstraal, welke voor den tijd in uw oog dringt, elke verschuiving van het verband u voor altijd reddeloos blind zou maken. Het verblijf in een donkere kamer, volstrekte rust en een verband naar de regelen der kunst - dat zijn de voorwaarden, waarvan uw genezing afhangt.'

'Ik zal mij schikken naar al uw voorschriften.'

En zij hield woord. Als belooning veroorloofde ik, dat men gedurende mijn bezoek de kinderen bij haar bracht, die, alhoewel door de hier heerschende duisternis een beetje bang en verlegen, met hun heldere stemmetjes en onschuldigen kout, nochtans hunne moeder in hare eenzaamheid wat opvroolijkten. Daarom verbeidde mevrouw Van Noordwijk steeds met ongeduld mijn bezoeken.

Deze zouden, helaas, weldra dikwijls noodig zijn.

In een der volgende nachten werd ik door hevig schellen aan mijn huis uit den slaap

EVA, NAAR DE SCHILDERIJ VAN H. TEMPLE. (Heliogravure van S. Czeiger te Weenen.)

VÓÓR DE DORPSHERBERG IN SERVIË.

gewekt. Het was een bediende uit het hotel, waar Willem logeerde. In het eerste oogenblik dacht ik, dat zijn vrouw iets was overkomen, maar een blik in den brief, welke de bediende mij ter hand stelde, verwittigde mij, dat het niet de moeder, maar kleinen Frits gold, die al een paar dagen zich onwel had gevoeld en van nacht onder bedenkelijke verschijnselen ziek was geworden.

Ik vond den kleinen jongen in een hevige koorts. Ik deed wat mij in de gegeven omstandigheden noodig scheen en verzocht mijn vriend, de ziekte van zijn kind voor diens moeder geheim te houden en beloofde den volgenden morgen terug te komen.

Den volgenden dag had de ziekte zich zoo duidelijk geopenbaard, dat het mij gemakkelijk viel, een hevig, ernstig geval van roodvonk te waarnemen, des te gevaarlijker, omdat het gepaard ging met diphteritis en er een gevolg van was. In deze omstandigheid viel er aan de redding van het arme kind haast niet te denken.

'Wat te doen, wat moet ik tegen mijn vrouw zeggen?' vroeg Willem en wrong wanhopig de handen.

'U mag haar geen stom woord zeggen, als u uw vrouw behouden wil!'

Het was echter niet gemakkelijk, de ziekte van het kind te verbergen; mijn bezoeken driemaal daags, maakten haar ongerust en het wegblijven van den knaap op den gewonen tijd van mijn bezoek viel haar op.

'Waar is Fritsje?'

'Hij is stout geweest,' antwoordde Willem, 'en mag voor straf heden niet bij zijn mama komen.'

'Wil u dan ook mij straffen, Willem? Maar *ik* ben toch zoet geweest, niet waar, dokter? Toe, ontzeg mij nu niet het eenige plezier, dat ik heb; laat het kind bij mij komen, ik zal hem wel beknorren.'

'Nu, ik zal het u maar zeggen, mevrouw,' sprak ik, 'de kleine jongen is niet wel, denkelijk heeft hij kou gevat; het is beter dat hij vandaag in bed blijft.'

De zieke richtte zich op haar legerstede overeind.

'Wat scheelt hem? Ik wil het weten! Gij schijnt iets voor mij te willen verbergen.... misschien is hij ernstig ziek!'

'Maar, beste mevrouw.... hoe komt u aan die gedachte?.... Het kind was immers gisteren nog hier?.... Het kan dus zoo maar niet een, twee, drie, doodziek zijn geworden. Een beetje hoesten.... anders niets, zooals men zoo vaak bij kleine kinderen aantreft....'

'Kunt ge mij dit op eerewoord verzekeren, dokter,' riep zij, en greep mijn hand, 'dat het alleen hoesten is?'

Ik wilde niet liegen.

'Welnu, dokter, op uw eerewoord!'

'Op mijn woord, mevrouw, 'het is slechts een kleine verkoudheid en anders niets.'

'Verkoudheid, ja!.... Maar daaraan zijn er al zoo veel gestorven! Willem, ik moet mijn kind zien!'

Thans legde ik mijn hand op den schouder der zieke.

'Ik verbied het u, aan zoo iets te denken!' sprak ik met klem. 'Zoudt ge wellicht ter wille van een gril levenslang blind willen blijven, al ons werk, onze moeiten willen vernietigen en u zelve berooven van het als door een wonder herkregen licht der oogen? Dat zou krankzinnigenwerk zijn!'

'Welnu, zweer dan, dat mijn kind zich buiten gevaar bevindt.'

‘Ik ben niet gewoon op bevel te zweren. Ik kan u echter de verzekering geven, dat uw zoontje, zelfs al zou hij doodziek zijn, geen betere verpleging kan genieten; daarvan kan thans geen spraak zijn, u heeft plichten, u bezit een echtgenoot en kinderen en moogt niet alles lichtzinnig op 't spel zetten! Mevrouw, ik waarschuw u nogmaals voor een overijlden stap.... indien gij het waagt, het verband ook maar voor een oogenblik van uw oogen weg te nemen, dan zult ge levenslang blind blijven!’

Deze krachtige taal miste hare uitwerking niet, Marie liet haar bovenlichaam langzaam op de kussens vallen.

‘Willem,’ smeekte zij met zwakke stem.... ‘ga naar ons kind!’

Nadat Willem weg, was trachtte ik anders te spreken.

‘Vergeef mij mijn ietwat meedoogenlooze handelwijze, mevrouw, en wees verstandig - in het belang van Willem. Uw ziekte heeft hem zeer aangepakt hij lijkt wel tien jaar ouder geworden. En nu, nu het gevaar voorbij is, nu gij goed op weg zijt om geheel te genezen, zoudt ge met eigen hand uw en zijn geluk verwoesten?’

In de deur bespeurde ik Willem, die met een ontsteld gelaat mij wenkte.

‘Kom, mevrouw, geef mij een hand en laat ons vrede sluiten.... Zoo is 't goed! Blijf nu heel kalm liggen, dan ga ik met Willem op diens kamer een sigaar rooken.’

Er was echter geen tijd tot rooken. De koorts nam bij 't kind op onrustbarende wijze toe, de ademhaling, in weerwil van alle aangewende middelen, werd al moeilijker. Om geen verantwoording op mij te laden, deed ik een collega ontbieden, die niet lang op zich liet wachten.

Toen ik tot de moeder terugkeerde, vond ik haar vreeselijk zenuwachtig.

‘Dokter, het is de scharlakenkoorts[1)], ik weet het van het dienstmeisje!’ riep zij mij sidderend te gemoet. ‘Waarom zwijgt u? Waarom tracht u het voor mij te verbergen? Ik smeek u in den naam van God! mijn kind ligt misschien te zieltogen en ik, ik moet aan 't bed gekluisterd blijven, in de onmogelijkheid het te zien, te verplegen, het te helpen, terwijl alleen goede verzorging, moederlijke verpleging het kind zou kunnen redden....’

‘Maar bedenk toch eens, mevrouw.... een blinde moeder....’

‘.... Is beter dan een zelfzuchtige,’ antwoordde zij mij. ‘Een moeder, die doodbedaard op haar bed blijft liggen, ten einde geen gevaar te loopen, terwijl haar kind door de koorts ondermijnd wordt, is niet waard, dat God het kind voor haar in 't leven spaart.’

Met heel veel moeite gelukte het mij eindelijk haar te kalmeeren. Toen mijn collega kwam, gingen wij onmiddellijk het zieke kind onderzoeken. Plotseling werden wij door een snijdenden gil in onzen arbeid gestoord. Ik keerde mij om.... in de deur stond mevrouw Van Noordwijk. Doodsbleek, over al haar leden bevend, met de hand voor haar zieke oogen, zag zij ons aan zoo ontsteld, alsof wij op 't punt stonden, haar kind te vermoorden. Het losgerukte verband hing in flarden om haren hals; onder het inderhaast aangeschoten morgengewaad staken hare bloote voeten uit, hare lippen waren kleurloos en alhoewel zij klaarblijkelijk zich inspande, kon zij geen woord uiten.

‘U hier?’ riep ik en snelde haar te gemoet.

Met reuzenkracht stiet zij mij op zijde.

‘Een consult!’ bracht zij eindelijk uit, ‘ik dacht het wel! Hij sterft dus!....’

Met vasten tred liep zij op het bed toe, krampachtig omvatte zij den rand er van en boog zich over den knaap, die met den dood lag te worstelen.

1) Deze ziekte houdt 't midden tusschen mazelen en roodvonk.

‘Mijn kind!’ kreunde zij, ‘hier ben ik, hier! God liet mij althans u nog eenmaal voor mijn dood zien.... kun u me zien, Frits? Zie u je moeder, mijn kind? Kijk, ik ben bij u en zal altijd hier blijven, ik zal u redden; ik zal met mijn adem, met mijn eigen leven uw leven koopen. En al bederven daardoor mijn oogen, ik heb ze niet noodig, als u maar in 't leven blijft... u zult dan voor mij zien, u zult mijn zon, mijn licht, mijn oogappel wezen....’

Nog geruimen tijd moesten wij stomme getuigen zijn van deze roerende trouw... minuten lang liefkoosde en kuste de zieke vrouw haar kranken zoon. Eindelijk keerde zij zich tot ons en vroeg met Spartaansche kalmte:

‘Mijne heeren, beveelt! Wat moet ik doen om mijn kind te redden?’

De knaap genas.

Zijn moeder nam plaats aan zijn bed en was door geen macht ter wereld daarvandaan te brengen. Door hare bovenmenschelijke inspanning, moeite en zorg bestreed zij de ziekte, terwijl onze geneesmiddelen ternauwernood eenige leniging verschaften.

Maar de moeder is blind gebleven.

Het horloge van den matroos.

‘Neen, Jacob, ge kunt zeggen, wat ge wilt, maar deze reis maakt me ongerust, ik heb zoo'n bang voorgevoel, ik weet zelf niet hoe het komt.’

‘Ge droomt, vrouwtje, het is toch waarlijk niet de eerste reis, die ik maak. Ik ben nu vijf en dertig jaar oud, en heb het grootste deel van mijn leven op zee doorgebracht. Waarom zou u u nu zoo ongerust maken?’

‘Dat is waar, Jacob, maar dit is toch de eerste reis sedert we getrouwd zijn, ik ben zoo bang, als u eens een ongeluk kreeg.’

‘Ge moet moediger zijn, Marie. Waarom u noodeloos bang gemaakt? Dezen keer zullen mij de visschen toch ook niet opeten!’

‘Ik heb zoo'n akelig voorgevoel,’ zuchtte de arme vrouw opnieuw.

‘Och wat, onzin, Marie, wat moeten de anderen dan wel niet zeggen? Gaan er dan nog niet twaalf uit ons stadje met me mee? Zullen hun vrouwen niet even goed weenen als gij? Kijk, daar komt juist onze kleine jongen uit de school. Jacob, kom eens even hier; ge moet uw moeder gezelschap houden, ge moet goed oppassen en haar geen verdriet aandoen, dat zal u niet, niet waar, mijn jongen?’

‘Waarom gaat ge weg, vader?’ vroeg het kind met tranen in de oogen.

‘Om geld te verdienen, mijn kind, om een nieuw schip te kunnen koopen, een mooie muts voor uw moeder en ook wat voor u.’

‘Wat dan, vader?’ vroeg de knaap, wiens oogen bij die belofte begonnen te schitteren.

‘U mag vragen wat ge wil, mijn jongen.’

‘Nu, dan wil ik een groot horloge, dat goed tikt en zoo schoon blinkt als het uwe, vader.’

‘Mijn oud horloge wil u graag hebben,’ zei de zeeman lachend. ‘Nu, op mijn woord, ik zal het u vóór uw eerste zeereis geven, wees daar verzekerd van, mijn jongen. Maar dan braaf oppassen, hoor.’

Het kind klom op de knieën van zijn vader, sloeg de armen om zijn hals en riep: ‘Dan zal ik gauw naar zee gaan, vader.’

‘Mijn God,’ zuchtte de moeder, terwijl twee groote tranen over de wangen liepen.

Maar de vader maakte zijn kind zacht uit zijn omhelzing los en de kleine liep nu naar zijn moeder, om haar te kussen en gerust te stellen.

'Stil nu, vrouwtje, bedaar nu,' zei de zeeman ernstig, 'ge maakt me het afscheid pijnlijk, het is niet goed, den moed van hen aan het wankelen te brengen, die de wijde wereld in moeten.'

'En zij, die hier in droefheid achterblijven, zullen die het beter hebben? De vrouw, die thuis achterblijft, is die niet te beklagen?' vroeg zijn echtgenoote, haar man treurig aankijkend.

Op dit oogenblik trokken verscheidene matrozen zwijgend het huis voorbij; zij begaven zich naar de haven, waar het schip, waarop zij hadden dienst genomen, voor anker lag. Jacob rukte zich zacht uit de omhelzing var zijn vrouw los en na een traan van zijn gebruind gezicht te hebben weggeveegd, volgde hij zijn makkers naar de haven.

'Geduld, Marie,' zei hij voor het laatst, 'weldra zal ik terugkeeren, en dan zult ge dezen dag van mijn vertrek zegenen, want ik zai niet met leege handen bij u terugkomen.'

Het kind volgde zijn vader, terwijl de moeder, de oogen onafgewend op de groep gericht, die zich verwijderde, schijnbaar rustig en gelaten achterbleef.

'Ontneem mij den moed niet.' had Jacob gezegd, en haar sterke wil had over haar smart gezegevierd.

Twee jaar waren sedert het vertrek van den zeeman vervlogen. De kleine Jacob, die nu ongeveer acht jaar oud was, groeide voorspoe-

dig op en was voor zijn leeftijd een stevige knaap.

Dikwijls dacht hij aan zijn vader en wilde evenals hij naar zee. Op zekeren dag kwam hij met een van vreugde stralend gezicht het huis binnengestormd.

'Moeder, moeder,' riep hij als dronken van vreugde uit. 'Vaders schip is aangekomen, dezelfde naam staat op de boot als voor twee jaar, ik heb het goed gezien, moeder.'

De moeder stond sidderend op, het hart dreigde uit haar boezem te springen. Het heele stadje was in beweging, jong en oud, klein en groot, alles liep naar de haven, om echtgenoot, vader, broeder of vriend na een zoo lange afwezigheid te verwelkomen.

Langzaam en statig voer het mooie schip onder de vreugdekreten der opgepakte menigte naar de landingplaats; alle stemmen vereenigden zich om den terugkeerenden een hartelijk welkom toe te roepen. Eindelijk was het uur van weerzien geslagen, het uur, dat alle leed, alle kommer van het verleden deed vergeten.

Marie weende van vreugde, zij had haar huis van binnen een feestelijk aanzien gegeven, om den terugkeer van haar echtgenoot vroolijk te vieren; nog eenige uren en alle drie zouden weer aan de tafel vereenigd zijn, die dit maal beter en rijkelijker gedekt was dan gewoonlijk.

De vader zou trotsch zijn op zijn zoon; hij zou nu rijk terugkomen en in staat zijn, zelf een nieuw schip te koopen. O, hoe gelukkig zouden zij dan alle drie wezen!

Het schip had zijn anker uitgeworpen en lag rustig in de haven, terwijl duizenden welkomstkreten door de lucht weerklonken. Marie hield haar jongen in de armen in de hoogte.

'Jacob,' zei ze, 'Jacob, zie je vader al?'

'Wacht, moeder, nog niet. O! daar is hij, daar is hij, moeder.... Maar neen, ik vergis me, het is een ander. Vader! Vader! Waar is hij?'

De moeder verbleekte. 'Heilige Maagd,' zei zij, 'breng hem terug!' en zonder eigenlijk goed te weten wat ze deed, prevelden haar lippen een gebed. De zeelieden stapten aan land; ze werden omarmd, omringd en met vragen bestormd; moeders, vrouwen en kinderen verdrongen elkander om de aangekomenen. Het weerzien na een zoo lange afwezigheid is zoo gelukkig! Alleen Jacob keerde niet terug!

Toen de menigte zich verstrooid had, bleef Marie met haar kind alleen aan de haven achter; de arme vrouw scheen niet meer te kunnen spreken.

'Mijn vader?' vroeg het kind aan den kapitein van het schip, 'waar is mijn vader?'

'Wie is uw vader?'

'De matroos Jacob Francken.'

'Dien ken ik niet, ventje.'

'Hij is toch voor twee jaar met u op dit schip weggevaren,' zei de knaap met tranen in de oogen.

'Wacht eens. Ja, dat kan hij zijn; ik herinner me dien naam nog flauw. Hij zal die arme duivel zijn, die te San Francisco in een gevecht tusschen matrozen gedood werd.'

De arme knaap hoorde niets meer; hij liep naar zijn moeder en wierp zich weenend in haar armen.

De ongelukkige vrouw had alles verstaan. Zij nam haar kind mee naar huis en bleef den heelen nacht in gebed. Haar kind was aan den schouder zijner moeder ingeslapen.

Eensklaps stond ze op. ‘Mijn kind,’ riep ze als in wanhoop uit, ‘verlaat gij mij ten minste nooit; blijven wij vereenigd, dan zal ons geen nieuw ongeluk overkomen.’

De zoon van den ongelukkigen matroos Jacob Francken, die nu de eenige troost en kostwinner zijner moeder was geworden, moest reeds vroeg aan 't werk om voor zich en voor haar het dagelijksch brood te verdienen. Zonder de minste spijt of droefheid te laten blijken, dat hij ter wille zijner moeder het zeemansleven had moeten vaarwel zeggen, nam hij bij een scheepstimmerman dienst. Jacob was met zijn twintigste jaar een voorbeeld van eerlijkheid en werklust voor al de jongelingen van zijn geboorteplaats. Zijn meester had hem na korten tijd als zijn eersten werkman aangesteld.

Op zekeren dag zei zijn buurman, een oude visscher, eens tot hem: ‘Wel, Jacob, waarom kom ge 's avonds niet eens een keer bij ons? De jongelieden van uw leeftijd lachen en spelen nog wel eens graag, en gij leeft nog eenzamer dan Robinson.’

Och, vader Lauer, mijn moeder gaat 's avonds ook nooit uit.’

‘Bah, oude vrouwen moeten achter de kachel zitten, maar jongelieden zooals gij mogen zich wel wat vermaken om zich niet te vervelen.’

‘Ik verveel me nooit als ik thuis ben, buurman. Mijn moeder vertelt mij van de avonturen van mijn vader; ik ben en blijf thuis.’

‘Jacob, ge zijt een brave zoon. Dus zooals u wil, maar als u bij ons wil komen, is er nog altijd een plaatsje voor u open.’

Dienzelfden avond zei zijn moeder tot hem: ‘Jacob, ge moest u van tijd tot tijd eens wat verstrooien; ons treurig leven past niet voor uw leeftijd. Als u den ganschen dag hard gewerkt hebt, mag u 's avonds wel wat hebben.’

‘Gaat u mee, moeder?’

‘Neen, mijn zoon, voor mij is de tijd van ontspanning voorbij. Ga even naar onzen buurman, daar zal u genoegen en verstrooiing vinden.’

‘Een anderen keer, moeder.’

‘Neen, Jacob, ga nu; als gij plezier hebt, zal dat ook mij genoegen doen.’

De jonge man stond op en ging heen.

‘Bravo, Jacob,’ zei zijn buurman, toen hij hem zag binnentreden, ‘ge komt juist nog op tijd, het spel begint.’

De jonge man liet zich geen tweemaal noodigen, hij speelde mee kaart en vermaakte zich goed. Tegen negen uur werd het spel onderbroken, en men zette zich om een groote mand met gepofte kastanjes, terwijl de glazen met schuimend bier vroolijk rondgingen.

‘Mijn jongen,’ zei een vreemde matroos, die ook bij het talrijke gezelschap zat, tot Jacob, ‘ik heb hier een flinke boot, wil u van nacht met mij mee op de vischvangst gaan?’

Jacob lachte, hij hield van de zee. Het aanbod van den matroos was voor hem verleidelijk, toch schudde hij het hoofd. ‘Neen,’ zei hij, ‘mijn moeder zou ongerust zijn.’

‘Een kerel als gij is bang voor zijn moeder als een kind!’ spotte de vreemde matroos.

‘Ik ben geen kind en ook niet bang, maar ik heb mijn moeder lief, dat is alles.’

Vader Lauer noodigde zijn gasten weer tot het spel uit, waardoor het gesprek werd onderbroken.

Den volgenden dag, toen Jacob zich naar zijn werk begaf, ontmoette hij den matroos, dien hij bij vader Lauer gezien had. Zonder te weten waarom, boezemde die man hem afschuw in en Jacob wilde hem daarom mijden.

‘Heb u me nu al vergeten,’ riep hem de andere toe, ‘dat ge uw kameraad zoo onverschillig voorbijloopt?’

‘Ik heb geen tijd,’ antwoordde Jacob.

‘Kom, tijd genoeg, toe steek een sigaar aan. Of wil u liever een sigaret hebben?’

‘Laat mij met rust, dat is alles wat ik verlang,’ zei Jacob wrevelig.

‘Kom mee, ouwe jongen, het heeft nog niet geslagen, daar is een herberg.’ Dit zeggende had de matroos Jacob bij den arm genomen en trad met hem het ‘Gouden Anker’ binnen.

‘Ik heb van nacht zonder u een goede vangst gedaan, ik heb 6000 sardijnen, en gij kunt ook uw aandeel daarvan hebben.’

In plaats van te antwoorden, zocht Jacob met de oogen naar een klok. Voor geen geld wilde hij te laat op het werk komen.

‘Zoek maar niet zoo ver, hier is mijn kompas, die gaat op de minuut, het is zeven uur.’

‘Laat mij eens zien,’ zei de jonge man, het ouderwetsche horloge in de hand nemend, dat de vreemde matroos uit zijn zak gehaald had. ‘Ik geloof, dat ik het ken.’ Jacob sloeg met de hand tegen het voorhoofd, zenuwachtig draaide hij het uurwerk rond en bekeek het van alle kanten. Hij opende den deksel en aan de binnenzijde daarvan bemerkte hij twee initialen: J.F. - Jacob verbleekte. Hoe dikwijls had zijn vader hem deze twee letters laten zien.

‘Waar komt dit horloge vandaan?’ vroeg de jonge man sidderend.

‘Waar vandaan? Wel uit mijn vestjeszak,’ spotte de andere.

‘Heb ge het gekocht?’

‘Neen, het is een geschenk... een gedwongen geschenk; maar hij, die het vóór mij gehad heeft, zal het zoo gauw niet terugvragen.’

‘Hoe weet ge dat?....’

‘Mijn jongen, als deze vuist haar man treft, dan kan men gerust zeggen: die is dood!’

Bij deze woorden sprong Jacob op. ‘Gij hebt dus den eigenaar van dit horloge vermoord?’

‘Met één steek in de volle borst,’ zei de andere trotsch; ‘aan gene zijde van den oceaan ligt hij begraven.’

Jacob zag den matroos met een gelaat, wit als marmer, aan, zijn lippen klemden zich krampachtig op elkaar. Plotseling overmeesterde hem zijn woede en wraakzucht, en zijn vuist ballend, sloeg hij met ontzettende kracht op het hoofd van den matroos.

‘Moordenaar!’ riep hij uit, ‘neem dit als loon voor uw misdaad!’

‘Verrader!’ kon de vreemdeling nog uitroepen, waarna hij in onmacht viel.

‘Dief, gij hebt mijn vader vermoord!’ riep de jonge man, terwijl hij snel het horloge greep, het weenend aan de lippen bracht en naar zijn moeder wilde snellen.... Maar de weg werd hem door het saamgestroomde volk versperd, en Jacob werd voor den rechter gebracht.

Het gerecht echter sprak den jongen man vrij; de eerste daad van Jacob, na het verlaten van het rechtsgebouw, was, zich neer te werpen voor het beeld der Moeder van Altijddurenden Bijstand.

In een vurig gebed bad hij den hemel om vergeving, en van dit oogenblik af was hij een voorbeeld van geduld en zachtmoedigheid. Het horloge bleef hem steeds het zoetste aandenken.

Het eiland van Robinson Crusoe.

Ieder van ons, die jongen is geweest, herinnert zich de lotgevallen van Robinson Crusoe, waarmee hij als knaap heeft kennis gemaakt uit een der tallooze prentenboeken, aan dien geliefkoosden held onzer kinderjaren gewijd. Ieder herinnert zich nog de genotvolle uren, hem als knaap door die avontuurlijke geschiedenis bezorgd.

Minder algemeen bekend is het evenwel, dat de voor jongens bewerkte Robinson, zooals wij dien allen in onze jeugd gelezen hebben, oorspronkelijk heel niet als kinderboek was bedoeld, maar als een ernstig werk voor groote menschen geschreven was. Het was een groote roman in drie deelen van den vermaarden Engelschen schrijver Daniel Defoe, die op ongeveer dezelfde wijze als Jules Verne dit in onzen tijd deed, de toenmalige kennis van den aardbol en de natuurverschijnselen vernuftig kleedde in den vorm van een verdicht verhaal en daarbij tevens gelegenheid vond, nog belangwekkende wijsgeerige bespiegelingen te maken.

In het jaar 1719 verscheen te Londen onder den titel: *Life and strange surprising adventures of Robinson Crusoe* (leven en vreemde verrassende lotgevallen van R.C.) het eerste deel van dezen roman en vond zoo grooten bijval, dat de schrijver in hetzelfde jaar nog twee vervolgen op zijn verhaal het licht deed zien.

In het eerste en tweede deel verhaalt Defoe de merkwaardige lotgevallen en ontmoetingen van een zwervenden Engelschman, zijn eenzaam leven op een onbewoond eiland bij den mond der Orinoco-rivier, waarop hij na een schipbreuk was aangeland, de vindingrijke wijze, waarop hij daar in zijn behoeften voorzag, zijn verlossing, zijn terugkeer en zijn tweeden tocht in den vreemde, waarvan hij, na lange en wonderlijke omzwervingen in Indië, China, Siberië enz., eindelijk als een rijk man in zijn vaderland terugkeert

DE ROBINSON-HUT.

Het derde deel, getiteld: *Serious reflections during the life of Robinson Crusoe* (ernstige overdenkingen gedurende het leven van R.C.) en bevat hoofdzakelijk zedekundige beschouwingen over den inhoud van het eerste deel, dat ook het tweede ver in aantrekkelijkheid overtreft.

Het boek van Defoe nu werd in Engeland bij herhaling uitgegeven en in alle beschaafde talen overgezet, zelfs in het Arabisch. En verder heeft de inhoud de stof geleverd voor tal van volks-, jongens- en kinderboeken, die in het kort en op een wijze, naar de bevatting der lezers, die men op het oog had, berekend, de geschiedenis van den zwerveling weergaven.

Nu heeft men beweerd - of het waar is, valt moeilijk uit te maken - dat de roman van Defoe niet geheel en al tot het rijk der verdichting behoort, maar alleen de romantische uitwerking is van een in werkelijkheid voorgekomen geval. Men wil namelijk dat Defoe zijn tafereelen ontleend heeft aan het dagboek van den zeeman Alexander Selkirk, die weinige jaren te voren inderdaad beleefde, wat Defoe zijn held laat overkomen.

Als dat zoo is, dan valt het eiland van Robinson Crusoe niet te zoeken aan den mond der Orinoco-rivier, maar in de Stille Zee, ten westen van Chili of, nog nauwkeuriger, twee en zeventig geographische mijlen van Valparaiso.

Dat eiland met name Juan Fernandez, is ruim drie geographische mijlen lang, zeer bergachtig en loopt naar het zuiden hellend af; zijn omtrek bedraagt vier en een halve geographische mijl. Het hoogste punt, de Aanbeeldberg, is over de drie duizend voet hoog en haast niet te beklimmen, daar het bovenste deel uit een bazaltkegel bestaat ter hoogte van bij de negenhonderd voel.

Vroeger was dit eiland onbewoond; in het midden der achttiende eeuw hadden de Spanjaarden het in bezit en men vindt nu nog hier en daar aan de kust Spaansche kanonnen in het zand begraven.

Later toen de Spaansche provincie Chili een onafhankelijke staat werd, viel Juan Fernandez den Chilenen ten deel, die het tot een kolonie voor misdadigers inrichtten. Op een keer kwamen die misdadigers echter in opstand, sloegen in den nacht hun bewakers dood en scheepten zich in op kleine booten, waarop zij het vaste land, waarschijnlijk Peru poogden te bereiken. Nooit heeft men echter iets meer van hen gehoord of gezien, zoodat zij waarschijnlijk op zee zijn omgekomen.

Thans is het eiland aan een Duitscher, zekeren Rodt, voor de som van 75000 mark 's jaars verpacht. Deze houdt er een vijftien of twintig arbeiders op na, die hij hout laat hakken, dat hij met geitenvellen, gedroogde visch en wat groenten van tijd tot tijd te Valparaiso ter markt brengt.

Hoe rotsachtig het eiland bij het eerste gezicht ook schijnt, heeft het toch een bij uitstek vruchtbaren bodem en weelderigen plantengroei. Reusachtige myrteboomen

heffen er hun kruinen ten hemel, de rhabarber, welks bladen en versche stengels, zooals men weet, een smakelijke groente opleveren, groeit er in ontzaglijke exemplaren; ook perziken, druiven, aardbeien en kersen, die de Duitscher er geplant heeft, dragen er rijke vruchten en frissche bronnen geven er heerlijk drinkwater.

Zoo heel slecht was het dus ook vroeger op het eiland niet gesteld. Duizenden wilde geiten verschaffen den jager een rijken buit en zelfs melk, wanneer hij er in slaagt, ze levend in vallen of kuilen te vangen, en aan het strand vindt men een lekkere kreeftensoort, die tot tien pond zwaar wordt.

Toen nu in het jaar 1704 de beroemde Engelsche natuuronderzoeker Dampier op het eiland landde, zette hij daar een matroos met name Alexander Selkirk tot straf voor insubordinatie en muiterij aan wal. Men liet hem maar weinige levensmiddelen en enkele noodzakelijke werktuigen.

Op het oogenblik vindt men op een der bergtoppen nog een gedenksteen met het volgende opschrift, dat de meest betrouwbare meedeelingen omtrent het lot van Selkirk-Robinson bevat:

'Ter gedachtenis aan Alexander Selkirk, geboren te Largo in het graafschap Fife, Schotland, die op dit eiland in volslagen eenzaamheid vier jaren en vier maanden heeft doorgebracht. Hij werd door de galei *Cinque Ports*, 96 tonnen en 12 stukken geschut, in het jaar des Heeren 1704 hier aan wal gezet en den 12en Februari door het clipperschip *Duke*, 16 stukken geschut, aan boord genomen. Hij stierf als luitenant op Harer Majesteit schip *Weymouth* in het jaar 1723, zeven en veertig jaren oud. Deze gedenkplaat is in de nabijheid van Selkirk's kijk-uit door bevelhebber Powel en de officieren van Harer Majesteit schip *Topaze* in het jaar 1818 aangebracht.'

De afbeelding in dit nummer vertoont het thans met planken dichtgespijkerde hol, waarin Selkirk zoo lang in volslagen eenzaamheid en afzondering van de bewoonde wereld gewoond heeft.

Een reiziger, die kort geleden het Robinson eiland bezocht, zegt:

Het was een uitgelezen genot, eenzaam de weelderig begroeide bergkloven te doorkruisen, waar prachtige bloemenstruiken oprezen. De 'Robinson,' dien ik als kind zoo dikwijls en met zooveel verrukking gelezen had, werd levendig in mij; ik zette mij op een steen, droomend, zooals Selkirk dat dikwijls moet gedaan hebben en liet de blikken over het eenzame land weiden. Aan mijn voeten golfde schuimend de zee tegen de rotsklippen - het was een heerlijk schouwspel! En daarbij die diepe, onuitsprekelijke rust in het rond! Geen vogel zong, ik heb er ook maar weinige op Juan Fernandez waargenomen. Ik dacht na, hoe het mij wel te moede zou zijn, als ik hier moederziel alleen meer dan vier jaren had door te brengen; en bij al de liefelijkheid der omringende natuur overviel mij, als een koude huivering, de schrik voor de eenzaamheid, voor de eigen gedachten, die men in deze wildernis aan niemand zou kunnen openbaren - daar sloeg een hond aan, in de verte verscheen de gestalte van mijn gastheer, die mij uitnoodigde tot het maal in zijn gezellig klein huis. Met meer genoegen en opgewektheid heb ik nooit gebabbeld, inniger heb ik nooit gevoeld welk een betoovering er ligt in de menschelijke gedachtenwisseling dan bij het ontbijt, dat mij over mijn Robinson-uren troostte.

Bij de Platen.

Eva. -

't Is een ondeugende titel, dien de schilder aan zijn bevallige appelenverkoopster heeft gegeven, een zinspeling op de eerste Eva, die door haar verlokkend aangeboden appel Adam ten val bracht. Gelukkig hebben de appelen, die het aardige meisje op zijn schilderij voorsteld, niet zulk een noodlottige beteekenis. Men kan er gerust in bijten, zonder vrees van er zich den dood aan te eten. En we twijfelen dan ook niet of de glundere koopvrouw zal ze gauw kwijt wezen. Goed voorgedaan is half verkocht.

Voor de dorpsherberg in Servië. -

De Serviërs zijn een zang- en danslustig volk, en waar hetzij bij feesten, hetzij in de bedrijvigheid van het gewone leven, voor de herbergen van kleine steden of dorpen, een groepje personen bijeen is, daar klinken al spoedig bij de tonen der *gusla*, het eenvoudige nationale snarentuig, de volksliederen en danswijsjes. Dan weer draait alles in een kringetje rond op de muziek van een doedelzak of een herdersfluit, zooals men dat op onze plaat zien kan.

De meest geliefde volksdans is de *kolo*. Eenige jongens beginnen hem in langzaam tempo; eenige meisjes treden in de rij, dan weer een paar jongens, vervolgens weer een paar meisjes - en nu gaat het al doller en doller in het rond. De jongens schreeuwen het daarbij uit van de lust en hier en daar trekt er een een pistool uit den gordelriem, dat hij in de lucht afvuurt.

KLEIN BREISTERTJE,
naar de schilderij van Eug. von Blaas.

Klein breistertje. -

De beste breister laat wel eens een steek vallen. Dat schijnt het kleine ding al bij ondervinding te weten en ze neemt zich in acht, dat het haar niet overkomt. Zie maar eens met wat een ernst zij kous en naalden vasthoudt en hoe scherp ze toekijkt bij het insteken en doorhalen.

Daar groeit nog eens een knappe, degelijke, arbeidzame huismoeder uit, die met naald en draad haar boeltje heel weet te houden, zoodat er geen steekje aan los is!

[Nummer 52]

De Roomsch-Koning, door J.R. van der Lans. (*Slot.*)

Zoo eindigde de ijstocht, die met zooveel moed en beleid was ondernomen. Zoo viel de roemrijke Roomsch-koning, die over de dapperste helden had gezegevierd, smadelijk onder de knuppelslagen van ruwe woestelingen. Hem, dien te Rome de glorie der keizerskroning wachtte, viel niet eens een waardig graf ten deel. Terwijl de wereld vervuld was van zijn naam, dien het gansche Duitsche rijk thans in droef geweeklaag herhaalde, lag zijn lijk in een vergeten uithoek van Europa verstopt, zonder dat een kruis of een steen zijn laatste rustplaats aanwees.

Somber weergalmde over alle Duitsche landen de doodklok, die het droevig uiteinde beluidde van den jeugdigen Roomsch-koning, op wien de hoop van vorsten en volken, van landen en steden was gevestigd geweest.

Maar nergens vonden haar klagende tonen zoo smartelijken weerklank in de harten als in het graafschap Holland, dat niet alleen zijn landsvader, maar met hem honderden zijner kloekste zonen beweende.

Er was in de Hollandsche steden haast geen huis, dat niet rouwde over een zoon, een broeder, een vader, die blijmoedig met den koning ten strijde uitgetrokken, met hem in de bevroren moerassen van Westfriesland gebleven was. Delft en Alkmaar zagen slechts vijf van hun krijgers terugkeeren, toch nog fier dat zij ten minste hun banier hadden mogen redden. Van Dordrecht bleven er maar drie in leven.

En wat matelooze rouw overstelpte het hart der arme gravin Machteld, die in haar Willem slechts haar Floris had mogen zien herleven, helaas, opdat de zoon haar even wreed van het hart zou worden gescheurd als de gemaal!

Bezwijkende onder eigen weedom, leed haar minnend moederhart ook al de folteringen mee van Elisabeth, die haar bij Willems leven een dochter was geworden en dit nu nog meer werd door zijn dood. O, zij wist nog wat zij zelve als jeugdige echtgenoote had doorstaan, toen de doodstijding van haar Floris haar bereikte. En haar hart kromp in een van wee bij de gedachte aan de jonge koningin, die, droomend van den blijden zegetocht, weldra met haar gemaal en haar kind te aanvaarden, zoo gruwzaam hard uit dien droom zou worden opgeschrikt.

Hoe ging zij met wankelenden tred de geliefde dochter te gemoet, toen deze, met haar kind naar Holland geijld om haar smart aan de borst der trouwe moeder te gaan uitschreien, zich snikkend in haar armen wierp, geen woorden vindend tot uiting van haar grievend leed.

Hoe weenden die twee weduwen samen over de wieg van den kleinen Floris, die alles was wat haar van den dierbaren doode was overgebleven. Hoe mengden zich haar tranen en zuchten boven dat schuldelooze, sluimerende kind, den onbewusten erfgenaam van zooveel roem en zooveel rouw, de jongste teere loot van den fieren Hollandschen stam, dien Machteld nu voor de tweede maal door den bliksem van het noodlot in zijn kroon had getroffen gezien.

Op dat kind was alle hoop voor de toekomst van land en vorstenhuis gevestigd. Zelfs de onstuimige jonker Floris, door zijn broeders dood tot in het diepste van zijn

ziel geschokt, voelde zich verteederd bij den aanblik van het wicht, in welks plaats hij als voogd van Holland de teugels van het bewind moest voeren.

Hij deed al het mogelijke om te voorkomen, dat tijdens de minderjarigheid van zijn pupil het land door eenige beroering van binnen of vijandige aanvallen van buiten werd verontrust. Hij haastte zich, alle vijanden te verzoenen, zich den steun van alle vrienden te verzekeren. De gevangen Dampierres werden onmiddellijk in vrijheid gesteld; voor de beleediging, den koning te Utrecht aangedaan, werd de aangeboden verontschuldiging als verzoening aanvaard. Al zijn pogen was er op gericht, den graaf in de wieg een vreedzame en gelukkige regeering te waarborgen.

Hij zou zijn taak als voogd niet lang vervullen. Het ongeluk scheen niet meer te zullen wijken van het fel geteisterde Hollandsche Huis. Voor de zwaarbeproefde gravin Machteld was de maat des lijdens nog niet gevuld. Nauwelijks was er een jaar verloopen, of weer kwam een dochter haar weduwsmart uitweenen in haar moederarmen. Het was Aleide, wier gemaal den teergeliefden boezemvriend zijner jeugd niet had kunnen overleven. Het bericht van 's konings gruwzamen dood had Avennes als een dolksteek in het hart getroffen; van dat oogenblik was hij weggekwijnd en spoedig zijn trouwen vriend en beschermer in den dood gevolgd.

En nog was daarmee de rouw, die zwaar over den burcht van Leiden hing, niet ten einde. Het scheen, dat vrouwe Machteld gedoemd was, al haar dierbaren voor haar oogen te zien wegsterven; want nadat weer een jaar verstreken was, lag ook jonker Floris, de voogd, op de doodsbaar.

Gelukkig dat zijn kleine naamgenoot, nu de eenige overlevende mannelijke telg van zijn geslacht, voorspoedig opgroeide tusschen zijn moeder en grootmoeder, die wedijverden in teerhartige zorgen voor beider lieveling. Dat kind was haar troost, haar hoop, haar leven, haar alles. Zijn blijde lach kon de tranen in haar oogen terugdringen; zijn helder kinderoog straalde haar tegen als de ster der hoop in den nacht van zwarten rouw.

Acht jaren gingen aldus voorbij en het kind ontwikkelde zich tot een schranderen knaap, die begeerig luisterde naar hetgeen moeder en grootmoeder hem verhaalden van den roemrijken vader, dien hij nooit had gekend, en wiens gebeente nog altijd smadelijk als dat van een eerlooze ergens in den drassigen bodem van Westfriesland vergeten sluimerde.

Als hij groot was, zoo zwoer de edele vorstentelg, zou hij het lichaam zijns vaders opsporen en het met luisterrijke praal doen begraven, gelijk het stoffelijk overschot van een zoo groot koning en zoo dapper christenheld voegde.

Met vreugde en trots zagen Willems weduwe en moeder in zijn kind den grooten vader herleven en vermeiden zich reeds weer in de schoonste droomen voor de toekomst,... die zij helaas niet zouden aanschouwen.

Weer daalde de doodsengel neer over het eens zoo vroolijk bevolkte huis, dat toch reeds zoo droef was uitgestorven en koos zich thans de jongste der beide weduwen ten offer. Na den schrikkelijken slag, die Elisabeth nu tien jaar geleden, in den dood haars gemaals getroffen had, was haar gezondheid voor altijd geknakt geweest; wel was zij schijnbaar weer opgeleefd met haar Floris; maar het knagende hartzeer sloopte toch vóór den tijd haar geschokt lichaam.

Dat was de genadeslag voor de zwaar beproefde gravin Machteld, die aldus één voor één, al haar dierbaren voor haar in het graf moest zien dalen. Dat laatste verlies was te veel geweest voor haar krachten. Hoe moedig zij zich steeds ter liefde van haar kinderen had staande gehouden, thans kon zij niet meer. Zij voelde dat haar einde nabij was en bereidde zich daarop met christelijke lijdzaamheid voor. Zij stelde orde op haar zaken, vermaakte rijke schenkingen aan de kapel van het hof te 's-Gravesande tot lafenis der zielen van haar gemaal Floris IV, van koning Willem en zijn gemalin Elisabeth, van haar zoon Floris en al haar voorzaten, alsook tot heil van den jongen graaf en haar beide dochters Aleide en Margareta met dezer kinderen. Toen legde zij gelaten het moede hoofd neer en werd ter eeuwige ruste gelegd in het klooster van Loosduinen, dat zij had gesticht.

Voor de weinige jaren, die er nu nog tot 's graven meerderjarigheid verliepen, stond hij thans onder voogdij van zijn moeie Aleide, die zich met haar zoon Jan nu in Holland kwam vestigen om te gelijk met diens opvoeding ook die van haar neef Floris te kunnen leiden.

Zij liet hem 'Walsch ende Dietsch' leeren, verhaalt de kroniek, maar zij bracht hem ook op in dezelfde vereering van zijn onvergetelijken vader, die Elisabeth en Machteld hem van kindsbeen hadden ingeprent. En zoodra de knaap man geworden was, greep hij de

eerste gelegenheid aan om te volvoeren wat hij reeds als kind gezworen had: namelijk aan het geschonden en gesmade gebeente zijns vaders de eer te geven van een koninklijke begrafenis.

Het was in het jaar 1282, bijna zeven en twintig jaren na den noodlottigen ijstocht, dat graaf Floris V op zijn beurt een tocht naar het oproerige Westfriesland ondernam en daarbij voorspoediger de wapenen voerde dan zijn ongelukkige vader.

De opstokers en aanleiders van den opstand werden hem in handen geleverd en hij meende door hun dood niet alleen gevaarlijke vijanden uit den weg te ruimen, maar ook een afschrikkend voorbeeld te stellen voor hun volgelingen. Zoo zou dan het gezag der Hollandsche graven eindelijk voorgoed in Westfriesland gevestigd en het aangrenzende Kennemerland voor de roof- en moordzucht dier woestelingen beveiligd zijn. Maar was in dit opzicht het oogmerk van den tocht bereikt, de dierbaarste wensch van den overwinnaar, het terugvinden van zijns vaders gebeente, was nog niet vervuld. Te vergeefs had hij de ijverigste nasporingen in het werk doen stellen, tevergeefs de oudste lieden ondervraagd, niemand wist hem te zeggen waar het stoffelijk overschot zijns vaders rustte. Daaromtrent was steeds het diepste geheim bewaard, en niemand scheen in staat het hem te ontsluieren.

Onder de gevangen Westfriezen was een stokoud grijsaard. Ook dezen stelde hij de vraag, waarop niemand hem tot dusver het antwoord had kunnen of willen geven. Ditmaal werd het hem gegeven.

‘Ik zelf heb met deze handen in den nacht na zijn dood het lijk begraven,’ verklaarde de oude somber.

‘Gij weet dus waar het gebeente rust? Toon het mij, en ik schenk u het leven.’

Nu bracht de grijsaard den jongen vorst in de oude hoeve te Hoogwoude, waar eenmaal het bloedige lijk van den vermoorden Roomsch-koning was binnengesleept. Daar liet hij den vloer onder de haardstede opgraven, en zie, daar werd, diep onder de aarde verborgen, het dierbaar gebeente teruggevonden.

Vol eerbied op de knieën gezonken, aanschouwde Floris met van ontroering benevelde oogen die kostbare relieken van den vader, die hem van kindsbeen af als het toonbeeld van volmaakte ridderschap en vorstendeugd was voor oogen gehouden. Hij liet de beenderen reinigen en verzamelen in een prachtige lijkkist, die met groote praal naar Utrecht werd vervoerd.

Hier werd met vorstelijken luister de plechtige lijkmis opgedragen en de bevolking der oude bisschopsstad stroomde naar de domkerk, om in zijn lijk nog den beminden en geëerden vorst te huldigen, die hun stad zoo milde gunsten en weldaden bewezen had en alsvergelding daarvoor in hun midden zoo bloedig beleedigd was. Zij stelden er prijs op, door de eerbiedige vereering van zijn stoffelijk overschot opnieuw te bewijzen, dat het geen Stichtenaar kon geweest zijn, die hem den steen naar het hoofd had duiven slingeren en dat zij geen schuld droegen aan de wandaad van den majesteitschenner.

Van Utrecht toog de vorstelijke lijkstoet naar Middelburg, waar het gebeente van den Roomsch-koning in de aloude Abdij zou worden bijgezet.

Het was een triomftocht, zoo grootsch en indrukwekkend als den eens zoo gevierden en geliefden vorst zelfs bij zijn leven niet bereid was. Voorzeker, toen hij zich in den vollen glans van zijn koningsmajesteit aan zijn opgetogen onderdanen vertoonde, hadden hun juichkreten hem luide de dankbaarheid en liefde des volks vertolkt; maar de stille tranen der duizenden en duizenden, die zich thans op zijn

weg kwamen scharen en bij het naderen der lijkkist geroerd op de knieën zonken, het hoofd ontblootten, de handen vouwden en een gebed prevelden voor de rust zijner ziel, waren oneindig welsprekender.

De poorters, wier steden hij door vrijgevige keuren en handvesten met hooggewaardeerde privilegiën had verrijkt, de dorpers en eigenhoorigen, die hij door wijze wetten had beschermd tegen de willekeur en eigenbaat der grooten, de heele bevolking, die zijn regeering als een tijdperk van verhoogde welvaart en rustigen voorspoed had gezegend, bracht hem in zijn stoffelijk overschot de hulde van haar diepgevoelde erkentelijkheid en vereering.

En zij juichte in stilte tevens den zoon toe, die niet alleen aldus zijn onvergetelijken vader eerde, maar tevens door zijn milde, rechtvaardige en wijze regeering zich zijn grooten voorzaat waardig toonde en om zijn voorliefde voor de kleinen en geringen, die hij tegen de grooten in bescherming nam, den eernaam van ‘der keerlen god’, de toevlucht der kleine luiden, verwierf.

Maar niet enkel koning Willems erflanden, ook het groote Duitschland, waarover hij eenmaal den schepter gevoerd had, toonde de weldaden niet vergeten te zijn, die hij het bewezen had.

De Duitsche vorsten, die eenmaal de deelgenooten waren geweest van zijn roemrijke veldtochten, die hij voor de hem en het Rijk bewezen diensten zoo schitterend had beloond, die hij minder als vasallen dan als zijn lieve vrienden had behandeld, kwamen van heinde en verre herwaarts getogen om met de vertegenwoordigers van Paus en keizer aan het vereerd gebeente van hun roemrijken Roomsch-koning de laatste hulde te bewijzen.

Onder hen was ook de graaf van Henneberg, die zich steeds in de bijzondere gunst en vriendschap van zijn koninklijken zwager had mogen verheugen. Zijn gemalin Margareta rustte helaas reeds sedert vijf jaren te Loosduinen in het graf[1] naast haar moeder gravin Machteld, en dubbel weemoedig stemde hem dus de droeve plechtigheid, die in de Middelburgsche abdij voltrokken werd.

Met 's konings zuster Aleide was hij de eenig overgeblevene van diens naaste verwanten, die hem van nabij gekend hadden. Zij beiden waren in hun jonge jaren getuigen geweest van zijn geluk en grootheid. Nu stonden zij als bejaarde lieden, zij weduwe en hij weduwnaar, aan zijn graf, met den betreurden doode tevens de dierbaren herdenkend, die hun na hem ontvallen waren, Avennes, jonker Floris, koningin Elisabeth, vrouwe Machteld en eindelijk Margareta.

Aleide kon niet zonder tranen de lijkkist aanschouwen van den dierbaren broeder, aan wien zij alles te danken had en in wien haar ook alles was ontrukt. Op koning Willem toch was al de hoop van Avennes gevestigd; in den trouwen vriend was hem de machtigste steun ontzonken, en van dien steun beroofd, had hij de kracht gemist om langer te leven.

Ook de jonge graaf, die tusschen gravinne Aleide en den graaf van Henneberg aan het graf neerknielde, dat zich zooeven boven het lichaam zijns vaders gesloten had, was diep geroerd. Hij dacht aan zijn te vroeg gestorven, hoogvereerde moeder, die hem zoo vaak van zijn edelen vader gesproken en in hem als kind reeds het verlangen had opgewekt, dat hij thans mocht bevredigd zien.

1) Zij was het, van wie te Loosduinen nog de sage verhaalt dat zij zooveel kinderen ter wereld bracht als er dagen in het jaar zijn. De waarheid is dat zij op Goeden Vrijdag van het jaar 1277 beviel van een tweeling, dat is dus zooveel kinderen als er toen nog dagen waren in het jaar, dat in dien tijd geacht werd met Paschen te eindigen. Zij overleed denzelfden dag en werd in het noordelijk gedeelte van het Loosduinsche klooster begraven.

‘Och, dat zij dit uur had mogen beleven!’ zuchtte hij. ‘Dat zij had mogen aanschouwen hoe eindelijk de smadelijk vernederde asch van haar koninklijken gemaal in eere verheven is.’

‘Zij aanschouwt het uit den hemel,’ sprak Aleide, haar tranen afwisschend, ‘en zij zal er u voor zegenen, dat gij als een trouwe zoon haar wensch vervuld en de nagedachtenis uws vaders gehuldigd hebt.’

‘Zoo is het,’ voegde de graaf van Henneberg er bij. ‘Maar met niet minder welgevallen zal uw roemrijke vader zelf van uit den hemel neerzien op zijn zoon, die aldus zijn gruwzamen dood heeft weten te wreken. Ik wensch u daarmee geluk, edele graaf, en ik zeg er u dank voor in naam van allen, die uw grooten vader gekend en zijn edele deugden bewonderd hebben, niet alleen zijn trouwe onderzaten van deze landen, maar ook de vorsten en volken van het Heilige Roomsche Rijk, ja van geheel de Christenheid. Want geen heeft meer dan hij voor den vrede van Rijk en Kerk gestreden; en zoo op dit oogenblik het Rijk een gezegenden vrede geniet onder onzen vereerden keizer Rudolf van Habsburg, dan heeft het dit aan diens voor ganger Willem van Holland te danken. Uw groote, onvergetelijke vader heeft de grondslagen gelegd van de welbevestigde orde, waarin wij ons thans verheugen. Hij heeft met zijn zwaard den bodem geëffend, waarop thans de christen volken in rust en vrede onder de schutse des rechts mogen leven. Daarom staan de vertegenwoordigers van Paus en keizer hier aan zijn graf om hem te huldigen als den hersteller en hernieuwer des Rijks. Daarom zal hem eer gegeven worden door alle vorsten en volken, en zoolang het Heilige Roomsche Rijk zal bestaan, zijn naam met eerbied en dankbaarheid worden genoemd. Daarom ook heeft de Heer van Hemelrijk, die hem tot zijn uitverkoren kampvechter had opgewekt en uitgerust, hem nog rijker willen loonen dan met de keizerskroon, die hem hier op aarde reeds wachtte, en hem de kroon der eeuwige glorie geschonken in den hemel.’

De latere eeuwen hebben die woorden bevestigd. Schoon de laster, die al wat edel en groot is, tracht te bezoedelen, ook de nagedachtenis van den grooten Roomsch-koning Willem van Holland niet heeft gespaard, staat in het stralende licht der wereldhistorie zijn ridderlijke gestalte nog altijd voor ons als een der grootste gloriën, waarop de menschheid roem mag dragen.

Toen bijna drie eeuwen na zijn dood voor de tweede maal een graaf van Holland den Duitschen troon beklom in den persoon van keizer Karel V, toen liet deze, om de nagedachtenis van zijn onsterfelijken voorganger te eeren, in de abdijkerk te Middelburg op zijn graf een luisterrijk gedenkteeken oprichten.

De razende beeldenstorm heeft, helaas, dat monument verwoest, maar nog altijd bezitten wij in het Binnenhof te 's-Gravenhage een gedenkstuk van den Roomsch-koning, dat, hopen wij, nog eeuwen lang zijn aandenken onder ons zal levendig houden. Het is zijn geliefde koningspalts, zijn Ridderzaal, die hij zelf niet heeft mogen voltooid zien, maar die zijn zoon Floris V, zijn vader ter eere en Holland ten roem, volgens koning Willems plannen heeft laten optrekken.[1)]

1) Het eerbiedwaardig gebouw, in de laatste eeuwen schrikkelijk verwaarloosd, bevindt zich thans helaas in bedroevenden staat. Het meest heeft het geleden door onkundige oplapping. In 1861 werd de beroemde, ongestutte kap van onbederfelijk hout, uit Ierland aangevoerd, vervangen door een ijzeren, die Alberdingk Thijm in de *Dietsche Warande* deed spreken van een ‘zotskap op het hoofd der grijze Majesteit.’
‘De eer en de roem der zaal,’ zegt de bouwmeester C.H. Peters, ‘haar stoute kap, was verdwenen; hare proportie en hare afmeting waren door een tiental ijzeren kolommen verbroken en haar hoogteverhouding daardoor gewijzigd; in één woord het monument had inwendig èn vorm èn karakter èn afmeting verloren en was geschonden....

En sedert eenige jaren verheft zich op het binnenplein van den alouden koningsburcht op de monumentale fontein het gulden beeld van den Roomsch-koning, die reeds in de dertiende eeuw den naam van Holland met eere deed noemen door de gansche Christenheid.

‘Wat zou Gerard van Leyden, 's Graven Floris Raad, de bouwmeester en schepper van den oorspronkelijken bouw, wel zeggen, als hij zijne stoute, hooge en schoone Zale thans zóó jammerlijk misvormd en ontsierd, eens kon terugzien?’
Sinds lang is het herstel der trotsche halle ‘commissoriaal’ gemaakt. Mocht het spoedig worden verwezenlijkt! Er is geen merkwaardiger of eerbiedwaardiger profaan gebouw in het gansche land dan dit edelste kleinood onzer koningsstad.

In Londen verdwaald bij nacht en ontijd. Vrij naar het Duitsch door L. Grapperhaus.

De wijzer op den toren der St.-Maartenskerk naderde het middernachtelijk uur. Nog steeds heerschte een bedrijvige drukte op het 'Strand', want zooeven eerst waren de dicht bij elkaar gelegen schouwburgen uitgegaan.

Als golven botsten de menschenmassa's op elkaar. Met oorverdoovend geraas weerklonk het geroep van portiers en knechts voor de in lange rijen gereedstaande rijtuigen. Damen in schoone costumen, gevolgd door gepoederde bedienden, snelden dwars over de gaanpaden naar hun rijtuigen en verstopten den menschenstroom. De voermans van talrijke omnibussen noodigden door het luide uitgalmen van hun eindstaties tot meerijden uit. Het was een dringen, schreeuwen en stooten, dat het zelfs den aan het leven der wereldstad gewenden Londenaar moeite kostte er zich doorheen te dringen.

En hoeveel moeilijker was het voor den jongen Duitscher, die zooeven uit het portaal van het Lyceumtheater getreden en bij het afdalen langs de breede marmeren trap van zijn reisgezel gescheiden was! Zelfs overdag zou hij in het net van straten, dat zich ten noorden en zuiden van het 'Strand' afwendde, den weg niet hebben kunnen vinden, hoeveel te minder dan in een donkeren, mistigen Novembernacht! Een voorbijganger aan te spreken, waagde hij niet, want reeds tehuis, *daheim* in het verre vaderland, was hij gewaarschuwd voor de vele gevaren, die op den argeloozen vreemdeling loeren in de vijfmillioenenstad. En de konstabels (politieagenten) - ja, hier en daar stond er wel een te midden van het rijtuig- en menschengewoel; maar zij allen hadden volop werk, om in dezen chaos eenige orde te brengen en gaven den met den weg onbekenden vreemdeling slechts den stereotypen raad: eerst rechts, dan links en dan weer rechts.

Hij wilde naar Grays Inn Road, dicht bij Holborn, waar hij voor den korten duur van zijn verblijf in Londen een kamer gehuurd had. Op goed geluk sloeg hij derhalve een zijstraat in; met onzekeren stap liep hij in de doodsche, links en rechts door elkaar loopende stegen heen en weer. De mist, die zich als een donkere sluier voor zijn oogen legde, verhoogde nog zijn verwarring.

Plotseling stond hij voor groote steenen gewelven, waaronder de dronkaard met zijn gedeukten hoed, de bedelaar met zijn krukken, de vrouw met haar zuigeling, het meisje met verwilderde haren en gehavende kleederen, kleine wezens, - half gekleed, half verwilderd, deels nog met de bekoorlijkheid der onschuld - met hun moeder, zonder moeder, moederziel alleen, als verdwaalde duiven, bij elkaar gedoken rond lagen. Het waren de zwarte viaducten van Adelphé, waarlangs het water druppelde, in de onmiddellijke nabijheid der Theems, waarbij zoovelen van hen reeds meer dan eens gestaan hadden in den gelen nachtmist, om in de ondoorgrondelijke diepte den vrede voor eeuwig (?) te zoeken.

Huiverend wendde hij zich af, want de nabijheid der rivier zeide hem, dat hij juist de tegenovergestelde richting had ingeslagen. Nu kon hij de, elk bezoeker der Engelsche wereldstad verrassende opmerking maken, hoe spoedig in de Londensche wijken de armoede op den rijkdom, en de onzindelijkheid, schaamteloosheid en misdaad op de weelde en heerlijkheid der uitgelezen kringen volgen. Uit de trotsche

omgeving van het schitterend verlichte Trafalgar Square was hij in de duistere stegen en sloppen van Drury Lane terecht gekomen, waarvan het ijzingwekkende in vroeger jaren door de eminente pen van Charles Dickens zoo treffend geteekend is. Hier vielen geen lichtstroomen uit de huizen op de straat en de lantaarns brandden zoo duister, dat hij bijna over een naar het scheen levenlooze en onbeweeglijke massa struikelde, die tegen het ijzeren hek van een huis geleund, diep in elkaar gedoken zat. Deze onbeweeglijke massa was een kind. Toen hij het, zonder opzet, doch hard met den voet aanstiet, ontwaakte het klaarblijkelijk uit den slaap, doch riep snel: *Box of matches please?* (Koop als je blieft 'n doosje lucifers!) Eenige passen verder zat een man. Hij had met gekleurd krijt eenige voorstellingen op de straatsteenen geteekend en deze met een paar stompjes kaars gebrekkig verlicht; er naast stond met groote letters: ‘Ik heb honger’.

En steeds verder snelde de vreemdeling in den donkeren, mistigen nacht door een hem geheel onbekende wijk. Aan den hoek eener straat had zich een grijsaard geposteerd; blootshoofds en met een bezem in de hand, hield hij hem op smeekenden toon den gescheurden hoed voor: ‘Mijnheer, ik heb geen nachtverblijf; één penny, slechts één penny!’

Maar is het dan wel waar, dat het Engelsche volk jaarlijks meer dan 14 millioen pond sterling als armenbelasting opbrengt? Men kan het bijna niet gelooven, wanneer men al deze ellende om zich heen ziet, en van den hongerdood leest, die zijn offers bij dozijnen telt: hetzij onder een dak, waardoor de scherpe Novemberwind blaast en giert, hetzij onder de viaducten van een spoorweg of op de trappen van een paleis, waarin de rijken wonen, de rijken, die elke wonde van het gebrek, het nijpende, vreeselijke gebrek, met een nieuw bankbiljet der Engelsche Bank zouden kunnen bepleisteren! En toch wat men op de straten ziet, is nog slechts een brokstuk, een gedeelte der ellende. Wie zal het zeggen, waarheen deze duizenden en nog eens duizenden verdwijnen, wanneer de nacht aanbreekt, de donkere, ijzige nacht? Het slapen op eens anders eigendom verbiedt de wet; het zich neerleggen in een ledige schuur of een oud hondenhok verbiedt de wet: ja, de wet verbiedt den rampzalige zelfs, zich de straatsteenen tot hoofdkussen te nemen en indien de Londensche politie niet barmhartiger dan de wet was, de ellende van den nacht zou nog veel verschrikkelijker zijn dan zij reeds is.

De jonge Duitscher werd in deze bespiegelingen plotseling gestoord door het geroep: ‘Uit den weg, de brandweer!’ In razenden ren reed een stoomspuit voorbij. Uit den weg, of zij stormt over menschen en dieren met dezelfde onverschilligheid heen. In een oogwenk is zij verdwenen. Reeds nadert een tweede en ook de reddingsladder er bij. De spuit is onder stoom en de vonken vliegen in 't rond. Waar is de brand? Ergens in het westen - wie stoort zich daaraan? Morgenochtend zullen we 't in de gazetten lezen. Zij verdwijnen om den dichtstbijzijnden hoek, en met hen is ook de gedachte aan brand en gevaar verdwenen. Reeds werd de aandacht van den vreemdeling weer voor iets anders gevraagd. Een konstabel leidde een zwaar geboeid, somber en bleek uitziend man voorbij: hij heeft zijn drie kinderen vermoord, een nooit ontbrekende stof voor de dagelijks gehouden zittingen der Londensche politierechtbanken.

Op den kerktoren in de nabijherd sloeg het 1 uur, en nog steeds zocht de verdwaalde naar den goeden weg. Bij den hoek eener herberg vochten twee wijven op leven en dood en om een, door een olielamp zwak verlicht koffiekraampje, had zich allerlei halfdronken geboefte neergevlijd. Hier en daar doken verdachte gestalten op.

De gedachte, door dieven aangevallen, uitgeplunderd, en misschien vermoord te worden deed al zijn leden beven, en het koude angstzweet brak hem uit. Hij had zijn reisgeld en goud in zijn beurs, en buitendien nog bankbiljetten in zijn brieventasch; maar de meeste zorg baarde hem een buitengewoon kostbaar horloge, een oud familiestuk. Nu maakte hij er zich bittere verwijten van, al deze schatten bij nacht en ontijd met zich rond te dragen. Niet eens een wapen had hij bij zich, niets, dan zijn twee vuisten, om zich te verdedigen. Hij oordeelde het derhalve voor het geschiktste, eenige geldstukken uit zijn beurs te nemen en het overige in een in de voering van zijn vest verborgen zak te verbergen.

Juist had hij zijn jas weder dichtgeknoopt, toen hij geheel onverwachts op een open plein kwam. Het was Coventgarden, de groote fruitmarkt van Londen. Nu was echter juist goede raad duur, want van hieruit liepen minstens een dozijn straten naar alle richtingen. In zijn wanhoop wendde hij zich tot een dicht voor hem voorbijgaanden man, met het verzoek, hem den kortsten weg naar Holborn te willen wijzen. ‘Zoek hem zelf,’ was het korte, onbeleefde antwoord. Hij wist niet, dat men in Londen gedurende den nacht geen inlichtingen aan onbekenden geeft.

‘U is verdwaald, mijnheer!’ riep plotseling een stem in zijn nabijheid.

‘Het is zoo,’ gaf de vreemdeling toe; ‘ik zou u zeer dankbaar zijn, indien u mij wilde zeggen, waarheen ik mij wenden moet, om naar Holborn te komen.’

Terwijl hij sprak, nam hij zijn helper in den nood van ter zijde op.

Deze zag er uit als een gentleman, was zorgvuldig gekleed, en verraadde door zijn manier van spreken, dat hij niet tot de lagere klassen behoorde.

‘Nu, wanneer iemand in staat is, binnen den omtrek van tien mijlen voor gids te spelen, dan is het kapitein Cornelius Smith,’ antwoordde de naderbijkomende; ‘ik ken geheel deze wijk van mijn prille jeugd af aan. Gaat u maar mee, wij slaan hier rechts af. Dus u is een Duitscher en geheel vreemd in Londen! O, ik houd veel van Duitschland en ben goed thuis in Berlijn.’

‘Het zou mij ten zeerste spijten,’ onderbrak de jonge Germaan hem, ‘wanneer u om mijnentwille een omweg zoudt moeten maken; het is immers voldoende, mij de richting aan te wijzen.’

‘Waarde heer,’ antwoordde de kapitein, ‘ik zou u, als vreemdeling, voor geen geld op dit uur van den nacht alleen willen laten; het is juist een nacht voor de straatroovers. O, ons Londen is een aardige stad, hoogst gevaarlijk na middernacht; maar misschien zijt ge gewapend, en hebt een revolver of ploertendooder bij u?’

‘Ongelukkig niet, ik ben geheel ongewapend!’

‘Hm! zoo! Natuurlijk, ge draagt geen zaken van waarde bij u; men kan op reis niet voorzichtig genoeg zijn. Ik moest deze wijze les duur genoeg betalen. Eenige jaren geleden reisde ik van Weenen naar Berlijn. Ik zat alleen in een coupé 1e klasse. Reeds reed de trein uit de overkapping aan 't Noorderstatie, toen - op 't laatste oogenblik - werd het portier opengerukt, en een verdacht persoon sprong naar binnen. Nauwelijks hadden we Weenen achter den rug, of de kerel sprong met zoodanige snelheid op mij toe, dat ik den tijd niet had aan de noodrem te trekken; de schurk knevelde mij en beroofde mij van al wat ik bezat. Aan het volgende statie verdween hij, voor men mijn hulpeloozen toestand bemerkte. Maar mijn horloge, dat was mijn grootst verlies; het had een waarde van 50 guinjes - er bestond geen beter op de wereld!’

‘Misschien buiten het mijne!’ zeide de jonge man, gerustgesteld door de rooversgeschiedenis en in zijn ijdelheid getast. ‘Mijn grootvader heeft het reeds gedragen; de veer loopt op zeer kostbare diamanten.’

‘En u heeft dit horloge op het oogenblik bij u? Nu, waarde heer, als dat bekend was, dan hadt ge nu alle dieven van Londen op uw hielen!’

Zij waren ondertusschen in een nauw, duister straatje gekomen; slechts een zwakke lichtstraal viel uit het in het midden der straat staande huis dwars over den weg.

‘Laat ons hier een oogenblik binnengaan,’ stelde de kapitein voor, toen zij er reeds bijna voorbij waren, ‘het is een café, dat ik dikwijls bezoek. Een verkwikking in dezen vochtigkouden nacht zal ons opfrisschen.’

De jonge Duitscher aarzelde een oogenblik, nam echter het voorstel toch aan. Hij was moe en had sedert verscheiden uren niets gegeten; het was juist een kop koffie, waarnaar hij verlangde. Zijn wantrouwen tegen zijn gids was overigens toch reeds verdwenen.

Het was een langwerpige kamer, aan het einde waarvan een vroolijk haardvuurtje knetterde; langs den muur stonden kleine marme-

DE VERONGELUKTE HERDER, NAAR EEN TEEKENING VAN R. MAHN.

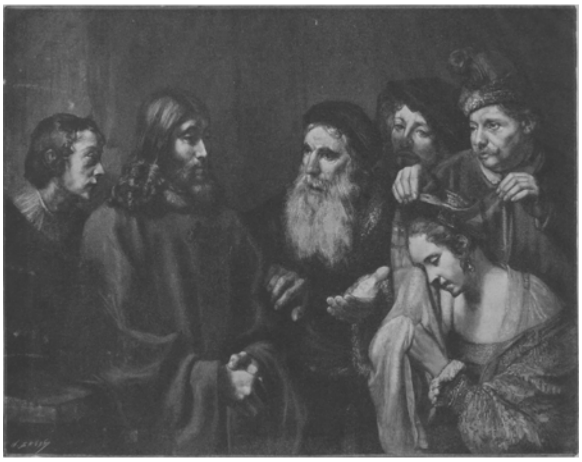

CHRISTUS EN DE ZONDARES, NAAR DE SCHILDERIJ VAN REMBRANDT.

ren tafeltjes. In den achtersten hoek was een deur in 't behangsel, en ongeveer halverwege, rechts aan den muur, stond een tochtscherm, waarachter het tweetal zich zette, om voor den tocht beschut te zijn.

'Wil u een kop koffie gebruiken?' vroeg de Duitscher.

'Waar denkt u aan! Koffie in zulk een nacht. Drink liever punch of grog.'

'Neem u, wat u het best bevalt. Als u 't mij toelaat, zal ik de vertering betalen, maar ik neem koffie.'

'Hé, kellner!' riep de kapitein, en tikte daarbij op een tafeltje. Onmiddelijk verscheen daarop een man van middelbaren leeftijd met grinnekend gelaat.

'Zoo, Rowley, bedien u zelf? Uw kellner is zeker met verlof, ha! ha! ha!' lachte de kapitein. De waard pinkte met het eene oog en sneed daarbij een grimas, die de kapitein onmiddellijk verstond, want hij lachte luidkeels.

'Breng mijn jongen vriend koffie; later zal hij nog wel iets anders drinken, en mij een glas brandy.' De waard verwijderde zich terstond, om het bestelde te halen.

'En nu moet u me eens uw wonderhorloge laten zien,' zei de kapitein tot zijn buurman. Deze gevoelde zich in het fatsoenlijke lokaal geheel op zijn gemak, nam het horloge uit zijn vestzak en gaf het den kapitein, terwijl hij tevens opmerkte: 'Wat is het heerlijk, verborgen zakken te bezitten, waarvan geen dief iets weet?'

'Zeer waar!' zei de kapitein, 'maar als u er niets in doet, zooals u voorheen opmerkte, dan zijn ze u niet van veel nut.'

'O, dat zei ik op straat,' antwoordde de onvoorzichtige jonge man, en klopte daarbij op de plaats, waar zijn geld stak. De kapitein onderzocht het horloge van alle zijden, opende het deurtje en nam zelfs een vergrootglas om de steenen nauwkeurig te kunnen bekijken. Daarna hield hij het tegen 't licht en riep:

'Waarachtig, u heeft gelijk! Dat is een prachtig stuk; de diamanten zijn van het zuiverste water!'

In stede echter van het terug te geven, wilde hij het juist in zijn zak laten glijden, doch de jonge man ontrukte het snel aan zijn hand. De andere brak in een luid gelach los.

'Ziedaar de macht der gewoonte!' riep hij uit. 'Ik verbeeldde mij, dat het mijn eigen horloge was. Dat is waarlijk 'n kostelijke vergissing, ha! ha! ha!'

Nu trad ook de waard weer in de kamer. 'Wat is u vandaag in uw nopjes, kapitein.' zei hij, terwijl hij het bestelde op tafel zette. 'Hoe komt dat zoo?'

'Verbeeld u, Rowley, deze heer geeft me zijn horloge om het te bekijken; ik bewonder het en wil het juist in mijn zak steken, toen hij er natuurlijk dadelijk zijn hand op legt. Is dat niet een merkwaardige zwakte van geheugen?'

'Z-e-e-r merkwaardig!' zei de waard en verdraaide daarbij zijn oogen, alsof ze nooit weer in de goede richting zouden komen.

De Duitscher gevoelde zich bij dees tooneel ietwat huiverig - hij dronk spoedig zijn kop koffie leeg en vroeg naar zijn vertering.

'Het wordt tijd om naar huis te gaan, niet waar, kapitein?' aldus wendde hij zich tot dezen. 'U wijst mij nu den weg?'

'Waarom zoo haastig, goede vriend? Op een half uurtje komt het toch zeker niet aan. Gebruik toch nog iets, maar dan iets anders dan die flauwe koffie.'

'Ik drink niets meer, kapitein: ik ben moe en wil naar huis.'

De jonge vreemdeling sprak toornig - hij was kwaad en onrustig, want hij meende eenige blikken en teekenen van verstandhouding opgemerkt te hebben, toen de

kapitein den waard de geschiedenis met het horloge vertelde. Hoe speet hem nu zijn onvoorzichtigheid, dat hij er over gesproken had! Hij wierp een halve kroon op tafel en riep: ‘Daarmee is mijn vertering betaald, ik ga naar huis. Goeden nacht.’

‘Niet zoo haastig, jonge man!’ antwoordde de kapitein, terwijl hij zijn hand op diens schouder legde en hem op zijn stoel terugdrukte; ‘Wij gaan nog niet. Neem me niet kwalijk, maar daar ik uw gids ben, zult ge moeten wachten, tot het mij gerieft.’

‘Hoe kan u het wagen, mij terug te houden?’ riep de Duitscher, de hand des kapiteins van zich af schuddend. ‘Daartoe heeft u geen recht.’

En te gelijker tijd stond hij op en ging op de deur toe; maar de waard was hem voor en had de hand op den sleutel gelegd, dien hij nu omdraaide en in den zak stak.

‘Wat moet dat beteekenen?’ schreeuwde de vreemdeling, buiten zich zelven van angst en woede. ‘Ben ik soms uw gevangene? Met welk recht verspert ge mij den weg?’

‘Met het recht der vriendschap,’ antwoordde de waard doodkalm. ‘De kapitein is mijn vriend - hij wenscht, dat u nog een oogenblikje blijft; derhalve wensch ik het ook. Wanneer hij wil, dat u gaat, zal ik 't u niet beletten.’

‘Kapitein,’ verzocht de beangste jonge man, ‘maak een einde aan deze grap.’

Hij zag wel in, dat tegenstand nutteloos zou zijn; immers hij had geen wapen en was zoo onvoorzichtig geweest, dit den kapitein mee te deelen.

‘'t Doet me genoegen, dat u een grap verdragen kan,’ zei deze, ‘laten we nu tot afscheid nog een glas met elkaar leegen, dan ga ik gaarne met u mede. Rowley, geef ons een flesch van uw besten sherry.’

De jonge man oordeelde het voor het beste, goed gezicht te maken; hij zette zich dus weer neder en peinsde hoe hij het best aan den valstrik ontloopen kon, dien men hem gelegd had. De waard opende een tot nu toe onopgemerkt gebleven valdeur en riep naar beneden:

‘Rosamunde, Rosamunde, hoor u niet?’

‘Wat wil u van mij hebben?’ antwoordde een treurig klinkende vrouwelijke stem. ‘Is het dan nog geen tijd om te gaan slapen?’

‘Houd uw mond en breng mij een flesch van den besten sherry uit het beschot vóór den kelder.’

‘Deze soort toch niet? U bedoelt zeker een andere!’ klonk het uit de diepte.

‘Doe wat ik u gezegd heb, versta u?’ beval de waard.

‘Van den besten sherry voor een vriend van den kapitein. Breng de flesch zelf en zet een vriendelijk gezicht; ik wil, dat u iets voor ons zingt.’

‘Ik kan vannacht niet zingen!’ antwoordde het meisje.

‘Dan weet ge, wat u wacht; vooruit, maak wat voort!’ En hij sloot de valdeur. Na eenige minuten werd zij opnieuw geopend en een jong meisje kwam naar boven, dat op een blaadje een flesch met glazen droeg. Het was een dier etherische wezens, waarvan men zou willen aannemen, dat ze op deze aarde verdwaald geraakt zijn. Haar gelaatskleur was bleek, wit als een lijkwade; haar huid zacht en fijn als zijde; over haar scherpgeteekende trekken was een waas der diepste weemoed uitgespreid, dat geheel de persoonlijkheid als het ware met een sluier van geheimzinnigheid omgaf.

De jonge vreemdeling zag vragend den kapitein aan; deze wees met de hand op het voorhoofd en zeide:

‘Daar is het niet recht pluis, maar ze zingt als een nachtegaal.’

De waard ontkurkte de flesch, schonk een glas vol, hield het tegen het licht en riep uit: ‘Dat is nu het zuiverste, heerlijkste druivennat! Een beter glas wijn zult u in Londen zeker nog niet gedronken hebben.’

‘U drinkt toch ook een glas mee, kapitein?’ vroeg de Duitscher.

‘Neen, neem me niet kwalijk,’ antwoordde deze, ‘ik drink reeds sedert jaren geen wijn meer, hij is mij te zacht; ik ben aan iets krachtigers gewend. Whisky en brandy zijn nu mijn lievelingsdranken; ik zal u uit dit glas bescheid doen.’

Daarmede hief hij zijn glas brandy op en nam een grooten teug.

‘Hier, Rosamunde, overhandig mijnheer dit glas eens,’ beval de waard. Het meisje nam het aan; op het oogenblik echter, dat de vreemdeling juist zijn hand er naar wilde uitsteken, ontglipte het glas aan haar vingers en viel op den grond aan stukken. In de grootste woede snelde de waard op haar toe en hij zou haar geslagen hebben, indien de jonge vreemdeling zich niet haastig tusschenbeide geworpen had, met de verklaring, dat hij het glas betalen zou. Daarna bukte hij zich, om het meisje te helpen, de glasscherven te verzamelen.

‘Drink den wijn niet uit; doe, alsof ge slaapt!’ hoorde hij haar plotseling fluisteren, toen hij haar adem op zijn wang voelde. Daarop stond zij op, met het met glasscherven gevulde blaadje in de hand en verwijderde zich daarmee, toen de waard tot haar zei, dat zij gaan kon en niet eerder terug behoefde te komen, voor zij beter zou kunnen oppassen. Bij de deur aangekomen, wierp zij den Duitscher nog een waarschuwenden blik toe. De waard had ondertusschen een ander glas gevuld en zette het voor zijn gast op tafel. Deze maakte van een oogenblik, waarin het tweetal in druk gesprek was, gebruik, om den wijn in zijn zakdoek uit te storten. Na eenigen tijd hield hij zich alsof hij sliep. De twee boeven wierpen nu en dan bespiedende blikken op hem en begonnen toen vertrouwelijk samen te spreken.

‘Heeft hij den wijn gedronken?’ hoorde de jonge man den kapitein vragen.

‘Ja!’ antwoordde de waard, ‘maar hij werkt slechts langzaam.’

‘Is de kamer wel in orde?’

‘Geheel en al - de val ook; slechts de dooden kunnen niets navertellen.’

Een verschrikkelijke angst greep den gast aan; hij kon het kloppen van zijn hart hooren, zoodat hij vreesde, dat zijn koelbloedige moordenaars het ook hoorden. Tevergeefs poogde hij zich gerust te stellen met de gedachte, dat het meisje hem niet zonder bedoeling kon hebben gewaarschuwd; hij gevoelde zich reddeloos overgeleverd in de handen dezer menschenslachters. Hij scheen vast te slapen, en toch trilde iedere zenuw van zijn lichaam...

De twee gauwdieven waren opgestaan en hem genaderd. De kapitein zwaaide hem met zijn zakdoek voor de oogen heen en weer om te onderzoeken, of hij reeds vast sliep, en de waard hield zijn oor dicht bij zijn lippen. Het slachtoffer zou den schurk het liefst bij de keel gegrepen en geworgd hebben, en het kostte hem schier bovenmenschelijke moeite om zich doodstil te houden.

‘Binnen tien minuten is hij veilig voor ons,’ fluisterde de kapitein, ‘dan behoort het horloge ons toe en kunnen wij zijn geheime zakken eens nader onderzoeken. Maar nu willen we zijn graf in orde gaan maken; het zal er niets slechter om zijn, dat het nat is. Water laat geen indrukken achter.’

Daarna verliet het tweetal de kamer door de deur in het behangsel.

Wat moest de ongelukkige nu beginnen? De deur was gesloten en de sleutel uit het slot getrokken; sloeg hij alarm, dan zouden de twee spitsboeven ongetwijfeld terugkomen en hem in de onderaardsche riolen werpen....

Zijn geheele leven trok voorbij zijn geest, toen hij daar nederzat aan de wanhoop ter prooi. Zou hij ze nog ooit wederzien, zijn dierbaren, ginds in het verre vaderland? Zou hij ze nog ooit aan het hart kunnen drukken, zijn oude moeder, wier eenige steun, zijn lieve verloofde, wier eenige hoop hij was? Met de grootste verwachtingen naar Londen gekomen, moest hij, met een zonnige, hoopvolle toekomst in het verschiet, hier in een achterbuurt der groote stad zijn jeugdig leven laten en een ellendigen dood sterven. Spoedig, wellicht binnen eenige minuten, zouden de afschuwelijke onderaardsche riolen zijn lijk met zich voeren, en nooit, nooit zou iemand vernemen, wat het lot van den jongen Duitscher geweest was, naar wiens terugkomst in het stille dorpje in het Zevengebergte zoo reikhalzend werd uitgezien....

Toen - op dit kritieke oogenblik - werd eensklaps de valdeur geopend en het jonge meisje stond naast hem. ‘Spoedig, spoedig, vlucht, wanneer uw leven u lief is!’ riep zij met gedempte stem. Te gelijker tijd snelde zij op de deur toe, poogde deze met een sleutel te openen, schudde en rammelde er aan, en de sleutel draaide knarsend in het slot om.

De deur was open en de jonge man was vrij

'Maar gij dan?' met deze haastige vraag wendde hij zich tot zijn jonge redster.

'O, ga toch heen, haast u toch!' drong zij aan, en de deur sloot zich achter hem.

Als een bezetene rende hij nu door het gewemel van straten en sloppen en hield niet eerder op, voor hij bijna een konstabel omvergeloopen had. Nauwelijks bij machte te spreken, vertelde hij dezen ademloos de geheele geschiedenis. De man liet een schel gefluit weerklinken om een anderen agent tot zich te roepen; daarna doorzochten zij gezamenlijk alle sloppen en hoeken in de buurt. Doch al hun bemoeiingen om het huis terug te vinden, waren vergeefs. In den donkeren, mistigen nacht, gefolterd door angst en vertwijfeling, had de jonge Duitscher verzuimd, zich den naam der straat of eenig ander herkenningsteeken in het geheugen te prenten.

Geheel uitgeput, doodsbleek en met knikkende knieën, keerde hij onder de bescherming der konstabels in zijn woning terug. Hij had de ondervinding, in dezen verschrikkelijken nacht opgedaan, duur betaald.

Ook een slachtoffer.

'Moeder, mijn boterham is haast niet gesmeerd, waarom koopt u niet meer boter?'

'Och, kind ik heb al zooveel boter gekocht, maar wij hebben die noodig voor de partij, die we deze week geven. Hoeveel pond boter denk u wel dat er opgaan, als er zestig personen zijn genoodigd?'

'Moeder, houdt u zooveel van die menschen, dat u hun zooveel boter geeft?'

'Wat een domme vraag! Ga naar de kinderkamer; wat weet u van maatschappelijke verplichtingen!'....

'Mevrouw, de suiker is op.'

'Alweer? - Dan moet u in de keuken maar koffie zonder suiker drinken; ik kan van de week onmogelijk nog meer suiker bestellen, en de vijf pond, die u gisteren gehaald hebt, hebben we hard noodig voor de compôtes en gerechten, als we onze partij geven.'

'Het wordt hoe langer hoe gekker,' zei Rosa tegen het kamermeisje, 'nu moeten wij ook al mee helpen sparen. Waarom geeft mevrouw partijen, als ze geen geld genoeg heeft?' 'Ja waarom?' antwoordde Marie. 'Mijnheer en mevrouw worden op partijen genoodigd en moeten dan op hun beurt terugvragen, daarvoor zijn ze deftige menschen. Wat maakt het ons, of wij, in plaats van een pond boter maar een half in de week krijgen en bittere koffie moeten drinken? Ik heb veel meer meelijden met mijnheer, de huishoudster en de kinderen. Toni lijdt aan bloedarmoede, zij moest veel melk en eieren hebben, en hoe ziet er de huishoudster uit! Mijnheer is ook gewoon, eieren en ham bij zijn ontbijt te hebben, maar al dagen lang komen er geen eieren en ham op tafel, - alles om maar een partij te kunnen geven.'

'Hoeveel zal het nieuwe opschik van mevrouw wel kosten en de bloemen voor de tafel?' hernam Rosa.

'Die zullen voorloopig wel niet betaald worden, want vóór het kwartaal om is geeft mijnheer geen geld meer,' zei Marie.

Er wordt gebeld, en het kamermeisje doet open.

'Mevrouw, daar is de modiste met de rekening van de laatste hoedjes.'

'Zeg maar, dat ik niet te spreken ben.'

De modiste wordt niet voor het eerst met deze of een dergelijke boodschap weggestuurd, en zuchtend gaat ze heen. ‘De dame moet wel vlug bediend worden,’ zegt ze bij zich zelf, ‘maar om betalen denkt ze niet. De eerste staat voor de deur; waar moet ik van betalen, als de reiziger komt? Voor partijtjes is er geld, maar niet voor de modiste.’....

‘Marie, in welke kamer moet ik vandaag onderwijs geven?’ vroeg den volgenden morgen de huishoudster. ‘Och, juffrouw, de kinderkamer hebben we voor garderobe noodig, ze komt op de gang uit en is daar goed voor geschikt. Als u in de spreekkamer wil gaan zitten, zal ik daar alles heenbrengen.’

‘De spreekkamer,’ zei mevrouw, die de laatste woorden gehoord had, ‘heeft mijn zuster, die ik op onze partij genoodigd heb, voor kleedkamer noodig. Geef de kinderen vandaag en morgen maar vrij; ze zullen het verzuimde wel inhalen.’

De huishoudster wordt bleek. Gisteren nog heeft mevrouw haar verweten, dat de kinderen geen vorderingen maken, en gevraagd of aan de lesuren wel streng de hand werd gehouden? - Haar leerlingen zijn natuurlijk met hart en ziel voor vacantie en daarom voorstanders van partijtjes en feestjes....

De knecht komt met de ladder, om voor de vensterdecoraties in den salon te zorgen; de behanger is te duur en laat altijd zoo lang op zich wachten, daar de rekeningen sedert jaren niet vereffend zijn.

‘Die smijdige zij is keurig, niet waar, beste man?’ vroeg mevrouw vleiend.

‘Onzin! Daar leent niemand u een frank op,’ is het barsche antwoord. ‘Is het niet dwaas, voor vreemde menschen het huis ten onderste boven te zetten, een massa onnoodige uitgaven te doen en voor en na hongerkuren te houden? Ge kent onze moeilijke omstandigheden; waar moet dat op uitloopen? Onze kinderen worden zoetjesaan groot en moeten iets worden...’

‘Dat is mijn minste zorg,’ antwoordde de lichtzinnige vrouw. ‘De jongens stuur u naar de burgerschool en Toni zal wel een man vinden - als wij onzen stand weten op te houden.’

De man zucht, maar durft hier niets tegen in brengen.

‘Die plooi moet meer in het midden vallen, Willem, zoo is het te stijf.’ De arme man droogt zich het zweet van het gezicht bij dit ongewone werk. ‘Liever den heelen dag sjouwen dan een zaal decoreeren,’ zegt hij bij zich zelf, voor de tiende maal de plooi verschikkend....

De drukke avond is voorbij. In de kamer heerscht de schilderachtigste wanorde, in de overige kamers de diepste rust; men slaapt een gat in den dag. De huishoudster heeft bevel gekregen, drie uur met de kinderen te gaan wandelen, opdat deze de rust niet zouden verstoren. 's Middags zitten mijnheer en mevrouw slecht gezind aan tafel. Men eet het overschot van den vorigen avond op en bespreekt de gasten. De kinderen luisteren aandachtig en peuzelen daarbij met grooten eetlust, om zich schadeloos te stellen voor de geleden ontberingen. Moeder lijdt 's avonds aan hoofdpijn; verscheidene winkeliers en de modiste komen tevergeefs met de rekening: mijnheer is voor rekeningen nooit thuis en mevrouw ligt te bed....

‘Ik zou ze vandaag bij X. wel eens willen zien.’ zei een dame, die op de partij geweest was, tegen haar man.

‘De wijn was slecht en de visch niet al te versch, maar alle waar naar zijn geld.’

‘Ik durf wedden, dat niets van al wat er gisteren is opgegeten betaald is.’

‘Hoe leggen wij het aan, om een volgenden keer weg te blijven?’

‘Wel, we vragen ze niet meer. Heb u gezien, hoe hartstochtelijk X speelde?’

‘Hij staat bij mij ook nog voor een speelschuld in het krijt. Hij heeft meer schulden dan haren op zijn hoofd, en hij sterft vóór zijn tijd als slachtoffer van een valsch begrip van stand.’

Bij de Platen.

De verongelukte herder. -

Iederen zomer strijkt een zwerm van natuurminnaars, toeristen en vacantiereizigers neer in het Alpenland, dat, sedert de ijzeren sporen tot in het hart van het gebergte reiken, een geliefkoosd reisdoel geworden is. De vreemde gasten, die meerendeels uit de groote steden komen, waar men de bergen enkel op schilderijen bewonderen kan, klauteren tegen de gemakkelijk te beklimmen hoogten op, plukken lieve bloempjes op de bergweiden en vermeien zich in de beschouwing der grootsche natuurtafereelen.

‘O wat moet het heerlijk zijn, hier te wonen bij die eenvoudige bergmenschen, die ongekunstelde trouwhartige kinderen der natuur,’ roept menig fijn dametje uit. ‘Kijk toch eens dat mooie, bontgevlekte vee, die sterke, groote bergschapen, die grappige geiten - voor mij bestaat er geen gezelliger leven dan hier in de bergen. Het glas melk, dat ik hier van de goedronde *Sennerin* krijg, smaakt me beter dan thuis de fijnste *bowl!*’

Dat wordt haar graag toegegeven. Inderdaad, is het overheerlijk op de bergen, in de zuivere lucht. Hoe afwisselend is niet het tooneel, hoe schilderachtig de rotsen en hellingen. de ruischende bergbeken, aan wier kanten allerlei mooie, vreemde bloemen de kopjes opsteken! Hoe gaat het hart ons open, als wij eens een zonsopgang mogen bijwonen, of wanneer het scheidende avondrood zijn gloeienden weerschijn werpt op het ernstige voorhoofd van de fiere wachters dezer wonderwereld!

Maar de penning heeft ook zijn keerzijde. In echte Zondagsche stemming, los van de dagelijksche afmattende beslommeringen trekken wij het gebergte in; maar voor hem, die zich daarboven een meestal karig stukje brood moet zien te verdienen en daartoe over niets dan zijn vereelte handen beschikt, ziet het leven in de bergen er heel anders uit.

Als in het voorjaar de dooi spoedig invalt en de lawinen donderend in het dal neerstorten, wordt menige hut bedolven en menig menschenleven in zijn vollen bloei afgesneden. Ook het inzamelen van het hooi op den moeilijk te bereiken bergrug heeft zijn gevaren, en zelfs de herder, de zorgzame wachter van de wollige kudde, die in het midden van den zomer met de hem toevertrouwde dieren de afgelegenste plekjes gras opzoekt, is tegen een plotselingen val niet gevrijwaard.

De teekenaar van het tafereel op blz. 412 schildert ons een dergelijke aangrijpende episode.

Wij weten niet of de geharde bergbewoner bij het zoeken naar het veelgevraagde edelweiss zich te ver gewaagd heeft dan wel of een duizeling hem overvallen heeft toen hij, van jongsaf aan het klauteren in het gebergte gewoon, in de kloof wilde afdalen om een verloren lammetje terug te halen; maar in elk geval is hij uitgegleden. Misschien is hij met het hoofd tegen een rotsblok geslagen, misschien heeft hij zich nog willen oprichten, toen de dood hem aangreep, en nu rust hij stil en stijf in de eenzame wildernis.

De schapen, die hun bekenden leider en verzorger missen, zijn hem komen opzoeken: zoo ver de pooten hen dragen kunnen, trachten zij hem te naderen, dien

zij altijd pleegden te volgen; maar zij kunnen hem tegen den steilen rotswand niet meer bereiken en hun meelijdend geblaat dringt niet meer in zijn oor.

Het is of de stomme dieren begrijpen, dat er iets schrikkelijks gebeurd is. Weldra zullen zij in de avondschemering zonder hun herder huiswaarts keeren. Dan zullen de bergbewoners zich opmaken om hem te zoeken; misschien na dagen of weken eerst vindt men den verongelukte in de eenzame rotskloof, waarover een groote roofvogel, op buit azend, in wijde kringen rondvliegt.

Dat hij niet zonder een vroom gebed uit het leven scheidde, dat toont de rozenkrans met het kruisje, dien hij in het gevoel van zijn naderend einde aan een struik hing, opdat zijn laatste blik er op rusten mocht.

Christus en de zondares. -

De naam van Rembrandt is in de laatste maanden in de kunstwereld op ieders lippen geweest. De Rembrandt-tentoonstelling te Amsterdam, die schitterende tentoonspreiding voor landgenoot en vreemdeling van de schatten, die wij aan het penseel van den grooten meester danken, - de daarop gevolgde tentoonstelling te Londen hebben zijn machtig, overweldigend talent in zijn volle, rijke vruchtbaarheid doen uitschitteren.

Ook de *Illustratie* heeft herhaaldelijk de scheppingen van den grooten meester door goede wedergevingen haar lezers onder de oogen gebracht en daardoor op haar wijze bijgedragen tot de algemeene kennis en waardeering van den grootsten kunstenaar, waarop de Nederlandsche stam trotsch mag zijn.

Ditmaal geeft zij in uitstekende plaat weer een van Rembrandt's beroemdste stukken weer, een van zijn best geslaagde bijbelsche tafereelen, in 1644 geschilderd en thans berustende in een particuliere verzameling te Londen.

Al bij den eersten aanblik herkennen wij Rembrandt aan de typische figuren, waarvoor hij in zijn omgeving, de Amsterdamsche Jodenbuurt, de meest karakteristieke modellen vond, aan de realistische waarheid, waarmee hij ze naar het leven weergaf in een dracht, half aan de werkelijkheid, half aan de phantasie ontleend; maar vooral aan de edele grootschheid van conceptie, den majestueuzen eenvoud der compositie en de onnavolgbare techniek in de hoogst uitvoerige schildering.

De uitdrukking der koppen is treffend en meesterlijk: de schaamte op het gelaat der zondares, die zich hier ziet ontsluierd voor den vlekkeloozen Zedenrechter, de strengheid van den aanklager, de

harteloozе nieuwsgierigheid van den wetgeleerde met het harde, beenige gezicht, de gemoedelijke toegevendheid van den man, die den sluier oplicht en het innig medelijden van den jonkman achter de Christusfiguur treffen bij den eersten oogopslag.

Zooals gewoonlijk is Rembrandt het minst gelukkig in de Christus-figuur. Hij was te zeer realist om het hooge ideaal uit te drukken, dat wij ons van den Zoon Gods, den ‘schoonste onder de kinderen der menschen’ vormen. Toch is zijn Christus hier vol waardigheid en verheven kalmte, terwijl de uitdrukking van zachtmoedigheid - echt realistisch! - eenigszins beïnvloed wordt door zekeren fijnen spot, de vernietigende ironie van het woord: ‘Wie onder u zonder zonden is, werpe den eersten steen op haar.’

Het Angelus. -

Weer een tafereel uit het gebergte, doch ditmaal een vol stille, vrome po[ëzi]e. Uit het dorpje in het diepe dal klinkt het Angelusklokje en de zilverige tonen, door de steile bergwanden weerkaatst, bereiken het oor van den herdersknaap, die hoog op de Alpenweide zijn schapen hoedt. Hij knielt eerbiedig neer op een rotsblok, vanwaar hij het kerkje en het dorp kan overzien, vouwt de handen en prevelt zijn gebed, in vereeniging met de gebeden, die in het dorp daarbeneden worden gestort door de dierbaren, die hij biddend gedenkt en die op hun beurt in hun gebed ook aan hem zullen denken, opdat God hem moge geleiden op de gevaarlijke hoogten van het gebergte en hij behouden bij de zijnen moge terugkeeren.

HET ANGELUS. NAAR DE SCHILDERIJ VAN H.S. JENTZSCH.

De trouwe hond zet zich naast zijn jongen meester in postuur en blikt ook neer op het dorp diep aan hun voeten, als weet hij dat daar hun thuis is, en als kende ook hij de metalen stem, die van daar als een vriendelijke groet tot hen opstijgt.

Allerlei.

De oudste brief ter wereld. -

De oudsie brief ter wereld wordt in het Britsch Museum te Londen bewaard. Het is een brief van Panbesa, vijftien eeuwen vóór Jesus Christus geschreven, en aan zijn vriend, den schriftgeleerde Amenemapt, gericht, Het handschrift bevindt zich op eigenlijk zeer spoedig vergaanbaar papier, en men is daarom ten zeerste verwonderd, dat het thans na meer dan dertig eeuwen nog leesbaar is.

Het merkwaardig manuscript is in den loop dezer eeuw meermalen vertaald. Het bevat een belangwekkende beschrijving van het leven in Egypte ten tijde van koning Ramses II.